

NÜXÍRAXÜXÛ I
TUPANAARÜ ORE
(Selecciones)

Selecciones del
Antiguo Testamento
de las Sagradas Escrituras
en el idioma
ticuna

LA LIGA BIBLICA

LAS SAGRADAS ESCRITURAS PARA TODOS

Selecciones del Antiguo Testamento
en el idioma ticuna
(tca)

Primera edición, 2006
Segunda edición, 2008

Publicado por
© La Liga Bíblica 2008

Usted es libre de copiar, distribuir y comunicar públicamente la obra bajo las condiciones siguientes:

- Reconocimiento. Debe reconocer los créditos de la Liga Bíblica (pero no de una manera que sugiera que tiene su apoyo o apoyan el uso que hace de su obra).
- No comercial. No puede utilizar esta obra para fines comerciales.
- Sin obras derivadas. No se puede alterar, transformar o generar una obra derivada a partir de esta obra.

PRÓLOGO

Estas selecciones del Antiguo Testamento de las Sagradas Escrituras se publican con el fin de ponerlas al alcance de los hablantes del idioma ticuna quienes residen en la selva a orillas del río Amazonas y su afluentes

CONTENIDO

Génesis	7
Éxodo	73
Levítico	117
Números	124
Deuteronomio	145
Josué	154
Jueces	174
Rut	190
1 Samuel	197
2 Samuel	234
1 Reyes	248
2 Reyes	281
1 Crónicas	309
2 Crónicas	323
Esdras	330
Nehemías	343
Ester	352
Job	364
Salmos	381
Proverbios	507
Eclesiastés	517
Cantares	523
Isaías	525
Jeremías	541
Lamentaciones	562
Ezequiel	565
Daniel	577
Oseas	598
Joel	605
Amós	609
Abdías	614
Jonás	616

Miqueas 620
Nahúm 625
Habacuc 627
Sofonías 630
Hageo 633
Zacarías 636
Malaquías 642

GÉNESIS

(Naanearü ügüchiga)

Guxüma ga yema Tupana ngoxëëxüchiga

1 ¹⁻²Noxriarü ügügu rü Tupana nanaxü i guxüma i daxüwa ngëxmaxü rü ñaa naane. Natürü ñaa naane ga noxri rü taxüta aixcüma mea inanu rü dexátüüwa nayexma rü naxëanemare. Rü nüma ga Tupanaãxë rü naétügu nachüxü. ³Rü yexguma ga Tupana rü ñanagürü: —iNangexmax i ngóonexü! —ñanagürü. Rü ningóone. ⁴Rü Tupana rü yema ngóonexümaxã nataãxë rü yemaçax nüxrwama nanayexmaxëxë ga yema ngóonexü nüxna ga yema éanexü. ⁵Rü yema ngóonexü rü ngunexügu nanaxüéga rü ga éanexü rü chütaxügu. Rü yemaacü ningu ga nüxíraxüxü ga ngunexü. ⁶Rü yemawena rü ñanagürü ga Tupana: —Name nixí i ngëma dexá i cherena ixíxü rü nachüxnagü nax tama ngëma dexá i ñaxtüwa ngëxmaxüna yaxúxüçax rü ngëmaäcü nax naxächicaanexüçax i norü ngãxüwa —ñanagürü. Rü yemaacü nixí. ⁷Rü yemaacü Tupana nanaxüchicaane ga yexguma yaxügachixëëxüga ga yema cherena nüxna ga yema dexá ga ñaa naanewa yexmaxü. Rü daxüwa nayexma

ga caixanexü rü natüüwa ga dexá. ⁸Rü Tupana rü naanetüwemaxã nanaxu ga yema daxüwa yexmaxü. Rü yemaacü ningu ga norü taxre ga ngunexü. ⁹Rü yexguma ga Tupana rü ñanagürü: —iÑaa dexá i waixümüétüwa ngëxmaxü rü wüxiwa naxü nax ngëmaäcü nangóxüçax i paanexü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixí. ¹⁰Rü yema paanexü rü waixümügu nanaxüéga ga Tupana. Rü yema dexá ga wüxiwa üxüchiüxü rü mármamaxã nanaxu. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema. ¹¹Rü ñanagürü: —iNaxtügü i waixümüwa i naguxüraüxü i nanetügü rü natüanegü i äxchiréxü rü naigü i oóxü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixí ga nangóxü. ¹²Rü yexguma yema waixümüwa narüxügü ga naguxüraüxü rü nanetügü rü natüanegü ga äxchiréxü rü naigü ga mexü nax nangóxü i norü o. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema nangoxëëxü. ¹³Rü yemaacü ningu ga norü tomaepüx ga ngunexü. ¹⁴⁻¹⁵Rü yexguma ga Tupana rü ñanagürü: —iNangexmax i omügü i daxüwa nax naanexü nangóonexëëxüçax rü nax nangemaxüçax i ngunexü rü chütaxü, rü ngëmaäcü nüxü icuáxüçax i

wüichigü i ngunexü rü taunecü rü mucü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixí.

¹⁶Rü yemaacü nanaxü ga yema taxre ga ngóonexēeruxü ga üaxcü rü tauemacü, rü ngēma rütamaexü nax ngunecü inabáxixüçax rü ngēma rüxíramaexü nax chütacü inabáxixüçax. Rü nanaxü ta ga woramacurigü. ¹⁷⁻¹⁸Rü daxüwa nanayexmagüxēxē nax ñaa naanegu nabáixgüxüçax i ngunecü rü chütacü. Rü yemaacü yema éanexüna nayaxügachixēxē ga ngóonexü. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema. ¹⁹Rü yemaacü ningu ga norü ägümücü ga ngunexü. ²⁰Rü ñuxüchi Tupana rü ñanagürü: —iDexáwa nangó rü yamu i naguxüraüxü i choxnigü rü naguxüraüxü i taxacü i to i dexáwa maxēxü! iRü ngēxgumarüxü ta nangó i naguxüraüxü i werigü i ñaa naaneétigu ixüüxü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixí.

²¹Rü yexgumarüxü ta Tupana nanaxü ga naexügü i taxüchixü i márwa maxēxü. Rü nanaxü ta ga naguxüraüxü ga choxnigü i dexáwa maxēxü, rü naguxüraüxü ga werigü i äpexátüxü. Rü Tupana nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema naxüxü. ²²Rü mexü ga ore namaxá naxuegu ga yema naxüxü, rü ñanagürü: —iPexáxacügü rü pimu rü penapagüxēxē i taxtügü rü már! iRü pema i werigü, rü penapaxēxē i ñaa naane! —ñanagürü.

²³Rü yemaacü ningu ga norü wüiximēxpüx ga ngunexü. ²⁴Rü yexguma ga Tupana rü ñanagürü: —iNangexmāx i naanewa i naguxüraüxü i naexügü i naxüna ixígüxü, rü naexügü i naixnecüwa maxēxü, rü naexügü i waixümüanegu nügü itügüxü! —ñanagürü. Rü yemaacü nixí. ²⁵Rü

yemaacü Tupana nanaxü ga naguxüraüxü ga naexügü ga naixnecücüāx ga idüraexü, rü naexügü i naxünaügü ixígüxü, rü naexügü i waixümüanegu nügü itügüxü. Rü nüxü nadau ga nax namexü ga guxüma ga yema. ²⁶Rü yexguma ga Tupana rü nügümaxá ñanagürü: —iNgíxā yígüraxüācü tanaxü ya yatü! Rü nüma rü taxrüxü tá naāxēxü nacüax nax namaxá inacuáxüçax i guxüma i ngēma dexáwa maxēxü, rü ngēma werigü, rü ngēma naxünaügü, rü ngēma naexügü i naixnecüwa maxēxü —ñanagürü. ²⁷Rü yemaacü Tupana rü nügüraxüācü nanaxü ga duü, yatüxü rü ngexü. ²⁸Rü yexguma ga Tupana rü mexü ga ore namaxá naxuegu rü ñanagürü nüxü: —iPixáxacügü rü pimu! iRü penapaxēxē i ñaa naane, rü namaxá ipecuá i choxnigü, rü werigü, rü guxüma i naexügü rü ngēma waixümüanegu ixüxü! —ñanagürü. ²⁹Rü yemawena rü ñanagürü ta nüxü: —Dücax, marü pexna chanaxá i guxüma i nanetü i äxchirēxü rü guxüma i naigü i äarüxoóxü. Rü guxüma i ngēma rü perü ngōxrxü tá nixí.

³⁰Natürü guxüma i ngēma naexügü i naixnecücüāx rü naxünaügü rü ngēma waixümüanegu nügü itügüxü rü ngēma werigü, rü maxē rü nanetü nüxna chaxá nax ngēmamaxá naxāwemügüxüçax —ñanagürü. Rü yemaacü nixí. ³¹Rü Tupana nüxü nadau nax namechixü ga guxüma ga yema naxüxü. Rü yemaacü ningu ga norü 6 ga ngunexü.

2 ¹Rü yemaacü ningu i ngēma daxüwa ngēxmagüxü rü ñaa naane rü guxüma i nawa ngēxmagüxü. ²Rü yexguma norü 7 ga ngunexüwa

nanguxgu rü Tupana rü marü
 nayanguxëxë ga guxüma ga yema
 naxüxü. Rü inarüngü. ³Rü yexguma ga
 Tupana rü mexü namaxã naxuegu ga
 yema 7 ga ngunexü. Rü nüxü nixu nax
 noxrü yixüxü ga yema ngunexü yerü
 nagu inarüngü nawa ga guxüma ga
 yema puracü ga naxüxü. ⁴Rü yemaacü
 nixü ga naxüxü i ngëma daxüwa
 ngëxmagüxü rü ñaa naane rü guxüma i
 nawa ngëxmagüxü.

Naane ga Edéüwa nayexma ga yatü

⁵Rü yexguma Cori ya Tupana noxri
 naxüxgu i ngëma daxüwa ngëxmagüxü
 rü ñaa naane, rü nataxuma ga nanetügü
 rü taxüta narüxügü ga natüanegü yerü
 Tupana rü taxüta naaneétügu
 nanapuxëxë. Rü nataxuma ga duüxü ga
 nüxna daxüxü ga nanetügü. ⁶Natürü ga
 yema naane rü nanaxaiyaxächü nax
 guxüwama yawaianaxüçax. ⁷Rü
 yexguma Cori ya Tupana naxüxgu ga
 guma yatü, rü waixümütëxewa nanaxü.
 Rü naraügu nacue rü yemaacü maxü
 nüxna naxã. Rü yexguma namaxüçax ga
 yatü. ⁸Rü yemawena ga Cori ya Tupana
 rü inanatö ga wüxi ga mexechixü ga
 naane ga Edéüwa ga üaçcü
 írügoxüwaama yexmaxü. Rü yemagu
 nanamu ga guma yatü ga nüma naxüaçcü.
⁹Rü yemawa nanaxügüxëxë ga
 naguxüraüxü ga mexechixü ga nanetügü
 ga chixégaarü oóxü. Rü yema naanearü
 ngäxügu nanato ga yema nanetü ga
 maxü nawa yexmaxü. Rü inanatö ta ga
 yema nanetü ga nawa nüxü icuáxü i
 mexü rü chixexü. ¹⁰Rü yema naane ga
 Edéügu äégaxüwa ne nada ga wüxi ga
 natü ga yawaimüanexëxü ga yema

naane. Rü yéma Edéüwa nixü ga
 inaxügüxü ga nax naxägümüçüchacüxü.
¹¹Rü yema wüxi ga nachacüxü rü
 Pisóügu naxäxéga, rü yema nachacüxü
 nixü ga yawaimüanexëxü ga Abílaane ga
 úiru nawa yexmaxü. ¹²Rü yema úiru ga
 yema naanewa yexmaxü rü namexechü.
 Rü ngëxgumarüxü ta i ngëma naanewa
 rü nayima ya yima nai ya pumára
 nagüwa ixixüne. Rü nayima ta ya nuta
 ya ngaxäerüxü ya ónichegu äégacü. ¹³Rü
 yema to ga nachacüxü rü Guixóügu
 naxäéga, rü yema natü rü Cús-arü
 naanegu nipogüchigü. ¹⁴Rü yema norü
 tomaepüx ga nachacüxü rü Tígrigu
 naxäéga, rü Achíriaarü naanewaama
 nada i üaçcü ne üxüwa. Rü yema norü
 ägümüçü ga nachacüxü rü Eufrátegu
 naxäéga. ¹⁵Rü yexguma Cori ya Tupana
 yema naane ga Edéüwa nayexmaxëégu
 ga guma yatü, rü nanamu nax mea
 nüxna nadauxüçax ga guxüma ga yema
 naanewa yexmaxü. ¹⁶Rü nüma ga Cori
 ya Tupana rü nanaxucüxë rü ñanagürü
 nüxü: —Marü name i cunangöx i
 guxüma i ñaa naanewa ngëxmaxü i
 nanetügiarü o. ¹⁷Natürü ngëma nanetü i
 cuçax i mexü rü cuçax i chixexü nawa
 ngëxmaxü, rü taxütáma cunangöx i norü
 o. Erü ngëxguma tá cunangöxgux rü
 cumaxã nüxü chixu rü tá cuyu
 —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga Cori ya
 Tupana rü ñanagürü: —Tama name nax
 nüxica nangexmaxü ya yatü. Rü
 ngëmacax tá chanaxü i wüxi i namüçü
 nax norü ngüxëerüxü i nüxü mexü
 yixüçax. ¹⁹Rü nüma ga Cori ya Tupana
 rü waixümütëxewa nanaxü ga
 naguxüraüxü ga naexügü rü werigü. Rü
 guma yatüxütawa nanagagü nax nüma

yaxüégaãxüçax. Rü nüma ga guma yatü rü nayaxüéga ga guxüma ga yema naexüğü ga naxünagü ixüğüxü rü yema naexüğü ga idüraexü rü guxüma ga werigü. Rü yema naéga ga namaxã yaxüégaxü rü ngématama nixi i naéga i ñuxma namaxã nüxü icuáxü. ²⁰Rü yemaacü nüma ga yatü rü nayaxüéga ga guxüma ga yema naexüğü ga naxüna ixüğüxü, rü guxüma ga yema naexüğü ga naixnecüçax, rü guxüma ga yema werigü. Natürü yemataniwa rü nataxuma ga namücü ga guma yatü ga nüxü mexü nax norü ngüxëeruxü yixüxü. ²¹Rü yemaçax ga Tupana rü poraäcü nanapexëxë ga guma yatü. Rü yexguma napeyane rü nanayaxu ga wüxi ga nagá, rü wenaxarü nayaxëxëxë ga namachi. ²²Rü guma nagáwa rü Cori ya Tupana rü ngixü naxü ga wüxi ga nge. Rü ñuxüchi guma yatüxütawa ngixü naga. ²³Rü yexguma ngixü nadauxgu ga guma yatü, rü ñanagürü: —Ñaa nge rü chauxchinaxátama rü chomachitama ngixçax iyixi. Rü ngëmacax ngexügu tá ixáéga erü chowa nixi i ngixü yaxixichixëxü —ñanagürü. ²⁴Rü ngëmacax ya yatü, rü tá nanatüna rü naéna nixügachi nax naxmãxmaxã wüxiwa namaxëxüçax, rü ñoma wüxitama i duüxürüxü yixüğüxüçax i ngëma taxre. ²⁵Rü nüma ga guma yatü rü ngima ga naxmãx rü nangexchirugü. Natürü ga yema taxre rü tama naxãnee ga woo nax nangexchirugüxü.

Adáü rü Éba rü tama Tupanaga naxinüe

3 ¹Rü natanüwa ga guxüma ga yema naexüğü ga idüraexü ga Cori ya Tupana üxü, rü yema äxtape nixi ga

guxüarü yexera womüxëxü cuáxü. Rü yema nixi ga ngixna caxü ga yema nge, rü ñanagürü ngixü: —čËxna aixcüma yixüxü i Tupana pemaxã nüxü ixuxü nax tama penangóxüçax i norü o i ngëma nanetü i ñaa naanewa ngëxmagüxü? —ñanagürü. ²Rü ngima ga yema nge rü inangãxü rü ngigürügü: —Ngëmaacüx tanangõx i ngexürüüxümare i nanetüarü o i ñaa naanewa rüxügüxü. ³Natürü ngëma nanetü i ñaa naanearü ngãxüwa rüxüüarü oxicatama nixi i Tupana toxna chuxuxü nax tanangóxüçax, rü bai i nüxü tingógümarexü. Erü ngëxguma ngëmaacü tanaxüxgu rü tá tayue, ñanagürü toxü —ngigürügü nüxü. ⁴Natürü ga nüma ga äxtape rü ngixü nangãxü rü ñanagürü ngixü: —Tama aixcüma nixi i ngëma. Rü taxütáma peyue. ⁵Erü Tupana rü meama nüxü nacuax ega penangõxgux i ngëma nanetüarü o rü tá nüxü pecuax i taxacü nixi i mexü, rü taxacü nixi i chixexü, rü Tupanarüxü tátama pixigü —ñanagürü ngixü. ⁶Rü yexguma ga yema nge rü nüxü idawenü ga yema nanetüarü o rü ngixü nangüchaü ga nax nangóoxü nax yemaacü cuax ngixü yexmaxüçax. Rü iyacawe ga wüxipüxü ga norü o rü inangõx. Rü ñuxüchi ngitemaxã ingau rü nüma rü ta nanangõx. ⁷Rü yexgumatama ningoxnaxetügü rü nüxü nicuaxächitanü ga nax yangexchiruxü. Rü yemaçax igueraátü nangaixcu nax yemamaxã nügü yadüxpëxëgüxüçax. ⁸Rü yáuanecü ga yexguma yabuuchigu ga buanecü, rü guma yatü rü yema nge rü Tupanaxü naxinüe nax yema naanegu yaxügüchigüxü. Rü nibuxmü rü naxchaxwa nanetüneçigu nicuxgü.

⁹Naturü nüma ga Cori ya Tupana rü guma yatüçax naca. Rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá cungexma? —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga guma yatü rü nanangãxü rü ñanagürü: —Cuxü chaxĩnũ nax ñaa naanegu quixũgũxü, rü chamuũ erũ changexchiru. Rü ngẽmacax ichicux —ñanagürü. ¹¹Rü yexguma ga Tupana rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Texé cumaxã nüxü tixu nax cungexchiruxü? ¿Ëxna cunangõx i ngẽma nanetüarü o i cuxna chachuxuxü nax tama cunangõxüçax? —ñanagürü. ¹²Rü nüma ga guma yatü nanangãxü rü ñanagürü: —Ngẽma nge ga choxna ngĩxü cumucü chomücũxü rü chomaxã ingau i ngẽma nanetüarü o i toxna cuchuxuxü rü choma rü chanangõx —ñanagürü. ¹³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ngĩxna naca ga yema nge rü ñanagürü ngĩxü: —¿Tüxcüü ngẽma cuxü? —ñanagürü. Rü ngĩma rü inangãxü rü ngĩgürügü: —Ngẽma äxtape choxü nawomüxëxë rü ngẽmacax chanangõx —ngĩgürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü ga yema äxtape: —Ñaa cuxüçagü rü natanüwa i guxüma i naexügü rü tá cuchixe. Rü ñuxmax rü cuxtanecamaxã tá iquixü rü äxtexeanexümaxã tá cuxãwemü ñuxmatáta cuyux. ¹⁵Rü ñuxma rü pemaxã chanaxuegu nax cuma rü ngẽma nge rü pegümaxã perüxuanügũxü. Rü ngëxgumarüxü tá ta i cuxacügü rü ngĩxacügü nügümaxã narüxuanügü. Rü yimá ngĩne rü tá cuxü nipúmüeru rü cuma rü tá cunangõxchinécutü —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga Tupana rü yema ngexü ñanagürü: —Tá chanayexeraguxëxë nax

cuxü nangüxü i ngëxguma cuxãxacügux. Rü cuxü nangüãcü tá cuxíraxacü. Naturü taxütáma nüxü curüxo nax cute cuxü ngüchaüxü. Rü nüma rü tá cumaxã inacuax —ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Tupana rü Adáxü ñanagürü: —Ngẽma ngĩga nax cuxĩnũxü i ngẽma cuxmax rü ngẽma nax cunangõxü i ngẽma orix i cuxna chachuxuxü nax tama cunangõxüçax, rü ngẽmacax i ñuxma rü cugagu tá chixexüwa nangexma i ñaa naane. Rü poraãcü tá cupuracü nax naxüxüçax i cunetü ñuxmatáta cuyux. ¹⁸Rü ñaa naane rü tá tuxugü rü natüanegümaxãmare narüxü. Rü nanetü i naixnecüçaxarü omamaxãmare tá cungãxü. ¹⁹Rü poraãcü tá cupuracü rü cuxaiya nax cuxü nangexmaxüçax i cuwemü ñuxmatáta cuyux rü ngẽmaãcü wena tá waixümüçax cutáegu, yerü yemawa cuxü chaxü ga noxrix, rü waixümü quixü rü wena táxarü ngẽmaxü quixü —ñanagürü ga Tupana. ²⁰Rü guma yatü rü Ébazu ngĩxü naxüéga ga yema naxmax. Yerü ngĩma iyixü naé ga guxüma i duüxügü. ²¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü naexüçaxmümaxã nayaxüxchiru nax yemamaxã yaxãxchiruxüçax ga guma yatü rü yema nge. ²²Rü ñuxüchi ga Tupana rü nügümaxã ñanagürü: —Ñuxma ya daa yatü rü taxrüütama nixü nax nüxü nacuãxü i mexü rü chixexü. Rü ngẽmacax ngĩxã tayamugachi nax tama nüxü nadáxüçax i ngẽma nanetüarü o i maxëeruxü. Erü ngürüächü tá nüxü nadáuxgu rü tá nanangõx rü guxügutáma namaxëcha —ñanagürü. ²³Rü yemacax nixü ga Cori ya Tupana ga guma yatüxü Edéüwa ínataxüchixü rü

nagu namuaxũ nax nawa napuracũxũcax ga waixũmũ ga noxri nawa naxũãxũ. ²⁴Rũ yexguma ínataxũchĩãxguwena rü Edéũmaũgu nanamugũ ga ñuxre ga daxũcüãx ga ixãxpeãtũxũ, rü yexma nanaxũ ta ga wũxi ga tara ga iyãuxracũũxũ ga guxũcüwagu yawexemaãchiũxũ nax nũxna nadaugũxũcax ga yema nama ga nanetũ ga maxẽerũũwa nadaxũ.

Caí rü Abéchiga

4 ¹Rũ yexguma ga guma yatũ rü naxmaç ga Ébamaxã namaxũ. Rũ ixãxacũ namaxã ga ngĩne ga Caí. Rũ ngĩgürũgũ: —Marũ choxũ nangexma ya chaune ya Cori ya Tupana choxna namucũ —ngĩgürũgũ. ²Rũ yexgumawena rü wena ixãxacũ namaxã ga Abé ga Caíenexẽ. Rũ guma Abé rü carnéruarũ yaexẽẽwa napuracũ rü Caí rü naanewa napuracũ. ³Rũ yexguma marũ ñuxre ga taunecũ ngupetũxgu rü wũxi ga ngunexũgu rü Caí rü Tupanacax nayagu ga norũ ãmare ga nanetũarũ o. Rũ yemamaxã Tupanaxũ nicuãxũxũ. ⁴Rũ yexgumarũxũ ta ga Abé rü Tupanana nayaxã ga nũxfrãxũxũ ga norũ carnéruxacũ ga rümemaexũ rü yemamaxã Tupanaxũ nayarũcuãxũxũ. Rũ nũma ga Cori ya Tupana rü Abémamaxã rü norũ ãmaremaxã nataãxẽ. ⁵Natürũ ga Tupana rü tama Caímaxã rü woo norũ ãmaremaxã nataãxẽ. Rũ yemacax ga Caí rü porãcũxũchima nanu rü nanuchametũ. ⁶Rũ yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürũ nüxũ: —¿Tũxcũũ cunu rü cunuchametũ? ⁷Rũ ngẽxguma chi aixcũma mexũ cuxũxgu

rü chi cutaãxẽchametũ. Natürũ ngẽma nax tama mexũ cuxũxũ, rü ngẽma chixexũ rü ínamemare nax cuxũ naporamaexũ. Natürũ ega cuma rü tama naga cuxĩnũgu rü tá nüxũ curiũyexera i ngẽma chixexũ —ñanagürũ. ⁸Rũ wũxi ga ngunexũgu rü Caí rü naenexẽ ga Abéna naxu nax naanegu naxĩaneãxũcax. Rũ yexguma marũ naanewa nayexmagũgu, rü Caí rü naenexẽ ga Abéna nayuxu rü nayamaç. ⁹Rũ yexguma ga Cori ya Tupana rü Caína naca rü ñanagürũ: —¿Ngecũ nixĩ ya cuenexẽ ya Abé? —ñanagürũ. Rũ Caí nanangãxũ rü ñanagürũ: —Tama nüxũ chacuãx nax ngextã nangexmaxũ. ¿Ëxna cuma nagu curũxĩnũgu rü chaueneearũ dauruxũ chixĩ? —ñanagürũ. ¹⁰Natürũ ga Cori ya Tupana rü ñanagürũ nüxũ: —¿Tũxcũũ cueneexũ quimaç? Erũ yima nagũ ya waixũmũgu bacũ rü ñoma nũmatama ya cuenexẽ choxna cagũxũrũũtama nixĩ i choxna nacagũxũ nax cuxũ ínaxuaxũxũ nax cuxũ chapoxcuxũcax. ¹¹Rũ ngẽmacax i ñũxma rü marũ cuchixexũgu rü tá ícutãxũchi nawa i ñaa nachica i cueneegũ nagu cubaxẽxũ. ¹²Rũ woo tá naanewa cupuracũ, natürũ taxuxũtãma i nanetũ cuxũ nixo. Rũ tá ñaa naanegu cunaxũpetũanemare rü tagutãma curũngũ —ñanagürũ. ¹³Rũ yexguma ga Caí rü Cori ya Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürũ: —Nataxũchi i ñaa poxcu i choxna cuxãxũ rü tama yaxna namaxã chaxĩnũ. ¹⁴Ñũxma rü marũ choxũ ícutãxũchi nawa i ñaa nachica rü ngẽmacax tá curũ yãxũguxũchima chanaxũpetũanemare, rü tagutãma icharũngũ. Rũ ngẽmaãcũ

ngexürüüxümare i choxü iyangauxü rü tá choxü nimax —ñanagürü. ¹⁵Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü: —Ngëxguma chi texé cuxü imaxgu rü 7 expüxcüna tá curü yexera tapoxcu —ñanagürü. Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Caígu nanaxü ga wüxi ga cuaxruxü nax tama tayamáxücax ga guxema nüxü iyangauxe. ¹⁶Rü nixü ga Caí nawa ga yema nachica ga Tupana nawa namaxä idexaxü. Rü Edéüwa inaxüächi rü üaxcü ne üxüwaama naxü ga Nóxanewa. Rü yexma naxächiü.

.....

Norü tomaepüx ga nane ga Adáü rü Éba

²⁵Rü nüma ga Adáü rü wenaxarü naxmāxmaxā namaxü rü ngīma rü wenaxarü ixāxaciü. Rü guma nane rü Chéxgu nanaxüéga rü ngīgürügü: —Tupana choxna nanamu ya nai ya chaune nachicüxü ga Abé ga Caí yamacü —ngīgürügü. ²⁶Rü yexguma nayaxgu ga Chéx rü naxāne rü Enóxgu nanaxüéga ga guma nane. Rü yexgumacürüwa inanaxügüe ga duüxügü ga Cori ya Tupanaarü ngüxēēcax ínacagüxü.

.....

Adáütaagüchiga

5 ³Rü nüma ga Adáü rü nüxü nayexma ga 130 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Chéx ga nanaraüxüchicü. ⁴Rü yemawena ga Adáü rü 800 ga taunecü namaxü. Rü nüxü nayexma ga naigü ga nanegü rü naxacügü. ⁵Rü yemaacü 930 ga taunecüwa nangu nax namaxüxü. Rü

yexgumaepüx ga taunecügu nayu. ⁶Rü Chéx rü nüxü nayexma ga 105 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Enó. ⁷Rü yemawena ga Chéx rü 807 ga taunecü namaxü. Rü nüxü nayexma ga naigü ga nanegü rü naxacügü. ⁸Rü yemaacü 912 ga taunecüwa nangu nax namaxüxü. Rü yexgumaepüx ga taunecü nüxü yexmagu nayu. ⁹Rü Enó rü nüxü nayexma ga 90 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Caináü.

.....

¹²Rü Caináü rü nüxü nayexma ga 70 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Mararéx.

.....

¹⁵Rü Mararéx rü nüxü nayexma ga 65 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Yaréx.

.....

¹⁸Rü Yaréx rü nüxü nayexma ga 162 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Enóx.

.....

²¹Rü Enóx rü nüxü nayexma ga 65 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Matucharéü. ²²Rü nüma ga Enóx rü guxüguma Tupanaarü ngüchaüäcüma namaxü. Rü Matucharéü buxguwena rü 300 ga taunecü namaxü ga Enóx. Rü nüxü nayexma ga togü ga nanegü rü naxacügü. ²³Rü yemaacü 365 ga taunecüwa nangu nax namaxüxü. ²⁴Rü yema nax guxüguma Tupanaarü ngüchaüäcüma namaxüxü ga Enóx, rü wüxi ga ngunexügu ngürümare inarütaxu yerü Tupana nayaga. ²⁵Rü Matucharéü rü nüxü nayexma ga 187 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Laméx. ²⁶Rü yemawena ga

Matucharéũ rü 782 ga taunecü namaxũ.
Rü nüxú nayexma ga naigü ga nanegü
rü naxacügü. ²⁷Rü yemaacü 969 ga
tauneciwa nangu nax namaxũxü ga
Matucharéũ. Rü yexgumaepüx ga
tauneciü nayu. ²⁸Rü Laméx rü nüxú
nayexma ga 182 ga taunecü ga
yexguma nabuxgu ga nane ga Noé.

.....

³²Rü Noé rü yexguma nüxú
nayexmagu ga 500 ga taunecü rü nüxú
nayexma ga tomaepüx ga nanegü ga
Chéũ rü Cáũ rü Yaféx.

Chixexũ naxügü ga duũxügü

6 ¹Rü yexguma ga duũxügü rü
inanaxügü ga nax yamuxü ga guxü
ga naanewa.

.....

⁵Natürü ga Cori ya Tupana rü nüxú
nadau nax poraäcü chixexũ naxügüxü
rü chixexüguxicatama naxĩnüexũ. ⁶Rü
yemaçax ga Tupana rü poraäcü
nangechaũ rü nüxú nangux nax
naxüáxü ga guma duũ. ⁷Rü poraäcü
nangechaũäcüma ñanagürü: —Tá
ichayanaxoxëxë i ngëma duũxügü i
changoxëëxü, rü ngëxgumarüxü tá ta
ichayanaxoxëxë i ngëma naxünagü, rü
naexügü, rü ngëma naexügü i
waixümüanegu nügü itügüxü, rü werigü
erü choxü nangux nax chanangoxëëxü
—ñanagürü. ⁸Natürü ga Noé rü mexü
Tupanapexewa naxü rü yemaçax ga
Tupana rü poraäcü Noémaxã nataãxë.

.....

Noéweü

¹³Rü yemaçax ga Tupana rü Noéxü
ñanagürü: —Ñuxma rü marü tá chanaxü

nax chayanaxoxëëxü i guxüma i
duũxügü erü nagagu nangexma i taxü i
máeta i ñaa naanewa. Rü ngëmaçax tá
chanaguxëxë i ngëma duũxügü wüxigu
namaxã i guxüma i ñoma i naanewa
ngëxmaxü. ¹⁴iRü naxü ya wüxi ya
wapuru nawa ya nai ya ägüne! iRü
yaxüarü ucapuãx i naxmachiãgüwa! iRü
oxwümaxã nawa i nacuchitagü i
aixepewa rü düxëtiwa nax tama
yachuruxüçax! ¹⁵Rü ñaa tá nixi i norü ta
ya yima wapuru: rü 135 métru tá nixi i
norü maç, rü 22 métruarü ngãxü tá nixi
i norü taxmachiã, rü 13 métruarü ngãxü
tá nixi i norü máxchane. ¹⁶iRü
tomaepüxgu tá cunaxünagüchixü! iRü
guxücüwawa i naáxüarü ngaicamána tá
cunaxü i norü beütánaacügü! iRü
wüxicüwawa tá cunaxü i naãx! ¹⁷Erü
núma tá chanamu ya taxüchicü ya mucü
guxüwama inanguanexüçax rü
nayuxüçax i guxüma i taxacü i
maxüáxü i guxü i naanewa. Rü
guxütáma nayue. ¹⁸Natürü cumaxã
ichaxuneta rü yima wapuruwa tá cuxü
chamaxëxë tümamaxã ya cuxmaç rü
cunegü rü cuneãxgü. ¹⁹Rü
ngëxgumarüxü tá ta wapurugu
cuyamuü i taxrechigü i naguxüraũxü i
naexügü i ñoma i naanewa
ngëxmagüxü, rü wüxi i yatüxü rü wüxi i
ngexü nax cuxrüxü namaxëxüçax. ²⁰Rü
ngëmaäcü tá wapurugu nichoü i
taxrechigü i naguxüraũxü i naexügü, rü
naxünagü, rü werigü, rü ngëma
naxtanecamaxã waixümügu itügüxü nax
ngëmaäcü namaxëxüçax. ²¹iRü
ñuxmachi nanutaquexë i naguxüraũxü
i nawemü rü namaxã nanguxü nax
cuma rü guxüma i ngëma naexügü rü

ngēmamaxã pexãwemüxüçax!
—ñanagürü. ²²Rü nüma ga Noé rü
nayanguxëxë ga guxüma ga yema
Tupana namaxã nüxü ixuxü.
.....

Mucü ga taxüchicü

7 ⁶Rü yexguma inanguxgu ga ñaa
naane namaxã ga guma mucü ga
taxüchicü, rü nüma ga Noé rü nüxü
nayexma ga 600 ga norü taunecü. ⁷Rü
Noé rü wüxigu nanegümaxã rü
naxmaxmaxã rü naneãxgümaxã guma
wapurugu nichoü nax tama dexá nax
nadaixüçax. ⁸⁻⁹Rü yexgumarüxü ta
guma wapurugu nichoü ga yema
naxünagü ga imexü nax Tupanaxü
namaxã yacuaxüügüxüçax rü yema
naexügü ga tama yemawa mexü, rü
yema werigü, rü yema nextanecamaxã
nügü itügüxü. Rü taxrechigü nichoü rü
wüxi ga yatüxü rü wüxi ga ngxü yema
Tupana Noémaxã nüxü ixuxürüxü. ¹⁰Rü
marü 7 ga ngunexü nawena ga guma
wapurugu nax yachoüxü, rü inaxügü ga
nax inanguxü ga ñaa naane. ¹¹Rü
yexguma Noéaxü yanguxgu ga 600 ga
taunecü rü wüxi ga tauemacü rü 17 ga
ngunexü, rü yema ngunexügutama nixí
ga yawáixüchiügüxü ga dexá ga
mártamawa rü yawãxnaxügüxü ga dexá
ga daxügüxü i naanewa. ¹²Rü 40 ga
ngunexü rü 40 ga chütaxü napuecha ga
ñaa naanewa. ¹³Rü marü 7 ga ngunexü
naxüpa nax inanguxü ga ñaa naane rü
yematama ngunexüga nixí ga Noé ga
yaxüexü nagu ga guma wapuru
tümamaxã ga naxmax rü namaxã ga
guma tomaepüx ga nanegü ga Chéü rü
Cáü rü Yafé rü tümamaxã ga guxema

tomaepüx ga naneãxgü. ¹⁴Rü yexguma
nagu yachoügu ga guma wapuru, rü
nichoü ta ga naguxüraüxü ga naexügü
ga naixnecücüãx, rü naexügü i naxüna
ixügüxü, rü naguxüraüxü ga naexügü ga
waixümüanegu nügü itügüxü rü
naguxüraüxü ga werigü. ¹⁵Rü guxüma
ga yema naexügü rü wüxigu Noémaxã
guma wapurugu nichoü. Rü taxrechigü
nichoü ga yema naguxüraüxü ga
naexügü rü werigü. ¹⁶Rü nawüxiraxüxü
ga naexügüwa rü nichoü ga taxrechigü
rü wüxi ga yatüxü rü wüxi ga ngxü,
yerü yemaacü nixí ga Tupana ga
Noémaxã nüxü yaxuxü. Rü yemawena
rü nüma ga Cori ya Tupana rü
nanawãxta ga ñax. ¹⁷Rü 40 ga ngunexü
nixí ga napuxü. Rü narübai ga dexá rü
yexguma ga guma wapuru rü
inayangüãchi. ¹⁸Rü yema nax yexeraãcü
nabaichigüxü ga dexá rü guma wapuru
rü ningünagüchigü. ¹⁹Rü poraãcü
narümaxüchi ga dexá rü yemacax ga
guma maxpünegü rü woo
máchanexüchigüne rü inayi. ²⁰Rü
yexguma marü yabaixüxgu ga
guxünema ga maxpünegü, rü naétü 7 ga
métru nabainagü. ²¹Rü yemaacü nayue
ga guxüma ga duüxügü ga ñoma ga
naanewa maxëxü. Rü yexgumarüxü ta
nayue ga werigü, rü naxünagü, rü
naexügü ga naixnecücüãx, rü yema
nextanecamaxã nügü itügüxü. ²²Rü
yemaacü nayue ga guxüma ga taxacü ga
dauxchitawa yexmagüxü rü maxüáxü rü
ingüãcüxü. ²³Rü Noé rü guxüma ga
guma wapuruwa yexmagüxüicatama
namaxë. Natürü guxüma ga yema togü
ga tama wapuruwa yexmagüxü rü
nayue ga duüxügü, rü naexügü, rü

naxũnagü, rü werigü, rü naexũgü ga
naxtanecamaxã waixümüanegu ixĩxũ.
24Rü 150 ga ngunexũ rü guxũwama
inangu ga naane.

Inayacuax ga mucü rü ínixe

8 1Natürü ga Tupana rü tama Noéxũ
inayarüngüma, rü tama nüxũ
inayarüngüma ga guxũma ga yema
naexũgü ga wüxigu Noémaxã
wapuruwa yexmagüxũ. Rü yemaçax ga
Tupana rü nayabuanexẽ, rü yema
dexá rü inanaxügü ga nax íyaxexũ. 2Rü
narüwãxtaxũgü ga dexá ga mártamawa
yagoxũchiügüxũ rü dexá ga daxüwa
iwãxnaxũgüxũ rü ínayachaxãchi ga nax
napuxũ. 3-4Rü yexguma ga yema dexá
rü ínixeçigü. Rü 150 ga
ngunexũguwena rü marü poraãcũtura
ínixeçigü ga dexá. Rü meama norü 7
ga tauemaciãrü 17 arü ngunexũgu rü
guma wapuru rü maçpüne ga Araráxwa
nayaxũx rü yexma ínixeçũ. 5Rü
ínixeçigü ga dexá rü 3 ga
tauemaciãguwena rü nangox ga
maçpünetapexegü. 6Rü 40 ga
ngunexũguwena rü Noé nayawãxna ga
wüxi ga norü íãx ga guma wapuru. 7Rü
ínanamuxũchi ga wüxi ga ngurucu,
natürü yema ngurucu rü nu ne
nanañamare yerü taũta nipaane. 8Rü
yemawena ga Noé rü wüxi ga
muxtucuxũ ínámuxũchi nax nüxũ
nacuáxũcãx rü ngoxi marü yapaane.
9Natürü ga guxema muxtucu rü
wenaxarü wapuruçax tatáegu yerü
taxuguma tayarüwãxéga, yerü taũtama
aixcũma ínixeçechi ga dexá. Rü
yemaçax ga Noé rü tümacaç
ínaxuxuchimeçẽ rü wenaxarü wapuru

tüxũ nimucuchi. 10Rü to ga 7 ga
ngunexũ ínánanguxẽxẽ, rü yemawena
rü wenaxarü muxtucuxũ ínámuxũchi.
11Rü yexguma marü nachũtachaũgu rü
ítangu ga guxema muxtucu. Rü
tümápaguegu wüxi ga orĩbuchacũxü
yéma ne tange. Rü yemawa nüxũ
nacuax ga Noé ga marü nax
yapaaneçigüxũ. 12Rü wenaxarü 7 ga
ngunexũ ínánanguxẽxẽ rü yemawena rü
wenaxarü tüxũ ínámuxũchi ga guxema
muxtucu. Natürü ga guxema muxtucu
rü marü tama tatáegu. 13Rü yexguma
Noéaxũ nayexmagu ga 601 ga norü
taunecü, rü marü nipaane. Rü 29 ga
ngunexũ ngupetũxguwena rü Noé
ínánangegü ga guma wapuru nax yéma
ínadaxuchixũcãx. Rü nüxũ nadau ga
marü nax yapaanexũ. 14Rü norü taxre
ga tauemaciãrü 27 arü ngunexũgu rü
marü aixcũma nipaane. 15-16Rü
yexguma ga Tupana rü Noéxũ
ñanagürü: —Íñaxüe ya yima wapuruwa
tümamaxã ya cuxmaç rü cunegü rü
cuneãxgü! 17iRü ngẽxgumarixũ ta i
guxũma i naexũgü, rü naxũnagü, rü
werigü, rü ngẽma naxtanecamaxã
waixümügu ixĩxũ i cumaxã
ngẽxmagüxũ, rü ínamuũ nax guxũwama
naxĩxũcãx rü ngẽmaãcü nügü nax
yamuxẽxũcãx rü napaxẽgüaxũcãx i
naane! —ñanagürü. 18Rü yexguma ga
Noé rü naxmaç rü nanegü rü naneãxgü
rü ínachoxũ nawa ga guma wapuru.
19Rü yexgumarixũ ta ínachoũ ga
guxũma ga naxũnagü, rü naexũgü ga
naixnecücüãx, rü werigü, rü guxũma ga
yema naxtanecamaxã ixĩxũ. 20Rü
yemawena ga Noé rü Tupanacaç nanaxü
ga wüxi ga ãmarearü guchicaxũ. Rü

nayayaxu ga ñuxre ga yema naxũnagü rü werigü ga mexũ nax namaxã nüxũ yacuaxũũũcax. Rü Cori ya Tupanacax nanadai rü yema ãmarearü guchicawa ñnanagu. ²¹Rü yexguma Cori ya Tupanaxũ napaxgu ga yema naema rü nüma rü namaxã nataãxë. Rü ñnanagürü: —Tagutãma wena chixexũ namaxã chaxuegu i ñaa naane nagagu i ngẽma duũxũgü woo yexguma noxritama chanangoxëëgu i ngẽma duũxũgü rü chixexũguxicatama narüxinüe. Rü ngëxgumarüxũ ta tagutãma wena chanadai i guxũma i naexũgü i ngẽma ñuxma namaxã chaxüxürüxũ. ²²Rü ñuxma i ñaa naane nangexmaxũ rü tagutãma inarüxo nax natoegüxũ i duũxũgü rü yaxoxũ i nanetügü. Rü tá nangexma i naianexũ rü gáuanexũ, rü tá nayima ya mucü rü taunecü, rü ngunexũ rü chütaxũ —ñnanagürü.

**Tupana rü Noémaxã nanaxuegu
nax tagutãma wena mucũmaxã
napoxcueãxũ i duũxũgü**

9 ¹Rü Tupana rü ñaa mexũ ga dexa Noémaxã rü nanegũmaxã naxuegu, rü ñnanagürü: —iPimu rü penapaxëxë i ñaa naane! ²Rü guxũma i naexũgü i ñoma i naanewa ngëxmagüxũ rü tá pexũ namuũe. Rü pexmëxwa chanangexmagüxëxë i guxũma i ngẽma ixüxũ, rü ngẽma waixümügu ixixũ, rü ngẽma márwa maxëxũ. ³Rü guxũma i naexũgü i ñaa naanewa ngëxmagüxũ rü nanetügü rü name nax penangóxũ. Erü choma rü marü pexna chanaxuaxũ i ngẽma. ⁴iNatürü taxütãma penangõx i ngẽma namachi i ägüxũ! Erü yima nagüwa nixi i

nangexmaxũ i maxũ. ⁵⁻⁶Rü tá nüxna chaca i ngẽma duũxũ i texëxũ imáxũ rü ngẽma naexũ i wüxixëxũ imáxũ. Rü wüxichigü i duũxũ rü tá nüxna chaca naxcax i tümaarü maxũ ya namüci. Rü ngëxguma texë wüxi ya duëxëxũ imaxgu, rü nüma rü tá to i duũxũ nayamax erü tüxũ nimax ya yixema Tupana nügüraxũãcü tüxũ úxe.

⁷Natürü i pemax irü pimuxacü rü penapaxëxë i ñaa naane namaxã i pexacügü rü petaagü! —ñnanagürü. ⁸Rü yexguma ga Tupana rü Noéxũ rü nanegüxũ ñnanagürü: ⁹⁻¹¹—Dücax, choma rü pemaxã rü petaagũmaxã chanaxuegu, rü guxũma i ngẽma werigü rü naxũnagü rü naexũgü i pemaxã yima wapuruwa íchoũxũmaxã chanaxuegu rü tagutãma wena mucũmaxã chanadai i guxũma i taxacü i ñaa naanewa maxëxũ. Rü ngẽmacax tagutãma wena nangexma ya wüxi ya mucü ya taxüchicü ya nadaicü i guxũma i taxacü i ñoma i naanewa maxëxũ. Rü ngẽma chorü uneta rü tagutãma naxüchicüxü. ¹²Rü ñaa tá nixi i norü cuaxruxũ i ngẽma chorü uneta i guxũgutãma ngëxmaechaxũ i pemaxã rü guxũma i naexũgũmaxã chaxueguxũ. ¹³Rü dücax, rü caixanexüwa tá chanangoxëxë ya yima chorü chirapa nax yimawa nüxũ pecuáxũcax nax aixcũma yixixũ i ngẽma pemaxã rü guxũma i ñoma i naanewa maxëxũmaxã chaxueguxũ. ¹⁴Rü ngëxguma daxüwa chanangoxëëgu i caixanexũ, rü yima chirapa rü ngẽma tá nangox. ¹⁵Rü ngëxguma tá nüxna chacuaxãchi ga yema pemaxã rü guxũma i naexũgũmaxã chaxueguxũ nax tagutãma wena nangexma ya wüxi ya mucü ya taxüchicü ya pexũ daicü —ñnanagürü.

.....

**Torre ga máchanexüchine ga
Babéwa naxügüne**

11 ¹Rü yexguma ga guxüma ga duüxügü rü wüxitama ga nagawa nidexagü. ²Rü ínachoxü nawa ga yema naane ga üaxcü ne üxüwaama yexmaxü. Rü nawa nangugü ga wüxi ga nachica ga metachinüxü ga Chináxanewa yexmaxü. Rü yexma naxächüügü. ³⁻⁴Rü wüxi ga ngunexügu rü nügümaxã nidexagü rü ñanagürügü: —iNgixã tanaxü ya wüxi ya ñane rü wüxi i torre i máchanexüchixü i daxüguxü i naanewa ngxü! Rü ngëmaäcü tá nata i tachiga rü wüxiwa tangexmagü rü taxütáma yigüna tixígachi —ñanagürügü. Rü yemaçax nutachicüxü mucüma ga ladríyu nanaxügü rü ñuxüchi ínanagu. Rü ceméütucharachicüxü rü oxwüchara nixí i norü ladríyuarü ñaxcuruxü. Rü yemaacü ladríyumaxã nanaxügü ga yema torre ga daxüguxü ga naanewa nguxchaxüxü. ⁵Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü ínarüxí nax íyadauäxüçax ga guma ñane rü yema torre ga duüxügü íxügüxü. ⁶Rü nügüäëwa ñanagürü: —Ñaa duüxügü rü wüxiwatama nangexmagü rü wüxitama i nagawa nidexagü. Rü ngëmaçax nixí i naxügüäxü i ñaa puracü. Rü ñuxma rü nataxuma i taxacü i tá íyachaxächigüxëxü nax nüxü naxoexüçax i ngëma. ⁷iRü ngixã ítarüxígü nax naguxüraüxü i nagawa yadexagüxëchigüxüçax nax tama nügüga nacuxgüxüçax i ngëma duüxügü! —ñanagürü. ⁸Rü yemaacü nixí ga Cori ya Tupana ga guxü ga

naanegu nawooneäxü ga yema duüxügü. Rü yemaacü nüxü narüxoe ga nax naxügüäxü ga guma ñane. ⁹Rü guma ñane rü Babégu naxäéga yerü yema nachicawa nixí ga Cori ya Tupana nangoxëxü ga muxüma ga toraxüxü ga naga nax to ga nagawachigü yadexagüxü ga ñoma ga naanecüäx ga duüxügü. Rü yemaacü guxü ga naanegu Tupana nanawoone.

Chéütaagüchiga

¹⁰Rü ñaagü nixí ga nataagü ga Chéü ga Noé nane. Rü taxre ga taunecü nawena ga guma mucü ga taxüchicü ga yexguma Chéü nüxü yexmagu ga 100 ga taunecü, rü nabu ga nane ga Arfacháx. ¹¹Rü yemawena ga Chéü rü 500 ga taunecü namaxü rü nüxü nayexma ga togü ga nanegü rü naxacügü ga ingexü. ¹²Rü Arfacháx rü nüxü nayexma ga 35 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Chéla.

.....

¹⁴Rü Chéla rü nüxü nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Ebéx.

.....

¹⁶Rü Ebéx rü nüxü nayexma ga 34 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Peréx.

.....

¹⁸Rü Peréx rü nüxü nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Réu.

.....

²⁰Rü Réu rü nüxü nayexma ga 32 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Cherúx.

.....

²²Rü Cherúx rü nüxúú nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Nacóx.

.....

²⁴Rü Nacóx rü nüxúú nayexma ga 29 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Taréx.

.....

²⁶Rü Taréx rü nüxúú nayexma ga 70 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga nane ga Abráú. Rü gumawena nabue ga nanegü ga Nacóx rü Aráú.

Taréxtaagü

²⁷Rü ñaa nixí ga nataagü ga Taréx. Rü nüma ga Taréx rü nüxúú nayexma ga tomaepüx ga nanegü. Rü Abráú rü Nacóx rü Aráú nixí. Rü nüma ga Aráú rü Loxnatü nixí. ²⁸Rü guma Aráú rü ñane ga Ur ga Cadéaanewa yexmanegu nayu. Rü nanatüxüpa nayu nagutama ga guma ñane ga nagu nabuxüne. ²⁹Rü Abráú rü Saraímaxá naxáxmáx rü Nacóx ga Mílcamaxá. Rü ngíma ga Mílca rü Aráúacü ga Íscaeyax iyixí. ³⁰Natürü ga Saraí rü taguma ixáxacü. ³¹Rü Taréx rü ñane ga Urwa ínaxüxü ga Cadéaanewa nax Canaáúanewa naxüxüçax. Rü yéma nanaga ga nane ga Abráú rü nataxa ga Lox rü naneãx ga Saraí. Rü yexguma guma ñane ga Aráúwa nangugügu rü yexma naxächüügü. ³²Rü guma íanegu nixí ga nayuxü ga Taréx ga yexguma 205 ga taunecü nüxúú yexmagu.

Tupana rü Abráúçax naca

12 ¹Rü wüxi ga ngunexügu ga Cori ya Tupana rü Abráúxüú ñanagürü: —Ínaxüxü nawa i ngéma curü naane, rü ngéma nawogü i

cutanüxügü! iRü ngéma natax ya cunatüpata nax ngéma naane i choma tá cuxü chawéxüwa cuxüxüçax! ²Erü tá nüxü charüngüxéxé i cutaagü nax yamuxüçax rü wüxi i taxü i nachixüane nawa ngóxüçax. Rü tá mexü cumaxá chaxuegu rü tá cuxü chatachigaxéxé. Rü cugagu tá mexü nayauxgü i togü. ³Rü mexü namaxá tá chaxuegu i ngéma duüxügü i mexü cumaxá uegugüxü. Rü chixexü tá namaxá chaxuegu i ngéma duüxügü i chixexü cumaxá uegugüxü. Rü cugagu tá nixí i mexü namaxá chaxueguxü i guxüma i duüxügü i ñoma i naanewa ngéxmagüxü —ñanagürü. ⁴Rü yemaacü ga nüma ga Abráú rü ínaxüxü ga Aráúwa, yema Cori ya Tupana namaxá nüxü ixuxüãcúma. Rü nüma rü nüxúú nayexma ga 75 ga taunecü ga yexguma yema naanewa ínaxüxüxgu nax Canaáúanewa naxüxüçax. ⁵⁻⁶Rü ngíxü niga ga naxmáx ga Saraí, rü namágü ga Lox rü ta niga. Rü nayagagü ta ga norü duüxügü ga Aráúwa nüxü yangaüxü. Rü yexgumarüxü ta nayana ga guxüma ga norü yemaxügü. Rü yexguma Canaáúanewa nanguxgu ga Abráú, rü naxüpetü ñüxmata Chiquéü ga ñanewa nangu. Rü yema castáñanecü ga uxtüxü ga Móregu áegaxügu naxüchüü. Rü yexguma rü yema naanegu naxächüügü ga Canaáútanüxügü. ⁷Rü yema nachicawa rü Cori ya Tupana rü Abráúçax nangox. Rü ñanagürü nüxü: —Ñaa naane tá nixí i cutaagüna chaxáxü —ñanagürü. Rü yexguma ga Abráú rü yexma Tupanaégagu nanaxü ga wüxi ga ámarearü guchicaxü yerü yéma naxçax nangox. ⁸Rü yemawena rü

ñuxūchi yema ínamáxpūxanexūwaama naxū ga Betélarū íanearū éstewaama, rü yexma naxāchiū. Rü yema nachica rü íane ga Betél rü íane ga Áiarū ngāxūwa nayexma. Rü yexma nanaxū ga wūxi ga āmarearū guchica rü yéma nayumūxē rü Tupanaarū ngūxēēcax ínaca. ⁹Rü inaxūāchi ga Négueanewa rü inape ga ínachūtāxūwa rü yemaacū ínixū ñuxmata Négueanewa nangu.

Equítuanewa nayexma ga Abráū

¹⁰Rü yexgumaūcūxū rü nangebūane ga guxū ga yema naanewa. Rü yemaçax ga Abráū rü Equítuanewa naxū nax yexma yaxāchiūxūcax. Yerū ga noxri ínayexmaxūwa rü poraācū taiya nūxū nangux. ¹¹Rü yexguma marū Equítuanewa nanguxchaūgu ga Abráū rü naxmāx ga Saraíxū ñanagürü: —Dūcax, choma rü meama nūxū chacuax rü wūxi i nge i mechatetūxūchicū quixī. ¹²Rü ngēxguma ngēma Equítuanecūāx cuxū daugūgu rü ñanagürügū tá: “Ñaa nge rü daa yatūmāx iyixī”, ñanagürügū tá. Rü ngēxguma rü tá choxū nimāxgū rü naxmāxū tá cuxū nigagū. ¹³Rü ñuxma nax mexū choxū ngupetūxūcax rü tama cugagu choxū yamāxgūxūcax irū namaxā nūxū ixu nax chaueyax nax quixixū! —ñanagürü. ¹⁴Rü yexguma Equítuanewa nanguxgu ga Abráū, rü ga yēmacūāxgū rü Saraíxū nadaugū ga nax namechatetūxūchixū. ¹⁵Rü yexgumarūxū ta ga yema nachixūanearū āēxgacūarū ngūxēēruūgū rü ngīxū nadaugū. Rü norū āēxgacū ga Faraóūmaxā ngīxū nayarūxugū ga nax namechatetūxūchixū ga yema nge. Rü

ñuxūchi naxūtawa ngīxū nagagū. ¹⁶Rü Saraígagu rü meama Abráūxū nayaxu ga guma āēxgacū. Rü Abráūna nanamugūmare ga carnérugū, rü wocagū, rü búrugū, rü caméyugū, rü puracūtanūxū ga yatūxūgū rü ngexūgū. ¹⁷Natürü ga Cori ya Tupana rü Saraígagu taxū ga daaweane naxçax ínanguxēxē ga guma āēxgacū ga Faraóū rü natanūxūgū. ¹⁸Rü yemaçax ga Faraóū rü Abráūcax nangema rü ñanagürü nūxū: —Tūxūcūū tama mea cugū quixu rü tama chomaxā nūxū quixu nax cuxmāx yixixū i ñaa nge? ¹⁹Rü cuma nūxū quixuxgu rü cueyax iyixī. ¿Rü taxacū chi ngupetūxū ega choxmāxū ngīxū chixixēēxgu? Rü ngēma iyixī. ¡Rü ngīxū iga rü ínaxūxū i nua! —ñanagürü. ²⁰Rü yexguma ga nūma ga Faraóū rü norū duūxūgūxū namu nax Equítuanewa ínamuxūchigūāxūcax ga Abráū wūxigu ngīmaxā ga naxmāx rü guxūma ga norū yemāxūgū.

Nūgūna nixīgachi ga Abráū rü Lox

13 ¹Rü yexguma Equítuanewa ínaxūxūxgu ga Abráū naxmāxmaxā rü guxūma ga norū yemāxūmaxā, rü wenaxarū Négueanecax natáegu. Rü namágū ga Lox rü nawe narūxū. ²Rü Abráū rü poraācū namuarū yemāxūgūāxūchi ga úiru rü diērumū rü muxūma ga naxūnagū. ³Rü inaxūāchi ga Négueanewa rü ínayapechigūaxūācūma nixū ñuxmata íane ga Betélwa nangu. Rü wenaxarū ūpaacū nagu naxāchiūxū ga nachica ga Betél rü Áiarū ngāxūwa yexmaxūwa nangu. ⁴Rü yema nixī ga yema nachica ga ūpaacū āmarearū

guchicaxũ nagu naxũxũ. Rũ yéma nayumũxẽ rũ Cori ya Tupanaarũ ngũxẽcax ínaca. ⁵Rũ yexgumarũxũ ta ga Lox rũ nanepũ ga Abráũrũxũ namuarũ yemaxũãxũchi. Rũ nũxũ nayexma ga muxũma ga carnérugũ, rũ wocagũ, rũ norũ duũxũgũ ga naxũtagu pegũxũ. ⁶Natũrũ ga yema nachica ga nawa nayexmagũxũ rũ tama ningu ga nabũ naxçax ga yema muxũma ga naxũnagũ. Rũ yemaçax ga Abráũ rũ Lox rũ taxucũrũwama wũxiwa nayexmagũ, yerũ ga naxũna rũ nayangechica. ⁷Rũ yemaçax ga Abráũarũ carnéruarũ dauruũgũ rũ Loxarũ carnéruarũ dauruũgũ rũ tama nũgũmaxã nataãxẽgũ, rũ nũgũ nadaiũxũ. Rũ yexgumarũxũ ta yema naanegu naxãchiũgũ ga Canaãũcũãxgũ rũ Ferechéutanũxũgũ. ⁸Rũ yemaçax ga Abráũ rũ wũxi ga ngunexũgu Loxmaxã nidexa rũ ñanagũrũ: —Cuma rũ choma rũ yigũtanũxũ tixĩgũ rũ ngẽmacax tama name nax yigũchi ixaixũ. Rũ tama name nax taxũnaarũ dauruũgũ rũ nũgũ nax nadaiechaxũ. ⁹Rũ dũcax, rũ ngẽma nixĩ i guxũma i ñaa naane nax cuma nũxũ quidaugũxũcax rũ cunayaxuxũcax i ngẽma cuxũ ngũchaũxũ. Rũ ngẽmaãcũ tá yigũna tixĩgachi. Rũ ngẽxguma cuma nórtewaama cuxũchaũgu, rũ choma rũ tá sũrwaama chaxũ. Natũrũ ngẽxguma cuma sũrwaama cuxũchaũgu, rũ choma rũ tá nórtewaama chaxũ —ñanagũrũ. ¹⁰Rũ yexguma ga Lox rũ natũ ga Yudáũpechinũgu nidau, rũ nũxũ nadau ga nax nabacaxũ ga maxẽgũ ñoma Tupana inatoxũrũxũ, rũ poraãcũ nadexáãxũ ga yema naane ñyxmata guma ñanexacũ ga Choáwa nangu. Rũ

Equítuanerũxũ nixĩ ga nax nameanexũchixũ. (Rũ yemaacũ nixĩ ga noxri taxũta Cori ya Tupana ñaguxgu ga guma ñanegũ ga Chodóma rũ Gomóra.) ¹¹Rũ yexguma ga Lox rũ nanayaxu ga guxũma ga yema naane ga Yudáũpechinũwa iuxũ. Rũ yemaacũ yema naane ga noxri nawa nayexmagũxũarũ éstewaama naxũ. Rũ yemaacũ nixĩ ga Abráũ rũ Lox ga nũgũna yaxĩgachixũ. ¹²Rũ nũma ga Abráũ rũ yexmatama Canaãũgu naxãchiũ, rũ Lox rũ guma ñanegũ ga Yudáũpechinũwa yexmagũnegu nayaxãchiũ ga Chodómaarũ ngaicamána. ¹³Rũ guma ñanewa nixĩ ga guxũma ga duũxũgũ ga yachixecũmaxũchixũ rũ poraãcũ chixexũ naxũgũxũ ga Tupanapexewa. ¹⁴Rũ yexguma marũ yaxũgachixgu ga Lox, rũ Cori ya Tupana rũ Abráũmaxã nidexa rũ ñanagũrũ: —iNgẽma ícuchixũwatama rũ mea guxũgu nadawenũ i nórtegu rũ sũrgu rũ éstegu rũ oéstegu! ¹⁵Rũ choma rũ tá cuxna chanaxã i guxũma i ngẽma naane i nũxũ cudauxũ. Rũ guxũgutáma cuxrũ rũ cutaagũarũ tá nixĩ. ¹⁶Rũ choma rũ tá chayamuxẽxẽ i cutaagũ rũ ñoma naxnũcũtexerũxũ tá namuxũchi. Rũ ngẽmaãcũ taxwéxetáma tayaxugũ i ngẽma cutaagũ. ¹⁷iRũ inachi rũ nagu rũxũ i guxũma i norũ max rũ norũ tatachinũ i ñaa naane! Erũ choma rũ tá cuxna chanaxã —ñanagũrũ. ¹⁸Rũ yexguma ga Abráũ rũ inaxũãchi. Rũ Máũrearũ castãñanecũgu nayaxãchiũ ga ñane ga Ebróũarũ ngaicamána. Rũ yexma nanaxũ ga wũxi ga ãmarearũ guchica nax yéma Cori ya Tupanaxũ yacuãxũũxũcax.

Abráú rü Loxü nayapu

14 ¹Rü yexguma Máüregu naxächüügu ga Abráú, rü Aürafé rü ñane ga Chináxarü äëxgacü nixí, rü Arióx rü ñane ga Eracháxarü äëxgacü nixí, rü Quedoraumé rü ñane ga Eláüarü äëxgacü nixí, rü Tidá rü ñane ga Goíarü äëxgacü nixí. ²Rü guxüma ga yema äëxgacüü rü nügu nadai namaxã ga Berá ga ñane ga Chodómaarü äëxgacü, rü Bícha ga ñane ga Gomóraaru äëxgacü, rü Chiná ga ñane ga Ádmaarü äëxgacü, rü Chemebéx ga ñane ga Chebofúaru äëxgacü, rü norü äëxgacü ga ñane ga Belá ga Choágu áégane.

.....

¹¹Rü yema rüporamaegüxü ga äëxgacüü rü nayana ga guxüma ga Chodóma rü Gomóracüäxgüaru nabü rü yemaxüü. Rü yemaacü ínixí. ¹²Rü guma Lox ga Abráümagüxü rü ta nigagü wüxigu namaxã ga guxüma ga norü yemaxüü, yerü nüma rü ta Chodómacüäx nixí. ¹³Natürü nayexma ga wüxi ga yatü ga íñaxü rü Abráü ga Ebréutanüxü ixícümaxã nüxü nayarüxu ga yema ngupetüxü. Rü nüma ga Abráü rü Máüre ga Amaréu ixícüaru castañanecügu naxächüü ga yexguma. Rü nüma ga Máüre rü Ecúenexë rü Anéxenexë nixí. Rü nümagü rü Abráüétüwa naxüü. ¹⁴Rü yexguma Abráü nüxü cuäxgux ga namágü ga Loxü nax yayauxgüxü, rü nanaxítaquexexë ga norü duüxüü rü naxütawa yaexü. Rü 318 ga yatüü nixí ga guxüwama. Rü yemamaxã inaxüächi nax yema äëxgacüüwe nax nangëgüxüçax. Rü guma ñane ga Dáügu

nüxü nayangau. ¹⁵Rü yemaaru chütaxüü rü Abráü rü norü duüxüümaxã yema äëxgacüü inayabaixgü. Rü nawe ningëxütanü ñuxmata Óbaaru ñane ga Damácuaru nórtewa yexmanewa nangüü. ¹⁶Rü nüxna nanapuxü ga guxüma ga yema yanaxü. Rü yemaacü ga Abráü rü namágü ga Loxü nayapu wüxigu namaxã ga guxüma ga norü yemaxüü. Rü yexgumarüxü ta tüxü napuxü ga guxema ngexegü rü guxema toxguäx ga duëxëü.

Melquisedé rü mexü Abráümaxã naxuegu

¹⁷Rü yexguma Abráü yabuxmüxëügu ga Quedoraumé rü yema togü ga namücügü ga äëxgacüü, rü nüma ga Abráü rü napataçax natáegu. Rü yexguma Chabéaru doxrae ga Äëxgacüaru Doxraegu áégaxüwa nanguxgu ga Abráü rü guma Chodómaarü äëxgacü rü Abráüçax yéma niña nax norü taäxëmaxã nayauxäxüçax. ¹⁸Rü Melquisedé ga ñane ga Charéuarü äëxgacü ga Tupana ya guxüétüwa ngëxmacüaru chacherdóte rü yematama namawa Abráüna nanaxã ga paü rü bínu. ¹⁹⁻²⁰Rü ñaa oremaxã mexü Abráümaxã naxuegu rü ñanagürü: —iTupana ya guxüétüwa ngëxmacü i daxüguxü i naanearü üruxü rü ñoma i naanearü üruxü rü poraäcü mexü cuwa naxüx! iRü namecümäxüchi ya Tupana ya guxüétüwa ngëxmacü ya curü uanügüxü cuxü rüporamaexëëxcü! —ñanagürü. Rü yexguma ga Abráü rü Melquisedéna nanaxã ga norü diézmo natanüwa ga yema yemaxüü ga wenaxarü napuxüxü. ²¹Rü yexguma ga

guma Chodómaarü ãëxgacü rü Abráúxũ ñanagürü: —iChoxna namugü i ngëma chorü duúxügü, natürü ngëma ngëmaxügü rü cuxrúxũ yixí! —ñanagürü. ²²⁻²³Natürü ga Abráú rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Choma rü marü Cori ya Tupana ya guxúétüwa ngëxmacü i daxüguxũ i naanearü üruxũ rü ñoma i naanearü ürúumaxã nüxũ chixu rü taxuxútama i taxacü choxrúxũ chayaxu i ngëma cuxrü ixíxũ, rü bai ya wüxi ya tünüta, rü bai i wüxi i chapatutúxü, nax tagutáma choxũ quixuxúçax nax cugagu yixíxũ nax chamuarü ngëmaxúáxũ —ñanagürü. ....

Tupana rü Abráúmaxã inaxuneta rü tá poraäcü nüxũ narüngüxë

15 ¹Rü yemawena rü wüxi ga chütaxügu rü Cori ya Tupana rü Abráúxũ nüxũ nadauxëxë ga wüxi ga ëxüguxũ ga taguma nüxũ nadauxũ rü namaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ: —iTaxuçaxma cumuú, Pa Abráú! Erü choma nixí i curü poxüruxũ. Rü ngëma ngüxëë i tá cuxna chaxãxũ rü tá nataxúchi. ²⁻³Natürü ga Abráú rü Cori ya Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —¿Taxacüwa choxú name i ngëma ngüxëë i chomaxã nüxũ quixuxü? Erü meama nüxũ cucuax nax nataxuxüma ya chaune. Rü ngëmacax i ngëma tá chowena nayaxuxũ i chorü ngëmaxügü rü yimá chorü ngüxëëruxũ ya Erieché ya Damácucüãx tá nixí —ñanagürü. ⁴Natürü nüma ga Tupana rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngëma tá cuwena nayaxuxũ i curü ngëmaxügü rü cunexüchi tá nixí rü tama wüxi i duúxũ

i to i nachixüanecüãx ixíxũ —ñanagürü. ⁵Rü ñuxüchi ga Cori ya Tupana rü düxétüwa Abráúxũ naga, rü ñanagürü nüxũ: —iDücac, mea daxügu nadawenü rü yaxugü ya ëxtagü ega cuxú natauxchaxgu nax cuyaxugüxü! Rü ngëxgumarüxũ tá ta nixí nax namuxü i cutaagü —ñanagürü. ⁶Rü Abráú rü Cori ya Tupanaaxũ nayaxõ, rü yemaçax nixí ga Tupana ga namaxã naxuegüãx nax aixcümacu yixíxũ. ⁷Rü Tupana rü ñanagürü nüxũ: —Choma nixí i Cori ya Tupana chixíxũ. Rü choma nixí ga cuxü íchamuxüchixü ga Urwa ga Cadéucüãxgüarü ñanewa nax cuxna chanaxãxüçax i ñaa naane nax guxügutáma cuxrü yixíxüçax —ñanagürü. ⁸Rü yexguma ga Abráú rü Cori ya Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürü: —¿Ñuxäcü tá nüxũ chacuáxü nax aixcüma choxrü tá yixíxü i ñaa naane? —ñanagürü. ⁹Rü Tupana nanangãxũ rü ñanagürü: —iNua naga i wüxi i woca rü wüxi i cábra rü wüxi i carnéru i tomaepüxaru taunecüãxchigüxü! iRü nua naga ta i wüxi i muxtucu rü ñuxüchi wüxi i naxacü! —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga Abráú rü yéma Tupanapexewa nanagagü ga guxüma ga yema naxünagü. Rü ngãxügu nanadategü rü ñuxüchi nügügu nanangaxgüchipanü. Natürü ga muxtucugü rü tama nanadategü. ....

¹³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: —Cumaxã nüxü chixu rü ngëma cutaagü rü to i nachixüanewa tá namaxë. Rü ngëmacüãxgü rü tá norü puracütanüxü nayaxígüxëxë. Rü ngëmaäcü tá chixri namaxã nachopetü i

400 ya taunecü. ¹⁴Natürü choma rü tá ta chanapoxcu i ngēma nachixüānecüāxgü i chixri cutaagümaxā chopetüxü. Rü ngēmawena rü tá íchananguxüxēxē i cutaagü, rü tá namuarü ngēmāxüāxgü i ngēxguma ngēma ínachoxügu.

.....

¹⁶Rü ngēxguma 400 ya taunecüguwena rü cutaagü rü tá ñaa naanecax nawoegu. Erü ñuxma rü taüta nawa nangu nax chanapoxcuexü i ngēma duüxügü i Amoréutanüxü i ñuxma ñaa naanegu āchiüügüxü —ñanagürü ga Tupana. ¹⁷Rü yexguma marü nachütagu rü guxüwama naxēanegux, rü ngürüāchi yéma nangox ga wüxi ga buetare ga üxüāxü ga yéma icaixquexü. Rü nangox ta ga wüxi ga üxüema ga iyāuxraxü ga yema naxüna ga rüdategüxüarü ngāxümachatexewa gopetüemāxü. ¹⁸Rü yematama ga ngunexügu rü Abráümaxā inaxuneta rü ñanagürü nüxü: —Choma tá cutaagüna chanaxā i guxüma i ñaa naane i Equítuanearü natüwa inaxügü rü ñuxmatáta ngēma natü i Eufrátewa nangu —ñanagürü.

.....

Agá rü ngīne ga Ismaé

16 ¹Rü Saraí rü taguma nüxü íxāxacü ga guma ngīte ga Abráü. Natürü ngīxü iyexma ga wüxi ga ngīxütaxü ga Equítuanecüāx ga Agágu āégacü. ²⁻³Rü yemacax ga Saraí rü Abráüxü ngīgürügü: —Dücax, Pa Chomücux, Cori ya Tupana rü tama nanaxwaxe nax chaxāxacüxü. Rü ngēmācax cumaxā nüxü chixu nax

ngīmaxā cumaxüxü i ngēma chauxütaxü i Agá. Rü bexmana ngēmawa tá choxü nangexma i chaunegü —ngīgürügü. Rü Abráü rü Saraíaxü nanayaxu ga yema namaxā nüxü yaxuxü. Rü yexguma ga Saraí rü yema Equítuanecüāx ga Agácax ica rü Abráüna ngīxü imu naxmaxü. Rü marü 10 ga taunecü Canaáüanewa nayexmagü ga yexguma yema ngupetügu. ⁴Rü yexguma ga Abráü rü Agámaxā namaxü rü nüxü íxāxacü. Natürü yexguma ngīgü yacuāxāchigu ga nax naxāxacüxü rü ngīrü chiürapexewa ngīgü fírüta rü tama ngīrü chiüraga íxīnūchaü. ⁵Rü yemacax ga Saraí rü Abráüxü ngīgürügü: —Cugagu nixí i Agá i tama chauga naxīnūxü rü ngīgü ínataxü. Chomatama nixí ga cuxna ngīxü chamuxü rü ñuxma nax naxāxacüxü rü choxü irüyexerachaü. Rü Cori ya Tupana tá nixí ya nüxü ixucü rü texégagu yixixü nax ngēma ngupetüxü rü cugagu rüexna chaugagu —ngīgürügü. ⁶Rü yexguma ga Abráü rü ngīxü nangāxü rü ñanagürü: —Dücax, cuxmexwa ingexma i ngēma cuxütaxü. iRü cuma cunaxwaxexüācūma ngīmaxā naxü! —ñanagürü. Rü yexguma ga Saraí rü inaxügü ga Agáxü nax yamāxüüxü. Rü yemachaxwa ga Agá rü düxwa iyaxü. ⁷Natürü wüxi ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüāx rü ínachianexügu ngīxü nangau naxütagu ga guma bairawe ga chianexü ga Chúwa daxü ga namacüwawa yexmacü. ⁸Rü ngīxna naca rü ngīxü ñanagürü: —¿Pa Agá i Saraíxütaxüx, ngextá ne cuxü rü ngextá cuxü i ñuxmax? —ñanagürü. Rü ngīma rü inangāxü rü ngīgürügü: —Chixü ngīxna i chorü chiūra i Saraí

—ngīgürügü. ⁹Rü yexguma ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüãx rü ñanagürü ngĩxü: —iCurü chiüracax nataégu rü ngĩga naxĩnü i guxüma i taxacü i cuxü namuxüwa! —ñanagürü. ¹⁰Rü ñanagürü ta ngĩxü: —Rü tá yexera chayamuxëxë i cutaagü rü ngëmaäcü düxwa taxucürüwa texé tayaxugü. ¹¹Ñuxma rü cuxãxacü rü yatüxü tá nixĩ. Rü Ismaégu tá cunaxüéga, erü Cori ya Tupana rü marü nüxü nacuax i ngëma guxchaxü i cuxü üpetüxü —ñanagürü. ....

¹³Rü yexguma yema daxücüãxmaxã yadexaxguwena rü Agá rü ngīgümaxãtama ngīgürügü: —Tupana ya choxü daucü nixĩ. Rü woo choxü nax nadauxü rü ñuxma rü ta chamaxü —ngīgürügü. ....

¹⁵Rü yemawena rü Abráúaxü íxíraxacü ga Agá rü Ismaégu nanaxüéga. ¹⁶Rü Abráú nüxü nayexma ga 86 ga taunecü ga yexguma nabuxgu ga Ismaé.

Tupana rü Abráúmaxã inaxuneta

17 ¹Rü yexguma Abráú 99 ga taunecü nüxü yexmagu rü Cori ya Tupana naxcax nangox rü ñanagürü nüxü: —Choma nixĩ ya Tupana ya guxüétüwa ngëxmacü chixixü. Rü chanaxwaxe i mea cumaxü i chopexewa. ²Choma rü tá cumaxã ichaxüga rü tá chayamuxëxë i cutaagü. Rü tá namuxüchi —ñanagürü. ³⁻⁴Rü yexguma ga Abráú rü waixümüanegu nanangücuchi. Rü yoxni ga Tupana rü nidexachigüama rü ñanagürü: —Ñãäcü tá nixĩ i cumaxã nax ichaxügaxü. Rü cuma tá nixĩ i norü oxĩ quixixü i

muxütama i nachixüanecüãx i duüxügü. ⁵Rü marü taxütama Abráú nixĩ i cuéga. Rü ñuxmacürüwa rü tá Abráú nixĩ i cuéga erü muxütama i nachixüanecüãx i duüxügüarü oxĩ tá cuxü chixixëxë. ⁶Rü tá chayamuxëxë i cutaagü rü tá namuxüchi. Rü ngëma cutaagü rü muxütama i nachixüanegü nangoxëëgü. Rü ngëma cutaagütanüwa tá nangexma i äëxgacügü ixīgüxü. ⁷Rü ngëma ñuxma tá cumaxã rü cutaagümaxã chaxueguxü rü ñaa nixĩ: “Rü choma rü guxügutama curü Tupana chixĩ rü cutaagüarü Tupana chixĩ. ⁸Choma rü cuxna rü nüxna tá chanaxã i guxüma i ñaa Canaáüane i ñuxma nawa cumaxüxü. Rü tá guxügutama norü naane nixĩ i cutaagü. Rü choma rü tá norü Tupana chixĩ”, ñanagürü. ⁹⁻¹⁰Rü Tupana rü Abráúxü ñanagürü ta: —iNatürü i cumax rü cutaagü rü guxügutama peyanguxëxë i ngëma pemaxã nüxü chixuxü! Rü dücax, chanaxwaxe nax guxãma ya iyatüxe i petanüwa rü ípewíechaxmüüpexechiraü- güxü. ¹¹iRü pegü ípewíechaxmüüpexechiraügü! Rü ngëmawa tá nangox nax aixcüma peyanguxëxë i ngëma yigümaxã nüxü ixuxü. ¹²Rü ñuxmaücüxü rü guxãma ya iyatüxe ya ngexwacax íxíraxë i petanüwa rü 8 i ngunexü tüxü ngëxmagu rü name nixĩ i ítawíechaxmüüpexechiraü. Rü ngëxgumarüütama penaxwaxe i ngëmaäcü penaxü namaxã i guxüma i perü puracütanüxü i to i nachixüanecüãxütawa naxcax petaxegüxü rü woo nanegü. ¹³Rü ngëmaäcü ya guxãma i pema rü perü duüxügü, rü chanaxwaxe i pegü

ípewíechaxmüüpechiraüğü. Rü ngēmaācü guxügutáma pexenewa nangox nax aixcüma peyangüēēxü i ngēma yigümaxā nüxü ixuxü. ¹⁴Natürü ya yixema tama tügü íwíechaxmüüpechiraüxe rü name nixí i noxtacüma pegütanüwa tüxü ípetaxüchi erü tama tayangüēē i ngēma yigümaxā ixunetaxü —ñanagürü. ¹⁵Rü Tupana rü Abraáüxü ñanagürü ta: —Rü ngēma cuxmax i Saraí, rü marü taxütáma ngēma nixí i ngíéga. Rü ñuxmaücüxü rü Sára tá nixí i ngíéga. ¹⁶Rü choma rü tá mexü ngímaxā chaxuegu rü tá cuxü íxāxacü. Rü aixcüma ngēmaācü tá ngíxü charüngüxēē. Rü muxüma i nachixüanegüarü noxē tá iyixí. Rü ngēma ngítaagü rü ñanagüarü äēxgacügü tá nixíğü —ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Abraáü rü waixümüanegu nanangücuchi. Natürü nüxü nacugüäcüma nügüäēwa ñanagürü: “¿Éxna wüxi ya yatü ya 100 ya taunecü nüxü ngēxmacü rü tá naxāxacüxü nax papá yixixüçax? ¿Rü Sára rü tá naxāxacüxü nax marü 90 ya taunecü ngíxü ngēxmaxü?” ñaxügu narüxñü ga naāxēwa. ¹⁸Rü yexguma ga Abraáü rü Tupanaxü ñanagürü: —Chierü mexü Ismaémaxā cuxueguxgu —ñanagürü. ¹⁹Rü Tupana nanangāxü rü ñanagürü nüxü: —Pa Abraáüx, aixcüma nixí i ngēma cumaxā nüxü chixuxü, rü cuxmax i Sára rü tá cuxü íxāxacü. Rü cuma rü Ichaágu tá cunaxüéga. Rü yimawa tá ningu ga yema cumaxā nüxü chixuxü, rü ngēmaācü tá guxügutáma nüxü charüngüxēē i nataagü. ²⁰Rü ngēxgumarüxü ta i Ismaéçax rü marü

cuxü chaxñü rü yimá rü tá ta mexü namaxā chaxuegu. Rü tá nüxü charüngüxēē nax yamuxüchixüçax i naxacügü rü nataagü. Rü yimá Ismaé tá nixí i nanatü i 12 i äēxgacügü i poraexü. Rü nataagümaxā tá ichanachixēē i wüxi i taxü i nachixüane. ²¹Natürü yema chorü uneta ga cumaxā nüxü chixuxü rü tá ichayadaxēē nawa ya cune ya Ichaá i cuxmax i Sára ngíne ya domarüüxcü ya tauemacügu tá bucü i nai ya taunecügu —ñanagürü. ²²Rü yexguma marü nüxü nachauxgu ga Abraáümaxā nax yadexaxü ga Tupana, rü Abraáüna nixügachi. ²³Rü yematama ngunexügu nixí ga Abraáü ga nane ga Ismaéxü ínawíechaxmüüpechiraüxü. Rü yexgumarüxü ta ínanawíüchaxmüüpechira- ügü ga guxüma ga norü puracütanüxü ga naxütagu buexü rü guxema tümacax nataxexe. Rü yemaacü guxāma ga yatüxe ga nachíüwa yexmagüe ga nüxü puracüexe rü tüxü ínawíüchaxmüüpechiraü yema Tupana namaxā nüxü ixuxürüxü. ....

Tupana rü Abraáümaxā inaxuneta rü tá nüxü nangexma ya wüxi ya nane

18 ¹Rü wüxi ga ngunexügu meama tocuchigu rü Cori ya Tupana rü Abraáüçax nangox ga Máürearü castañanecüwa ga yexguma napataaxwa natoyane ga Abraáü. ²Rü nadaunagü ga Abraáü rü nüxü nadau ga tomaepüx ga duüxü ga napexegu chigüxü. Rü yexguma ga nüma rü inachi rü paxa naxçax nixü rü napexegu waixümügu nanangücuchi. ³Rü

ñanagürü: —Pa Corix, cuxũ chacaxũ rü taxú i yaxtacüma íquixũ. ⁴Rü ngëxguma cuxũ namexgu rü tá íxraxũ i dexácax íhaca nax pegü piyaxgücutügüxũçax. iRü nua castáñapechitagu paxaáchi perüngügü! ⁵Rü ñuxma nax nua chopatawa pengugüxũ, rü tá pexũ chachibüexëxë nax ngëmaácü peporaexüçax i namawa ega ipexíxgu —ñanagürü. Rü nümagü nanangãxũ: —Marü name —ñanagürügü. ⁶Rü yexguma ga Abraáũ rü napatagu nangaxi rü naxmãx ga Sáraxũ ñanagürü: —iPaxa, Pa Ngex, rü 20 i quíru i mexechixũ i arína ta nayaxu, rü paũ ta naxü! —ñanagürü. ⁷Rü ñuxüchi ga Abraáũ rü wocapúxüwa naña. Rü naxçax nadau ga yema rümemaexũ ga wocaxacü. Rü wüxi ga norü puracütanüxũxũ namu, rü nüma rü paxa nanaxü ga yema ñna. ⁸Rü yexgumarüxũ ta ga Abraáũ rü yema duüxügü ga naxütawa ngugüxüna nanaxã ga quésu rü léche. Rü nüma rü ínamemare ga nüxna nax naxãxũ ga taxacü ga nanaxwaxegüxũ ga yexguma castáñatüüwa nachibüeyane. ⁹Rü yexguma marü yangugügu ga nax nachibüexũ, rü Abraáũna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Ngecü iyixi i cuxmãx i Sára? —ñanagürügü. Rü nüma nanangãxũ: —Ngéa chauchiüwa ingexma —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga wüxi ga yema naxütawa ngugüxũ rü ñanagürü: —Nai ya taunecügu rü wena cuxütagu tá chanaxüane, rü ngëxguma i cuxmãx i Sára rü tá marü íxíraxacü —ñanagürü. Rü ngíma ga Sára rü yoxni bexma nüxũ íxínü ga yemaacü nax yadexaxũ, yerü ngíma rü bexma

Abraáũçaxwegu ichi ga íxwxa. ¹¹Natürü ga nüma ga Abraáũ rü naxmãx ga Sára rü marü nayae. Rü ngíma ga Sára rü marü ngíxna inayarüxo ga nax nachixewexünexũ. ¹²Rü yemaçax ga Sára rü tama yaxna namaxã íxínü ga nax nacugüxũ, yerü ñaxügu irüxínü: “¿Ñuxãcü tá ichaxãxacüxũ, erü choma rü chaute rü marü tayaexüchi?” ñaxügu irüxínü ga ngíaxëwa. ¹³Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Abraáũxũ ñanagürü: —¿Tüxcüü ngíxũ naxãüchiga i Sára? ¿Ëxna tama iyaxö rü tá nax naxãxacüxũ i woo nax nayaxüchichiréxü? ¹⁴¿Ëxna nangexma i taxacü i Cori ya Tupanaaxũ guxchaxũ nax naxüãxũ? Rü nai ya taunecügu rü aixcüma tá nuxã cuxütagu chanaxüane. Rü ngëxguma i Sára rü tá marü íxíraxacü —ñanagürü. ¹⁵Natürü ga Sára rü yemaxũ naxínügu rü imuũ rü iyaxãxchaũ nax ngíxũ naxãüchigaxũ. Rü yemaçax ngígürügü: —Tama nixi i chacugüchiréxũ —ngígürügü. Natürü nüma ga Cori rü ngíxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Ngëmáacüx, nüxũ chacuaxama nax cucugüxũ —ñanagürü ngíxũ.

Abraáũ rü Tupanana nachogü nax tama napoxcuãxüçax ga Chodóma rü Gomóra

¹⁶Rü yexguma ga yema duüxügü ga Abraáũxütawa ngugüxũ, rü inachigü rü inaxíachi ga Chodómawaama nax naxíxũ. Rü Abraáũ rü paxaáchi ínayaxümücü. ¹⁷Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñaxügu narüxínü: “Name nixi i Abraáũmaxã nüxũ chixu i ngëma tá chaxüxũ. ¹⁸Erü nüma tá nixi i norü oxu i wüxi i nachixüane i taxü rü poraxũ. Rü marü namaxã chanaxuegu

nax nagagu tá nüxũ charüngũxẽẽxũ i guxũtáma i nachixũanegü i ñoma i naanewa ngẽxmagũxũ. ¹⁹Rü chomatama marü chanayaxu nax nanegũmaxã rü nataagũmaxã nüxũ yaxuxũcax i ngẽma chorü mugü nax nũmagü i nataagü naga naxĩnüexũcax rü mexũ naxügũxũcax nax ngẽmaãcü choma chayanguxẽẽxũcax i guxũtama ga yema namaxã nüxũ chixuxũ”, ñaxũgu narüxĩnü ga Tupana. ²⁰Rü yemacax ga Cori ya Tupana rü Abraáũxũ ñanagürü: —Ngẽma duũxũgü i Chodómacũãx rü Gomóracũãx, rü nüxũ chaxĩnü i nachiga nax nachixexüchixũ rü poraãcü pecádu naxügũxũ. ²¹Rü ngẽmacax tá ngẽma chaxũ nax íchayadauxũcax rü aixcũma yixĩ i poraãcü chixexũ naxügũxũ ngẽma chomaxã nüxũ yaxugüexũrũxũ, rü ngẽmaãcü tá nüxũ chacuax —ñanagürü. ²²Rü taxre ga yema duũxũgü rü yoxni inaxĩ nax Chodómawa naxĩxũcax. Natürü ga Abraáũ rü Cori ya Tupanamaxã yexma nayachigüãchitanü. ²³Rü naxcax nixü rü Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü: —¿Cunadaixũ tá ta i ngẽma duũxũgü i mea maxẽxũ wüxigu namaxã i ngẽma chixexũ ügũxũ? ²⁴Rü ngẽxguma chi nangexmagu i 50 i duũxũgü i mea maxẽxũ nawa ya yima ñane ¿rü chi cunadaimaxũ rü taxüchima nüxũ cungechaũxũ i ngẽma ñanecũãx nagagu i ngẽma 50 i duũxũgü i mea maxẽxũ? ²⁵Chãuxcax rü tama name nax cunadaixũ i ngẽma mea maxẽxũ i duũxũgü wüxigu namaxã i ngẽma chixexũ ügũxũ, ñoma chi guxũtama naxügũxũrũxũ i ngẽma chixexũ. Rü taxucürüwama ngẽma cuxü erü tama ngẽmagu curüxĩnü. Rü cuma nixĩ i

guxãaru maxũmaxã icucuáxũ ¿rü tama ẽxna i ngẽma 50 i mea maxẽxũgagu nüxũ icurüngũmaxũ nax cunadaixũcax rü ya yima ñane? —ñanagürü. ²⁶Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Abraáũxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi yima Chodómaaru ñanewa nüxũ ichayangauxgu i 50 i duũxũgü i mea maxẽxũ, rü ngẽmagagu taxũtáma chanapoxcue i ngẽma ñanecũãx —ñanagürü. ²⁷Natürü ga Abraáũ rü wenaxarü nüxna nacaama rü ñanagürü nüxũ: —iChoxũ nangechaxũ nax cuxna chicachigüamaxũ! Erü cuma rü Tupana quixĩ rü choma rü wüxi i duũxũmare chixĩ. ²⁸Natürü ngẽxguma chi tama mea yanguxgu i 50 wa nax nanguxũ i ngẽma duũxũgü i mea maxẽxũ, rü chi 45 icatama i mexũ i duũxũgü ngẽxmagu ¿rü ngẽma nax tama mea 50 wa nanguxũcax rü tá cunapoxcuxũ ya yima ñane? —ñanagürü. Rü Cori ya Tupana nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽxguma chi 45 i duũxũgü i mea maxẽxũ ngẽma ichayangauxgu, rü taxũtáma chanapoxcu —ñanagürü. ²⁹Natürü ga Abraáũ rü wenaxarü nüxna nacaama rü ñanagürü: —¿Natürü ngẽxguma chi 40 icatama ngẽxmagu? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma 40 cax rü taxũtáma chanapoxcue —ñanagürü. ³⁰Natürü ga Abraáũ rü wenaxarü Tupanana nicachigü rü ñanagürü nüxũ: —Cuxũ chacãxũ nax tama chomaxã cunuxũcax naxcax i ngẽma nax yexüürü cuxũ chachixewexũ ¿natürü ngẽxguma chi 30 icatama ngẽxmagu? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana nanangãxũ rü

ñanagürü: —Woo 30 i duñxügü i mexü ngëxmagu rü taxütáma chanapoxcu —ñanagürü. ³¹Natürü ga Abraáü rü nüxü nicaaxüchigiüama, rü ñanagürü: —Pa Corix, marü changupetüxüchiamá nax cuxü chacaaxü ¿natürü ngëxguma chi 20 icatama i duñxügü i mea maxëxü ngëxmagu? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana nanangäxü rü ñanagürü: —Ngëma 20 i mea maxëxügagu rü taxütáma chanapoxcu ya yima ñane —ñanagürü. ³²Natürü ga Abraáü rü wena nüxna nacaama rü ñanagürü: —Pa Corix itaxü i chomaxá cunuxü! Ñuxica wena cuxna chacaxcháü, rü ngëmawena rü marü taxütáma cuxü chachixewe. ¿Rü taxacü chi cuxüxü i ngëxguma 10 icatama i duñxügü i mea maxëxü ngëxmagü? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü: —Ngëma 10 gagu rü taxütáma chanapoxcu ya yima ñane —ñanagürü. ³³Rü yexguma marü Cori ya Tupana nüxü rüchaxgu ga Abraáümaxá nax yadexaxü rü ínixü. Rü nüma ga Abraáü rü napataçax natáegu.

Tupana nayagu ga Chodóma rü Gomóra

19 ¹Rü yexguma marü nachütachaxügu rü yéma Chodómaarü ñanewa nangugü ga yema taxre ga Tupanaarü oearü ngeruxü i daxüciäx. Rü guma ñanearü iäxwa narüto ga Lox ga ngextá duñxügü íngutaqexexüwa. Rü yexguma yema taxre ga duñxügüxü nadauxgu, rü inachi ga nax nayauxäxüçax. Rü napexegu waixümügu nanangücuchi. ²Rü ñanagürü nüxü: —Pa Corigüx, rü choma nax perü duñxü chixixü rü pexna chaxu

nax chauchiügu pepegüxü. Rü ngéma tá pegü piyaxgücutügü, rü marü name i moxü paçmama ipexiächi —ñanagürü. Natürü nümagü rü nanangäxü rü ñanagürü: —Tamoxëxüchi, rü nuxá iäxtügumare tá tapegü —ñanagürü. ³Natürü nüma ga Lox rü nüxü nicaaxüchigiüama, rü yemaçax ga nümagü rü düxwa naga naxínüe nax napatawa naxixüçax. Rü yexguma ipatawa nangugügu, rü Lox rü norü ñna ga mexü namexëxë. Rü paü ga ngearü puxëeruüäxü ta naxü. Rü nümagü ga yema naxütawa ngugüxü rü nachibüe. ⁴Rü yexguma taüta yachocuxgu, rü yéma naxi ga guxüma ga Chodómacüäx ga yatügü. Rü ngextüxüxügüwa inaxügü rü ñuxmata iyaxüwa nangu. Rü nüxü ínachoeuächi ga guma Loxpata. ⁵Rü aita naxüeäcúma Loxna nacagüe rü ñanagürü: —¿Ngexügü nixi i ngéma yatügü i ngewax nua cupatawa ngugüxü? ¡Rü ínamuxü, erü namaxá tamaxëchaü! —ñanagürü. ⁶⁻⁷Rü yexguma ga Lox rü ínaxüxü ga namaxá nax yadexaxü natürü meama naxçaxwa nanawäxta ga norü iäx. Rü ñanagürü nüxü: —Pa Chomücügüx itaxü i taxacürü chixexü pexügüxü! ⁸Düçax, choma rü choxü íngexma i taxre i chauxacü i taguma yatüxü cuäxcü. Rü ngéma tá pexna ngixü chamugü nax pema penaxwaxexü ngímaxá pexüxüçax. Natürü tama chanaxwaxe nax taxacürü chixexü namaxá pexü i ñaa taxre i yatügü i nüxna chaxuxü nax nua chopatawa nangugüxü —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ga nümagü rü Loxü nangäxüga rü ñanagürü: —¡Ixügachi i ngéma! ¿Rü

ñuxãcü i cuma nax to i nachixüaneciãx quixixü rü nua toxü cuyamuchaüxü? Rü ñuxma rü ngẽma taxre i nua toxna quinuxuxüarü yexera tá cumaxã taxü —ñanagürügü. Rü yexguma rü Loxna nayuxgü nax iãxgu napogüexüçax. ¹⁰Natürü nümagü ga yema taxre ga daxüciãx ga Loxpatawa ngugüxü rü nachiügu nanayauxcuchigü, rü ñuxüchi nanawãxta ga iãx. ¹¹Rü nayangexetügüxëxë ga guxüma ga yema duüxügü ga iãxtüwa yexmagüxü, rü yema ingextüxüxüwa inaxügü ñuxmata yema iyaxüwa nangu. Rü yemaaci düxwa nipaemare ga nax iãxcax nadaugüxü. ¹²Rü yexguma ga yema taxre ga orearü ngeruxü i daxüciãx rü Loxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Nangemaxü i togü i cutanüxügü i núma daa ñanewa? iRü ngëxguma chi nangexmagu ya cunegü rüexna cuxacügü rüexna cuxãxtegü rü ñnagaxü i nua wüxigu namaxã i guxüma i taxacü i cuxü ngëxmaxü ya daa ñanewa, rü yáxüwa namaxã naxü! ¹³Erü tá tayagu ya daa ñane. Erü Cori ya Tupana rü marü tama yaxna namaxã naxinü i ñaa duüxügü i daa ñanewa maxëxü, rü ngëmacax toxü namu nax tayaguxüçax —ñanagürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Lox rü naxütawa naxü ga yema naxãxtegüchaü ixigüxü rü ñanagürü nüxü: —iIpechigü rü ípechoxü i nua! Erü Cori ya Tupana rü tá nayagu ya daa ñane —ñanagürü. Natürü ga yema naxãxtegüchaü ixigüxü rü tama aixcüma nayaxögü ga yema namaxã nüxü yaxuxü. ¹⁵Rü yema marü nax yangunechaüxü, rü Loxü napaxagü ga yema taxre ga daxüciãx i orearü ngeruügü. Rü ñanagürügü: —iPaxama,

inachi rü tüxü iga ya cuxmaç rü ngẽma taxre i cuxacügü ega cumáxchaxügu ngëxguma tayaguxgu ya daa ñane! —ñanagürügü. ¹⁶Natürü ga Lox rü nanuxcüãxë, rü yemaçax ga yema taxre ga daxüciãx i orearü ngeruügü rü naxmëx nayayauxãchigü rü namaxã nixü, yerü Cori ya Tupanaaxü nangechaütümüxü. Rü yexgumarüxü ta ga guxema naxmaç rü naxacügü rü tüxü ínamuxü ga guma ñanewa nax tama tayüxüçax. ¹⁷Rü yexguma marü guma ñanearü yáxüwa nayexmagügu, rü wüxi ga yema daxüciãx i orearü ngeruxü rü ñanagürü: —iÍña nax tama peyüexüçax! iRü taxütama cügü íquidau rü taxucaxtáma icuyachiãchi i nua! iRü yéa maçpúneanewa naña ega tama cuyuxchaxügu! —ñanagürü.

.....

²⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Chodóma rü Gomóraétügu üxüema ga asúfremaxã äéüxü nayixëxë. ²⁵Rü yemaaci ínanagu ga guma ñanegü wüxigu namaxã ga guxüma ga duüxügü ga yéa maxëxü rü yema nanetügü ga yéa rüxügüxü. ²⁶Natürü guxema naxmaç ga Lox ga naweama ne ñaxe, rü tügü ítidau rü yexgumatama yuxcürapütaxü tanacaxichi.

.....

Ichaáarü buxchiga

21 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema ngímaxã nüxü yaxuxüãcü Sárugu narüxinü, rü nayanguxëxë ga yema ngímaxã naxueguxü. ²Rü yemaaci ga Sára rü ixãxaci nüxü ga Abraáü ga yexguma marü yaxguãx yixixgu. Rü gumatama

tauemacü ga Cori ya Tupana nagu unetacügu nabu. ³Rü nüma ga Abraáü rü Ichaágu nanaxüéga ga guma nane ga Sárawaücü. ⁴Rü yexguma 8 ga ngunexü nüxü yexmagu ga nax naxíraxü, rü Abraáü ínanawíechaxmüüpechiraü yema Tupana namuxürüxü. ⁵Rü Abraáü rü nüxü nayexma ga 100 ga taunecü ga yexguma Ichaá íxíraxgu. ⁶Rü yexguma ga Sára rü ngíaxéwa ngígürügü: “Tupana choxü nataãxéxé. Rü guxāma ya nüxü цаxgüxe nax chaxāxácüxü rü tá wüxigu chomaxā tataãxégü. ⁷¿Texé nagu rüxínüxü ga Abraáüaxü tá nax chaxāxácüxü? Natürü marü nüxü chaxāxácü i ñuxma i woo nax marü nayaxüchixü i nümax”, ñaxügu irüxínü ga ngíaxéwa.

**Agá rü ngíne ga Ismaémaxā
ítaxüchi ga Abraáüpatawa**

⁸Rü ga õxhana ga Ichaá rü niyachigü, rü nayamaiegü. Rü yema ngunexügu rü wüxi ga taxü ga peta naxü ga Abraáü. ⁹Natürü ga Sára rü nüxü idau ga Ichaágu nax yadauxcüraxüxü ga Ismaé ga Abraáü nane ga Agá ga Equítuanecüãxwaücü. ¹⁰Rü yexguma ga Sára rü Abraáümaxā nüxü iyarüxu rü ngígürügü: —iDücax, ínamuxüchi i ngēma taxütaxü nanemaxā! Erü yimá chaune ya Ichaá rü taxucaxma i ngēma taxütaxü nanemaxā nangau i curü ngēmaxügü —ngígürügü. ¹¹Rü yema dexa rü poraäcü nüxü nangux ga Abraáü, yerü nanechiga nixí ga yema. ¹²Natürü ga Tupana rü Abraáümaxā nüxü nixu rü ñanagürü: —iTaxü i cuxoégaãxéxü naxçax ya curü bucü rü ngíçax i ngēma cuxütaxü! iRü naxü i

ngēma Sára cumaxā nüxü ixuxü! Erü cutaagü ga cumaxā chaxueguxü rü Ichaáwa tá nixí i ne naxíxü. ¹³Natürü ngēma cuxütaxü ngínewa rü tá ichanachigüxéxé i wüxi i taxü i duüxügütücumü, erü cune nixí —ñanagürü ga Tupana. ¹⁴Rü moxüäcü ga paçmamaxüchi rü Abraáü rü Agána nanaxā ga paü rü dexá ga naxchaxmüügu ibacuchixü. Rü Agáétügu nananugü rü yemaacü ngíne ga Ismaémaxā ngíxü nimu. Rü yéma ngürüanewa ixümare ga chianexü ga Bechébawa. ¹⁵Rü yexguma naguxgu ga dexá rü guma ngíne rü wüxi ga naitüügu inamu. ¹⁶Rü norü yáxüwaxüra iyarüto, yerü tama nüxü idauchaxü ga ngíxütama nax nayuxü. Rü yexguma yéma natõxgu rü guma ngíne rü inanaxügü ga nax naxaxuxü. ¹⁷Natürü ga Tupana rü nüxü naxínü ga guma bucü ga nax naxaxuxü. Rü wüxi ga daxücüãx i orearü ngeruxü rü daxüwa Agána nacagü rü ñanagürü: —¿Taxacü cuxü nangupetü, Pa Agáx? iTaxü i cumuüxü! Erü Tupana rü marü nüxü naxínü i norü axu ya yimá curü bucü i ngēma ínaxáüxüwa. ¹⁸iInachi rü íyadau ya yimá bucü, rü naxmexgu iyauxāchi! Erü choma rü nawa tá ichanachixéxé i wüxi i taxü i nachixüane —ñanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Tupana rü Agáxü nanawex ga wüxi ga puchu. Rü ngíma rü yéma ixü, rü inaxüäcu ga yema ngürü dexāchiü ga naxchaxmüünaxçax. Rü ñuxüchi inaxaxéxé ga Ismaé. ²⁰⁻²¹Rü Tupana rü nüxü narüngüxéxé ga guma bucü. Rü nüma rü niyachigü. Rü chianexü ga Paráügu nanapexütanüane. Rü meama maxgütaexü cuäcü nixí. Rü

yexguma nayaxgu, rü naé rü wüxi ga Equítuanecüãxmaxã inaxüxmax.

.....

Tupana rü Abraáüarü öxü naxü

22 ¹Rü yemawena ga Tupana rü Abraáüarü öxü naxü. Rü naégamaxã nüxna naca. Rü nüma ga Abraáü nanangãxü rü ñanagürü: —Daxe chixí, rü nua changexma —ñanagürü. ²Rü Tupana rü ñanagürü nüxü: —Íyaga ya cune ya Ichaá ya nügümaxã wüxicacü rü poraäcü nüxü cungechaücü! ¡Rü yéa Moríaanewa namaxã naxü! Rü ngëxguma ngéma cunguxgu rü chanaxwaxe i ngëxma chauxcax cuyamax rü cuyagu nagu ya yima maxpúne ya choma tá cumaxã nüxü chaxunetane —ñanagürü. ³Rü moxüäcü ga paxmaxaxüchi rü Abraáü ínarüda. Rü üxüta nadaü nax yemamaxã Tupanacax yaguaxüçax ga guma nane. Rü ñuxmachi nanamexëxë ga norü búru rü ínayaga ga nane ga Ichaá rü taxre ga norü duüxü. Rü inaxüächi nax yema nachica ga Tupana namaxã ixunetaxüwa naxüxüçax. ⁴Rü yexguma marü tomaepüx ga ngunexü iyaxüxgu ga Abraáü, rü yáxügu nüxü nadau ga yema nachica ga nawa naxüxü. ⁵Rü yexguma ga Abraáü rü norü duüxügüxü ñanagürü: —iNuxã perücho namaxã i ñaa búru! Rü daa bucü rü choma rü tá yéamaxüra taxí. Rü ngéma tá Tupanaxü tarücuaxüxügü, rü ngémawena rü pexcax tawoegu. ⁶Rü Abraáü nanayauxcüta ga üxü ga Tupanacax ámare tá nawa yaguxü rü Ichaáétügu nanaxüinagücüta. Rü ñuxüchi ngixü nayaxu ga cüxchi rü wüxi ga üxü ga naixüne. Rü wüxigu guma

maxpúnewa naxí. ⁷Natürü yixcüamaxüra rü Ichaá rü nanatüna naca rü ñanagürü: —Pa Papáx —ñanagürü. Rü Abraáü nanangãxü rü ñanagürü: —¿Taxacü cunaxwaxe, Pa Chaunex? —ñanagürü. Rü Ichaá nanatüxü nangãxü rü ñanagürü: —Dücax, tüxü nangexma i üxü rü tüxü nangexma ya üxü ya naixüne ¿natürü ngexü i ngéma carnéru i tá iguxü? —ñanagürü. ⁸Rü nanatü nanangãxü rü ñanagürü: —Pa Chaunex, nüma ya Tupana tá nixí ya nüxü cuácü nax nangexmaxëëãxü i wüxi i carnéruxacü nax naxcax yaguxü —ñanagürü. Rü yemaacü wüxigu inaxí. ⁹Rü yexguma nawa nanguxgu ga yema nachica ga Tupana namaxã nüxü ixuxü, rü Abraáü rü yexma nanaxü ga wüxi ga naxünaarü guchica. Rü yemaétügu nananutanü ga üxü. Rü ñuxüchi nane ga Ichaáxü ninax rü yema üxüétügu nanaxüinagü. ¹⁰⁻¹¹Natürü yexguma cüxchi ngixü nayauxgu ga nanexü tá nax yamáxü, rü Cori ya Tupanaarü duüxü rü daxüwa nüxna nacagü rü ñanagürü: —Pa Abraáü, Pa Abraáü —ñanagürü. Rü nüma ga Abraáü nanangãxü rü ñanagürü: —Daxe chixí rü nua changexma —ñanagürü. ¹²Rü yexguma ga yema daxücüãx i orearü ngeruxü rü ñanagürü nüxü: —iTaxü i taxacürü chixexü namaxã cuxüxü ya yimá bucü! Erü marü nüxü chacuax nax aixcüma Tupanaga cuxínüxü rü tama choxna cunachuxu ya yimá cune ya nügümaxã wüxicacü —ñanagürü. ¹³Rü yexguma ga Abraáü rü nadauegu, rü nüxü nadau ga wüxi ga carnéru ga nachataxcuremaxã chuchuxüchapaxagu choxü. Rü ínayadau, rü nayayaxu. Rü yema nimax

rü nayagu nanechicüxü. ¹⁴Rü yemawena ga Abraáü rü nanaxüéga ga yema nachica ñaxümaxá: “Cori ya Tupana rü tüxna nanaxá i ngéma inaxwaxexü”, ñaxümaxá. Rü ngëmacax i ñuxma rü ta duüxügü nüxü nixu rü ñanagürügü: “Yima mąxpúnewa Tupana tüxna nanaxá i ngéma inaxwaxexü”, ñanagürügü. ¹⁵Rü yexguma ga yema Tupanaarü oreatü ngeruxü i daxücüax rü wenaxarü daxüwa Abraáüna nacagü. ¹⁶⁻¹⁷Rü ñanagürü nüxü: —Dücax, rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Ngéma cuxüüwa nüxü chacuax nax aixcüma chauga cuxinüxü, erü tama choxna cunachuxu ya yimá cune ya nügümaxá wüxicacü. Rü ngëmacax chauégagutama cumaxá nüxü chixu rü tá poraäcü cuxü charüngüxêê. Rü ngéma cutaagü rü tá chayamuxêxê. Rü êxtagüexpüx rü naxnücütexe ya taxtüpechinüwa ngëxmacüexpüx tá nixi i norü mu. Rü nümagü rü guxügutama norü uanügüxü narüporamaegü. ¹⁸Rü cutaagügagu tá nixi i nüxü charüngüxêêxü i guxüma i nachixüanegü, erü aixcüma mea chauga cuxinü”, ñanagürü cuxü ya Cori ya Tupana —ñanagürü ga yema Tupanaarü duüxü. ¹⁹Rü nüma ga Abraáü rü norü duüxüçax natáegu rü wüxigu nawoegu nachixüwa ga Bechébawa. Rü yexma nixi ga naxächüxü ga Abraáü.

.....

**Abraáü rü norü duüxüxü namu nax wüxi
ga pacüçax yadaxüçax nax
Ichaámąxruxü yixüçax**

24 ¹Rü nüma ga Abraáü rü marü nayaxüchi ga yexguma. Rü Cori ya Tupana rü guxüwama poraäcü

nüxü narüngüxêê. ²⁻³Rü wüxi ga ngunexü ga Abraáü rü naxçax naca ga yema norü duüxü ga rüyamaexü ga norü yemaxümaxá icuäcü. Rü ñanagürü nüxü: —iChoperematüügu naxüxmex, rü Tupana ya daxüguxü i naane rü ñoma i naanearü yoraégaugu chomaxá inaxuneta rü taxütama chaune ya Ichaáçax ngixü cuyaga i wüxi i pacü i ñaa naane i Canaäücüax ixícü nax naxmąx yixüçax! ⁴Natürü chanaxwaxe i yéa chauchiüanewa cuxü nax ngëxma chautanüxügütanügu ngixçax cuyadauxü i wüxi i nge nax ngëmamaxá naxámąxüçax ya chaune ya Ichaá —ñanagürü. ⁵Rü nüma ga guma norü duü rü Abraáüxü nangäxü rü ñanagürü: —Natürü ngëxguma ngéma nge tama chowe rüxüchaügu írü taxacü tá chaxüxü i ngëxguma? ¿Ëxna cunaxwaxexü nax yema naane ga nawa ícuxüxüüwa chanagaxü ya cune? —ñanagürü. ⁶Rü Abraáü nanangäxü rü ñanagürü: —Tama chanaxwaxe nax ngéma cunagaxü ya chaune. ⁷Erü yimá Cori ya Tupana ya daxüguxü i naanearü yora ga chaunatüchiüwa rü chautanüxüarü naanewa choxü ímuxüchicü, rü chomaxá inaxuneta nax chautaaüna naxääxüçax i ñaa naane i nawa changexmaxü. Rü ngëxgumarüxü ta rü nümatama ya Cori rü cupexegu tá nayamu i norü oreatü ngeruxü i daxücüax nax wüxi ya pacü ngéma ngixü cuyagaxüçax i naxmąxü ya chaune. ⁸Natürü ngëxguma chi ngéma nge rü tama cuwe naxüxchaügu rü taxuçaxma nagu curüxinü i ngéma cuxü chamuxü, erü marü cuyangüxêê i ngéma cumaxá nüxü chixuxü. Natürü

taxucaḡma tüxcüü ngēma cunaga ya chaune —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ga guma norü duü rü norü cori ga Abraáũperematüügu naxúxmex, rü namaxã nüxü nixu rü tá nax yanguxēãxü ga yema namuaxü. ¹⁰Rü yemawena ga guma norü duü rü amarexü nanade ga yema rümemaegüxü ga norü coriarü ngaxãerüügü. Rü inayagagü ga 10 ga norü caméyugü rü inaxüãchi nax guma ñane ga Nacóx ga Mechopotámiaanewa yexmanewa naxüxüçax. ¹¹Rü ñuxre ga ngunexüguwena yexguma nachütachaxügu rü guma ñane ga Nacóxpechinüwa nangu naxütawa ga wüxi ga puchu. Rü guma pucharü ngaicamagu nanangüxëxë ga norü caméyugü. Rü yema ora nixi ga ngexügu guma puchuwa dexáwa naxixü. ¹²Rü nüma ga Abraáũarü duü rü inanaxügu ga nax nayumüxëxü rü ñanagürü: —Pa Tupana ya Chorü Cori ya Abraáũarü Tupanax, rü icuxü nangechaütümüxü ya chorü cori ya Abraáũ, rü ecü mea inanguxuchixëxë i ngēma naxçax núma choxü namuxü! ¹³Rü dücax, rü ñuxma rü daa puchuxütagu charüxãüx, rü daa ñanecüãx i pacügu rü nua dexáwa tá ixí. ¹⁴Rü ñuxma rü curü ngüxëe chanaxwaxe, rü ngëxguma dexácax wüxi i ngēma pacüna chacaxgu rü ñaacü choxü nangãxügu: “iEcü, naxaxe! Rü ngëxgumarüxü tá ta chayaxaxegüxëxë i curü caméyugü”, ñaxümaxã choxü nangãxügu, rü ngēmawa tá nüxü chacuax nax ngēma yixixü i cuma ngixü cuxunetacü naxçax ya yimá curü duü ya Ichaá. Rü

ngēmawa tá nüxü chacuax nax cuma rü aixcüma nüxü cungechaüxü ya yimá chorü cori ya Abraáũ —ñanagürü ga norü yumüxëwa. ¹⁵Rü yexguma tauta nüxü nachauxgu ga nax nayumüxëxü, rü ngixü nadau ga wüxi ga pacü ga yéma ne ücü ga ngürü tüxü ngiätügu ngixü ingecü. Rü ngīma rü Rebéca iyixí ga Betuéacü. Rü nüma ga Betué rü Abraáüenexë ga Nacóx nane nixi, rü Mílca iyixí ga naé. ¹⁶⁻¹⁷Rü ngīma ga Rebéca rü imechametüxüchi rü taguma ñuxgu wüxi ga yatü ngīmaxã namaxü. Rü guma puchuwa ixü rü yéma ngixü ixüãcu ga ngürü tüxü. Rü yexguma natáeguchaügu, rü nüma ga guma Abraáũarü duü rü ngixçax niña, rü ñanagürü ngixü: —Pa Pacüx çtaxüchima cuxü namexü ega curü tüxüwa choxü cuxaxexëegu i ixraxü i curü dexá? —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga ngīma rü inangãxü rü ngīgürügü: —iEcü naxaxe, Pa Corix! —ngīgürügü. Rü yexgumatama naxãxgu ngixü icax ga ngürü tüxü nax naxaxexüçax. ¹⁹Rü yexguma marü naxaxeguwena ga guma Abraáũarü duü, rü ngīma ga Rebéca rü ngīgürügü nüxü: —Paxa dexá tá chayaxu naxçax i curü caméyugü nax nümagü rü ta mea naxaxegüxüçax —ngīgürügü. ²⁰Rü yexguma ga ngīma rü paxa yema caméyugüarü axepãügu ngixü ibaãcu ga ngürü tüxü. Rü muçpüxcüna paxa nawa iña ga yema dexá ga puchuwa ñuxmata naxüãcuã ga dexapaü naxçax ga guxüma ga yema caméyugü. ²¹Rü nüma ga guma Abraáũarü duü rü yoxni ngixü inangugü yerü nüxü nacuáxchaü rü aixcüma ngīma yixí ga Tupana ngixü unetacü.

²²Rü yexguma marü mea naxaxegügu ga yema norü caméyugü, rü nüma ga guma Abraáüarü duü rü ñuxüchi ngíxna ngíxü naxâ ga wüxi ga ãnera ga úirungíxçax ga 6 grámu yacü rü ngíxmarauwa ngíxü nichocuchi. Rü yexgumarüxü ta ngíxna nanana ga taxre ga ngaxcupüxmexëxü ga 100 grámu yaxü ga wüxichigü. ²³Rü ñanagürü ngíxü: —Pa Pacüx ichomaxâ nüxü ixu rü texeacü quixî! ¿Rü nangemaxü i nachica i cunatüpatawa nax ngëxma chorü duüxügümaxâ tapegüxüçax i ñoma i chütaxügu? —ñanagürü. ²⁴Rü ngíma rü inangâxü rü ngígürügü: —Choma rü naxacü chixî ya Betué. Rü Mílca iyixî i chorü noxë rü Nacóx nixî ya chorü oxî. ²⁵Rü ngéma tochiüwa rü nangema i nachica nax ngëxma pepegüxüçax i ñoma i chütaxügu. Rü ngëxgumarüxü ta nayima ya maxë i perü caméyugarü ngoxuruxü rü maxë i paxü i norü caruxü —ngígürügü. ²⁶Rü yexguma ga guma Abraáüarü duü rü yexma nacaxápüxü rü Tupanaxü nicuaxüxü. ²⁷Rü ñanagürü: —Cumecümaxüchi, Pa Cori ya Chorü Cori ya Abraáüarü Tupana, erü aixcüma cuyanguxëxë i ngéma chorü cori ya Abraáümaxâ nüxü quixuxü. Erü namaxâ cumecüma rü poraäcü nüxü curüngüxë rü ngémaäcü natanüxügütanüwa mea choxü cunguxëxë—ñanagürü. ²⁸Rü yexguma ga ngíma ga Rebéca rü ngíchiüwa íña, rü ngítanüxügümaxâ nüxü iyarüxu ga yema ngíxü ngupetüxü. ²⁹Ngíma rü ngíxü nayexma ga wüxi ga ngítenexë ga Labáügu áégacü. Rü guma nixî ga puchuwa ñacü nax naxçax yadauxüçax ga guma yatü. ³⁰Yerü ngíxü

nadau ga yema ãnera ga ngíxmarauwa rütucü rü yema ngaxcupüxmexëxügü, rü nüxü naxínü ta ga yema nüxü yaxuxü nax ñuxü ñaxü ga guma yatü. Rü yexguma yéma nanguxgu ga Labáü, rü Abraáüarü duüçax nixü ga yématama puchuxütawa norü caméyumaxâ yexmacü. ³¹Rü ñanagürü: —iPa Yatü ya Cori ya Tupana Cuxü Rüngüxëçüx, rü chowe rüxü! ¿Rü ñuxäcü nuxâ ñanearü düxétügu curüxäüx ega tochiüwa marü cuxçax tanamexëgu i wüxi i ucapu nax ngëxma cupexüçax? Rü ngëxgumarüxü ta marü tanamexëxë i wüxi i nachica naxçax i curü caméyugü —ñanagürü. ³²Rü ñuxüchi ga guma Abraáüarü duü rü nawe narüxü. Rü yexguma íxwa nangugügu, rü Labáü caméyutawa ínananuü ga norü yemaxügü rü ñuxüchi yema caméyugüxü nachibuexëxë. Rü yemawena rü dexá ta nayayaxu nax nügu yayauxgücutügüxüçax ga Abraáüarü duü rü namücügü. ³³Rü yexguma õnamaxâ naxúpegegüäxgu, rü nüma ga Abraáüarü duü rü ñanagürü: —Taxucürüwa chachibü ega tama pemaxâ nüxü chixuxíraxgu i ngéma pemaxâ nüxü chixuxchaüxü —ñanagürü. Rü yexguma ga Labáü rü ñanagürü: —iÉcü, idexa! —ñanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Abraáüarü duü rü ñanagürü: —Choma rü Abraáüarü duü chixî. ³⁵Rü Cori ya Tupana rü poraäcü nüxü narüngüxëxë ya chorü cori ya Abraáü, rü nanamuarü ngëmaxüäxëxë. Rü ngëmacax i ñuxma rü namuxüchi i norü carnérugü, rü wocagü rü caméyugü, rü búrugü, rü úirugü, rü díerümügü, rü duüxügü i yatüxü rü ngexü. ³⁶Rü naxmāx i Sára rü nüxü

iyatüne ga woo marü nax
 nayaxüchichiréxü. Rü nüma ya choriü
 cori ya Abraáü rü yimá nanena
 nanaxuaxü i guxüma i norü ngëmaxüğü.
³⁷Rü yexguma núma choxü
 namuxchaügu, rü nüma ya chorü cori
 ya Abraáü rü choxna naxāga nax
 Tupanaégagu namaxā ichaxunetaxü, rü
 ñanagürü choxü: “iTaxütáma
 cunaxwaxe ya yimá chaune ya Ichaá rü
 wüxi i pacü i nua Canaáücüāxmaxā
 naxāmaxü! ³⁸iRü yéa chorü
 papátanüxütanüwa naxü rü ngëxma
 ngüxcax yadau i wüxi i pacü i
 chautanüxü ixücü nax chaunemax
 yixüxcax!” ñanagürü ga chorü cori.
 .....

⁴²⁻⁴⁴Rü ngëmaäcü i ñuxma rü núma
 changu naxütawa ya yima puchu. Rü
 ngéma chayumüxë rü chorü cori ya
 Abraáüarü Tupanamaxā nüxü chixu rü
 ñacharüğü: “Ega aixcüma choxü
 curüngüxëchaügu nax mea choxü
 ínanguxuchixüxcax i ngéma chorü cori
 nawa choxü muxü, rü chanaxwaxe i
 choxü cungāxüga i ñuxma nax
 puchuxütawa changexmaxü. Rü ngéma
 pacü i dexáwa nua ücü rü dexácax
 ngüxna chacacü nax choxü
 naxaxexëxüxcax rü choxü ngāxüxcü:
 ‘iÉcü naxaxe! Rü ngëxgumarüxü tá ta
 chayaxaxegüxëxë i curü caméyugü’,
 ñaxümaxā choxü ngāxüxcü, rü
 ngémawa tá nüxü chacuax nax ngéma
 yixüxü i cuma ngüxü cuxunetacü naxcax
 ya chorü cori nane ya Ichaá”,
 ñacharüğü ga chorü yumüxëwa. ⁴⁵Rü
 yexguma taüta nüxü charüchaxgu ga
 nax chayumüxëxü, rü ngüxü chadau ga
 Rebéca ga tüxü ngüätügu yéma ngüxü ne

ngecü. Rü puchucax irüxüe, rü
 dexámaxā ngüxü ixüäcu ga ngüxü tüxü.
 Rü yexguma ga choma rü ngüxna chaca
 rü ñacharüğü ngüxü: “Pa Pacüx
 ¿Taxüchima cuxü namexü ega choxü
 cuxaxëëgu i curü dexá?” ñachagürü.
⁴⁶Rü yexguma ga ngéma rü ngüxü irüxüe
 ga ngüxü tüxü rü ngügürüğü choxü:
 “iÉcü, naxaxe, Pa Corix! Rü
 ngëxgumarüxü tá ta chayaxu i dexá
 naxcax i curü caméyugü nax nümagü rü
 ta naxaxegüxüxcax”, ngügürüğü. Rü
 yexgumatama choxü ixaxëxë rü
 yaxaxegüxëxë ga chorü caméyugü rü ta.
 .....

⁴⁹Rü ñuxma rü chanaxwaxe nax
 chomaxā nüxü pixuxü ¿rü aixcüma tá
 mea penayaxuxü i naga ya yimá chorü
 cori rü ëxna tama? Rü chanaxwaxe i
 chomaxā nüxü pixu nax nüxü
 chacuáxüxcax i taxacü tá chaxüxü
 —ñanagürü. ⁵⁰Rü yexguma ga Labáü rü
 Betué rü nanangāxügagü, rü
 ñanagürüğü: —Guxüma i ngéma nüxü
 quixuxü rü Cori ya Tupanawa ne naxü.
 Rü ngëmacax taxucüruwa ñuxü
 ñatagürü. ⁵¹Rü dücax, rü ngëmama iyixü
 i Rebéca. iRü ëcü, ngüxü iga nax
 naxmax yixüxcax ya nane ya yimá curü
 cori, ngéma Tupana naxwaxexüxüxü!
 —ñanagürüğü. ⁵²Rü yexguma yemaxü
 naxínügu ga Abraáüarü düü rü Cori ya
 Tupanapexegu nacaxápüxü rü ñuxmata
 waixümügu yangücuchix. ⁵³Rü
 yemawena nanade ga ämaregü ga
 úirunaxcax rü diërumünaxcax rü
 naxchirüğü, rü Rebécana nanana. Rü
 yexgumarüxü ta ga ngüenexë rü ngié rü
 tüxü naxámareax. ⁵⁴Rü yemawena ga
 nüma ga Abraáüarü düü rü namücüğü

rü meama nachibüe rü yexma napegü. Rü moxũãcü ga yexguma ínadağügü, rü guma Abraáũarü duũ rü ñanagürü: —iChoxũ pinge nax wenaxarü chorü corichiũcax chatáeguxũcax! —ñanagürü. ⁵⁵Natürü ga ngíenexê rü ngíe ga Rebéca rü ñatagürügü: —Name nixĩ i 10 i ngunexũ nua ingexma rü ngẽmawena rü marü name i cuwe irüxü —ñatagürügü. ⁵⁶Natürü ga guma Abraáũarü duũ rü ñanagürü tüxũ: —iTaxú i nuxã choxũ pechuxuxũ! Tupana rü mea ñnananguxuchixêxê i ngẽma naxcax nua chaxũxũ. Rü ngẽmacax name nixĩ i chorü corichiũcax choxũ pemuegu —ñanagürü. ⁵⁷Rü yexguma ga tümagü rü tanangãxü rü ñatagürügü: —iNgĩxã, ngĩxcax taca i Rebéca rü ngoxi ñuxãcü tüxũ nangãxũ! —ñatagürügü. ⁵⁸Rü ngĩxna tacagü rü ñatagürügü: —iCüx, nawe curüxüchaxũxü ya daa yatü? —ñatagürügü. Rü ngĩma rü tüxũ ingãxü rü: —Ngũ —ngĩgürügü. ⁵⁹Rü yexguma itayamugü ga guma Abraáũarü duũ rü namücügü, rü nawe irüxü ga Rebéca rü ñuxüchi ngĩxütaxü ga guxüguma ngĩxna dağxcü. ⁶⁰Rü mexũ Rebécamaxã taxuegügü rü ñatagürügü: —Pa Toeyax, êcü muxüchixü i duũxügüarü mamá tá quixĩ. Rü ngẽma cutaagü rü tá narüporamaegü nüxü i norü uanügü —ñatagürügü. ⁶¹Rü yexguma ga Rebéca rü ngĩxütaxügümaxã caméyugüétügu ixaugü. Rü nawe irüxĩ ga guma Abraáũarü duũ. Rü yemaacü nixĩ ga ngĩxü yagaxü ga Rebéca, rü ngĩmaxã inixü. ⁶²Rü yoxni nüma ga Ichaá rü yexwacaxtama guma puchu ga Yimá Maxücü Rü Choxũ Daucügu áegacüwa ne naxü, yerü yexma Négueanegu

naxãchiũ. ⁶³Rü yáuanecü ga yexguma marü nayaanegu rü nüma ga Ichaá rü yeacü nanaxüane. Rü yáxũgu nüxü nadau ga ñuxre ga caméyugü ga ingaixcaetanüxü. ⁶⁴Rü ngĩma rü ta ga Rebéca rü yáxũgu nüxü idau ga Ichaá, rü íixüe ga caméyüétüwa. ⁶⁵Rü guma Abraáũarü duũxüna ica, rü ngĩgürügü: —iTexe nixĩ ya yimá yatü ya meanexüwa taxcaxama ixücü? —ngĩgürügü. Rü nüma rü ngĩxü nangãxü rü ñanagürü: —Nüma rü chorü cori ya Ichaá nixĩ —ñanagürü. Rü yexguma ga ngĩma rü ngĩrü tüeruxü iyaxu, rü namaxã ngĩgü iyadüxchiwe. ⁶⁶Rü guma Abraáũarü duũ rü Ichaámaxã nüxü nixu ga guxüma ga yema nüxü ngupetüxü. ⁶⁷Rü yexguma ga Ichaá rü norü mamá ga Sárachiüwa Rebécaxü naga, rü ngĩmaxã naxãmãx. Rü nüma ga Ichaá rü poraãcü ngĩxü nangechaũ, rü yemaacü nüxü inarüxo ga naécax nax nangechaũxü. ....

Nayu ga Abraáũ rü inanaxgü

25 ⁷Rü Abraáũ rü namaxü ga 175 ga taunecü. ⁸Rü nüma ga Abraáũ rü nayu yerü marü nayaxüchi, rü natanüxügü ga yuexütanüwa naxü. ⁹⁻¹⁰Rü nanegü ga Ichaá rü Ismaé rü yema naxmaũ ga Maxpérxütawa naxcax nataxexügu nayanaxüchigü. Rü yema naxmaũ rü ñane ga Máũrearü éstewa nangexma ga Efóũarü naanewa. (Rü nüma ga Efóũ rü Itítatanüxü ga Choá nane nixĩ.) Rü yema naxmaxügu nixĩ ga Abraáũxü yanaxüchigüxü ngĩxütagu ga naxmãx ga Sára. ....

²⁰Rü Ichaá rü 40 ga taunecü nüxǘ nayexma ga yexguma naxãxmaꝑgu ngĩmaxã ga Rebéca ga Betuécacü ga Labáũeyax ga Aramécüĩaxgü ga Padáũ-aráũanegu áchiũgüxü. ²¹Rü yexguma Ichaá ñuxre ga taunecü Rebécaxütawa nayexmagu, rü tama nüxǘ ixãxacü. Rü yemaçax ga Ichaá rü Cori ya Tupanana naca nax naxãxacüxüçax ga naxmaꝑ. Rü nüma ga Tupana rü nüxǘ naxĩnü ga norü yumüxë rü ixãxacü. ²²Natürü nataxreexpüx ga ngĩxacü ga ngĩanügu nügü daixü. Rü yemaçax ñaxũgu irüxĩnü: “Ngëxguma tá ngëmaäcü yaxĩgügu i ñaa buxügu çrü taxacüruxü ichamaxüxü?” ñaxũgu irüxĩnü. Rü yemaçax ga ngĩma ga Rebéca rü Cori ya Tupanana ica yemachiga. ²³Rü Tupana rü ngĩxǘ nangãxǘ rü ñanagürü: —Nataxreexpüx nixĩ i ngëma cunegü i cuanüwa ngëxmagüxü. Rü nüma i taxre rü wüxichigü tá nachĩũanemaxã inacuaꝑ. Rü naxüpa nax nabuexǘ rü nügü nadai. Rü wüxi tá nixĩ i rüporamaexü. Rü ngëma rübumaexǘ rü ngëma rüyamaexǘarü yexera tá nixĩ —ñanagürü. ²⁴Rü ngĩrü ngunexǘwa nangu ga nax naxĩraxacüxǘ ga Rebéca. Rü nataxreexpüx. ²⁵Rü guma ngĩne ga nüxĩra bucǘ rü nadauyáe rü naxãtaxaxǘne. Rü Echaúgu nanaxüéagü. ²⁶Rü yemawena nabu ga naenexë. Rü Echaúmextüxügu yangĩácüma nabu. Rü yemaçax Acóbugu nanaxüéagü. (Rü ngëma naéga rü Iyauwxaxexǘ, ñaxüchiga nixĩ.) Rü nüma ga Ichaá rü 60 ga taunecü nüxǘ nayexma ga yexguma nabuegu ga guma ngĩnegü ga Rebéca. ²⁷Rü yema taxre ga

bucügu rü nayae. Rü Echaú rü naixnecü norü me nixĩ rü würawa ãëxücü nixĩ. Natürü ga Acóbu rü norü me nixĩ ga ĩarü ngaicamána nax nayexmaxü. ²⁸Rü nüma ga nanatü ga Ichaá rü yexera Echaúxü nangechaü yerü norü me nixĩ ga nax nangóõxǘ ga yema naexümachi ga Echaú imáxü. Natürü ga naxmaꝑ ga Rebéca rü yexera Acóbuxǘ ingechaü. ²⁹Rü wüxi ga ngunexǘ, ga yexguma Acóbu íxüwemüxgux, rü nüma ga Echaú rü maxneewa ne naxü rü poraäcü nipaxüchi. ³⁰Rü Acóbuxǘ ñanagürü: —çTaxüchima cuxǘ namexǘ i chomaxã cungaungu i ngëma curü õna i dautanüxü? Erü ngëmatáma taiyamaxã chayü —ñanagürü. (Rü yemaçax ga Echaú rü Edóũmaxã rü ta nanaxugü yerü norü me nixĩ ga yema õna ga dautanüxü.) ³¹Rü yexguma ga Acóbu rü nanangãxǘ rü ñanagürü: —Nangexma i ngëma cuxna üxǘ erü tanatünane ya yacü quixĩ, rü chanaxwaxë i ñaa õnacax choxna cunaxã i ngëma cuxna üxǘ —ñanagürü. ³²Rü yexguma ga Echaú rü ñanagürü: —çTaxacüwa chi choxǘ namexǘ i ngëma nüxǘ quixuxǘ i choxna üxǘ? Erü choxǘ cudau nax taiyamaxã chayuxchaüxǘ —ñanagürü. ³³Rü yexguma ga Acóbu rü ñanagürü: —iTupanaégagu chomaxã nüxǘ ixu nax aixcüma tá choxna cunaxãxǘ i ngëma cuxna üxǘ! —ñanagürü ga Acóbu. Rü yexguma ga Echaú rü Tupanaégagu Acóbuna nanaxã ga yema naxçax ínacaxaxü. ³⁴Rü yexguma ga Acóbu rü Echaúna nanaxã ga paü rü guma purutuarü dautanüne. Rü yexguma marü chibüwa rü axewa yanguxgu ga Echaú, rü inachi rü ínixü. Rü tama nagu

narüxĩnũ ga yema norũ yamaecax
nũxna üxũ ga naeneena naxãxũ.

.....

Echaú naxmãxgũchiga

26 ³⁴Echaú rü 40 ga taunecü nũxũ
nayexma ga yexguma ngĩmaxã
naxãxmaxgu ga Yudí ga Itítatanũxũ ga
Béríxacü. Rü yexgumarüxũ ta ngĩmaxã
naxãxmax ga Bachemá ga nai ga
Itítatanũxũ ga Elóüacü. ³⁵Natürü ga
Ichaá rü Rebéca rü taguma yema
naneãxgũmaxã nataãxëgũ.

Ichaá rü Acóbumaxã rü Echaúmaxã mexũ naxuegu

27 ¹Rü Ichaá rü marü nayaxüchi
rü nangexetü. Rü wüxi ga
ngunexũgu rü nane ga rüyamaecü ga
Echaúcxax naca. Rü ñanagürü nũxũ:
—Pa Chaunex —ñanagürü. Rü Echaú
nanangãxũ rü: —¿Ñuxũ ñacuxũ, Pa
Papáx? —ñanagürü. ²Rü yexguma ga
Ichaá rü ñanagürü: —Cuma choxũ
cudau nax marü chayaxüchixũ rü
ngexürüxũ i ñaa ngunexũgũgu rü tá
chayu. ³Rü ngẽmacax chanaxwãxe i
cunayaxu ya curü würa rü naixnecüwa
cuxũ rü cuyamaxnee rü naexũta quimãx.
⁴iRü ñuxüchi chauxcxax naxü i õna i
dexechitanũxũ i chauaxwa chĩxũ! iRü
nua nange nax chanangóxũcxax! Rü
ñuxüchi tá Tupanaéagagu mexũ cumaxã
chaxuegu naxüpa nax chayuxũ
—ñanagürü. ⁵⁻⁶Natürü yexguma nane
ga Echaúmaxã yadexaxgu ga Ichaá, rü
Rebéca rü bexma yéma irüxĩnũ. Rü
yemacax, yexguma Echaú nanatüicax
daxchitawa maxneewa naxüyane, rü
ngĩma ga Rebéca rü naxcxax ica ga

Acóbu ga guma ngĩne ga rübumaecü.
Rü ngĩgürügü nũxũ: —Dücac, tüxũ
chaxĩnũ ya cunatü nax cuenexë ya
Echaúmaxã nax ítídexaxũ. Rü ñatagürü
nũxũ: ⁷“iMaxneewa naxü rü chauxcxax
naexũta imãx! iRü naxü i õna i
dexechitanũxũ i chauaxwa chĩxũ! iRü
nua nange nax chanangóxũcxax! Rü
ñuxüchi tá Tupanaéagagu mexũ cumaxã
chaxuegu naxüpa nax chayuxũ”,
ñatagürü nũxũ. ⁸iRü dücac, Pa
Chaunex, choxũ irüxĩnũ i ñaa cumaxã
nũxũ chixuxũ! ⁹iRü yéa cábrapüüwa
naxü rü ngẽma rümemaxũtanüwa
nayaxu i taxre i cábraxacügü! Rü choma
rü ngẽmawa tá tümacax chanamexëxë i
õna i dexechitanũxũ i tümaaxwa chĩxũ.
¹⁰Rü cuma tá nixĩ i tümacax ngẽma
cungexũ nax tachibũxũcxax, rü
ngẽmaãcü tá Tupanaéagagu mexũ
cumaxã taxuegu naxüpa nax tayuxũ
—ngĩgürügü. ¹¹Natürü nüma ga Acóbu
rü naëxũ nangãxũ rü ñanagürü:
—Chauenexë rü naxãxtaxaxũne, natürü
choma rü tama ngẽxgumarüxũ chixĩ.
¹²Rü ngẽxguma Papá choxũ ingógũxgu
rü choxũ tacuaxgu, rü nagu tá tarüxĩnũ
nax tümagu chidauxcüraxũxũ. Rü
ngẽxguma rü taxütãma mexũ chomaxã
taxuegu, rü chixexũ tá chomaxã taxuegu
—ñanagürü. ¹³Natürü ga ngĩma ga naé
rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Pa
Chaunex, rü ngẽxguma chixexũ cumaxã
taxueguxgu irü chaugu nangu! Natürü i
cumax, rü chanaxwãxe i cunaxü i
ngẽma cumaxã nũxũ chixuxũ. iRü paxa
nawa naxü i ngẽma cábraxacügü!
—ngĩgürügü. ¹⁴Rü yexguma ga Acóbu
rü nawa naxü ga yema cábraxacügü rü
naécax yéma nanagagü. Rü ngĩma ga

naé rú inamexēxē ga ñna ga
 idexechitanüxü ga Ichaáxwa chíxü.
 15Rü yemawena inayaxu ga rümemaexü
 ga Echaúchiru ga ípatagu namaxā
 nanguxüxü. Rü yemagu iyacuxēxē ga
 guma ngīne ga rübumaecü ga Acóbu.
 16Rü ñuxüchi yema
 cábraxacüchaxmüxümaxā
 inaxüchiüchacüxü ga Acóbu. Rü
 ínangextaxaremüxüwa rü ta inaxü ga
 yema naxchaxmü. 17Rü nüxna inaxā ga
 yema idexechitanüxü ga ñna rü paü ga
 namexēxē. 18Rü nüma ga Acóbu rü
 tümaxütagu naxücu ga nanatü ga
 ítayexmaxüwa, rü ñnanagürü tüxü: —Pa
 Papáx, marü íchangu —ñnanagürü. Rü
 tüma rü ítaca, rü ñnatagürü:
 —¿Ngexcürüücü ya chaune quixixü?
 —ñnatagürü. 19Rü yexguma ga Acóbu rü:
 —Choma rü cune ya yacü ya Echaú
 chixí. Rü marü chanaxü i ngēma
 chomaxā nüxü quixuxü. iRü írúda rü
 írúto nax cunangóxcax i ñna
 naexümachi i cuxcax chimáxü, rü
 ñuxüchi mexü chomaxā naxuegu!
 —ñnanagürü. 20Rü yexguma ga Ichaá rü
 nüxna taca, rü ñnatagürü: —¿Ñuxācü
 paxa cuxāéxü, Pa Chaunex? —ñnatagürü.
 Rü nüma ga Acóbu rü tüxü nangāxü, rü
 ñnanagürü: —Nüma ya Cori ya curü
 Tupana choxü narüngüxē rü ngēmācax
 paxama nüxü ichayangau —ñnanagürü.
 21Natürü ga nüma ga Ichaá rü ñnanagürü
 nüxü: —iCax nua naxü! Rü cuxü
 chingógüchaü rü aixcüma chaune ya
 Echaú quixí —ñnanagürü. 22Rü Acóbu rü
 nanatüxütawa naxü nax nüxü
 tingógüxcax. Rü yexguma ga Ichaá rü
 ñnanagürü: —Cuga rü Acóbuga nixí
 natürü cuchacüxü rü Echaúchacüxü nixí

—ñnanagürü. 23-24Rü yemaacü tama
 Acóbuxü tacuax, yerü poraäcü
 naxāxtaxachacüxü naenexē ga
 Echaürüxü. Natürü yexguma marü tá
 mexü namaxā taxueguchaxügu rü
 wenaxarü nüxna taca, rü ñnatagürü
 nüxü: —¿Aixcüma yixixü i chaune ya
 Echaú quixixü? —ñnatagürü. Rü nüma ga
 Acóbu rü tüxü nangāxü, rü: —Ngü,
 Echaú chixí —ñnanagürü. 25Rü yexguma
 ga nanatü rü ñnatagürü nüxü: —iCü,
 choxü nachibüxēxē, Pa Chaunex, nax
 chanangóxcax i ngēma cuexü! Rü
 ngēmawena tá mexü cumaxā chaxuegu
 —ñatarügü. Rü nüma ga Acóbu tüxü
 nachibüxēxē ga nanatü rü bínu rü ta
 tüxna nanaxā. Rü nüma ga Ichaá rü
 nachibü rü naxaxe. 26Rü yexguma ga
 Ichaá rü ñnanagürü nüxü: —iChorü
 ngaicamānaxüra naxü, Pa Chaunex, rü
 choxü nachúxu! —ñnanagürü. 27Rü
 yexguma Acóbu nanatüna
 ngaicamagu nax nachúxcax, rü
 nüma ga Ichaá rü nanechirugu nawíxí.
 Rü yexguma ga Ichaá rü mexü namaxā
 naxuegu, rü ñnanagürü: —Ñna nixí i
 naema ya chaune ya Echaú. Rü ngēma
 naema rü ñoma wüxi i naane i
 chixemaxü i Tupana mexü namaxā
 uxeguxürüxü nixí. 28iRü Tupana cuxna
 naxā ya pucü rü mea naxügü i cunetügü
 nax namüxcax i curü trígu rü curü
 bínu! iRü muxüchixü i duüxügü cuxü
 puracüe! 29iRü cuxmexwa nangexmagü
 i muxü i nachixüanegü! iRü
 cueneegümaxā inacuax rü cupexegu
 nacaxápüxügü! Rü yíxema chixexü
 cumaxā uegugíxe, rü Tupana rü tá
 chixexü tümamaxā naxuegu. Rü yíxema
 mexü cumaxā uegugíxe rü Tupana rü tá

mexũ tũmamaxã naxuegu —ñanagürü. ³⁰Rü yexguma Ichaá nüxũ rüchaxuggu ga Acóbumaxã nax mexũ naxueguxũ, rü ñnaxũxũ ga Acóbu. Rü nawe ñnanguama ga Echaú ga maxneewa ne naxũxũ. ³¹Rü nüma rü ta ga Echaú rü nanatũcax nanaxũ ga ñna ga idexechitanũxũ ga chianexũ. Rü nanatũxũtawana nanange. Rü ñnanagürü tüxũ: —Pa Papáx írřüda rü nangõx i ñna naexũmachi i choma cuxcax chimáxũ, rü ññuxũchi mexũ chomaxã naxuegu! —ñnanagürü. ³²Rü nüma ga Ichaá rü nüxna naca rü ñnanagürü: —¿Texé quixĩ? —ñnanagürü. Rü nüma ga Echaú rü tüxũ nangãxũ rü ñnanagürü: —Choma nixĩ i cune ya yacũ ya Echaú chixĩxũ —ñnanagürü. ³³Rü nüma ga Ichaá rü poraãcü nabajãxãchiãxẽ, rü niduxruga, rü ñnanagürü: —¿Ëxna texé tixĩ ya yixema maxneewa ùxẽ rü chauxcax nua nangexe i ngẽma ñna i idexechitanũxũ? Choma rü marũ chanangõx i guxũma i norũ ñna cuxũpa nax ícunguxũ. Rü marũ mexũ namaxã chaxuegu, rü ññuxma i nüma rü marũ nanayaxu i ngẽma mexũ —ñnanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Echaú yema nanatũ namaxã nüxũ ixuxũxũ naxĩnũgu, rü poraãcü naxaxu. Rü aita naxũãcũma ñnanagürü: —Pa Papáx ichomaxã rü ta mexũ naxuegu! —ñnanagürü. ³⁵Natürü nüma ga Ichaá rü nanangãxũ rü ñnanagürü: —Marũ nua naxũ ya cuenexẽ rü choxũ nawomũxẽxẽ, rü ngẽmacax mexũ namaxã chaxuegu, rü nüma nanayaxu i ngẽma mexũ i cuxcaxchirex ixĩxũ —ñnanagürü. ³⁶Rü yexguma ga Echaú rü tüxũ nangãxũ, rü ñnanagürü: —Yemacax yixĩxũ ga Acóbugu

naxũégagũãxũ. Rü marũ norũ taxre nixĩ nax yadoraxũ rü choxũ nawomũxẽxẽ. Rü noxri rü marũ choxna nayapu i ngẽma nax charũyamaexũcax choxna ùxũ. Rü ññuxma rü choxna nayapu i ngẽma mexũ i chomaxã cuxueguchaũchiréxũ. ¿Rü nataxuxũma i to i mexũ i choxũ ícuyaxũxẽxẽ? —ñnanagürü. ³⁷Rü yexguma ga Ichaá rü nanangãxũ, rü ñnanagürü: —Dũcax, choma rü marũ Acóbumaxã chanaxuegu nax naxmexwa cungexmaxũ rü namaxã nüxũ chixu nax guxũma i natanũxũgũ rü ta naxmexwa nangexmagũxũ. Rü ngẽxgumarũxũ ta namaxã chanaxuegu nax namuxũ i norũ trĩgu rü norũ bĩnuchiũ. Rü ññuxma Pa Chaunex ¿rũ tãxacũ tá cuxcax chaxũxũ? —ñnanagürü. ³⁸Rü nüma ga Echaú rü nanatũxũ nacãaxũama, rü ñnanagürü: —¿Ëxna wũxixicatama i mexũ nixĩ i cuxueguxũ? iRü chomaxã rü ta mexũ naxuegu! —ñnanagürü. Rü aita naxũãcũma naxaxu. ³⁹Rü yexguma ga nanatũ ya Ichaá, rü ñnanagürü nüxũ: —Cuma rü ngẽma naane i mexũarũ yáxũwa tá cumaxũ i ngextá taguma ínapuxũwa. ⁴⁰Rü curũ taramaxã tá cugũ ícupoxũ, rü cuenexẽarũ duũxũ tá quixĩ. Natürü ngẽxguma cumuarũ duũxũãxgu, rü tá cuenexẽna ícunguxuchi —ñnanagürü.

Acóbu rü Echaúchaxwa nixũ

⁴¹Rü yexgumacürũwa ga Echaú rü Acóbuchĩ naxai naxcax ga yema mexũ ga Acóbumaxã taxueguxũ ga nanatũ. Rü nüma ga Echaú rü ñnaxũgu narũxĩnũ: “Rü Papá rü paxa tá tayu, rü tũmawena rü tá chayamãx ya chauenexẽ ya Acóbu”, ñnaxũgu narũxĩnũ. ⁴²Rü

yexguma yema Echaú nagu rüxînüxü nacuaꝯgu ga Rebéca, rü Acóbucax ingema, rü ngîgürügü nüxü: —Dücax, cuenexê ya Echaú rü nanu rü cuxü nimáxchaü naxcax i ngêma mexü i cunatü cumaxâ ueguxü. ⁴³Rü ngêmacax, Pa Chaunex irü choxü irüxînü, rü ñuxmatama Aráüanewa naxü i chauenexê ya Labáüchiüwa! ⁴⁴⁻⁴⁵iRü ngêma nangexma i ñuxre ya taunecü ñuxmatáta nangüxmü ya cuenexê rü nüxü iyanangüma ga yema namaxâ cuxüxü! Rü ngêxguma marü nüxü iyanangümagu, rü cuxcax tá ngêma chamuga nax cutáeguxücax. Erü tama chanaxwaxe i wüxitama i ngunexügu nax choxü peyuxü i pema i taxre i chaunegü —ngîgürügü. ⁴⁶Rü yemawena ga Rebéca rü Ichaámaxâ iyadexa, rü ngîgürügü: —Düxwa nüxü charüchau i nacüma i ngêma taxre i Itítatanüxü i Echaú namaxâ ámaxü. Rü ngêxguma chi Acóbu rü wüxi i ngêma númacüax i Itítatanüxümaxâ naxáxmaꝯgu, rü narümemae nixi i noxtacüma chayuxü —ngîgürügü.

28 ¹Rü yexguma ga Ichaá, rü nane ga Acóbucax naca rü mexü namaxâ naxuegu. Rü ñuxüchi nanaxucuxê, rü ñanagürü nüxü: —Tama chanaxwaxe i nuxma Canaáüciüax i ngexümaxâ cuxáxmaꝯ. ²iRü yéa Padáü-Aráüarü naanewa naxü i nachiüwa ya curü oxí ya Betué, rü ngêxma yaxáxmaꝯ wüxi i naxacümaxâ ya cuta ya Labáü! ³iRü Tupana ya guxáétüwa ngêxmacü rü cuxü rüngüxêxê rü namuxüchixêê i cutaagü nax ngêmaäcü muxüma i nachixüane cuwa nangóxücax! —ñanagürü.

.....

Tupana rü Acóbucax nangox ga Betélwa

¹⁰Rü nüma ga Acóbu rü inaxüächí ga Bechébawa. Rü Aráüwa daxü ga namawa naxü. ¹¹Rü yexguma wüxi ga nachicawa nanguxgu, rü yexma nape yerü nachüta. Rü wüxi ga nuta nanayaxu, norü cüxeruxü. Rü inaca rü nape. ¹²Rü yéma naxânegü. Rü yema nanegüwa rü nüxü nadau ga wüxi ga toxóone ga ñaa naanegu caxüne rü daxüguxü ga naanewa ngxüüne. Rü gumawa ínarixigü rü naxigü ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax. ¹³Rü yexgumarüxü ta nüxü nadau ga Cori ya Tupana ga naxütagu chicü. Rü nüma ga Tupana rü ñanagürü nüxü: —Choma nixi i curü oxí ya Abraáüarü Tupana, rü cunatü ya Ichaáarü Tupana chixixü. Rü tá cuxna chanaxâ i ñaa naane i nawa cupexü, nax cuxrü rü cutaagüarü yixixücax. ¹⁴Rü nümagü i cutaagü rü tá namuxüchi ñoma waixümüchicutexerüxü, rü guxü i naanewa tá nangugü ñuxmatáta nórtewa rü súrwa rü éstewa rü oéstewa nangugü. Rü cugagu rü cutaagügagu tá nüxü charüngüxêê i guxütáma i duüxügü i ñoma i naanecüax. ¹⁵Rü choma rü cumaxâ changexma. Rü ngextá ícuxüxüwa tá cuxna chadau. Rü ñaa naanecax tá wena cuxü chatáeguxêxê. Rü tagutáma cuxna chixügachi, rü aixcüma tá chayanguxêxê i guxüma i ngêma cumaxâ chaxueguxü —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma yema nanegüwa nabajixächigu ga Acóbu, rü ñaxügu narüxînü: “Aixcümaxüchi Cori ya Tupana nanuxma i ñaa nachicawa, rü choma rü

tama nüxü íchacuax”, ñaxügu narüxîniü. ¹⁷Rü poraäcü namuü. Rü ñaxügu narüxîniü: “Rü ñaa nachica rü naxüünexüchi. Rü daa nixí ya Tupanachiü. Rü daxüguxü i naanearü íäx nixí i ñaa nachica”, ñaxügu narüxîniü. ¹⁸Rü moxüäcü paçmamaxüchi ínarüda ga Acóbu. Rü nanayaxu ga guma nuta ga namaxã nacüxeruüáci. Rü ínanatoxëxë nax wüxi ga cuaxruxü yixixüçax, rü chixü naétü naba yerü naxüüne ga yema nachica. ¹⁹Rü yema nachicawa rü nüxcüma rü nayexma ga wüxi ga íane ga Lúxgu áégane. Natürü nüma ga Acóbu rü nanaxüchicüxü ga naéga ga yema nachica, rü Betélgu nanaxüéga. ²⁰⁻²¹Rü yema nachicawa rü Acóbu inaxuneta rü ñanagürü: —Ngëxguma Tupana choxü íxüümücügu, rü choxna nadauxgu i chorü namawa, rü choxna naxãxgu i chorü ñna rü chauxchiru, rü wena mea chaunatüçax choxü natáeguxëxgu, rü aixcümamaxüchi chorü Cori ya Tupana tá nixí. ²²Rü daa nuta ya cuaxruüxü nua chatoxëécü, rü Tupanapata tá nixí. Rü dücax, Pa Tupanax, rü guxüma i chorü ngëmaxügü i choxna cuxãxüwa rü guxügutáma cuxna chanaxã i ngëma diézmo i cuxna üxü —ñanagürü.

Acóbu rü Aráüanewa nangu

29 ¹Rü Acóbu rü inixüchigü, rü düxwa yema duüxügü ga üaxcü ne üxüwaama yexmagüxüarü naanewa nangu. ²Rü yema naanewa nüxü nadau ga wüxi ga puchu. Rü gumaxütagu narüngügü ga tomaepüxtücumü ga carnérgü, yerü guma puchuwa nixí ga naxaxegüxüxü. Rü guma puchu rü wüxi

ga nuta ga tacümaxã narüxüta. ³Rü yexguma yexma naxítaquexegügu ga carnérgü, rü yema norü dauruügü rü ínanaxügachigüxü ga guma nuta nax norü carnérgü yaxaxegüxëxüçax. Rü ñüxüchi wenaxarü nanaxütaügüxü ga guma puchu. ⁴Rü nüma ga Acóbu rü yema carnéruarü dauruügüna naca, rü ñanagürü: —¿Ngextáciäx pixígu i pemax, Pa Duüxügüx? —ñanagürü. Rü nümagü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Toma rü Aráüanecüäxgu tixígu —ñanagürügü. ⁵Rü yexguma ga Acóbu rü ñanagürü: —¿Nüxü pecuáxü i pema ya Labáü, ya Nacóxtaxa ixícu? —ñanagürü. Rü nümagü rü nanangãxügü rü: —Ngü, ngëmáacü nüxü tacuax —ñanagürügü. ⁶Rü yexguma ga Acóbu rü wena ínicachigü rü ñanagürü: —¿Ñuxäcü yixixü i nümax? ¿Rü tama yadaawexü? —ñanagürü. Rü nümagü rü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Tama nidaxawe rü taxuxüma nüxü naxüpetü. iRü dücax, rü yéa nadau! Rü yea iyixí i naxacü i Raqué l i ngürü carnérgümaxã ngéma ne ixü —ñanagürügü.

.....

⁹Rü yexguma yema carnérgüarü dauruügümaxã íyadexayane ga Acóbu, rü yéma ingu ga Raqué l namaxã ga ngínatüarü carnérgü, yerü ngíma nixí ga nüxna nadauxü.

.....

¹²Rü yexguma Acóbu ngímaxã nügü ixuxgu rü nüma rü Rebéca ngíne nax yixixü rü Labáütaxa nax yixixü, rü ngíma ga Raqué l rü íñaächí nax ngínatümaxã nüxü yanaxuxüçax. ¹³Rü yexguma Labáü nüxü ínüchigagu ga

yéma nax nanguxĩ ga Acóbu ga naeyax ngĩne, rü paxa inañãchi nax íyadauãxĩ. Rü nüxna nanaixãchiãcũma nüxĩ narũmoxẽ, rü nüxĩ nachúxu. Rü nachiũwa nanaga. Rü yixcüamaxũra rü Acóbu nüxĩ nixu ga guxũma ga yema nanatũchiũwa nüxĩ ngupetũxĩ. ¹⁴Rü Labáũ rü ñanagürü nüxĩ:
—Aixcüamaxũchi cuma rü chautanũxũxĩchi quixĩ —ñanagürü. Rü wüxi ga tauemacü Labáũxũtawa nayexma ga Acóbu.

Acóbu rü Raquélçax rü Léacax napuracü

¹⁵Rü marü guma tauemacü ngupetũxguwena, rü Labáũ rü Acóbuxĩ ñanagürü: —Ngẽma nax chautanũxũ quixĩxũ, rü taxũtãma ngẽmacax ngetanũãcũma choxũ cupuracüechamare. iRü chomaxã nüxĩ ixu rü ñuxregu i cunaxwaxexũ nax cuxũ chanaxütanũxũ! —ñanagürü. ¹⁶Rü nüma ga Labáũ rü nüxũ iyexma ga taxre ga naxacü. Rü yema rüyamaecü rü Léa nixĩ ga ngĩéga. Rü yema rübumaecü rü Raquél nixĩ ga ngĩéga. ¹⁷Rü ngĩma ga Léa rü ingechaũetücüraxũ, natürü ga Raquél rü guxũwama imexechi. ¹⁸Rü nüma ga Acóbu, rü Raquél iyixĩ ga yema ngĩxũ nangẽxẽecü. Rü yemacax Labáũxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma cuxacü i irübumaecü i Raquélçax rü tá 7 ya taunecü cuxũtawa chapuracü —ñanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Labáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Narũmemae nax cuxna ngĩxũ chamuxũ rü tama i wüxi i duũxũ i tama nüxũ chachuáxũna. iRü nua chauxũtawa nangexma! —ñanagürü. ²⁰Rü yemaacü ga Acóbu rü 7 ga taunecü ngĩxcax napuracü ga Raquél. Natürü

Acóbuçax rü guma 7 ga taunecü rü tama nüxcücüraxũ nixĩ yerü poraãcü nüxĩ ingúchaũxũchi. ²¹Rü yexguma marü yanguxgu ga guma 7 ga taunecü, rü nüma ga Acóbu rü Labáũmaxã nidexa rü ñanagürü: —iChoxna ngĩxũ namu i Raquél nax ngĩmaxã chaxãmaxũçax, erü marü chayanguxẽxẽ ya yima taunecügü ya nagu cumaxã chaxunetacü nax ngĩxcax chapuracüxũ! —ñanagürü. ²²Rü yexguma ga Labáũ rü naxacüxũ naxũchixü ga nax naxãtéxũ. Rü yemacax nüxna naxu ga guxũma ga duũxũgü ga norü ngaicamagu pegũxũ. ²³Natürü yema chũtaxũgu ga Labáũ, rü naxacü ga Léaxũ nayaga rü Acóbuxũ ngĩxũ napexẽxẽ. Rü yemaacü ga Acóbu rü ngĩmaxã namaxũ. ....

²⁵Rü moxũãcü ga Acóbu rü nüxũ nacuax nax Léa yixixũ ga yema ngĩmaxã inapecü. Rü nuãcũma Labáũna nayaca, rü ñanagürü: —¿Taxacü chomaxã cuxü? ¿Tama ẽxna Raquélçax yixixũ ga cuxũ chapuracüxũ? ¿Rü tũxcüũ i ñuxma i choxũ cuwomüxẽxũ? —ñanagürü. ²⁶Rü Labáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Düçax, tama tocũma nixĩ nax ngẽma rübumaecüxĩra taxũtéxũ. ²⁷iËcü ínanguxẽxẽ i wüxi i yüxü nax yagüxũ i ngẽma ngĩchixü i Léa! Rü ngẽmawena tá nixĩ i cuxna ngĩxũ tamuxũ i Raquél, ega cuma rü curü me yixĩgu nax nai ya 7 ya taunecü choxũ cupuracüxũ —ñanagürü ga Labáũ. ²⁸Rü nüma ga Acóbu rü nanayaxu ga yema Labáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü yexguma marü yagüegu ga Léachixü, rü nüma ga Labáũ rü Acóbuna ngĩxũ namu ga Raquél nax ngĩmaxã naxãmaxũçax. ....

³⁰Rü yexguma ga Acóbu rü Raquélmāxā namaxũ. Rü woo nai ga 7 ga taunecü ngĩcax napuracü, natürü poraäcü ngĩxũ nangechaũama, Léaarü yexera.

Acóbu nanegü

³¹Rü nüma ga Cori ya Tupana nüxũ nadau nax tama Léamaxā nataäxũ ga Acóbu. Rü yemaçax ga Tupana rü nanaxwaxe nax Acóbuaxũ naxāxacüxũ ga Léa. Natürü ga Raquéel rü ngĩxũ nangexacüxēxē. ³²Rü yemaçü ga Léa rü Acóbuaxũ ixāxacü, rü Rubéügu inaxüéga. (Rü ngēma naéga rü “Tupana choxũ nadau nax changechaũxũ”, ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü ñaxũgu irüxĩnũ: “Rü Tupana choxũ nadau nax changechaũxũ, rü ñuxma ya yimá chaute rü tá choxũ nangechaũ”, ngĩgürügü ga ngĩāxēwa. ³³Rü guma ngĩnewena rü wena ixāxacü ga Léa, rü guma rü Chimeúgu inaxüéga. (Rü ngēma naéga rü “Tupana choxũ naxĩnũ”, ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü ñaxũgu irüxĩnũ: “Tupana rü marü nüxũ naxĩnũ nax tama chomaxā nataāxēxũ ya chaute, rü ngēmaçax wena chaxāxacü”, ngĩgürügü ga ngĩāxēwa. ³⁴Rü wenaxarü ixāxacü, rü guma rü Lebígu inaxüéga. (Rü ngēma naéga rü “Chauxütawaama ngēmaxũ”, ñaxũchiga nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü ñaxũgu irüxĩnũ: “Rü ñuxma ya chaute rü chomaxā tá inarüxāũx, erü marü tomaepüxcüna nüxũ chaxāxacü”, ngĩgürügü ga ngĩāxēwa. ³⁵Rü wenaxarü Acóbuaxũ ixāxacü ga Léa, rü guma rü Yudágu inaxüéga. (Rü ngēma naéga rü “Tupanaxũ chicuaxũxũ”, ñaxũchiga

nixĩ.) Rü yemagu inaxüéga yerü ñaxũgu irüxĩnũ: “Rü ñuxma rü tá Tupanaxũ chicuaxũxũ”, ñaxũgu irüxĩnũ. Rü yemawena rü iyangeyexacti.

.....

30 ²²Natürü ga Tupana rü ngĩxna nacuaxāchi ga Raquéel, rü nüxũ naxĩnũ ga ngĩrü yumüxē. Rü yemaçax ga Tupana rü ngĩxũ naxāxacüxēxē. ²³⁻²⁴Rü yexguma naxāxacügu namaxā ga guma nüxĩraxücü ga ngĩne rü ngĩgürügü: —Tupana rü marü choxna nanayaxu ga yema guxchaxũ ga noxri namaxā changexacüxũ. Rü chierüna choxũ nangexmagu ya nai ya chaune —ngĩgürügü. Rü yemaçax Yúhegu inaxüéga. (Rü ngēma naéga rü “Chierüna choxũ nangexmagu ya nai”, ñaxũchiga nixĩ.)

Guxchaxũgü nügümaxā naxüe ga Acóbu rü Labáũ

²⁵Rü yexguma Yúchemaxā nadoxmexguwena ga Raquéel, rü Acóbu rü Labáũxũ ñanagürü: —iChoxũ ingex nax wena chauchiüanecax chatáeguxũcax! ²⁶Rü ngēmaçax chanaxwaxe i choxna cuxāga nax chayagagüxũcax i chaunegü rü choxmaxgü yerü yemagüçax nixĩ ga cuxütawa chapuracüxũ. Rü cuma rü meama nüxũ cucuax nax ñuxäcü mea chayangüxēxũ ga yema puracü ga cuxũ chaxüxũ —ñanagürü. ²⁷Natürü nüma ga Labáũ rü nanangāxũ rü ñanagürü: —¿Taxüchima cuxũ namexũ nax nua chauxütawa cungexmaxũ? Erü meama nüxũ chacuax nax cugagu yixĩxũ i Cori ya Tupana poraäcü choxũ rüngüxēxēxũ. ²⁸iRü chomaxā nüxũ i xu i ñuxre nixĩ i

cunaxwaxexũ nax cuxũ chanaxütanũxũ!
 Rũ ngẽma cuma naxçax ícuçaxaxũexpũx
 tá nixĩ i cuxũ chanaxütanũxũ
 —ñanagürü. ²⁹Rũ yexguma ga Acóbu rü
 nanangãxũ, rü ñanagürü nüxũ: —Cuma
 rü meama nüxũ cucuax nax ñuxãcü
 poraãcü cuxũ chapuracũxũ rü meama
 cuxũ nüxna chadauxũ ga cuxũnagũ. ³⁰Rũ
 yema noxretama ga cuxũnagũ ga cuxũ
 yexmaxũ ga yexguma noxri nua
 changuxgux, rü ñuxma rü
 poraãcüxüchima cuxũ nimu. Yerü
 yexguma noxri nua changuxgucürüwa
 nixĩ ga Tupana ga poraãcü cuxũ
 nangũxẽxũ. ¿Natürü ñuxgu tá nixĩ i
 chauxacügüçaxicatama chapuracũxũ?
 —ñanagürü. ³¹Rũ yexguma ga Labáũ rü
 nüxna nicachigüama rü ñanagürü:
 —¿Ñuxre nixĩ i cunaxwaxexũ nax cuxũ
 chanaxütanũxũ? —ñanagürü. Rũ
 yexguma ga Acóbu rü nanangãxũ, rü
 ñanagürü: —Tama chanaxwaxe i choxũ
 cunaxütanũ. Rũ choma rü wena tá nüxna
 chadau i cuxũnagũ ega curü me yixĩgu i
 ñaa tá cumaxã nüxũ chixuxũ. ³²iRũ
 choxũ imucuchi natanügu i cuxũnagũ
 nax chayadexechixũçax i guxũma i
 ngẽma carnéruxacügü i wẽxẽxũ, rü
 guxũma i cábraxacügü i ãmatũxũ rü
 murutagũxũ! Rũ ngẽmamaxã tá nixĩ i
 choxũ cunaxütanũxũ. ³³Rũ ngẽmaãcü
 ega yixcũra chauxütawa ícuyadauxgu i
 ngẽma choxũ ngẽmaxũ rü nüxũ
 ícuyangauxgu i carnéru i cómũxũ,
 rüxna cábra i tama ãmatũxũ, rü
 ngẽmawa tá nüxũ cucuax nax cuxũ
 changĩxũ —ñanagürü. ³⁴Rũ Labáũ
 nanangãxũ rü ñanagürü: —Marü name
 nixĩ i ngẽma nüxũ quixuxũ —ñanagürü.

.....

⁴³Rũ yemaacü ga Acóbu rü nimuarü
 yemaxũãx. Rũ nimu ga norü carnérugü
 rü caméyugü rü búrugü rü norü
 duũxũgü ga nüxũ puracũxũ ga yatũxũ
 rü ngexũ.

**Acóbu nagu narüxinũ nax
 bexma Labáũna yaxũxũ**

31 ¹Natürü nüma ga Acóbu rü
 nüxũ nacuáchiga ga Labáũ
 nanegü rü nachiga nax yadexagũxũ rü
 ñagũxũ: —Acóbu rü nügũxũ nanade i
 guxũma ga tanatüarü íxixũ, rü
 ngẽmamaxã nixĩ i ñuxma i namuarü
 ngẽmaxũãxũ —ñanagürügü. ²Rũ
 yexgumarũxũ ta ga Acóbu, rü nüxũ
 nacuaxama rü Labáũ rü tama
 noxrigurũxũ namaxã nataãxẽ. ³Rũ
 yemaçax ga Cori ya Tupana rü Acóbuxũ
 ñanagürü: —iNatáegu naxçax i ngẽma
 cunatüarü naane i ngextã
 ínangexmagũxũwa i cutanũxũgü! Rũ
 choma rü tá cuxũ íchixümücü
 —ñanagürü. ⁴Rũ yexguma ga Acóbu rü
 ngĩxçax nangema ga Raquél rü Léa nax
 naxütawa naxĩxũçax ga yema norü
 carnérugüna ínadauxũwa. ⁵Rũ ñanagürü
 ngĩxũ: —Nüxũ chicuaxãchi rü yimã
 penatü rü marü tama noxrürũxũ mea
 choxũ nadawenü. Natürü ya
 chaunatüarü Tupana rü guxũguma
 nachauxütagu. ⁶Pema rü meama nüxũ
 pecuax nax ñuxãcü penatüaxũ meama
 chapuracũxũ. ⁷Rũ nüma rü
 muexpũxcũna choxũ nawomũxẽxẽ rü
 guxũguma nayaxüchicüüchigü ga chorü
 natanü. Natürü ga Tupana rü tama nüxũ
 nanaxwaxe nax taxacürü chixexũ
 chomaxã naxũxũ.

.....

¹³Rü ngēmacax ya Tupana rü norü orearü ngeruxü i daxücüāxwa choxü ñanagürü: “Choma nixi ya Tupana ga cuxcax changóxü ga BetéIwa ga yéma chíxümaxā ícunabaétüüwa ga guma nuta rü chomaxā ícuxunetaxüwa. iRü ngixā, rü inachi, rü natáegu naxcax ga yema naane ga nagu cubuxü!” ñanagürü choxü ga Tupana. ¹⁴Rü yexguma ga RaquéI rü Léa rü inangāxügü, rü ngīgürügügü: —Toma rü marü nataxuma i taxacü i toxna üxü i tonatüxütawa —ngīgürügügü. ....

Acóbu rü Padáü-aráüwa ínaxüxü

¹⁹Rü yexguma toxnamana norü carnérugüarü yoütaxawa naxüyane ga Labáü, rü ngíma ga RaquéI rü yoxni naxcax ingix ga ngínatüarü tupanachicünaxägü ga nutagünaxcax. ²⁰Rü nüma ga Acóbu rü tama naxtümamaxā nüxü nixu ga nax yaxüxchaüxü. Rü yemaacü nixi ga naxtü ga Labáü ga Araméutanüxüxü nawomüxëxü ga Acóbu. ²¹Rü nixümare namaxā ga guxüma ga yema nüxü yexmaxü. Rü paxama nawa nangu ga yema natü ga Euférate. Rü nixüie rü nixüchigü ñuxmata ga maxpúneanexü ga Garaáxgu áégaxüwa nangu.

Acóbuwe nangé ga Labáü

²²Rü tomaepüx ga ngunexüguwena rü Labáü rü nüxü nacuáchiga ga nax yaxüxü ga Acóbu. ²³Rü yemacax ga Labáü rü natanüxügümaxā Acóbuwe nangé. Rü 7 ga ngunexügüguwena nüxü inayangau nagu ga yema máxpüxanexü ga Garaáxgu áégaxü. ²⁴Natürü yema

chütaxügu rü Tupanagu naxānegü ga Labáü ga Araméutanüxü. Rü Tupana rü ñanagürü nüxü: —iDücax, choxü irüxínü! Rü tama chanaxwaxe i nuäcü namaxā quidexa ya Acóbu —ñanagürü. ²⁵Rü Labáü rü Acóbuxü inayangau nagu ga yema máxpüxanexü ga Garaáxgu áégaxü ga Acóbu nagu rüngüxü. Rü yematama máxpüxanexüarü tuächigu nixi ga nangügüxü ga Labáü rü natanüxügü. ²⁶Rü Labáü rü poragaäcü Acóbuna naca, rü ñanagürü: —¿Taxacü ícuxü? ¿Rü tüxcüü choxü cuwomüxëxé? ¿Rü tüxcüü ñoma curü uanü ícuyauxüürüxü chauxacügüxü quigagü? ²⁷¿Rü taxacüçax choxü cuwomüxëxé rü bexma cúäcü quixü? Rü yexguma chi mea nüxü chacuaxgu nax íquixüxchaüxü rü chi taāxëäcü cuxü ichamuächü rü cuxü chi chapaxpüne tutumaxā rü árpamaxā. ²⁸Rü woo ga yema chauxacügü rü chautagü rü bai nüxü chachüxácüma namaxā quixümare. Rü ñoma wüxi i duüxü i naechitamare maxüürüxü quixi. ²⁹Rü taxuxüma choxü naguxcha ega chi chanaxwaxegu nax pexü chadäixü. Natürü ngewax chütacü rü cunatüarü Tupana chomaxā nidexa, rü ñanagürü choxü: “iDücax, choxü irüxínü! Rü tama chanaxwaxe i nuäcü Acóbumaxā quidexa”, ñanagürü choxü. ³⁰Natürü ngëxguma cunaxwaxexüchixgu nax cunatüçax cutáeguxü rü ngēmacax yixüga nax quixüxü i ñuxma çrü tüxcüü i chorü tupanachicünaxägüçax cungixü? —ñanagürü. ³¹Rü yexguma ga Acóbu rü Labáüxü nangāxü rü ñanagürü: —Tama cumaxā nüxü chixu yerü chamüü, rü choma nüxü chacuaxgu rü choxna chi

ngĩxũ cupuxũéga ga cuxacügü. ³²Natürü ngëxguma chi wüxi i ñaa chorü duũxũgüxũtawata nüxũ icuyangauxgu i ngëma curü tupanachicünaḡägü, rü name nixĩ i noxtacüma nayu. Rü ñaa tatanüxũgü nixĩ i tüxũ ñnüxũ. iRü chomaxã nüxũ ixu rü taxacü nixĩ i ngëma curü ngëmaxũ i chauxũtawata ngëxmaxũ! iËcü yange ega nüxũ icuyangauxgu! —ñanagürü. Natürü nüma ga Acóbu rü tama nüxũ nacuxḡ ga Raquél yixĩxũ ga naxcḡ ngĩxcü ga yema ngĩnatüarü tupanachicünaḡägü. ³³Rü nüma ga Labáũ rü Acóbutatagu naxücu nax naxcḡ nadauxũcḡ ga norü tupanachicünaḡägü. Rü yexgumarüxũ ta Léapatagu rü yema taxre ga naxũtaxũgüpatagu naxücu, natürü taxuxũma inayangau. Rü yexguma Léapatatawata ínaxũxũxgu rü Raquélpatagu nayaxücu. ³⁴Natürü ngĩma ga Raquél rü inada ga yema ngĩnatüarü tupanachicünaḡägü rü caméyutawaarü tochicaxũtüũgu iyacuxgü. Rü naétüwa irüto. Rü Labáũ rü ngĩpatachiägu naxcḡ nadau, natürü taxuxũma inayangau. ³⁵Rü yexguma ga Raquél rü ngĩgürügü nüxũ: —Pa Papáx itaxú i cunuxũ ega tama ichachixgu i cupexewa! Erü ñuxma rü chorü daawewa changexma —ngĩgürügü. Rü yemaacü ga Labáũ rü naxcḡ nidauchigüama ga norü tupanachicünaḡägü, natürü taxuguma nüxũ inayangau. ....

Acóbu rü Labáũ nügümaxã inaxügagü

⁴³Rü yexguma ga Labáũ rü Acóbuxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Ngëma

cuxmaxgü rü chauxacügü iyixĩ, rü ngëma cuxacügü rü chautaaügü nixĩ. Rü ngëma carnérugü rü choxrügü nixĩ rü guxũma i nua nüxũ cudauxũ rü choxrügü nixĩ. ¿Natürü ñuxácü taxacürü chixexũ namaxã chaxü i chauxacügü rü ngĩnegü? ⁴⁴iRü ñuxma rü nua naxü rü ngĩxã mea yigümaxã tanamexëxë nax ngëxma yanaxoxũcḡ i guxũma i guxchaxũgü! —ñanagürü. ⁴⁵Rü yexguma ga Acóbu rü nanayaxu ga wüxi ga nuta ga tacü rü yéma nanatoxëxë. ⁴⁶Rü nüma ga Acóbu rü natanüxũgüxũ ñanagürü: —iGuxãma rü nuta ne penade rü wüxigu penaxãuxchita! —ñanagürü. Rü nüma ga natanüxũgü rü nuta ne nanade rü yexma nanaxãuxchita. Rü ñuxũchi guma nuta ga yexma ãuxchitacüxũtawata nachibüe ga Acóbu rü Labáũ. ....

⁵²Rü nüma ga Labáũ rü ñanagürü Acóbuxũ: —Dücaḡ, daa nutagü rü wüxi i cuḡxruxũ nixĩ i cuxcḡ rü chauxcḡ nax taxucürüwa yimã nutaxũ ichopetüxũcḡ nax taxacürü chixexũ yigümaxã ixüxũcḡ. ⁵³Rü curü oxü ya Abraüarü Tupana rü chorü oxü ya Nacóxarü Tupana ta ixĩcü rü tüxũ poxcúxe ya ngexerüxúxe i yixema ega tama yanguxëxgu i ñaa yigümaxã ixunetaxũ —ñanagürü ga Labáũ. Rü yexguma ga Acóbu rü yimã Tupana ga nanatü ga Ichaã nüxũ icuḡxũxũcügëgagu inaxuneta. ⁵⁴Rü ñuxũchi ga Acóbu rü yexma guma maxpúnegu nanadai ga ñuxre ga naxũnagü rü ñuxũchi Tupanacḡ ínanagu. Rü guxũma ga natanüxũcḡ naca nax nachibüexũcḡ. Rü yemaacü guxũma nachibüe rü

yexma maxpúnegu napegü ga yema chütaxügu. ⁵⁵Rü moxüãcü paɣmamaxüchi rü Labáü ínarüda rü nataagü rü naxacügü tüxü nimeãxëgü. Rü ñuxüchi Tupanaégagu mexü tümamaxã naxuegu. Rü yemawena nachixüanecax natáegu.

Acóbu rü Echaú nügümaxã inarüxi

32 ¹Rü nüma ga Acóbu rü inixüchigüama. Rü namagu nüxü nangau ga ñuxre ga daxücüãx ga Tupanaarü orearü ngeruügü. ²Rü yexguma Acóbu nüxü daxuɣu rü ñanagürü: —Ñaagü rü Tupanaarü churaragü nixí —ñanagürü. Rü yemacax Maanaígu nanaxüéga ga yema nachica. ³Rü Acóbu rü inanamuãchitanü ga ñuxre ga norü duüxügü nax Cheíarü naanewa ga Edóüwa naxixücax nax naenexë ga Echaúmaxã nüxü yanaxugüxücax ga yéma tá nax nanguxü. ⁴Rü ñaa dexamaxã yéma nanamugü: “Ñapegürü tá nüxü ya chauenexë ya Echaú: ‘Cuenexë ya Acóbu ya curü duüxü ixícü rü cuxü narümoxë. Rü marü ñuxre ya taunecü rü tóru tutü ya Labáüxütawa chayexma. Rü ñuxma rü marü nüxna íchaxüxü. ⁵Rü choxü nangexma i chauxünagü i wocagü rü búrugü rü carnérugü rü chorü duüxügü iyatüxügü rü ingexügü. Rü ngëmacax chaugüpeɣegu cuxcax ngëma chanamugü i chorü duüxügü nax cumaxã nüxü yanaxugüxücax i ñaa chorü ore nax marü chatáeguxü. Rü chierüna mea choxü cuyauxgu i ngëxguma cuxütawa changuxgu’, ñapegürü tá”, ñanagürü ga Acóbu. ⁶Rü yexguma marü Acóbucax nawoeguxgu

ga norü duüxügü, rü ñanagürügü: —Marü naxütawa tangugü ya cuenexë ya Echaú. Rü nüma rü tá nua naxü nax nümatama cuxü íyadauxücax namaxã i 400 i norü duüxügü —ñanagürügü. ⁷Rü yexguma yemaxü naxínigu ga Acóbu, rü poraacü namuü rü naxoegaãxë. Rü yemacax taxregu nayatoye ga norü duüxügü rü norü carnérugü rü wocagü rü caméyugü. ⁸Yerü ñaxügu narüxínü: “Ngëxguma Echaú nua nguxgu rü ngürüächi nadaiãxgu i ngëma wüxíticumü i duüxügü, rü ngëma totíticumü rü yoxni nibuxmü”, ñaxügu narüxínü. ⁹Rü ñuxüchi inanaxügü ga nax nayumüxëxü, rü ñanagürü: “Pa Cori Pa Tupana ya Chorü Oxi ya Abraáüarü Tupana rü Chaunatü ya Ichaáarü Tupanax, cuma rü marü chomaxã nüxü quixu nax chorü naanecax rü chautanüxügücax chatáeguxü rü cuma rü tá mea choxna cudauxü. ¹⁰Choma rü taxuwama chame nax ngëmaãcü chomaxã cumecümamaxü rü aixcüma mea choxü curüngüxëxëxü. Rü yexguma noxri chaunatüna íchaxüxüɣux rü ñaatama Yudáü i natüwa chixüegu rü taxuxüma choxü nayexma rü chorü naixmenãxãicatama. Natürü i ñuxma nax chatáeguxü rü choxü nangexma i taxreticumü i muxü i duüxügü. ¹¹Rü ñuxma rü cuxna chaca rü chanaxwaxe i choxü ícupoxü nüxna ya chauenexë ya Echaú. Rü nüxü chamuü erü ngürüächi nuxã toxü nayadai rü ngëmaãcü tüxü nadai ya choxmaxgü rü chauxacügü. ¹²Cuma rü marü meama chomaxã nüxü quixu rü tá choxna nax cudauxü nax ngëmaãcü taxuxüma choxü üpetüxü rü ngëmaãcü i chautaaü rü ñoma

taxtūpechinūwa ngēxmacū ya naxnūcūtēxerūxū namuxūchixūcax, rü ngēmaācū düxwa taxucūriwa texé yaxugūxūcax”, yemaacū nayumūxē. ¹³Rü yema chūtaxūgu rü Acóbu rü yexmatama nape. Rü nüxū nidaugū ga naxūnagū rü yematanūwa nayadexechi ga naenexē ga Echaúarū āmareruxū. ¹⁴⁻¹⁵Rü nayamugū ga 200 ga chībugū ga ingexū, rü 20 ga chībugū ga iyatūxū, rü 200 ga carnérugū ga ingexū, rü 20 ga carnérugū ga iyatūxū, rü 30 ga caméyugū ga yexwacax buexacūxū, rü 40 ga wocagū, rü 10 ga wocaxacūgū ga yexwacax yaexū, rü 20 ga búrugū ga ingexū rü 10 ga búrugū ga iyatūxū. ¹⁶Rü ñuxūchi norū duūxūgūna nanamugū ga wūxitūcumūchigū, rü ñanagürü nüxū: —iCū, chopēxegu namaxā pexī, rü pegūna tá piyáxūguetanūxū namaxā i wūxitūcumūchigū! —ñanagürü. ¹⁷⁻¹⁸Rü yema nüxíra inamuāchixū ga norū duūxū, rü nanaxucuxē, rü ñanagürü nüxū: —Ngēxguma tá cuxū iyangauxgu ya chauenexē ya Echaú, rü cuxna nacaxgu: “Rü texe nixī ya curū cori, rü ngextā cuxū, rü texéarūgū nixī i ñaa naxūnagū i quigagūxū”, rü cuma rü tá ñaācū cunangāxū: “Pa Chorū Cori ya Echaúx, rü ñaa rü wūxi i curū āmare nixī i cuxcax nua namuxū ya curū duū ya Acóbu. Rü nüma rü toweama ne naxū” ñacurūgū tá —ñanagürü ga Acóbu. ¹⁹Rü yexgumarūxū ta ga yema togū ga duūxūgū ga inamuāchigūxū rü ñanagürü nüxū: —iNgēxguma tá pexū inangauxgu ya Echaú, rü ngēmatama orexū namaxā pixu! ²⁰Rü ñapegū nüxū: “Acóbu ya cuenexē ya cuxū ngechaūcū

rü toweama ne naxū”, ñapegū nüxū! —ñanagürü ga Acóbu. Rü yemaacū nayaxucuxē ga yema duūxūgū, yerū ñaxūgu narūxínū: “Ñaa āmaregū i chopēxegu chimugūxūmaxā tá chanangūxmūxēxē ya chauenexē. Rü ngēmawena rü chomaxūchi tá nüxū chadau. Rü bexmana ngēmaācū tá mea choxū nayaxu”, ñaxūgu narūxínū. ²¹Rü yemaacū ga yema āmaregū rü nüxíra nūgūpēxegu nayamugū. Rü nüma ga Acóbu rü yexmatama nape ga yema chūtaxūgu.

Acóbu rü wūxi ga Tupanaarū orearū ngeruxū i daxūcūāxmaxā nūgū nawogū

²²⁻²³Rü yematama ga chūtaxūgu rü inarūda ga Acóbu, rü tüxū namuāchitanū ga guxema taxre ga naxmax rü yema taxre ga naxūtaxū, rü guma 11 ga nanegū. Rü wūxigu, namaxā ga guxūma ga norū yemaxūgū, tüxū nimuū nawa ga yema natū ga Yudáuarū nuxtamaxū ga Yabógu āégaxū. ²⁴Rü yexguma Acóbu nüxicatama yéma yaxūāchigu, rü wūxi ga duūxū namaxā nūgū nawogū rü ñuxmata yangunemare. ²⁵Natürü yema duūxū rü nüxū nacūcax ga tama Acóbuxū nax naporamaexū. Rü yemacax düxwa Acóbutacugu nidagū, rü nanatūxūchitacu ga yexguma nūgū inawogūgu. ²⁶Rü yexguma ga yema duūxū rü ñanagürü Acóbuxū: —iChoxū ingex erū marū ningóonechaū! Rü yexguma ga Acóbu rü nanangāxū rü ñanagürü: —Ngēxguma taxūtáma mexū chomaxā cuxuegūxgu, rü taxūtáma cuxū chingex —ñanagürü. ²⁷Rü Acóbuna naca ga yema duūxū rü ñanagürü:

—¿Taxacü nixí i cuéga? —ñanagürü. Rü Acóbu nanangāxũ, rü ñanagürü:

—Acóbu nixí i chauéga —ñanagürü.

²⁸Rü yexguma ga yema duũxũ ga nügü namaxā inawogüxũ, rü ñanagürü nüxũ:

—Ñuxma rü marü taxütáma Acóbu nixí i cuéga. Rü Iraé tá nixí i cuéga i

ñuxmax, erü Tupanamaxā rü

duũxũgümaxā cugü icuwogü rü tama

choxũ quingex ñuxmata mexũ cumaxā

chaxuegu —ñanagürü. ²⁹Rü yexguma ga

Acóbu rü nüxí nüxna naca rü ñanagürü:

—Ñuxma chanaxwaxe i chomaxā nüxũ quixu ¿rü taxacü nixí i cuéga?

—ñanagürü. Natürü ga yema duũxũ rü

nanangāxũ rü ñanagürü: —¿Tüxcüü

nüxũ cucuáxchaxũ i chauéga?

—ñanagürü. Rü ñuxüchi ga yema duũxũ

rü yexgumatama Acóbumaxā mexũ

naxuegu. ³⁰Rü yexguma ga Acóbu rü

Penuégu nanaxüéga ga yema nachica.

Rü ngéma naéga rü “Tupanachiwexũ

chadau”, ñaxüchiga nixí. Rü yemagu

nanaxüéga yerü ñanagürü: —Rü woo

Tupanachiwexũ chadau, natürü

chamaxama —ñanagürü.

.....

Acóbu rü Echaú nügümaxā narüngüxmüe

33 ¹Rü yexguma Acóbu rü Echaúxũ nadauxgu ga yéma

nax ne naxüxũ namaxā ga 400 ga norü

duũxũgü, rü nüma ga Acóbu rü tüxũ

nitoye ga guxema naxacüxägü ngímaxā

ga Léa rü Raquéel rü guxema taxre ga

naxütaxügü. ²Rü wixpexewa tüxũ

naxügüxexē ga naxütaxügü

tümaxacügümaxā, rü guxemagüwe ga

Léa ngíxacüãxmaxā. Rü Léawe naxāxũ

ga Raquéel namaxā ga ngíne ga Yúche.

³Rü nüma ga Acóbu rü norü

duũxũgüpegegu nixũ. Rü 7 expüxcüna

waixümügu nayangücuchi ñuxmata

naenexëarü ngaicamána nangu. ⁴Natürü

ga Echaú rü Acóbucax niña rü nüxna

nayanaixächi rü nüxũ nachúxu. Rü

nügümaxā naxauxe.

.....

¹⁸Rü Acóbu, rü yexguma

Padáũ-Aráüanewa ne naxüxgu, rü

taxuxüma nüxũ naxüpetü rü mecü

Canaáüanewa nangu. Rü íane ga

Chiquéüarü toxmaxtawa nangu rü yéma

nayexma. ¹⁹Rü 100 tachinü ga diëru

naxcax nataxe ga wüxi ga naane

naxütawa ga Amúru nanegü. Rü nüma

ga Amúru rü Chiquéü nanatü nixí. Rü

nüma ga Acóbu rü yexma naxächiügü.

²⁰Rü ñuxüchi nanaxü ga wüxi ga

ãmarearü guchicaxũ rü Erué-Iraé ga

Iraéarü Tupanagu nanaxüéga.

.....

Tupana rü íane ga Betélwa mexũ

Acóbumaxā naxuegu

35 ¹Rü yexguma ga Tupana rü íane ga Chiquéüwa rü Acóbuxũ

ñanagürü: —iCugü namexëxē rü

inaxüãchi nax Betélgu cuyaxächiüxücax!

iRü ngëxma chauxcax naxü i wüxi i

ãmarearü guchicaxũ nagu ga yema

nachica ga nawa cuxcax changóxũ ga

yexguma cuenexē ga Echaúchaxwa

quixüxgu! —ñanagürü. ²Rü yexguma ga

Acóbu rü naxmaxgümaxā rü guxüma ga

norü duũxũgümaxā nidexa, rü ñanagürü

nüxũ: —iÍpenanúxüx i guxüma i perü

tupanachicünaxägü rü nua penana nax

ínawogüxücax! iRü ñuxüchi pegü

pexaiyagü rü to i pexchiru i

ngēmataxũgu picuxgũ! ³iRũ ngĩxã rü paxa itaxĩachi nax Betélwa ixĩxũ! Erü ngëxma tá chanaxü i wüxi i ãmarearü guchicaxũ naxçax ya Tupana ga guxũwama ga ngextá íchaxũxüwa choxũ íxümücücü rü choxũ rüngũxëxëxcü ga yexguma guxchaxüwa chayexmagu —ñanagürü. ⁴Rü yexguma ga yema duũxũgü, rü Acóbuxütawa nanana ga guxũma ga norü tupanachicünaxãgü rü yema naxmachinügü ga norü tupanagüarü cuaxruũgü ixĩgũxũ. Rü ñane ga Chiquéũarü ngaicamána rüxüxüne ga castáñatüũgu Acóbu inanataxgü ga yema tupanachicünaxãgü. ⁵Rü yexguma inaxĩachigu ga Betélwa nax naxĩxũçax, rü Tupana rü guxũma ga yema ñanegücüãx ga namawa yexmagüxüãëwa ínananguxëxë ga muũ nax tama Acóbu nanegüwe nangëgüxũçax. ⁶Rü Acóbu rü guxũma ga yema duũxũgü ga namaxã ixĩxũ, rü meama Canaáũanewa yexmane ga ñane ga Lúxgu áeganewa nangugü. Rü to ga naéga rü Betél nixĩ. ⁷Rü yexma nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchica rü El-Betélgu nanaxüéga, yerü yexguma naeneechaxwa yaxũxgu, rü yéma nixĩ ga Tupana naxçax ngóxũ.

.....

⁹Rü yexguma Padáũ-aráũanewa ne naxũxgu ga Acóbu, rü Tupana rü Betélwa wenaxarü naxçax nangox, rü mexũ namaxã naxuegu. ¹⁰⁻¹¹Rü ñanagürü: “Cuma rü Acóbu nixĩ i cuéga. Natürü i ñuxma rü marü taxütáma ngëma nixĩ i cuéga erü ñuxmacürüwa wü Irae tá nixĩ i cuéga”, ñanagürü. Rü yemawena ga Tupana rü ñanagürü:

“Choma nixĩ ya Tupana ya guxũétüwa changexmaxũ. iRü yamu ya cunegü rü cutaagü! Rü cuwa tá nangox i wüxi i nachixũane rü muxũnetáma ya ñanegü. Rü cutaagütanüwa tá nangexma i ãëxgacügü. ¹²Rü ñaa naane ga Abraáũ rü Ichaána chaxãxũ, rü cuxna rü ta chanaxã. Rü cuwena rü tá cutaagüna chanaxã”, ñanagürü ga Tupana.
.....

Iyu ga Raquél

¹⁶Rü yemawena rü Betélwa inaxĩachi nax ñane ga Efrátawa naxĩxũçax. Natürü yexguma Efrátaxũ yangaicagügu rü ga Raquél rü ixíraxacüama. Rü tama mexũ ngĩxũ nangupetü. ¹⁷Rü yexguma tama paxa yéma naxíraxacüxgu rü düxwa ngĩma ga yema ngĩrü dauruxũ rü ngĩxũ ngĩgürügü: —iYaxna naxĩnü erü to i yatüxũ i cuxacü cuxũ naxíra! —ngĩgürügü. ¹⁸Natürü ngĩma ga Raquél rü marü ituraxüchi rü yaxna irüngü rü: —Benóni nixĩ ya yimá õxchana —ngĩgürügü. Natürü ga nanatü ga Acóbu rü Bëyamígu tanaxüéga. ¹⁹Rü yemaacü nixĩ ga nayuxũ ga Raquél. Rü yema nama ga Efrátawa nadaxũgu ngĩxũ nataxgü. (Rü guma ñane ga Efráta rü ñuxma rü Beréügu naxáéga.)

.....

Acóbu nanegü

²²⁻²³Rü Acóbu nanegü rü 12 nixĩgü. Rü guma Léawaũgücü rü Rubéũ nixĩ ga Acóbu nane ga yacü. Rü naeneegü rü Chimeú, rü Lebí, rü Yudá, rü Ichacá, rü Chaburóũ nixĩgü. ²⁴Rü guma Raquélwaũgücü rü Yúche rü Bëyamí nixĩgü. ²⁵Rü guma Raquélütaxũ ga

Bírawaũgücü rü Dáũ rü Netarí nixĩgü.
 26Rü guma Léaxũtaxũ ga
 Chípawaxũgücü rü Gáx rü Aché nixĩgü.
 Rü gumagü nixĩ ga Acóbu nanegü ga
 Padáũ-aráũanegu buexũ.

Ichaáaru yuxchiga

27Rü nüma ga Acóbu rü nanatü ga
 Ichaáxũ inayadau ga Máũrewa. Rü
 guma ñane rü namuéga. Rü Árba nixĩ ga
 wüxi rü Ebróũ nixĩ ga to. Rü yexma nixĩ
 ga naxáchiũgüxũ ga Abraáũ rü Ichaá.
 28Rü nüma ga Ichaá rü nüxũ nayexma
 ga 180 ga taunecü ga yexguma
 nayuxgux. 29Rü yexguma marü
 nayaxüchigu nixĩ ga nayuxũ rü
 natanüxũgütanüwa naxuxũ. Rü nanegü
 ga Echaú rü Acóbu rü inanaxgü.

.....

37 1Rü nüma ga Acóbu rü
 Canaáũanegu naxáchiũ ga
 ngextá nanatü ga Ichaá ũpaacü
 itaxáchiũxũgu.

Yúche rü naeneegü

2Rü ñana nixĩ i nachiga i Acóbutanüxũ.
 Rü yexguma nane ga Yúche 17 ga
 taunecü nüxũ yexmagu, rü nüma rü
 carnérugüaru dauruxũ nixĩ wüxigu
 namaxã ga naeneegü ga
 nanatüxũtaxũgü ga Bira rü
 Chípawaxũgüxũ. Rü nüma ga Yúche rü
 nanatümaxã nüxũ nayarüxugüxũ ga
 naeneegüchiga nax chixexũ naxügüxũ.
 3Rü nüma ga Acóbu ga Iraégu áegacü,
 rü poraacü Yúchexũ nangechaũ guxüma
 ga togü ga nanegüaru yexera yerü
 yexguma marü nayaxgu ga Acóbu nixĩ
 ga nabuxũ ga Yúche. Rü yemaçax ga
 nanatü rü nüxũ tanaxü ga wüxi ga

naxchiru ga mápaxũ ga mexechixũ.
 4Natürü yexguma naeneegü nüxũ
 icuaxáchitanügu nax norü yexera
 Yúchexũ tangechaũxũ ga nanatü, rü
 yemaçax Yúchechi naxaie, rü tama nüxũ
 narümoxégüchaũ. 5-6Rü wüxi ga
 chütaxũ ga Yúche, rü naxãnegü, rü
 naeneegümaxã nüxũ nixu ga yema
 nanegü. Natürü ga naeneegü rü
 yexeraãcü naxchi naxaie, yerü ga Yúche
 rü ñanagürü nüxũ: —Iperüxinüe rü tá
 pemaxã nüxũ chixu i ngéma chaunegü!
 7Rü nagu chaxãnegü nax guxãma i
 yixema rü wüxi i tríguncüwa
 ingexmagüxũ rü inagoxüçütaxũ. Natürü
 i ngéma choxrü cüta rü ngürü
 nüechama inachicüta rü meama inarüto.
 Natürü i ngéma pexrü cütagü rü ngéma
 choxrüxũ inachomaeguãchi, rü ngéma
 choxrü cütapexegu
 nayarümaxgütanüãchi rü choxrüxũ
 nicuaxüxũgü —ñanagürü. 8Rü yexguma
 ga naeneegü rü nanangãxũgagü rü
 ñanagürügü: —¿Ëxna cuma nagu
 curüxinügu rü cuma tá nixĩ i torü
 áëxgacü quixixũ rü tomaxã tá icucuáxũ?
 —ñanagürügü. Rü yemaacü yexeraãcü
 naxchi naxaie naxçax ga yema nanegü
 ga nüxũ yaxuxũ. 9Rü yemawena ga
 Yúche rü wenaxarü naxãnegü. Rü yema
 rü ta naeneegümaxã nüxũ nixu, rü
 ñanagürü: —Pemaxã tá nüxũ chixu rü
 wena chaxãnegü. Rü ngéma
 chaunegüwa nüxũ chadau ya ũaxcü rü
 tauemacü rü 11 ga éxtagü rü chopexegu
 nanangücuchitanü rü choxũ
 nicuaxüxũgü —ñanagürü. 10Rü
 yexguma Yúche nanatümaxã rü
 naeneegümaxã nüxũ ixuxgu ga yema
 nanegü, rü nanatü rü ítanangaxüchi. Rü

ñatagürü nüxü: —¿Taxacüchiga nixí i ngéma cunegü i tomaxã nüxü quixuxü? ¿Ëxna cuma rü nagu curüxínügu rü cué rü cueneegü rü choma rü tá cupexegu tanangücuchitanü nax cuxü ticuaxüügüxüçax? —ñanagürü. ¹¹Rü yemaçax ga naeneegü rü yexeraäcü nixãüächie. Natürü ga nanatü rü bexma tüxica nagu tarüxínü ga yema nanegüchiga.

Yúchemaxã nataxegü ga naeneegü

¹²Rü wüxi ga ngunexügu rü ñane ga Chiquéüarü ngaicamána naxí ga Yúcheeneegü nax yexma maxé ne yadaugüxüçax naxçax ga nanatüarü carnérugü. ¹³Rü yemaçax ga nanatü ga Iraé, rü Yúchexü ñatarügü: —iPaxa cueneegüwe rüxü rü íyadau i yéa Chiquéüwa i carnérugüna ínadaugüxüwa! —ñatagürü. Rü nüma ga Yúche rü tüxü nangãxü rü ñanagürü: —Marü name, Pa Papáx, rü taãxëácüma tá ngéma chaxü —ñanagürü. ¹⁴Rü tüma ga Iraé rü tanangãxü, rü ñatagürü: —iËcü íyadau ya cueneegü rü ngéma carnérugü! iRü ñuxüchi natáegu nax chomaxã nüxü quixuxüçax nax ñuxäcü ínangupetüxü! —ñatagürü. Rü yemaacü Ebróüwa inaxüächie ga Yúche ga Chiquéüwa nax naxüxü. ¹⁵Natürü yexguma Chiquéüwa nanguxgu, rü tama nüxü nacuax ga ngextá nax nayexmagüxü ga yema naeneegü. Rü wüxi ga yémacüax yexma nüxü nangau, rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacüçax cudau? —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga Yúche rü nanangãxü, rü ñanagürü: —Chaueneegüçax chadau. ¿Tama nüxü cucuáxü nax ngextá yixüxü

i carnérugüna nadaugüxü? —ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga yema duüxü rü nanangãxü rü ñanagürü nüxü: —Marü nixígachi i nua. Rü nüxü chaxínügu rü Dotáüwa nixí nax naxixü —ñanagürü. Rü yexguma ga Yúche rü naeneegüwe narüxü nax naxçax yadauxüçax. Rü Dotáügu nüxü inayangau. ¹⁸Rü nüma ga naeneegü rü yáxügu nüxü nadaugü, rü naxüpa ga natanüwa nax nanguxü rü nügü nixugüçaxé ga nax yamaçgüãxüçax. ¹⁹Rü nügümaxã ñanagürügü: —iDüçax! Yéa nixí rü ngéma ne naxü i ngéma ñnegüechaxü. ²⁰iRü ngíxã tayamaçgü, rü ñuxüchi wüxi ya puchugu tayataçcuchigü! Rü ngéxguma Papá tüxna çaxgu, rü ñatagürügü tá: “Rü wüxi ya ai nanangõx”, ñatagürügü tá. Rü ngémaäcü tá nüxü tacuax rü ngoxi aixcüma tá yangugü i ngéma nanegügü —ñanagürügü. ²¹⁻²²Rü yexguma yemaxü naxínügu ga Rubéü, rü Yúchexü ínapoxü nüxna ga naeneegü. Rü ñanagürü nüxü: —Tama name nax yamáxü rü nagu ipenabaxëëxü. iRü ñaa äxmaxügu peyataçcuchimare, rü taxü i peyamáxü! —ñanagürü. Rü yema ñanagürü ga Rubéü, yerü Yúcheéüwa nachogü nax tama yamaçgüaxüçax rü nanatüçax nax natáeguxëëãxüçax. ²³Natürü yexguma naeneegütanüwa nanguxgu ga Yúche, rü nüxna nanapugü ga yema naxchiru ga mexechixü ga nagu yacúxü. ²⁴Rü nayayauxgü, rü yema äxmaxügu nayataçcuchigü. ²⁵Rü yemawena rü ínarütogü rü nachibüe. Rü yexguma nachibüeyane rü yáxügu nüxü nadaugü ga Ismaétanüxügü ga Garaáxanewa ne íxü. Rü norü

caméyutagu nayana ga pumáragü rü tuxuneruüügü rü pumára ga míra ga Equítuanewa nanaxü. ²⁶Rü yexguma ga Yudá rü naeneegüxü ñanagürü: —¿Taxacüwa tüxü namexü nax yamáxü ya taenexé rü nax yacúxü i norü yu? ²⁷Rü narümemae nixí nax Ismaétanüxügüxü namaxá itaxegüxü rü tama nax yamáxü, erü taeneexüchi nixí —ñanagürü. Rü guxüma ga yema togü ga naeneegü rü marü norü me nixí ga yema. ²⁸Rü yexguma yema taxetanüxü yéma chopetüxgu, rü Yúchexü ínatüxuchigü ga áxmaxüwa. Rü yema Ismaétanüxügüxü namaxá nataxegü ga 20 tachinü ga diêrucax. Rü yemaacü Yúchexü Equítuanewa nagagü. ²⁹Rü yexguma ínanguxgu ga Rubéü rü íyadauxgu ga yema áxmaxüwa, rü marü nataxuma ga Yúche ga yéma aixepewa. Rü nüma ga Rubéü rü norü ngechaümaxá nügüchirugu nagágü. ³⁰Rü naeneegütanüwa naxü, rü ñanagürü nüxü: —Ngéma buxü rü marü nataxuma i ngéma áxmaxüwa. ¿Rü taxacü tá chaxüxü i ñuxmax? —ñanagürü. ³¹Rü yexguma ga yema naeneegü rü nanayauxgü ga Yúchechiru. Rü wüxi ga carnéru tüxü nimaxgü rü guxemagümaxá nanaduchara ga Yúchechiru. ³²Rü nanatüxütawa nanamugü ñaxü ga dexamaxá: “Nüxü itayangau i ñaa naxchiru. iRü mea nüxü nadau rü bexmana ngéma yixí i cunechiru!” ñanagürügü. ³³Rü yexguma Acóbu nüxü dāuxgu ga nanechiru nax yixixü, rü ñanagürü: —Ngémáacü chaunechiru nixí. Rü wüxi i ai i dūraxü nagu nawagü rü nanangōx —ñanagürü. ³⁴Rü yexguma ga Acóbu rü nügü

narügáutechiru, rü norü ngechaümaxá nanecax naxaure. Rü ñuxre ga yüxü naxauxecha. ³⁵Rü guxüma ga nanegü rü naxacügü rü nanataāxēxēgütaax. Natürü ga nüma rü tama nüxü nanayaxu. Rü nanecax naxauxama, rü ñanagürü: —Chaunecax tá chaxaure ñuxmatáta chayux rü naxütawa changu —ñanagürü.
.....

Yúchechiga rü Potifámaxchiga

39 ¹Rü yexguma Yúchexü Equítuanewa nagagüga ga yema Ismaétanüxügü, rü wüxi ga Equítuanecüāx ga Potifágu āégacü naxcax nataxe. Rü nüma ga Potifá rü Equítuanecüāxaru āēxgacü ga Faraóuarü dauruügüeru nixí. ²Natürü ga Cori ya Tupana rü Yúchemaxá nayexma. Rü yemacax meama nüxü nangupetü ga norü cori ga Potifáchüüwa. ³Rü yema norü cori rü nüxü nicuāxachi nax Yúchexütawa nayexmaxü ga Tupana, yerü guxüma ga yema naxüxü, rü meama inixü. ⁴Rü yemacax ga norü cori rü porācü namaxá nataāxē. Rü düxwa norü ngüxēēruüxü nayaxixēxē, rü naxmexgu nanaxü ga guxüma ga napatawa yexmaxü nax namaxá inacuāxücax. ⁵Rü yexguma Yúchemexēgu naxüāxgu ga napata rü norü yemaxügü, rü Cori ya Tupana rü porācü Potifáxü narüngüxēē ga napatawa rü naanewa rü naxünagüwa. ⁶Rü yexguma Yúche marü nüxna dāuxgu ga norü yemaxügü, rü nüma ga Potifá rü marü taxucax naxoegaāxē, rü chibüguxicatama narüxínü. Rü Yúche rü wüxi ga ngextüxücü ga mechametücü

nixĩ rü yemaçax nangúchaũ. ⁷Rü yemaçax ga naxmaç ga Potifá rü düxwa ngĩxũ nangúchaũ. Rü wüxi ga ngunexũgu rü ngĩgürügü nüxũ: —iChomaxã namaxũ! —ngĩgürügü.

⁸Natürü nüma ga Yúche rü ngĩxũ naxo. Rü ngĩxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Dücaç, chorü cori marü choxmexwa nanangexmaxëxë i guxũma i norü ngëmaxũgü nax namaxã ichacuáxũçax. Rü ñuxma choma nax chanuxmaxũ, rü taxucaçma naxoegaãxë i nümax. ⁹Rü daa napatawa rü taxüema ya toguxe rü chorü yexera tixĩ. Rü nüma ya chorü cori rü taxuxũma i taxacü choxna nachuxu. Rü cuxicatama nixĩ i tama nanaxwaxexũ nax cuxũ chadáuxũ erü naxmaç quixĩ i cumax. ¿Rü ngëmaçax ñuxücürüwa i taxacürü chixexũ chaxuxũ i nua napatawa ya chorü cori rü Tupanapexewa? —ñanagürü.

¹⁰Natürü ga ngĩma rü guxũ ga ngunexũgu rü Yúchexũ ichixeweeca nax ngĩxũtagu naxáúxũçax rü ngĩmaxã namaxũxũçax, natürü ga nüma rü tama nanangĩãxëraxũ. ¹¹⁻¹²Natürü wüxi ga ngunexũ ga Yúche rü ipatagu naxücu nax yéma puracü naxüxũçax. Rü yéma aixepewa rü nataxuma ga to ga duũxũ. Rü ngĩma rü naxchiruwa iyachüxü, rü ngĩgürügü nüxũ: —iChomaxã namaxũ! —ngĩgürügü. Natürü ga nüma ga Yúche rü inayago, rü ngĩxmexwa nayaxũãchi ga naxchiru ga nüxna yapuxũ. ¹³⁻¹⁴Rü yexguma nüxũ nadauxgu ga naxchiru ga ngĩxmexwa nax yaxũãchixũ, rü ngĩrü duũxũgücax ica. Rü ngĩgürügü nüxũ: —iDücaç! Chaute nua nanaga i wüxi i duũxũ i Ebréutanüxũ, rü ñuxma rü tagu nua nidauxcüraxũ. Rü nüma rü nuxã

ixgu chauxçax naxücu rü chomaxã taax namaxũ, natürü i choma rü poraãcü aita chaxüama. ¹⁵Rü ngëxguma poraãcü aita chaxüxgu, rü inayago. Rü ngëmaçax nua nanataç i ñaa naxchiru —ngĩgürügü. ¹⁶Rü ñuxüchi ga ngĩma rü namaxã inguxũ ga Yúchechiru ñuxmata yéma ixwa nangu ga ngĩte. ¹⁷Rü yexguma yéma nanguxgu ga ngĩte, rü namaxã nüxũ iyaxu rü ngĩgürügü: —Rü ngëma duũxũ i Ebréutanüxũ i nua cungexmaxëxëxũ, rü chorü ucapugu naxücu rü chomaxã taax namaxũ.

¹⁸Natürü ngëxguma poraãcü aita chaxüxgu rü inayago, rü nua nanataç i ñaa naxchiru. ¹⁹Rü ngëmaãcü chomaxã nixĩ i ngëma curü duũxũ i Ebréutanüxũ —ngĩgürügü. Rü yemaxũ naxĩnügu ga nüma ga Potifá rü poraãcü nanu. ²⁰⁻²¹Rü norü duũxũgüxũ namu nax Yúchexũ yayauxgüxũçax. Rü ñuxüchi ãëxgacü poxcuexũ ga duũxũgütanügu nayataçxuchigü. Natürü woo ga poxcupataüwa nax nayexmaxũ ga Yúche rü Cori ya Tupana rü naxütawa nayexma, rü nüxũ narüngüxëë. Rü nüxũ nanatauxchaxëxë nax yema poxcupataüarü ãëxgacü namaxã taãxëxũçax. ²²Rü yemaçax ga nüma ga poxcupataüarü ãëxgacü rü Yúchemexëwa nanangex ga guxũma ga yema poxcuexũ nax namaxã inacúáxũçax. Rü Yúche nixĩ ga namaxã icuáxũ ga guxũma ga puracü ga yéma. ²³Rü nüma ga yema poxcupataüarü ãëxgacü rü taxucaçma tüxcüũ inayadauxũ ga yema Yúchemexëwa yexmaxũ, yerü ga Cori ya Tupana rü Yúchexũ narüngüxëë nax guxũma mea iyaxũxũçax ga yema poxcupataüwa.

**Yúche rü nüxũ nixu nax taxacũchiga
yixĩxũ ga taxre ga poxcuexũ nagu
ãnegũexũ**

40 ¹Rü yexguma Yúche poxcupataũwa yexmayane rü wüxi ga ngunexũgu rü Equítuanearu ãëxgacũxũ nanuxëëgũ ga yema norũ bínuarũ baeruxũ rü norũ paũaru úruxũ. ²Rü yemaçax nüma ga ãëxgacũ rü poraãcü namaxã nanu ga yema taxre ga norũ ngũxëëruũgũ ga yema bínunaxã baegũxũaru ãëxgacũ rü yema paũaru úruũgũaru ãëxgacũ. ³Rü yemaçax yema poxcupataxũ ga Potifápatawa yexmaxũwa nanamugũ. Rü yematama nixĩ ga Yúche nagu poxcuxũ. ⁴Rü nüma ga poxcupataũaru ãëxgacũ rü Yúchexũ namu nax namaxã inacuáxũçax ga yema taxre ga ãëxgacũaru ngũxëëruũgũ. Rü nümagũ rü marũ muxũma ga ngunexũgu yexma napoxcue. ⁵Rü wüxi ga chũtaxũgu rü yema taxre ga poxcuexũ rü wüxichigũ rü naxãnegũgũ. Rü wüxichigũ ga yema nanegũ rü nüxũ nayexma ga taxacũchiga nax yixĩxũ. ⁶Rü moxũãcü paçmama ga yexguma Yúche natanũwa íyadaçuxgu, rü nüxũ nadau ga nax poraãcü naxoegaãëgũxũ ga yema taxre. ⁷Rü yemaçax nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Taxacũçax pemaçhiwe? —ñanagürü. ⁸Rü nümagũ rü nanangãxũgagũ, rü ñanagürügũ: —Ngewax chũtacũ rü taxãnegũe. Rü tataxuma ya texé ya tomaxã nüxũ ixuxe nax taxacũchiga yixĩxũ i ngëma nagu taxãnegũgũxũ —ñanagürügũ. Rü yexguma ga Yúche rü ñanagürü: —¿Taux ëxna i Tupana yixĩxũ ya yimã nangoxëëcü nax taxacũchiga yixĩxũ?

iRü chomaxã nüxũ pixu i ngëma penegü! —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ga yema bínunaxã baegũxũaru ãëxgacũ rü nüxĩra Yúchemaxã nüxũ nixu ga nanegũ, rü ñanagürü: —Chaunegũwa rü nüxũ chadau ga wüxi ga úbamaxũ. ¹⁰Rü yema úbamaxũ rü narũxũ rü niyachigũ rü tomaepũx nixĩ ga nachacũxũ. Rü naxãchacu rü yema nachacuwa rü naxo rü nixãxyaxa rü nidau. ¹¹Rü choma rü chanange ga naxpáxũ ga Faraóũ. Rü úbata chicawe, rü yema naxpáũgu chanamaixgütũxũ. Rü ñuxũchi chomatama nüxna chayaxãweũ ga Faraóũ —ñanagürü. ¹²Rü yexguma ga Yúche rü ñanagürü nüxũ: —Ngëma cunegũ rü ñaxũchiga nixĩ: “Rü ngëma tomaepũx i nachacũxũ rü tomaepũx i ngunexũchiga nixĩ. ¹³Rü tomaepũx i ngunexũwa nanguxgu rü nüma ya Faraóũ tá cuxçax nangema rü tá cuxna naca nachiga i curũ poxcu. Rü ngëmawena rü wena ngëma puracũwatátama cuxũ napuracũxëxë. Rü cuma rü tá wena cunaxaxëxë ya Faraóũ ngëma noxri cunaxũxürũütama”, ñaxũchiga nixĩ. ¹⁴Rü ngëxguma ngëmaãcü tá yanguxgu rü chanaxwaxe i cuxũ changechaũtũmũxũ. iRü choxna nacuãxãchi, rü Faraóũmaxã choxũ ixu nax choxũ ínamuxũchixũçax i nua! ¹⁵Rü choma i Ebréutanũxũ rü chauchixũanewa nixĩ ga choxũ yagagũxũ rü nuxã chomaxã yataxegũxũ. Rü taxuçaxma tũxcũũ nua poxcupataũwa changexma, yerũ taxuxũma ga chixexũ chaxũ —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma yema paũaru úruũgũaru ãëxgacũ nüxũ ínũgu ga mexũchiga nax yixĩxũ ga yema

Yúche ngoxêêxũ ga nanegũchiga rü ñanagürü: —Choma rü nagu chaxãnegü nax chauerugu chayangexũ ga tomaepũx ga pexchiãcu ga paũ ga maixcuraxũ. ¹⁷Rü guma pexchi ga düxétüwaama ücüwa rü nayexma ga naguxũraũxũ ga paũ ga maixcuraxũ ga Faraóũçax ixĩxũ. Natürü ñanagugü ga werigü, rü guma pexchi ga chauerugu chingecüwa tanacũxgü ga paũ —ñanagürü ga yema paũarü üruũgüarü ãêxgacü. ¹⁸Rü yexguma ga Yúche rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Rü ngẽma cunegü rü ñaxũchiga nixĩ: “Rü yima tomaepũx ya pexchi rü tomaepũx i ngunexũchiga nixĩ. ¹⁹Rü tomaepũx i ngunexũwa nanguxgu, rü Faraóũ tá nanangugü nax taxacũçax cupoxcuxũ. Rü tá nanamu i norü purichãfagü nax cuxũ nawẽxnaxãgũxũçax. Rü naixtanüwa tá cuxũ narütuxêêgü. Rü ngurucugü tá nanangõxgü i cuxunẽ”, ñaxũchiga nixĩ —ñanagürü ga Yúche. ²⁰Rü tomaepũx ga ngunexũgüwena rü ninguarü taunecũãx ga Faraóũ. Rü nanaxü ga wüxi ga peta naxçax ga guxũma ga norü ngũxêêruũgü. Rü yema düũxũgü ga nüxna naxugũxũpexewa, rü Faraóũ nanamu nax napexewa nagagũaxũçax ga yema bínuarü baeruũgüarü ãêxgacü rü yema paũarü üruũgüarü ãêxgacü. ²¹Rü yema baeruũgüarü ãêxgacü, rü wenaxarü yematama puracüwa nanamu. Rü wenaxarü noxrürüütama Faraóũxũ nayaxaxexêêxũ. ²²Natürü ga yema paũarü üruũgüarü ãêxgacü, rü nüma ga Faraóũ rü norü purichãfagũxũ namu nax nawẽxnaxãgũaxũçax yema Yúche nüxũ ixixürüxũ. ²³Natürü ga yema bínuarü

baeruũgüarü ãêxgacü rü tama Yúchena nacuaçãchi.

**Yúche rü nüxũ nixu nax taxacũchiga
yixĩxũ ga yema Faraóũnegü**

41 ¹Rü yemawena rü taxre ga taunecü nangupetü. Rü wüxi ga chütaxũgu rü naxãnegü ga Faraóũ. Rü nanegüwa rü taxtü ga Nírucutügu nachi.

.....

⁸Rü moxũãcü ga paçmama rü poraãcü naxoegaãxẽ naxçax ga yema nanegü. Rü naxçax nangema ga guxũma ga yema iyüxũ rü düũxũgü ga nüxũ cuaxũchigüxũ ga Equítuanecũãx. Rü nüma ga Faraóũ rü namaxã nüxũ nixu ga nanegü, natürü taxuxũma ga yema yuüexũ nüxũ nacuaçax nax taxacũchiga yixĩxũ ga yema nanegü. ⁹⁻¹⁰Rü yexguma ga guma baeruũgüarü ãêxgacü rü Faraóũmaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: —Pa Chorü ãêxgacũx, rü ñuxchaama nüxna chacuaçãchi nax ñuxãcü chixexũ chaxtũxũ yerü taguma cumaxã nüxũ chixuchiga ga wüxi ga ngextũxücü ga poraãcü choxũ rüngũxêêcü. Rü yexguma namaxã cunuxgu ga yema paũarü üruũgüarü ãêxgacü rü chomaxã rü ta cunu, rü yema curü purichãaarü capitãũpatawa yexmaxũ ga poxcuchicaxũgu toxũ cumugü. ¹¹Rü wüxi ga chütaxũgu ga paũarü üruũgüarü ãêxgacü rü naxãnegü, rü choma rü ta chaxãnegü. Rü wüxichigü ga yema nagu taxãnegũxũ rü tama nüxũ tacuaçax nax taxacũchiga yixĩxũ. ¹²Rü yema poxcupataũwa tomaxã nayexma ga wüxi ga ngextũxücü ga Ebréutanüxũ ixĩcü. Rü nüma rü poxcupataũarü ãêxgacüarü puracütanüxũ nixĩ. Rü namaxã nüxũ tixu

ga tonegü. Rü nüma rü nüxü nacuax ga taxacüchiga nax yixüxü ga wüxichigü ga yema nagu taxänegüexü. ¹³Rü guxüma ga yema tomaxä nüxü yaxuxüüüäcütama ningü. Rü choma rü wenaxarü chorü puracücax chatáegu, natürü ga yema chomücü rü purichíagü nanawëxnaxägü —ñanagürü. ¹⁴Rü yexguma ga nüma ga Faraóü rü Yúchecax nangema. Rü yexgumatama Yúchexü poxcupataüwa ínamuxüchigü. Rü mea niyoeru rü mexü ga naxchirugu ínacuxuchi. Rü yemaacü Faraóüpëxewa naxü. ¹⁵Rü nüma ga Faraóü rü ñanagürü nüxü: —Ngewaxarü chütaxügu rü choxü nangexma i wüxi i chaunegü. Natürü tataxuma ya texé yangoxexéxé nax taxacüchiga yixüxü. Rü nüxü chaxínüchigagu rü cuma rü nüxü cucuax nax cunangoxëëxü i nanegü nax taxacüchiga yixüxü —ñanagürü ga Faraóü. ¹⁶Rü yexguma ga Yúche rü nanangäxü rü ñanagürü: —Pa Chorü Äëxgacüx, ngëma rü tama chowa nangexma, natürü Tupana tá nixí ya cuxcax nangoxëëcü —ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Faraóü rü Yúchexü ñanagürü: —Chaunegüwa rü taxtü ga Nírucütügu chachi. ¹⁸Rü yéma taxtüwa ínachõõchi ga 7 ga woca ga ingüexüchixü rü imexechixü. Rü taxtüanacüwa maxëne nanangõxgü. ¹⁹Rü yemawena ínachõõchi ga to ga 7 ga woca i chixemarexü rü íxaexüchixü. Rü taguma ñuxgu nüxü chadau i woca i nangexgumaraxüxü i chixexü i guxüma i nua Equítuanewa. ²⁰Rü yema wocagü ga íxaexüchixü rü ichixemarexü, rü yema 7 ga woca ga ingüexüxü ínagagü. ²¹Natürü ga woo yema woca ga ingüexüxü nax ínagagüxü, rü aixrügumarüütama nixaexüchi. Rü yexguma rü chabaxüchächi.

²²Rü yemawena rü wena chaxänegü. Rü yema chaunegüwa rü nüxü chadau ga 7 yaxa ga trígu ga íxäacuxü rü imexyaxaxü ga wüxínewatama nguxüxü. ²³Rü yemawena yemanawatama nanguxü ga to ga 7 yaxa ga trígu ga ingeäcuxü rü buanecümaxä ipagüxü. ²⁴Rü yema 7 yaxa ga ipagüxü, rü yema imexyaxaxüxü ínagagü. Rü ñaa taxre i chaunegü, rü ngëma chorü duüxügü i iyüüexümaxä nüxü chixu, natürü taxuxüma i ngëma yuüexü rü nüxü nacuax nax nangoxëëxü nax taxacüchiga yixüxü i ngëma taxre i chaunegü —ñanagürü. ²⁵Rü yexguma ga Yúche rü Faraóüxü nangäxü, rü ñanagürü: —Pa Chorü Äëxgacüx, ngëma taxre i cunegügü rü wüxitama i ínüchiga nixí. Rü Tupana rü cumaxä nüxü nixu i ngëma tá naxüxü rü tá ínguxü i yixcüamaxüra. ²⁶Rü ngëma 7 i wocagü i imexechixü, rü 7 ya taunecüchiga nixí. Rü ngëmachigatama nixí i ngëma 7 yaxa i trígu i mexechixü. Rü ngëma taxre i cunegü rü ngëmachigatama nixí. ²⁷Rü ngëma 7 i woca i íxaexüchixü rü ichixemarexü ga yema togüarü wixweama íchõõchixü, rü 7 ya taunecüchiga nixí. Rü ngëmachigatama nixí i ngëma 7 yaxa i trígu i buanecümaxä ipagüxü. Rü ngëma rü nüxü nixu nax 7 ya taunecü tá nangebüanexü, rü tá taiya ngüxü. ²⁸Rü ngëmachiga nixí i Tupana cumaxä nüxü íxuxü, Pa Chorü Äëxgacüx. Rü ngëmaäcü tá nanaxü ya Tupana. ²⁹Rü 7 ya taunecü tá naxäbüane i guxüma i Equítuanewa. ³⁰Rü ngëmawena rü 7 ya taunecü tá nangebüane. Rü ngëma nax ñuxre ya taunecü tá poraäcü taiya ngüxügü, rü duüxügü rü tá düxwa nüxü narüngümae ga guma taunecügü ga

nagu naxābūanecū ga Equítuanewa. Rū ngēma taiyagagu rū guxūwatáma guxchaxū ínangu ya ñaa nachixūanewa. ....

³³Rū ngēmacax Pa Chorū ãĕxgacūx, rū name nixī nax naxcax cudauxū ya wūxi ya yatū ya nūxū cuaxūchicū nax naxmexgu cunaxūxūcax i ñaa nachixūane.

³⁴Rū name nixī nax nūxū cuxunetaxū i togū i ãĕxgacūgū nax guxū i ñaa nachixūanegu yaxīāgūtanūxūcax, rū ngēmaācū guxū i duūxūgūtanūwa yadeetanūāxūcax i trīgu. Rū ngēxguma texē 5 wetaxū i trīgu tūxū ngēxmagux, rū wūxi tá nixī i cuxcax nayauxgūxū rū namaxā nanguxūgūxū. Rū ngēxguma yexera nūxū ngēxmagu i duūxūgū rū yexera tá cuxcax nayauxgū. ³⁵Rū ngēmaācū tá nixī i nanutaquexeaxū i trīguwetaxū i nagu ya yima 7 ya taunecū ya nagu namucū i trīgu. Rū ñuxūchi name i wūxichigū ya íanewa ngēxmaxū i trīgupataūgu namaxā nanguxūgū nax ngēma cuma namaxā icucuáxūcax nax duūxūgū tayauxgūxūcax i ngēxguma taiya íngxgu. ³⁶Rū ngēmaācū i ngēma trīgu rū tá mea namaxā nanguxūgū naxcax i cuchixūane nax tama taiyamaxā nayuexūcax i duūxūgū i ngēxguma ínanguxgu ya yima 7 ya taunecū ya nagu tá nangebūanecū i nua Equítuanewa —ñanagürū ga Yúche.

**Yúche rū ãĕxgacūxū ningucuchi
ga Equítuanewa**

³⁷Rū yema Yúhearū ucuxē rū Faraóūcax name, rū norū ngūxēēruūgū rū ta norū me nixī. ³⁸Rū yemacax ga Faraóū rū ñanagürū norū duūxūgūxū: —¿Ngextá chi nūxū iyarūngauxū i to i

yatū i ñaa Yúcherūxū Tupanaāxē nawa ngēxmaxū? —ñanagürū. ³⁹Rū yexguma ga Faraóū rū Yúchexū ñanagürū: —Dūcax, rū nataxuma i cuxū rüyexeraxū nax nūxū nacuáxū, erū cuma nixī i Tupana cuxū nūxū cuaxēēxū i guxūma i ngēma nagu chaxānegūxū. ⁴⁰Rū cuma tá nixī i chopatamaxā icucuáxū. Rū guxūtáma i chorū duūxūgū rū tá cuga naxīnūe. Rū chaxica tátama nixī i cuxū charüyexeraxū erū choma rū ñaa nachixūanearū ãĕxgacū chixī. ⁴¹Dūcax, ñuxma rū choma rū cuxū chaxuneta nax cuma tá ãĕxgacū quixīxū i guxūma i ñaa Equítuanewa —ñanagürū. ⁴²Rū yexguma yema ñaxgu ga Faraóū rū nūgūmexēwa ngīxū nanangoxochi ga norū ānera ga cuaxruxū ngīwa yexmacū, rū Yúchemexēwa ngīxū ningucuchi. Rū ñuxūchi norū duūxūgūxū namu nax mexechixū ga naxchirugu yacuxēēgūaxūcax, rū úirumaxā naxūchagūgūaxūcax. ⁴³Rū yemawena rū ñuxūchi nayamue nagu ga guma cáru ga Faraóūarū cáruweama úxūne ga cowaru itúchigūne. Rū duūxūgūxū namu nax napexewa ñaxūmaxā aita naxūexū: “iPenaxūchica!” ñaxūmaxā. Rū yemaacū nixī ga Yúche ga guxūma ga Equítuanemaxā inacuáxū. ⁴⁴Rū ñuxūchi ga Faraóū rū ñanagürū Yúchexū: —Choma nax Equítuanearū ãĕxgacū chixīxū, rū cuxna chaxāga nax cuxmexwa nangexmaxū i guxūma i Equítuane —ñanagürū. ⁴⁵Rū yexguma ga Faraóū rū Equítuanecūāxégamaxā Yúchexū naxūéga. Rū Cháfa- panéagu nanaxūéga. Rū ñuxūchi nanaxūmāx ngīmaxā ga Achená ga chacherdóte ga

Potiféraxacü. Rü nüma ga ngīnatü rü ĩane ga Óũarü chacherdóte nixĩ. Rü yemaacü nixĩ ga Yúche ga Equítuanearü ãëxgacü yixixũ. ⁴⁶Rü nüma ga Yúche rü 30 ga taunecü nüxũ nayexma ga yexguma Faraóũ ga Equítuanearü ãëxgacüpepexewa nagagüãgu rü nüma ga Faraóũ namücũxũ yangucuchixëëgu. Rü nüma ga Yúche rü Faraóũxũ narüimoxë rü inaxũãchi. Rü guxũma ga Equítuanegu nixũãgũchigü. ⁴⁷Rü 7 ga taunecügu rü meama nayae ga trĩgu rü poraãcü naxãbüane ga guxũwama ga Equítuanewa. ⁴⁸Rü nüma ga Yúche rü 7 ga taunecügu nananutaquexe ga guxũma ga yema trĩguwetaxũ ga ãëxgacüna üxũ ga Equítuanewa. Rü wüxichigü ga ĩanewa yexmane ga ãëxgacüarü trĩgupataũgu namaxã ninguxũchigü ga yema trĩgu ga guma ĩanena ngaicamaxũ ga naanewa nabuxgũxũ. ⁴⁹Rü Yúche rü nananutaquexe ga trĩgu, rü ñoma taxtũpechinüwa ngëxmacü ya naxnücütexewarixũ ixixũ ga nax namuxũchixũ. Rü yema nax namuxũchixũgagu rü düxwa tama nixugü. ⁵⁰Rü naxũpa ga nax inaxügũxũ ga nax nangebüanexũ, rü marü Yúcheaxũ itaxrexacü ga naxmãx ga Achená. ⁵¹Rü guma yacü ga nane rü Manachégu nanaxüéga yerü ñanagürü: “Tupana rü choxũ nüxũ inayarüngümaxëxë i guxũma ga yema guxchaxũgü ga choxũ ngupetüxũ rü ñuxma rü marü tama chautanüxũgücãx changechaũ”, ñanagürü. ⁵²Rü guma rübumaecü ga nane rü Efraĩgu nanaxüéga, yerü ñanagürü: “Tupana rü ñaa nachixũane i nawa ngúxũ

chingexũwa choxna nanamu ya chaune”, ñanagürü. ⁵³Rü nangupetü ga guma 7 ga taunecü ga nagu trĩgu muxũchicü ga Equítuanewa. ⁵⁴Rü inaxügü ga guma 7 ga taunecü ga nagu ngebüane íngucü, yematama Yúche nüxũ ixuxũrũxũ. Rü guxũma ga togü ga nachixũanewa rü poraãcü taiya nangux. Natürü ga Equítuanewa rü tama taiya nangux, yerü nayexma ga nabü ga namaxã nanguxũgũxũ. ⁵⁵Rü yexguma yema Equítuanecüãx marü iguxbügügu, rü Faraóũxũtawaxã naxĩ nax trĩgu nüxna tayacagũxũcãx. Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü guxũma ga Equítuanecüãxmaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: —iYéa Yúchexũtawaxã pexĩ, rü penaxũx i ngëma nüma pemaxã nüxũ yaxuxũ! —ñanagürü. ⁵⁶Rü yexguma marü guxũma ga Equítuanewa nangebüanegu, rü nüma ga Yúche rü nayawãxnagü ga guma trĩgupataũgü nax yema Equítuanecüãxgũxũ namaxã nataxexũcãx, yerü niyexeraguchigü ga nax nataiyaxũ ga duũxũgü. ⁵⁷Rü guxũma ga nachixũanegüwa ne naxĩ ga duũxũgü nax Equítuanewa naxcãx nataxegũxũcãx ga norü trĩgu ga Yúchexũtawaxã. Yerü taxuxũma ga to ga nachixũanewa nayexma ga nabü.

Equítuanewa naxĩ ga Yúcheeneegü

42 ¹Rü yexguma Acóbu nüxũ cuãxchigagu ga Equítuanewa nax nayemaxũ ga trĩgu, rü nanegũxũ ñanagürü: —¿Taxacü nua pexüe i pegü nua perüdaunümarexũ? ²Rü chomaxã nüxũ nixugügu rü Equítuanewa nax nangemaxũ i trĩgu. iRü ngëma pexĩ nax trĩguta peyataxegũxũcãx nax ngëmaãcü

tama iyuexũcax! —ñanagürü. ³Rü ñuxũchi 10 ga Yúcheeneegü rü Equítuanewa naxĩ nax tríguta yataxegũxũcax. ⁴Natürü ga Acóbu rü tama nanaxwaxe ga nane ga Bëyamí ga Yúcheenexē yéma nax naxũxũ, yerü nagu narũxĩnũ rü ngürũachi taxacürü chixexũ yexma nüxũ nayaxüpetü. ⁵Rü nanegü ga Acóbu ga Iraégu áégacü rü togü ga taxetanũxũtanügu naxágü, yerü guxũma ga Canaáũanewa rü taiya nangux. ⁶Rü Yúche nixĩ ga áëxgacü ixĩcü ga Equítuanewa, rü nüma nixĩ ga duũxũgü ga togü ga nachixũanewa ne ixũxũ namaxã nataxexũ ga trígu. Rü yexguma naeneegü naxũtawana ngugügu, rü napexegu ñaxtũanegu nanangücuchitanü. ⁷Rü nüma ga Yúche rü naeneegũxũ nacuax ga yexguma nüxũ nadaxuxgu, natürü tama nügü nüxũ nacuaxcēneta. Rü nugaácü naeneegüna naca, rü ñanagürü: —¿Rü pemax, rü ngextá ne pexĩ? —ñanagürü. Rü nümagü rü nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Toma rü Canaáũanewa ne taxĩ, rü trígu nuata tayataxegü —ñanagürügü. ⁸Rü nüma ga Yúche rü naeneegũxũ nacuax, natürü ga naeneegü rü tama Yúchexũ nacuaxgü. ⁹Rü yexguma ga Yúche rü nüxna nacuaxãchi ga yema ũpa nagu naxãnegũxũ ga naeneegüchiga ixĩxũ. Rü ñanagürü nüxũ: —Pemax rü tochixũanearü ngugütaeruũgü pixĩgü. Rü pema rü nua ngugütaewa pexĩ nax naxcax pedaugũxũcax nax ngextá pexũ natauxchaxũ nax toechita pichocuxũcax nawa i ñaa naane —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga naeneegü rü nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Tama nixĩ, Pa Corix.

Toma i curü duũxũgü rü tríguarü taxewa nua taxĩmare. ¹¹Rü guxãma i toma rü wüxitama nixĩ ya tonatü. Rü duũxũgü i mexũ tixĩgü. Rü taguma ngugütaeruxũ tixĩgü —ñanagürügü. ¹²Natürü ga Yúche rü ñanagürüama: —Rü tama aixcüma nixĩ i ngēma. Rü pema rü nua pexĩ nax naxcax pedaugũxũcax i ngextá pexũ natauxchaxũ nax toechita pichocuxũcax nawa i ñaa naane —ñanagürüama. ¹³Natürü nümagü rü nanangãxũgü rü ñanagürügü: —Toma i curü duũxũgü rü 12 tixĩgü i togüenexē. Rü wüxitama tixĩ ya tonatü, rü Canaáũanegu nixĩ i taxãchiũgũxũ. Rü yimá toenexē ya rübumaecü rü ngēxma tonatũxũtagu narũxãũx, rü guma nai ga toenexē rü marü nataxuma i toxũtawana —ñanagürügü. ¹⁴Natürü nüma ga Yúche rü wena ñanagürüama: —Pema rü ngugütaewa nua pexĩ. ¹⁵Rü ñuxma rü tá pexũ chaxü, rü Faraóũégagu pemaxã nüxũ chixu rü taxũtáma nua powoegu ega tama nua penagáragu ya yimá peenexē ya rübumaecü. ¹⁶Rü wüxixe táegu nax tayagaxũcax! Rü yixema nuxã rüchoxe rü tá tapoxcue. Rü ngēmawa tá nüxũ chacuax rü aixcüma yixĩ i ngēma chomaxã nüxũ pixuxũ. Rü ngēxguma taxũtáma aixcüma yixĩxgu, rü ngēmawa tá nüxũ chacuax nax ngugütaewa nua pexĩmarexũ. Rü Faraóũégagu pemaxã nüxũ chixu i ngēma —ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Yúche rü poxcupataũgu nanawocu tomaepũx ga ngunexũ. ¹⁸Natürü yema tomaepũx ga ngunexũguwena rü ñanagürü nüxũ: —Choma rü Tupanaxũ chamuũ. iĒcũ ñaácü tá penaxü! Rü ngēxguma tá nixĩ i

taxútama pexũ chadaixũ. ¹⁹Rũ ngëxguma aixcũma mexũ i duũxũgũ pexĩgũgu, rũ chanaxwaxe i wũxi i peenexẽ nua poxcupataũwa petax. Rũ ñuxũchi i pema i tama poxcuexũ rũ marũ name i petanũxũgũcax pewoegu namaxã i perũ trĩgu nax ngẽma nangõxgũxũcax. ²⁰Rũ nua penaga ya yimã peenexẽ ya rũbumaecũ! Rũ ngẽmaãcũ tá nũxũ chachuax rũ aixcũma yixĩ i ngẽma nũxũ pixuxũ. Rũ ngëxguma taxútama nua penagaxgu, rũ tá peyue —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga nũmagũ rũ: —Ngũ —ñanagũrũgũ. ²¹Natũrũ ga wũxichigũ rũ nũgũmaxã ñanagũrũgũ: —Aixcũmaxũchi poraãcũ chixexũ namaxã taxũ ga taenexẽ ga Yũche. Yerũ woo nũxũ nax idauxũ nax ngũxũ yangexũ, natũrũ tama naga taxĩnũe ga yexguma tũxũ nacaaxũgu nax tũxũ nangechaũtũmũũxũcax. Rũ ngẽmacax nixĩ i ñuxma taxcax ínguxũ i ñaa guxchaxũ —ñanagũrũgũ nũgũmaxã. ²²Rũ nũma ga Rubéũ rũ naeneegũxũ ñanagũrũ: —Choma rũ marũ pemaxã nũxũ chixu nax tama chixexũ namaxã pexũgũxũcax ga guma bucũ, natũrũ tama chauga pexĩnũechaũ. Rũ ngẽma nixĩ i tóru natanũ ga nax nayuxũ —ñanagũrũ. ²³Natũrũ ga nũmagũ rũ tama nũxũ nacuaxgũ nax Yũche rũ bexma nũxũ naxĩnũxũ, yerũ ga Yũche rũ Equítuanecũãxgawa namaxã nidexa rũ to ga duũxũ rũ Ebréugawa naeneegũmaxã nũxũ nixuchigũ ga yema Yũche namaxã nũxũ ixuxũ. ²⁴Rũ yexguma ga Yũche rũ nũxna nixũgachi rũ yẽma nayaxaxu. Rũ yexguma wenaxarũ naeneegũtanũwa naxũxgu, rũ namaxã nidexa. Rũ Chimeũxũ nigagachi

rũ naeneegũpexewa purichíaxũ namu nax yanaxgũaxũcax. ²⁵Rũ yemawena norũ duũxũgũxũ namu nax trĩgumaxã yaxũãcugũaxũcax ga naeneegũarũ chacugũ. Rũ yema diẽru ga naeneegũ nũxna ngĩxũ ãgũcũ, rũ nanamu nax yexmatama norũ chacugũgu ngĩxũ yaxũchigũxũcax. Rũ ñuxũchi norũ duũxũgũmaxã nũxũ nixu nax naeneegũarũ namawaũ ga õna nũxna ta naxãgũxũ. Rũ yemaacũ nanaxũgũ ga norũ duũxũgũ. ²⁶Rũ yexguma ga nũmagũ ga naeneegũ rũ norũ búruétũgu nananugũ ga norũ trĩgupũũgũ, rũ ínixĩ. ²⁷Rũ yexguma nawa nangugũgu ga yema nachica ga nagu napegũchaũxũ, rũ wũxi ga natanũwa rũ nayawẽxãxũ ga norũ chacu nax norũ búruxũ nachibũxẽẽxũcax. Rũ yema chacuaxgu ngĩxũ nayangau ga norũ diẽru. ²⁸Rũ naeneegũmaxã nũxũ nixu, rũ ñanagũrũ: —Dũcax, choxũ ngĩxũ natãeguxẽẽgũ i chorũ diẽru. Rũ nua chorũ chachuwa ingexma —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga yema togũ rũ guxũma poraãcũ nabaxãchiãẽgũ. Rũ muũmaxã niduxrue, rũ nũgũmaxã ñanagũrũgũ: —¿Taxacũ nixĩ i tamaxã naxũxũ ya Tupana? —ñanagũrũgũ. ²⁹Rũ yexguma Canaãũwa nangugũgu, rũ nanatũ ga Acóbumaxã nũxũ nixugũe ga guxũma ga yema nũxũ ngupetũxũ.

.....

³⁶Rũ yexguma ga Acóbu ga Iraégu ãégacũ rũ nanegũxũ nangãxũ, rũ ñanagũrũ: —Pema rũ ngẽmama choxũ peguxnexẽxẽ. Rũ Yũche rũ marũ nataxuma i tatanũwa. Chimeũ rũ ta marũ nataxuma. Rũ ñuxma rũ ngẽmatãma peyaga ya Bẽyamĩ. Rũ

guxũguma rü choma nixĩ i ngúxũ
chingexũ —ñanagürü ga Acóbu.

.....

Equítuanewa Bëyamíxũ nagagü

43 ¹Rü Canaáũanewa rü niyexeraguchigü nax taiya ngúxũ. ²Rü yexguma marü nüxũ naguxgu ga norü trígu ga Equítuanewa ne nangegüxũ, rü nüma ga Acóbu rü nanegüxũ ñanagürü: —iWenaxarü ngéma Equítuanewa pexĩ nax wenaxarü to i tórü tríguçax peyataxegüxũçax! —ñanagürü. ³Natürü ga guma nane ga Yudá rü nanangäxũ, rü ñanagürü: —Pa Papáx, natürü ga guma äëxgacü rü ngóxũwama toxna naxäga rü ñanagürü: “Rü ngëxguma taxütáma nua penagaxgu ya yimá peenexë ya rübumaecü, rü noxtacüma ngexrüma i nua nax pexĩxũ”, ñanagürü toxũ. ⁴Rü ngëmacax tanaxwaxe i Bëyamí towe cunamu. Rü ngëxguma towe cunamuxgu, rü marü name nax ngéma tríguwa taxĩxũ. ⁵Natürü ngëxguma taxütáma ngéma cunamuxgux, rü taxütáma ngéma taxĩ. Yerü meama tomaxä nüxũ nixu, rü ñanagürü: “Rü ngëxguma taxütáma nua penagaxgu ya yimá peenexë ya rübumaecü, rü noxtacüma ngexrüma i nua nax pexĩxũ” —ñanagürü toxũ. ⁶Rü yexguma ga nüma ga Acóbu ga Iraëgu äëgacü, rü ñanagürü: —¿Tüxcüü poraäcü chixexü chomaxä pexüe? ¿Rü tüxcüü ga namaxä nüxũ pixuxũ ga yema yatü ga pexũ nax nangexmaxũ ya nai ya peenexë? —ñanagürü. ⁷Rü nüma ga nanegü rü nanangäxũgagü rü ñanagürügü: —Yerü nümatama nixĩ ga tochigacax rü tatanüxũgüchigacax

ínacaxũ. Rü ñanagürü toxũ:

“¿Tamaxũxũ ta ya penatü? ¿Rü pexũ nangexmaxũ ya nai ya peenexë?”

ñanagürü toxũ. Rü toma rü tanangäxũ ga yema toxna nax nacaxũ. ¿Rü

ñuxücüruwa chi i nüxũ tacuáxũ nax nüma rü: “Nua penaga ya peenexë”, ñaxũmaxä toxũ nangäxũxũ?

—ñanagürügü. ⁸Rü yexguma ga Yudá rü nanatü ga Iraëxũ ñanagürü: —Rü ngëxguma tama taiyamaxä

iyuechaxũgu, rü ëcü itowe namu ya yimá toenexë! Rü choma tátama nüxna chadau, rü ñuxma tátama itaxĩächi. Rü ngémaäcü taxütáma taiyamaxä tayue i yixema rü toxocügü. ⁹Rü choma tátama nixĩ i nüxna chadauxũ ya Bëyamí. Rü ngëxguma taxacü nüxũ ngupetüxgux, rü choma tátama nixĩ i chanangenagüxũ i ngéma guxchaxũ. Rü ngëxguma

taxütáma cuxçax chanatägexëëxgux, rü guxũgutáma cupexewa chachixexũgu. ¹⁰Rü ngëxguma chi taxũ nua toxũ cunüxcüxëëgu, rü marü chi taxreexpüxcüna ngéma taxĩ rü tawoegu —ñanagürü ga Yudá. ¹¹Rü yexguma ga nüma ga nanatü, rü nanangäxũ rü ñanagürü: —Ngëxguma nataxuxgu nax taxacümaxä penangüxmüxëëxü ya yimá äëxgacü ega Bëyamí tama pewe rüxüxgu, rü ñaäcü tá penaxü: iRü perü chacügügu norü ämare ngéma tá pingel!

iRü ngéma penana i ngéma ngëmaxũgü i mexügu i tórü naanewa ixixũ, ngëxgumarüxũ i tuxuneruxũ, rü pumára, rü míra, rü ira, rü castaña rü alméüdraarü o! ¹²iRü ngéma diëru ga noxri yéma ngixũ pengecü rü wenaxarü ngéma ngixũ pingel nax nüxna ngixũ pexäxũçax! Yerü ngürüächi ínatië rü

yemacax perü chacugügu ngixũ
 nanucucüraxũ. iRü naétü nai i
 ngëxgumaepüx i diëru ngéma ngixũ
 pinge nax to i trígucax petaxegüxũcax!
 13iRü ecü ipexiächi rü ípeyaga ya
 peenexë rü wenaxarü ípeyadaux i
 naxütawa i ngéma äëxgacü! 14Rü
 chanaxwaxe ya Tupana ya guxüma
 nüxũ tauxchacü nüxna naxinü ya yimá
 äëxgacü nax nüxũ
 pengechaütümüxũgüxũcax, rü
 ínanguxuchixëëäxũcax ya yimá peenexë
 ya Chimeú, rü taxuxüma nüxũ
 ngupetüxũcax ya Bëyamí. Rü ngëxguma
 Tupana naxwaxegu nax changenexü, rü
 marü name nax ngémaäcü yixixũ
 —ñanagürü ga Acóbu. 15Rü yexguma ga
 nanegü rü nanade ga yema ämaregü rü
 guxüma ga yema diëru ga
 íyangegüchaũxũ. Rü inayagagü ga
 Bëyamí rü yemaacü Equítuanewa naxí.
 .....

19Rü yexguma guma í ga Yúche nawa
 puracünewa nangugügu, rü yema yatü
 ga napatamaxá icuáxümaxá nidexagü,
 rü ñanagürügü nüxũ: 20—Rü yexguma
 noxri nua taxixgu, Pa Corix, rü aixcüma
 tríguwa nua taxí. 21Natürü yexguma
 tawoegugu rü yema ítayapegüxüwa
 tangugügu, rü ítayawëgü ga torü
 chacugü rü wüxichigü ga torü chacugu
 ngixũ itayangaugü ga yema diëru. Rü
 guxcüma iyexma. Rü ñuxma rü nua
 ngixũ tange nax ngixũ tataëguxëëxũcax.
 22Rü ñuxma rü yexeracü i diëru nua
 ngixũ tange nax to i trígucax
 tataxegüxũcax. Natürü tama nüxũ
 tacuax ga texé torü chacugügu nax
 ngixũ nucuxũ ga yema diëru ga noxri
 nua ngixũ tangedü. 23Rü yema

Yúchepataarü dauruxũ rü nanangãxũ rü
 ñanagürü: —iPerüchianegü, rü taxü i
 pemuüexũ! Rü yimá perü Tupana ya
 penatiarü Tupana ixícü nixí ga perü
 chacugügu ngixũ nucü. Yerü
 chomatama ngixũ chayaxu ga yema
 diëru ga ngixũ pexägücü ga yexguma
 nua pexixgu —ñanagürü. Rü yexguma
 ga guma yatü rü Chimeúxũ ínamuxüchi
 rü yema naeneegü íyexmagüxüwa
 nanaga. 24Rü ñuxüchi Yúchepatawa
 nanagagü ga guxüma ga yema
 naeneegü. Rü dexá nüxna tanaxã nax
 yayauxgücütüxũcax. Rü norü búrugü rü
 ta nayaxüwemügü. 25Rü yexguma ga
 yema naeneegü rü nanamexëxë ga
 ämaregü, rü Yúchexũ ínananguxëëgü ga
 norü puracüwa nax ne naxüxũ. Yerü
 nüxũ nacuaxgü nax tocuchigu tá
 namaxã nachibüxũ. 26Rü yexguma
 napatawa nanguxgu ga Yúche, rü nüma
 ga naeneegü rü napexegu ñaxtüanegu
 nanangücuchitanü. Rü ñuxüchi nüxna
 nanana ga yema ämaregü ga yéma nüxũ
 nangegüxũ. 27Rü nüma ga Yúche rü
 nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Ñuxäcü
 pexü naxüpetüxũ? ¿Rü ñuxäcü tüxũ
 naxüpetüxũ ya penatü ya yáxe ga
 chomaxã tüxũ pixuchigaxe? ¿Ñuxma rü
 ta tamaxüxũ? —ñanagürü. 28Rü
 naeneegü rü wenaxarü napexegu
 nanangücuchitanü, rü ñanagürügü: —Pa
 Torü Äëxgacüx, tüma ya tonatü rü
 taxuxüma tüxũ naxüpetü. Rü tamaxü ta
 nixí —ñanagürügü. 29Rü yexguma ga
 Yúche rü nügücüwaguama nadawenü,
 rü nüxũ nadau ga Bëyamí ga
 naeneexüchi ixícü ga naéwaücü. Rü
 ñanagürü: —¿Rü yimá yixixũ ya
 peenexë ya rübumaecü ga chomaxã

nüxũ pixucü? iRü Tupana cuxĩ
rüngũxëxë, Pa Chaunex! —ñanagürü.

.....

³³Rü yexguma ga Yúche rü
naeneegüxũ ínarütogüxëxë. Rü guma
rüyamaecüwa inanaxügü nax
ínatogüxëxëxũ rü ñuxmata guma
rübumaecüwa nangu. Rü guxũma ga
naeneegü rü poraãcü nabaxãchiãëgü rü
nügü narüdaunütanüãchi.

.....

Yúchepáũ ga nawa naxaxexũchiga

44 ¹Rü yemawena ga Yúche rü
bexma yema yatü ga
napatamaxã icuáxũxũ namu, rü
ñanagürü: —iTrígumaxã mea nüxũ
yaxũãcugü i norü chacugü i ngëma
duũxũgü! iRü ngëxmatama
wüxichigüarü chacugüaxgu ngĩxũ nanu
i norü diëru! ²Rü ngëxgumarüxũ ta i
chorü axepáũ i diërumünaxçax, rü
ngëma rübumaexũ i naeneearü
chacuaxgu tá cuyaxúcuchi ngĩmaxã i
ngëma diëru i trígutanü ngĩxũ
inaxãgücü —ñanagürü. ³Rü moxũãcü ga
yexguma noxri iyanagóxgu ga üaxcü, rü
Yúche inanamuãchitanü ga naeneegü
namaxã ga norü búrugü. ⁴⁻⁵Rü yexguma
taũta yáxũwa nangugügu, rü Yúche rü
norü duũxũxũ namu, rü ñanagürü nüxũ:
—iNawe nangë i ngëma duũxũgü! Rü
ngëxguma nüxũ icuyangauxgu, rü
ñacugürü tá nüxũ: “¿Rü tüxcüü i
chixexũmaxã penatáeguxëxë i ngëma
mexũ i chorü cori pexçax üxũ? ¿Rü
tüxcüü naxçax pengĩxũ i ngëma chorü
coriarü axepáũ i diërumünaxçax i nawa
naxaxexũ rü nawa nüxũ nacuáxũ ega
taşacü i ëxũguxũ ngupetüxgux? Rü

ngëmaãcü poraãcü chixexũ pexüe”,
ñacugürü tá nüxũ —ñanagürü ga Yúche.

⁶Rü yexguma Yúchearü duũxũ
naeneegüxũ iyangauxgu, rü yematama
ore ga Yúche namaxã nüxũ
ixuxũãcütama nüxũ nixu. ⁷Rü nümagü
rü nanangãxũgü, rü ñanagürügü:
—¿Tüxcüü ngëma ñacurügü toxũ? Rü
toma rü taguma ngëma taxü. ⁸Rü
yexguma noxri nua taxĩxgu, rü yema
diëru ga torü chacugügu ngĩxũ
ítayangaugücü, rü marü pexũ ngĩxũ
tawoeguxëxë. ¿Rü ñuxücürüwa nagu
perüxínüexũ nax perü coripatawa
naxçax tangĩxũ i norü diërumü rüexna
norü úiru? ⁹iRü ëcü tayux ya yíxema
tümaarü chacuwa nüxũ icuyangauxe i
ngëma axepáũ! Rü woo i toma rü ta
perü puracütanüxũ tá tixĩgü
—ñanagürügü. ¹⁰Rü yexguma ga yema
Yúchearü duũxũ rü ñanagürü: —Ngëma
pema nüxũ pixuxũãcüma tá pemaxã
chanaxü. Natürü ya yíxema tümaxütawa
nüxũ ichayangaxe i ngëma axepáũ, rü
yixexica tátama tixĩ ya chorü duũxũxũ
ixíxe. Rü yíxema taxuxũma i chixexũ
ügüxe rü tá tüxũ chingëxgü —ñanagürü.
¹¹Rü yexguma ga wüxichigü rü paxa
ínananuũ ga norü trígupüxũ, rü
nayawëgü. ¹²Rü yexguma ga yema
Yúchearü duũxũ rü wüxichigüarü
chacugu nidaugüchigü. Rü yema
rüyamaexũarü chacuwa inanaxügü
ñuxmata rübumaexũarü chacuwa
nangu. Rü Bëyamíarü chacugu nixĩ ga
nüxũ iyangauxũ ga yema axepáũ. ¹³Rü
yexguma ga guxũma ga yema
nügüeneegü rü norü ngechaũmaxã nügü
narügáutechirugü. Rü ñuxüchi
wüxichigü norü búruëtügu nananugü ga

norü trígupüüggü, rü gumatama ñane ga Yúche nawa yexmanecax nawoegu.

¹⁴Rü yexguma Yúchepatawa nangugügu ga Yudá namaxá ga naeneegü, rü nüma ga Yúche rü napatawatama nayexma.

Rü ga naeneegü rü napexegu

ñaxtüanegu nanangücuchitanü. ¹⁵Rü

yexguma ga Yúche rü nüxna naca, rü

ñanagürü: —¿Taxacü nixí i pexüxü i

pemax? ¿Tama êxna nüxü pecuax nax

tüxü chacuaxamaxü ega taxacü

ixüxgu? —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga

Yudá rü nanangäxü, rü ñanagürü:

—¿Taxacüxü chi cumaxá tixugüxü? ¿Rü

ñuxäcü chi cuxcax tanangoxêêxü nax

toxü cuyaxôxüçax nax tama toma yixixü

nax cuxü tangixü? Bexmana Tupana rü

torü chixexügagu toxü napoxcue. Rü

daxegü tixigü, rü guxäma i toma rü curü

duüxügüxü toxü ixigüxêxê wüxigu

namaxá ya yimá axepáxü naxütawa

nüxü ipeyangaxcú —ñanagürü.

¹⁷Natürü ga Yúche rü nanangäxü rü

ñanagürü: —Taxucaxma guxäma nua

tariücho. Rü yimá axepáxü naxütawa

nüxü iyangaucüxicatama tá nixí ya

chorü puracüruxü ixücü. Rü pema rü

marü name i penatüçax pewoegu. Rü

taxúetáma pexü tachixewe —ñanagürü.

Yudá rü Bëyamíétüwa nachogü

¹⁸Rü yexguma ga Yudá rü Yúchecax

nixü, rü ñanagürü nüxü: —Pa Chorü

Corix, rü cuxü chacaxü irü choxü

irüxínü! iRü taxü i chomaxá cunuxü,

erü nüxü chacuax nax cuma rü marü

Faraóürüütama quixixü!

.....

²⁴Rü yexguma noxri nua

tayawoeguxgu, rü tonatümaxá nüxü

tixu ga guxüma ga yema tomaxá nüxü

quixuxü. ²⁵Natürü yexguma marü

naguxgu ga torü trígu rü tonatü rü

wenaxarü nua toxü tamugü nax nua

tríguçax tayataxegüçax. ²⁶Natürü ga

toma rü tümamaxá nüxü tixu ga yema

cuga, rü ñatagürügü: “Taxuacüma

ngéma taxí ega tama towe naxüxgu ya

yimá toenexê ya rübumaecü ya Bëyamí.

Erü ngëxguma tama towe naxüxgu, rü

taxucürüwatáma âëxgacüxütawa

tangugü”, ñatagürügü tüxü. ²⁷Rü tüma

ga tonatü rü ñatagürü toxü: “Pema rü

meama nüxü pecuaxgü ga yema

çoxmax ga Raquél rü taxrexicatama

nixí ga ngíne. ²⁸Rü wüxi rü marü

choxna inayarütaxu, rü yexgumacürüwa

marü taguma nüxü chadau. Rü nüxü

chacuax rü aixcüma nixí ga ai nax

nangóxü. ²⁹Rü ñuxma ega choxna

peyagaxgu ya yimá chaune ya Bëyamí,

rü ngürüächí taxacürü chixexü nüxü

üpetüxgu, rü pegagu tá nixí nax

ngechaümaxá nayuxü i ñaa yaxguax”,

ñatagürü ga tonatü. ³⁰⁻³¹Rü ngëmacax

cumaxá nüxü chixu ya torü papá rü

poraacüxüchima nüxü tangechaü ya

yimá tümane ya bucü. Rü ngëmacax i

ñuxma ega tama tomaxá natáeguxgu, rü

tüma ya tonatü rü tá tayu ega tama

tomaxá ínanguxgu. Rü ngëmaacü

togagu tá nixí i ngechaümaxá nayuxü

ya yimá yacü ya tonatü. ³²Rü choma rü

tümamaxá nüxü chixu ga chorü papá rü

choma tátama nüxna chadau ya yimá

toenexê ya rübumaecü. Rü ñachagürü ta

tüxü: “Rü ngëxguma tama cuxcax

chanatáeguxêégux, rü choma tá nixí i

guxügütáma chayangexü i ngéma

guxchaxü”, ñachagürü tüxü. ³³Rü

ngēmacaḅ cuxũ chacaḅxũ, Pa ãĕḅgacũ, nax choma waxi nuxã cuxũtagu charũxãũxũ nachicũxũ ya yimã chauenexẽ ya rũbumaecũ. iRũ ĕcũ íyamu i nũma nax naeneegũmaxã natãeguxũcaḅ! —ñanagũrũ ga Yudã.

.....

Yũche rũ naeneegũmaxã nũgũ nixu

45 ¹Rũ dũxwa ga Yũche rũ marũ tama yaxna namaxã naxĩnũ ga nax naxauxchaũxũ ga norũ duũxũgũpexewa. Rũ yemacaḅ norũ duũxũgũxũ tagaãcũ ñanagũrũ: —iGuxãma i pemax, rũ ípechoxũ i nua! —ñanagũrũ. Rũ nũxicatama naeneegũmaxã yẽma nayaxũãchitanũ. ²Rũ poraãcũ naxaxu. Rũ yema nax poraãcũ naxaxuxũ, rũ guxũma ga Equítuanecũãḅ ga ãĕḅgacũpatawa yexmagũxũ rũ nũxũ naxĩnũe. Rũ dũxwa Faraóũxũtawa nanguchiga ga yema. ³Rũ ñũxũchi ga Yũche rũ naeneegũxũ ñanagũrũ: —Choma chixĩ i Yũche. ėRũ tamaxũxũ ya papã? —ñanagũrũ. Rũ nũma ga naeneegũ rũ poraãcũ nabaĩxãchiãẽgũ, rũ taxuxũmaama nanangãxũgũgẽga. ⁴Natũrũ ga Yũche rũ naeneegũxũ ñanagũrũ: —iĒcũ númaxũra pexĩ! —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga yema naeneegũ rũ naxũtawaama naxĩ. Rũ nũma rũ ñanagũrũ nũxũ: —Choma nixĩ i peenexẽ ya Yũche chixĩxũ ga pema Equítuanegu chomaxã petaxegũxũ. ⁵Natũrũ tama chanaxwãxe i penaxĩxãchiãẽtanũ rũ pegũchitama pexaie naxcaḅ ga yema chomaxã nax petaxegũxũ. Yerũ Tupana nixĩ ga woetama pepexegu nua choxũ mucũ nax tama taiyamaxã peyuexũcaḅ.

⁶Rũ ñũxma rũ marũ taxre ya taunecũ nixĩ nax taiya ngũxũ i ñaa nachixũanewa. Rũ ñũxma rũ 5 ya taunecũama ínayaxũ i nagu taxuxũtãma i nanetũ rũxũxũ ega woo itoegu.

⁷Natũrũ Tupana nixĩ ya pepexegu choxũ imucũ nax ngẽmaãcũ tama taiyamaxã peyuexũcaḅ rũ íyaxũgũxũcaḅ i petaagũ i ñoma i naanewa. Rũ ngẽmaãcũ tama nagu íperũxĩnũeyane rũ Tupana chaugagu pexũ namaxẽxẽ.

.....

⁹iĒcũ, paxa pewoegu i tũmaxũtawa ya papã, rũ ñapegũ tũxũ: “Rũ cune ya Yũche rũ ñanagũrũ: ‘Tupana rũ ãĕḅgacũxũ choxũ ningucuchixẽxẽ nax Equítuanemaxã ichacuãxũcaḅ! iRũ paxa nua naxũ rũ choxũ íyadaḅx! ¹⁰Rũ Gochẽũanewa tá cingu wũxigu namaxã i cunegũ rũ cutaagũ rũ cuxũnagũ rũ guxũma i ngẽma cuxũ ngẽxmaxũ. Rũ ngẽmaãcũ tá chorũ ngaicamãna cunxexma. ¹¹Rũ nua rũ tá õna pexna chaxã i cuma rũ guxũma i cutanũxũgũ nax taxuxũma pexũ taxuxũcaḅ. Erũ 5 ya taunecũama ínayaxũ nax taiya tá ngũxũ’”, ñapegũ tũxũ ya papã. ¹²Rũ chauenexẽ ya Bẽyamĩ rũ guxãma i pema nixĩ i nũxũ pexĩnũexũ nax chomatama ngẽma ñachaxũ pexũ. ¹³iRũ papãmaxã nũxũ pixu nax choma chixĩxũ i ãĕḅgacũ i nua Equítuanewa! iRũ tũmamaxã nũxũ pixu i guxũma i nua nũxũ pedauxũ nax ñuxãcũ chauga naxĩnũexũ i duũxũgũ! iRũ paxa pewoegu rũ tũxũ peyaga ya papã! —ñanagũrũ. ¹⁴Rũ yexguma ga Yũche rũ naenexẽ ga Bẽyamĩna nanaĩxãchi rũ naxaxu. Rũ yexgumarũxũ ta ga Bẽyamĩ rũ naxaxu rũ Yũchena nanaĩxãchi. ¹⁵Rũ ñũxũchi ga Yũche rũ

guxũma ga naeneegũxũ nachũxu, rũ naxauxãcũma nũxna nanaxĩxãchichigũ. Rũ yemawena ga naeneegũ rũ marũ tama namuũeãcũma namaxã nidexagũ. ¹⁶Rũ dũxwa Faraóũxũtawana nanguchiga nax yẽma Yũchexũtawana nax nangugũxũ ga naeneegũ. Rũ nũma ga Faraóũ rũ norũ ngũxẽeruũgũ rũ poraãcũ nataãxẽgũ. ¹⁷Rũ yexguma ga Faraóũ rũ ñanagũrũ Yũchexũ: —iNamaxã nũxũ ixu i cueneegũ rũ norũ búrugũ yamexẽẽgũ rũ paxa nachixũianecax nawoegu i Canaãũwa! ¹⁸iRũ paxa nua tũxũ nagagũ ya penatũ rũ guxũma i petanũxũgũ! Rũ choma rũ tá tũxna chanaxã i ngẽma rũmemaexũ i naane i Equítuanewa ngẽxmaxũ. Rũ nua rũ tá mexũ tangõxgũ rũ taxuxũtãma tũxũ nataxu. ¹⁹iRũ namaxã nũxũ ixu i cueneegũ rũ númacũãx ya cárugũ ya búrugũ itũgũne ne yangegũ nax yimagũgu nua tũxũ nagagũxũcax ya naxmaxgũ rũ naxacũgũ rũ penatũ! ²⁰iRũ taxũ i norũ naanecax naxoegaãẽgũxũ! Erũ nua Equítuanewa rũ ngẽma rũmemaexũ i naane rũ noxrũgũ tá nixĩ —ñanagũrũ. ²¹Rũ yexguma ga Yũche rũ nanaxũ ga yema Faraóũ namaxã nũxũ ixuxũ. Rũ naeneegũna nanaxã ga cárugũ rũ naxchirugũ rũ õnagũ ga norũ namawaũ. ²²Natũrũ guma naenexẽ ga Bẽyamĩna rũ nanaxã ga 5 ga naxchiru rũ 300 tachinũ ga diẽru. ²³Rũ nanatũcax yẽma nanamugũ ga 10 ga búrugũ ga yema Equítuanewa rũmemaexũ ga yemaxũmaxã ixãxwetaxũ, rũ 10 ga búru ga trígupũũmaxã ixãxwetaxũ, rũ naguxũraũxũ ga õna ga nanatũarũ namawaũ. ²⁴Rũ ñyxũchi naeneegũxũ inamuãchitanũ. Rũ nayaxucyxẽgũ rũ

ñanagũrũ nũxũ: —iRũ taxũ i pegũ ipeyaxũáxũ i namawa! —ñanagũrũ. ²⁵Rũ nũma ga naeneegũ rũ inaxĩãchi, rũ Canaãũanecax nawoegu ga nanatũxũtawana. ²⁶Rũ yexguma ñnangugũgu, rũ nanatũmaxã nũxũ nixugũgũ rũ ñanagũrũgũ: —Yũche rũ namaxũ. Rũ nũma nixĩ i Equítuanemaxã inacuáxũ —ñanagũrũgũ. Natũrũ ga nũma ga Acóbu ga Iraẽgu ãẽgacũ rũ tama nũxũ nayaxõ, yerũ marũ tama Yũchegu narũxinũ. ²⁷Natũrũ yexguma tũmamaxã nũxũ yaxugũgũgu ga yema Yũchearũ dexa, rũ nũxũ tadaũxgu ga guma cárugũ ga ixããcune namaxã ga yema õnagũ ga Yũche tũmacax yẽma mugũxũ, rũ tayaxõ rũ tataãxẽxũchi. ²⁸Rũ yexguma ga nũma ga Acóbu rũ ñanagũrũ: —Rũ aixcũmaeca nixĩ ya chaune ya Yũche i namaxũxũ. Rũ ngẽma tá chaxũ rũ tá nũxũ chadau naxũpa nax chayuxũ —ñanagũrũ.

Acóbu rũ Equítuanewa naxũ

46 ¹Rũ yexguma ga Acóbu ga Iraẽgu ãẽgacũ rũ inaxũãchi namaxã ga guxũma ga natanũxũgũ rũ norũ yemaxũgũ. Rũ yexguma Bechẽbawana nanguxgu, rũ yẽma nanatũ ga Ichaáarũ Tupanacax naxũnagũ nadai rũ ñnanagu. ²Rũ yema chũtaxũgu rũ Cori ya Tupana rũ Acóbuxũ nũxũ nadauxẽxẽ ga wũxi ga õxũgũxũ, rũ namaxã nidexa rũ ñnanagũrũ: —Pa Acóbux, Pa Acóbux —ñnanagũrũ. Rũ nũma ga Acóbu rũ nanangãxũ, rũ ñnanagũrũ: —Daxe chixĩ, Pa Corix —ñnanagũrũ. ³Rũ nũma ga Tupana rũ ñnanagũrũ: —Choma nixĩ i Tupana chixĩxũ i cunatũarũ Tupana. iRũ taxũ i

cumuũxũ nax Equítuanewa cuxũxũ! Erü ngéma tá nixĩ i cutaagũwa chachixẽxũ i wũxi i duũxũgütücumu i taxũ. ⁴Rü choma rü tá cuwe charũxũ i Equítuanewa. Rü choma tátama nixĩ i wena chanawoeguxẽxũ i cutaagũ. Natürü i cuma rü Equítuanegu tá cuyu, rü Yúche rü tá nacuxũtagu i ngẽxgumax —ñanagürü ga Tupana. ⁵Rü yexguma ga Acóbu rü inaxũãchi ga Bechébawa. Rü nanegü rü guma cárgü ga Faraóũ yéma mugünegu Equítuanewa nanagagü wũxigu tímamaxã ga nataagü rü naneãxgü.

.....

²⁸Rü yexguma Equítuanewa nanguxgux ga Acóbu, rü nane ga Yudáxũ nügüpepe nimu nax Yúchemaxã nüxũ yanaxuxũcax nax naxũtawa naxũxũcax ga Gochéũanewa. ²⁹Rü nüma ga Yúche rü norü duũxũxũ namu nax norü cáru namexẽxũcax nax Gochéũanewa nanatũxũ íyadauxũcax. Rü yexguma tüxũ nadaxgu rü tüxna nanãxãchi, rü tümaatügu yangücuchiácüma yéma naxauxecha. ³⁰Rü yexguma ga nüma ga Acóbu ga Iraégu áégacü rü Yúchexũ ñanagürü: —Ñuxmata waxi nixĩ i marü namexũ nax chayuxũ, erü wena cuxũ chadau rü nüxũ chacuax nax aixcüma cumaxũxũ —ñanagürü.

.....

47 ¹Rü nüma ga Yúche rü Faraóũmaxã nüxũ nayarüxu nax nanatü rü naeneegü rü marü Canaáũanewa ne naxĩxũ rü marü Gochéũanewa nangugũxũ namaxã ga naxũnagü ga carnérgü rü wocagü rü guxũma ga norü yemaxũgü. ²Rü

Faraóũxũtawa nanagagü ga 5 ga naeneegü nax Faraóũ nüxũ dauxũcax. ³Rü nüma ga Faraóũ rü Yúchexeneegüna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü nixĩ i perü puracü i pemax? —ñanagürü. Rü nümagü ga Yúchexeneegü rü nanangãxũgü rü ñanagürü: —Pa Áẽxgacüx, toma i curü puracütanũxũ nax tixĩgũxũ, rü carnérgüarü dauruũgü tixĩgü i torü oxigürüütama. ⁴Rü ñuxma rü nua taxĩ nax nuxã ñaa nachixũanegu taxãchiũgũxũcax, erü poraacü taiya nangux i Canaáũanewa. Rü nataxuma ya maxẽ naxcax i torü carnérgü. Rü ñuxma, Pa Áẽxgacüx írü taxũchima cuxũ namexũ nax Gochéũanegu taxãchiũgũxũ? —ñanagürü. ⁵Rü yexguma ga Faraóũ rü Yúchexũ ñanagürü: —Yimá cunatü rü cueneegü rü nua naxĩ nax wũxiwa cumaxã nangexmagũxũcax. ⁶Rü ñaa Equítuane rü noxrü nixĩ. Iẽcũx, nüxna naxã i ngéma Gochéũane! Erü ngéma nixĩ irümemaexũ i naane i nua Equítuanewa nax ngẽmagu naxãchiũgũxũcax. Rü ngẽxguma cunangugũgügu nax ngẽmatanüwa nangexmagũxũ i yattügü i aixcüma carnérgüarü dauxũ cuaxgũxũ, rü chanaxwaxe i chauxũnagũmaxã rü ta inacuaxgü —ñanagürü.

.....

Acóbuarü yuxchiga

49 ²⁹⁻³⁰Rü wũxi ga ngunexũ ga Acóbu ga Iraégu áégacü rü nayaxucuxegü ga nanegü, rü ñanagürü: —Marü íxraxũ nataxu nax chayuxũ. Rü chanaxwaxe i chorü oxigũxũtagu choxũ peyatax i Canaáũanewa. Rü ngéma

naxmaxũ i Mapérawa i Máũrearũ
toxm̄xtawa ngẽxmaxũgu tá nixĩ i
choxũ petaxgũxũ, yerũ yemagu nixĩ ga
nataxgũxũ ga chautanũxũgũ. Rũ yema
nachica nixĩ ga Abraáũ naxcax taxexũ
naxũtawa ga Itítatanũxũ ga Efoũ nax
yexma ngĩxũ natáxũcax ga chorũ noxẽ
ga Sára. ³¹Rũ yexma chorũ noxẽ ga
Sáraxũtagu nixĩ ga natáxũ ga chorũ oxi
ga Abraáũ, rũ chaunatu ga Ichaá rũ
chaué ga Rebéca. Rũ yexma ta nixĩ ga
ngĩxũ chatáxũ ga choxm̄ax ga Léa
—ñanagürũ.

.....

³³Rũ yexguma Acóbu igúegagu ga
nanegũxũ nax naxucyxẽxũ, rũ
inayacaãchi rũ nayu.

.....

50 ⁷Rũ nũma ga Yúche rũ
nanattixũ inayatax nagu ga
yema naxmaxũ ga Canaãũanewa
yexmaxũ. Rũ nawe narũxi ga muxũma
ga Faraóũarũ ngũxẽeruũgũ ga
ãẽxgacũwa ugũxũ ga Equítuanewa. ⁸Rũ
Yúcheeneegũ rũ guxũma ga natanũxũ
ga Acóbu, rũ Yúchewe narũxi. Rũ
buxũgũ rũ naxũnagũxicatama yéma
Gochéũwa nayaxũãchitanũ.

.....

¹⁴Rũ yexguma marũ nanatũxũ
inataxguwena, rũ Equítuanecax natáegu
ga Yúche wũxigu namaxã ga naeneegũ
rũ guxũma ga yema togũ ga
iyaxũmücũgũxũ.

Yúche nanataãxẽxẽxẽ ga naeneegũ

¹⁵Rũ Acóbu marũ yuxguwena, rũ
Yúchexũ namuũe ga naeneegũ, rũ
nũgũmaxã ñanagürũgũ: —Ñuxmata
waxi nixĩ i Yúche inaxũtanũxũ naxcax

ga guxũma ga yema chixexũ ga namaxã
ixũxũ —ñanagürũgũ. ¹⁶⁻¹⁷Rũ yemacax
naxũtawa namugagũ, rũ ñanagürũgũ:
“Naxũpa ga nax tayuxũ ga papá, rũ toxũ
tamu nax cumaxã nũxũ tixuxũcax i
tũmaarũ ore i ñaxũ: ‘Rũ cuxna chaca nax
cueneegũaxũ nũxũ curũngũmaxũcax ga
yema chixexũ ga cumaxã naxũgũxũ ga
yexguma chixri cumaxã nachopetũgũ’,
ñanagürũ. Rũ ngẽmacax i toma nax
tanatũarũ Tupanaarũ duũxũgũ tixĩgũxũ,
rũ cuxna taca nax toxũ nũxũ
curũngũmaxũcax ga yema chixexũ ga
cumaxã taxũxũ”, ñaxũmaxã yéma
namugagũ. Rũ yexguma Yúche nũxũ
ĩnũgu ga yema dexa, rũ nũxũ
nangechaũtũmũxũgũ ga naeneegũ, rũ
naxaxu. ¹⁸Rũ yemawena yéma
Yúchexũtawa nangugũ ga naeneegũ. Rũ
napexegu nanangũcuchitanũ rũ
ñanagürũgũ: —Rũ daxegũ tixĩgũ nax
curũ duũxũgũxũ toxũ quixĩgũxẽẽxũcax
—ñanagürũgũ. ¹⁹Natürũ nũma ga Yúche
rũ nanangãxũ, rũ ñanagürũ: —iTaxũ i
choxũ pemuũexũ! ¿Rũ ñuxũcürũwa i
choma rũ Tupanachicũxũ chaugũ
chixĩxẽẽxũ nax ngẽmaãcũ pexũ
chapoxcuxũcax? ²⁰Pema nagu
perũxĩnũegu rũ chixexũ chomaxã
pexũxũ, natürũ Tupana rũ mexũxũ
nananguxuchixẽxẽ ga yema chixexũ ga
chomaxã pexũxũ. Rũ yemacax
ãẽxgacũxũ choxũ ningucuchixẽxẽ i nua
nax ngẽmaãcũ namaxẽxũcax i muxũma i
duũxũgũ. ²¹Rũ ngẽmacax tama
chanaxwaxẽ i choxũ pemuũe. Choma rũ
tá mea pexna chadau wũxigu namaxã i
pexacũgũ —ñanagürũ. Rũ yemaacũ ga
Yúche rũ naeneegũxũ nataãxẽxẽxẽ yerũ
nũxũ nangechaũãcũma namaxã nidexa.

Yúcheärü yuxchiga

22-23Rü nüma ga Yúche rü naeneegü rü yexmatama Equítuanegu naxächíüügü. Rü nüma ga Yúche rü nawa nangu nax nüxü nadauxü ga nane ga Efraítaagü. Rü yexgumaruxü ta nüxü nadau ga nataxa ga Maquí ga Manaché nane. Rü nüxü nadau ta ga Maquí nanegü. Rü yexguma 110 ga taunecü nüxü yexmagu ga Yúche rü nayu. 24Rü wüxi ga ngunexü naxüpa ga nax nayuxü ga Yúche rü naeneegüxü ñanagürü: —Marü taxütáma nüxcü chayü. Natürü Tupana tá nixí ya pexü rüngüxëxcü. Rü nüma tá nixí i pexü ínachoxüxëxü i

ñaanachixüanewa nax yema naane ga tórü oxigü ga Abraáüna, rü Ichaána, rü tanatü ga Acóbuna naxuaxüxüwa pexíxücax —ñanagürü. 25Rü yexguma ga Yúche rü naeneegüxü ñanagürü: —Aixcüma Tupana tá pexü narüngüxëxë nax ípechoxüxü nawa i ñaanachixüane. Rü ngëxguma tá ípechoxügu rü chanaxwaxe i chomaxá ipexuneta nax peyangexü i chauxune —ñanagürü. 26Rü nüma ga Yúche rü nüxü nayexma ga 110 ga taunecü ga yexguma Equítuanegu nayuxgux. Rü tama nawa iyixixü ga ätexexümaxá nanatuxunegü. Rü ñuxüchi wüxi ga naxchixügu nayaxücuchigü ga naxüne.

ÉXODO

(Ínachoxũxũchiga)

Iraétanũxũ rü ngũxũ ningegũ ga Equítuanewa

1 ¹⁻⁴Rü ñaa nixĩ i naégagũ ga Acóbu nanegũ ga wũxigu guxũma ga naxmaxgũ rü naxacũgũmaxã Equítuanewa namaxã nangugũxũ. Rü Rubéũ nixĩ ga wũxi rü Chimeú nixĩ ga to, rü Lebĩ, rü Yudá, rü Ichacá rü Chaburóũ rü Bëyamĩ rü Dáũ, rü Netarĩ, rü Gáx, rü Aché. ⁵Rü guxũma ga yema Acóbutanũxũgũ ga Equítuanewa ngugũxũ rü 70 nixĩ. Rü nũma ga Yúche rü woetama marũ Equítuanewa nayexma. ⁶Rü nũma ga Yúche rü nayu, rü naeneegũ rü guxũma ga yema togũ ga natanũxũgũ ga yexguma maxẽxũ, rü nayue. ⁷Natürũ ga yema Iraétanũxũ rü nimuxacũ. Rü yemaacũ paxama nimu, rü pora nüxũ nayexma yerũ namuxũchi. Rü nanapáxẽegũ ga guxũma ga Gochéũane ga Equítuanewa yexmaxũ. ⁸⁻⁹Natürũ yemawena ga Equítuanewa rü nixũcu ga wũxi ga ãẽxgacũ ga tama Yúchexũ cuácũ. Rü nũma rü norũ duũxũgũmaxã ñanagürũ: —Ngẽma duũxũgũ i Iraétanũxũgũ rü namuxũchi rü tüxũ narũporamaegũ. ¹⁰iRü

ngẽmacax, ngĩxã naxçax tadaugũ nax ñuxãcũ íyachaxãchixẽẽxũ nax yamuxũ! Erũ ngẽxguma chi ngürũachi to i nachixũane tamaxã nügũ dajxgu, rü nũma i Iraétanũxũ rü tá tórũ uanũgũtanũgu naxãgũ nax tüxũ nadajxũçax rü ñuxũchi ngẽmaacũ nayoxniegũ nax tüxna naxĩgũxũ —ñanagürũ. ¹¹Rü yemaçax ga yema Equítuanecũãxgũ rü nüxũ naxuneta ga ñuxre ga yatũgũ ga puracũmaxã icuaxgũxũ nax poraacũ yema Iraétanũxũgũxũ napuracũexẽẽxũçax. Rü nüxũ nanaxũxẽxẽ ga taxre ga ñanegũ ga Pitóũgu rü Raũchégũ ãégane. Rü guma ñanegu nixĩ ga namaxã nanguxũxũ ga naxnegũ rü churaragũarũ õnagũ ga Equítuanecũãxarũ ãẽxgacũ ga Faraóũ. ¹²Natürũ yexguma yexeraacũ chixriãcũ namugũãxgu, rü yexeraacũ nimuetanũama ga Iraétanũxũgũ. Rü yemaçax nixĩ ga Equítuanecũãxgũ ga poraacũ nüxũ namuũexũ. ¹³⁻¹⁴Rü nũma ga Equítuanecũãxgũ rü yexeraacũ chixri namaxã nachopetũ rü poraacũ nanapuracũexẽẽxũchi. Rü yemaacũ yema Iraétanũxũgũxũ nachixẽaxgũ. Rü mairaxũarũ puxmũcharawa nanamugũ

nax ladríyune naxügüxcax rü dexámañarü üwa nanapuracüexêxê nax naanewa nayáxcax ga taxtúarü dexá. Rü yemaacü nixí ga yema Iraétanüxcümaxá chixeácüma namaxêxü. ¹⁵⁻¹⁶Rü nüma ga Equítuanecüãxaru ãêxgacü rü ngímaxá nidexa ga Chífa rü Fúa ga Iraétanüxcügarü buexacüxêêruxü. Rü ñanagürü ngíxü: —Ngêxguma penaxíraxacüxêêxgu i ngêma Iraétanüxcügarü ngexü, rü ega nayatüxcüxgu rü tá peyamaç i ngêma naxacü, natürü ega nangexgu rü taxütáma peyamaç —ñanagürü. ¹⁷Natürü ga ngímagü ga yema buexacüxêêruügü rü Tupanaxü imuê. Rü yemaçax tama inaxü ga yema Equítuanecüãxaru ãêxgacü ngímaxá nüxü ixuxü. Rü tama tüxü idai ga guxema õxchanagü ga iyatüxe. ¹⁸Rü yexguma ga guma ãêxgacü ga Equítuanecüãx rü ngíxcax nangema, rü ñanagürü ngíxü: —¿Tüxcüü penamaxêxêxê i ngêma buxügü i yatüxü? —ñanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga ngímagü rü inangãxü rü ngígürügügü: —Erü ngêma Iraétanüxcü i ngexügü rü tama Equítuanecüãx i ngexügürüxü iyixígü. Rü ngexügü i paxama írxaxacügüxü nixígü, rü tauxtama ngêma ngíxütawa tangugügu rü marü íxíraxacügü —ngígürügügü. ²⁰⁻²¹Rü yemaacü ga yema Iraétanüxcügarü rü nimuetanüama, rü wüxichigü ga taunecügu rü niyexeragüchigü nax naporaexü. Rü yema nax Tupanaxü namuêxü ga yema buexacüxêêruügü, rü Tupana rü ngíxü narüngüxêxê nax ngímagü rü ta yamuxácügüxcax. ²²Rü

yemaçax ga nüma ga Faraóü rü norü duüxcügüxü namu nax taxtü ga Níruwa tüxü nawoüxcax ga guxema Iraétanüxcügarü õxchanagü ga iyatüxe. Natürü ga guxema ingexe ga õxchanagü rü tama tüxü nadai.

Moichéarü buxchiga

2 ¹Rü wüxi ga yatü ga Lebítanüxcü ixícü rü wüxi ga nge ga natanüxcütama ixícümaxá naxáxmaç. ²Rü ngíma ga yema ngecü rü nüxü ixáxcü, rü yema ngíxcü rü nayatü. Rü yexguma tüxü nadaçxgu ga guxema ngíne ga nax tamexechixü, rü tomaepüx ga tauemacü tüxü iyacux, ³natürü taxucürüwa yexücürü tüxü iyacúecha. Rü yemaçax inayaxu ga wüxi ga pexchi ga dexnenaxçax rü õxwümaxá inawacuchita nax tama dexá ixücüxcax. Rü ñüxüchi yexma tüxü iyamue ga guxema ngíne, rü dexnecügu tüxü iyangütaüxêxê ga taxtü ga Nírupechinüwa. ⁴Rü yemawena ga tümaé rü wüxi ga tümaeyaxü imu nax yéma yáxüwaxüra tüxü nadawenüxcax rü taxacü tüxü ngupetü ga guxema õxchana. ⁵Rü yixcüamaxüra Faraóüacü rü iyarüxüe ga taxtüpechinüwa nax yaxaiyaxüxcax. Rü ngíxütaxügümaxá yexma taxtüpechinügu iyarüxü, rü yéma dexnecüwa nüxü idau ga guma pexchi ga yexma ngücü. Rü ngíma ga Faraóüacü rü wüxi ga ngíxütaxüxü imu ga nax yayauxáxcax ga guma pexchi rü ngíxütawa nax nangeaxüxcax. ⁶Rü yexguma ínangegüãxgu ga guma pexchi, rü yexma tüxü iyangau ga wüxi ga õxchana ga ixaxúe. Rü ngíma ga

Faraóüaciü rü poraäcü ngĩxü tangechaütümüxü, rü ngĩgürügü: —Ñaa õxhana rü wüxi i Iraétanüxüaciü nixĩ —ngĩgürügü. ⁷Rü yexguma ga tümaeyax ga guxema õxhana, rü Faraóüaciüna ica rü ngĩgürügü: —¿Namexü chi wüxi i ngexü i Iraétanüxü i ägüneníüxüçax chacaxgu nax tüxü namaüxüçax ya daxe õxhana? —ngĩgürügü. ⁸Rü yexguma ga ngĩma ga Faraóüaciü rü ngĩxü ingãxü rü ngĩgürügü:—iËcü, tayadau! —ngĩgürügü. Rü yexguma ga yema bucü rü tümaéxü iyaga ga guxema õxhana. ⁹Rü ngĩma ga Faraóüaciü rü ngĩgürügü ngĩxü: —iËcü cugüxütawa naga i ñaa õxhana rü choxü nayaxêxê! Rü choma rü tá cuxü chanaxütanü naxçax i ngẽma curü puracü —ngĩgürügü. Rü ngĩma ga tümaé rü tüxü iyaga rü tüxü iyaxêxê. ¹⁰Rü yexguma marü tayaxüragu, rü Faraóüaciüna tüxü imu. Rü ngĩma rü ngĩnexü tüxü iyaxíxêxê. Rü Moichégu tüxü ixuéga rü ngẽma naéga rü “dexáwa chayaxuxü” ñaxüchiga nixĩ.

Equítuanewa nixü ga Moiché

¹¹Rü yexguma marü nayaxgu ga Moiché, rü wüxi ga ngunexü rü natanüxügütanüwa ínayadau. Rü yéma nüxü nadau ga ñuxäcü poraäcü chixri natanüxügüxü namuxü ga Equítuanecüãxgü. Rü yexgumatama nüxü nadau ga wüxi ga Equítuanecüãx nax wüxi ga Iraétanüxüna nax nacuaüxcaãxü. ¹²Rü nüma ga Moiché rü nanadauáane. Rü yexguma marü taxuxüma ga duüxüxü nadaxgux, rü yema Equítuanecüãxü, rü nimax rü

naxnecütexegu inanatax ga naxüne.

¹³Rü moxüäcü rü wenaxarü inaxüxü, rü natanüxügütanüwa ínayadau. Rü nüxü nadau ga taxre ga Iraétanüxügü ga nügü idaüxü. Rü yexguma ga Moiché rü yema namücüxü imáxüna naca, rü ñanagürü: —¿Tüxcüü cuyamaçax i ngẽma cutanüxütama ixixü? —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga yema Iraétanüxü rü nanangãxü rü ñanagürü: —¿Texé cuxü tamu nax cuma rü torü äëxgacü i guxchaxüaru mexëeruxü quixixüçax? ¿Ëxna cuma nagu curüxínügu rü choxü rü tá ta quimáxü ga yema Equítuanecüãx ga ñne quimáxürüxü? —ñanagürü. Rü yexguma yemaxü naxínügu ga Moiché, rü namuü, yerü marü nüxü nacuaüxgüama ga duüxügü ga nax yema Equítuanecüãxü yamáxü. ¹⁵Rü yexguma Faraóü nüxü cuaxgu ga Moiché rü wüxi ga Equítuanecüãxü nax yamáxü, rü norü churaragüxü namu nax Moichéçax yadaugüxüçax nax yamaüxgüaxüçax. Natürü ga nüma ga Moiché rü Madiáüanewa naña nax yexma yaxächüxüçax.

.....

²¹Rü yemaacü ga Moiché rü Madiáüaru chacherdóte ga Reuépatawa nangu, rü yexma naxächüü. Rü nüma ga Reué rü nanaxüxmaçax naxacü ga Chéfuramaxä. ²²Rü ngĩma ga naxmaçax ga Chéfura rü nüxü ixäxacü. Rü nüma ga Moiché rü Yersóügu nanaxuéga ga guma nane. Rü ngẽma naéga rü “Choma rü tama númacüãx chixĩ”, ñaxüchiga nixĩ. ²³⁻²⁴Rü yexgumayane ga Equítuanecüãxaru äëxgacü rü yoxni nayu. Natürü ga yema Iraétanüxügü rü guxchaxüwa nayexmagüecha, rü

Tupanapexewa naxauxe naxcaç ga yema ngúxũ nax yangegũxũ. Rũ yemacax ga Tupana rũ nüxũ nüxũ naxĩnũ ga norũ axu, yerũ nüxna nacuaçãchi ga norũ uneta ga Abraáũmaxã rũ Ichaámaxã rũ Acóbumaxã naxueguxũ. ²⁵Rũ nüxũ nadau ga ñuxãcü ngúxũ nax yangegũxũ ga yema Iraétanũxũgũ, rũ yemacax namaxã nixãũãchi.

Tupana rũ Moichécaç naca

3 ¹Rũ nüma ga Moiché, rũ naçtũ ga Yéturuarũ carnéruguarũ daruxũ nixĩ. Rũ guma naçtũ ga Yéturu ga Reuégu áégacũ rũ chacherdóte nixĩ ga Madiáũanewa. Rũ wũxi ga ngunexũ ga yexguma maxẽ ga mexũcaç namaxã nadaçuxgux ga naçtũarũ carnérugũ, rũ ínachianexũarũ tocũwawa nangu ga maçpũne ga Oréxgu áéganearũ ngaicamána. Rũ guma maçpũnewa nixĩ ga Moichémaxã yadexaxũ ga Tupana. ²Rũ yéma rũ wũxi ga chuchuxũeta ga iyaçuxraxũwa nixĩ ga Moichécaç nangóxũ ga Cori ya Tupanaarũ orearũ ngeruxũ ga daxũcüãç. Rũ nüma ga Moiché rũ mea nüxũ nadawenũ rũ nüxũ nicuaçãchi ga yema chuchuxũeta ga nax yayaçuxraxũ, natürũ tama nixa. ³Rũ yemacax nagu narũxinũ nax taçacũcaç tama yaxaxũ ga yema chuchuxũeta, rũ ínayadau. ⁴Rũ yexguma Cori ya Tupana nüxũ daçxgu ga yema chuchuxũeta ga iyaçuxraxũcaç nax yaxũxũ ga Moiché, rũ nüma ga Cori ya Tupana rũ yema chuchuxũetawa Moichéna naca, rũ ñanagürũ: —Pa Moichéx, Pa Moichéx —ñanagürũ. Rũ nüma ga Moiché rũ nanangãxũ, rũ: —Daxe chixĩ

—ñanagürũ. ⁵Rũ yexguma ga Tupana rũ ñanagürũ nüxũ: —iTaxũ i nüxna cungaicamaxũ! iRũ ínacuãxichi i curũ chapatu! Erũ ñaa nachica i nawa cungexmaxũ rũ naxũüne —ñanagürũ. ⁶Rũ ñanagürũ ta: —Rũ choma nixĩ ga curũ oxiguarũ Tupana chixĩxũ. Rũ choma nixĩ ga Abraáũarũ rũ Ichaáarũ rũ Acóbuarũ Tupana chixĩxũ —ñanagürũ. Rũ yexguma ga Moiché rũ nügũ nidũxchiwe, yerũ namuũ nax Tupanaxũ nadawenũxũ. ⁷Natürũ nüma ga Cori ya Tupana rũ ñanagürũama nüxũ: —Meaxũchima nüxũ chadau nax ñuxãcü ngúxũ yangegũxũ i ngẽma chorũ duũxũgũ i Equítuanewa ngẽxmagũxũ. Rũ norũ yumũxẽwa nüxũ chaxĩnũ nax ñuxãcü norũ dauruũgũxũ nax ínaxuaxũgũxũ. Rũ ngẽmaãcü meama nüxũ chacuãç nax ñuxãcü ngúxũ yangegũxũ. ⁸Rũ ngẽmacax nixĩ i ñuxma ícharũxĩxũ nax Equítuanecũãçmexẽwa íchananguxũxẽxũcaç i ngẽma chorũ duũxũgũ. Rũ ngẽma naane i nawa tá chanagagũxũ, rũ wũxi i naane i taxũ rũ mexũ nixĩ. Rũ ngẽma rũ meama narũxũgũ i naguxũraũxũ i nanetũgũ. Rũ õna taguma nataxu. Rũ ngẽma naanegu nixĩ i naxãchiũgũxũ i Canaáũtanũxũgũ rũ Itítatanũxũgũ, rũ Amoréutanũxũgũ, rũ Ferechéutanũxũgũ, rũ Ebéutanũxũgũ rũ Yebuchéutanũxũgũ. ⁹Rũ dücax, rũ marũ nüxũ chaxĩnũ nax ñuxãcü ngẽma Equítuanecũãçxũgũ ínaxuaxũgũxũ i ngẽma Iraétanũxũgũ, rũ nüxũ chadau nax ñuxãcü poraãcü chixri namaxã nachopetũxũ. ¹⁰Rũ ngẽmacax irũ paxa cugũ namexẽxẽ! Erũ Faraóũpexewa tá cuxũ chamu nax Equítuanewa ícunamuxũxũcaç i ngẽma chorũ

duũxũgũ i Iraétanũxũgũ —ñanagürũ.
 11Rũ yexguma ga Moiché rü Tupanaxũ
 nangãxũ rü ñanagürũ: —¿Ëxna
 taxacũwa chame i chomax i
 Faraóũpexewa chaxũxũ nax
 Equítuanewa íchangũxũêêxũcax i
 ngẽma Iraétanũxũgũ? —ñanagürũ. 12Rũ
 nũma ga Tupana rü nanangãxũ, rü
 ñanagürũ: —Choma rü tá chacuxũtagu.
 Rũ ñaa tá nixĩ i cuaxruxũ nax
 chomatama cuxũ ngẽma chamuxũ. Rũ
 ngẽxguma tá marũ Equítuanewa
 ícunamuxũgu i chorũ duũxũgũ, rü
 guxãma i pema rü daa tátama
 maxpũnewa choxũ peyarũcuaxũxũgũ
 —ñanagürũ. 13Natürũ nũma ga Moiché
 rü Tupanaxũ nangãxũ rü ñanagürũ:
 —Naturũ ngẽxguma chi natanũwa
 chaxũxgu rü ñachaxgu namaxã: “Yimá
 perũ oxigũarũ Tupana nua petanũwa
 choxũ namu”, ñachaxgu namaxã, rü
 nũmagũ rü tá choxna nacagũama rü:
 “¿Taxacũ nixĩ i naéga ya yimá Tupana
 ya tomaxã nüxũ quixucũ?” ñanagürũgũ
 tá choxũ. ¿Rũ taxacũmaxã tá
 chanangãxũxũ i ngẽxguma? —ñanagürũ
 ga Moiché. 14Rũ nũma ga Tupana rü
 nanangãxũ rü ñanagürũ: —Chomatama
 chixĩ i guxãétũwa changexmaxũ, rü
 woetama changexma. Rũ ngẽmacax
 Choma ya Woetama Ngẽxmacũ nixĩ i
 chauéga. Rũ ngẽmamaxã tá cunangãxũ i
 ngẽma Iraétanũxũgũ. iRũ namaxã nüxũ
 ixu, rü ñacugürũ tá nüxũ: “Yimá
 Woetama Ngẽxmacũ nixĩ ya petanũwa
 choxũ mucũ”, ñacugürũ tá nüxũ!
 —ñanagürũ. 15Rũ ñanagürũ ta ga
 Tupana Moichéxũ: —iRũ namaxã nüxũ
 ixu i ngẽma Iraétanũxũ, rü ñacugürũ tá:
 “Rũ nũma ya Cori ya Tupana ya perũ

oxigũarũ Tupana ya Abraáũarũ rü
 Ichaáarũ rü Acóbuarũ Tupana, rü guma
 nixĩ ga petanũwa choxũ mucũ”,
 ñacugürũ tá nüxũ! Rũ Cori ya Tupana
 nixĩ i chauéga i tagutãma iyagũxũ. Rũ
 ngẽma chauégamaxã tá nixĩ i
 guxũgutãma duũxũgũ choxũ cuaxũ.
 16iRũ ngẽma naxũ rü nangutaquexexẽ
 i guxũma i Iraétanũxũgũarũ ãêxgacũgũ,
 rü namaxã nüxũ ixu rü ñacugürũ nüxũ!:
 “Rũ nũma ya Cori ya Tupana ya perũ
 oxigũarũ Tupana ya Abraáũarũ rü
 Ichaáarũ rü Acóbuarũ Tupana, rü guma
 nixĩ ga chaũxcax ngócũ. Rũ gumatama
 nixĩ ga chomaxã nüxũ ixucũ nax pegu
 naxĩnüxũ rü nüxũ nacuaxũ nax ñuxácũ
 chixri pemaxã nachopetũxũ i ngẽma
 Equítuanecũãxgũ. 17Rũ yimá Tupana
 nixĩ ya chomaxã nüxũ ixucũ rü tá pexũ
 ínangũxũxexẽ nawa i perũ guxchaxũgũ i
 Equítuanewa pingegũxũ. Rũ Canaáũarũ
 naanewa tá pexũ nagagũ i ngexta
 ínaxãchiũgũxũgu i Canaáũtanũxũgũ, rü
 Itítatanũxũgũ, rü Amoréutanũxũgũ, rü
 Ferechéutanũxũgũ, rü Ebéutanũxũgũ rü
 Yebuchéutanũxũgũ. Rũ ngẽmaacũ
 ngẽma naane i ngextá mexũ i õna rü
 léche rü ira taguma ítaxuxũwa tá pexũ
 chagagũ” —ñanagürũ ya Tupana.
 .....

Tupana rü Moichéxũ nataãxexexẽ

4 1Rũ nũma ga Moiché rü Cori ya
 Tupanaxũ nangãxũ, rü ñanagürũ:
 —Naturũ i ngẽma chautanũxũgũ rü
 taxũtãma choxũ nayaxögũ, rü taxũtãma
 chauga naxĩnũe. Rũ tá ñanagürũgũama
 choxũ: “Rũ nũma ya Cori ya Tupana rü
 tama nixĩ i aixcũma cuxcax nangóxũ”,
 ñanagürũgũama tá choxũ —ñanagürũ.

²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéna naca, rü ñanagürü: —¿Rü taḡacú nixí i ngēma cuxmēxwa ngēxmaxũ? —ñanagürü ga Cori. Rü Moiché nanangāxũ rü ñanagürü: —Wüxi ya naixmenaxā nixí —ñanagürü. ³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: —iRü ñaxtúanegu naña! —ñanagürü. Rü nüma ga Moiché rü inanaña ga guma naixmenaxā. Rü yexgumatama äxtapexũ nananguxuchi. Rü nüma ga Moiché rü naxchaxwa niña. ⁴Natürü ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: —iNaréügu yayaxu! —ñanagürüama. Rü yexguma yayauxāxgu rü wenaxarü naixmenaxāxũ nananguxuchi. ⁵Rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü: —Rü ngēma cuxũ chawéxũ, rü ngēma nixí i cuaxruxũ nax cuxũ yaxögiāxũcax i ngēxguma namaxā nüxũ quixuxgu nax aixcuma cuxcax changóxũ i chomax nax curü oxigüarü Tupana chixixũ rü Abraúüarü, rü Ichaáarü, rü Acóbuarü Tupana nax chixixũ —ñanagürü. ⁶Rü ñanagürüama ga Tupana: —iRü cugüchiruremügu ixuxmēxēx! —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü nügüchiruremügu nixuxmēx. Rü yexguma ínaxuxuchimēxēgu, rü nüxũ nadau ga naxmēx nax chaxünemaxā nax yadaḡawexũ, rü nachoxochixũ. ⁷Rü yexguma ga Tupana rü ñanagürü nüxũ: —iRü wena cugüchiruremügu ixuxmēxēx! —ñanagürü. Rü yemaacü nanaxü ga Moiché. Rü yexguma ínaxuxuchimēxēgu, rü nüxũ nadau ga naxmēx ga marü noxrirüxũ nax namēxũ. ⁸Rü ñuxüchi ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxũ: —Rü ngēxguma chi

tama ngēma nüxíraxüxũ i cuaxruüḡagu cuxũ yaxögiāxgu, rü ngēma to i cuaxruüḡagu tá nixí i cuxũ yaxögiāxũ. ⁹Natürü ngēxguma tama ngēma taxre i cuaxruüḡagu cuxũ yaxögiāxgu irü dexáta nayauxũ i taxtüwa, rü ñaxtúanegu naba! Rü ngēxguma tá ngēma dexá ñaxtúanegu cubaxgu, rü tá nagüxũ nanaxixíchi i ngēma dexá —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga Moiché rü Tupanaxũ nangāxũ, rü ñanagürü nüxũ: —Achaxa, Pa Corix, choma rü choxũ naguxcha nax chidexaxũ. Rü taguma choxũ natauxcha woo ga üpa rü woo i ñuxma rü ta ngēxgumarüütama chixí —ñanagürü. ¹¹Natürü ga nüma ga Cori ya Tupana rü nanangāxũ rü ñanagürü: —¿Texé tixí ga guxema duüxüxũ úxe? ¿Rü texé tixí ga guxema yadexaxeéxē rü nangegaxeéxē rü nangauxchixéxē rü naxüxchixéxē rü nangexetüxe rü naxüxétüxe? ¿Tama ěxna ga choma yixixũ? ¹²Rü ngēmacax irü paxa ngēma naxü rü nüxũ yarüxu! Rü choma rü tá cuxũ charüngüxéxē i ngēxguma quidexaxgu. Rü tá cuxũ changuxéxē i ngēma tá nüxũ quixuxũ —ñanagürü. ¹³Rü yexguma ga Moiché rü ñanagürü: —Achaxa, Pa Corix, chierü to i duüxüxũ ngēma cumuxgux —ñanagürü. ¹⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxā nanu, rü ñanagürü: —Dücax, rü yimá nixí ya cuenexē ya Aróü ya Lebítanüxũ. Rü choma nüxũ chacuax i nüma rü meama nidexa. Rü ñuxüchi i nüma rü nuxā tá cuxũ nayangau, rü poraäcü tá nataāxē i ngēxguma cuxũ nadaḡuxgux. ¹⁵iRü yimámaxā idexa, rü namaxā nüxũ ixu i guxüma i ngēma cuma nüxũ

quixuxchaxũũ! Rũ choma rũ tá pexũtawã changexma i ngẽxguma pidexagũgu. Rũ tá pexũ changuxẽxẽ nachiga i ngẽma tá pexũũ. ¹⁶Rũ cuma rũ tá Aróũmaxã nũxũ quixu i ngẽma chorũ ore, ñoma chomatama nũxũ chixuxũrũxũ. Rũ nũma ya Aróũ rũ tá chorũ duũxũgũmaxã nũxũ nixu i ngẽma cuma tá namaxã nũxũ quixuxũ. ¹⁷iËcü, yange ya daa naixmenaxã! Erũ yimamaxã tá cunaxũ i taxacũ i taguma nũxũ nadaugũxũ —ñanagũrũ.

Moiché rũ Equítuanecax natáegu

¹⁸Rũ yemawena ga Moiché rũ naxtũ ga Yéturuchiũcax natáegu, rũ ñanagũrũ tũxũ: —Tupana nanaxwaxẽ nax Equítuanecax chatáeguxũ nax íchayadauxũcax i chautanũxũgũ rũ ngoxi namaxẽ —ñanagũrũ. Rũ naxtũ ga Yéturu tanangãxũ, rũ ñatagũrũ nũxũ: —iËcü ngẽma naxũ, rũ mea cuxũ naxũpetũ! —ñatagũrũ. ¹⁹Rũ yexguma taũta Madiáũanewa inaxũachigu ga Moiché, rũ Cori ya Tupana rũ ñanagũrũ nũxũ: —iNatáegu Equítuanecax, erũ guxũma i ngẽma duũxũgũ i cuxũ imaxgũchaũxũ, rũ marũ nayue! —ñanagũrũ. ²⁰Rũ yexguma ga Moiché rũ inaxũachi rũ tũxũ niga ga naxmax rũ nane. Rũ buruétũgu tũxũ namugũ, rũ yemaacũ Equítuanecax natáegu. Rũ nũgũmexẽgu nayange ga guma naixmenaxã ga Tupanaarũ porã nawa yexmane.

.....

²⁷Rũ yoxni ga Cori ya Tupana rũ Moichéenexẽ ga Aróũmaxã nidexã, rũ ñanagũrũ: —iRũ yéã ínachianexũwa naxũ! Rũ ngẽxma tá nũxũ icuyangau ya

Moiché —ñanagũrũ nũxũ. Rũ nũma ga Aróũ rũ yéã ínachianexũwa naxũ, rũ yexma guma maxpũne ga Oréxgu Moichéxũ nayangau. (Rũ guma maxpũnewa nixĩ ga Moichémaxã yadexaxũ ga Tupana.) Rũ taãxẽacũma nũxũ narũmoxẽ. ²⁸Rũ nũma ga Moiché rũ Aróũmaxã nũxũ nixu ga guxũma ga yema ore ga Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxũ. Rũ yexgumarũxũ ta namaxã nũxũ nixuchiga ga yema mexũgũ ga Tupana namuxũ nax naxũgũaxũcax. ²⁹Rũ ñuxũchi ga nũmagũ rũ inaxĩachi nax yangutaquexexẽẽãxũcax ga yema Iraétanũxũgũarũ ãẽxgacũgũ. ³⁰Rũ nũma ga Aróũ rũ yema duũxũgũmaxã nũxũ nixu ga guxũma ga yema ore ga Tupana Moichémaxã nũxũ ixuxũ. Rũ yexgumarũxũ ta napexewa inanawex ga yema mexũgũ ga Tupana nũxũ iuxẽxũ. ³¹Rũ nũma ga duũxũgũ rũ aixcũma nayaxõgũ. Rũ yexguma nũxũ yacuaxãchitanũgu nax Cori ya Tupana rũ nũxũ nũxũ naxĩnũxũ ga norũ yumũxẽ rũ nũxũ nax nadauxũ ga ñuxacũ ngũxũ nax yangegũxũ, rũ yemaçax ga nũma ga duũxũgũ rũ nataãxẽgũ, rũ ñaxtũanegu nanangũcuchitanũ, rũ Tupanaxũ nicuaxũxũgũ.

Moiché rũ Aróũ rũ Faraóũmaxã nidexagũ

5 ¹Rũ yemawena ga Moiché rũ Aróũ rũ Faraóũxũtawã naxĩ nax namaxã yadexagũxũcax. Rũ ñanagũrũgũ: —Cori ya Iraétanũxũarũ Tupana rũ ñanagũrũ: “iYangexgũ i ngẽma chorũ duũxũgũ nax ngextã ínachianexũwa naxĩxũcax nax ngẽma naxũchigagũaxũcax nax choxũ yacuaxũũgũxũ!” —ñanagũrũgũ. ²Natũrũ ga nũma ga Faraóũ rũ nanangãxũ, rũ

ñanagürü: —¿Texé tixí ya yíxema Cori íxíxe, rü taxacüçax tá naga chaxínü rü chayangexgü i ngéma Iraétanüxü i duüxügü? Choma rü tama nüxü chacuax i ngéma Tupana i nachiga pidexagüxü rü taütáma chayangexgü i ngéma Iraétanüxügü —ñanagürü.

.....

⁶Rü yematama ga ngunexügü rü Faraóü nanamu ga norü duüxügü ga puracümaxã icuaxgüxü rü yema naerugü ga wüxitücumümaxächigü icuaxgüxü, rü ñanagürü: ⁷—Ngéma Iraétanüxügü i ladríuarü üwa puracüexü irü marü taxütáma noxrirüxü maxë nüxna pexã norü ladríyuéü! iRü êcü nümatama nawa naxí ya norü maxê! ⁸Natürü tá penamu nax noxritama naxügüãcü ya ladríyuexpüx nax naxügüãxü, rü bai tá nanoxremaexü ya yimá ñuxma tá naxügüãcü ya ladríyu. Rü wüxi i duüxügü i oexü nixígü. Rü ngëmacax nixí i nügüçax ínacagüxü nax ínachianexüwa naxíxüçax nax ngéma norü Tupanaxü yanacuaxüügüxüçax. ⁹iRü yexeraãcü penapuracüexë i ngéma duüxügü, rü ngëmagu ipenachoxëxë nax tama Moiché rü Aróüarü doragügu naxínüexüçax! —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga yema Faraóüarü duüxügü ga puracümaxã icuaxgüxü rü yema naeruchigü ga wüxitücumümaxã icuaxgüxü, rü inaxiãchi, rü duüxügümaxã nüxü nayarüxugüe, rü ñanagürügü nüxü: —Faraóü rü toxna naxãga nax pemaxã nüxü tixuxüçax nax marü taxütáma maxë pexna tanaxãxüçax perü ladríyuéxüxü. ¹¹Rü ñuxma rü pema

tátama marü nawa pexí i ngextã ínayimaxüwa ya maxë. iNatürü taxütáma yima noxrixüçüxü penanoxremaexëxë i norü mu ya yima ladríyu! —ñanagürügü. ¹²Rü yexguma ga yema Iraétanüxügü, rü guxüma ga Equítuanegu nügü ninu nax maxëne nadaugüxüçax norü ladríyuéü. ¹³⁻¹⁴Rü guxüma ga ngunexügügu rü yema Faraóüarü duüxügü ga puracümaxã icuaxgüxü, rü Iraétanüxüxü namu nax noxriexpüxtama ga ladríyu naxügüaxüçax. Rü naétü tüxü nicuaxüxgü ga guxema Iraétanüxügü ga tümatanüxümaxã icuaxgüxe. Rü ñanagürügü tüxü: —¿Ñuxãcü ga ñne rü ñuxma rü tama noxriexpüxwa penanguxëxü ya ladríyu? —ñanagürügü. ¹⁵Rü guxema Iraétanüxügü ga tümatanüxümaxã icuaxgüxe, rü Faraóüxütawa tügüçax tayarüdexagü, rü ñatagürügü: —Pa Torü Ñëxgacüx çtüxcüü ngëmaãcü tomaxã quixí? ¹⁶Marü tama noxrirüxü toxçax icunaxü ya maxë, natürü toxü cumuama nax noxriexpüxtama ya ladríyu tanaxüxü. Rü ngëmaétüwa rü toxü nicuaxüxgü i curü duüxügü. Rü ngéma curü duüxügügagu nixí i ngéma, Pa Ñëxgacüx —ñatarügügü. ¹⁷Natürü ga nüma ga Faraóü rü tüxü nangãxü, rü ñanagürü: —Pema rü wüxi i oemarexü pixígü. Rü ngëmacax naxçax ípecagü nax ínachianexüwa pexixü nax ngéma perü Tupanaxü peyarücuaxüügüxüçax. ¹⁸iPeyawoegu rü peyapuracüe waxi! Rü woo marü tama pexçax ichanaxüxgu ya maxë rü chanaxwaxe i penaxü i noxriexpüxtama ya ladríyu —ñanagürü. ....

²⁰Rü yexguma Faraóuxütawa ítachoxügü, rü Moiché rü Aróúmaxã tügü itayangaugü ga íāxwa tüxü nanguxēēgüxü. ²¹Rü namaxã nüxü tixugügü, rü ñatagürügü: —iRü Tupana nüxü ðaux i ngēma ñuxma tomaxã pexüxü, rü pexü napoxcue! Erü pegagu nixi i ñuxma i Faraóü rü norü duüxügü rü chixri toxü nadauxü. Rü pegagu nixi i ñuxma i tá toxü nadaixü —ñatagürügü.

Moichéarü yumüxēchiga

²²Rü yexguma ga Moiché rü nayumüxē, rü ñanagürü Cori ya Tupanaxü: —Pa Corix ðrü tüxcüü i chixexü naxçax ícunguxēēxü i ñaa curü duüxügü? ¿Rü taxacuwa yixixü ga nua choxü cumuxü? ²³Rü yexguma noxri cuégagu Faraóúmaxã chidexagu, rü nüma rü yexeraäcü curü duüxügümaxã chixexü naxü. Rü cuma rü taxuxüma cuxü nax naxmexwa ícunanguxüxēēxüçax —ñanagürü.

6 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü nangãxü, rü ñanagürü: —Ñuxma rü tá nüxü cudau i ngēma Faraóúmaxã chaxüxü. Erü nüma rü taxütãma ngēmaümare nayangexgü i chorü duüxügü. Rü guxchaxü naxçax íchanguxēēguxicatama tá nixi i yangexgüãxü. Rü ngēmagagu i nüma rü tá düxwa ínanawoxü i chorü duüxügü i ñaa Equítuanewa —ñanagürü.

.....

¹⁰Rü nüma ga Cori ya Tupana rü wenaxarü Moichémaxã nidexa, rü ñanagürü nüxü: ¹¹—iĒcü, Faraóuxütawa naxü rü namaxã nüxü ixu rü ínamuxüã i Equítuanewa i ngēma Iraétanüxügü! —ñanagürü. ¹²Natürü ga Moiché rü

Cori ya Tupanaxü nangãxü, rü ñanagürü: —¿Ñuxäcü tá chauga naxĩni i Faraóü ega woo chautanüxü i Iraétanüxügü rü tama chauga naxĩnüegu, erü choxü naguxcha nax mea chidexaxü? —ñanagürü.

.....

Aróúarü naixmenaxã rü äxtapexü nayanguxuchi

7 ⁸Rü nüma ga Tupana rü Moichéxü rü Aróúxü ñanagürü: ⁹—Ngēxguma Faraóü pexna naxçax çaxgu nax penaxüxü i wüxi i mexü i chorü poramaxã üxü, rü tá Aróúmaxã nüxü quixu nax Faraóúpexegu nañaaxüçax ya norü naixmenaxã nax äxtapexü nanguxuchixüçax —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga Moiché rü Aróü rü Faraóuxütawa naxi, rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana namuxü. Rü nüma ga Aróü rü Faraóúpexegu rü norü ngüxēēruügüçax nanaña ga guma norü naixmenaxã rü ätapexü nananguxuchi. ¹¹Rü nüma ga Faraóü, rü norü duüxügü ga nüxü icuaxüchixüçax rü norü yuüxügüçax nangema. Rü nümagü ga yema norü duüxügü rü norü yuüxügümaxã nanaxügüama ta ga yema Aróü üxü. ¹²Rü wüxichigü ga yema yuüxü rü ñaxtãanegu nanaña ga norü naixmenaxã. Rü wüxichigü ga guma norü naixmenaxã rü äxtapexü nananguxuchi. Natürü guma Aróúarü naixmenaxã, rü yema iyüüxüarü naixmenaxãxü ínagagü. ¹³Natürü woo yemaxü nax nadauxü ga Faraóü, rü nügü ínanataiãchiarü maxüãxēxē rü tama inaxĩnüchaü yema Tupana nüxü íxuxürüxü nixi.

**Faraóüchaxwa nagüxü
nayanguxuchi ga dexá**

¹⁴Rü yemawena rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü: —Nüma i Faraóü rü tá nanuama, rü taxütáma Iraétanüxügüxü ínamuxüchaü.

¹⁵iNatürü möxü päxmamaxüchi rü naxütawa íyadau! iRü ngëxguma tá türewa yanaxüegu, rü ngéma natüanaciüwa tá cunanguxëxë! iRü íyange ya yima naixmenaxá ya äxtapexü yanguxuchine! ¹⁶Rü ñacugürü tá nüxü: “Rü yimá Cori ya Iraétanüxügüarü Tupana rü choxü namu nax wena cumaxá nüxü chixuxüçax nax cuyangexgüxüçax i norü duüxügü nax nüxü yanacuaxüügüxüçax i ngextá ínachianexüwa. Natürü i ñuxma rü ta tama naga cuxínüchaü. ¹⁷Rü ngëmacax ya Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxü: ‘Ñuxma rü tá nüxü cudau nax aixcüma Cori ya Tupana chixixü. Erü Moichéxü chamu nax norü naixmenaxá yanangexünemaxá ñaa taxtüchiüwa nacuaixcaaxüçax nax ngéma dexá rü nagüxü yanguxuchixüçax. ¹⁸Rü ngéma choxnigü rü tá nayue. Rü ngëmaäcü i ngéma dexá rü poraäcü tá nayixchixü. Rü ngëmacax taxütáma nawa naxaxegüchaü i ngéma Equítuanecüäxgü’”, ñanagürü cuxü ya Tupana.

.....

²⁰Rü nüma ga Moiché rü Aróü, rü yema Cori ya Tupana namuxüäcü nanaxügü. Rü nüma ga Aróü rü nanayaxu ga norü naixmenaxá rü Faraóüpexewa dexächiiüwa namaxá nanacuaixca. Rü yexgumatama ga dexá

rü nagüxü nayanguxuchi. ²¹Rü nayue ga choxni. Rü poraäcü nanayixächichixü ga dexá. Rü yemacax ga yema Equítuanecüäxgü rü taxuacüma nawa naxaxegü. Rü guxüma ga Equítuanewa rü nagüxü nananguxuchi ga dexá. ²²Natürü ga yema Faraóüarü duüxügü ga iyuüxü, rü yexgumarüütama norü yuümaxá nanaxügü. Rü yemaacü yema Cori ya Tupana nüxü ixuxürüxü rü nüma ga Faraóü rü nanuama rü nügü ínanataiächiarü maxüäxëxë rü tama ínaxínüchaü ga yema Moiché rü Aróü namaxá nüxü ixuxü. ²³Rü nüma ga Faraóü rü nüxü nax nataxuraxümare ga yema íngupetüxü, rü napataçax natáegu. ²⁴Rü yema nax taxucürüwa taxtüxüchiüwa nax naxaxegüxüçax rü guxüma ga Equítuanecüäxgü rü norü puchune ínanaxüxü ga taxtüanaciüwa nax yéma naxaxegüxüçax.

.....

**Tupana rü Faraóüçax
cururugü ínangugüxëxë**

8 ¹Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —iPaxa Faraóüxütawa naxü rü ñacugürü tá nüxü: “Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxü: ‘Rü nüxü íngex i ngéma chorü duüxügü nax choxü yacuaxüügüxüçax! ²Erü ngëxguma taxütáma nüxü quíngexgu, rü tá cururugümaxá chanapoxcu i ñaa guxüma i cuchixüane. ³Rü taxtü rü cururugümaxá tá niñúmichixü. Rü ngéma rü tá cuxçax ínachôochi, rü cupatagu tá naxigü. Rü curü ucapugu rü curü ngürücaregu tá nachocu. Rü curü ngüxëruügü i äëxgacügüpatagu, rü guxüma i curü

duïxügüpatagu, rü curü paüpuügu, rü curü batáü ya paücharaarü númüruügu tá nachocu. ⁴Rü ngëma cururugü rü tá cuxna niyuxgüetanü. Rü curü ngüxëeruügu i äëxgacügüna rü guxüma i curü duïxügüna tá niyuxgüetanü”, ñanagürü cuxü ya Cori ya Tupana. ⁵Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñuxüchi Moichéxü ñanagürü: —iRü namaxä nüxü ixu i Aróü nax natügüétügu, rü natüxacügüétügu, rü nahtaagüétügu namaxä nawéxmexüçax ya norü naixmenaxä! Rü ngëma tá ínachoxü i cururugü nax guxüma i Equítuane namaxä napaxüçax —ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga Aróü rü Equítuane yexmagüxü ga dexächüüétügügu namaxä nawéxmex ga norü naixmenaxä. Rü guxüma ga Equítuane rü yema cururugü ga dexáwa íchoxüxümaxä nanapá.

.....

⁸Rü yexguma ga nüma ga Faraóü rü Moichéçax rü Aróüçax nangema, rü ñanagürü nüxü: —iCori ya Tupanana naxçax pecaxa nax yanaxoxëëaxüçax i ngëma cururugü i toxütawa! Rü choma rü tá chayangexgü i curü duïxügü nax Cori ya Tupanaçax nadaiaxüçax i naxünagü rü ngëmamaxä nüxü yacuaxüügüxüçax —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Moiché rü Faraóüxü nangäxü, rü ñanagürü nüxü: —iChomaxä nüxü ixu i ñuxgu tá nixü i cunaxwaxexü nax cuxçax rü curü ngüxëeruüçax, rü guxüma i curü duïxügüçax Tupanana chacaxaxü nax cuxna rü cupatana yaxígachixüçax i ngëma cururugü rü dexáwaxicatama nax nangexmagüxüçax! —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Faraóü rü

Moichéxü nangäxü, rü ñanagürü: —Moxütama nixü i chanaxwaxexü nax nataxuxü i ngëma cururugü —ñanagürü. Rü Moiché rü nüxü nangäxü, rü ñanagürü nüxü: —Marü name. Rü ngëmaäcü tá chanaxü nax nüxü cucuaxüçax nax nataxuxüma ya texé ya torü Cori ya Tupanarüxü ixixü. ¹¹Rü ngëma cururugü rü tá nixígachi nawa ya cupata. Rü taxtüwaxica tátama nangexmagü. Rü ngëmaäcü marü taxütáma cuxü nachixewe, rü taxütáma nanachixewe i curü ngüxëeruügu rü curü duïxügü —ñanagürü. ¹²Rü yexguma ga Moiché rü Aróü rü ínachoxü ga Faraóüpatawa. Rü ñuxüchi ga Moiché rü Cori ya Tupanana naca nax yaxígachitanüxëëaxüçax ga yema cururugü ga noxri Faraóüçax yéma namugüxü. ¹³Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanaxü ga yema Moiché nüxna naxçax çaxaxü. Rü nayue ga yema cururugü ga napatagüwa rü naaxtügüwa rü naanegüwa yexmagüxü. ¹⁴Rü ga duïxügü rü nanade ga yema yuexü ga cururugü, rü nananutaquexe. Rü guxüwama namaxä nayipetüane. ¹⁵Natürü yexguma yema guxchaxügüwa ínanguxuchigu ga Faraóü, rü yema Cori ya Tupana nüxü ixuxürüxü rü wenaxarü nanuama ga Faraóü, rü tama Moiché rü Aróüga naxínüchaü.

Tupana rü Faraóüçax naxchigü ínangugüxëxë

¹⁶Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü: —iAróümaxä nüxü ixu nax ñaxtüçax naxaxüçax ya norü naixmenaxä nax ngëmaäcü naxchixü

nanguxũxũcax i ñaxtütexe i guxũma i Equítuanewa! —ñanagürü. ¹⁷Rü yemaacü nanaxügü ga Moiché rü Aróũ. Rü nüma ga Aróũ rü norü naixmenaxã nawexnagü, rü ñaxtúanewa namaxã nanacuaixca. Rü guxũma ga yema ñaxtütexe ga Equítuanewa yemaxũ, rü naxchixũ nananguxuchitanü. Rü yema naxchigü rü poraãcü yema duũxũgũxũ rü naxũnagũxũ nachixewe. ¹⁸Rü yema Faraóũarü yuũxũgü rü norü yuũmaxã nüxũ naxügü nax naxchi yamuxẽegũxũ, natürü tama nüxũ nananguxuchi. Rü yoxni ga yema naxchigü rü poraãcü yema duũxũgũxũ rü naxũnagũxũ nachixewe. ¹⁹Rü yexguma ga yema yuũxũgü rü Faraóũxũ ñanagürü: —Ñaa guxchaxũ rü aixcüma Tupanawa ne üxũ nixĩ —ñanagürü. Natürü ga nüma ga Faraóũ rü yema Cori ya Tupana nüxũ ixuxũrũxũ nanuama rü tama inaxĩnüchaũ.

**Tupana rü Faraóũcax murenü
inangugũxẽxẽ**

²⁰Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —Nüma i Faraóũ rü moxũ paɣmamaxũchi rü tá türewa narũxüe nax taxtütütüwa naxũxũcax. Rü ngẽmacax chanaxwaxe nax ngunetũxũ icurüdaxũ nax namaxã nüxũ cuyarũxũcax i ñaa chorü dexa. iRü ñacuxũ tá nüxũ!: “Rü ngẽma ñanagürü ya Cori ya Tupana: ‘iNüxũ ingex i chorü duũxũgü nax choxũ yacuaxũgũxũcax! ²¹Erü ngẽxguma taxütáma nüxũ quingexgux, rü cuxcax rü curü ngũxẽerũcax rü guxũma i curü duũxũgũcax rü tá murenügü ngẽma chamugü. Rü ngẽmaãcü tá

murenügümaxã nanapágü ya guxũne ya Equítuanecũxgüpata. Rü woo i ñaxtúanewa rü tá ta murenügümaxã naxãanemare. ²²Natürü ngẽxguma petanüwa ngẽma inguxgux, rü Gochéũanewa i chorü duũxũgü íxãchiũgũxũwa rü taxütáma ngẽmaãcü nangupetü. Erü ngẽma rü bai tá i wüxi i murenü ingexmaxũ nax ngẽmaãcü nüxũ cucuáxũcax nax choma ya Cori ya Tupana rü aixcüma naanearü yora chixixũ. ²³Rü tá cuxũ chanawex nax nüxũ chaxunetaxũ i ngẽma Iraétanũxũgü rü tama i pexũ. Rü moxũ tá nixĩ i ngẽmaãcü chanaxũxũ’, ñanagürü cuxũ ya Tupana” —ñanagürü. ²⁴Rü yemaacü nanaxü ga Cori ya Tupana. Rü ñoma wüxi ga caixanexũrũxũ Faraóũpatawa nangugü ga murenügü. Rü norü ngũxẽerũgũpatawa rü ta rü guxũma ga Equítuanewa nangugü. Rü yema murenügü rü guxũwama nanachixexẽ ga yema nachixũane.

.....

²⁸Rü yexguma ga Faraóũ rü ñanagürü: —Tá pexũ chingexgü nax perü Cori ya Tupanacax peyadaixũcax i pexũnagü. iNatürü taxütáma yáxũwaxũchi pexĩ! iRü chauxcax rü ta perü Tupanana pecagüe! —ñanagürü. ²⁹Rü yexguma ga Moiché rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ñuxma nua ne chaxũxgu tátama nixĩ i Cori ya Tupanana chacaxũ nax moxütama cuxna rü curü ngũxẽerũgũna rü curü duũxũgũna yaxĩgachixẽẽaxũcax i ngẽma murenügü. Natürü tama tanaxwaxe i toxũ cuwomũxexẽ nax nüxna nax cunachuxxũ i ngẽma Iraétanũxũgü nax

norü Cori ya Tupanaçax nadaiãxũçax i naxũnagü —ñanagürü. ³⁰Rü yexguma Faraóũpatawa ínaxũxguwena ga Moiché, rü Cori ya Tupanana naca nax yaxígachixũçax ga murenü. ³¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanaxü ga yema Moiché naxçax icaxaxũ. Rü yema murenügü rü Faraóũna rü norü ngũxẽeruũgüna rü guxũma ga norü duũxũgüna nixígachitanü ga yema murenügü. ³²Natürü nüma ga Faraóũ rü yemawena rü nanuama, rü tama nayangexgü ga Iraétanüxũgü.

**Tupana rü Equítuanecüãxaru
naxũnagüçax daaweane ínanguxẽxẽ**

9 ¹Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —iPaxa Faraóũxütawa naxü, rü nüxü ña: “Rü Cori ya Iraétanüxũgüaru Tupana, rü cuxçax nua namuga rü ñanagürü cuxü: ‘Rü nüxü ingex i ngẽma chorü duũxũgü nax choxü yanacuãxũũgũxũçax! ²⁻³Erü ngẽxguma taxütáma nüxü quingexgux rü cunachuxamagu, rü nüma ya Cori ya Tupana rü ngẽma nachitaxüwa ngẽxmagüxü i cuxũnagüétügu tá nananguemaxẽxẽ i daaweane i poraxũ. Rü nayue tá i muxũma i cowarugü rü caméyugü rü wocagü rü carnérugü. ⁴Natürü ya Cori ya Tupana rü taxütáma guxãũnawa nananguxẽxẽ i ngẽma daaweane, erü ngẽma Equítuanecüãxaru naxũnagüxica tátama nayue, natürü ngẽma Iraétanüxũaru naxũnagü rü taxütáma nayue’” —ñanagürü. ⁵Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã inaxuneta nax ñuxgu tá yixĩxü i ngẽma, rü ñanagürü nüxü: —Choma rü moxü tá nixĩ i chanaxüxü

—ñanagürü. ⁶Rü yemaarü moxüãcü rü Cori ya Tupana nanaxü ga yema. Rü muxũma ga Equítuanecüãxaru naxũnagü rü nayue. Natürü yema Iraétanüxũgüaru naxũnagü rü taxuxũma nayue, rü bai ga wüxi. ⁷Rü nüma ga Faraóũ rü norü duũxũgüxü namu nax íyadaugüãxũçax rü aixcüma yixĩ nax taxuxũma yuexü ga Iraétanüxũgüaru naxũna. Rü woo yemaxü nax nacuãxchigaxü, rü nanuama rü tama tüxü ningexgü ga guxema Iraétanüxũgü.

**Tupana rü taixnamaxã duũxũgüxü rü
naxũnagüxü nidaxawexẽxẽ**

⁸Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü ga Moiché rü Aróũ: —iRü paũpũxüwa wüxi ya cuxmexãcu ya tanimaca nayaxu, rü ñuxüchi cuma Pa Moichéx, rü Faraóũpexewa nagünagütexe ya yima tanimaca! ⁹Rü ngẽmaãcü ya yima tanimaca rü tá narücaxi, rü guxũma i Equítuanewa tá nanguema. Rü ngẽmaãcü tá taixnagü naxũnawa inariüyi i guxũma i duũxũgü rü naxũnagü i Equítuanewa ngẽxmagüxü —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Moiché rü Aróũ rü wüxi ga paũpũxüwa tanimaca ne nanayauxtẽxegü, rü yemamaxã Faraóũxütawa naxĩ. Rü yéma Faraóũpexewa rü Moiché nanagünagütexe ga guma tanimaca. Rü guxũma ga duũxũgü rü naxũnagü rü taixnamaxã nixãxũneãchi. ¹¹Rü yema Faraóũaru yuũxũgü rü taxucürüwama Moichépxewa nayexmagü, yerü nümagü rü ta rü nitaixnaxũnegü naxrüütama ga yema togü ga Equítuanecüãxgü. ¹²Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanayexrü ga Faraóũ

nax nügütama nataiächiarü
maxũãxêxũcax nax yemaacü tama
Moiché rü Aróũga naxñüxũcax, yema
nüma ga Cori ya Tupana Moichémaxã
nüxũ ixuxürüxũ.

Tupana rü gáuxũ narüiyixêxê

¹³Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü Moichéxũ: —iMoxũ
paxmaxaxũchi írúda rü Faraóũmaxã
nüxũ yarüxu, rü ña nüxũ: “Rü Cori ya
Iraétanüxũgüaru Tupana rü cuxcax nua
namuga rü ñanagürü cuxũ: ‘Rü nüxũ
ingexgü i ngêma chorü duũxũgü nax
choxũ yanacuaxũũgüxũcax!

.....

¹⁶Rü ñuxmarüta cuxũ chamaxêxê rü
tama cuxũ chimax, erü cuxũ nüxũ
chadauxêêchaũ nax ñuxãcü
chaporaxüchixũ. Erü chaugü nüxũ
chacuaxêêchaũ i guxũma i duũxũgü i
ñaanewa maxêxũ. ¹⁷Natürü woo
nax cuxũ chamaxêxê, rü cuma rü
tama icuxñüchaũ rü tama
cuyangexgüchaũ i chorü duũxũgü.
¹⁸Rü dücax, rü moxũ i ñoma i oragu
rü tá chanayixêxê i gáuxũ ga taguma
ñuxgu ngêxgumarüxũ Equítuanegu
yixũ. ¹⁹Rü ngêmacax, rü name nixĩ
nax ĩpatatũũgu cunachocxêxũ i
guxũma i curü duũxũgü rü cuxũnagu i
düxétüwa ngêxmagüxũ. Erü
ngêxguma tá nayixgu i ngêma gáuxũ,
rü tá nanadai i guxũma i ngêma
duũxũgü rü naxũnagu i tama
ĩpatatũũwa ngêxmagüxũ’”
—ñanagürü. ²⁰Rü nümaxũ ga yema
Faraóũaru ngũxêeruũgü, rü naxcax
namuê ga yema Cori ya Tupanaaru
ucuxê. Rü yemacax ĩpatatũũgu tüxũ

namugü ga norü duêxêgü rü
naxũnagu. ²¹Natürü nayexma ga togü
ga nüxũ natakuraxũxũma ga yema
Cori ya Tupanaaru ore, rü yemacax
düxétüwa nanawogümare ga norü
duũxũgü rü naxũnagu. ²²Rü yexguma
ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ
ñanagürü: —iNaxunagüchacüxü nax
ngêma gáuxũ rü guxũma i
Equítuanegu nayiixũcax naétügu i
duũxũgü rü naxũnagu rü nanetügü!
—ñanagürü. ²³Rü Moiché
naxunagüchacüxü, rü nüma ga Cori
ya Tupana rü ĩnananguxêxê ga
duruane rü ãêmacü rü gáuxũ ga yema
naanewa. Rü yemaacü guxũma ga
Equítuanewa narüyi ga gáuxũ. ²⁴Rü
yema gáuxũ rü guma ãêmacügü rü
tama ĩnayachaxãchi. Rü taguma
ñuxgu yemaacü poraãcü gáuxũ
narüyixũ ga Equítuanewa ga
nüxcüma. ²⁵Rü yema gáuxũ rü
poraãcü nanachixexêxê ga guxũma ga
taxacü ga Equítuanewa yexmagüxũ.
Rü nanadai ga duũxũgü rü naxũnagu
rü guxũma ga nanetügü ga
naanegüwa. Rü guxũma ga naigü ga
Equítuanewa yexmagüxũ, rü yema
gáuxũmaxã nabũüchacüxü. ²⁶Rü woo
nax yema ngupetüxũ ga Equítuanewa,
natürü yema Iraétanüxũ nawa
yexmagüxũ ga naane ga Gochéüwa rü
taxuxũma ga gáuxũ yexma nayi rü bai
ga wüxi.

.....

³⁵Natürü ga nüma ga Faraóũ, rü
nanuama rü tama nayangexgü ga yema
Iraétanüxũgü, yema Cori ya Tupana
Moichéwa nüxũ ixuxürüxũ.

.....

**Tupana rü Faraóũcax munügu
ínangugüxêxê**

10 ³Rü Moiché rü Aróũ rü Faraóũxütawa naxĩ, rü ñanagürügü nüxũ: —Cori ya Iraétanüxügüarü Tupana rü cucxax nua namuga rü ñanagürü cuxũ: “¿Ñuxguxüratáta i nüxũ curüxoxũ nax choxna cugü quinuxuxũ? ¡Rü yangexgü i chorü duũxügü nax choxũ yanacuaxüũgüxũcax!” ñanagürü.

.....

⁶Rü ngêma Tupanaarü poxcu nax munügü tá cucxax ínangugüxêxũ rü yima cuchiũ rü munümaxã tá nanapá. Rü ngêxgumarüxũ tá ta i ngêma curü ngüxêeruüügüchiüügü rü munümaxã nanapágü rü guxũma i Equítuanecüãxchiüügü rü tá namaxã nanapágü. Rü ngêma guxchaxũ i ñuxma tá nüxũ cudaduxũ rü cunatü rü nüxcümaxũgüxe ya curü oxigü rü taguma nüxũ tadaugü rü ñuxmata ñoma i ngunexüwa nangumare —ñanagürügü. Rü yema ñaxguwena rü nüma ga Moiché rü nadaueguãchi rü Faraóũchiüwa ínaxüxũ. ⁷Rü yexguma ga Faraóũarü ngüxêeruüügü rü ñanagürügü nüxũ: —Pa Æëxgacüx ¿cuyadaxêëamatama i ñuxma nax guxchaxũ nua tüxna naxãxũ i ngêma yatü i Moiché? ¡Yangexgü i ngêma duũxügü nax norü Cori ya Tupanaxũ yanacuaxüũgüxũcax! ¿Ëxna, ñuxma rü ta tama nüxũ cudadu i ñaa tórü naane i Equítuane rü poraãcü nax nachixexũ? —ñanagürügü. ⁸Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü wenaxarü Moichécax rü Aróũcax nangema. Rü ñanagürü nüxũ:

—Marü name i perü Cori ya Tupanaxũ peyarücuaxüxügü. Natürü chanaxwaxe i chomaxã nüxũ pixu nax texégü tá tixixũ ya yíxema ngêma íxe —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ga Moiché rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Rü ngêma tá taxĩ namaxã i guxũma i torü buxügü, rü torü yaxguãxgü, rü tonegü rü toxocügü rü torü carnérugü rü torü wocagü. Erü ngêma tá taxüxũ, rü wüxi i taxũma i torü Coriarü cuaxüxũchiga nixĩ —ñanagürü. ¹⁰Natürü ga nüma ga Faraóũ rü ñanagürü nüxũ: —Rü nangoxochiama i ngêma chixexũ i nagu perüxinüexũ. ¿Ëxna pema nagu perüxinüegu rü perü Cori ya Tupana rü tá pexũ íyaxümücüxũ? ¿Rü ëxna nagu perüxinüegu rü choma rü tá pexũ chingexgüxũ nax perü buxügümaxã ngêma pexüxũcax? ¹¹Rü dücax, rü taxütáma ngêmaãcü nixĩ. ¡Ëcü, ngêma pexĩ ya guxãma i yatüxe i yáxe, rü perü Cori ya Tupanaxũ peyarücuaxüxügü! Erü ngêma nixĩ i penaxwaxexũ —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Faraóũ rü norü duũxügüxũ namu nax napexewa tüxũ ínawoxüxũcax. ¹²Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ ñanagürü: —¡Equítuaneétügu nawéxmex nax ngêmaãcü nua naxüxũcax i munügü! Rü ngêma munügü rü tá nayawa i guxũma i nanetü i ñaa nachixüanewa íyaxügüxũ nawena ga yema gáxũ ga dauxüwa rüyixũ —ñanagürü. ¹³Rü yexguma ga Moiché rü Equítuaneétügu nawéxmex. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanamu ga wüxi ga buanecü ga éstewaama ne ücü ga guxũ ga chütaxü rü ngunexü yema nachixüaneétügu icuecü. Rü

moxũãcü rü guma buanecü ga éstewaama ne ñemacügu ínangugü ga munügu. ¹⁴Rü yema munügu rü guxũwama nanapáxêxê ga yema nachixũane. Rü nüxcüma rü taguma yemaacü namuxüchi ga munü, rü tagutáma wena ngêxgumarüxü nixí. ¹⁵Rü ga ñaxtüane rü munümaxã nanapá, rü marü taxucürüwa ñaxtüanegu tadau, yerü namuxüchi. Rü nayawa ga guxüma ga nanetü rü norü o ga íyaxügüxü nawena ga yema gáxü ga dauxüwa rüyixü. Rü nataxuma ga nanetü ga ngextá áátüxü ga guxüma ga Equítuanewa, rü bai ga naanewa rü bai ga naixnecüwa.

.....

²⁰Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanayexrü ga Faraóũ nax nügütama nataiácharü maxũãxêxêxüçax nax yemaacü tama yangéãxüçax ga yema Iraétanüxügu.

Tupana rü Faraóũçax waanexü ínanguxêxê

²¹Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —iNawexnagüchacüxü nax guxüma i Equítuanewa nawaanexüçax! —ñanagürü. ²²Rü nüma ga Moiché rü nawexnagüchacüxü rü poraãcü nawaane ga guxüma ga Equítuanewa. ²³Rü tomaepüx ga ngunexü rü taxúema tümamücüxü tadau, rü taxúema tümachicawa tixügachi. Natürü yema Iraétanüxügüpatagüwa rü guxüwama nangóone. ²⁴Rü nüma ga Faraóũ rü norü duũxügüxü namu nax Moichéçax yacagüxüçax, rü ñanagürü: —iËcü Cori ya Tupanaxü peparüçaxüxügu, rü

ípeyagagü ta i pexacügü! iNatürü i ngêma perü carnérugü rü perü wocagü rü nua penawogü! —ñanagürü.

²⁵Natürü nüma ga Moiché nanangãxü rü ñanagürü nüxü: —Natürü nüma ya Cori ya Tupana nanaxwaxe nax toxü cuyagagüxêxêxü i ngêma toxüna nax ngématanüwa ta timáxüçax rü tayagüxüçax rü ngêmamaxã nüxü ticuaxüügüxüçax. ²⁶Rü ngêmacax i ngêma toxünagü rü tá ítayagagü. Rü bai i wüxi i toxüna tá nua nayaxü, erü ngématanüwa tá tayadexechi i ñuxre nax ngêmamaxã nüxü ticuaxüügüxüçax ya torü Cori ya Tupana. Rü ñuxma nax taüta ngêma ínachianexüwa tangugüxü, rü tama nüxü tacuax nax ngexürüüxümaxã tá nüxü ticuaxüügüxüçax ya torü Cori ya Tupana —ñanagürü.

²⁷Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanayexrü ga Faraóũ nax nügütama nataiácharü maxũãxêxêxüçax nax yemaacü tama yangexgüaxüçax ga yema Iraétanüxügu. ²⁸Rü yemaétüwa ga Faraóũ, rü Moichéxü ñanagürü: —iÍnaxüxü i nua, rü mea cügüna nadau nax tama wena nua chauxütawa cuxüxüçax! Erü ngêxguma wena chauxütawa cuxüxü rü tá cuyu —ñanagürü. ²⁹Rü nüma ga Moiché nanangãxü rü ñanagürü: —Marü mea nüxü quixu. Rü aixcüma tagutáma wena nua cuxütawa íchayadau —ñanagürü. ....

Tupana nanaxunagü rü tá nayue i Equítuanecüãxgü nanegü ga nüxíra buexü

11 ⁴⁻⁵Natürü naxüpa ga nax ínaxüxüxü ga Faraóũpatawa ga Moiché rü Faraóũxü ñanagürü: —Cori ya

Tupana rü ñanagürü cuxü: “Yixcü ngäxücüxü rü guxütáma i Equítuanegu tá chixügüchigü. Rü ngëxguma rü tá nayu i ngëma nane i nüxíraxüxü i wüxichigü i Equítuanecüãxpatawa. Rü cumax, Pa Faraóüx, rü cune ya nüxíraxücüwa tá inaxügü rü ñuxma tá ta ngëma nge i ngëma taxmarecü ngíne ya nüxíraxücüwa nangu. Rü ngëxgumarüxü tá ta nayue i guxüma i naxünaxacügü i yatüxü i nüxíraxügüxü. ⁶Rü guxüwatáma i Equítuanewa i duüxügü rü tá naxauxe erü ngúxü ningegü. Rü nüxcüma rü taguma yemaacü ngúxü ningegü ga duüxügü, rü tagutáma wenaxarü ñuxgu nangexma”, ñanagürü ga Cori ya Tupana. ⁷Natürü ngëma Iraétanüxü nawa ngëxmägüxü i naane rü taxuxüma i ngëma chixexü nawa nangu. Rü natanüwa rü tá nachianemare, rü woo i airügü rü taxuxütáma narüngüxtanüxü. Rü ngëmaäcü, Pa Faraóüx, rü tá nüxü pecuax nax yimá Cori ya Tupana nüxü naxunetaxü i ngëma Iraétanüxügü rü tama i pexü. ⁸Rü ñuxüchi guxüma i ñaa curü ngüxëëruügü rü chauxütawa tá naxí. Rü düxwa chopexegu nacaxápxügüäcüma tá choxna nacagü, rü ñanagürügü tá: “iRü ípechoxü i nua namaxá i guxüma i cutanüxügü!” ñanagürügü tá. Rü naxüpa i ngëma, rü taxütáma nua chixügachi —ñanagürü ga Moiché. Rü yexguma nüma ga Moiché rü nanuácüma Faraóüpxewa ínaxüxü. ⁹Rü yemawena ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —Nüma i Faraóü rü taxütáma pega naxínü, rü ngëmacax i nua Equítuanewa rü yexeraäcü tá chanaxü i taxacü i taguma nüxü idauxü —ñanagürü. ....

Üpetüchiga

12 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxá rü Aróümaxá nidexa ga Equítuanewa, rü ñanagürü: ²—Rü daa tauemacü ya taunecü namaxá ixügücü, rü yimá rü gucüma ya tauemaciáru yexera tá nixí nax nagu choxü picuaxüügüxü. ³iRü guxüma i Iraétanüxügümaxá nüxü pixu, rü ñapegürü tá nüxü: “Doma tauemacügu rü norü 10 i ngunexügu, rü Tupana nanaxwaxe i wüxíxechigü i pema rü peyamax i wüxi i carnéru rüexna wüxi i chíbuxacü i wüxichigü ya ípatawa! ⁴Rü ngëxguma wüxi ya ípatacüãx i duüxügü rü noxretama yixíxgu rü tama nüxü naguxgux i ngëma carnéruxacü, rü name nixí i namücü i nüxna ngaicamaxüna naxu nax ngëmamaxá wüxigu nangöxgüaxüçax. Rü name nixí i düxüxügüexpüxgu inanachexügü nax wüxichigü mea nüxü yanguxüçax i guxüma i ngëma nüxna naxuxü. ⁵Natürü ngëma naxüna rü chanaxwaxe nax nayatüxü rü wüxi ya taunecü nüxü ngëxmaxü rü taxuwama nachixexü. Rü name nax wüxi i carnéruxacü rüexna wüxi i chíbuxacü nax yixíxü. ⁶Rü namaxá tá penguxü ñuxmatáta doma ya tauemaciáru 14 i ngunexüwa nangu. Rü ngëma ngunexüaru yáuanecü rü guxáma i pemax i Iraétanüxügü rü wüxichigü tá peyamax i ngëma pexüna. ⁷Rü tá penayaxu ya nagü i ngëma naxüna. Rü yimá nagümaxá tá ípenachaegu i perü íãxcüwawa i wüxichigü ya yima í ya nawa penangóxüne i ngëma naxüna. ⁸Rü ngëma chütaxügu tá penangöxgü i namachi i iguxü ya maxë ya üxücümaxá

aéxũxũ. Rũ namaxã tá penaxũxbũxũ i paũ i ngearũ puxẽerũũáxũ. ⁹iRũ bai i íxraxũ i ngẽma namachi rũ tá ngáxũraxũ rüexna muxraxũ tá pengóxũ! iRũ guxũma i namachi rũ naeru rũ naparagũ rũ naxũnũtagũ, rũ ípenagu! ¹⁰iRũ taxuxũtãma ípeyaxũxexẽ i perũ moxũãcũruxũ! Rũ ngẽxguma chi íyaxũxgu i ngẽma namachi rũ name i noxtacũma peyagu. ¹¹Rũ tá peyange ya perũ naixmenaxã, rũ meama pengaxãẽgũãcũma rũ pichapatuãxgũãcũma tá pepaxaãxẽ nax penangõxgũxũ i ngẽma namachi. Rũ ngẽma chũtaxũ rũ Coriarũ Üpetũchiga tá nixĩ i naéga. ¹²Erũ choma rũ ngẽma chũtaxũ rũ nua Equítuanewa tá chaxũpetũ. Rũ wũxichigũ ya Equítuanecũãxaru ípatawa tá chayamaç ya yimá nüxíraxũcü ya nanegũ rũ nüxíraxũxũ i naxũnaxacũgũ i yatũxũ. Rũ tá ngẽma Equítuanecũãxgũxũ nüxũ chadauxexẽ nax ngẽma namaxã natupanaáxũ rũ yangearũ poraáxũ nax naétũwa nachogũxũ. Erũ chomatama ya Tupana nixĩ i chanaxuegũxũ i ngẽma chaxũxũ. ¹³Natũrũ ngẽxguma yimá nagũmaxã ípeyachaegugũgũ i perũ íãxcũwa, rũ ngẽmawa tá nüxũ chacuax nax aixcũma chauga pexĩnũexũ. Rũ ngẽxguma nüxũ chadauxgu ya yimá nagũ i perũ íãxwa, rũ tá nüxũ chaxũpetũmare rũ taxũtãma chayamaç ya yimá nüxíraxũcü ya pene i ngẽxguma chanapoxcuegu i ngẽma Equítuanecũãx i duũxũgũ. ¹⁴Rũ pema rũ guxcũma ya taunecũgũ tá penaxũchiga i ngẽma ngunexũ nax ngẽmaãcü nüxna pecuaxãchiexũcax i ngẽma chũtaxũ i nagu chanadaixũ i nüxíraxũgũxũ i

nanegũ i Equítuanecũãxgũ. ¹⁵Rũ ngẽma Üpetũchiga rũ 7 i ngunexũ tá penaxũchiga. Rũ guxũma i ngẽma 7 i ngunexũgũ rũ paũ i ngearũ puxẽerũũáxũxĩcatama tá pengõxgũ. Rũ ngẽmacax i guxũma i ngẽma 7 i ngunexũgũ rũ tama penaxwaxe nax pepatawa pexũ nangexmaxũ i ngẽma paũaru puxẽerũxũ. Rũ yíxema paũ i puxẽerũũáxũ ngóxe i ngẽma 7 i ngunexũgũ rũ yíxema rũ tá petanũwa tũxũ ípetaxũchi”, ñanagũrũ ga Cori ya Tupana.

.....

²¹Rũ yexguma ga Moiché rũ naxcax nangema ga guxũma ga yema Iraétanũxũgũaruã ãẽxgacũgũ, rũ ñanagũrũ nüxũ:

.....

²⁵—Rũ ngẽxguma nawa pengugũgũ i ngẽma naane i Cori ya Tupana pexna ãxchaũxũ ga yema pemaxã inaxunetaxũrũxũ, rũ pema rũ tá guxcũma ya taunecũgũ penaxũchiga i ngẽma Üpetũchiga. ²⁶⁻²⁷Rũ ngẽxguma pexacũgũ tá pexna caxgu rũ taxacũchiga nax yixĩxũ i ngẽma pexũchigaxũ, rũ pema rũ tá penangãxũ, rũ ñaperũgũgũ tá: “Rũ ñaa naxũna rũ tayamaç naxcax i Cori ya Tupanaaru Üpetũchiga nax ngẽmaãcü nüxũ icuaxũũgũxũcax. Rũ yexguma nadaiaxgu ga Equítuanecũãx nanegũ ga nüxíraxũgũxũ, rũ nüxũ naxũpetũmare ga yema Iraétanũxũ nanegũ ga Equítuanewa yexmagũxũ, rũ taxuxũma nimaç. Rũ yemaacũ ga tatanũxũ rũ taxũema tayu” —ñanagũrũ ga Moiché. Rũ yexguma ga yema Iraétanũxũgũaruã ãẽxgacũgũ rũ ñaxtũanegu nanangũcuchigũ, rũ Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũgũ. ²⁸Rũ ñuxũchi

ínixĩ, rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana Moichémaxã rü Aróúmaxã nüxü ixuxürüxü.

Nayue ga Equítuanecüãx nanegü ga nüxíraxüügüxü

²⁹Rü meama ngäxücüxü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü norü orearü ngerüxü namu nax wüxichigü ga Equítuanecüãxgüpatawa nadaiaxüçax ga nanegü ga nüxíraxüügüxü. Rü yexgumarüxü ta ga Equítuanecüãxaru äëxgacü ga Faraóú nane ga nüxíraxücü rü nayamaç, rü woo naxünaxacügü ga iyatüxü ga nüxíraxüxü, rü nanadai. ³⁰Rü nüma ga Faraóú rü norü ngüxëëruügü rü guxüma i Equítuanecüãxgü rü ínariüdagü ga yema chütaxügu. Rü poraäcü aita naxüe rü naxauxe ga guxüma ga Equítuanewa, yerü guxünema ga Equítuanecüãxpatawa rü nayu ga wüxi. ³¹Rü yematama chütaxügu rü nüma ga Faraóú rü Moichéçax rü Aróúçax nangema, rü ñanagürü nüxü: —iÍpechoxü i nua natanüwa i ñaa chorü duüxügü! iRü nüxü peyarücuaxüxügü ya yimá perü Cori ya Tupana, ngëma pema nagu perüxínüexürüxü! ³²iRü ëcü peyagagü i perü carnérugü rü perü wocagü ngëma penaxwaxerüxü! iRü ípechoxü i nua! iRü perü Tupanana chaüçax pecagüe! —ñanagürü. ³³Rü nüma ga Equítuanecüãxgü rü Iraétanüxügüxü nipaxagü nax Equítuanewa ínachoxüçax, yerü nügügu narüxínüe nax guxütáma yuexü. ³⁴Rü nümagü ga yema Iraétanüxü rü nanayauxcharagü ga yema paüchara ga ngearü puxëëruüáxü. Rü guxünema ga norü tauxtamaxã naxchirugu

nananuquegü rü nügüätügu nayanagü. ³⁵Rü ñüxüchi yema Equítuanecüãxgüxütawa naxçax ínacagü ga naxchirugü rü norü ngaxãëruügü ga úirunaxçax rü diërumünaxçax. ³⁶Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema Equítuanecüãxgüaxü nanatauxchaxëxë nax norü ngüchaümaxã yema Iraétanüxügüna naxägüaxüçax ga yema nüxna naxçax nacagüxü. Rü yemaacü ga yema Iraétanüxügü rü nayana ga yema Equítuanecüãxaru yemaxügü.

Equítuanewa ínachoxü ga Iraétanüxügü

³⁷Rü Rächéwa ínachoxü ga yema Iraétanüxügü, rü Chúcowa naxí. Rü 600,000 ga yatügü ga churarawa imexü nayexmagü. Rü naétiwa nayexmagü ga ngexügü rü buxügü ga tama ixugüxü. ³⁸Rü nawe narüxĩ ga muxüma ga togü ga duüxügü, rü nayagagü ta ga norü carnérugü rü wocagü. ³⁹Rü yema nax nangechicagüxügüga rü taxucürüwama norü ónata namexëëgü, yerü ga Equítuanecüãxgü rü nachixüanewa chixri ínanawoxü. Rü yemaçax paü ga ngearü puxëëruüáxü naxügü nawa ga norü paüchara ga ngearü puxëëruüáxü ga Equítuanewa yangegüxü. ⁴⁰Rü 430 ga taunecü nixĩ ga Equítuanewa nayexmagüxü ga Iraétanüxügü. ⁴¹Rü yematama ngunexü ga nagu 430 ga taunecüwa nax nanguxügu nixĩ ga yema nachixüanewa ínachoxüxü ga guxüma ga Cori ya Tupanaarü duüxügü ga Iraétanüxügü. ⁴²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema chütaxüxü naxuneta nax ínamuxüáxüçax ga norü duüxügü ga Equítuanewa. Rü yemaçax nanaxwaxe nax gücü ya taunecügu naxüchigagüaxüçax

ega nawa nanguuxũgu i ngẽma ngunexũ, nax yemaacũ nũxna nacuaãxãchixũcax ga ñuxãcũ Cori ya Tupana ínanguxũxẽẽxũ ga Equítuanewa.

Ñuxãcũ tá nanaxũchiga i Üpetũchiga

⁴³Rũ nüma ga Cori ya Tupana rü Moichẽmaxã rü Aróũmaxã nidexa rü ñanagürü: —Ñuxma rü tá pemaxã nũxũ chixu i ñuxãcũ tá penaxũchiga i Üpetũchiga. Rũ tama name i ngẽma duũxũgũ i tama Iraétanũxũ íxũgũxũ rü nax nangóõxũ i ngẽma naxũna i chauxcax imáxũ. ⁴⁴Nattürü ngẽma perü duũxũ i diêrumaxã naxcax petaxexũ rü ñuxũchi marü íwíechaxmũũpexechiraũxũ, rü marü name i nanangõx i ngẽma naxũna. ⁴⁵Natürü ngẽma to i nachixũanecũãx i duũxũ i petanũgu naxũanexũ rüexna petanũwa puracũxũ diêrucax, rü taxuacũma nanangõx i ngẽma naxũna i chauxcax pemáxũ. ⁴⁶Rũ ngẽma naxũna i chauxcax pimáxũ rü penaxwaxe i wũxichigũ ya ípatawa penangõx. iRũ taxũtãma ípatawa ípenangexechi rü bai i íxraxũ i namachi, rü taxũtãma peyapuxẽxẽ ya naxchinaãxã! ⁴⁷Rũ ngẽmaãcũ tá penaxũchiga i guxũma i pema ya Iraétanũxũgũ —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

.....

Tupana rü wũxi ga caixanexũgu rü ùxũxemagu ínayaxũmũcũ ga Iraétanũxũgũ

13 ¹⁷Rũ yexguma Faraóũ yema Iraétanũxũgũxũ ingexgux, rü Tupana rü tama yema nama ga Piritéutanũxũgũarü naanewa daxũgu nayagagũ, woo yema nax yixĩxũ ga nama

ga wexwa Canaáũanewa daxũ. Yerü nüma ga Tupana rü nagu narũxĩnũ ga yema Iraétanũxũgũ rü chi yema Piritéutanũxũgũmaxã nügu nadaixgu, rü ngürüãchi yemacax Equítuanecax nawoegu. ¹⁸Rũ yemacax ga Tupana rü yema nama ga Már ga Dauchiũxũanacũgu idaxũguama namaxã ínayaxũegu ñuxmata yema ínachianexũwa nachopetü. Rũ nüma ga Iraétanũxũgũ rü ñoma churagarürũxũ meama nichima ga yexguma Equítuanewa ínachoxũxgu. ¹⁹Rũ nüma ga Moiché rü nayana ga Yúchechinaãxãgũ, yerü Yúche rü naeneegũna naxãga ga nax yanaãxũcax ga naxchinaãxãgũ ga yexguma tá Equítuanewa ínachoxũxgu. Yerü nüma ga Yúche rü nayaxõ nax Tupana rü aixcũma tá ínanguxũxẽẽxũ ga yema Iraétanũxũgũ ga Equítuanewa. ²⁰Rũ nüma ga Iraétanũxũgũ rü Chũcowa inaxĩãchi, rü Etãũgu nayapegũ ga ngextá yema chianexũ íxũgũxũwa. ²¹Rũ ngunecũ rü nüma ga Tupana rü wũxi ga caixanexũgu yema Iraétanũxũgũxũ ínixũmũcũ rü napexegu nixũema ga nũxũ nax nacuaãxgũxũcax ga ngextá tá nax naxĩxũ. Rũ chũtacü rü Tupana rü wũxi ga ùxũemagu nayaxũmũcũ nax nangóonexũcax. Rũ yemaacũ nũxũ natauxcha ga ngunecũ rü chũtacü nax inaxĩxũ. ²²Rũ yema caixanexũ rü napexegu nixũema ga ngunecũ, rü yema ùxũema rü nayabáixmaũ ga chũtacü.

.....

Már ga Dauchiũxũwa nichoũ ga Iraétanũxũgũ

14 ⁵Rũ nüma ga Equítuanearü ãẽxgacü rü nũxũ naxĩnũchiga nax yema Iraétanũxũgũ rü marü

naxĩgũxũ. Rũ yemaçax ga nũma ga Faraóũ rũ norũ ngũxẽerũgũ rũ naxũchicũxũarũ ĩnũãgũ, rũ ñanagũrũgũ nũgũmaxã: —¿Tũxcũũ nũxũ ĩngexgũxũ ĩ ngẽma Iraétanũxũgũ nax ngẽmaãcũ taxũema tũxũ puracũexũçax ĩ ñũxmax? —ñanagũrũgũ. ⁶Rũ yemaçax ga Faraóũ rũ yexgumatama norũ duũxũgũxũ namu nax namexẽãxũçax ga naweũ ga daiwa namaxã naxũxũne. Rũ ĩnayagagũ ga guxũma ga norũ churaragũ. ⁷Rũ nanamexẽxẽ ta ga 600 ga norũ churaragũweũ ga daiwa mexũne. Rũ naétũ nayexma ga norũ churaragũarũ ãẽxgacũgũweũ ga guxũma ga Equítuanewa ne ĩxũne. ⁸Rũ woo nũma ga Faraóũ nũxũ nax nadauxũ ga ñuxãcũ Tupanaarũ poramaxã ĩnachoũxũ ga Iraétanũxũ, natũrũ tama ĩnaxĩnũchaũ rũ yema Iraétanũxũwe ningẽchĩgũama. Yerũ ga Tupana rũ nanayexrũ nax yemagu naxĩnũxũçax ga Faraóũ. ⁹Rũ nũmagũ ga Equítuanecũãxgũ rũ guxũma ga norũ churaragũmaxã rũ naweũgũmaxã rũ norũ cowarũgũmaxã ĩnaxĩãchi nax nawe nangẽgũxũ ga yema Iraétanũxũgũ. Rũ Már ga Dauchiũxũcutũgu nũxũ ĩnayangagũ ga yema ĩyapegũxũgu ga Piaxĩruarũ ngaicamagu ga Baachefóũarũ tũxmaxtagu. ¹⁰Rũ yexguma yema Iraétanũxũgũ rũ yãxũgu nũxũ nadaugũgu ga Faraóũ rũ norũ churaragũ, rũ norũ cowarũgu ga yema ne naxĩxũ, rũ poraãcũ namũie. Rũ Cori ya Tupanana nacagũ nax nũxũ nangũxẽxũçax. ¹¹Rũ yexguma ga yema duũxũgũ rũ Moichéxũ ñanagũrũgũ: —¿Tũxcũũ nua ĩnachianexũwa toxũ cugagũ nax nuxã tayuexũçax? ¿Ëxna cuxçax rũ Equítuanewa rũ tama ningu ĩ tauque nax

ngexta tataxgũxũçax? ¿Rũ tũxcũũ ngexũ tomaxã cuwagũ? ¿Rũ tũxcũũ Equítuanewa toxũ ĩcugaxũ? ¹²Rũ yema nixĩ ga cumaxã nũxũ tixugũexũ ga Equítuanewa ga yexguma ñatagũgu: “Rũ nüétama ega Equítuanecũãxaxũ tapuracũegu”. Rũ narũmemae toxũ nax norũ puracũtanũxũ nax tixĩgũxũ rũ tama nuxã ĩnachianexũgu nax tayuemarexũ —ñanagũrũgũ. ¹³Rũ yexguma ga Moiché rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ nũxũ: —¿Taxuçaxma pemũe! ĩRũ mea ĩperũchomare rũ naxçax perũdaunũ nax ñuxãcũ pexũ tá nax ĩnapoxũxũ ya Cori ya Tupana! Erũ ngẽma Equítuanecũãxgũ ĩ ñũxma nũxũ pedauxũ, rũ tagutãma wena nũxũ pedaugũ. ¹⁴ĩRũ pema rũ taxuçaxma pexoegaãxẽgũ! Erũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tá pexũ ĩnapoxũ —ñanagũrũ. ¹⁵Rũ yexguma ga Cori ya Tupana rũ Moichéxũ ñanagũrũ: —¿Tũxcũũ chorũ ngũxẽẽçax ĩcuca? ĩRũ marũtama nax cuyumũxẽxũ! ĩRũ cũ namu ĩ ngẽma Iraétanũxũgũ rũ ĩnaxĩamãx! ¹⁶ĩRũ cuma rũ nayaxu ya curũ naixmenãxã, rũ márchixũétũgu nawex! Rũ ngẽma márchixũ rũ tá nũgũna nixĩgachichixũ nax ngẽmaãcũ ngẽma Iraétanũxũgũ rũ paanexũwa nax yachoũxũçax. ¹⁷Rũ choma rũ tá chanangexrũ ĩ ngẽma Equítuanecũãxgũ nax tama pega naxĩnũexũçax rũ pewe yangẽxũtanũxũçax. Rũ ngẽmaãcũ tá chanangoxẽxẽ ĩ chorũ pora. Rũ pema tá nũxũ pedau ĩ ngẽma namaxã ngupetũxũ ĩ Faraóũ, rũ guxũma ĩ norũ churaragũ ĩ nacutũgu ĩmarexũ, rũ ngẽma norũ churaragũ ĩ cowaruétũgu ĩxũ, rũ ngẽma norũ churaragũ ĩ cowaru itũgũxũ ĩ cárgu ĩxũ. ¹⁸Rũ ngẽxguma Faraóũpexewa rũ

guxũma i ngẽma norũ churaragũpexewa chaugũ chawexgu nax ñuxãcũ chaporaxũ, rũ nũma i Equítuanecũãxgũ rũ tá nũxũ nicuãxãchitanũ nax aixcũma Cori ya Tupana chixixũ —ñanagũrũ. ¹⁹Rũ yexgumatama ga yema Tupanaarũ duũxũ ga daxũcũãx rũ yema caixanexũ ga noxri Iraétanũxũpexegu ixĩxũtanũchiréxũ rũ nixĩgachitanũ rũ wixweama naxãgũ. ²⁰Rũ yemaacũ ga yema caixanexũ rũ Equítuanecũãxgũ rũ Iraétanũxũgũarũ ngãxũmachatexewa nixiãchi. Rũ yema Equítuanecũãxgũcax rũ nanaxẽanexẽ natũrũ Iraétanũxũgũcax rũ nanangóonexẽxẽ. Rũ yemaçax nixĩ ga Equítuanecũãxgũ ga taxucũrũwama Iraétanũxũgũxũ iyangaugũxũ ga yema chũtaxũgu. ²¹Rũ yexguma ga Moiché rũ már-étũgu nawexchacũxũ. Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ yema chũtaxũgu rũ inanaxũxẽxẽ ga wũxi ga poracũ ga buanecũ ga éstewaama ne ũcũ ñuxmata yangunexũmare. Rũ yemaacũ ga yema már rũ taxregu niyauyexũchixũ. Rũ yemaacũ nixĩ ga Cori ya Tupana ga yapayechitamaxẽẽaxũ ga már. ²²Rũ yemaacũ paanexũwa nichoũ ga Iraétanũxũgũ, yerũ taxregu niyauyexũchixũ ga dexá. Rũ naxmachatexewa nichoũ, rũ ñoma wũxi i taxacũ i ãxtapũxũrũxũ nixĩgũ ga norũ tũgũnecũwawa rũ norũ toxwecũwawa ga dexá. ²³Rũ guxũma ga churaragũ ga icowaruáxũ rũ yema churaragũ ga cowaru itũgũxũ i cárgu ixũ rũ Iraétanũxũgũwe nangégũ ñuxmata yema már- arũ ngãxũtũwa nangugũ. ²⁴Natũrũ yexguma marũ ngunetũxũwa nangugũ, rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ yema caixanexũ ga ũxiemarũxũ ixĩxũwa

Equítuanecũãxgũarũ churaragũxũ nadawenũ. Rũ nanatoõxégũ nax nũgũmaxátama nanuexũcax. ²⁵Rũ yema norũ cárgũ ga cowaru itũgũxũ rũ ñnayichũcũgũ, rũ ngechĩcuãcũ ñaxtũanegu nitũgũmare. Rũ yemaçax ñanagũrũgũ: —iNgĩxã tibuxmũ i nua! Erũ Tupana rũ naétũwa ñayuxu i ngẽma Iraétanũxũgũ rũ tamaxã nanu i yixema —ñanagũrũgũ. ²⁶Rũ yexguma marũ guxũma ga Iraétanũxũgũ inguũgu, rũ Tupana rũ Moichéxũ ñanagũrũ: —iËcũ ngẽma már-arũ dexáétũgu nawexchacũxũ nax ngẽma dexá rũ nũgũna wena naxũxũchiũxũcax rũ ngẽmaacũ ngẽxma nayixũcax i ngẽma Equítuanecũãxgũ namaxã i norũ cárgũ rũ norũ cowarugũ! —ñanagũrũ. ²⁷Rũ nũma ga Moiché rũ yema Tupana namaxã nũxũ ixuxũãcũma nanaxũ. Rũ már- arũ dexáétũgu naxuchacũxũ rũ yemaçax ga moxũãcũ nax yangunexũ rũ nũgũna naxũxũchixũ ga dexá. Rũ yemachaxwa nũgũ ñnibuxmũchaũ ga Equítuanecũãxgũ. Natũrũ yexguma nũgũ iyabuxmũxgux, rũ már-arũ dexámaxã narũbuxmũama, rũ yexma nayi. Rũ yemaacũ Tupana yexma márgu nanayixẽxẽ ga yema Equítuanecũãxgũ. ²⁸Rũ yexma nayi ta ga norũ cárgũ, rũ norũ churaragũ ga icowaruáxũ, rũ guxũma ga yema churaragũ ga ichoũxũ ga yema márwa nax Iraétanũxũgũwe nangégũxũcax. Rũ guxũma ga yemagũ rũ yexma nayue rũ taxuxũma ñayaxũ ga yexguma nũgũna naxĩxgu ga yema márchixũ.
.....

15 ¹Rũ yexguma ga Moiché rũ yema Iraétanũxũgũ rũ Cori ya Tupanaxũ nicuãxũxũgũ namaxã ga ñaa

wiyae rü ñanagürügü: “Choma rü tá chawiyae rü nüxü chicuaxüxü ya Cori erü nüxü narüporamae i tórü uanügü rü ngëmacax márgu nanayixëxë i ngëma churaragü rü norü cowarugü. ²Corixü nax chicuaxüüxüçax nixi i chawiyaexü erü nüma nixi i choxü naporaxëxü rü choxü namaxëxü. Rü nüma nixi i chorü Tupana yixixü rü ngëmacax guxügutáma nüxü chicuaxüxüecha. Rü nüma rü chaunatiarü Tupana nixi, rü ngëmacax guxügutáma chanataxëxë.

.....

¹¹Pa chorü Cori ya Tupanax, rü ngëma duüxügü namaxá tupanaáxütanüwa rü nataxuma i taxacü i cumaxá wüxiguxü. Rü nataxuma i taxacü i cuxrüxü üünexü rü nüxü cuaxüchixü. Erü taxucürüwama togü nanaxü i ngëma taxü i mexügü i toxçax cuxüxü. Rü ngëmacax name nax cuxü ticuaxüügüxü. ¹²Rü icunawex ga curü pora rü yemaçax torü uanügüétügu nayagoxüchixü ga dexá ñoma waixümü inagagüxürüxü. ¹³Rü ngëma toxü nax cungechaüxügüga mea tomaxá icucuax nax Equítuanecüãxgümexëwa toxü ícunguxüxëxü. Rü curü poramaxá tá toxü quigagü nawa i ngëma naane i mexü i tomaxá icuxunetaxü”, ñanagürü ga norü wiyaeawa.

.....

Dexá i üxchiüxüchiga

²²Moiché rü yema Iraétanüxügümaxá yema Már ga Dauchiüxüna nixigachi rü nachica ga chianexü i Chúgu áégaxüwa naxi. Rü tomaepüx ga ngunexü inaxi rü tama dexáxü inayangaugü. ²³Rü yexguma Márawa nangugügu, rü yexma dexáxü inayangaugü natürü taxucürüwama nawa

naxaxegü yerü naxüxchiü. Rü yemaçax nixi ga Máragu naxüégaüãxü ga yema nachica. (Rü yema naéga rü Naxüxü ñaxüchiga nixi.) ²⁴Rü nüma ga duüxügü rü chixri Moichéchigagu nidexagü rü nüxna nacagüe: —¿Taxacüwa tá itaxaxegüxü? —ñanagürügü. ²⁵Rü yexguma ga Moiché rü Cori ya Tupanaarü ngüxëçax ínaca. Rü nüma ga Tupana rü Moichéxü nanawex ga wüxi ga naixacü ga metanüxü. Rü nüma ga Moiché rü nanawoochi ga yema naixacü rü natüchiüwa nanatáe. Rü yemamaxá nüxü inayarüxo ga nax naxüxchiüxü ga dexá. Rü yéma nixi ga Tupana ga Iraétanüxügüxü naxüxü rü nüxna naxãaxü ga norü mugü nax yemaacü tá mea naxçax namaxëxüçax. ²⁶Rü Tupana rü ñanagürü nüxü: —Ngëxguma chi ipexñüegu i ngëma pemaxá nüxü chixüxü, rü penaxüxgu i ngëma namaxá chataãxëxü, rü naga pexñüegu i ngëma chorü ucuxëgü, rü peyanguxëxgu i ngëma mugü, rü taxuxütáma núma pexçax chanamu i ngëma daaweanegü ga Equítuanecüãxgüçax yéma chamuxü. Erü choma nixi i perü Cori ya Tupana i pexü charümexëxü chixixü —ñanagürü. ²⁷Rü yemawena rü wüxi ga nachica ga Elíüwa nangugü. Rü yéma nayexma ga 12 ga puchu rü 70 ga moru. Rü yexma dexáxütágu napegü.

Öna ga Tupana duüxügüna äxü

16 ¹Rü guxüma ga Iraétanüxügü rü inaxiächi ga Elíüwa. Rü yema chianexü ga Chíügu áégaxüwa nangugü. Rü ngëma chianexü i Chífü, rü Elíü rü maxpüne ya Chinaímachatexewa nangexma. Rü yexguma yéma

nangugügu rü marü wüxi ya tauemacüarü ngãxü ningeüga Equítuanewa nax ínachoxüxü. ²Rü yema nachica ga chianexü i Chíüwa nixí ga guxüma ga yema duüxügü rü Moichémaxã rü Aróümaxã wena nanuexü. ³Rü ñanagürügü nüxü: —Narümemaē chi nixí ga Cori ya Tupana rü noxtacüma Equítuanegu toxü nadajüxü. Yéma rü buetaregü ga namachimaxã ixãäcugücütanüwa tarütogü rü meama tachibüe, natürü pema rü nua ínachianexüwa toxü pegagü nax taiyamaxã nuxã toxü pedajüxüçax —ñanagürügü. ⁴Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —Ñuxma rü tá chanaxü nax òna naxçax charüiyixëxü i daxüguxü i naanewa. Rü nüma i duüxügü rü wüxichigü i ngunexügu rü tá nawa naxüxü nax nayauxgüäxüçax i ngëma wüxi i ngunexüçax inguxü. Rü ngëmawa tá nüxü chaxü i ngëma duüxügü ngoxi chauga naxínüe rüçxna tama —ñanagürü.

.....

⁸Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü yema duüxügümaxã nidexa rü ñanagürü nüxü: —Rü yicü yáuanecü rü Cori ya Tupana rü tá pexna nanaxã i namachi nax penangóxüçax, rü paçmama rü tá pexna nanaxã i muxütama i paü, erü nüma ya Tupana rü pexü naxínü nax nachigagu chixri pidexagüxü. ¿Rü texégü tixígü i tomax? Pema rü tama tochiga nixí i chixri pidexagüxü, natürü Cori ya Tupanachiga nixí —ñanagürü.

.....

²³Rü nüma ga Moiché rü namaxã nüxü nixu rü ñanagürü: —Cori ya

Tupana rü tüxü namu nax irüngüxü i moxüarü ngunexügu. Natürü ngëma nax irüngüxü rü naguxicatama irüxínüexüçax nixí. Rü ngëmacax name nixí i ñuxmatama penaxü i ngëma pewemü i pexüxchaüxü rü penamuxra i ngëma perü òna i pemuxrachaüxü, rü namaxã penguxügü i guxüma i ngëma pexü íyaxüxü perü moxüäcüruxü —ñanagürü. ²⁴Rü yema Moiché namaxã nüxü ixuxürüüäcü nanaxügü. Rü namaxã nanguxügü ga yema norü òna ga íyaxügüxü norü moxüäcüruxü. Rü yemaacü tama nüxü niyixe rü tama nüxü nixöxmiäç ga yema norü ònagü. ....

³¹Rü nüma ga Iraétanüxügü rü manámaxã nanaxügü ga yema òna ga nadexü. (Rü ngëma naéga rü “¿Taxacü nixí i ñaa?” ñaxüchiga nixí.) Rü yema maná rü ñoma chicurichirerüxü nixí natürü nachox, rü naaca rü ñoma paü i beruremaxã äacaxürüxü nixí. ....

³⁵Rü 40 ga taunecü nixí ga Iraétanüxügü ga manámaxã naxäwemügüxü ñuxmata naane ga Canaäüwa nangugü. ....

Dexá ga nutawa nagoxüchiüxüchiga

17 ¹Rü guxüma ga Iraétanüxügü rü ínachoxü nawa ga yema nachica ga chianexü ga Chíügu äégaxü, rü meama inaxí yema Cori ya Tupana namaxã nüxü ixuxürüxü. Rü yemawena rü wüxi ga nachica ga Refidüwa nangugü rü yexma napegü. Natürü yéma rü nataxuma ga dexá nax duüxügü nawa axegüxüçax. ²Rü

yemacax Moichémaxã narüxutagagü rü ñanagürügü: —iËcü toxü ixaxegüxëxë i ñuxmax! —ñanagürügü. Rü yexguma ga Moiché rü nanangãxü rü ñanagürü: —¿Tüxcüü chomaxã perüxutagagü? ¿Rü tüxcüü Tupanaxü pexügü? —ñanagürü. ³Natürü nüma ga duüxügü rü nitaxawae rü yemacax Moichémaxã narüxutagagüama rü ñanagürügü: —¿Tüxcüü ga toxü ícugaxüxü ga Equítuanewa? ¿Ëxna taxawamaxã toxü cudaxüçax wüxigu tümamaxã ya toxocügü rü toxünagü? —ñanagürügü. ⁴Rü yexguma ga Moiché rü nayumüxë rü Tupanaxü ñanagürü: —¿Taxacü tá chaxüxü namaxã i ñaa duüxügü? Erü marü íxraxü nataxu nax nutamaxã choxü yamaxgüxü —ñanagürü. ⁵Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxü rü ñanagürü: —iËcü inachi rü duüxügüpexegu ixü namaxã i ñuxre i ngëma Iraétanüxügüarü äëxgacügü! iRü yange ta ya yima curü naixmenaxã ga namaxã márchüüwa cunacuajxcane, rü inaxüächi namaxã i ngëma duüxügü! ⁶Rü choma rü tá yima maxpüne ya Oréxgu äéganewa cuxü charüngüxëxë yima maxpünetapüxwa. Rü yima maxpünetapüxwa tá cunacuajxca rü ngëma tá nanagoxüchixü i dexá nax duüxügü nawa axegüxüçax —ñanagürü. Rü nüma ga Moiché rü yema Tupana nüxü ixuxüächü nanaxü napexewa ga yema Iraétanüxügüarü äëxgacügü. ⁷Rü yema nachica rü Meríbagu nanaxüéga, yerü ga Iraétanüxügü rü yema nachicawa Moichémaxã narüxutagagü. Rü to ga naéga ga nagu naxüégaügüxü nixí ga Mácha, yerü yéma nixí ga Tupanaxü naxügüxü ga yexguma

ñagügu: “¿Ëxna nanuxmaxü yixixü ya Tupana rü Ëxna taxucüma i nua tatanüwa?” ñagügu.

Amaléxtanüxügümaxã nügü nadai ga Iraétanüxügü

⁸Rü yema Amaléxtanüxügü rü yema nachica ga Refidügu äégaxüwa naxí nax Iraétanüxügümaxã nügü nadaxüçax. ⁹Rü yemacax nüma ga Moiché rü Yochuéxü ñanagürü: —iYadexechi i ñuxre i yatügü rü ñuxüchi inaxüächi nax namaxã pegü pedaxüçax i ngëma Amaléxtanüxügü! Rü chomax i moxü rü tá maxpünetapexewa changexma namaxã ya yima naixmenaxã ya Tupana norü pora nawa ngoxexéne —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Yochué rü nanaxü ga yema Moiché namaxã nüxü ixuxü. Rü inaxüächi nax nügü namaxã nadaxüçax ga yema Amaléxtanüxügü. Rü yoxni ga Moiché rü Aróü rü Úru rü maxpünetapexegu naxígü. ¹¹Rü yexguma Moiché unagüchacüügu rü Iraétanüxügü nixí ga rüporamaegüxü ga daiwa, natürü yexguma naxuechacüügu rü Amaléxtanüxügü nixí ga rüporamaegüxü. ¹²Natürü nüma ga Moiché rü nipachacüxü rü yemacax wüxi ga nuta nanayauxgü nax gumawa natoxüçax. Rü ñuxüchi ga Aróü rü Úru rü nanangenagüchacüxügü rü wüxichacüüwa naxü ga wüxi rü norü naichacüüwa naxü ga to. Rü yemaacü ga Moiché rü taguma narüxuechacüxü ñuxmata yanaxücumare ga üaxcü. ¹³Rü nüma ga Yochué rü Amaléxtanüxügüarü churaragüxü narüporamae, rü taramaxã nanadai. ¹⁴Rü yemawena ga Cori ya

Tupana rü ñanagürü Moichéxü:
—Chanaxwaxe i wüxi i poperagu
cunaxümatü i ñaa daichiga nax
guxüguma ngēmawa duüxügü nüxna
cuaxächie xücax. iRü namaxä nüxü iXu
ya Yochué nax choma rü tá
ichayanaxoxēxü i ngēma
Amaléxtanüxügü! —ñanagürü. ¹⁵Rü
nüma ga Moiché rü yexma nanaxü ga
wüxi ga amarearü guchicaxü rü “Cori
ya Tupana rü chorü cuaxruxü nixi”
ñaxügu nanaxüéga.

.....

Iraétanüxügü rü Maxpüne ga Chinaíwa nangugü

19 ¹⁻²Rü yema Iraétanüxügü rü
yexguma Equítuanewa
ínachoxügu rü düxwa Refidfüwa
nangugü rü yexma nayapegü. Rü yéma
inaxíachi rü maxpüne ga Chinaíarü
chianexüwa nangugü. (Rü yima
maxpüne rü Oréxgu rü ta naxáéga.) Rü
yexguma rü marü tomaepüx ga
tauemacü ningegü nax Equítuanewa
ínachoxüxü. Rü guma maxpúnearü
toxmaxtagu napegü. ³Rü guma
maxpúnegu nixi ga naxínagüxü ga
Moiché nax yexma Tupanamaxä nügü
nangaugüxücax. Rü guma maxpúnewa
nixi ga Moichémaxä yadexaxü rü ñaxü
nüxü: —iRü ñaatama orexü namaxä iXu
i ngēma Iraétanüxügü i
Acóbutanüxügü!: ⁴“Rü pema rü marü
nüxü pedau ga yema
Equítuanecüäxmaxä chaxüxü rü ñuxäcü
chaugüxütawa pexü chagagüxü ñoma
wüxi i İyü i mea naxacü tüxü igaxürüxü.
⁵Rü ngēxguma aixcüma guxüwama
chauga pexínüegu rü peyanguxēxgu i

ngēma pemaxä ichaxügaxü, rü guxüma i
nachixüanetanüwa rü tá pexüama nixi
icharüngüxēxü, erü guxüma i ñaa
naane rü choxrü nixi. ⁶Rü pema tá nixi i
chorü orearü uruügü i chopexewa
duüxügüétüwa pidexagüxü, rü wüxi i
chorü duüxügü i chaugaxicatama
ixínüexü tá pixígü.” Rü guxüma i ñaa
cumaxä nüxü chixuxü rü inamaxä nüxü
ixu i ngēma Iraétanüxügü! —ñanagürü.
⁷Rü nüma ga Moiché rü natáegu nawa
ga guma maxpüne rü
nanangutaquexexēx ga yema
Iraétanüxügüarü äxgacügü. Rü namaxä
nüxü nixu ga guxüma ga yema ore ga
Tupana namaxä nüxü ixuxü. ⁸Rü
yexguma ga yema Iraétanüxügü rü
wüxigu Moichéxü nangaxügü rü
ñanagürügü: —Tá tayanguxēx i
guxüma i ngēma Cori ya Tupana toxü
muxü —ñanagürügü. Rü nüma ga
Moiché rü Tupanamaxä nüxü narüxu ga
yema Iraétanüxügüarü ngaxü. ⁹Rü
nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü
Moichéxü: —Dücax, cumaxä nüxü
chixu, rü wüxi i caixanexü i
pamüemaxüwa tá chaugü cuxü chawex
nax ngēmaäcü i ngēma duüxügü rü
choxü nax naxínüexücax nax cumaxä
chidexaxü rü ngēmaäcü guxüguma cuxü
yaxögüaxücax —ñanagürü. Rü nüma ga
Moiché rü wenaxarü Cori ya
Tupanamaxä nüxü nixu ga yema
duüxügüarü ngaxü. ¹⁰Rü nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü:
—iËcü, namaxä nüxü yarüxu i ngēma
duüxügü nax nügü yamexēgüxücax i
ñuxmax rü moxü nax ngēmaäcü choxü
yacuaxüügüxücax! Rü name i nügü
niyauxgüchirugü. ¹¹Rü ëcü nügü

namexēēgü naxçax i paçmaacıarı
 ngunexü, erü ngēma ngunexügu tá nixī i
 ícharüxixü nagu ya yima maçpúne ya
 Chinaí napexewa i guxüma i ngēma
 duüxüğü. ¹²iRü inaxü i cuaxruüğü i
 norü guxücüwawa ya yima maçpúne
 nax tama nachopetüxüçax i duüxüğü!
 iRü namaxā nüxü ixu nax tama nagu
 naxígüxü ya yima maçpúne, rü bai tá ta
 nüxna nangaicamagüxü! Erü guxāma ya
 yíxema nüxna ngaicamaxe rü tá tayu.
¹³Rü yíxema maçpúnegu ínagüamáxe rü
 taxütáma tüxü pingóğü, natürü
 nutagümaxā rü würagümaxā tá nixī i
 tüxü pimāxgüxü. Rü nüétama nixī ega
 wüxi i duüxü yixígu rüexna wüxi i
 naxüna yixígu, rü taxütáma
 penamaxēxē. Natürü nüma i duüxüğü erü
 ngēxguma marü nüxü naxínüegu nax
 yacueāxü i carnéruchatacure, rü marü
 name nax yima maçpúneçax naxixü
 —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga Moiché rü
 ínarüxí nawa ga guma maçpúne nax
 duüxüğüxü yaxucüxēgüxüçax nax
 ñuxácü Tupanaxü yacuaxüüğüxüçax. Rü
 nüma ga duüxüğü rü nügü
 niyauxchirugü. ¹⁵Rü nüma ga Moiché rü
 ñanagürü nüxü: —iPegü pimexēēgü
 naxçax i paçmaacıarı ngunexü! iRü
 naxüpa i ngēma rü taxütáma
 pexmaçmaxā pemaxē! —ñanagürü. ¹⁶Rü
 yexguma noxri yangunegu ga
 paçmaacıarı ngunexügu rü
 naxāemacüane rü niduruane. Rü wüxi
 ga caixanexü ga pamüemaxü guma
 maçpúneétügu ínarüxí. Rü wüxi ga
 tagaxü ga nacornétagaraxüxü yéma
 inanaxü, rü yexguma yemaxü naxínüegu
 ga duüxüğü rü muümaxā niduxrue. ¹⁷Rü
 yemawena rü nüma ga Moiché rü yéma

ínapegüxüwa duüxüğümaxā ínaxüxü
 nax Tupanaxü íyadaugüxüçax. Rü guma
 maçpúnepechinüwa nayachaxāchitanü.
¹⁸Rü guxüwama ga guma maçpúne ga
 Chinaí rü narüçaxi yerü Tupana rü
 üxüemamaxā yexma ínarüxí. Rü yema
 caxixü rü ñoma wüxi ga üxüemarüxü
 nixī. Rü yexgumatama ga guma
 maçpúne rü poraäcü nixíāxcüxü. ¹⁹Rü
 yema naga ga nacornétagaraüxü rü
 yexeraäcü nitagachigü. Rü nüma ga
 Moiché rü Tupanamaxā nidexa, rü
 nüma ga Tupana rü nanangāxü. Rü
 yema naga ga Tupana rü ñoma
 duruanexürüxü nixī. ²⁰Rü nüma ga Cori
 ya Tupana rü yexeraäcü maçpúne ga
 Chinaítapexegu nixī ga ínaxixü, rü yéma
 Moichéçax naca nax naxütagu
 naxínagüxüçax. Rü nüma ga Moiché rü
 yexma naxínagü. ²¹Rü Cori ya Tupana
 rü ñanagürü nüxü: —iEcü íruxí rü
 namaxā nüxü ixu i duüxüğü nax tama
 nawa nachopetüxüçax i ngēma
 cuaxruxü i pexüxü! Rü tama
 chanaxwaxe nax naxínüexü nax
 choxü nadaugüxü, erü ngēxguma choxü
 nadaugügu rü tá nayue. ²²Rü woo i
 ngēma chacherdótegü i chopexewa
 duüxüğüétüwa chogügüxü rü
 nanaxwaxegü i nügü namexēēgü nax
 tama natanüwa rü ta chanadaixüçax.
²³Rü nüma ga Moiché rü Cori ya
 Tupanaxü nangāxü rü ñanagürü:
 —Ngēma duüxüğü rü taxütáma nagu
 naxígüama ya daa maçpúne ya Chinaí,
 erü cuma toxü cumu nax
 tayapoxyeanexü nax tama
 nachopetüxüçax i duüxüğü, rü ñuxüchi
 tomaxā nüxü quixu rü daa maçpúne nax
 naxüünexü —ñanagürü. ²⁴Natürü nüma

ga Cori ya Tupana rü ñanagürü: —IËcü íruxĩ rü ñuxũchi Aróũmaxã naxĩnagü! Natürü ngẽma chacherdótegü rü ngẽma duũxügü rü tama chanaxwaxe i nüxũ nachopetü i ngẽma cuaxruũgü nax chauxõtawa naxĩxũcax, erü tá ngürüãchi natanüwa rü tá chanadai —ñanagürü. ²⁵Rü nüma ga Moiché rü ínaruxĩ rü yema Iraétanũxügũmaxã nüxũ nixu ga yema Tupana namaxã nüxũ ixuxũ.

Ngẽma 10 i Tupanaarü mugüchiga

20 ¹Rü nüma ga Tupana rü nidexa rü nüxũ nixu ga guxũma ga ñaa mugü rü ñanagürü: ²—Choma nixĩ i curü Tupana ga Equítuanewa cuxĩ íchanguxuchixẽxũ, naxmexwa ga Equítuanecüãxgü ga nüxũ cupuracũmarexũ. ³Rü ñuxma nax curü Tupana chixĩxũ, rü tama chanaxwaxe i chaupexewa taxacürü ucaxũmaremaxã cutupanaãx. ⁴iRü taxuxõtáma i taxacü cugüçax cuxũchicünaxã nax ngẽmamaxã cutupanaãxũcax, rü bai i taxacü i daxüguxũ i naanewa nüxũ cudaduxũ, rü bai i taxacü i ñoma i naanewa ngẽmaxũ, rü bai i taxacü i márwa ngẽmaxũ tá cuxũchicünaxã nax ngẽmamaxã cutupanaãxũcax! ⁵iRü taxõtáma taxacürü naxchicünaxãpexegu cucaxápũxü rü nüxũ quicuaxũxũ! Erü choma ya curü Cori ya Tupana ya poracü rü poraãcü cuxũ chinuxũ, rü ngẽmacax tümaarü chixexũcax tá tüxũ chapoxcu ya yíxema chauxchi aixe, rü ñuxmata tümaxacügüwa, rü tümataagüwa chananguxẽxẽ i ngẽma poxcu. ⁶Natürü ya yíxema choxũ ngechaũgũxe rü naga ñniexe i ngẽma chorü mugü, rü tüxũ

changechaũ, rü tá nüxũ changechaũ i tümataagü ega woo 1,000 expũxcũna yamuxgu. ⁷iRü taxõtáma chauéga cunaxuxuchi ega taxacürü chixexũ cuxũxgu! Erü choma ya curü Cori ya Tupana rü taxõtáma tüxũ chaxüpetũmare nax tüxũ chapoxcuxũ ya yíxema chauégamaxã tügü ipoxũnetaxe ega taxacürü chixexũ taxũxgu. ⁸iRü nüxna nacuaxãchi i ngẽma ngũchigaarü ngunexũ nax chauxçaxicatama nax ícunaxũxuchixũcax! ⁹Rü 6 i ngunexũgu tá nixĩ i cunaxũxũ i guxũma i curü puracü i cuxũxchaũxũ. ¹⁰Natürü ngẽma norü 7 i ngunexũgu rü tá icurüngü rü nagu tá choxũ quicuaxũxũ. iRü taxuxõtáma taxacürü puracü nagu cuxü i ngẽma ngunexũ, rü woo cunegü, rü woo cuxacügü, rü woo curü puracütanũxügü, rü woo cuxũtaxügü, rü woo cuxũnagü rü woo i ngẽma duũxũ i to i nachixũanecüãx i cuxũtawa ngẽmaxũ! ¹¹Yerü choma i Cori ya Tupana rü 6 ga ngunexũgu nixĩ ga chanaxũxũ ga daxüguxũ ga naane, rü ñoma ga naane rü taxũ ga már, rü guxũma i taxacü i nawa ngẽmagũxũ. Rü ñuxũchi icharüngü ga norü 7 ga ngunexũgu. Rü yemaçax mexũ namaxã chaxuegu ga yema ngunexũ, rü cuxna chanachyxu nax nagu cupuracũxũ. ¹²iRü tüxũ nangechaxũ ya cunatü rü cué nax ngẽmaãcü namáxũcax i curü maxũ i ñaa naane i choma i Cori ya Tupana cuxna chaxãxũwa! ¹³iRü taxõtáma cumáeta! ¹⁴iRü cuma nax cuxãmagũxũ rü cuxãtegũxũ rü taxõtáma cugüechita nai i nge rüexna nai ya yatũmaxã cumaxũ! ¹⁵iRü taxõtáma cungĩxtaxa! ¹⁶iRü taxõtáma doraxũ quixu i cumücũchiga! ¹⁷iRü taxõtáma cugũxũ

cunangúchaũxêxê ya cumücüpata, rüexna naxmaç, rüexna norü puracütanüxũ, rüexna naxũtaxũ, rüexna norü wocagü, rüexna norü burugü, rü bai i taxacü i noxrü ixixũ! —ñanagürü ga Tupana.

**Nüma ga Iraétanüxügü rü
Tupanaxũ namuüe**

¹⁸Rü guxũma ga yema Iraétanüxügü rü nüxũ naxĩnüe ga yema duruanexũ rü guma cornétagüga. Rü nüxũ nadaugü ga yema ãëmacü rü guma maçpúne ga caixanexũ nagu ngxũne. Rü yexguma yemaxũ naxĩnüegu rü nüxũ nadaugügux, rü namuüe rü nüxna nayáxügugü ga guma maçpúne. ¹⁹Rü yemaçax Moichéxũ ñanagürügü: —Tama tanaxwaxe i Tupana tomaxã nidexa erü ngürüächi tá tayue. Rü narümemae nixi nax cumatama tomaxã nüxũ quixuxũ i ngëma Tupana cumaxã nüxũ ixuxũ rü toma rü tá naga taxĩnüe —ñanagürügü. ²⁰Rü nüma ga Moiché rü nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —iTaxú i pebajxãchiexũ! Erü nüma ya Tupana rü núma naxũ nax pexũ nawéaxũçax i norü pora nax nüxũ pemuüexũçax rü guxüguma naga pexĩnüexũçax rü tama chixexũ pexügüxũçax —ñanagürü. ²¹Rü yexguma yema Iraétanüxügü rü guma maçpúnearü yáxüwa yachaxãchitanüyane, rü yoxni ga nüma ga Moiché rü yema waemaxũ ga caixanexũçax nixü ga Tupana nawa yexmaxũ.
.....

Mugü i máetagüxũçax ueguxũ

21 ¹²Rü Tupana rü ñanagürü Moichéxũ: —Texé ya tümamücüxũ imáxe irü tüma rü ta

noxtacüma tüxũ pimax! ¹³Natürü ngëxguma tama woetama tüxũ yamáxchaũchirexgu rü tüxũ yamáxcüraxũmaregu, rü tá cumaxã nüxũ chixu nax taxacürü nachicagu yanacüxũ nax tama nüma rü ta nayuxũçax. ¹⁴Natürü ngëma namücümaxã nuxũ rü woetama tüxũ imáxchaũxũ, rü tá noxtacüma cuyamaç woo ãmarearü guchicaxũpechitagu yanacüxgux. ¹⁵Rü ngëma nanatüxũ rüexna naéxũ napixêxũ, rü name i noxtacüma poxcu i yu namaxã taxuegu. ¹⁶Rü ngëma wüxi i duüxũçax ngĩxũ rü tüxũ icüxũ rü tá cuyamaç woo naxütawa tangexmagu rüexna marü tümamaxã nataxegu. ¹⁷Rü ngëma nanatümaxã rüexna naémaxã chixexũ ixügüxũ rü noxtacüma cuyamaç.
.....

²²Rü ngëxguma taxre i yatigü nügü dajxgu rü ngĩxũ yanguxêegu i wüxi i nge i äxácüxcü rü ngëmacax nayuxacüxgu, rü yíxema ngĩxũ yuxacüxêxê rü tanaxwaxe i tanaxütanü i ngëma diëru i ngíte ngĩxçax ícacüexpüx rü ãëxgacü nangugüxgu nax marü namexũ nax ngëxgumaepüx nax yixixũ. ²³Natürü ngëxguma texé wüxi ya ngexexũ yuxêegux, rü tümaarü maxũmaxã tanaxütanü. ²⁴⁻²⁵Rü ngëxguma texé wüxíxũ ticháixetüxêegu, rü cháixetümaxã tá ta tüxũ naxätanü. Rü ngëxguma texé wüxíxũ tibüepütaxêegu, rü büepütamaxã tá ta tüxũ naxätanü. Rü ngëxguma texé wüxíxũ tipoyemëxëgux, rü poyemëxëmaxã tá ta tüxũ naxätanü. Rü ngëxguma texé wüxíxũ tipoyecutügu rü poyecütümaxã tá ta tüxũ naxätanü. Rü ngëxguma texé wüxíxũ tiguxgu, rü gumaxã tá ta tüxũ

naxātanū. Rū ngēxguma texé wūxíexū tapixēēgu, rū pīxēēmāxā tá ta tūxū naxātanū. Rū ngēxguma texé wūxíena tanacuāixcagu, rū cuāixcamāxā tá ta tūxū naxātanū.

.....

**Mugū i nūxū ixuxū nax ñuxācū
namexēēxū i guxchaxūgū**

22⁵—Rū ngēxgumachi texé tūmaxūnagū ngūrūanegumare mugūgu nax ngextámare nachibūexūcax rū ngēmāgagu toxguāxarū naanewa yachibūiegu, rū yíxema norū yora i ngēma naxūnagū, rū tanaxwaxe i tanaxūtanū namāxā i tūmanetūarū o i rūmemaexū. ⁶Rū ngēxgumachi texé wūxi i taxaciwa nangixichigu rū togueanewa nanáiegu rū ngēxma yaxaegu i tūmaarū nanetūgū i marū idauxū, rūexna ngexwacax rūxūgūxū, rū yíxema yaguanexe rū tanaxwaxe nax norū yoraaxū tanaxūtanūxū naxcax i ngēma tūmanetūgū nax itaguxcūraxūxū.

.....

²⁹Rū ngēma penetūgiarū o i choxna ūxū, rū name nixī i paxa choxna penaxā. Rū ngēxgumarūxū ta i perū úbachiūwa rū chanaxwaxe i paxa choxna penaxā i ngēma choxna ūxū. Rū yimá nūxíraxūcū ya pene ya woetama choxna ūcū, rū name nixī i chopatawa naxcax penaxūtanū i ngēma choma nāgu chaxunetaxūexpūx.

.....

Mugū i guxchaxūgiarū mexēēxūchiga

23⁴—Ngēxguma nūxū icuyangūxgu i curū uanūarū woca rūexna norū búru iyarūtāxuxū, rū name nixī i nūxū cunatāeguxēxē. ⁵Rū

tama name i nūxū cuxo nax nūxū curūngūxēēxū i ngēma cuxchi aixū. Rū ngēxguma chi nūxū cūdaūxgu i norū búru nax naxwetaarū yamāxā ngēxma yanguxū irū nūxū rūngūxēxē nax ícunanugūxū i ngēma naxweta i naétūwa ngēxmaxū! ⁶Rū ngēxguma wūxi i duūxū i ngearū diēruāxū āēxgacūpexewa guxchaxū cumāxā mexēēgu, rū tama name i cunatopetū i ngēma guxchaxū. ⁷Rū nūxū rūxo nax doramāxā ícunaxūāxūxū i wūxi i duūxū! Rū tama name i natūcaxma cugagu nax yamāxgū i wūxi i duūxū i taxuxūma i chixexū ūxū. Erū choma rū taxūtāma nūxū chaxūpetūmare i ngēma duūxū i nagagu íyixīxū nax tayuxū. ⁸Rū cuma nax āēxgacū quixīxū, rū tama name i wūxiāxū cunayauxtanū, nax naétūwaama cuxūxūcax ega taxacūrū guxchaxū cuxūtāwa yamexēēgūgu. Erū ngēma āēxgacū i nayauxtanūxū, rū inayacux i ngēma aixcūma ixīxū, nax tama nūxū nacūāxūcax i duūxūgū, rū ngēmaācū ya yíxema duūxē ya taxuxūma i chixexū ūchiréxe, rū nitūmaguāchi i ngēma chixexū.

.....

Nūxíraxūxū i norū o i nanetūgiarūchiga

¹⁹Rū ngēma nūxíraxūxū i norū o i ngēma cunetūgiūwa quibuxgūxū, rū name nixī i Tupanapatawa cunana i ngēma rūmemaegūxū —ñanagūrū ga Cori ya Tupana.

.....

**Tupana rū aixcūma
Iraétānūxūgūmaxā inaxūga**

24³Rū nūma ga Moiché rū natanūwa naxū ga yema

Iraétanüxügü rü namaxã nüxü nixu ga guxüma ga yema ore ga Cori ya Tupana namaxã nüxü ixuxü. Rü nümagü ga Iraétanüxügü rü guxüma wüxigu Moichéxü nangäxügü rü ñanagürügü: —Ngëmáacü tá tayanguxêxê i guxüma i ngëma mugü i Tupana toxü muxü —ñanagürügü. ⁴Rü nüma ga Moiché rü nanaxümatü ga guxüma ga yema ore ga Cori ya Tupana nüxü ixuxü. Rü moxüãcü paçmama ínarüda rü maçpúnepechinügu nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxü. Rü 12 ga nutamaxã nanaxü naégagu ga yema 12 ga Iraétücumügü. ⁵Rü ñuxüchi nanamu ga ñuxre ga ingextüxü ga Iraétanüxügü nax nadaiaxüçax ga wocagü ga iyatüxü rü Tupanaçax nax ínaguaxüçax. Rü yemawa inanawexgü nax aixcüma tá wena Tupanaga naxñüexü. ⁶Rü nüma ga Moiché rü ngäxügu nayabaye ga guma nagü. Rü guma wüxiarü ngäxü rü ñuxre ga naxpáügu nanabacu. Rü guma naiarü ngäxü rü ãmarearü guchicaxü namaxã namaxcu. ⁷Rü yemawena rü nanayaxu ga yema popera ga Tupanaarü üga nagu ümatüxü, rü yema duüxügüçax tagaãcü nüxü nadaumatü. Rü nümagü rü ñanagürügü: —Guxüma i ngëma Cori ya Tupana nüxü ixuxü rü aixcüma tá mea tayanguxêxê —ñanagürügü. ⁸Rü yexguma ga Moiché rü nanayaxu ga guma nagü ga togü ga naxpáügu nabacuãcü rü gumamaxã duüxügüxü nimacutanü, rü ñanagürü: —Ñuxma nax pexna naxãxü i norü mugü rü daa nagü nixí ya perü cuaxruxü nax aixcüma yixü i guxüma i ngëma Cori ya Tupana pemaxã nüxü ixuxü —ñanagürü.

.....

Moiché rü maçpúne ga Chinaígu naxínagü

¹²Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü: —iËcü naxínagü nawa ya daa maçpúne ya nawa changexmane rü ngëma choxü nanguxêxê! Erü tá cuxna chanaxã i nutatachinügü i chorü mugü rü ucuxêgü nagu chaxümatüxü nax ngëma Iraétanüxügüxü nawa nangüexêxêxüçax —ñanagürü. ¹³Rü nüma ga Moiché rü inachi rü guma maçpúne ga Tupana nawa yexmanegu naxínagü wüxigu namaxã ga namücü ga Yochué. ¹⁴Rü nüma ga Moiché rü yema Iraétanüxügüarü ãexgacügüxü ñanagürü: —iNúatama ñaa nachicawa toxü penanguxêxê rü ñuxmatáta pexçax tawoegu! Rü Aróü rü Úru rü tá pemaxã nuxã narücho. Rü ngëxguma chi texé guxchaxü tüxü ngëxmagux rü name nixí i Aróümaxã rü Úrumaxã nüxü tixu —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma yema orexü namaxã yaxuxguwena, rü nüma ga Moiché rü guma maçpúne naxínagü. Rü wüxi ga caixanexü nayadüxü. ¹⁶Rü Cori ya Tupanaarü üüne rü guma maçpúne ga Chinaígu ínarüxí. Rü 6 ga ngunexü rü yema caixanexü nayadüxü ga guma maçpúne. Rü yema norü 7 ga ngunexügu rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema caixanexüwa Moichéçax naca. ¹⁷Rü yema Cori ya Tupanaarü üüne rü yema Iraétanüxügüçax nangox nawa ga guma maçpúne ga ngextá yexeraãcü ínachuchitaeruüwa. Rü ñoma wüxi ga üxüema ga nawa ixaxürüxü nixí. ¹⁸Rü nüma ga Moiché rü naxínagü nawa ga guma maçpúne rü yema caixanexügu nayaxücu. Rü yéma nayexma ga 40 ga ngunexü rü 40 ga chütaxü.

Āmaregü naxçax ya Tupanapata

25 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü nüxü: ²—iNamaxã nüxü ixu i ngëma Iraétanüxügü nax çaxçax nanutaquexeaxüçax i norü āmaregü! iRü nadea naxütawa i ngëma duüxügü i aixcüma norü ngüchaümaxã inaxägüchaüxü! ³Rü ñaa tá nixi i ngëma pedexü: úrumü, rü diërumü, rü cobremü, ⁴rü naxchiru i dauxraaci wëxcharaxü, rü naxchiru i dauxrachaxü, rü naxchiru i línuchi i mexechixünaxçax, rü cábrataçagü, ⁵rü carnéruchaxmüxügü i dauxümaxã ichagüxü, rü togü i naxçaxmüxü i mexechixü, rü mürapewagü i acáchianaxçax, ⁶rü chíxü i omüxüüwa mexü, rü pumára i chíxüéü i chacherdóte ya chorü puracütanüxüeru namaxã rüngégüxü, rü pumáratexë i guwa mexü, ⁷rü nutagü ya cornalínanaxçax rü naigü ya nutagü ya ngaxãerüxü nax chacherdótegiarü äëxgaciärü türemüchiruarü meruxü yixixüçax. ⁸iRü çaxçax penaxü ya wüxi ya chopata nax yimawa duüxügütanüwa changexmaxüçax! ⁹Natürü yima chopata ya nawa tá changexmane, rü guxüma i norü ngëmaxügü rü tá ngëma cuxü nüxü chadauxëëxüäcü cunaxü.

Baú i Tupanaarü mugüchixü

¹⁰iËcü naxü i wüxi i baú i acáchianaxçax i mürapewawa, i wüxi ya métru rü centímetru i norü max rü 65 centímetru i norü tachiã, rü

ngëxgumarüxü ta 75 centímetru i norü máchane! ¹¹iRü naxümaxa rü úirumaxã natüxüma! Rü norü düxétüwa rü ngëxgumarüxü tá ta úirumaxã cunatüxüne. Rü naberawa rü tá úirumaxã ícunaxüáegubera. ¹²iRü naxü i ägümücü i bochicuxü i úirunaxçax, rü wüxichigü ya naparawa nanucu! ¹³iRü ngëxgumarüxü ta naxü ya taxremenaxã ya nai ya acáchianaxçax, rü ñuxüchi úirumaxã yatümenaxã! ¹⁴iRü yima naxpaweru i ngëma baú i bochicuxümaxetüwa yawexgü nax yimamaxã nachüxnagüxüçax i ngëma baú! ¹⁵Rü yima naxpaweru rü marü taxütáma cunade. Rü ngëma baúarü bochicuxümaxetüwa tátama nangexmagüecha. ¹⁶iRü ngëma baúgu yaxúcuchi i ngëma nutatachinügü i nagu naxümatüxü i ngëma mugü i tá cuxna chaxaxü! ¹⁷iRü ëcü naxü i wüxi i naxátaxü i úirunaxçax ixixü! Rü norü max rü wüxi ya métru rü 10 centímetru tá nixi, rü norü tatachinü rü 75 centímetru tá nixi. ¹⁸Rü úirümüwa tá cunaxüxüchi i taxre i daxücüäxchicünaxã i ixäpexátüxü i norü wüxichigüpexewa ngëmaxü i ngëma baúátaxü. ¹⁹Rü ngëma daxücüäxchicünaxã i ixäpexátügüxü rü naxátáüwa tátama cunaxüxüchigü. Rü wüxi rü tá norü wüxipexewa nangexma rü ngëma to rü norü topexewa nangexma. ²⁰Rü ngëma taxre rü tá nügiärü toxmaxtawa nangexmagü. Rü naxátáüétügu tá narüdaunü. Rü yima naxpexátü rü tá nayadüxü i ngëma naxátaxü. ²¹iRü ngëxma baúgu nanucu i ngëma nutatachinügü i chorü mugü i nagu ümatüxü! iRü ñuxüchi

yaxúciátaxú! ²²Rü ngēmawa tá nixī i changemaxú i naxátaúétúwa i norú ngāxúwa i ngēma taxre i daxúciáxchicūnaxā i ixāpexátúxú. Rü ngēma tá nixī i cumaxā nüxú chixuxú i ngēma chorú ucuxégú naxçax i ngēma Iraétanüxúgü.

Mecha i paü i üünegüxúarü nuchicaxú

²³iRü naxü i wüxi i mecha i acáchianaxçax i mürapewawa! Rü 90 centímetru tá nixī i norú maç, rü 45 centímetru i norú tatachinü rü 65 centímetru i norú máchane. ²⁴Rü úirumamaxā tá cunatütachinü, rü úirumaxā tá ícunaxúáegupechinü. ²⁵Rü ngēma mecha rü tá cunaxúbera i naétúwa rü 7 centímetru tá nixī i norú tatachinü i ngēma naberagü. Rü ngēma naberaétúwa rü tá úirumaxā ícunaxúáegubera. ²⁶iRü naxü i ágümücü i bochicuxú i úirunaxçax, rü wüxichigü ya naparacúwawa nanucu! ²⁷Rü ngēma naberaxútawa tá cunanucu i bochicuxú nax ngēmawa yawexgüáxúçax ya yima naxpaweru ya norú ngetaxúruxú. ²⁸Rü ngēma norú ngetaxúruxú rü nai ya acáchiamenaxā tá nixī, rü guxúwama úirumaxā tá cuyatümenaxāgü. ²⁹Rü úiruwa tá cunaxü i ngēma norú poratugü rü cuyeragü rü baeruügü rü axepáügü i ngēma áchiüxú i ámarearü axruxú. ³⁰Rü ngēma mechaétügu tá cunanu i ngēma paü i üünexú nax guxútáma chopexewa ngēxmaxúçax.

Omüpaweru i úirunaxçax

³¹iRü ngēxgumarüxú ta naxü i wüxi i omüpaweru i úirunaxçax i pomüxú! Rü ngēma nachipatü rü namenaxā rü

ngēma nachacüügü rü ngēma nanágugü i napatüragüraxúxú, rü wüxiwatama tá cunaxúxuchigü. ³²Rü ngēma omü rü wüxichigü i nactuwwa rü tá nüxú nangexma i tomaepüxchigü i nachacüügü.

.....

Tupanapatachiga

26 ¹—iËcü naxü ya chopata i 10 tachinü i mexú i línuchiarü mutachinüxúwa! Rü ngēma línuchi rü tá nadaunüta rü nayaxnúta rü nawexranüta. Rü ngēma línuchimaxā tá cunamutachinü, rü taxre i daxúciáxchicūnaxāgü tá nagu cuxü.

.....

¹⁴Rü ngēma nañx ya yima í rü tá carnéruchaxmüxú i dauxúmaxā ichagüxú tá nixī. Rü ngēmaétüwaama üxú rü tá cábrachaxmüxú tá nixī. ¹⁵Rü ngēma naxtapüx ya yima í rü acáchianaxçax i mürapewa tá nixī. Rü ngēma rü mea tá icunanu.

.....

³⁰Rü yima chopata rü guma maçpúnewa cuxú chawéxúneäcü tá cunaxü.

.....

Ámarearü guchica i bróüchenaxçax

27 ¹—iRü naxü i wüxi i ámarearü guchicaxú i norú guxúcüwawa wüxigumarexú! Rü taxre ya métru rü 25 centímetru tá nixī i wüxichigü i nacúwawa. Rü mürapewa i acáchianaxçax tá nixī. Rü ngēma norú máchane rü wüxi ya métru rü 25 centímetru tá nixī. ²Rü ngēma ámarearü guchicaxú, rü guxúma i norú

ãgümücüpexewa rü tá cunachunagüxêxê rü ngêma rü tá naxünewatama cunaxüuchi. Rü bróüchemaxã tá cunatüxüne i guxüwama. ³Rü guxüma i norü ngêmaxüügü i ngêma âmarearü guchicaxü rü tá bróüchenaxçax nixîgü. Rü ngêma norü tanimacapáüügü rü ngêma norü páragü, rü norü yaxmexüpáüügü, rü ngêma norü choxbüruüügü, rü ngêma naxtaxmüxü rü bróüchenaxçax tá nixîgü.

.....

Tupanapataarü iãxtüchiga

⁹Rü yima chopata rü tá cunaxüãxtü. Rü ngêma norü súrcüwawaama rü tá línuchi i mutachinüxümaxã ícunapoxegu. Rü ngêma norü max i ngêma ícupoxeguxü rü 45 ya métru tá nixî. ¹⁰Rü ngêma poxeguxüarü caxtagü rü 20 tá nixî rü bróüchenaxçax tá nixî. Rü ngêma 20 i caxtamaüügü rü ngêgumarüxü tá ta bróüchenaxçax nixî. Rü ngêma línuchitachinügiarü choruüügü rü ngêma naxpaweru i nagu nachoxü rü tá diêrumünaxçax nixîgü. ¹¹Rü ngêma norü nórtécüwawaama rü tá línuchi i mutachinüxümaxã ícunapoxegu. Rü ngêma ícupoxeguxü rü 45 ya métru tá nixî. Rü yima 20 ya norü caxtagü rü ngêma 20 i caxtamaüügü rü bróüchenaxçax tá nixî. Rü ngêma línuchitachinügiarü choruüügü rü ngêma naxpawerügü i nagu nachoxü rü tá diêrumünaxçax nixîgü. ¹²Rü ngêma naãxtüarü tatachinü i oêstecüwawaama üxü rü 22 ya métruarü ngãxü tá nixî i ícunapoxeguxü namaxã i línuchi i mutachinüxü. Rü 10 tá nixî ya norü caxtagü rü naxmaüügü. ¹³Rü ngêma

naãxtüarü tatachinü i éstewaama üxü rü ngêgumarüxü ta 22 ya métruarü ngãxü tá nixî i ícupoxeguxü namaxã i línuchi i mutachinüxü. ¹⁴Rü ngêma naãxtüpexewa i norü ücuchicawaama üxü rü ngêma i norü ücuchicaarü wüxicüwawa rü 7 ya métru tá nixî i ícupoxeguxü namaxã i línuchi i mutachinüxü. Rü 3 tá nixî ya norü caxtagü rü naxmaüügü. ¹⁵Rü ngêma ücuchicaarü tociwawa rü ngêgumarüxü ta rü 7 ya métru tá nixî i ícupoxeguxü namaxã i línuchi i mutachinüxü. Rü 3 tá ta nixî ya norü caxtagü rü naxmaüügü. ¹⁶Rü ngêma naãxtüarü iãx rü 9 ya métru naguxü i línuchi i mutachinüxü tá nixî. Rü ngêma iãx rü naxchiru i dauxraacü wêxcharaxü, rü naxchiru i dauxraraxaxü, rü naxchiru i daucharaxünaxçax tá nixî. Rü ngêma rü tá mea penaxümatüchira. Rü 4 tá nixî ya norü caxtagü rü naxmaüügü i ngêma iãx. ¹⁷Rü guxüma i naãxtüarü caxtamaüügü rü bróüchenaxçax tá nixî. Rü ngêma norü caxtagüarü Baal waxächata nagu üxüne rü diêrumünaxçax tá nixî. ¹⁸Rü ngêma naãxtü rü 45 ya métru tá nixî i norü max rü 22 ya métruarü ngãxü tá nixî i norü tatachinü. Rü norü poxeguxü rü 2 ya métru rü 25 centímetru tá nixî i norü máchane, rü línuchi i mutachinüxünaxçax tá nixî. Rü ngêma norü caxtagümaüügü rü bróüchenaxçax tá nixî. ¹⁹Rü guxüma i chopataarü ngêmaxüügü rü bróüchenaxçax tá nixî. Rü ngêma norü poxeguxütüxü nagu ngagüxü, rü naãxtüarü poxeguxütüxü nagu ngagüxü rü tá ta bróüchenaxçax

nixí. ²⁰iRü namu i ngêma Iraétanüxügü nax orfbuarü chixü cuxütawa nangegüxüçax nax ngêmaäcü guxüguma yanaigüxüçax i chopataarü omügü! ²¹Rü nüma ya Aróü rü nanegü tá nixí i nüxna nadaugüxü i ngêma omügü, nax ngêmaäcü guxüma i chütaxü chopexewa nanaigüechaxüçax nawa ya yima chopata. Rü ngêma baú i mugüchíuarü tüyepexewaama tá nixí i inanaigüechaxü i ngêma omügü. Rü ñaa mu rü chanaxwaxe i guxügutáma ngêma Iraétanüxügü rü nataagü naxü.

Chacherdótegüchiruchiga

28 ¹—iRü chorü puracüçax nüxü naxuneta ya cuenexé ya Aróü rü nanegü ya Nadáx, rü Abiú, rü Ereachá, rü Itamá! Rü nümagü tá nixí i chopexewa duüxüguétüwa nachogügüxü. ²iRü cuenexé ya Aróüaxü naxü i wüxi i naxchiru i taxüechirumaxá wüxigüxü! Rü ngêma naxchiruwa tá nixí i duüxügü nüxü nacuxgüxü nax aixcüma choma chorü puracü i üünexüçax nüxü chaxunetaxü. ³iRü cuma tümamaxá idexa ya yíxemagü tüxna chanaxâxé i cuax nax guxüraxüxü ítixüxügüxü! Rü yíxemagü tá tixí ya naxügüxe i ngêma naxchiru ya Aróü nax ngêmaäcü choxü napuracüxüçax.
.....

Ámaregü i wüxichigü i ngunexügu ixâxü

29 ³⁸—Rü wüxichigü i ngunexügu rü tá çauxçax cunadai i taxre i carnéruacügü i wüxi ya taunecü nüxü ngêmaxü. Rü ngêma ámarearü

guchicaxüwa tá ícunagu. ³⁹Rü wüxi tá nixí i paçmama quiguxü rü to rü tá yáuanecü cuyagu. ⁴⁰Rü ngêma nüxíra quiguxü i carnéru rü taxre i quíru i arína i mexechixü i orfbuarü chixümaxá aéüxümaxá tá cuyagu. Rü naétü wüxi ya lítru ya bínu naxü cuba. ⁴¹Rü ngêmaäcü tátama cunaxü namaxá i ngêma to i carnéru i yáuanecü quiguxü nax arínamaxá rü orfbuarü chixümaxá rü bínunaxá cuyaguxü. Rü ngêmaäcü tá chauaxégu nayatâxü i ngêma naema. ⁴²Rü ngêma ámaregü i çauxçax piguxü rü pexacügüwa rü petaagüwa tá naxüe nax guxügutáma çauxçax naxügüaxü i chopataarü íaxarü ngaicamána. Rü choma rü ngêma tá changexma nax cumaxá chidexaxüçax. ⁴³Rü ngêxma tá nixí i choxü iyangaugüxü i ngêma Iraétanüxügü. Rü ngêma nachica rü tá naxüüne erü ngêma tá changexma. ⁴⁴Rü yima chopata rü ngêma naxünaarü guchicaxü rü tá chanaxüünexéxé. Rü ngêxgumarüxü tá ta i nüma ya Aróü rü nanegü rü tá chanaxüünexéxé nax naxügüaxüçax i chorü puracü. ⁴⁵Rü choma rü tá natanüwa chamaxü i ngêma Iraétanüxügü, rü norü Tupana tá chixí. ⁴⁶Rü ngêmaäcü tá nixí i nüxü nacuxgüxü nax choma chixixü i norü Cori ya Tupana ga Equítuanewa nax íchangüxüxéxü nax natanüwa chamaxüxüçax. Rü choma nixí i norü Cori ya Tupana.

Pumáratexearü guchicaxüchiga

30 ¹—iRü ngêxgumarüxü ta naxü i pumáratexearü guchicaxü nawa i acáchianaxçax i mürapewa! ²Rü norü maç rü norü tatachinü rü tá

nawüxigumare, rü 45 centímetru tá nixĩ. Rü norü máchane rü 90 centímetru tá nixĩ. Rü ngêma nacüwapexegü i ngêma pumáratexearü guchica rü nawa tátama cunaxüxichigü. ³Rü naétüwaama rü ngêma norü ágümücü i nacüwawa rü ngêma norü ágümücüpexewa rü úirumaxá tá cunatü. Rü úirumaxá tá ícunaxüáegupechinü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Bachía ya bróúchenaxcaxchiga

¹⁷Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü nayadaxêxê ga Moichémaxã nax yadexaxü, rü ñanagürü nüxü: ¹⁸—iRü naxü ya wüxi ya bachía ya yauxmexüpáú i bróúchenaxcax! Rü ngêma norü üchicaxü rü narüxü bróúchenaxcax tá nixĩ. Rü yima chopata rü ngêma naxünaarü guchicaxüarü ngãxümachatexegu tá cunaxú ya yima bachía. Rü dexámamaxá tá cunaxüácu. ¹⁹Rü nüma ya Aróü rü nanegü rü ngêma tá nixĩ i dexá tá nayauxgüxü nax ngémawa nayauxcutügüxücax rü nayauxmexgüxücax. ²⁰Rü ngêxguma chopatagu nachocuxgu, rü ngêxguma chauxcax ínaguãxgu i ãmaregü rü tá nügü nayauxcutügü rü nügü nayauxmexgü nax tama nayuexücax —ñanagürü.

.....

Tupanapataarü meruüarü üruügü

31 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü nüxü: ²—Dücax, rü Yudáataaniwa rü chanayaxu ya Becharé ya Úri nane ya Úrutaxa ixícü.

³⁻⁵Rü marü nüxna chanaxã i Chauãxê i Üünexü, rü nüxna chanaxã i cuax nax paxama nüxü nacuáxücax i taxacüarü ü, rü nüxü natauxchaxücax nax guxüraxüxü i meruügü naxüxü i úiruwa, rü diërumüwa, rü bróúchewa, rü naiwa. Rü nüxna chanaxã i cuax nax nüxü nacuáxücax nax nuta ya ngaxãeruxü nangoraxêãxücax rü chacherdótegüchiruwa nañauxcuãxü rü guxüma i meruügü naxüxücax. ⁶Rü ngêxgumarüxü ta nüxü chaxuneta ya Becharéarü ngüxêeruxü ya Aoriáx ya Ichamá nane, ya Dáütanüxü ixícü. Rü guxüma i ngêma yatügü i nüxü icuaxüchigüxü rü yexeraãcü cuax nüxna chaxã nax naxügüaxücax i guxüma i ngêma cuxü chamuxü nax cunaxüxü. ....

Ngüchigaarü ngunexüchiga

¹²Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü nayadaxêxê ga Moichémaxã nax yadexaxü, rü ñanagürü nüxü: ¹³—iRü namaxã nüxü ixu i ngêma Iraétanüxügü rü ñacurügü tá nüxü! “Rü name nixĩ i nagu perüngügü i ngêma ngunexü i chauxcax ípexüxüchixü. Erü ngêma nixĩ i guxügütáma tóru cuaxruxü i yigümaxã ixüxü nax ngémaãcü guxüma nüxü nacuáxücax nax choma pexü chadexü. ¹⁴Rü ngêma ngüchigaarü ngunexü rü nachuxu nax nagu pepuracüexü, rü ngémaçax penaxwaxe i mea penaxaure. Rü yíxema tama naxaurexe i ngêma ngunexü rü tá tayu. Rü yíxema ngüchigaarü ngunexügu puracüxe rü name nixĩ noxtacüma petanüwa tüxü ipeyarüxoxêxê. ¹⁵Rü marü name i 6 i ngunexü pepuracüe,

natürü ngēma norü 7 i ngunexũgu rü nagu tá iperüngũgü rü çauxçax tá ípenaxüchi. Rü texé ngēma ngunexũgu puracũxe rü tá tayu. ¹⁶Rü ngēmacax i pema i Iraétanüxũgü rü penaxwaxe nax penaxaurexũ i ngēma ngũchigaarü ngunexũ erü ngēma nixĩ i chorü üga i guxũgutáma nüxna pecuaxächixü. ¹⁷Rü ngēma ngunexũ nixĩ i guxũgutáma tórü cuaxruxũ i yigümamaxã ixüxũ i pema i Iraétanüxũgü rü chomax. Yerü choma ya perü Cori ya Tupana rü 6 ga ngunexũgu chayanguxēxē ga nax chanaxüxü ga daxüguxü i naane rü ñoma i naane. Rrü yema norü 7 ga ngunexũgu rü nüxũ charüchau ga nax chapuracüxü, rü icharüngü” —ñanagürü ga Tupana.

Nutatachinügu i Tupanaarü mugü nagu ümatüxũchiga

¹⁸Rrü yexguma Cori ya Tupana nüxũ rüchaxgu ga Moichémaxã nax yadexaxü ga maxpúne ga Chinaíwa, rü nüxna nanaxã ga taxre ga nutatachinügu ga nümatama ga Tupana naxmexmaxã norü mugü nagu naxümatüxü.

Úirunaxçax i wocaxacüchiga

32 ¹Rrü yexguma tama paxa ínaxixgu ga Moiché ga guma maxpúnewa, rü yema Iraétanüxũgü rü Aróuçax naxĩ rü ñanagürügü nüxü: —Tanaxwaxe i toxũ cunaxü i wüxi i naxchicünaxã nax namaxã tatupanaáxüçax erü tama nüxü tacuax nax taxacü nüxü ngupetüxü i ngēma Moiché ga Equítuanewa toxü ígaxüxü —ñanagürügü. ²Rrü nüma ga Aróü

nanangãxũ rü ñanagürü: —iËcü pexmaxgüna rü pexacügüna penade i ngēma naxmachinügu i úirunaxçax, rü nua chauxütawa penana! ³Rrü guxüma ga yema ngexũgü rü ínanachoxü ga naxmachinügu ga úirunaxçax rü Aróüxütawa nanana. ⁴Rrü nüma ga Aróü rü nananutaquexe rü nanadexēxē ga yema naxmachinügu ga úirunaxçax. Rrü yemawa purumúmaxã nanaxüchi ga wüxi ga wocaxacüchicünaxã. Rrü guxüma ga duüxũgü rü tagaãcü ñanagürügü: —Pa Iraétanüxũgüx, rü daa nixĩ ya curü tupana ga Equítuanewa cuxü ínguxuchixēcü —ñanagürügü. ⁵Rrü yexguma yemaxü nadauxgu ga Aróü, rü nanaxü ga wüxi ga naxünaarü guchicaxü naxütagu ga yema wocaxacüchicünaxã. Rrü ñuxüchi tagaãcü ñanagürü: —Moxü tá Cori ya Tupanaégagu tataãxégü —ñanagürü. ⁶Rrü moxüãcü ga paçmama rü ínarüdagü rü Tupanaçax nanadai rü ínanagu ga carnérugü nax yemaacü Tupanapexewa nügu yamexēgüxüçax. Rrü yemawena ga duüxũgü rü ínarütogü nax nachibüexüçax rü naxaxegüxüçax, rü ñuxüchi inachigü ga nax nataãxēgüxüçax. ⁷Rrü yexguma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: —iËcü, íruxĩ rü natáegu! Erü ngēma curü duüxũgü ga Equítuanewa ícunguxüxēxü rü marü chixexügu nügu nayixēxē. ⁸Rrü paxama nüxü inarüngümae ga yema namaxã nüxü chixuxü nax nagu naxixüçax. Rrü nügüçax nanaxügu i wüxi i wocaxacüchicünaxã i úiru i dexexüwa, rü ñuxma rü nüxü ínicuaxüxügü rü naxçax nanadai rü ínanagu i naxünagü,

rü nügümaxã ñanagürügü: “Pa Iraétanüxügüx, daa nixí ya curü tupana ya Equítuanewa cuxü ínguxuchixëécü”, ñanagürügü —ñanagürü ga Tupana. ⁹Rü ñanagürü ta ga Cori ya Tupana Moichéxü: —Rü meama chanangugü i ñaa duüxügü rü nüxü chicuaxãchi nax tama inaxínüechaüxü. ¹⁰Rü ñuxma rü tama chanaxwaxe i choxna cuchogü erü poraãcü chanuxüchi namaxã i ngëma duüxügü rü noxtacüma tá ichayanaxoxëxë. Natürü cuwa tá chanangoxëxë i wüxi i nachixüane i poraxü —ñanagürü. ¹¹Natürü nüma ga Moiché rü ñaa dexamaxã Cori ya Tupanaxü narüngüxmüxëéchaü: —Pa Corix òtüxcüü poraãcü namaxã cunu i ngëma curü duüxügü ga cumatama curü poramaxã ícunguxüxëxü ga Equítuanewa? ¹²¿Rü ñuxáãcü icunaxüchicaxü i ngëma Equítuanecüãxgü nax chixri cuchiga yadexagüxüçax rü ñagüxü: “Rü Tupana rü Equítuanewa ínananguxüxëxë i Iraétanüxügü nax maxpúneanegu nadaiaxüçax rü iyanaxoxëéãxüçax i ñoma i naanewa”, ñanagürügü tá? ¡Rü ngëmacax taxü i cunuxü, rü nagu curüxínüxü i norü chixexü i ngëma curü duüxügü! ¹³¡Rü nüxna nacuaxãchi ya yimá curü duü ya Abraáü, rü Ichaá, rü Iraé ga Acóbugu äégacü! Rü gumagümaxã nixí ga cugüéagutama cunaxueguxü nax nüxü curüngüxëxë rü ñacuxü: “Rü tá nüxü charüngüxëxë i cutaagü rü tá namuxüchi ëxtagürüxü, rü guxüma i ñaa naane i pemaxã chaxueguxü rü tá pexrü nixí i guxügutáma”, ñacuxü —ñanagürü ga Moiché. ¹⁴Rü nüma ga Cori ya Tupana

rü ínayachaxãchi nawa ga yema poxcu ga norü duüxügümaxã naxüxchaüxü. ¹⁵Rü yemawena ga Moiché rü guma maxpúnewa ínarüxí namaxã ga yema taxre ga nutatachinü ga norü guxütachinüwa amatüxü namaxã ga Tupanaarü mugü. ¹⁶Rü nümatama ga Tupana nixí ga naxüãxü ga yema taxre ga nutatachinü, rü naxümatüãxü namaxã ga yema norü mugü. ¹⁷Rü guma Yochué ga Moichémücü ga namaxã maxpúnegu naxínagücü, rü yexguma duüxügüxü naxínügu ga nax íyaxáixchaü, rü Moichéxü ñanagürü: —Nüxü chaxínü i duüxügü ícuxcuxü rü ñoma nügü nadaixürüxü íxígüxü i ngëma ínapegüxüwa —ñanagürü. ¹⁸Natürü nüma ga Moiché rü nanangãxü rü ñanagürü: —Ngëma wiyaegü i nagu nawiyaegüxü, rü tama ngëma nax naporamaegüxüçax nixí, rü tama ngëma nax naturamaegüxüarü wiyaé nixí. Natürü tomare i wiyaé nixí i ngëma nüxü chaxínüxü —ñanagürü. ¹⁹Rü yexguma nüma ga Moiché yema ínapegüxüwa nanguxgu, rü nüxü nadau ga yema wocaxacüchicünaxã, rü nüxü nadau ga nax ínapetaegüxü rü íyaxüächitanüxü ga duüxügü. Rü yemaçax nanuxüchi ga Moiché rü norü numaxã inayachix ga yema taxre ga nutatachinü ga Tupanaarü mugü nagu ümatüxü. Rü maxpúnepechinügu nawoonetüchimare. ²⁰Rü ñuxüchi nüma ga Moiché rü nanayaxu ga yema wocaxacüchicünaxã rü üxüxetüwa nayataxcuchi. Rü yemawena ga marü yagauxgu rü nanawaxi rü ñuxmata naxãtexemare. Rü yema natëxe rü dexáwa nanagüe rü ñuxüchi yema

Iraétanüxügüxü namu nax yema dexáwa naxaxegüxüçax. ²¹Rü Aróúxü ñanagürü: —¿Taxacü cumaxã naxü i ñaa duüxügü rü ngëmacax i ñaa taxü i chixexügu cunayixëxü? —ñanagürü nüxü. ²²Rü nüma ga Aróú rü Moichéxü nangãxü rü ñanagürü: —Pa Chorü Corix itaxú i chomaxã cunuxü! Cuma rü meama nüxü cucuçax i ñaa duüxügü nax norü me yixixü nax chixexü naxügüxü. ²³Rü nümagü ga duüxügü rü ñanagürügü choxü: “iËcü wüxi i naxchicünaxã toxü naxü nax namaxã tatupanaãxüçax, erü tama nüxü tacuçax nax taxacü nüxü üpetüxü i ngëma Moiché ga Equítuanewa toxü ígaxüxü!” ñanagürügü choxü. ²⁴Rü yexguma ga choma rü chanangãxü, rü ñachagürü: “Rü yíxema tüxü nangexmaxe i úiru rü ëcü ítanaxüchixjx”, ñachagürü. Rü nümagü rü choxna nanaxãgü ga norü úirugü, rü choma rü chayagu. Rü yemawa nixí ga ínanguxuchixü ga ñaa wocaxacüchicünaxã —ñanagürü. ²⁵Rü nüma ga Moiché nüxü nadau ga yema duüxügü ga marü nax nangupetüxüchixü ga naxünearü ngúchaü ga chixexü nax naxügüxü, rü yemaacü norü uanüaxü nanatauxchaxëxë nax nüxü nacugüexü, yerü ga Aróú rü tama aixcüma mea nüxna nadau. ²⁶Rü yexguma ga Moiché rü ínapegüxüarü ücuchicagu nachi rü ñanagürü: —iYíxema Tupanawaama ügüxe rü nua chauxütawa taxí! —ñanagürü. Rü guxüma ga Lebítanüxü naxütawa naxí. ²⁷Rü yexguma ga Moiché rü yema Lebítanüxüxü ñanagürü: —Tóru Cori ya Tupana rü ñanagürü pexü: “iËcü wüxichigü i

pemax rü penayaxu i perü tara, rü ngëma duüxügü i noxrütama ngúchaü i chixexü ügüxüxütawa pexí wüxichigü ya íwa rü penadai i ngëma duüxügü woo peeneegü yixígu rüexna pemücügü yixígu rüexna perü ngaicamagu pegüxü yixígu!” —ñanagürü. ²⁸Rü yema Lebítanüxü rü nayanguxëëgü ga yema Moiché namaxã nüxü ixuxü, rü yema ngunexügu rü nayue ga 3,000 ga yatügü. ²⁹Rü yexguma ga Moiché rü ñanagürü: —Ñuxmawaxi nixí i aixcüma Tupanaga pexínüexü, erü penaxü nax penadaixü i woo penegü rü peeneegü. Rü ñuxma i nüma ya Tupana rü mexü tá pemaxã naxuegu —ñanagürü. ³⁰Rü moxüácü ga Moiché rü duüxügüxü ñanagürü: —Pema rü poraäcü chixexü pexügü. Rü ñuxma rü tá wena daxü chaxí nawa ya yima maxpúne ya Tupana nawa ngexmane nax nüxna chayacaxüçax rü marü pexü nüxü iyanangüma i ngëma chixexü i pexüxü —ñanagürü. ³¹Rü yemacax ga Moiché rü wena daxü naxí nawa ga guma maxpúne ga Tupana nawa yexmane. Rü Tupanaxü ñanagürü: —Aixcümaxüchi i ngëma duüxügü rü poraäcüxüchi chixexü naxügü erü nügüçax nanaxügü i wüxi i naxchicünaxã i úirunaxçax nax namaxã natupanaãxgüxüçax. ³²Rü ngëmacax cuxna chaca rü cuxü chachixewe nax nüxü nüxü cuyarüngümaxüçax i ngëma norü chixexü. Natürü ngëxguma tama nüxü nüxü icuyarüngümagux irü noxtacüma ínapí i ngëma chauéga nawa i curü popera i nagu cuxümatüxü! —ñanagürü. ³³Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangãxü rü ñanagürü: —Yíxema tama

chauga ññuxexicatama tá tixí ya tüxü
íchapiégaxe nawa i ngéma chorü popera
—ñanagürü.

.....

**Cori ya Tupana rü Moichéxü
nanawex i norü mexü**

33 ¹²Rü nüma ga Moiché rü Cori
ya Tupanaxü ñanagürü:
—Dücax, cuma choxü cumu nax ñaa
duüxügümaxá ichacuáxüçax, natürü
tama chomaxá nüxü quixu nax texé tá
chowe tüxü curümuxü nax chomücü
tixüçax. Rü ngëxgumarüxü ta
chomaxá nüxü quixu nax choxü
cuyaxöxü rü ngëmacax chomaxá
cutaãxê. ¹³Rü ngëxguma chi aixcüma
yixixgux i ngéma irü choxü nüxü
nacuaxêxê i ngéma nagu curüxññüxü,
nax ngëmaãcü cuxü chayaxöxüçax, rü
ngëmaãcü taguma iyanaxoxüçax nax
chomaxá cutaãxêxü! iRü nagu rüxññü rü
cuxrü nax yixixü i ñaa duüxügü!
—ñanagürü. ¹⁴Rü yexguma ga Tupana
rü Moichéxü nangäxü rü ñanagürü:
—Choma tátama cuxü chaxümücü, rü tá
cuxü charüngüxêxê —ñanagürü.
¹⁵Natürü nüma ga Moiché rü nanangäxü
rü ñanagürü: —Ngëxguma cuma tama
toxü íquixümücügux, rü itaxü i toxü
ícuchoxüxêxê i nua! ¹⁶Erü ngëxguma
cuma tama toxü íquixümücügux çrü
ññuxääcü tá nüxü tacuax nax cuma rü
tomaxá cutaãxêxü? Natürü ngëxguma
toxü íquixümücügux rü choma rü ñaa
curü duüxügü rü aixcüma tá nüxü
tacuax nax cupexewa tama ngéma togü
i ñoma i naanecüçxññüxü tixigüxü
—ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga Cori ya
Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü:

—Ngéma ññuxma nüxü quixuxü rü tá
chanaxü, erü cugu chayaxö rü marü
cumaxá chataãxê. Rü aixcüma nixí i
ngéma cumaxá nüxü chixuxü
—ñanagürü ga Cori ya Tupana. ¹⁸Rü
yexguma ga Moiché rü Tupanaxü
nacuaxü rü ñanagürü: —Pa Corix,
chanaxwaxe i choxü cugü cuwex nax
nüxü chadauxüçax i ngéma curü mexü
—ñanagürü. ¹⁹Natürü nüma ga Cori ya
Tupana rü Moichéxü nangäxü rü
ñanagürü: —Ññuxma rü tá cuxü
chanawex nax ññuxcü
chamecümäxüchixü rü cupexewa tá
chaugü chixu. Rü choma rü tá choxü
tangechaütümüxügü ya yixema
woetama chatümawaxexe. Rü tá tüxü
charüngüxêxê ya yixema woetama tüxü
charüngüxêxêchaüxe. ²⁰Natürü cumaxá
nüxü chixu rü taxucürüwatama
chauchiwe cudau, rü yixema chauchiwe
dáuxe rü taxucürüwama tamaxü
—ñanagürü. ²¹Rü ñanagürü ta ga
Tupana: —Dücax, nua chauxütawa
nangexma ya wüxi ya nuta. iRü êcü
yima nutaétügu nachinagü! ²²Rü
ngëxguma ngéma chaxüpetüxgux, rü
yima nutaarü äxmaxügu tá cuxü
chimucuchi. Rü choxmexmaxá tá cuxü
charütütaxü ññuxmatáta changupetü.
²³Rü ngëmawena rü tá chixügachi nax
chaxüçaxwexü cüdauxüçax. Natürü
chauchiwe rü taxucürüwama nüxü
cudau —ñanagürü.

**Ngexwacaxüxü i nutatachinügü i
Tupanaarü mugü nagu ümatüxü**

34 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana
rü Moichéxü ñanagürü: —iËcü,
cumatama naxü i taxre i nutatachinügü

i ngēma nanoxriraxūxūutama, nax ngēmagu chanaxūmatūxūcax i ngēma chorū mugū ga yema quipuexēēxūgu chaxūmatūxū! ²iRū ngēxgumarūxū ta cugū namexēxē nax moxū paxmama daxū cuxūcax nawa ya daa maxpūne ya Chinaí! iRū ngēma yexeraācū ínachuchitaeruūwa naxū nax ngēma chopexewa cungemaxūcax! ³iRū taxúetáma cuwe daxū taxí! Rū tama chanaxwaxe nax texé nūxna ngaicamaxū ya daa maxpūne, rū woo carnérugū, rū woo wocagū rū tama chanaxwaxe nax norū ngaicamána maxē nangōxgūaxū —ñanagürü ga Tupana. ⁴Rū nūma ga Moiché rū nanaxū ga yema taxre ga nutatachinügū. Rū moxūācū paxmama rū nanade ga yema taxre ga nutatachinügū rū namaxā daxū naxí nawa ga guma maxpūne ga Chinaí, yema Cori ya Tupana namaxā nūxū ixuxūrūxū. ⁵Rū nūma ga Cori ya Tupana rū wūxi ga caixanexūgu ínartūxí rū Moichémaxā yéma nayexma, rū naégaxū nixu. ⁶Rū Moichépexewa naxūpetū rū tagaācū ñanagürü: —Chomax rū Cori chixí. Chomax rū Cori chixí. Rū choma nixí ya Tupana ya mecūmaxūchicū, rū ngechaūwaxecū, rū yaxna ñnūwaxecū, rū aixcūma tūxū ngechaūcū rū aixcūmaxū ixucū chixíxū i chomax. ⁷Rū choma rū guxūguma tūxū changechaū rū tūxū nūxū ichayarūngūma ya tūmaarū pecádu rū tūmaarū chixexū ya yíxema aixcūma chauga ñnūexe. Natürü taxútáma tūxū chaxūpetūmare ya yíxema chixexū ügūxe. Rū tá tūxū chapoxcue ñuxmata tūmanegūwa rū tūmataagūwa nangu —ñanagürü. ⁸Rū yemacax ga Moiché rū

yexma ñaxtūanegu nanangücuchi rū Tupanaxū nicuaxūxū. ⁹Rū ñanagürü: —iPa Corix, Pa Corix, rū ngēxguma aixcūma yixíxgu nax chomaxā cutaāxēxū rū ēcū toxū íxūmücū! Rū aixcūma nixí i taxūegama naxīnūechaūxū i ñaa duūxūgū. iNatürü toxū nūxū nangechaū i torū pecádugū rū chixexūgū, rū toxū nade nax curū duūxūgū tixīgūxūcax! —ñanagürü. ....

Moiché rū nanaxūmatū ga Tupanaarū mugū

²⁸Rū nūma ga Moiché rū 40 ga ngunexū rū 40 ga chūtāxū Corimaxā nayexma ga guma maxpūnewa. Rū taguma nachibū rū taguma naxaxe. Rū yexguma nixí ga Moiché naxūmatūxū ga yema 10 ga Tupanaarū mugū nagu ga yema nutatachinügū. ²⁹Rū yemawena ga Moiché rū guma maxpūne ga Chinaíwa ínartūxí namaxā ga yema taxre ga nutatachinügū ga Tupanaarū mugū nagu ūmatūxū. Natürü yexguma ínaxíxgu, rū tama nūgū nacuax ga nax bexma yayauxrachametūcūxūxū yema nax Tupanaxā yadexaxūcax. ³⁰Rū yexguma ga Aróū rū guxūma ga Iraétanūxūgū nūxū daugūga ga Moiché ga nax yayauxrachametūcūxūxū, rū namuūe, rū tama nūxna nangaicamagūchaū. ³¹Natürü nūma ga Moiché rū naxcax naca. Rū nūma ga Aróū rū guxūma ga yema duūxūgūarū āēxgacūgū rū Moichécax naxí. Rū nūma rū namaxā nidexa. ³²Rū yemawena rū guxūma ga Iraétanūxūgū rū Moichécax naxí. Rū nūma ga Moiché rū namaxā nūxū nixu ga yema mugū ga Cori ya

Tupana namaxã nüxũ ixuxũ ga maꝑúne ga Chinaíwa. ³³Rü yexguma marũ nüxũ nachauxgu nax duũxũgũmaxã yadexaxũ, rü nügũ natüchametü. ³⁴Rü yexguma Tupanamaxã yadexaxũgu ga Moiché rü nügũ ínangegüchametü rü yemaacü namaxã nidexa ñuxmata ínaxũxũ. Rü ñuxũchi yema Iraétanüxũgũmaxã nüxũ nixu ga yema mugü ga Tupanaxũtawa nayaxuxũ. ³⁵Rü yexguma yema Iraétanüxũgũ nüxũ daugügu ga nax yayaꝑrachametücüxũxũ, rü nüma ga Moiché rü nügũ natüchametü. Rü yemaacü nügũ nixĩxëxë ñuxmata wena Tupanamaxã yanadexa.

.....

Ămaregü i Tupanapatacaꝑ ixĩxũ

35 ⁴Rü nüma ga Moiché rü guxũma ga Iraétanüxũgũmaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: —Ñaa nixĩ i ngëma Tupana tüxũ muxũ nax naxüxũcaꝑ. ⁵iRü êcü pegüitanüwa penade i âmaregü i Cori ya Tupanacaꝑ ixĩxũ! Rü guxãma ya yíxema inaxãgũxe rü name nixĩ i tümaarü ngúchaũmaxã itanaxãgü. iRü nua penana i úiru, rü diêrumü rü bróũche, ⁶rü naxchirugü i weꝑracharaãcü yáuxũ, rü naxchiru i dauxũ i weꝑracharaxũ, rü naxchiru i dauxcharaxũ, rü naxchiru i línuchi i mexechixũnaxcaꝑ, rü cábrataꝑagü, ⁷rü carnéruchaxmüxũgü i dauxũmaxã ichagüxũ, rü togü i naxchaxmüxũ i mexechixũ, rü mürapewagü i acáchianaxcaꝑ, ⁸rü chíxũ i omüxũwa mexũ, rü pumára i chíxũéũ i chacherdóte chorü puracütanüxũeru namaxã rüngógüxũ, rü pumáratexe i

guwa mexũ, ⁹rü nutagü ya cornalína naxcaꝑ, rü naigü ya nutagü ya ngaxãêruxũ nax chacherdótegüaru äêxgacüaru türemüchiruarü meruxũ yixĩxũcaꝑ! —ñanagürü ga Moiché.

.....

Duũxũgüaru âmaregü rü ínaxüxũchi

36 ¹Rü nüma ga Moiché rü ñanagürü: —Ñuxma nax mea yanguxũcaꝑ ya yima Tupanapata rü norü ngëmaxũgü, rü pema i Becharé rü Aoriáx tá nixĩ i ngëma puracũmaxã ipecuáxũ. Rü guxãma ya texé ya tüxũ natauxchaxe nax taxacürü ngëmaxũgüaru üxũ cuáxe rü guxãma ya texé ya Tupana ngëma puracücaꝑ cuax tüxna äxë, rü yíxema tá tixĩ ya pexũ rüngũxëêgũxe i norü üwa —ñanagürü. ²Rü nüma ga Moiché rü naxcaꝑ naca ga Becharé rü Aoriáx, rü guxãma ga guxema tüxũ natauxchaxe nax taxacürü ngëmaxũgüaru üxũ cuáxe. Rü guxãma ga guxema Tupana yema puracücaꝑ cuax tüxna äxë rü tümaarü ngúchaũmaxã tügü tixu. ³Rü nümagü ga yema puracütanüxũ rü Moichéxũtawa nanayauxgü ga yema yemaxũgü ga Iraétanüxũgü ixãgüxũ nax naxüguaxũcaꝑ ga guma Tupanapata rü norü yemaxũgü. Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü guxũma ga ngunexũgu norü ngúchaũmaxã yema puracütanüxũna nayaxãgüxũ ga norü âmaregü. ⁴Rü nümagü ga yema puracütanüxũ ga guma Tupanapata ügüxũ rü ínayachaxãchitanü ga nax napuracüexũ. ⁵Rü Moichémaxã nüxũ nayarüxugüe rü ñanagürügü: —Ngëma duũxũgü rü marü nanangupetüxëxũchi

nax toxūtawa nanaaxũ i norũ ãmaregũ naxçax ya yima Tupanapataarũ puracũ ga Cori ya Tupana nagu unetaxũ —ñanagũrũgũ. ⁶⁻⁷Rũ yexguma ga Moiché rũ duũxũgũxūtawa namuga nax marũ yanguxũ ga ãmaregũ, rũ yemaçax marũ tama nanaxwaxe nax inaxãgũãxũ ga norũ ãmaregũ ga iyatũxũ rũ ngexũgũ naxçax ga guma Tupanapata. Rũ yemaacũ duũxũgũxũ ñayachaxãchitanũxẽxẽ ga Moiché yerũ yema ãmaregũ rũ meama ningu ñuxmata ñaxũxũchimare.

.....

39 ⁴²Rũ nũma ga Iraétanũxũgũ rũ nanaxũgũ ga guxũma ga yema Cori ya Tupana Moichéxũ muxũrũxũ. ⁴³Rũ yexguma Moiché nũxũ dauxgu ga nax meama yanguxẽẽgũãxũ ga yema Tupana nũxũ ixuxũ, rũ duũxũgũmaxã mexũ naxuegu.

.....

Moiché nanaxũ ga Tupanapata

40 ¹⁷Rũ yexguma marũ taxre ga taunecũwa yachocuxgux nawena ga Equítuanewa nax ñachoxũxũ, rũ guma nũxĩraxũcũ ga tauemaciãrũ ügũgu, rũ yexguma nixĩ ga naxũgũãxũ ga guma Tupanapata. ¹⁸Rũ nũmatama ga Moiché nixĩ ga naxũãxũ ga guma Tupanapata, rũ ñanãnuãxũ ga natapũxmaũpara. Rũ yemawa nixĩ ga nangucuãxũ ga natapũxarũ caxtaparagũ. Rũ yemaétũwa nananucu ga norũ wãxchataxũ. Rũ yemawena nananucu ga guma norũ caxtagũ ga ngãxũwa ügũne. ¹⁹Rũ ñuxũchi nanatũétũ ga guma Tupanapata namaxã ga yema

aixepewaama üxũ ga naãxũ. Rũ yemaétũgu nanatũ ga yema dũxétũwaama üxũ ga naaxũ yema Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxũãcũ. ²⁰⁻²¹Rũ yemawena ga Moiché rũ nanade ga yema taxre ga nutatachinũgũ ga Tupanaarũ mugũ nagu ñmatũxũ rũ yema baũgu nayanũcu. Rũ ñuxũchi nanawexcupaweru rũ nayaxũcuchi ga naxãtaxũ rũ Tupanapataarũ aixepegu nayaxũ. Rũ ñuxũchi nayatũyepexe rũ yemamaxã nayadũxũ ga yema baũ yema Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxũãcũ. ²²Rũ yema mecha ga paũarũ nuruxũ rũ Tupanapatagu nayaxũcuchi norũ tũgũnecũwaguama ga norũ tũyemachiãarũ dũxétũwaama. ²³Rũ yema mechaétũgu Tupanapexegu meama nayanuma ga paũ yema Cori ya Tupana nũxũ ixuxũãcũma. ²⁴Rũ yema omũ ga úirunaxçax rũ ta yema Tupanapatagu nayaxũcuchi norũ toxoxwecũwagu ga mecharũ toxmaxtawã. ²⁵Rũ Cori ya Tupanapexewa nananaigũxẽxẽ ga yema omũ yema Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxũãcũ. ²⁶Rũ yema úirunaxçax ga pumãratexearũ guchicaxũ rũ tũyemachiãpexegu nanaxũ ga guma Tupanapatawa. ²⁷Rũ yemawa nayagu ga pumãratexẽ ga yixixũ yema Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxũãcũ. ²⁸Rũ yemawena ga Moiché rũ nanatũemũ ga guma Tupanapataarũ tũxãxũ. ²⁹Rũ ñuxũchi yema naxũnagũarũ guchicaxũ ga Tupanaarũ ãmaregũ nawa íguxũ rũ guma Tupanapatapexeguama nayaxũ. Rũ yema Tupanaçax ñanãgu ga naxũnagũ rũ trígutẽxe ga mexechixũ, yema Cori ya Tupana namaxã nũxũ

ixuxũãcüma. ³⁰Rü yemawena ga Moiché rü guma Tupanapata rü ãmaregüarü ngãxũmachatexegu nayaxú ga guma bachía ga yaxmexúpáxũ. Rü dexámaxã nanaxüäcu yaxmexüruxũ.

³¹Rü yema bachíawa nixí ga dexá nayauxügüxũ ga Moiché rü Aróũ rü nanegü nax yemawa nügü yayauxmexgüxũcax rü nügü yayauxgücutüxũcax. ³²Rü nügü nayauxmexgü rü nügü nayauxcutügü ga yexguma Tupanapatagu nachoxcuxgux rü yexguma ãmaregüarü guchicaxũna nangaicamagügu, yerü yemaacü nixí ga Cori ya Tupana ga Moichémaxã nüxũ yaxuxũ. ³³Rü yemawena ga Moiché rü ínanapoegu ga yema naaxtü ga guma Tupanapata rü yema ãmaregüarü

guchicaxũ. Rü ñuxũchi nayaxücuchi ga naaxarü türuxũ. Rü yemagu nixí ga yacuáxũ ga yema puracü.

**Yema caixanexũ rü
Tupanapataétügu ínarüxí**

³⁴Rü yexguma Moiché yanguxẽëgu ga guma Tupanapata rü yema caixanexũ ga noxri Iraétanüxũgüpehexegu íxũchigüxũ, rü guma Tupanapataétügu ínarüxí, rü Tupanaarü ngóonexũmaxã nanapá.

³⁵Rü nüma ga Moiché rü taxucürüwama yexma naxücu yerü yema caixanexũ rü Tupanapatagu ínarüxí rü norü ngóonexũmaxã nanapá ga guma Tupanapata.

.....

LEVÍTICO

(Lebítanüxüarü puracüchiga)

Āmaregüarü guchicaxüchiga

1 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü napatawa Moichéçax naca, rü ñanagürü nüxü: ²—İĒcü namaxā nüxü ixu i ngēma Iraétanüxügü rü ngëxguma texé āmare choxna āxgu rü name nixī i tümaarütama wocagüwa rüçxna tümaarütama carnérugüwa choxna tanamu! ³Rü ngēma tümaarü āmare i tümaxünatama ixixü rü woca iyatüxü i taxuwama chixexü tá nixī. Rü ngēma nax tüxü namaxā chataāxëxüçax rü chopataāxtüwa ngëxmaxü i guchicaxüwa tá nixī i itayaguxü. ⁴Rü naerugu tá nixī i taxúmëxü nax tüxü chanayaxuxüçax i ngēma tümaarü āmare, rü tüxü nüxü icharüngümamaxüçax i tümaarü chixexügü. ⁵Rü ngēma woca i yatüxü rü chopëxegu tá nixī i tayawiyenaaxü. Rü ngēma Aróü nanegü i chacherdótegü tá nixī i choxna naxuaxügüxü ya yimá nagü. Rü ngēma chopataarü iāxtüwa ngëxmaxü i guchicaxü rü yimá nagümaxā tá nanamaçcuétü rü tá inanamaçcuegu. ⁶Rü yimá chacherdóte ya çauççax yagücü i ngēma āmare rü tá

nanacauxçaxmüxü i ngēma naxüna rü tá nanachexügü. ⁷Rü ngēma chacherdótegü tá nixī i yanaixëëgüxü ya üxü nawa i ngēma guchicaxü. ⁸Rü yima üxüwa tá nixī i ínaguxü i ngēma naxünaarü chexügüxü rü naeru rü ngēma naünütaarü chíxü. ⁹Rü yíxema çauççax ínaguxe i ngēma namachi rü name nixī i meama dexámaxā tayayauxgüxü i naünüta rü naparagü. Rü nüma ya chacherdóte rü ngēma guchicaxüwa tá ínanagu i guxüma nax choma namaxā chataāxëxüçax i ngēma naema i ngēma āmare —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

.....

Chixexügüarü ütänüruxü i āmaregü

6 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxā nidexa rü ñanagürü nüxü: ²—Ngëxguma texé chopëxewa chixexü üxgux rü wüxi i taxewa tümamücüxü tawomüxëëxgux, rüçxna wüxi i diëru i tümamücü tüxü namaxā nguxüxëëxüçax tümamücüxü tawomüxëëxgux, rü chixexü taxü. Rü ngëxgumarüxü ta ega texé tümamücüxütawa taxacüçax tangixgu,

rüexna taxacüçax tüxü tachixewegu nax tüxna tanaxäxüçax rü ñüxüchi tama tanatáeguxêegu, rü chixexü taxü. ³Rü ngëxgumarüxü ta ega texé wüxi i toxguaxarü ngëmaxü i iyarütaxuxü itayangauxgux rü itayacuxgu rü ñüxüchi nüxü tixuxgu nax tama nüxü itayangauxü, rü chixexü taxü. Rü ngëxgumarüxü ta ega natüçaxma tümamüçümaxä itaxunetagu natürü tama tayanguxêegu i ngëma nüxü tixuxü, rü chixexü taxü. ⁴⁻⁵Rü ngëmacax ega texé ngëmaäcü chixexü üxgux, rü tá tanawoeguxêxê i guxüma i ngëma naxçax tangixü, rü ngëma toxguaxna tanapuxü, rü ngëma wüxi i taxewa tümamüçüxü tawomüxêxü, rü ngëma iyarütaxuxü i nüxü itayangauxü, rü ngëma womüxêêäcü tayaxuxü. Rü naétü i ngëma naxçax tangixü rü tá norü yorana tanaxä i ngëma naxçax tangixüarü yexera, rü ngëmaäcü ñüxüchi chopexewa tá tanaga i tümaxüna i tümäärü chixexüçax choxna tayamuxü. ⁶Rü ngëma tümaxüna i çauxçax timáxü rü tanaxwaxe i wüxi i carnéru i taxuwama nañuxraxüxü nixí. Rü cumax, Pa Moichéx, rü tá cunangugü nax nañuxraxüxü i tümäärü chixexü rü ngoxi tümaxüna i cuxütawa tagaxü rü marü tümäärü chixexütanügu name. Rü ngëma naxüna rü tümaxünantanüwa tá nixí i tanayaxuxü rü chacherdótxütawa tanagaxü nax chopexewa tümäärü chixexüçax tayaguxü. ⁷Rü ngëmaäcü ya yimá chacherdóte rü tá choxna nachogü nax tüxü nüxü icharüngümaxüçax i tümäärü chixexü. Rü choma rü aixcüma tá tüxü nüxü icharüngüma —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

**Uçuxê nax ñuxäcü yagugüäxü
i ngëma ämaregü**

⁸Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxä nidexa rü ñanagürü nüxü: ⁹—iAróümaxä rü nanegümaxä nüxü i xu nax ñuxäcü tá yagugüäxü i ngëma naxünagü i çauxçax nadaixü! iRü ngëma naxünagü i yagugüxü rü guxüma i ngëma chütaxü rü ngëma ämarearü guchicaxüarü áxwe ya naicüétügu nananu nax ngëxma yaxaexüçax! ¹⁰Rü moxüäcü paçmama rü nüma ya chacherdóte rü tá nicuxcuchi i naxchiru i línuchinaxçax rü natüüchiru i ngëmarüütama ixixü. Rü ngëmawena rü ngëma guchicaxüwa tá nanayaxu i ngëma naxünaarü tanimaca, rü ngëma ämarearü guchicaxüçüwagu tá nanagütaquexe. ¹¹Rü ngëmawena rü tá ínacuxuchi rü to i naxchirugu tá nicux. Rü ngëmaäcü wüxi i nachica i mexü i íanearü íxpemawa tá nayagü ya yimá tanimaca. ¹²Rü yima üxü ya ngëma naxünaarü guchicaxüwa naixüne rü tama name nax yaxoxü. Rü nüma ya chacherdóte rü nanaxwaxe nax naxüxüxüäxü i guxüma i paçmama. Rü ngëxma üxüétügu tá nanaxünagü i ngëma naxüna i tá yaguxü. Rü ngëxgumarüxü ta rü ngëma tá nayagu i norü chíxü i ngëma naxünagü i duüxügü choxna äxü nax namaxä icharüngüxmüxüçax. ¹³Rü ngëmaäcü ya yima üxü i ämarearü guchicaxüwa naixüne rü tagutáma peyaxoxêxê —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

.....

**Moiché rü duúxügüpexewa
chíxúmaxá Aróúxü nabaeru**

8 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxá nidexa rü ñanagürü: ²—İĒcü naxçax naca ya Aróú rü nanegü! İRü nanutaquexe i ngēma chacherdótegüchiru, rü ngēma chíxü i baeruruxü, rü ngēma wocaxacü i yatixü i chixexüarü ütanuçax imáxü, rü ngēma taxre i carnérugü rü yimá pexchi i paü i ngearü puxēerüúáxü nagu nucü! ³İRü ñuxüchi chopataāxtüarü ücuchicagu nangutaquexexēxē i guxüma i duúxügü! —ñanagürü ga Tupana. ⁴Rü nüma ga Moiché rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana nüxü ixuxü. Rü nümagü ga duúxügü rü guma Tupanapataāxtüarü ücuchicagu nangutaquexegü. ⁵Rü nüma ga Moiché rü ñanagürü duúxügüxü: —Ñaa i ñuxma tá chaxüxü nixi i ngēma Tupana choxü muxü nax chanaxüxü —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga Moiché rü Aróúçax rü nanegüçax naca rü Tupanapexewa dexámaxá nayayauxgü. ⁷Rü yemawena rü wüxi ga maxpáxü ga naxchirugu Aróúxü nicüxcuchi rü mea nayachota ga norü goyexü. Rü nayacüxcuchi ga yema düxétüwa üxü ga naxchiru. Rü yemaétüwa nayacüxcuchi ga naxchiru ga nuxüxü ga ngechacüüxü ga İnuchinaxçax. Rü yema rü meama nayagota norü goyexümaxátama. ⁸Rü ñuxüchi nayangaxcuchi ga yema norü türemüxü. Rü yema norü türemüxüarü chocagu nananuxcu ga guma nutagü ga Uríü rü Tumíü. ⁹Rü ñuxüchi nayangaxcuchipatexe. Rü yema napatexecatüwa nayaxúcuchi ga wüxi ga úiru ga botachinüxü ga nawa nüxü

nacuaxgüxü nax chacherdótegüarü āēxgacü yixixü, yerü yemaacü nixi ga Cori ya Tupana ga Moichéxü namuxü. ¹⁰Rü yemawena rü nüma ga Moiché rü nanayaxu ga yema chíxü ga baeruruxü rü nanamaxcütü ga guma Tupanapata rü norü yemaxügü nax yemaacü Tupanacaxicatama yaxigüxüçax. ¹¹Rü yematama chíxümaxá nanamaxcu 7 expüxcüna ga yema āmaregüarü guchicaxü. Rü ñuxüchi yema chíxümaxá nanabaétü ga yema āmaregüarü guchicaxü, rü guxüma ga norü yemaxügü, rü guma bachía ga yaxumexüpáxü. Rü yemaacü Tupanacaxicatama nayaxigüxēxē. ¹²Rü ñuxüchi ga Moiché rü Aróúerugu nanaba ga yema chíxü, rü yemaacü Tupanaarü puracüçax nüxü naxuneta. ....

Nadáx rü Abiúarü chixexü

10 ¹Natürü Aróú nanegü ga Nadáx rü Abiú rü wüxichigü nanayaxu ga noxrütama áxwepáü. Rü ngexcürüücumare ga áxwe ga tama Tupana naxwaxecümaxá nanaxüácugü. Rü guma áxweétüga nanagü ga norü pumarátexe rü ñuxüchi Tupanapexewa nanangegü nax yemamaxá nüxü yacuaxüügüxüçax. Rü yemaacü tama nayanguxēgü ga yema Tupana namaxá nüxü ixuxü. ²Rü yemaçax Tupanaxütawa İnaxüxü ga üxüema ga İnaguxü. Rü Tupanapexegu nayue. ³Rü nüma ga Moiché rü Aróúxü ñanagürü: —Ñaachiga nixi ga yema Cori ya Tupana nüxü ixuxü ga yexguma ñaxgux: “Rü yixema choxna ngaicamachaüxe rü choma rü tá tüxü chanawex nax aixcüma chaxüünexü. Rü

guxúma i Iraétanüxügüpexewa tá ichanawex i chorü pora”, ñaxgu —ñanagürü ga Moiché. Rü nüma ga Aróú rü yéma nangeaxmare. ⁴Rü ñuxüchi nüma ga Moiché rü naxçax naca ga Michaé rü Echapá ga Aróú nanepü ga Uchié nanegü, rü ñanagürü nüxü: —iYéa Tupanapatawa ípeyadaux i ngéma petanüxügü rü peyato i naxünegü! iRü ñanearü íxpemagu peyataxgü! —ñanagürü. ⁵Rü nümagü ga Michaé rü Echapá rü yéma naxí, rü yema naxchirugümaxátama nananuquegü. Rü yemaacü nayato ga naxünegü rü nayataxgü, yema Moiché namaxá nüxü ixuxürüxü.

Chacherdótegüarü puracüchiga

⁶Rü yemawena ga Moiché rü nayaxucuxé ga Aróú rü nanegü ga Ereachá rü Itamá rü ñanagürü: —iTaxütáma pegü pexixerugüxéxé rü pegüchirugu pegáugüe nax ngémaacü ipenawéxüçax i perü ngechaü naxçax i ngéma yuexü! Erü ngëxguma ngémaacü penaxüxgux rü ngürüiächi pema rü tá ta peyue rü guxütáma i duüxügümaxá tá nanu ya Tupana. Natürü name nax guxüma i ngéma togü i Iraétanüxügü naxçax naxauxexü i ngéma taxre i norü chixexügüga Cori ya Tupana daixü. ⁷Natürü i pemax i chacherdótegü nax pixígüxü irü taxütáma nüxna pixígachi ya yima Tupanapata nax tama peyuxüçax! Erü pema rü woetama Tupanaarü puracüçax pexü naxuneta, rü yemaçax chíxü i üünexümaxá pexü chibaeru —ñanagürü ga Moiché. Rü yema Moiché namaxá nüxü ixuxüacü nanaxügü. ⁸⁻⁹Rü yemawena ga nüma ga Cori ya Tupana rü

nüxí Aróúmaxá nidexa rü ñanagürü nüxü: —Ngëxguma cuma rüexna cunegü ngëxma chopatagu pechocüxgux rü tama name ya bínu ya ngücü rüexna taxacü i to i ngúxü pixaxgü. Rü ñaa pemaxá nüxü chixuxü, rü ngéma nixí i wüxi i mu i guxügütáma nagu pexíxü i cuma rü cunegü rü cutaagü. ¹⁰⁻¹¹Rü penaxwaxe i nüxü pecuax i ngéma aixcüma üünexü rü ngéma tama üünexü, rü ngéma aixcüma mexü rü ngéma tama mexü. Rü ngémaacü tá meama penangüxéxé i duüxügü nax nagu naxíxü i guxüma i chorü mugü i Moichéwa pemaxá nüxü chixuxü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Naxünagü i mexü rü naxünagü i tama mexü nax nangóxü

11 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxá rü Aróúmaxá nidexa rü ñanagürü nüxü: ²⁻³—iNamaxá nüxü pixu i ngéma Iraétanüxügü rü marü name i nanangóxgü i guxüma i naxünagü i wenaxarü iyóxmüwemügüxü rü taxrepatüxü! ⁴Natürü ngéma naxünagü i wena iyóxmüwemügüxü natürü tama taxrepatüxü irü taxütáma penangóx! Rü ngëxgumarüxü ta i ngéma naxünagü i taxrepatüxü natürü tama wena iyóxmüwemügüxü irü taxütáma penangóx! Rü ngémaçax i ngéma caméyu rü woo wena niyóxmüwemü natürü taxütáma penangóx, erü tama nataxrepatü. Rü ngéma rü wüxi i naxüna i tama mexü nixí nax nangóxü. ⁵Rü ngëxgumarüxü i ngéma naxüna i teyóü. Rü ngéma rü wena niyóxmüwemü natürü tama nataxrepatü rü ngémaçax tama naxüna i ngóxwa mexü nixí. ⁶Rü

ngëxgumarüxü i ngëma naxüna i conejo rü wena niyóxmüwemü natürü tama nataxrepatü. Rü ngëmacax wüxi i naxüna i tama mexü nixi nax nangóxü. ⁷Rü ngëxgumarüxü i cuchi rü woo nataxrepatü natürü tama wena niyóxmüwemü rü ngëmacax tama name nax nangóxü. ⁸iRü taxütáma penangóx i ngëma naxünagü i chachuxuxü, rü bai nüxü pingógümare ega nayuxgu! Erü naxüna i tama mexü nixigü nax penangóxü. ⁹Rü natanüwa i ngëma choxnigü i dexáwa maxëxü i márwa rüexna natügüwa rü tá penangóx i ngëma äpexátücaxwegüxü rü ächicuxü.

¹⁰Natürü ngëma choxnigü i ngexpexátücaxwegüxü rü ngechicugüxü irü taxütáma penangóx ega woo márcüax yixigu, rüexna natügücüäx yixigu, rüexna choxni i íxraxü yixigu, rüexna choxni i taxü yixigu, rü taxütáma penangóx! ¹¹iRü taxütáma penangóx i ngëma choxnigü i ngexpexátücaxwegüxü rü ngechicugüxü erü choxni i tama ngóxwa mexü nixigü! Rü ngëxguma nayuxgu irü taxütáma nüxü pingógü erü naxäüachi! ¹²Rü ngëmaäcü i guxüma i ngëma dexáwa maxëxü i ngexpexátücaxwegüxü rü ngechicugüxü irü taxütáma penangóx! ¹³Rü ngëma werigütanüwa irü taxütáma penangóx i ngëma iyü rü dawü, rü dawü i márcüäx! —ñanagürü.

.....

Ngunexü i nagu ínaguxü i ämaregü i chixexüarü ütänürüüchiga

16 ²Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü: —iNamaxä nüxü ixu ya cuenexë ya Aróü rü tama name i ngexürüüxü i

ngunexügumare nixücu nagu i ngëma nachica i üünexü i tüyemachiücaxwena ngëxmaxü rü bai nüxna nangaicama i ngëma baúátaxü nax tama nayuxücax! Erü choma rü ngëma baúataüétüwa tá changexma i ngëma caixanexüwa. ³Rü nüma ya Aróü rü name nixi i wüxi i wocaxacü i yatüxümaxä ngëxma chopataaxtügu naxücu nax ngëxma yamáaxücax noxrütama chixexütanü. Rü ngëxgumarüxü tá ta ngëma nanaga i wüxi i carnéru nax chaüxcax yaguaxücax. ⁴Natürü naxüpa nax ngëxma naxücuxü rü name nixi i naxaiyaxíra rü nagu nicux i naxchiru imáxpaxü i línuchinaxcax i woetama ngëmacax ixixü, rü ngëma natüüchiru i línuchinaxcax. Rü tá nügü nigoye rü nayangaxcuchi i napatexe i línuchinaxcax. Erü ngëma nixi i naxchirugü i woetama ngëmaruxü ixigüxü. ⁵Rü ngëma Iraétanüxügütanüwa rü taxre i chfbuxacü tá niyaxu, rü ngëma tá nixi i duüxügüarü pecáducax choxna namuxü. Rü ngëxgumarüxü tá ta ngëma nanaga i wüxi i carnéru nax ngëma yaguaxücax. ....

¹¹⁻¹²Rü nüma ya Aróü rü tá chaüxcax nayagu i ngëma wocaxacü i noxrütama chixexüarü ütänüruxü nax nüxü nüxü icharüngümaxücax i noxrütama rü napatacüäxarü chixexügü. Rü ñuxüchi nüma ya Aróü rü naxünaarü guchicaxüwa tá nanayaxu ya äxwe ya naicü rü yimamaxä tá nanaxüäcu i ngëma pumáratexearü guruxüpáü. Rü naétü tá nanayaxu i taxreäcumexë i pumáratexe i yixichixü. Rü ngëmamamaxä tá tüyemachiücaxwegu naxücu. ¹³Rü ngëma

pumáratexe rü tá chopexewa nayagu nax ngēma norü caxixü i ngēma pumára rü ngēma baúátaüétügu nacaixnagüxüçax. Rü ngēmaäcü tá nixi i taxútama nayuxü ya Aróü. ¹⁴Rü yimá nagü i ngēma wocaxacü rü tá íxracü ngēma nanange rü naxmexmaxá tátama yimá nagümaxá nanamaxcuétü i ngēma naxátaxü i ngēma baú i norü tügüneciwawaama. Rü ñuxüchi tá nanamaxcuétü i 7 expüxcüna i ngēma naxátaüpexewaama. ¹⁵Rü ngēmawena rü tá nayamax i ngēma chíbu i duüxügüarü chixexütanü ixixü. Rü yimá nagü rü tá ngēma tüyemachiüçaxwena nanange. Rü ngēma aixepewa rü yimá nagümaxá tá nanamaxcuétü rü nanamaxcupexe i ngēma baúátaü ngēma wocaxacügümaxá namaxcuäxürüxü. ¹⁶Rü ngēmaäcü tá nixi i Aróü ngēma nachica i üünexüwa iyanaxoxëäxü i ngēma chixexügü i Iraétanüxügü nagü maxëxü rü ngēma nax tama chauga naxñüexü, rü guxüma i ngēma togü i chixexü i naxügüxü. Rü ngēmaäcü tátama nixi i chopexewa namexëäxü ya yima chopata i duüxügüpataarü ngäxütanüwa ngexmane.

.....

²⁰Rü ngëxguma Aróü chopexewa marü namexëëgu i ngēma nachica i üünexü rü yima chopata rü ngēma ämarearü guchicaxü, rü ngëxgumawena tá wüxíexü namu nax yagaaxüçax i ngēma chíbu i maxüxü. ²¹Rü ngēma chíbuerugu nanuxmexäcúma tá nüxü nixu i guxüma i ngēma Iraétanüxügüarü chixexügü, rü norü nuxwaxegü, rü norü pecádugü. Rü ngēmaäcü tá ngēma chíbuwa tá nayaxüächü i guxüma i ngēma duüxügüarü chixexügü. Rü

ngēmawena rü tá nüxü naxuneta i wüxi i duüxü nax ínachianexüwa yatáäxüçax i ngēma chíbu. ²²Rü ngëxguma ngēma chianexügu yanataxuxgu, rü ngēma chíbu rü tá nayange i guxüma i Iraétanüxügüarü chixexügü nax ngēma chianexüwa yawogüaxüçax.

.....

²⁹Rü ñaa tá nixi i wüxi i mu i guxügütama nagü pexixü i pemax. Rü ngëxguma yimá 7 ya tauemaciärü 10 i ngunexüwa nanguxgu tá nixi i pexaureexü. Rü tá ípeyachaxächigüxü i perü puracüwa i guxäma i pemax i Iraétanüxügü. Rü ngëxgumarüxü tá ta nanaxügü i ngēma duüxügü i to i nachixüanecüäxgü i petanügu ächiügüxü. ³⁰Rü ngēma ngunexügu tá nixi i pexü nüxü icharüngümaxü i perü chixexügü, rü ngēmaäcü tá nixi i chopexewa pengearü pecáduäxgüxü. ³¹Rü ngēma tá nixi i wüxi i mu i guxügütama nagü pexixü. Rü pema i ngēma ngunexügu rü tá iperüngügü rü pexauree —ñanagürü ga Cori ya Tupana. ....

Ngunexügü ga Tupanaarü cuaxüxü nagü naxügüxü

23 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxá nidexa rü ñanagürü nüxü:

.....

⁴—Ñaaü tá nixi i ngunexügü i chauxçax ípexüxüchixü i guxcüma ya taunecügu. Rü ngēma ngunexügügu tá nixi i pengutaquexegüxü nax choxü i picuaxüügüxüçax. ⁵Rü yimá nüxíraxücü ya tauemaciärü 14 arü yáuanecü, rü tá chauégagu penaxüchiga i ngēma

Üpetüchiga. ⁶Rü ngēmaarü moxiãcütama rü tá chauégagu penaxü i paü i ngearü puxēerüáxü. Rü 7 i ngunexü tá nixi i ipenangóxü i ngēma paü. ⁷Rü ngēma nüxíraxüxü i ngunexügu rü tá chauxçax pengutaquexegü. iRü taxuxütama i puracü pexüe! ⁸Rü 7 i ngunexü tá nixi i chauxçax peyaguxü i perü ämaregü. Rü ngēma norü 7 i ngunexügu rü tá chauxçax pengutaquexegü. iRü taxuxütama i puracü pexüe! —ñanagürü ga Tupana.

**Tupanaana nanaxá ga
nüxíraxüxü ga norü tríguarü o**

⁹Rü yema ñaxguwena rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü:
¹⁰—Ñaa ore tá nixi i namaxá nüxü quixuxü i ngēma Iraétanüxügü: “Rü ngēxguma nagu pechocuxgux i ngēma naane i choma tá pexna chaxáxü, rü ngēxguma peyabuxgügu i ngēma perü trígu, rü tá perü chacherdótēna penaxá i ngēma nüxíra pebuxuxü i norü o i ngēma trígu.
.....

¹⁵⁻¹⁶Rü ngēma ngunexü i nagu ngēma chacherdótēxütawa penanaxü i ngēma nüxíra pebuxuxü i trígu i perü ämareruxü, rü ngēma ngüchigaarü ngunexüwéxaxü i ngunexüwa tá ipenaxügü nax peyaxugüxü i ngunexügü ñuxmata 50 i ngunexüwa nangu. Rü ngēmawena tá nixi i wena choxna penaxáxü i perü ämaregü i perü trígutanüwa” —ñanagürü.
.....

**Tupanaégagu nanaxüchigagü ya
naixatünaxçax ya düxenügü**

³³Rü yema ñaxguwena rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü:

³⁴—iNamaxá nüxü i xu i ngēma Iraétanüxügü i ñaa ore: “Rü yimá 7 ya tauemaciärü 15 i ngunexügü tá nixi i penaxüchigaxü nax chauégagu penaxüxü ya perü düxenügü ya naixatünaxçax! Rü 7 i ngunexü tá ngēxma nagu pepegü.
.....

⁴¹Rü wüxichigü ya taunecügu rü ngēxguma norü 7 ya tauemaciwa nanguxgux, rü tá chauégagu 7 i ngunexü penaxüchiga nax naixatünaxçax ya perü düxenügüne pixügüxü. Rü ngēma nixi i wüxi i mu i guxügütama nagu pexixü, rü pexacügüwa rü petaagüwa rü tá ta naxüe. ⁴²Rü ngēma 7 i ngunexügügu rü guxáma i pema i Iraétanüxügü rü naixatünaxçax ya perü düxenügüwa tá pengexmagü. ⁴³Rü ngēmaäcü tá nixi i penegü rü petaagü i nüxü nacuxgüxü ga yexguma Equítuanewa pexü íchanguxüxēxgux, rü naixatünaxçax ya perü düxenügüwa nax pexü chamaxēxēxü i pema i Iraétanüxügü. Erü choma nixi i perü Cori ya Tupana chixixü” —ñanagürü ga Tupana. ⁴⁴Rü yemaacü nixi ga Moiché ga Iraétanüxümaxá nüxü yaxuxü nachiga ga yema ngunexügü ga Tupanaçax tá ínaxüxüchigüxü.
.....

27 ³⁰—Rü ngēxguma 10 wetaü i penetiärü o pexü ngēxmagu, woo trígu rüxna woo taxacürü orix yixi, rü wüxi rü Tupanaarü nixi, erü marü nümatama nügüçax ínanaxüxüchi —ñanagürü ga Tupana.
.....

NÚMEROS

(Iraétanüxüarü muxchiga)

Nixugü ga Iraétanüxügü ga Chinaíwa

1 ¹Rü yexguma norü taxre ga taunecüwa nanguxgu nax Equítuanewa ínachoxüxü, rü gumáarü taxre ga tauemacügu nixí ga Tupana ga Moichémaxā yadexaxü ga guma Tupanapatawa ga Chinaíarü chianexüwa. ²⁻³Rü Moichéxü namu rü ñanagürü: —iPeyaxugü i guxüma i Iraétanüxügü i nügütanüxüchigü, rü wüxi ya ĩpatacüâxchigü, nüxü pecuáxüçax i naéga rü norü mu i guxüma i ngēma yatüxügü i 20 ya taunecü nüxü ngēxmagüxü rüexna yexeraarü taunecüâxgüxü rü marü mexü nax churaragü yixígüxü! Rü natanüxütücumüchigüga tá cunawüéga. Rü Aróü tá nixí ya cuxü rüngüxēēcü nawa i ngēma puracü. ⁴Rü ngēxgumarüxü ta rü wüxitücumüwachigü rü tá naxçax peca i wüxi i yatü i woetama ngēmatücumüwa âëxgacü ixixü nax pexü nangüxēēxüçax. ⁵Rü ñaagü nixí i naéga i ngēma âëxgacügü i tá pexü rüngüxēēgüxü. Rü Rubéütanüxüwa rü Erichú ya Chedeú nane tá nixí. ⁶Rü Chimeütanüxüwa rü

Cherumié ya Yurichadáí nane tá nixí. ⁷Rü Yudátanüxüwa rü Nachóü ya Aminadá nane tá nixí. ⁸Rü Ichacátanüxüwa rü Natanaé ya Chuá nane tá nixí. ⁹Rü Chaburóütanüxüwa rü Eriá ya Elóü nane tá nixí. ¹⁰Rü Yúche nane ga Efraítanüxüwa rü Ericháma ya Amiú nane tá nixí. Rü Yúche nane ga Manachétanüxüwa rü Gamarié ya Pedachú nane tá nixí. ¹¹Rü Bēyamítanüxüwa rü Abidáü ya Guedeóni nane tá nixí. ¹²Rü Dáütanüxüwa rü Aiyeché ya Amichadáí nane tá nixí. ¹³Rü Achétanüxüwa rü Paguíé ya Ocráü nane tá nixí. ¹⁴Rü Gáxtanüxüwa rü Eriachá ya Reué nane tá nixí. ¹⁵Rü Netarítanüxüwa rü Aíra ya Enáü nane tá nixí —ñanagürü ga Cori ya Tupana. ¹⁶Rü yemagü nixí ga yema norü âëxgacüchigü ga nadexü nax natanüxügümaxā inacuaxgüxüçax. ....

²⁰⁻²¹Rü yexguma marü nügütanüxüchigü rü wüxi ya ĩpatacüâxchigü yaxugüâxgu rü nayawúgüéga ga yema yatüxügü ga 20 ga taunecü nüxü yexmagüxü rüexna yexeraarü taunecüâxgüxü rü marü

mexũ nax churragũ yixĩgũxũ. Rũ norĩ mu rũ ñaa nixĩ: Rũ Rubéũ ga Iraé (ga Acóbu) nane ga yacũtanũxũwa rũ 46,500 ga yatũxũgũ nixĩ ga churarawa mexũ. ²²⁻²³Rũ Chimeũtanũxũwa rũ 59,300 nixĩ. ²⁴⁻²⁵Rũ Gáxtanũxũwa rũ 45,650 nixĩ. ²⁶⁻²⁷Rũ Yudátanũxũwa rũ 74,600 nixĩ. ²⁸⁻²⁹Rũ Ichacátanũxũwa rũ 54,400 nixĩ. ³⁰⁻³¹Rũ Chaburóũtanũxũwa rũ 57,400 nixĩ. ³²⁻³⁵Rũ Yúche nanegũtanũxũwa rũ Efraítanũxũwa rũ 40,500 nixĩ. Rũ Manachétanũxũwa rũ 32,200 nixĩ. ³⁶⁻³⁷Rũ Bēyamítanũxũwa rũ 35,400 nixĩ. ³⁸⁻³⁹Rũ Dáũtanũxũwa rũ 62,700 nixĩ. ⁴⁰⁻⁴¹Rũ Achétanũxũwa rũ 41,500 nixĩ. ⁴²⁻⁴³Rũ Netarítanũxũwa rũ 53,400 nixĩ. ⁴⁴⁻⁴⁶Rũ yexguma Moiché rũ Aróũ yaxugũgũgu wũxigu namaxã ga yema 12 ga norũ ngũxēeruũgũ ga wũxitũcumũarũ ãēxgacũchigũ ixĩgũxũ, rũ guxũwama rũ 603,550 wa nixĩ ga nanguxũ ga yema yatũxũgũ ga 20 ga taunecũwa ngugũxũ rũ churarawa imexũ.

Lebítanũxũarũ puracũchiga

⁴⁷Natũrũ yexguma yaxugũgũgu ga yema yatũgũ ga marũ churarawa imexũ rũ yema Lebítanũxũgũ rũ tama nixugũ ga natanũwa. ⁴⁸Yerũ ga Cori ya Tupana rũ marũ Moichémaxã nũxũ nixu rũ ñanagũrũ nũxũ: ⁴⁹“Ngēxguma tá cuyaxugũgu i Iraétanũxũgũ irũ taxũtãma cuyaxugũ i ngēma Lebítanũxũ ixĩgũxũ! ⁵⁰Rũ ngēma Lebítanũxũgũ rũ chopatawaarũ puracũtanũxũ tá cuyaxĩgũxēxē nax nũxna nadaugũxũcax ya yima chopata rũ norũ ngēmaxũgũ. Rũ ngēxguma ngextã penangegũgu ya yima chopata, rũ nũmagũ tá nixĩ i

ĩnangexechigũãxũ namaxã i guxũma i norũ ngēmaxũgũ i namaxã chaũxcax napuracũxũ. Rũ nũmagũ rũ tá chopataxũ ĩnapemaeguãchi”, ñanagũrũ ga Cori ya Tupana.

.....

Caixanexũ ga Tupanapataétũgu ĩrũxĩxũchiga

9 ¹⁵Rũ yexguma yanguxgu ga guma Tupanapata, rũ yema ngunexũgu rũ wũxi ga caixanexũ naétũgu ĩnarũxĩ. Rũ yáuanecũ rũ naétũwa nangoxoxũ ga ũxũemarũxũ ixĩxũ, rũ nayexmaecha ñũxmata yangóonexũmare. ¹⁶Rũ guxũguma yemaacũãxũ nixĩ, rũ yexguma ngunecũ rũ caixanexũ nixĩ ga naétũgu ĩrũxĩxũ ga guma Tupanapata, rũ chũtacũ rũ ñoma ũxũemarũxũ nixĩ ga naétũwa ngoxoxũxũ. ¹⁷Rũ yexguma guma Tupanapataétũwa iyachũxũãchixũgũ ga yema caixanexũ, rũ nũma ga Iraétanũxũgũ rũ inaxĩãchixũ ga nax inaxĩxũ. Rũ yema íyachaxãchixũwa ga yema caixanexũ, rũ yema nayachaxãchitanũ, rũ yexma napegũ. ¹⁸Rũ yexguma Cori ya Tupana namaxã nũxũ ixuxgu ga nax inaxĩãchixũ rũ inaxĩãchi. Rũ yexguma namaxã nũxũ yaxuxgu ga nax inachoxũ rũ yexma narũcho. Rũ yexguma yema caixanexũ Tupanapataétũwa yexmaechagu rũ tama inaxĩ.

.....

Tupana rũ Iraétanũxũgũmaxã nanaxuegu nax namachi tá nũxna naxãxũ

11 ⁴Rũ yema Iraétanũxũgũ rũ ñuxre ga Equítuanecũãxgũmaxã narũxũcutanũ, rũ

yema duïxũgũ nixĩ ga nũxna
cuaxãchixũ ga yema ña ga
Equítuanewa nangõxgũxũ. Rũ nũma ga
Iraétanũxũgũ rũ dũxwa yemaga naxĩnũe
rũ yemacax nidexagũ rũ ñanagũrũgũ:
—Chierũ tũxũ nangexmagu i namachi
nax nangõxũcax. ⁵Rũ ñuxãcü nũxna
tacuaxãchie ga yema choxni ga chíxũ ga
ngetanũãcũma ingõxgũxũ ga
Equítuanewa. Rũ ngẽxgumarũxũ ta
nũxna tacuaxãchie ga ñuxãcü nangõxũ
ga pepĩnu, rũ meráũ, rũ chabúragũ rũ
áyu. ⁶Natũrũ i ñuxma rũ taiyamaxã nua
tayuechaũ, erũ nataxuma i to i taxacũ i
nũxũ idaũxũ rũ manáxicatama
—ñanagũrũgũ. ⁷Rũ yema maná rũ
nanachicúrichereraxũ rũ nadexra ñoma
taxacũ i dextragũxũrũxũ. ⁸Rũ nũma ga
duïxũgũ rũ nanade ga yema maná ga
dauxũwa rüyixiixũ. Rũ ñuxũchi
nayacamũgũ rũ nanamuxragũ rũ
ñuxũchi nayaxũtachinũ. Rũ yema maná
rũ ñoma chíxũwa ínaguxũrũxũ nixĩ ga
naaca. ⁹Rũ chũtacũ ga yexguma
nanguxgu ga cherena ga yema
ínapegũxũétũgu, rũ yexguma ta nixĩ ga
nayixũ ga maná. ¹⁰Rũ nũma ga Moiché
rũ nũxũ naxĩnũ ga Iraétanũxũgũ ga
naãxpatawachigũ nax yema ñnacax
yadexagũxũ. Rũ nũma ga Cori ya
Tupana rũ yemacax poraãcü nanu rũ
yexgumarũxũ ta ga Moiché. ¹¹Rũ nũma
ga Moiché rũ Tupanaxũ ñanagũrũ:
—Choma nax curũ duïxũchirex chixĩxũ
¿rũ taxacũcax tama chomaxã cutaãxẽ rũ
ngẽmacax chauxchaama choxũ
cunangenagũxẽxẽ i ñaa duïxũgũarũ
guxchaxũgũ? ¹²¿Ëxna chauxacũgũ
nixĩgũ rũ ngẽmacax choxũ cumuxũ nax
ñoma õxchanagũrũxũ chayagagũxũ i

nawa i ngẽma naane ga nũxcũma torũ
õxigũmaxã nũxũ quixuxũ? ¹³¿Rũ ngextá
tá namachi choxũ ta iyangauxũ nax
chanachibũexẽxũcax i guxũma i ñaa
duïxũgũ? Rũ auxẽacũma nixĩ i choxũ
yacaaxũgũechaxũ rũ ñagũxũ choxũ:
“iRũ torũ ngõxrxuxũ i namachi toxna ta
naxã!” ñagũxũ. ¹⁴Rũ choma rũ marũ
tama choxũ natauxcha nax chaxica
namaxã ichacuáxũ i ñaa duïxũgũ. Erũ
ngẽma puracũ rũ nata rũ ngẽmacax
taxucũrũwa chaxica chanaxũ. ¹⁵Rũ
ngẽxguma tá ngẽmaãcü chomaxã
quixĩxgu irũ noxtacũma choxna nayaxu
i ñaa chorũ maxũ, ega choxũ
cungechaũxgu! Rũ ngẽmaãcü tá marũ
taxũtãma chauxchaama chayangenagũ i
ñaa duïxũgũarũ guxchaxũgũ
—ñanagũrũ ga Moiché. ¹⁶Natũrũ nũma
ga Cori ya Tupana rũ Moichẽxũ
nangãxũ rũ ñanagũrũ: —iËcü
nanutaquexe i 70 i norũ ãẽxgacũgũ i
Iraétanũxũgũ i duïxũgũ naga ñnũexũ, rũ
chopatawa nagagũ! iRũ ngẽma choxũ
namaxã yarũnguxẽxẽ! ¹⁷Rũ choma rũ tá
ngẽxma ícharũxĩ, rũ ngẽma tá cumaxã
chidexa. Rũ tá ngẽma ãẽxgacũgũna
chanaxã i ngẽma chauãxẽ i cuwa
ngẽxmaxũ nax nũmagũ cuxũ
nangũxẽẽgũxũcax nax namaxã
inacuaxgũxũ i ñaa duïxũgũ. Rũ
ngẽxguma rũ marũ taxũtãma cuxica
namaxã icucuax. ¹⁸iRũ ñuxũchi namaxã
nũxũ ixu i duïxũgũ nax nũgũ
yamexẽẽgũxũcax naxcax i moxũarũ
ngunexũ, rũ ngẽmaãcü tá nixĩ i namachi
tá nangõxgũxũ! Erũ marũ nũxũ chaxĩnũ
nax auxẽacũma ñagũxũ: “¿Ñuxcũ ngexũ
yixĩ i namachi rũ ta ingõxgũ? Rũ
narũmemaẽ nixĩ ga Equítuanewa

iyexmagügu”, ñagüxü. Rü marü name rü choma tá namachi nüxna chaxã nax nangõxgüaxüçax. ¹⁹Rü taxütama wüxitama i ngunexü nanangõxgü rü bai i taxre, rü bai i 5, rü bai i 10, rü bai i 20 i ngunexüguxicatama tá nanangõxgü.

²⁰Rü wüxi ya tauemacüxüchi tá nixi i namachi nangõxgüxü ñuxmatáta naemamaxã yangüãtanüçüxü rü nawa naxoégagü erü choxü naxoe i chomax i Cori ya Tupana nax natanüwa changexmaxü. Rü naxauxeäcuma rü chopexewa ñanagürügü: “¿Rü taxacüçax ga Equítuanewa íchoxüxü?”

ñanagürügü —ñanagürü ga Cori ya Tupana. ²¹Rü yexguma ga Moiché rü Tupanaxü nangäxü rü ñanagürü: —Rü ngëma duüxügü i chowe rüxixü rü 600,000 i yatügü nixigü. ¿Rü ñuxäcü nüxü quixuxü rü wüxi ya tauemacü tá nixi i namachi toxü cungõxëëxü? ²²¿Rü

ngextá nangema i ngëma muxü i carnérugü rü wocagü nax ngëma tadjüçax rü guxaxü

yangumachixüçax? Rü woo chi guxüma i choxni i taxü i taxtüçüãx nüxna ixãxgu rü taxüchima nüxü ningu —ñanagürü.

²³Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü: —¿Cuma nagu curüxínügu i ngëma chorü pora rü naxíraxü? Rü ñuxma tá nüxü cudau nax aixcüma tá yanguxü i ngëma nüxü chixuxü —ñanagürü.

.....

³¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü ínananguxëxë ga wüxi ga tacü ga buanecü ga márwa ne buemacü. Rü gumaemagu ínangugü ga muxüchixü ga ngugagü rü yema ínapegüxügu nayi rü namaxã naxãanemare ñuxmata wüxi i

ngunexü itixü ga nax namaxã naxãanemarexü. Rü wüxi ga métruwa nangu ga norü yaxcü ga nüguétügu nax nayixü. ³²Rü guxüma ga yema ngunexügu, rü guxüma ga yema chütaxügu rü moxüäciarü ngunexügu rü nüma ga duüxügü rü nanade ga yema ngugagü. Rü guxema rü noxremaexü dexe rü 10 chita tüxü nayexma. Rü yema ínayexmagüxüãxtügu tayapagü.

³³Natürü yexguma yexwacax nüxü nangõxnetagügu ga namachi ga yema ngugagü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü duüxügümaxã nanu, rü nanayuxëxë ga muxüma. ³⁴Rü yemacax nixi ga Quíbu-atábamaxã naxüégagüãxü, yerü yexma nixi ga nataxgüxü ga yema duüxügü ga õnaguxicatama rüxínüxü. ....

Moiché rü Canaáüanewa nanamugü ga 12 ga ngugütaeruügu

13 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxã nidexa rü ñanagürü: ²—iËcüx, Canaáüanewa namugü i 12 i yatügü nax ngëma yangugütaegüçax, erü ngëma naane tá nixi i pexna chaxãxü i pema i Iraétanüxügü! iRü wüxíticümüwachigü rü namuächi i ngëma norü äëxgacü ixixü! —ñanagürü ga Tupana. ³Rü nüma ga Moiché rü yema chianexü ga Paráügu äégaxüwa ínanamuächitanü ga yema äëxgacügü yematama Tupana namaxã nüxü ixuxürüxü. Rü guxüma ga yema 12 rü natanüxügü ga Iraétanüxügü nüxü ngechaüügüxü nixigü.

.....

¹⁷Rü nüma ga Moiché rü nayamugü ga yema yatügü nax Canaáñanewa naxixũcax rü yéma yangugütaegüxũcax. Rü ñanagürü nüxü —iNgëma chianexü i Négueguma pexi rü ñnamáxpüxanexüwa pechopetü! ¹⁸Rü tá penangugü i ngëma naane, rü yima ñane rü ngoxi naporae i ngëma duũxũgü i ngëxma ãchiũgüxü rüexna tama, rü ngoxi namu rüexna tama. ¹⁹Rü tá penangugügü ya yima norü ñane rü ngoxi düxenügümare yixi rüexna mea ñnapoxegügü, rü ngëma naane i nawa nangexmagüxü rü ngoxi mexü i waixümü yixi rüexna tama. ²⁰Rü tá penangugü rü ngoxi nawaxmüane rüexna tama. Rü ngëxgumarüxü ta penangugü rü ngoxi nanaixneciá rüexna tama. iRü taxü ipemuñexü! Rü nua tá penge i ngëmacüñax i nanetüarü o —ñanagürü ga Moiché. Rü yema naanewa rü meama nüxíraxüxü ga norü úbaarü o idauxgu nixi ga yexguma Moiché yéma namugüga ga yema yatügü ga ngugütaewa yéma ixü. ²¹Rü yema yatügü rü yéma naxi rü nayangugügü ga yema nachixüane. Rü sürwaama ga chianexü ga Chfũ íyexmaxüwa inanaxügüe ga nax nangugügüaxü ga yema naane rü ñuxmata ñane ga Debúwa nangugü ga nórtewaama ga ñane ga Amáxarü ngaicamána. ²²Rü yema chianexü ga Néguewaama nachocu rü ñuxmata ñane ga Ebróüwa nangugü. Rü guma ñanegu nixi ga naxächüügüxü ga Aimáütanüxügü, rü Checháitanüxügü rü Tamáitanüxügü ga Anáxtaagü ixigüxü. Rü guma ñane ga Ebróü rü marü nüxcüma naxü. Rü marü 7 ga taunecü

nüxíra naxü naxüpa ga guma ñane ga Choáñ ga Equítuanewa yexmane. ²³Rü yema ngatexü ga Ecúwa nangugü, rü yéma nayadaegü ga wüxi ga úbamaxüchacüxü ga taxyaxaarü oóxü. Rü wüxi ga naiwa nayawexgü rü yemaacü nügümaxá nayangetaügü. Rü orix ga ígu rü orix ga boxra rü ta ningegü. ²⁴Rü yema ngatexü rü Ecúgu nanaxüégagü naxcax ga yema úbayaxa ga yéma yadaegüxü ga yema Iraétanüxügü. ²⁵⁻²⁶Rü 40 ga ngunexü ningegü ga nax nangugüanegüaxü. Rü yemawena rü naxcax nawoegu ga yema nachica ga Cåde ga Paráñarü chianexüwa yexmaxü yerü yéma nixi ga nayexmagüxü ga Moiché rü Aróñ rü guxüma ga Iraétanüxügü. Rü nüma ga yema ngugütaewa ne ixü rü nüxü nixugügü ga guxüma ga yéma nüxü nadaugüxü. Rü nüxü nanawexgü ga yema nanetüarü o ga yema nachixüanewa ne nangegüxü. ²⁷Rü Moichémaxá nüxü nixugüe rü ñanagürügü: —Marü nawa ne taxí i ngëma naane i nawa toxü cumugüxü. Rü aixcüma nixi i ngëma naanewa rü guxüwama nangexmaxü i nabüane i mexü rü taguma nataxuxü. Rü ñaagü nixi i ngëma nanetügü i ngëma muxü. ²⁸Natürü ngëma duũxũgü i ngëxma ãchiũgüxü rü nipora, rü yima norü ñanegü rü nita rü ñnapoxegügü. Rü to ga yéma nüxü tadauxü nixi ga guma Anáxtaagü i narüütama imáchanexüchixü. ²⁹Rü ngëma Négueanewa rü ngëxma naxächüügü i ngëma Amaléxtanüxügü. Rü ngëma ñnamáxpüxanexügu rü naxächüügü i ngëma Itítatanüxügü rü

Yebuchéutanüxügü rü Amaréutanüxügü. Rü márcutügu rü natü i Yudáücutügu nixí i naxáchiüügüxü i Canaáüanecüãxgü —ñanagürügü. ³⁰Rü yexguma ga wüxi ga yema ngugütaeruxü ga Caréx rü nanachianexëxë ga yema duüxügü ga Moichépepewa yexmagüxü rü ñanagürü: —iNgíxá tóxrüxü tayaxíxëxë i ngëma naane, erü yixema rü tüxü natauxcha nax tóxrüxü yaxíxëxë! —ñanagürü. ³¹Natürü ga yema togü ga namücügü rü nanangãxügü rü ñanagürügü nüxü: —Tama nixí i namexü nax namaxã yigü idaixü i ngëma duüxügü, erü nüma rü tá tüxü narüporamaegü —ñanagürügü. ³²Rü yexguma ga yema togü ga Caréxmücügü rü nüxü nixugüe nax nachixexü ga yema naane rü ñanagürügü: —Rü ngëma nachixüane i nawa ngugütaewa ne taxíxü rü tama mexü nixí. Rü ngëma naane ga tayangugüxü rü nachuxu rü ngëmagagu muxüma i ngëma naanegu áchiüügüxü i duüxügü rü nayue. Rü ñuxüchi guxüma ga yatüxügü ga yéma nüxü tadauxü rü nitaxüchi. ³³Rü nüxü tadaugü ga Anáxtanüxü ga itaxüchixü rü máchanexüchixü. Rü yemaçax ga toma ga naxütawa nax togü tadaugüxü rü tanamunügüraxümare. Rü nümagü rü ta yemaacütama toxü nadaugü —ñanagürügü.

Nüma ga Iraétanüxügü rü tama
Cori ya Tupanaga naxínuechaü

14 ¹Rü yexguma yema ngugütaewa ne íxüarü orexü naxínuegu ga yema Iraétanüxügü rü aita naxüe, rü yema chütaxü rü axugu ningunexügü. ²Rü guxüma ga nümagü

rü chixri Moiché rü Aróüchigagu nidexagü, rü ñanagürügü: —Narümema chi nixí ga Equítuanegu nax iyuexü rüexna nuxã ínachianexügü rü tama ngëma naane i yangugügüxügü nax iyuexü. ³¿Rü taxacüwa ya Cori ya Tupana i ngëma nachixüanewa tüxü nagagüxü nax ngëxma daigu iyuexüçax, rü taxmãxgü rü taxacügü rü tóru uanügümexëgu tayixüçax? Rü narümema nixí i Equítuanecax tawoegu —ñanagürügü. ⁴Rü yexguma ga wüxichigü nügümaxã ñanagürügü: —Ngíxá nüxü taxuneta i wüxi i tóru ãëxgacü nax tamaxã inacuéxüçax rü ngëmamaxã Equítuanecax iwoeguxüçax —ñanagürügü. ⁵Rü yexguma ga Moiché rü Aróü rü ñaxtúanegu nanangücuchitanü napexewa ga guxüma ga duüxügü. ⁶Rü nüma ga Yochué rü Caréx ga yema naane ngugügüxü rü norü ngechaümaxã nügü narügáutechirugü. ⁷Rü ñanagürügü nüxü ga guxüma ga yema Iraétanüxügü: —Ngëma naane ga itayadaugüxü rü naane i mexü nixí. ⁸Rü nüma ya Tupana rü tá tüxü narüngüxëxë rü tüxü nanatauxchaxëxë nax ngëma naanegu ichocuxü. Rü tá tüxna nanaxã nax tóxrüxü yixíxüçax. Rü ngëma nachixüanewa rü ñoma dexárixü taguma nataxu i öna i mexü. ⁹Natürü i pemax rü tama name nax Cori ya Tupanamaxã penuexü rü tama name i nüxü pemuë i ngëma nachixüanecüãx i duüxügü. Erü nümagü rü tá ñoma paü i ngóxürüxü tá tüxü nixígü i taxçax erü nataxuma i texé nax nüxna dauxü. Natürü i yixema rü tüxü nangexma ya Cori ya Tupana ya tüxna daucü. iRü

taxú i pemuñexú! —ñanagürügü. ¹⁰Rü woo yemaxú nax naxñüexú ga duñxügü rü nanueama rü nutamaxã ínanamuxúchigüchañ. Natürü ga Cori ya Tupanaarü üüne rü yéma nangox ga guma Tupanapatawa napexewa ga guxúma ga Iraétanüxügü. ¹¹Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxú ñanagürü: —¿Ñuxguxüratáta nixí i choxú inaxñüexú i ñaa duñxügü? ¿Rü ñuxguxüratáta nixí i nüxú naxoexú nax tama choxú yaxögüaxú rü woo nüxú nax nadaugüxú ga yema mexügü ga chaxüxú? ¹²Rü naxçax tá núma chanamu i wüxi i daweanne i nawa nayuexú nax ngémaacü tama nawa nangugüxüçax i ngéma naane. Natürü cuwa tá nixí i ichanangoxëëxú i to i duñxügü i ñaa duñxügüxú rümumaexú rü rüporamaegüxú —ñanagürü. ¹³⁻¹⁴Natürü nüma ga Moiché rü Cori ya Tupanaxú nangäxú rü ñanagürü: —Natürü ngéma Equítuanecüãxgü rü meama nüxú nacuaçgü ga curü poramaxã nax ícunguxüxëëxú ga ñaa duñxügü. Rü ngëxguma ngéma Equítuanecüãxgü nüxú cuaxgügu i ngéma ñaa duñxügümaxã cuxüxchañxú rü tá Canaáüanecüãxgümaxã nüxú nixügüe, rü nümagü rü tá ta nüxú nacuaçgü. Rü nümagü i ngéma Canaáüanecüãxgü rü marü nüxú naxñüe nax cuma rü natanüwa cunxexmaxú i ngéma Iraétanüxügü, rü cugü naxçax cunxoxëëxú, rü cuma i guxüguma ngéma caixanexüwa naétüwa cunxexmaxú, rü ngéma caixanexügu napexë quixüxú i ngunecü rü üxüemagu i chütacü. ¹⁵Natürü ngëxguma tá cunadaixgu i ñaa chautanüxügü rü

ngéma torü uanügü i cuxú cuáchigagüxú rü tá ñanagürügü: ¹⁶“Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxú naguxcha nax nawa nangugüxëëäxú i ngéma naane ga namaxã inaxunetaxú, rü ngëmacax nixí i ínachianexügu tüxú nayuexëëäxú”, ñanagürügü tá. ¹⁷Rü ngëmacax nixí, Pa Corix, i namexú nax icunawëxú i curü pora yema tomaxã nüxú quixuxürüütama. ¹⁸⁻¹⁹Rü woo nüxú quixu nax tama nüxú cuxüpetümarexú i ngéma chixexú ügüxú rü cunapoxcuxú i ngéma nanegü rü nataagü nagagu i nanatügüarü chixexú, natürü nüxú quixu ta nax tama cunuxwaxexú rü nataxüchixú i curü ngechañ rü toxú nüxú cungechañxú i torü chixexú. Rü ngëmacax cuxú chacaçaxú nax nüxú nüxú curüngümaxú i ñaa duñxügüarü chixexú, yerü marü yaxna namaxã cuxñü ga yexguma Equítuanewa ínachoxügütama ñuxmata nua ñaa nachicawa nangugü —ñanagiürü ga Moiché.

Cori ya Tupana rü tama nayanaxoxëë ga duñxügü natürü taxütáma nawa nangugü ga yema naane ga namaxã inaxunetaxú

²⁰Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxú nangäxú rü ñanagürü: —Marü name. Choma rü tá nüxú nüxú charüngüma i ngéma duñxügüarü chixexú ngéma cuma choxna naxçax cuçaçxürüxú. ²¹⁻²³Natürü ngéma nax aixcüma yixüxú nax chamaxüxú rü guxú i ñoma i naanewa nax changexmaxú, rü ngëxgumarüxú tá ta aixcüma nixí nax taxúetáma ya yíxema Iraétanüxügü ga nüxú daugüxe ga yema chorü üüne rü yema mexügü ga chaxüxú ga

Equítuanewa rü nua ínachianexũwa, rü bai tá ya wüxíxe ya yíxema duëxëgü nüxũ daugüxũ i ngëma naane ga túmaaru oxigümaxã nüxũ chixuxũ. Rü bai tá ya wüxíxe ga choxũ ügümarexe rü choxũ oexe rü tama chauga ínüexe nüxũ tadau i ngëma naane. Rü bai tá ya wüxíxe. ²⁴Rü yimá chorü duũ ya Caréxícátama nixĩ ya mexũgu rüxínücü rü aixcúma chauga ínücü. Rü ngëmacax yimáxũxicátátama nixĩ i ngëxma chaxücuxëxũ nawa i ngëma naane ga yangugüxũ. Rü ngëma nataagü rü ngëxma tá naxächüügü.

.....

²⁷Natürü ngëma togü i Iraétanüxügü i chixri chauchiga idexagüxũ ñrü ñuxguxüratáta yaxna namaxã chaxínüxũ nax chauga naxínüexüçax? ²⁸Rü ngëmacax i ngëma duũxügü i naxçax ícagüxũ nax nua ínachianexũgu nayuxü írü namaxã nüxũ ixu rü choma ya Cori ya Tupana rü ngëma nümatama naxçax ínacagüxũäcü tá naxçax chanaxü! ²⁹Rü guxũma i ngëma duũxügü i 20 ya taunecüwa ngugüxũ i chixri chauchiga idexagüxũ rü tá nuxã ínachianexũgu nayue. ³⁰Rü bai tá i wüxi i ngëma duũxügü nagu nachocux i ngëma naane i pemaxã nüxũ chixuxũ. Rü Caréx rü Yochuéxícátama tá nixĩ i ngëma ngugüxũ —ñanagürü ga Cori ya Tupana.

.....

**Iraétanüxügüxũ narüporamae
ga norü uanügü**

³⁹Rü yexguma yema Iraétanüxügümaxã nüxũ yaxuxgu ga Moiché ga yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũ, rü guxũma ga nüma rü poraäcü nangechaügü. ⁴⁰Rü yema ga ngunexüaru

moxũäcü rü paçmamaxüchi ínarüdagü rü inaxĩächi nax ínachõöchixüçax ga yema ínamáxpüxanexüwa. Rü ñanagürügü: —Marü núma tangugü. Rü aixcúma nixĩ nax chixexũ taxüxũ, natürü i ñuxma rü marü ítamemare nax nawa ixixũ i ngëma naane ga Cori ya Tupana tamaxã nüxũ ixuxũ —ñanagürügü. ⁴¹Natürü ga Moiché rü ñanagürü nüxũ: —ÍTüxcüü tama naga pexínüe i Cori ya Tupanaaru mu? Rü ngëma nagu perüxínüexũ rü taxütáma mea pexũ ínanguxuchi. ⁴²Rü tama name nax ipexĩamaxũ, erü ya Cori ya Tupana rü tama napexütágu. Rü ngëma perü uanügü rü tá pexü narüporamaegü. ⁴³Rü yéa pepexewa rü ngëma pexü nananguxëëgü i Amaléxtanüxügü, rü Canaáüanecüäçgü nax pemaxã nügü nadaixüçax rü pexü nayuxëëxüçax. Erü pema rü nüxna pixígachi ya Cori ya Tupana rü ngëmacax i nüma rü marü tama pexütawa nangexma —ñanagürü. ⁴⁴Rü nüma ga Moiché rü yema ínapëgüxügutama narüxäx namaxã ga yema baü ga Tupanaaru mugü nawa yexmaxũ. Natürü ga nümagü ga Iraétanüxügü rü ínachõöchiamá ga maçpüneanewa. ⁴⁵Natürü yexguma yéma nangugügu rü nümagü ga Amaléxtanüxügü rü Canaáüanecüäçgü ga yexma ächiügüxũ rü nanadai. Rü nawe nangëgü rü ñuxmata Ómawa nayawogü. Rü yemaacü nüxũ narüporamaegü.

.....

Tama Moichéga naxínü ga Coré

16 ¹⁻²Rü Moichémaxã nanu ga wüxi ga Lebítanüxũ ga Corégu äégaxũ. Rü nüma ga Coré ga Ichá nane rü Coátaxa nixĩ. Rü Coréwa naxügü ta

ga tomaepūx ga yatūgū ga Rubéūtanūxū, ga Datáú rü Abiráú ga Eliá nanegū, rü Óú ga Peréx nane. Rü yemawaama nügū naxūgūxēxē ga 250 ga Iraétanūxūgū ga āēxgacūgū ixīgūxū ga duūxūgūmaxā icuaxgūxū rü duūxūgū mea naga ĩnūexū. ³Rü guxūma ga yemagū rü nangutaquexegū rü Moichémaxā rü Aróūmaxā narūxutagagū rü ñanagürügū: —Marü tama nixī nax pexica tomaxā ipecuáxū. Yerü ga Tupana rü guxāxūma nixī ga nadexū rü ngēmacax ya Cori ya Tupana rü tamaxā nanuxma i guxāma i yixemax. ¿Rü tūxcūū i pemax i Tupanaarū duūxūgūétūwa pegū pexūgūxēxēchaū? —ñanagürügū. ⁴⁻⁵Rü yemaxū naxīnūgu ga Moiché rü ñaxtūanegu nayangūcuchi rü Coréxū rü yema nawe rüxīxūxū ñanagürü: —Moxū paxmama rü nūma ya Cori ya Tupana rü tá tūxū nüxū nacuaxēxē rü texé tixī ya noxrü ixīxe rü tūxū naxunetaxe nax napexewa tayaguxūcax i āmaregū —ñanagürü.

.....

¹²Rü ñuxūchi ga Moiché rü naxcax nangema ga Datáú rü Abiráú ga Eliá nanegū ixīgūcū. Natürü ga nūmagū rü Moichéxūtawa namugagū rü ñanagürügū: —Tama cuxūtawa taxīxchaū. ¹³¿Ēxna cuxcax rü wūxi ga ĩnūca nixī ga toxū nax ícugaxūxū nawa ga Equítuane ga mexū ga ñna taguma ítaxuxūwa nax nuxā ĩnāchianexūgu toxū cuyuexēxūcax? ¿Rü ngēmaacū i cunaxwaxexū nax torū āēxgacū quixīxū? ¹⁴Rü tama aixcūma nixī i nawa toxū cugagūxū i ngēma naane i mexū i ñna taguma ítaxuxūwa, rü tama toxna

cuyaxāchigū i torū naane rü úbanecūgū. ¿Rü cuma nax curixīnūgu rü ñaa duūxūgū rü ningexetū nax cuma ícunaxwaxexūwa cunagagūxūcax? Rü taxūtāma cuxūtawa taxī —ñanagürügū. ¹⁵Rü yexguma ga Moiché rü poraācū nanu, rü Cori ya Tupanaxū ñanagürü: —Tama chanaxwaxe i nüxū cunayaxu i ngēma duūxūgūarū āmaregū. Erü choma rü taguma ñuxgu wūxi i norü búru nüxna chayaxu, rü bai i ñuxgu wūxixemaxā chixexū chaxū —ñanagürü. ¹⁶Rü ñuxūchi Coréxū ñanagürü: —Moxūarū ngunexūgu rü chanaxwaxe i nua Cori ya Tupanapexewa pexī namaxā i cutanūxūgū. Rü Aróū rü tá ta nangexma. ¹⁷Rü guxāma i pema i 250 i duūxūgū pixīgūxū, rü name nixī i wūxichigū nua penange i perü pumáratexearū guruxū i pumáratexemaxā pexūācuxū. Rü Aróū rü ta ngēxgumarūxū tátama nanaxū —ñanagürü. ¹⁸Rü yemaacū wūxichigū nanayauxgū ga norü pumáratexearū guruxū. Rü áwe ga naicūmaxā nayaxūācu rü ñuxūchi pumáratexenaétü nagūgū. Rü yemaacū Tupanapataarū ĩāxgu nayachigū namaxā ga Moiché rü Aróū. ¹⁹Rü nūma ga Coré rü Moichémaxā rü Aróūmaxā nananuxēxē ga duūxūgū. Rü yemacax Tupanapatapexegu nangutaquexegū ga guxūma ga yema duūxūgū. Rü Tupanaarū ütine rü naxcax nangox. ²⁰⁻²¹Rü nūma ga Cori ya Tupana rü Moichémaxā rü Aróūmaxā ñanagürü: —iPixīgachi natanūwa i ngēma duūxūgū! Erü ñuxmatátama chanadai —ñanagürü. ²²Natürü nūma ga Moiché rü Aróū rü Tupanapexegu ñaxtūanegu

nanangücuchitanü rü ñanagürügü nüxü: —Pa Tupanax, cuma nax cunamaxēxēxü i guxüma i duüxügü, rü tama name i wüxitama i duüxüarü chixexügagu rü guxüma i duüxügümaxã cunu —ñanagürügü. ²³⁻²⁴Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü nangãxü rü ñanagürü: —iNamaxã nüxü i xu i guxüma i Iraétanüxügü rü ñachoxü nawa ya yima napatagü ya Coré rü Datáü rü Abiráü nawa ngëxmagüne! —ñanagürü. ²⁵Rü yexguma ga Moiché rü inaxüãchi. Rü nawe narüxí ga Iraétanüxügüarü ãëxgacügü. Rü Datáü rü Abiráü iyexmagüxüwa naxí. ²⁶Rü nüma ga Moiché rü duüxügümaxã nüxü nixu rü ñanagürü: —iNüxna pixígachi ya napatagü i ñaa duüxügü i chixexügu rüxünüexü! iRü taxütáma nüxü pedáu i norü ngëmaxügü nax tama naxrüxü norü chixexügagu peyuexüçax! —ñanagürü.

.....

³¹Rü yexguma Moiché rüchianegu ga nax yadexaxü, rü ga waixümü rü ningex napatatüüwa ga yema duüxügü. ³²Rü yexma nayicu ga guxüma ga yema duüxügü ga Coréweama rüxixü, wüxigu namaxã ga naxacügü rü naxmaxgü rü guxüma ga norü yemaxügü. ³³Rü maxëxüma yema waixümü ga ingéxügu nayicu namaxã ga norü yemaxügü. Rü ñuxüchi ga yema waixümü rü nügüna naxü. Rü yemaacü yema Iraétanüxügütanüwa inayarüxo ga yema duüxügü.

.....

⁴¹Rü yemaarü moxüãcü rü guxüma ga yema Iraétanüxügü rü inanaxügü ga Moiché rü Aróüchiga nax chixri

yadexagüxü. Rü ñanagürügü: —Pema rü penadaimare i ñaa Cori ya Tupanaarü duüxügü —ñanagürügü. ⁴²Rü guxüma ga yema duüxügü rü Moichéxü rü Aróüxü ñachomaeguãchi rü yema ninuügatanücüxü. Natürü ga nüma ga Moiché rü Aróü rü Tupanapatawaama naxí. Rü yexgumatama yema caxixü ga Cori ya Tupana nawa yexmaxü rü napataéttügu ñarüxí, rü norü üüinemaxã nayadüxü. ⁴³⁻⁴⁴Rü nüma ga Moiché rü Aróü rü Tupanapataarü ücuchicawa nangugü rü yexma nayachigü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Moichéxü ñanagürü: ⁴⁵—iPixígachi natanüwa i ngëma duüxügü, erü ñuxma tátama chanadai! —ñanagürü. Rü nüma ga Moiché rü Aróü rü yexgumatama ñaxtüanegu nayangücuchitanü. ⁴⁶Rü nüma ga Moiché rü Aróüxü ñanagürü: —iNua nange i curü pumáratexearü guruxü, rü áxwe i naxüinagüarü guruxüwa cuyaxucümaxã naxüacu, rü ñuxüchi pumáratexë ngëxma ta nagü! iRü ñuxüchi paxa duüxügü íngexmagüxüwa naxü rü ngëma duüxügüçax nüxna nachogü ya Tupana nax nüxü nüxü nangümaxüçax i norü chixexügü! Erü nüma ya Cori ya Tupana rü poraãcü nanuxüchi, rü ngëma daaweane i namaxã nadaiaxü rü marü inaxügü —ñanagürü. ⁴⁷Rü nüma ga Aróü nanaxü ga yema Moiché namaxã nüxü ixuxü. Rü paxa inañaãchi rü yema duüxügü íngutaquexexüwa naxü. Rü yema daaweane ga Tupana yema muxü rü marü natanüwa nangu ga duüxügü rü marü poraãcüma ta nayue. Rü yexguma ga nüma ga Aróü rü yema pumáratexearü guruxügu nanagü ga

pumáratexe, rü Tupanana naca nax duũxũgüaxũ nüxũ yanangũmaxũcaç ga norü chixexũgü. ⁴⁸Rü ñuxũchi ga nũma ga Aróũ rü yema maxẽxũ rü yema marũ yuexũmachatexegu nachi. Rü yexguma ínayachaxãchi ga yema daaweane.

⁴⁹Natürü marũ 14,700 ga duũxũgü nixĩ ga yuexũ namaxã ga yema daaweane. Rü naétü nixĩ ga yema nüxĩra marũ yuexũ ga Coréwe rüxĩxũ ga tama Moichéga ínüechaũxũ. ⁵⁰Rü yexguma marũ iyanaxoxgu ga yema daaweane, rü nũma ga Aróũ rü wenaxarũ Tupanapatacaç natáegu ga Moiché iyexmaxũwa.

.....

Nutawa nichuxchu ga dexá ga Meribawa

20 ¹Rü taunecüarü ügüarü tauemacũgu nixĩ ga Iraétanüxũgü ga chianexũ ga Chífũgu áégaxũwa nangugũxũ. Rü nachica ga Cádegu áégaxũgu narücho. Rü yexma nixĩ ga nayuxũ ga Moiché naeyax ga María rü ngixũ nataçgũxũ. ²Natürü ga duũxũgü rü nüxũ nataxuma ga dexá, rü yemacax nangutaquexegü rü Moichémaxã rü Aróũmaxã narüxutagagü. ³Rü ñanagürügü Moichéxũ: —Narümemeae chi nixĩ ga wüxigu namaxã tayuexũ ga yema tatanüxũgü ga Cori Tabéragu dajixũ. ⁴¿Rü tüxücüü nixĩ i nua toxũ pegagũxũ i toma i Cori ya Tupanaarü duũxũgü nax tixigũxũ? ¿Ëxna penaxwaxe nax nua tayuexũ wüxigu namaxã i toxũnagü? ⁵¿Rü tüxücüü ga toxũ ípegaxũxũ ga Equftuanewa nax ñaa nachica i chixexũ rü ãücümaxũwa toxũ pegagũxũcaç? Erü nua rü taxucürüwama tãxacü nuxã tato,

rü nataxuma i iguéra, rü úba, rü boxra. Rü dexá rü nataxu i nawa ixaxexũ —ñanagürügü. ⁶Rü nũma ga Moiché rü Aróũ rü nüxna nixĩgachi ga yema duũxũgü, rü Tupanapataarü ücuchicawa naxĩ, rü yexma nanangücuchitanü. Rü yéma nixĩ ga Tupanaarü üüne ga naxcaç nangóxũ. ⁷⁻⁸Rü nũma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxũ: —iNayaxu ya yima curü naixmenaxã rü ñuxũchi cuenexẽ ya Aróũarü ngũxẽẽmaxã nangutaquexexẽ i duũxũgü! iRü ñuxũchi guxũpexewa rü yimá ngéma ngẽxmacü ya nutamaxã nüxũ ixu nax dexá pexna naxãxũcaç! Rü tá nüxũ cudau nax yimá nutawa tá dexá yagoxũchiüxũ nax ngẽmawa naxaxegũxũcaç i nümagü i duũxũgü rü naxũnagü —ñanagürü. ⁹Rü nũma ga Moiché rü Cori ya Tupanapatawa nanayaxu ga guma naixmenaxã yema nümatama namuaxũrũxũ. ¹⁰Rü ñuxũchi ga Moiché rü Aróũ rü gumá nutaxũtagu nanangutaquexexẽ ga duũxũgü, rü ñanagürü nüxũ: —iIperüxĩnüe, Pa Duũxũgü i Tama Ixĩnüechaũxũx! ¿Rü taxütá ãxna i ñuxma i nüxũ pedauxũ nax daa nutawa dexá pexcaç ngóxũ nax nawa pexaxegũxũcaç? —ñanagürü. ¹¹Rü yema ñaxguwena ga Moiché rü guma naixmenaxãmaxã naxunagüchacüxü, rü taxrexpüxcüna guma nutawa nanacuajxca. Rü taxũ ga dexá yéma inayagoxũchixü. Rü yemaacü ga duũxũgü rü naxũnagü rü naxaxegü. ¹²Natürü nũma ga Cori ya Tupana rü Moichéxũ rü Aróũxũ ñanagürü: —Ñuxma nax tama mea chaugu peyaxögũxũ rü tama choxũ picuaxũügũxũ i napexewa i ngéma

Iraétanüxügü, rü ngëmacax i pema rü marü taxütáma ñaa duüxügümaxã nawa pengugü i ngëma naane i pexna chaxãxü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Äxtapechicünaxã ga bróuchenaxçax

21 ⁴Rü nüma ga Iraétanüxügü rü ínachoxü nawa ga guma maçpüne ga Oréx ga Chinaígu áégane, rü már ga Dauchiüxüwaama naxí. Rü yexmaama ínayachoege nax tama Edóüanewaama nachopetüxüçax. Rü yexguma namagu naxíyane ga duüxügü rü marü tama Moichéga naxínüechaü.

⁵Rü yemaçax inanaxügüe ga Moichéchiga rü Tupanachiga nax yadexagüxü. Rü ñanagürügü: —¿Tüxcüü ga pema ga Equítuanewa ga toxü ípegaxüxü? ¿Ëxna nua toxü pegagü nax ñaa nachica i chianexü i taxüema íxãpataxügu toxü peyuxëëxüçax? Ñuxma rü toxü nataxu i dexá rü ñna. Rü ñaa ñna i chixemarexü i tangóxü rü marü düxwa nüxü tarüchaue —ñanagürügü. ⁶Rü yemaçax ga nüma ga Cori ya Tupana rü naxçax yéma nanamugü ga äxtapegü nax duüxügüxü nangõxgüxüçax. Rü yemamaxã rü muxüma ga Iraétanüxügü rü nayue. ⁷Rü nüma ga duüxügü rü Moichéçax naxí rü ñanagürügü nüxü: —Aixcüma chixexü taxügü yerü chixri cuchiga rü Corichiga tidexagü. iRü nüxna naxçax naca ya Cori ya Tupana nax toxna yaxígachixëëaxüçax i ñaa äxtapegü! —ñanagürügü. Rü nüma ga Moiché rü Cori ya Tupanana naca nax Iraétanüxügüaxü nüxü nangümaxüçax ga norü chixexügü. ⁸Rü nüma ga Cori

ya Tupana rü Moichéxü nangãxü rü ñanagürü nüxü: —iËcü wüxi i äxtapechicünaxã naxü rü ñuxüchi wüxi i naimaxã napuxpaweru, rü ngëxma nachonagünüta! Rü ngëxguma texéxü nangõxgux i wüxi i äxtape, rü nüxü tadawenü i ngëma äxtapechicünaxã i ngëxma chonagüxü, rü ngëmaäcü taxütáma tayu —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Moiché rü nanaxü ga wüxi ga äxtapechicünaxã ga bróuchenaxçax. Rü naimaxã nanapuxpaweru rü yexma nanachonagünüta. Rü yexguma texéxü nangõxgux ga äxtape, rü yema bróuchenaxçax ga äxtapexü tadawenü, rü yemaacü tama tayu.

.....

Baláx rü Balaáüçax nangema

22 ¹Rü nüma ga Iraétanüxügü rü inaxí rü Moáanearü metachinüxügu nayapegü ga natü ga Yudáüarü éstegu ga ñane ga Yericúarü toxmãxtagu. ²Rü nüma ga Moáanearü äëxgacü ga Baláx ga Chipúru nane rü nüxü nacuáchiga ga ñuxäcü yema Iraétanüxügü rü Amoréutanüxügüxü naporamaegüxü. ³Rü yexgumarüxü ta ga yema norü duüxügü ga Moáanecüãxgü, rü namüë ga yexguma yema Iraétanüxügüxü nadaugügu ga nax namuxüchixü. ⁴⁻⁵Rü yemaçax ga yema Moáanecüãxgü rü Madiáüanecüãxgüarü äëxgacügümaxã nidexa rü ñanagürügü nüxü: —Guxüma i ñaa duüxügü i Iraétanüxügü rü tá nanapáxëxë i tóru naane, ñoma wüxi i woca i maxë naguxëëxüxü —ñanagürügü. Rü yemaçax ga nüma ga Moáanearü äëxgacü ga Baláx rü

Tupanaarü orearü uruxû ga Balaáû ga Beú nanecax nangema. Rü nüma ga Balaáû rü ñane ga Pétucüãx nixî rü taxtû ga Eufrátëarü ngaicamagu naxächîû ga Amáxchixüanewa. Rü nüma ga Baláx rü norü duûxügüxü namu nax Balaáûmaxâ rü ñagüxüçax: “Equítuanewa ne naxî i duûxügü i chauchixüane yapaxêêgüxü. Rü ñuxma rü marü chorü toxmáxtagu napegü. ⁶Rü paxa nua naxü rü chaugagu chixexü namaxâ naxuegu i ngêma duûxügü! Erü tá toxü narüporamaegü. Rü bexmana ngêmaäcü tá choxü natauxcha nax nüxü charüporamaexü rü íchawoxüxü i nua chauchixüanewa. Rü choma rü meama nüxü chacuax rü ngêxguma taxacümaxâ mexü cuxueguxgu rüçna chixexü namaxâ cuxueguxgu, rü guxüguma aixcüma ningü” ñanagürü. ⁷Rü yexguma ga yema orearü ngeruügü ga Moáanecüãxgü rü Madiáüanecüãxgü rü diêrumaxâ Balaáûxütawa naxî nax naxütanügüaxüçax ga chixexü Iraétanüxügümaxâ naxueguxüçax. Rü yexguma Balaáûxütawa nangugügu, rü namaxâ nüxü nixugügü ga Baláxarü ore. ⁸Rü nüma ga Balaáû rü nanangâxü rü ñanagürü nüxü: —iËcü nuxâ pepegü i ñaa chütaxü! Rü moxü paçmama tá pexü changâxü i ngêma Tupana chomaxâ nüxü ixuxüäcüma —ñanagürü. Rü yemaäcü ga yema Moáanearü äêxgacüarü orearü ngeruügü rü yexma napegü.

.....

¹²Rü nüma ga Tupana rü Balaáûmaxâ nüxü nixu rü ñanagürü: —Tama chanaxwaxe i nawe curüxü rü chixexü namaxâ cuxuegu i ngêma Iraétanüxügü,

erü ngêma duûxügü rü chomatama marü mexü namaxâ chaxuegu —ñanagürü. ¹³Rü moxüäcü paçmama ínadaxgu ga Balaáû rü namaxâ nüxü nixu ga yema duûxügü ga Baláx yéma mugüxü rü ñanagürü nüxü: —iËcü pewoegu pechixüanecax! Rü Cori ya Tupana rü tama nanaxwaxe nax pewe charüxüxü —ñanagürü. ¹⁴Rü yema duûxügü ga Moáanecüãxgü rü nawoegu ga Baláx íyexmaxüwa, rü namaxâ nüxü nixugüe rü ñanagürügü: —Nüma i Balaáû rü tama towe narüxü —ñanagürügü. ¹⁵Natürü nüma ga Baláx rü tama inaxînü, rü wenaxarü togü ga norü duûxügü yéma Balaáûxütawa namugü. Natürü yemagü rü yema nüxíra yéma namugüxüxü narünumae rü ñuxüchi yemaétüwa ügüxü nixîgü. ¹⁶Rü nüma ga yema äêxgacügü rü Balaáûxütawa naxî rü ñanagürügü nüxü: —Nüma ya Baláx ya Chipúru nane rü moxê cuxçax nua namu rü ñanagürü: “iTaxü i cuxoxü nax chauxütawa cuxüxü! ¹⁷Rü choma rü poraäcü cumaxâ chataâxê rü mea tá cuxü chayaxu. Rü tá cuxna chanaxâ i guxüma i taxacü i naxçax ícuçaxaxü. iËcü nua naxü rü choxü rüngüxêxê nax chixexü namaxâ cuxueguxüçax i ñaa Iraétanüxügü!” ñanagürü i nüma i Baláx —ñanagürügü. ¹⁸Natürü nüma ga Balaáû rü nanangâxü rü ñanagürü: —Woo chi Baláx choxna naxâxgu i guxüma i úiru rü diêru i napatawa ngêxmaxü natürü i choma rü taxucürüwa taxacü chaxü, rü woo taxü rü woo íxraxü, ega tama Cori ya Tupanaarü mu yixîgu. ¹⁹Natürü name nixî i pema rü ta rü nuxâ pepegü i ñaa chütaxü, erü ñaa chütaxügu tá nüxü

chacuax rü ngoxi ñuxmagu rü taxacüxü tá chomaxã yaxu ya Cori ya Tupana —ñanagürü. ²⁰Rü yema ga chütaxügu rü nüma ga Tupana rü Balaáüçax nangox rü ñanagürü nüxü: —Ñuxma nax cuxçax nua naxixü i ngëma yatügu rü iëcü, írüda rü nawe rüxü! Natürü ngëma choma cumaxã nüxü chixuxüxica tátama nixi i cuxüxü —ñanagürü.

**Tupanaarü orearü ngeruxü i
daxücüax rü Balaáüçax nangox**

²¹Rü moxüäcü paçmama rü ínarüda ga Balaáü rü norü búru naxüxmaçwexe rü nawe narüxü ga yema äëxgacügü ga Moáanecüäxgü. ²²Rü nüma ga Balaáü rü norü búruétügu nixü, rü taxre ga norü duüxügü ínayaxümüçügü. Natürü ga Tupana rü nanu. Rü yemaçax nixi ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax ga Balaáüarü búruçü yachiyepeexü nax taxuacü naxüpetüxüçax. ²³Rü yema búru rü nüxü nadau ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü ga norü taramaxã namagu chixü. Rü yemachaxwa namana ínaxücu rü ínangemaanexüwa naxümare. Natürü nüma ga Balaáü rü tama nüxü nadau ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü rü yemaçax nanacuaxi ga norü búru nax namawa naxüxüçax. ²⁴Rü yemaçax nüma ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax rü yema nama íxäxtapüxanexügu rü íyaxixyemaxügu nayachi ga úbanecü íyixüxüwa. ²⁵Rü yema búru rü wenaxarü nüxü nadau ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax rü yemaçax naçtapüxwaama naxüxpetü rü Balaáüxü yéma nayaxüxtüpara. Rü nüma ga Balaáü rü wenaxarü nanacuaxi.

²⁶Natürü nüma ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax rü nüxü íra napexewaama naxü rü yema poraäcü íyaxixyemaxügu nayachi ga ngextá taxuwama ínaxüpetüxüwa. ²⁷Rü yema búru rü wenaxarü nüxü nadau ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax, rü yemaçax narüñuächi yerü taxuwama naxüpetüéga. Rü yexguma ga Balaáü rü nanu, rü poraäcü nanacuaxi. ²⁸Rü yemaçax ga Tupana rü nayadexaxëxë ga yema búru nax Balaáümaxã yadexaxüçax, rü ñanagürü: —¿Taxacü cumaxã chaxü? Rü ñaamaxã rü marü tomaepüxcüna nixi nax choxü cucuaxixü —ñanagürü. ²⁹Rü nüma ga Balaáü nanangäxü ga norü búru rü ñanagürü nüxü: —¿Tüxcüü i chaugu quidauxcüraxüxü? Rü ngëxguma chi chaxäarü cüxchiäxgux rü ñuxma chitama nixi i nuxã cuxü chimáxü —ñanagürü. ³⁰Natürü ga yema búru rü ñanagürü nüxü: —Choma nixi i curü búru i guxüguma chautagu cuxaunagüaxü ega ngextá cuxüüxgu. Cuma rü meama nüxü cucuax rü taguma ñuxgu ñuxmarüxü cumaxã chixi —ñanagürü. Rü nüma ga Balaáü rü nanangäxü rü: —Aixcüma nixi i ngëma —ñanagürü. ³¹Rü yemaçax ga Cori ya Tupana rü Balaáüxü nüxü nadauxëxë ga yema norü orearü ngeruxü i daxücüax ga namaarü ngäxügu chixü norü taramaxã. Rü yemaxü nadaçuxgu ga Balaáü rü ñaxtüanegu nanangücuchi. ³²Natürü ga Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüax rü Balaáüxü ñanagürü: —¿Tüxcüü tomaepüxcüna cuyamaç i ngëma curü búru? Rü choma nixi i cuxü chichiyepexü, erü ngëma ngëma nax

cuxũũ rü tama chorü me nixĩ. ³³Rü ngẽma curü búru rü choxũ nadau rü ngẽmacax tomaepũxcüna choxũ ínaxüeguãchi. Rü ngẽxguma chi taxüchima choxũ ínaxüeguãchigu, rü marü chi cuyũ chimax natürü ngẽma curü búru rü chi chanamaxẽxẽ —ñanagürü. ³⁴Rü nüma ga Balaáũ rü Tupanaarü orearü ngeruũxũ nangãxũ rü ñanagürü: —Chixexũ chaxü erü tama nüxũ chacuax nax cuma yixĩxũ i choxũ quichiyepẽxũ. Rü ngẽxguma cuyçax nachixegu nax ngẽma chaxũxũ rü tá chatáegu —ñanagürü. ³⁵Natürü ga Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxücüax rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Marü name i nawe curüxü i ngẽma yatügü, natürü ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũxica tátama nixĩ i nüxũ quixuxũ —ñanagürü. Rü yemaçax ga Balaáũ rü nawe narüxü ga yema ãẽxgacügü ga Baláx yéma mugüxũ.

Baláx rü Balaáũxũ mea nayaxu

³⁶Rü yexguma Baláx nüxũ cuáchigagu ga Balaáũ nax yangaicaxũ, rü inaxüãchi rü wüxi ga ñane ga Moáanecüãxgüarügu nüxũ nayangau. Rü guma ñane rü natü ga Anóücutüwa nayexma ga Moáchixüanearü üyeanewa. ³⁷Rü ñanagürü nüxũ: —Muexpũxcüna chanamu nax cuyçax yacagüxũçax. ¿Rü taxacüçax i tama nua cuyxüchaxũxũ? ¿Ëxna nagu curüxĩnũ rü taxüchima mea cuyũ chayaxu? —ñanagürü. ³⁸Rü nüma ga Balaáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Düçax, marü nua chaxü nax cuyũ íchayadauxũçax. Natürü i choma rü choxũ nataxu i pora nax chauechamatama taxacürü orexũ

chixuxũçax. Erü choma rü ngẽma Tupana chomaxã nüxũ ixuxũxicatama tá nixĩ i nüxũ chixuxũ —ñanagürü. ³⁹Rü Tupanaarü orearü uruxũ ga Balaáũ rü ãẽxgacü ga Baláxwe narüxü ñuxmata Quiriáx-uchúwa nangugü. ⁴⁰Rü yéma ga Baláx rü norü duũxũgüxũ namu nax wocagü rü carnérugü nadaixũçax. Rü ñuxüchi Balaáũxütawa rü yema togü ga ãẽxgacügü ga íyaxümücügüxütawa nanamugü ga ñuxre ga namachi nax nüxna naxãgüaxũçax. ⁴¹Rü moxüãcü rü nüma ga Baláx rü Balaáũxũ ínayadau. Rü maçpüne ga Bamó-baágu nanaxĩnagüxẽxẽ nax yéma nüxũ nadauxũçax ga Iraétanüxügü ipegüxüwa.

23 ¹Rü yexguma ga nüma ga Balaáũ rü ñanagürü nüxũ: —İËcü 7 i ãmarearü guchicaxü nuxã naxü, rü ínayauxũ i 7 i wocaxacügü rü 7 i carnérugü nax çauxçax ínamemarexũçax! —ñanagürü. ²Rü nüma ga Baláx rü nanaxü ga yema Balaáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü wüxigu nügümaxã rü nayamaçgü rü nayagugü ga wüxi ga wocaxacü rü wüxi ga carnéru ga wüxichigü ga naxünaarü guchicaxüwa.

Balaáũ rü mexü

Iraétanüxügümaxã naxuegu

³⁻⁴Rü ñuxüchi Balaáũ rü ñanagürü Baláxũ: —İËcü nuxã naxünaarü guchicagüxütagu rüxãx! Rü choma rü tá cuyna chixügachi nax íchayadauxũçax ngoxi ngẽma çauxçax naxü ya Cori nax ngẽxma choxũ nangauxũçax. Rü ñuxüchi tá cumaxã nüxũ chixu i ngẽma chomaxã nüxũ

yaxuxũ —ñanagürü. Rũ nüma ga Balaáũ rũ wüxi ga maḡpúne ga chianenewa naxũ, rũ yéma nixĩ ga Tupana naxcaḡ ngóxũ. Rũ nüma ga Balaáũ rũ ñanagürü Tupanaxũ: —Marü chanaxü i 7 i ãmarearü guchicaxũ, rũ wüxichigü i ngêma guchicaxüwa rũ chayagu i wüxi i wocaxacü rũ wüxi i carnéru —ñanagürü. ⁵Rü yexguma ga Cori ya Tupana rũ Balaáũmaxã nüxũ nixu ga wüxi ga ore ga Baláxcax ixixũ, rũ ñuxüchi ñanagürü nüxũ: —iËcü natáegu i naxütawa i Baláx rũ namaxã nüxũ ixu i ngêma ore i cumaxã nüxũ chixuxũ! —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga Balaáũ rũ natáegu rũ Baláxũ inayangau ga yexma naxünaarü guchicagüxütagu chigüxũ namaxã ga guxüma ga ãëxgacügü ga Moáanecüãxgü. ⁷Rü nüma ga Balaáũ rũ nüxũ nixu ga ñaa ore rũ ñanagürü: —Yéama yáxüwa ínamḡxpúneanexüwa i Aráũwa choxũ ne naxüxëxë ya Baláx ya Moáanecüãxgüarü ãëxgacü. Rũ ñanagürü choxũ: “iRü nua naxü rü chixexũ namaxã naxuegu i ngêma Iraétanüxügü nax ngêmaäcü chixexũ namaxã ngupetüxücaḡ!” ñanagürü choxũ. ⁸¿Natürü ñuxäcü tá chixexũ namaxã chaxuegu i ngêma duüxügü i Tupana tama chixexũ namaxã ueguxũ? ¿Rü ñuxäcü tá chixexügü namaxã charüxínü i ngêma duüxügü i Cori ya Tupana tama chixexügü namaxã rüxínüxũ? ⁹Rü nua daa maḡpúnechitaeruwa rü meama nüxũ chadau i ngêma Iraétanüxügü. Rũ daa maḡpúnetapexewa rü meama nüxũ chadawenü. Rũ chanangugü rü duüxügü i nügütanüxügüxicatama ixächüügüxũ nixigü. Rũ tama togü i duüxügümaxã

nawüixigu erü tama togü i duüxügümaxã nügü narüxücu. ¹⁰Rü ñoma taḡxacü i ätexexürüxũ namuxüchi ¿rü texé tá tayaxugü? ¿Rü texé tá nüxũ cuáxũ i norü mu? Chierü ngêma duüxügü i mexürüxũ chixixgu ñuxmatáta chayux, rü ngêmawena rü Tupana ngêma duüxügüxũ nadauxürüxũ, choxũ nadaux nax chamexũ —ñanagürü. ¹¹Rü yexguma ga Baláx rũ Balaáũxũ namuama yerü ga Balaáũ rü tama nanaxü ga yema nüxna naxcaḡ nacaxaxũ, rü ñanagürü: —¿Taḡxacü nixĩ icuxüxũ? Rũ choma rü cuxcaḡ nua changema nax chixexũ namaxã cuxuegüxücaḡ i ñaa chorü uanügü, natürü i cuma rü mexũ namaxã cuxuegu —ñanagürü. ¹²Rü nüma ga Balaáũ rü nanangäxũ rü ñanagürü: —¿Tama ëxna nüxũ cucuax nax cumaxã nüxũ chixuxũ rü ngêma Tupana chomaxã nüxũ ixuxüxicatama tá yixixũ i ngêma nüxũ chixuxũ? —ñanagürü. ¹³Natürü nüma ga Baláx rü Balaáũxũ nicaxaxüchigüama rü ñanagürü: —iËcü nua toxnamana chowe rüxü, rü ngêma tá nixĩ i naxpechinügüxica tátama cudauxü ya yima norü íane i ngêma duüxügü, natürü taxütáma guxügü cudauane i norü íanewa! Rũ chanaxwaxe nax ngêma chixexũ namaxã cuxuegüxũ —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga Baláx rü wüxi ga naane ga dauxütaechica ga Chopífügu äégaxüwa nanaga ga maḡpúne ga Pígatapexewa. Rũ yexma nanaxü ga 7 ga ãmarearü guchicaxũ. Rũ wüxichigüwa nayagu ga wüxi ga wocaxacü rü wüxi ga carnéru. ¹⁵Rü yema nachicawa rü nüma ga Balaáũ rü ñanagürü Baláxũ: —iËcü nua

ñaa naxũna íguxũxũtagu ruxãũx! rü choma rü tá yoxni Tupanamaxã charüdexa —ñanagürü. ¹⁶Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yexma Balaáũxũ nayangau, rü namaxã nüxũ nixu ga yema ore ga Baláxmaxã tá nüxũ yaxuxũ. Rü ñanagürü ta nüxũ: —İĒcü natáegu naxũtawa i Baláx rü namaxã nüxũ ixu i ngẽma cumaxã nüxũ chixuxũ! —ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga Balaáũ rü natáegu. Rü Baláxũ inayangau ga naxũna íguxũxũtagu chixũ namaxã ga ãĕxgacũgũ ga Moãanecũãxgũ. Rü nüma ga Baláx rü Balaáũna naca rü ñanagürü: —ĈRü ñuxũ ñaxũ cuyũ ya Cori ya Tupana? —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga nüma ga Balaáũ rü nüxũ nixu ga ñaa ore, rü ñanagürü: —Pa Baláx ya Chipúru Nane İxícũx idúcax, mea choxũ irũxĩnũ! ¹⁹Rü Tupana rü tama duũxũgũ nagu rũxĩnũxũgu narũxĩnũ, rü taguma nidora rü taguma nanaxũchicũxũ i norũ ĩnũ. Rü ngẽxguma taxacũxũ yaxuxgu rü aixcũmama nanaxũ. Rü ngẽxguma taxacũcax inaxunetagu rü aixcũmama nayanguxẽxẽ. ²⁰Rü choma rü choxũ namu ya Tupana nax mexũ namaxã chaxueguxũcax i ngẽma duũxũgũ i İraétanũxũgũ erũ nümatama ya Tupana rü mexũ namaxã naxuegu rü ngẽmacax i choma rü taxucürũwa chixexũ namaxã chaxuegu. ²¹Rü taguma texéxũ nawomũxẽẽgũ i ngẽma duũxũgũ rü taguma texémaxã chixexũ naxũgũ i ngẽma İraétanũxũgũ i Acóbuari duũxũgũ ixĩgũxũ. Rü Cori ya norũ Tupana rü natanũwa nangexma, rü nümagũ rü norũ ãĕxgacũãcü nüxũ nacuxgũ —ñanagürü ga Balaáũ.

.....

²⁵Rü yexguma ga Baláx rü ñanagürü Balaáũxũ: —Ñuxma nax tama cuyũ natauxchaxũ nax chixexũ namaxã cuyueguxũ i ngẽma İraétanũxũgũ, rü ngexrũma noxtacũma nax mexũ namaxã cuyueguxũ —ñanagürü. ²⁶Rü nüma ga Balaáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —ĈTama ĕxna nagu curũxĩnũ nax marũ cumaxã nüxũ chixuxũ rü ngẽma Tupana chomaxã nüxũ ixuxũixicatama tá yixĩxũ i ngẽma nüxũ chixuxũ? —ñanagürü. ²⁷Rü yexguma ga Baláx rü ñanagürü nüxũ: —İĒcü, nua toxnamana chowe rũxũ! Rü bexmana ega ngẽma nachicawa chixexũ namaxã cuyueguxgu i ngẽma İraétanũxũgũ rü taxũtãma nanu ya Tupana —ñanagürü. ²⁸Rü yemaacũ ga Baláx rü maxpũne ga Peúgu áeganewa Balaáũxũ naga. Rü yéma nixĩ ga meama naétũ idauxũ ga guxũma ga yema chianexũ. ²⁹Rü yexguma ga nüma ga Balaáũ rü ñanagürü nüxũ: —İĒcü 7 i ãmarearũ guchicaxũ nuxã naxũ, rü ĩnayauxũ i 7 i wocaxacũgũ rü 7 i carnérugũ nax chauxcax ĩnamemarexũcax! —ñanagürü. ³⁰Rü nüma ga Baláx rü nanaxũ ga yema Balaáũ namaxã nüxũ ixuxũ. Rü nayamaç rü nayagu ga wũxi ga wocaxacũ rü wũxi ga carnéru ga wũxichigũ ga yema naxũnaarũ guchicaxũwa.

24 ¹Natürü nüma ga Balaáũ rü marũ nüxũ nicuxãxãchi rü Cori ya Tupana rü tagutãma chixexũ İraétanũxũgũmaxã naxuegu. Rü yemaçax marũ tama wena Tupanaxũtawa naxũ nax ore yayaxuxũcax noxrirũxũ. Rü yema İraétanũxũgũ İpegũxũgu nadawenũmare.

**Ore i mexũ i Tupana
Balaáũaxwa nũxũ ixuxũ**

²Rũ yexguma nũxũ nadauyane ga yema Iraétanũxũgũ nax nũgũtanũxũchigiũaciũma naxãpatagũxũ, rũ Tupanaãxẽ ya Üünexũ rũ Balaáũna nangu rũ namaxã inacuaçx. ³Rũ yemacax ga nũma ga Balaáũ rũ nũxũ nixu ga ñaa ore nachiga ga Iraétanũxũgũ, rũ ñanagũri: —Ñaa nixĩ i chorũ ore i choma i Peũ nane i mearũ daweniúacũ chixĩxũ. ⁴Rũ ngẽxguma Tupana choxũ nũxũ dauxẽẽgux, rũ nũma ya guxũétũwa ngẽxmacũ meama choxũ nũxũ nacuaçxẽxẽ i ngẽma nax ñuxacũ tá yixĩxũ i ngẽma Iraétanũxũgũ. ⁵Rũ pemax, Pa Acóbutanũxũgũx rũ nĩmexechi ya pepatagũ. Rũ pemax, Pa Iraétanũxũgũx, rũ namexechi i ngẽma ípepegũxũwa. ⁶Rũ pepatagũ rũ ñoma temagũ i máxchimũxũxũxũxũ nixĩgũ. Rũ ngẽma ípepegũxũwa rũ ñoma orĩxneçũ i natũpechinũgu togũxũrũxũ nixĩgũ. Rũ pema rũ ñoma naigũ i mexechixũ i Tupanatama itogũxũrũxũ pixĩgũ, rũ ñoma ocayiwagũ i natũpechinũwa rũxũgũxũrũxũ pixĩgũ. ⁷Rũ pemax, Pa Iraétanũxũgũx, rũ tá pexũ nangexma i taxũtama i dexá nax nawa pexaxegũxũçax rũ penetũgũ namaxã pimegũxũçax. Rũ perũ ãẽxgacũgũ rũ tá guxũ i togũ i ãẽxgacũgũétũwa nangexmagũ, rũ pechixũane rũ tá naporaxũchĩ. ⁸Rũ guma Tupana ga Equítuanewa pexũ ínguxũxẽecũ rũ yimá tá nixĩ ya pora pexna acũ. Rũ pema i Iraétanũxũgũ rũ tá penadai i guxũma i nachixũãneçũãxgũ i perũ uanũgũ ixĩgũxũ. Rũ tá ipenapóũgũchinaxã, rũ tá

pexnemaxã penadai. ⁹Rũ ngẽxguma ípecagũgux nax pepeexũçax rũ ñoma wũxi i ai i pexũrũxũ tá pixĩgũ nax taxũtama tũgũ írũporaxũ nax pexũ ítabaĩxgũxũçax. iRũ mexũ tũxũ ngupetũ ya yĩxema mexũ pemaxã ueguxe, Pa Iraétanũxũgũx, rũ chixexũ tũxũ ngupetũ ya yĩxema chixexũ pemaxã ueguxe! —ñanagũri ga Balaáũ. ¹⁰Rũ yemaxũ naxĩnũgu ga Baláx rũ poraãcũ nanuxũchi Balaáũmaxã, rũ napéxmxẽãcũmaxã ñanagũri: —Choma rũ cuxçax changema nax chixexũ namaxã cuxueguxũçax i ngẽma chorũ uanũgũ, natũrũ marũ tomaepũxçũna nixĩ nax mexũ namaxã cuxueguxũ. ¹¹Rũ narũmemae nixĩ nax cuchiũçax cutáeguxũ. Choma rũ marũ ichaxuneta nax mexũmaxã cuxũ chatachigaxẽẽxũ, natũrũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tama nanaxwaxe nax ngẽma mexũ cumaxã chaxixũ —ñanagũri.

.....

**Moáanecũãxgũarũ tupana ga Baá-peũxũ
nicuaçxũxũgũ ga Iraétanũxũgũ**

25 ¹Rũ yexguma Chitĩũgu naxãchiũũgũga ga Iraétanũxũgũ, rũ yema norũ ngextũxũcũgũ rũ inanaxũgũe ga Moáanecũãxgũarũ paxũgũmaxã nax namaxẽxũ. ²Rũ dũxwa ga nũma ga paxũgũ rũ norũ tupanagũçax ínangutaquexegũxũwa yema ngextũxũcũgũxũ nagagũ. Rũ nũma ga Iraétanũxũgũ rũ natanũwa nachibũe rũ ñuxũchi yema Moáanecũãxgũarũ tupanaxũ nicuaçxũxũgũ. ³Rũ yemaacũ muxũma ga yema Iraétanũxũgũ rũ nũgũ inaxãgũ

nax Baá-peúxũ nax yacuaxũũgũxũ. Rũ yemacax ga Cori ya Tupana rũ poraãcü Iraétanũxũgũmaxã nanu. ⁴Rũ yemacax Moichéxũ ñanagürũ: —iËcü nangutaquexexẽ i guxũma i ngẽma Iraétanũxũgũarũ ãẽxgacũgũ i nayauxgũxũ nax Baá-peúxũ yacuaxũũgũxũ! iRũ chopexegu nadai i ngunecũ rũ ñuxũchi naitanũwa nachũxũquegũxẽxẽ i naxũnegũ nax guxũma i duũxũgũ nũxũ nadaugũxũcax! Rũ ngẽxgumaxica tá nixĩ i charũngũxmũxũ namaxã i ngẽma Iraétanũxũgũ —ñanagürũ ga Tupana. ⁵Rũ yexguma ga nũma ga Moiché rũ nanamu ga norũ ngũxẽerũũgũ ga ãẽxgacũgũ ga wũxítũcumũchigũ ga Iraétanũxũgũmaxã icuaxgũxũ, rũ ñanagürũ nũxũ: —Rũ wũxichigũ i pema rũ tá penadai i ngẽma petanũxũgũchigũ ixĩgũxũ i nũgũ ixãgũxũ nax Baá-Peúxũ yacuaxũũgũxũ —ñanagürũ. ⁶Natürũ yexguma Moichémaxã Tupanapataaxtũwa nangutaquexegũgu ga Iraétanũxũgũ ga íauxexũ, rũ yexgumayane rũ wũxi ga Iraétanũxũ rũ wũxi ga ngexũ ga Madiáũanecũaxmaxã yéma naxũpetũ nax napatawa nagaaxũcax. ⁷Rũ yexguma yema yatũxũ nadãuxgu ga Finée ga Erechá nane ga chacherdóte ga Aróũtaxa, rũ nixũgachi ga yema Iraétanũxũgũ íngutaquexegũxũwa. Rũ nanayaxu ga norũ wocae. ⁸Rũ nawe nangẽ ga yema yatũ ga chixexũ üxũ ñuxmata norũ pechicawa. Rũ yexma nayatopetũtanũ ga yema taxre norũ wocamaxã. Rũ yemaacũ inarũxo ga yema dawean. ⁹Natürũ 24,000 ga Iraétanũxũgũ nixĩ ga yema chixexũgagu namaxã yuexũ. ¹⁰Rũ

yemawena ga Cori ya Tupana rũ Moichémaxã nũxũ nixu rũ ñanagürũ: ¹¹—Yimá Finéegagu nixĩ i charũngũxmũxũ namaxã i ngẽma Iraétanũxũgũ erũ nũma ga Finée rũ chauxrũxũ poraãcü nayanuxũ i ngẽma Iraétanũxũgũ. Rũ ngẽmacax nixĩ i yaxna ngẽma duũxũgũmaxã chaxĩnũ, rũ tama chanadaxichixũ. ¹²⁻¹³iRũ Finéemaxã nũxũ ixu rũ tá nũxũ chaxuneta nax nũma rũ nataagũ nax Iraétanũxũgũarũ chacherdótegũ yixĩgũxũcax i guxũgutáma! Erũ nũma rũ chauxcax nayanuxũ rũ yemagagu nixĩ ga choxũ nangũxmũxẽxũ namaxã i ngẽma Iraétanũxũgũ —ñanagürũ.
.....

Madiáũanecũaxgũxũ nadai

31 ¹Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Moichémaxã nidexa rũ ñanagürũ nũxũ: ²—iËcü naxũtanũ i Iraétanũxũgũ rũ nadai i ngẽma Madiáũanecũaxgũ erũ chixexũgu Iraétanũxũgũxũ nayixẽxẽ! Rũ ngẽmawena, Pa Moichéx, rũ marũ name nax cuyuxũ —ñanagürũ. ³Rũ yexguma ga nũma ga Moiché rũ duũxũgũxũ ñanagürũ: —iÑuxre i pema rũ penamexẽxẽ i pexnegũ nax Cori ya Tupanaégagu peyadãixũcax i Madiáũanecũaxgũ nax ngẽmaacũ yixĩ ixũtanũxũcax naxcax ga yema chixexũ ga Tupanapexewa naxũgũxũ! ⁴Rũ ngẽmacax rũ wũxítũcumũwachigũ tá ngẽma penamugũ i 1000 chigũ i churaragũ i daiwa íxũ. ⁵Rũ ngẽmacax name nixĩ i wũxítũcumũwachigũ peyadexechixũ i 1000 i churaragũ nax ngẽmaacũ guxũwama 12,000 wa

nanguxũcax. Rũ ngẽmagũ rũ mea tá nixãxne nax daiwa naxĩxũcax — ñanagũrũ. ⁶Rũ nũma ga Moiché rũ inanamuãchitanũ nax daiwa naxĩxũcax. Rũ nũma ga chacherdóte ga Ereachá nane ga Finée nixĩ ga íyaxũmücũxũ. Rũ nũma nixĩ ga namaxã inacuáxũ ga yema Tupanapataarũ yemaxũgũ ga iünexũ ga íyangegũxũ rũ cornétagũ ga yacuegũne. ⁷Rũ yexguma ga yema Iraétanũxũgũ rũ guxũma ga yema yatũgũ ga Madiáũanecũãxgũxũ nadai yema Cori ya Tupana Moichémaxã nüxũ ixuxũrũxũ. ⁸Rũ nanadai ga yema 5 ga Madiáũanecũãxgũarũ ãẽxgacũgũ ga Éwi, rũ Requéũ, rũ Chux, rũ Úrux, rũ Réba. Rũ yexgumarũxũ ta nayamaxgũ ga Balaáũ ga Beú nane. ⁹Rũ nũma ga Iraétanũxũgũarũ churaragũ rũ ínanayauxũ ga yema Madiáũanecũãxgũarũ ngexũgũ rũ norũ buxũgũ. Rũ yexgumarũxũ ta nayagagũ ga norũ wocagũ rũ togũ ga naxũnagũ rũ nayana ga norũ yemaxũgũ. ¹⁰Rũ ñuxũchi ínanagu ga norũ íanegũ ga taxũne rũ norũ íanexacũgũ. ¹¹⁻¹²Rũ guxũma ga yema ngexũgũ rũ buxũgũ ga ínayauxũxũ rũ wocagũ rũ togũ ga naxũnagũ ga yagagũxũ, rũ Moichéxũtawa rũ chacherdóte ga Ereacháxũtawa nanagagũ ga ngextá yema togũ ga Iraétanũxũgũ íyexmagũxũwa ga Moáanearũ metachinũxũwa ga natũ ga Yudáũarũ éstewa ga íane ga Yericúarũ toxmaxtawa. ¹³Rũ nũma ga Moiché rũ chacherdóte ga Ereachá rũ guxũma ga togũ ga ãẽxgacũgũ, rũ yema churaragũcax nibuxmũ nax yéma ínapegũxũpemagu nüxũ yangaugũxũcax.

¹⁴⁻¹⁵Natürũ nũma ga Moiché rũ yema churaragũerugũmaxã nanu rũ ñanagũrũ nüxũ: —¿Tũxcũũ penamaxẽxẽxẽ i ngẽma ngexũgũ? ¹⁶Erũ nũmagũ nixĩ i Balaáũarũ ucuxẽ inaxĩnüexũ rũ yemamaxã nachixexẽẽgũaxũ ga tatanũxũ nax Baá-peúxũ yacuaxũũgũxũcax. Rũ yema chixexũgagu nixĩ ga Tupana nadáixũ ga tatanũxũ. ¹⁷IRũ ñuxmatama penadai i ngẽma buxũgũ i yatũxũ rũ guxũma i ngẽma ngexũgũ i marũ yatũmaxã maxẽxũ! ¹⁸Natürũ ngẽma paxũgũ i taguma yatũmaxã maxẽxũ, rũ ngexrũma nax penadáixũ. Rũ pexũtaxũxũ penayaxu ega penaxwaxegu —ñanagũrũ.

.....

Tupana nüxũ nixu nax ñuxãcü tá nügũ yanuãxũ i Canaáũane

33 ⁵⁰Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Moichémaxã nidexa ga yexguma Moáanearũ metachinũxũwa nayexmagu ga natũ ga Yudáũcutiwa ga Yericúarũ toxmaxtawa. Rũ ñanagũrũ nüxũ: ⁵¹⁻⁵²—ÍËcü ngẽma Iraétanũxũgũmaxã nüxũ ixu i ñaa dexa! “Ngẽxguma pema tá pichóũgu i ngẽma natũ i Yudáũ rũ nawa pichocũxgux i ngẽma Canaáũcüãxgũarũ naane, rũ íecũ ípenawoxũ i guxũma i ngẽma duũxũgũ nawa i ngẽma naane! iRũ nagu pepogũe i guxũma i norũ tupanachicũnaãxãgũ i nutanaxcax rũ úirunaxcax rũ diêrumünaxcax! iRũ ngẽxgumarũxũ ta nagu pepogũe i guxũma i norũ ãmaregũarũ guchicaxũgũ i maxpúnetapepegũwa ngẽxmagũxũ! ⁵³iRũ pema namaxã ipecuá i ngẽma

nachixũane! iRü ngẽxma nagu
 pexãchiũgü erü chomatama pexna
 chanaxã nax pema nawa pemaxẽxũcax!
⁵⁴Natürü ngẽxguma pegü peyanúxgu i
 ngẽma naane rü wüxitücumüwachigü tá
 nanayaxu i ngẽma nagu nanguxũ. Rü
 ngẽma natücumü i rümumaexũ rü tá
 nanayauxgü i rütamaexũ i naane. Rü
 ngẽma natücumü i rünoxremaexũ rü tá
 nanayauxgü i ngẽma rüxframaexũ i
 naane. Rü ngẽmaãcü
 wüxitücumüwachigü tá nanayaxu i
 ngẽma nagu nanguxũ. ⁵⁵Natürü i pema
 rü ngẽxguma ngẽma naane peyauxgux

nax nagu pexãchiũgüxũcax rü name nixĩ
 i ípenawoxũ i guxũma i ngẽma duũxũgü
 i ngẽxma ãchiũgüxũ. Erü ngẽxguma
 taxũtáma ípenawoxũgu i guxũma i
 ngẽma duũxũgü, rü ngẽma ngẽma
 yaxüxũ rü tá pexũ ngẽma nachixewe
 ñoma wüxi i naitüchi pexetügu
 nguxgurüxũ, rü ñoma wüxi ya tuxugu
 penguxgurüxũ tá nixĩ. ⁵⁶Rü ngẽxguma i
 choma rü tá pexũama chapoxcu namaxã
 i ngẽma poxcu i ngẽma
 duũxũgücxchirex ixixũ”, ñanagürü ga
 Cori ya Tupana.
 .....

DEUTERONÓMIO

(Wenaxarü naxümatü ga Tupanaarü mugü)

Moichéarü ore ga Iraétanüxügümaxã
nüxü yaxuxü

1 ¹Rü ñaagü nixí ga yema ore ga Moiché nüxü ixuxü namaxã ga guxüma ga Iraétanüxügü ga yexguma Arabáarü chianexüwa nayexmagügu ga natü ga Yudááiarü éstewa ga Súxarü toxmãxtawa. Rü yema Arabáarü chianexü rü Paráü rü Topére rü Labáü rü Acherü rü Dichaáarü ngãxüwa nayexma.

.....

³⁻⁴Rü 40 ga taunecü marü nangupetü ga maxpüne ga Oréx i Chinaígu áégacüwa nax ínachoxüxü ga yema Iraétanüxügü. Rü Moiché rü marü nüxü narüporamae ga guma Amoréutanüxügüiarü áëxgacü ga Seú ga Ebóügu áchiücü rü guma Bachááiarü áëxgacü ga Ox ga Atarúgu áchiücü ga Edréanewa. Rü yexguma norü 40 ga taunecüwa nanguxgu ga norü 11 ga tauemaciáarü ügügu, rü yexguma nixí ga Moiché Iraétanüxügümaxã nüxü yaxuxü ga guxüma ga yema ore ga Tupana namaxã nüxü ixuxü naxcãx ga yema natanüxügü.

.....

Yema 12 ga ngugütaetanüxügü
rü inaxíachi

¹⁹Rü nüma ga Moiché rü ñanagürü: —Yexguma Oréxwa ítachoxügu, rü guma maxpünegü ga Amoréutanüxügü nagu áchiügünewaama taxí, yerü yemaacü nixí ga tórü Cori ya Tupana ga nanaxwãxexü. Rü nagu taxí ga yema nachica ga chianexü ga áücümaxü ga pema marü nüxü pedauxü, rü ñuxmata nawa tangugü ga Cadé-banéa. ²⁰Rü yéma nixí ga pemaxã nüxü chixuxü rü ñachaxü: “Rü marü nawa tangugü i ñaa Amoréutanüxügü nawa ngëxmagüxü i máxpüxanexü i Cori ya tórü Tupana tüxna áxü. ²¹Rü nüma ya Cori ya tórü Tupana ixícü, rü marü pexna nanaxã i ñaa naane. iRü ëcü nawa pexí rü nagu pexãchiügü ngëma Cori ya perü oxígüarü Tupana nüxü ixuxürüxü! iRü taxú i pemuëxü, rü bai tá ípeyachaxãchitanüxü!” ñacharügü.

²²Natürü ga pema rü choxna peyacagü rü ñapegürügü: “¿Tau ëxna inamexü i ñuxre i tamücügü i nüxíra ngëma íxü nax yangugüaneãxüçax i ngëma naane rü ñuxüchi taxcãx nawoeguxü nax

tamaxã nüxũ yaxugũxũcax rü ngexũrüüxũ i namagu tá ixĩxũ rü ngexnerüxüne ya ñanegügu tá tachocuxũ?” ñaperügügü. ²³Rü yema pema chomaxã nüxũ pixuxũ rü çauxçax rü name. Rü yemacax petanüwa chanade ga 12 ga yatügü. Rü wüxi tücumüwachigü nüxũ chaxuneta ga wüxi. ²⁴Rü yema yatügü rü inaxĩächi rü ñnamaxpüanexũwaama naxĩ rü Ecüarü ngatewa nangugü rü meama nagu nixĩägütanü ga yema naane. ²⁵Rü yemawena rü yema naanecũax ga nanetüarü o tanabuxgü rü taxçax nua nanangegü, rü tamaxã nüxũ nixugü rü ñanagürügü: “Rü ngẽma naane i tórü Cori ya Tupana tüxna äxũ, rü mexechixũ nixĩ”, ñanagürügü. ²⁶Natürü ga pema rü tama yema pexĩxçau rü tama naga pexĩnie ga yema tórü Cori ya Tupana pemaxã nüxũ ixuxũ. ²⁷Rü pechiũgüwa rü naxçax pidexagü rü ñaperügügü: “Nüma ya Cori rü tama aixcuma tüxũ nangeçau, rü tüxũ ñnagaxũ ga Equítuanewa nax Amoréutanüxügüna tüxũ yamugũxũcax nax tüxũ nadaixũcax”, ñaperügügü. ²⁸Rü ñaperügügü ta: “Rü ñuxma çrü ngexta tá taxĩ? Rü tatanüxũgü rü nüxũ nixugügü rü ngẽma nax nangemaxũ i duũxũgü i tüxũ rüporamaegüxũ rü tüxũ rümáchanemaegüxũ, rü nangexmaxũ ya ñanegü ya itaxũne ya imáchanearü poxeguãxgüne, rü nüxũ nadaugüxũ ga Anáxtanüxũ ga imáchanexũchixũ. Rü guxũma ga yema nixĩ ga toxũ íyaxoetanüächixẽexũ”, ñaperügügü. ²⁹Rü yexguma ga choma rü pexũ changãxũ rü ñachagürü: “¡Taxũ i pexoégaãegüxũ rü nüxũ pemuẽexũ!

³⁰Rü yimá tórü Cori ya Tupana rü tá pepexegu nixũ, rü nüma rü tá namaxã nügü nadai erü pexçax nanu yema Equítuanewa pexũ naxütanügürüxũ. ³¹Rü yexguma nachica ga chianexũwa pichopetüxgu rü nüma ga perü Cori ya Tupana rü ñoma wüxi i papá naxacixe nügüchacüügu tüxũ igaxũrüxũ meama pexũ nigagü rü ñuxmata ñaa nachicawa pengugü”, ñachagürü. ³²Rü woo yemaacü pexũ nayagagüxũ, natürü ga pema rü tama nagu peyaxögü. ³³Rü nüma nixĩ ga pemaxã inacuãxũ rü pepexegu yaxũxũ nax nüxũ naxunetaxũcax ga nachica ga nagu tá pipegüetanüxũ. Rü yexguma çütacü ipexĩxgu rü üxüemamaxã pexũ nüxũ nacuaçexẽ ga nama ga nagu tá pexĩxũ, rü ngunecü rü wüxi ga caixanexũmaxã pexũ nüxũ nacuaçexẽ.

**Cori ya Tupana rü
Iraétanüxügümaxã nanu**

³⁴Rü yexguma nüxũ naxĩnügü ga Cori ya Tupana ga chixri nachiga nax pidexagüxũ, rü poraãcü nanu, rü ñaa ore pemaxã naxuegu: ³⁵“Rü bai i wüxi i ñaa duũxũgü i chixecümagüxũ rü tá nüxũ nadaugü i ngẽma naane i mexũ ga norü oxigümaxã nüxũ chixuxũ. ³⁶Natürü ya Caréx ya Yefüne nanexica tá nixĩ ya nüxũ daucü, rü nüxna rü nanegüna tá nixĩ i chanaxãxũ i ngẽma naane ga marü nawa nangaxũ, yerü nüma rü aixcuma mea chauga naxĩnü”, ñanagürü ga Tupana. ³⁷Rü pegagu nixĩ ga Cori ya Tupana ga chomaxã nanuxũ rü ñaxũ choxũ: “Woo i cuma rü taxütáma nawa cungü i ngẽma naane. ³⁸Rü cuchicüxü tá ngẽma nangu ya

yimá curü ngüxêëruxü ya Yochué ya Núü nane. iRü nüxü nangúchaüxêxê erü nüma tá nixí i Iraétanüxügüna naxããxü i ngêma naane!” ñanagürü ga Cori ya Tupana.

.....

Ngêma mu i guxüétüwa ngêxmaxü

6 ¹Rü ñanagürü ga Moiché: —Nüma ga Cori ya Tupana rü choxü namu nax pexü changüxêxêxüçax i ñaa mugü nax nagu pexüçax nawa i ngêma naane i tá pexna naxãxü. ²Rü ngêmaäcü i pema rü penegü rü petaagü rü tá aixcüma nüxü pengechaü ya perü Cori ya Tupana, rü tá peyangüxêxê i ngêma norü ore ñuxmatáta peyuemare. Rü ngêmaäcü ya Tupana rü tá poraäcü pexü narüngüxêxê rü tá nanamãxêxê i perü maxü i ngêma naanewa. ³Rü ngêmacax, Pa Iraétanüxügüx, rü name nixí i mea nagu pemaxê i ngêma mugü. Erü ngêxguma mea nagu pemaxêgu rü tá mexü pexü nangupetü, rü tá pimu nawa i ngêma naane i ngextá nabügü i mexü rü ñoma léche rü ira taguma itaxuxüwa yema Cori ya Tupana perü oxigümaxã nüxü ixuxürüxü. ⁴iRü dücax, iperüxînüe, Pa Iraétanüxügüx! Rü nüma ya Cori ya tórü Tupana rü nüxicatama nixí i Cori yixü. ⁵iRü nüxü pengechaxügü ya perü Tupana i guxüne ya perü maxünemaxã, rü guxü i peãxêmaxã, rü guxü i perü poramaxã! ⁶iRü pegüãxêgu namaxã penguxü i guxüma i ñaa ore i ñuxma pemaxã nüxü chixuxü! ⁷iRü guxügutáma namaxã penangüxêxê i pexacügü! Rü nachigagu tá namaxã pidexagü i pepatagüwa rü ngextá ípexüüwa, rü

ngêxguma pepeechaügu rü ngêxguma íperüdagügu. ⁸Rü ngêma nax tama nüxü iperüngümaexüçax i ñaa mugü irü pegümexêwa rü pegücatüwa peyangaxcuchix nax ngêxma peyangexüçax perü cuãrxuxü! ⁹iRü êcü pepataarü caxtagügu rü peãxpatagu penawümatü i ngêma mugü!

.....

¹⁴iRü taxütáma nawe perüxí i ngêma togü i duüxügü i pexna ngaicamagüxüarü tupanagü! ¹⁵Erü yimá perü Cori ya Tupana rü nüxü pexüxü rü ngürüächí pemaxã nanuxgu rü noxtacüma pexü nadai rü pexü nayarüxoxêxê. ¹⁶Rü tama name nax nüxü pexüxü ya perü Cori ya Tupana ga yexguma nachica i Máchawa nüxü pexüxgurüxü. ¹⁷iRü aixcüma mea nagu pemaxê i ngêma Cori ya perü Tupanaarü mugü rü norü ucuxêgü ga pemaxã nüxü yaxuxü! ¹⁸iRü penaxüx i ngêma mexü i Cori ya Tupana namaxã taãxêxü nax ngêmaäcü mea pexü nangupetüxüçax rü aixcüma penayaxuxüçax i ngêma mexü i naane ga perü oxigümaxã nüxü yaxuxü! ¹⁹Rü ngêmaäcü ya Cori ya Tupana rü yema pemaxã nüxü yaxuxürüxü rü tá nayabuxmüxêxê i guxüma i perü uanügü i ngêma naanewa ngêxmagüxü. ²⁰⁻²¹Rü ngêxguma wüxi i ngunexü pexacügü pexna caxgux rü ñagügu: “¿Taxacüchiga nixí i ñaa mugü rü ñaa ucuxêgü i tamaxã nüxü yaxuxü ya tórü Cori ya Tupana?” ñagügu, rü pema rü tá penangãxü rü ñapegürügü tá: “Toma ga nüxcüma rü ãëxgacü ga Equítuanecüãx ga Faraóümexêwa tayexmagü. Natürü ga nüma ya tórü Cori ya Tupana rü

norü poramaxã toxũ ínanguxũxêxê.
 22Rü toma rü nüxũ tatau ga yema
 ãñcũmaxũ ga Tupana norü poramaxã
 Equítuanewa üxũ napexewa ga Faraóũ
 rü guxũma ga norü duũxũgü. 23Natürü
 ga toma rü toxũ ínagaxũ ga yema
 Equítuanewa, rü mea toxũ nigagü
 ñuxmata yema naane ga tórü
 oxigũmaxã nüxũ yaxuxũwa toxũ
 nangugüxêxê. 24Rü ñuxũchi ga nüma ya
 Cori ya Tupana rü toxũ namu nax mea
 tayanguxêxũ i guxũma i ñaa norü
 mugü rü nüxũ ticuaxũüügüxũcax nax
 mea tüxũ naxüpetüxũcax rü nüma tüxũ
 namaxêxêxũcax ñuxmata ñoma i
 ngunexũwa nangu. 25Rü ngêmacax i
 yixema i ñuxma rü name nixĩ i tórü Cori
 ya Tupanapexewa mea yanguxêxũ i
 ngêma norü mugü, yema tomaxã nüxũ
 yaxuxũrũxũ”, ñapegürügü tá
 —ñanagürü ga Moiché.

**Tupana rü nüxna nachogü
 nax tama Canaáñanecüãxgüarü
 tupananchicüñaxägüwe
 naxĩxũ ga Iraétanüxũgü**

7 1Rü ñanagürü ga Moiché: —Rü
 nüma ya Cori ya perü Tupana rü tá
 pexũ nachocuxêxê nawa i ngêma naane
 i tá pexrü ixĩxũ. Rü pepexewa tá
 ínanawoxũ i ngêma duũxũgü i 7 i
 natücumügü i pexũ rümumaegüxũ rü
 pexũ rüporamaegüxũ i Itftatanüxũgü, rü
 Yerguechéutanüxũgü, rü
 Amoréutanüxũgü, rü Canaáñtanüxũgü,
 rü Ferechéutanüxũgü, rü Ebéutanüxũgü
 rü Yebuchéutanüxũgü. 2Rü ngêxguma
 Cori ya perü Tupana pexmexgu
 nayixêëgu i ngêma natücumügü i
 duũxũgü, rü ngêxguma pema rü marü

nüxũ perüporamaegügu irü noxtacüma
 tá penadai rü taxütáma taxacümaxã
 pexũ narüngüxmüexêxê rü bai tá i pexũ
 nax nangechaütümüxũgüxũ! 3Rü
 ngêxgumarüxũ tá ta irü taxütáma
 namaxã pixãxmaxgü i ngêma norü
 ngexũgü, rü bai tá i penegü rü
 naxacügümaxã peyaxüxmaxgüxũ rü
 pexacügü rü nanegümaxã
 peyaxütegüxũ! 4Eri ngêxguma tá
 ngêmaãcü penaxüxgu rü nümagü i
 ngêmacüãx rü tá penegüxũ rü
 pexacügüxũ Cori ya Tupanana
 nixĩgachixêxê. Rü ngêmaãcü tá tomare i
 tupanaxũ nicuaxüxüügü, rü ngêmacax tá
 poraãcü pemaxã nanu ya Cori ya
 Tupana, rü noxtacüma tá pexũ nadai, rü
 ngêxma tá ipeyarüxo. 5Rü ngêmacax tá
 penaxwaxe i noxtacüma nagu pepogüe i
 ngêma nachicagü i ngextã ngêma
 duũxũgü norü tupanagücax naxünagü
 nawa ínaguxũ. Rü ngêxgumarüxũ tá ta
 nagu pepogüe ya yimá norü nutagü rü
 naigü i namaxã natupanaãxgüxũ. Rü tá
 ípenagu i norü tupanachicüñaxägü. 6Eri
 pema rü wüxi i duũxũgü i woetama
 Tupanacax ixĩgüxe pixĩgü. Rü
 nümatama ya Tupana rü guxũma i
 nachixũanecüãxgütanüwa pexũ
 naxuneta nax noxrütama i duũxũgü
 pixĩgüxũcax —ñanagürü ga Moiché.
 .....

Moiché nanaxucuxê i Iraétanüxũgü

8 1Rü ñanagürü ga Moiché: —iËcü
 nagu pexĩ i ngêma mugü i ñuxma
 pexna chaxãxũ nax namáxũcax i perü
 maxũ rü pimuxũcax, rü ngêmaãcü
 penayaxuxũcax i ngêma naane ga perü
 oxigũmaxã nüxũ yaxuxũ ga Tupana!

²iRü nüxna pecuaxāchie ga ñuxācü Cori ya Tupana pexna nadauxũ ga namawa ga yexguma 40 ga taunecü yema nachica ga chianexũ ga taxúema íxāpataxũgu pexixgu! Rü yéma nixĩ ga pexũ naxāneexēēxũ rü pexũ naxũxũ nax yemaacü nüxũ nacuáxūcax ga taxacügu perüxinüexũ rü tá aixcüma peyanguxēēxũ i norü mugü. ³Rü woo ngũxũ pexũ ningexēxē rü taiya pingegü, natürü ga yixcüama rü nüma ga Tupana rü daxücüāx ga paũ ga manámaxã pexũ nachibüexēxē woo i pema rü perü oxigü rü nüxcüma rü taguma nüxũ pedauxũ ga yema. Natürü yemawa pexũ nüxũ nadauxēxē rü tama õnaxica nixĩ i namaxēēxũ i wüxi i duũxũ, natürü ngēma ore i Tupanaaxwa íxũxũxũ nixĩ i aixcüma namaxēēxũ. ⁴Rü guxcüma ga guma 40 ga taunecügu rü tama pengauechiru rü bai ga nax perüchaecutüxũ. ⁵iRü nüxna pecuaxāchie rü yimá perü Cori ya Tupana rü pexũ inayarüwexāchitanüxēxē ñoma wüxi i papá nanexũ inayarüwexāchixēēxürüxũ! ⁶iĒcü mea naga pexinüe i ngēma norü mugü ya yimá Cori ya Tupana, rü nüxũ picuaxüxügü rü mea nagu pexĩ i ngēma nguxēētae i pexna naxāxũ! ⁷Erü nüma ya Cori ya Tupana rü wüxi i naane i mexüwa tá pexũ nagagü i ngextá namu i natüxcügü, rü puchugü, rü bairawegü i ma xpúnearü doxraewa ichuxchugüxũ. ⁸Rü ngēma naanewa rü nangema i trügu, rü chebáda, rü úba, rü iguéra, rü boxra, rü orĩbu rü ira. ⁹Rü ngēma nachixüanewa rü taxütáma pexoégaāxēgü naxcax i perü õna, rü taxütáma pexũ nataxu. Rü norü

ma xpúnegüwa rü namu i fiérumü rü cóbre. ¹⁰Natürü ngēxguma pechibüegu wena rü pengāxpütüwegügu, rü name nax nüxũ picuaxüüxũ ya Cori ya Tupana naxcax i ngēma mexũ i naane i pexna naxāxũ. ¹¹iRü pegüna pedaugü nax tama nüxũ perüngümaexücax ya perü Cori ya Tupana! iRü taxũ i nüxũ perüxoexũ i ngēma norü mugü rü norü ucuxēgü i ñyxma pexna chaxāxũ! —ñanagürü ga Moiché.

.....

**Tupana rü mexũ namaxã
naxuegu i Iraétanüxügü**

11 ¹³⁻¹⁴Rü ñanagürü ga Moiché: —Ngēxguma tá pema mea peyanguxēēxgu i ñaa mugü i ñoma i ngunexügu pexna chaxāxũ, rü ngēxguma aixcüma nüxũ pengechaüügü ya Cori ya perü Tupana, rü ngēxguma nüxũ picuaxüüügü guxüne ya perü maxünemaxã, rü guxũ i peāxēmaxã, rü ngēxguma i nüma ya Tupana rü tá ípetoexügu nanapuxēxē rü ngexwacax yaxoxgu i penetü rü tá wena nanapuxēxē nax mea pexũ nayaxücax rü yaxoxücax, rü pexũ nangemaxücax i perü trügu, rü perü úbachixü, rü perü chíxũ. ¹⁵Rü ngēxgumarüxũ tá ta ya Cori ya Tupana rü nanaxügüxēxē ya maxēgü perü wocagücax. Rü ngēmaacü tá nimu rü tagutáma pengewemü. ¹⁶Natürü name nixĩ i pexüāēgü nax tama texé Tupanana pexũ íxigachixēēxũ nax tomare i tupanaxũ picuaxüüügüxücax, rü napexē pecaxápüxügüxücax. ¹⁷Erü ngēxguma tá ngēmaacü penaxüxgux, rü Cori ya Tupana tá pemaxã nanu rü

taxūtáma pexçax nanapuxêxê. Rû ngêma naane rû taxuxūtáma nawa narûxü, rû pema rû tá paxaxüchi nagu peyue i ngêma naane i mexü i pexna naxâxü. ¹⁸iRû pegüâxêgu namaxâ penguxü i ñaa ore, rû nagu perüxînüeecha! iRû pegüchacüüwa, rû pegücatüwa peyangaxcuchix i ngêma mugü nax ngêmaâcü tama nüxü iperüngümaexüçax! ¹⁹iRû ñaa oremaxâ penangüexêxê i pexacügu, rû nachigagu namaxâ pidexagü i pepatawa, rû namagüwa, rû ngêxguma pepechaügu rû íperüdagügu! —ñanagürü ga Moiché. ....

**Moiché rû Iraétanüxügüxü naxucuxê
nax tama ngêma togü i
duüxügücümagu naxixüçax**

18 ⁹Rû ñanagürü ga Moiché: —Ngêxguma marü nagu pechocuxgux i ngêma nachixüiane i perü Cori ya Tupana tá pexna äxü, rû tama name i naxçax pedauxütae i ngêma nacümagü i chixexü i ngêma duüxügü. ¹⁰Rû tama name i texé i petanüwa rû tümanexü itamu nax ngêma duüxügüarü tupanacax tayaguxü, rû bai i naxçax tangüxü i ngêma nawa nüxü nacuáxü i ngêma êxügüxü, rû bai tá i tüxü nangüchaüxü nax nüxü tacuáxü i ngêma yixcûra ngupetüxü, rû bai tá i naxçax tangüxü nax tayuüxü. ¹¹Rû tama name i naxçax tangux nax duêxêgüxü tatoöêxü, rû bai i naxütawa taxü nax nüxna tayacaxüçax i ngêmawa yuüexü nax êxügüxüxü nacuáxü, rû bai tá i nüxna tayaca i ngêma naâxêgümaxâ puracüexü, rû bai i nüxna tayaca i ngêma yuetaâxêçax ngêmagüxü. ¹²Erü

ya Tupana rû tama namaxâ nataâxê i ngêma duüxügü i ngêma nacümagügu maxêxü. Rû ngêmacax nixí ya Cori ya perü Tupana i pepeçewa tá ínawoxüâxü i ngêma nachixüanecüâxgü, erü nümagü rû ngêma nacüma i chixexügu nixí i namaxêxü. ¹³Rû ngêmacax i pemax rû name nixí i aixcüma mea naga pexínüe ya Cori ya perü Tupana. ¹⁴Erü ngêma duüxügü i tá ípewoxüxü nawa i ngêma naane rû naga naxínüe i ngêma iyüüexü, natürü i pema rû tama pexü nanaxwaxe ya perü Tupana nax ngêma nacümagu pexixü —ñanagürü ga Moiché.

**Orearü uruxü i Moichéwena
tá ingucuchixü**

¹⁵Rû ñanagürü ta ga Moiché: —Nüma ya Cori ya perü Tupana rû tá petanüwa nanangoçêxê ya wüxi ya chauxrüxü orearü uruxü, rû pema rû name nixí i naga pexínüe. ¹⁶Rû yema nixí ga Cori ya Tupanana naxçax peçaxü ga maçpüne ga Oréxwa ga yema ngunexü ga guxâma ga pemax nagu yéma pengutaquexegüxü rû ñapegügüxü: “Tama tanaxwaxe i wena nüxü taxínüe i naga ya Cori ya tórü Tupana, rû bai i nüxü tadauxchaüxü ya daa üxü nax tama tayueüçax”, ñaperügügü. ¹⁷Rû yexguma ga Cori ya Tupana rû ñanagürü: “Choxü rû marü name i ngêma nüxü pixuxü. ¹⁸Rû choma rû tá ngêma Iraétanüxütanüwa chanangoçêxê ya wüxi ya curüxü orearü uruxü. Rû nüma rû wüxi ya natanüxü ixíxcü tá nixí. Rû nüma rû tá mea duüxügümaxâ nüxü nixu i ngêma choma namaxâ nüxü chixuxü, rû tá namaxâ nüxü nixu i

ngêma choma chanamuxũ. ¹⁹Rũ guxãma ya yíxema tama nũxũ íruxínüexe ya yimá orearũ uruxũ chauégagu nũxũ íxuxũ, rü choma rü tá tüxna chaca rü tãxaciũçax tama itaxínüxũ”, ñanagürũ choxũ ga Cori ya Tupana —ñanagürũ ga Moiché.

.....

**Tupana rü Iraétanüxũgũmaxã
inaxuneta rü tá nũxũ narüngũxêxê
ega naga naxínüegu**

30 ¹Rũ ñanagürũ ga Moiché: —Ngêxguma tá pexçax ínanguxgux i guxũma i ngêma ñuxma pemaxã nũxũ chixuxũ i Tupanaarũ ngũxêê rü ngêxgumarũxũ ta i norũ poxcu, rü ngêxguma ngêma perũ chixexũgagu Cori ya perũ Tupana rü togü i nachixũianegu pexũ nawoonegu, rü ngêma tá nixĩ i nũxna pecuãxãchiexũ i ñaa ore i ñuxma pemaxã nũxũ chixuxũ. ²⁻³Natürũ ngêxguma ñuxma pemaxã nũxũ chixuxũrũxũ aixcũma naxçax pewoeguxgux ya Cori ya Tupana, rü aixcũma naga pexínüegu i guxũne ya perũ maxũnemaxã rü guxũ i peãxẽmaxã i pema rü pexacũgü, rü ngêxguma i nũma ya Cori ya perũ Tupana rü tá inanaxoxêxê i ngêma poxcu i naga pemaxã naxínüxũ, rü tá nũxũ pengechaũtümüxũ. Rũ pexũ tá nade nawa i ngêma nachixũianegũ ga naga pexũ nawoonexũ nax wena wũxiwa pengexmagũxũçax. ⁴Rũ woo ngêma petanüxũgü i yãanegu woonexũ, rü nũma ya perũ Cori ya Tupana rü tá ngêxma naxçax nayadau rü tá nanawoeguxêxê. ⁵Rũ nũma ya Cori rü tá wena pexũ nawoeguxêxê naxçax i

ngêma naane ga perũ oxigü nawa yexmagũxũ. Rũ pema rü tá wena nawa pengexmagü rü nũma ya Tupana rü tá pexũ narüngũxêê, rü tá pexũ nimuxêxê perũ oxigüarũ yexera. ⁶Rũ nũma ya perũ Cori ya Tupana rü peãxêwa rü petaagũãxêwa tá nayanaxoxêxê i ngêma perũ chixexũ nax ngêmaacü aixcũma nũxũ pengechaũgũxũçax perũ maxũnemaxã rü peãxẽmaxã nax wenaxarũ perũ naanewa pemaxêxũçax.

.....

¹⁹Rũ ñoma i ngunexũgu rü Tupanapexewa rü duũxũgüpexewa rü pexna chaca nax pematama nũxũ pixunetaxũçax i ñngexũrũüxũ tá yixĩxũ i penaxwãxexũ, rü ngêma maxũ rü êxna ngêma yu? ¿Rũ ngêma Tupanaarũ ngũxêxê rü êxna norũ poxcu? iËcü penayaxu i maxũ nax pema rü petaagü rü ta namaxêxũçax! ²⁰iËcü nũxũ pengechaxũ ya Cori ya perũ Tupana, rü naga pexínüe, rü aixcũma peyanguxêxê i ngêma pexũ namuxũ! Erũ nũma nixĩ i pexna naxããxũ i perũ maxũ rü namuxêããxũ i perũ ngunexũgü nawa i ngêma naane ga tóru oxigü ga Abraãũ rü Ichaã rü Acóbumaxã naxueguxũ —ñanagürũ ga Moiché.

.....

**Moiché rü Yochuêxũ naxuneta nax nũxĩ
Iraétanüxũgũmaxã inacuãxũçax**

31 ⁷Rũ yemawena ga Moiché rü Yochuêçax nangema, rü ñanagürũ nũxũ napexewa ga guxũma ga Iraétanüxũgü: —iËcü namaxã napora rü wüxigutama rüxínü! Erũ cuma tá nixĩ i cuyagagũxũ i ñaa duũxũgü nawa i ngêma naane ga Cori ya Tupana tóru

oxigümaxã nüxũ ixuxũ. Rü cuma tá nixĩ i namaxã quixücuxũ. ⁸Rü nümatama ya Cori ya Tupana rü cupexegu tá nixũ, rü guxũgutáma nacuxũtagu rü tagutáma cuxũ nangemücü. Rü ngëmacax tama name nax cumuũxũ —ñanagürü ga Moiché.

Moiché rü Iraétanüxügüarü äëxgacügüxũ namu nax duũxügümaxã nüxũ nadaumatüxũ ga Tupanaarü mugü

⁹Rü nüma ga Moiché rü nanaxümatü ga yema Tupanaarü mugü rü ñuxüchi nüxna nanaxã ga yema chacherdótegü ga Lebítanüxügü ga Tupanaarü mugüchixũ ingegüxũ. Rü yexgumarüxũ ta rü guxüma ga Iraétanüxügüarü äëxgacügü ga itaxüna nanaxã ga yema mugü ga ümatüxũ. ¹⁰⁻¹¹Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü yema äëxgacügüxũ naxucuxë, rü ñanagürü: —Guxüguma i ngëxguma norü 7 ya taunecüwa nanguuxügu nax pegüxũ nüxũ pengechaügüxũ i perü ngetanügü, rü ngëxguma tá nixĩ i guxüma i duũxügüpexewa nüxũ pedamatüxũ i ñaa mugü. Rü ngëma tá nixĩ i duũxügüpexewa pexüxũ i ngexguma düxenügüchigaarü tauemacüwa nanguuxügu rü guxüma i Iraétanüxügü Tupanapexegu ngutaquexegüxügu nawa i ngëma nachica i nümatama tá nüxũ naxunetaxũ. ¹²Rü ngëma ngunexügu rü tá guxütáma i duũxügü i yatüxügü, rü ngexügü, rü buxügü, rü duũxügü i to i nachixüanecüãx i petanügu ächiügüxũ, rü tá nangutaquexegü nax nüxũ naxĩnüexüçax i ngëma Tupanaarü mugü nax ngëmaãcü nangüexüçax nax nüxũ nangechaügüxũ ya tóru Cori ya Tupana,

rü nagu namaxëxüçax i guxüma i ngëma mugü i nüxũ yaxuxü ya Cori ya Tupana —ñanagürü ga Moiché.

.....

Moichéarü yuxchiga

34 ¹Rü Moáanearü chianexüwa inaxüãchi ga Moiché ga maçpüne ga Nébuwa nax naxüxũ. Rü yéma natapexe ga Píçagu äégaxügu naxĩnagü. Rü guma maçpüne rü Yericüarü toçmaçtawá nayexma. Rü yéma nixĩ ga Cori ya Tupana nüxũ nawéxü ga guxüma Garaáxane rü ñuxmata Dáüarü naanegu nüxũ nadauxëxë. ²Rü yexgumarüxũ ta nüxũ nanawëx ga naane ga Netaríarü, rü Efraíarü, rü Manachéarü, rü guxüma ga Yudáarü naane rü ñuxmata Már ga Mediteráneuwa nangu. ³Rü nüxũ nanawëx ta ga Néguearü chianexü, rü natü ga Yudáüarü naane ga metachinüxũ, rü ñane ga Yericü ga cucunecügü nawa yexmaxü rü ñuxmata ñane ga Chuágu nadau. ⁴Rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Moichéxü: —Ñaa nixĩ i ngëma nachixüane ga perü oxigü ga Abraáü, rü Ichaá, rü Acóbumaxã nüxũ chixuxü rü tá nataagüna chaxãxü. Rü ngëmacax nixĩ i chanaxwaxe nax cuxetümaxãxüchi nüxũ cudauxü, rü woo i cuma rü taxütáma nawa cingu —ñanagürü. ⁵Rü yemawena ga Moiché ga Tupanaarü duü rü nayu nagu ga yema Moáane, yema Cori ya Tupana namaxã naxueguxürüxü. ⁶Rü wüxi ga Moáanearü ngatexügu nixĩ ga Tupana natáxü ga Bexpeúarü toçmaçtawá, nagu ga wüxi ga nachica i ñuxmarüta

taxúema nüxũ cuáxũ. ⁷Rü nüma rü nüxũ nayexma ga 120 ga norü taunectü rü yexguma rü ta meama tüxũ nadau rü napora. ⁸Rü nüma ga Iraétanüxũgü rü 30 ga ngunexũ naxçax naxauxe ga Moáanearü chianexũwa, rü yemaacü nayanguxẽegü ga nax naxaurexũ naxçax ga Moichéarü yu. ⁹Rü nüma ga Yochué ga Núũ nane rü marü Moichéxũtawa nanayaxu ga çax yerü

nüma ga Moiché rü naétügu naxúxmex. Rü yemaçax nixĩ ga Iraétanüxũgü ga naga naxĩnüexũ rü naxüğüãxũ ga yema Cori ya Tupana Moichémaxã nüxũ ixuxũ. ¹⁰Rü Moichéwena rü taguma nayexma ga to ga orearü uruxũ ga Iraétanüxũgütanüwa ga Moichéruxũ ixícü ga Cori ya Tupana namaxãxũchi idexacü.
.....

JOSUÉ

(Yochué)

Yochuéxū naxuneta ga Tupana nax nūxí
Iraétanūxūgūmaxā inacuáxūcax

1 ¹Rū guma Tupanaarū duŕi ga Moiché yuxguwena, rū nūma ga Cori ya Tupana rū Moichéarū ngūxēeruxū ga Yochué ga Nūŕi nanemaxā nidexa, rū űanagūrū nūxū: ²—Rū űuxma nax marū nayuxū ya yimá chorū duŕi ya Moiché, rū cuma tá nixí i guxūma i ngēma Iraétanūxūgūmaxā quixūexū nawa i ngēma natū i Yudáŕi, nax nagu pichocuxūcax i ngēma naane i pexna chaxāxū. ³Rū yema marū Moichémaxā nūxū chixuxūrūxū, rū choma rū tá pexna chanaxā i guxūma i ngēma naane i marū nawa pengagūxū. ⁴Rū ngēma naane i tá pexna chaxāxū, rū ngēma chianexū i sūrwaama ngēxmaxūwa inaxūgū rū űuxmata Líbanuarū maxpūnewa nangu i nórteawaama. Rū ngēma naane rū taxtū i Eufrátewa inaxūgū i éstewaama rū Itítatanūxūgūchixūanemaxā tá nangau űuxmata már i Mediteráneuwa nangu i oéstewaama. ⁵Rū guxūma i ngunexūgū i nagu cumaxūxūgu rū taxuxūtáma cuxū narūporamae. Rū choma rū tá cuxūtawa changexma, yema Moichéxūtawa

chayexmaxūrūxū. Rū tagutáma ngextá cuxū chatax, rū tagutáma cuxū chaxo. ⁶iRū cugū frūpora rū taxū i cugū cutáeguxū! Erū cuma tá nixí i nūxna cuyaxāchigūxū i norū naane i űaa duŕixūgū, yerū yema nixí ga perū oxigūmaxā nūxū chixuxū. ⁷Rū wūxixicatama nixí i cumaxā nūxū chixuxū, rū ngēma nixí nax tama cumuŕixū rū wūxiguxicatama curūxīnūxū rū aixcūma cunaxūxū i ngēma cumaxā nūxū chixuxū. Rū chanaxwaxe i cuyanguxēxē i guxūma i ngēma mugū ga chorū duŕi ga Moiché cuxna āxū. iRū ēcū mea yanguxēxē nax mea cuxū ínanguxuchixūcax i guxū i taxacū icuxūxūwa! ⁸iRū guxūgutáma duŕixūgūna namaxā nacuaxāchi i ngēma nūxū chixuxū i chorū mugūpanewa! Rū name nixí i cuma rū chūtacū rū ngunecū rū nagu curūxīnū i ngēma chorū ore nax ngēmaācū mea cunaxūxūcax i ngēma cumaxā nūxū chixuxū, rū mea cuxū ínanguxuchixūcax i guxūma i taxacū icuxūxū. ⁹Rū choma nixí i cuxū chamuxū nax cugū cuporaxēxūcax rū wūxigutama curūxīnūxūcax. Rū tama name icumuŕixū rū icuyarūmaāchi, erū choma ya curū

Cori ya Tupana rü tá chacuxütägu i ngextá cuma ícuxüxüwa —ñanagürü ga Tupana. Rü nüma ga Yochué rü nügü namexëxë nax nayauxäxüçax ga yema naane. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga Yochué rü nanamu ga yema Iraétanüxügüarü äëxgacügü, rü ñanagürü nüxü: ¹¹—iRü guxüma i ñaa duüxügütanügu pixiägütanü, rü namaxä nüxü pixu rü nanutaquexegüä i ðna! Erü tá tomaepüx i ngunexüwa nanguxgu rü tá tichoü i natü i Yudäüwa nax tóxrüxü yixixüçax i ngëma naane i tóru Cori ya Tupana tá tüxna äxü —ñanagürü ga Yochué.

.....

Yochué rü Yericüwa nanamugü ga ngugütaeruügü

2 ¹Rü yexguma nachica ga Chitüüwa nayexmagügu, rü yéma bexma inanamuächitanü ga taxre ga ngugütaeruxü, rü ñanagürü nüxü: —iËcü peyangugügü i ngëma naane i natü i Yudäüarü tocutüwa ngëxmaxü rü ñuxmata yima ñane ya Yericüwa pengugü! —ñanagürü. Rü nüma ga yema taxre rü yéma naxi rü wüxi ga ngexü ga ngeäëxü ga Raáxgu äégaxüpatawa nangugü ga Yericüwa. Rü ngïma rü ngïpatagu inapegüxëxë ga yema chütaxü. ²Natürü nayexmaama ga wüxi ga duüxü ga Yericüarü äëxgacümaxä nüxü ixuxü, rü ñanagürü nüxü: —Ñuxre i Iraétanüxügü nua nangugü i ngewaxarü chütaxügu nax yangugüguaxüçax i ñaa naane —ñanagürü. ³Rü yemacax ga guma äëxgacü rü yema nge ga Raáxütawa namuga rü ñanagürü: —Ínamuxü i ngëma yatügü i cuxütawa ngugüxü erü ngëma rü

ngugütaewa nua naxi! —ñanagürü. ⁴Natürü ga ngïma rü inangäxü rü ngïgürügü: —Aixcüma nixi i taxre i yatü i chauxütawa nangugüxü, natürü tama nüxü chacuax i ngextäcüäx yixigüxü. ⁵Rü marü noxri nachütägu nawoegu, erü ngëma oragu nixi i nawäxtaxü ya daa ñanearü poxeguxüarü iäx, rü tama nüxü chacuax i ngextá nax naxixü. Natürü ngëxgumachi ñuxmatama nawe pengëgügu rü chi nüxü peyangaugü —ngïgürügü. ⁶Natürü ga ngïma rü dauxnagu inaxigüxëxë ga yema taxre, rü yexma pagixü ga línuchitüxügu iyacuxgü. ⁷Rü guma ñanearü äëxgacüarü churaragü rü yema taxre ga ngugütaeruüçax nadaugü nagu ga yema nama ga natü ga Yudäü inuxtamaxüwa nadaxü. Rü yexguma yema churaragü íchoxüguwenatama, rü nanawäxtagü ga norü iäx ga guma ñanearü poxeguxü. ⁸Rü naxüpa ga nax napeexü ga yema ngugütaeruügü, rü ngïma ga Raáx rü nawe daxü ixü, rü ngïgürügü nüxü: ⁹—Choma nüxü chacuax ya Cori ya Tupana rü pexna nanaxä i ñaa naane, rü ngëmacax i nüma rü toxna naxinü nax pexü tamuüexüchixüçax. Rü ñuxma rü guxüma i duüxügü i nuxma pegüxü rü poraäcü pexü namuüe. ¹⁰Rü nüxü tacuax ga yexguma Equítuanewa ípengüxügu, rü Tupana nixi ga yapayexëëxü ga Már i Dauchiüxü nax yéma pichoüxüçax. Rü ngëxgumarüxü ta nüxü tacuax nax ñuxäcü penadajüxü ga Cheóü rü Ox ga Amorëutanüxügüarü äëxgacügü ga natü ga Yudäüarü tocutüwa yexmagüxü. ¹¹Rü yexguma yemaxü tacuaxgügu rü poraäcü tamuüe, rü taxüema tügü ítarüpora nax pemaxä tügü tadajüxüçax. Erü yimá Cori ya perü Tupana rü guxäéüwa nangexma i

daxūguxū i naanewa rü ñoma i naanewa.
 12Rü ngēmacax pexna chaca rü
 ñuxmatama chanaxwaxe i Tupanaégagu
 chomaxá nüxū pixu rü mea tá namaxá
 pechopetü i chautanüxūgü, ngēxgumarüxü
 i choma nax meama pexū chayaxuxūrüxū.
 iRü choxna penaxá i wüxi i cuaxruxū nax
 ngēmawa nüxū chacuáxūcax nax
 aixcūmaxū chomaxá pixuxū! 13Rü
 chanaxwaxe i guxūma i tümaaru
 ngēmāxūgūmaxá tüxū pengechaū ya chori
 papá, rü chorü mamá, rü chaueneegü, rü
 chaueyaxgü. iRü taxú i toxū pedaxū!
 —ngīgürügü. 14Rü nūmagü rü ngīxū
 nangāxūgagü rü ñanagürügü ngīxū:
 —Toma tátama pexū ítapoxū rü pexna
 tadau nax taxuxūma pexū ípetüxūcax, ega
 cuma rü tama toxū quixuxgu. Rü
 ngēxguma Cori ya Tupana toxna naxāxgu i
 ñaa naane rü aixcūma tá mea cuxna tadau
 —ñanagürügü. 15Rü ngīma ga Raax rü
 wüxi ga í ga íanearü poxeguxūwa
 yaxúxūnegu ipe. Rü yema poxeguxūaru
 íāxwa wüxi ga napanāxagu ínachüxüe ga
 yema taxre ga ngugütaeruügü. 16Rü
 ngīgürügü nüxū: —iĒcü māxpúneanewa
 pexi rü ngēxma peyarücxgü nax tama
 pexū yayaugūcxax i ngēma pexcax
 daugūxū! iRü tomaepüx i ngunexū tá
 ngēxma picücxgü, rü ñuxmatáta íanecax
 nawoegu i ngēma pexcax daugūxū! Rü
 ngēmawena rü marü name i ípixi
 —ngīgürügü. 17Rü nūmagü rü ngīxū
 nangāxūgagü rü ñanagürügü: —Toma rü
 tá tayanguxēxē i ngēma Tupanaégagu
 toxna naxcax cuçaxaxū. 18Natürü
 ngēxguma marü ñaa naanegu tachocuxgu,
 rü ñaa íāx ga nawa toxū curüchüxüexūwa
 tá cunatanütaxēxē i ñaa napanāxá i
 dáunütaxū. Rü daa cupatagu tá tüxū

cungutaquexexēxē ya cunatü rü cué rü
 cueneegü rü guxāma ya cunatütanüxūgü.
 19Natürü ngēxguma chi ngexerüüxe
 cuchiüwa íxüxüxgux rü tümagagutátama
 nixi ega tayuxgux, rü marü taxütāma
 togagu nixi. Natürü ngēxgumachi
 ngexerüüxe cuchiüwa ngēxmaxexū
 yamāxgügu, rü ngēxguma rü tá togagu
 nixi. 20Natürü ngēxguma chi toxū
 quixuxgux, rü taxucaxma tayanguxēxē i
 ngēma Tupanaégagu cumaxá nüxū tixuxū
 —ñanagürügü. 21Rü ngīma rü inangāxūga,
 rü —Marü name —ngīgürügü. Rü
 yexguma ga ngīma rü nüxū irümoxē, rü
 nūmagü rü ngīxna nawoegu. Rü
 yemawena rü yema ngīrü íāxwa iyanax
 ga napanāxá ga dáunütaxū. 22Rü yema
 taxre ga ngugütaeruügü rü
 ínamāxpúneanexūwa naxi rü tomaepüx ga
 ngunexū yexma narücxgü. Rü yoxni ga
 churaragü rü guxūanegu naxcax nadaugü
 rü taxuguma nüxū nayangaugü, rü düxwa
 Yericúaru íanecax nawoegumare. 23Rü
 yexguma ga nūma ga yema taxre ga
 ngugütaeruügü rü māxpúneanewa
 narüchoū rü natü ga Yudáuarü tocutüwa
 naxi ga Yochué íyexmaxūwa. Rü namaxá
 nüxū nixugüe ga guxūma ga nüxū
 ngupetügüxū. 24Rü ñanagürügü: —Nūma
 ya Cori ya Tupana rü marü tüxna nanaxá i
 guxūma i ngēma naane. Rü ngēmacax i
 guxūma i ngēma nachixūanecüāx i
 düxūgü rü porācü tüxū namuē
 —ñanagürügü.

**Iraétanüxūgü rü natü
 ga Yudáüwa nichoü.**

3 1Rü moxūācü paxmamaxūchi rü
 nūma ga Yochué rü guxūma ga
 Iraétanüxūgūmaxá rü Chitüüwa inaxíachi

ñuxmata natü ga Yudaúíanaciüwa nangugü. Rü naxüpa ga nax yachoüxü rü yexmatama napegü. ²⁻³Rü yexguma tomaepüx ga ngunexü ngupetüguwena rü yema Iraétanüxügüariü äëxgacügü rü norü duüxügütanü nixiägüetanü rü namaxã nüxü nixu rü ñanagürügü: —Ngëxguma nüxü pedaxüxu i chacherdótegü i Lebítanüxü nax nua nachopetüxü namaxã i ngëma baú i Cori ya Tupanaarü mugüchixü irü ípechoxü i ngextá ípengexmagüxüwa rü nawe perüxü! ⁴Rü ngëmaãcü tá nüxü pecuax nax ngextáama pexixü yerü ga üpa rü taguma texé i petanüwa nagu tixü i ngëma nama. iNatürü taxúetáma nüxna tangaicama i ngëma baú! iRü guxügütáma wüxi i quirümetru tá nixí i norü yáxü i nawe nax pixixütanüxü! —ñanagürügü. ⁵Rü yexguma ga Yochué rü yema Iraétanüxügüxü ñanagürü: —iTupanapexewa pegü pimexëëgü! Eri moxü rü núma ya Cori ya Tupana rü tá pexü nüxü nadauxëxë i wüxi i mexü i taxü i norü poramaxã naxixü —ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga núma ga Yochué rü yema chacherdótegüxü ñanagürü: —iËcü wixpexegu peyangetaxü i ngëma baú i Tupanaarü mugü nawa ngëxmaxü rü topexe namaxã pexí nawa i ngëma natü i Yudaúí! —ñanagürü. Rü yexguma ga núma ga chacherdótegü rü duüxügüpexegu nayangetaügü ga yema baú. ⁷Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Yochuéxü: —Ñuxmacürüwa tá cuxü chataxëxë rü yexeraãcü tá cuxna cuax chaxã i napexewa i ñaa Iraétanüxügü. Rü ngëmaãcü tá nüxü nadaugü nax choma rü aixcüma chacuxütaxüxü yexgumarixü

ga Moichéxütawa chayexmagurixü. ⁸iËcü ngëma chacherdótegüxü namu nax yangetaügüäxüçax i ngëma baú i chorü mugü nawa ngëxmaxü! Rü ngëxguma natü i Yudaúíwa nangugügu irü nachixüwa nachoü rü ngëxma yachigütanüächi! —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ga Yochué rü yema Iraétanüxügüxü ñanagürü: —iNua pexí rü iperüxínüe i ngëma ore i Cori ya tóru Tupana nüxü ixuxü! ¹⁰Rü ngëmawa tá nixí i nüxü picuáxü ya Tupana ya maxücü rü petanüwa nax nangexmaxü. Rü núma ya Cori rü tá ínanawoxü i Canaáütanüxügü, rü Itítatanüxügü, rü Ebéutanüxügü, rü Ferechéutanüxügü, rü Yerguechéutanüxügü, rü Amoréutanüxügü rü Yebuchéutanüxügü nawa i ngëma naane nax pema nawa pingugüxüçax. ¹¹iRü nüxü perüdaunü i ngëma baú i Cori ya Tupana i guxü i naanearü yora ixücüariü mugüchixü nax ñuxácü pepexewa yaxüexü i natü i Yudaúíwa! ¹²Rü ngëmacax, Pa Duüxügüxü irü nüxü pexuneta i 12 i yati! Rü ngëma 12 i peticumüwachigü, rü tá nüxü pexuneta i wüxi. ¹³Rü ngëxguma ngëma chacherdótegü i ngëma baú i Cori ya Tupanaarü mugüchixü ingegüxü rü natü i Yudaúíchiüwa nachiüügu, rü ngëxguma tá nixí i ngëma natü rü taxregu yayauxyexüchiüxü, rü ngëma dexá i clauxquena ne yaxü rü tá ínayachaxächi, rü ñoma yapoxyepexexürüxü tá nixí —ñanagürü. ¹⁴⁻¹⁶Rü núma ga yema Iraétanüxügü rü inaxiächi ga yema ínapegüxüwa ga natü ga Yudaúíwa nax yachoüxüçax. Rü nanetüariü buxgüariü tauemacü nixí ga yexguma, rü yema natü ga Yudaúí rü poraãcü narübai. Rü

nümagü ga chacherdótegü rü duüxügüpe_xegu naxí namaxá ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxü. Rrü yema chacherdótegü ga baú ingetaügüxü rü yexguma yema natü ga Yudaüchiüwa nachoügu, rü yema dexá ga dauxquena ne yaxü rü ngürüächi ínayachaxächi. Rrü guma dauxquenaxüchi yexmane ga ñane ga Adáü ga dauxütaechica ga Charetáüarü ngaicamána, rü ngürü nabainagü ga dexá ga yéma, ñoma yapoxyepexexürüxü. Natürü yema íyachoüxüarü tawaama ga dexá rü niyax ñuxmata már ya Ngearü Maxüáxüwa nangu. Rrü yemaacü ga yema natü ga Yudaü rü taxregu niyauxye, rü yema Iraétanüxügü rü nichoü ga ñane ga Yericúarü toxmaxtawa. ¹⁷Rrü yemaacü ga guxüma ga yema duüxügü rü paanexüwa nichoü nawa ga yema natü ga Yudaü. Rrü yexgumayane ga yema chacherdótegü ga yangegüxü ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixü rü natüarü ngäxüchiteewa namaxá nayachaxächitanü ga paanexüwa.

**Guma 12 ga nutagü ga natü
ga Yudaüarü ngäxütamawa nadeäcü**

4 ¹Rrü yexguma guxüma ga duüxügü ichoügu ga natü ga Yudaüwa, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxü ñanagürü: ²—Ngéma 12 i Iraétanüxügüttücumüwa rü iécü wüxitücumüwachigü rü nüxü naxuneta ya wüxi ya yatü! ³iRrü namaxá nüxü ixu rü wüxichigü i ngéma yatü rü wüxipúta ya nuta yayauxchigüä i ngéma natüarü ngäxütamawa i ngéma chacherdótegü íchigüxüwa, rü ñoma i chütaxügu

ípeyapegüxüwa nax nanaaxüçax rü ngëxma yanupútaäxüçax! —ñanagürü. ⁴⁻⁵Rrü yexguma ga nüma ga Yochué rü naxçax naca ga yema 12 ga yatü ga nüxü naxunetaxü rü ñanagürü nüxü: —iÉcü, wüxichigü i pemax i 12 i pexü chaxunetaxe rü natü i Yudaüarü ngäxütamawa pexí! iRrü ngéma baú i Cori ya tóru Tupanaarü mugüchixüpe_xewaama rü wüxichigü i pema rü penayaxu ya wüxi ya nuta nax na_xpüx yixüçax i ngéma 12 tütücumügü i tatanüxügü! iRrü peätügu peyange! ⁶⁻⁷Rrü yimá nutagü rü wüxi i cuaxruxü tá nixí i petanüwa. Rrü ngëxguma penegü pexna çaxgu, rü ñagügu: “¿Taxacüchiga nixí ya daa nutagü?” ñagügu, rü pema rü tá penangäxüga rü ñapegürügü tá: “Rrü daa nutagüwa nixí i nüxna icuaxächixü ga yema ngupetüxü ga yexguma natü ga Yudaüwa yangeetaxügu ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixü, rü yema natüchixü rü taxregu niyauxye napexewa ga yema baú”, ñapegürügü tá —ñanagürü ga Yochué. ⁸Rrü nümagü ga yema 12 ga yatügü rü nanaxügü ga yema Yochué namaxá nüxü ixuxü. Rrü wüxichigü, rü wüxipúta niyaxchigü naégagu ga yema natücumü ga nawa naxüxü. Rrü yemaacü nanayauxgü ga 12 ga nutagü ga Yudaüchitamawa. Rrü yema ínapegüxüwa nanana, rü yexma nayanu, yema Cori ya Tupana nüxü ixuxürüxü. ⁹Rrü yexgumarüxü ta ga nüma ga Yochué rü nai ga 12 ga nuta nanayaxu rü natüchitamagu nayanu ga yema chacherdótegü ga baú ingetaügüxü íchigüxügu. Rrü yimá nutagü rü ñuxmarüta ngéma

nangexmagü. ¹⁰Rü yema chacherdótegü ga baú ga Tupanaarü mugüchixü ingegüxü rü natü ga Yudáüchitamagu narücho, rü yoxni ga nüma ga Iraétanüxügü rü meama nayangüxëëgü ga guxüma ga yema Yochuéwa Tupana namaxã nüxü ixuxü. Rü guxüma mea naxügü yema Moiché Yochuémaxã nüxü ixuxürüxü. Rü ñuxãëäcü nichoü ga duüxügü. ¹¹Rü yexguma guxüma ga duüxügü marü inguügu, rü nichoü ga yema chacherdótegü ga baú ga Tupanaarü mugüchixü ingegüxü. Rü duüxügüpexegu naxägü.

.....

¹⁸Rü yexguma marü yanguügu ga yema chacherdótegü ga Yudáüwa nax yachoüxü rü paanexüwa nangugügu, rü yema dexá rü wenaxarü nanagoxüchixü rü noxrirüütama nanapá ga natü.

.....

Tupana nüxü nixu nax ñuxäcü yapugüäxüçax ga Yericü

6 ¹Rü taxucürüwama texé Yericúarü ñanegu taxücu rüxna ítaxüxü, yerü ga norü poxeguxüarü ñaxgü rü narüwãxtagü nax yemaacü taxuwama nachocuxüçax ga Iraétanüxügü. ²Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxü ñanagürü: —Choma rü marü cuxna chanaxã ya Yericü i guxüma i norü äëxgacümaxã rü norü churaragümaxã. ³Rü curü churaragü i Iraétanüxügü rü 6 i ngunexü tá yima ñanexü ñayachoegu. Rü wüxi i üeguächí tá naxügü i wüxichigü i ngunexügu. ⁴Rü ngëma baú i chorü mugü nawa ngëxmaxüpexegu tá naxí i 7 i chacherdótegü i carnéruchatacuxremaxã icornétaáxü. Rü ngëxguma norü 7 i

ngunexüwa nanguxgu, rü 7 expüxcüna tá yima ñanexü ñayachoegu i curü churaragü, rü ngëxgumayane i ngëma chacherdótegü rü tá norü cornétagügu nicuegü. ⁵Rü ngëxguma nüxü pexinüegu nax poraäcü yacuegüäxü ya cornétagü rü tá tagaäcü aita pexüe. Rü ngëxguma i norü poxeguxü ya yima ñane rü tá nangiächí. Rü ngëxgumayane rü wüxichigü i pemax rü tá nagu pichocu ya yima ñane —ñanagürü ga Tupana. ⁶Rü yexguma ga nüma ga Yochué rü chacherdótegüçax naca rü ñanagürü nüxü: —iPeyange i ngëma baú i Cori ya Tupanaarü mugüchixü! Rü 7 i pemax rü ngëma baúpexegu tá pexí namaxã ya cornéta i carnéruchatacuxrenaxçax ixígüne —ñanagürü. ⁷Rü yema duüxügüxü rü ta ñanagürü ga Yochué: —iËcü nüxü ípeyachoegu ya daa ñane! Rü pemax i churaragü rü tá baú i Cori ya Tupanaarü mugüchixüpexegu tá pexí —ñanagürü. ⁸Rü guxüma ga duüxügü rü yema Yochué namaxã nüxü ixuxüäcü nanaxügü. Rü yema 7 ga chacherdótegü rü norü cornétagu yacuegüäcüma yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixüpexegu naxí. Rü yema baú rü yema chacherdótegüwe namaxã nixixütanü. ⁹Rü yema churaragü rü chacherdótegüpexegu naxí, rü yema togü ga churaragü ga baúarü dauruxü rü wixweama naxägü. Rü nüma ga chacherdótegü rü norü cornétagu nicuegüecha rü taguma inarüchianegü. ¹⁰Natürü guxüma ga yema churaragü, rü Yochué nüxna naxãga ga bexmamare inaxixüçax ñuxmatáta nüma namuã nax guxüma wüxigu poraäcü aita naxüexüçax.

Iraétanüxügü nanapugü ga íane ga Yericú

¹¹Rü yema nüxíraxû ga ngunexûgu rü nüma ga Yochué rü nanamu ga chacherdótegü rü churaragü nax wüxicana guma íanexû nax íyangeegutaügüâxû ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixû. Rü yemawena ga yema duüxügü rü nawoegu naxçax ga yema ínapegüxûwa. Rü yexma nüxû nanangupetüxêxê ga chütaxû. ¹²Rü moxûâcü ga nüma ga Yochué rü paxmamaxûchi ínarüda, rü nüma ga chacherdótegü rü nanayauxtaügü ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixû. ¹³Rü yema 7 ga chacherdótegü rü baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixûpexegu naxí rü nagu yacuegüâcüma ga guma norü cornétagü. Rü yema churaragü rü wixpexegu naxí, rü yema togü rü baúweama naxágü. Rü ga cornétagü rü taguma inarüchianegü. ¹⁴Rü moxûâcü rü wena guma íanexû ínayachoegu, rü ñuxmachi yema ínapegüxûçax nawoegu. Rü 6 ga ngunexû nixí ga yemaacü naxügüâxû. ¹⁵Rü yexguma norü 7 ga ngunexûwa nanguxgu, rü ngunetüxû ínarüdagü. Rü guma íanexû ínichoeguâchitanücüxü yema nüxíra naxügüâxgurüxû, natürü yema ngunexûgu rü 7 expüxcüna nüxû ínichoeguâchitanücüxü. ¹⁶Rü yexguma ga yema chacherdótegü rü 7 expüxcüna norü cornétagu yacuegügu, rü Yochué rü yema duüxügüxû namu rü ñanagürü: —íAita pixüe! Rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü pexna nanaxá ya daa íane. ¹⁷Rü daa íane, rü guxûma i taxacü i nawa ngëxmaxûmaxá, rü tá

peyanaxoxêxê, erü ngëmaâcü nixí i Cori ya Tupana i nüxû yaxuxû. Rü ngëma Raáxicatátama iyixí i taxútama ngíxû pimaxcü namaxá i ngëma duüxügü i ngíchiüwa ngëxmagüxû. Erü ngíma iyixí ga iyacüxgüâxû ga yema taxre ga yatügü ga ngugütaewa yéma imugüxû. ¹⁸iRü ñuxma i pemax rü pegüna pedaugü nax tama penayaxuxû i taxacü i norü ngëmaxû ya yima íanewa ngëxmaxû! Erü nüma ya Cori ya Tupana rü namaxá nanaxuegu ya daa íane nax peyanaxoxêxêxûçax rü penadaíacuxûçax. Rü ngëxguma taxútama ngëmaâcü penaxüxgux, rü nüma ya Tupana rü tá chixexû tamaxá naxuegu rü tá chixexû taxçax ínanguxêxê. ¹⁹Natürü ngëma úiru rü diérumü rü guxûma i ngëmaxügü i bróüchenaxçax rü fiérunaxçax, rü Cori ya Tupanaçax tá nixí rü norü ngëmaxügüitanügu tá penanú —ñanagürü ga Yochué. ²⁰Rü yexguma ga nüma ga yema duüxügü rü aita naxüe rü ga cornétagü rü naxáatanü. Rü yexguma guma cornétagagüxû naxínüegu ga nüma ga Iraétanüxügü rü inanaxügüe nax poraâcü aita naxüexû. Rü yexguma ga guma íanearü poxegüxû rü napuxáchi. Rü yexguma ga nüma ga Iraétanüxügü rü tauxchaâcü yexma nachocu, rü noxrüxû nayaxígüxêxê. ²¹Rü yemawena rü taramaxá tüxû nadai ga yatüxe, rü ngexe, rü ngextüxügüixe, rü yaxguâxgü, rü wocagü, rü carnérugü, rü búrugü. Rü noxtacüma guxûma nadai. ²²Rü nüma ga Yochué rü yema taxre ga yatügü ga ngugütaewa íxüxû ñanagürü: —íEcü ngípatawa pexí i ngëma nge i Raax rü guxûma i ngítanüxûmaxá nua ngíxû

pega, yema ngĩmaxã ipexunetaxũrũxũ!
—ñanagürü. ²³Rü nūmagü rü ngĩchiũgu
nachocu. Rü Raáxũ ñinagaxũchigü
tūmamaxã ya ngĩnatü, rü ngĩé, rü
ngĩeneegü, rü guxũma ga
ngĩtanũxũmaxã. Rü wüxi ga nachica ga
mexũ ga Iraétanũxũgü ñpegũxũarü
düxétüwaama yexmaxũgu ngĩxũ
nayamugü.

.....

²⁷Rü nūma ga Cori ya Tupana rü
Yochuéxũ narüngũxēē, rü yemacax
guxũma ga yema naanewa nangu ga
nachiga.

Acáũarü chixexũchiga

7 ¹Rü wüxi ga Yudátanũxũ ga
Acáũgu ãégaxũ ga Cármi nane ga
Cháditaxa rü Cháratata ixĩxũ, rü nanade
ga ñuxre ga yemaxũgü ga Tupana
chuxuxũ. Rü yemacax ga guxũma ga
Iraétanũxũgü rü naxiétũũgü ga Cori ya
Tupanapexewa yerü ga Acáũ rü
nanayaxu ga yema Tupana chuxuxũ. Rü
yemacax ga Cori ya Tupana rü
Iraétanũxũgũmaxã nanu.

Acáũarü chixexũgagu rü Iraétanũxũgũ narüporamaegü ga ñane ga Áixarü duũxũgü

²Rü nūma ga Yochué rü Yericúwa
inanamuãchitanü ga ñuxre ga yatügu
nax ñane ga Áixwa yangugütaegũxũcax,
rü ngoxi nũxũ natauxcha nax guma ñane
rü tá nagu nachocuxũcax. Rü guma ñane
rü ñane ga Betélarü éstewaama nayexma
ga chianexũ ga Betawéũarü
ngaicamána. Rü nūmagü rü yéma naxĩ
rü nayangugütaegü. ³Rü yexguma
nawoegugu, rü Yochuéxũ ñanagürügi:

—Tama tanaxwaxe i guxũ i
churaragũmaxã naxcax ítayachõõchi ya
yima ñane ya Áix, erü 2,000 rüexna
3,000 i churaragũmaxã nixĩ i marü
yanguxũ nax yapuxuxũ ya yima ñane.
iRü taxütáma guxũ i churaragü ngẽma
cumugü! Erü tama namu i ngẽma
duũxũgü ya yima ñanena daugũxũ
—ñanagürügü. ⁴Rü yemaacü 3,000 ga
churaragü nixĩ ga Áixcax íyachõõchixũ.
Naturü nūma ga yema duũxũgü rü
Iraétanũxũgũxũ narüporamaegü rü
nayabuxmũxēē. ⁵Rü 36 ga
Iraétanũxũgũxũ nadai, rü guxema
toxogũx rü tūmawe nangēgü ñuxmata
guma ñanearü ñpēmawa nangugü, rü
ínatũãchianexũgu tũxũ nayadai. Rü
yemacax ga Iraétanũxũgü rü
narũmaãchitanü rü namuũe. ⁶Rü nūma
ga Yochué rü yema Iraétanũxũgũarü
ãēxgacügü rü norü ngechaũmaxã
nügũchirugu nagáugüe rü
waixũmütexemaxã nügü nigügüeru. Rü
ñuxmachi yema baú ga Tupanaarü
mügũchixũpexegu nanangücuchitanü
ñuxmata nayáuane. ⁷Rü nūma ga
Yochué rü ñanagürü: —Pa Corix
¿tũxcũũ cuyachoũxēē ga ñna duũxũgü
ga natü ga Yudáũwa? ¿Ēxna
Amoréutanũxũgũmexēgu toxũ
cuyixēxũcax nixĩ i nua toxũ cugagũxũ
nax ngẽmaacü toxũ nadajũcax? Rü
narümemae chi nixĩ ga natü ga
Yudáũarü tocutü chitama tarũchoxũ.
⁸Pa Corix. ¿Taxacü tá chaxũxũ i
ñuxmax? Erü nūma i Iraétanũxũgü rü
marü norü uanũchaxwa nibuxmü. ⁹Rü
nūma i Canaáũtanũxũgü rü guxũma i
duũxũgü i ñna naanegu pegũxũ rü tá
nũxũ nacuãchigagü i ngẽma toxũ

ngupetüxü. Rü nüma rü tá wüxigu toxçax ínayachõõchi nax toxü nadajüçüçax, rü taxúetáma ítayaxü i totanüwa. ¿Rü texé tá cuxü ticuaxüxü rü cuxü tataxëxë i ngëxguma? —ñanagürü ga Yochué. ¹⁰Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxü nangãxüga rü ñanagürü: —¡Inachi! ¿Taxacü ngéma cuxü i ñaxtüanegu cunangüchichü? ¹¹Rü nüma i Iraétanüxügü rü chixexü naxügü. Erü nümagü rü tama nayanguxëxë i ngéma mugü ga namaxã nüxü chixuxü. Rü nanayauxgüama i ngéma ngëmaxügü i nüxna chachuxuxü. Rü meama nüxü nacuaxgüácüma naxçax nangixgü i ngéma choxrü ixixü, rü norü ngëmaxügütanügu nayacuxgü. ¹²Rü ngëmacax i pemax i Iraétanüxügü rü taxucürüwama nüxü perüporamae i perü uanügü. Rü naxçaxwa tá pibuxmü rü pegagutama nixi i namexü i noxtacüma peyuexü. Rü ngëxguma i pema i ñuxma rü tama paxa ípenaguxgu i ngéma pexna chachuxuxü, rü marü taxütáma petanüwa changexma. ¹³iRü ñuxma rü inachi, rü nangutaquexëxë i duüxügü! iRü namaxã nüxü ixu nax moxüçax nügü yamexëëgüxü nax ngémaäcü chopexewa ínangugüçax! Erü choma i Cori ya perü Tupana rü ñacharügü: “Pemax, Pa Iraétanüxügüx, rü penayaxu i ngéma ngëmaxügü i pexna chachuxuxü. Rü ngëxguma taxütáma ípenaguxgu rü pegüwa nüxü pexoxçgux i ngéma chixexü, rü taxucürüwatáma perü uanügüxü perüporamae”, ñacharügü. ¹⁴Rü moxü paxmama rü petücumümaxächigü tá chopexewa pengugü i guxãma i pema i Iraétanüxügü. Rü choma i perü Tupana

nax chixixü rü tá nüxü chaxuneta i ngéma natücumü i nawa naxüxü i ngéma yatü i chixexü üxü. Rü ñuxüchi ngéma natücumüwa rü tá nügütanüxüäcü chopexewa nangugü. Rü choma rü tá nüxü chaxuneta i ngéma nügütanüxütücumü i nawa nangexmaxü i ngéma yatü. Rü ngëmaxwena rü tá ngéma nügütanüxütücumüwa rü tá nüxü chaxuneta ya yima ípata ya nawa nangexmane i ngéma chixexü üxü. Rü ñuxüchi yima ípataçüçxtanüwa rü tá nüxü chaxuneta i ngéma yatü i chixexü üxü. ¹⁵Rü yíxema tümaxütagu nüxü iyangaugüxe i ngéma ngëmaxügü ga chachuxuxü, rü tá tüxü nigugü namaxã i tümaxacügü rü guxüma i tümaarü ngëmaxügü, erü tümagagu chixexü naxçax ínangu i Iraétanüxügü, erü tama naga taxínü i chorü mu —ñanagürü ga Tupana.

Acáüarü poxçuchiga

¹⁶Rü moxüäcü ga Yochué rü paxmamaxüchi ínarüda rü duüxügüxü namu nax natücumümaxächigü Tupanapexewa nangugüxü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yudátücumüxü naxuneta. ¹⁷Rü yexguma ga Yochué rü Yudátücumümaxã nüxü nixu nax nügütanüxütücumüäcü rü Tupanapexewa nax naxixü. Rü Tupana rü Cháratánüxüxü naxuneta. Rü yema Cháratánüxüwa rü guma Chádipataxü naxuneta. ¹⁸Rü yema yatixügü ga Chádipataçüçxgü rü Tupanapexewa nangugü, rü Tupana nüxü naxuneta ga Acáü ga Cármi nane ga Cháditaxa ga Yudátanüxü ixücü. ¹⁹Rü yexguma ga Yochué rü Acáüxü ñanagürü: —Pa

Chaunex, rü name nixí i cunataxêxê rü nüxü quicuaxüxü ya Cori ya tórü Tupana. iRü chomaxã nüxü i xu i taxacü nax cuxüxü! iRü taxú icuyacúxü! —ñanagürü. ²⁰Rü Acáü nanangäxüga rü ñanagürü: —Aixcüma nüxü chixu, rü chixexü chaxü namaxã ya Cori ya tórü Tupana. Rü ñaa nixí i ngëma chaxüxü. ²¹Rü Yericüwa nüxü chadau ga wüxi ga mexechixü ga naxchiru ga Babiróniacüãxgüarü ü rü 200 tachinü ga diërü, rü wüximenaxã ga úiru ga ngäxü ga quíruarü yexera yaxü. Rü choxü nangúchaü ga yema yemaxügü, rü yemaçax chaugüxü chanade, rü chauchiümachiaüga chanataxgü. Rü ngëma diërutachinügü rü aixepeguama chananu —ñanagürü. ²²Rü yexgumatama ga Yochué rü Acáüchiüwa nanamugü ga ñuxre ga yatügü, rü yexma nüxü nayangaugü ga yema yemaxügü ga yexma icüxgüxü namaxã ga yema diëru ga natüüguama nuxü. ²³Rü nanade ga yema yemaxügü rü Yochuépexewa nanana napexewa ga guxüma ga Iraétanüxügü. Rü nümagü ga Iraétanüxügü rü Tupanapexegu nayanu. ²⁴Rü yemawena rü Acúarü ngatexüwa Acáüxü nagagü namaxã ga yema diëru, rü yema naxchiru, rü yema úirumenaxã, rü nanegümaxã, rü naxacügümaxã, rü norü wocagümaxã, rü norü búrugümaxã, rü norü carnérugümaxã, rü napatamaxã, rü guxüma ga taxacü nüxü yemaxümaxã. ²⁵Rü Yochué rü Acáüxü ñanagürü: —¿Tüxcüü chixexü tatanüwa ícunguxêxê? Rü ñuxma ya Cori ya Tupana rü ngëma chixexü tátama nixí i cuxna nanguxêxêxü —ñanagürü. Rü

yema ñaxgu ga Yochué, rü guxüma ga Iraétanüxügü rü nutamaxã Acáüxü rü natanüxügüxü nadai. Rü ñuxüchi natanüwa nanangüxichi. ²⁶Rü yemawena rü nutagü naéüwa nanawogü. Rü gumá nutagü rü ñuxma rü ta ngëma naxäüxchita. Rü ngëmacax i ñuxmax i ngëma nachica rü Acúarü Ngatexügu naxäéga. Rü yemaacü Iraétanüxügümaxã narüngüxmü ga Cori ya Tupana.

Íane ga Áixü nanapugü ga Iraétanüxügü

8 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxü ñanagürü: —iTaxucaçma cumüü rü icurümaächí! iRü inaxüächí naxçax ya yima íane ya Áix, namaxã i guxüma i curü churaragü! Erü choma rü tá pora cuxna chaxã nax yima íane ya Áixarü äëxgacüxü rü norü duüxügüxü curüporamaexüçax. Rü yima norü íane rü norü naane rü cuxrü tá nixí. ²Rü guma Yericümaxã rü norü äëxgacümaxã cuxüxüxüxü tátama cunaxü namaxã ya yima íane ya Áix rü norü äëxgacü. Natürü i ñuxmagu rü marü name i pegüxü penade i norü ngëmaxügü rü naxünagü. Rü tá ípenabaxgü, rü norü íanecaçwenaama tá pixíchi —ñanagürü. ³⁻⁴Rü yexguma ga Yochué rü nügü namexêxê guxüma ga norü churaragümaxã nax íane ya Áixçax íyachööchixüçax. Rü nayadexechi ga 30,000 ga churaragü, rü chütacü yéma nanamugü. Rü nayaxucuxëgü rü ñanagürü nüxü: —iMea iperüxínüie! iRü ipexíächí rü norü íanecaçwexguama peyarücuxgü! iRü ípememare nax yima íanegu pechocuxüçax! ⁵Rü ngëma togü i duüxügü rü chomaxã tá yima íanecaç

ínayachõõchi. Rú ngëxguma yima ïanecüãx toxçax yayixgux nax toxü nadaixüçax, rü toma rü tá tibuxmü ga to ga ngunexügurüxü. ⁶Rü ngëxguma i nümagü rü tá towe nangëgü erü tá nagu narüxînie nax noxrirüxü naxchaxwa ibuxmüxü i yixema i Iraétanüxügü. ⁷Rü ngëxguma i pema rü tá peyayi i ngëma ípicuxgüxüwa rü yima ïanegu tá pichocu, erü Cori ya tórü Tupana rü pexna tá nanaxã ya yima ïane. ⁸Rü ngëxguma marü nagu pichocuxgu, rü tá nawa penangixichi, ngëma Cori ya Tupana nüxü ixuxürüxü. Rú ngëmaãcü nixi i pexü chamuxü —ñanagürü ga Yochué. ⁹Rü yexguma ga Yochué rü inanamuächitanü ga yema churaragü. Rú nümagü rü inaxĩachi rü Betél rü Áixarü ngãxümachatexegu nicuxgü ga Áixçaxwenaama. Natürü nüma ga Yochué rü yema ínapegüxüwatama nanangupetüxëxë ga chütaxü. ¹⁰Rü moxüãcü noxri yangunechaüxgu rü ínarüda ga Yochué rü norü duüxügüxü nidaugü. Rú ñuxüchi tümapexegu naxã namaxã ga Iraétanüxügüarü ãëxgacügü rü ïane ga Áixçax inaxĩachi. ¹¹Rü guxüma ga norü churaragü rü guma ïanepexewaama ne naxi rü nüxü ningaicaetanü, rü wüxi ga ngatexüpechinüwa nayachaxächitanü ga guma ïanearü tügü necüwawaama. ¹²Rü nüma ga Yochué rü ïane ga Betél rü Áixarü ngãxümachatexegu nayacuxgü ga to ga 5,000 ga yatügü ga guma ïanearü toxoxwecüwawaama. ¹³Rü yemaacü ga Iraétanüxügüarü churaragü rü taxregu niyauxyetücumü. Rú yema wüxitücumü rü ïanearü toxoxwecüwagu nicuxgü, rü yema totücumü rü yema

íyachaxächitanüxüwa nayexmagü ga ïanearü tügü necüwawaama. Rú yema chütaxügü ga Yochué rü nanaxüpexe rü nüxíra yema ngatexüarü ngãxüwa nangu. ¹⁴Rü yexguma Iraétanüxügüxü nadauxgu ga Áixarü ãëxgacü, rü norü churaragümaxã nayayi nax nügü nadaixüçax namaxã ga yema Iraétanüxügü ga ngatexüarü tocutüwa yexmagüxü. Natürü tama nüxü nacuçax rü yema togü ga Iraétanüxügü nax bexma norü ïanecaxwëxgu nayacuxgüxü. ¹⁵Rü nüma ga Yochué rü norü churaragümaxã nibuxmüneta. Rú yema nama ga chianexüwa nadaxügü nixü naxchaxwa ga yema Áixarü churaragü. ¹⁶Rü guxüma ga churaragü ga guma ïane ga Áixcüãxgü ixigüxü rü Yochuéwe nangëgü. Rú yexguma Yochuéwe nangëgügu rü yema norü ïanena niyáxüetanü. ¹⁷Rü guxüma ga churaragü ga Áixcüãx rü Betélcüãx rü Iraétanüxügüwe nangëgü, rü taxuxüma ïanewa nayaxü. Rú yema Iraétanüxügüwe nax nangëgüxügagu rü guma ïane rü taxüema nüxna tadau rü nangeenümare ga norü íãx. ¹⁸Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü Yochuéxü ñanagürü: —iËcü, cuaxruxü nüxna naxã i ngëma curü churaragü i ïanecaxwëxgu icuxgüxü nax nagu nachocuxüçax ya yima ïane ya Áix, erü tá cuxna chanaxã ya yima ïane! —ñanagürü ga Tupana. Rú nüma ga Yochué rü cuaxruxü inaxã nax nagu nachocuxüçax ga guma ïane. ¹⁹Rü yexguma ga yema icuxgüxü ga churaragü rü paxama ínaxüxü rü guma ïanegu nachocu rü nawa nanangixichigü. ²⁰Rü yexguma nügü

fyadaugügu ga yema duïxügü ga Áíxcüãxgü rü nüxü nadaugü ga nax ínatüxünagüétüxü ga guma norü ïane. Rü yemaçax taxuwama naxüéga, yerü nüma ga Iraétanüxügü ga noxri naxçaxwa chianexüwa buxmüchiréxü rü nügü nawoegu nax nadaiaxüçax. ²¹Rü yexguma Yochué nüxü dauxgux ga yema Iraétanüxügü ga icuxgüxü rü marü guma ïanegu nax nachocuxü rü nawa nax nangixichigüãxü, rü nügü nawoegu rü Áíxcüãxmaxã nügü nadai. ²²Rü ñuxmachi ga yema Iraétanüxügüarü churaragü ga ïanegu chocuxü rü ínachoxü. Rü yemaacü ga yema taxretücumü ga Iraétanüxügü rü nügüwa tüxü naxüxëxë rü tüxü ínayauxü. Rü guxãma tüxü nadai. ....

**Yochué rü ma xpúne ga Ebáwa
duïxügüçax nüxü nadaumatü ga
Tupanaarü mugü**

³⁰⁻³¹Rü yexguma ga Yochué rü ma xpúne ga Ebágu rü Cori ya Iraétanüxügüarü Tupanaçax nanaxü ga wüxi ga ãmarearü guchicaxü, yema Moiché nüxü ixuxürüxü nawa ga yema mugüarü popera ga ñaxü: “ÍËcü wüxi i ãmarearü guchicaxü naxü nawa ya nuta ya tama imexëëpütägücü!” ñaxü. Rü yexguma ga yema Iraétanüxügü rü yema guchicaxüwa nayagu ga naxünagü Tupanaarü ngüxmüçëerüxü. ³²Rü yemawena ga nüma ga Yochué rü Iraétanüxügüpexewa gumá nutagü ga ãmare nawa ínagucüpütagu nanaxümatü ga Tupanaarü mugü ga Moiché nüxna ãxü. ³³Rü yexguma ga guxüma ga Iraétanüxügü norü

ãëxgacügümaxã rü yema togü ga tama Iraétanüxügü ixígüxü ga natanüwa maxëxümaxã, rü taxregu niyauxye. Rü wüxitücumü rü ma xpúne ga Ebáwaama naxügü rü yema totücumü rü ma xpúne ga Guerachüüwaama naxügü. Rü yema taxretücumüarü ngãxümachatexegu nachigü ga yema chacherdótegü namaxã ga yema baü ga Tupanaarü mugüchixü. Rü yema chacherdótegü rü ínamemaregü nax duïxügümaxã mexü naxuegüxü. Rü guxüma ga yema naxüxü rü Moiché namaxã nüxü ixuxüãcüma nanaxü. ³⁴Rü yemawena ga Yochué rü duïxügüçax tagaãcü nüxü nadaumatü ga Tupanaarü mugü, rü ñuxãcü Tupana rü mexü namaxã naxuegu i ngëma duïxügü i naga ínüexü, rü chixexü namaxã naxuegu i ngëma tama naga ínüexü. ³⁵Rü guxüma ga yema mugü ga Moiché nüxna ãxü rü Yochué nüxü nadaumatü naxçax ga guxüma ga duïxügü ga iyatüxü, rü ingexü, rü buxügü, rü yema togü ga tama Iraétanüxügü ixígüxü ga natanüwa maxëxü.

**Iraétanüxügümaxã inaxügagü ga
Gabaóicüãxgü**

9 ¹Rü gumá Íftatanüxügüarü ãëxgacü, rü Amoréutanüxügüarü ãëxgacü, rü Canaáutanüxügüarü ãëxgacü, rü Ferechéutanüxügüarü ãëxgacü, rü Ebéutanüxügüarü ãëxgacü, rü Yebuchéutanüxügüarü ãëxgacü, rü nüxü nacuáchigagü ga yema Yericüwa rü Áixwa ngupetüxü. (Rü yema ãëxgacügü rü natü ga Yudáüarü oéstege nixí ga naxãchiüügüxü, rü nümaxü rü ínamãxpüxanexügu rü togü rü

ínametachinüanexügu, rü togü rü már i Mediteráneucutügu rü ñuxmata Líbanuarii naanewa nangu.) ²Rü yexguma ga guxüma ga yema ãëxgacügü rü nügümaxã nagu narüxínüie nax nügü nangüxëëgüxüçax, rü Yochuémaxã rü Iraétanüxügümaxã nügü nadaïxüçax. ³Natürü nüma ga Ebéutanüxügü ga ïane ga Gabaóügu ächiügüxü rü ta nüxü nacuáchigagü ga yema Yochué üxü namaxã ga guma ïanegü ga Yericü rü Áix. ⁴⁻⁵Rü nagu narüxínüie nax ñuxäcü womüxëëäcüma nügü ïnapoxügüxü. Rü yemacax Yochuéxütawa naxi ga ñuxre ga norü duüxügü ga ingauxchiruxü, rü ingauarü chapatuáxü, rü norü tochicaxü ga búrutawa rü ningau. Rü norü bínuchixü rü marü ñuxgumaxügüxü nixügü, rü norü paü rü nichúe. Rü yemagu nügü nicüxgü nax ñoma yáxüwa nax ne naxüxürüxü yixügüxüçax. ⁶Rü yexguma yema nachica ga Iraétanüxügü ïpegüxü ga Yirigágu äégaxüwa nangugügu, rü Yochuéxü rü Iraétanüxügüxü ñanagürügü: —Yáxügüxü i naanewa ne taxí rü tanaxwaxe nax tomaxã ipexügagüxü nax tama yigü idaxüçax —ñanagürügü. ⁷Rü nüma ga Iraétanüxügü rü Ebéutanüxügüxü nangäxügü rü ñanagürügü: —Bexmana i pemax rü torü ngaicamagutama pipegü rü ñuxäcü tá i pemaxã mexü i ñnüwa tangugüxü —ñanagürügü. ⁸Natürü ga nümagü rü Yochuéxü nangäxügagü rü ñanagürügü: —Toma rü tá pexmexwa togü tangexmagüxëxë nax pexü tapuracüexüçax —ñanagürügü. Rü nüma ga Yochué rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Texé pixügü i pemax? ¿Rü ngextá ne pexí? —ñanagürü. ⁹⁻¹⁰Rü nümagü rü

Yochuéxü nangäxügagü rü ñanagürügü: —Rü yáxüwa ne taxí, erü nachigaxü taxínüie ya Cori ya perü Tupana. Rü nüxü tacuáchiga ga yema Equítuanewa naxüxü, rü ñuxäcü natü i Yudáüaru tocutiwa pexü nangüxëëxü nax penadaïxüçax ga yema taxre ga ãëxgacü ga Amoréutanüxügüaru ga Cheóü ga Ebóüwa ãëxgacü ixücü, rü Ox ga Bacháüwa ãëxgacü ixücü. ¹¹Rü ngëmacax i torü ãëxgacügü rü tomücügü rü ñanagürügü toxü: “iPewemü tá ípinge i perü namawaxü rü Iraétanüxügütanüwa ípeyadaugü, rü ñapegüxü tá nüxü: ‘Rü pexmexwa togü tangexmagüxëxë rü mexü i ñnüwa pemaxã tangugüchaü, ñapegü ta!’ ñanagürügü toxü. ¹²Rü yexguma itaxíächigu nax pexçax tayadauxüçax rü ga paü rü nanai, natürü i ñuxma rü marü nichüx rü nipamare. ¹³Rü yexgumarüxü ta i ñaa naxchaxmüxü ga úbachiümaxã tanaxüäcu rü nimexechichirex ga noxri itaxíächigu, natürü i ñuxma rü marü narügáugü. Rü ngëxgumarüxü ta namaxã nangupetü i toxchiru rü torü chapatugü, erü yáxüwama ne taxí —ñanagürügü. ¹⁴Rü nüma ga Iraétanüxügü rü yema Gabaóücüäxgüwemüxü nangöxnetagü, natürü tama Cori ya Tupanana nacagüexíra ga taxacü tá namaxã naxüexü ga yema duüxügü. ¹⁵Rü yexguma ga Yochué rü yema Gabaóücüäxmaxã mexü ga ñnüwa nangu, rü namaxã nüxü nixu nax taxütama nadaiaxü. Rü yema togü ga Iraétanüxügüaru ãëxgacügü rü Tupanaégagu Yochuérüütama mexügu yema Gabaóücüäxmaxã narüxínüie. ¹⁶Rü tomaepüx ga ngunexü ngupetüxguwena rü nüma ga Iraétanüxügü rü nüxü nacuxgü nax norü ngaicamagutama naxächüügüxü ga yema Gabaóücüäxgü.

¹⁷Rü yexguma ga ñuxre ga Iraétanüxügüaru churagü rü inaxĩachi nax yema Gabaóücüãxgüaru ñanegücax yadaugüxücax. Rü tomaepüx ga ngunexügu norü ñanegüwa nangugü. Rü guma norü ñanegü rü Gabaóü nixĩ, rü Cafıra nixĩ, rü Berúx nixĩ rü Quiriáx-yearü nixĩ. ¹⁸Natürü nüma ga Iraétanüxügü rü tama yema Gabaóücüãxgüxü nadai yerü yema norü ãëxgacügü rü Cori ya Iraétanüxügüaru Tupanaégagu nüxü nixugüe nax taxütáma nax nadaiaxücax. Rü yemacax ga Iraétanüxügü ga duüxügü rü tama norü ãëxgacügümaxã nataãxëgü, rü nachigagu nidexagü. ¹⁹Natürü nümagü ga yema ãëxgacügü rü ñanagürügü: —Toma rü Cori ya tóru Tupanaégagu namaxã nüxü tixu nax taxütáma tanadaixü. Rü ngëmacax i ñuxma rü taxucürüwa tanadai. ²⁰Rü nüé namáxë, erü ngëxguma chi taxüchima tayanguxëëgu i ngëma Tupanamaxã nüxü tixuxü rü nüma ya Tupana rü tomaxã chi nanu —ñanagürügü. ²¹Rü yemaacü ga yema ãëxgacügü ga Iraétanüxügü rü norü duüxügümaxã nüxü nixu nax tama nadaiaxücax ga yema Gabaóücüãxgü. Natürü nüma ga Iraétanüxügü rü norü dexáaru tooxüwa rü üxiaru tooxüwa nanapuraciüexë. Rü yemaacü tama nanadai ga yema Gabaóücüãxgü. ....

**Amoréutanüxügüxü
narüporamae ga Iraétanüxügü**

10 ¹⁻²Rü Adonichedé ga Yerucharéüaru ãëxgacü nüxü naxĩnü ga ñuxãcü Yochué rü Áixü narüporamae, rü nayamaç ga norü ãëxgacü rü nayanaxoxëxë ga norü ñane.

Rü yexgumarüxü ta nüxü naxĩnü ga ñuxãcü Yericúxü narüporamae rü nayamaç ga norü ãëxgacü. Rü ñuxüchi nüxü nacuáchiga nax Gabaóücüãxgü rü Iraétanüxügümaxã mexü ga ñnüwa nangugüxü nax tama namaxã nügü nadaixücax. Rü yemacax ga nüma ga Yerucharéüaru ãëxgacü rü poraãcü namüü yerü Gabaóü rü wüxi ga ñane ga taxüne rü porane ga Áixaru yexera ixixüne nixĩ, rü norü duüxügü rü nipora rü tama namüewaxë. ³Rü yemacax ga nüma ga Adonichedé rü yéma namuga naxcaç ga Yoáü ga ñane ga Ebróüaru ãëxgacü, rü Pireáü ga ñane ga Yamúxaru ãëxgacü, rü Yafia ga ñane ga Láquiari ãëxgacü, rü Debí ga ñane ga Egóüaru ãëxgacü. ⁴Rü ñanagürü: —iNua pexĩ nax choxü peyarüngüxëëgüxücax nax Gabaóücüãxgümaxã yigü idaxücaç! Yerü Yochuémaxã rü guxüma ga Iraétanüxügüaru ãëxgacügümaxã mexü ga ñnüwa nangugüe nax tama nügü nadaixücaç —ñanagürü. ⁵Rü yemacax ga yema 5 ga ãëxgacügü ga Amoréutanüxügü ga Yerucharéüaru ãëxgacü, rü Ebróüaru ãëxgacü, rü Yamúxaru ãëxgacü, rü Láquiari ãëxgacü, rü Egóüaru ãëxgacü, rü wüxigu naxítaquexë. Rü norü churagümaxã Gabaóüaru ñanecax inaxĩachi nax namaxã nügü nadaixücaç. ⁶Rü yemacax ga yema Gabaóücüãxgü rü Yirigáwa ga Yochuéxütawa namugagü, rü ñanagürügü: —iTaxü ipexoexü nax toxü peyarüngüxëëxü i toma i perü puracütanüxü nax tixigüxü! iRü paxa nua pexĩ nax toxü peyarüngüxëëxü rü toxü ípexoxüxücaç! Erü guxüma i ngëma ãëxgacügü i Amoréutanüxügü i

māxpúíneaneciūāxgū rü wüixigu toxçax
 naxítaquexe nax toxū nadāixūcāç
 —ñanagürügü. ⁷Rü yexguma ga Yochué
 rü Yirigáwa inaxūāchi namaxā ga
 guxūma ga norü churaragü. ⁸Rü nüma ga
 Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxū:
 —iTaxū i nüxū cumuūxū! Erü choma rü
 tá cuxmēxgu chanayixēxē i ngēma
 Amoréutanüxūgü. Rü bai i tá i wüxi i
 cuxū rüporamaexū —ñanagürü. ⁹Rü
 Yirigáwa inaxūāchi ga Yochué namaxā ga
 norü churaragü, rü chütacü inixū. Rü
 yemaacü Amoréutanüxūgüxū
 ínayabāixgü rü nanadai. ¹⁰Rü nüma ga
 Cori ya Tupana rü Iraétanüxūgüpexewa
 poraācü yema Amoréutanüxūgüxū
 namuüexēxē. Rü yemaçax ga Yochuéarü
 churaragü rü ñane ga Gabaóūgu nanadai
 ga muxūma. Rü ñyxūchi Bex-oróūarü
 namagu nawe ningēxūtanü ga yema
 ibuxmüxū. Rü nayadaietanü ga yema
 Amoréutanüxūgü ñyxmata ñanegü ga
 Achéca rü Machédawa nangugü. ¹¹Rü
 yexguma Iraétanüxūgüchaxwa
 yabuxmügu ga yema Amoréutanüxūgü
 nawa ga yema tuāchixū ga Bex-oróūwa
 daxū, rü nüma ga Cori ya Tupana rü
 ixāpütaxū ga gáuxū naétügu nayixēxē. Rü
 Iraétanüxūgü dāixūarü yexera yema
 gáuxūmaxā nayue ga Amoréutanüxūgü.
¹²Rü yexguma nüma ga Cori ya Tupana
 rü Iraétanüxūgümēxēgu nayixēēgu ga
 yema Amoréutanüxūgü, rü nüma ga
 Yochué rü duūxūgüpexewa Cori ya
 Tupanamaxā nidexa rü ñanagürü: —Pa
 Tupanax, chanaxwaxē i
 ícuyachaxāchixēēxū ya üāxcü
 Gabaóūétüwa. iRü ngēxgumarüxū ta ya
 tauemacü rü íyachaxāchixēxē i
 Ayaróūarü ngatexūétüwa! —ñanagürü.

¹³Rü gumá üāxcü rü gumá tauemacü rü
 yéma nayachaxāchigü ñyxmata ga
 Iraétanüxūgü norü uanügüxū nadai. Rü
 ngēmacax i Yacháarü poperawa rü
 ñanagürü: “Rü yimá üāxcü rü wixgutaçax
 24 ora ninge ga nax tama yanaxücuxū”,
 ñanagürü. ¹⁴Rü yemaacü Tupana
 ínayachaxāchixēxē ga üāxcü rü tauemacü
 nagagu ga wüxi ga yatüiarü yumüxē. Rü
 ũpaacü rü taguma yemaacü nangupetü,
 rü woo nawena ga yema rü taguma
 yemaacü nangupetü yerü woetama
 Iraétanüxūgüétüwa naxü ga Tupana.
 .....

⁴⁰Rü Yochué rü norü churaragümaxā
 nanadaiācu ga guxūma ga yema
 nachixūanegü. Rü nüxū narüporamae ga
 yema āēxgacügü ga māxpúíanewa
 yexmagüxū, rü yema ínachianexūwa
 yexmagüxū, rü yema ínadoxonexūwa
 yexmagüxū, rü yema māxpúínearü
 tuāchixūwa yexmagüxū. Rü yemaacü
 nanadai ga guxūma ga yema duūxūgü. Rü
 bai ga wüxi ga íyaxüxü yema Tupana
 namaxā nüxū ixuxürüxū. ⁴¹⁻⁴²Rü yemaacü
 wüxicana guxūma ga yema āēxgacügüxū
 nadai rü nanapu ga guxūma ga norü
 naanegü ga Cadé-banéawa inaxügü rü
 ñyxmata Gáchawa nangu, rü Gochéüwa
 inaxügü rü ñyxmata Gabaóūwa nangu.
 Yerü woetama Iraétanüxūgüétüwa naxü
 ga Tupana. ⁴³Rü yemawena ga Yochué rü
 guxūma ga norü churaragümaxā rü
 ínapegüxūcāç nawoegu ga Yirigáwa.
 .....

Caréxarü naane

14 ⁶Rü yema Iraétanüxūgü ga
 Yudátücumüwa ügüxū rü
 Yirigáwa naxi nax Yochuémaxā

yanadexagüxüçax. Rü nüma ga Caréx ga Chenécheutanüwa ücü ga Yefúne nane, rü Yochuéxü ñanagürü: —iNüxna nacuxächí ga yema ore ga Cori ya Tupana norü duü ga Moichémamaxá nüxü ixuxü ga tachiga ga chianexü ga Cadé-banéawa! ⁷Rü choma rü 40 ga taunecü choxü nayexma ga yexguma Moiché Cadé-banéawa choxü imuächigu nax chayangugüxüçax ga ñoma Canaáüane. Rü yexguma chatáegugu rü meama namaxá nüxü chixu rü ñachagürü nüxü: “Rü ngëma naane rü name rü natauxcha nax nagu ichocuxü”, ñachagürü nüxü. ⁸Natürü ga yema togü ga chomücügü rü nüxü nixu nax naxäücümaxü, rü yemaacü duüxügüxü namuüexëxë, rü yemacax ínayaxoetanüächí ga nagu nax nachocuxü ga ñaa naane. Natürü ga choma rü tama nüxü icharüngüma ga Tupanaarü uneta rü nagu charüxínüecha. ⁹Rü yexguma ga nüma ga Moiché rü meama chomaxá naxüga rü ñanagürü choxü: “Yema naane ga nawa cunguxü rü cuxrütátama nixí rü cutaagüarü tá nixí, erü aixcüma naga cuxínü ya tórü Cori ya Tupana”, ñanagürü. ¹⁰Rü ñuxma rü marü 45 ga taunecü nangupetü nax Cori ya Tupana rü Moichémamaxá nüxü yaxuxü ga yema ore ga yexguma ínachianexüwa iyexmagügu. Rü yema chomaxá inaxunetaxüçax rü ñuxma rü ta chamaxü woo 85 ya taunecü choxü ngëxmaxü. ¹¹Rü ñuxma rü ta chapora yexguma Moiché ñaa naanearü ngugüwa choxü muxürüütama, rü yexgumarüütama choxü natauxcha i ñuxma nax ichaxüächixü nax daiwa

chaxüxü. ¹²Rü ngëmacax i ñuxmax rü cuxna naxçax chaca nax choxna cunaxäxüçax i ngëma naane i maxpúneáxü ga nümatama ga Cori ya Tupana chomaxá namaxá ixunetaxü nax choxna naxäxüçax. Rü cumax, Pa Yochuéx, rü meama nüxü cucuxax nax ñuxma rü ta nangexmagüxü i ngëma nataagü ga guma Anáx ga taxüchicü rü máchanexüchicütanüxü. Rü ngëma norü ñanegü rü nita rü meama ínápoxegügü. Natürü i chomax rü nüxü chacuax nax Cori ya Tupana rü tá choxü nangüxëxü nax ngëma ínawoxüächüçax, yema chomaxá nüxü yaxuxürüütama —ñanagürü ga Caréx. ¹³Rü yexguma ga nüma ga Yochué rü Tupanaégagu mexü Caréxmaxá naxuegu. Rü nüxna nanaxá ga Ebróüarü naane nax noxrü yixixüçax rü nataagüarü yixixüçax. ¹⁴Rü yemaacü nixí ga Ebróüarü naane ga Caréxarü yixixü, rü ñuxma rü ta rü nataagüarü yixixü. Yerü nüma ga Caréx rü aixcüma Cori ya Iraétanüxügüarü Tupanaga naxínü.

.....

Iraétanüxügümaxá nidexa ga Yochué

23 ¹Rü mucüma ga taunecü nangupetü nax Tupana rü Iraétanüxügüxü nangüxëxü nax norü uanügüxü naporamaegüxüçax. Rü yexguma ga Yochué rü marü naya. ²Rü nüma ga Yochué rü guxüma ga Iraétanüxügüarü äëxgacügüçax nangema. Rü yema wüxütücumüchigüarü äëxgacügüçax nangema, rü yema äëxgacügü ga guxchaxügüarü mexëeruüçax nangema, rü yema churagarüerügüçax rü ta

nangema. Rü ñanagürü nüxũ: —Marü chipa erü marü chaya. ³Pema rü marü nüxũ pedau ga yema naxüxũ ga Cori ya Tupana ga yexguma nadaiägu ga yema duüxügü ga perü uanügü ixigüxũ. Yerü nüma ga Cori ya Tupana rü peétüwa naxü. ⁴Choma rü wüxütücumüchigüna chanaxã ga yema naane ga nagu pinguchigüxũ. Rü tama yema naane ga marü penapuxüica nixĩ ga pexũ chinüxũ, natürü namaxã chanangauxëxë i ngëma naane i taxüta penapuxũ i natü i Yudãüwa naxügü i éstewa, rü ñuxmata már i Mediteráneuwa nangu i oéstewaama. ⁵Rü ngëma duüxügü i ñuxma ngëma naanegu ächiügüxũ, rü Cori ya Tupana rü tá nawa ínanawoxũ. Rü pema rü tá pegüxũ penayaxu ngëma Cori ya Tupana nüxũ ixuxürüxũ. ⁶iRü mea peyanguxëxë i ngëma mugü i Moichéarü poperagu ümatüxũ! iRü ngëma naxümatüxüãcü nagu pemaxë! ⁷iRü taxütáma namaxã pixãxmaḡgü rü pixãtegü i ngëma togü i duüxügü i ñuxma rü ta petanügu ächiügüxũ! iRü taxütáma norü tupanaxü picuãxüxügü, rü bai tá i naga pexĩnüexũ, rü bai tá i norü tupanaéga penaxuxuchixũ, rü bai tá i norü tupanaégagu mexü pexueguxũ! ⁸iRü ñuxmarüütama rü guxügutáma Cori ya tórü Tupanawe perüxĩ! ⁹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü marü pepexewa ínanawoxüãcu ga íanegü ga itaxüne rü iporane. Rü ñuxmata ñoma i ngunexüwa nangu rü taxüema pexũ tarüporamae. ¹⁰Rü wüxietama i pema rü pexũ natauxcha nax 1,000 i duüxügüxũ pixüxëxũ, erü Cori ya perü Tupana rü peétüwa naxü rü pexcaḡ nügü namaxã nadai, yema nümatama

pemaxã inaxunetaxürüxũ. ¹¹iRü pexüãëgü rü pegüna pedaugü i perü maxüwa nax tama nüxũ iperüngümaexüçax ya tórü Cori ya Tupana! ¹²⁻¹³Rü choma rü chanaxwaxe i nüxũ nax pecuáxũ rü ngëxguma tá Tupanana pixigachigu rü ñaa duüxügü i petanüwa ngëxmagüxümaxã pexãmücügu, rü namaxã pixãxmaḡgügu, rü pixãtegügu, rü nüma ya Cori ya perü Tupana rü taxütáma pexũ narüngüxëxë nax ípenawoxüxüçax i ngëma duüxügü i petanüwa ngëxmagüxũ. Rü nüma ya Tupana rü perü guxchaxürüxũ tá nayaxigüxëxë i ngëma duüxügü nax ngëmaäcü naxmexgu peyxüçax. Rü ngëmaäcü ñoma texë pexcaḡwena nacuaixcaxürüxũ tá nixĩ ñuxmatáta taxütáma petanüwa íyaxü nawa i ñaa mexü i naane ya tórü Cori ya Tupana pexna äxũ. ¹⁴Choma rü marü paxa tá chayü. Natürü naxüpa nax chayuxũ rü chanaxwaxe i meama nüxna pecuãxãchie rü Cori ya Tupana rü marü nayanguxëxë ga guxüma ga yema pemaxã nüxũ yaxuxũ. Rü bai ga wüxi ga yema norü uneta ga nüxũ naxüpetüxũ ga tama yanguxëëxũ. ¹⁵⁻¹⁶Natürü ngëxgumarüxũ nax yanguxëëxãxũ i guxüma i ngëma mexü ga pemaxã inaxunetaxũ, rü ngëxgumarüxũ tá ta pexcaḡ ínananguxëxë i naguxüraüxũ i guxchaxũ i ngëxguma tama aixcüma naga pexĩnüegu i ngëma uneta ga pemaxã nüxũ yaxuxũ. Rü ngëxguma to i tupananeltagu perüxĩnüegu rü naxcaḡ pemaxëgu, rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá pemaxã nanu, rü paxaxüchi tá pexũ inayarüxoxëxë nawa i ñaa naane i

mexũ i nũma pexna naxãxũ. Rũ bai tá ya wũxíe ípeyaxũãchi —ñanagürũ ga Yochué.

**Yochué rũ duũxũgũxũ naxucuxê
rũ nüxũ narũmoxê**

24 ¹⁻²Rũ yexguma ga Yochué rũ Chiquéũgu nanangutaquexexêxê ga guxũma ga duũxũgũ ga Iraétanũxũgũ, wũxigu namaxã ga yema wũxiticumũchigüarũ ãẽxgacügũ ga yaxguãxgũ, rũ ãẽxgacügũ ga guxchaxũarũ mexêeruxũ, rũ yema churaragüarũ ãẽxgacügũ. Rũ yéma Tupanapexewa ñanagürũ: —Yimã tórũ Tupana i yixema i Iraétanũxũgũ rũ ñanagürũ: “Nũxcũma ga nũma ga Taréx rũ nanegũ ga Abraáũ rũ Nacóx ga perũ oxigũ ixĩgũcũ, rũ taxtũ ga Eufrátcutũgu naxãchiũgũ. Rũ yéma nixĩ ga togũ ga tupanaxũ yacuaxũũgũxũ. ³Natürũ ga choma ya Tupana rũ yéma taxtũ ga Eufrátcutũwa chanayaxu ga Abraáũ, rũ Canaáũanegu chayaxũgũchigũxêxê. Rũ yéma nixĩ ga nane ga Ichaá nüxna chanamuxũ nax yemaacũ yamuxũcax ga nataagũ. ⁴Rũ Ichaána chanamugũ ga taxre ga nane ga Acóbu rũ Echaú. Rũ Echaúna chanaxã ga naane ga máxpũxanexũ ga Cheígu ãégaxũ. Natürũ ga Acóbu rũ nanegũ rũ Equítuanewa naxĩ. ⁵Rũ yexguma ga choma ga Tupana rũ Equítuanewa chanamu ga Moiché rũ Aróũ. Rũ chanadai ga yema Equítuanecũãxgũ rũ ñũxmata naxmexwa pexũ íchanguxũxêxê. ⁶Rũ yexguma perũ oxigũ Equítuanewa íchoxũgu rũ nũma ga Equítuanecũãxgüarũ churaragũ rũ

tũmawe nangêgũ namaxã ga norũ cowa rugũ, rũ naweũgũ ga cowa rũ itũgũne, rũ ñũxmata már ga Dauchiũxũwa nangugũ. ⁷Rũ nũma ga perũ oxigũ rũ chaũcax nacagũ, rũ yema cax ga naweama rũ chanaxêanexêxê naxchaxwa ga Equítuanecũãxgũ. Rũ yexgumarũxũ ta chanaxũ nax már naétũgu íñaxũchiũxũcax ga yema Equítuanecũãxgũ nax yexma nayĩxũcax. Rũ pematama nixĩ i nüxũ pedauxũ ga yema chaxũxũ ga yexguma. Rũ ñũxũchi ga pemax ga Iraétanũxũgũ rũ yema ínachianexũ ga taxũema íxãpataxũwa peyexmagũ mucũma ga taunecũ. ⁸Rũ yemawena nixĩ ga pexũ chichocuxêxũ nawa ga yema naane ga Amoréutanũxũgũ nawa yexmagũxũ ga natũ ga Yudáũarũ tocutũwa. Rũ nũma ga Amoréutanũxũgũ rũ pemaxã nügũ nadai, natürũ ga choma rũ pexũ charũngũxêxê nax nüxũ perũporamaegũxũcax rũ pexmexêgu nayĩxũcax. Rũ yemaacũ penayaxu ga yema naane. ⁹Rũ nũma ga Baláx ga Chipú nane ga guma Moáanearũ ãẽxgacũ rũ pemaxã nügũ nadai. Rũ nũma ga Baláx rũ Balaáũ ga Beú nanecax nangema nax chixexũ pemaxã naxuegũxũcax. ¹⁰Natürũ ga choma ya perũ Tupana rũ nüxna chanachũxu ga Balaáũ nax chixexũ pemaxã naxuegũxũcax. Rũ yemaacũ peétũwa chachogũ. ¹¹Rũ yemawena ga pema rũ pichoũ nawa ga yema natũ ga Yudáũ ñũxmata Yericúarũ íanewa pengugũ. Rũ yema duũxũgũ ga guma íanegu ãchiũgũxũ rũ pemaxã nügũ nadai. Rũ yexgumarũxũ ta ga yema duũxũgũ ga

Amoréutanüxügü, rü
 Ferechéutanüxügü, rü Canaáütanüxügü,
 rü Itítatanüxügü, rü
 Yerguechéutanüxügü, rü Ebéutanüxügü,
 rü Yebuchéutanüxügü rü pemaxã nügü
 nadai. Natürü ga chomax, rü pexü
 charüngüxë nax nüxü
 perüporamaegüxüçax. ¹²Rü tama pema
 nixĩ ga perü taragümaxã rü perü
 würagümaxã nüxü perüporamaexü ga
 yema taxre ga äëxgacügü ga
 Amoréutanüxügüarü. Natürü choma
 nixĩ ga yéma chanamugüxü ga máxegü
 nax namüxüçax rü yabuxmüxüçax
 naxüpa nax yéma pengugüxü. ¹³Rü
 choma rü marü pexna chanaxã ga
 naanegü ga tama pema pexüxü, rü
 ñanegü ga tama pema pexügüne. Rü
 ñuxma rü yimagu pexächüügü, rü
 penangõxgü i úbagü rü orfbugü ga
 tama pema ipetogüxü”, ñanagürü ga
 Tupana. ¹⁴Rü nüma ga Yochué rü
 ñanagürü ta: —Guxüma i ngëma
 pemaxã nüxü chixuxüçax rü name nixĩ i
 mea Cori ya Tupanaga pexĩnüexü rü
 noxrütama ngüchaü pexüxü. Rü name
 nixĩ i nüxna pexĩgachixü i ngëma
 nüxcüma ga perü oxigüarü tupanagü ga
 taxtü ga Eufrátcutüwa rü Equítuanewa
 nüxü yacuaxüügüxü. ¹⁵Natürü
 ngëxguma tama Cori ya Tupanawe
 perüxixchaügüx irü ñuxmatama nüxü
 pixu i taxacürü tupanawe tá perüxixü,
 rüexna ngëma tupanagü ga nüxcüma ga
 perü oxigü nüxü icuaxüügüxü ga taxtü
 ga Eufrátcutüwa, rüexna ngëma norü
 tupanagü i Amoréutanüxügü i ñaa
 naanegu ächiügüxü! Natürü i chomax,
 rü chauxacügü rü Cori ya Tupanawe tá
 nixĩ i tarüxixü —ñanagürü ga Yochué.

¹⁶Rü yexguma ga nüma ga duüxügü rü
 ñanagürügü: —Tagutáma nüxna
 tixĩgachi ya tórü Cori ya Tupana, rü bai
 tá i ñuxgu togümare i tupanagüwe
 tarüxixü. ¹⁷Yerü nüma nixĩ ya tórü Cori
 ya Tupana ga tüxü ñanguxüxëxü
 naxmexwa ga yema Equítuanecüxgü.
 Rü nüma nixĩ ga tapexewa naxüaxü ga
 yema muxüma ga mexügü ga
 noxrütama poramaxã naxüxü. Rü nüma
 nixĩ ga tüxna nadauxü rü tüxü
 ñapoxüxü nüxna ga tórü uanügü ga
 yexguma norü naanewa ichopetügu.
¹⁸Rü nüma ga Cori ya Tupana nixĩ ga
 tapexewa ñawoxüaxü ga
 Amoréutanüxügü rü yema togü ga
 duüxügütücumügü ga ñaa naanegu
 ächiügüxü. Rü ngëmacax tá nawe
 tarüxü, erü nüma nixĩ i tórü Tupana
 yixixü —ñanagürügü. ¹⁹Natürü ga
 nüma ga Yochué rü duüxügüxü
 nangaxü rü ñanagürü: —Pema rü
 taxütáma pexü natauxcha nax Cori ya
 Tupanaarü ngüchaü pexügüxü, erü
 nüma ya Tupana rü naxüüne rü
 poracü nüxü tachuxu. Rü taxütáma
 pemaxã yaxna naxĩnü ega tama naga
 pexĩnüegu rü chixexü pexügügu. ²⁰Rü
 ngëxguma tá nüxna pixĩgachigu rü togü
 i tupanagüwe perüxixgu, rü nüma ya
 Cori ya Tupana rü tá pemaxã nanu rü
 tá pexü napoxcuc rü tá pexü
 nayarüxoxëxë woo mucüma ga
 taunecügu mea pexna nax nadauxü
 —ñanagürü ga Yochué. ²¹Rü nüma ga
 duüxügü rü nanangaxü rü ñanagürügü:
 —Toma rü tagutáma nüxna tixĩgachi ya
 Cori ya Tupana, rü aixcüma norü
 ngüchaü tá taxügü —ñanagürügü. ²²Rü
 yexguma ga nüma ga Yochué rü

ñanagürü: —Ñuxma rü pematama nixĩ i nüxũ pixuxũ nax aixcũma tá norü ngúchaũ pexügüxũ ya Cori ya Tupana —ñanagürü. Rü nüma ga duũxũgü rü nanangãxũ rü ñanagürügü: —Ngẽmáacüx, tomatama nixĩ i nüxũ tixuxũ rü nagu tarüxĩnüexũ nax aixcũma Coriwe tarüxĩxũ —ñanagürügü. ²³Rü yexguma ga nüma ga Yochué rü ñanagürü: —iËcü ípenawogü i ngẽma togü i tupanachicünaxãgü i petaniwa ngẽxmagüxũ, rü aixcũma naxçax pewoegu ya yimá Cori ya tórü Tupana ya yixema i Iraétanüxũgü! —ñanagürü. ²⁴Rü nüma ga duũxũgü rü nanangãxũ rü ñanagürügü: —Toma rü aixcũma tórü Cori ya Tupanaarü ngúchaũ tá taxügü, rü ngẽma tomaxã nüxũ yaxuxũ rü tá tanaxü —ñanagürügü. ²⁵Rü yema ga ngunexũgutama rü Chiquéüarü ñanewa, rü nüma ga Yochué rü duũxũgümaxã wüxigu Tupanamaxã inaxügae nax guxũgutáma naga naxĩnüexũçax. Rü ñuxüchi yema duũxũgümaxã nüxũ nixu ga Tupanaarü mugü rü norü ucuxëgü. ²⁶Rü guxũma ga yema mugü ga duũxũgümaxã nüxũ yaxugüxũ, rü nanaxümatü nagu i Tupanaarü mugüpane. Rü yemawena ga Yochué rü nanayaxu ga wüxi ga tacü ga nuta rü yema castaña ga Tupanapataciwawa rüxüxütüügu

nayaxü. ²⁷Rü guxũma ga yema duũxũgümaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: —Daa nutawa tá nixĩ i nüxna pecuaxächieixũ i guxũma i ngẽma Cori ya Tupana pemaxã nüxũ ixuxũ. Rü ngëxgumarüxũ ta rü daatama nuta nixĩ ya cuaxruxũ ixĩcü i ngëxguma pema rü taxütáma peyanguxëëxgu i ngẽma Tupanamaxã nüxũ pixuxũ —ñanagürü ga Yochué. ²⁸Rü yemawena ga nüma ga Yochué rü ñanayamugü ga yema duũxũgü nax wüxichigü norü naanecax nawoeguxũçax.

Yochuéarü yuxchiga

²⁹Rü yemawena rü noxre ga ngunexũgu namaxũ ga Yochué ga Núü nane ga Tupanaarü duü. Rü nayu ga yexguma 110 ga taunecü nüxũ yexmagu. ³⁰Rü norü naanegutama nayataxgü ga Tima-chéaraarü ñanewa. Rü yima ñane rü Efraíarü naanearü máxpüxanexüwa nangexma rü Gaáxarü máxpünearü nórtewa naxü. ³¹Rü yexguma Yochué maxũxgu rü nüma ga yema Iraétanüxũgü rü mea Cori ya Tupanaga naxĩnüe. Rü woo ga Yochuéwena rü mea naga naxĩnüe ga yexguma tauta nayueyane ga yema Iraétanüxũgüarü yaxguãxgü ga nüxũ icuáxũ ga guxũma ga yema Cori ya Tupana nüxcũma naxçax üxũ. ....

JUECES

(Ãexgacügü i guxchaxügiarü mexëeruügi)

.....

Nayu ga Yochué

2 ⁶Rü yexguma Yochué íyamugü ga yema Iraétanüxügi, rü wüxichigü ga natücumü rü ínixi nax nayauxgüäxücax ga yema norü naane ga nüxna üxü. ⁷Rü yexguma Yochué maxüxgu rü nüma ga yema Iraétanüxügi rü mea Tupanaga naxínüe rü naxcax namaxë. Rü woo ga Yochuéwena rü mea naga naxínüe ga yexguma tauta nayueyane ga yema Iraétanüxügiarü yaxguäxgü ga nüxü daugüxü ga yema taxü ga mexügi ga Cori ya Tupana naxcax üxü. ⁸Natürü nüma ga Yochué rü nayu ga yexguma 110 ga taunecü nüxü yexmagu. ⁹Rü norü naanegutama nayataxgü ga Tima-Chéaarü íanewa ga Gaáxarü maxpünearü nórtewa üxü ga Efraíarü naane ga máxpüxanexüwa. ¹⁰Rü yexgumarüxü ta nayue ga yema Iraétanüxügi ga Yochué maxüxgu maxëxü. Rü yemaacü ga yema wixweama buexü rü tama Cori ya Tupanaxü nacuaçgü rü tama nagu narüxínüe ga yema mexügi ga Iraétanüxügiacax naxüxü.

Iraétanüxügi rü Cori ya Tupanaxü narüngümae

¹¹Rü nüma ga Iraétanüxügi rü Tupanapexewa chixëxü naxügi, yerü inanaxügie ga Baáchicünaçaxü nax yacuaxüügiçax. ¹²Rü yema duüxügi rü norü oxigüarü Tupana ga Equítuanewa tüxü ínguxüxëcixü ínataçgü nax yema duüxügi ga norü ngaicamagu pegüxüarü tupanagüxü yacuaxüügiçax. Rü yemaacü Cori ya Tupanaxü nanuxëëgi. ¹³Rü yema duüxügi ga Iraétanüxügi rü Cori ya Tupanana nixigachi nax yema togü ga duüxügiarü tupananetagi ga Baá rü Astartéhicünaçagüxü yacuaxüügiçax. ¹⁴Rü yemaçax ga nüma ga Cori ya Tupana rü poraäcü yema Iraétanüxügiamaxä nanu rü nüxna nixü nax yema ingítaçgüxü rü norü yemaxügiçax nangüxgüxüçax, rü yema norü uanügi ga norü ngaicamagu pegüxü rü guxüguma nüxü naporamaegüxüçax. Rü nüma ga Iraétanüxügi rü taxucürüwama nügi ínapoxügi. ¹⁵⁻¹⁶Rü yexguma norü uanümaxä nügi yadaixchaüxgu ga Iraétanüxügi, rü nüma ga Cori ya Tupana rü tama nüxü

narüngüxêê, rü yemaçax chixri nüxü ínananguxuchi yema nümatama ga Cori namaxã naxueguxürüxü. Natürü woo yema Iraétanüxügüçax ínananguxêê ga guxchaxügü, natürü yemaétüwa rü nüma ga Tupana rü Iraétanüxügütanüwa nanangucuxêê ga ãëxgacügü nax yema ínapoxügüxüçax norü uanügüna.

¹⁷Natürü nümagü ga Iraétanüxügü rü tama yema ãëxgacügüga naxínüe. Rü yexgumarixü ta tama Cori ya Tupanaga naxínüe, yerü togümare ga tupanagixü nicuaxüxügü. Rü woo nüxcüma ga guxema norü oxigü rü Tupanaarü mugüga taxínüe, natürü ga nümagü rü tama norü oxigücümagu naxíxchaü. ¹⁸Rü yexguma Cori ya Tupana naporaxêëxgu ga guma Iraétanüxügüarü ãëxgacü, rü nüma ga ãëxgacü rü norü duüxügüxü narüngüxêê, rü tüxü ínananguxüxêê naxmëxwa ga yema tümaarü uanügü. Yerü nüma ga Tupana rü yexguma tüxü naxínügu ga nax taxauxexü nagagu ga yema nax tapoxcuexü, rü nüxü tangechaütümüxügü. ¹⁹Natürü yexguma nayuxgu ga guma norü ãëxgacü, rü nümagü ga Iraétanüxügü rü wena chixexüçax nawoegu rü nanatügüarü yexera chixexü naxügü rü togümare ga tupanagnetagixü nicuaxüxügü. Rü tama nüxü narüxoechaü ga yema chixexü naxügüxü, rü tama ínanataxgüchaü ga nacüma ga chixexü.

.....

Débora rü Bará rü Chícharaxü narüporamaegü

4 ¹Rü yexguma Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü ga Aóx yuxguwena, rü nüma ga Iraéanecüãxgü rü wenaxarü Cori

ya Tupanapëxewa chixexü naxügü. ²Rü yemaçax ga nüma ga Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxgüxü wüxi ga Canaáütanüxü ga ãëxgacü ga Yabfügu áégaxümëxëwa nanayexmagüxêê. Rü nüma ga Yabfü rü íane ga Achúarü ãëxgacü nixí. Rü yema norü churaragüarü ãëxgacü rü Chícharagu naxáéga. Rü nüma ga Chíchara rü Aroché-goíügu nixí ga naxáchiüxü. ³Rü nüma ga Yabfü rü nüxü nayexma ga 900 ga nawexü ga fiérunaxçax ga dajxwa mexüne (ga cowaru ítügüne). Rü 20 ga taunecü poraäcü Iraéanecüãxgüchü naxai rü chixri namaxã inacuax. Rü yemaçax ga yema Iraéanecüãxgü rü düxwa Cori ya Tupanaarü ngüxêëçax ínacagüe. ⁴Rü yema ngunexügügu rü wüxi i nge ga Déboragu áégacü iyixí ga Iraéanecüãxgümaxã icuaxcü. Rü ngüma rü Tupanaarü orearü uruxü iyixí rü Lapidóx naxmãx iyixí ga ngüma. ⁵Rü ngüma ga Débora rü wüxi ga cucutüüwa irütooxü, rü yemaçax ga yema cucu rü Déboraarü cucu nixí ga naéga. Rü yema cucu rü Efraíanearü mæxpúneanewa nayexma ga Ramá rü Betélarü ngäxüwa. Rü yéma nixí ga ngüçax naxüxüxü ga Iraéanecüãxgü nax norü guxchaxügü namexêëgüxüçax. ⁶Rü wüxi ga ngunexü ga Débora rü naxçax ingema ga wüxi ga yatü ga Barágu áégacü ga Abínuáü nane ixcü. Rü nüma ga Bará rü naxáchiü nagu ga wüxi ga íane ga Chedégu áégane ga Netaríanewa yexmane. Rü ngígürügü nüxü: —Cori ya tórü Tupana rü cuxü namu rü ñanagürü cuxü: “iRü Netarítanüxüwa rü Chaburóütanüxüwa nade i 10,000 i yatügü, rü yima mæxpúne ya Tabúgu nangutaquexexêê! ⁷Rü choma rü tá

nüxna chaxĩnü i Chíchara ya Yabíuarü churaragüarü ãëxgacü nax Chichóüarü ngatexüwa naxüxüçax nax ngëmaacü norü churaragümaxã rü nawexüğü (ya cowaru itúgünemaxã) cuxçax nax íyaxüächixüçax. Natürü i choma ya Cori ya Tupana rü tá cuxü chanatauxchaxëxë nax cunadaixüçax”, ñanagürü cuxü ya Tupana —ngígürügü. ⁸Rü nüma ga Bará nanangãxüga rü ñanagürü ngĩxü: —Ngëma tá chaxü ega cuma rü ta ngëma cuxüxgu. Natürü ngëxguma tama ngëma cuxüxgu i cumax, rü taxütáma ngëma chaxü —ñanagürü ngĩxü. ⁹Rü yexguma ga ngíma ga Débora rü inangãxüga rü ngígürügü: —Marü name rü cuxü tá íchixümücü. Natürü ngëma nax Chíchara xü nax quimáxü rü taxütáma cuma nixĩ erü ya Tupana rü wüxi i ngexümexëgu tá nixĩ nax naxüãxü nax yamáaxüçax —ngígürügü. Rü yexguma ga ngíma ga Débora rü Bará xü íyaxümücü ga íane ga Chedéwa. ¹⁰Rü yexguma Chedéwa nangugügu, rü nüma ga Bará rü naxçax nangema ga Chaburóütanüxügü rü Netarítanüxügü ga yatügü nax churarawa naxixüçax. Rü yemaacü nanangutaquexëxë ga 10,000 ga yatügü. Rü Débora rü íyaxümücü. ¹¹Rü Chedéarü ngaicamagu ga Chanafüarü castañatüügu naxächiü ga Ebéx ga wüxi ga Quenéutanüxü ga natanüxüna ixügachixü rü nüxica tóxmagu áchiüxü. Rü nüma ga Ebéx rü guma Moichéna xüti ga Obátanüxü nixĩ. ¹²⁻¹³Rü yexguma Chíchara nüxü cuaxgu ga Bará rü ma xpüne ga Tabúwa nax naxüxü, rü nüma ga Chíchara rü nanangutaquexëxë ga guxüma ga norü churaragü rü guma 900 ga nawexü ga

fiérunaxçax (ga cowaru itúgüne). Rü yemagümaxã Aroché-gofüwa inaxüächi rü ñuxmata ngatexü ga Chichóüwa nangugü. ¹⁴Rü yexguma ga ngíma ga Débora rü Bará xü ngígürügü: —Ñuxmawaxi nixĩ name xü nax Chícharaçax quixüxü, erü nüma ya Cori ya Tupana rü curü churaragüpe xegu tá nixü, rü tá cuxü nanatauxchaxëxë nax Chíchara xü curüporamaexü —ngígürügü. Rü nüma ga Bará rü guma ma xpüne ga Tabúwa nayarüxüe namaxã ga yema 10,000 ga norü churaragü. ¹⁵Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü yema Chícharaarü churaragü ga ixímarexügütanüwa, rü yema churaragü ga ixáwexüxütanüwa, rü ínananguxëxë ga muü ga yexguma Barámaxã nügü nadaixgu. Rü nümatama ga Chíchara rü nawexüwa ínaxüe, rü yemaacü niña. ¹⁶Rü yexgumayane ga nüma ga Bará rü yema Chícharaarü churaragüwe rü yema churaragü ga ixáwexüxüwe nange ñuxmata Aroché-Gofüwa nangu. Rü yema ngunexügu rü taxuxüma ga Chícharaarü churaragü ínayaxü. Rü guxüma nayue. ¹⁷Rü yexgumayane ga nüma ga Chíchara rü Yaé ga Ebéx naxma xchiüçax niña, yerü nüma ga Ebéx ga Quenéutanüxü rü Achúarü ãëxgacü ga Yabíümaxã namecüma rü nügü narüngüxëëgü. ¹⁸Rü ngíma ga Yaé rü Chícharaçax iyagó, rü ngígürügü nüxü: —iNuxã chauchiügu nangaxi, Pa Corix, rü taxuçaxma cumuü! Erü tá cuxna tadaugü —ngígürügü. Rü nüma ga Chíchara rü ngíchiügu nangaxi. Rü yexma wüxi ga düxruümaxã iyadüxü. ¹⁹Rü nüma ga Chíchara rü ñanagürü ngĩxü: —Ílrxaxü i dexá choxna naxã, erü chitaxawaxüchi! —ñanagürü. Rü

yexguma ga ngĩma ya Yaé rü léche nüxna ixã. Rü wenaxarü iyadüxü. ²⁰Rü nüma ga Chíchara rü ñanagürü ngĩxü: —Iĩxgu rüxãüx! Rü ngëxguma duĩxü ngéma ne üxgu, rü cuxna nacaxgu rü: “iNataxuma nixi i taxaciü”, ñacuxü tá nüxü! —ñanagürü. ²¹Natürü nüma ga Chíchara rü poraäcü nipa rü yemaçax napexechi. Rü yexgumayane ga ngĩma ga Yaé rü inayaxu ga wüxi ga poruxü rü wüxi ga nai ga ämaguxü ga ngĩpatacuna nagu ngaxü. Rü bexma Chíchara iyexmaxüwa ixü. Rü naerugu inacaxü rü yema poruümaxã yéma iyapocuchi ñuxmata yatopetüxeru rü mairaxüanewa nangu. Rü yemaacü nayu ga Chíchara. ²²Rü yexguma Bará yéma nguxgu ga Chícharaçax nax nadauxü, rü ngĩma ga Yaé rü ngĩchiüwa iyagó ga Baráxü nax nayaxuxüçax. Rü ngĩgürügü nüxü: —iNua naxü nax cuxü chanawéxüçax i ngéma naxçax cudauxü! —ngĩgürügü. Rü nüma ga Bará rü ngĩchiügu naxücu. Rü yexma Chícharaçaxü nayangau ga yexma üxü ga mairaxüanewa ipotüeruxü namaxã ga yema nai ga ämaguxü. ²³Rü yemaacü ga yema ngunexügu rü Cori ya Tupana nüxü narüngüxëë ga Iraéanecüãxgü nax Canaáütanüxüarü äëxgacü ga Yabfüxü naporamaegüxüçax. ²⁴Rü yexgumacürüwa ga Iraéanecüãxgü rü yexeraäcü äëxgacü ga Yabfüxü narüporamaetanü rü ñuxmata yamaçgüã rü nadaia ga guxüma ga norü duĩxügü. ....

Tupana rü Yedeóüçax naca

6 ¹Natürü nüma ga Iraéanecüãxgü rü wena Cori ya Tupanapexewa chixexü naxügü, rü yemaçax ga nüma

ya Tupana rü 7 ga taunecü Iraéanecüãxgüxü rü Madiáüanecüãxgümexëwa nayexmagüxëxë. ²Rü nüma ga Madiáüanecüãxgü rü niyexeragutanü nax chixri Iraéanecüãxgümamaxã inacuaxgüxü. Rü yemaçax ga yema Iraéanecüãxgü rü Madiáüanecüãxü namüie, rü maxpünegü ga guxchaxãcü nawa inguxünearü äxmaxügu nicüxgü. ³Rü yexguma Iraéanecüãxgü toegügu, rü nüma ga Madiáüanecüãxgü rü Amaléxtanüxügü rü yema duĩxügü ga éstewa ne ixü, rü naxçax inayaxüächü. ⁴Rü Iraéanecüãxgüarü naanewa nangugü rü guxüma ga tümanetügügu nidaugü rü tümaxünagü nanadai ñuxmata Gáchaarü naanewa nangu. Rü taxuxüma ga Iraéanecüãxgüarü ngöxruuxü inayaxügüxëxë, rü bai ga carnérugü, rü bai ga wocagü, rü bai ga búrugü ga iyaxügüxü. ⁵Rü yema duĩxügü rü muxüchixü ga norü caméyügümaxã inangugü, ñoma munügü i nanetüarü chixexëwa ixürüxü. Rü yexma nachocu namaxã ga norü wocagü, rü napatagü ga naxchaxmünaxçax. Rü guxüma ga yema Iraéanewa yexmaxü ga nanetügü rü nanagüxëxë. ⁶Rü yemaacü ga yema Madiáüanecüãxgügüga rü Iraéanecüãxgü rü taxü ga guxchaxüwa nayexmagü. Rü düxwa Cori ya Tupanaarü ngüxëëçax inacagü. ⁷⁻⁸Rü yexguma Iraéanecüãxgü rü Cori ya Tupanaarü ngüxëëçax inacagügu nax Madiáüanecüãxgümexëwa inanguxüxüçax, rü nüma ga norü Tupana rü yéma nanamu ga wüxi ga norü orearü uruxü ga ñaxü: —Ñanagürü

ya Cori ya Tupana: “Choma nixí ga Equítuanewa pexû íchagaxûxû ga ngextá norû puracûtanûxûxû pexû íyaxígûxêêxûwa. ⁹Rû yema Equítuanecûâxmexêwa nax pexû íchanguxûxêêxûrûxû, rû pexû íchanguxûxêxê naxmexwa ga yema togû ga perû uanûgû ga pexû daxchaûxû. Rû pepexewa íchanawoxû ga yema duûxûgû, rû pexna chanaxã ga norû naane. ¹⁰Rû pemaxã nüxû chixu nax choma yixixû ya perû Cori ya Tupana chixixû, rû ngêmacax taxucaxma norû tupanagûxû pemuêe i ngêma Amoréutanûxûgû i ñuxma perû ngaicamagu âchiûgûxû. Natürü ga pema rû tama chauga pexînuê —ñanagürü. ¹¹Rû wüxi ga ngunexûgu rû Tupanaarû orearû ngeruxû i daxûcüâx rû yéma nangu rû gumá castaña ga Ófarawa yexmanetüüwa narüto. Rû gumá castaña rû Yoá ga Abiechétanûxûarû nixí. Rû nüma ga Yedeóû ga Yoá nane rû cúácüma trígu ínabugütexê nawa ga yema nachica ga úba íyapumügûxûwa nax bínu naxûgûxûcax. Rû yéma napuracû nax yemaacû taxucürüwa Madiáüanecûâxgû nüxû daugûxûcax. ¹²Rû nüma ga Tupanaarû orearû ngeruxû i daxûcüâx rû Yedeóúcax nangox rû ñanagürü nüxû: —Cori ya Tupana rû cuxûtawa nangexma, Pa Yatü ya Poracû rû Tama Muûwaxecûx —ñanagürü. ¹³Rû nüma ga Yedeóû rû nanangâxûga rû ñanagürü: —iChoxû nangechaxû, Pa Corix! Rû ngêxguma chi Cori ya Tupana toxûtawa ngêxmagu ðtûxcüü toxû nangupetü i ñaa guxchaxûgû i ñuxma ngêxmaxû? ¿Rû ngexû nixí i ngêma norû pora ga

namaxã naxûxû ga yema mexûgû ga taxûgû ga torü oxigû nüxû íxugûchigagûxû ga yexguma Equítuanewa tûxû ínanguxûxêegu? Rû nüma ya Cori rû toxna nixûgachi i ñuxmax, rû Madiáücüâxgûna toxû namugû —ñanagürü. ¹⁴Rû nüma ga Cori ya Tupana rû Yedeóûxû nadawenü rû ñanagürü: —Choma tá cuxû chaporaxêxê. iRû ngêma naxû rû Madiáüanecûâxmexêwa ínanguxûxêxê i ngêma Iraéanecûâxgu! Rû choma nixí i ngêma cuxû chamuxû —ñanagürü. ¹⁵Natürü ga Yedeóû rû wena Cori ya Tupanaxû nangâxûga rû ñanagürü: —iÑuxmarica choxû nangechaxû, Pa Corix! ¿Natürü ñuxacü tá íchananguxûxêxê i Iraéanecûâxgu? Erü guxûma i Manachétücumüwa rû chautanûxûgû rû guxûma i ngêma togüarü ñaxtûmaewa taxûgû i torü ngêmaxûgûwa. Rû choma rû guxûma i chautanûxûgüarü yexera taxuwama chame —ñanagürü. ¹⁶Rû nüma ga Cori ya Tupana rû nanangâxûga rû ñanagürü: —Choma i Tupana rû cuxûtawa tá changexma. Rû taxuchaácüma tá cunadai i ngêma Madiáüanecûâxgüarü churaragû —ñanagürü.

.....

²⁵Rû yematama chütaxûgu rû Cori ya Tupana rû Yedeóûxû ñanagürü: —Chanaxwaxê i cuyayaxu i wüxi i cunatiarü woca i yatûxû rû ngêma to i woca i yatûxû i 7 ya taunecû nüxû ngêxmaxû. iRû ngêma taxre i wocamaxã yatúxuchi rû nagu napogû i ngêma Baáarü âmarearü guchicaxû i cunatü nawa Baácax yaguxû i âmaregû!

iRü ngëxgumarüxü ta natúxuchi rü yawaxëxë i ngëma tupananeta i Achérachicünaxã i nainaxçax i ngëma Baáarü ãmarearü guchicaxütawa ngëxmaxü! ²⁶Rü ñuxüchi chanaxwaxe i yima maxpúnetapexegu çauxçax cunaxü i wüxi i ãmarearü guchicaxü. iRü ngëmawena rü yamaçax i ngëma woca i 7 ya taunecü nüxü ngëxmaxü rü çauxçax yagu! iRü ngëma tupananetachicünaxã i cutúxüxümaxã naxüxüxü! —ñanagürü ga Tupana. ²⁷Rü yexguma ga Yedeóü rü gumeçpux ga norü duüxüçax naca, rü nanaxü ga guxüma ga yema Cori ya Tupana namaxã nüxü ixuxü. Natürü chütacü nanaxü yerü nanatütanüxüxü namuü, rü nüxü namuü ga yema duüxügü ga guma ñanecüãx ixügüxü. ²⁸Moxüãcü ga paçmama ga yexguma duüxügü írüdagügu, rü nüxü inayangaugü ga yema Baáarü ãmarearü guchicaxü ga yexma ñaxtúanegu yapuãchixü rü yexgumarüxü ta ga yema Achérachicünaxã ga yema yexmaxü rü nax yawáxü. Rü ñuxüchi yema nachicawa nayexma ga wüxi ga yexwacaxüxü ga ãmarearü guchicaxü, rü yemaétiwa nigu ga wüxi ga woca ga yatüxü. ²⁹Rü nügüina nacagüe rü ñanagürügü: —¿Texë tixí ya yíxema ngexü wagüxe? —ñanagürügü. Rü yexguma muxüguma yadaugüetanügu, rü iyacagüetanüguwena, rü nüxü nacuaxgü ga Yedeóü ga Yoá nane nax yixixü. Rü Yoáxütawa naxí rü ñanagürügü nüxü: ³⁰—ÍInamuxüchi ya cune erü tá tayamaç! Erü ñaxtügü nanatáe i ngëma Baáarü ãmarearü guchicaxü rü ñuxüchi nayawaxëxë i

torü tupana i Achérachicünaxã —ñanagürügü. ³¹Natürü nüma ga Yoá rü yema duüxügüxü nangãxüga rü ñanagürü: —¿Ëxna pema rü tá ípenapoxü i Baá rü naxçax tá pegü pedai? Rü naxüpa nax yangunexü rü name nixí nax tayuxü i yíxema Baáxü ípoxüxe. Rü ngëxguma chi aixcüma tupana yixíxgu i Baá írü nügütama ínapoxü rü tüxü yamá ya yíxema nagu pogüxe i ngëma nachica i nawa naxçax ítanaguxü i ãmaregü! —ñanagürü. ....

³³Rü yexguma ga nüma ga Madiáüanecüãxgü rü Amaléxtanüxügü rü yema duüxügü ga éstewaama ne íxü, rü wüxiwa naxí. Rü natü ga Yudáü nichoü rü ngatexü ga Yerégu nayapegü. ³⁴Natürü ga Cori ya Tupanaãxë i Üünexü rü Yedeóümaxã inacuax. Rü nüma ga Yedeóü rü carnéruchataçuxregu nicue nax yemaacü naxütawa naxíxüçax ga Abiechétanüxü nax íyaxüümüçügüãxüçax. ³⁵Rü ñuxmachi duüxügüxü namu nax Manachéticumüçax yacagüexüçax nax nüxü nangüxëgüxüçax. Rü yexgumarüxü ta duüxügüxü namu nax Achéticumü rü Chaburóüticumü rü Netaríticumüçax yacagüexüçax. Rü nümagü rü yéma naxí rü yexma naxítaquexe. ³⁶Rü Yedeóü rü Tupanana naca rü ñanagürü: —¿Taxacüwa tá nüxü chacuax nax aixcüma choxü curüngüxëxü nax Iraéanecüãxgüxü íchangüxüxëxü, yema cuma chomaxã nüxü quixuxürüxü? ³⁷Rü dücax, rü ngëma nachica i trígu nawa púxügu tá chanachaxa i wüxi i carnéruchaxmüxü i

ãḡxmüxü. Rü ngëxguma moxü
 paḡmama cherenamaxã yawaiḡgu i
 ngëma carnéruchḡxmüxü, natürü
 waixümü rü napaanegu i naciwawa rü
 ngëmawa tá nüxü chacuḡ nax aixcüma
 tá choxü curüngüxëxü nax
 Iraéanecüḡgüxü íchangüxüxëxü, yema
 cumatama chomaxã nüxü quixuxürüxü
 —ñanagürü. ³⁸Rü yemaacüxüchi ningü.
 Rü yexguma paḡmama ínadaxgu ga
 Yedeóü, rü ínanaxãx ga yema
 naxchḡxmüxü ga ãḡxmüxü rü wüxi ga
 ngáxweäcu yema nanamaḡ ga dexá ga
 cherenawa ne üxü. ³⁹Natürü ga Yedeóü
 rü Tupanaxü ñanagürüama:
 —iTaxütáma chomaxã cunu nax wena
 cuxü chacḡḡxüxü! Natürü ñuxmarica
 chanaxwḡxe i to i cuḡxruxü. Rü ñuxma
 rü chanaxwḡxe i ngëma
 carnéruchḡxmüxü rü tá
 cunapaxëxëmare natürü i naciwawa rü
 cherenamaxã tá cunawaianexëxë
 —ñanagürü. ⁴⁰Rü yema ga chütaxügu
 rü Tupana rü yema Yedeóü naxcḡ
 ícaxüäcü nanaxü. Rü moxüäcü
 paḡmama rü yema carnéruchḡxmüxü rü
 napamare, natürü ga naciwawa rü
 cherenamaxã nawaiane.

Yedeóü nayadexechi ga 300 ga yatügu

7 ¹Rü Yedeóü i ñuxma Yerubaágu
 naxüégagüäcü rü wüxigu namaxã
 ga guxüma ga yema duüxügu ga
 naxütawa yexmagüxü rü ngunetüxü
 ínarüdagü. Rü inaxíachi, rü bairawe ga
 Aróxwa yexmacüxütagu nayapegü. Rü
 yema nachica ga yema
 Madiáüanecüḡxgü nagu pegüxü rü
 Yedeóüarü duüxügu íyapegüxüarü
 nórtewaama nayexma ga maḡpüne ga

Mórearü tuächiwa. ²Rü Tupana rü
 Yedeóümaxã nidexa rü ñanagürü:
 —Ngëma duüxügu i nua cugagüxü rü
 namuxüchi. Rü taxucürüwa guxü i
 ngëma duüxügu Madiáüanecüḡxgümaxã
 pegü pedai, erü nüma i ngëma duüxügu
 rü tá nagu narüxínüe nax noxrütama
 poramaxã nügu ínangüxüxëxü
 Madiáüanecüḡxgümaxã. ³iRü
 ngëmacḡ namaxã nüxü i xü i ngëma
 duüxügu rü texé ya muüxe rü
 tümachiücḡ tawoegu! —ñanagürü ga
 Tupana. Rü yexguma nüma ga Yedeóü
 rü yema duüxügümaxã nüxü nixu. Rü
 22,000 nachíicḡ nawoegu, rü 10,000
 yéma nayaxüächí. ⁴Natürü nüma ga
 Cori ya Tupana rü Yedeóümaxã nüxü
 nixuchigüama rü ñanagürü:
 —Namuxüchiamatama. íEcü dexáarü
 axwa nagagü! Rü ngëma tá cumaxã
 nüxü chixu i ngexürüxü tá nixí i cuwe
 rüxüxü, rü ngexürüxü tá nixí i
 napatacḡ cumuegutanüxü —ñanagürü.
⁵Rü nüma ga Yedeóü rü dexáarü axwa
 nanagagü ga yema duüxügu. Rü nüma
 ga Cori ya Tupana rü Yedeóüxü
 ñanagürü: —Ngëma duüxügu i
 naxmexwa axegüxü ñoma airügü
 nadexcuxüchiüxürüxü rü chanaxwḡxe i
 nüxrüguma cunachigüxëxë nüxna i
 ngëma duüxügu i iyarücaxgütanüächíxü
 rü dexáchiügu ñäüxgüäcüma axegüxü
 —ñanagürü. ⁶Rü yema naxmexwa
 axegüxü ñoma airügü
 nadexcuxüchiüxürüxü rü 300 nixí. Rü
 guxüma ga yema togü rü dexáchiügu
 nañäüxgüäcü naxaxegü. ⁷Rü yexguma
 ga nüma ga Cori ya Tupana rü
 Yedeóüxü ñanagürü: —Ñaa 300 i
 yatügümaxã tá pexü íchangüxüxëxë, rü

tá chanadai i Madiáúanecüâxgü. Rü guxúma i ngêma togü rü marü name ínixí —ñanagürü.

.....

Yedeóú rü Madiáúanecüâxgüxú narüporamae

⁹Rü yema ga chütaxúgu rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yedeóúxú namu rü ñanagürü: —iĒcü curü churaragümaxã Madiáúanecüâxgüçax ípeyaxüâchi! Rü choma rü tá pexú charüngüxêe nax nüxú perüporamaegüxüçax —ñanagürü. ....

¹⁶Rü yexgumatama ga nüma ga Yedeóú rü tomaepüxtücumügu nayatoye ga yema 300 ga norü duüxügü. Rü carnéruchatacuxre nüxú ninu, rü ñuxüchi tüxügü ga aixepewa ixomúáxü nüxú ninu. ¹⁷Rü nüma ga Yedeóú rü ñanagürü nüxú: —Ngëxguma ngêma tórü uanügü ípegüxüarü tocüwawa changuxgu irü mea choxú perüdaunü! Rü ngêma chowa nüxú pedauxü rü ngêma tátama nixí ípexüxü. ¹⁸Rü ngëxguma choma rü ngêma chowe rüxüxümaxã carnéruchatacuxregu ticuegügu, rü ngëxguma tá nixí i pema i peyacuegüxü i perü carnéruchatacuxregü naxpechinüwa i ngextá ínapegüxü i ngêma tórü uanügü. íRü ñaäcü tá aita pexüe: “Rü Cori ya Tupanaçax rü Yedeóúçax yigü tadaí”, ñapegüxü tá! —ñanagürü. ¹⁹Rü yemaacü ga Yedeóú rü yema 100 ga yatügümaxã rü ngäxüçüxü yema Madiáúanecüâxgü ípegüxüarü tocüwawa nangugü, ga yexguma nügü ínaxüchicüügüyane ga yema dauxütaegüxü. Rü ñuxmachí ga Yedeóú

rü namüçügü rü nagu nicuegü ga norü carnéruchatacuxregü rü nayapuexêe ga yema tüxügü nax nangóúçax ga yema omüemagü ga yanaxú. ²⁰Rü yexgumatama ga yema tomaepüxtücumü rü nagu nicuegü ga yema carnéruchatacuxregü rü nayapuexêe ga tüxügü. Rü norü toxoxwemexêgu nayana ga norü omügü ga iyaxuratanüxü, rü norü tügünemexêgu nayana ga carnéruchatacuxregü. “Rü Cori ya Tupanaçax rü Yedeóúçax yigü tadaí”, ñaxúmaxã aita naxüe. ²¹Rü nüma ga Iraéanecüâxgü rü Madiáúanecüâxgü ípegüxüpechinüwatama nayachaxächitanü, rü guxúma ga yema Madiáúanecüâxgüarü churaragü rü aita naxüeäcüma nibuxmü. ²²Rü yexgumayane ga yema 300 ga Iraéanecüâxgü rü yexeraäcü carnéruchatacuxregu nicuegü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Madiáúanecüâxgüxü yemagu ínatüexêe nax nügütanüwatama nügü nadaixüçax. Rü yáxüwa nabuxmü ñuxmata Bexchítarü íanewa nangugü ga Cheréaarü íanearü ngaicamána rü togü rü ñuxmata Abemeúraarü üyeaneewa nangugü ga Tabáarü ngaicamána. ....

8 ²²Rü nümagü ga Iraéanecüâxgü rü Yedeóúxü ñanagürügu: —Ñuxma nax toxú ícunguxüxêeü i Madiáúanecüâxgümexêwa, rü tanaxwaxe i cuma rü cune rü cutaagü rü tomaxã nax ípecuaxgüxü —ñanagürügu. ²³Natürü nüma ga Yedeóú rü nanangäxü rü ñanagürü: —Tama chanaxwaxe i choma rüexna chaunegü

nax pemaxã itacuáxũ. Rũ Cori ya Tupana tá nixĩ ya pemaxã icuácuti —ñanagürü.

.....

²⁸Rũ yemaacü nixĩ ga Madiáũanecüãxgü ga Iraéanecüãxgümexëwa nayexmagüxũ rü taguma wena daigu naxĩnüexũ. Rũ yexguma namaxüxgu ga Yedeóũ, rü guxũma ga yema naanewa nayexma ga taãxë ga 40 ga taunecü, yerü ga Iraéanecüãxgüarü uantügü rü namuïe nax namaxã nügü nadaixũ.

.....

³³Rũ yexguma Yedeóũ yuxguwena, rü nümagü ga Iraéanecüãxgü rü wena Tupanana nixĩgachi. Rũ naguxüraxüxũ ga Baáchicünaxãxũ nicuaxüxügü, rü norü tupanaxũ nayaxixëëgü ga Baá-berí.

.....

Chaũchóuarü buxchiga

13 ¹Natürü nüma ga Iraéanecüãxgü rü Cori ya Tupanapexewa wena chixexũ naxüe, rü yemaçax ga Cori ya Tupana rü Piritéutanüxügümexëgu nanayixëxë ga 40 ga taunecü. ²Rü Chóraarü ñanewa nayexma ga wüxi ga yatü ga Dáũtanüxũ ixĩcü ga Manóagu áegacü. Rũ guxema naxmãx rü taguma taxãxacü yerü woetama tangexacüecha. ³Natürü Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxücüãx rü ngĩççax nangox rü ñanagürü ngĩxũ: —Cuma rü cungexacüecha, natürü i ñuxma rü tá cuxãxacü rü tá cuyatüxacü. ⁴iNatürü taxütáma bínu quixaxü rüexna to i axchiü i ngüchíáxũ, rü taxütáma taxacü i Tupanapexewa ãũãchixũ cungõx! ⁵Erü

cuxũ tá nangexma i wüxi i cune i tagutáma texé iyoeruxũ, erü ngëma õxchana i naxũpa nax nabuxũ rü woetátama Tupanaçax ínaxüxüchi. Erü yimá cune tá nixĩ i inaxügücü nax Iraéanecüãxgüxũ ñanguxüxëëxũ naxmexwa i ngëma Piritéutanüxügü —ñanagürü. ⁶Rü ngĩma ga yema nge rü ngĩtemaxã nüxũ iyarüxu rü ngĩgürügü: —Wüxi i Tupanaarü orearü ngeruxũ çãxçax nangox. Choma nagu charüxĩntügu rü Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxücüãx nixĩ erü nana Tupanaarü orearü ngeruüraxüxüchi. Rü tama nüxna chaca nax ngextá ne naxüxũ, rü woo i nüma rü tama chomaxã nüxũ nixu i taxacü nax yixixũ i naéga. ⁷Natürü ñanagürü choxũ: “Cuxũ tá nangexma i wüxi i cune. iRü ñuxmacürüwa rü marü taxütáma bínu quixaxü rüexna axchiü i ngüchíáxũ, rü taxütáma taxacü i Tupanapexewa ãũãchixũ cungõx! Erü ngëma õxchana rü woetátama Tupanaçax íxüxüchixũ nixĩ i naxũpa nax nabuxũ rü ñuxmatáta nayux”, ñanagürü choxũ —ngĩgürügü. ⁸Rü yexguma ga Manóa rü nayumüxë rü Cori ya Tupanaxũ ñanagürü: —Cuxũ çacaçaxũ, Pa Corix, nax wena nua toxçax cunamuxüçax i ngëma curü orearü ngeruxũ i daxücüãx nax tomaxã nüxũ yaxuxüçax i taxacü tá namaxã taxü i ngëma õxchana íxíraçaũxũ —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Tupana rü Manóaxũ nangãxüga, rü wenaxarü naxmãxçax nangox ga yema Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxücüãx ga yexguma tümaanewa tayexmayane. Rü nüma ga Manóa rü nataxuma ga yéma. ¹⁰Rü yemaçax ga tüma rü itañaãchi, rü

tümatecax tayadau rü ñatagürü nüxü:
 —Yema to ga ngunexügu nüxü
 chadauxü ga Tupanaaru orearü ngeruxü
 i daxücüâx rü wenaxarü chauxcax
 nangox —ñatagürü. ¹¹Rü nüma ga
 Manóa rü inachi rü naxmaxmaxā yema
 daxücüâx i Tupanaaru orearü ngeruxü
 íyexmaxüwa nabuxmü. Rü nüxna naca
 rü ñanagürü: —¿Cuma quixixü ga to ga
 ngunexügu choxmacax cungóxü?
 —ñanagürü. Rü nüma ga yema
 daxücüâx rü nanangäxüga rü ñanagürü:
 —Ngü, choma chixí —ñanagürü. ¹²Rü
 yexguma ga Manóa rü ñanagürü:
 —Ngëxguma yanguxgu i ngëma tomaxā
 nüxü quixuxü ¿rü ñuxäcü tá
 itanayaxëëxü i ngëma buxü? ¿Rü taxacü
 tá namaxā taxüxü? —ñanagürü. ¹³Rü
 nüma ga Tupanaaru orearü ngeruxü i
 daxücüâx rü Manóaxü nangäxü rü
 ñanagürü: —Ngëma cuxmaxmaxā nüxü
 chixuxü irü naxü i guxüma!
 —ñanagürü.

.....

¹⁹Rü nüma ga Manóa rü wüxi ga
 chíbuxacü niyaxu rü ñuxre ga trígu
 nayaxu, rü ñuxüchi wüxi ga nutaétügu
 nananugü nax Tupanana ämare
 naxäxücax. Rü yéma Cori ya Tupanacax
 nayagu. Rü yexguma ga nüma ga
 Tupana rü Manóapexewa rü
 naxmaxpexewa nüxü nüxü nadauxëxë
 ga wüxi ga cuaxruxü ga mexechixü.
²⁰Yerü yexguma yema naxünaarü
 guchicaxüwa napuxnagüemagu ga üxü,
 rü Manóa rü naxmaxmaxā nüxü
 nadaugü ga yema Tupanaaru orearü
 ngeruxü i daxücüâx rü guma üxüemagu
 daxüwa nax naxüxü. Rü yexguma
 yemaxü nadaugügu, rü yexma

nanangücuchitanü. ²¹Rü yema nixí ga
 nawa iyacuáxü ga nüxü nax nadaugüxü.
 Rü yexgumatama ga nüma ga Manóa rü
 düxwa nüxü nicuaxächí ga Tupanaaru
 orearü ngeruxü i daxücüâx nax yixixü.
²²Rü nüma ga Manóa rü naxmaxü
 ñanagürü: —Ñuxmawaxi rü aixcüma tá
 tayue erü Tupanaxü tadaugü
 —ñanagürü. ²³Natürü ga tüma rü
 tanangäxüga rü ñatarügü: —Ngëxguma
 chi Cori ya Tupana tüxü daixchaüxgu rü
 taxüchima tüxü nanayaxu i ngëma tóru
 ämare i naxcax iguxü, rü taxüchima
 tüxü nanawex i ngëma nüxü idaugüxü,
 rü bai chi i tamaxā nüxü yaxuxü i
 ngëma ñuxma tamaxā naxunagüxü
 —ñatarügü. ²⁴Rü yexguma nabuxgu ga
 yema buxü rü Chaüchóügu nanaxüéga.
 Rü yexguma yayaxchigügu, rü Tupana
 rü poraäcü nüxü narüngüxëë. ²⁵Rü wüxi
 ga ngunexügu ga Chaüchóü ga yexguma
 Dáütanüxüaru churaragüaru
 pegüchicawa naxüxgu ga íanegü ga
 Chóra rü Estaúaru ngäxüwa, rü
 Tupanaäxë i Ünexü inanaxügü nax
 Chaüchóümaxā inacuáxü.

Chaüchóüaru äxmaxchiga

14 ¹Rü wüxi ga ngunexügu ga
 Chaüchóü rü íane ga Tináxwa
 naxü rü yéma ngixü nadau ga wüxi ga
 nge ga Piritéutanüxü ixücü. ²Rü
 yexguma nachücax natáeguxgux rü
 nanatümaxā rü naémaxā nüxü nixu rü
 ñanagürü: —Wüxi i nge i Piritéutanüxü
 ya íane ya Tináxwa ngixü
 chadauxcümaxā chingixchaü, rü
 chanaxwaxe i nginatümaxā penamexëxë
 nax ngímaxā chaxāmaxücax
 —ñanagürü. ³Natürü tüma ga nanatü rü

naé rü ñatagürügü: —¿Tüxcüü i cuxmaḡ ngĩxne cuyadau natanügu i ngẽma Piritéutanüxügü i tama Tupanaxü cuaxgüxü? ¿Ëxna itaxuma i nge i nua tatanüwa rü natanüwa i guxüma i ñaa Iraéaneciüḡxgü nax ngĩmaxã cuxãmaxücaḡ? —ñatagürügü. Natürü ga nüma ga Chaüchóü rü tüxü nangãxüga rü ñanagürü: —Natürü ngẽma pacü yixĩ i choxü ngüchaücü rü changĩxwaxecü nax choxmaḡ yixĩxücaḡ —ñanagürü. ⁴Rü tüma ga nanatü rü naé rü tama nüxü tacuḡxgü nax Cori ya Tupana rü woetama yemaacü naxueguãxü, yerü naxcaḡ nadau ga ñuxãcü Piritéutanüxügüna guxchaxü nax naxãxü. Rü yexguma nixĩ ga Iraéaneciüḡxgü ga Piritéutanüxügümexẽwa nayexmagüxü. ⁵Rü yemaacü ga Chaüchóü rü nanatü rü naé rü ñane ga Tinãxwa taxĩ. Rü yexguma Chaüchóü guma ñanearü úbanecüwa nanguxgu ga guma ñanepemawa, rü wüxi ga ai ga yexwaca yaxü rü yéma nüxna nayuxu. ⁶Rü yexgumatama ga Cori ya Tupanaãxẽ rü Chaüchóüxü naporaxẽxẽ. Rü ñoma wüxi ga chfbuxacüxü yamáxürüxü rü ngexneãcüma yema aixü nimãx. Natürü ga yema nüxü ngupetüxü rü tama nanatümaxã rü naémaxã nüxü nixu. ⁷Rü ñuxmachĩ ga Chaüchóü rü yema pacü ga nüxü ngüchaücüxütawa naxü rü ngĩmaxã nayarüdexa. ⁸Rü marü ñuxre ga ngunexü ngupetüxguwena, rü yexguma ga Chaüchóü rü wena natáegu nax ngĩmaxã yangĩxücaḡ ga yema pacü, rü ñnidau ga yema ai íyamãxüwa. Rü yexma nüxü nayangau ga yema aixüne ga berure nagu üxchiaüxü. ⁹Rü

nanayauxcuchixü ga guma berure, rü nayawechigü. Rü yexguma tüxü iyangauxgu ga nanatü rü naé rü tümamaxã nangau rü tanawegü. Natürü tama tümamaxã nüxü nixu ga yema ai ga yamáxüxünewa nax nayauxãxü. ¹⁰Rü tüma ga nanatü ga Chaüchóü rü ngĩxü ítayadau ga yema pacü nax ngĩmaxã tayamexẽegüxücaḡ ga ngĩrü ngĩchiga. Rü nüma ga Chaüchóü rü nügu naxüchiü naxcaḡ ga ñuxre ga ngextüxücü ga Piritéutanüxügü yerü woetama yema nixĩ ga nacümagü. ¹¹Natürü nüma ga Piritéutanüxügü rü Chaüchóüxü namuüe rü yemaçax yéma nanagagü ga 30 ga namücügu. ¹²Rü yexguma ga nüma ga Chaüchóü rü yema 30 ga ngextüxücüguxü ñanagürü: —Wüxi i dexa i ëxügüxü tá pexna chaxã nax pema chomaxã nüxü pixuxücaḡ nax taxacüchiga yixĩxü. Rü 7 i ngunexü tá natai i ñaa peta. Rü ngëxguma ñaa 7 i ngunexügu chomaxã nüxü pixuxgu i taxacüchiga yixĩxü i ngẽma ore i ëxügüxü, rü wüxichigü i pema rü tá pexna chanaxã i wüxi i naxchiru i mexü i línuchinaxcaḡ, rü naétü wüxi i perü petachiru i mexü. ¹³Natürü ngëxguma tama mea chomaxã nüxü pixuxgu nax taxacüchiga yixĩxü i ngẽma dexa i ëxügüxü rü wüxíechigü i pema rü choxna tá penaxã i wüxi i naxchiru i mexü i línuchinaxcaḡ, rü naétü wüxi i petachiru i mexü —ñanagürü. Rü nümagü rü Chaüchóüxü nangãxügagü rü ñanagürügü: —iËcü tomaxã nüxü ixu i ngẽma dexa i ëxügüxü! Rü toma rü tá mea itarüxĩnue —ñanagürügü. ¹⁴Rü Chaüchóü rü nüxü nixu ga yema dexa ga ëxügüxü rü ñanagürü: —Rü guxema

chibüewa ínaxúxü ga òna, rü yíxema poraxewa ínaxúxü i maixcuraxü —ñanagürü. Rü tomaepüx ga ngunexüguwena rü nümagü rü tama nüxü nacuaḡgü ga taḡacüchiga nax yixüxü ga yema dexa ga êxüguxü. ¹⁵Rü yemaacü ga norü ägümücü ga ngunexügu rü Chaüchóümaxü ñanagürügü: —iPora naxü nax yimá cute toxü natauxchaxêëxüçax i ngëma dexa i êxüguxü i tomaxâ nüxü yaxuxü! Rü ngëxguma taxütâma tomaxâ nüxü quixuxgu i taḡacüchiga nax yixüxü, rü tá cuxü tigu rü itanagu i cunatü rü guxüma i cutanüxügü. Pema rü perü petawa toxna pexu nax toxna penapuxüxüçax i torü ngëmaxügü —ñanagürügü. ¹⁶Rü yemaacü ga ngîma rü Chaüchóüxütawa ixü rü auxâcuma ngîgürügü nüxü: —Cuma rü tama cuchoxwaxe rü chauxchi cuxai. Rü chautanüxüna cunaxâ i wüxi i dexa i êxüguxü, natürü tama chomaxâ nüxü quixu nax ñuxü ñaxü i ngëma orearü ngâxüga —ngîgürügü. Rü nüma ga Chaüchóü rü ngîxü nangâxüga rü ñanagürü: —Woo chaunatümaxâ rü chauémaxâ rü tama nüxü chixu, rü yexera i cumaxâ rü taxütâma nüxü chixu —ñanagürü. ¹⁷Natürü ga ngîma rü yema 7 ga ngunexü ga nagu napetaexü rü naxütawa íxauxecha, rü nüxü ícaḡxü. Rü yexguma norü 7 ga ngunexüwa nanguxgu, rü düxwa ngîmaxâ nüxü nixu ga yema dexa ga êxüguxüarü ngâxüga. Rü yexguma ga ngîma rü ngîtanüxümaxâ nüxü iyarüxu. ¹⁸Rü yema norü 7 ga ngunexügu ga tauta yanaxücuxgu ga üaxcü, rü nüma ga Piritéutanüxügü rü Chaüchóümaxâ

nüxü nayarüxügü, rü ñanagürügü: —Curü ore i êxüguxü rü ñaxüchiga nixü, “Rü ngëma maixcuraxü rü berurechiga nixü. Rü ngëma poraxü rü aichiga nixü” —ñanagürügü. Rü nüma ga Chaüchóü rü nanangâxü rü ñanagürü: —Choxmax pemaxâ nüxü iyaxu, rü ngëmacax nixü i nüxü pecuâxü i norü ngâxüga —ñanagürü. ¹⁹Rü yexgumatama ga Cori ya Tupanaâxê ya Üünexü rü Chaüchóümaxâ inacuaḡ. Rü nüma ga Chaüchóü rü íane ga Acaróüwa naxü rü 30 ga yatü yexma nayadai. Rü yema napuxüxü ga naxchirumaxâ nüxü nanaxütanü ga yema yatügü ga dexa ga êxüguxüarü ngâxügaxü cuaxgüxü. Rü yemawena ga Chaüchóü rü nuâcuma nanatüchiüçax natáegu. ²⁰Rü yema naxmax ga ngîmaxâ iyangîcü rü ngînatü rü wüxi ga Chaüchóümicüna ngîxü namu.

**Chaüchóü rü búrchicüramaxâ
Piritéutanüxügüxü nadai**

15 ¹Rü ñuxre ga tauemacü nawena ga yema guxchaxü, rü Chaüchóü rü wenaxarü naxmaxçax natáegu ga yexguma tríguarü buxguwa nanguxgu. Rü wüxi ga chibuxacü ngîxü tüxü yéma naga. Rü yexguma yéma nanguxgu rü naḡtixü ñanagürü: —Ngîrü ucapugu chaxücu nax ngîxü íchayadauxüçax i choxmax —ñanagürü. Natürü ga guxema naḡtü rü tama tayaxücuxêë. ²Rü ñatarügü nüxü: —Choma nagu charüxinügu rü marü tama cungîxwaxe rü ngëmacax wüxi i cumücüna ngîxü chamu. Natürü ingexma i ngîeyax i rübumaecü i cumaxü rümemaecü. iRü ngîmaxâ

naxāxmaḡ! —ñatagürü. ³Natürü ga nūma ga Chaũchóũ rü nanu. Rü naḡtũxũ nangāxũ rü ñanagürü tüxũ: —Ñuxma rü taxütáma chaugagu nixĩ i ngēma chixexũ i cutanũxũ i Piritéutanũxũgümaxā chaxũxũ —ñanagürü. ⁴⁻⁵Rü yema ñaxguwena rü ñuxũchi 300 ga ngowagü ínayauxũ rü taxrechigü nügürexũwa nayanaixgü. Rü yemagürexũwa nayangacuchigü ga üxü ga iyauxrane. Rü ñuxũchi Piritéutanũxũgüarü tríguchitaxũwa nayangexgü ga yema ngowagü. Rü yemaacü nixae ga yema trígu ga marü yexma nutaquexexũ rü yema taxüta ibuxgũxũ. Rü ñuxmata norü úbanecügü rü orĩbunecügü rü ta nixae. ⁶Rü nūma ga Piritéutanũxũgü rü naxcaḡ ínicaetanü nax texé tixĩxũ ga guxema yexũ wagüxe. Rü düxwa nüxũ nacuaḡxgü ga Chaũchóũ nax yixĩxũ ga norü numaxā yexũ wagũxũ naḡtügagu, yerü ga naxmaḡ ga Chaũchóũ rü wüxi ga namücüna ngixũ tamu. Rü yemaçax ga nūma ga Piritéutanũxũgü rü tüxũ ínagu ga guxema naḡtũ ngĩmaxā ga yema Chaũchóũ naxmaḡ. ⁷Rü yexguma ga nūma ga Chaũchóũ rü Piritéutanũxũgüxũ ñanagürü: —Ñuxma nax ngexũ pewagũxũ ngĩmaxā i choḡmaḡ rü taxütáma pemaxā icharüngüxmü. Rü yexeraäcü tá pemaxā chanu rü pexũ chadai naxcaḡ i ngēma choḡmaḡmaxā pexũxũ —ñanagürü. ⁸Rü yexgumatama norü numaxā nanadai, rü muxũma ga yema Piritéutanũxũgü rü nayue. Rü yemawena ga Chaũchóũ rü nixũ, rü maḡpüne ga Etáũarü äxmaxũwa nayamaxũ. ⁹Rü nūma ga Piritéutanũxũgü rü nanamu ga ñuxre ga

norü churaragü nax Chaũchóũxũ yanayauxgüxũcaḡ. Rü Yudáarü naanegu nayapegü rü yexma nügü ninu ñuxmata maḡpüneane ga Léiwa nangugü. ¹⁰Rü yema Yudátanũxũ rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Taxacuwa nua pexĩ? —ñanagürügü. Rü nūma ga Piritéutanũxũgü rü nanangāxũgagü rü ñanagürügü: —Chaũchóũwe tangēgü nax tayayaxuxũcaḡ nax naxütanũxũcaḡ ga yema tomaxā naxũxũ —ñanagürügü. ¹¹Rü yemaxũ naxĩnuegu rü 3,000 ga yatügü ga Yudátanũxũ rü Chaũchóũcaḡ nayadaugü nagu ga yema äxmaxũ ga guma maḡpüne ga Etáũwa yemaxũ. Rü Chaũchóũxũ ñanagürügü: —¿Tama ěxna nüxũ cucuaḡ i ngēma Piritéutanũxũgü rü toxũ nax naporamaegüxũ? ¿Rü tüxciũ guxchaxũwa toxũ cungexmagüxēxē? —ñanagürügü. Rü Chaũchóũ nanangāxũga rü ñanagürü: —Choma rü chaxütanü naxcaḡ ga yema chomaxā naxügũxũ —ñanagürü. ¹²⁻¹³Rü nümagü ga Yudátanũxũgü rü nanangāxũgagü rü Chaũchóũxũ ñanagürügü: —Toma nua taxĩ nax cuxũ tarüyauxgüxũcaḡ, rü Piritéutanũxũgüna cuxũ tamügüxũcaḡ —ñanagürügü. Rü nūma ga Chaũchóũ rü nanangāxũga rü ñanagürü: —Marü name. iNatürü chomaxā ipexüga nax taxütáma choḡũ pimáxũ! —ñanagürü. Rü taxre ga napanaxāmaxā nayanaixgü rü yemaacü nayagagü. ¹⁴Rü yexguma Léiwa nangugüga ga yema Chaũchóũxũ iyauxgũxũ, rü nūma ga Piritéutanũxũgü rü taäxēmaxā aita naxüe. Natürü Cori ya Tupanaäxē rü Chaũchóũmaxā inacuḡ, rü yema napanaxā ga namaxā yanaixgüaxũ rü ñoma tünütarüxũ

inacaũgũ rü napũxmexẽwa ínai. ¹⁵Rü yexguma ga Chaũchóũ rü nanayaxu ga wüxi ga búruchicũra ga yexma üxũ ga tauta mea ipaxũ. Rü yemamaxã tüxũ nadai ga 1,000 ga Piritéutanüxũgũ.

.....

Chaũchóũ rü Daríra

16 ⁴Rü yemawena ga Chaũchóũ rü wüxi ga nge ga Daríragu ãégacixũ nangẽxẽ. Rü ngĩma rü Choréxarü tuãchigu ixãchiũ. ⁵Rü nümagü ga yema Piritéutanüxũgüarü ãëxgacügü rü Daríraxütawa naxí rü ñanagürügü ngĩxũ: —iChaũchóũxũ nawomüxẽxẽ, rü nüxna naca nax ngextá ne naxũxũ i ngẽma norü pora, nax ngẽmaãcü nüxũ tariporamaegüxũcax, rü tayayauxgüxũcax, rü tayanajixgüxũcax! Rü wüxichigü i toma rü tá cuxna ngĩxũ taxã i 1100 tachinü i diëru ega cunaxüxgux i ngẽma —ñanagürügü ngĩxũ. ⁶Rü yexguma ga ngĩma rü Chaũchóũxũ ngĩgürügü: —iChomaxã nüxũ ixu nax ngextá ne naxũxũ i ngẽma curü pora! ¿Rü ñuxãcü cuxũ inajixgu nixí i taxuacü cugü íquiwxũ? —ngĩgürügü. ⁷Rü Chaũchóũ ngĩxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Ngëxguma chi 7 i würatüxü i naxchaxmüünaxcax i tauta mea ipagüxũmaxã choxũ yanajixgügu, rü tá íchanaturaãchi rü ngexürüümare tá chixí. ⁸Rü nümagü ga Piritéutanüxũgüarü ãëxgacügü rü Daríraxütawa nanana ga 7 ga würatüxü ga naxchaxmüünaxcax ga tauta ipagüxũ, rü yemamaxã Chaũchóũxũ íyanajix ga Daríra ga yexguma ínapeyane. ⁹Rü naxũpa ga nax yanáiãxũ rü wüxi ga

ucapugu iyacüxgü ga ñuxre ga Piritéutanüxũgü. Rü ñuxmachi aita ixü rü ngĩgürügü: —iPa Chaũchóũx, Piritéutanüxũgü rü cuxcax ínayaxüãchi! —ngĩgürügü. Rü yexguma ga Chaũchóũ rü nanacaũgü ga yema würatüxü ga naxchaxmüünaxcax, ñoma wüxi i napanaxã i marü ixaxürüxũ. Rü yemaacü ga Piritéutanüxũgü rü tama nüxũ nacuxgü ga ngextá nax ne naxũxũ ga norü pora. ¹⁰Rü ga Daríra rü Chaũchóũxũ ngĩgürügü: —Choxũ cuwomüxẽxẽ rü chomaxã quidora. iNatürü i ñuxma rü aixcüma chomaxã nüxũ ixu rü ñuxãcü cuxũ inajixgu nixí i taxuacü cugü íquiwxũ! —ngĩgürügü. ¹¹Rü Chaũchóũ ngĩxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Ngëxguma chi ngexwacaxxũxüchixü i napanaxãmaxã choxü pinajixgügu, rü tá íchanaturaãchi rü ngexürüüxü i duüxürüümare tá chixí —ñanagürü. ¹²Rü yexguma ga Daríra rü wüxi ga ngexwacaxxũxü ga napanaxã iyaxu, rü yemamaxã Chaũchóũxũ íyanajix ga yexguma ínapeyane. Rü noxrirüütama rü wüxi ga ucapugu ñuxre ga Piritéutanüxũgüxũ iyacüxgü. Rü ñuxxüchi ga ngĩma rü aita ixü rü ngĩgürügü: —Pa Chaũchóũx, Piritéutanüxũgü rü cuxcax ínayaxüãchi —ngĩgürügü. Rü yexguma ga Chaũchóũ rü nagu nacaũgü ga yema napanaxã ñoma tünüta ga íxnütaxũgu icaügüxürüxü. ¹³Rü yexguma ga Daríra rü Chaũchóũxũ ngĩgürügü: —Ñuxmarüta wena choxü cuwomüxẽxẽ rü wena chomaxã quidora. iRü chomaxã nüxũ ixu rü taxacü ixüxü nax cuxü ináixũcax! —ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaũchóũ rü ngĩxũ nangãxũga, rü

ñanagürü: —Ngēma tá cuxüxü nixi i 7 cütagu choxü ícumuxüyaexü rü ngēma 7 cüta i chauyae tá ngēma naxchiruarü muruüwa meamatama cunawäxcu. Rü ngëxguma i choma rü tá íchanaturaächi rü ngexürüüxü i duüxürüümare tá chixi —ñanagürü. Rü yexguma ga Daríra rü Chaüchóüxü ipexëxë. Rü 7 cütagu ínamuxü ga nayae nawa ga yema naxchiruarü muruxü. ¹⁴Rü yemawena rü meama inapu ga yema naxchiruarü muruxü. Rü ñuxmachi aita ixü rü ngígürügü: —Pa Chaüchóüx, Piritéutanüxügü rü cuxçax ínayaxüächi —ngígürügü. Rü yexguma nayuxnagü ga Chaüchóü rü nanapu ga yema naxchiruarü muruxü ga nayae nawa nadachapaxaxü. ¹⁵Rü yexguma ga ngíma ga Daríra rü Chaüchóüxü ngígürügü: —Ídorataaxüchixü! ¿Rü ñuxäcü chomaxä nüxü quixu nax cuchoxwaxexü? Rü marü tomaepüxcüna nixi i choxü cuwomüxëxü rü ñomarüta tama chomaxä nüxü quixu nax ngextá ne naxüxü i ngēma curü pora. ¹⁶Rü ngíma ga Daríra rü wüxichigü ga ora nüxü icaxüecha rü yemaçax ga nüma ga Chaüchóü rü nachixeäxë rü düxwa yuxgu nügümaxä narüxínü. ¹⁷Rü düxwa Daríramaxä nüxü nixu rü ñanagürü: —Chorü bucürüwa taxüema choxü tiyoeru, yerü naxüpa ga nax chabuxü rü Tupanacaxtama woe íchaxüxüchi. Natürü ngëxguma chi choxü yayoerugü rü ngëxguma i choma rü tá íchanaturaächi rü ngexürüüxü i duüxürüümare tá chixi —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga Daríra rü nüxü nax nacuáxü rü aixcümáxü ngímaxä nax yaxuxü ga Chaüchóü rü

Piritéutanüxügüarü äëxgacüçax íyacaxëxë, rü ngígürügü: —ÍÑuxmawaxi nua pexi! Erü Chaüchóü rü marü chomaxä nüxü nixu i taxacüwa nax ne naxüxü i norü pora —ngígürügü. Rü yexguma ga Piritéutanüxügüarü äëxgacügü rü yéma naxi ngímaxä ga yema diëru ga ngíxna ngíxü naxuaxügücü. ¹⁹Rü yexguma ga Daríra rü Chaüchóüxü ngígüperemawa inapexëxë. Rü wüxi ga yatüçax ica nax yayoöxüçax ga yema 7 cüta ga nayae. Rü ñuxmachi ga ngíma rü inaxügü ga nax nacuaxüxü. ²⁰Rü aita ixü rü ngígürügü: —Pa Chaüchóüx, Piritéutanüxügü rü cuxçax ínayaxüächi —ngígürügü. Rü nüma ga Chaüchóü rü nabaxüächi rü nagu narüxínü ga yema togü ga ngunexügürüxü nügü nax ínapoxüxü, natürü tama nüxü nacuax ga Cori ya Tupana rü marü nüxna nax yaxügachixü. ²¹Rü yexguma ga nümagü ga Piritéutanüxügü rü nayayauxgü rü nanacaxüxëtügü. Rü íane ga Gáchawa nanagagü ga ngextá cadéna ga bróüchenaxçaxmaxä ínangaxügüäxüwa. Rü poxcupataüarü caerüxüarü dixeguwa nanapuracüxëëgü. ²²Natürü ga yema nayae ga Chaüchóü rü paxama wena naya.

Chaüchóüarü yuxchiga

²³Rü nümagü ga Piritéutanüxügüarü äëxgacügü rü nataaxëgü rü nanaxüchiügü ga Chaüchóüxü nax yayauxgüxü. Rü norü tupana ga Dagóüçax naxüna nadai rü ñuxüchi naxçax ínanagu. Rü ñaäcü nawiyaegü: —Tóru tupana rü taxmexgu nananguxëxë i tóru uanü i Chaüchóü

—ñanagürügü. ²⁴Rü yexguma yema togü ga Piritéutanüxügü nüxü daugügu, rü nümagü rü ta nawiyaegü rü norü tupanaxü nicuaxüxügü rü ñanagürügü: —Törü tupana rü taxmexgu nananguxêxê i törü uanü i Chaüchóü ga törü naanegü chixexêxü rü tamücügü tüxü daixü —ñanagürügü. ²⁵Rü poraâcüxüchi nataâxêgü, rü yemaçax Chaüchóüçax ínacagü nax napexewa nagagüaxüçax rü nagu nax yadauxcüraxügüçax. Rü poxcupataüwa Chaüchóüxü ínagaxüchigü rü norü tupanapatawa nanagagü. Rü taxre ga caxtaarü ngäxümachatexegu nanachixêxêgü. Rü yéma ínüçaxü nayaxixêêgü rü nagu nidauxcüraxügü. ²⁶Rü yexguma ga nüma ga Chaüchóü rü yema buxü ga yapuchigüxüxü ñanagürü: —iYima taxre ga caxtagü ya daa ngutaquexepataüarü ngäxüwa ngêxmagünegu choxü ingixêxê nax yimagü changüxüçax! —ñanagürü. ²⁷Rü guxüma ga Piritéutanüxügüarü âêxgacügü rü nawa nayexmagü ga guma ngutaquexepataxü ga yatüxügümaxä rü ngexügümaxä äâcune. Rü dauxnawa nayexmagü ga 3,000 ga duüxügü ga yéma nüxü rüdaunüxü ga yema Chaüchóügu idauxcüraxügüxü ga ñaxtüchiüwa. ²⁸Rü

yexguma ga nüma ga Chaüchóü rü Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü: —iCuxü chacaçaxü, Pa Corix, rü ñuxmarica choxna nacuçaxächi rü pora choxna naxä nax chaugü chaxütanüxüçax naxçax ga guma taxre ga chauxetü ga Piritéugü choxü caxüne! —ñanagürü. ²⁹Rü ñuxüchi naxmexmaxä naxçax nangógü ga guma taxre ga caxta ga ngäxüwa ügüne ga guma ngutaquexepataxü nagu ütaxüne, rü gumagu ningügü ga naxmexgü. ³⁰Rü aita naxü rü ñanagürü: —iChomaxä wüxigu nayue i Piritéutanüxügü! —ñanagürü. Rü yexguma rü guxüma ga norü poramaxä nüxü nacuxneta ga guma taxre ga caxta. Rü guma ngutaquexepataxü rü naétügu nangu ga yema Piritéutanüxügüarü âêxgacügü, rü guxüma ga duüxügü ga yéma yexmagüxü. Rü yema namaxügu nadaixüarü yexera narümumae ga yema Piritéutanüxügü ga Chaüchóü daixü ga yexguma nayuxgu. ³¹Rü yemawena rü ínangugü ga naeneegü rü natanüxügü ga Chaüchóü. Rü nanayauxgü ga naxüne. Rü nanatü ga Manóa ítáxügu nayataxgü ga Chóra rü Estaüarü ngäxüwa. Rü 20 ga taunecü nixi ga Chaüchóü ga Iraéanecüâxgümaxä inacuçaxü. ....

RUT

(Rux)

Erimeré rü Moáanewa naxü ngímaxã ga naxm̄ax ga Noemí rü nanegü

1 ¹⁻²Rü yexguma Iraéaneciũxgümaxã inacuaxgügu ga yema ãëxgacügü ga guxchaxügiariü mexëëruügiü ga Tupana nüxü unetaxü, rü ínangu ga taxü ga taiya ga guxüma ga yema naanewa. Rü yexgumaüciüxü rü Yudáanewa nayexma ga wüxi ga yatü ga Erimerégu ãégacü ga Beréüariü ïanegu ächiücü. Rü nüma ga Erimeré rü naxm̄ax ga Noemímaxã rü nanegü ga Maróũ rü Querióũmaxã Beréüwa inaxiãchi nax Moáanewa naxiũcax. Rü nümagü rü Efrátaciũx nixigü yerü Efráta nixi ga to ga naéga ga Beréü. Rü Moáanewa nangugü rü yexma nayaxãchiügiü. ³Natürü nüma ga Erimeré ga Noemí ngíte rü yexma Moáanegu nayayu. Rü ngíma ga nam̄ax ga Noemí rü ngíxicatama yéma iyaxü namaxã ga taxre ga ngíne. ⁴⁻⁵Rü yixcüamaxürachigü rü nümagü ga yema taxre ga ngextiüxücü rü Moáaneciũx ga ngexügümaxã nixãx̄m̄ax. Rü wüxi rü Órfa nixi ga ngíéga, rü yema nai rü Rux nixi ga ngíéga. Natürü yexguma 10 ga taunecü ngupetüxguwena, rü nayue ta ga Maróũ rü Querióũ. Rü ngíma ga

Noemí rü ngíxica yéma itax, yerü marü nataxuma ga guma ngínegü rü ngíte.

Beréüwa ixí ga Noemí rü Rux

⁶Rü wüxi ga ngunexügu ga Noemí ga yexguma Moáanewa nayexmayane, rü nüxü ixínü ga guma ngírü ïane ga Beréüwa rü marü nax nataxuxüma ga taiya, yerü Tupana rü namaxã nixãũãchi. ⁷Rü yemacax nagu irüxínü ga Yudáarü naanecax nax natáeguxü. Rü ngíma rü ngíneaxgümaxã nawa íchoxü ga yema nachica ga nagu naxächüüchiréxü ga Moáanewa nax ngíchiüane ga Yudáanewa naxüücax. ⁸⁻⁹Natürü ga namawa rü ngíneaxgüxü ngígürügü: —iËcü pewoegu rü peéxütawa pexí! iRü Cori ya Tupana guxüguma mea pexü ngechaxü yema choxü rü chaunegüxü mea pengechaxüürüxü, rü pexü natauxchaxëã nax wena mea pixãtegüxü, rü ngëmaäcü petaãxëgüxücax! —ngígürügü. Rü ñuxmachi ga Noemí rü wüxi ga chúxumaxã ngíneaxgüxü irümomë. Natürü ga ngíma ga ngíneaxgü rü ixaxeama. ¹⁰Rü ngígürügügü: —Tama. Rü toma rü tá cuchixüanewa cuwe

taruxĩama —ngĩgürügügü. ¹¹Rü ngĩma ga Noemĩ rü ngĩgürügüchigüãma: —iPewoegu, Pa Chauxacügüx! ¿Taxaciüwa chi chowe peruxĩxü? Choma rü marü tagutãma wena chaxãxacü nax wena chaunemaxã pixãtexũcax. ¹²⁻¹³iËcü pechiũcax pewoegu! Choma rü marü chaya rü ngẽmacax taxütãma wena chaxãte. Rü woo chi ñomachitama i chütaxũgu chaxãtegu rü chingĩxgu rü choxũ nangexmagu ya chaunegü ¿rü pema rü chi ípenanguxuxẽẽgügü ñuxmachita nayae nax namaxã pingĩgüxũcax? Rü ngẽma nax ípenanguxuxẽẽgügü rü taguchima pixãtegu. Rü dücax, rü taxucürüwama nixĩ, Pa Chauxacügüx. Rü Cori ya Tupana rü ngúxü choxü ningexẽxẽ, natürü yexera chi changechaũ, rü ngúxü chinge ega chi pexü chadauxgu nax ngúxü pingegügü i pemax —ngĩgürügü. ¹⁴Rü ngĩma ga ngĩneaxgü rü wenaxarü ixaxe. Rü düxwa ga Órfa rü ngĩxẽxü irümoxẽ wüxi ga chúxumaxã, rü ngĩchiũcax itãegu. Natürü ga Rux rü ngĩxẽxütatagutama irüxãũx. ¹⁵Rü yexguma ga Noemĩ rü Ruxü ngĩgürügü: —Dücax i ngẽma nai i chaunex rü ngĩchiũcax rü ngĩrü tupanagücax itãegu. iËcü ngĩwe rüxü! —ngĩgürügü. ¹⁶Natürü ngĩma ga Rux rü ngĩxü ingãxũga rü ngĩgürügü: —iTaxú i choxü cucaaxũxü nax cuxna chixügachixũcax, rü cuxna chatãeguxũcax! Erü ngextã ícuxũxüwa rü ngẽma tá chaxü, rü ngextã ícupexüwa rü ngẽxma tá chape. Curü ñane rü chorü ñane tá nixĩ, rü yimã curü Tupana, rü chorü Tupana tá nixĩ. ¹⁷Rü ngextã ícuyuxũgu rü ngẽxma tá chayu, rü ngẽxma tá chatax. Rü Cori ya Tupana

choxü poxcu ega tauta chayuyane cuxna chixügachigu, erü yuxicatama nixĩ i yigüna tüxü ixĩgachixẽxũ —ngĩgürügü. ¹⁸Rü yexguma Noemĩ nüxü cuaxgu ga Rux rü aixcüma ngĩwe nax naxũxchaũxü, rü marü tama yemamaxã ngĩxü ichixewe. ¹⁹Rü yemaacü ga yema taxre rü ngĩgümaxã namagu ixĩ, rü ñuxmata Beréüwa nangugü. Rü yexguma Beréügu nachocuxgu, rü guxũma ga yema duũxũgü rü nabaixãchiãegü. Rü yema ñanecüãx ga ngexũgü rü ngĩgürügügü: —¿Tama ãna ñaa iyixĩ i Noemĩ? —ngĩgürügügü. ²⁰Natürü ga ngĩma rü inangãxü rü ngĩgürügü: —iTaxú i “Noemĩ” ñaperügü choxü! iRü name nixĩ i “Mára” ñapegürü choxü! Erü Tupana ya guxãtũwa ngẽxmacü rü taxü i guxchaxü choxna naxã. (Rü ngẽma naéga i Noemĩ rü Taãxẽcü ñaxũchiga nixĩ. Natürü ngẽma naéga i “Mára” rü Taguma Taãxẽcü ñaxũchiga nixĩ.) ²¹Ãacumexãcüma nua íchaxũxü, rü ngeãcumexãcüma chatãegu, erü ngẽmaacü nanaxwaxe ya Cori ya Tupana. ¿Rü tüxcüü Noemĩmaxã choxü pixu, ega ngẽxguma Cori ya Tupana ya guxũxüma cuacü choxü poxcuxgu rü ngechaxü choxna ãxgu? —ngĩgürügü. ²²Rü yemaacü nixĩ ga Noemĩ ga Moáanewa natãeguxü ngĩmaxã ga ngĩneax ga Rux ga Moáanecüãx ixĩcü. Rü chebãdaarü buxüwa nangu ga yexguma Beréüwa nangugügu.

Rux rü Boáanewa iyexma

2 ¹Rü Noemĩ rü ngĩxü nayexma ga wüxi ga ngĩtanũxü ga ngĩte ga Erimerétanũxü ixĩcü ga Boógu ãégacü.

Rü gumá rü wüxi ga diêruãxũchicü nixĩ rü guxãma nüxũ cuácü nixĩ. ²Rü wüxi ga ngunexũgu ga Rux rü Noemíxũ ngĩgürügü: —Chebádachitaũwa tá chaxũ, rü ngürüächi ngêxma tá nüxũ chayangau i wüxi i buxetatanüxũ i choxũ nadexêxũ i ngêma chebáda i nawe iyietanüxũ —ngĩgürügü. Rü yexguma ga Noemí rü ngĩgürügü ngĩxũ: —Marü name Pa Chauxacüx. iÊcü ngêma naxü rü naxü i ngêma nüxũ quixuxũ! —ngĩgürügü. ³Rü yexguma ga Rux rü wüxi ga naanewa ixü rü yema buxetatanüxũgüwe iyadeetanü ga chebádayaxa ga yéma iyietanüxũ. Rü megu ingu yerü yema naane rü Boó ga Erimerétanüxũarü nixĩ. ⁴Rü yexguma Rux yéma yexmayane rü nüma ga Boó rü ínangu ga Beréüwa nax ne naxüxũ, rü yema naanewa ínayadau. Rü yema buxetatanüxũgüxũ narümoxê rü ñanagürü: —iCori ya Tupana pexütawa ngexmax! —ñanagürü. Rü nüma ga buxetatanüxũgü rü nanangãxũgagü rü ñanagürügü: —iCori ya Tupana cuxũ rüngüxêxê! —ñanagürügü. ⁵Rü ñuxmachi ga Boó rü yema buxetatanüxũgüeruna naca, rü ñanagürü: —¿Texétanüxũ iyixĩ i ngéa pacü? —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga buxetatanüxũgüeru rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Moáanecüãx iyixĩ, rü Noemímaxã Moáanewa ne íxü. ⁷Rü choxna ica nax ngêma buxetatanüxũgüwe chebádayaxa nax yadeetanüxũcax. Rü paçmamacürüwa inaxügü nax napuracüxũ, rü ñuxmatama nixĩ i paxaãchi inangüxũ —ñanagürü. ⁸Rü yexguma ga nüma ga Boó rü Ruxü ñanagürü: —Pa Chauxacüx iirüxinü, rü

tama chanaxwaxe i to i naanewa cuyabuxeta! iNuxãtama rüxãũx natanügu i chauxütaxügü! ⁹iRü ñuxüchi nawe rüxü i ngêma buxetatanüxũgü ega ngêxguma nüxũ cudauxgu i ngextá nax napuracüexü! Erü marü nüxna chaxãga i ngêma chorü duũxügü nax taxuxüma cuxũ chixewexücax. Rü ngêxguma quitaxawaxgu irü ngêma dexapaũgüwa naxü rü ngêma dexá i nüma nayauxgüxüwa naxaxe! —ñanagürü. ¹⁰Rü ngíma ga Rux rü Boópexegu inangücuchi rü nüxna ica, rü ngĩgürügü: —¿Taxacü chowa cudadu eçax chomaxã cumecümaxü i choma nax to i nachixüanecüãxmare nax chixixü? —ngĩgürügü. ¹¹Rü nüma ga Boó rü ngĩxũ nangãxũ, rü ñanagürü: —Choma rü meama nüxü chacuax ga ñuxãcü ngĩxũ nax cungechaũxü ga cuxé nawena ga cute ga cuxna yücü. Rü ngêxgumarüxü ta meama nüxü chacuax ga tüxna nax quixüxü ga cunatü rü cué, rü curü naane nax nuxã totanügu cuyaxãchiũxücax ga woo tama toxü cucuáxü ga cumax. ¹²iRü Tupana cuxũ naxütanü i ngêma! iRü nüma ya Cori ya Iraéanecüãxgüaru Tupana ga norü ngüxêcax cudadü cuxü naxütanü naxcax ga guxüma ga yema mexü ga cuxüxü! —ñanagürü. ¹³Rü ngíma rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Cuma rü poraãcü chomaxã cumecümaxüchi, rü ngêma curü ore rü choxü nataãxêxêxê. Erü cuma rü choxü cungechaũãcüma chomaxã quidexa nax woo tama wüxi i cuxütaxü chixixü —ngĩgürügü. ¹⁴Rü yexguma chibüaru orawa nanguxgu, rü nüma ga Boó rü ngĩxcax naca ga Rux, rü ñanagürü ngĩxü: —iNua naxü rü tomaxã

nua nachibü! —ñanagürü. Rū ngīma ga Rux rü yema buxetatanüxügütanüwa irüto. Rū nüma ga Boó rü taxüma ga õna ngīpexegu naxú. Rū ngīma rü meama ichibü ñuxmata ngixú iyaxü. ¹⁵Rü yexguma wenaxarü buxetawa naxixgu, rü nüma ga Boó rü norü duüxügüna naxāga rü ñanagürü: —Marü name nax ngīma rü ta chebádayaxa ta nadexü. iRü taxú i ngixna peyanuxüxü! ¹⁶iRü woetama ngixcax ngéma peyayixetanüxëxë nax ngīma rü yadeetanüxüçax! iRü taxú i ngixna penachuxuxü! —ñanagürü. ¹⁷Rü ngīma ga Rux rü Boóanewa chebádayaxa ta ide ñuxmata nachütamare. Rü norü yá ga yema chebáda rü 20 quíruarü yexera nixí ga yexguma marü nabuxāxgu. ¹⁸Rü ñuxüchi guma ñanecax itáegu rü íyangepúxü ga yema chebáda rü ngixëxü iyawex. Rü yemawena rü inayaxu ga yema ngīwemü ga iyaxüxü rü ngixë ga Noemína inaxā. ¹⁹Rü ngixë ga Noemí rü ngixna ica, rü ngīgürügü: —¿Ngextá nixí icuyapuracüxü i ngewax? ¿Rü ngextá nixí i muxü i chebádayaxa ta cudexü? iRü poraäcü Tupana nüxü rüngüxëxë ya yimá duü ya cuxü rüngüxëëcü! —ngīgürügü. Rü ngīma ga Rux rü ngixëxü ingāxü rü nüxü iyaxu ga Boóanewa nax yixixü ga chebádayaxa ta nadexü. ²⁰Rü ngīma ga Noemí rü ngixü ingāxü rü ngīgürügü: —iTupana nüxü rüngüxëxë ya yimá duü! Rü nüma ya Tupana rü tamaxā namecüma i ñuxmax rü guma cute ga marü yucümaxā rü ta namecüma. Erü yimá yatü ya Boó rü wüxi i tatanüxü nixí rü ngëmacax nixí i nagu nanguxü

nax tüxü nangüxëëxü rü tüxna nadauxü —ngīgürügü. ²¹Rü ngīma ga Rux rü nüxü iyaxuchigüāma rü ngīgürügü: —Rü chomaxā nüxü nixu nax naxütaxügümaxā chapuracüxü ñuxmatáta nagú i buxetaarü puracü —ngīgürügü. ²²Rü yexguma ga Noemí rü ngīeaxü ingāxü rü ngīgürügü: —Marü name, Pa Chauxacüx, nax naxütaxügüxü curüngüxëëxü. Rü tama chanaxwaxë i togüanewamare cuxü nax taxuxüma cuxü chixewexüçax —ngīgürügü. ²³Rü yemacax ga ngīma ga Rux rü nawe irixü ga Boóxütaxügü nax chebádayaxa ta nadexü ñuxmata nagú ga nax yabuxgüāxü ga chebáda rü trígu. Rü yemaacü ipuracü ga yexguma ngixë ga Noemíxütawa nayexmayane.

Boó rü Ruxmaxā namecüma

3 ¹Rü wüxi ga ngunexügu ga Noemí rü Ruxü ngīgürügü: —Pa Chauxacüx, choma rü tá cuxü naxcax chadau ya wüxi ya cute ya taaxë tá cuxna äcü. ²Rü dücax, rü yimá tatanüxü ya Boó ya naxütawa cupuracücü, rü ñoma i chütaxügu rü tá naanewa naxü nax ngéma chebáda iyabuxuchitexexüçax. ³Rü ñuxma rü chanaxwaxë i cunaxü i ngéma tá cumaxā nüxü chixuxü. iRü naxaiya rü cugü napumáraxüne rü nagu icux i ngéma cuxchiru rü rümemaxü, rü ngéma naanewa naxü! iNatürü taxütáma cugü nüxü cucuaxëxë nax texé quixixü naxüpa nax yanguxü nax nachibüxü rü naxaxexü i nüma i Boó! ⁴iRü mea nangugü nax ngexta yixixü i nacaxü nax napexüçax! iRü ngéma ínacaxüwa naxü rü inangegücutü rü ngëxma naca

nacutüguama! Rû nümatátama nixí cumaxâ nüxü yaxuxü nax taxacü tá cuxüxü —ngîgürügü. ⁵Rû ngîma ga Rux rû Noemíxü ingâxü rû ngîgürügü: —Marü tá chanaxü i guxüma i ngêma chomaxâ nüxü quixuxü —ngîgürügü. ⁶Rû ngîma ga Rux rû naanewa ixü, rû inaxü ga guxüma ga yema ngîxê ngîmaxâ nüxü ixuxü. ⁷Rû yexguma marü chibüwa yanguxgu ga Boó, rû inachi rû nataãxê rû ñuxüchi yexma äuxchitaxü ga chebádaxütägu nayaca nax yexma napexüçax. Rû yixcamaxüra rû ngîma ga Rux rû bexma naxçax iyaxü rû ínanangegücutü rû yexma ica. ⁸Rû nüma ga Boó rû ngürüächi ngâxüçüxü pewa nabajxâchi. Rû yexguma nangüeguxgu rû ngîmaxâ nayarüña. Rû nüxü nicuaxâchi ga wüxi ga nge nacutüwaama yexmaxü. ⁹Rû ngîxna naca rû ñanagürü: —¿Texê quixí i cumax? —ñanagürü. Rû ngîma rû inangâxü rû ngîgürügü: —Choma nixí i Rux, rû cuma nixí i chautanüxüxüchi quixíxü. Rû ngêmacax cugu nangu nax cumaxü choxü quixíxêxü ngêma Tupanaarü mugü nüxü ixuxürüxü —ngîgürügü. ¹⁰Rû yexguma ga nüma ga Boó rû ñanagürü: —iCori ya Tupana cuxü rüngüxêxê! Rû ñuxmawaxi nixí i mea cunangoxêxê nax aixcüma nüxü cungechaüxü ga guma cute ga marü yucü, erü choxü cuyaxu cutexü i choma i cutetanüxü nax chixíxü. Rû tama naxçax cudau ya wüxi ya cute ya choxü rüngextüxümaecü ya diêruácü, rû woo tama diêruácü. ¹¹iRû taxú i cumuüxü, Pa Chauçacü! Erü guxüma i duüxügü i daa chorü íanecüçax rû marü nüxü nacuaxgu rû cuma rû wüxi i nge i mecü

nax quixíxü. Rû ngêmacax i choma rû tá chanaxü i ngêma choxna naxçax cucaxü. ¹²Natürü nangexma i wüxi i guxchaxü. Rû aixcüma nixí i cutanüxü chixíxü i chomax, natürü nangexma i to i chorü yexera cutanüxüxüchi ixíxü. ¹³iËcü nuxâ rüxâüx i ñoma i chütaxügu! Rû moxü paxmama rû tá ngêma to i cutanüxümaxâ chidexa rû ngoxi cumaxâ naxâxmaçhaü. Rû ngêxguma nanaxwaxegu nax cumaxâ naxâmaxü rû marü name nax ngêmaäcü yixíxü, erü nüma rû chorü yexera cutanüxüxüchi nixí. Natürü ngêxguma tama nanaxwaxegu, rû Tupanaégagu cumaxâ nüxü chixu nax choma tá cumaxâ chaxâmaxü. iËcü nape rû nuxâ ingunexü! —ñanagürü. ¹⁴Rû ngîma ga Rux rû yexma ipe, rû Boócutüguama ica rû yexma iyangunexü. Rû moxüäcü taxütâma yangóonexüchigu rû íruda yerü yema ñanagürü ngíxü ga Boó: “Tama chanaxwaxe nax texê nüxü nacuáxü i nua chauanewa nax cuxüxü i chebáda íyabuxuchitexegüxüwa”, ñanagürü. ¹⁵Rû yexguma marü inaxüächichaxüxgu ga Rux, rû nüma ga Boó rû ñanagürü ngíxü: —iËcü ínacuxuchi i ngêma curü deyuchiru rû mea nüxü ingí! —ñanagürü. Rû ngîma ga Rux rû mea nüxü iyangí ga yema ngírü deyuchiru, rû nüma ga Boó rû yema ngírü deyuchirugu ngíxü nanagü ga 40 quíru naguxü ga chebáda. Rû ñuxüchi ngíxü narüngüxê ga ngítétügu nax naxúnagüpüüxü. Rû ngîma rû yemamaxâ íanecax itáegu. ¹⁶Rû yexguma ngíxêxütawa nanguxgu ga Rux, rû ngíxê ngíxna taca rû ngîgürügü: —¿Nuxäcü cuxü nangupetüxü, Pa

Chauxacüx? —ngĩgürügü. Rũ ngĩma ga Rux rü nüxũ iyaxu ga guxũma ga ñuxãcü ngĩxũ nax nangũxẽxũ ga gumá Boó. ¹⁷Rũ ñuxũchi ngĩgürügü ta: —Rũ choxna nanaxã i guxũma i ñaa chebáda, rü ñuxũchi choxũ ñanagürü: “Tama name i ngeãcumexẽãcüma cuxẽcax cutãegu”, ñanagürü. ¹⁸Rũ yexguma ga ngĩma ga Noemí rü ngĩgürügü: —Ñuxma Pa Chauxacüx, rü name nixĩ i mea ícunanguxẽxẽ nax ñuxãcü tá nangupetüxũ i ngẽma cumaxã nüxũ yaxuxũ. Erü nüma ya Boó rü taxütáma nanangexrü ega tama namexẽãgu i ngẽma cumaxã nüxũ yaxuxũ. Rũ nüma rü ñuxmatátama nixĩ i namexẽãxũ —ngĩgürügü.

Boó rü Ruxmaxã naxãxmaç

4 ¹Rũ nüma ga Boó rü guma ñanearü ücuchicawa nayarüto yerü yéma nixĩ ga guxũma ga duũxũgü nachopetüxũ rü namexẽãxũ ga norü guxchaxũgü. Rũ yexguma yéma natoyane rü yéma naxüpetü ga guma natanücü ga Boó Ruxmaxã nüxũ yaxucü. Rũ nüma ga Boó rü naxcax naca rü ñanagürü nüxũ: —iDücaç, nua chauxütawa naxü rü írüto, rü paxaãchi tá tidexagü! —ñanagürü. Rũ nüma ga yema natanücü rü yéma naxü, rü naxütawa nayarüto. ²Rũ nüma ga Boó rü naxcax naca ga 10 ga ãexgacügü ga guma ñanecüãx ixĩgüxũ, rü yemagü rü ta ñanatogüxẽxẽ nax nümagü rü ta ñnütanüxü yixĩgüxũcax. ³Rũ nüma ga Boó rü gumá natanücüxũ ñanagürü: —Ngẽma Noemí ga Moánewa táegucü rü namaxã itaxechaũ i ngĩrü naane ga gumá tatanücü ga Erimeréarü ixĩxũ. ⁴Rũ

cumaxã nüxũ chixu nax nüxũ cucuãxũcax i ngẽmachiga. Rũ ngẽxguma cuxũ nangüchaũgu nax naxcax cutaxexũ rü name nixĩ i ñuxmatama naxcax cutaxe napexewa i ñaa ãexgacügü i ñnütanüxüruxü ixĩgüxũ. Erü cuma nixĩ i chorü yexera natanücü quixĩxũ ya Erimeré, rü ngẽmacax cuxna naxü nax naxcax cutaxexũ i ngẽma naane. Natürü ngẽxguma cuma tama naxcax cutaxegu, rü ichomaxã nüxũ ixu! Erü choma nixĩ i cuweama chaxixũ nax choxna naxixũ i ngẽma naane —ñanagürü. Rũ yexguma nüma ga gumá natanücü rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽmãacüx, naxcax chataxe tá —ñanagürü. ⁵Rũ yexguma ga Boó rü ñanagürü: —Rũ ngẽxguma Noemíxütawa naxcax cutaxegu i ngẽma naane rü cuxna naxü ta nax Ruxmaxã cuxãmaxũ, nax ngẽmaãcü naxãxacüxũcax, rü yimã ngĩne rü tauxeta i ngĩtechicüxü nüxna naxüxũcax i ngẽma naane —ñanagürü. ⁶Rũ yemaxũ naxĩnúgu ga guma natanücü rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ega ngẽmaãcü yixĩgu, rü taxuacüma naxcax chataxe, erü chi ngẽxguma naxcax chataxegu rü ngẽma choxna üxũ i naane rü chi ta ngĩnena naxüe. Rũ aixcüma cumaxã nüxũ chixu rü icuma naxcax nataxe! —ñanagürü. ⁷Rũ woetama nüxcüma nixĩ ga Iraétanüxũgü rü yexguma taxacü ga nüxna üxũ natanüxũna naxãxgu, rü ínacuãxichi ga wüxicutü ga norü chapatu rü yema to ga natanüxũna nanaxã. Rũ yemawa nixĩ ga duũxũgüxũ nüxũ nacuãxẽxũ ga aixcüma nügüna nax naxãgüãxũ. ⁸Rũ yemacax ga nüma ga Boótanücü rü ínacuãxichi ga wüxicutü ga norü

chapatu rü Boóna nanaxã rü ñanagürü nüxũ: —iCuma naxçax nataxe i ngẽma naane! —ñanagürü. ⁹Rü yexguma nüma ga Boó rü ñanagürü nüxũ ga yema ãëxgacügü ga ñüetanüxüruxũ ixigüxũ, rü yema togü ga yema irüdaunüxũ: —Guxãma i pemagü i ñuxma nua rüdaunüxe, rü pema nixĩ i nüxũ pexĩnüexũ nax choma ngixũ naxçax chataxexũ i Noemí i ngẽma naane ga Erimeréarü, rü Querióüarü, rü Maróüarü ixixũ. ¹⁰Rü ngëxgumarüxũ ta nüxũ pexĩnüe nax ngixũ chayaxuxũ i ngẽma yutecü i Moáanecüax i Rux nax ngẽmaäcü naxãxacüxüçax rü yimá ngĩne rü guma tauxeta ngĩte ga Maróüchicüxü nüxna naxüxüçax i ngẽma naane —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga yema ãëxgacügü rü guxüma ga yema duüxüügü ga yema irüdaunüxũ rü nanangãxüga rü ñanagürügü: —Aixcüma toma nixĩ i nua itarüdaunüxũ rü itarüxĩnüexũ. Rü nüma ya Tupana i ñuxma cuxna imucü i ñaa nge, rü tanaxwaxe i ngixũ narüngüxë nax naxãxacüxüçax ngixrüxũ ga Raquél rü Léa ga ngĩwa ne ixĩcü i guxãma i yixema i Iraétanüxüügü. Rü cumax, Pa Boóx irü Tupana cuxũ rüngüxëxë nax wüxi ya yatü ya duüxüügüpepexewa mecü quixixũ i nua Beréüwa i Efrátawa! ¹²iRü Cori ya Tupana cuxna namugü i muxü i cunegü ngĩwa i ñaa nge, rü yamu i cutanüxüügü yexgumarüxũ ga nax yamuxũ ga nanegü ga guma Fáre ga Yudá nane ixĩcü ga Tamáwaücü! —ñanagürügü. ¹³Rü yemaacü nixĩ ga

Boó rü Ruxmaxã naxãmaxũ. Rü Tupana rü ngixna nanamu ga wüxi ga ngĩne. ¹⁴Rü yexguma ga yema ngexüügü ga guma ñanecüax rü Noemíxũ ngigürügügü: —Namecümaxüchi nixĩ ya Tupana erü marü cuxũ nanangexmaxëxë ya daa cutaxa. Rü chierü natáchigagu i Iraéanecüaxgütanüwa. ¹⁵Rü nüma tá nixĩ i cuxũ nataãxëxëxü rü cuxna nadauxũ i ngëxguma cuyaxgu, erü ngẽma cuneax i cuxũ ngechaüxüchicü ngĩne nixĩ. Rü ngĩma rü cuxũ ime i norü yexera ya 7 ya cunegü ega chi ngëxgumaepüx cuxũ ngëxmaxgu —ngigürügügü. ¹⁶Rü ngĩma ga Noemí rü tüxũ iyaxu rü tüxũ iyaxëxë ga guxema ngĩtaxa. ¹⁷Rü yemaxü nadaugüga ga yema togü ga ngexüügü ga ngĩrü ngaicamagu ächiügüxũ rü ngigürügü: —Wüxi ya ngĩtaxa ngixü nabu i Noemí —ngigürügügü. Rü Obégu inaxüégagü. Rü guma Obé nixĩ ga Ichaí nanatü rü ãëxgacü ga Dabíarü oxĩ ixĩcü.

Äëxgacü ga Dabíarü oxigüchiga

¹⁸⁻²²Ñaa oxigü nixĩ ga Boóarü oxigü ixigüxũ: Rü Fáre rü Eróü nanatü tixĩ, rü Eróü rü Ráü nanatü tixĩ. Rü Ráü rü Aminadá nanatü tixĩ, rü Aminadá rü Naachóü nanatü tixĩ. Rü Naachóü rü Chamóü nanatü tixĩ, rü Chamóü rü Boó nanatü tixĩ. Rü Boó rü Obé nanatü tixĩ, rü guma Obé rü Ichaí nanatü tixĩ, rü nüma ga Ichaí rü Dabí nanatü tixĩ.

1 SAMUEL

(1 Chamué)

Tupana rü Ánaxũ narüngũxêê nax naxãxacũcãx

1 ¹Rü nayexma ga wüxi ga duũ ga Ercánagu ãégacü. Rü nüma rü Efraítanũxũ nixĩ rü ïane ga Ramágu naxãchiũ. Rü guma ïane rü máxpũxanexũ ga Efraíwa nayexma. Rü nüma ga Ercána rü Yeruáũ nane nixĩ, rü Yeruáũ rü Eriú nane nixĩ, rü Eriú rü Tóu nane nixĩ, rü Tóu rü Chúx nane nixĩ. ²Rü guma Ercána rü nüxũ iyexma ga taxre ga naxmãx. Rü wüxi ga naxmãx rü Ána nixĩ ga ngíéga, rü yema nai ga naxmãx rü Peniná nixĩ ga ngíéga. Rü yema naxmãx ga Peniná rü ixãxacü, natürü ga yema naxmãx ga Ána rü ingexacü. ³Rü guxcüma ga taunecügu rü nüma ga Ercána rü wüxi gu naxmãxgümaxã guma ïane ga Chíruwa naxũxũ nax Tupana ya guxãétüwa ngêxmacũxũ yacuãxũxũcãx, rü naxcãx yamáaxũcãx rü yaguaxũcãx ga norü ãmare. Rü guma ïanewa nayexma ga wüxi ga chacherdóte ga Eriú ãégacü. Rü nüma rü nüxũ nayexma ga taxre ga nanegü ga chacherdótegu ixĩgũxũ. Rü wüxi rü Oní nixĩ ga naéga, rü yema to

rü Finée nixĩ ga naéga. ⁴Rü yexguma Ercána norü ãmare Tupanana naxãxgu, rü naxmãx ga Peniná rü ngĩxũ naxüarü ãmareãx, rü ga naxacügu rü ta nayaxüarü ãmareãx. ⁵Natürü ga naxmãx ga Ána rü taxre ga ãmare ngĩxna naxã yerü poraãcü ngĩxũ nangechaũ woo Tupana ngĩxũ nax ngexacũxêxũ. ⁶Rü yema nax nangexacũxũcãx ga Ána, rü ngĩma ga Peniná rü guxũguma Ánagu iyadauxcüraxũ rü ngĩxũ icugü. ⁷Rü guxcüma ga taunecügu ga yexguma Tupanapatawa naxĩxũgu rü ngĩma ga Peniná rü yemaacü Ánaxũ icugüãxũ. Rü yemaçax ga Ána rü ngĩgümaxã ingechaũ rü ixaxu rü tama ichibüchaũ. ⁸Rü nüma ga Ercána rü naxmãx ga Ánana naca rü ñanagürü ngĩxũ: —¿Taxacũcãx cuxaxu? ¿Rü taxacũcãx cungechaũ rü tama cuchibü? ¿Tama êxna i choma rü 10 ya cunearü yexera cuxũ chamexũ? —ñanagürü. ⁹Rü yexguma ïane ga Chíruwa nayexmagügu, rü wüxi ga yáuanecü ga chibüwena rü ngĩma ga Ána rü Tupanapatawa ixü. Rü nüma ga chacherdóte ga Eriú rü norü tochicaxũ ga nawa natoouxüwa narüto ga Tupanapataarü ñãxarü ngaicamána.

¹⁰Rü ngîma ga Ána rü poraãcü ixaxu, rü ngîgûmaxã ingechaũ, rü yemaacü iyumüxê, rü Tupanana ica. ¹¹Rü ngîrû yumüxêwa rü Tupanamaxã ixuneta rü ngîgürügü: —Pa Tupana ya Daxüwa Ngêxmacüx, rü ngêxguma chi nüxü cucuaxgu nax ñuxãcü ngúxü nax chingexü naxçax i ngêma nax changexacüxü irü choxü nüxü naxînú i ñaa chorü yumüxê, rü choxna namu ya wüxi ya chaune! Rü yimá rü tá cuxna chanamu nax cuxrûxü yixîxüçax. Rü ngêma norü cuaxruxü nax aixcûma cuxna chanamuxü rü tagutáma niyoeru —ngîgürügü. ¹²Rü ngîma ga Ána rü imáarü yumüxêãx nax Tupanamaxã yadexaxü, rü nüma ga Erí rü ngîãxgu nadawenü. ¹³Rü ngîma rü ngîãxêwa iyumüxê, rü tama nüxü taxînú ga ngîga. Rü ngîãxicatama nixí ga ixîaxcüüxü. Rü yemaçax ga Erí rü nagu narüxînú ga nax nangãxüxü. ¹⁴Rü ñanagürü ngîxü: —¿Ñuxãcü i ngãxãcü nua cuxüxü? iRü marütama nax cungãxechaxü! —ñanagürü ngîxü. ¹⁵Rü ngîma ga Ána rü inangãxü rü ngîgürügü: —Tama nixí i changãxüxü, Pa Corix. Tama nixí i taxacü rü axchiü i ngúchiáxü rüexna bínu ya ngúchiacü chayaxaxüxü. Rü ngêma choxü ngupetüxü nixí nax changexacüxü rü ngêmacax changechaũ, rü Tupanamaxã nüxü chixuxü i ngêma guxchaxü. ¹⁶iRü taxú i nagu curüxînúxü rü choma rü wüxi i nge i chixecü chixîxü! Rü guxüma i ñaa ngunexügiügu rü íchayumüxê naxçax i ngêma chorü oégaãxê rü íxachiãxê —ngîgürügü. ¹⁷Rü yexguma ga Erí rü ngîxü nangãxü rü ñanagürü: —iËcü taãxêãcü natáegu! iRü nüma ya

Iraéanecüãxgiarü Tupana rü cuxna naxãã i ngêma nüxna naxçax cucaxaxü! —ñanagürü. ¹⁸Rü ngîma ga Ána rü inangãxü rü ngîgürügü: —Moxêxüchi naxçax i ngêma dexa —ngîgürügü. Rü ñuxüchi itáegu rü iyachibü rü marü taguma wena ingechaũ. ¹⁹Rü moxüãcü rü nangunetüxüegü ga Tupanapatawa nax naxîxü nax nüxü yanacuaxüügiüxüçax. Rü yemawena rü napataçax nawoegu ga ñane ga Ramáwa. Rü nüma ga Ercána rü naxmãx ga Ánaxü nape. Rü nüma ga Tupana rü nanangãxü ga ngîrû yumüxê. ²⁰Rü yemaçax ga Ána rü ixãxacü. Rü yexguma nawa nanguxgu ga nax nabuxü ga guma ngîne, rü inaxüéga rü Chamué nixí ga naéga yerü Tupanana naxçax ica. Rü ngêma naéga rü “Naxçax ínacaxacü”, ñaxüchiga nixí. ²¹Rü guma nai ga taunecügu rü nüma ga Ercána rü naxmãx ga Peninámaxã rü guxüma ga naxacügiümaxã rü ñane ga Chíruwa naxí nax Tupanana yéma yaxããxüçax ga norü ámaregü, rü nüxü yanacuaxüügiüxüçax yema guxcüma ga taunecügu naxüüxürüxü. ²²Natürü ga naxmãx ga Ána rü tama yéma ixü, rü ngîgürügü nüxü ga ngîte: —Taxütáma ngêma chaxü i choma ñuxmatáta yamaie ya daa bucü. Rü ngêxgumaxica tá nixí i ngêma chanagaxü nax Cori ya Tupanana chayamuxüçax rü ngêxma nax yanaxãxüxüchixüçax —ngîgürügü. ²³Rü nüma ga ngîte ga Ercána rü ngîxü nangãxü rü ñanagürü: —iËcü naxü i ngêma cuma nagu curüxîniügu rümexü! Rü marü name i nuxã curüxãxü rü ñuxmatata cuyamaie ya yimá cune nax ngêmaãcü yanguxêãxüçax i norü

ngúchaũ ya Cori ya Tupana. Rũ yemaacũ ga ngĩma rũ yexma irũxãũx, rũ inayaxẽxẽ ga guma ngĩne rũ ñuxmatata yamaie. ²⁴Rũ yexguma marũ yamaieãguwena ga guma bucũ rũ Cori ya Tupanapatawa inaga ga ãane ga Chĩruwa. Rũ yexgumarũxũ ta yéma inagagũ ga tomaepũx ga wocaxacũ ga iyatũxũ, rũ wũxiwetaxũ ga trĩgu, rũ wũxi ga tũxũacu ga bĩnu. ²⁵Rũ yexguma wũxi ga wocaxacũ Tupanacax yamãxgũguwena, rũ chacherdóte ga Erĩna nayamugũ ga guma bucũ. ²⁶Rũ ngĩma ga Ána rũ ngĩgürügũ nüxũ ga guma chacherdóte: —Pa Corix ¿choxũ cucuaxũ yixĩxũ? Rũ choma nixĩ ga yema nge ga ũpa cupexewa Tupanana chacaxaxũ chorũ yumũxẽwa. ²⁷Rũ nüxna chacaxaxũ nax choxna namuaxũcax ya daa chaune, rũ nüma rũ marũ choxũ nangãxũ ga yema naxcax íchacaxaxũ. ²⁸Rũ ngẽmacax i ñuxma rũ nua cuxũtawá chana ga daa chaune nax nüxna chayamuxũchixũcax ya Tupana —ngĩgürügũ. Rũ ñuxũchi ga nüma ga Erĩ rũ ñaxtũanegu nayangũcuchi rũ Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũ.

Ánaarũ yumũxẽ

2 ¹Rũ ñaãcũ iyumũxẽ ga Ána: —Pa Corix, rũ poraãcũ cumaxã chataãxẽ erũ choxna cunamu ya chaune. Rũ ñuxma rũ choxũ natauxcha nax chanangãxũgaxũ i ngẽma choxũ cugũexũ erũ cuma choxũ curũngũxẽ. Rũ ngẽmacax chataãxẽxũchi. ²Rũ tataxuma ya texé ya curũxũ ũunexe, Pa Corix. Rũ tataxuma ya texé curũxũ duũxẽgũna dáuxe, Pa Torũ Tupanax. Rũ

nataxuma i taxacũ i cuxũ rüyexeraxũ —ngĩgürügũ.

.....

¹¹Rũ ñuxũchi nüma ga Ercána rũ naxacũãxgũ rũ naxmãxgũmaxã napatacax nawoegu ga ãane ga Ramáwa. Natürũ nüma ga guma nane ga bucũ rũ yexma chacherdóte ga Erĩxũtagu narũxãũx nax yéma Cori ya Tupanaaxũ napuracũxũcax.

.....

Chamuéxũ nayaxu ga Cori ya Tupana

¹⁸Rũ nüma ga guma bucũ ga Chamué rũ niyachigũ rũ Cori ya Tupanaaxũ napuracũ. Rũ naxchiru rũ chacherdótegũchirurũxũ nixĩ nax línuchinaxcax yixĩxũ. ¹⁹Rũ wũxichigũ ga taunecũgu ga yexguma norũ mamá tũmatemaxã guma Tupanapatawa taxĩxũgu nax Tupanacax yéma tanangegũxũcax ga tũmaarũ ãmaregũ, rũ Chamuécax rũ ta yéma tanangeexũ ga wũxi ga naxchiru ga nüxũ taxũxũ. ²⁰Rũ nüma ga guma chacherdóte ga Erĩ rũ Ercánamaxã rũ naxmãxmaxã mexũ naxuegu rũ ñanagürũ: —Nüma ya Cori ya Tupana rũ tá cuxũ nanaxũtanũ namaxã nax cuxũ nax yaxãxaciuchigũxũcax i ñaa nge natanũ ya yimá ngĩne ya Corina namuãcũ —ñanagürũ. Rũ yemawena ga Ercána rũ Ána rũ napatacax nawoegu. ²¹Rũ nüma ga Cori ya Tupana rũ Ánaxũ narũngũxẽ rũ yemacax iyaxãxaciuchigũ. Rũ yemaacũ tomaepũxwa nangu ga ngĩne rũ taxre ga ngĩxaciũ. Rũ yoxni ga guma ngĩne ga Chamué rũ Tupanapexewa niyachigũ. ²²Rũ nüma ga guma chacherdóte ga Erĩ rũ marũ

poraãcü nayaxüchi. Natürü nüxü nacuaxama ga yema chixexü ga nanegü ixügüxü, rü ñuxãcü yema ngexügü ga Tupanapataarü ücuchicawa puracüexümaxã nax namaxëxü. ²³Rü yemaçax nanegüxü ñanagürü: —Guxüma i duüxügü rü chomaxã nüxü nixugügü nax ñuxãcü chixexü pexügüxü rü chixri pemaxëxü. ¿Rü tüxcüü ngëmaãcü pemaxë? ²⁴Rü dücax, Pa Chaunegüx, rü nachixexüchima nixi i ngëma ore i Tupanaarü duüxügü nüxü nixugügüxü i pechiga. ²⁵Rü ngëxguma wüxi i duüxü rü to i duüxümaxã chixexü üxgux rü nangexma i norü mexëeruxü. Natürü ngëxguma wüxi i duüxü Tupanamaxã chixexü üxgux ¿rü texe tá tanamexëxë i ngëma? —ñanagürü. Natürü ga nümagü ga nanegü rü tama naga naxinüechaü, yerü ga Tupana rü marü namaxã nanaxuegu ga nax nadaixaxü. ²⁶Rü yoxni ga nüma ga guma ngextüxcüci ga Chamué rü niyachigü. Rü Cori ya Tupana rü poraãcü namaxã nataãxë, rü duüxügü rü ta namaxã nataãxëgü.

.....

Tupana rü Chamuéxü naca

3 ¹Rü nüma ga ngextüxcüci ga Chamué rü Cori ya Tupanaaxü napuracü yema Erí namuxüãcüma. Rü yexguma ga Tupana rü ñuxguacürica texëmaxã nidexa. Rü ñuxguacürica texëçax nanangoxëxë ga ëxüguxü. ²Rü nüma ga Erí rü marü naya rü yemaçax marü nixoxetü rü tama mea taxacüxü nadau. Rü wüxi ga chütaxügu rü norü ucapuwa ínape ga Tupanapatawa. ³Rü nüma ga Chamué rü yema baü ga

Tupanaarü mugü nawa yexmaxüxütaguama nape. Rü yema norü omü ga guma Tupanapata rü nanaiecha. ⁴Rü wüxi ga chütaxü rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chamuéxü naca rü ñanagürü: —Pa Chamuéx, Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü nanangãxü: —Daxe chixi —ñanagürü. ⁵Rü yexgumatama ínariwax ga yema ínaxexüwa rü Erí íyexmaxüwa naña, rü ñanagürü: —Daxe chixi rü nua changexma. ¿Rü taxacüçax çaxüçax cuca? —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Taguma nixi i cuçax çacaxü. iËcü natáegu rü yape! —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Chamué rü natáegu rü nayape. ⁶Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü wenaxarü Chamuéna naca rü ñanagürü: —Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü ínariwax, rü Erí íyexmaxüwa naña rü ñanagürü: —Daxe chixi rü nua changexma. ¿Taxacüçax çaxüçax cuca? —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Taguma nixi i cuçax çacaxü, Pa Chaunex. iËcü natáegu rü yape! —ñanagürü. ⁷Rü nüma ga Chamué rü tama nüxü nacuax nax Cori ya Tupana yixixü ga namaxã idexaxü yerü ga aixrügumaãcü taguma namaxã nidexa. ⁸Natürü yema chütaxügu rü nüma ga Cori ya Tupana rü norü tomaepüxcüna Chamuéna naca. Rü nüma ga Chamué rü ínariüda rü Eríxütawa naña rü ñanagürü: —Daxe chixi, rü nua changexma. ¿Rü taxacüçax çaxüçax cuca? —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü nüxü nicuaxãchi ga Cori ya Tupana nax yixixü ga guma Chamuéna çaxacü. ⁹Rü nüma ga Erí rü

Chamuéxũ ñanagürü: —iËcü yape! Rü ngëxguma Cori ya Tupana wena cuxna caxgu irü nangãxũga rü ñacuxũ tá: “Rü idexa rü yimá curü duũ rü nüxũ naxínü nixĩ”, ñacuxũ tá! —ñanagürü. Rü yexguma nüma ga Chamué rü natáegu rü nayape. ¹⁰Rü yemawena ga nüma ga Cori ya Tupana rü wenaxarü Chamuéxũ naca ga yema noxri nüxũ nacaxgurüütama, rü ñanagürü: —Pa Chamuéx, Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü nanangãxũga rü ñanagürü: —iDexa! Rü cuxũ naxínü nixĩ ya curü duũ —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü: —Ñuxma rü Iraéanecüãxgütanüwa tá chanaxü i taxacu i guxátama namaxã bajãchiexũ. Rü guxãma ya nüxũ ñnuxe rü tá namaxã tanguxmachixẽ. ¹²Rü ngëma ngunexũgu rü taxütáma chanangupetüxëxë i guxũma ga yema Erímaxã nüxũ chixuxũ ga nanegüchiga. ¹³Rü namaxã nüxũ chixu rü tá chanapoxcue i ngëma nanegü naxçax i ngëma chixexũ i nüma marü nüxũ nacuáxũ. Yerü ga nanegü rü chixexũ chomaxã nixugüxe rü nüma rü tama nüxna nachogü naxçax ga yema chixexũ ga naxügüxũ. ¹⁴Rü ngëmacax i ñuxma rü Erí nanegümaxã chanaxuegu nax taxütáma nüxũ nüxũ nax changechaũxũ i norü chixexũgü woo naxũnagü chauxçax ínaguxgu rüexna ãmaregü choxna naxuaũgügu —ñanagürü ga Tupana. ¹⁵Rü yemawena ga Chamué rü nape ñuxmata moxüácü yangune. Rü yexguma ínadaxgu rü inanawãxã ga Tupanapataarü íãxgü. Natürü nüma ga Chamué rü namuũ ga Erímaxã nüxũ nax yaxuxũ ga yema dexa ga Tupana namaxã nüxũ ixuxũ. ¹⁶Natürü

nüma ga Erí rü Chamuéçax naca rü ñanagürü nüxũ: —Pa Chaunex, Pa Chamuéx —ñanagürü. Rü nüma ga Chamué nanangãxũga rü ñanagürü: —Daxe chixĩ —ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga Erí rü Chamuéna naca rü ñanagürü: —¿Ñuxü ñaxũ yixixũ cuxũ ya Cori ya Tupana? iRü guxũxütáma chomaxã quixu, rü taxuxütáma iquicux! Rü Tupana poraãcü cuxũ poxcux ega taxütáma guxũ i ngëma cumaxã nüxũ yaxuxũxũ chomaxã quixuxgu —ñanagürü. ¹⁸Rü nüma ga Chamué rü guxũxũma Erímaxã nixu rü taxuũma iniicux. Rü nüma ga Erí rü nabaixãchi rü ñanagürü: —Nüma nixĩ i Cori ya Tupana yixixũ. iËcü naxüã i ngëma naxçax rümemaxũ! —ñanagürü. ¹⁹Rü nüma ga Chamué rü niyachigü, rü Cori ya Tupana rü nanaxütágu. Rü guxũma ga duũxũgü rü meama nüxũ inarüxinüe ga norü ucuxëgü. ²⁰Rü Dãũwa inaxügü, rü ñuxmata Bechëbawa nangu ga Chamuéxũ nax nacuxgüxũ ga guxũma ga Iraéanecüãxgü ga nax aixcüma Tupanaarü orearü uruxũ nax yixixũ. ²¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü inayadaxëxë ga Chamuémaxã nüxũ nax yaxuxũ ga norü ore nawa ga guma Tupanapata ga Chíruwa yexmane. Rü nüma ga Chamué rü ñuxüchi duũxũgümaxã nüxũ nixu ga yema norü ore ga Tupana.

Piritéutanüxũgü rü nachixüanewa nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxũ

4 ¹Rü yema ga ngunexũgügu ga Iraéanecüãxgü rü Piritéutanüxũgümaxã nügü nadai. Rü ga

Iraéanecüâxgüarü churaragü rü ñane ga Ebenéhearü ngaicamána nayexmagü rü Piritéutanüxügüarü churaragü rü ñane ga Aféwa nayexmagü. ²Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü nügü namexêxê nax Iraéanecüâxgümaxâ nügü nadaixüçax. Rü yexguma nügü nadaixgu, rü nüma ga Piritéutanüxügü rü Iraéanecüâxgüxü narüporamaegü rü tüxü nadai ga 4,000 ga norü churaragü. ³Rü yexguma yema ínapegüxüçax nawoeguxgu ga Iraéanecüâxgüarü churaragü rü yema namaxâ icuaxgüxü rü nügümaxâ niporagatanüçüxü nachiga ga yema nax Piritéutanüxügü nadaixü, rü ñanagürügü nügümaxâ: —¿Tüxcüü i ñuxma ya Tupana i Piritéutanüxügüxü naxüchicaxü nax tüxü nadaixüçax? ¡Rü ngîxâ Chíruwa taxí rü tayayaxu i ngêma baú i Cori ya Tupanaarü mugü nawa ngêxmaxü nax ngêmaaçü i nüma rü tatanüwa nangexmaxüçax rü tüxü ínapoxüxüçax nüxna i ngêma tóru uanügü! —ñanagürügü. ⁴Rü yemaçax ga Iraéanecüâxgü rü ñuxre ga churaragü Chíruwa namugü. Rü yéma nayayauxgü ga yema baú ga nawa nayexmaxü ga norü mugü ga Cori ya Tupana ya guxüétiwa ngêxmacü. Rü Oní rü Finée ga yema taxre ga Erí nanegü rü yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü nawa yexmaxüxüta nixixütanü.

.....

¹⁰Natürü ga yema Piritéutanüxügü rü Iraéanecüâxgüxü nadai. Rü nüma ga Iraéanecüâxgü rü nixü, rü yema ínapegüxüwa nabuxmü. Rü nayue ga muxüma ga Iraéanecüâxgüarü churaragü, rü 30,000 wa nangu. ¹¹Rü yexgumarüxü ta nanapugü ga yema baú

ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxü, rü nanadai ga Oní rü Finée ga yema taxre ga Erí nanegü. ¹²Natürü wüxi ga churara ga Bëyamítanüxü íxixü rü niña ga yema nügü ínadaxüwa rü yematama ngunexügu Chíruwa nangu. Rü norü ngechaümaxâ nügü nayarügáutechiru, rü nügü nabuxeru, rü yemaacü ínangu. ¹³Rü yexguma yéma nanguxgu ga yema churara rü nüma ga Erí rü íâxwa narütö nawa ga yema norü tochicaxü. Rü namagu ínadawenü yerü naxçax naxoegaâxê ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxü. Rü yema yattü rü guma íanegu naxücu rü nüxü nixu ga yema ngupetüxü. Rü yexgumatama ga guxüma ga duüxügü rü inanaxügüe ga poraçü nax naxauxexü. ¹⁴Rü yemaxü naxínügu ga Erí rü ínaca rü ñanagürü: —¿Taxacüchiga nixí i ngêma nax íyacuxcuxü? —ñanagürü. Rü nüma ga yema churara rü nañuxâxê ga Erímaxâ nüxü nax yanaxuxü ga yema ngupetüxü. ¹⁵Rü nüma ga Erí rü nüxü nayexma ga 98 ga taunecü rü marü natauxetüxüchi ga yexguma. ¹⁶Rü nüma ga churara rü ñanagürü: —Ñuxmatama íchangu i ngêma togü ítadaixüwa nax ne chañaxü. Rü ñuxmatama chiña i nawa i ngêma dai —ñanagürü. Rü nüma ga Erí rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü nangupetü, Pa Chaunex? —ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga yema churara rü nanangâxüga rü ñanagürü: —Nüma i Iraéanecüâxgü rü Piritéutanüxüchaxwa nixü ñuxmachi muxema ya tatanüxexü nadai. Rü ngêmatanügu nayue ya yimá taxre ya cune ya Oní rü Finée, rü ngêma baú i Tupanaarü mugü nawa ngêxmaxü rü Piritéutanüxügü nanapugü

—ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma yemaxü naxínügu ga Erí, ga Piritéutanüxügü nax napuxü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü, rü norü tochicaxüwa ínawax rü ñaxütagu nangu. Rü yema nax nayaxüchixü rü yangüxü, rü yemacax nibüyenaxá ga yexguma nanguxgu, rü yexma nayu. Rü nüma ga Erí rü 40 ga taunecü nixí ga Iraéanecüñxgümaxá inacuáxü.

.....

Piritéutanüxügü rü nachixüanewa nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü

5 ¹Rü yexguma marü yapugüñxgu ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü, rü nüma ga Piritéutanüxügü rü ñane ga Ebenéchewa nanayauxgü rü norü ñane ga Asdóxwa nanangegü. ²Rü ñuxüchi norü tupana ga Dagóũpatawa nanangegü rü yema naxchicünaxäxütagu nanaxügü. ³Rü moxüäcü ga yexguma inangugügu ga yema Asdóxcüñxgü, rü Dagóũchicünaxäxü inayangaugü ga ñaxtümüanegumare nguxü napexegu ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yemaxü. Rü yexguma ga yema duüxügü rü nanayauxgü ga yema Dagóũchicünaxá rü wena nachicagu nanachixëégü. ⁴Natürü yexguma moxüäcü paxmama yéma naxíxgu ga yema Asdóxcüñxgü, rü nüxü inayangaugü ga Dagóũchicünaxá ga wenaxarü ñaxtümüanegu ümarexü napexegu ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yemaxü. Rü ga naeru rü guma taxre ga naxmex rü nabüü rü ñaxgu nayanümare. Rü yema naxünerica

nixí ga mexü. ⁵Rü ngëmacax nixí i woo i ñuxma i ngëma Dagóũarü chacherdótegü rü ngëxguma yima tupauca ya Asdóxwa ngexmanegu nachocuxgu rü tama ngëma mürapewa i ñaxwa itoxexüwa nangagüxü. ⁶Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanapoxcye rü ínana**ba**ixgü ga yema duüxügü ga Asdóxcüñxgü, rü taixnamaxá nayada**x**aweexëxë. ⁷Rü yemaxü nadaugügu ga yema duüxügü ga Asdóxcüñxgü rü ñanagürügü: —Ngëma baú ya Iraéanecüñxgüarü Tupanaarü ixixü rü tama tanaxwaxe i tatanüwa nax nangexmaxü erü ngëmagagu nixí i ngëma Tupana rü taxcax rü tórü tupana i Dagóũcax rü poraäcü guxchaxü inanguxëëxü —ñanagürügü. ⁸Rü yemacax ga yema Asdóxcüñxgü rü guxüma ga Piritéutanüxügüarü ñëxgacügücax nangema nax namaxá nangutaquexegüxücax. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Taxacü tá namaxá ixügüxü i ngëma baú i ngëma Iraéanecüñxgüxüarü Tupanaarü mugüchixü? —ñanagürügü. Rü yema ñëxgacügü rü nanangäxüga rü ñanagürügü: —ÍËcü ñane ya Gáxwa penangegü! —ñaxümaxá nanangäxügü. Rü nüma ga yema Piritéutanüxügü rü yéma guma ñanewa nanangegü. ⁹Natürü yexguma marü yéma nangegüñxguwena, rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema ñanecüñxgüxü nayaxíxächiaëxëégü, yerü taixnamaxá nayada**x**aweexëxë ga guxüma ga duüxügü ga ibuxü rü iyaxü. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga Piritéutanüxügü rü ñane ga Ecróüwaama nanangegü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü.

Natürü yexguma Ecróúwa nanguxgu ga yema baú, rü yema duúxügü ga Ecróúcüâxgü rü nixaixcha rü ñanagürügü: —¿Tüxcüü nua penange i ngëma Iraéanecüâxgüarü Tupanaarü mugüchixü nax toxü nadâixüçax ya guxâma? —ñanagürügü. ¹¹Rü guma ñanewa rü guxüma ga duúxügü rü nanaxüxâchiâégü, yerü Tupana rü poraâcü nanapoxcue. Rü yemaçax ga yema ñanecüâxgü rü guxüma ga Piritéutanüxügüarü âëxgacügüçax nangema rü ñanagürügü nüxü: —iNua torü ñanewa ípenangexechi i ngëma baú i Iraéanecüâxgüarü Tupanaarü mugüchixü, rü nachixüñanecaxtama penatáeguxêxê nax tama toxü nadâixüçax i guxâma i tomax! —ñanagürügü. ¹²Rü poraâcü naxauxe ga guma ñanecüâx, yerü yema tama yuexü rü guxüwama nataixnaxünegü.

Piritéutanüxügü rü nanatáeguxêégü ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü

6 ¹Rü yema baú ga Tupanaarü mugüchixü rü 7 ga tauemacü Piritéutanüxügüarü naanewa nayexma. ²Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü nanangutaquexexêxê ga norü chacherdótegü rü yuüxügü nax yemagüna nacagüexüçax, rü ñanagürügü: —¿Taxacü tá namaxâ taxüxü i ngëma Iraéanecüâxgüarü Tupanaarü mugüchixü? ¡Tomaxâ nüxü pixu nax ñuxâcü tá wena nachixüñanecax tanatáeguxêxü! —ñanagürügü. ³Rü nüma ga yema chacherdótegü rü yuüxügü rü nanangâxügagü, rü ñanagürügü: —Ngëxguma penatáeguxêëgu i ngëma baú i

Iraéanecüâxgüarü Tupanaarü mugüchixü, rü itaxütama ngëmaâcümare penatáeguxêxê! Rü name nixü nax nüxna penaxâxü i wüxi i âmare nax ngëmaâcü Iraéanecüâxgüarü Tupanaxü namaxâ perüngüxmüxêëxü. Rü ngëxguma i pema rü tá pexçax nitaanegü rü tá nüxü picuaxâchitanü nax ngëmagagu yixüxü i Tupana i pexü yadaçaweexêëxü —ñanagürügü. ⁴Rü nüma ga duúxügü rü yema chacherdótegüna rü yuüxügüna nacagüe, rü ñanagürügü nüxü: —¿Taxacü tá nixü i nüxna taxâmarexü nax namaxâ tanangüxmüxêëxüçax? —ñanagürügü. Rü nümagü ga chacherdótegü rü yuüxügü nanangâxügü rü ñanagürügü: —Penaxwaxe i penaxü i 5 i naxchicünaxägü i úirunaxçax i nataixnapüxügüraxüxü. Rü ngëma naxchicünaxägü rü ngëma 5 i perü âëxgacügüexpüx tá nixü i penaxüxü. Rü ñuxüchi 5 i úcachicünaxâ i úirunaxçax tá pexü. Erü ngëma taixnagümaxâ nixü i Tupana i pexü yadaçaweexêëxü, rü úicagümaxâ nixü i guxchaxü pexna naxâxü i guxâma i pemax rü perü âëxgacügü. ⁵Rü ngëmacax name nixü i ípenaxüxü i ngëma taixnaxchicünaxägü rü naxchicünaxägü i ngëma úicagü i guxchaxü pexna âxü i perü ñanewa. iRü nüxü picuaxüxü ya yimá Iraéanecüâxgüarü Tupana! Rü bexmana ngëmaâcü tá nüxü narüchau nax pexü yadaçaweexêëxü, rü pexü napoxcuexü i pemax rü perü tupanagü rü perü naane. ⁶¿Rü tüxcüü pegü ípenataiâchiarü maxüâxgü narüxü ga yema Equítuanecüâxgü rü norü âëxgacü ga

Faraóú? Yerü yexguma Tupana düxwa guxchaxú naxcax ínguxêéguxicatama nixí ga Iraétanúxúgúxú yangexgúxú. 7 iRü ngexwacaxúne ya peweú ya áchicune pexúx! iRü yima peweú rü taxre i woca i áxacúxü rü taguma úpaacú ñuxgu taxacú i túgúxúwa peyangaxcuchúx! Natürü ngéma naxacúgü irü naxpúúgu namaxá penguxú nax tama naéwe nangegúxúcx! 8 iRü ñuxmachi yima peweúgu peyaxúe i ngéma baú i Cori ya Tupanaarü mugü nawa ngêxmaxú! iRü ngéma baúcúwagu peyaxúechixú i ngéma naxchicúnaxágü i úrunaxcax ixígúxú i norü Tupanaarü ngüxmüxêéruxú ixíxú! iRü ngémawena rü peyangexgü i ngéma wocagü nax núma ínanaxwaxexúwa naxíxcax namaxá i ngéma baú! 9 Rü pema rü mea tá penangugü rü ngextaama naxí i ngéma wocagü namaxá i ngéma baú. Rü ngêxguma Iraéanecúâxgüarü naanewaama naxíxgu i Becheméwaama, rü ngémawa tá nüxú tacuax nax yimá Iraéanecúâxgüarü Tupana yixíxú i taxcax ínanguxêéxü i ngéma daxaweane. Natürü ngêxguma tama ngémaama naxíxgu rü ngémawa tá nüxú tacuax nax tama Iraéanecúâxgüarü Tupana yixíxú ga túxú poxcucü rü woetama ngéma taxcax ínangumare —ñanagürügü. 10 Rü yemaacú nanaxügü ga yema yatügü. Rü taxre ga woca ga íxáxacúxü niyauxgü rü túmapúúgu túxú nawocu ga guxema naxacügü. Rü yemawena ga yema wocagü rü guma naweúwa nayangacuchigü. 11 Rü ñuxmachi guma naweúgu nayaxüegü ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü

nawa yexmaxú. Rü yexma nayaxüechixúgü ta ga yema úcachicúnaxágü ga úrunaxcax, rü yema taixnachicúnaxágü. 12 Rü yemawena ga yema wocagü rü íane ga Becheméwa nadaxú ga namagu naxí, rü nixáietanü, rü wexgu naxí rü taxuwama ínachocu. Rü núma ga Piritétanúxúgüarü âêxgacügü rü naweama nixíxútanü ñuxmata Becheméarü üyeanewa nangugü. 13 Rü yema duúxúgü ga Bechemécúâxgü ga naanegüwa tríguarü buxwa puracüexú, rü yexguma nüxú nadaugügu ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü nawa yexmaxú, rü nataâxégü. 14 Rü yexguma Yochuéarü naanewa nanguxgu ga Becheméwa, rü yéma nayachaxáchi. Rü yéma nayexma ga wüxi ga nuta ga tacü. Rü núma ga Bechemécúâxgü ga duúxúgü rü nagu napogüe ga guma naweú rü úxúxú nayaxíêégü. Rü ga yema wocagü rü Tupanacax nanadai rü ínanagu. 15 Rü númagü ga Lebítanúxú rü marü ínanaxüegü ga yema baú ga Tupanaarü mugúchixú rü yema caichaú ga nawa nayexmagúxú ga yema úcachicúnaxágü, rü yema úrupúxügü ga nataixnapúxügüraxíxú. Rü guma nuta ga tacüétügu nananugü. Rü yema ngunexúgu ga yema Bechemécúâxgü rü Cori ya Tupanacax ínanagu ga naxúnagü rü muxúma ga togü ga norü ámaregü. 16 Rü núma ga yema 5 ga âêxgacügü ga Piritétanúxúgü rü yáxúwa nüxú narúdaunü. Rü yexguma marü nüxú nadaugügu ga marü Iraéanecúâxgümexéwa nax nanguxú ga yema baú, rü yemawena rü Ecróúcx nawoegu ga yematama ngunexúgu.

¹⁷Rü yema 5 ga taixnachicünaxägü ga úirunaxçax ga Piritéutanüxügü Cori ya Tupanana naxuaxügüxü norü ngüxmüxēeruxü, rü yema rü guma ñanegü ga Asdóx, rü Gácha, rü Acarúü, rü Gáx, rü Ecróüarü ãmaregü nixi.

.....

¹⁹Naturü nüma ga Cori ya Tupana rü nanadai ga ñuxre ga duüxügü ga Bechemécüãxgü yerü yema Tupanaarü mugüchixü ga baúgu nadaucu. Rü 70 ga yatügü nixi ga yuexü. Rü nüma ga yema ñanecüãxgü rü poraãcücüchima naxauxe naxçax ga yema duüxügü ga Cori ya Tupana natanüwa dajixü. ²⁰Rü yemaçax ga nüma ga Bechemécüãxgü rü ñanagürügü: —¿Texé tame nax Cori ya Tupana ya üüneçüpexegu tachixü? ¿Rü ngextá tá ínamuxü i ngēma baú i ñuxmax? —ñanagürügü. ²¹Rü yemaçax ñane ga Quiriáx-yearíücüãxgüçax yéma namugagü rü ñanagürügü: —Ngēma Piritéutanüxügü rü marü nanatæguxēégü i ngēma baú i Cori ya Tupanaarü mugüchixü. Rü ngēmaçax name i nua pexi rü peyayaxu —ñanagürügü.

7 ¹Rü nüma ga Quiriáx-yearíücüãxgü rü Becheméwa nayayauxgü ga yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugüchixü. Rü norü ñanewa nanangegü rü nayaxüchigü napatagu ga Abinadáx ga wüxi ga maçpúnegu áchiücü. Rü nane ga Ereacháxü naxunetagu nax nüxna nadauxüçax.

Chamué rü Iraéanecüãxgümaxã inacuax

²Rü 20 ga taunecü ningu ga yema Tupanaarü mugüchixü ga ñane ga Quiriáx-yearíüwa nax nayexmaxü. Rü

guxüma ga Iraéanecüãxgü rü poraãcü nangechaügü yerü nüma nagu naxínüegu rü nüma ga Cori ya Tupana rü marü ínanawogü. ³Rü yemaçax nüma ga Chamué rü guxüma ga yema Iraéanecüãxgüxü ñanagürü: —Ngēxguma pema rü aixcüma Cori ya Tupanaçax pewoeguxgux, rü name nixi i ípenawogü i guxüma i ngēma tupananetagu ixügüxü, rü ngēma tupananeta i Astartéhicünaxã. Rü penaxwaxegü i Cori ya Tupanaguxicatama perüxínüe rü nüxü picuaxüxügü. Rü ngēxguma ngēmaäcü penaxüxgux, rü nüma ya Tupana rü tá pexü ínanguxüxēxē naxmexwa i ngēma Piritéutanüxügü —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga Iraéanecüãxgü rü ínanawogü ga naguxüraxüäcü üxü ga Baáchicünaxägü rü Astartéhicünaxägü. Rü Cori ya Tupanaxüxicatama nicuaxüxügü. ⁵Rü yemawena ga Chamué rü Iraéanecüãxgüxü ñanagürü: —Íñane ya Míspagu pengutaquexegü i guxãma i pemax i Iraéanecüãxgü! Rü ngēma tá nixi i peétüwa nüxna chachogüxü ya Tupana —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga Iraéanecüãxgü rü Míspagu nangutaquexegü. Rü yéma puchuwa dexáta nayauxügü, rü Cori ya Tupanapexegu nanabagü norü ãmareruxü. Rü yema ga ngunexügu rü naxauree rü tama nachibüe. Rü guxüma ga duüxügü rü nüxü nixugüe nax chixexü naxügüxü ga Tupanapexewa. Rü yéma Míspawa nixi ga Chamué ga inaxügüãxü ga Iraéanecüãxgümaxã inacuáxü.

.....

¹⁵Rü yexguma namaxûgu ga Chamué rü Iraéanecüâxgümaxã inacuaç. ¹⁶Rü gucüma ga taunecügu rü ñanegü ga Betélwa rü Yirigáwa rü Míspawa naxûxû nax yema Iraéanecüâxgüxû yanangûxêêxûcax nax ñuxácü inawexâchixêêâxûcax ga norü guxchaxûgü. ¹⁷Rü ñuxmachi norü ñane ga Ramácax natáeguuxû, yerü yexma nixí ga naxâchiûxû. Rü yéma nixí ga Iraéanecüâxgümaxã inacuaç. Rü yexma nanaxü ga Cori ya Tupanaarü cuaxûxûchica ga nawa naxûnagü yaguxû.

**Iraéanecüâxgü rü nanaxwaxegü
nax naxâxgacüâxgüxû**

8 ¹Rü yexguma marü nayaxgu ga Chamué, rü nanegüxû naxuneta nax Iraéanecüâxgümaxã inacuaçgüxûcax. ²Rü guma nüxíraxûcü ga nane rü Yoégu naxáega. Rü guma norü taxre ga nane rü Abíagu naxáega. Rü Bechébawa nixí ga âxgacü yixígüxû. ³Natürü tama nanatürüxû nixígü, yerü norü yemaxûgüguama narüxînüe. Rü yexguma taxacürü guxchaxû namexêégügu rü nanayauxtanügü, rü tama aixcüma mea guxûma ga duûxûgüxû narüngüxêê. ⁴Rü düxwa ga Iraéanecüâxgüarü âxgacügü rü nügümaxã nangutaquexegü, rü ñane ga Ramáwa naxí nax Chamuéxû íyadaugüxûcax. ⁵Rü Chamuéxû ñanagürügu: —Cuma rü marü cuya, rü cunegü rü tama curüxû mea namaxê. Rü ngêmacax inüxû naxuneta i wüxi i torü âxgacü i réi nax tomaxã inacuaçcax ngêxgumarüxû i ngêma togü i nachixûanegü nax nüxû nangexmaxü i

norü âxgacü i réi! —ñanagürügü. ⁶Rü yexguma ga nüma ga Chamué rü tama namaxã nataâxê yerü yema duûxûgü rü nanaxwaxegü nax nüxû nangexmaxü ya wüxi ya âxgacü ya réi nax namaxã inacuaçcax. Rü yemacax Tupanamaxã nüxû nixu norü yumüxêwa. ⁷Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Chamuéxû nangâxûga rü ñanagürü: —iËcü naxü i ngêma cuxna naxcax nacagüxû! Erü tama cuxü nixí i naxoçxgüxû, rü choxû waxi nixí, erü tama nanaxwaxegü i norü âxgacü nax chixíxû. ⁸Rü yexguma Equítuanewa íchangüxûêêxgücürüwa nixí ga choxna yaxígachixü nax togü i tupanawe nax naxíxûcax. Rü ngêmatama nixí i ñuxma cumaxã naxügüxû. ⁹iËcü naxü i ngêma naxcax ínacagüxû! iNatürü mea namaxã nüxû íxu i ngêma duûxûgü i ñuxácü tá namaxã naporae ega nangexmagu i wüxi i norü âxgacü i poraacü namuxû! —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Chamué rü yema duûxûgümaxã nüxü nixu ga yema Tupana namaxã nüxû ixuxû. ¹¹Rü ñanagürü nüxû: —Ngêxguma penaxwaxegu nax pexü nangexmaxü i perü âxgacü i réi rü ñaacü tá nixí i pemaxã inacuaçcax i ngêma âxgacü: Rü tümacax tá naca ya penegü nax churaragü tixígüxûcax, rü tümáxêgü rü churaragü i naweü ya dairümaxã icuaçgüxû nax tixígüxûcax, rü tümáxêgü rü cowarugü i dairümaxã icuaçgüxû nax tixígüxûcax, rü tümáxêgü rü churaragü i noxrütama dauruügü nax tixígüxûcax. ¹²Rü ngêxgumarüxû tá ta tüxü naxuneta ya toguxegü nax 1000 i churaragüarü âxgacü nax tixígüxûcax, rü toguxegü

nax 50 i churaragüarü ãëxgacü nax tixigüxüçax. Rü pemagü, rü ngëma ãëxgacü rü tümáxëgü rü tá norü naanearü aimüanewa tüxü napuracüexëxë, rü toguxe rü tá norü nanetüarü buxgüwa tüxü napuracüexëxë, rü toguxe rü tá naxnegüarü üwa tüxü napuracüexëxë, rü toguxe rü tá naweü ya dairuüarü üwa tüxü napuracüexëxë. ¹³Rü tá tüxü nade ya pexacügü nax nüxü taxüwemügüxüçax, rü norü paüarü üwa nax tapuracüexüçax, rü norü pumára nax taxügüxüçax. ¹⁴Rü nügüxü tá nanayaxu i ngëma naanegü irümemaegüxü, rü ngëma rümemaegüxü i perü úbanecü rü orübnecü, rü ñuxüchi ngëma ãëxgacügü i natüüwa ügüxüna tá nanana. ¹⁵Rü ngëma 10 wetaxü i perü tríguwa rü perü úbawa, rü ngëma ãëxgacü tá pexna nanayaxu i wüxiwetaxü, rü ñuxüchi ngëma ãëxgacügü i natüüwa ügüxüna tá nanana. ¹⁶Rü ngëxgumarüxü tá ta pexna tüxü napuxü ya yíxema duëxëgü ya pexü puracüexe rü yíxema pexütaxügü. Rü ngëma rümemaexü i perü woca i puracüruügü, rü búrugü, rü tá pexna nanade nax nügüxü napuracüexëëxüçax. ¹⁷Rü ngëma 10 i perü carnérugüwa rü tá pexna nanayaxu i wüxi nax noxrüxü yixüxüçax. Rü pema tátama nixí i ñuxmachí nüxü pepuracüexü. ¹⁸Rü ngëma i ngunexügu i namaxá pechixeãëgügu i ngëma ãëxgacü i ñuxmax naxçax ípexaxü rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü taxütáma pexü nacuáxchaü —ñanagürü ga Chamué. ¹⁹⁻²⁰Natürü nüma ga yema

duüxügü, rü tama inarüxünüechaü ga yema Chamué namaxá nüxü ixuxü. Rü ñanagürügüama: —Nüétama, rü tanaxwaxëgü i toxü nangexma i wüxi i ãëxgacü i réi nax ngëma togü i nachixüanerüxü tixigüxüçax. Rü nüma tá nixí i tóru ãëxgacü yixüxü, rü tá tomaxá inacuáxü ega ngëxguma togümaxá togü tadaixgux —ñanagürügüama. ²¹Rü yexguma yema duüxügügaxü naxínüguwena ga Chamué, rü Cori ya Tupanamaxá nüxü nixu ga yema duüxügüga. ²²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chamuéxü nangäxüga rü ñanagürü: —iNaxü i ngëma naxçax ínacagüxü rü nüxü naxuneta i wüxi i norü ãëxgacü i réi! —ñanagürü. Rü yexguma nüma ga Chamué rü yema Iraéanecüãxgüxü namu nax norü ñanegüçax nawoeguxü.

Chaü rü Chamuéxütawa nangu

9 ¹Rü Bëyamítanüxüwa nayexma ga wüxi ga yatü ga Chíxgu áegacü. Rü nüma rü Abié nane nixí rü Cherótaxa nixí. Rü guxema toguxe ga norü oxí rü Becoráx ga Afá nane tixí. Rü nüma ga Chíx rü wüxi ga yatü ga guxáma nüxü ngechaücü nixí. ²Rü nüma rü nüxü nayexma ga wüxi ga nane ga ngextüxücü ga guxüwama mexechicü ga Chaúgu áegacü. Rü guxüma ga yatüxü ga Iraéanecüãxgüarü yexera namexechi, rü norü máchanewa rü taxúema nüxü tangupetü ga naatüwa. ³Rü wüxi ga ngunexügu rü Chíxarü búrugü rü inarütaxe. Rü yemacax nane ga Chaúxü ñanagürü: —iCügü namexëxë rü naxçax yadau i ngëma búrugü! iRü wüxi i tóru duüxümaxá íxámücü!

—ñanagürü. ⁴Rü nüma ga Chaú rü inaxũachi. Rü Efraíarü naanearü máxpüxanexũwa nixüpetü, rü ñüxüchi Charicháarü naanewa rü ta naxüpetü, natürü tama nüxü inayangau ga norü búrugü. Rü yexgumarüxü ta Charíúarü naanewa rü Bëyamíarü naanewa naxüpetü, natürü yéma rü ta taxuxüma inayangau. ⁵Rü yexguma Súxarü naanewa nanguxgu, rü nüma ga Chaú rü guxema norü duüxë ga íyaxümücüxexü ñanagürü: —iNgíxã tawoegu! Rü ñüxcü ya chorü papá rü ngëma búrugüçax nax taxoégaãxüarü yexera taxçax taxoégaãxë —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga yema norü duüxü rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Daa íanewa nangexma i wüxi i Tupanaarü orearü uruxü i guxãma nüxü ngechaüügüxü, erü guxüma i nüxü yaxuxü rü ngëmaãcü ningu. iRü ngíxã naxütawa taxí! Rü nüma tá tamaxã nüxü nixu nax ngextá nangexmagüxü i ngëma búrugü —ñanagürü.

.....

¹⁴Rü yexguma ga Chaú rü yema duüxümaxã guma íanecax nixíama. Rü yexguma guma íanewa nangugügu, rü nüma ga Chamué rü yéma ne naxü ga ngutaquexepataüwa nax naxüxüçax.

.....

¹⁷Rü yexguma Chaúxü nadaüxgu ga Chamué, rü nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü: —Ngëma nixí i ngëma yatü i cumaxã nüxü chixuxü, rü nüma tá nixí i chorü duüxügümaxã inacuáxü —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma guma íanearü ücuchicawa nayexmagügu, rü nüma ga Chaú rü Chamuéçax nixü rü ñanagürü: —iTomaxã nüxü ixu rü

ngexta nixí i napexü ya yimá Tupanaarü orearü uruxü! —ñanagürü. ¹⁹Rü nüma ga Chamué rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Choma nixí i orearü uruxü chixixü. iRü ngíxã chowe rüxü i ngutaquexepataüwa, rü chauxütawa yachibü! Rü moxü paxmama tá cumaxã nüxü chixu i guxüma i ngëma choxna naxçax cucaxaxü, rü ñüxmachi tá cuxü íchimu. ²⁰iRü taxü i naxçax cuxoégaãxëxü i ngëma búrugü i tomaepüx i ngunexü marü iyarütaxexü! Erü marü nüxü inayangaugü. Rü naétü rü guxüma i Iraéanearü ngëmaxügü rü cuxmexwa nangexma i ñüxmax —ñanagürü. ²¹Rü nüma ga Chaú rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Natürü i choma rü Bëyamítanüxü chixí, rü ngëma totücumü rü guxüma i togü i Iraéanecüãxgütücumüxü narünoxremae. Rü ñüxmachi ngëma nügütanüxüchigü i Bëyamítücumüwa ügüxü, rü chautanüxü nixí i guxüarü yexera taxüema nagu rüxínüexü. Rü ngëmacax çtüxcüü chomaxã nüxü quixu nax guxüma i Iraéanearü ngëmaxügü rü choxmexwa nangexmaxü? —ñanagürü. ²²Rü yemawena ga Chamué rü chibüchicawa nanagagü ga Chaú rü norü duüxü. Rü yema rümemaexü ga nachicawa nanatogüxëxë natanüwa ga yema 30 ga duüxügü ga nüxna naxuxü. ²³Rü nüma ga Chamué rü yema üwemüxüxü namu nax Chaúna naxããxüçax ga yema rümemaexü ga namachi ga woetama naxçax ínaxüxüchixü. ²⁴Rü yexgumatama ga yema üwemüruxü rü wüxi ga naperema ga mexüne nayaxu rü Chaúpexegu

nayaxú. Rù nùma ga Chamué rù Chaúxũ ñanagürü: —Ngẽma nixĩ i woetama cuxú íchaxüxüchixũ. iRù nayaxu rù nangõx! Erü woetama cuxú íchanaxüxüchi naxũpa ga ñaa duũxũgüna nax chaxuxũ —ñanagürü. Rù nùma ga Chaú rù Chamuémaxã nachibü ga yema ngunexũgu. ²⁵Rù yexguma marü Tupanapatawa ínachoxũgu ga ñanewa nax naxĩxũ, rù ñpataarü daxüwa Chaúçax nanamexẽẽgü ga wüxi ga ngürücare. ²⁶Rù nùma ga Chaú rù yexma nape. Rù moxũãcü nùma ga Chamué rù Chaúxũ naca ga ñpataarü dauxnawa, rù ñanagürü nüxũ: —ífrüda rù marü name nax íquixüxũ! —ñanagürü. Rù nùma ga Chaú rù ínarüda. Rù yemawena rù ínachoxũ ga Chaú rù Chamué, rù namawa naxĩ. ²⁷Rù yexguma marü guma ñanewa ínachoxũgu, rù nùma ga Chamué rù Chaúxũ ñanagürü: —íËcü cugüpexe yamu i ngẽma curü duũxũ, rù cuma rù paxaãchi nuxã rüxãxũ! Erü cumaxã nüxũ chixuxchaü i ngẽma ore i Tupana chomaxã nüxũ ixuxũ —ñanagürü.

Chamué rù chíxũmaxã Chaúxũ nabaeru nax Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü yixixüçax

10 ¹Rù yexguma ga nùma ga Chamué rù wüxiwexũ ga chíxũ nayaxu, rù Chaúxũ namaxã nabaeru, rù ñanagürü nüxũ: —Cori ya Tupana cuxũ nayaxu nax norü duũxũgü i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü i réi nax quixixüçax i ñuxmax. Rù cuma tá namaxã icucuax rù norü uanügü i nüxũ íchomaeguãchixüwa tá ícunapoxũ. Rù ngẽma cuaxruxũ i nawa nüxũ cucuáxũ nax aixcüma Cori ya Tupana cuxũ

unetaxũ nax norü duũxũgü i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü nax quixixũ, rù ñããcü tá nixĩ: ²Rù ñuxma nax choxna íquixüxũ rù Bëyamfarü naanewa i Chéchawa tá nüxũ icuyangau i taxre i yatügü i Raquélchiquexearü ngaicamagu chigüxũ. Rù nùmagü tá cumaxã nüxũ nixugü: “Rù marü nüxũ nax iyangauxũ i ngẽma búrugü i naxçax cudauxũ. Rù tuma ya cunatü rù marü tama naxçax taxoégaãxë i ngẽma búrugü, natürü pexçax nixĩ i taxoégaãxũ i ñuxmax, rù nagu tarüxinüxũ nax ñuxãcü tá pexũ itayangauxũ”, ñanagürügü tá cumaxã. ³Rù ngẽma nax cuxüpetüxũ rù ngëxguma Tabúarü castaña íngexmaxüwa cunguxgu, rù tá ngëxma pegü namaxã peyangaugü i tomaepüx ya yatü i Betélwa íxũ nax Tupanaxũ yanacuaxüüügüxüçax. Rù ngẽma wüxi rù tomaepüx i chíbu niga, rù ngẽma to rù tomaepüx i paü ninge, rù ngẽma to rù wüxipüxüwexũ ya bínu ninge. ⁴Rù nùmagü rù tá cuxũ narümoxëgü, rù tá cumaxã nangau i taxre i paü. Rù name nixĩ i nüxũ cunayaxu. ⁵Rù ngëmapaxã rù tá Gabáa ya Tupanaarü Mäxpünegu ãéganewa cingu i Piritéutanüxüãgüarü dauxütaechica íngexmaxüwa. Rù ngëxguma yima ñanewa pichocuxgux, rù ngëxma tá nüxũ cungau i ñuxre i Tupanaarü orearü urüügü i Tupanaãxë i Üünexũ namaxã icuáxũ i Tupanaarü cuaxüüwa ne íxũ. Rù ngëmapexegu tá naxĩ i duũxũgü i paxetaetanüxũ i norü árpamaxã, rù árpaxacümaxã, rù paüderumaxã rù wowerumaxã. ⁶Rù ngëxguma tátama cuxna nangu i Tupanaãxë i Üünexũ, rù tá cumaxã

inacuax narüxü i ngêma togü i Tupanaarü orearü uruüügü. Rü tá Tupanaarü oremaxã quidexa rü to i ñnü tá cuxú nangexma. ⁷Rü ngëxguma ngêma cuxü ngupetüxgu irü naxü i ngêma cuxçax mexü! Rü Tupana tá cuxü narüngüxëë nax ngêma cuxüxü. ⁸iRü ñuxüchi Yirigáwa naxü! iRü 7 i ngunexü ngêma choxü rüngüxëxë! Erü ngêma tá chaxü nax ngêma Cori ya Tupanaçax naxüna íchayagüxüçax, rü ãmargü nüxna chayanaxüçax nax nangüxmüxüçax. Rü ngêma tá nixí i cumaxã nüxü chixuxü nax taxacü tá cuxüxü —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Chaú rü Chamuéxü narüimoxë nax íyaxüxüçax. Rü yemawena rü Tupana rü ngexwacaxüxü ga ñnü nüxna naxã. Rü guxüma ga yema ore ga Chamué namaxã nüxü ixuxü, rü ningu ga yema ngunexügu. ¹⁰Rü yexguma Chaú rü yema norü duüxümaxã Gabáwa nangugügu, rü nüxü nadaugü ga yema orearü uruüügü ga yexma nügu namaxã yangaxü. Rü Tupanaãxë rü Chaúna nangu, rü nüma rü ta inanaxügu ga Tupanaarü oremaxã nax yadexaxü. ....

¹³Rü yexguma Chaúna iyachüxüxächigu ga Tupanaãxë ga yadexaxëxü, rü nüma ga Chaú rü nawa nangu ga guma maxpüne ga Tupanaarü cuaxüxüchica. ¹⁴Rü nanepü rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá nixí ga pexíxü? —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü nanangãxü rü ñanagürü: —Naxçax tayadaugü ga yema búrugü. Natürü yexguma tama nüxü itayangaugügu rü Chamuéxütawa ítayadaugü —ñanagürü. ¹⁵Rü nüma ga nanepü rü nüxna

nacaama rü ñanagürü: —¿Rü ñuxü ñaxü pexü ga Chamué? iRü mea chomaxã nüxü ixu! —ñanagürü. ¹⁶Rü nüma ga Chaú rü nanepüxü nangãxüga rü ñanagürü: —Meama tomaxã nüxü nixu ga marü nüxü nax iyangaüxgüxü ga búrugü —ñanagürü. Natürü tama nüxü nixu ga Chamué nax chíxümaxã nabáeruxü nax Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü i réi yixüxüçax. ¹⁷Rü yemawena ga Chamué rü Iraéanecüãxgüçax nangema nax Mispawa naxíxüçax rü yéma Cori ya Tupanaxü yanacuaxüüügüxüçax. ¹⁸Rü yexguma yéma nangugügu rü nüma ga Chamué rü yema Iraéanecüãxgüxü ñanagürü: —Nüma ya Cori ya tórü Tupana rü ñanagürü: “Choma nixí ga Equítuanewa pexü íchagaxüxü, Pa Iraéanecüãxgüx. Rü choma nixí ga naxmexwa pexü íchangüxüxëxü ga yema Equítuanecüãxgü rü guxüma ga yema togü ga ãëxgacügu ga pexü chixeãxëgüxü. ¹⁹Natürü i ñuxma i pemax rü nüxü pexo ya yimá perü Tupana ga guxüma ga perü guxchaxüguwa rü perü íxächíãëgüwa pexü íngüxüxëëcü. Rü ngëmacax wüxi i perü ãëxgacü i réicax ípeca nax pemaxã inacuáxüçax. Rü ngëmacax i ñuxma rü choma ya Cori ya Tupanapexewa ípengügu ya wüxitücumüchigü rü tügütanüxüchigü” —ñanagürü. ²⁰Rü yemawena ga nüma ga Chamué rü guxüma ga Iraéanecüãxgütücumüçax naca nax naxütagu nangutaquexgüxüçax nax naxçax nadaugüxüçax ga ngexürüüxütücumüwa tá ne naxüxü ga norü ãëxgacü. Rü Bëyamítücumügu nangu. ²¹Rü yexguma

ga Chamué rü Bëyamítücumüçax naca nax naxütawa naxixüçax, rü yema Bëyamítücumüwa rü Matítanüxügu nangu. Rü yematanüwa rü Chaú ga guma Chix nane ixícügu nangu nax Iraéanecüâxgüarü âëxgacü yixixü. Natürü yexguma naxçax nadaugügu ga Chaú, rü tama nüxü inayangaugü. ²²Rü yemaçax wenaxarü Cori ya Tupanana nacagüe ga nüxü nax nacuaxgüxüçax ngoxi nayexma ga Chaú. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü nixu ga yéma nax nayexmaxü, rü Iraéanecüâxgüarü yemaxütanügu nax yacüxü. ²³Rü yexgumatama naxçax nayadaugü rü nayagagü ga yema íyacüxüwa. Rü nüma ga Chaú ga yexguma duüxügüpexewa nanguxgu, rü nüxü nadaugü ga Iraéanecüâxgütanüwa rü taxúema naatüxü ngupetüxü ga tümaarü máchanewa. ²⁴Rü nüma ga Chamué rü guxána naca rü ñanagürü: —¿Marü nüxü pedauxü ya yimá Cori ya Tupana nüxü unetacü nax perü âëxgacü i réi yixixüçax? Rü nataxuma i wüxi i Iraéanecüâx i namaxâ wüxiguxü —ñanagürü. Rü nüma ga duüxügü rü: —iNamaxüx ya tórü âëxgacü ya réi! —ñaxümaxâ nanangâxügagüama. ²⁵Rü yexguma ga nüma ga Chamué rü duüxügümaxâ nüxü nixu ga yema mugü ga nagu tá yaxüxü ga gumá âëxgacü norü duüxügümaxâ. Rü ñuxüchi wüxi ga poperagu nanaxümatü ga yema mugü rü Tupanapatagu nayaxü. Rü yemawena ga Chamué rü ínayamugü ga guxüma ga yema Iraéanecüâxgü nax napatawa naxixüçax. ²⁶Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü nachíüçax natáegu ga Gabáawa. Rü nawe narüxi ga ñuxre ga

yatü ga daiwa imexü ga Cori ya Tupana norü maxügu ingogügüxü nax íyacüxügüçax. ²⁷Natürü nayexmagü ta ga duüxü ga Chaúmaxâ chixexügu rüxínüexü rü ñagüxü: —¿Ñuxácü tá i ñaa yatü i tamaxâ inacuáxü? —ñagüxü. Rü yemaacü nüxü naxooxgü rü tama namaxâ nataâëxgü. Natürü nüma ga Chaú rü tama yemagu narüxínü.

Chaú rü Amóütanüxügüxü narüporamae

11 ¹Rü nüma ga Amóütanüxügüarü âëxgacü ga Naá rü norü churaragüxü nangutaquexexë nax yadaiacuâxüçax ga Iraéanecüâxgüarü ñane ga Yabé ga Garaáxanewa yexmane. Natürü ga yema duüxügü ga Yabécüâxgü rü ñanagürügü: —iTomaxâ naxü i wüxi i üga, rü ngëxguma tá nixi i cuxmexwa togü tangexmagüxëëxü! —ñanagürügü. ²Rü nüma ga Amóütanüxügüarü âëxgacü ga Naá rü nanangâxü rü ñanagürü: —Marü name i pemaxâ ichaxüga ega chi pexü namexgu nax perü tügünexetü chayaxuxü i wüxichigü i pema nax ngëmaacü wüxi i cugüruxü pixígüxüçax i guxâma i pema i Iraéanecüâxgü —ñanagürü. ³Rü nüma ga Yabéarü âëxgacügü rü nanangâxügü rü ñanagürügü: —iToxna naxâ i 7 i ngunexü nax naxçax tadauxüçax i ngüxëë i totanüxü i Iraéanegütanüwa! Rü ngëxguma chi nataxuguma i toeneegü i toxü rüngüxëëxü, rü marü name i tomaxâ cunaxü i ngëma cuma nagu curüxínüxü —ñanagürügü. ⁴Rü ñuxre ga yema Yabécüâx rü guma ñane ga Gabáa ga Chaú nawa yexmanewa

nanangegü ga yema ore. Rü duüxügümaxã nüxü nixugüe ga yema Yabéwa ngupetüxü. Rü yexguma nüxü naxĩnüegu rü guxüma ga duüxügü rü poraäcü naxauxe. ⁵Rü nüma ga Chaú rü naanewa ne naxü namaxã ga norü wocagü ga puracüruxü. Rü norü duüxügüna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü nüxü nangupetü i duüxügü? ¿Taxacücax naxauxe? —ñanagürü. Rü nüma ga norü duüxügü rü Chaúmaxã nüxü nixugüe ga yema ore ga yatügü ga Yabécüãx yéma ngegüxü. ⁶Rü yexguma yema orexü naxĩnügu ga Chaú, rü Tupanaãxë nüxna nangu rü poraäcü nanu ga Chaú. ⁷Rü yexguma ga Chaú rü taxre ga woca niyaxu rü ägümücügu nagu nanachexcu. Rü ñuxüchi ñuxre ga orearü ngeruügümaxã guxü ga Iraéanecüãxgütanüwa nanamu ga yema namachigü. Rü yema orearü ngeruügü rü ñaa orexü nixuetanü: —Ñaatátama tümaarü wocamaxã taxü ya yíxema tama Chaúwe rü Chamuéwe rüxüchaüxe —ñanagürü. Rü nüma ga duüxügü rü poraäcü namüie rü ñoma wüxitama ga yatürüxü inaxĩachi, rü Chaúwe rü Chamuéwe narüxĩ. ⁸Rü yexguma Bechéwa Chaú yaxugüxgu ga norü duüxügü ga yexma ngutaquexegüxü, rü nayexma ga 300,000 ga yatügü ga Iraéanecüãxgü rü naétü 30,000 ga Yudáwa ne ixü. ⁹Rü yemawena rü yema duüxügü ga Yabécüãxgü ga orearü ngeruügüxü ñanagürü: —iNamaxã nüxü pixu i duüxügü i Yabécüãxgü rü moxü tocuchigu tá ngéma tangugü nax ítanapoxüxücax! —ñanagürü. Rü yema duüxügü rü natanüxü ga

Yabécüãxgümaxã nüxü narüxugüe ga yema ore. Rü nümagü rü poraäcü nataãxëgüxüchi. ¹⁰Rü nüma ga yema Yabéarü äëxgacügü rü Amóütanüxügüarü äëxgacü ga Naámaxã nüxü nayarüxugü, rü ñanagürügü: —Moxü rü tá cuxna togü tana nax cuma cunaxwaxexü tomaxã cuxüxücax —ñanagürügü. ¹¹Rü moxüãcü rü nüma ga Chaú rü norü churaragüxü mea ininu, rü tomaepüxtücumügu nayayauxye. Rü naxüpa ga nax yangóonexü rü norü uanügü ípegüxügu nachocu. Rü tüxü nadai ga guxãma ga Amóütanüxügü ñuxmata tocuchiwa nangu. Rü guxema maxëxë, rü tügümaxã tanawoone, rü yemacax taxúema ämücüxe tiña. ¹²Rü yemawena ga nümaxü ga duüxügü rü Chamuéxü ñanagürügü: —¿Texégü tixí ya yíxema tama yaxögüxe nax Chaú yixixü ya mecü nax tórü äëxgacü yixixü? iRü toxna penamugü i ngéma yatügü nax tanadäixücax! —ñanagürügü. ¹³Natürü nüma ga Chaú rü naétüwa nachogü rü ñanagürü: —Noma i ngunexügu rü taxúetama tayu, erü Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxgüxü narüngüxëë nax norü uanüxü nax naporamaegüxücax —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga Chamué rü guxüma ga Iraéanecüãxgüxü ñanagürü: —iNgixã rü Yirigáwa taxí nax ngéma yanangucuchixëëxücax ya tórü äëxgacü! —ñanagürü. ¹⁵Rü yemacax guxüma ga duüxügü ga Iraéanecüãxgü rü Yirigáwa naxí. Rü yéma Cori ya Tupanapexewa Chaúxü ningucuchixëëgü nax norü äëxgacü yixixücax. Rü yemawena rü Tupanacax nayagugü ga ämaregü ga Tupanaarü ngüxmüxëëruügü ixigüxü.

Rü nüma ga Chaú rü guxúma ga nümagü ga Iraéanecüâxgü rü poraäcü nataâxëgü.

Chamué rü Chaúmexëwa nanaxüexëxë nax Iraéanecüâxgüarü äëxgacü yixixüçax

12 ¹Rü yemawena ga Chamué rü guxúma ga Iraéanecüâxgüpeçewa ñanagürü: —Pema nüxü pecuax rü guxúma ga yema naxçax ípeçaxaxü rü pexçax chanaxü nax yangucuchixüçax ya yimá perü äëxgacü ya réi. ²Daa nixí ya äëxgacü ya pemaxá tá icuáci. Choma rü marü chaya rü chataueru, rü chaunegü rü petaniwa nangexmagü. Choma nixí ga pemaxá ichacuáxü ga yexguma changextüxügücürüwa rü ñomamare. ³Rü ñuxma rü daxe chixí. Ega ngëxguma chi texéarü wocaxax rüexna búruçax changixgux, rüexna texéchi chaxaixgu, rü chixri tümamaxá ichacuaxgu rüexna chanayauxtanügu ga taxacürü guxchaxü chamexëëxgu, rü marü name i Cori ya Tupanapexewa rü napexewa ya yimá äëxgacü ya Tupana nüxü unetacü, rü choxü ípexuaxü. Rü choma rü tá chanaxütanü i ngëma pexü changetanüxü —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga Iraéanecüâxgü rü nanangäxügagü, rü ñanagürügü: —Taguma toxchi cuxai rüexna chixri tomaxá icucuax, rü taguma cunayauxtanü ga torü guxchaxü cumexëëgu —ñanagürügü. ⁵Rü nüma ga Chamué rü ñanagürü: —Ñuxma rü nüma ya Cori ya Tupana, rü nüma ya yimá äëxgacü ya nüma nüxü naxunetacü nixí ya nüxü ñnüecü nax pema rü taxuxüma i chixexü chowa ipeyangauxü —ñanagürü. Rü nüma ga

duüxügü rü ñanagürügü: —Aixcüma ngëmaäcü nixí —ñanagürügü. ⁶Rü nüma ga Chamué rü ñanagürü ta nüxü ga yema Iraéanecüâxgü: —Rü nüma ga Cori ya Tupana nixí ga Moichéxü rü Aróüxü naporaexëëxü nax Equítuanewa perü oxigüxü ñnanguxüxëëxüçax.

.....

¹²Natürü ga pema ga yexguma Amóütanüxügüarü äëxgacüxü pexñüegu nax pexçax íyachoöchichaxüxü nax pexü nadaxüçax, rü choxna naxçax peca ga wüxi ga äëxgacü nax pemaxá inacuáxüçax woo nax Cori ya Tupanachirex nax yixixü ya perü äëxgacü. ¹³Rü daa nixí ya yimá äëxgacü ya pematama naxçax ípeçaxacü. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü pexna nanamu ya yimá äëxgacü ya naxçax ípeçaxacü. ¹⁴Rü ñuxma i pema rü name nixí i aixcüma Tupanaxü pengechaügü, rü nüxü picuaxüxügü rü, naga pexñüe i guxüma i ngëma norü mugü. Rü wüxigu namaxá ya yimá perü äëxgacü rü penaxwaxe i Tupana naxwaxexüácüma pemaxë. Rü ngëxguma ngëmaäcü penaxüxgu rü guxütáma mea nixü. ¹⁵Natürü ngëxguma taxütáma naga pexñüegu rü ngëxguma nüxü pexoxoxgu i ngëma norü mugü, rü nüma ya Tupana rü tá pexü rü perü äëxgacüxü napoxcu. ¹⁶Rü dücax, iperüdaunü naxçax i ngëma taxü i mexü i Cori ya Tupana pepexewa tá üxü i ñuxmax! ¹⁷Pema rü meama nüxü pecuax rü ñuxma nax tríguarü buxgüwa nanguxü rü taguma napu. Rü ngëmacax i ñuxma rü tá Tupanana chaca nax äëmacü rü pucü nua namuxüçax nax ngëmawa nüxü pecuaxächitanüxüçax i

ngēma chixexũ i taxũ i pexũxũ ga yexguma wũxi ya perũ ãẽxgacũcax ípecaxgu —ñanagũrũ. ¹⁸Rũ yexguma ga nũma ga Chamué rũ Tupanana naca. Rũ yexgumatama nũma ga Cori ya Tupana rũ ãẽmacũ inanaxũxẽxẽ rũ nanapuxẽxẽ. Rũ yexguma ga guxũma ga yema duũxũgũ rũ poraãcũ Cori ya Tupanaxũ rũ Chamuẽxũ namuũe. ¹⁹Rũ yemaçax guxũma ga yema duũxũgũ rũ Chamuẽxũ ñanagũrũgũ: —iCori ya curũ Tupanana toxçax naca nax tama tayueũçax! Erũ ñuxma rũ tanayexeraxẽxẽ i guxũma i torũ chixexũgũ nagagu nax wũxi i torũ ãẽxgacũ i refçax nax itaçaxaxũ —ñanagũrũgũ. ²⁰Rũ nũma ga Chamué rũ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —iTaxuçaxma pemuũe! Rũ aixcũma nixĩ ga chixexũ pexũxũ. Natũrũ i ñuxma rũ ipexuãxẽ nax tama Cori ya Tupanana pexĩgachixũçax, rũ aixcũma nũxũ pengechaũgũxũçax rũ nũxũ pecuçxũũgũxũçax! ²¹Rũ tama name i nawe perũxĩ i ngēma tupanagiũneta i tama pexũ rũngũxẽxẽxũ rũ tama pexũ maxẽxẽxũ, erũ doragũmare nixĩ i ngēma. ²²Rũ nũmatama ya Cori ya Tupana rũ marũ pexũ nade yerũ yemaacũ nanaxwaxe, rũ nũxũ nixu nax norũ duũxũgũ pixĩgũxũ. Rũ ngēmacax tagutãma pexũ ínawogũ erũ tama nanaxwaxe i texẽ nũxũ tixu nax tama yanguxẽẽãxũ i norũ ore. ²³Rũ ñuxmawena i choma rũ tama chanaxwaxe i nũxũ charũchau nax pexçax chayumũxẽxũ, erũ ngēma rũ chixexũ nixĩ. Rũ ngēmacax tá pexũ changũxẽẽama nax mea Cori ya Tupanacax pemaxẽxũ rũ mea nawe nax perũxĩxũçax. ²⁴Rũ ñuxma i pema rũ

penaxwaxe i Tupanaaxũ peyaxõgũ rũ aixcũma nũxũ picuçaxũxũgũ. iRũ nagu perũxĩnũe nax ñuxãcũ poraãcũ pexũ nax nangũxẽẽxũ! ²⁵Natũrũ ngẽxguma chi chixexũ pexũgũamagu, rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tá poraãcũ pexũ rũ perũ ãẽxgacũxũ napoxcu —ñanagũrũ ga Chamué.

.....

Cori ya Tupana rũ Chaúxũ naxo

15 ¹Rũ wũxi ga ngunexũgu rũ Chamué rũ Chaúxũ ñanagũrũ: —Nũma ga Cori ya Tupana nixĩ ga choxũ namuxũ nax chíxũmaxã cuxũ chabaeruxũçax nax yemaacũ Iraeanecũãxgũarũ ãẽxgacũ quixĩxũçax. iRũ ngēmacax irũxĩnũ i ngēma Cori ya Tupana cumaxã nũxũ ixuxũ! ²Rũ ñanagũrũ ya Cori ya Tupana ya guxãétiwa ngẽxmacũ: “Chanapoxcu tá i ngēma Amaléxtanũxũgũ naxçax ga yema Iraétanũxũgũmaxã naxũgũxũ, yerũ yexguma Equítuanewa ínachoxũgu rũ tama norũ naanewa nanachopetũxẽẽchaũ. ³Rũ ngēmacax ingēma naxũ rũ nadai i guxũma i ngēma Amaléxtanũxũgũ iyatũxũ, rũ ingexũ, rũ buxũgũ, rũ õxchanagũ, rũ wocagũ, rũ carnérugũ, rũ caméyugũ, rũ búrugũ! iRũ bai tá i wũxi ícuyaxũxẽẽxũ!” —ñanagũrũ ga Cori ya Tupana. ⁴Rũ nũma ga Chaú rũ guxũma ga duũxũgũçax nangema rũ Terafũgu nanangutaqexexẽxẽ. Rũ 200,000 ga churaragũ nixĩ ga ixĩmarexũ. Rũ yemaétiwa nayexma ga 10,000 ga yatũgũ ga Yudátanũxũ ixĩgũxũ ga yexma ngutaqexegũxũ.

.....

7Rü yemawena rü nüma ga Chaú rü nanadai ga yema Amaléxtanüxügü. Rü Abíraanewa inanaxügü rü nanadai ñuxmata Chúwa nangu ga Equítuanearü üyeanewa. 8Rü nayayauxgü ga guma norü ãëxgacü ga Agáx rü nanadai ga guxüma ga norü churaragü. 9Natürü nüma ga Chaú rü yema norü churaragü rü tama nayamaxgü ga guma Amaléxtanüxügüarü ãëxgacü ga Agáx, rü tama nanadai ga yema rümemaegüxü ga carnérugü, rü wocagü, rü wocaxacügü. Rü tama ínanagu ga yema Amaléxtanüxügüarü yemaxügü ga ítatanüxü. Rü yema yemaxügü ga taxuwama imexüxicatama nixí ga yema ínaguxü. 10Rü yemawena ga Cori ya Tupana rü Chamuémaxã nidexa rü ñanagürü: 11—Choxü nangux ya Chaú nax ãëxgacüxü nüxü nax chaxunetaxü, erü choxna nixügachi rü tama nayanguxëxë i ngëma chanamuxü —ñanagürü. Rü nüma ga Chamué rü poraãcü naãxëwa nangux ga yema. Rü Cori ya Tupanamaxã nidexa ga guxüma ga yema chütaxügu. 12Rü moxüãcü pařmama ga tauta yangóonegu, rü nüma ga Chamué rü inaxüãchi nax Chaúcař yadauxü. Natürü ga duüxügü rü Chamuémaxã nüxü nixugüe ga Chaú rü Maxpúne ga Carméxwa nax naxüxü nax yéma íyanadaxëãxücař ga wüxi ga nutapúta ga cuãxruxü nax norü uanügüxü naporamaexü, rü yemawena rü ñuxüchi Yirigáwa nax naxüxü. 13Rü yexguma yemaxü nacuařgu ga Chamué rü Chaúcař nayadau rü düxwa yema ínayexmaxüwa nangu. Rü nüma ga Chaú rü nüxü narümoxë rü ñanagürü nüxü: —iCori ya Tupana cuxü

rüngüxëxë! Rü marü chayanguxëxë i ngëma Cori choxü muxü —ñanagürü. 14Rü nüma ga Chamué nanangãxüga rü ñanagürü: —¿Texéarü nixí i ngëma carnérugü i ngëma iwáichaü, rü ngëma wocagü i ngëma icagüxü i nüxü chaxínüxü? —ñanagürü. 15Rü nüma ga Chaú rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Ngëma chorü churaragü rü ínayaxügüxëxë i ngëma rümemaexü i carnérugü, rü wocagü. Natürü Cori ya curü Tupanacař tá tanadai. Rü guxüma i ngëma togü i naxünagü i Amaléxtanüxügüarü rü marü tanadai —ñanagürü. 16Rü nüma ga Chamué rü Chaúxü ñanagürü: —iDücař, irüxínü i ngëma ngewař chütacü Tupana chomaxã nüxü ixuxü! —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü ínaca rü ñanagürü: —¿Nuxü ñaxü cuxü? —ñanagürü. 17Rü nüma ga Chamué rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Yexguma cugügu curüxínügu ga taxuwama nax cumexü, rü nüma ga Tupana rü cuxü nayaxu ga Iraéanecüãřgüarü ãëxgacü nax quixücař. 18Rü yexguma rü cuxcař choxna naxãga nax cuyadařxücař i guxüma i ngëma Amaléxtanüxügü i chixexügu ímaxëxü rü taxuxütãma nax ícuyaxüxëëxücař, ñanagürü cuxü. 19¿Rü ñuxma taxacücař tama Tupanaga cuxínü? ¿Rü tüxcüü cuñuxãxë nax cunadexü i ngëma ngëmaxügü i Tupana cuxna chuxuxü, rü tama cunaxü i ngëma cuxü namuxü? —ñanagürü. 20Rü nüma ga Chaú rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Choma rü Cori ya Tupanaga chaxínü, rü chayanguxëxë ga guxüma ga yema choxü namuxü. Rü guma Agáx ga Amaléxtanüxügüarü

ãêxgacü ga chiyaxucü rü nua chanaga, rü marü chanadai ga guxüma ga yema togü ga Amaléxtanüxügü. ²¹Rü yema churaragü nixí ga nadexü ga yema rümemaegüxü ga carnérugü rü wocagü rü yemaxügü nax Yirigáwa Tupanacax ínaguaxüçax —ñanagürü. ²²Rü nüma ga Chamué rü ínaca rü ñanagürü: —¿Taxacü nixí i ngēma rümemaexü cuxçax? ¿Rü cuxçax rü ngēma naxünagü Tupanacax iguxü rü êxna Tupanaga nax ixínüexü? Rü dücax rü ngēma Tupana yexera namaxã taãxëxü nixí nax naga ixínüexü, rü tama carnérugüarü chíxü naxçax nax iguxü. ²³Rü yíxema tama Tupanaga ínuxe rü ñomatama tayuüxürüxü poraäcü chixexü taxü i Tupanapexewa. Rü yíxema chixri Tupanaga ínuxe rü ñomatama tupanaxetaxü ticuaxüürüxü chixexü taxü. Rü dücax, rü ñuxma nax nüxü cuxoxü i norü mugü, rü nüma ya Tupana rü cuxü naxo nax Iraéanecüãxgüarü ãêxgacü quixixü —ñanagürü ga Chamué.

.....

³⁴Rü yemawena ga Chamué rü norü ñane ga Ramáwa naxü. Rü nüma ga Chaü rü nachüçax natáegu ga Gabáawa. ³⁵Rü nüma ga Chamué rü taguma wena Chaüxü nadau, natürü naxçax naxauxecha, yerü Tupanaaxü nangux ga Chaüxü Iraéanecüãxgüarü ãêxgacüwa nax nanguxëxü.

Chamué rü chíxümaxã Dabíxü nabaeru nax Iraéanecüãxgüarü ãêxgacü yixixüçax

16 ¹Rü yemawena ga Tupana rü Chamuéxü ñanagürü: —Marütama nax Chaüçax nax

cungechaüechaxü, erü marü tama chanaxwaxe nax Iraéanecüãxgüarü ãêxgacü nax yixixü. iRü wüxi i carnéruchatacuxre nayaxu rü oríbuarü chíxümaxã naxüacu! iRü Beréüwa naxü rü ngëxma naxçax yadau ya wüxi ya yatü ya Ichaígu áégacü! Erü wüxi ya nane chanayaxu nax ngexwacaxücü ya Iraéanecüãxgüarü ãêxgacü nax yixixüçax —ñanagürü.

.....

⁴Rü nüma ga Chamué rü nanaxü ga yema Tupana namaxã nüxü ixuxü. Rü yexguma Beréüwa nanguxgu, rü guma ñanearü ãêxgacügü rü namuüeäcüma nanayauxgü, rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Taxacü nangupetü? ¿Rü taxacüwa nua cuxü? —ñanagürügü. ⁵Rü nüma ga Chamué rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Taxuxüma nixí i ngupetüxü. Rü nua chaxü nax Tupanacax wüxi i naxüna chimáxüçax. iRü ngëmacax Tupanacax pegü pemexëégü rü choxü ípixümücü nax ngēma naxünaarü maxwa rü Tupanaarü cuaxüüwa ipexägüxüçax! —ñanagürü. Rü yemawena ga Chamué rü nacümagüäcü Ichaíxü rü nanegüxü Tupanacax nimexëxë, rü nüxna naxu nax íyaxümücügüãxüçax ga Tupanaarü cuaxüüwa. ⁶Rü yexguma Tupanaxü íyacuaxüügüchaxüüwa nangugügu ga Ichaí rü nanegü, rü nüma ga Chamué rü Ichaí nane ga Eriáxü nadawenü rü ñaxügu narüxínü: “Cuxá daa nixí ya yimá yatü ya Tupana nayaxucü nax Iraéanecüãxgüarü ãêxgacü yixixüçax”, ñaxügu narüxínü. ⁷Natürü ga Tupana rü Chamuéxü ñanagürü: —Tama name i norü düxëtümare rü norü máchanemare

nax cungugũxĩ ya wũxi ya yatũ. Tama daa nixĩ. Choma rũ tama duũxũgũ nangugũũãcũma chanayaxu ya wũxi ya yatũ. Duũxũgũ rũ ngẽma dũxõtũxũnemare nixĩ inangugũgũxũ, natũrũ i choma rũ ngẽma norũ maxũ rũ norũ ãnũ nixĩ i ngẽma changugũxũ —ñanagũrũ. ⁸Rũ yexguma ga Ichaĩ rũ nane ga Abinadãcax naca, rũ Chamuẽxũtawa nanaga. Natũrũ nũma ga Chamuẽ rũ nũxũ nixu ga tama gumã nax yixĩxũ ga Tupana nayaxucũ. ⁹Rũ yemawena ga Ichaĩ rũ nane ga Chamãxũ Chamuẽxũtawa naga, natũrũ nũma ga Chamuẽ rũ ñanagũrũ: —Tama daa nixĩ ya Tupana nayaxucũ —ñanagũrũ. ¹⁰Rũ nũma ga Ichaĩ rũ 7 ga nane Chamuẽpexewa nagagũ, natũrũ nũma ga Chamuẽ rũ nũxũ nixu nax taxucũma ga gumatanũwa Tupana nayaxuxũ. ¹¹Rũ nũma ga Chamuẽ rũ Ichaĩna naca rũ ñanagũrũ: —¿Nangexmaxũ ya nai ya cune? —ñanagũrũ. Rũ nũma ga Ichaĩ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —Yimã rũbumaecũxicatama nixĩ i yataxucũ, erũ yã naanewa carnẽrũgũna nadau —ñanagũrũ ga Ichaĩ. Rũ yexguma ga nũma ga Chamuẽ rũ ñanagũrũ: —Iẽcũ ñũxmatama wũxi i duũxũxũ ngẽma namu nax naxcax yacaxaxũcax! Erũ taxũtãma ãtarũtogũ nax ichibũexũcax ñũxmatãta ãnangu i nũmax —ñanagũrũ. ¹²Rũ yexguma ga nũma ga Ichaĩ rũ wũxi ga duũxũ yẽma namu nax naxcax yacaxaxũcax. Rũ nũma ga guma ngextũxucũ rũ nachox, rũ nachoxyae rũ nidauũchametũcũxũ rũ namecũmachametũ. Rũ nũma ga Tupana rũ Chamuẽxũ ñanagũrũ: —Daa

nixĩ. iRũ ãcũ nabaeru! —ñanagũrũ. ¹³Rũ nũma ga Chamuẽ rũ nanayaxu ga yema carnẽruchatacuxre ga chĩxũmaxã ããcuxũ, rũ Dabĩerugu nanaba ga naeneegũpexewa. Rũ yexgumatama ga Tupanaãxẽ rũ Dabĩna nangu rũ namaxã inacuãx. Rũ ñũxũchi ga nũma ga Chamuẽ rũ norũ ãane ga Ramãcax natãegu. ¹⁴Rũ yexgumayane ga Tupanaãxẽ rũ Chaũna nixũgachi. Rũ nũxna nangu ga wũxi ga naãxẽ ga chixexũ ga naxĩxãchiãxẽxẽxũ ga Cori ya Tupana yẽma muxũ. ¹⁵Rũ yemacax ga yema norũ duũxũgũ ga ngũxẽerũgũ ixĩgũxũ rũ ñanagũrũgũ nũxũ: —Pa ãxgacũx, wũxi i chixexũ i naãxẽ i Tupana nua muxũ cuxna nangu, rũ ngẽma nixĩ i cuxũ naxĩxãchiãxẽxẽxũ. ¹⁶¿Rũ tũxcũũ tama toxũ cumu nax wũxi i meama paxetaxũ cuãxũcax nax tadauxũ rũ cupexewa áarpa nax napaxũxũcax ega ngẽxguma cuxna nanguuxũgu i ngẽma naãxẽ i chixexũ? Rũ ngẽma paxeta tá cuxũ nataãxẽxẽxẽ rũ mexũ tá cumaxã naxũ —ñanagũrũgũ. ¹⁷Rũ nũma ga Chaũ rũ ñanagũrũ: —Marũ name iRũ naxcax choxũ pedãux i wũxi i paxetatanũxũ i áarpaarũ paxũxũ mea cuãxũ, rũ nua penaga! —ñanagũrũ. ¹⁸Rũ yexguma ga wũxi ga norũ duũxũ rũ ñanagũrũ: —Choma nũxũ chadau i wũxi i Ichaĩ nane i Berẽũwa ngẽxmaxũ, rũ meama paxetaxũ nacuãx. Rũ ñũxmachi wũxi i poracũ nixĩ i daiwa rũ nũxũ cuãcũ nixĩ ega yadexagu. Rũ nũma rũ mecũ nixĩ rũ Cori ya Tupana nũxũ rũngũxẽẽcũ nixĩ —ñanagũrũ. ¹⁹Rũ yexguma ga Chaũ rũ Ichaĩxũtawa nanamugũ ga norũ duũxũgũ nax nũxũ ñagũxũcax: “iNua namu ya cune ya

Dabí ya yimá carnérugüarü daruxĩ
ixicü!” ²⁰Rü nüma ga Ichaí rü nane ga
Dabíxũ Chaúxütawa namu. Rü guma
nanemaxã Chaúçax yéma nanamu ga
wüxi ga búru ga paúmaxã áxwetaxũ rü
wüxiwexũ ga bínu rü wüxi ga
chíbuxacü. ²¹Rü yemaacü ga Dabí rü
Chaúxütawa naxũ, rü yéma naxütawa
nayexma. Rü nüma ga Chau rü Dabíxũ
nangechaúxũchi, rü norü ngüixêruxũ
nayaxixêxê. ²²Rü nüma ga Chau rü
Ichaíxütawa namuga rü Dabíçax ínaca
nax nügüxütawa nayexmaxêãxũçax,
yerü poraacü norü me nixí. ²³Rü
yexguma Chaúna nanguuxũgu ga yema
naãxê ga chixexũ ga Tupana naxçax
yéma muxũ, rü nüma ga Dabí rü
nanayaxuxũ ga árpa rü nanapaxuxũ. Rü
yemamaxã ga nüma ga Chau rü
nataãxêãxũ rü naxçax nitaaneãxũ, rü
nüma ga naãxê ga chixexũ rü nüxna
nixügachiãxũ.

Dabí rü Goriáxũ nimax

17 ¹Rü nüma ga Piritéutanüxũgü
rü nananutaquexexêgü ga norü
churaragü nax Iraéanecüãxgüarü
churaragümaxã nügü nadajixũçax. Rü
Efedamiũgu nayangutaquexegü ga
Chocú rü Achecáarü ngãxũmachatexewa
ga Yudáanewa. ²Rü nüma ga Chau rü
Iraéanecüãxgümaxã nügü
nanutaquexegü ga Eláarü ngatexũgu. Rü
yéma nügü namexêgü ga
Piritéutanüxũgümaxã nügü nax
nadajixũçax. ³Rü nümagü ga
Piritéutanüxũgü rü wüxi ga ma xpúnegu
nügü ninu, rü yexgumarüxũ ta ga
Iraéanecüãxgü, rü náí ga ma xpúnegu
nügü ninu. Rü guma taxre ga

ma xpúneguarü ngate rü ngãxũwa naxü.
⁴Rü yema Piritéutanüxũgütanüwa
nixüxü ga wüxi ga churara ga 3 métrugu
ixüchanexũ, rü yema ngatexũwa naxü.
Rü Goriáx nixí ga naéga, rü íane ga
Gáxcüãx nixí. ⁵Rü napatexë rü
bróüchenaxçax nixí. Rü naxünewa rü
yexgumarüxũ ta bróüchemaxã natüxüne.
Rü yema norü tüxünexũ rü 55 quíru nixí
ga nayaxü. ⁶Rü yema norü tüperemaxũ
rü guma norü wocae ga nügüãtu
yangeãcü rü bróüchenaxçax nixígü. ⁷Rü
guma norü wocae rü natamenãxã rü ga
napexë rü fiérunaxçax nixí rü 6 quíru
naya. Rü Goriáxpexegu nixüchigü ga
yema norü poxüruüarü ngeruxũ. ⁸Rü
nüma ga Goriáx rü yema ngatexüarü
ngãxũwa ínayachaxãchi rü yéma
tagaãcü Iraéanecüãxgüarü churaragüxũ
ñanagürü: —¿Taxacüçax mea pegü ipinu
nax tomaxã pegü pedajixũçax? Erü
choma rü wüxi i Piritéutanüxũ chixí rü
name nixí i pema i Iraéanecüãxgü rü
Cháuarü churaragütanüxũwa nüxũ
pexuneta i wüxi nax nua naxüxũçax nax
togü namaxã tadaajixũçax. ⁹Rü ngoxi tá
choxũ naporamae rü choxũ yamá nax
ngêmaãcü pexmexwa nax
tangexmagüxũçax. Natürü ngëxguma
choma nüxũ charüporamaegu, rü pema
tá nixí i toxmexwa pengexmagüxũ. ¹⁰Rü
ñoma i ngunexũgu, Pa Iraéanecüãxgüarü
Churaragüx, rü pexçax chaca rü iécü
nua penamux i wüxi i perü churara nax
togü namaxã tadaajixũçax! —ñanagürü.
¹¹Rü yexguma yema Piritéutanüxüarü
dexaxü naxínuegu ga Chau rü guxüma
ga yema namücügü ga Iraéanecüãxgü,
rü narümaächitanü rü namuüe. ¹²Rü
nayexma ga wüxi ga yatü ga Beréücüãx

ixïcü rü Ichaí nixí ga naéga. Rü nüma rü marü naya ga yexguma Chaú ãëxgacü ixíxgu. Rü nüma ga Ichaí rü nüxü nayexma ga 8 ga nanegü, rü wüxi ga nane rü Dabí nixí. ¹³⁻¹⁴Rü guma tomaepüx ga nane ga rüyamaegüxü ga Eriá rü Abinadá rü Chamá rü marü Chaúwe narüxi ga daiwa. ¹⁵Rü nüma ga Dabí ga rübumaecü rü Iraéanecüãxgüarü churaragü íyexmagüxüwa naxüxü rü ñuxüchi Beréüçax natáeguaxü nax nanatüarü carnérugüna yadauuuxüçax. ¹⁶Rü yoxni yexguma yéma naxüxüyane ga Dabí, rü nüma ga yema Piritéutanüxü rü Iraéanecüãxgüxü nachixewe ga paxmama rü yáuanecü. Rü yemaacü tümamaxá nixí ñuxmata 40 ga ngunexüwa nangu. ¹⁷Rü wüxi ga ngunexügu ga Ichaí rü nane ga Dabíxü ñanagürü: —iÉcü nayaxu i wüxiwetaxü i trígu i igoxtanüxü, rü ñaa 10 i paü rü yéa nügü ínadajxchaüxüwa cueneegüçax nana! ¹⁸iRü ñuxmachi ngéma nana ta i ñaa 10 púta i quésu naxçax ya yimá churaragüarü ãëxgacü! iRü cueneegüxü íyadau rü ñuxácü nüxü nangupetügü, rü wüxi i norü popera nua nange nax ngémawa nüxü chacuáxüçax nax meama nüxü nax ínangupetügüxü! —ñanagürü ga Ichaí. ¹⁹Rü nüma ga Chaú rü yema Iraéanecüãxgüarü churaragü rü yema ma xpúnearü tuächixü ga Elágu áégaxüwa nayexmagü. ²⁰Rü moxüácü ga nüma ga Dabí rü yexwacax yangóonechaxügu rü to ga daruümexëgu tüxü namugü ga guxema nanatüarü carnérugü rü inaxüächi. Rü nayana ga yema óna ga nanatü ga Ichaí nüxna naxü. Rü yéma naeneegü íyexmagüxüwa nangu ga yexguma inaxíächichaüxgux

ga Piritéutanüxügümaxá nügü nax nadajxüçax. ²¹Rü nüma ga Iraéanecüãxgü rü ga Piritéutanüxügü rü nügüarü toxmaxtagu nügü ninu. ²²Rü nüma ga Dabí rü yema Iraéanecüãxgüarü churaragüarü yemaxügüarü daruüxütagu nananu ga yema trígu, rü paü, rü quésu ga yéma nanaxü, rü ñuxüchi nañaächíácüma Iraéanecüãxgüarü churaragütanügu nayangaxi nax naeneegüna naxçaxüçax rü ñuxácü nüxü nangupetügü. ²³Rü yexguma naeneegümaxá ídexayane, rü nüma ga yema Piritéutanüxü ga Goriáx ga Gáxcüãx ixíxü, rü Piritéutanüxügüarü churaragütanüwa nichixichi. Rü wenaxarü Iraéanecüãxgüçax naca rü tüxü naxáxüne rü yema aixrüguma naxüürüxüácüma nidexa. Rü nüma ga Dabí rü nüxü naxínü. ²⁴Rü nümagü ga Iraéanecüãxgü ga yexguma yema yatüxü nadaugügu rü poraacü namuñe, rü naxçaxwa nixü. ²⁵Rü nügümaxá ñanagürügü: —¿Marü nüxü pedauxü i ngéma yatü i ngéxma ichixichixü nax ñuxácü tüxü naxáxünexü i yixema i Iraéanecüãxgü? Rü texe ya yíxema nüxü rüporamaexe, rü nüma ya tóru ãëxgacü rü muxütama i ngémaxügü tá tüxna nana, rü naxacümaxá tá tüxü naxüxmaç rü taxütáma tüxü nanaxütanüxëxë i ngéma diëru i ãëxgacüna üxü —ñanagürügü. ²⁶Rü yexguma ga Dabí rü yema naxütawa yexmagüxüna naca rü ñanagürü: —¿Taxacümaxá tá nüxü naxátanü ya yimá yatü ya ñaa Piritéutanüxüxü imácü rü naxoxëcü nax ngéma Iraéanecüãxgümaxá taxacü nax yaxugüxü? ¿Erü taxacü nixí i ñaa Piritéutanüxü i tama Tupanaxü cuáxü

ecaḅ Tupana ya maxũcüariü
 churaragümaxã taxacü yaxugüxũ?
 —ñanagürü. ²⁷Rü nümagü ga
 Iraéanecüãxgiarü churaragü rü Dabíxũ
 nangãxũgü, rü yema noxri namaxã nüxũ
 yaxugüexümaxãtama nanangãxũgagü,
 rü namaxã nüxũ nixu ga taxacümaxã tá
 nüxũ nax naxütanüãxũ i ngëma Goriãxũ
 imãxũ. ²⁸Natürü nüma ga Eriã ga
 Dabíenexë ga yacü, rü nüxũ naxĩnü ga
 yema yatügümaxã nax íyadexãü ga
 Dabí. Rü yemaçax naeneemaxã nanu rü
 ñanagürü nüxũ: —¿Taxacüwa nua cuxũ?
 ¿Rü texémaxã ngëma ínachianexũwa
 cunawogü i ngëma tanatüarü carnérugü?
 Choma rü marü nüxũ chacuax i ngëma
 cucüma nax nua cuxũxũ nax
 icuyadawenümarexũcax nax togü
 tadiaxũ —ñanagürü. ²⁹Rü nüma ga Dabí
 rü nanangãxũga rü ñanagürü: —¿Taxacü
 ëxna chaxü ecaḅ ngëma ñacuxũ choxũ?
 Rü nua chidexamare —ñanagürü. ³⁰Rü
 yemawena ga Dabí rü naeeneena
 nixügachi, rü to ga churarana naca. Rü
 yemaacütama nanangãxũga. ³¹Rü
 nümaxũ ga Iraéanecüãxgiü ga Dabíxũ
 ñnüexũ ga nax ínacaxũ, rü Chaúmaxã
 nüxũ narüxugüe. Rü nüma ga Chaú rü
 Dabíçax nangema. ³²Rü yexguma ga
 Dabí rü Chaúxũ ñanagürü: —Tama
 name nax texé oégaãxũ nagagu i ñaa
 Piritéutanüxũ, erü chomax i cuxũ
 puracüxe nax chixixũ, Pa Æëxgacüx, rü
 ngëma tá chaxü rü namaxã tá togü tadaí
 —ñanagürü. ³³Rü nüma ga Chaú rü
 nanangãxũga rü ñanagürü: —Rü
 taxuacüma cuxica ngëma
 Piritéutanüxũmaxã pegü pedai. Erü
 cuma rü cungextüxüxüchi, natürü i
 nüma rü norü ngextüxügücürüwa

daixçax nangux —ñanagürü. ³⁴⁻³⁵Rü
 nüma ga Dabí rü nanangãxũga rü
 ñanagürü: —Yexguma chaunatüarü
 carnérugüna chadaxgu, rü wüxi ga ai
 rüëxna wüxi ga ósu i düraxũ yéma ne
 üxgu rü wüxi ga carnéru tüxũ yayaxugu,
 rü choma rü nawe changë, rü naaxwa
 tüxũ chanapu. Rü yexguma chauxçax
 yañaxgu nax choxũ yayaxuxũçax, rü
 nachicürawa chatüxüe rü chayachixgü
 rü ñyxmata chayamaç. ³⁶Rü choma i
 curü duũxũ, Pa Æëxgacüx, rü woo ai
 yixügu rü ósu i düraxũ yixügu rü
 chayamaç. Rü ñaa Piritéutanüxũ i tama
 Tupanaxũ cuãxũ rü ngëmaãcü tá
 namaxã chanaxü, erü Tupana ya
 maxũcüariü churaragüxũ naxãxüne. ³⁷Rü
 guma Cori ya Tupana ga aina rü ósu i
 düraxũna choxũ ípoxücü, rü yimatátama
 nixi i ñaa Piritéutanüxũmexëwa choxũ
 ípoxücü —ñanagürü. Rü yexguma ga
 Chaú nanangãxũga rü ñanagürü: —iËcü
 ngëma naxü rü Cori ya Tupana cuxũ
 íxümücü! —ñanagürü. ³⁸Rü yemawena
 nanamu nax Dabíxũ yacüxcuchigüxũ
 nagu ga yema naxchiru ga
 bróüchenaxçax ga nümatama ga Chaú
 nagu yacüxuuxũ. Rü bróüchenaxçax ga
 napatëxemaxã nanaxüpatëxe. Rü
 naremüarü poxüruxũ rü naxçaxwëxaru
 poxürüügu nayacüxëëgü. ³⁹Rü
 yemawena ga Dabí rü norü goyexũwa
 norü tara ningaxcuchi. Rü nüxũ naxü ga
 nax yaxũxũ namaxã ga yema
 nügüxünewa nanucuxũ. Natürü tama
 namaxã nixü ga guxüma ga yema
 nügüxünewa nanucuxũ yerü taguma
 yema nügü naxü. Rü yexgumatama
 Chaúxũ ñanagürü: —Taxuacüma chixü
 namaxã i ñaa chaxünewa ngëxmagüxũ

erü tama chomaxã nixü —ñanagürü. Rü yexguma rü nügü ñacuxüxüüne ga Dabí. ⁴⁰Rü yemawena rü nanayaxu ga guma norü naixmenaxã rü nixügachi. Rü yema ngatexüwa nanade ga 5 püxü ga nutaxacü ga ibáipüxücü rü norü choca ga yangechigüxügu nananucu. Rü ñüxüchi norü maxgütaexü ga naxmexëgu yangexümaxã yema Piritéutanüxüçax nixü. ⁴¹Rü nüma ga Piritéutanüxü rü meamare Dabíçax nixüchigü. Rü napexegu nixüchigü ga yema norü poxüruüarü ngeruxü. ⁴²⁻⁴³Rü yexguma Dabíxü nadaçxgu ga yema Piritéutanüxü nax wüxi ya ngextüxücü ga idauüchametücüücü nax yixixü rü mecü nax yixixü, rü tama nayaxaixcümaãxü nax nügü namaxã nadaçixü. Rü ñanagürü nüxü: —¿Ëxna cuxçax rü wüxi i airu chixí ecax naimaxã nua çaxçax cuxüxü? —ñanagürü. Rü yexgumatama Dabímaxã chixexü naxuegu norü tupanaégagu. ⁴⁴Rü ñüxüchi ñanagürü: —iNua naña rü ngurucugüna rü aigüna tá chanaxã i cumachi! —ñanagürü. ⁴⁵Rü nüma ga Dabí nanangãxüga rü ñanagürü: —Cuma rü çaxçax quixü taramaxã rü woçamaxã. Natürü i chomax rü cuxçax chixü naégagu ya yimá Iraéanecüãx i churaragüarü Tupana ya guxüétiwa ngëxmacü ya cuma norü churaragüxü cuxãxüüneáxücü quixí. ⁴⁶Rü ñüxma ya Cori ya Tupana rü tá choxmexgu cunanguxëxë nax cuxü chimáxüçax. Rü tá cuxü íchadaeeru rü ngëma curü churaragü i yuexü rü tá ngurucugüna rü aigüna chanana. Rü ngëmaäcü tá guxü i naanewa nüxü nacuçxgu nax Iraéanewa nangexmaxü ya wüxi ya Tupana. ⁴⁷Rü

guxãma ya yíxema núma ngëxmagüxe rü tá nüxü tacuçxgu ya Cori ya Tupana rü tama taramaxã, rüexna wocaxemaxã nixí i naxüãxü i ngëma nüma nagu naxínüxü. Erü nüma ya Tupana rü tama duüxügürüxü äxneäcü texémamaxã nügü nadai. Rü nüma tátama nixí i toxmexgu pexü nayixëëxü i ñüxmax —ñanagürü. ⁴⁸⁻⁴⁹Rü yexguma ga nüma ga Piritéutanüxü rü nayuxnagu rü Dabíçax niña. Rü yexgumarüxü ta ga nüma ga Dabí rü paxama Piritéutanüxüçax niña. Rü norü chocagu nixu rü wüxi ga nuta nayaxu, rü norü maxgütaeruügu nanaxü. Rü yemamaxã Piritéutanüxüxü namaxü, rü meama nacatümaxã namexchinü. Rü guma nuta rü nacatüwa narüwax, rü nüma ga Piritéutanüxü rü nachametümaxã mairaxüanegu nayangu. ⁵⁰⁻⁵¹Rü yemaacü nixí ga Dabí ga Piritéutanüxüxü naporamaexü namaxã ga wüxi ga maxgütaexü rü wüxi ga nuta. Rü nüma ga Dabí rü nangearü taraãx, rü yemaçax yema Piritéutanüxüçax niña rü nanayaxu ga norü tara rü yemamaxãtama ñanadaeeru, rü yemaacü nayamaç. Rü yemaxü nadaugügu ga Piritéutanüxügü ga marü nax nayuxü ga yema norü churara ga namaxã poraxü, rü nibuxmü. ⁵²Rü yexguma ga Iraéanecüãxgüarü churaragü rü Yudátanüxü ga churaragü rü aita naxüe yerü marü Piritéutanüxügüxü narüporamaegü. Rü nawe nangëgü ñüxmata ñanegü ga Gáx rü Ecróüarü üüchiwa. Rü yema Piritéutanüxügüarü churaragü ga yuexü rü nanunquegü nawa ga yema nama ga Charafüwa ne daxü rü ñüxmata ñanegü ga Gáx rü Ecróüwa ngxü. ⁵³Rü nüma

ga Iraéanecüãxgü rü yema Piritéutanüxügwé nangëgüguwena, rü yema ñapegüxüwa naxí rü nanade ga guxüma ga norü yemaxügu ga yéma nüxna yabuxmüxü. ⁵⁴Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü nanayaxu ga Goriáxeru rü Yerucharéüwa nanange. Natürü ga guma naxnegü rü norü pegüpataxügu nayanu. ⁵⁵Rü yexguma Dabí rü Piritéutanüxüçax ñaxgu, rü nüma ga Chaú rü norü churaragüeru ga Abnéna naca rü ñanagürü: —¿Texé tixí ya nanatü ya yimá ngextüxücü? —ñanagürü. ⁵⁶Rü nüma ga yema norü churaragüeru ga Abné rü nanangäxü rü ñanagürü: —Pa Æëxgacüx, tama nüxü chacuax nax texé nane yixíxü —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü ñanagürü nüxü: —iËcü, naxçax ícagüchigü nax texé nane yixíxü! —ñanagürü. ⁵⁷Rü yexguma Dabí rü yema Piritéutanüxüarü maçwa ne üxgu, rü nüma ga Abné rü Chaúpexewa nanaga namaxá ga yema Piritéutanüxüeru ga yangechigüxü. ⁵⁸Rü nüma ga Chaú rü nüxna naca rü ñanagürü: —Pa Ngextüxücüx ichomaxá nüxü ixu rü texé nane quixíxü! —ñanagürü. Rü nüma ga Dabí nanangäxü rü ñanagürü: —Choma rü yimá curü duü ya Ichaí ya Beréücüãx nane chixí —ñanagürü.

Yonatáü rü Dabí rü nügümaxá nanaxuegu nax nügümücügü yixígüxüçax

18 ¹Rü yexguma Dabí Chaúmaxá igüegagu ga nügümaxá nax yadexagüxü, rü nüma ga Chaú nane ga Yonatáü rü Dabímücüxü nügü nixíxëxë, rü nüxü nangechaüxüchi ñoma

nügütama nangechaüxüürüxü. ²Rü nüma ga Chaú rü yematama ngunexügu Dabíxü nayaxu norü ngüxëëruüxü, rü tama nanatüçax nanamuegu. ³Rü Yonatáü rü Dabí rü Tupanaégagu nügümaxá nanaxuegügü nax nügümücügü nax yixígüxüçax yerü ga Yonatáü rü Dabíxü nangechaü ñoma nügütama nangechaüxüürüxü. ⁴Rü ñüxüchi nüma ga Yonatáü rü ínacuxuchi ga yema napax ga nagu yacuxuuxü rü Dabína nanaxá wüxigu namaxá ga yema norü tara rü norü würa rü norü goyexü. ⁵Rü nüma ga Dabí rü Chaúarü ngüxëëruüxü nixí, rü guxüguma mea nayanguxëxë ga yema namuaxüwa. Rü yemaçax nüma ga Chaú rü norü churaragüarü ãëxgacüxü nayangucuchixëxë. Rü yema duüxügü rü churaragü rü naerügü rü namaxá nataãxëgü rü nanapépünegü.

Nixäüxächi ga Chaú yerü ga duüxügü rü norü yexera Dabíxü nangechaügu

⁶Natürü yexguma nawoegüxgu ga churaragü nawena ga yema Piritéutanüxüxü nax yamáxü ga Dabí, rü guxünema ga Iraéanecüãxgüarü ñanegüwa norü ãëxgacüçax ínachoxü ga ngexügü ga taãxëácüma rü iyaxüächitanüácüma rü wiyægüácüma rü paüđerügü rü árpa napagüácüma norü ãëxgacüxü rümöxegüxü. ⁷Rü yexguma yema ngexügü wiyægügu rü íyaxüächitanüxügu, rü ñaxügu nawiyægü: “Chaú rü 1,000 i churaragü nadai, rü Dabí rü 10,000 i churaragü nadai”, ngögürügügü. ⁸Rü yema wiyae nixí ga Chaúãxëwa ngüxü, rü poraäcü manuácüma ñanagürü: —Dabína

nanaxugüe nax 10,000 i churaragü nadajixũ, natürü choxna i 1,000 icatama. Rũ ñuxma ngëma taxuxũ nixĩ nax chauchicüxü ãëxgacüxũ yangucuchigüxëãxũ —ñanagürü. ⁹Rũ yexgumacürüwa ga Chaú rü Dabíxũ namuũ. ¹⁰Rũ moxũãcü ga Tupana rü Chaúcax yéma nanamu ga naãxë ga chixexũ rü nüxna nangu. Rũ nüma ga Chaú rü ñoma naxãũãëxürüxũ nixĩ ga nachiüwa. Rũ yexguma ga Dabí rü norü árpa napaxü to ga ngunexũgurüxũ. Rũ nüma ga Chaú rü guma norü wocae nange. ¹¹Rũ ngürüãchi Dabíxũ nanacux ga guma norü wocae nax íxapüxmaxã yamutanüãxücax, natürü nüma ga Dabí rü taxrexpüxcüna nügü ínapoxüama. ¹²Rũ nüma ga Chaú rü Dabíxũ namuũ, yerü Cori ya Tupana rü Dabíxũ narüngüxë, natürü marü tama Chaúxũ narüngüxë. ¹³Rũ yemacax ga nügüxütawa rü nayamugachi rü wüxütücü mü ga 1,000 icatama ga churaragüarü ãëxgacüxũ nayangucuchixëxë. Rũ yema churaragümaxã nixĩ ga Dabí ga daiwa naxüxüxũ rü natáeguaxüxũ. ¹⁴Rũ guxüma ga taxacü ga naxüxüwa ga Dabí rü meama nüxü ínanguxuchi yerü Cori ya Tupana nüxü narüngüxë. ¹⁵Rũ yemacax ga nüma ga Chaú rü nüxü namuũ, yerü nüxü nadau ga ñuxãcü norü yexera natachigamaexũ ga Dabí. ¹⁶Natürü guxüma ga Iraéanecüãxgü rü Yudátanüxũ rü Dabíxũ nangechaügü, yerü nüma nixĩ ga namaxã inacüxũ ga yexguma daiwa naxüxüxgü. ¹⁷Rũ nüma ga Chaú rü wüxi ga ngunexũ Dabíxũ ñanagürü: —Cuxna tá ngixũ chamu cuxmaxũ i ngëma chaucacü irüyamaecü

i Merá ega wüxi ya poracü quixixgu rü cunadaixgu i Cori ya Tupanaarü uanügü —ñanagürü. Rũ nüma ga Chaú nagu narüxínü nax tama nümatama Dabíxũ yamáxũ, natürü norü ínü chi nixĩ nax Piritéutanüxügü yamáxücax nagu i dai. ¹⁸Natürü ga Dabí rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Taxuxüma chixĩ i cupexewa, rü chautanüxügü rü taxuxüma nixigü i Iraéanegütanüwa nax cuxãxte nax chixixücax —ñanagürü. ¹⁹Natürü yexguma nawa nanguxgu ga yema ngunexũ nax Dabína ngixũ namuxũ ga naxacü ga Merá, rü nüma ga Chaú rü ngixũ namu nüxna ga to ga yatü ga Meorácüãx ga Adriégu áëgaxũ. ²⁰Natürü ga yema nai ga Chaúxacü ga Micá, rü Dabímaxã ixãarüãx. Rũ yexguma Chaúmaxã nüxü yaxugügüga ga ngíchiga, rü nüma ga Chaú rü nataãxë. ²¹Yerü nagu narüxínü ga Dabína ngixũ nax namuxũ nax Dabímax yixixücax rü ngíma Piritéutanüxügümexëgu nanguxëãxücax. Rũ yemacax ga nüma ga Chaú rü wenaxarü Dabíxũ ñanagürü: —Rũ ñuxma tá waxi nixĩ i chãüãxte quixixũ —ñanagürü. ²²Rũ yemawena rü nüma ga Chaú rü norü ngüxëëruügüxũ namu rü ñanagürü: —iPema rü pexicatama namaxã pidexagü i Dabí, rü namaxã nüxü pixu rü choma i ãëxgacü nax chixixũ rü poracü nüxü changechaü rü guxãma i pema i chorü ngüxëëruügü rü ta rü nüxü nax pengechaügüxũ rü penaxwaxexũ nax nüma rü chãüãxte yixixũ, ñapegürü tá nüxü! —ñanagürü. ²³Rũ nüma ga yema Chaúarü ngüxëëruügü rü yéma Dabíxütawa naxĩ rü namaxã nüxü

nixugü ga yema ore ga Chaú namaxã nüxü ixuxü. Natürü nüma ga Dabí rü nanangãxüga rü ñanagürü: ¿Ëxna pema nagu perüxñüegu i natauxchaxü nax wüxixe ya chauxrüxü ngearü diëruáxe rü taxuxüma ixixe nax ãëxgacüxãxte tixixü? —ñanagürü. ²⁴Rü nüma ga yema Chaúarü ngüxëëruügü rü Chaúmaxã nüxü nayarüxugüe ga yema ore ga Dabí namaxã nangãxüxü. ²⁵Natürü ga nüma ga Chaú ga nagu nax naxñüechaxü ga ñuxãcü Dabíxü Piritéutanüxügümexëgu nax nangxëëchaüxü, rü yemaçax yema norü ngüxëëruügümaxã ñanagürü: —iNamaxã nüxü pixu i Dabí rü tama chanaxwãxe i diëru choxna ngixü naxã ngïxçax i chauxacü! Natürü ngëma ngïtanü i chanaxwãxexü nixi i 100 i Piritéutanüxügüchaxmüpexechiraügü nax nua nanaxü nax ngëmaãcü nax chanayauxtanüxüçax i ngëma chorü uanügüarü chixexü i chomaxã naxügüxü —ñanagürü. ²⁶⁻²⁷Rü nüma ga yema Chaúarü ngüxëëruügü rü Dabímaxã nüxü nayarüxugü ga yema Chaúarü ore. Rü nüma ga Dabí rü nataãxë namaxã ga yema Chaú naxçax íçaxaxü, yerü yemaacü nüxü nanatauxchaxëxëama nax naãxte yixixüçax. Rü naxüpa ga yema ngunexü ga Chaú namaxã ixunetaxü, rü nüma ga Dabí rü nananutaquexe ga norü churaragü rü inaxüãchi, rü 200 ga Piritéutanüxügü nayadaí. Rü yema Piritéutanüxügüchaxmüpexechiraügü rü Chaúna nayana nax yemaacü naãxte yixixüçax. Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü yema naxacü ga Micá Dabína ngixü namu naxmãxü. ²⁸Natürü nüma ga Chaú rü nüxü nicuaxãchi nax nüma ga Cori ya Tupana rü Dabíxü

nangüxëëxü, rü naxacü ga Micá rü Dabíxü nangechaüxüchi. ²⁹Rü yemaçax yexeraãcü Dabíxü namuü rü naxchi naxai. ³⁰Rü yexguma Piritéutanüxügüarü churaragümaxã nügü nadaixügu, rü nüma ga Dabí nixi ga guxüma ga togü ga Chaúarü churaragüeruarü yexera norü uanügüxü narüporamaexü. Rü yemaçax nixi ga guxüma ga duüxügü nüxü ngechaügüxü.

Chaú rü Dabíxü nimáxchaü

19 ¹Rü nüma ga Chaú rü nane ga Yonataüxü rü guxüma ga norü churaragüxü namu ga Dabíxü nax yamãxgüxüçax. Natürü nüma ga Yonataü rü poraãcü Dabíxü nangechaü. ²Rü yemaçax ga Yonataü rü Dabímaxã nüxü nixu ga yema nanatüarü ore, rü ñanagürü: —Chorü papá ya Chaú rü cuxü timáxchaü. Rü ngëmaçax i moxü paçmama irü naxuãxë rü nawa naxü i ngëma naane i taxúema nawa cuxü clauxü, rü ngëxma icux! ³Rü choma rü ngëma naane i nagu quicúxüwa tá chaunatümaxã chaxü. Rü cuchigaxü tá tümamaxã chixu, rü ngoxi ñuxü ñatagü. Rü yixcama tá cuxü nüxü chacuaxëxë i ngëma chaunatüarü ore —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga Yonataü rü nanatü ga Chaúmaxã nidexa rü Dabítüwa nachogü rü ñanagürü: —Pa ãëxgacüx, tama name i chixexü cuxü namaxã i curü duüxü i Dabí, erü taxuxüma i chixexü cumaxã naxü. Rü guxüguma mea cuxü nariüngüxëë. ⁵¿Ëxna marü nüxü curüngüma ga yexguma norü maxü äücümaxüwa nayexmaxëëgu ga Goriáxü yamãxgu, rü yemaacü ga Cori ya Tupana rü Iraëanecüãxgüxü guxchaxüwa ínangüxëxë? Cumax, Pa ãëxgacüx, rü

nüxü cudadu ga yema, rü cutaãxê. ¿Rü tîxücüü, Pa ãËxgacüx, i cuyamáxchaüxü i wüxi i duüxü i taxuxüma cumaxã üxü? ¿Rü taxacüçax tá cuyamáx ya Dabí? —ñanagürü. ⁶Rü yexguma Chauü nüxü ñnügu ga yema Yonataü namaxã nüxü ixuxü, rü tagaãcü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu nüxü chixu rü taxütáma chayamáx ya Dabí —ñanagürü.

.....

Chauçaxwa ñña ga Dabí

22 ¹Rü nüma ga Dabí rü Gáxwa ñaxüxü rü äxmaxü ga Aduráügu narüçux. Rü yexguma naeneegü rü guxüma ga natanüxügü nüxü cuaxgügu rü naxütawa naxí rü nayaxümücügü. ²Rü yexgumarüxü ta naxütawa naxí ga yema duüxügü ga tama ãËxgacü nüxü rüngüxêëgüxü rü yema duüxügü ga nangetanügüxü rü yema duüxügü ga tama ãËxgacümaxã taãxëgüxü, rü nüma ga Dabí rü yema duüxügüeru nixí. Rü yema duüxügü ga Dabíwe rüxixü rü düxwa 400 ga yatügüwa nangu.

.....

⁵Rü wüxi ga ngunexügu ga Tupanaarü orearü uruxü ga Gáx rü Dabímaxã nüxü nixu nax nüxna yaxügachixüçax ga yema äxmaxü rü Yudaáru naanecax natáeguxüçax. Rü nüma ga Dabí rü naixnecü ga Árewa nangu.

.....

Dabí rü ñnächianexü ga taxüema íxãpataxüwa nayexma

23 ¹⁴Rü nüma ga Dabí rü yema chianexü ga Chíwa naxü, rü yéma wüxi ga mǎxpúnearü äxmaxüwa norü duüxügümaxã nayexma. Rü nüma

ga Chauü rü guxüma ga ngunexügu naxçax nadau, natürü ga Tupana rü Dabína nadau, rü yemaçax ga Chauü rü taguma nüxü ñnyangau. ¹⁵Natürü nüma ga Dabí rü Chauçax namuü, yerü naxçax nadau ga nax yamáaxüçax. Rü yemaçax ga Dabí rü naixnecü ga Óregu narüxãüx ga chianexü ga Chíwa. ¹⁶Rü wüxi ga ngunexügu, rü nüma ga Yonataü ga Chauü nane rü Órewa naxü ga Dabí íyexmaxüwa. Rü nayataãxêxêxê rü pora nüxna nayaxã nax yexera Tupanaaxü yaxõõxüçax. ¹⁷Rü Dabíxü ñanagürü: —Taxuçaxma cumuü erü chaunatü ya Chauü rü tagutáma cuxü itayangau. Cuma rü tá Iraéanecüãxgüarü ãËxgacü quixí, rü choma rü tá cutüüwa chaxü. Rü ngéma rü chaunatü ya Chauü rü marü nüxü tacuax —ñanagürü. ¹⁸Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü Yonataü rü Cori ya Tupanapexewa nügümaxã ñnaxügae. Rü yemawena ga Yonataü rü natáegu, rü nüma ga Dabí rü yexmatama Óregu narüxãüx. ¹⁹Natürü yema nachica ga Chícüãx ga duüxügü, rü Gabáawa naxí rü Chauümaxã narüdexagü, rü ñanagürügü: —Dabí rü torü naanegu nicüx nagu i ngéma äxmaxügü i mǎxpúne ya Aquiráwa ngëxmagüxü i Órearü naixnecüwa i ngéma chianexü i nawa tangëxmagüxüarü sürwaama. ²⁰Rü ngëxguma curü me yixíxgu, Pa ãËxgacüx irü towe rüxü! Rü toma rü tá cuçax tayayauxgü rü cuxna tá tanamu —ñanagürügü. ²¹Rü nüma ga Chauü rü nanangãxü rü ñanagürü: —iTupana pexü rüngüxêxê erü choxü pengechaü rü chaugu perüxñine! ²²iRu êcü pewoegu i ñüxmax, rü mea naxçax

peyadaux i ngēma nachica i nawa nangexmaxũ! Rũ ngēxguma nũxũ ipeyangauxgux rũ ichomaxã nũxũ peyarĩxu! Erũ nũma rũ naãxẽxũ nacuauxũchi. ²³iRũ mea nũxũ pidaugũ i guxũma i norũ cuxchicaxũ rũ ñuxũchi nua chomaxã nũxũ peyarĩxu! Rũ choma rũ tá pewe ngēma chaxũ. Rũ ega aixcũma ngēma naanewa nangexmagu, rũ choma rũ tá naxçax chadauama natanũgu i ngēma Yudatanũxũ —ñanagũrũ. ²⁴Rũ nũma ga yema Chĩcũãxgũ rũ Chaũxũ narũmoxẽgũ, rũ ñuxũchi norũ ñanecax nawoegu. Rũ nũma ga Dabĩ rũ norũ churaragũmaxã rũ chianexũ ga Maóũwa nayexmagũ ga yema chianexũarũ sũrwaama. ²⁵Rũ nũma ga Chaũ rũ norũ churaragũ rũ inaxĩãchi nax naxçax nayadaugũxũçax. Rũ yexguma yemaxũ nacuauxgu ga Dabĩ, rũ guma maçpũnearũ ãxmaxũwa nixĩgachi rũ toxnamana naxĩ ga Maóũarũ chianexũwa. Rũ nũma ga Chaũ rũ yema Maóũarũ chianexũgu naxũcu nax yexma Dabĩçax nadauxũçax. ²⁶⁻²⁷Rũ nũma ga Chaũ rũ guma maçpũnecũwagu namaxã nixũ ga norũ churaragũ. Rũ nũma ga Dabĩ rũ norũ tocũwagu Chaũchaxwa nibuxmũ namaxã ga norũ churaragũ. Rũ yexguma marũ Chaũ norũ churaragũmaxã Dabĩxũ ñaxũexũgu nax yayauxgũaxũçax, rũ Chaũxũtawã nangu ga wũxi ga orearũ ngeruxũ ga namaxã nũxũ yarũxuxũ nax paxã nataæguxũçax yerũ ga Piritéutanũxũgũ rũ wenaxarũ Iraéanecũãxgũçax ñayaxũãchi. ²⁸Rũ yemaçax ga nũma ga Chaũ rũ ñanangẽx ga Dabĩwe nax yangẽchigũxũ, rũ nataėgu nax

Piritéutanũxũgũmaxã nũgũ yadaũxũçax. Rũ yexgumacũrũwa ga yema nachica ga Dabĩ nawa yexmaxũ rũ “Maçpũne ya Nawa Yigũna Ixĩgachitanũãchĩnegu” naxãėga. ²⁹Rũ yemawena ga Dabĩ rũ Egádiarũ chianexũwa naxũ nax yema maçpũnegũarũ ãxmaxũwa nayexmaxũçax.

Dabĩ rũ tama Chaũxũ nimax

24 ¹Rũ yexguma nataėgugu ga Chaũ ga Piritéutanũxũgũmaxã nũgũ ñadaũxũwa, rũ namaxã nũxũ nixugũgũ ga Egádiarũ chianexũwa nax nayexmaxũ ga Dabĩ. ²Rũ yexguma ga Chaũ rũ 3,000 ga churaragũ nidexechi ga guxũma ga Iraéanecũãxgũtaniũwa, rũ Dabĩçax nayadaugũ nagu ga guma maçpũnegũ. ³Rũ yexguma namagu naxĩxgu ga Chaũ, rũ yexma nũxũ nangau ga ñuxre ga carnérutũcumũgũ norũ ngaicamagu ga wũxi ga maçpũnearũ ãxmaxũ ga nagu yacũxũ ga Dabĩ norũ churaragũmaxã. Rũ nũma ga Chaũ rũ yema ãxmaxũgu nangaxi nax yexma íyawoxẽxũçax. ⁴Rũ nũma ga Dabĩarũ churaragũ rũ ñanagũrũgũ Dabĩxũ: —Ñuxmawaxi nixĩ i yanguxũ ga yema uneta ga Cori ya Tupana cumaxã nũxũ ixuxũ nax cuxmexgu nanguxẽããxũ i ngēma curũ uanũ. iRũ ěcũ yamaç cuma nagu curũxĩnũxũãcũma! —ñanagũrũgũ. Rũ nũma ga Dabĩ rũ bexma yamaçcũchigũãcũma yema naxũ rũ Chaũarũ deyuxũchiru íxraxũ niwĩpechinũ. ⁵Natũrũ ga yixcũama ga Dabĩ rũ porãcũ nũxũ nangux ga yema naxũxũ. ⁶Rũ ñanagũrũ norũ churaragũxũ: —iCori ya Tupana choxũ rũngũxẽxẽ nax tama taxacũ namaxã chaxũxũçax i ngēma

chorü ãëxgacü! Nüma rü ãëxgacü nixĩ yerü Cori ya Tupanatama nüxũ naxuneta —ñanagürü. ⁷Rü yemaacü ga Dabí rü nüxna nachogü ga norü churaragü yerü tama nanaxwaxe nax Chaúxũ nax yamaɣgüxũ. Rü nüma ga Chaú rü ínaxũxũ ga yema ãxmaxũwa rü inaxĩ. ⁸Natürü nüma ga Dabí rü Chaúwetama inayago ga yema ãxmaxũwa rü nüxna nacagü rü ñanagürü: —Pa ãëxgacüx, Pa ãëxgacüx —ñanagürü. Rü nüma ga Chaú rü nügü nadauegu. Rü nüma ga Dabí rü ñaxtãanegu yangücuchiãcuma nüxũ narümoxë. ⁹Rü ñanagürü nüxũ: —¿Tüxcüü i naga cuxínxũ, Pa ãëxgacüx, i ngëma duũxũgü i cumaxã nüxũ ixuxũ nax choma rü naxçax chadauxũ nax cuxũ chimáxũ? ¹⁰Pa Chorü ãëxgacüx, ñuxmawaxi nixĩ i aixcuma nüxũ cucuáxũ nax tama cuxũ chimáxchaũ. Rü woo Cori ya Tupana rü choxmexgu cuxũ nax nanguxëëchiréxũ i nua maxpúnearü ãxmaxũwa, natürü i choma rü tama cuxũ chimax, Pa ãëxgacüx. Erü nagu charüxñü nax cuma rü ãëxgacü quixixũ erü Cori ya Tupana rü marü ngëmacax cuxũ naxuneta. ¹¹iRü dücax, mea nuxã nadawenü, Pa ãëxgacüx, i ñaa choxmexwa ngëxmaxũ! ¿Tama ëxna curü gáuxũchirutüchi yixixũ i ñaa? Rü ngëmawa nüxũ cucuax nax marü chi cuxũ nax chimáxũ. Rü ngëmawa nüxũ cucuax, Pa ãëxgacüx, nax taxuxũma i chixexũ cumaxã chaxüxchaũxũ, rü tama chanaxwaxexũ nax chacuechitaexũ rü bai i ñuxgu taxacürü chixexũ cumaxã chaxüxũ. Natürü i cumax, Pa ãëxgacüx, rü chowe quingëchigü nax choxũ quimáxũcax. ¹²iRü Tupana nangugü i ngëma

yigümaxã ixüxũ! Rü nüma nixĩ i nüxũ nacuáxũ i taxacü tá cumaxã naxüxũ, natürü i chomax, Pa ãëxgacüx, rü tagutáma taxacürü chixexũ cumaxã chaxü —ñanagürü.

.....

¹⁶Rü yexguma Dabí rü chianegu nax yadexaxũ, rü nüma ga Chaú rü tagaãcü nanangãxũga rü ñanagürü: —¿Ëxna cuma quixixũ, Pa Chaunex, Pa Dabíx, i chomaxã quidexaxũ? —ñanagürü. Rü ñuxüchi inanaxügü ga nax naxaxuxũ. ¹⁷Rü ñanagürü Dabíxũ: —Ngëma cuma nüxũ quixuxũ nixĩ i aixcuma ixixũ. Erü cuma rü mexũ choxũ cudauxëxë nax woo chixexũ cumaxã chaxüxũ i chomax. ¹⁸Rü ñuxma rü aixcümamaxüchi choxũ cunawex nax cuma rü naxçax cudauxũ nax mexũ chomaxã cuxüxũ. Erü nüma ya Cori ya Tupana rü marü cuxmexgu choxũ nanguxëëchirëx nax choxũ quimáxũcax, natürü tama choxũ quimax. ¹⁹Rü aixcuma nixĩ i nataxuxũma i duũxũ i norü uanüxũ maxëëxũ ega naxmëxëgu nanguxgu. Rü ngëmacax i Tupana cuxũ naxütanü naxçax i ngëma mexũ i ñuxma chomaxã cuxüxũ! ²⁰Rü ñuxmawaxi nixĩ i aixcuma nüxũ chicuaxãchixũ nax cuma tá yixixũ i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü quixixũ. Rü cuma tá nixĩ i namaxã icucuáxũ, rü cuxmëxwa mea tá Iraéanecüãxgüxũ nangupetü. ²¹iRü ëcü Tupanaégagu chomaxã nüxũ ixu rü tagutáma cuyanaxoxëxë i ngëma chautaaügü nax ngëmaãcü tagutáma iyanaxoxüçax i chauéga i chautanüxũgütanüwa! —ñanagürü. ²²Rü nüma ga Dabí rü Tupanaégagu Chaúmaxã inaxuneta. Rü yemawena ga nüma ga Chaú rü

napatacaḡ natáegu. Rú nůma ga Dabí rű norű churaragűmaxã wenaxarű yema maḡpűnearű äxmaxűwa naxű.

.....

Dabí rű wenaxarű tama Chaűxű nimãx

26 ¹Rű yema duűxűgű ga İane ga Chígu ächiűgűxű rű Gabáawa naxĩ ga Chaű İyexmaxűwa rű ñanagűrűgű nüxű: —Dabí rű maḡpűne ya Aquirágu nicux i ngěma taxűema İxãchiűxűarű toḡmaḡtawa —ñanagűrűgű. ²Rű yexguma ga Chaű rű inaxűãchi namaxã ga 3,000 ga Iraėanecűãxgiarű churaragű ga nüxű rűcuaxmaegűxű ga daiwa, rű Chíarű chianexűwa naxĩ nax Dabícax yadaugűxűcax. ³Rű nůma ga Chaű rű norű churaragűmaxã maḡpűne ya Aquirá ga namacűwawa yexmanegu nayape ga yema chianexűarű toḡmaḡtawa. Natürű nůma ga Dabí ga yema chianexűwa nax nayexmaxű, rű nüxű nacuax ga Chaű nawe yema nax ngěxű. ⁴Rű yemaçax ga Dabí rű ngugűtaeruűgű yema namugű nax nüxű nacuaxűcax ga ngextá nax nayexmaxű ga Chaű. ⁵Rű yemawena ga Dabí rű Chaű İyexmaxűwa naxű, rű nayangugű nax ngexta napegűxű ga Chaű rű Abnéx ga Néx nane ga Chaűarű churaragiarű äëxgacű. Rú nůma ga Chaű rű norű duűxűgiarű ngãxűtanűgu nape. ⁶Rű yexguma ga nůma ga Dabí rű nidexa namaxã ga Aimėre ga İtítatanűxű İxícű, rű Abichái ga Cheruá nane ga Yoáenexě. Rú yemagűna naca rű ñanagűrű: —İTexė ya İmemarexe nax chowe tarűxűxű nax Chaű İngexmaxűwa İxixű? —ñanagűrű. Rú nůma ga Abichái

nanangãxűga rű ñanagűrű: —Choma tá cuwe charűxű —ñanagűrű. ⁷Rű yematama ga chűtaxűgu ga Dabí rű Abichái rű yema Chaű İyexmaxűwa naxĩ. Rú nůma ga Chaű rű norű churaragiarű ngãxűtanűgu nape rű norű wocae rű naeruxűtaguama napu. Rú nůma ga Abné rű norű churaragűmaxã nüxű İnacamaeguãchi. ⁸Rű yexguma ga Abichái rű Dabixű ñanagűrű: —Ñuxma ya Tupana rű cuxű nanatauxchaxěxě nax cuyamáxűcax i curű uanű. Chayamaḡtaxax nixĩ, rű norű wocamaxátátama mairaxűanewa chayapaitű, rű marű ngėmamaxã tátama nayu —ñanagűrű. ⁹Natürű nůma ga Dabí rű nanangãxűga rű ñanagűrű: —İTaxű i cuyamáxű! Erű texė ya yıxema yamáxe i ngěma äëxgacű i Tupana nüxű unetaxű, rű Tupana rű tautáma nanangupetűxěmare nax tűxű napoxcuxű. ¹⁰Rű Cori ya Tupanaėgagu cumaxã nüxű chixu rű nůma ya Tupana tá nixĩ i norű maxű nüxna nayaxuxű, rű woetátama nayuxěmareã rűexna daigu nayuxěxě. ¹¹İRű Cori ya Tupana choxű rűngűxěxě nax tama nagu charűxĩnüxűcax nax chayamáxű ya yimá äëxgacű ya nűmatama ya Cori ya Tupana nüxű unetacű! İRű nayaxu ya yima wocae ya naeruxűtagu puxucű rű ngěma dexápaxű, rű ngixã İtixĩ! —ñanagűrű. ¹²Rű yemaacű ga Dabí rű nanayaxu ga guma wocae rű dexápaxű ga Chaűeruxűtagu nuxű, rű İnixĩ. Rú taxuxűma nüxű nadau rű bai nüxű naxĩnü. Rú taxuxűma nabaixãchi. Rú guxűma napeexűchi, yerű Cori ya Tupana nanapeexěxěxűchi. ¹³Rű yemawena ga Dabí rű naműcű rű yema

ngatexũarũ tocutũwa naxĩ rũ wũxi ga maḡpũnetapexegu naxĩgũ, rũ yemaacũ nũxna niyáxũtanũáchi. ¹⁴Rũ yexguma ga Dabĩ rũ tagaãcũ Abnéna rũ norũ churaragũna nacagũ, rũ ñanagũrũ: —iPa Abnéx, choxũ nangãxũga! —ñanagũrũ. Rũ nũma ga Abné rũ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —¿Texé quixĩ i cumax ecaḡ tagaãcũ ãẽxgacũna cucaxaxũ? —ñanagũrũ. ¹⁵Rũ Dabĩ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —¿Tama ẽxna cuma quixĩxũ i guxũma i Iraéanecũãxgũarũ churaragũmaxã icucuáxũ? ¿Rũ ñũxãcũ tama mea nũxna cudauxũ ya curũ cori ya ãẽxgacũx? Erũ wũxi i duũxũ ngẽxma naxũcu nax yamáaxũcax. ¹⁶Rũ tama name i ngẽma cuxũxũ. Choma rũ Cori ya Tupanaégagu cumaxã nũxũ chixu rũ name nixĩ nax cuyuxũ, erũ tama mea nũxna cudau ya curũ ãẽxgacũ ya Cori ya Tupana nũxũ unetacũ. iNaxcax nadau ya norũ wocae rũ norũ dexapaũ ga naeruxũtaguama nuxũ, rũ ngoxita ngextá nũxũ cuyangaux! —ñanagũrũ. ¹⁷Rũ yexguma Chaú nũxũ cuaxgu nax Dabĩ yixĩxũ ga yéma idexaxũ, rũ tagaãcũ yexma nacagũ rũ ñanagũrũ: —¿Ëxna cuma quixĩxũ, Pa Chaunex, Pa Dabĩx? —ñanagũrũ. Rũ nũma ga Dabĩ rũ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —Ngũ, Pa ãẽxgacũx, choma chixĩ. ¹⁸¿Natũrũ tũxcũ chowe quingẽchigũ Pa ãẽxgacũx, i choma nax curũ duũxũ chixĩxũ? ¿Rũ taḡxacũ chaxũ? ¿Rũ taḡxacũrũ chixexũ cumaxã chaxũ? ¹⁹Choma i curũ duũxũ nax chixĩxũ rũ cuxũ chacaxũ Pa ãẽxgacũx nax choxũ cuxĩnũxũ. Rũ ngẽxguma chi Tupana cuxna ñũgu, Pa ãẽxgacũx, nax chomaxã curũxuanũxũcax irũ nayaxu i chorũ

ãmare nax chomaxã curũngũxmũxũcax! Natũrũ ngẽxguma chi cumatama nax curũxĩnũgu nax chauxchi cuxaixũ, rũ Tupana tá nixĩ ya nũxũ cuácũ nax cuxũ naxũtanũáxũ naxcax i ngẽma. Yerũ cuma nixĩ ga Tupanaarũ duũxũgũarũ naanewa choxũ ícutaxũchixũ nax ngẽmaãcũ togũ i tupanaxũ chicuaxũxũcax. ²⁰Rũ tama chanaxwaxe i Tupanaarũ duũxũgũarũ naanearũ yáxũgu chayu i ngextá togũ i tupanaxũ íyacuaxũũgũxũwa. Natũrũ i cumax, Pa ãẽxgacũx, rũ ñoma wũxi i airuchicax idauxũrũxũ chauxcax cudau rũ ñoma wũxi i ngugacax idauxũrũxũ chowe quingẽchigũ i daa maḡpũnegũwa —ñanagũrũ. ²¹Rũ yexguma ga Chaú rũ ñanagũrũ: —Pa Chaunex, Pa Dabĩx, rũ nũxũ chicuaxãchi nax chixexũ chaxũxũ. Rũ ñoma wũxi i duũxũ i ngeãẽmarexũrũxũ chamaxũ, rũ poraãcũ íchatũ. iËcũ natáegu, rũ taxuxũtáma i chixexũ cumaxã chaxũ! Erũ ñoma i ngunexũgu rũ nũxũ cungechaũ i chorũ maxũ, rũ tama choxũ quimax —ñanagũrũ. ²²Rũ nũma ga Dabĩ rũ nanangãxũga, rũ ñanagũrũ: —Daa nixĩ ya curũ wocae, Pa ãẽxgacũx irũ wũxi i curũ duũxũ nua ũ nax yayauãxũcax! ²³iRũ Tupana tũxũ naxũtanũ ya wũxiéchigũ naxcax i ngẽma mexũ nax taxũxũ rũ ngẽma nax tixaixcumaxũ! Erũ choma rũ ñoma i ngunexũgu rũ tama cuxũ chimáxchaũ ga yexguma Tupana choxũ natauxchaxẽegu ga cuxũ nax chimáxũcax. ²⁴Rũ ngẽma nax ñũxma curũ maxũxũ changechaũxũrũxũ rũ tama cuxũ nax chimáxũ, Pa ãẽxgacũx, rũ ngẽxgumarũxũ ta chanaxwaxe i Cori ya Tupana nũxũ nax ngechaũxũ i chorũ

maxũ rü nawa choxũ ínanguxuchixêêxũ
i guxũma i ñaa guxchaxũgü —ñanagürü.
25Rü yexguma nüma ga Chaú rü tagaãcü
ñanagürü: —iTupana cuxũ rüngũxêxê,
Pa Chaunex, Pa Dabíx! Rü taxũ i mexũ
tá cuxü, rü guxũwatáma mea cuxũ
ínanguxuchi —ñanagürü. Rü yemawena
ga Chaú rü nachiũcax natáegu. Rü nüma
ga Dabí rü Nixonchigüama.

.....

**Chaú rü Eüdüwa naxü ngixütawa
ga wüxi ga ngecü ga yuücü**

28 3Rü yexguma ga Chamué rü
marü nayu. Rü guxũma ga
Iraéanecüãxgü rü naxcax naxauxe, rü
yemawena rü guma íane ga nagu
nabuxüne ga Ramágu nanatãxgü. Rü
nüma ga Chaú rü ga ũpaacü marü
ínanawoxũ ga guxũma ga yema
êxũguxũxũ cuãxgũxũ rü yema
yuetaãëgücax ngëmagũxũ. 4Rü nüma ga
Piritéutanüxũgüarü churaragü rü
nangutaquexegü rü Chunéüwa naxí rü
yexma nayapegü. Rü nüma ga Chaú rü
guxũma ga Iraéanecüãxgüarü
churaragũxũ nangutaquexexêxê rü
Yibóagu nügü ninu. 5-6Natürü nüma ga
Chaú rü yexguma yema
Piritéutanüxũgüarü churaragũxũ
nadauxgu, rü poraãcü nabãixãchi rü
namuũ. Rü Tupanana naca ga taxacü tá
nax naxũxũ. Natürü nüma ga Tupana rü
tama nanangãxũga woo nanegüwa, rü
woo yema cuãxruxũ ga
chacherdótegüarü ãëxgacü ingexũ ga
Urfüwa, rü woo Tupanaarü orearü
uruũgüwa. 7Rü yemaçax ga Chaú rü norü
churaragũxũ namu rü ñanagürü: —IËcü
ngĩcax pedãux i wüxi i nge i nüxũ

cuãxcü nax yuetacãx nangemaxũ, nax
ngéma chaxũxũcãx, rü ngĩxna
chayacãxaxũcãx! —ñanagürü. Rü nüma
ga churaragü rü nanangãxũgü rü
ñanagürügü: —Rü Eüdüwa ingexma i
wüxi i nge i nüxũ cuãxcü nax yuetacãx
nangemaxũ —ñanagürügü. 8Rü nüma ga
Chaú rü nügü nanatoxchiruraxũxêxê, rü
taxre ga namücügü ínigagü, rü chütacü
yema ngexütawa naxü, rü ñanagürü
ngĩxũ: —Namaxã chidexachaũ i wüxi i
duũxũ i yuxũ. ¿Rü curũ natauxchaxũ i
naãxêcãx nax cungemaxũ? —ñanagürü.
9Rü ngĩma ga yema nge rü inangãxũ rü
ngĩgürügü: —¿Taxacü nixí? ¿Ëxna
cunaxwãxe nax choxũ yamaçgũxũ?
Cuma nüxũ cucuãx ga Chaú rü guxũma
ga yema êxũguxũxũ cuãxgũxũ rü duũxê
ga yuetacãx ngëmagũxũ rü nanadai.
Cuma rü wüxi i ngügütaeruümare quixí
—ngĩgürügü. 10Natürü nüma ga Chaú rü
Cori ya Tupanaégagu ñanagürü ngĩxũ:
—Tupanaégagu cumaxã nüxũ chixu rü
taxutáma i taxacü cuxũ nangupetü
—ñanagürü. 11Rü ngĩma ga yema nge rü
inangãxũga rü ngĩgürügü: —¿Rü texé
cutümawãxe nax tũmacãx changemaxũ?
—ngĩgürügü. Rü nüma ga Chaú rü ngĩxũ
nangãxũga rü ñanagürü: —iChamuécãx
nangema! —ñanagürü. 12Rü ngürüãchi
ga yema nge rü Chamuéxũ idau, rü aita
ixü. Rü ñuxüchi Chaúxũ ngĩgürügü:
—¿Tüxcüü choxũ cuwomüxêxê? Cuma rü
Chaú quixí —ngĩgürügü. 13Natürü nüma
ga ãëxgacü rü ñanagürü ngĩxũ: —iTaxũ i
cumuũxũ! ¿Taxacüxũ cudau?
—ñanagürü. Rü ngĩma ga nge rü
inangãxũga rü ngĩgürügü: —Nüxũ
chadau i wüxi i tupana i ñoma i naanewa
chüxnagũxũ —ngĩgürügü. 14Rü nüma ga

Cháu rü ñnaca rü ñnanagürü:
 —¿Nañuxraxüxü? —ñnanagürü. Rü ngïma
 ga yema nge rü inangãxüga rü ngïgürügü:
 —Wüxi i yaxguax i maxpaxü nixi
 —ngïgürügü. Rü nüma ga Chaú rü
 yexgumatama nüxü nicuaxãchi ga
 Chamué nax yixüxü. Rü ñnaxtúanegu
 nanangücuchi. ¹⁵Rü yexguma ga Chamué
 rü ñnanagürü: ¿Taxacücax i choxü
 cuchixewexü rü nua choxü cuxüxëxü?
 —ñnanagürü. Rü nüma ga Chaú
 nanangãxüga rü ñnanagürü: —Poraäcü
 chaxoëgaãxë, erü nüma i Piritétanüxügü
 rü toxçax ñnayaxüächi, natürü nüma ya
 Tupana rü marü choxna nixügachi rü
 tama choxü nacuáxchaü, rü tama choxü
 nangãxüga i orearü uruügüwa rüexna
 chaunegüwa. Rü ngëmacax nixi i cuxçax
 changemaxü nax cuxna chacaxaxüçax
 nax taxacü tá chaxüxü —ñnanagürü. ¹⁶Rü
 nüma ga Chamué nanangãxüga rü
 ñnanagürü: —¿Tüxçü choxna cuca ega
 Tupana rü marü cuxü naxoxgu rü curü
 uanüxü nügü yaxixëëgu? ¹⁷Rü Cori ya
 Tupana cumaxã nayanguxëxë ga yema
 chowa cumaxã nüxü yaxuxü. Rü cuxna
 nanayaxu nax äëxgacü quixüxü rü yimá
 naxchi cuxaicü ya Dabína nanaxã. ¹⁸Rü
 ngëmaäcü cumaxã naxüpetü ya Tupana,
 yerü tama naga cuxinü ga yema cuxü
 namuxüwa rü tama cuyanguxëxë ga
 Amaléxtanüxügüxü nax cudaxü. ¹⁹Rü
 ngëmacax i nüma ya Tupana rü tá
 Piritétanüxügümëxëgu pexü nayixëxë i
 cuma rü cunegü rü guxüma i
 Iraéanecüãxgüarü churaragü. Rü tá pexü
 nadai rü ngëmacax i moxü i cuma rü
 cunegü rü nua chauxütawa tá marü
 pengexmagü. Rü ngëmawena rü ngëma
 Piritétanüxügü rü tá pexna nanapuxü i

guxüma i taxacü pexü ngëxmaxü i cuma
 rü curü churaragü —ñnanagürü. ²⁰Rü
 yexguma yema Chamuéarü orexü
 naxinügu ga Chaú, rü poraäcü namaxã
 nabaixãchiãxë rü yexma niyuächi rü
 ñnoma wüxi ya nai i wãxünerüxü niwax.
 Rü naétü rü naturaxüne yerü taguma
 nachibü ga wüxi ga ngunexü rü wüxi ga
 chütaxü. ²¹Rü yexguma Chaúxü
 nadauxgu ga yema nge ga ñuxäcü nax
 naxixãchiãxü, rü naxçax iyaxü rü
 ngïgürügü nüxü: —Choma nax curü
 duüxü chixüxü rü marü chanaxü i ngëma
 naxçax icuçaxü. Rü woo äüctümaxüwa
 nangexma i chorü maxü rü chanaxüama i
 ngëma choxü cumuxü. ²²Rü ngëmacax i
 ñuxma rü cuxna chaca nax choxü
 icurüxünüxü. Rü írxaxü i ñna tá cuxna
 chaxã nax ngëmaäcü cuporaxüçax nax
 cutáeguxüçax —ngïgürügü. ²³Rü nüma
 ga Chaú rü tama nachibüchãü, natürü ga
 yema norü churaragü rü yema nge rü
 nüxü içaxügüama, rü yemacax düxwa:
 —Ngü —ñnanagürü. Rü yexgumatama
 inachi ga ñnaxtúanegu nax nanguxü, rü
 wüxi ga pechicaxüwa narüto. ²⁴Rü
 yexgumayane ga ngïma ga yema nge rü
 iyamax ga wüxi ga wocaxacü ga ingüxü
 ga ngïchiüwa yexmaxü. Rü iyañumü ga
 trígutëxe, rü paü ga ngearü puxëerüüxü
 ta ixü. ²⁵Rü yemawena rü inaxüwemü ga
 guma äëxgacü rü norü duüxügü. Rü
 nümagü rü nachibüe, rü ñuxüchi
 nawoegu yematama chütaxügu.
 .....

Chaú rü nanegiarü yuxchiga

31 ¹Rü nüma ga Piritétanüxügü
 rü Iraéanecüãxgümaxã nügü
 nadai, rü ga Iraéanecüãxgü rü

naxchaxwa nibuxmü. Rü namuxüchima ga Iraéanecüãxgü ga maxpúne ga Yibóagu yuexü. ²Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü Chaúwe rü nanegüwe nangégü rü tüxü nadai ga nanegü ga Yonatóü, rü Abinadá, rü Maquichúa. ³⁻⁴Rü yemawena ga yema würotanüxü rü Chaúmaxã namechinügü, rü poraãcü nanapixëégü. Rü yemaçax ga Chaú rü norü poxüruüxü ñanagürü: —iCurü taramaxã choxü imax naxüpa nax choxü yayauxgüxü rü ngüxü choxü yangexëégüxü, rü choxü yamãxgüxü i ñaa Piritéutanüxügü i tama Tupanaxü

cuãxgüxü! —ñanagürü. Natürü nüma ga yema norü poxüruxü rü tama nayamáxchaü, yerü nüxü naxãücüma. Rü yemaçax ga nüma ga Chaú rü norü tara nayaxu rü yemamagugu nügü naña rü yemaacü nitoxpetü rü nayu. ⁵Rü yexguma yemaxü nadãuxgu ga yema norü poxüruxü, rü nüma rü ta norü taramagugu nügü naña rü Chaürüxü yemaacü nayu. ⁶Rü yemaacü yematama ga ngunexügu nayue ga Chaú rü norü poxüruxü rü guma tomaepüx ga nanegü rü muxüma ga norü churaragü.
.....

2 SAMUEL

(2 Chamué)

Dabí rü nüxũ nacuáchiga ga
nax nayuxũ ga Chaú

1 ¹Rü yexguma Chaú yuxguwena, rü nüma ga Dabí rü ñane ga Chicláxcax natáegu ga marü Amaléxtanüxügüxũ nadaixguwena. Rü taxre ga ngunexũ yexma narüxãũx. ²Natürü norü tomaepüx ga ngunexũgu, rü yéma Dabíxütawa nangu ga wüxi ga yatü ga Chaú norü churaragümaxã íyexmaxũwa ne üxũ. Rü norü ngechaũmaxã nügüchirugu nagáugü rü waixümümaxã nügü nabuxeru, rü yemaacü ínangu. Rü yexguma Dabípxewa nanguxgu rü ñaxtúanegu nanangücuchi. ³Rü nüma ga Dabí rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextá ne cuxü? —ñanagürü. Rü nüma ga yema yatü rü nanangãxũga rü ñanagürü: —Iraéanecüãxgüarü churaragü íngexmagüxũwa chiña —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga Dabí rü nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Taxacü nangupetü? iChomaxã nüxũ ixu! —ñanagürü. Rü nüma ga yema duũxũ nanangãxũga rü ñanagürü: —Ngẽma Iraéanecüãxgüarü churaragü rü nibuxmü i ngẽma nügü

ínadaixũwa, rü muxũma ngẽxma nayue. Rü ngẽxma ta nayu i Chaú rü nane i Yonatóũ —ñanagürü.

.....

¹¹Rü nüma ga Dabí rü yema norü duũxũgü rü yexguma yema orexũ naxĩnüegu rü norü ngechaũmaxã nügüchirugu nagáugü. ¹²Rü poraãcü nangechaũgü rü naxauxe naxcax ga Chaú rü nane ga Yonatóũ. Rü yexgumarüxũ ta naxcax naxauxe ga yema muxũ ga churaragü ga Iraéanecüãxgü ga yuexũ. Rü yemacax tama nachibüe ñuxmata nayáuanemare. ....

Dabíxũ naxunetagü nax
Yudáanearü ãëxgacü yixĩxũcax

2 ¹Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü: —¿Yudáanecax tá chatáeguxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana nanangãxũga rü ñanagürü: —Ngĩ, name nixĩ i ngẽma cuxü —ñanagürü. Rü yexguma ga Dabí rü ínaca rü ñanagürü: —¿Ngextá tá chaxũxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga Cori ya Tupana nanangãxũga rü ñanagürü:

—Īane ya Ebróŭwa —ñanagürü. ²Rü yexguma ga Dabí rü yéma Ebróŭwa naxü ngĩmaxã ga yema taxre ga naxmaḡ ga Ainóañ ga ĩane ga Yerécüãx, rü Abigái ga Cármeciãx ga yutecü ga Nabá naxmaḡ ixĩchirexcü. ³Rü yéma nanagagü ta ga norü churaragü natanüxügümaxã, rü Ebróŭgu nayaxãchiügü. ⁴Rü yemawena ga Yudácüãxgüarü ãëxgacügü rü yéma nangugü, rü Dabíxü chíxümaxã nabaerugü rü Yudáanearü ãëxgacüxü nayangucuchixëëgü.

.....

Dabí rü guxüma ga Iraéanecüãxgüarü ãëxgacüxü ningucuchi

5 ¹Rü moxüãcüamachigü rü wüxichigü ga Iraéanecüãxgütücumüarü ãëxgacü rü Ebróŭwa naxí, rü Dabímaxã narüdexagü rü ñanagürügü: —Toma rü cutanüxüxüchi tixigü. ²Rü yexguma Chaú Iraéanearü ãëxgacü ixĩxgu, rü cuma nixí ga aixcümama tomaxã icucuáxü. Rü nüma ga Tupana rü nüxü nixu nax cuma tá quixixü i toxna cudauxü rü guxüma i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü tá quixixü —ñanagürügü. ³Rü yemaacü ga yema duüxügü rü Dabímaxã nindexagü ga Ebróŭwa. Rü nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanapexewa yema duüxügümaxã inaxüga. Rü nüma ga yema duüxügü rü Dabíxü chíxümaxã nabaerugü rü yemaacü guxüma ga Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü nixí. ⁴Rü nüma ga Dabí rü nüxü nayexma ga 30 ga taunecü ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu. Rü 40 ga taunecü nixí ga ãëxgacü yixixü. ⁵Rü Ebróŭwa rü 7 ga

taunecüarü ngãxü nixí ga Yudáanearü ãëxgacü yixixü. Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü guxüma ga Iraéanearü ãëxgacü nixí ga 33 ga taunecü ga Yerucharéŭwa. ⁶Rü nüma ga ãëxgacü ga Dabí rü norü churaragümaxã Yerucharéŭwa naxí nax naxcaḡ íyaxüãchixücãx ga yema Yebuchéutanüxügü ga yema naanegu ächiügüxü. Rü nüma ga Yebuchéutanüxügü rü nagu narüxĩnue nax taxütama Dabíaxü natauxchaxü ga guma ĩanegu nax naxücuxü. Rü yemaçax ñanagürügü nüxü: —Cuma rü taxütama nuxã cuxücu erü woo ngëma ingexetüxü rü ichixeparaxü rü ningu nax ĩnapoxügüãxü ya daa ĩane nax tama nagu cuxücuxücãx —ñanagürügü. ⁷Natürü nüma ga Dabí rü norü churaragümaxã nagu naxigüama ga guma maḡpúne ga Chióŭ ga yema ĩanecüãxarü churaragü nagu ächiügüne rü nüxna nayapu. Rü ngëmacãx nixí i ñuxma i Dabíarü ĩane ñaäcü naxugüãxü. ⁸Rü yexguma Dabí nüxü ĩnügu ga yema Yebuchéutanüxügü ga nüxü nax nacugüexü, rü norü churaragüxü ñanagürü: —Ngëma Yebuchéutanüxügü i chixri tachiga idexagüxü rü naxchi chaxai. iRü yima ĩanearü dexá nagu iyaxüwa pichocu rü penadaḡx i ngëma ĩanecüãxgü i Yebuchéutanüxügü i nügütama ixugüexü nax yangexetüxü rü yachixeparaxü! —ñanagürü. (Rü ngëma nixí i ne naxüxü i ngëma dexa i ñaxü: “Rü tama chanaxwãxe i ngëma ingexetüxü rü ichixeparaxü nax chopatagu nachocuxü”, ñaxü.) ⁹Rü yemawena ga Dabí rü guma maḡpúne ga Chióŭwa ngexmane ga ĩanegu

nanaxü ga napata nax yéma norü churaragümaxã nayexmaxüçax. Rü guma ñane rü Dabíarü Ñanegu nanaxüéga. Rü nanaxütapüxgü ga guxüwama. Rü Míloarü dauxütaechicawa inanaxügü, rü ñanewaama nanadaxêxê ga naxtapüx ñuxmata ãëxgacüpatawa nangu. ¹⁰Rü nüma ga Dabí rü yexeraãcü niporachigü yerü ga Tupana ya guxüétüwa ngëxmacü rü nüxü narüngüxê. ¹¹Rü yemacax ga Iráü ga ñane ga Tíruarü ãëxgacü ixícü rü Dabíxütawa nanamugü ga ñuxre ga norü ngüxêruüügü nax Dabímaxã yanadexagüxüçax. Rü ñuxüchi yéma nanamugü ta ga yatügü ga nüxü icuáxü ga nutaarü mexêcüwagü rü corapínagü. Rü yema duüxügü rü yéma nanana ga mürapewagü ga ocayiwanaxçax nax yemamaxã naxügüaxüçax ga guma Dabípata.

.....

**Tupana nüxü nixu nax
Dabíxü tá nangüxêxü**

7 ¹Rü yexguma nüma ga ãëxgacü ga Dabí nawa üxgu ga guma ípata ya ãëxgaciärü ixíxüne, rü Cori ya Tupana nanangüxmüxêxê namaxã ga guxüma ga norü uanügü ga Iraéanena ngaicamagüxü. ²Rü nüma ga Dabí rü guma Tupanaarü orearü uruxü ga Natáüxü ñanagürü: —iDüçax i choma rü wüxi ya mexechine ya ípata ya ocayiwanaxçax ixínegu chape! Natürü ngëma baú i Tupanaarü mugü nawa ngëxmagüxü rü wüxi ya ípata ya naxchirunaxçaxwa nangexma —ñanagürü. ³Rü nüma ga Natáü rü

ñanagürü: —iËcü naxü i ngëma nagu curüxínüxü! Erü Cori ya Tupana rü ínamemare nax cuxü nangüxêxêxü —ñanagürü. ⁴Natürü yema chütaxügu ga Tupana rü Natáüxü ñanagürü: ⁵—iChorü duü ya Dabímaxã idexa rü namaxã nüxü i xu i choma i Cori ya Tupana nax chixíxü rü ñacharügü: “Taxütáma nüma nixí i çaxçax naxüaxü ya yima ípata ya nawa tá changexmane! ⁶Rü yexguma noxritama Equítuanewa íchanangüxüxêxügu ga Iraétanüxügü, rü yexgumacürüwa rü taguma wüxi ga ípata ga mürapewanaxçaxtüüwa chayexma, natürü ípata ga naxchirunaxçaxtüüwa nixí ga chayexmaxü. ⁷Rü gucüma ga guma taunecügü ga nagu Iraétanüxügümaxã ichixücü, rü taguma nüxna chaca ga wüxi ga norü ãëxgacü nax çaxçax wüxi ga ípata ga ocayiwanaxçax naxüxü woo choma nax chayangucuchixêxê ga yema ãëxgacügü nax Iraétanüxügümaxã inacuáxüçax. ⁸Rü ngëmacax inamaxã nüxü i xu ya chorü duü ya Dabí rü choma ya Cori ya Tupana ya guxäétüwa ngëxmacü, rü ñacharügü nüxü! ‘Yexguma carnérgüarü dauruxü quixíxgu rü yéa naanewa nüxna cudaxügu, rü choma cuxü chayaxu nax ñaa chorü duüxügü i Iraétanüxügüarü ãëxgacü nax quixíxüçax. ⁹Rü cuxü íchixümücü ga ngextá ícuxüxüwa, rü cuxü nüxü charüporamaexêxê ga guxüma ga curü uanügü ga cumaxã nügü daxü. Rü cuxü chatachigaxêxê nax wüxi ya ãëxgacü ya aixcüma tacü quixíxü i ñoma i naanewa. ¹⁰⁻¹¹Rü ñuxmachi wüxi ga naane marü nüxna chaxã ga yema chorü duüxügü i

Iraétanüxügü. Rü yéma chanangugüxëxë nax noxrü yixüçax ga yema naane. Rü woo norü uanügü nagu nidauxcüraxügü, rü nanachixewegü ga yexguma Yochuéwena nüxü chaxunetagu ga äëxgacügü ga guxchaxüarü mexëëruügü, natürü i ñuxma rü cumexwa chanangexmaxëxë i ngëma Iraéanecüäxgü nax namaxä icucuáxüçax rü taxúema nagu idauxcüraxüçax rü taxúema nachixewexüçax. Rü marü nataxutáma i curü uanügü i cuxü rüporamaexü, rü ngëma cutaxagü tá nixí i ngëma chorü duüxügümaxä icuäxgüxü. ¹²Erü ngëxguma cuma tá cuyuxgu, rü wüxi ya cune tá chanamu nax Iraéanecüäxgüarü äëxgacü yixüçax. Rü ngëma äëxgacü rü tá napora erü choma tátama chanaporaxëxë. ¹³Rü nüma tá nixí i wüxi ya chopata naxüxü. Rü choma rü guxügütáma nüxü charüngüxëxë nax duüxügümaxä inacuáxüçax. ¹⁴Choma rü tá nanatü chixí rü nüma rü tá chaune nixí. Rü ngëxguma nüma chixexü naxüxgu, rü choma rü tá to i nachixüanecüäxgüxü chamu nax napoxcugüaxüçax. ¹⁵Natürü tagutáma nüxü charüchau nax nüxü changechaüxü, rü tagutáma nüxü chaxo yema Chaüxü chaxoxürüxü rü yemacax nachicüxü cuxü chimucuchi i cuma i Dabí' —ñanagürü ga Tupana. ....

Dabí rü Mepibochéxü narüngüxëxë

9 ¹Rü wüxi ga ngunexügu ga Dabí rü ínaca rü ñanagürü: —¿Rü tayíxemaxü ya wüxíe ya Chaútanüxü i ñuxma rü ta ngextá maxüxe? Erü

ngëxguma tayíxemagu rü Yonatáüégagu tüxü charüngüxëxëchaü —ñanagürü. ²Rü yexguma Dabí nüxü cuäxgu ga nax nayexmaxü ga wüxi ga yatü ga Chífbagu äëgacü ga Chaúarü duüxü ixícü, rü nüma ga Dabí rü naxcax nangema nax naxütawa naxüxüçax. Rü yexguma Chíba Dabíxütawa üxgu, rü nüma ga äëxgacü rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Cuma nixí i Chíba quixíxü? —ñanagürü. Rü nüma nanangäxüga rü ñanagürü: —Ngü, Pa Chorü Äëxgacüx —ñanagürü. ³Rü yexguma ga nüma ga äëxgacü rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Tangexmaxü ya maxüxe ya Chaútanüxüwa íyaxüxe? Rü ngëxguma tangexmagu, rü Tupanaégagu chayangüxëxëchaü i ngëma nagu charüxínüxü nax ngëmaäcü nüxü chanawëxüçax nax choxü nangechaütümüxüxü —ñanagürü. Rü nüma ga Chíba rü nanangäxüga rü ñanagürü: —Nangexma nixí ya wüxi ya Yonatáü nane ya norü guxüneparawa chixecü —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga äëxgacü rü ñanagürü: —¿Ngextá inangexmaxü? —ñanagürü. Rü nüma ga Chíba nanangäxüga rü ñanagürü: —Lodebáwa nixí i nangexmaxü i Maquí ya Amié nanepatawa —ñanagürü. ⁵Rü yexguma ga nüma ga äëxgacü ga Dabí rü nanamu ga yema ínayexmaxüwa nax yagagüaxüçax. ⁶Rü yexguma Dabíxütawa nanguxgu ga nüma ga Mepiboché ga Yonatáü nane ga Chaútaxa ixícü, rü napexegu nanangücuchi ga nüxü nax namoxëxüçax. Rü nüma ga Dabí rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ëxna cuma quixíxü, Pa Mepibochéxü? —ñanagürü.

Rü nüma nanangãxũga rü ñanagürü:
—Cuxmexwa changexma Pa Ñëxgacüx
—ñanagürü. ⁷Rü nüma ga Dabí rü
ñanagürü nüxũ: —iTaxucaxma cumuũ!
Erü choma rü meatáma cumaxã
ichacuax cunatu ga Yonataúëgagu. Rü
tá chanamu nax cuxũ
natáeguxëëgüaxũcax i guxũma i ngëma
naane ga curü oxí ga Chaúarü ixixũ. Rü
guxũgutáma chorü mecha i choma
íchachibüxüwa tá cuchibü —ñanagürü.
⁸Natürü nüma ga Mepiboché rü
ãëxgacüpëxegu nanangücuchi rü
ñanagürü nüxũ: —çTüxcüü chaugu
curüxnü i choma i curü duüxũ chixixũ,
Pa Ñëxgacüx, ega ngëxguma taxuwama
cuxũ chamexgu? —ñanagürü.

.....

¹³Rü yemawena ga nüma ga
Mepiboché ga guxũneparawa chixecü rü
Yerucharéügu naxächüü, yerü guxũguma
ãëxgacüarü mechawa nachibü.

.....

Dabí rü Bechabé

11 ¹Rü guma tauemacügu ga
yexguma taunecüwa
nanguxchaũgu, rü yexguma nixí ga
ãëxgacügü ga ínachoxüxũ ga daiwa nax
naxixũcax. Rü nüma ga Dabí rü norü
churaragüarü ãëxgacü ga Yoáxũ namu
nax yema norü churaragümaxã
nadaiaxũcax ga Amóütanüxũgü. Rü
guma Amóütanüxũgüarü ñane ga
Rabáxũ ínachoeguächí. Natürü nüma ga
Dabí rü Yerucharéügu narüxãũx. ²Rü
wüxi ga yáuanecü ga yexguma
tocuchiguwena ngüwa ínadxgu ga
Dabí, rü guma napataarü doétüxügu
naxĩnagü rü yexma ínixüächixü. Rü

yexguma guma ñaneétü ínadawenügu,
rü ngixũ nadau ga wüxi ga nge ga
mexechicü ga yéma aiyacü. ³⁻⁴Rü yema
nge rü ngígü imexëxë, yerü yexwaca
ngixcax nitaane ga ngírü
daxawexũnewa. Rü nüma ga Dabí rü
norü duüxũxũ namu nax ínacaxũcax
nax texe yixixũ ga yema nge. Rü
namaxã nüxũ nixugüe ga Bechabé ga
Eriáüiacü ga Uría ga Itítatanüxũ naxmãx
nax yixixũ. Rü yexguma ga Dabí rü
ñuxre ga norü duüxũgüxũ namu nax
ngixcax yacaxgüxũcax nax naxütawa
naxüxũcax. Rü yexguma yéma
naxütawa nanguxgu, rü nüma rü
ngĩmaxã namaxũ. Rü yemawena ga
ngĩma rü ngĩpatacax itáegu. ⁵Rü ngĩma
ga yema nge rü nüxũ ixãxaciü, rü
yemacax Dabíxũ nüxũ icuaxëxë. ⁶Rü
yexguma ga Dabí rü wüxi ga poperagu
Yoáxütawa nanamu ga ore ga ñaxũ:
—iNua chauxütawa namu ya yimá
Itítatanüxũ ya Uría! —ñaxũ. Rü
yemaacü nanaxü ga Yoá. ⁷Rü yexguma
Uría Dabíxütawa nguxgu, rü nüma ga
Dabí rü nüxna naca nax ñuxaciü nüxũ
naxüpetüxũ ga Yoá rü yema norü
churaragü, rü ñuxaciü iyaxüxũ ga yema
nügü ínadaixüwa. ⁸Rü yemawena ga
Dabí rü ñanagürü: —iËcü, cuchiüwa
naxü rü ngëxma yarüngü! —ñanagürü.
Rü yexguma Dabíxütawa ínaxüxüxgu ga
Uría, rü nüma ga Dabí rü Uríapatawa
nanamu ga wüxi ga õna ga mexũ norü
ãmarexü. ⁹Natürü nüma ga Uría rü
tama nachüüwa naxü. Rü
ãëxgacüpataarü ñaxütagu nape naxütagu
ga yema churaragü ga yéma
daxütaegüxũ. ¹⁰Rü yexguma Dabí
nüxũ cuaxgu ga Uría rü tama nachüüwa

nax naxũxĩ, rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü cuxĩ nangupetü? ¿Tũxcüũ tama cuchiũgu cuyape woo nax ñuxre i ngunexũ ngextámare nax cungexmaxũ? —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga Uría nanangãxũga rü ñanagürü: —Ngẽma baú i Tupanaarü mugüchixũ rü Iraéanecüãxgüarü churaragü rü Yudáanearü churaragü rü düxenügütüũgumare napegü. Rü ngëxgumarüxũ ta ya Yoá ya chorü ãëxgacü, rü ngẽma ãëxgacügü i cutüũwa ügüxũ rü düxétüanegumare napegü. ¿Rü ñuxácü i choma rü chiarü chauxchiũgu chaxücuxũ, rü chachibüxũ, rü chaxaxexũ, rü chauxmãxũta chi chapexũ? Rü Tupanaégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma ngẽma chaxü —ñanagürü. ¹²Natürü nüma ga Dabí rü nanamu ga yexmatama nax naxáũxũcãx rü ñanagürü: —iNuxmatama rüxãũx i ñuxmax rü chanaxwãxe i moxũ nax cutáeguxũ! —ñanagürü. Rü yemaacü ga Uría rü moxũácü rü ta Yerucharéũgu narüxãũx. ¹³Rü nüma ga Dabí rü nüxna naxu nax namaxã nachibüxũcãx rü namaxã nax naxaxexũcãx, rü nanangãxëxë. Rü yexguma marü nachütagu ga Uría, rü ínaxüxü rü yema churaragü ga ídauxütaegüxũtanügu nayape, natürü tama nachiũwa naxü. ¹⁴Rü moxũácü paãmama ga Dabí rü Yoáçãx popera naxümatü rü Uríamaxã yéma nanamu. ¹⁵Rü yema poperawa rü ñanagürü: “iNgẽma napexegu ägüxũ i curü churaragümaxã yamu ya Uría i ngextá ngẽma tórü uanügüarü churaragü írüporamaegüxũwa nax naxũxũcãx! iRü ñyxũchi nüxica ngéma penatãx nax ngẽmaäcü

yapixëëgüaxũcãx rü ngëxma nayuxũcãx!” ñanagürü ga norü poperawa. ¹⁶Rü yemaçãx ga Yoá ga yexguma guma íanexũ ínachoeguãchigu ga nügü nax nadaixũcãx, rü Uríaxũ namu nax ngextá norü uanügüarü churaragü írüporamaexũwa yaxũüchixũcãx. ¹⁷Rü yexguma iyayixgu ga yema norü uanügü nax Yoáarü churaragümaxã nügü nadaixũcãx rü ínapoxũgüãxũcãx ga guma norü íane, rü yexma nayue ga ñuxre ga Dabíarü churaragüeru. Rü yematanüwa nayexma ga Uría. ¹⁸Rü nüma ga Yoá rü Dabíxütawa nanamu ga popera ga nawa nüxũ yaxuxũ nax ñuxácü ínanguxuchixũ ga yema nügü ínadaixũwa. ¹⁹Rü nanaxucuxë ga yema duũxũ ga orearü ngeruxũ, rü ñanagürü: —Ngëxguma quigüegagu nax ãëxgacümaxã nüxũ quixuxũ i nachiga nax ñuxácü ínanguxuchixũ nax yigü namaxã idãixũ i tórü uanügü, ²⁰rü ngürüãchi nüma ya ãëxgacü rü tá nanu rü cuxna tá naca rü ñanagürü tá: “¿Tũxcüũ nüxna pengaicamaxũchi ya yima íane? ¿Tama ëxna nüxũ pecuãx i norü poxeguruüétüwa nax pexũ ínamuxũchigüxũ namaxã ya nutagü i ngẽma tórü uanügü? ²¹¿Tama ëxna nüxna pecuãxãchixũ ga yema nge ga Tébecüãx ga ãëxgacü ga Abimelé ga Yerubaá nanexũ imãxcü ga yexguma wüxi ga nuta ga caexũ naétü nañaxgu? Rü ngẽmacãx çtũxcüũ nüxna pengaicamaxũchi ya yima íanearü poxeguxũ?” ñaäcü tá cuxna naca. Rü ngëxguma i cuma rü tá cunangãxũga rü ñacurügü tá: “Ngëxma ta nixi i nayuxũ ya Uría ya Ítítatanüxũ ixicü, Pa Chorü

Āēxgacūx”, ñacurügü tá —ñanagürü ga Yoá. ²²Rü yema orearü ngeruxü rü yéma Dabíxütawa naxü. Rü yexguma yéma nanguxgu rü Dabímaxá nüxü nixu ga guxüma ga yema ore ga Yoá namaxá nüxü ixuxü. Rü nüma ga Dabí rü Yoámaxá nanu, rü yema orearü ngeruüxü ñanagürü: —¿Tüxcüü nüxna pengaicamaxüchi ya yima ñane? ¿Rü tama ēxna nüxü pecuax i norü poxeguruüētüwa nax pexü ínamuxüchigüxü namaxá ya nutagü i ngēma tórü uanügü? ¿Tama ēxna nüxna pecuaxächieüxü ga yema nge ga Tébecüāx ga Abimelé ga Yerubaá nanexü imāxcü ga yexguma wüxi ga nuta ga caexü naétü nañaxgu? Rü ngēmacax ¿tüxcüü nüxna pengaicamaxüchi ya yima ñanearü poxeguxü? —ñanagürü. ²³Rü nüma ga yema orearü ngeruxü rü nanangāxüga rü ñanagürü: —Nüma ga yema tórü uanügüarü churaragü rü inayai, rü tomaa nügü nadai. Natürü ga toma rü nügü ítayabuxmüxēxē rü ñuxmata ñanecax ixücuxüwa nangugü. ²⁴Rü yexgumayane ga yema tórü uanügü rü ñanearü poxeguxüarü daxüwa würamaxá curü churaragüxü nadai, Pa Chorü Āēxgacüx. Rü ngēxma nayue i ñuxre i churaragüeru rü ngēmatanügu nayu ya Uría ya Ítítanüxü ixücü —ñanagürü. ²⁵Rü yexguma ga Dabí rü yema orearü ngeruüxü nangāxüga, rü ñanagürü: —iYoámaxá nüxü ixu rü taxucaxma naxcax naxoegaāxē i ngēma, erü woetama ngēmaācü nangupetü i daiwa! iRü namaxá nüxü ixu nax yexera pora naxüxüçax nax nadaiācuāxüçax ya yima ñane —ñacurügü tá nüxü! Rü

cuma rü name nixí i yexeraācü pora Yoána cuxá —ñanagürü. ²⁶Rü yexguma nüxü nacuaçgu ga Uría naxmax ga marü nax nayuxü ga guma ngíte rü inaxaure. ²⁷Natürü yexguma marü nangupetüçgu ga nax naxaurexü, rü nüma ga Dabí rü nachiüwa ngíxcax nangema, rü naxmaxü ngíxü nixíxēxē, rü nüxü ixāxaci. Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü tama namaxá nataāxē ga yema Dabí iüxü.

Natáü rü Dabíxü naxoregü

12 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü norü orearü uruxü ga Natáüxü namu ga Dabíxütawa nax naxüxüçax. Rü yexguma Natáü Dabíxütawa nguxgu, rü ñanagürü nüxü: —Wüxi ga ñanewa nayexma ga taxre ga yatü. Wüxi rü namuarü yemaxüāxüchi rü yema to rü nangearü yemaxüāx. ²Rü yema muarü yemaxüāxü rü muxüma ga carnérugü rü wocagü nüxü nayexma. ³Natürü ga yema ngearü yemaxüāxü rü wüxitama ga carnéruacü nüxü tayexma ga tümacax nataxexe. Rü nümatama tüxü nayaxēxē ga guxema carnéruacü, rü naxütawa rü nanegüxütawa taya. Rü yematama ñna ga tümaarü yora ngóxü tangōx rü naxpáxüwatama taxaxe, rü nügüxüta tüxü napexēxē. Rü nüma ga guma yatü tüxü nangechaü ñoma naxacüxü nangechaüxürüxü. ⁴Rü wüxi ga ngunexü rü yema muarü yemaxüāxüxütagu nanaxüane ga wüxi ga duüxü ga toxnamana ne üxü. Natürü nüma ga yema duüxü ga muarü yemaxüāxü rü tama norü carnéruta rüēxna norü wocata nimáxchaü nax yemaacü naxcax nax naxüwemüxüçax ga yema naxütagu

naxūanexū. Rū guxema ngearū diēruáxearū carnéru niyaxu, rū yema yéma nguxūcax tūxū naxū —ñanagürü. ⁵Rū yexguma yemaxū naxīnūgu ga Dabí, rū yema yatūmaxā poraācū nanu, rū Natáūxū ñanagürü: —Tupanaégagu cumaxā nūxū chixu rū texé ya ngēma úxe rū name nixī i tūxū nax imáxū. ⁶Rū 4 expūxcūna tá tūxū naxūtānū ya yíxema carnéruacu, erū tama nūxū tangechaūtūmūxūācūma nanaxū i ngēma —ñanagürü. ⁷Rū yexguma ga Natáū rū ñanagürü: —Cuma nixī i ngēma yatū quixīxū. Rū ñaa nixī i norū ore i Cori ya Iraéanecūāxgüarū Tupana cumaxā nūxū ixuxū. Choma cuxū chayaxu nax Iraéanecūāxgüarū āēxgacū nax quixīxū, rū Chaúmexēwa cuxū íchapoxū. ⁸Rū napata cuxna chaxā, rū cuxmexwa tūxū changexmagūxēxē ga naxmāxgü, rū guxūma i Iraéane rū Yudáane rū cuxna chaxā. Rū ngēxguma chi cuxcax nanoxregu i ngēma, rū chi muxūma i togü i ngēmāxūgü chi cuxna chaxā. ⁹¿Rū tūxcūū tama naga cuxīnū i chorū ore, rū cunaxū i ngēma tama chauāēwa mexū? Rū cuma rū Amóūtanūxūgüarū taramaxā cuyamāx ya Uría ya Itítatanūxū rū naxmāxcax cungīx. ¹⁰Rū ngēma nax choxū cuxoxū, rū ngēmācax Uría ya Itítatanūxū naxmāx tūxū cuyapu rū cuxmāxū tūxū quixīxēxē. Rū ngēmāgagu rū guxūgutāma āūcūmaxūwa cungexma. ¹¹Rū choma i Cori ya Tupana rū cumaxā nūxū chixu rū choma rū tá chanaxū nax cutanūxū tátama yixīxū i guxchaxū cumaxā ūxū. Rū cupexewa tátama tūxū chade ya cuxmāxgü rū ngēma cutanūxūna tá tūxū chamugü, rū guxāpexewa tá tūmamāxā namaxē.

¹²Cuma rū cúācū cunaxū i ngēma chixexū, natürü i choma rū guxūma i Iraéanecūāxgüpexewa tá chanaxū i ngēma cumaxā nūxū chixuxū nax guxāma nūxū dauxūcax —ñanagürü. ¹³Rū nūma ga Dabí rū Natáūxū nangāxūga rū ñanagürü: —Tupanamāxā chixexū chaxū —ñanagürü. Rū nūma ga Natáū nanangāxūga rū ñanagürü: —Ngēmāacu, natürü Tupana rū cuxū nangechaū, rū taxūtāma ngēma chixexūgagu cuyu. ¹⁴Natürü ngēma chixexū icuxūxūgagu rū Tupanaarū uanūgūaxū cunatauxchaxēxē nax Tupanaxū naxoexū rū namaxā naguxchigagūxū. Rū ngēmācax ya yimá cune ya ngexwacax íxracū rū tá nayu —ñanagürü. ¹⁵Rū yexguma Natáū nachīūcax táeguxgux rū nūma ga Cori ya Tupana rū poraācū nayadaḡawexēxē ga yema buxū ga Uría naxmāxwaūxū. ¹⁶Rū nūma ga Dabí rū Tupanana naca naxcax ga yema buxū, rū naxaure rū ñaxtūanegumare naca rū yexma nūxū nangupetū ga ñuxre ga chūtāxū. ¹⁷Rū yema āēxgacūgü ga norū ngūxēēruūgü ga yéma naxūtāwa yexmagūxū, rū nūxū nacāxūgü nax inachixūcax ga ñaxtūanewa. Natürü ga nūma ga Dabí rū tama inachixchaū rū tama natanūwa nachibūchaū. ¹⁸Rū 7 ga ngunexū ngupetūxguwena rū tayu ga guxema buxe. Rū nūmagü ga yema Dabíarū ngūxēēruūgü rū namūē ga namaxā nūxū nax yaxugūexū, yerū ñaxūgu narūxīnūe: “Rū yexguma tamaxyane ga guxema buxe rū nūma ga āēxgacū rū tama taga naxīnūchaū rū tama nachibūchaū. Rū ngēmācax i ñuxma nax tayuxū rū ñuxācū tá namaxā nūxū tixu, erū tama nūxū tacuax nax ṡaxacū tá nūgūmaxā naxūxū”,

ñaxũgu narũxĩnũe. ¹⁹Natũrũ nũma ga Dabĩ rũ nũxũ nadau ga yema norũ ngũxẽerũgũ ga bexma nũgũmaxã nax yadexagũxũ, rũ yemawa nũxũ nacuax ga guxema buxe rũ marũ nax tayuxũ. Rũ yemaçax nũxna naca rũ ñanagũrũ: —¿Marũ tayu ya yĩxema buxe? —ñanagũrũ. Rũ nũma ga yema norũ ngũxẽerũgũ rũ nanangãxũgagũ rũ ñanagũrũgũ: —Ngũ, marũ tayu —ñanagũrũgũ. ²⁰Rũ yexguma ga Dabĩ rũ inachi ga ñaxtũanewa, rũ naxaiya rũ nũgũ napumára rũ ínacuxuchi rũ to ga naxchirugu nicux. Rũ Tupanapatawa naxũ rũ yexma naxũcu rũ Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũ. Rũ yemawena rũ nachĩucax natáegu rũ ònacax ínaca rũ nachibũ. ²¹Rũ yexguma ga yema norũ ngũxẽerũgũ rũ Dabĩna nacagũ rũ ñanagũrũgũ: —¿Natũrũ taxacũcax ngẽmaãcũ cunaxũ Pa Ñẽxgacix? Rũ yexguma tamaxũxgu ga guxema buxe, Pa Ñẽxgacũx, rũ cuxaure rũ tũmacax cuxaxu. Natũrũ i ñuxmax marũ nax tayuxũ ya buxe, Pa Ñẽxgacũx, rũ icuchi rũ cuchibũ —ñanagũrũgũ. ²²Rũ Dabĩ nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —Yexguma tamaxũxgu ga guxema buxe rũ chaxaure rũ chaxaxu yerũ nagu charũxĩnũ chi ga Cori ya Tupanaaxũ nax changechaũtũmũxũxũ rũ tũxũ namaxẽexũ ga guxema buxe. ²³—Natũrũ i ñuxma nax marũ tayuxũ çrũ taxacũcax ichaxaurexũ ega taxucũrũwa wena tũxũ chamaxẽegu? Choma rũ tá tũmaxũtawa chaxũ, natũrũ i tũma rũ taxuacũma chauxçax tatáegu —ñanagũrũ.

Charumóũarũ buxchiga

²⁴Rũ yemawena ga Dabĩ rũ naxmãx ga Bechabéxũ nayataãxẽxẽ. Rũ

ngĩxũta nanaxũane rũ ngĩmaxã namaxũ, rũ nũxũ ixãxaci. Rũ nũma ga Dabĩ rũ Charumóũgu nanaxũega.

.....

Acharóũ rũ nanatũ ga Dabĩxũ ínataxũchichaũ

15 ¹Rũ wũxi ga ngunexũ rũ nũma ga Dabĩ nane ga Acharóũ rũ naxçax nataxe ga wũxi ga nawexũ ga mexechine ga cowarugũ itũxũne. Rũ naxçax nadau ga 50 ga norũ churaragũ. ²⁻³Rũ paçmama ínaruãdãũxũ rũ namacũwagu nayachiixũ ga duũxũgũ ñanecax íhocuxũwa. Rũ guxãma ga guxema ãẽxgacũx dauxchaũgũxe nax tũmaarũ guxchaxũ tayamexẽegũxũçax, rũ nũma ga Acharóũ rũ tũmacax naca rũ ñuxũchi tũxna naca ga ngexnerũxne ga ñanewa nax ne taxũxũ. Rũ guxema tũgũ ixuxe nax wũxi ga Iraéanecũãxgũtũcumũwa nax taxũxũ, rũ nũma ga Acharóũ rũ ñanagũrũ tũxũ: —Rũ aixcũma nixĩ i ngẽma nũxũ quixuxũ, natũrũ nataxuma i ãẽxgacũarũ ngũxẽerũgũ i cuxũ rũngũxẽexũ —ñanagũrũ. ⁴Rũ ñanagũrũ ta: —Chierũ ñaa nachixũanewa ãẽxgacũ i guxchaxũarũ mexẽerũxũ chixĩxgu nax ngẽmaãcũ guxãma chauxũtawa naxĩxũcax ya yĩxema guxchaxũgũ tũxũ ngẽxmaxe nax tũxũ chanamexẽexũçax —ñanagũrũ. ⁵Rũ yexguma texé napexegu yacaxãpũxũgu, rũ nũma ga Acharóũ rũ tama nanaxwaxe ga yemaacũ nũxũ nax tarũmoxẽgũxũ, rũ tũmamexẽegu nayayauxãchi rũ tũxũ nachũxu. ⁶Rũ yemaacũ ga nũma ga Acharóũ rũ tũmamaxã nũgũ namecũmaxẽxẽ ga guxãma ga

Iraéanecüâxgü ga âëxgacüxütawa üxchaüxe nax namexëëâxüçax ga tümaarü guxchaxügü. Rü yemaacü nixí ga nügüna tüxü yapuexëëxü ga guxema Iraéanecüâxgü. ⁷Rü yexguma 4 ga taunecü ngupetüxgu, rü nüma ga Acharóü rü nanatü ga âëxgacüxü ñanagürü: —Cuxna chaca, Pa Äëxgacüx çrü marü curü me yixixü nax Ebróüwa chaxüxü nax chayanguxëëxüçax ga yema uneta ga Cori ya Tupanamaxã nüxü chixuxü? ⁸Rü yexguma Chíríaanegu chaxächíügu ga Yechúarü íanewa, rü choma nax curü duüxü chixixü, rü yéma Cori ya Tupanamaxã nüxü chixu rü ngëxguma chi nüma choxü natauxchaxëëâgu ga Yerucharéüçax nax chatáeguxü rü chi nüxü chayarücuaxüxü namaxã i wüxi i chorü ãmare i naxçax chiguxü —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga âëxgacü rü nanangãxüga rü ñanagürü: —IMarü name rü mea ngéma naxü! —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Acharóü rü Ebróüwa naxü. ¹⁰Rü yexguma Ebróüwa nayexmayane ga Acharóü rü ñuxre ga norü duüxügüxü namu nax guxü ga Iraéanecüâxgütücumüwa naxixüçax rü nüxü nax yanaxugüxüçax ga norü ore ga ñaxü: “Rü ngëxguma nüxü pexínüegu i cornétaga, rü ngémawa tá nüxü pecuax nax Ebróüwa yangucuchixü ya Acharóü nax Iraéanecüâxgüarü âëxgacü yixixüçax”, ñaxü. ¹¹Rü ñuxmachi ga nüma ga Acharóü rü nüxna naxu ga 200 ga yatügü ga Yerucharéüçax ga mexügu rüxínüexü. Rü nawe narüxí natürü tama nüxü nacuaxgü ga taxacü nax yixixü ga yema norü ínü. ¹²Rü yexgumarüxü ta ga nüma ga Acharóü rü

naxçax nangema ga wüxi ga Dabíarü ucuxëxüxü ga Aitópegu âégacü ga norü íane ga Yirúgu áchiüçü. Rü namaxã nüxü nixu nax naxümücüaxüçax ga yexguma Tupanacax naxüna nadáixgu rü ínaguâxgu. Rü yemaacü ga yema Acharóüarü ínüwaama ügüxü ga yatügü rü nimuetanü ga yema nawe rüxixü.

Dabí rü Yerucharéüwa niña

¹³Rü wüxi ga duüxü rü Dabímaxã nüxü nayarüxu rü ga Iraéanecüâxgü rü Acharóüwe nax naxixü. ¹⁴Rü yexguma nüma ga Dabí rü nanamu ga guxüma ga norü churaragüeru ga namaxã Yerucharéüwa yexmagüxü, rü ñanagürü: —iNgíxã ñuxmatama tibuxmü! Erü yixcama rü taxucürüwatama Acharóüchaxwa tibuxmü. iNgíxã, rü peporaãëgü! Erü ngürüächí tá tüxü nayangau rü chixexü tá tamaxã naxü, rü norü taramaxã tá tüxü nadai ya guxãma ya íanecüâx —ñanagürü.

.....

³¹Rü yexguma Dabímaxã nüxü yaxugüegu ga Aitópe rü Acharóüarü ínüwaama üxü, rü nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanana naca ga nax natoóxëëxüçax ga yema Aitópe nagu rüxínüxü.

.....

Dabíarü churaragü rü Acharóüxü nimaxgü

18 ¹Rü nüma ga Dabí rü norü churaragüxü nixugü. Rü wüxichigü ga 1000 ga churaragüçax rü nüxü naxuneta ga norü comaüdáüte. Rü wüxichigü ga 1000 wa rü 100 gu inananu. Rü wüxichigü ga 100 çax rü

nüxü naxuneta ga norü capitáü. ²Rü yemawena rü tomaepüxtücumügu nayayauxye ga norü churaragü. Rü wüxitücumümaxä inacuax ga Yoá. Rü totücumümaxä inacuax ga Abichái ga Cheriá nane ga Yoáenexē ixícü. Rü yema totücumümaxä inacuax ga Itái ga Gáxcüāx ixícü. Rü ñüxüchi ga nüma ga Dabí rü guxüma ga yema norü churaragüxü ñanagürü: —Choma rü tá ta pexü íchixümücü i daiwa —ñanagürü. ³Natürü ga nümagü rü nanangäxütagü rü ñanagürügü: —Taxuacüma ngēmaäcü cunaxü, Pa Äëxgacüx, erü ngēma torü uanügüçax rü nüétama ega woo naxçaxwa tibuxmüxgu rüexna ngäxü i tatanüxü yuegu, erü ngēma nüma nanaxwaxegüxü nixí nax cuxü yamaçgüxü. Rü ngēmacax, Pa Äëxgacüx, rü cuma rü 10,000 i toma i curü churaragüarü yexera toxü cume. Rü ngēmacax narümemae i nuxátama íanegu curüçäüx nax ngēmaäcü to i churaragü toxütawa cumugüxüçax —ñanagürügü. ⁴Rü yexguma ga nüma ga äëxgacü rü nanangäxüga rü ñanagürü: —Tá chanaxü i ngēma pexçax rümemaxü —ñanagürü. Rü yexgumatama ga nüma ga äëxgacü rü guma íanearü íäxgu ínachicuchi rü nüma ga norü churaragü rü ínachoxütücumü. ⁵Rü ñüxüchi ga nüma ga äëxgacü rü nayaxucuxégü ga Yoá rü Abichái rü Itái, rü ñanagürü nüxü: —iMea namaxä pechopetü ya yimá ngextüxücü ya Acharóü! —ñanagürü. Rü guxüma ga norü churaragü rü nüxü naxínue ga yexguma äëxgacü yema ñaxgu nüxü ga yema churaragüarü

äëxgacügü nachiga ga gumá Acharóü. ⁶Rü yemaacü inaxíächü ga yema churaragü nax Iraéanecüäxgüarü churaragü ga Acharóüwaama ügüxümaxä nügü nax nadaixüçax. Rü Efraíüarü naanewa yexmaxü ga naixnecügu nixí ga nügü nadaixü. ⁷Rü yema Dabíwe rüxíxü ga churaragü rü Acharóüarü churaragüxü narüporamaegü. Rü poraäcü nügü nadai, rü 20,000 ga yatü yexma nayue. ⁸Rü guxüwama nangu ga nügü nax nadaixü ga yema Efraíarü naanewa. Rü woo yema noxri nügü ínadaixügu nayue ga muxüma, natürü yemaarü yexera nixí ga naixnecügu yuexü ga yexguma Dabíarü churaragü nawe ngégügu. ⁹Rü yexguma nügü nadaiyane rü nüma ga Acharóü ga norü múlagu ixícü, rü ngürüächü yexma Dabíarü churaragümaxä nügü nangau. Rü nüma ga Acharóü rü norü múlamaxä niña. Rü wüxi ga castaña ga taxüchacüütüüwa namaxä nagopetü, rü yéma niwaxcuchinaxä, rü yéma narütu. Rü yema múla rü nagopetümare. ¹⁰Rü wüxi ga yema Dabíarü duüxü ga nüxü dauxü rü Yoámaxä nüxü nixü. ¹¹Rü nüma ga Yoá rü ñanagürü: —¿Taxacü nixí? ¿Rü ngëxguma nüxü cüdaüxgu rü tüxücüü tama noxtacüma cuyamaç? Erü ngëxguma chi cuyamaçgu rü choma rü 10 tachinü i diëru chi cuxna chaxä rü wüxi i goyexü —ñanagürü. ¹²Natürü ga yema churara rü Yoáxü nangäxüga rü ñanagürü nüxü: —Woo chi 1000 tachinü i diëru choxna cuxäxgu rü taxüchima chanaxü i ngēma. Erü guxäma i tomax rü nüxü taxínue ga äëxgacü ga yexguma cuxü rü Abicháixü

rü Itáixũ ñaxgu: “iRü taxütáma chixexũ namaxã pexü ya Acharóũ!”, ñaxgu. ¹³Rü ngëxgumachi ãëxgacüechita chayamaxgu ya nane rü nüma ya ãëxgacü rü tá nüxũ nacuaç nax texé yamáxũ, rü cuma rü taxüchima chauétüwa cuchogü —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga Yoá rü ñanagürü: —iMarütama i ngëma dexe i chixemarexũ! —ñanagürü. Rü yexguma nanayaxu ga tomaepüç ga naixmenaxã ga ixãmaguxũ, rü yemamaxã Acharóũxũ nacanapacütüxũ, yerü castañachacüxüwa nax natuxũ rü tama nayu. ¹⁵Rü yemawena rü 10 ga Yoáaru churaragü rü Acharóũxũ ínachomaeguãchi rü nayamaxgüxüchi. ....

²⁴Rü yexgumayane rü nüma ga Dabí rü guma ñanearü ñãxwa narüto. Rü nüma ga yema dauxütaeruxũ rü yema ñanearü poxeguxüétügu naxínagü nax yéma nadauxütaexüçax. Rü yexguma yexama nadawenügu ga yema dauxütaerüxũ rü nüxũ nadau ga wüxi ga yatü ga nüxica yéma ne ñaxũ. ²⁵⁻²⁶Rü tagaãcü ãëxgacümaxã nayacaxũ. Rü nüma ga ãëxgacü rü tagaãcü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngëxguma nüxicatama ngëma ne nañaxgu, rü mexü i ore ngëma ne nange —ñanagürü. Natürü yexguma yema yatü ga yéma ne ñaxũ ingaicagu, rü nüma ga yema dauxütaeruxũ nüxũ nadau ga to ga yatü ga yéma ne ñaxũ. Rü yemacax yema ñãxaru dauruüna tagaãcü nacagü rü ñanagürü: —Yea nixi i to i yatü rü ngëma ne naña —ñanagürü. Rü nüma ga ãëxgacü rü tagaãcü ñanagürü: —Ngëma rü ta mexü i ore ngëma ne

nange —ñanagürü. ²⁷Rü yexguma nüma ga yema dauxütaeruxũ rü ñanagürü ta: —Ngëma napexe inãxũ rü norü ñãachiwa nüxũ chacuax nax Chadü nane ya Aimáax yixixü —ñanagürü. Rü nüma ga ãëxgacü rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Nüma rü wüxi ya mecü ya yatü nixi, rü mexü i ore nua nange —ñanagürü. ²⁸Rü nüma ga Aimáax rü ãëxgacüçax nixü rü napexegu nayacaxápüxü rü ñaxtianegu nanangücuchi rü yemacü nüxũ narümoxë rü ñanagürü: —Name ya Cori ya Tupana, ya curü Tupana, Pa ãëxgacüç, erü marü nanadai ga yema tama cuga inüechaüxü, Pa ãëxgacüç —ñanagürü. ²⁹Rü nüma ga ãëxgacü rü ínaca, rü ñanagürü: —¿Nüxãcü nüxü nangupetüxü ya yimá ngextüxücü ya Acharóũ? ¿Rü namemarexü yixixü? —ñanagürü. Rü nüma ga Aimáax rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Ngëxguma Yoá choxü muxgu rü ínixaicha, natürü tama nüxü chacuax, Pa ãëxgacüç, nax taxacü ngupetüxü —ñanagürü. ³⁰Rü nüma ga ãëxgacü rü ñanagürü nüxü: —iInachi rü ngëxma ínachicuchi! —ñanagürü. Rü nüma ga Aimáax rü yexma ínachicuchi. ³¹Rü yexgumatama ínangu ga yema to ga yatü ga Etiopíaanecüãx rü ñanagürü: —Nangexma i wüxi i mexü i ore, Pa ãëxgacüç. Rü ñuxma ya Cori ya Tupana rü mexü cumaxã naxü, Pa ãëxgacüç, erü cuxü inapoxü nawa ga yema tama cuga inüechaüxü, Pa ãëxgacüç —ñanagürü. ³²Rü nüma ga ãëxgacü rü yema Etiopíaanecüãxna naca rü ñanagürü: —¿Rü yimá ngextüxücü ya Acharóũ, rü taxuxüma nüxü üpetüxü?

—ñanagürü. Rū nūma ga Etiopíaanecüāx rū nanangāxūga rū ñanagürü: —Chierü ngēma curü uanügü, Pa Āēxgacūx, rū guxūma i ngēma chixexū cumaxā ügüchañxū rū yimá ngextüxcürüxū nayuegu —ñanagürü. ³³Rū nūma ga āēxgacü rū axumaxā aita naxü. Rū daxū naxī ga yema norü ucapu ga ñanearü poxeguxüétüwa yexmaxūwa, rū yéma nayaxaxu. Rū yexma ínaxūüxūācūma ñanagürü: —Pa Chaunex, Pa Acharóūx. Pa Chaunex, Pa Acharóūx. Chierü choma cuchicüxü chayuxgu. Pa Chaunex, Pa Acharóūx, Pa Chaunex —ñanagürü.

**Āēxgacü ga Dabí rū wenaxarü
Yerucharéicax natáegu**

19 ¹⁻²Rū yexguma duūxūgü nüxū cuaxgügu ga nūma ga āēxgacü ga Dabí ga poraācü nane ga Acharóū ga yucücax nax nangechañxū rū naxcax naxaxuxū rū Yoámamaxā nüxū nayarüxugüe. Rū yemaacü ga yema ngunexūgu ga yema nax norü uanügüxū naporamaegüchiréxū ga daiwa rū ngechañxū nanacaxichi. ³Rū nūmatama ga yema churaragü rū bexmamare ñanegu nachocu rū āneācü inaxī ñoma chi daiwa yabuxmüxürüxū. ⁴Rū yexgumayane ga nūma ga āēxgacü rū nügü yadüxchiweācūma poraācü aita naxüüxū rū ñanagürü: —Pa Chaunex, Pa Acharóūx. Pa Chaunex, Pa Acharóūx, Pa Chaunex —ñanagürü. ⁵Rū yexguma ga Yoá rū Dabíxütawa naxü rū ñanagürü: —Pa Āēxgacūx, wüxi i āne nüxū quingexēxē i ngēma curü churaragü i cuxū ípoxūgüxū nax tama peyueñcax i

cuma rū cunegü, rū cuxacügü, rū cuxmaxgü, rū cuxütaxügü. ⁶Rū ñuxma rū icunawex nax cuxcax rū taxuwama nameñü i ngēma cutüüwa ügüxū i āēxgacügü rū churaragü, erü nüxū cungechañ i ngēma cuxchi aixexū, rū naxchi cuxai i ngēma cuxū ngechañgüxū. Ñuxma nüxū chicuaxāchi, Pa Āēxgacūx, rū cuxcax narümemaē chi nixī nax Acharóū maxūxū, rū nüétama chi nixī ga nax tayueñü ga tomax. ⁷Rū ínaxūxū rū nataāxēgüxēxē i ngēma curü churaragü! Erü Tupanaégagu cumaxā nüxū chixu rū ngēxguma taxütama ngēmaācü cunaxüxgux, rū bai i wüxi tá nuxā cuxütagu narüxāñxü i ñoma i chütaxūgu. Ngēma rū tá guxūma ga chixexū ga yema curü ngextüxügu cuxū ngupetüxüarü yexera tá nixī i cuxcax ínguxū —ñanagürü ga Yoá. ⁸Rū yexguma ga nūma ga āēxgacü rū inachi, rū ñanearü ñāxwa narüto. Rū yexguma duūxūgü nüxū cuaxgügu ga guma āēxgacü rū ñanearü ñāxwa nax yanatoxū, rū guxūma ga duūxūgü rū naxütawa naxī. Rū yema Iraéanecüāxgü ga Acharóūwe rüxixū rū nibuxmü rū nachiüwa naxī.

.....

**Nawiyae ga Dabí yerü norü
uanügüxū narüporamae**

22 ¹Rū yexguma Cori ya Tupana Dabíñü rüñgüxēēgu nax Chaümexēwa rū guxūma ga norü uanügümexēwa ínanguxuchixēēāñxū, rū nūma ga Dabí rū ñaa wiyaemaxā Tupanaxū nicuaxüxū. ²⁻³Rū ñanagürü: “Cumax, Pa Cori rū chorü poxüruxū quixixū, rū chorü cuxchicaxū quixixū, rū chorü nguxuchixēēruxū quixixū, rū

chorü Tupana quixĩxũ, rü tacü ya nuta
 ya chorü poxũruxũ quixĩxũ, rü chorü
 tüpexeruxũ quixĩxũ, rü chorü maxẽeruxũ
 quixĩxũ, rü ma xpúnetapexewa ngẽmaxũ
 i chorü cuxchicaxũ i nagu changaxixũ
 quixĩxũ. Rü cuma nixĩ i chorü
 uanügümexẽwa choxũ ícunguxuchixẽẽxũ
 nax tama choxũ yama xgũxũcax. ⁴Rü
 cuxũwaxi nixĩ i namexũ, Pa Corix, nax
 ticuaxũügũxũ. Rü ngẽxguma
 ãücũmaxũwa changexmagu rü aita
 cuxcax chaxũxgu, rü cuma rü chorü
 uanügümexẽwa choxũ ícupoxũ.

.....

³¹Rü ngẽma Tupana nagu rüxĩnũxũ rü
 aixcũmama iniwex. Rü ngẽma Cori ya
 Tupanaarü uneta rü name nax yaxõxũ.
 Rü Tupana rü tüxũ ínapoxũ ya guxãma
 ya yíxema nagu yaxõgũxe. ³²¿Rü texé
 Tupana tixĩ ega tama tórü Cori ya
 Tupana yixĩxgu? ¿Rü taxacürü to i
 tupana nangexma i nüxũ tauxchaxũ nax
 tüxũ ínapoxũxũ? ³³Rü nüma ya Tupana
 nixĩ ya norü poramaxã choxũ idũxũxcü.
 Rü yimá nixĩ ya namexẽẽcü i chorü
 maxũ nax taxuwama nachixexũcax”,
 ñanagürü.

.....

1 REYES

(Nüxíraxûxû i popera i ãëxgacügüchiga)

Nayaxüchi ga Dabí

1 ¹Rü yexguma nayaxgu ga ãëxgacü ga Dabí rü naxchiãüwa nayexmaecha. Guxǖguma nüxü nanadeyu, rü woo ñuxre ga düxruũmaxã nax yadüxgüãxü rü nüxü nanadeyuama.

.....

Adonía rü ãëxgacüxü nügü ningucuchixëxë

⁵Rü yexgumayane ga Adonía ga Dabí nane ga naxmax ga Aquíwaücü rü ãëxgacüwa nügü nanguxëëchaü tümachicüxü ga nanatü. Rü naweǖgü ga cowarugü itüchigüne ne nanutaquexe rü churaragü ga gumagu íxü. Rü nanade ga 50 ga churaragü nax norü dauruxǖgü yixǖgüxüçax. ⁶Rü nüma ga nanatü ga ãëxgacü ga Dabí rü taguma nanacuãxi rü bai ga nangaa. Rü wüxi ga yatü ga mechametücü nixí, rü naenexë ga Acharóüxü rübumaectü nixí. ⁷Rü nüma ga Adonía rü nanatüarü churaragüarü ãëxgacü ga Yoá ga Chábia nanemaxã nidexa rü chacherdóte ga Abiatámaxã. Rü nümagü rü nüxü nixugüe nax nüxü

tá nangüxëëgüxü nax ãëxgacüxü yangucuchixüçax. ⁸Natürü guma chacherdóte ga Chadú, rü tama Adoníawaama nügü naxúxëxë rü bai ga Benáya ga Yoáda nane, rü bai ga gumá Tupanaarü orearü uruxü ga Natáü, rü bai ga Chimef ga ãëxgacü ga Dabímücüxüchi ixicü, rü bai ga yema Dabíarü churaragü ga nüxü rücuãxmaegüxü rü taxuxüma Adoníawaama nügü naxúgüxëxë. ⁹Rü yema ínaxüyane, rü nüma ga Adonía rü wüxi ga taxüma ga õna naxü ga nuta ga taxüchicü ga Choeréxütawa ga bairawe ga Duyéarü ngaicamána. Rü tüxü nadai ga carnérugü, rü wocagü rü wocaxacǖgü ga ingüexe. Rü guxüma ga naenegüna naxu, rü guxüma ga duüxǖgü ga Yudátanüxü ga ãëxgacü ga Dabíaxü puracüexüna naxu. ¹⁰Natürü tama nüxna naxu ga guma orearü uruxü ga Natáü, rü bai ga Benáya, rü bai ga yema nanatü ga Dabíarü churaragüerugü rü bai ga naenexë ga Charumóü. ¹¹Rü yexguma ga nüma ga Natáü rü Charumóü naé ga Bechabémaxã nidexa, rü ñanagürü: —¿Marü nüxü cucuáxü yixixü nax

Adonía i Aquí ngĩne rü ãëxgacüxũ nügü nax yangucuchixëëxũ tama nüxũ nacuáácüma ya yimá tórü ãëxgacü ya Dabí? ¹²Rü dücax! rü tá cumaxã nüxũ chixu i wüxi i ucuxë nax ngëmaácü tama peyuexüçax i cumax, rü cune ya Charumóũ. ¹³iRü ãëxgacü ya Dabíxütawa naxü, rü ñacurügü tá nüxũ: “Pa Chorü Corix ítama ëxna i chomaxã icuxunetaxũ rü chaune ya Charumóũ tá yixixũ ya yimá ãëxgacü ixĩcü i cuchicüxü? ¿Rü ñuxácü i Adonía rü ãëxgacüxũ nügü yaxixëëxũ?” ñacurügü tá nüxũ! ¹⁴Rü ngëxguma cuma ãëxgacümaxã íquidexayane rü choma rü tá chixücu, rü naétüwa tá chidexa i ngëma curü ore i nüxũ quixuxũ —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma ga ngĩma ga Bechabé rü ãëxgacü ípexügu ixücu. Rü nüma ga ãëxgacü rü marü nayaxüchi ga yexguma, rü Abiachá ga Chunátanüxũ rü nüxna idau. ¹⁶Rü ngĩma ga Bechabé rü ãëxgacüpegegu inangücuchi rü ñuxmata íxmachixüwa iyaxúcatü. Rü nüma ga ãëxgacü rü ngĩxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü cunaxwaxe i cuxçax chaxüxü? —ñanagürü. ¹⁷Rü ngĩma inangãxü rü ngĩgürügü: —Pa ãëxgacüx ¿Tama ëxna Cori ya Tupanaégagu marü chomaxã icuxunetaxũ nax chaune ya Charumóũ tá yixixũ ya yimá ãëxgacü ixĩcü i cuchicüxü? ¹⁸Natürü i ñuxma rü tama nüxũ cucuáácüma rü Adonía ãëxgacüxũ nügü ningucuchixëëxë —ngĩgürügü. .... ²²⁻²³Rü yexguma ãëxgacü ga Dabímaxã íyadexayane ga Bechabé rü yéma ãëxgacüpatawa nangu ga Tupanaarü orearü uruxũ ga Natáũ. Rü yema norü íãxarü dauruxügü rü

Dabímaxã nüxũ nayarüxugüe ga yéma nax nanguxũ ga guma orearü uruxũ. Rü nüma ga Natáũ rü Dabíxütawa naxü rü napexegu nanangücuchi ñuxmata íxmachixüwa yaxúcatü. ²⁴Rü ãëxgacüna naca rü ñanagürü: —Pa ãëxgacüx ¿ëxna cuma yixixũ i nüxũ cuxunetaxü ya Adonía nax cuchicüxü ãëxgacü yixixũ? —ñanagürü.

.....

Dabí nüxũ nixu rü Charumóũ tá nixi i nachicüxü ãëxgacü ixixũ

²⁸Rü nüma ga ãëxgacü ga Dabí rü Bechabéçax nangema. Rü ngĩma ga Bechabé rü ãëxgacüpegega ixü, rü yexma iyachi. ²⁹⁻³⁰Rü nüma ga ãëxgacü rü Tupanaégagu ngĩmaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: —Yimá Tupana ya guxüma ga guxchaxüwa choxü ínguxuchixëëcüégagu cumaxã nüxũ chixu rü ñomatama i ngunexügu rü cune ya Charumóũ tá nixi ya ngexwacaxücü ya ãëxgacü. Rü nüma tá nixi i chauchicawa natoxũ ga yema üpama Cori ya Iraéanecüãxgüarü Tupanaégagu cumaxã nüxũ chixuxürüxũ —ñanagürü. ³¹Rü ngĩma ga Bechabé rü ãëxgacüpegegu inangücuchi ñuxmata íxmachixüwa yaxúcatü, rü tagaácü ngĩgürügü: —iGuxüguma namaxü ya chorü cori ya ãëxgacü ya Dabí! —ngĩgürügü. ³²⁻³³Rü yemawena ga nüma ga ãëxgacü ga Dabí rü norü duüxügüxü namu nax naxçax yacagüxüçax ga chacherdóte ga Chadú rü orearü uruxũ ga Natáũ rü Benáya ga Yoáda nane. Rü yexguma ãëxgacüxütawa nangugügu ga yema rü nüma ga ãëxgacü rü ñanagürü:

—íyaxümicüğü i ngēma chorü
ngüxēruüğü i chautüüwa ügüxü, rü
chorü cowarugu penatonagüxēxē ya
chaune ya Charumóü rü bairawe ya
Yióüwa penaga! —ñanagürü.

.....

³⁹Rü nüma ga chacherdóte ga Chadú
rü Tupanapatawa nanayaxu ga yema
carnéruchataçuxre ga chíxümaxā
āācuxü, rü yema Charumóüétü nabagü
ga āēxgacü nax yixixüçax. Rü
yemawena rü carnéruchataçuxregu
nicuegü, rü guxüma ga duüxüğü rü
tagaācü ñanagürüğü: —iNamaxü ya
Āēxgacü ya Charumóü! —ñanagürüğü.

.....

**Nawa iyacuaxgüxü ga mugü ga Dabí
Charumóümaxā nüxü ixuxü**

2 ¹Rü ningaica ga Dabí ga nax
nayuxü, rü yemaçax nane ga
Charumóüxü naxucuxē rü ñanagürü:
²—Choma rü guxü i duüxügürüxü tá
pexna chixü i ñoma i naanewa. iRü
cugü naporaxēxē rü taxü icumuüxü! Rü
chanaxwaxe i chauxrüxü mecü ya
āēxgacü quixixü. ³iRü Cori ya
Tupanaarü mugü rü naga naxñü, rü
norü ngüchaü naxü! iRü yanguxēxē i
guxüma i norü mugü ga Moiché
ümatüxü nax ngēmaācü mea cuxü
ínanguxuchixüçax i guxüma i cuxixü rü
mea cuxü nangupetüxüçax i ngextá
cuma ícuxüüwa! ⁴Rü ngēxguma
ngēmaācü cunaxüxgux rü Tupana rü tá
cuwa nayanguxēxē ga yema uneta ga
chomaxā nüxü yaxuxü ga yexguma
ñaxgu choxü: “Rü ngēxgumachi yimá
cune rü cutaagü rü mea chauga
naxñüegu rü aixcüma chauxçax

namaxēgu rü tama choxna
yaxígachixgu, rü guxügutáma natanüwa
tá nixí i Iraéanecüāxgüarü āēxgacü ne
naxüxü, rü tagutáma nataxu nax wüxi i
cutanüxü i Iraéanecüāxgüarü āēxgacü
yixixü” —ñanagürü choxü.

.....

¹⁰Rü ñuxüchi ga Dabí rü nayu, rü
norü oxigüxütagu nayataçgü ga
Yerucharéüwa. ¹¹Rü 40 ga taunecü nixí
ga Iraéanecüāxgüarü āēxgacü yixixü. Rü
7 ga taunecü nixí ga Ebróüwa āēxgacü
yixixü rü 33 ga Yerucharéüwa. ¹²Rü
Charumóü nixí ga yexwacaxücü ga
āēxgacü ga nanatü ga Dabíchicüxü
ixicü. Rü yexguma āēxgacü yixixgu ga
Charumóü, rü meama nüxü nangupetü
ga Iraéanecüāxgü.

.....

**Charumóü rü Tupanaxütawa
naxçax ínaca i çuax**

3 ⁵Rü wüxi ga chütaxügu rü ñane ga
Gabóüwa rü Cori ya Tupana rü
Charumóüçax nangox ga nanegüwa, rü
ñanagürü nüxü: —iChoxna naxçax naca
i ngēma cunaxwaxexü rü choma rü tá
cuxna chanaxā! —ñanagürü. ⁶Rü nüma
ga Charumóü rü nanangāxüga rü
ñanagürü: —Cumax, Pa Chorü Tupanax,
rü nüxü cungechaüxüchi ga chaunatü ga
Dabí ga curü duüxü ixicü, yerü nüma rü
meama cupexewa inixü, rü mexü naxü,
rü cupexewa rü mea iniwex ga norü
maxü. Rü yemaçax poraācü nüxü
cungechaü rü wüxi ya nanena cunaxā
nax nachicawa natoxüçax rü
Iraéanecüāxgüarü āēxgacü yixixüçax.
⁷Rü cumax, Pa Corix, Pa Chorü
Tupanax, rü choxü cumu nax chaunatü

ya Dabíchicüxü ãëxgacü nax chixíxüçax, woo i choma rü wüxi i ngextüxüxü i taxuxü cuáxü nax chixíxü. ⁸Natürü i ñuxma rü choxmexwa nangexmagü i guxüma i ngëma Iraéanecüãxgü i cuma nüxü cuxunetaxü. Rü nüma i ngëma duüxügü i ñuxma rü namuxüchi rü ngëmacax taxucürüwa texé tayaxugü. ⁹Rü ngëmacax chanaxwaxe i choxna cunaxã i cuax nax ngëmaãcü mea namaxã ichacuáxüçax i curü duüxügü rü nüxü nax chacuáxüçax i ngëma mexü rü chixexü. ¿Erü texéaxü natauxcha nax namaxã itacuáxü i ñaa curü duüxügü i muxüchixü? —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Cori ya Tupana rü namaxã nataãxë ga yema Charumóü naxçax ícaxaxü. ¹¹⁻¹²Rü yemacax ñanagürü nüxü: —Ngëma nax choxna naxçax cuçaxaxü i ngëma, rü tama naxçax ícucaxü nax namáxüçax i curü maxü, rüexna cumuarü diëruáxüçax, rüexna curü uanügü chadaixüçax, natürü naxçax ícucaxü i cuax nax mea namaxã icucuáxüçax i ngëma curü duüxügü, rü ngëmacax tá cuxna chanaxã i ngëma choxna naxçax ícucaxü. Rü choma rü tá cuxna chanaxã i cuax ga üpa taguma texéaxü yexmaxü rü cuwena tagutáma texéaxü ngëxmaxü. ¹³Rü naétü tá cuxna chanaxã i ngëma tama naxçax ícucachiréxü. Rü tá cuxna chanaxã i muxütama i curü ngëmaxügü i mexü, rü tá cuxü charüngüxë nax cumaxã nataãxëgüxüçax i ngëma curü duüxügü i Iraéanecüãxgü. Rü ngëmaãcü i cuma rü guxüma i curü maxügu rü nataxutáma i to i ãëxgacü i cumaxã wüxiguxü. ¹⁴Rü ngëxguma mea cunaxüxgux i chorü ngúchaü rü cuyanguxëxgu i chorü mugü, yema

cunatü ga Dabí naxüxürüxü, rü choma rü tá chanamaxëxë i curü maxü —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma nabaxächigu ga Charumóü, rü nüxü nicuaxächi ga nanegü nax yixíxü ga yema. Rü yexguma Yerucharéüwa nanguxgu, rü Tupanapatawa naxü rü yema baü ga Cori ya Tupanaarü mugüchixüpexewa nangu. Rü naxüna nadai rü ínanagu rü yemaãcü Tupanaxü namaxã nicuaxüxü. Rü yemawena rü taxüma ga ñna naxü naxçax ga guxüma ga norü ngüxëeruügü.

**Charumóü nanamexëxë ga taxre ga
ngexüarü guxchaxü**

¹⁶⁻¹⁷Rü wüxicana rü taxre ga nge ga ingeãxëmarecü rü Charumóüxütawa ixí. Rü yexguma napexewa nayexmagügu, rü wüxi ga yema nge rü ngügürügü: —Pa ãëxgacüx, choma rü ñaa nai i nge rü wüxi ya ípatawatama tangexmagü. Rü yexguma yéma tayexmagüyane, rü chaxíraxacü. ¹⁸Rü tomaepüx ga ngunexüguwena ga nax chaxíraxacüxü, rü ngüma i ñaa nai i nge rü ixíraxacü. Rü toxicatama yéma tayexmagü, rü nataxuma ga to ga duüxügü ga guma ípatawa. Rü toxicatama tixügü. ¹⁹Natürü wüxi ga chütaxügu rü tayu ga guxema ngíxacü i ñaa nge yerü túmaétü ica. ²⁰Rü yexguma ga ngüma rü bexma ngáxücü írúda. Rü yexguma choma íchapeyane rü bexma chauechita tüxü iyaxu ga guxema chauxacüxe rü ngügüxütagu tüxü iyacaxëxë. Rü guxema ngíxacüxe ga yuxe rü chauxütagu tüxü iyacaxëxë. ²¹Rü yexguma paçmama ícharüdadaxgu nax tüxü chamaxüçax ga guxema chauxacüxe, rü tüxü chadau ga

nax tayuxû. Natürü ga mea nax yangóonexû, rü mea tüxû chadau rü nüxû chicuaxächi nax guxema buxe rü tama chauxacüxe nax tixîxû —ngîgürügü. ²²Rü ngîma ga yema nai ga nge rü ngîgürügü: —Tama nixî. Rü chauxacüxe tixî ya yîxema maxûxe rü yîxema yuxe rü cuxacü tixî —ngîgürügü. Natürü ga ngîma ga yema nge ga ngîxíra idexacü rü ngîgürügüama: —Tama nixî. Rü cuxacüe tixî ya yîxema yîxe rü chauxacüe tixî ya yîxema maxûe —ngîgürügüama. Rü yemaacü ngîgümaxâ yéma iyaporagatanücüxü âêxgacüpeḡewa. ²³Rü yexguma ga nüma ga âêxgacü rü meama nagu narüxînü rü nügüâêwa ñanagürü: “Ñaa nge rü ngîgürügü: ‘Ngîxacüxe tixî ya yîxema maxûxe rü yîxema yuxe rü ngêma nai i ngexacü tixî’ ngîgürügü. Natürü ngêma nai i nge rü tōócü nüxû iyaxu” ñanagürü ga nügüâêwa. ²⁴⁻²⁵Rü ñuxüchi ga nüma ga âêxgacü rü ñanagürü: —iNua penange i wüxi i tara! —ñanagürü. Rü yexguma âêxgacüxütawa nangegüâxgu ga tara, rü nanamu rü ñanagürü: —iËcü ngâxügu tüxû perüdate ya daxe buxe rü wüxichipanü ngîxna pixächigü i ngêma nge! —ñanagürü. ²⁶Natürü ga yema nge ga tümaé ixîcü ga guxema buxe yamaxûxe rü poraäcü ingechaüxüchi tümacax ga guxema ngîxacüxe, rü âêxgacüxü icaxxü rü ngîgürügü: —Pa Chorü Âêxgacüx itaxü i tüxü quimáxü ya yîxema buxe! Rü narümemae nixî i ngîxna tüxü cumu i ngêma nai i nge —ngîgürügü. Natürü ga yema nai ga nge rü ngîgürügüama: —Marü name i cunadate i ngêma buxü nax taxuearüma nax yixîxücaḡ —ngîgürügü. ²⁷Rü

yexguma nüma ga âêxgacü rü ñanagürü: —iNgîxna tüxü pemu i ngêma tama naxwaxecü nax tüxü rüdatexü ya yîxema buxe, erü ngêma iyixî i aixcüma tümaé ixîcü! —ñanagürü. ²⁸Rü guxüma ga Iraéanecüâxgü rü nüxü nacuáchigagü ga yema âêxgacü üxü ga ñuxäcü nanamexêäxü ga yema taxüchixü ga guxchaxü. Rü yemaçax nüxü nangechaügü yerü nüxü nacuáchigagü ga ñuxäcü Tupana cuax nüxna äxü nax namexêäxücaḡ ga guxchaxügü.

Charumóü rü Iraéanecüâxgümaxâ inacuaḡ

4 ¹Rü nüma ga Charumóü rü guxüma ga Iraéanecüâxgüarü âêxgacü nixî.

.....

²⁰Rü Yudáanewa rü Iraéanewa rü namuxüchima ga norü duüxügü ñoma naxnecüteḡe i taxtüpechinüwa ngêxmacürüxü. Rü yema taxre ga naanegüwa rü taguma nataxu ga öna rü axexü, rü ga duüxügü rü nataâxégü. ²¹Rü yema naane ga Charumóü namaxâ icuaxü, rü éstewaama rü taxtü ga Eufrátewa inaxügü ñuxmata Piritétanüxügüarü üyeaneḡa rü Equítuanearu üyeaneḡa nangu ga oéstewaama. Rü guxüma ga yema togü ga duüxügü ga tama Iraéanecüâxgü ixîgüxü ga Charumóüaru naanewaama ixügüetanüxü rü nanaxütanügü ga yema diêru ga âêxgacüna üxü, rü Charumóümexêwa nayexmagü ga yexguma namaxyane. ....

²⁵Rü yexguma Charumóü maxyane rü ga Yudáanecüâxgü rü yema togü ga Iraéanecüâxgü rü nügü nangechaügü rü taâxêäcü nügümaxâ ínamaxê. Rü nórtewaama rü íane ga Dáüwa inaxügü

ñuxmata ñane ga Bechébawa nangu ga súrwaama rü wüxichigü nüxü nayexma ga napata rü naane.

.....

²⁹Tupana rü taxüma ga cuax rü mexü ga ñnü Charumóüna naxá. Rü yemaacü nüxü nacuaxüchi. Rü norü cuax rü ñoma naxnecütexe ya márpechinüwa ngëxmacürüxü namuxüchi. ³⁰Rü yemaacü ga Charumóüarü cuax rü Equítuanecüãxgüarü cuaxü nangupetü, rü yema duüxügü ga éstewaama yexmagüxüarü yexera nixü ga norü cuax. ³¹Rü guxüma ga togü ga yatüarü yexera nüxü nacuax. Rü Etáü ga Chérataxaarü yexera nüxü nacuax, rü Emáü, rü Cacú, rü Dára, rü Maú nanegüarü yexera nüxü nacuax. Rü yema nachiga rü guxüma ga yema nachixüanegü ga nacüwawa yexmagüxüwa nangu. ³²Rü 3,000 ga ucuxëgüxü nixu, rü nanaxümatü ga 1,005 ga wiyægü. ³³Rü naigüchiga nidexa rü nanetüchiga. Rü guma ocayiwa ga taxüne ga Líbanuarü naixnecüwa yexmanechiga nidexa rü ñuxmata yema natüane ga írxaxü ga íxtapüxwa rüxügüxüchiga nidexa. Rü ñuxüchi nachiga nidexa ga naexügü, rü werigü, rü naexügü i naxtanecamaxá itügüxü rü choxnigü. ³⁴Rü muxüma ga to ga nachixüanecüãxarü ãëxgacügü rü Charumóüxütawa nanamu ga norü ngüxëeruügü nax naxütawa yayauxgüaxüçax ga norü ucuxëgü.

**Charumóü rü ñane ga Tíruarü
ãëxgacü ga Iráümaxá inaxüga**

5 ¹Rü yexguma Iráü ga Tíruarü ãëxgacü nüxü cuaxgux ga Charumóü rü nanatü ga Dabíchicüxü ãëxgacü nax yixüxü, rü norü

ngüxëeruügü yéma Charumóüxütawa namugü, yerü ga Iráü rü guxüguma Dabíxü nangechaü. ²Rü yexguma ga Charumóü rü nanangäxüga rü Iráüçax yéma namuga rü ñanagürü: ³“Cuma nüxü cucuax ga gumá chaunatü ga Dabí nax taxucürüwama naxüaxü ga guma Cori ya Tupanapata nagagu ga yema dai ga nagu tamaxüxü, ñuxmata Cori ya Tupana tümamexëwa nayexmagüxëçax ga yema tümaarü uanügü. ⁴Natürü i ñuxmax i nüma ya Cori ya Tupana rü taaxë toxna naxá i guxüwama i tochixüanewa rü nataxuma i torü uanügü rü nataxuma i chixexü i toxçax ínguxü. ⁵Rü ngëmacax nagu charüxüni nax chorü Tupanaçax chanaxüxü ya wüxi ya napata yema chaunatümaxá inaxunetaxürüxü nax choma tá yixüxü i naxçax chanaxüxü. Yerü Tupana rü ñanagürü tüxü ga chaunatü: ‘Rü yimá cune ya cuchicüxü cuchicawa charütoxëëcü, rü yimá tá nixü ya naxücü ya chopata’, ñanagürü tüxü. ⁶Rü ngëmacax, Pa Äëxgacüx, Pa Iráüx, rü cuxna chaca i ñuxmax nax ñaa i puracüwa choxü curüngüxëçüçax. iRü namu i curü duüxügü nax Líbanuarü naixnecüwa ocayiwa choxü ne nadexüçax! Rü chomax rü tá chorü duüxügü ngëma chamugü nax curü duüxügüxü nangüxëëgüxüçax. Rü chomax rü tá cuxü chanaxütanü i ngëma naxçax ícucaxaxüexpüx naxçax i curü duüxügüarü puracü. Erü cuma nüxü cucuax rü taxüema ya Iraéanecüãxgü nüxü tacuax nax mürapewa tayaxuxü i ngëma curü duüxügü i Chidóücüãxgürüxü”, ñanagürü. ⁷Rü nüma ga Iráü rü nataaxëxüchi namaxá

ga yema dexe ga Charumóũ yéma muxũ, rü ñanagürü: —Tupanaxũ chicuaxũxũ, erü Dabína nanamu ga wüxi ya nane ya nüxũ cuácü nax ãëxgacü nax yixĩxũcax i Iraéanewa —ñanagürü. ⁸Rü ñuxũchi nüma ga Iráũ rü Charumóũcax yéma namuga rü ñanagürü: “Marü chanayaxu i ngëma ore i nua chauxcax cumuxũ, rü tá chanaxü i ngëma naxcax ícucaxũ. Rü cuxna tá chanana i ngëma mürapewa i ocayiwanaxcax rü pínunaxcax”, ñanagürü.

.....

¹³Rü yexguma ga Charumóũ rü 30,000 ga puracütanüxũ nade ga guxũma ga Iraéaneciãxgütaniwa. ¹⁴Rü ga guxema rü Libanuarü naixnecüwa tüxũ napuracüexëxë. Rü wüxi ga tauemacügu rü 10,000 yéma tüxũ namugü rü nai ga tauemacü rü toguxe ga 10,000 yéma tüxũ namugü. Rü yemaacü nanapuracüexëxë ga guxũma ga yema tomaepüxtücumü. Rü wüxichigü ga yatü rü wüxi ga tauemacü naixnecüwa nayexma rü taxre ga tauemacü nachixũwa nayexma. Rü Aduniráũ nixĩ ga tümamaxã icuáxũ ga yema puracüwa. ¹⁵Rü nüma ga Charumóũ rü nüxũ nayexma ta ga 70,000 ga yatügü ga nugütaeruxũ rü 80,000 ga yatügü ga nutaarü mexëëcüwawa puracüexũ ga ma xpúneanewa. ¹⁶Rü yemaétü nüxũ nayexma ga 3,300 ga norü duũxũgü ga yema puracütanüxũmaxã icuaxgũxũ. ¹⁷Rü yema nutaarü mexëëcüwaruũgü rü nutaarü ma xpúnewa ne nayapoxochigü ga nutagü ga itacü rü itatanüxũchicü rü meama nayatogücwagü nax guma Tupanapata naétü ütaxũxũcax.

.....

Charumóũ nanaxü ga Tupanapata

6 ¹Rü yexguma 4 ga taunecü ãëxgacü yixĩxgu ga Iraéanewa, rü nüma ga Charumóũ inanaxügü ga nax naxüaxũ ga guma Tupanapata. Rü guma taunecügu ga norü taxre ga tauemacü ga Chíxgu (márzo) nixĩ ga inaxügüãxũ. Rü yexguma guma Tupanapata ixügügu, rü marü 480 ga taunecü ningu ga nax Equítuanewa ínaxochüxũ ga Iraétanüxũgü. ²Rü nüma ga guma Tupanapata rü nüxũ nayexma ga 27 métruarü ngãxũ ga norü maç, rü 9 métru ga norü tachiã, rü 3 métru rü 75 centímetru ga norü máchane. ³Rü yema nachiã ga nüxíra nawa ixüxucũ ga guma Tupanapata rü 9 métru nixĩ ga norü maç. Rü 4 métruarü ngãxũ nixĩ ga norü tachiã. ⁴Rü guma Tupanapataarü ventánagü ga norü ngóonemachiãruxũ rü fiérumenaxãgünaxcax nixigü.

.....

⁷Rü guma nutagü ga guma Tupanapata namaxã naxügücü rü marü ímemarecü nixĩ. Rü yemacax ga yexguma naxügüãxgu ga guma í rü taxuxũma ga martíyuga, rüexna yuemaga, rüexna to ga taxacü namaxã ixüxũga taxínü ga yema ínaxügüãxũwa ga guma í.

.....

¹¹Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü Charumóũmaxã nüxü nixu rü ñanagürü: ¹²⁻¹³—Yima chopata ya cuxüxũnechigaxũ cumaxã chixu, rü ngëxguma chi chorü mugü nüxü ixüxũácüma cumaxũgu rü chi nagu quixũxgu i ngëma chorü mugü, rü choma rü tá chayanguxëxë ga yema

uneta ga cunatu ga Dabímaxã nüxũ
chixuxũ ga cuchiga rü petanuwa tá
chamaxũ rü tagutáma pexna chixügachi
i pema i Iraéanecüãxgüi i chorü duüxügü
nax pixígüxũ —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga
Charumóũ rü marü nüxũ ningu ga nax
naxüãxũ ga guma Tupanapata. ¹⁵Rü
norü aixepetapüxwa ga guma ñpata rü
mürapewa ga ocayiwanaxçaxmaxã
nanaxüxtapüx. Rü daxüwa inanaxügü rü
ñüxmata ñaxtüwa nangu nax
mürapewamaxã nanaxüxtapüxgüaxũ.
Rü pínunaxçax ga mürapewamaxã
nanaxüxmachixũ.

.....

²²Rü yemaacü ga guma Tupanapata
rü guxüchiãwama úirumaxã
nanapexmachiãgü. Rü yexgumarüxũ ta
ga yema pumáaarü guchicaxũ ga
nachica ga üünexüpexegu ütaüxũ rü
úirumaxã nanapexenegü.

.....

³⁸Rü guma Tupanapata rü guxüma ga
norü yemaxügmamaxã ningu ga yexguma
Charumóũ 11 ga taunecü marü ãëxgacü
yixíxgu. Rü gumá taunecüarü 8 ga
tauemacü ga bulgu (noviémbre) nixí ga
yanguxũ. Rü yemaacü 7 ga taunecügu
nixí ga yanguxëëgüãxũ ga guma
Tupanapata.

.....

**Rü tupaucawa nanangegü ga yema baú ga
Tupanaarü mugü nawa yemaxũ**

8 ¹Rü yexguma ga Charumóũ rü
Yerucharéüwa naxçax nangema ga
guxüma ga yema norü ngüxëëruügü ga
ãëxgacügü rü guxüma ga yema
ãëxgacügü ga wüxichigü ga
Iraéanecüãxtücumümaxã icuaxgüxũ. Rü

nanangutaquexexëxë nax Chióũ ga
Dabíarü ñanewa yayauxgüaxüçax ga
yema baú ga Cori ya Tupanaarü mugü
nawa yemaxũ nax Tupanapatawa
nangegüaxüçax. ²Rü gumá taunecüarü 7
ga tauemacü ga Etanígu (octúbre) nixí
ga Charumóũ nangutaquexexëxëxü ga
yema Iraéanecüãxgü nax
yaxãxüchigüaxüçax ga guma
Tupanapata. Natürü meama nagu nangu
ga yema norü peta ga wüxichigü ga
taunecügu norü düxenügü nagu
naxüchigagüxũ. ³⁻⁴Rü yéma nangugü ga
guxüma ga Iraéanecüãxgüarü
ãëxgacügü. Rü yema chacherdótegü rü
nanayauxgü ga yema baú ga Tupanaarü
mugü nawa yemaxũ. Rü guma ñpata ga
Moiché üxüne ga nawa Tupana namaxã
idexane rü nayangegü namaxã ga
guxüma ga yemaxügü ga üünexü ga
yéma yexmagüxũ. Rü yemagü rü
chacherdótegü rü Lebítanüxũ nixí ga
yanaxũ. ⁵Rü nüma ga ãëxgacü ga
Charumóũ rü guxüma ga yema
Iraéanecüãxgü ga yexma
ngutaquexegüxũ rü yema baúpexewa rü
Tupanacax nayagu ga muxüchixüma ga
carnérugü rü wocagü. Rü
taxucürüwama texé ixügüxũ ga norü
mu. ⁶Rü yemawena ga yema
chacherdótegü rü tupaucaarü aixepewa
nanangegü ga yema baú ga yema
tupaucachíã ga üünexüwa.

.....

¹⁰Rü yexguma ñnachoxüxgu ga
chacherdótegü ga yema nachica ga
üünexüwa, rü caixanexümaxã nanapá
ga guma Cori ya Tupanapata. ¹¹Rü
nagagu ga yema caixanexü rü nüma ga
yema chacherdótegü rü taxuacüma

yexma narücho nax Tupanaxĩ
yacuaxũũgũxũcax, yerü Cori ya
Tupanaarũ üünemaxã nanapã ga guma
Tupanapata.

.....

²²Rũ yemawena ga Charumóũ rü
napexegu nachi ga yema guchicaxũ ga
ngextá Cori ya Tupanacax amaregũ
íguxũwa. Rũ guxũma ga yema
Iraéanecũãxgũpexewa naxunagũmexẽ.

²³Rũ ñanagürü: —Pa Corix, ya
Iraétanũxũgũarũ Tupanax, rü woo
daxũguxũ i naanewa rü woo ñoma i
naanewa rü nataxuma ya Tupana ya
cuxrũxũ ixĩcũ. Erũ cumax rü
cuyanguxẽxẽ i curü uneta rü tüxũ
cungechaũ ya guxãma ya yíxema
aixcũma cuga ñnũxe.

.....

²⁷¿Natürü i cumax, rü ñuxũcürüwa i
wüxi i íxraxũ i nachicawatama
cumaxũxũ i ñoma i naanewa? Rũ
ngẽxguma chi daxũguxũ i naane rü
tama yanguxgu nax nawa cunxemaxũ
¿rü ñuxãcũ tá yanguxũ ya daa tupauca
ya íxrane ya cuxcax chaxũxũne?

²⁸Natürü Pa Corix, Pa Chorü Tupanax,
rü chanaxwaxe i choxũ nüxũ cuxĩnũ i
chorü yumũxẽ. iRũ naxũ i ngẽma
ñuxma cuxũ naxcax chacaxaxũxũ!

.....

³³⁻³⁴Rũ ngẽxgumachi curü duũxũgũ
chixexũ üegu rü ngẽmagagu norü
uanügü nüxũ rüporamaegu, rü to i
nachixũanewa nagagũagu, rü
chanaxwaxe nax daxũguxũ i naanewa
icurũxĩnũxũ rü nüxũ nüxũ
icurũngũmaxũ i norü chixexũgũ, rü ñaa
torü naane ga torü oxigũna cuxãxũcax
cunawoeguxẽxũ ega aixcũma cuga

naxĩnũegu rü daa cupatawa naxcax
ínacagũgu i curü ngũxẽxẽ. ³⁵⁻³⁶Rũ
ngẽxguma yapagũanegu rü taguma
napuxgu nagagu i ngẽma chixexũ i curü
duũxũgũ i Iraéanecũãxgũ cupexewa
ügũxũ, natürü i nümagü rü ngẽxguma
cuxcax nawoegugu rü daa cupatawa
yayumũxẽgũgu, rü cuxũ yacuaxũũgũgu,
rü nüxũ naxoegu i norü chixexũgũ i
naxcax cupoxcuxẽ, rü chanaxwaxe i
daxũguxũ i naanewa nüxũ cuxĩnũ rü
nüxũ nüxũ curũngũma i norü chixexũgũ
rü cunangũxẽxẽ nax mexũ i nacũmagu
naxĩxũcax rü cunamu ya yimá pucũ
nawa i ñaa naane i torü oxigũna cuxãxũ.

³⁷Rũ ngẽxguma ñaa nachixũanewa
nangemagu i taiya, rüexna ínanguxgu i
nanetüarũ daxaweane, rüexna
naianexũmaxã nayuegu i nanetügü,
rüexna ínangugũgu i munügü, rüexna
õxmigü, rüexna naweanegü, rü
ngẽxguma torü uanügü nüxũ
íchomaeguãchigu i torü ñanegü nax toxũ
nadaixũcax, rüexna taxacürü to i
guxchaxũ, rüexna daxaweanezü toxcax
ínguxgu, ³⁸⁻³⁹natürü ngẽxguma curü
duũxũgũ nüxũ naxoegu i norü
chixexũgũ rü daa tupaucawa
yayumũxẽgũgu, rü chanaxwaxe i
daxũguxũ i naanewa icurũxĩnũ rü nüxũ
nüxũ curũngũma i norü chixexũgũ rü
nüxũ cunxãxũga i guxũma i ngẽma
duũxũgũ i aixcũma cumaxã nüxũ ixuxũ
i norü chixexũ. Erũ cuxicatama nixĩ i
nüxũ cucuãxũ i wüxichigũarũ maxũ.

⁴⁰Rũ ngẽmaãcũ i curü duũxũgũ rü ñaa
naane ga torü oxigũna cuxãxũwa
namaxẽyane, rü tá cuxũ nicuaxũxũgũ.
⁴¹⁻⁴²Rũ ngẽma duũxũgũ i togü i
nachixũanecũãx rü tá nüxũ naxĩnũe i

cuchiga rü tá nüxü nacuaxgü nax ñuxäcü poraäcü toxü curüngüxëxü. ⁴³Rü ngëxguma tá yáxüwa cuxçax ne naxixgu nax nua daa tupaucawa yayumüxëgüxüçax irü daxüguxü i naanewa irüxünü rü nüxü nangäxü i norü yumüxë! Rü ngëmaäcü guxütáma i ñoma i naanecüax i nachixüanegü tá cuxü nacuaxgü rü tá cuga naxünü ngëma curü duüxügü i Iraéanecüaxgürüxü. Rü nümagü i yáxüwa ne ixü rü tá nüxü nacuaxgü nax nua daa tupauca ya cuxçax chaxüxünewa nixi i cumaxä yadexagüxü i duüxügü. ⁴⁴⁻⁴⁵Rü ngëxguma toma itaxiächigu nax torü uanügümaxä togü tadjüxüçax i ngextá cuma toxü ícumugüxüwa, rü ngëxguma daa ñane ya cuma nüxü cuxunetane rü daa tupauca ya cuxçax chaxüxünewa tarüdaunüäcüma tayumüxëgu irü daxüguxü i naanewa irüxünü i torü yumüxë rü toxü ínapoxü i torü uanügümexëwa! ⁴⁶Rü ngëxguma curü duüxügü guxü i duüxügürüxü cupexewa chixexü naxügügu rü ngëmacax namaxä cunuxgu, rü norü uanügümexëgu cunayxëëgu nax ngëmaäcü to i nachixüane i yáxügüxüwa rüxna ngaicamaguxüwa nagagüaxüçax, ⁴⁷natürü ngëxgumachi ngëma nachixüanewa nüxna yacuaxächigügu i norü chixexü i cupexewa naxügüxü rü cuxçax nawoeguxgux rü cuxna nacagügu nax nüxü nüxü curüngümaxüçax i norü chixexügü, ⁴⁸rü ngëxguma ngëma nachixüanewa aixcüma cuga naxünüegu rü ñaa naane ga torü oxigüna cuxäxüguama nadaunüäcüma nayumüxëgügu, rü daa

ñane ya Yerucharëü ga cuma nüxü cuxunetanegu rü daa tupauca ya cuxçax chaxüxünewa nadaunüäcüma nayumüxëgügu, ⁴⁹irü daxüguxü i naanewa rü nüxü nüxü naxünü i norü yumüxëgu i nawa cuxü nacaaxügüxü, rü ínapoxü i norü uanügümexëwa! ⁵⁰irü curü duüxügüaxü nüxü iyarüngüma i ngëma nax tama cuga naxünüexü rü ngëma norü chixexügü i cupexewa naxügüxü! Rü ngëma äxgacügü i to i nachixüanewa nagagüxü i curü duüxügü irü naxüchicüxü i norü ínü nax curü duüxügü nüxü ngechaütümüxügüxüçax! —ñanagürü ga Charumóü ga norü yumüxëwa.

.....

⁵⁴⁻⁵⁵Rü yemaacü yema ämarearü guchicaxüpexegu nacaxápüxüäcüma rü naxunagümexëäcüma Tupanamaxä nidexa ga Charumóü, rü Tupanana naxçax naca ga norü ngüxë. Rü yexguma nüxü nachauxgu ga nax nayumüxëxü, rü inachi rü guxüma ga Iraéanecüaxgümaxä mexü naxuegu. Rü tagaäcü ñanagürü: ⁵⁶—Poraäcü tamaxä namecüma ya törü Cori ya Tupana ya tüxü ípoxücü nüxna i törü uanügü, yema inaxunetaxürüxü. Yerü nüma rü aixcüma nayanguxëxë ga guxüma ga yema norü unetagü ga mexü ga norü duü ga Moichéwa nüxü yaxuxü. ⁵⁷Rü ñuxma ya Cori ya Tupana rü nataxütägu ga yexguma törü oxigütanüwa nayexmagurüxü. Rü taxütáma tüxna nixügachi rü taxütáma tüxü ínawogü. ⁵⁸Rü tüxü naporaexëxë nax ngëmaäcü naxçax idaugüxüçax rü norü ngücháü ixügüxüçax, rü nagu imaxëxüçax i guxüma i norü mugü ga törü oxigümaxä

nüxũ yaxuxũ nax nagu imaxẽxũcax.
⁵⁹Rü guxũma i ñaa nüxna naxcax
 chacaxaxũ ya tórü Cori ya Tupana, rü
 chanaxwaxe i nüma rü chütacü rü
 ngunecü nagu narüxinü nax ngẽmaacü
 choxũ nangũxẽxũcax rü pexũ
 nangũxẽxũcax i guxũwama. ⁶⁰Rü
 ngẽmaacü chanaxwaxe i guxũma i
 nachixũanegü i ñoma i naanewa
 ngẽmaguxũ nax nüxũ nacuaxgũxũcax
 nax aixcũma Tupana nax yixĩxũ ya tórü
 Cori, rü nataxuxũma i to i naxrũxũ
 ixĩxũ. ⁶¹Rü ngẽmacax i pemax rü name
 nixĩ i tórü Cori ya Tupanamaxã
 pixaixcũmagü, rü name nixĩ i
 peyanguxẽxẽ rü naga pexĩnüe i guxũma
 i norü mugü ñoma i ngunexũgurũxũ
 —ñanagürü ga Charumóũ.

.....

⁶⁵Rü yexguma yaxãxũchigüãxgu ga
 guma tupauca ga taxũne rü 14 ga
 ngunexũ ningegü. Rü yexma
 nangutaquexegü ga muxũchixũma ga
 duũxũgü ga guxũwama ga Iraeanewa ne
 ixũ. ⁶⁶Rü yemawena ga Charumóũ rü
 guxũma ga yema duũxũgũxũ narümoxẽ
 nax nachĩũcax nawoeguxũcax. Rü nüma
 ga duũxũgü rü taãxẽacũma nawoegu
 yerü Tupana rü nüxũ nanawex nax
 ñuxãcü poraãcü norü duũ ga
 Dabítanũxũxũ nangechaũxũ, rü ñuxãcü
 poraãcü nüxũ nax nangũxẽxũ i guxũma
 i norü duũxũgü i Iraeanecüãxgü. Rü
 nüma ga yema duũxũgü rü norü
 ãxgacũmaxã mexũ naxuegü.

Tupana rü Charumóũmaxã inaxüga

9 ¹⁻²Yexguma Charumóũ marü
 yanguxẽẽgu ga Cori ya
 Tupanapata, rü guma ãxgacũpata, rü

guxũma ga togü ga naxixchaũxũ, rü
 Cori ya Tupana rü wenaxarü
 Charumóũcax nangox yema Gabaóũwa
 naxcax nangoxgurũxũ. ³Rü ñanagürü
 nüxũ: —Nüxũ chaxĩnü i ngẽma curü
 yumüxẽ rü ngẽma choxũ nax
 cucaxũxũ. Rü marü chanaxüünexẽxẽ
 ya daa ngutaquexepataxũ ya cuxũxũne
 nax guxũguma ngẽma nax
 changemaxũcax. Rü guxũgutãma
 nüxna chadau rü namaxã chataãxẽ.
⁴⁻⁵Rü ngẽxguma cunatü ya Dabĩrũxũ
 mea chopexewa cumaxũxgu rü
 quixaixcũmagu rü guxũgutãma naga
 cuxĩnügu i chorü mugü, rü choma rü
 guxũgutãma Iraeanewa ãxgacũgũxũ
 chayaxĩgũxẽxẽ i cunegü rü cutaagü,
 yema cunatü ga Dabĩmaxã
 ichaxunetaxũrũxũ ga yexguma namaxã
 nüxũ chixuxgu nax tagutãma nataxuxũ i
 nataagü i Iraeanecüãxgüarü ãxgacü
 ixĩxũ. ⁶⁻⁷Natürü ngẽxgumachi pema rü
 pexacũgü choxna pixĩgachigu, rü tama
 peyanguxẽẽgu i ngẽma chorü mugü i
 pexna chaxãxũ, rü to i tupanagũwe
 perũxĩxgu rü ngẽmaxũ picuaxũũgũgu,
 rü choma rü tá pexũ íchawoxũ nawa i
 ñaa naane ga pexna chaxãxũ. Rü tá
 nüxna chixũ ya yima ngutaquexepataxũ
 ya chaugũcax chaxüünexẽxẽne. Rü
 ngẽxguma i guxũma i togü i
 nachixũanecüãxgü rü tá pexũ
 nacugüxeecha. ⁸Rü daa
 ngutaquexepataxũ rü ngẽma natapũxgü
 tá nügüétü nayi, rü guxũma i ngẽma
 ngẽma üpetũxũ, rü tá namaxã
 nabajãxchi rü nüxũ tá nacugüe rü tá
 ínaca: “¿Tũxcüü ya Tupana rü
 ngẽmaacü namaxã nanangupetũxẽxẽ i
 ñaa naane rü daa tupauca ya taxũne?”

ñanagürügü tá. ⁹Natürü ngëma ngãxũga rü ñanagürü tá: “Rü ngëma Iraéanecüãxgü rü ngëmaãcü nüxũ nangupetü erü nüxna nixĩgachi ya yimá norü Tupana ga norü oxigüxũ Equítuanewa ínguxũxëécü, rü togü i tupanagnetagüwe narixĩ rü nüxũ nicuaxũxũgü. Rü ngëmacax ya Cori ya Tupana rü guxũma i ñaa chixexũ naxçax ínguxexë” —ñanagürügü tá.

.....

**Charumóũxũtagu inaxũane ga
Chabáanearü ãëxgacü**

10 ¹Rü ngĩma ga Chabáanearü ãëxgacü rü yexguma nüxũ naxĩnúgu ga nachiga ga Charumóũ rü ñuxãcü Tupana mexũmaxã rü cuaxmaxã poraãcü nüxũ nax nangũxëexũ, rü yemacax yéma ixũ nax guxchagüxũ ga oremaxã nüxna yacaxaxũçax nax yemaacü nüxũ yaxũxũçax. ²Rü ngĩma rü meama ngaxãécü Yerucharéũwa ingu namaxã ga muxũma ga caméyugü ga pumáragũmaxã rü úirumaxã rü nutagü ga meruũgũmaxã íxãxwetaxũ. Rü yexguma Charumóũxũtawá nanguxgu rü guxũma ga yema nagu naxĩnúxũãcüma nüxna ica. ³Rü nüma ga Charumóũ rü meama ngĩxũ nangãxũga ga guxũma ga yema nüxna nax nacaxaxũ, rü nataxuma ga wixi ga ngeariü ngãxũáxũ. ⁴⁻⁵Rü yexguma ngĩma ga yema Chabáanearü ãëxgacü nüxũ ínũgu ga Charumóũarü cuax rü nüxũ nadãuxgux ga guma ãëxgacüpata ga naxũxũne rü yema mexechixũ ga õnagü ga norü mechagu inumaxũ rü norü ngũxëeruũgüarü ucapugü rü norü

puracütanüxũgüchiru rü yema norü bínuarü baeruügü rü yema muxũchixũ ga naxũnagü ga tupauca ga taxũnegu Tupanaçax ðajũxũ rü íguxũ, rü ngĩma rü poraãcü namaxã íbajixãchiãxë. ⁶Rü ãëxgacü ga Charumóũxũ ngĩgürügü: —Yema chauchixũanewa nüxũ chaxĩnúxũ ga cuchiga rü curü cuáxchiga, rü aixcüma nixĩ. ⁷Rü ñuxmawaxi nixĩ ichayaxõxũ erü nua chaxũ, rü chauxetũmaxã nüxũ chadau. Natürü yema nüxũ chaxĩnúxũ ga cuchiga, rü curü cuáxchiga ga chomaxã nüxũ yaxugüxũ, rü tama ngãxũwa nangu. Erü ngëma curü cuax, rü curü ngëmaxũgü, rü yema nüxũ chaxĩnúxũarü yexeraxũchi nixĩ. ⁸iRü ñuxãcü ecax tataãëgüxũ ya cuxmaxgü, rü nataãxëgüxũ i ngëma curü puracütanüxũgü i guxũguma cuxũtawá ngëxmagüxũ rü nüxũ ínũexũ nax ñuxãcü cuax cuxũ ngëxmaxũ i ngëxguma quidexaxgu! ⁹Rü namecũmaxũchi ya Cori ya curü Tupana ya cumaxã taãxëcü rü cuxũ imucuchicü nax Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü quixĩxũçax. Rü yemaacü cuxũ ningucuchixëxë nax aixcüma meama ngëma Iraéanecüãxgũmaxã icucuáxũçax, erü guxũguma poraãcü pexũ nangechaũ —ngĩgürügü. ¹⁰Rü yemawena ga ngĩma ga yema ãëxgacü rü nüxna inana ga 3,960 quíru naguxũ ga úiru, rü muxũchixũma ga pumára rü nutagü ga meruũwa mecü. Rü ũpaacü rü taguma Iraéanewa nangu ga yexgumaepũx ga pumáragü ga yema Chabáanearü ãëxgacü Charumóũna naxũexpũx.

.....

²³Rü nüma ga ãëxgacü ga Charumóü rü norü cuaxwa rü norü yemaxüğüwa rü nüxü narüyexeramae ga guxüma ga togü ga ãëxgacügü ga ñoma ga naanewa yexmagüxü. ²⁴Rü guxüma ga duüxügü rü nüxü nadaugüchaü rü nüxü naxünechaü ga yema cuax ga Tupana nüxna äxü.

.....

Charumóü rü togü ga nachixüanegüarü tupanaxü nicuaxüxü

11 ¹⁻²Rü nüma ga Charumóü rü Equítuanecüãxarü ãëxgacü ga Faraóüacümaxä naxäxmax. Rü yexgumarüxü ta namaxä naxäxmax ga muxüma ga ngexügü ga togü ga nachixüanecüãx ixügüxü ga Moátanüxü, rü Amóütanüxü rü Edóütanüxü, rü Chidóücüãxgü, rü Itítatanüxü ga Cori ya Tupana Iraétanüxügüna chuxuxü ga namaxä nax yaxämaxü, yerü ngürüächi ngëma Iraétanüxügü rü tá ngëma ngexügüarü tupanagüwe narüxí. Natürü nüma ga Charumóü rü yema ngexügüxü nangëxë, rü yemacax namaxä naxäxmax. ³Rü nüxü nayexma ga 700 ga naxmaxüchi, rü nai ga 300 ga nge ga ngímaxä namaxmarecü. Rü yema naxmaxgügagu nixí ga Tupanana yaxügachixü ga Charumóü. ⁴Rü yexguma marü yaxguãx yixügu ga Charumóü, rü yema naxmaxgü rü nanatoõxëgü nax yemaacü togü ga tupanagüwe naxüxücax. Rü tama nanatü ga Dabírüxü aixcüma Cori ya Tupanawe narüxü. ⁵Rü nüma ga Charumóü rü Chidóücüãxgüarü tupana ga Atatëxü nicuaxüxü. Rü yexgumarüxü ta nüxü nicuaxüxü ga Mícoü ga

Amóücüãxgüarü tupana ga buxe naxcax tüxü yagugüxü. ⁶Rü yemaacü ga yema Charumóü üxü rü Cori ya Tupanapexewa tama name. Rü tama nanatü ga Dabírüxü aixcüma Cori ya Tupanaga naxínü. ⁷Rü yemacax ga Charumóü, rü guma maxpüne ga Yerucharéüarü éstewaama yexmanegu nanaxü ga wüxi ga ngutaquexepataxü naxcax ga Quemü ga Moáanecüãxgüarü tupanachicünaxä ga buxe naxcax tüxü yagugüxü. Rü yexgumarüxü ta nanaxü naxcax ga Morúx, ga Amóütanüxüarü tupanachicünaxä ga buxe naxcax tüxü yagugüxü ta. ⁸Rü yemaacü ta tümacax nanaxü ga guxäma ga naxmaxgü ga togü ga nachixüanecüãxgü ixügüxe nax pumára ítagutëxegüxücax rü naxüna nax tadaixücax naxcax ga tümaarü tupanagü. ⁹⁻¹⁰Rü nüma ga Cori ya Iraéanecüãxgüarü Tupana rü Charumóümaxä nanu yerü nüxna nixügachi, woo taxreëpxüxcüna naxcax nax nangóxü, rü namaxä nüxü yaxuxü nax tama togü ga duüxügüarü tupanachicünaxägüxü yacuaxüxücax. Natürü ga nüma ga Charumóü rü tama Cori ya Tupanaga naxínü. ¹¹Rü yemacax ga Cori ya Tupana rü Charumóüxü ñanagürü: —Ñuxma nax ngëmaäcü tama chauga cuxínüxü rü tama cuyanguxëxü i ngëma yigümaxä ixunetaxü, rü ngëmacax marü tauxütama cunegüwa nangu nax nüxí guxüma i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacügü yixügüxücax. Rü wüxi i curü ngüxëëruüna tá chanaxä i ñaa Iraéane. ¹²Natürü ngëma cunatü ga Dabígu nax charüxínüxügüagu, taxütama ñuxma cumaxyane cuxna chanayaxu i ñaa

Iraéane. Natürü cunena tá nixĩ ichanayaxuxũ. ¹³Natürü taxütáma guxũ i ñaa naane nüxna chayaxu. Rũ wüxi i Iraéanecüãxtücümamaxã tá ichanacuaxêxê i cune, erü cunatü ga Dabígu rü yima ñane ya Yerucharéü ya choma chayaxunegu charüxĩnũ —ñanagürü ga Cori ya Tupana. ....

Nayu ga Charumóü

⁴²Rü nüma ga Charumóü rü 40 ga taunecügü nixĩ ga Iraéanecüãxgümamaxã inacúaxũ ga Yerucharéüwa. ⁴³Rü yexguma nayuxgu rü ñane ga Yerucharéüarü üye ga nanatü ga Dabígu ãégaxügu nanatãxgü. Rũ yemawena rü nane ga Roboáü nachicüxü ãëxgacü nixĩ.

Nügü nitoye ga Iraétanüxügü

12 ¹Rü nüma ga Charumóü nane ga Roboáü rü ñane ga Chiquéüwa naxü yerü guxüma ga Iraéanecüãxgü yéma naxĩ nax yéma ãëxgacüxü yangucuchixêégüaxüçax. ²Natürü ga Nabáx nane ga Yeruboáü ga üpaacü Charumóüchaxwa Equítuanewa ñacü, rü yéma nüxü nacuáchiga nax ãëxgacüxü yangucuchixü ga Roboáü. ³Rü Yeruboáüçax nangemagü ga namücügü. Rũ nüma rü Iraéanecãx natáegu rü guxüma ga Iraéanecüãxgümamaxã ãëxgacü ga Roboáüxütawa naxĩ nax namaxã yadexaxüçax. Rũ ñanagürügü nüxü: ⁴—Gumá cunatü ga Charumóü rü poraãcü taxü ga diëru toxütawa nayaxu. Rũ ñuxma i cuma rü tama tanaxwaxe i cunatürüxü quixĩ. Rũ

tanaxwaxe i toxü^í ícunaxixêëxü i ngëma. Rũ ngëxguma tomaxã cumecümagu rü toxü^í ícunaxixêëgu rü mea tomaxã icucuaxgux, rü tá cuga taxĩnüe rü cuxü tapuracüe —ñanagürügü. ⁵Rü nüma ga Roboáü nanangãxüga rü ñanagürü: —ípixĩ rü tomaepüx i ngunexüguwena nua pexĩ! —ñanagürü. Rũ nüma ga duüxügü rü nawoegu. ⁶Rü yexgumayane ga nüma ga ãëxgacü ga Roboáü rü naxçax nangema ga yema ucüxëruügü ga nanatü ga Charumóüaxü puracüexü ga yexguma namaxüxgux. Rũ nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacümaxã i choxü pixucüxëxü i pemax, rü ñuxãcü tá chanangãxügaxü i ñaa duüxügü? —ñanagürü. ⁷Rü nümagü rü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Ngëxguma chi mea quixixgu namaxã i ñaa duüxügü rü mexü i dexamaxã cunangãxügagu, rü nümagü rü guxügutáma cuxmëxwa nügü nangexmagüxëxê —ñanagürügü. ⁸Natürü ga Roboáü rü tama yema nanatüarü ucüxëruügüaxü inaxĩnũ. Rũ naxçax nangema ga yema namücügü ga wüxigu namaxã yaexü rü nüxü puracüexü, rü nüxna naca rü ñanagürü: ⁹—¿Taxacümaxã i choxü pixucüxëxü i pemax? ¿Rü ñuxãcü tá chanangãxügaxü i ñaa duüxügü i choxna cagüxü nax namaxã íchanaxixêëxüçax i ngëma diëru i natanüwa chayaxuxü rü tama chaunatürüxü poraãcü taxü i diëru natanüwa chayaxuxüçax? —ñanagürü. ¹⁰Rü nümagü ga yema namücügü ga namaxã wüxigu yaexü rü nanangãxügagü rü ñanagürügü: —Ngëma duüxügü i cuxna cagüxü nax tama cunatürüxü taxü i diëru natanüwa

cuyaxuxĩcax rü ñaãcü tá cunangãxĩ:
 “Gumá chaunatü rü poraãcü pexũ
 namu, natürü i choma rü tá norü
 yexera poraãcü pexũ chamu. ¹¹Rü
 aixcüma nixĩ ga chaunatü rü poraãcü
 taxũ ga diëru petanüwa nayaxu natürü i
 chomax rü tá yexeraãcü taxũ i diëru
 petanüwa chayaxu. Rü chaunatü rü
 goyexũmaxã pexũ nicuajixgü, natürü i
 choma rü tá cuajixruxũ i fiërumaxã
 ãpexexũmaxã pexũ chicuajixgüxũ”
 —ñanagürügü nüxũ. ¹²Rü yema
 ãëxgacü ga Roboáũ nüxũ ixuxürüxũ, rü
 tomaepüx ga ngunexũ ngupetüguwena
 rü wenaxarü Roboáũcax nataëgu ga
 Yeruboáũ namaxã ga guxũma ga
 duũxügü. ¹³Natürü nüma ga ãëxgacü ga
 Roboáũ rü nanuãcüma nanangãxũ, rü
 tama naga naxĩnü ga yema nanatüarü
 ucüxëruügü ga yaexũ. ¹⁴Rü
 duũxügümaxã nüxũ nixu ga yema ore
 ga namücügü ga namaxã wüxigu yaexũ
 nüxũ ixugüxũ, rü ñanagürü: —Aixcüma
 nixĩ ga chaunatü rü poraãcü taxũ ga
 diëru petanüwa nayaxuxũ natürü i
 choma rü tá yexeraãcü taxũ i diëru
 petanüwa chayaxu. Rü chaunatü rü
 goyexũmaxã pexũ nicuajixgü, natürü i
 choma rü tá cuajixruxũ i fiërumaxã
 ãpexexũmaxã pexũ chicuajixgüxũ
 —ñanagürü. ¹⁵Rü yemaacü ga nüma ga
 ãëxgacü rü tama yema duũxügüga
 naxĩnü yerü woetama Cori ya Tupana
 rü yemaacü nayaxixëxë nax
 yanguxũcax ga norü ore ga Nabãx nane
 ga Yeruboáũmaxã nüxũ yaxuxũ naaxwa
 ga norü orearü uruxũ ga Aía ga
 Chírucüãx. ¹⁶⁻¹⁷Rü yexguma yema
 duũxügü nüxũ icuaxãchitanügu nax
 nüma ga ãëxgacü tama nayauxãxũ ga

yema naxcax ínacagüxũ, rü inanaxügüe
 nax yaxáichaxũ rü ñagüxũ:
 —Taxuwama tüxũ name i Dabí rü
 natanüxügü. iNgĩxã tachixũanecax
 tawoegu! iRü Roboáũ rü
 natanüxügüarü ãëxgacü yixĩ rü tama i
 tóxrü! —ñagüxũ. Rü guxũma nawoegu.
 Rü yema Yudátanüxũxica yéma
 nayaxügü rü Roboáũxũ nayauxgü ga
 ãëxgacü nax yixixũ. ¹⁸Rü nüma ga
 ãëxgacü ga Roboáũ rü nanamu ga norü
 ngüxëëruuxũ ga Aduráũ ga norü
 puracümaxã icuácü. Rü namaxã nüxũ
 nixu nax norü puracücax
 nangutaquexexëãxũcax ga yema
 Iraéanecüãxgü ga tama naga
 ñnüechaũxũ. Natürü nüma ga yema
 duũxügü rü nanueama rü nutamaxã
 Aduráũxũ nimaxgü. Rü yexguma
 yemaxũ nacuaxgu ga ãëxgacü ga
 Roboáũ rü paxa naweũ ga cowaru
 itúchigünegu nixüe rü Yerucharëüwa
 naña. ¹⁹Rü yemaacü ga yema togü ga
 Iraéanecüãxgü rü nanue Roboáũmaxã
 rü guxũma ga Dabítanüxũmaxã. Rü
 ññuxma rü ta ngëmaãcü nixĩ. ²⁰Rü
 guxũma ga yema Iraéanecüãxgü ga
 tama Roboáũga ñnüechaũxũ rü nüxũ
 nacuáchigagü nax Equítuanewa ne
 naxüxũ ga Yeruboáũ. Rü yemaacax ga
 yema duũxügü rü Yeruboáũcax
 nangemagü nax namaxã
 nangutaquexexũcax. Rü
 nayangucuchixëëgü nax Iraéanecüãxarü
 ãëxgacü yixixũcax. Rü guxũma ga yema
 duũxügü rü Yeruboáũwe narüxĩ. Rü
 Yudátanüxũxicatama nixĩ ga
 naxwaxegüxũ ga Dabítaxa ga
 Roboáũwe rüxixũ.
 .....

Yeruboáũ rü
Iraéanecüãxgüxũ namu
nax tupananetachicünaxãgüxũ
yacuãxüũgüxüçax

²⁵Rü nüma ga Yeruboáũ rü wenaxarü nanamexêxê ga guma ñane ga Chiquéũ ga Efraíarü maꝑúneanewa yexmane. Rü gumagu naxãchiũ ga nüma ga ãêxgacü ga Yeruboáũ. Rü guma Chiquéũ namexêêguwena rü nanamexêxê ga guma ñane ga Penué. ²⁶Natürü ga nüma ga Yeruboáũ rü ñaxũgu narüxĩnũ: “Ngêxguma taxütãma chaxüãxêgu, rü ngürüãchi ngêma Dabítanüxũ rü tá choxũ ínataxüchigü nax Iraéanecüãxarü ãêxgacü chixĩxũ. ²⁷Rü ngêxguma ñaa duũxügu Yerucharéüwa íxgu nax tupauca ya taxünegu Cori ya Tupanaçax naxünagü yadãjüçax, rü ngürüãchi tá Roboáũ ya Yudaánearü ãêxgacüxũ nangechaũgü, rü tá choxũ nimãxgü, rü wena táxarü Roboáũwe narüxĩ”, ñaxũgu narüxĩnũ ga Yeruboáũ. ²⁸Rü norü ucuxêruũgüna naca ga yemachiga. Rü yemawena ga nüma ga ãêxgacü ga Yeruboáũ rü taxre ga wocaxacü ga úirunaxçax naxüxêxê rü duũxügüxũ ñanagürü: —Pemax, Pa Iraéanecüãxgüx, rü wüxi i taxü i guxchaxü nixĩ nax Yerucharéüwa pixĩxũ nax ngêma Tupanaxü peyarücuãxüũgüxüçax. Rü dücax, ñaa wocaxacüchicünaxãgü nixĩ i perü tupanagü ga Equítuanewa pexũ ígaxüxũ —ñanagürü. ²⁹Rü yexguma rü ñane ga Betélgu nanaxú ga wüxi, rü yema to rü ñane ga Dáũgu nanaxú. ³⁰Rü yemagagu nixĩ ga chixexügu nayixixũ ga Iraéanecüãxgü. Rü yema duũxügu rü Betélwa rü Dáüwa naxĩxũ nax yema

wocaxacüchicünaxãgüxũ
yanacuãxüũgüxüçax.

.....

Wüxi ga Tupanaarü orearü uruxü ga
Yudáanewa ne üxü rü poragaacü
Yeruboáũxü naxucüxê

13 ¹Rü yexguma Betélwa Yeruboáũ pumáratexê íguyane nawa ga ãmaregiarü guchicaxü, rü yéma nangu ga wüxi ga orearü uruxü ga Yudáanewa ne üxü ga Cori ya Tupana yéma Yeruboáũxütawa muxü. ²Rü Cori ya Tupana namuxüãcüma tagaãcü yema ãmaregiarü guchicaxüchiga nidexa rü ñanagürü: —Pa ãmaregiarü Guchicaxüx, Pa ãmaregiarü Guchicaxüx, rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Dabítanüxüwa tá nabu i wüxi i õxhana rü Yochía tá nixĩ i naéga. Rü nüma tá nixĩ i cuwa ínaguaxü i ngêma tupananetachicünaxãgüarü chacherdótegü i ñuxma cuwa pumáratexê ígugüxũ. Rü ngêmaãcü duũxügüchinaxã tá cuétüwa ínagu” —ñanagürü. ³Rü yematama ngunexügu ga yema orearü uruxü rü ãêxgacümaxã nüxü nixu ga wüxi ga cuãxruxü nax yemawa nüxü nacuãxüçax nax aixcüma Tupanaarü ore yixixũ ga nüxü yaxuxü, rü ñanagürü: —Ñaa nixĩ i cuãxruxü i Cori ya Tupana nüxü ixuxü: “Rü ñaa ãmarearü guchicaxü rü tá nangĩãchi rü yima tanimaca ya naétüwa ngêxmacü rü tá nagüane” —ñanagürü. ⁴Rü yexguma nüma ga ãêxgacü ga Yeruboáũ nüxü ínügu ga yema ore ga Tupanaarü orearü uruxü nüxü ixuxü nachiga ga yema ãmarearü guchicaxü ga Betélwa yexmaxü, rü nüma ga Yeruboáũ rü nanu

rü naxunagümexê rü norü purichíagüxü namu rü ñanagürü: —iPeyayaxux! —ñanagürü. Natürü guma naxmex ga naxunagüne rü namaxâ nüxü naxunetane rü yéma nayataitü rü marü taxuacüma narüxue. ⁵Rü yexgumatama ga yema âmarearü guchicaxü rü nangĩächi rü guma tanimaca ga naétüwa yexmacü rü nagüane yema Cori ya Tupanaarü orearü uruxü nüxü ixuxürüxü. Rü yemawa nangox nax aixcüma Tupana yixixü ga namuxü nax nüxü yaxuxüçax ga yema ore. ⁶Rü yexguma ga nüma ga âëxgacü rü yema orearü uruüna naca rü ñanagürü: —Cuxü chacaçaxü, rü iCori ya curü Tupanana naca nax ngémaäcü charümeméxüçax! —ñanagürü. Rü nüma ga orearü uruxü rü Cori ya Tupanana naca, rü yemaacü narümemex ga guma âëxgacü, rü noxrirüütama nixí. ⁷Rü yemawena ga nüma ga âëxgacü rü yema orearü uruüxü ñanagürü: —iNgixâ rü chowe rüxü i chauchiüwa nax ngéma íraxü cungóxüçax! Rü tá wüxi i âmare cuxna chaxâ —ñanagürü. ⁸Natürü nüma ga orearü uruxü rü âëxgacüxü nangäxüga rü ñanagürü: —Woo chi norü ngäxü i curü ngëmaxügü i cuchüüwa ngëxmagüxü choxna cuxäxgu, rü taxüchima cuwe charüxü, rü taxüchima chachibü, rü taxüchima chaxaxe i ñaa nachicawa. ⁹Yerü yemaacü choxü namu ga Cori ya Tupana. Rü ñanagürü choxü: “iTaxütama cuchibü rü taxütama cuxaxe rü taxütama ngéma nama i noxri nagu quixüxügu cutäegu!” ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga yema orearü uruxü rü to ga namagu natäegu nax tama yema nama

ga noxri Betélwa nagu ne naxüxügu natäeguxüçax. ¹¹Rü yexguma rü Betélgu naxächüü ga wüxi ga orearü uruxü ga marü yacü. Rü guma nanegü rü namaxâ nüxü nixugüe ga guxüma ga yéma Betélwa naxüxü ga guma orearü uruxü ga Yudáanecüäx. Rü yexgumarüxü ta nanatümaxâ nüxü nixugüe ga yema ore ga âëxgacü nüxü ixuxü. ¹²Rü tümax ga nanatü rü tümanegüna taca rü ñatagürü: —¿Ngexürüüxü i namagu natäeguxü? —ñatagürü. Rü nüma ga tümanegü rü tümamaxâ nüxü nixugüe ga yema nama ga nagu natäeguxü ga guma orearü uruxü ga Yudáanecüäx. ¹³Rü yexguma ga nüma ga orearü uruxü rü nanegüxü ñanagürü: —iPaxa chauxçax penaxüxmawëx i chorü búru! —ñanagürü. Rü nümagü rü nanamexëëgü ga yema búru, rü yematagu natonagü ga nanatü. ¹⁴Rü nüma rü guma orearü uruxü ga Yudáanecüäxwe nangê. Rü nüxü inayangau nax wüxi ga castáñatüüwa natoxü. Rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Cuma quixixü i orearü uruxü i Yudáanewa ne cuxüxü? —ñanagürü. Rü nüma nanangäxüga rü ñanagürü: —Choma chixí —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma ga guma orearü uruxü ga yacü rü ñanagürü nüxü: —iNgixâ chauchiüwa taxí nax ngéma ichibüexüçax! —ñanagürü. ¹⁶Natürü nüma ga guma orearü uruxü ga Yudáanecüäx rü nanangäxüga rü ñanagürü: —Taxuacüma cuxü íchixümücü rü taxuacü cuchügu chaxücu, rü taxuacüma chachibü rü taxuacüma chaxaxe i ñaa nachicawa. ¹⁷Erü nüma ya Cori ya Tupana rü

meama chomaxã nüxũ nixu nax tama nua chachibüxũcax rü chaxaxexũcax rü tama ngẽma nama ga noxri nagu chixũxũgu chatáeguxũcax —ñanagürü. ¹⁸Natürü nüma ga guma yacü ga orearü uruxũ rü ñanagürü: —Choma rü ta cuxrũxũ orearü uruxũ chixĩ. Rü Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüãx choxũ namu nax chauchiũwa cuxũ chagaxũcax rü ngẽma cuxũ nax chachibüxẽxũcax, rü cuxũ nax chaxaxexẽxũcax —ñanagürü. Natürü doramare nixĩ ga yema nüxũ yaxuxũ ga guma orearü uruxũ ga yacü. ¹⁹Rü yexguma ga guma orearü uruxũ ga Yudáanecüãx rü düxwa nawe narũxü rü nachiũwa nayachibü rü nayaxaxe. ²⁰Rü yexguma nügümaxã mechawa natogügu ga guma taxre rü nüma ga Cori ya Tupana rü guma yacü ga orearü uruũmaxã nidexa. ²¹⁻²²Rü nüma rü tagaãcü guma orearü uruxũ ga Yudáanecüãxũ ñanagürü: —Nüma ya Cori ya Tupana rü cumaxã nüxũ nixu rü ngẽma tama naga nax cuxĩnũxũ ga yema cuxũ namuxũwa, rü cugü nax cutáeguxũ nax cuchibüxũcax rü cuxaxexũcax i ngextá Cori ya Tupana tama cuxũ ínaxwaxexũwa, rü ngẽmagagu rü taxütáma curü oxigü ítaxgũxũgu cutax —ñanagürü. ²³Rü yexguma marü chibüwa rü axewa yanguxgu ga guma orearü uruxũ ga Yudáanecüãx, rü nüma ga orearü uruxũ ga yacü rü nüxũ nanamexẽxẽ ga norü búru. ²⁴Rü nüma ga guma orearü uruxũ ga Yudáanecüãx rü ínixü. Natürü namagu nüxũ nangau ga wüxi ga ai rü yexma nayamax. Rü yema naxũne rü namagu naxú. Rü yema búru rü yema ai

rü naxũtagu narücho ga yema naxũne. ²⁵Rü yexgumayane yéma nachopetü ga ñuxre ga duũxũgü rü nüxũ nadaugü ga naxũne ga namagu üxũ rü yema ai ga naxũnexũtagu irixáũxũ. Rü yexguma guma ñane ga guma orearü uruxũ ga yacü nagu pexũnewa nangugügu ga yema duũxũgü, rü nüxũ nixuchigagü ga yema nüxũ nadaugũxũ. ²⁶Rü yexguma guma orearü uruxũ ga yacü nüxũ nacuxgu ga guma nax yixĩxũ ga guma orearü uruũxũ ga natáeguxẽãcü, rü aita naxü rü ñanagürü: —Yimá yixĩxũ ya yimá orearü uruxũ ya tama Cori ya Tupana ga ínücü. Rü ngẽmacax i nüma ya Cori ya Tupana rü wüxi i ai napexegu namu nax ngẽmaãcü nagu nawagũxũcax rü yamáaxũcax, yema Cori ya Tupana namaxã nüxũ ixuxũãcüma —ñanagürü. ²⁷Rü yexgumatama nanegũxũ namu ga naxcax nax namexẽegüaxũcax ga wüxi ga búru. Rü nüma ga nanegü rü naxcax nanamexẽegü. ²⁸Rü yexguma ga guma orearü uruxũ ga yacü rü ínayadau. Rü yexma namagu nüxũ nayangau ga naxũne rü yema búru rü yema ai ga yema naxũnexũtagu früchoxũ. Rü nüma ga ai rü tama yema naxũnexũ nangõx rü tama tüxũ nimax ga guxema búru. ²⁹Rü yexguma ga nüma ga orearü uruxũ ga yacü rü guma orearü uruxũ ga Yudáanecüãxũne nangenagü rü búrutagu nanaxũnagü. Rü norü ñanewa nanange nax naxcax naxaxuxũcax rü inatáãxũcax. ³⁰Rü nüma naxũxü ga naxmaxũgu nayaxücuchi ga naxũne. Rü naxcax naxaxu rü ñanagürü: —Poraãcü cuxcax changechaũ, Pa Chauenexẽ —ñanagürü. ³¹Rü yexguma marü yexma

yaxücuchiãguwena, rü nanegüxüñ ñanagürü: —Ngëxguma choma chayuxgu irü ngëma naxmañ i ngëma Tupanaarü orearü uruxü nagu chixücuchixügu tátama choxü pixücuchi! iRü yima chauxchinaxägü rü naxchinaxaxütagu tátama penanú! ³²Erü aixcüma tá ningu i guxüma ga yema Cori ya Tupana nüxü nüxü ixuxëëxü nachiga i ngëma tupananeaarü ãmarearü guchicaxü i Betélwa ngëxmaxü, rü nachiga i guxüma i ngëma togü i ãmarearü guchicaxü i Chamáriaanecüãxaruñ ñanegüwa ngëxmagüxü —ñanagürü. ³³Rü woo yemaacü Tupana nüxü nax nüxü dauxëëxü, rü nüma ga ãëxgacü ga Yeruboáñ rü tama nüxü narüxo ga yema chixexü ga nagu naxñinüxü. Rü wenaxarü duüxügüxü naxuneta ga chacherdóte nax yixügüxüçax nawa ga guma ngutaquexepataxü ya norü tupanachicünaxäçax ixigüne. Rü guxema tüxü nangüchaüxe, rü nüma ga Yeruboáñ rü chíxümaxä tüxü nabaeru, rü chacherdótexü tüxü ningucuchixëxë nawa ga guma ngutaquexepataügü. ³⁴Rü yema Yeruboáñ üxügagu nixi ga chixexügu nayixü ga nataagü rü yanaxoxü ga guxüma.

.....

14 ²⁰Rü nüma ga Yeruboáñ rü ²² ga taunecü ãëxgacü nixi ga Iraéanewa. Rü yexguma nayuxguwena rü nane ga Nadáx rü nachicüxü nixücu nax ãëxgacü yixixüçax.

Yudáanearü ãëxgacü ga Roboáñchiga

²¹Rü yoxni ga Yudáanewa rü Charumóñ nane ga Roboáñ nixi ga ãëxgacü ixücü. Rü

nüma rü nüxüñ nayexma ga ⁴¹ ga taunecü ga yexguma yaxücuxgu nax ãëxgacü yixixü. Rü ¹⁷ ga taunecü nixi ga ãëxgacü yixixü ga Yerucharéüwa. Rü guma ñane nixi ga Tupana nüxü unetane natanüwa ga guxüma ga Iraéanearü ñanegü nax gumawa nayexmaxüçax ga napata. Rü Roboáñ naé rü wüxi ga Amóütanüxü iyixi rü Naamá nixi ga ngíéga. ²²Natürü ga yema Roboáñ üxü, rü poraäcü nachixexüchi ga Tupanapëxewa. Rü yema norü chixexügü ga naxixü, rü guxüma ga norü oxigüarü chixexügüarü yexera nachixe ga Tupanapëxewa. ²³Yerü nümagü ga duüxügü rü norü tupanachicünaxäçax nanaxü ga norü cuaxüüchicagü. Rü wüxichigü ga maxpúnewa rü wüxichigü ga nai ga itaetaxütüüwa nanatogüxëxë ga nutagü rü naixpútagü nax yemaxü yacuaxüügüxüçax. ²⁴Rü guxüma ga yema nachixüanewa rü nügürüütama yatixü rü ngexü nügümaxä namaxë. Rü yema duüxügü ga Yudátanüxü rü guxü ga chixexü naxigü naxrürü ga yema nachixüanegü ga tama Tupanaxü cuaxgüxü ga nüma ga Cori ya Tupana Iraéanecüãxgüpëxewa íwoxüxü.

.....

³⁰Rü guxügüma nügü nadaiecha ga Roboáñ rü Yeruboáñ. ³¹Rü yexguma nayuxgu ga Roboáñ, rü ñane ga Yerucharéügu natax tümatanügu ga norü oxigü. Rü nachicüxü ãëxgacüxü ningucuchi ga nane ga Abiá.

Abiá rü Yudáanewa ãëxgacü nixi

15 ¹Rü Abiá inanaxigü ga ãëxgacü nax yixixü ga Yudáanewa ga yexguma Yeruboáñ ga Nadáx nane

marü 18 ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Iraéanewa. ²Rü tomaepüx ga taunecü nixí ga Yerucharéüwa ãëxgacü nax yixixü. Rü guxema naé rü Maáca nixí ga túmaéga. Rü túma rü Acharóüacü tixí. ³Rü nüma ga Abiá rü yematama nanatü üxü ga chixexü naxü rü tama aixcúma Cori ya norü Tupanaga naxínü. Rü tama guma norü oxi ga Dabí ga meama Tupanacax maxüürüxü nixí.
.....

Nadax rü Iraéanewa ãëxgacü nixí

²⁵Rü yexguma marü taxre ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Ácha ga Yudéanewa, rü nüma ga Nadax ga Yeruboáü nane rü yexwaca inanaxügü ga ãëxgacü nax yixixü ga Iraéanewa. Rü taxretama ga taunecü ãëxgacü nixí ga yéma. ²⁶Natürü yema naxüxü ga nüma ga Nadax, rü poraäcü nachixe ga Tupanapexewa. Rü yematama chixexügü ga nanatü üxü naxü. Rü muxüma ga tupanetachicünaxägüxü nicuaxüxü. Rü yemaacü poraäcü chixexügu Iraéanecüãxgüxü nayixëxë. ²⁷Natürü ga Baácha ga Aía nane ga Ichacátanüxü ixícü rü bexma natanüxüxü nanutaquexe nax Nadaxü yamaxgüxücax. Rü Piritéutanüxügüari ñane ga Guibetóügu Nadaxü nimaxgü, ga yexguma nüma ga Nadax guma ñanexü ñnachoeguächiyane namaxá ga guxüma ga Iraéanecüãxgüari churaragü. ²⁸Rü nüma ga Baácha rü Nadaxü nimax ga yexguma Ácha marü tomaepüx ga taunecü ãëxgacü ixixgu ga Yudáanewa. Rü Nadaxchicüxü ãëxgacü nixí. ²⁹Rü yexguma noxritama yangucuchigu ga Baácha nax ãëxgacü

yixixü rü tüxü nadai ga guxáma ga Yeruboáütanüxü. Rü yema Cori ya Tupana norü orearü uruxü ga Aía ga Chírucüãxwa nüxü yaxuxürüxü, rü nüma ga Baácha rü guxüma ga Yeruboáütanüxü tüxü nadai rü tüxü naguxëxë. Rü taxúema tüxü ñnayaxúxëxë. ³⁰Rü yemaacü nangupetü nagagu ga yema Yeruboáü üxü ga chixexü. Rü yema norü pecádugagu nixí ga chixexügu nayixü ga Iraéanecüãxgü rü norü Cori ya Tupanaxü nanuxëëgüxü. ³¹Rü guxüma ga yema Nadax üxü i tama nua ngóxü, rü ngëma popera i Iraéanecüãxgüari ãëxgacügüchiga ixümatüxügu naxümatü. ³²Rü guma Yudáari ãëxgacü ga Ácha, rü guma Iraéanecüãxaru ãëxgacü ga Baácha rü nügü nadaiecha. ³³Rü yexguma tomaepüx ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Ácha ga Yudáanewa, rü nüma ga Baácha ga Aía nane rü yexwaca ningucuchi ga Tíchawa nax Iraéanecüãxaru ãëxgacü yixixücax. Rü 24 ga taunecü ãëxgacü nixí. ³⁴Natürü yema Baácha üxü rü poraäcü nachixe ga Cori ya Tupanapexewa. Yerü nanaxü ga yematama chixexü ga Yeruboáü Iraéanecüãxgüxü nagu nayixixëxü, rü muxüma ga tupanetachicünaxägüxü nicuaxüxü.
.....

Acax rü Iraéanewa ãëxgacü nixí

16 ²⁹Rü yexguma 38 ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Ácha ga Yudáanewa rü Acax ga Óüri nane rü yexwaca ningucuchi ga ãëxgacü nax yixixü ga Iraéanewa. Rü 22 ga taunecü ãëxgacü nixí ga Iraéanewa. Rü ñane ga

Chamáriawa nixí ga nayexmaxí.
³⁰Natürü poraáčüxúchima nachixe ga norü maxí ga Cori ya Tupanapexewa. Rü yema nüxíra áëxgacügü ixígüüarü yexera poraáci chixexü naxü. ³¹Rü yematama chixexügü ga Yeruboáü ga Nabáx nane üxü naxü. Rü naétü rü Yechabé ga Chidóüarü áëxgacü ga Ebaáxacümaxá naxáxmax. Rü düxwa ngígagu nawa nangu ga norü tupananeta ga Baáxü nax yacuaxüüxü.
³²Rü íane ga Chamáriagu Baáçax nanaxü ga wüxi ga ngutaqexepataxü rü wüxi ga ámarearü guchicaxü. ³³Rü yexgumarüxü ta Chamáriawa nanaxü ga tupananeta ga Achérachicünaxá. Rü yemamaxá poraáci Cori ya Iraéanecüáxgüarü Tupanaxü nanuxéxé, guxü ga yema nüxíraxüxü ga Iraéanecüáxgüarü áëxgacügüarü yexera.
 .....

Ería nanaxunagü rü tá nax yapagüanexü

17 ¹Rü nüma ga Tupanaarü orearü uruxü ga Ería, ga Garaáxarü naanewa yexmane ga íane ga Tibécüáx, rü Acáxü ñanagürü: —Yimá nüxü chapuracücü ya Cori ya Iraéanecüáxgüarü Tupanaégagu cumaxá nüxü chixu, rü doma taunecügu rü tagutáma napu rü bai tá i cherena nax rüngxü ñüxmatáta choma wena nüxü chixu —ñanagürü. ²Rü yemacax ga Cori ya Tupana rü Eríaxü ñanagürü:
³⁻⁴—Ínaxüxü i nua rü üaxcü ne üxüwaama naxü! iRü natü i Yudáüarü éstewaama ngéxmaxü i natüxacü i Queríxgu yarüçux! Rü ngéma natüxacüwa tá cuxaxe rü ngurucugüxü tá chamu nax ngéma cuxü

nangewemügüxüçax —ñanagürü. ⁵Rü nüma ga Ería rü nanaxü ga yema Cori ya Tupana namaxá nüxü ixuxü. Rü natü ga Yudáüarü éstewaama naxü, rü yema natüxacü ga Queríxütawa nayayexma. ⁶Rü nümagü ga ngurucu rü paxmama rü yáuanecü paü rü namachi Eríacax yéma nangegüxü. Rü yema natüxacüwa naxaxe ga Ería. ⁷Natürü marü ñuxre ga ngunexü ngupetüxgux rü yema natüxacü rü nipa yerü taguma napu ga yema nachixüanewa.

Ería rü yutecü ga íane ga Charétacüax

⁸Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Eríaxü ñanagürü: ⁹—Íane ya Charéta ya Chidóüanewa ngexmanewa naxü, rü ngéxma yarüxáüx rü ngéxma nape! Rü marü ngíxü chamu i wüxi i yutecü i ngéxma áchiücü nax cuxü nachibüxéxüçax —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Ería rü inaxüächi, rü íane ga Charétawa naxü. Rü yexguma guma íanearü üüchiwa nanguxgu, rü yéma ngíxü nadau ga wüxi ga yutecü ga yéma üxüwa ücü. Rü ngíxçax naca rü ñanagürü ngíxü: —¿Taxüchima cuxü name i wüxi i axepáügu dexá choxü nuata cunge nax chaxaxexüçax? —ñanagürü. ¹¹Rü yemataax marü yéma nangeagu, rü nüma ga Ería rü wenaxarü ngíxna naca, rü ñanagürü ngíxü: —¿Tautchi cuxü name ega wüxichipepe ta i paü nua choxü cungegxu? —ñanagürü. ¹²Natürü ga ngéma rü inangaxüga rü ngígürügü: —Cori ya Tupanaégagu cumaxá nüxü chixu rü choxü nataxuma i paü. Rü wüximexéäcu i trígutexexicatama choxü nangexma ya wüxi ya tixüwa, rü íxraxü i chíxü i

naxchiüwa. Rü ngëmacax nixí i üxüta chayayaxuxü nax íxraxü i paü chaxüxüçax nüxü ya chaune rü chaugüçax rü ngëmawena rü taiyamaxã tá tayue —ngígürügü. ¹³Rü nüma ga Ería rü ngíxü nangãxüga rü ñanagürü: —iTaxuçaxma cumuü! iRü cü yaxü i ngëma nüxü quixuxü! Natürü i ngëma curü trígutexe i cuxü ngëxmaxüwa irü choxü naxüxíra i wüxi i íxraxü i paü i maixcuraxü rü nua choxü nange, rü ngëmawena rü cugüaxü rü cuneaxü naxü! ¹⁴Erü nüma ya Cori ya Iraéanecüãxarü Tupana, rü nüxü nixu rü ngëma curü trígutexe i tüxüwa ngëxmaxü rü ngëma curü chíxü i naxchiüwa ngëxmaxü rü tagutáma nagux, rü ñuxmatáta Cori ya Tupana ñoma i naanegu napuxëëx —ñanagürü. ¹⁵Rü ngíma ga yema yutecü rü íyaxü rü inaxü ga yema Ería ngímaxã nüxü ixuxü. Rü yemaacü ga ngíma rü ngíne rü Ería rü muxüma ga ngunexügüçax naxãwemügü. ¹⁶Rü taguma nagux ga trígutexe ga tüxüwa rü yema chíxü ga naxchiüwa yema Cori ya Tupana Eríawa nüxü yaxuxürüxü. ¹⁷Natürü wüxi ga ngunexügu rü nidaxawe ga yema yutecü ngíne rü nayu. ¹⁸Rü yexguma ga ngíma ga yema yutecü rü Eríaxü ngígürügü: —¿Taxacü chomaxã cuxü Pa Tupanaarü Orearü Ngeruxüx? ¿Rü nua cuxü nax choxna nüxü cucuaxãchixëëxü i chorü chixexügü rü ngëmagagu cunayuxëëxü ya chaune? —ngígürügü. ¹⁹Rü nüma ga Ería ngíxü nangãxüga rü ñanagürü: —iNua namu ya cune! —ñanagürü. Rü yema yutecüxünewa nanaganagü, rü yema ucapu ga nagu napexügu nanagacuchi, rü norü pechicaxügu

nayacaxëxë. ²⁰Rü yemawena ga Ería rü tagaãcü Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü: —Pa Cori ya Chorü Tupanax çrü ngüxü tá ëxna ngíxü quingexëxë i ñaa yutecü i ngíchiügu chapecü, rü ngëmacax cunayuxëëxü ya ngíne? —ñanagürü. ²¹Rü yexgumatama ga Ería rü tomaepüxcüna guxema buxëetü nayarüñuãchi rü tagaãcü Cori ya Tupanana naca rü ñanagürü: —Pa Corix, Pa Chorü Tupanax, rü cuxü chacaçaxü nax wena cunamaxëëxüçax i ñaa buxü —ñanagürü. ²²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü naxínü ga Ería nüxü nacaçaxüxü. Rü wenaxarü tüxü namaxëxë ga guxema buxe. ²³Rü yexgumatama ga Ería rü tüxü naganagü ga guxema buxe rü yema ínapexüwa tümamaxã ínarüxü rü ípatachiü ga ñaxtügüxüwa tüxü naga. Rü tümáena tüxü nayamu, rü ngíxü ñanagürü: —iDüçax, nüxü nadau ya cune rü namaxü! —ñanagürü. ²⁴Rü ngíma ga yema nge rü inangãxüga rü ngígürügü: —Ñuxmawaxi nixí i meama nüxü chacuáxü i Tupanaarü duüxü nax quixíxü rü ngëma nüxü quixuxü rü Cori ya Tupanawa ne naxüxü —ngígürügü.

**Ería rü wenaxarü äëxgacü
ga Acáxütawa naxü**

18 ¹Rü yema ngunexügü rü nigüetanü. Rü tomaepüx ga taunecüguwena, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Eríamaxã nidexa rü ñanagürü: —iÄëxgacü ya Acáxütawa naxü rü namaxã nüxü yarüxu rü ñoma i naanegu tá chanapuxëxë! —ñanagürü. ²Rü nüma ga Ería rü inaxüãchi nax Acáxmaxã nüxü yanaxuxüçax. Rü

yexguma rü poraãcü nangux ga taiya ga Chamáriaanewa. ³Rü nüma ga Acáx rü naxçax naca ga norü ngüxkëeruxü ga Adía ga aixcüma Cori ya Tupanaxü ngechaüxü. ⁴Rü nüma ga Adía nixi ga naétiwa nachogüxü ga 100 ga Tupanaarü orearü uruügü ga yexguma Acáx naxmaç ga Yechabé nadaixchaügu. Rü nüma ga Adía rü taxretücumü ga 50 gu nayatoye rü ñuxüchi taxre ga äxmaxügu nayacuxgü rü yéma nayaxüwemüäxü. ⁵Rü yexguma namawa nayexmayane ga Ería, rü nüma ga äëxgacü ga Acáx rü Adíaxü ñanagürü: —iNgixã, rü guxüma i ñaa tachixüanegu tanaxiane i guxüma i natüguwa rü natüxacüguwa nax naxçax idauxüçax ya maxë naxçax i tóru búrugü nax ngëmaãcü tama nayuexüçax rü taguma tüxü nataxuxüçax! —ñanagürü. ⁶Rü yemaacü ga Acáx rü Adía rü nügümaxã nüxü nixu nax toxnamana naxüxü ga Acáx rü toxnamana ga Adía nax naxçax nadaugüxüçax ga dexá rü maxë. ⁷Rü yexguma namawa naxüxgu ga Adía rü Eríaxü yexma nangau. Rü yexguma nüxü yacuaxächigu nax Ería yixüxü rü napexegu nayangücuchi rü ñanagürü: —¿Ëxna cuma quixixü, Pa Chorü Cori, Pa Eríax? —ñanagürü. ⁸Rü nüma ga Ería rü nanangäxüga rü ñanagürü: —Ngü, choma chixi. iRü paxa curü corimaxã nüxü yarüxu rü nua changexma! —ñanagürü.

.....

¹⁶Rü yexguma ga Adía rü Acáxmaxã nüxü nayarüxu nax Ería yéma nguxü, rü nüma ga Acáx rü yéma naxü nax Eríaxü íyadauxüçax. ¹⁷Rü yexguma Eríaxü

nadauxgu rü ñanagürü: —¿Cuma ëxna quixi i ngëma yatü i Iraéanecüãxgüçax chixexü ícunguxëëxü? —ñanagürü. ¹⁸Rü nüma ga Ería nanangäxüga rü ñanagürü: —Tama chaugagu nixi i ngëma guxchaxü i ngupetüxü i nua Iraéanewa. Rü cuma rü curü duüxügügagu nixi i ngëma ngupetüxü, erü tama naga pexinüe i ngëma Cori ya Tupanaarü mugü rü Baächicünaçgüxü pecuaxüxügü. ¹⁹iRü ñuxma rü curü duüxügüxü namu nax maçpüne ya Carmérugu nangutaquexegüxüçax i guxüma i Iraéanecüãxgü namaxã i ngëma 450 i Baáarü orearü uruügü rü 400 i Achéaraarü orearü uruügü i Yechabémexëwa ngëmagüxü rü nüxü rüngüxëëxü! —ñanagürü ga Ería.

Ería rü Baáarü orearü uruügü

²⁰Rü yexguma ga Acáx rü guxüma ga Iraéanecüãxgüçax nangema, rü nanangutaquexexëxë ga yema orearü uruügü ga maçpüne ga Carmérugu. ²¹Rü yexguma ga nüma ga Ería rü guxüma ga duüxügümaxã nidexa rü ñanagürü: —¿Nuxgüxüratáta i pemax i nüxü perüxoexü nax taxre i ñnügü perüxinüexü? Rü ngëxguma Cori ya Tupana rü aixcüma Tupana yixixgu irü nawe perüxi! Rü ega Baá yixixgu irü ngëmawe perüxi! —ñanagürü. Rü nüma ga duüxügü rü taxuxümaama nanangäxügagü. ²²Rü nüma ga Ería rü nidexachigüama rü ñanagürü: —Chaxicatama chixi i Cori ya Tupanaarü orearü uruxü i íchayaxüxü rü chamaxüxü. Natürü ngëma Baáarü orearü uruügü rü 450 nixi. ²³Rü ñuxma rü name nixi i taxre i wocaxacü nua

pega. Rū nūmagū i Baáarū orearū uruūgū rū tá nayayauxgū i wūxi. Rū āgūmūcūgu tá inanachexcugū. Rū ngēmaācū ūxūtanūétūgu tá nananugū i ngēma namachi i Baáarū āmarearū guchicaxūwa, natürū taxūtáma nayanāixēxē ya ūxū. Rū ngēxgumarūxū tá ta i chomax rū chanamexēxē i ngēma to i wocaxacū rū ūxūétūgu tá chananugūmachi, natürū taxūtáma chayanaixēxē ya yima ūxū. ²⁴Rū ngēmawena i pema rū tá perū tupanana pecagūe, rū choma rū tá Cori ya Tupanana chaca. Rū yima ūxūmaxā tūxū ngāxūgacū, rū yimá tá nixī ya aixcūma Tupana ixīcū —ñanagürū. Rū guxūma ga duūxūgū nanangāxūgagū rū ñanagürügū: —Mexūma nixī i ngēma ĩnū —ñanagürügū. ²⁵Rū ñuxūchi ga Ería rū yema Baáarū orearū uruūgūxū ñanagürū: —iNgexürūxū i ñaa wocaxacū peyaxu rū pexíra penamexēxē, erū pemu i pemax! iRū ñuxūchi perū tupanana peca natürū taxūtáma nawa penangixichi! —ñanagürū. ²⁶Rū yemaacū ga nūmagū rū nayayauxgū ga yema wocaxacū ga nūxna namugūxū. Rū nanamexēēgū rū paḡmamacürūwa inanaxūgūe ga norū tupana ga Baána nax nacagūexū rū ñuxmata tocuchiwa nangu. Rū ñanagürügū: —iToxū nangāxūga Pa Baáx! —ñanagürügū. Rū yema āmarearū guchicaxū ga naxūgūxūxū ĩniyuxeguāchitanūcūxū, natürū nataxuma ga taxacū ga nangāxūgūxū. ²⁷Rū yexguma tocuchiwa nanguxgu, rū nūma ga Ería rū yema Baáarū orearū uruūgūgu nidauxcüraxū rū ñanagürū: —iYexera poraācū pixáicha! Erū ngēma

perū tupana rū ngürüāchi i puracūgu narūxāūx, rüexna nayawoxex, rüexna ūñawena naxū, rüexna ngürüāchi ĩnape rū name nixī i ĩpenabajxgū —ñanagürū. ²⁸Rū nūmagū rū nayadaxēxē ga nax yaxáichaxū. Rū cūxchimaxā nūgū niwítūchacūgū rū nūgū ĩnapaixūnegū, yerū yema nixī ga nacūmagū ga naxūgūūxū, ñuxmata naduegumūxūnegū. ²⁹Rū tocuchiwa nangu rū nūmagū rū ĩnayadaxēēgū ga nax yaxáichaxū rū nax nayuxtanūxūxū, rū yemaacū nayáuanexūgūmare, natürū taxuxūma nanangāxū rū bai ga wūxi ga naga ga nūxū naxīnūexū. Rū dūxwa orawa nangu nax Ería Tupanacax yamāxū ga yema to ga wocaxacū. ³⁰Rū yexguma ga Ería rū guxūma ga duūxūgūxū ñanagürū: —iNúmamaxūra pexī! —ñanagürū. Rū guxūma ga duūxūgū rū naxūtawaama naxī. Rū nūma ga Ería rū nanamexēxē ga yema Tupanaarū āmarearū guchicaxū ga rüngutaūxū. ³¹Rū nanayauxpūta ga 12 ga nuta naexpūx ga nanegū ga Acóbu ga Iraéanegu áégacū. ³²Rū guma nutagūmaxā nanaxū ga Cori ya Tupanaarū āmarearū guchicaxū. Rū yemawena rū ĩnanacaegu ga yema āmarearū guchicaxū rū 20 ga lÍtruxācu ga nanetūchire nagu mexū nixī ga norū taxmachatexe. ³³Rū yemawena rū mea ĩnananu ga ūxū. Rū āgūmūcūgu tūxū ĩnachexcu ga guxema wocaxacū, rū yema ūxūétūgu tūxū nanugūmachi. ³⁴Rū ñuxūchi ñanagürū: —iĀgūmūcū i tūxū ngīxū pixūgūācu dexámaxā rū ngēma namachiétūgu rū ngēma ūxūétūgu ngīxū pebagūācu! —ñanagürū. Rū yemaacū nanaxūgū ga

duñxũgũ. Rũ wena nanamu nax yemaacũ naxũgũaxũcax. Rũ norũ tomaepũxcũna wena nanamu nax yexma ngĩxũ nabagũacũxũcax ga tũxũ. Rũ yemaacũ nanaxũgũ ga nũmagũ. ³⁵Rũ yema dexá rũ yema ãmarearũ guchicaxũxũ ñayáeguãchi, rũ yema ícaegũxũmachatexe rũ nanapá. ³⁶Rũ yexguma orawa nanguxgu nax yaguaxũ ga wocaxacũ, rũ nũma ga Tupanaarũ orearũ uruxũ ga Ería rũ naxcax nixũ ga yema ãmarearũ guchicaxũ. Rũ tagaãcũ ñanagũrũ: —Pa Corix, ya Abraãũarũ rũ Ichaãarũ rũ Iraéanecũãxarũ Tupanax icugũ inawex i ñuxmax nax cuma quixĩxũ i Iraéanecũãxarũ Tupana, rũ choma nax chixĩxũ i curũ duñxũ, rũ cuma quixĩxũ i choxũ cumuxũ nax chanaxũxũcax i guxũma i ñaa chaxũxũ! ³⁷IChoxũ nangãxũga, Pa Corix, choxũ nangãxũga nax ngẽmaãcũ i ñaa duñxũgũ nũxũ cuaxgũxũcax nax cuma quixĩxũ i Tupana rũ nũxna cuxuxũ nax wena cuxcax nawoeguxũcax! —ñanagũrũ. ³⁸Rũ yexgumatama Cori ya Tupanaarũ ùxũema rũ ngũrũãchi yexma naétũ nangu ga yema wocaxacũmachi. Rũ nixa ga yema namachi rũ ùxũ rũ wootama ga guma nutagũ rũ waixũmũ. Rũ yema dexá ga yema ícaegũxũmachatexewa yexmaxũ rũ inayache. ³⁹Rũ yemaxũ nadaugũgu ga guxũma ga duñxũgũ rũ ñaxtũanegu nanangũcuchitanũ rũ ñanagũrũgũ: —Nũma ya Cori nixĩ ya Tupana ixĩcũ. Rũ nũma ya Cori nixĩ ya Tupana ixĩcũ —ñanagũrũgũ. ⁴⁰Rũ yexguma ga Ería rũ yema duñxũgũxũ ñanagũrũ: —Ípenayauxũ i guxũma i Baãarũ orearũ uruũgũ rũ taxuxũtãma niña!

—ñanagũrũ: Rũ nũma ga duñxũgũ rũ ñanayauxũ. Rũ yexguma ga Ería rũ natũxacũ ga Chichóũwa nanagagũxẽxẽ rũ yexma nayadaũnaxã.

Ería rũ pucũcax nayumũxẽ

⁴¹Rũ yemawena ga Ería rũ Acáxũ ñanagũrũ: —Ílĩxũ rũ yachibũ rũ yaxaxe! Erũ marũ nicuxcu ya pucũ —ñanagũrũ. ⁴²Rũ nũma ga Acáx rũ natáegu rũ nayachibũ rũ nayaxaxe. Natũrũ ga Ería rũ maxpũne ga Carmérugu naxĩnagũ. Rũ yexma nayacaxãpũxũ rũ nanangũcuchi ñuxmata ga nachiwe rũ naãpũxũgũmachatexewa nangu. ⁴³Rũ norũ ngũxẽerũxũ ñanagũrũ: —iDauxũguamaxũra naxĩnagũ, rũ márguama yadawenũ! —ñanagũrũ. Rũ nũma ga norũ duñxũ rũ yema naxũ rũ márétũ nayadawenũ. Rũ yemawena ga yema norũ duñxũ rũ ñanagũrũ: —Nataxuma nixĩ i taxacũ —ñanagũrũ. Natũrũ ga nũma ga Ería rũ nanamu rũ ñanagũrũ: —iRũ 7 expũxcũna íyadau! —ñanagũrũ. ⁴⁴Rũ yexguma marũ norũ 7 expũxcũna íyadauxgu rũ yema norũ duñxũ rũ ñanagũrũ nũxũ: —Rũ nũxũ chadau i wũxi i íraxũ i caixanexũ i márchĩũétũwa ñnagũemaxũ i wũxi i naxmexẽraxũxũ —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga Ería rũ norũ duñxũxũ ñanagũrũ: —iPaxã inañaãchi rũ Acáxmaxã nũxũ yarũxu rũ naweũgu yaxũe rũ ñnaxĩx nawa ya daa maxpũne rũ íyaxũ naxũpa ya pucũ! —ñanagũrũ. ⁴⁵Rũ naweũgu naxĩnagũ ga Acáx, rũ paxã ñane ga Yeréwa naxũ. Rũ yexgumayane rũ nanaxẽãchiane, rũ nibua, rũ tacũ ga pucũ ñnangu. ⁴⁶Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Eríana pora

naxã. Rũ yexguma marũ nũgũna
pexnagũchirugu rũ ãane ga Yerẽwa
naña. Rũ Acãxũpa yẽma nangu.

Erĩa rũ maõpũne ga Orẽxa naña

19 ¹Rũ nũma ga Acãx rũ naxmaõ
ga Yechabẽmaxã nũxũ nixu ga
guxũma ga yema Erĩa ùxũ, rũ ñuxãcũ
nax nadaũnaaxũ ga yema Baãarũ orearũ
uruũgũ. ²Rũ yexguma ga Yechabẽ rũ
wũxi ga ngĩrũ duũxũxũ imu ga
Erĩfamaxã nũxũ nax yanaxuxũcãx ga
ngĩrũ dexa rũ ñanagũrũ: —Cuma rũ Erĩa
quixĩ rũ chomax rũ Yechabẽ chixĩ. Rũ
cumaxã nũxũ chixu rũ name nixĩ i
chorũ tupanagũ porãcũ choxũ napoxcu
ega moxũ ñoma i oragu tama cumaxã
chanaxũxgu i ngẽma Baãarũ orearũ
uruũgũmaxã cuxũxũ —ngĩgũrũgũ. ³Rũ
nũma ga Erĩa rũ nũxũ nicuãxãchi ga
ãũcumaxũwa nax nayexmaxũ, rũ
yemacãx ãane ga Bechẽba ga
Yudãanewa yexmanewa naña. Rũ yẽma
nanatãx ga guma norũ ngũxẽẽruxũ. ⁴Rũ
yemawena rũ taxũema íxãchiũxũwa
naxũ. Rũ wũxi ga ngunexũ inixũ, rũ
wũxi ga naixtũũwa nayarũtoõchi. Rũ
nũgũgu naxĩnũgu rũ nayuxchaũ. Rũ
yemacãx Cori ya Tupanaxũ ñanagũrũ:
—iMarũtama Pa Corix, rũ choxna
nayaxu i ñaa chorũ maxũ! Erũ
woetãtama chayũ rũ narũmemae nax
ñuxmatama chayuxũ —ñanagũrũ. ⁵Rũ
yexma naixtũũgu naca rũ yẽma nape.
Natũrũ wũxi ga daxũcũãx ga Tupanaarũ
orearũ ngeruxũ rũ yẽma nangu rũ nũxũ
yangõgũãcũma ñanagũrũ nũxũ: —Írũda
rũ nachibũ! —ñanagũrũ. ⁶Rũ Erĩa rũ
nanadauãane, rũ nũxũ nadau ga
naeruxũtagu naxũxũ ga wũxi ga paũ ga

maixcuraxũ ga ùxũetũwa iguxũ rũ dexã
ga yexma ùweũxũ. Rũ yexguma ga
nũmax rũ ñnarũda rũ nachibũ rũ naxaxe.
Rũ yemawena rũ wena inaca. ⁷Natũrũ
ga Cori ya Tupanaarũ orearũ ngeruxũ
ya daxũcũãx rũ wenaxarũ Erĩfaxũtawa
naxũ. Rũ ñnayabaixgũ, rũ ñnanagũrũ
nũxũ: —Írũda rũ nachibũ! Erũ yãxũgu
tã quixũ i ngẽma ícuxũxũwa
—ñanagũrũ. ⁸Rũ nũma ga Erĩa rũ
ñnarũda, rũ nachibũ rũ naxaxe. Rũ yema
õna rũ porã nũxna naxã. Rũ 40 ga
ngunexũ rũ 40 ga chũtaxũ nixũ
ñuxmata nawa nangu ga guma maõpũne
ga Orẽx. (Rũ gumawa nixĩ ga Tupana ga
Moichẽcãx nangõxũ.) ⁹Rũ yexguma
guma maõpũnewa nanguxgu ga Erĩa rũ
wũxi ga ãxmaxũgu naxũcu, rũ yẽma
nanangupetũxẽxẽ ga chũtaxũ. Rũ nũma
ga Cori ya Tupana rũ namaxã nidexa, rũ
ñanagũrũ nũxũ: —¿Taxacũ nua cuxũ, Pa
Erĩfax? —ñanagũrũ. ¹⁰Rũ nũma ga Erĩa
nanangãxũga rũ ñanagũrũ: —Poraãcũ
naetũwa chachogũ i curũ ore, Pa Chorũ
Cori ya Tupana ya Guxũetũwa
Ngẽxmacũx. Erũ ngẽma Iraeanecũãxgũ
rũ marũ nũxũ ñnarũngũmae i ngẽma
curũ uneta ga namaxã cuxũxũ, rũ nagu
napogũe i ngẽma curũ ãmarearũ
guchicaxũgũ, rũ taramaxã tũxũ nadai ya
yĩxema curũ orearũ uruũgũ. Rũ
chaxicatama íchayaxũ, rũ ñuxma rũ
chãuxcãx rũ ta nadaugũ nax choxũ
yamãxgũxũcãx —ñanagũrũ. ¹¹Rũ nũma
ga Cori ya Tupana rũ ñanagũrũ nũxũ:
—Íñaxũxũ rũ chaupẽxe yachi ya daa
maõpũneetũwa! —ñanagũrũ. Rũ nũma
ga Erĩa rũ yemaacũ nanaxũ. Rũ nũma
ga Cori ya Tupana rũ yẽma naxũpetũ.
Rũ wũxi ga poraxũchicũ ga buanecũ rũ

nagu nangu ga guma maꝑúne, rü nabu rü ga nutagü rü nipue rü narüyixüchipanü, natürü nüma ga Tupana rü tama guma buanecüwa nayexma. Rü guma buanecüwena rü naxiãxãchiane, natürü nüma ga Tupana rü tama yema iãxãchianewa nayexma. ¹²Rü yema iãxãchianewa naxã ga wüxi ga üxiema, natürü nüma ga Tupana rü nataxuma ga yema üxiemawa. Rü yema üxiemawena rü yéma inanaxü ga wüxi ga ígaxü ga naga ga mexechixü. ¹³Rü yexguma yema nagaxü naxinügu ga Ería, rü nügü nidüxchiwe norü gáuxüchirumaxã. Rü ínanaxü ga yema maꝑúnearü äxmaxüwa rü naaxgu nayachi. Rü yexma nachiyane rü nüxü naxinü ga wüxi ga naga ga nüxü ñaxü. —¿Taxacü ngéma cuxü, Pa Eríax? ¹⁴Rü nüma ga Ería rü nanangãxü rü ñanagürü: —Nüxü chicuaxãchi nax poraãcü cuxü chachuxuxü, Pa Corix Pa Tupana ya Guxaétüwa Ngëxmacüx. Natürü ngéma Iraéanecüãxgü rü marü nüxü inayarüngümae ga yema namaxã nax icuxügaxü. Rü nagu napogüe i ngéma curü ämarearü guchicaxügü, rü yimá curü orearü uruügü rü taramaxã nanadai. Rü chaxicatama íchayaxü i ñuxmax natürü chaꝑuxcaꝑ rü ta nadaugü nax choxü yamaꝑgüxücaꝑ —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Eríaxü ñanagürü: —iËcü nataégu nagu i ngéma nama ga noxri nagu quixüxü i Damácuarü chianexüwa daxü! Rü ngëxguma Damácuarü íanewa cunguxgu irü chíxümaxã nabaeru ya Achaé nax Chíríaanearü äëxgacü nax yixüxücaꝑ! ¹⁶Rü ngëxgumawena rü chíxümaxã nabaeru ya Yeü ya Níchi nane, nax

Iraéanecüãxgüarü äëxgacü nax yixüxücaꝑ! iRü ngëxgumarüxü ta chíxümaxã nabaeru ya Erichéu ya Cháfa nane ya Abe-meúracüãx nax cuchicüxi chorü orearü uruxü nax yixüxücaꝑ! ¹⁷Rü yixema Achaémexéwa íñaxe rü Yeü tá tüxü nimax. Rü yixema Yeúmexéwa íñaxe rü Erichéu tá nixí i tüxü daixcü. ¹⁸iRü dücax, rü cumaxã nüxü chixu rü choma rü marü íchayaxügüxëxé i 7,000 i Iraéanecüãxgü i taguma Baápexegu caápüxügüxü nax nüxü yacuaxüüügüxücaꝑ! —ñanagürü ga Tupana.

Tupana rü Erichéuxü nayaxu

¹⁹Rü yexguma ga nüma ga Ería rü inaxüãchi, rü Erichéu ga waixümüanearü aiegümüanewa puracücüxü yexma nangau. Rü guma Erichéupexegu naxí ga 12 chimüxü ga woca ga taxrechigü nügüwa ngacuxü, rü nümatama ga Erichéu namaxã nixü ga yema nawa iyacuáxü. Rü nüma ga Ería rü Erichéucaꝑ nixü rü naétügu nanachaxanagü ga norü gáuxüchiru. ²⁰Rü nüma ga Erichéu rü nüxna yéma niña ga norü wocagü, rü Eríawe nangë, rü ñanagürü nüxü: —Chanaxwaxe i choxü cuxüchica nax chaunatüxü rü chauéxü chayameäëxücaꝑ, rü ñuxmachí tá cuwe charüxü —ñanagürü. Rü yexguma ga nüma ga Ería rü ñanagürü nüxü: —Marü name i ngéma cuxü, natürü inüxna nacuaxãchi nax Tupana marü cuxcaꝑ caꝑaxü nax norü orearü uruxü quixüxücaꝑ! —ñanagürü. ²¹Rü nüma ga Erichéu rü Eríana nixügachi rü taxre ga woca ga yatüxü niyaxu, rü nanadai, rü ägümücügu inanachexcu.

Rü yema naixmenaxãgü ga wocawa inaxgüxümaxã nanaxüxüü. Rü yemawa ínanagu ga namachi, rü namücügüxü nanangõxëxë. Rü yemawena rü Erfawe narüxü norü ngüxëêruxü.

.....

Acáx rü Nabúarü úbanecü

21 ¹Rü wüxi ga yatü ga íane ga Yerécüãx ga Nabúgu áégacü rü guma íanewa nüxü nayexma ga wüxi ga úbanecü ga áëxgacü ga Acáxpataarü ngaicamána. ²Rü wüxi ga ngunexü ga Acáx rü Nabúxü ñanagürü: —iChoxna naxã i curü úbanecü nax ngëmaãcü choxü nangexmaxüçax i chorü nanetü necü erü chopatana nangaicama! Rü ngëmachicüxü tá cuxna chanaxã i wüxi i úbanecü i irümemaexü, rüexna ega cunaxwaxegu rü diêrumaxã cuxü chanaxütanü —ñanagürü. ³Natürü ga Nabú rü Acáxü nangãxüga rü ñanagürü: —Rü Tupana tama nanaxwaxe nax cuxna chanaxãxü i ñaa naane i chaunatü choxna äxü —ñanagürü. ⁴Rü yema Nabúarü ngãxügagu rü nüma ga Acáx rü nangechaüãcúma rü nanuãxëãcúma napataçax natáegu, yerü Nabú rü namaxã nüxü nixu ga tagutáma nüxna nax naxããxü ga yema naane ga nanatü nüxna äxü. Rü nüma ga Acáx rü nachüüwa nangu, rü naxchiaügu nayaca, rü íxtapüxguama nabuenü, rü tama nachibüchaü. ⁵Rü yexguma ga naxmax ga Yechabé rü naxçax iyaxü rü ngügürügü nüxü: —iTaxacüçax cuma rü tama cuchibüchaü? —ngügürügü. ⁶Rü nüma ga Acáx rü ngüxü nangãxüga rü ñanagürü: —Nabúmaxã chidexa, rü

nüxna naxçax chaca nax choxü namaxã nataxexüçax i norü úbanecü. Rü ngëxgumachi choxna naxããxgu rü to i úbanecümaxã nüxü chanaxüchicüxü. Natürü i nümax rü tama choxna nanaxãxchaü —ñanagürü. ⁷Rü yexguma ga naxmax ga Yechabé rü inangãxüga rü ngügürügü nüxü: —Natürü cuma quixí i nua Iraéanewa áëxgacü quixíxü. iRü yachibü rü nataãxë! Rü marü choma cuxü tá chanayaxu i Nabúarü úbanecü —ngügürügü. ⁸Rü yexgumatama ga ngüma rü Acáxégagu inaxümatü ga ñuxre ga popera. Rü yemagu iyaxüçuchi ga Acáxarü cuaxruxü ga norü ánerawa yexmaxü. Rü ñuxüchi iyamu naxçax ga guma íane ga Yeréarü áëxgacügü. ⁹⁻¹⁰Rü yema ngürü poperagüwa rü ñanagürü: —iËcü, guxüma i duüxügümaxã nüxü pixu nax nangutaquexegüxüçax nax tama pechibueãcúma peyumüxëgüxüçax! iRü nüxna pexu ya Nabú nax petanüwa naxüxüçax! iRü naxçax pedax i taxre i yatü i nüxü ixugüxü nax nüma ya Nabú rü Tupanamaxã naguxchigaxü rü áëxgacümaxã chixexü naxuegüxü! iRü ngëmaxü pexinüegu wena, rü ípenagaxüchi rü nutamaxã ípenamuxüchi rü peyamá! —ñanagürü ga yema ngürü poperagüwa. ¹¹Rü nüma ga yema áëxgacügü ga guma íanecüãx rü nayanguxëëgü ga yema ngürü poperagüwa namaxã nüxü yaxuxü. ¹²Rü nanaxügü ga yema ngutaquexe rü yéma Nabúna nacagüe. ¹³Rü nüma ga yema taxre ga yatügü rü guxüma ga duüxügüpexewa doraxümare nixugüe Nabúchiga. Rü ñanagürügü: —Ñaa Nabú rü Tupanamaxã naguxchiga rü áëxgacü ya Acáxmaxã rü ta naguxchiga

—ñanagürügü. Rü yemaxũ naxĩnüegu ga duũxũgü, rü Nabúxũ niyauxgü rü ñanepemawa nanagáuchigü. Rü yexma nutamaxã ínanamuxũchigü rü yemaacü nayamaxgü. ¹⁴Rü yexũ nawagiëguwena ga guma ñanearü ãëxgacügü, rü Yechabéxütawa namugagü rü ñanagürügü: —Nabú rü marü nutamaxã ínanamuxũchigü i duũxũgü, rü marü nayu —ñanagürügü. ¹⁵Rü yexguma Yechabé nüxũ cuáchigagu ga Nabú rü marü nax nayuxũ rü ngĩgürügü nüxũ ga guma ngĩte ga Acáx: —Yema úbanecü ga Nabú tama cuxũ namaxã taxechaũxũ, rü ñuxma rü ngetanüácüma cuxrü nixĩ. Erü nüma ya Nabú rü marü nayu —ngĩgürügü. ¹⁶Rü yemaxũ naxĩnügu ga Acáx rü ínayadau ga yema Nabúarü úbanecü, rü noxrüxũ nayaxĩxë. ¹⁷Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Eríaxũ ñanagürü: ¹⁸—Dücax, rü ñuxmatama Chamáriawa naxũ i naxütawa i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü ya Acáx. Rü nüma i ñuxma rü nawa nangexma i ngëma Nabúarü úbanecü i noxrüxũ yaxĩxëxũ. ¹⁹Rü ñacurügü tá nüxũ: “Pa Acáx, rü Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxũ: ‘Ñuxma nax cuyamáxũ ya Nabú rü nüxna nax cuyapuxũ i ngëma noxrütama ixixũ, rü ngëmacax i ñuxma i cumax rü tá ta cugügu nadëxgüe i airugü yematama nachica ga Nabügü nawa nadëxgüãxũwa’ ” —ñanagürü ga Tupana. Rü nüma ga Ería rü yéma Acáxütawa naxü nax namaxã nüxũ yanaxuxücax. ²⁰Rü nüma ga Acáx rü Eríaxũ nangãxũ rü ñanagürü: —¿Cumax, Pa Chorü Uanüx, rü choxũ icuyanguama? —ñanagürü. Rü nüma ga Ería rü nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —Ngũ, cuxũ ichayangau

nax cumaxã nüxũ chayarüxuxücax nax Cori ya Tupanapëxewa poraãcü chixexũ nax cuxüxũ. ²¹Rü ngëmacax ya Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxũ: “Rü tá cuxcax íchananguxëxë i taxũ i guxchaxũ, rü cugagu tá ichayanaxoxëxë i guxüma i cutanüxügü. Rü tá chanadai i guxüma i cutanüxügü i yatüxügü i Iraéanewa ngëmagüxũ. ²²Rü yema Nabá nane ga Yeruboãütanüxümaxã, rü yema Aía nane ga Baáchatanüxümaxã chaxüxürüxũ tá chanaxü namaxã i ngëma cutanüxügü. Erü yema ãëxgacügürüxũ choxũ cunuxëxë nagagu nax chixexügu cunayixëxũ i Iraéanecüãxgü”, ñanagürü ga Tupana. ²³Rü Yechabéchiga rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Rü ngëma airugü rü tá ngixũ nangómachigü i Yeréarü íxpemawa. ²⁴Rü ngëma cutanüxügü i ñanegu yuexũ, rü airugü tá nanangómachi. Rü ngëma cutanüxügü i ñanearü düxëtügu yuexũ, rü ëxchagü tá nanangómachigü” —ñanagürü. ²⁵Rü nataxuma ga to ga Iraéanecüãxarü ãëxgacü ga Acáxrüxũ naxmaxgagu chixexũ üxũ ga Tupanapëxewa. ²⁶Rü nüma ga Acáx rü poraãcü Tupanapëxewa chixexũ naxü ga yexguma yema tupanetachicünaxaxü yacuãxüxügu naxrüxũ ga yema Amoréutanüxügü ga Cori ya Tupana Iraétanüxügütanüwa íwoxüxũ. ²⁷Rü yexguma yema Ería namaxã nüxũ ixuxüxũ naxĩnügu ga Acáx rü nügüchirugu nagáugü. Rü témüxũ ga naxchirugu nicux rü tama nachibü. Rü yema témüxũ ga naxchirumaxã napeexũ rü nangechaüácüma inarüxüxũ. ²⁸Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü Eríaxũ ñanagürü: ²⁹—¿Nüxũ cudauxü yixixũ ya Acáx nax ñuxãcü chopëxewa nügü

ínaxíxraxû? Rû ngêma nax chopexegu nügü ínaxíxraxûgagu rû taxûtâma chixexû naxacügütanüwa changuxêxê i ñuxma nax namaxûxûgu i nüma ya Acáx. Natürü ngêxguma marü nayuxguwena rû nane âêxgacü ixîxgu tá nixî i Acáxacügüçax íchananguxêêxû i ngêma chixexû nax ngêmaâcü yanaxoxûçax i natanüxügü —ñanagürü.

Micaía nüxû nixu rû Acáxû tá narüporamae i norü uanügü

22 ¹Rû marü tomaepüx ga taunecü ninge nax taguma nügü nadajixû ga Iraéanecüâxgü namaxâ ga Chíríaanecüâxgü. ²Natürü guma norü tomaepüx ga taunecügu rû nüma ga Yudáanearü âêxgacü ga Yochapá rû Iraéanecüâxaru âêxgacü ga Acáxûtagu nanaxüane. ³Rû nüma ga Iraéanecüâxaru âêxgacü rû norü ngûxêêruügüxû ñanagürü: —Pema rû marü nüxû pecuax rû yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane rû tüxna naxü. ¿Rû tüxcüü i tama pora taxüe nax namexwa napuxûçax i ngêma Chíríaanearü âêxgacü? —ñanagürü. ⁴Rû yexguma ga nüma ga Acáx rû âêxgacü ga Yochapána naca rû ñanagürü: —¿Ëxna tama choxû íquixümücüchaûxû nax yanapuxûçax ya yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane? —ñanagürü. Rû nüma ga Yochapá rû nanangâxû rû ñanagürü: —Choma rû chorü churaragü rû ítamemare nax pexû tarüngüxêêgüxû. ⁵Natürü naxüpa nax ngêma ixixû, rû name nixî i Cori ya Tupanaarü ínucax tadaugü ngoxi norü ngúchaû yixixû i ngêma —ñanagürü. ⁶Rû nüma ga Iraéanecüâxaru âêxgacü rû

nanangutaquexexêxê ga wixgutaax 400 ga norü tupanaarü orearü uruügü. Rû yemagüna naca rû ñanagürü: —¿Marü namexû yixixû rû êxna tama nax napuxû ya yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane? —ñanagürü. Rû nüma ga yema orearü uruügü rû nanangâxügü rû ñanagürügü: —Marü name i naxçax ípeyaxüâchi nax peyapuxûçax erü Cori ya Tupana rû marü cuxna nanaxâ —ñanagürügü. ⁷Natürü ga nüma ga Yudáanearü âêxgacü ga Yochapá rû ínacaama rû ñanagürü: —¿Nua rû nataxuma i to i orearü uruxû i aixcúma Cori ya Tupanaarü orearü uruxû ixixû nax ngêma rû ta namexû nax nüxna icaxaxû? —ñanagürü. ⁸Rû nüma ga Iraéanecüâxaru âêxgacü ga Acáx rû Yochapáxû nangâxû rû ñanagürü: —Ngü, nangexma nixî ya wüxi nax tüxû Tupanana nacaxacü, rû nüma nixî ya Micaía ya Irá nane. Natürü naxchi chaxai erü taguma taxacürü mexûxû chomaxâ nixu, rû guxüguma chixemarexüxicatama nixu —ñanagürü. Natürü nüma ga Yochapá rû nanangâxû rû ñanagürü: —iTaxú i ngêma ñacuxû! —ñanagürü. ⁹Rû yexgumatama ga nüma ga Iraéanecüâxaru âêxgacü rû wüxi ga norü churaragüerucax naca rû ñanagürü nüxû: —iPaxa nua penaga ya yimá Irá nane ya Micaía! —ñanagürü. ¹⁰Rû nüma ga guma Iraéanecüâxaru âêxgacü ga Acáx, rû Yudáanearü âêxgacü ga Yochapá rû meama ningaxê ga norü âêxgacüchirumaxâ rû yexma ñane ga Chamáriaarü îxûtagu ínatoxû norü tohíçaxügu. Rû guxüma ga yema tupananaarü orearü uruügü rû âêxgacüpexewa nüxû nixu ga yema ore

ga naãxêwa íngugũxũ. ¹¹Rũ wũxi ga orearũ uruxũ ga Chedequía ga Quenána nane rũ nanaxũ ga ñuxre ga wocachatacũxrechicũnaçã ga fiérunaxçax. Rũ ñuxũchi tagaxãcũ ñanagũrũ: —Rũ ngẽma ñanagũrũ ya Cori ya Tupana: “Rũ ñaa wocachatacũxregũmaxã tá nixĩ i cunadaĩxũ i ngẽma Chíríaanecũãxgũ ñuxmatáta cunaguxẽẽx” —ñanagũrũ. ¹²Rũ guxũma ga yema orearũ uruũgũ yemaxũtama nixugũe namaxã ga yema ãẽxgacũgũ. Rũ ñanagũrũgũ nũxũ: —iËcũ naxçax ípeyaxũãchi ya yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane! Rũ tá nũxũ perũporamae, erũ nüma ya Cori ya Tupana rũ marũ cumẽxgu nananguxẽẽ, Pa ãẽxgacũx —ñanagũrũgũ. ¹³Rũ yoxni ga yema churara ga Micaíaçax yacãxũ rũ ñanagũrũ nũxũ: —Guxũma i ngẽma togũ i orearũ uruũgũ rũ wũxigu ãẽxgacũmaxã nũxũ nixugũe nax nüma tá yixĩxũ i naporamaexũ ya yima ñanearũ puwa. Rũ ngẽmacãx rũ cuxũ chacãxũ nax cuma rũ ta ngẽxgumarũxũ ãẽxgacũmaxã nũxũ quixuxũ nax nüma tá yixĩxũ i naporamaexũ ya yima ñanearũ puwa —ñanagũrũ. ¹⁴Rũ nüma ga Micaía nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Tupanaégagu cumaxã nũxũ chixu rũ ngẽma ore i nüma ya Tupana chomaxã nũxũ yaxuxũxicatátama nixĩ i tá nũxũ chixuxũ —ñanagũrũ. ¹⁵Rũ yemawena rũ nüma ga Micaía rũ ãẽxgacũxũtawaxũ. Rũ nüma ga ãẽxgacũ rũ Micaíana naca rũ ñanagũrũ: —Pa Micaíax ¿marũ namexũ nax naxçax ítayaxũãchixũ ya yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane rũ ẽxna tama? —ñanagũrũ. Rũ nüma ga Micaía rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ:

—Marũ name nax naxçax ípeyaxũãchixũ erũ nüma ya Cori ya Tupana rũ marũ pexũ naporaxẽẽxẽ nax pexmẽxgu nanguxẽẽãxũ ya yima ñane —ñanagũrũ. ¹⁶Natũrũ nüma ga ãẽxgacũ rũ Micaíaxũ nangãxũ rũ ñanagũrũ: —Marũ muẽxpũxcũna cumaxã nũxũ chixu rũ ngẽxguma taxacũxũ chomaxã quixuxgu rũ chanaxwãxe i Tupanaégagu aixcũmaxũ chomaxã quixu —ñanagũrũ. ¹⁷Rũ nüma ga Micaía rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Nũxũ chadau i guxũma i Iraéanecũãxgũ i maçpũneanegu woonemarexũ rũ ñoma carnérugũ i ngearũ dauruũãxũrũxũ nax yixĩgũxũ. Rũ nüma ya Cori rũ ñanagũrũ: “Ñaa duũxũgũ rũ nangearũ dauruũãxgũ, rũ ngẽmacãx name nixĩ i wũxichigũ i nüma rũ napataçax nawoegu” —ñanagũrũ. ¹⁸Rũ nüma ga Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ rũ ñanagũrũ Yochapãxũ: —Ngẽma nixĩ i cumaxã nũxũ chixuxũ. Rũ ñaa yatũ rũ taguma taxacũrũ mexũxũ chomaxã nixu. Rũ ngẽma nũxũ yaxuxũ rũ chixexũxicatama nixĩ —ñanagũrũ. ¹⁹Rũ nüma ga Micaía rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Chanaxwãxe i curũxĩnũ i ñaa to i norũ ore ya Tupana. Rũ nũxũ chadau ya Tupana ya norũ tochicaxũwa rütocũ, rũ guxũma i daxũcũãx i orearũ ngeruxũ i naxũtagu chigũxũ i norũ tũgũnecũwawa rũ norũ toxoxwecũwawa. ²⁰Rũ yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rũ ínaca rũ ñanagũrũ: “¿Texé tá tixĩ ya Acáxna ínuxe rũ ngẽmaãcũ naxçax íyagoõchixũcãx ya yima ñane ya Ramú ya Garaáxanewa ngexmane nax ngẽmaãcũ ngẽxma nayuxũcãx?” ñanagũrũ. Rũ ñuxre ga norũ orearũ ngeruũgũ rũ nũxũ nixugũe ga wũxi ga

ĩnũ, rũ togũ ga toraxũxũ ga ĩnũ.

²¹Natũrũ wũxi ga daxũcũãx rũ Cori ya Tupanaxũtawa naxũ, rũ ñanagũrũ: “Choma rũ tá ngẽma chaxũ nax Acáxna chayaxĩnũxũcãx”, ñanagũrũ. Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ nũxna naca nax ñuxãcũ tá yixĩxũ ga nũxna naxĩnũxũ.

²²Rũ nũma ga yema daxũcũãx rũ Tupanaxũ nangãxũ rũ ñanagũrũ: “Choma rũ tá doramare i ore naãxẽwa changuxẽxẽ i guxũma i ngẽma Acáxaru tupananaetarũ orearũ uruũgũ”, ñanagũrũ. Rũ yexguma ga nũma ga Cori ya Tupana rũ ñanagũrũ nũxũ: “Cuma i nũxũ cucuáxũ nax ngẽma cunaxũxũ” —ñanagũrũ. ²³Rũ yexguma ga Micaía rũ Acáxũ ñanagũrũ: —Ñuxmawaxi nixĩ i nũxũ cucuáxũ nax nũma ya Cori ya Tupana rũ curũ orearũ uruũgũgu naxũãxũ i wũxi i naãxẽ i doramaxã naãxgũwa idexaxũ rũ curũ yuchigaxũ ixugũmarexũ —ñanagũrũ. ²⁴Rũ yexguma ga Chedequía ga Quenána nane rũ Micaíacãx nixũ rũ nayapechiwe rũ ñanagũrũ nũxũ: —¿Ñuxgu nixĩ i Tupanaãxẽ i choxna yaxũgachixũ nax cumaama yadexaxũcãx? —ñanagũrũ.

²⁵Rũ nũma ga Micaía rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ nũxũ: —Ngẽma naxcãx ícucãxaxũarũ ngãxũ rũ tá nũxũ cucuãx i ngẽxguma ĩpatagũgu nuxica ícunacũchigũgu naxchãxwa i ngẽma cuxũ imãxgũchaũxũ —ñanagũrũ. ²⁶Rũ yexguma ga nũma ga ãẽxgacũ ga Acáx rũ norũ purichíaxũ namu nax Micaíaxũ yayauxgũxũcãx rũ ñanagũrũ: —iPeyayãxux i Micaía rũ daa ĩanearu ãẽxgacũ ya Amóũxũtawa rũ chaune ya Yuáxũtawa penaga! ²⁷iRũ namaxã nũxũ pixu ya ãẽxgacũ rũ napoxcuã rũ

íxramarexũ i õna rũ dexá nũxna naxãgũ rũ ñuxmatáta mea íchangu nax daiwa ne chaxũxũ! —ñanagũrũ. ²⁸Rũ yexguma ga nũma ga Micaía rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Ngẽxguma cuma tá maxũãcũ cutãeguxgux, rũ ngẽmawa tá nũxũ cucuãx nax Tupana rũ tama chowa yadexaxũ— ñanagũrũ. ²⁹Rũ yexguma ga nũma ga Acáx ga Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ rũ nũma ga Yochapá ga Yudáanearũ ãẽxgacũ rũ naxcãx inaxĩãchi ga guma ĩane ga Ramú ga Garaáxanewa yexmane. ³⁰Rũ nũma ga Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ rũ Yochapáxũ ñanagũrũ: —Choma rũ tá tomare i naxchirugu chicux i ngẽxguma ichocuxgux nax ngẽma Chíríaanecũãxgũmaxã yigũ idãxũcãx, rũ cuma rũ tá chauxchirugu quicux —ñanagũrũ. Rũ yemaacũ ga Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ rũ tomare ga naxchirugu yacũãcũma nixĩ ga nũgũ nadaĩxũ. ³¹Natũrũ nũma ga gumá Chíríaanecũãxaru ãẽxgacũ, rũ nũxna naxãga ga yema 32 ga norũ churaragũeru ga cowaru itũgũne ga naweũmaxã icuãxgũxũ, rũ ñanagũrũ: —iTaxũtãma pegũ namaxã pedai ega tama Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ yixĩxgu! —ñanagũrũ. ³²Rũ yexguma yema churaragũeru Yochapáxũ daugũgu, rũ naxcãx naxĩ rũ nũxũ ĩnachomaeguãchi nax namaxã nũgũ nadaĩxũcãx yerũ nũma nũxũ nacuãxgũgu rũ guma nixĩ ga Iraéanecũãxaru ãẽxgacũ. Rũ yemacãx ga Yochapá rũ aita naxũ, rũ ngũxẽcãx ĩnaca. ³³Rũ yexguma nũxũ nicuãxãchitanũ nax tama gumá yixĩxũ ga Iraéanecũãxgũaru ãẽxgacũ rũ nũxna nixĩgachimare, rũ marũ tama nawe nangẽgũ. ³⁴Natũrũ wũxi ga

Chíríaanecüãxaru churara yexma
 nanamaxmare ga norü würa rü meama
 Iraéanecüãxaru ãëxgacüçax niña rü norü
 daixchirucuchitamaxã namexchinü, rü
 poraãcü nanapix. Rü yemaçax ga nüma
 ga Acáx rü naweüaru üxëëruüxü namu,
 rü ñanagürü: —iChomaxã natáegu rü
 choxü ínamue erü poraãcü chanapix!
 —ñanagürü. ³⁵Rü niyexeraguchigü ga
 yema nügü nax nadajü ga Iraéanecüãx
 namaxã ga Chíríaanecüãx. Rü nüma ga
 Iraéanecüãxaru ãëxgacü rü
 naweüwatama nayexma rü yema
 naweüaru üxëëruü nüxü narüngüxëë
 nax inachixüçax. Rü yemaacü
 Chíríaanecüãxmaxã nügü nadajü. Natürü
 yexguma marü nayáuanegu rü nayu ga
 nüma ga guma ãëxgacü ga Acáx. Rü

guma nagü rü naweüxümwawa
 narüchüxchue. ³⁶⁻³⁷Rü yexguma marü
 yanaxücuçhaügu ga üaxcü rü
 Iraéanecüãxaru churaragü rü
 ñanagürügü: —Wüxíxechigü rü tümaaru
 ñanecax rü tümaaru naanecax tawoegu
 erü ya ãëxgacü rü marü nayu
 —ñanagürügü. Rü nüma ga guma
 ãëxgacü rü ñane ga Chamáriawa
 nanangegü, rü yexma nayataxgü. ³⁸Rü
 yexguma marü inataxgüãguwena, rü
 nanayauxgü ga guma naweü nawa ga
 wüxi ga puchu ga Chamáriawa yexmacü
 rü ngexügü ga chixri maxëxü nawa
 aiyagüxücü. Rü ga airügü rü nanadexegü
 ga guma Acáxgü yema Cori ya Tupana
 nüxü ixuxürüxü.
 .....

2 REYES

(Norü taxre i popera i ãẽxgacügüchiga)

.....

Tupana nayaga ga Ería

2¹Rü yexguma nawa nanguxchaũgu nax daxüguxũ ga naanewa Eríaxũ nagaxũ ga Cori ya Tupana nagu ga wüxi ga buanecü ga íxãũxëmácü, rü nüma ga Ería rü norü ngũxëëruxũ ga Erichéu rü ñane ga Yirigáwa ínachoxũ. ²Rü nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü: —iNuxã rüxãũx! erü Cori ya Tupana rü Betélwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücücüxë —ñanagürü. Rü yemacax wüxigu nügümaxã Betélwa naxĩ. ³Natürü yema ngextüxcügü ga Betélwa Tupanaarü orearü uruũcax ngüexũ rü Erichéucax nibuxmü. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Nüxũ cucuáxũ rü ñuxma tá nixĩ ya Tupana i cuxna yagaaxũ ya Ería? —ñanagürügü. Rü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü nüxũ: —Ngëmáacü marü nüxũ chacuax. Natürü tama chanaxwaxe i nüxũ pixu —ñanagürü. ⁴Rü yemawena rü nüma ga Ería rü

Erichéuxũ ñanagürü: —iËcü nuxã rüxãũx! erü Cori ya Tupana rü Yericúwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücücüxë —ñanagürü. Rü yemacax wüxigu nügümaxã Yericúwa naxĩ. ⁵Natürü yema ngextüxcügü ga Yericúwa Tupanaarü orearü uruũcax ngüexũ rü Erichéucax nibuxmü. Rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü nüxũ: —¿Nüxũ cucuáxũ rü ñuxma tá nixĩ ya Cori ya Tupana i cuxna yagaaxũ ya yimá curü ngüxëëruxũ ya Ería? —ñanagürügü. Rü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngëmáacüx, marü nüxũ chacuax. Natürü tama chanaxwaxe i nüxũ pixu —ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga nüma ga Ería rü Erichéuxũ ñanagürü: —iËcü nuxã rüxãũx! Erü Cori ya Tupana rü natü i Yudáũwa choxũ namu —ñanagürü. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cori ya Tupanaégagu rü cuégagu cumaxã nüxũ chixu rü tagutáma cuxũ changemücücüxë —ñanagürü. Rü yemacax wüxigu yema

natiwa naxí. ⁷Natürü 50 ga yema ngextüxücügü ga orearü uruügü rü nawe narüxi. Rü yexguma Yudáücutüwa nangugügu, rü Eríaarü yáxüwaxüra nayachaxächitanü. Rü nüma ga Ería rü Erichéu rü natü ga Yudáücutügu nayachigü. ⁸Rü yexguma nüma ga Ería rü nanayaxu ga naxchiru ga mámüxü rü nanadixcumü rü yemamaxá dexächiüwa nanacuáixca. Rü ga dexá rü niyauyxexüchiüächi. Rü nüma ga yema taxre rü yéma nügümaxá nichüü pachitamaxüwa. ⁹Rü yexguma marü Yudáüiarü tocütüwa nangugügu, rü nüma ga Ería rü Erichéuxü ñanagürü: —iChomaxá nüxü ixu rü taxacü cunaxwaxe nax cuxcax chaxüxü naxüpa nax Tupana cuxna choxü igaxü! —ñanagürü. Rü nüma ga Erichéu rü nanangäxü rü ñanagürü: —Ngëma Tupanaarü pora i cuxü ngëxmaxü rü chanaxwaxe i taxrexpüxcüna ngëmaarü yexera choxna cunaxá —ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma nüma ga Ería rü nanangäxü rü ñanagürü: —Tama wüxi i tauxchaxü nixí i ngëma naxcax ícucaxaxü. Natürü ngëxguma choxü cudauamagu i ngëxguma Tupana choxü igaxgu, rü tá cunayaxu i ngëma naxcax ícucaxaxü. Natürü ngëxguma tama choxü cudauxgu i ngëxguma Tupana choxü igaxgu rü taxütáma cunayaxu —ñanagürü. ¹¹Rü yemaacü yadexatanüyane ga nax inaxixü rü ngürüächi naxcax nangox ga wüxi ga naweü ga iyáuxracüxüne ga cowaru ga iyáuxratanüxü itügüne, rü yema taxretanügu nayangaxi. Rü guma nixí ga Eríaxü igaxüne ga dauxügüxü ga naanewa nagu ga wüxi ga buanecü ga

íxäüxëmacü. ¹²Rü yemaxü nadáuxgu ga Erichéu rü tagaäcü aita naxü rü ñanagürü: —Pa Chaunatüx, Pa Chaunatüx, cuma rü Iraéanecüáxgücax rü ñoma wüxi i churaraticumü i poraxüchixürüxü quixí —ñanagürü. Rü yema ñaxguwena rü marü tama Eríaxü nadau. Rü yexguma nüma ga Erichéu rü norü ngechaxümaxá nügü narügáutechiru.

Eríachicüxü inarüxäux ga Erichéu

¹³Rü yemawena rü nüma ga Erichéu rü nanayaxu ga Eríachiru ga yéma nguxü. Rü natü ga Yudáücax natáegu, rü yemacutügu nayachi. ¹⁴Rü ñüxüchi yema Eríachirumaxá dexächiüwa nanacuáixca, rü tagaäcü ñanagürü: —¿Ngexcü yixixü ya Cori ya Eríaarü Tupana ixícü? —ñanagürü. Rü yexguma yema ñaxgu rü dexächiüwa nanacuáixca rü niyauyxexüchixü ga dexá. Rü nüma ga Erichéu rü wenaxarü nixüe nawa ga yema natü. ¹⁵Rü yexguma yema orearü uruügü ga Yericücüáxgü nüxü daugügu ga yema ngupetüxü, rü tagaäcü ñanagürügu: —Ngëma Naäxë i Üünexü i Eríawa ngëxmaxü rü Erichéuwa naxüe —ñanagürügu. Rü ñüxüchi naxcax naxí rü napexegu nayangücuchitanü. ¹⁶Rü ñanagürügu nüxü: —Toma nax curü duüxügü tixigüxü rü nua totanüwa nangexmagü i 50 i totanüxü i poraexü. iRü ngëma ngëma namugü nax curü nguxëeruxü ya Eríacax yadaugüxü! Erü ngürüächi i ngëma Tupanaäxë i Üünexü rü maxpúnewa rüexna ngatewa nayatax —ñanagürügu. Natürü nüma ga Erichéu rü nanangäxü rü ñanagürü: —Tama chanaxwaxe i texéxü ngëma pemugü

—ñanagürü. ¹⁷Natürü ga nümagü rü poraäcü nanachixewegü, rü düxwa nüxü inaxĩnü nax yéma namugüaxüçax ga yema 50 ga yatügü nax Eríaçax yadaugüxüçax. Rü tomaepüx ga ngunexü naxçax nayadaugü, natürü taguma nüxü inayangaugü. ¹⁸Rü yemacax wenaxarü Yericüçax nawoegu ga Erichéu íyexmaxüwa. Rü nüma rü ñanagürü nüxü: —Marü pemaxâ nüxü chixu nax tama yéma pexixüçax —ñanagürü.

.....

Chíxüwa taxü ga mexü naxü ga Tupana

4 ¹Rü iyexma ga wüxi ga nge ga orearü uruxü naxmax, rü ngíma ga yema nge rü Erichéuxütawa ixü rü yéma nüxü iyarüxu rü ngígürügü: —Chaute rü marü nayu rü cuma rü nüxü cucuax ga nüma rü aixcüma Tupanaxü nax nangechaüxü. Natürü i ñuxmax i ngéma duüxü ga diëru naxütawa ngixü nayaxuxü ga chaute, rü chauxütawa naxü nax nüxü chanaxütanüxüçax. Rü ngëmacax tüxü nigagüchaü ya yíxema taxre ya chaune norü puracütanüxüruxü —ngígürügü. ²Rü yexguma nüma ga Erichéu rü ñanagürü: —¿Taxacü i cunaxwaxexü nax cuxçax chaxüxü? iChomaxâ nüxü ixu rü taxacü nixí i cuxü ngëxmaxü i cupatawa! —ñanagürü. Rü ngíma rü inangäxü rü ngígürügü: —Choma i curü ngüxëeruxü rü choxü nataxuma i taxacü i chopatawa. Rü wüxi i íxraxü i pochíyuäcu i chíxüxícatama choxü nangexma —ngígürügü. ³Rü yexguma nüma ga Erichéu rü ngixü nangäxü rü ñanagürü: —iËcü curü ngaicamagu

pegüxü i duüxügütanüwa naxü rü naxçax ínaca i guxüma i norü butíyagü i ngeäcuxü, rü cugüpatawa nana! ⁴iRü ñuxüchi ngëxma cuchiügu naxücu namaxâ i ngéma cunegü, rü nawäxta i curü íax! iRü chíxümaxâ yaxüäcu ya yima butíyagü! iRü yima marü napagücü rü nüxriüguma nanu!

—ñanagürü. ⁵Rü ngíma ga yema nge rü inaxü ga yema Erichéu ngímaxâ nüxü ixuxü. Rü nüma ga ngínegü rü yéma ngixütawa nanana ga guma butíyagü, rü ngíma rü chíxümaxâ yaxüäcu. ⁶Rü yexguma marü ngixü yaxäacuxgux ga guxcüma ga guma butíyagü rü wüxi ga ngíxexü ngígürügü: —iNai ya butíya nua penange! —ngígürügü. Rü nüma ga ngíne rü ngixü nangäxü rü ñanagürü: —Marü nataxuma —ñanagürü. Rü yexguma ga yema chíxü ga yéma ibaibexü rü ínayachaxächi. ⁷Rü ngíma rü ñuxüchi guma orearü uruxü ga Erichéuxütawa ixü rü namaxâ nüxü iyarüxu. Rü nüma rü ñanagürü ngixü: —iËcü ñuxma rü namaxâ nataxe i ngéma chíxü rü ngëmatanümaxâ naxütanü i ngéma coriaxü cungetanüxü! Rü ngéma íyaxücü i diërumaxâ tá nixí i pemaxëxü namaxâ ya cunegü —ñanagürü.

Erichéuchiga rü nge ga Chúnecüäxchiga

⁸Rü wüxi ga ngunexügu rü íane ga Chúnewa naxüpetü ga Erichéu. Rü yéma iyexma ga wüxi ga nge ga guma íanegu ächiücü rü mexü ga ngíchiga ngixü yexmacü. Rü nüxna ixu ga ngíchiüwa nax nachibüxüçax. Rü guxüguma ga yexguma yéma naxüpetüüxügu ga Erichéu, rü yexma ngixütagu ínidauuxü

rü yéma nachibüaxü. ⁹Rü ngîma rü ngîgürügü ngîtemaxâ: —Rü choma nüxü chacuax i ñaa yatü i nuxâ taxütägu ídauuxü rü wüxi i Tupanaarü orearü uruxü nixî. ¹⁰Rü ngêmacax ingîxâ tapataarü daxüwa naxcax tanaxü i wüxi i ucapu! Rü wüxi i pechicaxü ngêxma taxü, rü wüxi i mecha, rü wüxi i toruxü, rü wüxi i omü nax ngêxma napexücax ega nua taxütawa naxüxügu —ngîgürügü. ¹¹⁻¹²Rü wüxi ga ngunexü rü nüma ga Erichéu rü yema ucapu ga naxcax naxügüxüwa nangu nax yexma napexücax. Rü norü ngüxêruxü ga Yiéchi rü ñanagürü: —iNgîcax naca i ngêma chiüra i daa îpataarü yora! rü ngîmaxâ chidexachaü —ñanagürü. Rü nüma ga guma norü ngüxêruxü rü ngîcax naca. Rü ngîma ga yema nge rü Erichéuxütawa ixü. Rü nüma ga Erichéu rü norü ngüxêruxü ga Yiéchiü namu rü ñanagürü: ¹³—iNgîmaxâ nüxü ixu i ngêma chiüra rü poraacü namaxâ tataaxêgü i ngîrü ngüxê! iRü ngîxna naca rü taxacü nanaxwaxexü nax ngîcax naxüxü! Rü bexmana inaxwaxe nax ngîxétüwa idexagüxü i âëxgacüpexewa rüxna churaragüarü âëxgacüpexewa —ñanagürü. Rü yexguma ga ngîma rü inangäxü rü ngîgürügü: —Taxuxüma chanaxwaxe erü nua chautanüxügütanüwa rü poraacü chataaxêxüchi —ngîgürügü. ¹⁴Rü yexguma nüma ga Erichéu rü Yiéchina naca rü ñanagürü: —¿Cuxcax rü taxacü i mexü nax ngîcax naxüxü? —ñanagürü. Rü nüma ga Yiéchi rü nanangäxü rü ñanagürü: —Ngîma rü ingexacü rü ñuxüchi yimá ngîte rü marü naya

—ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma nüma ga Erichéu rü ñanagürü nüxü: —iËcü ngîcax naca rü nua naxü! —ñanagürü. Rü yexguma ga Yiéchi rü ngîcax nayaca, rü ngîma rü yéma ixü natürü îaxgutama iyachiächi. ¹⁶Rü yexguma nüma ga Erichéu rü ñanagürü ngîxü: —Yima nai ya taunecüarü ñuxgumaäcü rü tá marü cunaga ya wüxi ya cune —ñanagürü. Rü ngîma rü inangäxü rü ngîgürügü: —Pa Tupanaarü Duüxüx, rü tama name i ngêmaäcü choxü cuwomüxêxê —ngîgürügü. ¹⁷Natürü yema Erichéu ngîmaxâ nüxü ixuxürüütama ningu. Rü ixäxacü, rü guma nai ga taunecügu rü nabu ga guma ngîne. ¹⁸Rü nüma ga guma bucü rü niyachigü. Natürü wüxi ga ngunexügu rü nanatüxü ínayadau ga trîgu íbuxgüxütanüwa yexmaxe. ¹⁹Rü nüma ga guma bucü rü inanaxügü ga aita nax naxüxü, rü ñanagürü: —Poraäcü changuxchametüxüchi —ñanagürü. Rü yexguma ga nanatü rü wüxi ga tümaarü duüxücax taca rü ñanagürü: —iYéa naéxütawa naga! —ñanagürü. ²⁰Rü nüma ga yema tümaarü duüxü rü naéxütawa nanaga. Rü ngîma rü inaganagü rü ngîgüperemawa inatoxêxê ñuxmata tocuchiwa nangu. Rü yexgumatama nayu ga guma bucü. ²¹Natürü ngîma ga naé rü yema ucapu ga Erichéu nagu pexügu iyaxü nagu ga yema norü pechicaxü ga nagu napexü. Rü fixüxü rü inawäxta ga yema îax. ²²Rü yemawena ngîtecax yéma imuga rü ngîgürügü: —iNua namu i wüxi i tóru duüxü namaxâ i wüxi i búru nax naxütawa chaxüxücax ya yimá Tupanaarü orearü

uruxũ! Rũ ñuxuchi tá chatáegu
—ngĩgürügü.

.....

²⁷Rũ maḡpúne ga Carméruwa ingu ga
Erichéu íyexmaxúwa. Rũ yexguma
naxútawa nanguxgu, rũ nacutuwa
inaixáchi. Rũ guma Erichéuarũ
ngũxêēruxũ ga Yíechi rũ ngĩcax nixũ
nax ngĩxũ yagagachixũcax. Natürũ nüma
ga Erichéu rũ ñanagürũ nüxũ:

—Nüétama erũ ngĩma rũ poraãcü
ngechaũ ngĩxũ nangux, natürũ nüma ya
Cori ya Tupana rũ tauta chomaxã nüxũ
nixu nax taxacũ ngĩxũ ngupetũxũ
—ñanagürũ. ²⁸Rũ yexguma ga ngĩma rũ
ngĩgürügü: —Pa Corix, rũ cumatama nixĩ
ga chomaxã nüxũ quixuxũ rũ tá nax
chaxãxacũxũ, rũ tama choma cuxna
naxcax chaca ga yema. Natürũ ga
yexguma rũ cumaxã nüxũ chixu nax
tama choxũ cuwomũxêxũ írũ ñuxãcü i
ñuxma i marũ nayuxũ ya chaune?
—ngĩgürügü. ²⁹Rũ yexguma ga Erichéu
rũ Yíechixũ ñanagürũ: —iPaxa cugũ
namexêxê rũ nayaxu ya yima chorũ
caxüruxũ rũ paxa ngéma ngĩpatawa
naxũ! Rũ ngêxguma texéxũ namagu
cungauxgu irũ taxútama nüxũ curümoxê!
Rũ ngêxguma texé namawa cuxũ
rümoxêgu irũ taxútama cunangãxũ! Rũ
ngêxguma ngĩpatawa cunguxgu irũ yima
bucüchametügu naxũ ya yima chorũ
caxüruxũ! —ñanagürũ. ³⁰Natürũ ga
ngĩma ga naé ga guma bucü rũ
Erichéuxũ ngĩgürügü: —Cori ya
Tupanaégagu rũ cuégagutama cumaxã
nüxũ chixu rũ taxútama chatáegu ega
tama cumaxã yixĩgu —ngĩgürügü. Rũ
yexguma ga nüma ga Erichéu rũ ngĩwe
narũxũ. ³¹Rũ nüma ga Yíechi rũ yoxni

napexegu nixũ. Rũ yexguma ngĩpatawa
nanguxgu, rũ guma caxüruxũ rũ guma
bucüchametügu nanaxũ, natürũ
taxuxũma nangupetũ nax wena
namaxũxũcax. Rũ yemacax ga nüma ga
Yíechi rũ Erichéucax natáegu, rũ namagu
nüxũ nangau. Rũ ñanagürũ nüxũ:
—Yimá bucü rũ tama naxcax natáegu i
norũ maxũ —ñanagürũ. ³²Rũ yexguma
Erichéu yéma ngxuggu, rũ guma ípatagu
naxücu. Rũ yexma nüxũ nayangau ga
guma bucü ga marũ yucü ga norũ
pechicáétügu úcü. ³³Rũ yema ucapugu
naxücu ga Erichéu, rũ nanawãxta ga ñãx,
rũ inanaxügü nax Cori ya Tupanamaxã
yadexaxũ. Rũ guma bucümaxã
nüxicatama yéma nayexma. ³⁴Rũ
yemawena rũ yema pechicaxũgu
nañunagü naétü ga guma bucü. Rũ guma
bucüaxgu nañaxũ, rũ naxetügu naxüxetü,
rũ naxmexétügu naxũxmex. Rũ guma
bucüétügu niñu. Rũ yexguma ga naxũne
ga guma bucü rũ ngürũ nanai. ³⁵Rũ
yexguma ga nüma ga Erichéu rũ ínarüda,
rũ yema ucapugu narũxũxũ. Rũ
yemawena rũ wenaxarũ noxrirüütama
guma bucüétü nañunagü. Rũ ngürüãchi
ga guma bucü rũ nangaixchu 7
expüxcüna, rũ nidauuchi. ³⁶Rũ yexguma
ga nüma ga Erichéu rũ Yíechicax naca rũ
ñanagürũ nüxũ: —iNgĩcax naca i naé ya
daa bucü! —ñanagürũ. Rũ nüma ga
Yíechi rũ ngĩcax naca. Rũ yexguma
Erichéu íyexmaxúwa nanguxgu, rũ nüma
rũ ñanagürũ ngĩxũ: —Daa nixĩ ya cune
—ñanagürũ. ³⁷Rũ ngĩma rũ naxcax iyaxũ
rũ Erichéupexegu inangücuchi. Rũ
yemawena iyaga ga guma ngĩne rũ
íixũxũ nawa ga yema ucapu.
.....

**Naamáũ rü naxçax nitaane
ga norü chaxünewa**

5 ¹Nayexma ga wüxi ga yatü ga Chíríaanecüâx ga Naamáũgu äégacü. Rü nüma rü Chíríaanearü äëxgacüarü churaragüeru nixĩ. Rü norü äëxgacü rü poraäcü nüxü nangechaũ rü nüxü narüngüxëxë yerü muëxpüxcüna rü norü churaragümaxã norü uanügüxü narüporamae. Natürü nüma ga yema yatü rü chaxünemaxã nidaçawe. ²Rü nüma ga Chíríaanecüâxgü rü muëxpüxcüna Iraéanecüâxgücax ínayaxüächi. Rü guxema tüxü ínayauxüetanüwa rü iyexma ga wüxi ga pacü ga Iraéanecüâx ga Naamáũ napatawa ngixü gacü nax naxmaxütaxü yixixüçax. ³Rü wüxi ga ngunexügu ga yema pacü rü ngürü chiüraxü ngügürügü: —Chierü nax namexü ya yimá chorü cori ega naxütawa naxüxgu ya yimá orearü uruxü ya Chamáriaanewa ngëxmacü, rü ngëxguma rü chi naxçax nitaane i norü chaxünewa —ngügürügü. ⁴Rü nüma ga Naamáũ rü norü äëxgacümaxã nüxü nixu ga yema ore ga yema pacü nüxü ixuxü. ⁵Rü nüma ga guma Chíríaanearü äëxgacü rü nanangãxü rü ñanagürü: —iËcü ngéma naxü! Rü choma rü tá cuxna chanaxã i wüxi i popera naxçax ya Iraéanecüâxgüarü äëxgacü nax cuxü nacuáxüçax —ñanagürü. Rü yexguma nüma ga Naamáũ rü inaxüächi. Rü yéma nanana ga 6,000 tachinü ga diëru ga úirunaxçax rü 30,000 tachinü ga diërumünaxçax rü 10 ga naxchiru. ⁶Rü yema popera ga yéma namuxü naxçax ga Iraéanecüâxgüarü äëxgacü, rü

ñanagürü: “Yimá yatü ya ngéma nangecü i ñaa popera rü chorü duüxü ya Naamáũ nixĩ. Rü chanaxwaxe nax naxçax cuyataanexëëxü nawa i norü chaxüne”, ñanagürü. ⁷Rü yexguma yema poperaxü nadaumatügu ga guma Iraéanecüâxgüarü äëxgacü, rü nügu narügáutechiru rü ñanagürü: —Ëxna nüma nüxü nacuáxgu rü choma chixĩ ya Tupana i maxü nüxna chaxãxü rü nüxna chanayaxuxü, rü ngëmacax nua chaüçax namuaxü i ñaa yatü nax naxçax chayataanexëëxüçax i norü chaxünewa? Rü ñuxma i nüma rü ngëmagu nügu nicüxmare nax ñuxäcü wena tá taxçax íyaxüächixü —ñanagürü. ⁸Natürü yexguma guma orearü uruxü ga Erichéu nüxü cuáchigagu ga yema nügu nax nagáutechiruxü ga guma äëxgacü nagagu ga yema popera ga nayaxuxü, rü naxçax yéma namuga rü ñanagürü: —ËTüxcüü i cugü curügáutechiruxü? iRü êcü nua namu i ngéma yatü nax nua choxü íyadauxüçax! Rü tá naxçax nitaane nax ngëmawa nüxü nacuáxüçax rü nua Iraéanewa nax nangexmaxü i Tupanaarü orearü uruxü —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Naamáũ rü yéma naxü nagu ga norü cáru ga cowarugü itüxüne, rü Erichéuarü íãxpatawa nayachaxãchi. ¹⁰Natürü nüma ga Erichéu rü Naamáũxütawa nanamu ga wüxi ga norü ngüxëëru xü nax namaxã nüxü yanaxuxüçax ga yema Erichéuarü ore. Rü nüma ga yema duüxü rü ñanagürü Naamáũxü: —iËcü 7 expüxcüna natü i Yudáüwa cugü nayaxune! Rü ngëmaäcü tá cuxçax nitaane nax curüchaxünexü —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga Naamáũ rü

nanu rü ñiña rü ñanagürü: —Choma nagu charüxĩnũgu rü chi chauxcax ñnaxũxũ rü ngẽmaacũ mea choxũ nayaxu rü ngẽma nachiacũma chi Cori ya Tupanana naca rü nagu ningõgũ i ngẽma ícharüchaxünexũwa rü ngẽmaacũ chi chauxcax nitaane nawa i chorü chaxũne. ¹²¿Rü tama ẽxna i ngẽma natügũ i Abána rü Fáfa i Damácuanewa ngẽmagüxũ rü guxũ i togũ i natũ i Iraéanewa ngẽmagüxũarũ yexera namexechixũ? Rü ngẽmacax rü taxucürüwama ngẽma chaxũ nax ngẽma natũwa chaugũ chayayaxuxũcax rü charümexũcax —ñanagürü. Rü yemaacũ poraacũ nanu rü natáegu. ¹³Natürü ga norü duũxũgũ rü naxcax naxĩ rü ñanagürügũ nüxũ: —Pa Corix, ngẽxguma chi yimá orearũ uruxũ rü taxacürü guxchaxũ cuxũ naxüxẽẽgu rü ngẽxguma rü chi cunaxũ. Natürü i ñuxma nax natauxchaxũ i ngẽma cumaxã nüxũ yaxuxũ rü yexera name nixĩ i naga cuxĩnũ. iRü cugũ nayaxunemare nawa i ngẽma natũ nax ngẽmaacũ cuxcax yataanexũcax! —ñanagürügũ. ¹⁴Rü yexguma ga nüma ga Naamáũ rü nawa naxũ ga yema natũ ga Yudáũ. Rü 7 expũxcũna nawa naxũe rü nügũ nayaxune yema orearũ uruxũ namaxã nüxũ ixuxũrixũ. Rü yexguma ga naxchaxmũxũ rü narũme rü wüxi ga buxechaxmũxũrixũ nixĩ. ¹⁵Rü yexguma ga nüma ga Naamáũ rü guxũma ga yema namücügũ rü Erichéuxũtawa naxĩ. Rü yexguma Erichéuxũtawa nangugũgu, rü nüma ga Naamáũ rü ñanagürü nüxũ: —Ñuxmawaxi nixĩ i aixcũma chayaxõxũ rü guxũwama i ñoma i naanewa rü nataxuma i to i Tupana, rü yimá

Iraéanecüãxgiarũ Tupanaxicatama nixĩ ya aixcũma Tupana ixĩcü. Rü ngẽmacax cuxũ chachixewe nax choxũ cunayaxuxũ i ñaa wüxi i ãmare i cuxna chaxãchaxũxũ —ñanagürü. ¹⁶Natürü nüma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Chorü Tupanaégagu cumaxã nüxũ chixu rü taxütãma cuxũ chanayaxu i ngẽma ãmare —ñanagürü. Rü nüma ga Naamáũ rü namaxã nayachixewechigũama nax nüxũ nayauxãxũcax. Natürü ga nüma ga Erichéu rü tama nanayaxu. ¹⁷Rü yexguma ga nüma ga Naamáũ rü ñanagürü: —Ëcü, ngẽxguma ngẽmaacũ yixĩgu irü nua choxũ yangexẽxẽ i taxre i cowa ruwetaãcu naguxũ i waixũmũ! Erü ñuxmaũcũxũ rü marũ taxütãma togũmare i tupanacax chayamaç rü chayagu i naxũnagũ, rü Cori ya Tupanacaxicatama tá nixĩ ichanaxixũ i ngẽma. ¹⁸Natürü ngẽxguma yimá chorü ãẽxgacũ norü tupana i Dimúũpatagu naxücxgu rü chauxchacũxũ yangĩacũma napexegu chomaxã nacaxãpũxũgu, rü chanaxwaxe ya Tupana rü choxũ nüxũ inarüngũma i ngẽma —ñanagürü. ¹⁹Rü yexguma ga Erichéu rü nanangãxũ rü ñanagürü: —iËcü, taãxẽacũ natáegu! —ñanagürü. Rü nüma ga Naamáũ rü natáegu. ²⁰Rü yexguma marũ yãxũwaxũra nanguxgu, rü guma Erichéuarũ ngũxẽeruxũ ga Yiéchi rü ñaxũgu narũxinũ: “Yimá chorü cori rü taxuxũma Naamáũ ya Chíríaanecüãxna nayaxu i ngẽma ngẽmaxũgũ i nua naxcax nanaxũ. Rü ngẽmacax i ñuxma rü tá nawe changẽ nax nüxna chayacaxũcax”, ñaxũgu narũxinũ. ²¹Rü nüma ga Yiéchi rü

Naamáũwe nangẽ. Rũ yexguma Naamáũ nüxũ d̄axgu nax nawe nangẽxũ rũ ínayachaxáchi rũ ínachie nawa ga norũ cáru. Rũ Yiéchiçax nixũ rũ nüxna naca: —¿Taxacürũ chixexũ nangupetũ? —ñanagürũ. ²²Rũ yexguma nüma ga Yiéchi rũ Naamáũxũ ñanagürũ: —Taxuxĩma nangupetũchirex. Natürũ yimá chorũ cori rũ cuwe choxũ narĩmu nax cumaxã nüxũ chayarũxuxũçax rũ ngexwacaxtama ngẽma nangugũ i taxre i orearũ uruũgũ i ngextũxũ i Efraíarũ maçpũneanewa ne íxũ. Rũ ngẽmaçax i nüma ya chorũ cori rũ nua cuxçax namuga nax nüxna cunaxãxũçax i 3,000 tachinũ i diẽru rũ taxremũ i naxchiru —ñanagürũ. ²³Rũ nüma ga Naamáũ rũ nanangãxũ rũ ñanagürũ: —iËcü, yange i 6,000 tachinũ naguxũ i diẽru! —ñanagürũ. Rũ nüma ga Naamáũ rũ yexeraxũ ga diẽru nüxna naxãama. Rũ taxre ga chocagu ngĩxũ nanucu wũxigu namaxã ga yema taxremũ ga naxchiru. Rũ taxre ga norũ duũxũgũna nanana nax Yiéchipatawa nangegũaxũçax. ²⁴Rũ yexguma guma maçpũne ga Erichéu nagu áchiũnewa nangugũgu, rũ nüma ga Yiéchi rũ Naamáũarũ duũxũgũna nanayaxu ga yema diẽru, rũ ñuxmachĩ nanamuegutaniũ. Rũ yemawena rũ ípatagu nayacũxgũ ga yema diẽru. ²⁵Rũ nüma ga Yiéchi rũ ñuxũchi norũ corixũtawa naxũ. Rũ nüma ga Erichéu rũ nüxna naca rũ ñanagürũ: —¿Ngextã ne cuxũ Pa Yiéchix? —ñanagürũ. Rũ nüma ga Yiéchi nanangãxũga rũ ñanagürũ: —Taxuwama nixĩ ne chaxũxũ —ñanagürũ. ²⁶Natürũ nüma ga Erichéu rũ nüxna nicachigũama rũ ñanagürũ: —¿Tama ėxna nüxũ cucuax i ngẽxguma

Naamáũ naweũwa cuxçax íxũegu rũ Tupana rũ choxũ nüxũ nacuaçẽxẽ i ngẽma? Natürũ ñuxma nax Tupanaarũ poramaxã yixĩxũ i naxçax yataanaxũ i ngẽma yatũ, rũ ngẽmaçax tama name nax naxũtawa naxçax íçaxũ i naxchiru, rũ nayauxtanũxũ nax naxçax itaxexũçax i naanegũ, rũ úbanecũgũ, rũ carnérugũ, rũ wocagũ, rũ puracũtanũxũgũ i yatũxũgũ rũ ngexũgũ. ²⁷Rũ ngẽmaçax i ñuxma i ngẽma Naamáũarũ chaxũne rũ tá cuxna naxũe rũ nüxna naxũe i cuxacũgũ rũ cutaagũ. Rũ ngẽmaãcü tá nixĩ i guxũgũtãma —ñanagürũ. Rũ yexguma nüma ga Yiéchi rũ Erichéuna yaxũgachigu rũ nüxna naxũe ga chaxũne, rũ nanacómũáchi ga naxchaxmũxũ.

.....

Erichéu rũ Chíríaanecũãxgũchiga

6 ⁸Rũ nüma ga Chíríaanecũãxarũ ãẽxgacũ rũ Iraéanecũãxgũmaxã nügũ nadaixchaũ. Rũ yemaçax namaxã nangutaquexe ga norũ churaragũeru rũ namaxã nüxũ nixu nax taxacürũ nachicawa tá nagagũaxũ ga norũ churaragũ. ⁹Natürũ Tupana rũ Erichéuxũ nüxũ nacuaçẽxẽ ga yema Chíríaanecũãxarũ ãẽxgacũarũ ínũ. Rũ yemaçax ga Erichéu rũ Iraéanecũãxgũarũ ãẽxgacũxũtawa namuga nax tama yema nachicawa naxĩxũçax yerũ yema Chíríaanecũãxgũ rũ yexma ínayacũxẽgũchaũ. ¹⁰Rũ nüma ga Iraéanecũãxarũ ãẽxgacũ rũ yéma nanamugũ ga norũ ngugũtaeruũgũ nax nüxũ nacuaçũçax rũ aixcũma yixĩxũ ga yema Erichéu nüxũ ixuxũ. Rũ aixcũma nixĩ ga yema, rũ

yemaaci muɛxpũxcũna tama yema
 Chíríaanecũãxgũmɛxɛgu nayi ga
 Iraéanecũãxgũ. ¹¹Rũ nũma ga
 Chíríaanearũ ãɛxgacũ rũ nabãixãchiãxɛ.
 Rũ norũ churaragiũerũ
 nangutaquɛxɛxɛ rũ nũxna naca rũ
 ñanagũrũ: —¿Texé tixĩ ya petanũwa ya
 bexma namaxã nũxũ iXuamãxe? ¿Rũ
 texé tixĩ ya Iraéanecũãxgiũarũ
 ãɛxgacũmaxã nũxũ iXuamãxe i ngẽma
 nagu charũxĩnũxũ? —ñanagũrũ. ¹²Rũ
 wũxi ga norũ churaragiũeru rũ
 nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Pa
 ãɛxgacũx, taxũema tixĩ ya texé ya nũxũ
 ixuxe i ngẽma nagu curũxĩnũxũ. Natũrũ
 yimã Erichéu ya Tupanaarũ orearũ
 uruxũ ga Iraéanewa ngẽxmacũ, rũ yimã
 nixĩ ya Iraéanecũãxgiũarũ ãɛxgacũmaxã
 nũxũ iXuamacũ woo ngẽma cuxicatama
 nagu curũxĩnũxũ ega curũ pechicawa
 cunxmagu —ñanagũrũ. ¹³Rũ yexguma
 nũma ga Chíríaanearũ ãɛxgacũ rũ norũ
 duũxũgũxũ namu rũ ñanagũrũ: —Ècũ
 ingẽma pexĩ rũ naxçax peyadaũx i
 ngẽma Erichéu! Rũ ngẽxguma nũxũ
 ipeyangũxgũx rũ ichomaxã nũxũ pixu
 nax ngẽma chanamugũxũçax i ñuxre i
 churaragũ nax yanayaugũaxũçax!
 —ñanagũrũ. Rũ namaxã nũxũ nixugũe
 ga ñane ga Dotãũwa nax nayexmaxũ.
¹⁴Rũ yéma nanamugũ ga wũxitũcumũ
 ga churaragũ ga cowaruétũgu ìxũ rũ
 totũcumũ ga cárugũ ga cowaru
 itũgũnegu ìxũ rũ muxũma ga churaragũ
 ga nacutũgumare ìxũ. Rũ yema
 churaragũ rũ chũtacũ guma ñane ga
 Dotãũwa nangugũ rũ nũxũ
 ñachomaeguãchi. ¹⁵Rũ moxũãcũ
 paXmama ñnarũda ga Erichéuarũ
 ngũxẽeruxũ. Rũ yexguma ñnaxũxũgu ga

ĩpatawa, rũ nũxũ nadau ga yema
 churaragũ ga guma ñanexũ
 íchomaeguãchixũ namaxã ga norũ
 cowarugũ, rũ namaxã ga naweũgũ ga
 cowaru itũgũne. Rũ Erichéumaxã nũxũ
 nayarũxu rũ ñanagũrũ: —¿Ñuxmax, Pa
 Ngũxẽeruxũx, rũ taxacũ tá ixũxũ?
 —ñanagũrũ. ¹⁶Rũ nũma ga Erichéu rũ
 nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —iTaxũ i
 cumũxũ! erũ ngẽma Tupanaarũ
 churaragũ i daxũcũãx i tamaxã
 ngẽxmagũxũ rũ ngẽma
 Chíríaanecũãxarũ churaragiũarũ yexera
 narũmumae —ñanagũrũ. ¹⁷Rũ nũma ga
 Erichéu rũ nayumũxɛ rũ ñanagũrũ: —Pa
 Corix, Pa Tupanax, cuxna chaca nax
 cunangoxetũxẽxũçax ya daa chorũ
 ngũxẽeruxũ nax nũxũ nadauxũçax i
 ngẽma curũ churaragũ i torũ dauruxũ
 ixĩgũxũ —ñanagũrũ. Rũ nũma ga Cori
 ya Tupana rũ nanangoxetũxɛxɛ ga guma
 Erichéuarũ ngũxẽeruxũ. Rũ nũxũ nadau
 ga guma maxpũne rũ namaxã nanapã ga
 Tupanaarũ churaragũ ga cowaruétũgu
 ìxũ rũ naweũ ga ñoma xũüemarũxũ
 ixĩgũne ga Erichéuxũ íchomaeguãchixũ.
¹⁸Rũ yexguma yema churaragũ ga
 Chíríaanecũãx Erichéuçax
 ibuxmũchaũgu, rũ nũma ga Erichéu rũ
 Cori ya Tupanana naca rũ ñanagũrũ:
 —Pa Tupanax, ècũ iyangexetũxɛxɛ i
 ngẽma duũxũgũ! —ñanagũrũ. Rũ nũma
 ga Cori ya Tupana rũ nayangexetũxɛxɛ
 yema Erichéu naxçax íçaxũrũxũ. ¹⁹Rũ
 yexguma ga Erichéu rũ ñnaxũxũ ga
 napatawa rũ yema Chíríaanearũ
 churaragũxũ ñanagũrũ: —Pa
 Churaragũx, rũ ípetũe rũ tama daa nixĩ
 ya yima ñane ya naxçax pedauxũne. Rũ
 ècũ inua chowe perũxĩ! Rũ tá naxũtawã

pexũ chagagũ i ngẽma yatũ i naxçax pedauxũ —ñanagũrũ. Rũ ãane ga Chamãriawa nanagagũ. ²⁰Rũ yexguma Chamãriawa nangugũgu, rũ nũma ga Erichẽu rũ nayumũxẽ rũ ñanagũrũ: —Pa Corix, ñuxma rũ iyadauuchigũxẽxẽ nax nũxũ nadaugũxũçax! —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga nũmagũ rũ nidauuchigũ, rũ nũxũ nicuaxãchitanũ ga ãane ga Chamãriaarũ aixepewa nax nayexmagũxũ. ²¹Rũ yexguma ga nũma ga guma Iraeanecũãxgũarũ ãẽxgacũ rũ yema Chãriaanecũãxgũarũ churaragũxũ nadãuxgu, rũ Erichẽuna naca rũ ñanagũrũ: —Pa Corix ñnamexũ nax chanadaixũ? —ñanagũrũ. ²²Natũrũ nũma ga Erichẽu rũ nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Tama name nax cunadaixũ, erũ tama tacũma nixĩ nax nadaixũ i ngẽma duũxũgũ fıyaxũxũ. Rũ narũmemae nixĩ nax mea cunachibũexẽxũ rũ nax cunaxaxegũxẽxũ. Rũ ñuxũchi inachixũanecax nawoeguxẽxẽ! —ñanagũrũ. ²³Rũ yexguma ga nũma ga Iraeanecũãxgũarũ ãẽxgacũ rũ nanaxũ ga wũxi ga taxũ ga õna naxçax ga yema Chãriaanecũãx ga churaragũ, rũ nanachibũexẽxẽ rũ nanaxaxegũxẽxẽ. Rũ ñuxũchi norũ ãẽxgacũçax ñayamugũ. Rũ yexgumaũcũxũ ga nũma ga Chãriaanecũãxgũ rũ marũ taguma Iraeanecũãxgũxũ nachixewe.
.....

**Ocochía nixũcu nax Yudáanecũãxarũ
ãẽxgacũ yixĩxũçax**

8 ²⁵Rũ yexguma 12 ga taunecũ Iraeanecũãxarũ ãẽxgacũ yixĩxgu ga Yorãũ ga Acãx nane, rũ yexguma nixĩ ga

Yudáanewa yexwacax yaxũcuxũ ga Ocochía nax Yudáanecũãxarũ ãẽxgacũ yixĩxũçax. Rũ nũma ga Ocochía rũ Yudáanecũãx ga Yorãũ nane nixĩ. ²⁶Rũ nũma ga Ocochía rũ 22 ga taunecũ nũxũ nayexma ga yexguma inaxũgũãxgu nax ãẽxgacũ yixĩxũ. Rũ wũxi ga taunecũ nixĩ nax Yerucharẽũwa ãẽxgacũ yixĩxũ. Rũ naẽ ga Ataría rũ Iraeanecũãxarũ ãẽxgacũ ga Acãxaci iyixĩ rũ ngĩrũ õxi rũ ãẽxgacũ ga Óri nixĩ. ²⁷Rũ nũma ga Ocochía rũ porãaci nachixecũma yema norũ õxi ga Acãxtanũxũrũxũ. Rũ yemaçax ga yema Ocochía ùxũ rũ tama name ga Cori ya Tupanapexewa.
.....

**Yeú ningucuchi nax Iraeanecũãxarũ
ãẽxgacũ yixĩxũçax**

9 ¹Rũ nũma ga Tupanaarũ orearũ uruxũ ga Erichẽu naxçax naca ga wũxi ga norũ ngũexũ, rũ ñanagũrũ nũxũ: —iPaxa cugũ namexẽxẽ nax icuxũãchixũçax! iRũ ñyange i wũxi wexũ i chĩxũ, rũ Garaáxanewa ngexmane ya ãane ya Ramũwa naxũ! ²Rũ ngẽxguma ngẽma cunguxgu irũ naxçax nadau ya Yeú ya Yochapã nane ya Nĩchitaxa! iRũ nagu naxũcu ya yima ñpata ya nawa nangexmane! iRũ natanũxũgũna yagagachi, rũ to i ucapuwa naga! ³iRũ yawãxnaxũ i ngẽma chĩxũ i ngẽma ñqingexũ! iRũ ngẽmamaxã nabaeru rũ ñacurũgũ tá nũxũ: “Rũ ñanagũrũ ya Cori ya Tupana: ‘Choma rũ Iraeanecũãxarũ ãẽxgacũxũ cuxũ chingucuchixẽxẽ’”, ñacurũgũ tá nũxũ! iRũ ngẽmawena rũ yawãxna i ñãx rũ fixũ rũ taxuwatãma cuyachaxãchi! —ñanagũrũ. ⁴Rũ yema

Erichéuarü ngúexũ ga orearü uruxũ rü inaxũachi nax Garaáxanewa yexmane ga ñane ga Ramúwa nax naxũxũ. ⁵Rü yexguma yéma nanguxgu, rü nüxũ inayangau ga churaragüarü capitáũgü ga íngutaquexegüxũ. Rü ñanagürü nüxũ: —Choxũ nangexma i wüxi i ore i cumaxã nüxũ chixuxchaũxũ, Pa Capitáũx —ñanagürü. Rü nüma ga Yeú rü nanangãxũ rü ñanagürü: —¿Texé i totanüwa ya tümamaxã quidexachaũxe? —ñanagürü. Rü nüma ga yema orearü uruxũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Cumaxã nixĩ i chidexachaũxũ, Pa Capitáũx —ñanagürü. ⁶Rü yexgumatama inachi ga nüma ga Yeú, rü yema orearü uruũmaxã to ga ucapugu naxücu. Rü nüma ga orearü uruxũ rü chíxũmaxã nanabaeru rü ñanagürü nüxũ: —Cori ya Iraéanecüãxgüarü Tupana rü ñanagürü cuxũ: “Ñuxma i choma rü cuxũ chaxuneta nax ngéma chorü duũxũgü i Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü quixixũcax i nua Iraéanewa. ⁷Rü cuma rü tá cunadai i guxũma i Acáxtaagü. Rü ngémaacü tá nayangutanüxëxë i guxũma i chorü orearü uruũgü rü chorü duũxũgü ga nadãixũ ga Yechabé. ⁸Rü guxũtáma i Acáxtanüxũgü rü tá nadai. Rü ngémaacü tá chanaguxëxë i guxũma i ngéma iyatüxũ i natanüxũ i Iraéanewa ngëxmagüxũ. Rü taxuxũtáma ngextá namaxũ”, ñaxũ ya Tupana —ñanagürü ga yema orearü uruxũ.
.....

**Yeú rü nayamax ga Yoráũ ga
Iraéanecüãxarü ãëxgacü**

¹⁶Rü yemawena ga nüma ga Yeú rü naweũ ga cowaru itúxũnegu nixüe rü

ñane ga Yeréwa naxü ga ãëxgacü ga Yoráũxũtawa. Rü nüma ga Yoráũ rü nidaxawe nagagu nax norü uanügümaxã nügü nadaixũ. Rü nüma ga Yudáanecüãxarü ãëxgacü ga Ocochía rü ta yéma Yoráũxũtawa nayexma, yerü yexma nanaxũane. ¹⁷Rü yema dauũtaeruxũ ga ñane ga Yeréarü dauũtaechicawa yexmaxũ rü nüxũ nadau ga yema Yeútanüxũ nax yéma ne naxixũ. Rü yemaçax nica rü ñanagürü: —Duũxũgü nixĩ i yea ngéma ne íxũ —ñanagürü. Rü nüma ga Iraéanecüãxarü ãëxgacü ga Yoráũ rü norü duũxũgüxũ namu rü ñanagürü: —iWüxi i churara i cowaruétügu ixũxũ ngéma pemux nax íyadauxũcax rü tama nueva núma íxũ yixĩ! —ñanagürü. ¹⁸Rü yema churara ga cowaruétügu ixũxũ rü Yeúçax niña rü nüxna naca rü ñanagürü: —Ãëxgacü nua choxũ namu nax cuxna chayacaxaxũcax rü “¿Tama nueva nua pexĩ?” —ñanagürü. Rü nüma ga Yeú rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngéma rü tama cuxna naxü. Rü name nixĩ i choweama cuxü —ñanagürü. Rü yema ñanearü dauũtaeruxũ rü ãëxgacüxũ ñanagürü: —Ngéma churara rü marü natanüwa nangu natürü tama natáegu —ñanagürü. ¹⁹Rü nüma ga ãëxgacü rü yexgumatama to ga churara ga cowaruétügu ixũxũ yéma namu. Rü nüma rü yéma Yeútanüwa nangu rü ñanagürü: —Ãëxgacü nua choxũ namu nax pexna chayacaxũcax rü “¿Tama nueva nua pexĩ?” —ñanagürü. Rü nüma ga Yeú rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngéma rü tama cuxna naxü. Rü name nixĩ i choweama cuxü

—ñanagürü. ²⁰Rü yema ñanearü dauxütaeruxü rü wenaxarü ãëxgacümaxã nüxü nixu rü ñanagürü: —Ngëma to i churara i ngëma üxü rü natanüwa nangu natürü tama natáegu. Rü çauxçax rü ngëma naweümaxã icuaxü rü Níchitaxa i Yeú nixí, erü wüxi i ngeãëxürüxü inayaxüxëxë ya yima naweü, erü woetama ngëma nixí i nacüma —ñanagürü. ²¹Rü yexguma nüma ga ãëxgacü ga Yoráü rü norü churaragüxü namu nax naweü cowaruwa yachocuchigüxüçax. Rü cowaruwa nüxü nayachocuchigü. Rü nüma ga Iraéanecüãxarü ãëxgacü ga Yoráü rü Yudáanecüãxarü ãëxgacü ga Ocochía rü wüxichigü naweügu inaxiãchi nax Yeúpexegu yayixüçax. Rü meama Nabú ga Yerécüãxarü naanegu nüxü nayangaugü. ²²Rü yexguma Yeúxü inangauxgu ga Yoráü rü nüxna naca rü ñanagürü nüxü: —¿Pa Yeúx, tama i nuwa nua cuxüxü? —ñanagürü. Rü nüma ga Yeú rü nanangãxü rü ñanagürü: —¿Taxacürü ngechaxü i naxçax ícucaxaxü ega ngëma cué i Yechabé rü nagu ínamaxüxgu i ngëma chixexü i guxãxü namaxã nachixexëëxü? —ñanagürü. ²³Rü yexgumatama nüma ga Yoráü rü nadauegu rü niña. Rü aita Ocochíacax naxü rü ñanagürü: —Törü daiwa üxü nixí, Pa Ocochíax, rü nataechitae —ñanagürü. ²⁴Natürü nüma ga Yeú rü norü würa nayaxu rü Yoráüxü namaxü. Rü Yoráüçaxwena ningaxi ga naxne rü norü maxünewa nayarügo. Rü yexma naweügu nayu ga nüma ga Iraéanecüãxarü ãëxgacü ga Yoráü. ....

Yeú rü Yudáanecüãxarü ãëxgacü ga Ocochíaxü nimax

²⁷Rü yemaxü nadauxgu ga Ocochía ga Yudáanecüãxarü ãëxgacü, rü ñane ga Betagáüçax niña nagu ga yema nama ga Gúruwa daxü. Natürü nüma ga Yeú rü nawe nangë rü norü churaragüxü namu nax yamãxgüaxüçax. Rü guma ñane ga Ibéaarü ngaicamagu nüxü nayangaugü, rü yexma naweügutama nanapixëëgü. Natürü ga nüma rü niñaama rü ñuxmata ñane ga Meyíduwa nangu. Rü yexma nayu. ....

Ataríá rü ngíxchaama Yudáanecüãxarü ãëxgacüxü ngígü iyangucuchixëxë

11 ¹Rü yexguma ngíma ga Ataríá ga Ocochía naé nüxü cuaxgu ga ngíne rü marü nax nayuxü, rü duüxügüxü imu nax nadaiaxüçax ga guxüma ga Ocochíaxacügü. ²Natürü ga Yochába ga ãëxgacü ga Yoráüacü ga Ocochíaeyax rü wüxi ga ucapugu Ataríachaxwa iyacux ga Yoá ga Ocochía nane norü dauruümaxã. Rü yemaacü tama nayamaxgü. ³Rü ngíma ga Yoáarü dauruxü rü 6 ga taunecü Tupanapatagu namaxã iyacux. Rü yexgumayane ga Ataríá rü Iraéanewa ãëxgacü iyixí. ⁴Rü yexguma marü 7 ga taunecü ngíxü inguxgu ga ãëxgacü nax yixíxü ga Ataríá, rü nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü naxçax nangema ga yema churaragüerugü ga ãëxgacüpatamaxã icuaxgüxü rü yema capitáügu ga ãëxgacüna daugüxü, rü Cori ya Tupanapatagu nanamucu ga yema nüma ínayexmaxüwa. Rü yéma

Tupanaégagu yema churaragümaxã inaxüga nax tama nüxü yaxugüexücax nax namaxüxü ga Ocochía nane ga Yoá. Rü yemawena rü Yoáxü nangoxëxë nax nüxü nadaugüxücax. ⁵Rü ñuxüchi nayaxugücxë rü ñanagürü nüxü: —Ñaacü tá nixí i pedauxütaegüxü. Rü ngëxguma wüxichigü i yüxügu ãëxgacüpataarü dauwa pichocüxgux rü wüxítücumü i pema rü tá ngëma ñax i ãëxgacüpatapexewa ngëxmaxüna pedaugü. ⁶Rü ngëma toxchimüxü rü ngëma ñax i Chürgu äégaxüwa tá nadauxütaegü. Rü ngëma perü tomaepüxchimüxü rü ãëxgacüpatacaxwena üxü i ñaxwa tá nadauxütaegü. Rü ngëmaacü tá nixí i nüxna pedauxü ya yima ãëxgacüpata. ⁷Rü pema i ngüchigaarü ngunexügu ãëxgacüpataarü dauwa ípechoxüxü, rü tá pexí Tupanapatana pedaugü ya daa bucü ya ãëxgacü tá ixücu íngexmaxüwa. ⁸Rü änxëacü tá nüxü ípechomaeguächí ya daa Tupanapata ya daa bucü nawa ngexmane. Rü texë ya nagu ücuchaüxe rü tá tüxü pimax. Rü nawe tá pixixütanü ya daa bucü i nüma ínaxüxüwa —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga yema churaragüeru rü chacherdóte ga Yoiádaga naxínüe rü nanaxügü ga yema namaxã nüxü yaxuxü. Rü wüxichigü ga yema churaragüeru rü norü churaragütücumümaxã inacuax. Rü yemaacü yema chocuxü ga churaragü ga ãëxgacüpatawa dauxütaegüxü, rü yema churaragü ga yema puracüwa íchoxüxü, rü wüxichigü ga ngüchigaarü ngunexügu guma chacherdótepexewa naxíxü. ¹⁰Rü nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü yema churaragüeruna nanana

ga guma wocaegü rü poxüruügü ga guma Tupanapatagu nuxü ga ãëxgacü ga Dabíarü ixígüxü. ¹¹Rü nüma ga yema churaragü ga dauxütaegüxü rü nachicawa nixüchigü ga Tupanapataarü tügünecüwawa rü norü toxwecüwawa. Rü yexgumarüxü ta nüxü ínachomaeguächí nax nüxna nadaugüxü ga yema ämarearü guchicaxü. Rü wüxichigü ga yema dauxütaexü rü nixäxne nax nüxna nadaugüxü ga guma bucü. ¹²Rü yexguma nüma ga Yoiáda rü ínanamüxüchi ga guma bucü ga tauexa ãëxgacü ga Ocochía nane rü naeruwa nayangaxcuchi ga nanatüpatexe. Rü nananucu ga norü cuaxruxü ga ãëxgacü nax yixixü. Rü chíxümaxã nanabaeru rü yemawena rü nanaxunagü nax ãëxgacü yixixü. Rü guxüma ga duüxügü rü nanapépünegü rü tagaacü ñanagürügü: —iNamaxüx ya ãëxgacü! —ñanagürügü. ¹³Rü yexguma Ataría nüxü ínügü ga nax ínapépünetagüxü rü tagaacü nataäxëgüxü ga yema churaragü rü duüxügü, rü ngüma ga Ataría rü Tupanapatawa ixü ga yema ínangutaqexëgüxüwa. ¹⁴Rü nüxü idau ga yema nacüma ga peta ga ãëxgacüarü ngucuchichiga rü nüma ga guma ãëxgacü ga Tupanapataarü caxtaxütagu nax nachixü. Rü nüxü idau ta nax naxütagu nachigüxü ga churaragüeru rü paxetaruügü rü duüxügü ga poraacü taäxëgüxü ga norü cornétagu icuegüxü. Rü yexguma ga Ataría rü ngügü irügáutechiru rü tagaacü ngügürügü: —Taechitawaxëgüxü. Taechitawaxëgüxü —ngügürügü. ¹⁵⁻¹⁶Rü yexguma nüma ga Yoiáda rü tagaxäcü yema churaragüeruxü namu rü

ñanagürü: —iNgixũ Ípegaxüchi i nua!
 iRü taxütáma nuxã Tupanapatachiãgu
 ngixũ pimax! Rü ngëxguma texé
 ngiétüwa chogügu irü peyamaxama!
 —ñanagürü. Rü yemaçax ga nümagü rü
 guma Tupanapatawa ngixũ
 ínagaxüchigü, rü yema nachica ga
 ãëxgacüarü cowarugümamaxã
 ínanguxügxüwa ngixũ natüchigügü. Rü
 yexma ngixũ nayarümäxgü. ¹⁷Rü
 yemawena nüma ga chacherdóte ga
 Yoiáda rü Tupanamaxã inaxüga rü
 nüma ga ãëxgacü rü norü duüxügü rü tá
 Tupanaga naxínüexũ. Rü yexgumarüxũ
 ta rü ãëxgacümamaxã rü duüxügümamaxã
 inaxüga nax duüxügü rü tá mea
 ãëxgacüga naxínüexũ rü nüma ya
 ãëxgacü rü tá mea duüxügümamaxã
 inacuáxũ. ¹⁸Rü ñuxüchi guxüma ga
 duüxügü rü Baáarü ngutaquexepataüwa
 naxí rü nagu napogüe. Rü nagu napogüe
 ta ga guxüma ga yema Baáarü ãmarearü
 guchicaxügü rü naxchicünaxägü. Rü
 guma Baáarü chacherdóte ga Matáũ rü
 Baáarü ãmarearü guchicaxüxütagu
 nayamäxgü. Rü yemawena rü
 Tupanapataçax nawoegu, rü nüma ga
 chacherdóte ga Yoiáda rü yexma
 Tupanapatagu nanamugü ga
 dauxütaeruüügü nax nüxna
 nadaugüxüçax. ¹⁹Rü ñuxüchi nüma ga
 chacherdóte ga Yoiáda rü naxçax naca
 ga yema churaragüeru ga
 ãëxgacüpatamaxã icuaxgüxũ rü ga
 capitáũ ga ãëxgacüna daugüxü rü
 guxüma ga duüxügü. Rü wüxigu guma
 Tupanapatawa inaxíachi nax
 ãëxgacüpatawa nagagüaxüçax ga guma
 ãëxgacü. Rü yema íax ga
 ãëxgacüpatapexewaama yexmaxüwa

namaxã nichocu. Rü nüma ga ãëxgacü
 ga Yoá rü norü tochicaxüwa nayarüto.
²⁰Rü guxüma ga duüxügü rü nataãxëgü.
 Rü yemaacü Ataríaarü yuwena rü
 guxüma ga guma íanecüax rü taxuxüma
 ga guxchaxügu narüxínüe. ²¹Rü nüma
 ga Yoá rü 7 ga taunecü nüxü nayexma
 ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu.
 .....

Tupanapataarü mexëëchiga

12 ⁴⁻⁵Rü wüxi ga ngunexügu ga
 ãëxgacü ga Yoá rü chacherdóte
 ga Yoiádaxũ ñanagürü: —Name nixí rü
 tanamexëxë ya Tupanapata. Rü
 ngëmacax name nixí i penade i guxüma
 i ngëma diëru i woetama Tupanana üxü
 rü ngëma diëru i wüxichigü i duüxü
 norü ngüchaümaxã ixäxü. iRü ñuxüchi
 curü duüxügü i diërumaxã
 icuaxgüxümaxã nüxü ixu nax ngëma
 diërumaxã namexëëgüaxüçax ya yima
 Tupanapata! —ñanagürü. ⁶Natürü
 yexguma 23 ga taunecü ãëxgacü yixixgu
 ga Yoá rü nüma ga chacherdótegü rü
 taxütáma nanamexëëgü ga guma
 Tupanapata. ⁷Rü yemaçax ga nüma ga
 ãëxgacü ga Yoá rü naxçax nangema ga
 chacherdóte ga Yoiáda rü yema togü ga
 chacherdótegü ga namüçügü. Rü
 ñanagürü nüxü: —¿Taxacüçax tama
 penamexëxë ya yima Tupanapata? iRü
 ñuxmaüçüxü rü marü taxütáma
 pegüxütama diëru ngixũ peyaxu
 naxütawa i ngëma diërumaxã
 nguxügüxü! Rü guxüma i ngëma diëru i
 ñuxma ngëxmaxü rü Tupanapataarü
 mexëëruxü tá nixí —ñanagürü. ⁸Rü
 nüma ga chacherdótegü rü norü me nixí
 nax nüxü naxunetaxü ga wüxi ga diëru

ga woetama Tupanapataarü mexêêruxũ
ixĩxũ rü marü taxütáma nügüxütáma
ngĩxũ nayauxgüxũcax. ⁹Rü yexguma
nüma ga chacherdóte ga Yoiáda rü wüxi
ga diêruchixũ naxátaüwa naxüxmaxetü.
Rü âmarearü guchicaxüarü
tügünecüwaguama nanaxú ga
Tupanapataarü ñaxwa. Rü yema ñaxarü
dauruügü rü duüxügüna nayadetanü ga
yema diêru, rü yema diêruchixügu
nayanúcuetanü. ¹⁰Rü yexguma marü
naxáãcuãügu ga diêruchixũ, rü nüma ga
ãêxgacüarü diêruarü ugüruxũ, rü nüma
ga chacherdóte rü ngĩxũ nixugügüxũ ga
diêru, rü wüxi ga chocagu ngĩxũ
nanucu. ¹¹⁻¹²Rü yema diêru rü yexguma
marü poperagu ngĩxũ
nawüpanegu wena, rü yema
puracütanüxüeruna ngĩxũ nana nax
yemaacü yema corapínagüaxú, rü yema
puracümaxã icuaxgüxüaxú, rü yema
íxtaparü üruüguaxú, rü yema nutaarü
mexêêcüwarüüguaxú
naxütanügüaxücax. Rü yexgumarüxũ ta
yema diêrumaxã naxcax nataxegü ga
mürapewagü rü nuta ga marü
imexêêcüwagücü rü guxüma ga togü ga
yemaxügü ga nanaxwaxegüxũ
Tupanapataarü mexêêruxũ.
.....

**Achíriacüaxarü ãêxgacümexêgu nangu ga
iane ga Chamária rü Achíriaanewa
Iraétanüxügüxũ nagagü**

17 ¹Rü yexguma 12 ga taunecü
nüxũ inguxgu ga Acáa nax
ãêxgacü yixĩxũ ga Yudáanewa, rü
yexguma nixĩ ga nüma ga Ochéa ya Éra
nane rü yexwaca yangucuchixũ nax
Iraéanecüaxarü ãêxgacü yixĩxũcax. Rü

nüma ga Ochéa rü 9 ga taunecü nixĩ ga
Chamáriaarü ñanewa ãêxgacü yixĩxũ.
²Natürü ga yema Ochéa üxũ rü nachixe
ga Tupanapexewa rü woo tama yema
nüxíraxüügüxũ ga Iraéanecüaxarü
ãêxgacügü ügüxürüxũ nixĩ. ³Rü nüma ga
Achíriaanearü ãêxgacü ga Charimanácha,
rü norü churaragümaxã Iraéanecüaxarü
ãêxgacü ga Ochéacax ínayagoöchi rü
nüxũ narüporamae. Rü norü duüxügüxũ
nayaxígüxêxê, rü natanüwa tacü ga
diêrucax ínacaiüxũ ga gucüma ga
taunecügügu. ⁴Natürü nüma ga
Achíriaarü ãêxgacü ga Charimanácha rü
nüxũ nacucaxama nax Ochéa rü bexma
Equítuanecüaxarü ãêxgacümaxã nax
nügü naxucuxêgüxũ nax Achíriamexêwa
ínguxuchixücax. Rü naétü marü tama
nüxũ ngĩxũ naxütanü ga yema diêru ga
wüxichigü ga taunecü nüxna ngĩxũ
naxágücü. Rü yemacax nüma ga
Charimanácha rü norü churaragüxũ
namu nax Ochéaxũ yayauxgüxücax rü
napoxcugüaxücax. ⁵Rü norü churaragü
rü Iraéanegu nachocu rü ñane ga
Chamáriacax ínayaxüächü rü tomaepüx
ga taunecü yema nüxna nadaügü nax
taxúema íxüxüxücax. ⁶Rü yexguma 9 ga
taunecü marü ãêxgacü yixĩxgu ga Ochéa,
rü nüma ga ãêxgacü ga Achíriaanecüax
rü nanapu ga guma ñane, rü
Achíriaanewa tüxũ nagagü ga guxema
Iraéanecüaxgü. Rü ñane ga Arágu tüxũ
ninu ga natü ga Abócutüwa ga
Gocháüanewa. Rü toxguax rü Medúguarü
ñanegügu tüxũ ninu. ⁷Rü yema guxchaxü
nixĩ ga nüxũ ngupetüxũ ga yema
Iraéanecüaxgü, yerü tama naga naxínüe
ga Cori ya Tupana ga Equítuanewa
ínguxüxêêcü ga Faraóümexêwa. Rü

tomare ga tupanaxũ nicuaxũxũgũ, rü yemaacü Tupanapexewa chixexũ naxügü.

.....

¹⁴Rü woo Tupana rü norü orearü uruũgüwa nayaxucuxêgü, natürü ga nüma ga Iraéanecüãxgü rü tama inaxĩnuechaũ rü tama nüxũ nacuaxgüchaũ naxrũxũ ga norü oxigü ga tama aixcuma Cori ya Tupanaaxũ yaxõgũxũ. ¹⁵Rü yemaacü ga yema duũxũgü rü nüxũ naxoe ga Tupanaarü mugü rü nüxũ inarüngümae ga yema uneta ga nüxcuma norü oxigümaxã Tupana nüxũ ixuxũ, rü tama naga naxĩnue ga Tupanaarü ucuxêgü. Rü woo Tupana nüxna nachuxuxũ, natürü naxçax nadauxũtaegüama nax naxchicũnaçãgü i taxuwama mexũxũ nax yacuaxũũgũxũ naxrũxũ ga yema togü ga nachixũanecüãx ga tama Tupanaaxũ yaxõgũxũ. ¹⁶Rü nüxũ narũxoe ga norü Tupanaarü mugü, rü yemaçax nügüçax nanaxü ga taxre ga wocaxacũchicũnaçãgü ga úirunaxçax, rü nanaxügü ta ga Canaáũtanũxũgüarü tupana ga Achérachicũnaçã. Rü naétü nüxũ nicuaxũxũgü ga üaxcũ rü tauemacü rü êxtagü rü Baáchicũnaçã rü ta. ¹⁷Rü yexgumarũxũ ta yema tupanagnetagüarü ãmarearü guchicaxũwa tũxũ nigu ga naxacüe ga yatüe rü ngexe. Rü nagu ínamaxê ga yuü ga êxũgũxũxũ nawa icuáxũ. Rü yemaacü chixexũçax nügü inaxãgü ga Tupanapexewa rü poraãcü nananuxêxê.

.....

Tomare ga duũxũgü Chamáriaanearü ïanegüwa namugü

²⁴Rü nüma ga Achíriaanecüãxarü ãêxgacü rü Iraéanecüãxchicũxü

Chamáriaanearü ïanegüwa nanamugü ga duũxũgü ga Babiróniaanecüãx rü Cútaanecüãx rü Abáanecüãx, rü Amáanecüãx, rü Cheparabáianecüãx nax yexma naxächĩügũxũçax. Rü yemaacü Chamáriaanegu nachocu rü Iraéanecüãxgüarü ïanegu naxächĩügü. ²⁵Natürü yema duũxũgü ga Achíriaanecüãx rü tama Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũgü, rü yemaçax ga Tupana rü yéma nanamugü ga aigü nax nadaiaxũçax ga ñuxre ga yema duũxũgü. ²⁶Rü yemaçax ñuxre ga yema duũxũgü rü Achírianecüãxarü ãêxgacũxũtawax naxĩ ga namaxã nüxũ yanaxugũxũçax, rü ñanagürügü nüxũ: —Toma i Chamáriaanearü ïanegüwa toxũ nax cumugũxũ nax ngêxma taxächĩügũxũçax, rü tama nüxũ tacuax i nacüma i norü Tupana i ngêma nachixũane. Rü ngêmaçax i ngêma norü Tupana rü toxçax ngêma nanamugü i aigü i toxũ ngõxcuxũ —ñanagürügü. ²⁷Rü yexguma ga nüma ga Achíriaanecüãxarü ãêxgacü rü nanamu rü ñanagürü: —iPenamuegu i wüxi i chacherdóte i Chamáriaanecüãxchirex nax ngêma Chamáriaanewa naxũxũçax rü ngêma nangexmaxũçax rü ngêma ngexwacax ngugũxũ i duũxũgũxũ nangúexêxũçax i ngêma Chamáriaanecüãxarü Tupanacüma! —ñanagürü. ²⁸Rü yemaacü ga wüxi ga chacherdóte ga Chamáriaanewa ínagaxũchigũxũ rü Betélgay nayaxächĩü. Rü yema nixĩ ga nangúexêxũ nax ñuxãcü Cori ya Tupanaxũ nax yacuaxũũgũxũ. ²⁹Natürü yema duũxũgü ga to ga nachixũanewa ne íxũ rü noxrütama tupanachicũnaçã ta naxügü,

rü Chamáriaanecüãxgü ügüxü ga tupanachicünaxächicagu nananugü ga ma xpúneta pexewa. ³⁰Rü yema Babiróniaanecüãxgü rü yema namaxã natupanaãxgüxü ga Chucobenúchicünaxã naxügü. Rü yema Cútaanecüãxgü rü yema namaxã natupanaãxgüxü ga Nerigáchicünaxã naxügü. Rü yema Amáanecüãxgü rü yema namaxã natupanaãxgüxü ga Achímachicünaxã naxügü. ³¹Rü yema Abáanecüãxgü rü yema namaxã natupanaãxgüxü ga Nibáchicünaxã rü Tatáchicünaxã naxügü. Rü yema Cheparabáianecüãxgü rü naxacüxegü tüxü ínagu napexewa ga norü tupananetachicünaxãgü ga Adrameréx rü Anameréx. ³²Natürü ga yema duüxügü rü Cori ya Tupanaxü nicuaxüügüchiréx. Natürü nügütanüwa nüxü naxunetagü ta ga norü chacherdótegü nax yemagü norü tupanachicünaxãgücax ínaguxü ga ámategü ga ma xpúneta pexegüwa. ³³Rü yemaacü woo Cori ya Tupanaxü nax yacuaxüügüchiréxü, natürü norü tupananetaxügü rü ta nicuaxüxügü, yema nachixüanegü ga nawa ne naxüxücúmaacü ga wüxichigü. ....

Yudáanewa ãëxgacü nixí ga Echequía

18 ¹Rü yexguma tomaepüx ga taunecü Iraéanearü ãëxgacü yixígu ga Ochéa ga Éra nane, rü ningucuchi ga Echequía ga Acáa nane nax Yudáanewa ãëxgacü yixíxücax. ²Rü nüma ga Echequía rü nüxü náyexma ga 25 ga taunecü ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu. Rü 29 ga taunecü

ãëxgacü nixí ga Yerucharéüwa. Rü naé rü Chacarífaxacü tixí rü Abí nixí ga túmaéga. ³Rü yema Echequía üxü rü name ga Cori ya Tupanapexewa guma nüxcúmaacü ga norü oxí ga Dabí üxürüxü. ⁴Rü nüma ga Echequía nixí ga duüxügüxü namuxü nax nagu napogüexücax ga yema nachicagü ga tupananetachicünaxãgü nawa yexmagüxü. Rü guma nutagü ga duüxügü nüxü icuaxüügücü rü írxaxügü nanapo. Rü yema Achérachicünaxãgü rü nayapuexé. Rü nagu nabügüe ga yema áxtapechicünaxã ga bróuchenaxcax ga Moiché üxü ga Iraéanecüãxgü napexewa pumáratéxe igugüxü. ⁵⁻⁶Rü nüma ga Echequía rü poraacü Cori ya Iraéanecüãxgüarü Tupanana narüyoe. Rü natanüwa ga guxüma ga nüxíra ãëxgacügü íxígüxü ga Yudáanewa rü yema nawena ãëxgacü íxígüxü, rü nataxuma ga to ga ãëxgacü ga Echequíarüxü Tupanaga ínüxü. Rü nüma ga Echequía rü taguma Tupanana nixügachi, rü aixcúmama nagu namaxü ga norü mugü ga Moichéna naxaxü. ⁷Rü yemacax ga Cori ya Tupana rü poraacü nüxü narüngüxé. Rü guxüma ga taxacü ga naxüxüwa rü meama nüxü ínananguxuchixé. ....

Chenaquerí rü Yudáanegu naxücu

¹³Rü yexguma marü 14 ga taunecü ãëxgacü yixígu ga Echequía, rü nüma ga Chenaquerí ga Achíríanecüãxarü ãëxgacü rü norü churaragümaxã guxünema ga íanegü ga Yudáanewa yexmagüne ga ípoxegügünecax ínayaxüächí rü nanapuxü. ¹⁴Rü

yemacax nūma ga Echequía ga Yudáanecüāxaru āēxgacü rü Achíriaanecüāxaru āēxgacü ga Dáquiwa yexmacüçax nimuga rü ñanagürü: —Nüxü chacuax rü aixcūma wüxi i guxchaxü cumaxā chaxü. Rü ngēmacax chanaxwaxe i cutáegu nawa i chauchixüane, rü choma tá cuxü chanaxütanü i ngēma nagu cuxunetaxü i diēru —ñanagürü. Rü nūma ga Achíriaanearü āēxgacü rü Echequía ga Yudáanecüāxaru āēxgacūmaxā nüxü nixu ga natanü. Rü 9,900 quíru naguxü i diērumü rü 990 quíru naguxü i úirugu naxuneta. ¹⁵Rü nūma ga Echequía rü ngixü inaxā ga gucūma ga diēru ga Tupanapatawa yexmacü rü gucūma ga diēru ga āēxgacüpatawa yexmacü. ¹⁶Rü yexgumarüxü ta ga Echequía rü guma Cori ya Tupanapataaru íāxwa rü norü naxpentüüwa nanade ga yema úiru ga nūmatama yéma nanucuchiréxü, rü Achíriaaru āēxgacūna nanaxā. ¹⁷Natürü woo yemaacü nanaxütanü ga Echequía ga yema Achíriaanearü āēxgacü nagu unetaxü, natürü nūma ga Achíriaanearü āēxgacü rü Yerucharéüwa nanamugüama ga wüxi ga namücü ga churaragüeru rü wüxi ga to ga āēxgacü ga poraxü namaxā ga muxüma ga norü churaragü. Rü Dáquiwa inaxīāchi nax Yerucharéüçax íyaxüāchixüçax. Rü yexguma Yerucharéüwa nangugügu, rü yema puchu ga maçpúnewa yexmaxüaru ngaicamawa nangugü, rü yéma nayachaxāchitanü nacüwawa ga yema nama ga Yauxchiruchicawa nadaxü. ¹⁸Rü ñuxüchi āēxgacü ga Echequíacax nangemagü nax namaxā yanadexaxüçax. Natürü nūma ga

āēxgacü rü tama yéma naxü. Rü nachicüxü yéma nanamugü ga Eriaquí ga Ichía nane ga āēxgacüpatamaxā icuácü, rü Chéna ga āēxgacüaru poperagüna daucü, rü Yoá ga Ácha nane ga āēxgacüaru ngüxēēruxü ixícü. Rü yéma naxí nax yema Achíriaanecüāxgūmaxā yanadexagüxüçax. ¹⁹Rü nūma ga yema Achíriaanearü churaragüeru rü ñanagürü nüxü: —iNamaxā nüxü pixu ya Echequía i torü āēxgacüaru ore i ñaxü: “¿Cuma nagu curüxīnūgu rü tá nangexma i texé cuxü nax ípoxüxü i choxmexwa?

..... ³³Rü dücax, rü natanüwa ga guxüma ga yema togü ga nachixüanegü çrü ngexürüüxü ga yema nachixüanegüaru tupanagü rü napora nax Achíriaanearü āēxgacümexēwa ínapoxüāxü? ³⁴¿Rü ngexügü nixí i ngēma tupanagü i Amácüāxaru, rü Arüpácüāxaru, rü Cheparabáicüāxaru, rü Énacüāxaru rü Íbacüāxaru? Rü yema tupanagü çrü nüxü natauxchaxü yixixü ga āēxgacü ga Achíriaanecüāxmexēwa nax ínanguxuchixēēāxü ga íane ga Chamária? ³⁵¿Rü ngexürüüxü nixí ga yema tupanagütanüwa ga nachixüanexü ípoxüxü naxmexwa ga Achíriaanearü āēxgacü? ¿Rü tüxcüü i ñuxma i nagu perüxīnüexü rü Cori ya Tupana tá yixixü ya ínapoxücü ya Yerucharéü?” ñaxü ga torü āēxgacü! —ñanagürü ga yema Achíriaanearü churaragüeru.

.....

³⁷Rü yexguma ga Eriaquí ga āēxgacüpatamaxā icuácü rü Chéna ga āēxgacüaru poperagüna daucü rü Yoá ga āēxgacüaru ngüxēēruxü ixícü rü

nanaxĩxãchiãxëgü rü nügü narügáutechirugü. Rü ãëxgacü ga Echequífaxũtawaxã naxĩ nax namaxã nüxũ yanaxugüexũcãx ga yema Achíríaanearü churaragüeruarü ore.

Yudáane rü tama

Chenaquerímëxëgu nangu

19 ¹Rü yexguma yemaxũ naxĩnügü ga guma ãëxgacü ga Echequífa rü nügü narügáutechiru. Rü norü ìxãchiãëmaxã nagu nicux ga wüxi ga naxchiru ga yaxcũxũ rü témũxũ rü yemaacü Tupanapatawaxã naxũ rü yémaxayayumüxë. ²Rü nümaxã ga ãëxgacü rü nanamuga Eriaquí, rü Chéxna, rü ñuxre ga chacherdótegü ga rüyamaegũxũ nax nümagü rü ta naxchiru ga yaxcũxũ rü témũxũgü yaxcũxũcãx. Rü yemaacü orearü uruxũ ga Ichaífaxũtawaxã nanamugü nax namaxã nüxũ yanaxugüexũcãx i ngëmaxã guxchaxũ. ³Rü Ichaífa ga Amú nanemaxã nüxũ nixugüe ga ãëxgacüarü ore rü ñanagürügü: —Ñuxmaxã rü wüxi i taxũmaxã i ãücũmaxũwaxã tangexmagü, rü tórü uanügü rü tomaxã naguxchigagü rü toxũ nacugüe. Rü poraãcũ ngũxũ tingegü ñomaxã wüxi i ngexũ i nguxacũxũ rü turaxũrũxũ. ⁴Bexmaxã Cori yaxã curü Tupanaxã rü marü nüxũ naxĩnũ i ngëmaxã ore i nüxũ yaxuxũ i ngëmaxã Achíríaanearü churaragüeruxã Tupanaxã yaxã maxũcũmaxã yaguxchigaxũ. Chierũna napoxcuãxgu yaxã curü Cori yaxã Tupanaxã naxcãx i ngëmaxã ore i nümaxãmaxã nüxũ naxĩnũxũ. Rü ngëmaxãxã chanaxwãxã i toxcãx cuyumüxë nax ìtayaxũgũxũ —ñanagürügü. ⁵⁻⁶Rü yexgumaxã Ichaífa nüxũ ñnügü yaxã yema

ore rü ñanagürü: —i ãëxgacü yaxã Echequífaxãmaxã nüxũ pixu rü Tupanaxã rü ñanagürü! “iTaxũ i cumuũxũ naxcãx i ngëmaxã ore i chixexũ i chauchigaxã nüxũ yanaxugüexũ i ngëmaxã norü duũxũgü yaxã yimã Achíríaanearü ãëxgacü! ⁷Rü dũcãx, chomaxã rü tá nüxãxã chanaxgũxëxë i wüxi i guxchaxũ i ore i tá naxchixũanecãx natãegũxëxëxũ nax ngëxmaxã yaxãxgũaxũcãx” —ñanagürü. ⁸Rü nümaxã ga yema Achíríaanearü churaragüeru yaxã Echequífaxũ ãxũnëxũ rü nüxũ nacuãchigaxã ga gumã norü ãëxgacü ga Chenaquerü rü marü ñnaxũxũxũ ga ñane yaxã Dãquíwaxã rü ñane yaxã Dínawaxã naxũxũ. Rü yemacãx yaxã yema churaragüerü rü natãegu yaxã Yerucharéũwaxã, rü norü ãëxgacü yaxã Chenaquerü ñyexmaxũwaxã naxũ yaxã Dínawaxã. ⁹⁻¹⁰Rü nümaxã ga ãëxgacü yaxã Chenaquerü rü yémaxã nüxũ yaxãxĩnũchigaxã rü ãëxgacü yaxã Tirãcaxã ga Etiopíaanecũãx rü naxcãx ñnayagoõchichaxã. Natürü nümaxã ga ãëxgacü yaxã Achíríaanecũãx yaxã Chenaquerü rü wenaxarü norü duũxũgũxũ namuamaxã nax Yudáanecũãxarü ãëxgacü yaxã Echequífaxũtawaxã nangegũaxũcãx yaxã poperaxã ga ñnaxũ: “iTaxũ i cugü cuwomüxëxëxũ yaxã curü Tupanaxã yaxã nüxãxã curüyoeçü! Rü nümaxã cumaxã nüxũ nixu yaxã yimaxã ñane yaxã Yerucharéũ rü taxũtãmaxã choxmëxgu yaxã nanguxũ, natürü doramare nixi i ngëmaxã. ¹¹Cumaxã rü marü nüxũ cucuãchigaxã yaxã yemaxã naxũgũxũ yaxã tochixũanearü ãëxgacügü yaxã namaxã yaxã guxũmaxã yaxã yemaxã togü yaxã naxchixũanegü yaxã nadaixũ. ¿Rü ñuxãcũ i cumaxã i nagu curũxĩnũxũ yaxã taxũtãmaxã

choxmexgu nax cunguxú? ¹²Rü yema nachixüanegü ga Gocháü, rü Aráü, rü Rechépa rü ga duüxügü ga Betedécüãx ga ñane ga Terachárawa maxëxü, rü yema norü tupanagü rü tama ínanapoxügü ga yexguma tórü oxigü nadajxgu. ¹³¿Rü ngexügü yixixü i ñuxma ga yema norü ãëxgacügü ga guma ñanegü ga Amáx, rü Arupáx, rü Cheparabáiü, rü Éna rü Íba?” ñanagürü ga yema poperagu ümatüxü. ¹⁴Rü yexguma Echequía nayaxuxgu ga yema popera ga Achíriaanearü ãëxgacüarü duüxügü yéma ngegüxü, rü nüxü nadaumatü. Rü ñuxüchi Tupanapatagu naxücu rü yexma Tupanapexegu nayaxü. ¹⁵Rü ñaäcü yéma nayayumüxë: “Pa Corix, Pa Torü Tupana i Nua Daa Cupataarü Aixepewa i Nachica i Üünexüwa Ngëxmaxex, rü cuxicatama nixí ya Tupana i norü yora quixixü i guxüma i nachixüanegü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü. Rü cumatama cunaxü ga daxügüxü ga naane rü ñoma ga naane. ¹⁶iChoxü nadawenü, Pa Corix, rü choxü irüxínü! iRü nüxü naxínü i ngëma ore i ngëma ãëxgacü i Chenaquerí nua chauxütawa muxü! Rü guxüma i ngëma norü oregüwa rü cumaxá naguxchiga, Pa Tupana ya Maxücüx. ¹⁷Rü aixcüma nixí, Pa Corix, Pa Tupanax, ga yema nüxcümaxüxü ga ãëxgacügü ga Achíriaanecüãxgü ga nadaiäcuãxü ga nachixüanegü rü napuxüãxü ga norü naanegü. ¹⁸Rü yema nachixüanegüarü tupanachicünaãgü, rü nüxü ínanagu, yerü yema tupanachicünaãgü ga duüxügü nutawa rü naigüwa ügüxü rü tama aixcüma curüxü tupanagü nixí. Rü yemaçax nixí

ga nüxü nagu napogüexü rü ínaguaxü. ¹⁹Rü ñuxmax, Pa Corix, Pa Torü Tupanax irü ngëma Achíriaanecüãx i ãëxgacümexëwa toxü ínaguxüxëxë nax ngëmaäcü guxü i nachixüanegü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü nüxü cuãxgüxüçax nax cuxicatama yixixü nax Tupana quixixü!” ñanagürü ga norü yumüxëwa. ²⁰Rü yemawena nüma ga Ichaía rü Echequíaçax yéma namuga rü ñanagürü: “Nüma ya Iraéanecüãxgüarü Tupana rü ñanagürü cuxü: ‘Marü cuxü nüxü chaxínü i curü yumüxë nachiga i Achíriaanearü ãëxgacü’, ñanagürü. ²¹Rü ñaa nixí i ngëma ore ga Cori ya Tupana nüxü ixuxü naxçax i ngëma Achíriaanearü ãëxgacü: ‘Düçax, Pa Chenaqueríx, rü yima Tupanaarü ñane ya Yerucharéüçüãx rü tama cuxü namüë. Rü ñoma wüxi i pacü cuxü cugüxürüxü tá cuxü nacugüe i ngëxguma nüxna quixügachigux. ²²¿Rü texémaxá nixí i cuguxchigaxü rü cunuxü? ¿Rü texémaxá nixí i quipuraxü rü cunuxetüxü? Rü cumaxá nüxü chixu rü chomaxá nixí i cunuxü i choma i Iraéanecüãxgüarü Tupana ya üünecü’”, ñanagürü.

.....

³²Rü Tupana rü Echequíaxütawa namuga rü ñanagürü: “Ñaa nixí i choriü ore i ngëma Achíriaanecüãxgüarü ãëxgacüchiga: ‘Rü taxütáma Yerucharéügu naxücu rü bai ya wüxi ya naxne tá inamaxü. Rü norü churaragü rü taxütáma norü poxüruümaxá ngëma nangugü, rü taxúnetáma ya toxóone naxtapüxgu nanguxgü nax yimawa naxígüxüçax. ³³Rü yematama nama ga noxri nagu ne naxüxügutama tá natáegu

rü taxütáma nagu naxücu ya daa ñane. Rü choma ya Tupana, rü ngëma nixí i chorü ore i cumaxã nüxü chixuxü. ³⁴Rü chomatama tá nüxna chadau ya daa ñane rü tá íchanapoxü erü nüxü changechaü ya chorü duü ya Dabí, rü chayanguxëxë i ngëma nüxü chixuxü”, ñanagürü. ³⁵Rü yematama chütaxügu rü wüxi ga daxücüãx ga Tupanaarü orearü ngeruxü rü nanadai ga 185,000 ga churaragü ga Achíriaanecüãx. Rü yexguma yangunegu rü guxüma nayue. ³⁶Rü yemawena ga nüma ga Chenaquerí ga Achíriaanearü ãëxgacü rü ñnayachaxáchi ga Yerucharéücüãxmaxã nügü nax nadaïxchaüxü. Rü norü ñane ga Nínibecax natáegu. ³⁷Rü wüxi ga ngunexügu ga yexguma norü tupana ga Nírupatawa nüxü yacuaxüüyane, rü nanegü ga Adameré rü Chareché rü yéma naxí rü nayamaxgü. Rü nümagü rü Araráanewa nabuxmü. Rü yemawena rü Chenaquerí nane ga Echaradóü nachicüxü ãëxgacüxü ningucuchi.

Echequía rü nidaxawe natürü Tupana rü naxcax nayataanexëxë

20 ¹Rü nüma ga Echequía rü poraäcü nidaxawe. Rü yemacax ga orearü uruxü ga Ichaía ga Amú nane, rü ñnayadau, rü ñanagürü nüxü: —Cori ya Tupana rü ñanagürü cuxü: “Ëcü inamaxã idexa i cuxacügüx, rü namaxã nüxü ixu nax ñuxäcü tá cuwena namaxëxü! Erü ñuxma rü taxütáma cuxcax nitaane, rü tá cuyu”, ñanagürü. ²Rü nüma ga Echequía rü nadixeguáchi rü íxtpäguama nabuenü rü ñaäcü nayumüxë: ³—Pa Corix, Pa Tupanax, rü cuxü chacaxü nax nüxna

cucuãxáchixücax nax ñuxäcü cuxcax chapuracüxü rü guxüguma chanaxüxü ga yema cuma namaxã cutaãxëxü —ñanagürü. Rü yema ñaxguwena rü ñuxüchi poraäcü naxaxu. ⁴Rü naxüpa ga Ichaía nax íxüxüxü naãxtüwa ga guma ãëxgacüpata, rü nüma ga Cori ya Tupana rü Ichaíamaxã nidexa rü ñanagürü nüxü: ⁵—iWena íyadau ya Echequía ya chorü duüxügiarü ãëxgacü ixücü! iRü namaxã nüxü ixu: “Rü choma ya nüxcümaäcü ga curü oxí ga Dabíarü Tupana rü marü cuxü nüxü chaxínü i curü yumüxë, rü nüxü chadau i cuxgüxüetü nax cuxaxuxü! Rü choma rü tá cuxcax chayataanexëxë rü tomaepüx i ngunexüguwena rü tá marü ícurüda rü tá chopatawa cuxü. ⁶Rü cuxü tá chanaxüinagü i 15 ya taunecü nax cumaxüxü. Rü choma rü tá cuxü íchapoxü rü tá íchanapoxü ya yima ñane ya Yerucharéü nüxna i ngëma Achíriaanecüãxarü ãëxgacü. Rü ngëmaäcü chanaxü erü nüxü changechaü ya chorü duü ya Dabí rü chayanguxëxë i ngëma nüxü chixuxü” —ñanagürü ga Tupana. ⁷Rü Ichaía rü nanamu nax naxügiãxü ga wüxi ga íguchara. Rü yemamaxã nanachagü ga yema ínataixnaãxüwa ga ãëxgacü. Rü yemaacü naxcax nitaane. ⁸Rü nüma ga Echequía rü Ichaíana naca rü ñanagürü: —¿Taxacürü cuaxruüwa tá nixí i nüxü chacuáxü nax Cori ya Tupana chaxcax yataanexëxü, rü tomaepüx i ngunexüguwena rü napatawa tá nax chaxüxü? —ñanagürü. ⁹Rü nüma ga Ichaía rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Ñaa tá nixí i ngëma cuaxruxü i nüma ya Cori ya Tupana tá cuxna äxü nax

nawa nüxũ cucuáxũcax rü aixcüma tá nayanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã inaxunetaxũ: ¿Cunaxwaxe i ùaxcüpechita rü 10 i wüye nax naxĩnagũxũ, rüexna 10 i wüye nax natáeguxũ? —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Echequía nanangãxũga rü ñanagürü: —Ngẽma ùaxcüpechita nax naxĩnagũxũ rü natauxcha, natürü ngẽma nügü nax natáeguxũ nixĩ i guxchaxũ —ñanagürü. ¹¹Rü yexguma nüma ga orearü uruxũ ga Ichaía rü Cori ya Tupanana naca, rü nüma ga Cori ya Tupana rü 10 ga wüye nanatáeguxẽxẽ ga ùaxcüpechita nawa ga yema Acáaarü ùaxcüarü ngugüruxũ ga ãëxgacüpatawa yexmaxũ.

**Echequía nanayaxu ga duũxũgü ga
Babiróniaanewa ne mugũxũ**

¹²Rü yema ngunexũgügu rü nüma ga Babiróniaanearü ãëxgacü ga Merodá-Baradáũ ga ãëxgacü ga Baradáũ nane ixĩcü, rü Echequíaxũtawana nanamugü ga ñuxre ga norü duũxũgü nax norü moxẽ yéma nangegũxũcax rü ãmare nüxna yaxãgũxũcax, yerü nüxũ nacuáchiga ga nax yadaxawexũ. ¹³Rü nüma ga Echequía rü meama nanayaxu ga yema ãëxgaciärü duũxũgü. Rü nüxũ nanawex ga guxũma ga norü yemaxũgü ga nüxũ yexmaxũ ga diërumü, rü úiru, rü pumarágü rü chĩxũ. Rü yexgumarixũ ta rü nüxũ nanawex ga naxnegüpataxũ, rü guxũma ga norü yemaxũgü ga yexma namaxã nanguxũxũ. Rü guxũma ga norü yemaxũgü ga ãëxgacüpatawa yexmagũxũ, rü nüxũ nanawex rü taxuxũma inicux. ¹⁴Rü yemawena ga nüma ga orearü uruxũ ga Ichaía rü ãëxgacü ga Echequíaxũtawana nax rü

nüxna nayaca rü ñanagürü: —¿Ngextã ne naxĩ i ngẽma yatügü i cuxũtawana ngugũxũ, rü taxacüxũ yixĩxũ i cumaxã yaxugũxũ? —ñanagürü. Rü nüma ga Echequía rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Ngẽma duũxũgü rü yaxũguxũ i nachixũane i Babiróniaanewa nixĩ i ne naxĩxũ —ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma ga nüma ga Ichaía rü ãëxgacüna naca rü ñanagürü: —¿Rü taxacü nixĩ ga nüxũ nadaugũxũ i nua cupatawa? —ñanagürü. Rü nüma ga Echequía rü nanangãxũ rü ñanagürü: —Nüxũ nadaugü i guxũma i ngẽmaxũgü i chopatawa ngẽxmaxũ. Rü guxũma nüxũ chawex rü taxuxũma ichicux —ñanagürü. ¹⁶Rü yexguma ga nüma ga Ichaía rü ñanagürü nüxũ: —iDücac, irüxĩnũ i ñaa ore i Tupana cuxcax nua muxũ! ¹⁷“Rü tá ñnangügü i ngunexũgü i nagu ngẽma Babiróniaanecüãx tá nadexũ i guxũma i ngẽmaxũgü ga curü oxigü daa ãëxgacüpatagu nutaquexexũ. Rü tá Babiróniawa nanana, rü taxuxũtáma nua nayaxũãchi. ¹⁸Rü woo ya cutaxagü rü ngẽma Babiróniaanewa tá tüxũ nagagü rü tá tüxũ nidegüpüxücharexe, rü ngẽmaãcü norü puracütanüxũxũ ãëxgacüpatagu tá tüxũ namugü” —ñanagürü. ¹⁹Natürü Echequía rü tama poraãcü naxoegaãxẽ yerü ñaxũgu narüxĩnũ: “Ñuxma nax chamaxũgu rü taxũtáma ngẽma nangupetü”, ñaxũgu narüxĩnũ. Rü yemacax Ichaíaxũ nangãxũga rü ñanagürü: —Chãuxcax name i ngẽma Tupanaarü ore i chomaxã nüxũ quixuxũ —ñanagürü. ²⁰Rü guxũma ga yema Echequíaarü puracü ga naxüxũ rü Yudáanecüãxaru ãëxgacügüaru

poperagu naxümatü. Rü ngéma nangox ga ñuxácü nax naxüãxü ga yema ñanearü dexápaxü ga taxüchixü rü wüxi ga dexámaxü ga ñanewa nadaxü.

Nayu ga Echequía

²¹Rü yexguma nayuxgu ga Echequía, rü nane ga Manaché rü nachicüxü Yudáanecüãxarü ãëxgacüxü ningucuchi.

Yudáanewa ãëxgacü nixí ga Manaché

21 ¹Rü nüma ga Manaché rü 12 ga taunecü nüxü nayexma ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu. Rü 55 ga taunecü ãëxgacü nixí ga Yerucharéüwa. Rü ngéga ga naé rü Echíba nixí. ²Natürü yema Manachécüma rü tama name ga Tupanapexewa. Rü nagu namaxü ga yema nacüma ga chixexü ga nagu naxixü ga yema duüxügü ga nüxcüma Cori ya Tupana Iraétanüxpexewa íwoxüxü. ³⁻⁵Yerü wena nayamexëëgü ga yema tupanenetagüarü ãmarearü guchicaxügü ga maxpúnetapexewa yexmagüxü ga nanatü ga Echequía nagu pogüexü. Rü wena ñanaxüxü ga Baáchicünaxãarü ãmaregüarü guchicaxü. Rü Iraéanecüãxarü ãëxgacü ga Acáxrüxü nanaxü ga wüxi ga Achérachicünaxã. Rü ñuxüchi nüxü nicuaxüxü ga üaxcü, rü tauemacü rü ëxtagü. Rü guma Tupanapatachiáwa rü nayaxüagü ga ãmaregüarü guchicaxü naxçax ga üaxcü, rü tauemacü, rü ëxtagü woo nüma ga Tupana rü nüxü nixu nax naxçaxicatama yixixü ga guma napata ga Yerucharéüwa. ⁶Rü naétü nanetama tüxü nigu nawa ga wüxi ga yema tupanenetachicünaxãarü

ãmarearü guchicaxü. Rü nagu namaxü ga yuü ga naãxëgüçax nawa ingemaxü, rü yuü ga nawa nüxü icuáxü ga ëxüguxü. Rü duüxügümaxã nanaxunagü nax nangüexüçax ga yuü rü nax nangüexüçax nax ñuxácü duüxëxü nachixexëëgüxü rü tüxü nangoxgüxü. Rü yemaacü poraãcü chixexü naxü ga Tupanapexewa rü yemaçax poraãcü namaxã nanu ga Tupana.

.....

¹⁶Rü yema chixexüétüwa rü nüma ga Manaché rü yexera chixexü naxü ga Tupanapexewa yerü nanamu ga duüxügü ga Yudáanecüãx nax nümagü rü ta yema chixexü naxügüçax. Rü nüma ga Manaché rü muxema ga duüxëgü ga taxuxüma ga chixexü ügüxe rü tüxü nadai ga Yerucharéüwa. ¹⁷Rü ngéma tama ñaa poperawa ngóxü i Manachéchiga rü guxüma ga norü puracü ga naxüxüchiga rü norü pecáduchiga, rü Yudáanecüãxarü ãëxgacügüarü poperagu naxümatü. ¹⁸Rü yexguma nayuxgu ga Manaché, rü napata ga Úchawa yexmaneãxtügu nanatãgü. Rü yemawena rü nane ga Amóü rü nachicüxü ãëxgacüxü ningucuchi.

Yudáanewa ãëxgacü nixí ga Amóü

¹⁹Rü nüma ga Amóü rü nüxü nayexma ga 22 ga taunecü ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu. Rü taxre ga taunecü ãëxgacü nixí ga Yerucharéüwa. Rü naé rü Mechuremé nixí ga tümaéga, rü tümanatü rü Achúru ga Yóbacüãx nixí. ²⁰Natürü Tupanapexewa rü nachixe ga nacüma ga Amóü nanatü ga Manachécümarüütama.

.....

²⁵Rü ngëma tama ñaa poperawa ngóxũ i Amóũchiga rü guxũma ga norü puracü ga naxüxũchiga rü Yudáanecüãxaru ãëxgacügiarü poperagu naxümatü. ²⁶Rü yexguma nayuxgu ga Amóũ, rü napata ga Úchawa yexmaneãxtügu nanataxgü. Rü yemawena rü nane ga Yochía rü nachicüxü ãëxgacüxü ningucuchi.

Yudaanewa ãëxgacü nixí ga Yochía

22 ¹Rü nüma ga Yochía rü nüxũ nayexma ga 8 ga taunecü ga yexguma ãëxgacüxü yangucuchigu. Rü 31 ga taunecü ãëxgacü nixí ga Yerucharéüwa. Rü naé rü tümaéga rü Yedída nixí, rü tümanatü rü Bucácüãx nixí, rü Adaía nixí ga naéga. ²Rü nüma ga Yochía rü Tupanapexewa rü mexũ naxü. Rü nüxcümaũcü ga norü oxí ga Dabí nagu ixüxügu nixü. Rü taguma taxacüçax ñuxgu nüxna ínaxüxü ga yema nacüma ga mexũ. ³Rü yexguma marü 18 ga taunecü ãëxgacü yixígu ga Yochía, rü nüma rü Tupanapatawa nanamu ga norü poperaarü ümatüruxü ga Chapáũ ga Acharía nane ga Mechuráũ nataxa. Rü ñanagürü nüxü: ⁴—iËcü yéa chacherdótegüaru ãëxgacü ya Irichíaxütawa naxü rü namaxã nüxü ixu rü ngixũ nanutaquexe i ngëma diëru i duüxügü Tupanapatawa ngixũ ngecü rü íãxarü dauruügu ngixũ nutaquexecü! ⁵iRü ngëma diëru rü nüxna ngixũ naxã i ngëma duüxügü i Tupanapataarü mexëemaxã icuaxgüxü! Rü nümagü rü ngëma diërumaxã tá nüxü nayaxügütanü i norü puracütanüxü i Tupanapataarü mexëewa puracüexü —ñanagürü ga ãëxgacü ga Yochía.

.....

⁸Rü wüxi ga ngunexũ ga yexguma Tupanapataarü mexëë ínaxügüyane, rü nüma ga chacherdótegiarü ãëxgacü ga Irichía rü yexma nüxü inayangau ga Tupanaarü mugüpane ga nüxcüma iyarütaxuxü. Rü poperaarü ümatüruxü ga Chapáũxütawa nanange rü ñanagürü nüxü: —iDücax! Rü Tupanapatagu nüxü ichayangau i ñaa Tupanaarü mugüpane —ñanagürü. Rü Chapáũna nanaxã nax nüma nüxü nadaumatüxüçax. ⁹Rü yemawena rü nüma ga Chapáũ rü ãëxgacü ga Yochíamaxã nüxü nayarüxu rü ñanagürü nüxü: —Ngëma curü duüxügü, Pa ãëxgacüx, rü marü ngixü nanutaquexe i ngëma diëru i Tupanapatawa ngexmãxcü. Rü marü nüxna ngixü naxã i ngëma Tupanapataarü mexëewa puracüexümaxã icuaxgüxü —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga Chapáũ rü yexgumarüxü ta ãëxgacümaxã nüxü nixu rü chacherdóte ga Irichía rü nüxna nax naxããxü ga wüxi ga mugüpane ga Tupanapatagu nüxü iyangauxü. Rü ñuxüchi nüma ga Chapáũ rü ãëxgacüçax nüxü nadaumatü. ¹¹Rü yexguma ãëxgacü nüxü ínügu ga yema Tupanaarü mugü ga poperagu ümatüxü, rü poraäcü naxoegaãxë rü nügu narügáutechiru. ¹²⁻¹³Rü yexgumatama ga nüma ga ãëxgacü rü nanamu ga Chapáũ rü Irichía, rü Aicáũ ga Chapáũ nane rü Abúru ga Micaía nane rü Achaía ga norü ngüxëeruxü, rü ñanagürü nüxü: —iËcü, Cori ya Tupanana peyacaxa chauégagu rü Yerucharéüçüãx i duüxügüégagu rü guxũma i Yudaanecüãxégagu nax tüxü nüxü nacuaxëëxüçax i norü ore i ñaa popera i

nüxü ipeyangaxüügu ümatixü! Erü ngürüächi ya Cori ya Tupana rü tamaxã nanu yerü ga tórü oxigü rü tama naga naxínüe i ngëma ñaa poperawa nüxü yaxuxü, rü tama nagu namaxë i ngëma ñaa poperagu ümatixü —ñanagürü ga äëxgacü ga Yochía. ¹⁴Rü nüma ga Irichía, rü Aicáü, rü Abúru, rü Chapáü rü Achaía rü ngixütawa naxí ga yema orearü uruxü ga Úda ga Charúü naxmax. (Rü nüma ga Charúü rü Tíba nane nixí rü Arátaxa nixí. Rü nüma ga Ará rü chacherdótegüchiruarü dauruxü nixí.) Rü ngíma ga Úda rü wüxi ga ngexwacaxüü ga ítamügu ixächüü ga Yerucharéüwa. ¹⁵Rü yexguma ngíxna nacagüegu rü ngíma rü inangaxüga rü ngígürügü: —Ñaa nixí i norü ore ya Cori ya Iraéanecüäxgüarü Tupana rü ñanagürü i nümax: “iNamaxã nüxü pixu ya yimá nua pexü mugücü nax choxna peyacaxaxüçax! ¹⁶Rü choma i Cori ya Tupana rü nüxü chixu rü guxchaxü tá naxçax íchanguxëxë i ñaa nachica rü norü duüxügü yema popera ga äëxgacü nüxü daumatixü nüxü ixuxürüxü. ¹⁷Erü ngëma duüxügü rü choxna nixígachi rü norü tupananetagüçax pumára ínagu. Rü ngëmaäcü choxü nanuxëëgü namaxã i ngëma chixexü nax naxügüxü. Rü ngëmacax nixí i chanuxü namaxã ya daa ñane rü taxütáma icharüngüxmüxü. ¹⁸⁻¹⁹Natürü tá nüxü charüngüxëxë ya yimá Yudáanecüäxarü äëxgacü ya nua pexü mugücü nax choxna peyacaxaxüçax. Rü chanaxwaxe i namaxã nüxü pixu i chorü ore, rü ñaperügü nüxü: ‘Marü nüxü chadau nax ñuxäcü chauga cuxínüxü i ngëxguma chorü orexü cuxínügux, rü ñuxäcü

cuxoégaãxë i ngëxguma poxcu namaxã chaxuegugu i ñaa ñane rü norü duüxügü i tá chadaixü, rü ñuxäcü cugü curügáutechiru rü cuxaxuxü i chopexewa. Rü ngëmacax i choma rü tá cuxü ichaxínü rü tá cuxü chariüngüxëxë. ²⁰Rü ngëmacax i ñuxmax nax ngëma cuxüügagu rü taxütáma chanadaiaçu ya daa ñane nax ngëmaäcü taãxëäcü cuyuxüçax rü naxütawa cunguxüçax i curü oxigü. Rü ngëmaäcü taxütáma nüxü cudaux i ngëma poxcu i namaxã tá chanapoxcuxü ya daa ñane’” —ñanagürü. Rü yema äëxgacüarü duüxügü ga Údaxütawa namugüxü rü nawoegu nax namaxã nüxü yaxugüexüçax ga yema Tupanaarü ngäxü.

23 ¹Rü yexguma ga nüma ga äëxgacü ga Yochía rü naxçax nangema ga guxüma ga äëxgacügü ga yaxguäxgü ga Yudáanewa rü ñane ga Yerucharéüwa yexmagüxü nax namaxã nangutaquexexüçax. ²Rü ñuxüchi nüma ga äëxgacü rü Tupanapatagu namaxã nangutaquexe ga guxüma ga yema duüxügü ga Yudáanecüäx rü Yerucharéücüäx rü ñanexacügücüäx ga duüxügü ga iyaxü, rü buxügü, rü chacherdótegü rü orearü uruügü. Rü nüma ga äëxgacü rü yéma napexewa tagaäcü nawa nangux ga yema popera ga Tupanapatagu nüxü iyangauxü ga Tupanaarü mugü nagu ümatixü. ³Rü yexguma yema poperaxü nadaumatüguwena ga äëxgacü rü ñuxüchi Tupanapataarü caxtaxütagu nayachi. Rü yéma Tupanapexewa nüxü nixu nax aixcüma tá naga naxínüxü rü nagu namaxüxü i ngëma norü mugü rü

ucuxēgü i ngēma poperagu ümatüxü. Rü guxüma ga duüxügü rü ta yemagutama narüxñüe.

**Yochía ínanawoxü ga
tupananchicünaxägü**

⁴Rü yexguma ga nüma ga ãëxgacü rü nanamu ga chacherdótegüarü ãëxgacü ga Irichía rü togü ga chacherdótegü rü ñaxarü dauruügü nax guma Tupanapatawa ínawoxüãxüçax ga guxüma ga yemaxügü ga Baáxü, rü Achéraxü, rü üaxcüxü, rü tauemacüxü rü ëxtagüxü namaxä nüxü yacuaxüügüxü ga duüxügü. Rü nüma ga ãëxgacü rü nanamu ga Yerucharéüarü düxétüwa nax iyaguaxüçax ga ngatexü ga Chidóüwa. Rü ñuxüchi guma norü tanimaca rü Betélwa nanangegü.

.....

Yochía rü nanaxüchiga ga Üpetüchiga

²¹Rü nüma ga ãëxgacü ga Yochía rü duüxügüxü namu nax Cori ya norü Tupanaégagu naxüchigagüaxüçax ga Üpetüchiga yema popera ga mugüpanewa nüxü yaxuxürüxü. ²²Rü nüxíraxüxü ga Iraéanecüãxüarü ãëxgacügüga rü taguma yemaacü nanaxüchigagü ga Üpetüchiga. Rü woo nawena ga Yudáanecüãxüarü ãëxgacügü rü Iraéanecüãxüarü ãëxgacügü rü taguma yemaacü nanaxüchigagü. ²³Rü yexguma 18 ga taunecü ãëxgacü yixüxgu ga Yochía nixí ga naxunagiüãxü nax Cori ya Tupanaégagu naxüchigagüaxüçax ga yema Üpetüchiga ga Yerucharéüwa.

Yochía rü aixcüma Tupanaga naxñnü

²⁴Rü nüma ga Yochía rü inayanaxoxëxë ga yuü rü taxacü ga

ëxügüxüxü cuáxü. Rü yexgumarüxü ta inayanaxoxëxë ga yema tupananchicünaxägü ga wüxichigü ga ípatawa yemaxü rü guxüraxüxü ga yema tupananchicüarü yemaxügü ga duüxügü namaxä nüxü icuaxüügüxü ga Yudáanewa rü Yerucharéüwa. Rü yemaacü nanaxü ga Yochía yerü aixcüma naga naxñnü ga guxüma ga yema mugü ga chacherdóte ga Irichía Tupanapatawa nüxü iyanguaxü. ²⁵Rü naxüpa rü nawena ga Yochía rü nataxuma ga wüxi ga ãëxgacü ga naxrüxü aixcüma Cori ya Tupanacax táegüxü i guxüne ya norü maxünemamaxä, rü guxü i norü ínümaxä, rü guxü i norü poramaxä ngēma Moiché ümatüxü i mugüwa nüxü yaxuxürüxü.

.....

Nayu ga Yochía

²⁸Rü ngēma tama ñaa poperawa ngóxü i Yochíachiga rü guxüma ga norü puracü ga naxüxüchiga rü Yudáanecüãxüarü ãëxgacügüarü poperagu naxümatü.

.....

³⁰Rü yexguma Meguídugu nayuxguwena ga Yochía, rü norü ngüxëerüügü rü wüxi ga cáruyu Yerucharéüwa nanangegü ga naxüne. Rü yema nüma naxüxü ga naxmaxügü nayaxüchigü. Rü nüma ga duüxügü ga Yerucharéücüãxü rü Yochía nane ga Yoacáxü naxuneta. Rü nanatüchicüxü ãëxgacüxü nayangucuchixëgü.

Ãëxgacü nixí ga Yoacá ga Yudáanewa

³¹Rü 33 ga taunecü nüxü nayexma ga Yoacá ga yexguma ãëxgacüxü

yangucuchigu. Rū tomaepūx ga tauemacū ãëxgacū nixī ga Yerucharéūwa. Rū tūmaéga ga naé rü Amutára nixī. Rū Amutáranatū rü Yeremía ga Díxnacūāx nixī. ³²Natürü nacūma ga Yoacá rü poraācü nachixexūchi ga Cori ya Tupanapexewa yema norū oxigücūmarūūtama. ³³Rü nüma ga Equítuanecūāxaru ãëxgacū ga Necáu rü Yoacáxū niyaxu, rü ñane ga Dibáragu nanapoxcu ga Amáanewa nax tama ãëxgacū yixixūcax ga Yerucharéūwa. Rū nüma ga Necáu rü Yudáanecūāx ga duūxūgūxū namu nax nüxū naxütanūāxūcax ga 3,300 quíru naguxū ga diërumū rü 33 quíru naguxū ga úuru. ³⁴Rü ñuxūchi nüma ga Necáu rü Yochía nane ga Eriaquíxū naxuneta nax ãëxgacū yixixūcax nanatüchicūxü. Rü nanaxüchicūxü ga naéga rü Yoachífügu nanaxüéga. Rü guma naenexē ga Yoacá rü Equítuanewa nanaga rü yexma nayayu. ³⁵Rü nüma ga Yoachífü rü Necáuana nanana ga yema diërumū rü úuru ga naxcax ínacaxaxū nax duūxūgü nüxna naxāxūcax. Rü wüxichigü ga Yudáanecūāx ga duūxūgü rü nanaxütanü ga yema úuru rü diërumū ga ãëxgacū nagu unetaxū nax naxütanügüaxūcax.

Ãëxgacū nixī ga Yoachífü ga Yudáanewa

³⁶Rü 25 ga taunecü nüxū nayexma ga Yoachífü ga yexguma ãëxgacūxū yangucuchigu. Rū 11 ga taunecü ãëxgacū nixī ga Yerucharéūwa. Rū naé rü Chebúda tixī rü tūmanatü rü Pedaía ga Rúmacūāx nixī. ³⁷Natürü nacūma ga Yoachífü rü poraācü Cori ya Tupanapexewa nachixe norū oxigücūmarūūtama.

Babiróniaanearü ãëxgacū ga Nabucudonochó rü nanapu ga Yerucharéū

24 ¹Rü yexguma Yoachífü Yudáanewa ãëxgacū yixixgu, rü nüma ga Babiróniaanearü ãëxgacū ga Nabucudonochó rü Yudáanegu nachocu nax yapuaxūcax ga norū ñane ga Yerucharéū. Rü nüma ga Yoachífü rü tomaepūx ga taunecü Nabucudonochómexēwa nayexma rü nüxū nanaxütanü ga yema taxū ga diëru ga naxcax ínacaxaxū. Natürü ga yixcamaxūra rü togu narüxñü rü yemacax Nabucudonochómaxā nanu rü tama nanaxütanü ga yema diëru. ²Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü Yoachífücax yéma nanamugü ga muxūma ga ngítaaxgūxū ga Cadécüāxgü, rü Chíríaanecüāxgü, rü Moátanüxūgü, rü Amóütanüxūgü nax nachixexēgüaxūcax ga norū ñane, yema Cori ya Tupana norū oreatü uruūgüaxwa nüxū yaxuxürüxū. ....

⁵Rü nangexma i tama ñaa poperawa ngóxū i Yoachífüchiga rü guxūma ga norū puracü ga naxüxūchiga. Rü ngēma rü Yudáanecūāxaru ãëxgacügüarü poperagu naxümatü. ⁶Rü yexguma nayuxgu ga Yoachífü rü nane ga Yoaquífü nachicūxü ãëxgacūxū ningucuchi. ....

⁸Rü nüma ga Yoaquífü rü 18 ga taunecü nüxū nayexma ga yexguma ãëxgacūxū yangucuchigu. Rū tomaepūx ga tauemacū ãëxgacū nixī ga Yerucharéūwa. Rū naé rü Neúcha nixī ga tūmaéga. Rū tūmanatü rü Yerucharéücūāx nixī rü Enatáü nixī ga

naéga. ⁹Natürü nacüma ga Yoaquíü rü poraäcü nachixexüchi ga Cori ya Tupanapexewa yema nanatücümarüütama. ¹⁰Rü yema ngunexügüga rü Babiróniaanearü äëxgacü ga Nabucudonochó rü nanamu ga norü churaragü nax Yerucharéüçax íyaxüächixüçax nax nüxü ínachomaeguächixüçax rü yapugüaxüçax. ¹¹Rü yexguma marü nüxü ínachomaeguächigu nax yapugüaxüçax ga guma íane ga Yerucharéü rü yéma nangu ga nüma ga Nabucudonochó. ¹²Rü yexguma nüma ga Yoaquíü ga Yudáanecüäxaru äëxgacü rü wüxigu tümamaxã ga naé, rü norü churaragüerugü, rü norü ngüxëëruügü, rü togü ga äëxgacügü, rü Babiróniaanearü äëxgacüna nügü nana. Rü nüma ga yema Babiróniaanearü äëxgacü rü ínanayauxü. Rü yexguma

yema ngupetüxgu rü 8 ga taunecü ninge nax äëxgacü yixüü ga Nabucudonochó. ¹³Rü yemawena ga nüma ga Nabucudonochó rü nanade ga guxüma ga diëru ga Tupanapatawa yexmaxü, rü guxüma ga diëru ga äëxgacüpatawa yexmaxü yematama Tupana naxueguxürixü. Rü nagu napogü ga guxüma ga Tupanapataaru yemaxügü ga úirunaxçax ga Iraéanecüäxaru äëxgacü ga Charumóü üxü. ¹⁴Rü ñuxüchi tüxü nigagü ga guxãma ga Yerucharéücüäxgü ga äëxgacügü rü churaragü ga yexeraäcü nüxü icuáxe, rü guxema taxacüaru üxü icuáxe, rü guxema fiérumaxã taxacü íxüxüümügüxe. Rü yemaacü 10,000 wa tangu ga guxema tüxü ínayauxüxë. Rü guxema yexeraäcü i ngearü diëruäxgüxexicatama yéma tayaxügü. ....

I CRÓNICAS

(Nüxíraxüxü i popera i wenaxarü ãëxgacügüchigaxü ümatüxü)

.....

Cháu rü nanegü rü daigu nayue

10 ¹Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü Iraéanecüãxgüçax ínayaxüãchi. Rü ma xpúne ga Yibóagu nügü nadai. Rü muxüma ga Iraéanecüãxgü yexma nayue rü yemaçax Piritéutanüxügüchaxwa nibuxmü. ²Rü yexguma ga nüma ga Piritéutanüxügü rü Chaúwe rü nanegüwe nangëgü, rü nanadai ga Chaú nanegü ga Yonatáü rü Abinadá rü Maquichúa. ³Rü yemawena rü Chaúçax nibuxmü rü yema würamaxã ixãxnexü rü Chaúmaxã namexchinügü rü poraãcü nanapixëëgü. ⁴Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü yema norü poxüruüxü ñanagürü: —iNayaxu i ngëma curü tara rü ngëmamaxã choxü nacaná! Erü tama chanaxwaxe i choxü ngüxü ningexëëgü i yea duüxügü i tama Tupanaaxü yaxögüxü —ñanagürü. Natürü nüma ga guma norü poxüruxü rü tama nanacanápacütüüchaü yerü namuü. Rü yexguma ga nüma ga Chaú rü nanayaxu ga norü tara rü nümatama

nagu nügü nanguxëxë. ⁵Rü nüma ga guma norü poxüruxü rü nüxü nadau ga nax nayuxü ga Chaú rü yemaçax ga nüma rü ta nügütama norü taragu nügü nanguxëxë rü nayu. ⁶Rü yemaacü nixí ga nayuxü ga Chaú rü nanegü rü guxüma ga natanüxügü. ⁷Rü guxüma ga yema togü ga Iraéanecüãx ga guma ma xpúnearü tuächigu ipeaxü, rü yexguma nüxü nadaugüga ga nax yabuxmüxü ga Chaúarü churragü rü marü nax nayuxü ga Chaú rü nanegü, rü yexguma ga nüma ga yexma ächiügüxü rü ínachoxü nawa ga guma ñanegü rü nüma rü ta nibuxmü. Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü yéma nangugü rü yexma naxächüügü nagu ga guma ñanegü. ⁸Rü yexguma nügü nadaixgu wenaxarü moxüãcü rü nüma ga Piritéutanüxügü rü yema nügü ínadaixüwa naxí nax tüxü yadexenegüxüçax ga guxema yuexe. Rü yexma Chaúxü rü nanegüxü nayangaugü ga yexma yuexü nagu ga guma ma xpúne ga Yibóa. ⁹Rü nüma ga Piritéutanüxügü rü Chaúxü ínacuxüxüne

rü nanade ga naxne. Rü nayadaerugü rü nayangegü ga naeru rü naxnegü. Rü ñuxüchi guxüma ga Piritéutanüxügüarü ñanegüwa norü tupanachicünaxãpatawa duñxügümaxã nüxü nixugüetanü ga nachiga ga marü nax nayuxü. ¹⁰Rü ñuxüchi ga guma naxnegü, rü nüma ga Piritéutanüxügü rü norü tupanagüchicünaxãpataxügu nayanu. Rü yema naeru rü norü tupana ga Dagóüarü tupaucaarü ñtapüxgu nayacho. ¹¹⁻¹²Rü guxüma ga yema Iraéanecüãxgü ga ñane ga Yabécüãx ga Garaáxanewa yexmane, rü yexguma nüxü nacuãxgügu ga yema Piritéutanüxügü Chaúmaxã ügüxü, rü guxüma ga yema yatügü ga tama muüewaxexü rü wüxigu nügümaxã nagu narüxínüe nax yadeaxüçax ga yema Chaúxüne rü nanegüxüne. Rü Yabéwa nanana. Rü yexma nixí ga nataxgüaxü ga yema naxünegü natüügu ga wüxi ga castaña. Rü yemawena 7 ga ngunexü naxauree. ¹³⁻¹⁴Rü yemaacü nixí ga nayuxü ga Chaú nagagu ga yema chixexü ga naxüxü. Yerü nüma ga Chaú rü tama Tupanaga naxínü rü ñuxüchi yuüxü ga ëxügüxü cuáxüna nayaca. Rü tama nüxna naca ga Tupana. Rü yemagagu nixí ga nüma ga Tupana ga nayuxëãxü rü Ichaí nane ga Dabíxü naxunetaxü nax nüma Iraéanecüãxgüarü ãxgacü yixíxüçax.

Dabíxü naxunetagü nax

Iraéanecüãxgüarü ãxgacü yixíxüçax

11 ¹Rü guxüma ga Iraéanecüãxgüarü ãxgacügü rü nangutaquexegü rü ñane ga Ebróüwa naxí rü Dabímaxã narüdexagü. Rü

Dabíxü ñanagürügü: —Toma rü cutanüxütama tixígü. ²Natürü woo yexguma tóru ãxgacü yixíxgu ga Chaú, natürü cuma nixí ga tóru churaragümaxã icucuáxü ga yexguma tóru uanügümaxã nügü nadaixgu. Rü ñuxmachi nüma ya Cori ya curü Tupana rü cumaxã inaxuneta nax cuma yixíxü i tomaxã icucuáxü nax torü ãxgacü quixíxüçax —ñanagürügü. ³Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanapexewa natanüxüga naxínü. Rü nümagü rü Dabíxü chíxümaxã nabaerugü nax Iraéanecüãxgüarü ãxgacü yixíxüçax. Yerü yemaacü nixí ga Tupana ga Chamuémaxã nüxü yaxuxü.

Dabí rü nanapu ga yema norü uanügüarü dauxütaechica ga maxpüne ga Chióüwa yexmaxü

⁴Dabí rü guxüma ga yema Iraéanecüãxgüarü ãxgacügü rü Yerucharéüwa naxí. Rü guma ñane rü Yebúgu nixí ga naéga ga noxri yerü yema naanegu nixí ga naxächüügüxü ga Yebútanüxügü. ⁵Natürü nüma ga yema Yebútanüxügü rü Dabína nanachüxgü rü ñanagürügü: —Cuma rü taxuacüma nuxã cuxücu —ñanagürügü. Natürü nüma ga Dabí rü nanapu ga yema dauxütaechica ga maxpüne ga Chióüwa yexmaxü. Rü yexguma marü napuãguwena rü nügügu nanaxüéga. Rü ñuxma rü Dabíarü ñane nixí i naéga. ⁶Rü naxüpa ga nax napuãxü ga yema nachica rü nüma ga Dabí rü ñanagürü: —Rü yíxema tüxíra naxçax íyagoõchixe i ngëma Yebútanüxügü rü yíxema tá tixí ya chorü churaragüarü ãxgacüxü tüxü

chaxunetaxe —ñanagürü. Rû Yoá ga Charabía nane nixí ga nüxíra Yebútanüxügüçax íyagoöchicü rü gumaxü naxuneta ga Dabí nax norü churaragüarü äëxgacü yixíxüçax. ⁷Rü yemawena ga nüma ga Dabí rü yema dauxütaechicagu naxächíü, rü yemaçax nixí ga Dabíarü İanemaxâ naxügüäxü.

⁸Rü nüma ga Dabí rü nayaxüama ga guma İane nacüwawa ga yema dauxütaechica. Rü yoxni ga Yoá rü nayamexëxë ga guma naigü ga Yerucharéüarü İgü ga nagu İnapogüexüwa. ⁹Rü yemaacü ga Dabí rü guxüwama nanguchiga nax naporaxüchixü. Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngëxmacü rü naxütawa nayexma.

.....

Dabí rü nagu narüxínü nax Yerucharéüwa nangeaxü ga yema baú ga Tupanaarü mugü nawa yexmaxü

13 ¹Rü nüma ga Dabí rü nangutaquexë namaxâ ga yema norü churaragüerügü rü capitáüügü nax norü ucuxëgüçax İnacaxaxüçax. ²⁻³Rü yemawena rü guxüma ga yema İraéanecüäxgü ga yexma ngutaquexëgüxüxü ñanagürü: —Ngëxgumachi perü me yixíxgu i pemax rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü natauxchaxëëägu, rü name nixí i naxçax tangema i guxüma i tatanüxügü i İraéanewa ngëxmagüxü rü chacherdótegü rü Lebítanüxügü i norü İanewa rü norü naanewa ngëxmagüxü. İRü ngíxâ nüxna taxu nax nümagü rü ta tüxü nangüxëëgüxüçax, nax nua nangegüxü i ngëma baú i Tupanaarü

mugü nagu ixüçuchixü! Yerü yexguma Chau äëxgacü ixíxgucürüwa rü nüxü İtarüngümae ga yema baú —ñanagürü. ⁴Rü guxüma ga yema duüxügü rü norü me nixí nax yemaacü naxügüäxü. Yerü yema ore ga Dabí nüxü ixuxü rü naxçax rü name.

.....

Dabí rü Lebítanüxügüxü namu nax Yerucharéüwa nangegüaxüçax ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü

15 ¹Rü nüma ga Dabí rü duüxügüxü namu nax yema nüma İnaxâpataxügu náı ya napatagü yexma nüxü naxügüxüçax. Rü yexgumarüxü ta nanamu nax naxügüaxüçax ga wüxi ga yexwacaxüne ga İpata ga naxchirunaxçax nax yéma nayexmaxüçax ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixü. ²Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü İnaa ore İnaxü rü ñanagürü: “Rü ngëxguma ngexwacaxüne ya napatawa penangexgu i ngëma baú i Tupanaarü mugü nagu ixüçuchixü rü Lebítanüxüxicatátama nixí i ngëma yangëgüxü. Erü nümagü nixí i woetama Tupana nüxü unetaxü nax guxügutáma ngëma puracü naxügüxüçax”, ñanagürü. ³Rü İñuxüchi nüma ga Dabí rü Yerucharéügu nanangutaquexëxë ga guxüma ga İraéanecüäxgü nax yemaacü yexwacaxüne ga napatawa nangegüaxüçax ga yema baú ga Tupanaarü mugü nagu İxü.

.....

16 ¹Rü yema baú ga Tupanaarü mugü nagu İxü rü nawa nanangëgü ga guma İpata ga

naxchirunaxçax ga Dabí woetama yemaçax üxüne. Rü ñuxüchi nüma ga Dabí rü chacherdótegüxü namu nax yéma Tupanapexewa ínaguaxüçax ga âmaregü ga naxünagü rü pumáragü ga duüxügü yéma naxü nax Tupanaxü namaxã nangüxmüxëëgüxüçax. ²Rü yexguma marü nüxü nachauegu nax Tupanaçax âmare ínaguxü, rü nüma ga Dabí rü Tupanaégagu mexü norü duüxügümaxã naxuegu. ³Rü ñuxüchi ga Dabí rü guxüma ga Iraéanecüãxgü ga yatüxü rü ngexü rü tüxü nayanu ga wüxi ga paü rü naétü ga taxre ga to ga paü ga maixcuraxü.

.....

Wiyaeäcü Tupanana moxë naxã ga Dabí

⁷Rü yema ngunexügu nixí ga Dabí noxri Acháxü rü namücügüxü namuxü nax wiyaeäcü Tupanana moxë naxãgüxü namaxã ga ñaa wiyae: ⁸“iMoxë nüxna pexãgü ya Cori ya Tupana! iRü guxüwama nüxü pixuchiga! iRü guxüma i nachixüanecüãxgümaxã nüxü pixu i ngëma mexügü i pexçax naxüxü! ⁹iRü perü wiyaeümaxã nüxü picuaxüxügü! iRü pegümaxã nüxü pixu i ngëma taxü i mexügü i naxüxü! ¹⁰iRü pegü namaxã picuaxüxügü ya yimá üüncü! Rü pema nax naxçax pedaugüxü irü petaãxëgü! ¹¹iRü naxçax pexí ya Cori ya Tupana rü norü poraçax pedaugü! iRü guxüguma norü ngüxëçax ípeca! ¹²⁻¹³iRü nüxna pecuaxãchie ga yema mexügü ga taxügü ga norü poramaxã naxüxü rü ngëma norü mugü ga pemaxã nüxü yaxuxü, Pa Iraéanecüãxgü ya Acóbutaagü i Tupana Pexü Unetagüxex! ¹⁴Rü nüma nixí i Cori

ya tóru Tupana yixíxü. Rü nüma nixí i ñoma i naanemaxã inacuáxü. ¹⁵⁻¹⁷Rü woo 1,000 tücumü i duüxügü i ñoma i naanewa ngóexü ngupetügu rü nüma ya Tupana rü tagutáma nüxü inayarüngüma i norü uneta ga Abráümaxã nüxü yaxuxü rü Ichaámaxã inaxügaxü rü wenaxarü Acóbumaxã nüxü yaxuxü nax guxügutáma nüxü nangüxëëxü i nataagü i Iraétanüxügü.

¹⁸Rü yemaçax Acóbumaxã nüxü nixu rü ñanagürü nüxü: ‘Choma rü tá cuxna chanaxã i guxüma i ñaa Canaáüiane nax guxügutáma cuxrü rü cutaagüarü yixíxüçax’, ñanagürü. ¹⁹⁻²²Rü nümagü ga tóru oxigü rü woo noxretama nixígü ga noxri rü toxnamanacüãx nixígü, rü woo ñuxre ga nachixüanegüwa nichopetüetanü rü ñuxre ga äëxgacügümaxëwa íninguxüetanü nax ñaa naanewa nangugüxüçax, natürü nüma ga Tupana rü tama nanaxwaxe nax texë chixri namaxã icuáxü. Rü yemaçax yema äëxgacügü ga naxmexwa nayexmagüxümaxã nüxü nixu rü ñanagürü nüxü: ‘Rü tama chanaxwaxe i ngëma choma nüxü chaxunetaxü i duüxügü rü chixri namaxã ipecuax rü ngëma chorü orearü uruügü rü ngüxü nüxü pingexëëgü’, ñanagürü. ²³Pa Guxüma i Ñoma i Naanecüãx i Duüxügüx irü naxçax pewiyaeü ga Cori ya Tupana! iRü guxü i ngunexügügu penaxunagü nax nüma yixíxü i tüxü namaxëxëëxü! ²⁴iRü guxüma i duüxügü i guxü i nachixüanegüwa ngëxmagüxümaxã nüxü pixuchiga nax nüma rü naxüünexü rü naxüãxü i muxüma i mexügü i norü poramaxã naxüxü! ²⁵Erü nüma ya Cori ya Tupana

rü guxãétüwa nangexma, rü ngẽmacax name nax nüxũicatama icuaxũügũxũ. Erü nüma rü naxãücümáxũchi rü guxũma i ngẽma tupananetaguétüwa nangexma. ²⁶Rü ngẽma togü i nachixũanegüarü tupanagü rü naxchicünaxãmare nixĩgü. Natürü nüma ya Cori ya Tupana nixĩ ga naxũxü i guxũma i ngẽma dauxũwa nüxũ idauxũ. ²⁷Rü nüma ínangexmaxũwa rü poraãcü nangõone. Rü napatawa nangexma i pora rü taãxẽ. ²⁸Pa Guxũma i Nachixũanecũãxgũx irü nüxũ pixuchigagü rü nüma ya Tupana rü nüxicatama nixĩ nax aixcüma naporaxũ rü naxüünexũ! ²⁹iRü nüxũ pengechaxũgüãcüma nüxũ picuaxũxũgü, erü nüma rü guxãétüwa nangexma! iRü naxũtawá penana i perü ãmaregü rü napata ya mexechinewa nüxũ picuaxũxũgü! ³⁰Rü name nixĩ i guxũma i duũxũgü i ñoma i naanewa maxẽxũ rü napexewa namuũe. Erü nüma rü wüxítama ga namaxũgu nayaxũxẽxẽ ga ñoma ga naane nax tama ngẽma namaxũna yaxũgachixũcax. ³¹Rü name nixĩ i nataãxẽ i guxũma i ngẽma daxũguxũ i naanewa ngẽxmagũxũ rü ngẽma ñoma i naanewa ngẽxmagũxũ. iRü guxũ i nachixũanegüwa nüxũ pixu rü ñapegũgü: ‘Nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i ãẽxgacü ya guxãétüwa ngẽxmacü yixĩxũ’, ñapegũgü! ³²Rü name nixĩ i norü taãxẽmaxã naxãüga i ngẽma már, rü naxãügatanü i guxũma i ngẽma nawa ngẽxmagũxũ. iRü nataãxẽ i ngẽma naanegü rü guxũma i nanetügü i nagu togũxü! ³³Rü ngẽma naigü i naixnecüwa ngẽxmagũxũ rü name nixĩ i taãxẽãcü nicuxcu napexewa ya Cori ya Tupana ya

nüma üxcü nax ñoma i naanemaxã inacuáxũcax. ³⁴iRü moxẽ nüxna pexã ya Cori ya Tupana! Erü nüma rü namecümáxũchi rü ngẽma norü ngechaũ rü taguma nagux. ³⁵iRü ñapegü nüxũ: ‘Toxũ ínanguxũxẽxẽ, Pa Tupanax, Pa Torü Maxẽxẽeruxũ! iRü toxũ nade nax naxmexwa toxũ ícunguxũxẽxũcax i ngẽma togü i nachixũanegü nax ngẽmaãcü tanataxẽxũcax i cuéga i üünexũ rü taãxẽãcüma cuxũ ticuaxũüügũxũcax’, ñapegü nüxũ! ³⁶Rü guxũguma namecümáxũchi ya yimá tórü Cori ya Tupana i yixema i Iraétanüxũgü”, nawiyaegü ga Achá rü namücügü. Rü guxũma ga duũxũgü rü nachonagütanü rü ñanagürügü: —Aixcüma ngẽmaãcü nixĩ —ñanagürügü. Rü yemaacü Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũgü.

Tupana rü Dabímaxã inaxuneta

17 ¹Rü yexguma marü napatawa nayexmagu ga Dabí rü Tupanaarü orearü uruxũ ga Natáũmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ: —Dücax, choma rü wüxi ya ípata ya ocayiwanaxcax íxixũnewa changexma. Natürü ngẽma baü i Tupanaarü mugü nawa ngẽxmaxũ rü wüxi ya ípata ya naxchirumarenaxcax íxixũnewa nangexma —ñanagürü. ²Rü nüma ga Natáũ rü nanangãxũ rü ñanagürü: —iËcü naxü i ngẽma nagu curüxinüxũ! Erü ngẽma nixĩ i Tupanaarü ngüchaũ —ñanagürü. ³Natürü yematama chütaxũgu rü nüma ga Tupana rü Natáũmaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ: ⁴—iËcü yimá chorü duũ ya Dabixũtawá naxũ rü namaxã nüxũ ixu rü choma ya

Cori ya Tupana rü marü ñacharügü nüxü: “Taxütáma cuma nixí i cunaxüxü ya yima ípata ya nawa tá changexmane! ⁵Rü yexguma Equítuanewa Perú oxigüxü íchangüxüxëxgucürüwa rü ñomamarema rü taguma wüxi ga ípata ga taxünewa chayexma. Rü igüxüne ga ípatawamare chiyexmachigü. ⁶Rü yexguma namaxá ichixüxgu ga yema chorü duüxügü rü nüxü chaxunetagügu ga norü äëxgacügü, rü taguma wüxi ga yema Iraétanüxüarü äëxgacüxü chamu nax chaüxçax naxügüaxüçax ga wüxi ga ípata ya ocayiwamaxá äxtapüne”, ñacharügü nüxü. ⁷Rü ngëmacax i ñuxma rü inamaxá nüxü ixu ya yimá chorü duü ya Dabí rü chomax ya Cori ya Tupana ya guxáétüwa ngëxmacü nax chixíxü rü ñachagürü: “Choma rü cuxü íchamuxüchi ga carnérugüpüxüwa rü cuxü chayaxu nax marü tama carnérugüna cudauxüçax! Rü ñuxmax, rü chanaxwaxe nax cuma namaxá icucuáxü i ngëma chorü duüxügü i cutanüxügü i Iraéanecüäxgü. ⁸Rü choma rü marü cuxü íchixümücü ga ngextá cuma ícuxüxüwa rü marü chanadai ga guxüma ga curü uanügü ga cuxü imaxgüchaüxü. Rü marü cuxü chatachigaxëxë naxrüxü i ngëma yatügü i ñoma i naanewa itaégatanücüxü. ⁹⁻¹⁰Rü chorü duüxügü i Iraétanüxüçax rü chanamexëxë ga wüxi ga naane. Rü yemawa nixí ga chanangugüxëxü nax norü naanegutama naxächíügüxüçax i ngextá taxúema ínachixewëxüwa rü bai i ngëma norü uanügü ga noxri chixri namaxá inacuaxgüxü ga yexguma Iraétanüxügüarü äëxgacügü ga guxchaxüarü mexëerüügümëxëwa

chanayexmagüxëëgurüxü. Rü choma rü tá chanaxäneexëxë i guxüma i curü uanügü. Rü ñuxma rü cumaxá chanaxuegu rü ngëma cutaagü rü tá nüxí Iraétanüxüarü äëxgacü nixígü cuxrüxü i ñuxma äëxgacü nax quixíxü. ¹¹Rü ngëxguma marü cuyüxguwena, rü choma rü tá nüxü chaxuneta i wüxi i cune nax nüxí äëxgacü yixíxüçax. ¹²Rü yimá äëxgacü tá nixí ya naxücü ya chopata. Rü choma rü tá nüxü charüngüxëë nax ngëma nataagü ga cune rü nüxí guxügütáma Iraétanüxüarü äëxgacü yixígüxüçax. ¹³Rü choma rü tá nanatü chixí rü nüma rü tá chaune nixí. Rü tagutáma nüxü charüxo nax nüxü changechaüxü, rü taxütáma nüxü chaxo yema äëxgacü ga Chaüxü nax chaxoxürüxü. ¹⁴Rü yimá äëxgacü ya choma nüxü chaxunetacü rü chorü duüxügümaxá tá inacuax rü tá Iraéanecüäxgümaxá inacuax i guxügütáma. Rü tagutáma ínanguxuchi nax äëxgacü yixíxü” —ñanagürü ga Tupana.

.....

Dabí rü duüxügüxü nixugü

21 ¹Rü nüma ga Chataná rü Iraéanecüäxgümaxá nanu, rü yemacax Dabíäxëwa ínanangüxëxë nax Iraéanecüäxgüxü yaxugüxüçax. ²Rü nüma ga Dabí rü nanamu ga Yoá rü norü churaragüarü äëxgacügü rü ñanagürü nüxü: —íËcü ipexíächí rü peyaxugü i ngëma Iraéanecüäxgü! Rü ñane ya Bechébawa ipenaxügü nax peyaxugüxü rü ñuxmatáta Dáüarü ñanewa nangu! iRü ngëmawena rü ñuxüchi nua penange i napane nax nüxü chacuáxüçax nax ñuxre

yixixũ i norũ mu i ngẽma duũxũgũ!
 —ñanagũrũ. ³Natũrũ nũma ga Yoá rũ
 nanangãxũ rũ ñanagũrũ: —Ngẽxgumachi
 Cori ya Tupana naxwãxegu ¿rũ taux
 ẽxna nüxũ natauxcha nax 100
 expũxcũna yamuxẽẽãxũ i norũ duũxũgũ?
 ¿Rũ taux ẽxna guxũma i ngẽma duũxũgũ
 rũ chi cuxmẽxwa nangexmagũxũ, Pa
 ãẽxgacũx? ¿Rũ tũxcũũ i cumax i
 cunaxwãxexũ nax tayaxugũxũ? ¿Rũ
 ngẽmaãcũ ẽxna chixexũgu
 cunaxĩxẽchaũxũ i Iraéanecũãxgũ?
 —ñanagũrũ. ⁴Natũrũ nũma ga ãẽxgacũ
 rũ nanamuama, rũ dũxwa nũma ga Yoá
 rũ nanaxũ ga yema ãẽxgacũ namaxã
 nüxũ ixuxũ. Rũ inaxũãchi rũ guxũma ga
 Iraéanegu nixũgũ. Rũ yemawena rũ
 Yerucharẽũcãx natãegu. ⁵Rũ nũma ga
 Yoá rũ Dabĩmaxã nüxũ nixu nax ñuxre
 yixixũ ga norũ mu ga yema yatũgũ ga
 marũ churarawa imexũ. Rũ Iraéanewa rũ
 1,100,000 wa nangu ga yema yatũgũ ga
 marũ nagu imexũ nax churara yixĩgũxũ,
 rũ Yudáanewa rũ 470,000 nixĩ. ⁶Natũrũ
 tama nayaxugũ ga yema Lebítanũxũ rũ
 Bẽyamítanũxũ yerũ nũma ga Yoá rũ
 tama norũ me nixĩ ga yema ãẽxgacũ
 nüxũ üxẽẽxũ. ⁷Rũ nũma ga Tupana rũ
 tama norũ me nixĩ ga yema nax
 yaxugũxũ ga duũxũgũ, rũ yemacãx yema
 Iraéanecũãxgũxũ napoxcu. ⁸Natũrũ
 nũma ga Dabĩ rũ Tupanamaxã nüxũ nixu
 ga yema norũ chixexũ rũ ñanagũrũ: —Rũ
 aixcũma cupewa poraãcũ chixexũ chaxũ.
 Natũrũ cuxna chaca nax choxũ nüxũ
 curũngũmaxũcãx erũ wũxi i duũxũ i
 naechitamare maxũxũãcũ íchanaxũ
 —ñanagũrũ. ⁹Rũ yexguma ga Cori ya
 Tupana rũ Dabĩarũ ucũxẽruxũ ga Gáxũ
 namu yerũ guma nixĩ ga Dabĩmaxã

Tupanaarũ orexũ ixucũ. Rũ nũma ga
 Tupana rũ Gáxũ ñanagũrũ: ¹⁰—Iẽcũ
 Dabĩxũtawã naxũ rũ namaxã nüxũ
 yarũxu i ñaa tomaepũx i poxcu nax nüxũ
 yaxuxũcãx rũ ngexũrũxũ i ngẽma poxcu
 nixĩ i nanaxwãxexũ nax namaxã
 chanapoxcuxũ i Iraéanecũãxgũ!
 —ñanagũrũ. ¹¹Rũ nũma ga Gáx rũ
 Dabĩxũtawã naxũ rũ ñanagũrũ nüxũ:
 —Cori ya Tupana rũ cumaxã nüxũ nixu i
 tomaepũx i poxcu nax cuma nüxũ
 quixuxũ rũ ngexũrũxũ yixixũ i ngẽma
 cuma cunaxwãxexũ. ¹²Rũ wũxi nixĩ nax
 tomaepũx ya taunecũ taiya ngẽxmaxũ i
 Iraéanewa. Rũ to nixĩ nax tomaepũx ya
 tauemacũgu perũ uanũgũ pexũ dãixũ. Rũ
 to nixĩ nax tomaepũx i ngunexũ Cori ya
 Tupana ínanguxẽẽxũ i dãxaweanẽ rũ
 ngẽma norũ duũxũ i daxũcũãx rũ
 poraãcũ nachixexẽẽxũ i guxũma i
 Iraéanewa. Rũ ñuxma rũ chanaxwãxẽ
 nax chomaxã nüxũ quixuxũ rũ
 ngexũrũxũ yixixũ i ngẽma cuma
 cunaxwãxexũ nax namaxã nüxũ
 chixuxũcãx ya yimã cuxũtawã choxũ
 mucũ —ñanagũrũ. ¹³Rũ nũma ga Dabĩ rũ
 Gáxũ nangãxũ rũ ñanagũrũ: —Ñuxma rũ
 taxũma i guxchaxũ chauëtũ nangu. Rũ
 chaũxcãx narũimemãe nax
 Tupanamẽxẽgu changuxũ erũ nũma rũ
 poraãcũ nüxũ tangechaũtũmũxũ. Erũ
 tama chanaxwãxẽ nax tórũ
 uanũgũmẽxẽgu iyixũ —ñanagũrũ. ¹⁴Rũ
 yexguma ga nũma ga Cori ya Tupana rũ
 Iraéanecũãxgũcãx yẽma nanamu ga
 dãxaweanẽ rũ 70,000 ga Iraéanecũãxgũ
 nayue. ¹⁵Rũ nũma ga Tupana rũ yema
 dãxaweanemãxã yẽma nanamu ga wũxi
 ga daxũcũãx ga norũ orearũ ngeruxũ nax
 yemãmaxã Yerucharẽũcũãxũ nadãixũcãx.

Natürü yexguma marü Yerucharéüwa nanguxchaügu nax duüxügüxü nadaixü ga yema daxücüâx, rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü nangechaütümüxü ga duüxügü rü yemaçax nüxna nachogü ga yema daxücüâx rü ñanagürü nüxü: —iRü marütama nax cunadaixü! —ñanagürü nüxü. Rü nüma ga yema daxücüâx rü marü guma Yebütanüxü ga Orná trígu ípüxüwa nayexma ga yexguma Tupana nüxna chogügu. ¹⁶Rü nüma ga Dabí rü daxügu nadawenü, rü nüxü nadau ga yema daxücüâx ga Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxü. Rü daxügüxü ga naane rü ñoma i naanearü ngäxümachatexewa nayexma namaxä ga norü tara ga naxchixüwa natúxuchixü. Rü Yerucharéüguama namaxä nabuenüchacüxü. Rü yemaçax nüma ga Dabí rü guxüma ga yema Iraéanecüâxgüarü äëxgacügü rü témüxü ga naxchirugu icüxügüxü rü ñaxtüanegu nanangücuchitanü rü yemaacü Tupanaxü nacaçaxügu. ¹⁷Rü nüma ga Dabí rü Tupanaxü nacaçaxü rü ñanagürü: —Choma nixí ga chanamuxü ga nax yaxugüxü ga duüxügü. Rü choma nixí i chixexü chaxüxü rü chanaxüxü i pecádu. ¿Rü taxacürü chixexü naxüe i ñaa duüxügü rü ngëmacax cunadaixü? Pa Corix, Pa Chorü Tupanax, cuxna chaca nax choxü rü chauxacügüxüwaxi nax cupoxcuxü, rü marütama nax cunadaixü i duüxügü —ñanagürü.

**Dabí nanaxü ga wüxi
ga ñamarearü guchicaxü**

¹⁸Rü yexguma ga nüma ga yema daxücüâx ga Tupanaarü orearü ngeruxü rü Gáxü namu nax Dabímaxä nüxü

yanaxuxüçax nax Tupanaçax wüxi ga ñamarearü guchicaxü naxüxü nagu ga yema nachica ga Orná ga Yebütanüxü nawa trígu püxü. ¹⁹Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü nanaxü ga yema Cori ya Tupanaégagu Gáx namaxä nüxü ixuxü. ²⁰Rü nüma ga Orná rü norü trígu ínapux. Rü yexguma nügiweama nadaçuxgu rü nüxü nadau ga yema daxücüâx ga Tupanaarü orearü ngeruxü. Natürü guma ägümücü ga nane ga namaxä yéma nayexmacü rü nibuxmü rü nicüxgü ga yexguma nüxü nadaugügu. ²¹Rü yexguma Dabí Ornáütawa nguxgu, rü nüma ga Orná rü Dabíxü nadawenü. Rü yexguma Dabíxü yacuaxächigu, rü nüma ga Orná rü ínaxüxü ga trígu ínapüxüwa rü Dabípexegu nanangücuchiächi. ²²Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü ñanagürü nüxü: —iChoxna naxä i ñaa nachica i trígu nawa cupüxü nax ngëxma Cori ya Tupanaçax chanaxüxüçax i wüxi i ñamarearü guchicaxü! iRü ngëma cunaxwaxexüxpüx choxü namaxä nataxe, rü tá cuxü chanaxütanü nax ngëmaacü yaxügachixüçax i ngëma daxaweane i duüxügü namaxä yuexü! —ñanagürü. ²³Rü nüma ga Orná rü Dabíxü nangäxü rü ñanagürü: —Pa Äëxgacüx iécü nayaxu i ñaa naane rü nagu naxü i taxacü i cuma cunaxwaxexü! Rü choma tá cuxna chanamugü i ñaa tuirugü nax ngëma Tupanaçax ícuguxüçax. Rü yimatama naixmenaxägü ya trígu namaxä chapoxünemaatama naxüxüxü. Rü ñaatama trígu rü wüxigu ngëma wocagümaxä rü cuxna chanaxãmare nax Tupanana cuxãmarexüçax, Pa

Āēxgacūx —ñanagürü. ²⁴Natürü nüma ga āēxgacū ga Dabí rü nanangāxū rü ñanagürü: —Moxē cuxna chaxā natürü chanaxwaxe nax naxçax cuxū chataxexū rü chomaxā cuxātanūxū i guxūma i ngēma. Rū tama chanaxwaxe i ngetanūācūma cuxna chanayaxuxū i ngēma cuxrū ixīxū, erū tama chanaxwaxe i taxacū i choxū ngetanūxū Cori ya Tupanaçax íchagu —ñanagürü. ²⁵Rü nüma ga Dabí rü Ornāaxū nanaxütanūama. Rū 600 tachinū ga diēru ga úru ngīxçax nüxna ngīxū naxā. ²⁶Rü yexma Tupanaaxū nanaxū ga āmarearū guchicaxū rü yéma ínanagu ga āmaregū ga norū chixexūarū ütānüruxū nax Tupanaxū nangüxmüxēēxūçax. Rū ñuxūchi Cori ya Tupanamaxā nidexa rü nüxū nacaçaxū. Rū nüma ga Cori ya Tupana rü nanangāxū rü daxūguxū ga naanewa üxüema narünguxēxē, rü yema āmarearū guchicaxūétūgu nangu. ²⁷Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema daxūcüāxū namu nax naxchixūgu yaxücuchiāxūçax ga norū tara.

**Dabí rü nüxū naxuneta ga
Tupanapatachica**

²⁸Rü yexguma nüxū nadauxgu ga Dabí nax Cori ya Tupana nüxū ngāxūxū nawa ga yema nachica ga Orná ga Yebütānūxū trīgu nawa púxū, rü wena yéma Tupanaçax ínanagu ga āmaregū. ²⁹Rü yexgumaüçüxū ga guma Tupanapata rü yema āmarearū guchicaxū ga chianexūgu Moiché üxūne, rü marū Gabaóūarū maçpúnewa nanāngēgū rü yemaçax yéma nayexma. ³⁰Natürü nüma ga Dabí rü taxücürüwa

Gabaóūwa naxū nax yéma Tupanaçax āmare yanaguxūçax rü Tupanana yacaçaxūçax, yerū namuñ ga yexguma nüxū nadauxgu ga yema Tupanaarū orearū ngeruxū ga norū taramaxā yexma chixū.

22 ¹Rü yexguma ga Dabí rü ñanagürü: —Ñaa nachica i Orná trīgu nawa púxūwa tá nangexma ya Tupanapata rü ngēma āmarearū guchicaxū nax ngēmawa Iraéanecüāxgū Tupanaçax ínaguxūçax i norū āmaregū.

**Dabí nananutaquexe ga yemaxūgū nax
naxüguāxūçax ga Tupanapata**

²Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü nanangutaquexexēxē ga yema duūxūgū ga to ga nachixūānecüāxgū ga Iraétānūgu āchiūgūxū. Rū guxemagūxū namu nax nutaarū mexēēcüwawa tapuracüexū nax gumamaxā naxüguāxūçax ga Tupanapata. ³Rü yexgumarūxū ta nananutaquexe ga muxūma ga fiéru nax yemawa naxüāxūçax ga itapúagū ga íāxarū potaruūgū rü íāxarū chotarūgū. Rū yexgumarūxū ta nananutaquexe ga muxūma ga bróūche naxçax ga guma Tupanapata. ⁴Rü yexgumarūxū ta nananutaquexe ga muxūma ga mürapewa ga oçayiwagū, yerū ga íānegū ga Chidáucüāxgū rü Tírucüāxgū rü muxūma ga mürapewa ga oçayiwagū yéma nana. ⁵Rü nüma ga Dabí rü ñaxūgu narūxīnū: “Yimá chaune ya Charumóū rü nabumare, rü taxūta naāxēxū nacuax nax naxüāxū ya yima Tupanapata, erū yima napata tá ixīxūne rü tanaxwaxe nax nataxū rü namexechixū, rü guxū i nachixūānewa

nanguchigaxũ. Rũ ngẽmacax i ñuxma rũ marũ ichanaxũgũ nax chananutaquexexũ i guxũma i ngẽmaxũgũ i namaxã naxũxũ”, ñaxũgu narũxĩnũ. Rũ yemaacũ ga Dabí rũ nananutaquexe ga guxũma ga yemaxũgũ naxũpa ga nax nayuxũ. ⁶Rũ yemawena rũ nũma ga Dabí rũ nane ga Charumóũcax naca rũ namaxã nüxũ nixu nax nũma naxũãxũcax ga guma ĩpata ga Cori ya Iraéanecũãxgũarũ Tupanaarũ ixĩũne. ⁷Rũ yexguma ga Dabí rũ Charumóũxũ ñanagũrũ: —Pa Chaunex, rũ choxũ nangũchaũ nax chanaxũxũ ya wũxi ya ĩpata naxcax ya Cori ya chorũ Tupana. ⁸Natũrũ nũma ya Tupana rũ chomaxã nüxũ nixu rũ ñanagũrũ: “Cuma rũ tacũ ya nagũ cunabaxẽxẽ rũ muxũ ga daiwa cuxũpetũ. Rũ ngẽmacax taxũtãma cuma nixĩ i chaũxcax cunaxũxũ ya yima ĩpata, erũ chopexegu cunabaxẽxẽ ya tacũ ya nagũ i ñoma i naanewa. ⁹Natũrũ wũxi ya cune tá cuxũ nangexma, rũ nũma rũ wũxi ya yatũ ya ngũxmũxẽeruxũ tá nixĩ namaxã i norũ uanũgũ i nüxna ngaicamagũxũ. Rũ tá íchayachaxãchixẽxẽ i ngẽma norũ uanũgũ nax tama nachixewegũaxũcax. Rũ ngẽmacax i naéga rũ Charumóũ tá nixĩ. (Rũ ngẽma naéga rũ ‘ngũxmũxẽeruxũ’, ñaxũchiga nixĩ.) ¹⁰Rũ nũma tá nixĩ i naxũãxũ ya chopata. Rũ ñoma chaunexũchirũxũ tá nixĩ rũ choma rũ tá ñoma nanatũrũxũ chixĩ. Rũ tá nüxũ charũngũxẽxẽ nax nũma rũ nane rũ nataagũ guxũgutãma ãxgacũ yixĩxũ i Iraéanewa”, ñanagũrũ ga Tupana. ¹¹Rũ ñuxmax, Pa Chaunex, rũ cuxũtawã nangexma ya Tupana, rũ marũ cuax

cuxna naxã nax cunaxũxũcax ya yima napata, yexgumarũxũ ga cumaxã nax naxueguãxũ nax cuma tá yixĩxũ nax cunaxũxũ. ¹²Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ marũ cuxna nanaxã i ĩnũ i mexũ rũ curũ cuax. Rũ ngẽxguma nũma cuxũ yangucuchixẽẽgu nax Iraéanecũãxgũarũ ãxgacũ quixĩxũ irũ yanguxẽxẽ i ngẽma norũ mugũ ya Cori ya curũ Tupana! ¹³Rũ guxũtãma mea cuxũ ĩnixũ i ngẽxguma tá cuyanguxẽxẽxgu i ngẽma norũ mugũ rũ norũ ucuxẽgũ ga Cori ya Tupana Moichẽmaxã nüxũ ixuxũ naxcax ga Iraéanecũãxgũ. iËcũ napora rũ cugũ naporaxẽẽama! iRũ taxũ i curũmaachixũ! iRũ taxũ i cumuũxũ! ¹⁴Rũ dücax, choma rũ pora chaxũ nax chananutaquexexũ i ngẽmaxũgũ nax naxũãxũcax ya Cori ya Tupanapata. Rũ nangexma i 3,300 tonelãda naguxũ i úiru, rũ 33,000 tonelãda naguxũ i diẽrumũ, rũ taxũma i bróũche rũ fiẽru i taxucĩrũwama ingugũxũ i norũ yawa. Rũ ngẽxgumarũxũ ta marũ chananutaquexe i mũrapewagũ rũ nutagũ. Rũ name nixĩ i cumax rũ to ta icuxũ i norũ nguxẽẽeruxũ. ¹⁵Rũ ngẽxgumarũxũ ta i cumax rũ cuxũ nangexma i muxũma i puracũtanũxũ i nutaarũ mexẽẽcũwaruũgũ, rũ cuxũ nangexma i ĩxtapũxarũ chaunxagũruũgũ, rũ corapĩnagũ, rũ yatũgũ i naguxũraxũxũ i puracũxũ cuãxũ. ¹⁶Rũ ngẽma úirumũ, rũ ngẽma diẽrumũ, rũ ngẽma bróũche, rũ ngẽma fiẽru rũ marũ namuxũchiamã, rũ taxucĩrũwama tanangugũ. Rũ ngẽmacax name nax icunaxũgũxũ i ngẽma puracũ. iRũ nũma ya Cori ya

Tupana cuxũ rüngũxêxê! —ñanagürü ga Dabí.

.....

**Charumóũ rü nanatü ga Dabíchicüxü
ãëxgacüxü ningucuchi**

28 ¹Rü nüma ga Dabí rü Yerucharéügu nanangutaquexêxê ga guxũma ga Iraéanecüãxgüarü ãëxgacügü. Rü yematanüwa nayexma ga norü ãëxgacügü ga yema 12 ga Iraétücumügümaxã icuaxgüxũ, rü ãëxgacügü ga Dabíarü churaragümaxã icuaxgüxũ, rü yema churaragüarü comaüdáütegü rü capitáüügü, rü yema ãëxgacügü ga Dabíarü rü nanegüarü naanegümaxã rü naxünagümaxã icuaxgüxũ, rü guxũma ga yema togü ga ãëxgacügü ga itaxégatanücüxũ ga Iraéanewa, rü guxũma ga yema churaragü ga tama muüwaxegüxũ. ²Rü yexguma marü yexma nangutaquexegu, rü nüma ga Dabí rü inachi rü ñanagürü: —Pa Chomücügü rü Pa Chorü Duüxügüx irü choxü iperüxñüe! Rü choma rü choxü nangüchaü nax chanaxüxü ya Tupanapata nax ngëxma naxüxüçax i ngëma baü i Tupanaarü mugü nagu nucuxü nax ngëma nangexmaxüçax ya Tupana. Rü yemacax ga choma rü chananutaquexe ga yemaxügü nax naxüxüçax ya Tupanapata. ³Natürü nüma ya Tupana rü ñanagürü choxü: “Rü taxütáma cuma nixi i cunaxüxü ya yima chopata. Erü cuma rü daigu cumáeta rü poraäcuma nagü icunabaxêxê”, ñanagürü choxü. ⁴Natürü nüma ya Cori ya tórü Tupana rü chautanüxügüitanüwa choxü nayaxu

nax guxügüma perü ãëxgacüxü choxü yaxixêxüçax. Rü yemacax nüxü naxuneta ga Yudátanüxü nax yematücumüwa ãëxgacügü íchoxütanücüxü. Rü yema Yudátücumüwa nixi ga nüxü naxunetaxü ga chautanüxütücumü, rü yema chaueneegüitanüwa rü choxü naxuneta nax guxũma i Iraéanecüãxmaxã ichacuáxüçax. ⁵Rü ñüxma rü namu i chaunegü i Tupana choxna mugüxü, rü ngëma chaunegüitanüwa rü Tupana nüxü naxuneta ya chaune ya Charumóũ nax nüma chauchicüxü ãëxgacü yixixüçax i Iraéanewa. ⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü choxü ñanagürü: “Yimá cune ya Charumóũ tá nixi ya yimá naxücü ya yima chopata rü norü íãxgü. Erü choma rü chanayaxu nax chaune yixixüçax, rü choma rü nanatü chixixüçax. ⁷Rü choma rü tá guxügütáma nüxü charüngüxêê nax ãëxgacüecha yixixüçax i ngëxguma tá ñüxmarüxü naga naxñüechagu i ngëma chorü mugü rü chorü ucüxégü” —ñanagürü choxü ya Tupana. ⁸Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü nane ga Charumóüçax nadauegu rü ñanagürü nüxü: —Rü nua napexewa i ñaa ãëxgacügü i Iraéanecüãxgü i Tupanaarü duüxügü ixigüxü, rü napexewa ya tórü Tupana, rü cuxü chaxucüxê nax mea nagu cumaxüxüçax i guxũma i norü mugü ya Cori ya Tupana nax ngëmaäcü cuxmexwa nangexmaechaxüçax i ñaa mexü i naane, rü cunegümexewa cunaxüexêxüçax nax nümagü rü guxügütáma namaxã inacuaxgüxüçax. ⁹Pa Chaunex, Pa Charumóüx iücü naga

naxĩnú ya chorú Tupana rü guxũma i curú ngúchaũmaxã rü curú ĩnú i mexũmaxã naxü i ngẽma cuxũ namuxũ! Erü nüma ya Cori ya Tupana rü nanangugü i ngẽma taãxẽwa ngẽxmaxũ rü nüxũ nacuax i guxũma i ngẽma nagu rüxĩnũxũ. Rü ngẽxguma tá cumax naxçax cudaxu, rü nüma rü tá cuxũtawã nangexma. Natürü ngẽxguma nüxna quixũgachigux, rü nüma rü tá cuxũ narüxoxochi. ¹⁰Rü ngẽmacax rü name i poraãcü cuxuãxẽ erü nüma ya Cori rü cuxũ naxuneta nax cuma cunaxũxũçax ya yima napata ya üünene. iRü ecü napora, rü naxü i ngẽma nüma cuxũ namuxũ! —ñanagürü ga Dabí.

.....

29 ¹Rü yemawena ga ãẽxgacü ga Dabí rü ñanagürü nüxũ ga yema duũxũgü ga yexma ngutaquexexũ: —Rü daa chaune ya Charumóũ nixĩ ya Tupana nüxũ unetacü, rü nüma rü nangextüxũxũchi rü taxũta cuax nüxũ nangexma. Natürü i ngẽma puracü i tá naxũxũ rü nataxũchi, erü tama ãẽxgacüpatamare naxü, natürü Cori ya Tupanapata nixĩ ya naxũxũne. ²Rü yemaçax pora naxçax chaxü nax chananutaquexexũ i ngẽmaxũgü nax naxũãxũçax ya yima Tupanapata. Rü ngẽma chanutaquexexũ rü úrumü, rü diërumü, rü bróuche, rü fiëru, rü mürapewagü nixĩ. Rü ngẽxgumarũxũ ta chananutaquexe ya mucüma ya nutagü ya imexechicü ya cornalína, rü naigüama ya nutagü ya imexechicü, rü tatanücü ya meruũgü. Rü ngẽxgumarũxũ ta mucüma ya nuta ya mármio i ĩxtapüxrxũxũ chanutaquexe. ³Rü naëtüwa i ngẽma ngẽmaxũgü i

marü naxçax chanutaquexexũ ya yima Tupanapata rü nüxna chanaxã i ngẽma choxrũxũchi ixĩxũ i úrumü rü diërumü, erü poraãcü choxũ name ya yima Tupanapata. ⁴Rü ngẽmaãcü 100,000 quíru naguxũ i úiru, rü 230,000 quíru naguxũ i diërumü i marü memarexũ nixĩ i nüxna chaxãxũ nax ngẽmamaxã nachaxuxũçax i naxtapüxgü ya yima Tupanapata. ⁵Rü ngẽmaãcü marü nangexma i úiru rü diërumü nax ngẽmawa ngẽma puracütanũxũ naxüxũxũçax i naguxũraũxũ i meruũgü i Tupanapataçax ixĩxũ. Rü ñuxmax çRü texé tanaxwaxe nax tümaarü ngúchaũmaxã itanaxũxũ i tümaarü ãmare naxçax ya Cori ya Tupana? —ñanagürü ga Dabí. ⁶Rü yexguma ga yema wüxichigü ga papá rü wüxichigü ga yema ãẽxgacügü ga nügütanũxũxũchigü ixĩxũ, rü yema ãẽxgacügü ga churaragũmaxã icuáxũ, rü yema ãẽxgacügü ga Dabíarü puracũmaxã icuáxũ rü norü ngúchaũmaxã ãmare inaxãgü. ⁷Rü yema norü ãmaregü ga Tupanapataçax inaxãgũxũ rü 165,000 quíru naguxũ ga úiru nixĩ, rü ngíétü 10,000 tachinü ngĩxguxcü ga diëru ga úirunãxçax, rü 330,000 quíru naguxũ ga diërumü rü wixgutaax 600,000 quíru naguxũ ga bróuche, rü 3,300,000 quíru naguxũ ga fiëru. ⁸Rü yema nüxũ yexmaxũ ga nuta ga imexechicü rü guma rü ta inanana nüxna ga Yeriéx ga Yerchóũtaxa ga Tupanapataarü diërumaxã icuáxũ. ⁹Rü nüma ga duũxũgü rü nataãxëgü yerü norü ngúchaũmaxã Cori ya Tupanana nanaxãmaregü ga norü yemaxũgü. Rü yexgumarũxũ ta rü nüma ga ãẽxgacü ga

Dabí rü poraãcü nataãxëxüchi. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga Dabí rü Cori ya Tupanaxü nicuaxüxü napexewa ga guxüma ga yema duüxüğü ga yexma ngutaquexexü rü ñanagürü: —Pa Cori ya Tonatügiarü Tupanax, rü guxügutáma cuxü ticuaxüxüğü. ¹¹Rü cumax, Pa Corix, rü guxüétüwa cunxexma, rü cupora rü cuxüüne rü namaxã icucuax i guxüma. Erü guxüma i taxacü i ngëxmaxü i daxüguxü i naanewa rü ñoma i naanewa rü cuxrü nixí. Rü cuxrüğü ta nixí i guxüma i naanegü erü guxüétüwa cunxexma. ¹²Rü cuma nixí i cunangoxëxü i guxüma i úirugü rü diërugü rü ngëmaxüğü. Rü cugagu nixí i mea tochiga yadexagüxü i duüxüğü. Rü cuma nixí i namaxã icucuaxü i guxüma. Rü cuwa nixí i ne naxüxü i pora. Rü cuxmexwa nangexma nax toxü cutaxëxü rü toxü cuporaexëxü ya guxãma. ¹³Rü ngëmacax, Pa Torü Tupanax, i ñuxmax rü moxë cuxna taxãxü rü cuxü ticuaxüüğüxü erü cuxüüne. ¹⁴¿Rü taxacü ãxna chixí i chomax, rü taxacüğü nixí i ngëma chorü duüxüğü nax ngëmaãcü toxü natauxchaxü nax cuxna tanaxãxü i muxüma i ngëmaxüğü? Rü dücax i guxüma i ngëma rü cuxütawa ne naxü, rü ngëma cuxna taxãxü rü cuxütawa tayaxüxü nixí. ¹⁵Rü cupexewa i ñoma i naanewa rü toma rü ñoma duüxüğü i ñanetanüxürüümare tixíğü nax paxaãchi i ñoma i naanewa tangexmagüxü yema nüxcüma ga torü oxigürüxü. Rü ngëma torü maxü i ñoma i naanewa rü ñoma wüxi i naxchipetaxürüxü paxa inarütaxmare. ¹⁶Pa Corix, Pa Torü

Tupanax, cuxrüğü nixí i guxüma i ñaa ngëmaxüğü i tanutaquexexü rü cuxmexwa nixí i ne naxüxü nax naxügiãxüçax ya yima cupata ya cuxçax taxüxüne, Pa Tupana ya Üü necüx. ¹⁷Rü choma rü nüxü chacuax nax guxüguma mea cunangugüxü i torü ñnü rü namaxã cutaãxëxü nax tixaixcümagüxü. Rü ngëmacax aixcüma mexüğü charüxínüãcüma chorü ngüchaümaxã cuxna chanana i guxüma i ñaa ãmaregü. Rü ñuxma rü chataãxë erü nüxü chadau i ñaa curü duüxüğü i nuxã ngutaquexexü rü guxüma i norü ngüchaümaxã cuxna nanana i ngëma norü ãmaregü. ¹⁸Pa Corix i Torü Oxigü i Abráü rü Ichaü rü Iraéarü Tupanax iëcü nüxü rüngüxëxë i ñaa curü duüxüğü nax guxüguma nüxü nangüchaüxüçax nax cuga naxínüexü, rü tagutáma nüxü naxoxëxüçax nax cuxü nangechaüğüxü! ¹⁹Rü ngëxgumarüxü ta ya yimá chaune ya Charumóü irü nüxna naxã i wüxi i naãxë i cugu rüxínüxü nax ngëmaãcü mea naxüxüçax i ngëma curü mugü rü curü ucuxëğü rü cucümagü, rü ngëmaãcü naxüãxüçax ya yima cupata ya naxçax chananutaquexene i ngëmaxüğü! —ñanagürü ga Dabí. ²⁰Rü yemawena rü nüma ga Dabí rü ñanagürü nüxü ga guxüma ga yema duüxüğü ga yexma ngutaquexegüxü: —Rü ñuxma rü chanaxwaxe i nüxü picuaxüxüğü ya Cori ya tórü Tupana —ñanagürü. Rü yexguma ga yema duüxüğü rü Cori ya Tupanaxü nicuaxüxüğü, rü napexegu rü ãëxgacü ga Dabípexegu nacaxápüxüğü. ²¹Rü moxüãcü rü yéma nanagü ga 1,000 ga wocaxacüğü ga yexwaca yaexü, rü

1,000 ga carnérugü. Rü Tupanaçax nanadai ga yema naxĩnagü rü ãmare ga bĩnu naétü naba, rü yemaacü guxũma ga Iraéanecüãxégagu Tupanaçax ínanagu. ²²Rü yema ngunexũgu rü meama nachibüe rü naxaxegü rü poraãcü nataãxégü napexewa ga Cori ya Tupana. Rü ñuxũchi wenaxarü nüxũ nixugüe nax Charumóũ ga Dabí nane nax ãëxgacü yixĩxũçax. Rü Tupanapexewa chíxũmaxã nanabaerugü nax nüma Iraéanecüãxgũmaxã inacúaãxũçax. Rü yexgumarũxũ ta nüxũ naxunetagü ga Chadó nax chacherdótegüarü ãëxgacü yixĩxũçax. ²³Rü yemaacü nixĩ ga Tupana nüxũ unetaxũ ga Charumóũ nax nüxĩ nanatü ga Dabíchicüxü yangucuchixũçax. Rü guxũma ga Iraéanecüãxgü rü naga naxĩnüe rü yemaacü mea inixü ga guxũma. ²⁴Rü guxũma ga

Iraéanecüãxgüarü ãëxgacügü rü churaragüerugü rü Charumóũeneegü rü namaxã nüxũ nixugüe ga naga tá nax naxĩnüexũ. ²⁵Rü nüma ga Cori rü poraãcü nanatachigaxëxë ga guxũma ga Iraéanewa. Rü yexeraãcü namuarü yemaxũãx rü nanatüarü yexera nüxũ nicuaxũxũgü.

Nayu ga Dabí

²⁶⁻²⁷Rü Dabí ga Ichaí nane rü 40 ga taunecü nixĩ ga ãëxgacü yixĩxũ ga Iraéanewa. Rü 7 ga taunecü nixĩ ga ãëxgacü yixĩxũ ga Ebróũwa rü 33 ga taunecü nixĩ ga Yerucharéũwa. ²⁸Rü yexguma nayuxgu rü poraãcüxüchima marü naya rü namuarü yemaxũãx. Rü duũxũgü rü poraãcüxüchima namaxã nataãxëgü. Rü nane ga Charumóũ nixĩ ga nachicüxü ãëxgacüxũ ingucuchicü. ....

2 CRÓNICAS

(Norü taxre i popera i wenaxarü ãêxgacügüchigaxü ümatüxü)

Charumóü rü Tupanana naxçax naca i cuax

1 ¹Rü Charumóü ga Dabí nane, rü wüxi ga poracü ga ãêxgacü nixí, yerü Cori ya Tupana nüxü narüngüxêê, rü yemaçax natachiga. ²Rü yexguma ga nüma ga Charumóü rü naxçax nangema ga guxüma ga Iraéanecüãxgüarü ãêxgacügü ga churaragüerugü, rü íanegüarü ãêxgacügü, rü chacherdótegüarü ãêxgacügü, rü papágü ga ãêxgacü ixígüxü ga Iraéanewa. ³Rü yexguma marü yema duüxügü ga yexma ngutaqexexümaxã yadexaguwena ga Charumóü, rü Gabaóüwa namaxã naxü yerü yéma nixí ga nayexmaxü ga guma Tupanapata ga naxchirunaxçax ga nüxcüma norü duü ga Moiché chianexügu naxüxüne. ⁴Rü marü tama Gabaóüwa nayexma ga yema baú ga Tupanaarü mugü nagu nuxü, yerü nüma ga Dabí rü üpaacü marü Quiriá-Yearüwa nayayaxu rü Yerucharéüwa nanange nawa ga guma ípata ga naxchirunaxçax ga yema

baúçax yexma naxüxüne. ⁵Natürü Gabaóüwatama nayexma ga yema ãmarearü guchicaxü ga bróüchenaxçax ga naxüxü ga Becharé ga Úri nane ga Úrtaxa ixícü. Rü yema ãmarearü guchicaxü rü Cori ya Tupanapatapexewa nayexma ga Gabaóüwa. Rü nüma ga Charumóü rü guxüma ga yema duüxügü ga íyaxümücügüxü rü yéma Gabaóüwa naxí nax Tupanamaxã yanadexagüxüçax. ⁶Rü nüma ga Charumóü rü nagu nachinagü ga yema ãmarearü guchicaxü ga bróüchenaxçax ga Tupanapatapexewa yexmaxü. Rü yemawa ínanagu ga 1,000 ga ãmaregü ga naxünagü ga Tupanacax daxü. ⁷Rü yematama chütaxügu, rü nüma ga Tupana rü Charumóüçax nangox rü ñanagürü nüxü: —iChoxna naxçax naca i taxacü i cunaxwaxexü! Rü choma rü tá cuxna chanaxã —ñanagürü. ⁸Rü nüma ga Charumóü rü Tupanaxü nangäxüga rü ñanagürü: —Cumax, Pa Tupanax, rü poraäcü chaunatu ga Dabí cuxü nangechaütümüxü. Rü ñüxma rü

chaunatüchicüxü ãëxgacüxü choxü quingucuchixëxë. ⁹Rü ñuxmax, Pa Cori Pa Tupanax iëcü yanguxëxë ga yema chaunatü ga Dabímaxã nüxü quixuxü rü tá nüxü curüngüxëë i nanegü rü nataagü! Erü ñuxma rü marü ãëxgacüxü choxü cuxuneta natanüwa i ngëma muxüchixü i curü duüxügü i ñoma naxnecütëxerüxü imuxü. ¹⁰Rü ëcü choxna naxã i cuax nax guxüxüma chacuáxüçax rü ngëmaãcü mea namaxã ichacuáxüçax i ngëma curü duüxügü! ¿Erü texë tüxü natauxcha nax namaxã itacuáxü i ñaa curü duüxügü i muxüchixü? —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga Tupana rü Charumóüxü nangãxü rü ñanagürü: —Ñuxma nax chauxütawa naxçax ícuçaxaxü i cuax nax mea chorü duüxügümaxã icucuáxüçax rü chataãxë, erü tama naxçax ícuca nax cumuarü ngëmaxüáxü rüçxna cuxü chatachigaxëëxü, rü tama naxçax ícuca nax chanadãixüçax i curü uanügü rü tama naxçax ícuca nax cumáarü maxüáxüçax. Natürü ngëma naxçax ícuçaxaxü nixí i cuax rü cuãëxü nax cucuáxü nax ngëmaãcü mea namaxã icucuáxüçax i chorü duüxügü i naxçax ãëxgacüxü cuxü chingucuchixëëxü. ¹²Rü ñuxma rü cuxna chanaxã i cuax nax guxüxüma cucuáxüçax. Natürü naétü cuxna chanaxã i diëru rü ngëmaxügü rü cuxü chatachigaxëxë. Rü yema nüxírxügüxü ga ãëxgacügü rü tama cuxrüxü chanatachigaxëxë, rü ngëma cuwena ãëxgacügü ixígxü rü taxütáma ngëxgumarüxü chanatachigaxëxë —ñanagürü ga Tupana. ¹³Rü yemawena rü nüma ga Charumóü rü natáegu nawa ga guma Tupanapata ga Gabaóüwa

yexmane. Rü Yerucharéüwa naxü rü yéma Iraéanecüaxgüarü ãëxgacü nixí. ....

Charumóü rü Tíruarü ãëxgacü ga Iráümaxã inaxüga

2 ¹Rü nüma ga Charumóü rü nanaxunagü nax Cori ya Tupanaaxü naxüãxü ga wüxi ga tupauca ga taxüne. Rü yexgumarüxü ta nüxü nixu rü tá naxüãxü ga napata nax ãëxgacü yixíxü. ²Rü yemaçax nüxü naxuneta ga 70,000 ga nugütaeruügü, rü 80,000 ga nutagüarü mexëcüwaruügü ga maxpúneanewa puracüexü, rü 3,600 ga naerugü ga yema puracümaxã icuaxgüxü. ³Rü yemawena ga Charumóü rü ñane ga Tíruarü ãëxgacü ga Iráüxütawa namuga rü ñanagürü: —Cuxna chaca nax choxü curüngüxëëxü yema chaunatü ga Dabíxü curüngüxëëgurüxü ga yexguma mürapewagü ga ocayiwanaxçax núma cumugügurüxü nax napata naxüçax —ñanagürü. ....

Charumóü nanaxü ga Tupanapata

3 ¹Rü nüma ga Charumóü rü inanaxügü ga maxpúne ga Moríagu nax naxüãxü ga Cori ya Tupanapata ga Yerucharéüwa. Rü guma maxpúnewa nixí ga Cori ya Tupana rü nanatü ga Dabíçax nangóxü. Rü yema nixí ga yema nachica ga guma Yebuchéutanüxü ga Orná trígu nawa púxü rü Dabí nüxü unetaxü nachicaxü ga guma Tupanapata. ²Rü yexguma marü 4 ga taunecü marü ãëxgacü yixígu ga Charumóü rü meama norü taxre ga

tauemaciärü taxre ga ngunexügu
(abrilärü 17) nixí ga inaxügüxü nax
naxüxü ga guma Tupanapata.

.....

5 ¹Rü yexguma marü yanguxgu ga
guma Tupanapata, rü nüma ga
Charumóü rü yéma nanana ga yema
Tupanapataarü yemaxügu ga
úirunaxcax rü diërumünaxcax ga nanatü
ga Dabí Cori ya Tupanana naxü. Rü
Tupanaarü diërutänügu namaxã
nanguxü.

**Yema baú ga Tupanaarü mugü
nagu nuxü rü guma yexwacaxüne ga
Tupanapatawa nanangegü**

²Rü nüma ga Charumóü rü
Yerucharéügu nanangutaquexexë ga
yema Iraéanecüãx ga ãëxgacütücumüwa
ügüxü, rü guxüma ga yema 12 ga
Iraétücumügiärü ãëxgacügüchigü, rü
guxüma ga papágü ga natanüxüeru
ixügüxü. Rü yemaacü
nanangutaquexexë nax maxpüne ga
Chióüwa yayauxgüaxücax ga yema baú
ga Tupanaarü mugü nagu nuxü, rü
guma yexwacaxüne ga napatawa
nangegüaxücax. ³Rü yema ngunexü ga
Iraéanecüãxgü nagu naxüchigagüãxü
nax düxenügütüüwa nayexmagüxü ga
meama norü 7 ga tauemacügu (octúbre)
rü yexguma nixí ga Charumóümaxã
nangutaquexegüxü ga yema
Iraéanecüãxgiärü ãëxgacügü. ⁴Rü yéma
maxpüne ga Chióüwa nangugü ga
guxüma ga yema Iraéanecüãxgiärü
ãëxgacügü. Rü yema Lebítanüxügü rü
nayangegü ga yema baú ga Tupanaarü
mugü nagu nucuxü. ⁵Rü guma
yexwacaxüne ga napatawa nanangegü

ga yema baú wüxigu namaxã ga guma
nüxíraxüne ga napata ga
naxchirunaxcax rü guxüma ga norü
yemaxügu. Rü yema chacherdótegü rü
Lebítanüxügü nixí ga yéma nanaxü. ⁶Rü
nüma ga ãëxgacü ga Charumóü rü
guxüma ga Iraéanecüãxgü rü yexma
nangutaquexegü napexegu ga yema baú
ga Tupanaarü mugü nagu nucuxü. Rü
yema nax namuxüchixü ga yema
carnërugü, rü wocaxacügü i yatüxü ga
Tupanaçax dajüxü rü taxucüriwa texé
tayaxugü. ⁷Rü yemawena ga yema
chacherdótegü rü guma Tupanapataarü
aixepewa nanangegü ga yema baú ga
Tupanaarü mugü nagu nucuxü. Rü
yema Nachica i Üünexügu nayaxügu
natüügu ga guma naxpexátü ga yema
taxre ga daxücüãxchicünaxã ga
Charumóü üxü. ⁸Rü yema taxre ga
daxücüãxchicünaxãgü rü guma
naxpexátügü rü baú íxüxüétüguama
narüxunü rü nayadüxëtügü ga yema baú
rü guma naxpawerugü. ⁹Natürü guma
naxpawerugü rü nimax, rü yemaçax
yema napexegü rü nüxü tadauama ga
yexguma nüxíraxüxü ga nachiäwa
idawenügu, natürü yema norü íãxwa rü
tama nüxü tadau.

.....

¹³Rü yema wiyaetanüxü rü
paxetatanüxü rü wüxigu nawiyaegü rü
Tupanaxü nicuaxüxügü rü Cori ya
Tupanana moxë naxägü. Rü yemaacü
napaxetägü namaxã ga norü cornétagü
rü norü platýugü rü togü ga
paxetarüügü. Rü yexguma
ínawiyaegüyane rü ñanagürügü: “iNüxü
picuaxüxügü ya Cori ya Tupana erü
nüma rü namecüma rü ngëma norü

ngechañ rü taguma inayagux!“
ñanagürügü. Rü yexgumatama ga guma
Cori ya Tupanapata rü caxixümaxã
nanapá. ¹⁴Rü yema caxixügagu rü nüma
ga chacherdótegü rü taxucürüwama
yexma narücho nax yadaxëëgüaxücax
ga yema puracü ga yéma Tupanacax
ínaxügüxü. Yerü Tupanaarü üünemaxã
nanapá ga guma napata.

**Charumóü rü Tupanamëxëgu nanaxü ga
guma ípata ga naxüxüne**

6 ¹Rü yexguma ga Charumóü rü
nayumüxë rü ñanagürü: “Cumax,
Pa Cori Pa Tupanax, rü cugü quixu nax
caixanexü i waemaxüwa cumaxüxü.
²Natürü choma rü cuxcax chanaxü ya
daa ípata nax yimawa
cungexmaechaxücax”, ñanagürü. ³Rü
ñuxüchi nüma ga äëxgacü ga Charumóü
rü naxcax nadauegu ga guxüma ga
yema Iraéanecüäxgü ga yexma chigüxü.
Rü mexü namaxã naxuegu rü ñanagürü:
⁴—Namecümamaxüchi ya Cori ya tórü
Tupana. Rü nüma rü marü nayanguxëxë
ga yema chaunatu ga Dabímaxã nüxü
yaxuxü ga yexguma ñaxgu nüxü: ⁵“Rü
yematama ngunexü ga Equítuanewa
chorü duüxügü ga Iraétanüxü
íchanguxüxëëxügumama rü taguma
nüxü chaxuneta ga wüxi ga íane nax
yimagu naxüxücax ga chopata. Rü
taguma natanüwa nüxü chaxuneta ga
wüxi ga yatü nax chorü duüxügü i
Iraétanüxügümaxã inacuáxücax.
⁶Natürü i ñuxma rü nüxü chaxuneta ya
Yerucharéü nax ngëxma naxüxücax ya
chopata. Rü nüxü chaxuneta ya Dabí
nax yimá chorü duüxügüarü äëxgacü
ixüxücax”, ñanagürü ga Tupana. ⁷Rü

nüma ga guma chaunatu ga Dabí rü
nüxü nangüchañ ga nax naxüäxü ga
wüxi ga ípata ya taxüne naxcax ya Cori
ya tórü Tupana. ⁸Natürü nüma ga Cori
ya Tupana rü ñanagürü nüxü: “Wüxi i
mexü nixí nax nagu curüxínüxü nax
chaxcax cunaxüxü ya wüxi ya chopata.
⁹Natürü taxütáma cuma nixí i
cunaxüxü. Rü yimá cune ya tá cuxü
ngëxmacü tá nixí ya naxücü ya yima
chopata”, ñanagürü ga Tupana. ¹⁰Rü
yexguma ga nüma ga Charumóü rü
duüxügüxü ñanagürü: —Nüma ya Cori
ya Tupana rü marü nayanguxëxë ga
yema norü uneta. Erü ñuxma i choma
rü äëxgacü chixí tümachicüxü ya chorü
papá. Rü chanaxü ya yima ípata ya
taxüne naxcax ya Cori ya tórü Tupana.
¹¹Rü ñuxma rü yimagu chayaxücuchi i
ngëma baü i nawa nangexmagüxü i Cori
ya Tupanaarü mugü ga nutagu ümatüxü
ga nüxcümamaxügüxü ga tórü oxigümaxã
nüxü yaxuxü —ñanagürü. ¹²⁻¹³Rü nüma
ga Charumóü rü duüxügüxü nanaxüxëxë
ga wüxi ga chinagüchica ga
bróuchenaxcax. Rü meama
Tupanapataarü ngäxüäxtügu nüxü
nanaxüxëxë napexegu ga ämarearü
guchicaxü. Rü yima chinagüchica rü
nüxü nayexma ga 2 métru 70 ga norü
max, rü taxre ga métru ga norü
tatachinü, rü wüxi ga métru 57 ga norü
máchane. Rü yemagu nachinagüäcuma
rü guxüma ga Iraéanecüäxgü ga yexma
ngutaquëxëgüxümaxã nidexa. Rü
yexguma duüxügü nüxü írüdaunüyane
rü nüma ga Charumóü inacaxápüxü, rü
daxü naxunagüchacüxü rü ñaäcü
nayumüxë: ¹⁴“Pa Cori Pa Torü Tupanax,
rü woo i daxügüxü i naanewa, rü woo i

ñoma i naanewa, rü nataxuma i taxacü i cuxruxũ ixixũ. Erü cumax rü cuyanguxëxë i curü unetagü rü aixcúma nüxũ cunawex nax namaxã cumecúmaxũ i ngëma curü duũxũgü i norü ngúchaũmaxã cuga ñnüexũ. ¹⁵Rü cuma rü cuyanguxëxë ga curü uneta ga chaunatü ga Dabímaxã nüxũ quixuxũ ga daa cupatachiga. Rü ñuxma rü aixcúmaxũchima cunangoxëxë i ngëma. ¹⁶Rü ñuxmax, Pa Torü Tupanax, rü ngëxgumarixũ ta yanguxëxë ga yema uneta ga chaunatü ga curü duũ ga Dabímaxã nüxũ quixuxũ ga yexguma ñacuxgu nüxũ: 'Rü cutaagü tá nixĩ i guxũgutáma ãëxgacügü ixĩgũxũ i Iraétanüwa ega cuxruxũ mea nagu namaxëgu i chorü mugü', ñacuxgu! ¹⁷Rü ngëmacax, Pa Cori Pa Torü Tupanax, cuxũ chacaxũ nax cuyanguxëxũcax i ngëma curü uneta ga chaunatü ga curü duũ ga Dabímaxã nüxũ quixuxũ", ñanagürü.

.....

7 ¹⁻²Rü yexguma Charumóũ nüxũ rüchauxgu nax nayumüxëxũ rü daxüguxũ ga naanewa narüngu ga üxüema rü yema ãmaregü ga Tupanacax yéma nanaxũ rü yema naxünagü ga Tupanacax nadaixũtëtügu nangu rü nixae. Rü yema Tupanaarü üüne rü guma Tupanapata namaxã nanapá rü yemacax ga yema chacherdótegü rü taxucürüwama nagu nachocu. ³Rü yexguma yema Iraéanecüãxgü yema üxüemaxũ rü Tupanaarü üünexũ nadaugügu nax ñuxãcü Tupanapataétügu ínaxixũ, rü guxũma ga nümagü rü yema ínachauãxtüügu nacaxápüxügü rü

nanangücuchitanü. Rü Tupanaxũ nicuaxüxũgü rü nüxna moxë naxãgü rü ñanagürügü: —Nüma ya Tupana rü namecúma rü norü ngechaũ rü taguma inayagux — ñanagürügü. ⁴Rü yemawena rü nüma ga ãëxgacü ga Charumóũ rü guxũma ga yema togü ga Iraéanecüãxgü rü Tupanacax nanadai rü nayagu ga muxũma ga naxünagü. ....

Tupana rü Charumóũmaxã inaxuneta

¹¹⁻¹²Rü yexguma Charumóũ yanguxëëgu ga guma Tupanapata rü guma ãëxgacüpata rü guxũma ga yema togü ga yemaxũgü ga naxixũ, rü nüma ga Cori ya Tupana rü wüxi ga chütacü naxcax nangox rü ñanagürü nüxũ: —Marü nüxũ chaxínü i ngëma curü yumüxë rü marü nüxũ chaxuneta ya daa chopata nax yimagu chauxcax penadaixũcax rü ípenaguxũcax i ngëma naxünagü i choxna pexãmaregüxũ. ¹³⁻¹⁴Rü ngëmacax i ngëxguma íchayachaxächixëëgu ya pucü nax taguma napuxũcax rü munügü íchangugüxëëgu nax penetügü nangóxũcax rüexna pexcax daxaweane íchanguxëëgu, natürü ngëxguma chopexegu pegü íperüxíragügu i pemax nax chorü duũxũgü pixĩgũxũ, rü peyumüxëgügu rü chauxcax pedaugügu, rü nüxũ perüxoegu i ngëma chixexũ i pecümagü, rü choma rü tá pexũ chaxínü i yéa daxüguxũ i naanewa íchangexmaxüwa. Rü tá pexũ nüxũ icharüngüma i perü chixexũgü rü tá ichayanaxoxëxë i ngëma guxchaxũ i perü naanewa ngëxmaxũ. ¹⁵Rü ñuxmacürüwa rü mea tá pexũ nüxũ

chaxĩnũ i perũ yumũxĕgũ i daa chopatawa pexũĩ. ¹⁶Erũ chomatama nũxũ chaxuneta rũ chanaxũinexĕxĕ ya daa chopata nax nawa tá guxũguma changexmaxũ. Rũ guxũguma chauãĕwa nangexma rũ tá nũxna chadau. ¹⁷⁻¹⁸Rũ ñuxma i cumax, Pa Charumóũx, rũ ngĕxguma tá cunatũ ya Dabĩrũxũ mea chauga cuxĩnũgu, rũ nagu cumaxũgu i ngĕma chorũ mugũ rũ chorũ ucũxĕgũ, rũ choma rũ tá chayanguxĕxĕ ga yema uneta ga cunatũ ga Dabĩmaxã nũxũ chixuxũ nax cumax rũ cutaagũ rũ guxũgutãma Iraĕanecũãxgũarũ ãĕxgacũgũ tá yixĩgũxũ. ¹⁹⁻²⁰Natĩrũ ngĕxguma pema rũ choxna pixĩgachitanũgu rũ tama peyanguxĕĕgu i ngĕma mugũ ga pexna chaxãxũ rũ naxchicũnãxãgũxũmare picuãxũũgũgu, rũ tá nawa pexũ íchawoxũ i ñaa naane i pexna chaxãxũ. Rũ tá nũxna chixũgachi ya daa chopata ya chaxũinexĕĕchirĕne, rũ tá wũxi i cugũrũxũ chayaxĩxĕxĕ napĕxewa i ngĕma togũ i nachixũanegũ. ²¹Rũ daa chopata ya mexechichirĕne rũ nachicaxica tá ngĕma nayaxũ. Rũ ngĕxguma i guxũma i duũxũ i nawa ũpetũxũ i ñaa nachica rũ nũxũ nadaugũgu i ngĕma chopatachica rũ tá namaxã nabãixãchie rũ tá ñanagũrũgũ: “¿Tũxciũ ya Cori ya Tupana i porããcũ nachixexĕãxũ i ñaa nachixũane rũ daa napata?” ñanagũrũgũ tá. ²²Rũ namũcũgũ rũ tá nanangãxũgũ rũ ñanagũrũgũ tá: “Ngĕmaãcũ namaxã nangupetũ erũ ñaa duũxũgũ rũ nũxna nixĩgachi ya Cori ya norũ oxigũarũ Tupana ga Equítuanewa ínganguxũxĕĕcũ, rũ nawe narũxĩ ga yema naxchicũnãxãgũmare rũ nũxũ

nicuãxũxũgũ. Rũ yemacãx nixĩ ga Tupana ga naxcãx ínganguxĕĕgũãxũ ga yema taxũ ga guxchaxũgũ”, ñanagũrũgũ tá —ñanagũrũ ga Tupana nũxũ ga Charumóũ.

.....

Yerucharéũwa ãĕxgacũ nixĩ ga Chedequã

36 ¹¹Rũ nũma ga Chedequã rũ nũxũ nayexma ga 21 ga norũ taunecũ ga yexguma noxri ãĕxgacũ yixĩxgu. Rũ 11 ga taunecũ nixĩ ga ãĕxgacũ yixĩxũ ga Yerucharéũwa. ¹²Natĩrũ wũxi ga ãĕxgacũ ga tama Tupanaga ínũcũ nixĩ. Yerũ tama inarũxĩnũchaũ nũxũ ga guma orearũ uruxũ ga Yeremã ga Tupana nawa namaxã idexacũ. ¹³Rũ naétũ tama nayanguxĕxĕ ga norũ uneta ga Tupanapexewa Babiróniaanearũ ãĕxgacũ ga Nabucudonochómaxã nũxũ yaxuxũ nax norũ churagũmaxã tá nũxũ nangũxĕĕxũ. Rũ nũma ga Chedequã rũ porããcũ nũgũ nataixĕxĕ nax tama Tupanaga naxĩnũxũcãx. ¹⁴Rũ yexgumarũxũ ta ga guxũma ga Yudãanecũãxarũ ãĕxgacũgũ rũ norũ duũxũgũ rũ chacherdótegũ rũ ta, rũ porããcũ chixri namaxĕ. Rũ to ga nachixũane ga tama Tupanaxũ cuãxgũxũarũ tupanachicũnãxãxũ nicuãxũxũgũ. Rũ yemaacũ chixexũ nawa naxũgũ ga guma Tupanapata ga nũma ga Tupana nũxũ unetane nax napata yixĩxũcãx ga Yerucharéũwa. ¹⁵Rũ nũma ga Cori ga Iraĕanecũãxgũarũ oxigũarũ Tupana rũ guxũguma yema nanamugũ ga norũ orearũ uruũgũ nax yaxucũxĕgũãxũcãx, yerũ nũma ga Tupana rũ nũxũ nangechaũtũmũxũgũ

ga norü duũxũgü rü nüxũ nangechaũ ga guma napata ga nawa nayexmane.

¹⁶Natürü nümagü ga yema duũxũgü rü nüxũ nacugüeama ga yema Tupanaarü orearü uruũgü rü tama nüxũ inarixĩnüechaũ ga yema namaxã nüxũ yaxuxũ. Rü yemaçax ga nüma ga Tupana rü düxwa namaxã nanu ga yema norü duũxũgü rü taxüema Tupanaxũ ítayachaxãchixëxë.

Nagu narüchixe ga Tupanapata rü inawoxũ ga Yudáanecüãxgü

¹⁷Rü yemaçax nüma ga Cori ya Tupana rü Cadéguarü ãëxgacüxũ namu nax nadaiaxüçax ga yema Iraéanecüãxgüarü ngextjüxüxũgü ga Tupanapatawa puracüexũ. Rü tama nüxũ tangechaũtümüxũgü ga guxema ngextjüxügüxe, rü paxegü, rü yaxguãxgü, rü guxema ichixéxe. Rü yemaacü ga nüma ga Cori ya Tupana rü guxüma ga Iraéanecüãxgüxũ Cadéguümexëgu nayixëxë nax nadaiaxüçax. ¹⁸Rü guxüma ga Tupanapataarü yemaxũgü ga itaxü rü ixíraxü rü nayana. Rü norü diërugü ga guma Tupanapata, rü guma ãëxgacüpataarü diërugü rü yema norü ngüxëëruũgüarü diërugü, rü nüma ga Cadéguarü ãëxgacü rü íane ga Babiróniawa nanana. ¹⁹Rü guma Tupanapata rü nayagugü rü yema Yerucharéüarü poxeguxũ rü nagu napogüe. Rü guma ãëxgacüpatagü ínanagu rü inayanaxoxëëgü ga guxüma ga taxacü ga tatanüxü ga guma íanewa yexmaxũ. ²⁰Rü yemawena rü yema Iraéanecüãxgü ga íyaxügüxũ rü Babiróniaanewa nanagagü nax ãëxgacüarü rü nanegüarü puracütanüxũ

yixügüxüçax. Rü yemaacü nixgü rü ñüxmata Pérchiaanearü ãëxgacüümexëwa nayexmagü ga Cadéguü. ²¹Rü yemaacü nixí ga yanguxü ga yema Tupanaarü ore ga Yeremíawa nüxũ yaxuxũ ga ñaxgu: “Rü ngëma naane rü tá inarüngü”, ñaxgu. Rü aixcüma yemaacü nangupetü yerü yema 70 ga taunecü ga Cadéguümexëwa nax nayexmaxũ rü inarüngü ga yema Iraéane yerü nataxuma ga duũxũgü ga nawa puracüexũ.

Pérchiaarü ãëxgacü ga Chíru nanaxunagü nax wena naxüaxũ ga Tupanapata

²²Rü guma taunecü ga nagu yangucuchicü ga Chíru nax Pérchiaanearü ãëxgacü yixüxüçax, rü nüma ga Tupana rü Chíruãëwa nananguxëxë ga ínü nax naxunagüaxüçax ga wüxi ga mu ga Iraéanecüãxgüétiwa idexaxü nax nüxũ nangüxëëgüxüçax. Rü nanaxümatü ga yema mu rü guxü ga norü naanewa nanamu nax yemaacü yanguxüçax ga Cori ya Tupanaarü ore ga Yeremíawa nüxũ yaxuxũ. ²³Rü nüma ga Chíru ga Pérchiaanearü ãëxgacü rü nanaxunagü i ñaa ore ga ñaxü: “Rü nüma ya Cori ya daxügüxü i naanearü Tupana, rü choxmexwa nanangexmagüxëxë i guxüma i ãëxgacügü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü. Rü choxü namu nax Yerucharéügu chanaxüxüçax ya napata i Yudáanewa. Rü ngëmacax ya ngexerüxüxe i pemax nax Cori ya Tupanaarü duũxũgü pixgüxü irü ëcü pechixüanecax pewoegu! iRü nüma ya Cori ya perü Tupana pexü rüngüxëxë!” ñanagürü ga ãëxgacü ga Chíru.

ESDRAS

(Édra)

**Āēxgacū ga Chíru nanaxunagū nax wena
naxūgūaxūcax ga Tupanapata**

1 ¹Rū guma tauncū ga nagu āēxgacū yangucuchicū ga Chíru ga Pérchiaanecūāxarū āēxgacū, rü Cori ya Tupana nayanguxēxē ga norū ore ga noxri Yeremíaxwa nüxū yaxuxū. Rū yemacax ga nūma ga Tupana rü āēxgacū ga Chírūāēwa ínananguxēxē nax guxū ga nachixūānegū ga nūma namaxā inacuáxūmaxā naxunagūaxūcax ga ñaa ore ga ūmatūxū ga ñaxū: ²“Rū choma i Chíru i Pérchiaanecūāxarū āēxgacū rü chanaxunagū i ñaa ore. Rū nūma ya daxūcūāx ya Cori ya Tupana rü marū choxmexwa nanangexmagūxēxē i guxūma i nachixūānegū i ñoma i naanewa ngēxmagūxū. Rū choxū namu nax naxcax chanaxūcūcax ya wūxi ya napata nawa ya yima íane ya Yerucharēū i Yudáanewa ngexmane. ³Rū ngēmacax i guxāma i pema ya Iraéanecūāxgū íxīgūxe, rü name nixī nax Yerucharéūcax pewoeguxū nax wena penaxūgūxūcax ya napata ya yimá perū Tupana. iRū nūma pexū

nangūxēxē nawa i ngēma puracū! ⁴Rū yíxema petanūxūgū ya tama woeguchaūxe, rü name nixī i naxchirumaxā, rü tūmawexūmaxā, rü ōnamaxā nüxū tarūngūxēē i ngēma woeguxū. Rū naétū rü name nixī i nüxna tanaxā i tūmaarū āmare naxcax ya Tupanapata ya Yerucharéūwa wena tá naxūgūne”, ñanagürü ga āēxgacū ga Chíru.

**Iraéanecūāxgū rü wena
Yerucharéūcax nawoegu**

⁵Rū nūma ya Tupana rü yema Yudátanūxūarū rü Bēyamítanūxūarū āēxgacūgūāēwa rü chacherdótegiāēwa nananguxēxē ga wūxi ga ngūchaū nax Yerucharéūcax nawoeguxūcax nax wena naxūgūaxūcax ga Tupanapata. ⁶Rū yema Iraéanecūāxgū ga tama Yerucharéūcax woeguchaūxū, rü yema woeguxūxū narūngūxēgū diērumaxā, rü úrumaxā, rü wocagūmaxā rü norū yemaxūgū ga tatanūxūmaxā. Rū naétū nüxna nanaxāgū ga āmaregū Tupanapatacax. ⁷Rū nūmatama ga āēxgacū ga Chíru rü nanawoeguxēxē ga yema cópagū ga úirunaxcax rü guxūma

ga togüamachigü ga Tupanapataariü yemaxüügü ga ãëxgacü ga Nabucodonochó Yerucharéüwa naxü rü norü tupanapatagu yanuxü. ⁸Rü nüma ga Chüru ga Pérchiaanecüãxaruü ãëxgacü rü norü diëruaruü dauruxü ga Miridátexü namu nax Yudáanecüãxaruü ãëxgacü ga Chebachárana nanaaxüçax ga yema Tupanapataariü yemaxüügü.

.....

¹¹Rü yema Tupanapataariü yemaxüügü ga úirunaxçax rü diërumünaxçax rü 5,400 nixí ga norü mu. Rü guxüma ga yema yemaxüügü rü Chebachára nayana ga yexguma Babiróniaanewa natáeguxgu namaxá ga yema duüxüügü ga Yerucharéüçax woeguxü.

.....

**Iraéanecüãxgü ga
Babiróniaanewa woeguxü**

2 ⁶⁴⁻⁶⁵Rü 42,360 nixí ga norü mu ga yema Iraéanecüãxgü ga woeguxü. Natürü tama yematanügu nixugü ga norü puracütanüxüügü rü naxütaxüügü ga 7,337 ga duüxüügü ixígüxü. Rü yexgumarüxü ta nayexmagü ga 200 ga wiyaetanüxü ga yatüxü rü ngexüügü. ⁶⁶⁻⁶⁷Rü 736 ga cowarugü nüxü nayexmagü, rü 245 ga múlagü, rü 435 ga caméyugü rü 6,720 ga búrugü. ⁶⁸Rü yexguma Yerucharéüwa nangugüga ga yema Iraéanecüãxgü, rü ñuxre ga norü ãëxgacügü rü norü ãmaregü inaxägü nax wena Cori ya Tupanapata namexëégüxüçax. ⁶⁹Rü yema wüxichigü nüxü tauxchaxü ga diëru nixí ga inaxägüxü naxçax ga guma Tupanapata. Rü 488 quíru naguxü ga úiru, rü 2,750 quíru ga diërumü, rü 100 ga

chacherdótegüchiru ga mámüxü nixí ga inaxägüxü. ⁷⁰Rü yema chacherdótegü rü yema Lebítanüxüügü rü ñuxre ga yema togü ga duüxüügü rü yexma Yerucharéügu naxächüügü. Natürü yema wiyaetanüxüügü, rü yema Tupanapataariü iãxaruü dauruüügü, rü yema Tupanapatawa puracüexü, rü yema togü ga Iraéanecüãxgü rü wüxichigü norü ñanewa ningugüetanü.

**Yerucharéüwa rü wena inanaxüügü nax
Tupanacax nangutaquexegüxü**

3 ¹Rü yexguma 7 ga tauemacüwa nanguxgu nax Babiróniaanewa ne naxíxü rü nüma ga Iraéanecüãxgü ga norü ñanewachigü ngugüxü rü Yerucharéüwa naxí nax yema yangutaquexegüxüçax. ²Rü yemacax ga Yochué ga Yochadá nane rü namücügü ga chacherdótegümaxá rü Chorobabé ga Charatié nane rü natanüxüügümaxá wenaxaruü nanaxüügü ga Tupanaariü ãmarearuü guchicaxü nax yema ínaguaxüçax ga Tupanaariü ãmaregü, yema mugü ga Moiché úmatüxü nüxü ixuxürüxü. ³Rü yema Tupanaariü ãmarearuü guchicaxü rü nüxíraxüxü ga nachicagutama nanaxüügü rü meama natai. Rü yema nax naxçax namuüexü ga yema duüxüügü ga yema naanewa yexmagüxü, rü yemacax guxüguma ga paçmama rü yáuanecü rü Cori ga Tupanacax ínanagugüxü ga norü ãmaregü. ⁴Rü yema Moiché úmatüxü ga mugü nüxü ixuxürüxü rü nanaxüchigagüxü ga yema naixatümaxá nügü nax yaxüpataxü. Rü guxüma ga ngunexügu rü ínanaguuxü ga ãmaregü aüxrügumarüütama yema Moiché

ümatüxü ga mugü nüxü ixuxürixü. ⁵Rü yexgumarüxü ta ínanagu ga ámaregü ga ngüchigaarü ngunexügu íguxü, rü yema ámaregü ga yexwaca ixücücü ga tauemacügu íguxü, rü yema ámaregü ga togü ga petagu Tupanacax íguxü. Rü yexgumarüxü ta ínanagu ga yema ámaregü ga texé tümaarü ngüchaümaxá Tupanacax íxámaregüxü. ⁶Rü yema nax Tupanacax ínaguaxü ga ámaregü, rü inanaxügüe meama 7 ga tauemacüarü ügügu naxüpa nax inachixëëgüaxü ga yema naxtapüx ga guma Tupanapata. ⁷Rü ñuxüchi naxcax nadaugü ga ípataarü üruügu ga nutaarü ñaxcurüügu rü corapínagü, rü diérumaxá nüxü nanaxütanü. Rü Líbanuanewa ga Tíruwa rü Chidáüwa naxcax nataxegü ga mürapewa ga ocayiwagü. Rü yema mürapewa rü ðnamaxá, rü bínúmaxá, rü orfbuarü chíxümaxá nanaxütanügü. Rü yema mürapewagü rü Líbanuanewa nixí ga ne nanaaxü. Rü márpechinügu nayana ñuxmata Yópearü türewa nangugü, yerü yemaacü nixí ga nüxna naxágaxü ga Pérchiaanecüáxarü äëxgacü ga Chíru.

**Inanaxügüe ga wena nax
naxügüáxü ga Tupanapata**

⁸Rü nüma ga Chorobabé ga Charatié nane rü Yochué ga Yochadá nane rü nüma ga chacherdótegü rü Lebítanüxügü rü guxüma ga yema Iraéanecüáxgü ga wenaxarü Yerucharéücax woeguxü rü inanaxügüe ga yema puracü nax wena namexëëgüaxü ga Tupanapata. Rü yema puracü rü inaxügü ga yexguma marü taxre ga taunecü ínguxgu rü naétü taxre

ga tauemacü yixíxgu ga Yerucharéüwa nax nayexmagüxü. Rü yema puracümaxá inacuaxgü ga yema Lebítanüxü ga 20 ga taunecüarü yexera nüxü yexmagüxü. ⁹Rü nüma ga Yochué rü nanegü rü naeneegü rü nügu nade, rü wüxitücumü nügümaxá naxü namaxá ga Camierí rü nanegü ga Yudátaagü íxígüxü. Rü yexgumarüxü ta nügütanüwa nanaxügüxëxë ga Enadáx nanegü rü naeneegü rü natanüxügü ga Lebítaagü íxígüxü. Rü nümagü nixí ga namaxá inacuáxü ga yema Tupanapataarü mexëëruügu. ¹⁰Rü yexguma yema Tupanapataarü mexëëruügu nanucugu ga nüxíraxücü ga nutagü ga natapüxparagü nawa rütogüine, rü nüma ga chacherdótegü rü mea nügu nangaxáëëcüma yexma nachigü rü nayacue ga norü cornétagü. Rü yema Lebítanüxü ga Achátaagü rü yéma nanana ga norü paxetaruügu ga namaxá Tupanaxü yacuaxüügüxü, yema äëxgacü ga Dabí unagixürixü. ¹¹Rü ñuxre ga nümagü rü nawiyaegü rü Tupanaxü nicuaxüxügü. Rü yema togü rü nanangáxügü rü ñanagürügü: —iNüxna moxë pexá ya Cori ya Tupana erü nüma rü tamaxá namecüma rü ngéma norü ngechaü i taxcax rü taguma nagux! —ñanagürügü. Rü guxüma ga duüxügü rü nataäxëgü, rü tagaäcü Cori ya Tupanaxü nicuaxüxügü, yerü marü inaxügü ga nax wena namexëëxü ga Cori ya Tupanapata. ¹²Rü muxüma ga yema chacherdótegü rü Lebítanüxü rü äëxgacügü ga iyaxü ga marü nüxü daugüxü ga guma nüxíraxüine ga Tupanapata, rü yemagü rü tagaäcü naxauxe, yerü nüxü nadaugü ga wena

nax inaxügüxü ga guma yexwacaxüne ga Tupanapata. Rü yexgumarüxü ta ga togü rü norü taãxëmaxã tagaãcü aita naxügü. ¹³Rü yemaacü taxúema nüxü tacuax rü nataãxëgü rüexna nangechaügü yerü yema auxexü rü yema taãxëgüxü rü wüxigu aita naxüe rü yáxüguma nüxü naxínüe.

Norü uanügü inayachaxächigüxëxë nax naxügüãxü ga guma Tupanapata

4 ¹⁻²Rü yexguma yema norü uanügü nüxü cuaxgügu nax wena namexëëgüaxü ga guma Tupanapata ga yema duüxügü ga Yudátanüxü rü Bëyamítanüxü ga Babiróniaanewa ne íxü ga Yerucharëúcax woeguxü, rü nüma ga norü uanügü rü Chorobabéxütawa rü Yochuéxütawa rü yema togü ga ãëxgacügüxütawa inayadaugü. Rü ñanagürügü nüxü: —iTaxú i toxna penachuxuxü nax pexü tarüngüxëëgüxü nawa i ñaa puracü! Erü toma rü ta pexruxü nüxü tayaxögü ya yimá perü Tupana. Rü naxcax ítanaguuxü ga torü ãmaregü ga yexguma Achíriaanearü ãëxgacü ga Echaradóü nua toxü gagügumama —ñanagürügü. ³Natürü nüma ga Chorobabé rü Yochué rü yema togü ga ãëxgacügü ga iyaxü, rü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Taxucürüwama pemaxã wüxigu tanaxü ya daa torü Tupanapata. Rü marü toxicatátama tanaxü ya napata ya Cori ya torü Tupana, yerü yemaacü nixí ga tomamaxã nüxü yaxuxü ya Chíru ga Pérchiaanecüãxarü ãëxgacü —ñanagürügü. ⁴Rü yexguma ga nüma ga yema uanügü ga yema naanegu äxchiügüxü rü inanaxügüe nax chixri

yema Iraéanecüãxgüchiga yadexagüxü nax íyachaxächigüxüçax ga yema puracü.

.....

⁸Rü yexguma Arteyére rü Pérchiaanecüãxarü ãëxgacü yixíxgu, rü yema Iraéanecüãxgüarü uanügüarü ãëxgacü ga Rexú rü nanamu ga norü poperaarü úmatüruxü ga Chíchái nax Arteyérexütawa namuaxü ga wüxi ga popera ga chixexü tümachiga ga guxema Yerucharëúcüãxgü ga ñaxü: .....

¹²“Rü cuxü nüxü tacuaxëxë, Pa ãëxgacüx, rü ngëma Yudfugü ga Iraétanüxügü ga Yerucharëúcax woeguxü ga Babiróniaanewa ne íxü, rü ñuxma rü wena nanamexëëgü ya yima norü ñane i ngëma duüxügü i taxúega inüxü rü chixexü ügüxü. Rü marü inanaxügüe nax namexëëgüaxü i norü ñanearü poxeguxütápux rü marü nananucu ga norü Tupanapataarü nutagü ya natapüxparagü nawa rütogüne”, ñaxü.

.....

¹⁷Rü yexguma nüma ga ãëxgacü ga Arteyére nayaxuxgu ga yema popera, rü nanangãxü rü ñanagürü: “Pa ãëxgacüx, Pa Rexúx, rü yimá cumucü ya Chíchái ya poperaarü úmatüruxü, rü ngëma cumücügü i ñane ya Chamáriawa ngëxmagüxü, rü guxüma i cumücügü i taxtü i Eufrátëarü oéstewa ngëxmagüxü, rü pexü charümoxë. ¹⁸Rü ngëma perü popera i chauxcax nua pemuxü rü marü chauxütawa nangu rü ngëmaacü nüxü chacuax i perü ore i chomaxã nüxü pixuxü. ¹⁹Rü marü chanamu i chorü ngüxëëruügü nax poperatanügu naxcax

nadaugüxüçax i nachiga i ngêma duüxügü i Yerucharéüçax. Rü yema poperawa rü nüxü nayangaugü nax ngêma nüxü yaxuxü nax aixcúma yixixü rü ngêma duüxügü rü yema nüxíraxügüxü ga Pérchiaanecüâxarü âëxgacügüçax nügü nanutaquexegüxü nax nügü namaxâ nadaixüçax, yerü tama yema âëxgacügüga naxínüechaü. ²⁰Rü ngëxgumarüxü ta nüxü itayangau rü nüxcúmaxüchima rü nayexmagü ga norü âëxgacügü ga iporaxüchixü ga namaxâ icuáxü ga guxüma ga naanegü i taxtü i Eufrátëarü oéstewaama ngëxmagüxü. Rü yema naanegüçax ga naxmëxwa yexmagüxü rü nüxü nanaxütanügü ga taxü ga diëru. ²¹Rü ngëmacax chanaxwaxe nax ípeyachaxächitanüxëëxü i ngêma duüxügü i norü ïanëarü mexëëwa puracüexü, ñuxmatata wena nüxna chaxãga nax ngêma puracü naxügüxüçax. ²²Rü tama name nax ngêma nüxü perüdaunümarexü erü taxü i guxchaxü tá çauxçax ínanguxëëgü i ngêma duüxügü ega tama nüxna pedauxgu”, ñanagürü ga norü poperawa. ²³Rü yexguma naxütawa nanguxgu ga yema âëxgacü ga Arteyéarü popera, rü Rexü rü Chíchái ga popëaarü umatüruxü, rü namücügü rü nüxü nadaumatügü. Rü yexgumatama ga guxüma ga nümagü rü Yerucharéüwa naxí, rü nuácü Yudfügüxü namu nax íyachaxächigüxüçax nax napuracüexü. ²⁴Rü yemaacü nixí ga íyachaxächixü ga Tupanapataarü mexëë ga Yerucharéüwa. Rü tama nawa napuracüë ñuxmata Darü taxre ga

taunecü inguxëë nax âëxgacü yixixü ga Pérchiaanewa.

**Wena inanaxügüë ga puracü
Tupanapata nax namexëëgüxü**

5 ¹Rü nüma ga Tupanaarü orearü uruügü ga Aguéu rü Chacaría ga Ídu nane, rü yema Yudfügü (ga Iraétanüxügü) ga Yudáanecüâxmaxã, rü Yerucharéüçaxmaxã nüxü nayarüxügüë ga yema ore ga Cori ga Tupana namaxã nüxü ixuxü. ²Rü yexguma ga Chorobabé ga Charatié nane rü Yochué ga Yochadá nane rü wenaxarü inanaxügüë ga nax nawa napuracüexü ga Tupanapataarü mexëë ga Yerucharéüwa. Rü nüma ga Tupanaarü orearü uruügü rü ta nüxü narüngüxëëgü. ³⁻⁴Natürü nüma ga Tanái ga taxtü ga Eufrátëarü oéstewaamaarü âëxgacü, rü nüma ga Chetáru-Bonái rü namücügü, rü Yerucharéüwa naxí rü Yudfügüna (Yudátanüxüna) nayacagü rü ñanagürügü: —¿Texé pexü tamu nax wena penamexëëxü ya daa Tupanapata rü nax peyamexëëgüxü i norü poxeguxü ya daa ïane? —ñanagürügü. Rü ñuxüchi naxçax ínaca ga tümaéga ga guxema Tupanapataarü mexëëwa puracüëxe. ⁵Natürü nüma ga Tupana rü nüxna nadau ga yema Yudfügü ga yema puracümaxã icuaxgüxü. Rü yemaacü nataxuma ga texé nüxna nachuxuxü nax napuracüeamaxüçax. Rü yoxni ga yema Yudfügüarü uanügü rü Pérchiaanecüâxarü âëxgacü ga Darfüçax nanaxümatü ga wüxi ga popera nax nüma namexëëxüçax ga yema guxchaxü. ⁶Rü yema popera ga Darfüxütawa namugüxü ga Tanái, rü

Chetáru-Bonái, rü norü ngüxêëruüügü ga ãëxgacügü rü ñanagürügü: ⁷“Pa ãëxgacüx, Pa Daríux, rü cuxü tarüumoxëgü. ⁸Rü cumaxã nüxü tixu nax Yudáanewa Ítayadauxü ya napata ya yimá Yudíugüarü Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü. Rü yima rü ínanamexëëgü nuta ya itaxüchicümaxã. Rü ngëma natapüx rü meama mürapewamaxã natüchiã. Rü ngëma puracü rü naxçax napaxaãëgü rü ngëmacax paxama inixü. ⁹Rü yema Yudíugü ga yema puracümaxã icuaxgüxüna taca nax texé tixíxü ga namuxe nax wena namexëëgiaxüçax ya yima Tupanapata, rü mürapewamaxã nax napexgüãxü i nachiãwaama. ¹⁰Rü naxçax Ítagü ta ga naégagü ga yema puracümaxã icuaxgüxü rü tayawügüéga nax ngëmaãcü cumaxã nüxü tixuxüçax, Pa ãëxgacüx. ¹¹Rü nüma rü toxü nangãxügü rü ñanagürügü: ‘Toma rü yimá Tupana ya daxügüxü i naanearü üruxü rü ñoma i naanearü üruüarü duüxügü tixígü. Rü Ítanamexëë ya daa napata ga nüxcümaxüchima ga torü oxigüarü ãëxgacü ga Charumóü üxüne’, ñanagürügü. ¹²Rü nüxü nixugügü ta rü ñanagürügü: ‘Rü torü oxigü rü Tupana ya daxüçüãxü nanuxëëgü rü yemacax nüma ga Tupana rü ãëxgacü ga Nabucudonochómëxëgu nanayixëë. Rü nüma ga Nabucudonochó rü nagu napogü ga guma Tupanapata, rü yema duüxügü rü ínanayauxü rü Babiróniaanewa nanagagü’, ñanagürügü. ¹³Rü nüma i Yudíugü rü nüxü nixugüë rü guma nüxíraxücü ga taunecü ga nagu Babiróniaanearü ãëxgacü yixícü ga Chíru, rü nüma ga

guma ãëxgacü rü nanaxunagü nax guma Tupanapata rü tá wena namexëëgiaxü. ¹⁴Rü yexgumarüxü ta nüxü nixugüë rü nüma ga ãëxgacü ga Chíru rü marü nanawoeguxëë ga yema Tupanapataarü yemaxügü ga úirunaxçax rü diërumünaxçax ga Nabucudonochó Yerucharéüwa dexü rü Babiróniaanewa yexmane ga norü tupanapatagu yanuxü. Rü nüxü nixugüë ta rü yema Tupanapataarü yemaxügü rü ãëxgacü ga Chíru rü wüxi ga yatü ga Chebacháragu áëgaxüna nanana. Rü nüma ga Chebachára nixí ga Chíru nüxü unetaxü nax Yudáanecüãxarü ãëxgacü yixíxüçax. ¹⁵Rü nüma ga ãëxgacü ga Chíru rü guma Chebacháraxü namu nax yima Yerucharéüwa ngexmane ya Tupanapatawa nanaaxüçax ga yema yemaxügü. Rü ñüxüchi nanamu nax wena namexëëgiaxüçax ga Tupanapata ga noxritama ínaxüxüwa. ¹⁶Rü yemawena ga nüma ga Chebachára rü Yerucharéüwa naxü, rü nananucu ga guma nutagü ya natapüxparagü nawa rütogüë ya yima Tupanapata. Rü ga duüxügü rü yexgumaüçüxü rü ínanaxügüë ga nawa nax napuracuexü, natürü taxüta ningü. ¹⁷Rü ngëmacax i ñüxmax, Pa ãëxgacüx, rü cuxna naxçax taca nax naxçax cudauxü i Babiróniaanearü poperatanügu nax nüxü cucuáxüçax ngoxi aixcüma yixíxü nax ãëxgacü ga Chíru naxunagüxü nax wena naxügiaxüçax ya yima Tupanapata i Yerucharéüwa. Rü ñüxüchi cuxna naxçax taca nax tomaxã nüxü quixuxüçax rü taxacü yixíxü i nagu curüxínüxü i cuma i ngëmachiga”, ñanagürügü ga norü poperawa.

6 ¹Rü yexguma ga nüma ga äëxgacü ga Darü rü norü duüxügüxü namu ga naxçax nax nadaugüxüçax ga yema mugüpane ga Chíru ümatüxü natanügu ga nüxcümaüxü ga poperagü ga Babiróniaanewa yexmagüxü. ²Rü yema popera ga nagu naxümatüxü ga yema Chíruarü mugü rü nüxü inayangaugü nagu ga guma äëxgacüpata ga ñane ga Ebatánawa yexmane ga Médiaanewa. ³Rü yema mu ga yema poperagu ümatüxü rü ñanagürü: “Guma nüxíraxücü ga tauncü nagu äëxgacü yixícü ga Chíru rü ñaxü ga mu naxunagü: ‘Rü guma Tupanapata ga Yerucharéüwa yexmane ga Yudúgu norü ámare ga naxüna nawa ígugüxüne, rü tanaxwaxe i wena namexëxë, rü yima naparagü rü mea inapugü. Rü ngëma norü máchane rü 27 i métruarü ngäxü tá nixí, rü ngëma norü tachiü rü 27 i métruarü ngäxü tá nixí. ⁴Rü natapüxaru ügü rü tomaepüxchimüxü ya nutagü ya itacü tá nixí. Rü yimaétüwa rü ngexwacaxüxü i mürapewa i yaxcüxü tá nixücuchigü. Rü chorü diëruarü dauruxü tá nixí i naxütanüxü i guxüma i ngëma puracü. ⁵Rü Tupanapataarü yemaxügü i úirunaxçax rü diërumünaxçax ga Nabucudonochó Tupanapatawa dexü, rü tanaxwaxe i Yerucharéüçax tanawoeguxëxë rü nagu tayanú ya yima Tupanapata ya wena tá üxüne, erü woetama ngëma nixí i nachica” ñanagürü ga yema Chíruarü poperawa. ⁶Rü yexguma ga nüma ga Pérchiaanecüxaru äëxgacü ga Darü rü nanaxümatü ga wüxi ga popera naxçax ga Tanái ga taxtü ga Eufrátëaru oéstewaamaarü äëxgacü, rü

Chetáru-bonái rü norü ngüxëëruügu ga äëxgacügü ixígüxü ga yema naanewa. Rü norü poperawa rü ñanagürü: “iTaxütáma nüxü penaguxchaxëxë i ngëma Yudúgu nax wena naxügüäxü ya yima Tupanapata! Rü ngëma noxrirüxü i nachicagu tátama nanaxügü. ⁷iRü taxütáma penachixewe ya yimá Yudáanecüxaru äëxgacü rü ngëma togü i duüxügü i ngëma puracümaxä icuaxgüxü! ⁸Rü ñüxüchi pemaxä nüxü chixu nax perü diërumaxä nüxü perüngüxëgüxü i ngëma Yudúgu i ngëma puracümaxä icuaxgüxü nax naxügüäxüçax ya yima Tupanapata. Rü ngëma diëru i perü naanewachigütama perü duüxügütanüwa ngüxü peyaxucümaxä tá nixí i paxa penaxütanüxü i ngëma Tupanapataarü mexëxë nax ngëmaäcü tama íyachaxächixüçax i ngëma puracü. ⁹Rü ngëma chacherdótegü i Yerucharéüwa ngëxmagüxü rü chanaxwaxe i nüxna penamugü i ngëma wocaxacügü rü carnérugü i nanaxwaxegüxü nax naxçax yagugüäxü ya yimá Tupana ya dauxüwa ngëxmacü. iRü naétü nüxna penaxä i trígutexe, rü bínu, rü yucüra, rü orfbuarü chíxü i wüxichigü i ngunexügügu rü tagutáma nixüye! ¹⁰Rü ngëmaäcü tá nüxü natauxcha nax yimá daxügücü ya Tupanacax yagugüäxü i taxacü i namaxä nataaxëxü rü ñüxüchi çaxçax rü çauxacügüçax nayümüxëgüxüçax. ¹¹Rü ngëxguma chi texé tama naga ñnügu i ñaa chorü mu, rü name nixí i wüxi ya tümapataarü omüta tayaxu rü yimamaxä tüxü tapai nax ngëxma tayuxüçax ya yixema tama naga ñnüxe. Rü yima tümapata rü

ngëxma narüxo rü naachinaxãgüxica ngéma nayaxü. ¹²Rü yimá Tupana ya nügüçax nüxü unetacü ya yima ñane ya Yerucharéü rü tá nanachixexë i ngexürüüxümare i nachixüane rüxna norü äëxgacü i tama yanguxëëxü i ñaa chorü mu, rü nachixexëëxü ya yima Tupanapata. Rü choma i Daríu nixí i chanaxunagüxü i ñaa mu. Rü ngëmacax chanaxwaxe i aixcüma naga naxínüe”, ñanagürü ga norü poperawa.

Ningu ga Tupanapata

¹³Rü nüma ga Tanái ga taxtü ga Eufrátëarü oëstewaamaarü äëxgacü rü Chetáru-bonái rü norü ngüxëëruüügü rü paxama naga naxínüe ga yema mu ga äëxgacü ga Daríu unagüxü. ¹⁴Rü yemaacü ga nüma ga yema Yudíüügü ga yema puracümaxã icuaxgüxü rü nayadaxëëgü ga nax napuracüexü. Rü Tupanaarü orearü uruüügü ga Aguéu rü Chacaría ga Ídu nane rü Tupanaarü oremaxã poraäcü nanataãxëëxë. Rü yemaacü ga guma Tupanapataarü mexëxë rü ningu yema Tupana nüxü ixuxürüxü rü yema Chíru rü Daríu rü Arteyére ga Pérchiaanecüãxarü äëxgacüü unagügüxürüxü. ¹⁵Rü yexguma 6 ga taunecü äëxgacü yixíü ga Daríu ga Pérchiaarü naanewa, rü yexguma nixí ga nax yanguxü ga guma Tupanapata, meama Adáarü tauemacüarü tomaepüxarü ngunexüü (18 febréru).
.....

Édra rü namücügümaxã Yerucharéüwa nangugü

7 ¹Rü yexguma Arteyére rü Pérchiaanecüãxarü äëxgacü yixíü, rü nayexma ga wüxi ga chacherdóte ga

Yudíu ga Édragu äégacü. Rü nüma rü nüxcümaücü ga Aróütaxa nixí.

.....

⁶Rü nüma ga Édra rü wüxi ga nguxëëtaeruxü nixí, rü meama nüxü nacuax ga Tupanaarü mugü ga Moiché ümatüxü. Rü wüxi ga ngunexüü rü äëxgacü ga Arteyérena naca nax Yerucharéüçax namueguaxüçax. Rü nüma ga äëxgacü rü naga naxínü, yerü Tupana rü poraäcü Édraxü narüngüxëë. Rü yemaacü ga Édra rü Babiróniaanewa inaxüächi rü Yerucharéüçax natáegu. ⁷⁻⁹Rü yexguma marü 7 ga taunecü äëxgacü yixíü ga Arteyére rü natáegu ga Édra. Rü namaxã nawoegu ga wüxítücumü ga Iraétanüxüügü. Rü yematanüwa nayexmagü ga chacherdótegü rü Lebítanüxüügü, rü wiyætanüxüügü, rü Tupanapataarü ñãxarü dauruüügü, rü Tupanapataaarü ngüxëëruüügü. Rü yemamaxã inaxüächi ga Édra meama nüxíraxücü ga tauemacüarü ügüü. Rü Yerucharéüwa nangugü meama guma norü 5 ga tauemacüarü ügüü yerü Tupana rü poraäcü nüxü narüngüxëë. ¹⁰Rü nüma ga Édra rü aixcüma naga narüxínü nax Tupanaarü mugüwa nangüxü rü naga nax namaxüxü rü yema togü ga Iraéanecüãxgüxü nax nangüxëëxüçax ga yema Tupanaarü mugü. ¹¹⁻¹²Rü nüma ga Édra rü wüxi ga nguxëëtaeruxü ga meama guxüma ga Tupanaarü mugüxü cuácü nixí. Rü yexguma Babiróniaanewa inaxüächichaxüxüü ga Édra, rü nüma ga äëxgacü rü Édrana nanaxã ga wüxi ga popera ga ñaxü: “Choma i äëxgacü i Arteyére rü cuxü charüimoxë Pa Chacherdóte, Pa Édrax. Rü cuma rü

wixi i nguxēētaeruxū i meama Tupana ya daxūguciarū mugūxū cuáxe quixī. ¹³Rū marū chanaxunagū i wixi i mu nax ngēmaācū guxūma i Iraétanūxūgū i choxmexwa ngēxmagūxū rü naxwaxegūxū nax cumaxā Yerucharéūcax nawoeguxū, rü marū name nax cuwe naxīxū. Rū ngēxgumarūxū ta i ngēma Lebítanūxūgū rü chacherdótegū rü marū name nax nawoeguxū. ¹⁴Ertü choma i āēxcagū, rü ngēma 7 i chorū ngūxēēruūgūmaxā rü ngēma cuxū tamu nax mea cuyangugūxūcax nax ñuxācū ínamaxēxū i ngēma cutanūxūgū i Yudáanewa, rü ñane ya Yerucharéūwa, rü ngoxi nagu ínamaxē i ngēma curū Tupanaarū mugū i cuxū ngēxmaxū. ¹⁵Rū ngēxgumarūxū ta cuxna taxāga nax cuyanaxūcax i ngēma diērumū rü úiru i choma i āēxcagū rü chorū ngūxēēruūgūmaxā torū ngúchaūmaxā cuxna taxāmaregūxū naxcax ya perū Tupana ya Yerucharéūgu āpatacū. ¹⁶Rū ngēxgumarūxū ta rü name nixī i cutanūxūgū i duūxūgū rü chacherdótegū i Babiróniaanewa ngēxmagūxūtanūwa cunade i ngēma diērumū, rü úiru, rü āmaregū i norū ngúchaūmaxā inaxāgūxū naxcax ya yima Tupanapata ya Yerucharéūwa ngexmane. ¹⁷Rū ngēma diērumaxā rü tá naxcax cutaxe i wocaxacūgū, rü carnérugū rü carnéruxacūgū wūxigu namaxā i āmaregū i trígu rü bínu. Rū ngēma āmaregū tá nixī i Tupanapataarū āmarearū guchicaxūwa ícuyaguxū i ngēxguma Yerucharéūwa pengugūgu. ¹⁸Rū ngēma diēru rü úiru íyaxūxūmaxā rü cuma rü cumūcūgū rü tá naxcax petaxe i ngēma pema nagu perūxīnūiegu

rü Tupanaarū ngúchaū ixīxū. ¹⁹Natürü ngēma curū Tupanapataarū ngēmaxūgū i pexna taxāxū rü cunaxwaxe nax cumatama yima Tupanapatagu cuyanuxū i Yerucharéūwa. ²⁰Rū ngēxguma iyataxūxgu i diēru naxcax ya yima Tupanapata rüxna taxacū i to i puracū i Tupanacax pexūxchaūxū, rü marū name i chorū diēruarū dauruxūxūtawa naxcax ícuca. ²¹Rū pemax, Pa Āēxcagūgūx i Taxtū i EufrátEARÜ Oéstewaama Ngēxmagūxe i Diērumaxā Icuaxgūxex, rü choma i Pérchiaanecūāxarū āēxcagū i Arteyére rü pexcax chayamupane i ñaa mugū: ‘iRū nūxna penaxā i guxūma i taxacū i pexūtawa naxcax ínacaxaxū ya yimá chacherdóte ya nguxēētaeruxū ya Édra i meama Tupana ya daxūcūāxarū mugūxū cuáci! ²²Rū name nixī i nūxna penaxā ñuxmata 3,600 quíru naguxū i diērumū rü 22,000 lítru naguxū i trígu, rü 2,200 lítru nagucū ya bínu, rü 2,200 lítru naguxū i chíxū. Rū yima yucūra ya nūma naxcax ínacaxacū irū nūxna penaxā! ²³Rū ngēxgumarūxū ta i ngexūrūxūmare i ngēmaxūgū i Tupana ya daxūcūāx naxwaxexū i napatacax, rü name nixī i nūxna penaxā nax tama chāxūcax rü chaunecax poxcu ínanguxēēxū.’ ²⁴Rū ngēxgumarūxū ta chanaxunagū i ñaa mu: ‘Rū ngēma chacherdótegū, rü Lebítanūxūgū, rü wiyetaanūxūgū, rü íāxarū dauruūgū rü guxūma i ngēma togū i Tupanapatawa puracūexū, rü tama chanaxwaxe nax āēxcagūaxū nax naxūtanūgūaxū.’ ²⁵Rū cumax, Pa Édrax, rü name nixī i nagu quixū i ngēma cuax i Tupana cuxna āxū. Rū ngēmaācū ngēma naanegū i taxtū i

EufrátEARÜ oéstEwaama ngëxmagüxü i duüxüügüçax tá nüxü cuxuneta i äëxgacügü i duüxüügiarü guxchaxüarü mexëëruxü ixigüxü, rü äëxgacügü i mea ngëma duüxüügümaxä icuáxü. Rü ngëxguma nangemagu i duüxüügi i tama curü Tupanaarü mugüxü cuaxgüxü, rü name nixi i cuma cunangüexëxë. ²⁶Rü ngexerüxüxemare ya tama naga ïnüxe i ngëma curü Tupanaarü mugü rü chorü mugü irü noxtacüma tüxü pimax rüexna tüxü ípetaxüchi i perü naanewa, rüexna tüxna penapuxü i tümaarü ngëmaxügi, rüexna tüxü pepoxcu!” ñanagürü ga äëxgacü ga Arteyére norü poperawa.

Édraarü Yumüxë

²⁷Rü yexguma ga Édra rü nayumüxë rü ñanagürü: “Pa Torü Qxigüarü Tupanax, rü cuma rü cumeciümaxüchi. Rü ngëmacax äëxgacüäëwa ícunangüexë nax yima cupata ya Yerucharéüwa ngexmane wena namexëëgüaxüçax i curü duüxüügi. ²⁸Rü moxë cuxna chaxä, Pa Tupanax, erü cuxü changechaütümüxü napëxewa ya äëxgacü, rü ngëma 7 i namüciügi, rü guxüma i norü ngüxëëruügi. Rü chapora erü cumax, Pa Tupanax, chauxütawa cungexma rü ngëmacax choxü natauxcha nax nüxü chanangüchaüxëëxü i ñuxre i chautanüxügi i Iraétanüxügiarü äëxgacügü nax chowe Yerucharéüçax nawoeguxü”, ñanagürü ga norü yumüxëwa.

.....

Tupanapatawaarü puracütanüxügi

8 ¹⁵Rü choma ya Édra rü natü ga Abácutügi chanangutaquexëxë ga yema duüxüügi ga chomaxä

Yerucharéüçax woeguchaüxü. Rü yexma tapegü ga tomaepüx ga ngunexü. Rü yéma yoxni tayawügiéga ga duüxügi rü chacherdótegü ga yéma nugüxü. Rü yemaacü nüxü tacuax rü nataxuma ga Lebítanüxü ga nüechamatama yéma íxü. ¹⁶Rü yemaçax Eriechéçax, rü Ariéçax, rü Chemaíaçax, rü Erünatáüçax, rü Yarıçax, rü to i Erünatáüçax, rü Natáüçax, rü Chacaríaçax, rü Mechuráüçax changema, yerü nümagü nixi ga Lebítanüxüarü äëxgacügü yixixü. Rü yexgumarüxü ta naxçax changema ga Yoiarí rü Erünatáü ga nguxëëtaeruügi ixigüxü. ¹⁷Rü Cachipíaarü ïanewa chanamugü ga yema duüxüügi nax Lebítanüxüarü äëxgacü ga Ídumaxä, rü namüciügi ga ngüxëëruügi ga yema ïanearü Tupanapatawa puracüexümaxä yanadexagüxüçax rü namaxä nüxü yaxugüxüçax nax toxütawa namugüaxüçax i Lebítanüxügi nax yima Tupanapata ya Yerucharéüwa ngexmanewa toxü nangüxëëgüxüçax. ¹⁸Rü Tupana rü tomaxä namecüma, rü yemaçax toxütawa nanamu ga Cherebía ga meama poperaxü cuácü ga Lebítanüxü ga Marítaxa ixücü. Rü nüma ga Cherebía rü toxütawa nangu wüxigu namaxä ga nanegü rü naeneegü ga meama 18 ga duüxügi ixigüxü. ¹⁹Rü yexgumarüxü ta Tupana yéma nanamugü ga Achabía namaxä ga namüciü ga Yechaía ga Merári nane ixücü. Rü namaxä ïnangugü ga nanegü rü naeneegü ga meama 20 ga duüxügi ixigüxü. ²⁰Rü naétüwa rü ïnangugü ga 220 ga Tupanapatawaarü ngüxëëruügi. Rü nüxcüma rü äëxgacü ga Dabí nixi ga

yemaacü inanücü naxçax ga Tupanapataarü puracü. Rü guxüma ga yema 220 ga ngüxëeruüğü rü nayawüğü ga naëgagü. ²¹Rü yemawena rü chanaxunagü nax aureäcü tayumüxëgüxü natü ga Abácutüwa nax Tupanamaxä nüxü tixugüxüçax ga torü chixexüğü, rü Tupanana naxçax tacaxaxüçax nax mea toxü naxüpëtüxüçax i namawa, rü toxna rü toxocüguna nadauxüçax wüxigu namaxä i guxüma i torü ngëmaxüğü i namaxä itaxixü. ²²Yerü chorü äne nixi ga äëxgacüxütawa naxçax ichaçaxaxü ga churaragü ga cowarugu ixü nax torü uanüguna toxü inapoxüxüçax i namawa, yerü yexguma taxüta itaxiächigu rü marü äëxgacümaxä nüxü tixugü nax Tupana tüxü rüngüxëexü ya yixema naxçax daugüxe, natürü tüxü napoxcu ya guxäma ya tama naga inüexe. ²³Rü ngëmacax aureäcüma tayumüxëgü rü Tupanana tacagüe nax toxna nadauxüçax. Rü nüma rü aixcüma toxü nangäxüga.

.....

³¹Rü natü ga Abácutüwa itaxiächi meama nüxiraxücü ga tauemacüarü 12 arü ngunexügu nax Yerucharéüwa taxixü. Rü Tupana rü namawa toxna nadau rü toxü inapoxü nüxna ga torü uanüğü rü ngítaaxgüxü. ³²Rü yexguma Yerucharéüwa tangugügu, rü tomaepüx ga ngunexü tarüngüğü.

.....

³⁵Rü yemawena rü wüxichigü ga toma rü naxüna itagu naxçax ga guma torü Tupana. Rü guxüma ga Iraétanüxügüégagu rü itanagu ga 12 ga wocaxacüğü rü 96 ga carnërugü rü 77

ga carnërucacüğü. Rü torü chixexügüarü ütanüruxü rü itanagu ga 12 ga chübugü. ³⁶Rü toma rü yema nachixüanegü ga taxtü ga Eufrátëarü oëstewaamaarü äëxgacüguna tanaxä ga yema popera ga Pérchiaanecüäxaru äëxgacü toxna äxü. Rü nümagü rü paxa toxü narüngüxëë nax wena tanaxüxüçax ga guma Tupanapata.

Édra rü Tupanamaxä nüxü nixu ga Iraéanecüäxgüarü chixexü

9 ¹Rü yemawena ga yema Iraéanecüäxgüarü äëxgacüğü ga marü nüxira Yerucharéüwa ngugüxü rü chaçaxçax naxi rü chomaxä nüxü nayarüxugüe rü ñanagürüğü: “Muxüma i ngëma tatanüxüğü i Iraéanecüäxgü ga nüxira tomaxä woeguxü, rü woo chacherdótegü rü Lebítanüxüğü rü tama nügüxü nüxü naxoxoxgü i nacümagü i chixexüğü i nagu naxixü i ngëma togü i duüxüğü i nua törü naanegu yaxächüügüxü. Natürü ngëma tatanüxüğü rü woo poraäcü Tupanapëxewa nachixe nax ngëma togücümagu nax naxixü, natürü nagu naxiama i nacümagü i ngëma Canaäütanüxüğü rü Itfatanüxüğü, rü Ferechéutanüxüğü, rü Yebuchéutanüxüğü, rü Amóütanüxüğü, rü Moátanüxüğü, rü Equítuanecüäxgü, rü Amoréutanüxüğü. ²Yerü nüma i tatanüxüğü rü nanegü rü marü nixäxmaçgü namaxä i ngëma togü i duüxügüxacüğü i nua törü naanegu yaxächüügüxü i tama Tupanaaxü yaxögüxü. Rü yemaacü ga Tupanaarü duüxüğü rü yema tama yaxögüxü ga duüxügümaxä nüğü narüxücutanü. Rü

tatanüxügü i ãëxgacügü nixĩ ga nüxıra inaxügüxü nax nagu naxixü ga yema chixexü”, ñanagürügü choxü. ³Rü yexguma yema orexü chaxinügu rü chorü ngechaümaxã chaugü charügáutechiru rü chaugü chapuxüyae rü chaugü chapuxüchinagu, yerü poraãcü chauãëwa nangux ga yema. ⁴Rü guxüma ga yema Iraéanecüãxgü ga norü Tupanaarü poxcucax müëxü nagagu ga tatanüxügüarü chixexügü rü chauxütawa nayarütogü. Rü choma rü chorü ngechaümaxã yematama chauchicawa charüto ñuxmata nawa nangu ga yema yáuanecüarü ora ga nagu Tupanacax yagügüãxü ga ãmaregü. ⁵Rü yexguma yema orawa nanguxgu rü marü choxü nangupetüxüra ga nax changechaüxü. Rü charügáuxchiruãcüma ichanaxügü nax chayümüëxü. Rü Cori ya Tupanamaxã chidexa. ⁶Rü ñachagürü nüxü: “Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü Tupanax, rü poraãcü chaxãnexüchi i cupëxewa. Rü tama nüxü chacuax nax taxacü chaxüxü rü ñuxãcü cumaxã chidexaxü. Erü ngëma torü chixexü rü marü nangupetüxüchiamã rü ngëma torü pecádugü rü marü ñoma i naane namaxã nanapã. ⁷Rü nüxcümacürüiwa ga torü oxigü rü chixexügu namaxëx rü ñomaxücüxü i toma rü ta nagu ítamaxë. Rü ngëma torü chixexügüga rü toma rü torü ãëxgacügü rü torü chacherdótegü rü naxmëxgu tayi i ngëma to i nachixüanecüãxgüarü ãëxgacügü i tama cuxü yaxögüxü. Rü nümagü rü toxü ínayauxü rü toxcax nangixgü rü duüxügüpëxewa toxü nacugüe. Rü ngëmatama nixĩ i ñuxma toxü

ngupetüxü. ⁸Natürü i ñuxmax, Pa Corix, Pa Torü Tupanax, rü ngëma nax tomaxã cumecümaxügüga rü toxü cunatauxchaxëxë nax ñuxre i toma rü wena ñaa naane i cuma cuxüünexëëxücax tawoeguxü nax nagu taxãchiügüxücax. Rü cuma rü wüxi i ngexwacaxüxü i ínü toxna cuxã, rü ngëmaãcü paxaãchi toxü cutaãxëxëxë naétüwa i torü guxchaxügü. ⁹Rü woo to ga ãëxgacümëxëwa nax tangëmagüxü natürü i cumax rü tama toxü ícuwogü. Rü ngëma Pérchiaanecüãxarü ãëxgacügüãëwa ícunanguxëxë nax tomaxã namecümagüxücax. Rü toxna cudau nax ñuxma rü ta tamaxëxücax, rü ngëmaãcü tawoeguxücax, rü wena noxrixüxü ga nachicagutama tanaxüxücax ya yima cupata. Rü cumax, Pa Tupanax, rü toxna cudau i guxüma i ñaa naane i Yudáanewa rü daa íane ya Yerucharéüwa. ¹⁰Natürü i ñuxmax, Pa Tupanax írü taxacüxü tá cumaxã tixuxü nawena i guxüma i ngëma chixexü i taxüxü. Erü aixcüma nixĩ nax tama naga taxinüexü i curü mugü”, ñachagürü ga chorü yumüxëwa.

.....

**Yudíugü rü ínanawoxü ga yema ngexügü
ga to ga nachixüanecüãxgü ixigüxü**

10 ¹Rü yexguma ñaxtüanegu chayangücuchigu norü toxmãxtawa ga guma Tupanapata, rü yéma chaxauxãcüma chayümüxë, rü Tupanamaxã nüxü chixu ga torü chixexügü. Rü yexgumayane yéma nangugü ga muxüma ga yatügü rü ngexügü rü buxügü rü chauxütagu nangutaquëxe rü wüxigu chomaxã

naxaxe. ²Rü yexguma nüma ga Checanía ga Yeríe nane ga Eráútanüxü ixícü rü ñanagürü choxü: “Rü aixcüma nixí i Tupanapexewa chixexü ixügüxü. Erü ngexügü i to i nachixüanecüâx ixügüxü i tama Tupanaaxü yaxögüxümaxâ tixâxmaxgü i yixema i Iraéanecüâxgü. Natürü nangexmaama nax ñuxâcü Tupanapexewa namexêêxü i ngêma torü chixexü. ³Rü ngêmacax tórü Tupanapexewa tá nüxü tixu nax tüxna tixígachixücax ya yixema toxmaxgü ya tama Tupanaaxü yaxögüxe rü yixema toxocügü ya tümawa toxü ngêxmagüxe. Rü ngêmaâcü ngêma cuma rü ngêma togü i duüxügü i aixcüma Tupanaga ñnüexü tomaxâ nüxü ixuxürüxü tá naga taxínüe ya tórü Cori ya Tupanaarü mugü. ⁴iRü inachi rü naxü i ngêma Tupana cuxü muxü nax cunaxüxü! Rü toma rü tá cuga taxínüe. iËcü tomaxâ nüxü ixu nax ñuxâcü tá tanamexêê i ngêma chixexü i taxüxü!” ñanagürü.
.....

¹⁰Rü yexguma ga choma ga chacherdóte ya Édra rü ichachi rü

ñachagürü: “Pema rü poraâcü chixexü pexü erü namaxâ pixâxmaxgü i ngêma ngexügü i to i nachixüanecüâx ixügüxü. Rü ngêmaâcü penayexeraxêê i tórü chixexügü i Tupanapexewa.

¹¹Rü ñuxma rü penaxwaxe i tórü oxigüarü Tupanapexewa penaxü i ngêma nüma nanaxwaxexü rü nüxü pixu nax aixcümama chixexü pexügüxü. Rü ngêmacax pemaxâ nüxü chixu irü nüxna pixígachi i ngêma duüxügü i tama yaxögüxü rü ngêma ngexügü i to i nachixüanecüâxgü ixügüxü!” ñachagürü. ¹²Rü yexguma yemaxü naxínüegu ga guxüma ga yema duüxügü rü tagaâcü nanangâxügagü rü ñanagürügü: “Ngêmaâcü tá tanaxü i ngêma toxü cumuxü”, ñanagürügü.

.....

⁴⁴Rü guxüma ga yema Iraéanecüâxgü ga to ga nachixüanecüâx ga ngexügümaxâ ixâxmaxgüxü rü tümangatügücax tüxü nawoeguxêê wüxigu tümamaxâ ga tümamaxügü.

NEHEMÍAS

(Neemía)

Neemía rü natanüügüçax nayumüxê

1 ¹Rü ñaa nixí i chauchiga i choma i Neemía ya Acaría nane nax chixíxü. Rü yexguma 20 ga taunecü äëxgacü yixíxgu ga Artayére rü meama Quiréuarü taumacügu (diciembre), rü choma ga Neemía rü ñane ga Chúchawa chayexma. ²Rü chauxütawa nangu ga chauenexê ga Ananí namaxã ga ñuxre ga yatügü ga Yudáanewa ne íxü. Rü yexguma chayoxnie ga nüxna nax chacaxaxü nachiga nax ñuxácü íngupetüxü ga Yerucharéüwa, rü ñachagürü: “¿Ñuxácü nüxü íngupetüxü i ngéma? Rü yema Yudíutanüügü ga Yudáanegu rüchoxü çrü mea nüxü nangupetüxü rü êxna tama?” ñachagürü. ³Rü nümagü rü choxü nangãxü rü ñanagürügü: “Ngéma rü tama aixcüma mea inixü. Rü ngéma duüxü rü Yudáanegu rüchoxü rü poraäcü ngüxü ningegü rü chixexü nüxü naxüpetü. Rü ngéma natapüx ya yima tórü ñane ya Yerucharéü rü nanaxaixrügumaraxütama ga nagu nax napogüexü, rü yema natapüxarü íãxgü ga ínguxü rü taütama nimexêëgü”,

ñanagürügü. ⁴Rü yexguma yemaxü chaxínügu rü poraäcü choxü nangüx rü chaxaxu. Rü ñuxre ga ngunexü rü chaxaure rü Cori ya Tupanamaxã chidexa. ⁵Rü ñachagürü nüxü: “Pa Cori Pa Tupana ya Daxücüãx, cuma rü Tupana ya guxáétüwa ngëxmacü quixí, rü cuxãücüma. Rü taguma naxüchicüxü i ngéma nüxü quixuxü, erü cuma rü namaxã quixaixcüma i ngéma duüxü rü cuxü ngechaügüxü rü yanguxêëgüxü i curü mugü. ⁶Rü ngëmacax i ñuxma rü cuxü chacaxaxü nax choxü nüxü cuxínüxü i ñaa chorü yumüxê i chütacü rü ngunecü cumaxã nüxü chixuxü naxçax i ngéma curü duüxü rü Iraétanüügü. Rü nüxü chacuax nax cupexewa chixexü taxüxü i toma i Iraétanüügü, rü woo i choma rü chautanüügü rü cupexewa chixexü taxügü. ⁷Rü cupexewa poraäcü chixexü taxügü, erü tama tayanguxêë i ngéma curü mugü rü curü ucuxëgü ga curü duü ga Moichéwa tomaxã nüxü quixuxü. ⁸⁻⁹Rü nüxna nacuaxächí i curü ore i Moichémaxã nüxü quixuxü! Erü cuma rü nüxü quixu rü ngëxguma toma chixexü cupexewa taxüxgu rü tá togü i

nachixüanegügu toxü cuwoonemare, natürü ngëxguma chi wena cuxcax tawoeguxgu rü aixcüma nagu tamaxëgu i curü mugü, rü woo ñoma i naane íyacuáxügu tawoonegu, rü cuma rü chi tochixüanecax toxü cuyagagü, rü ngëma nachica i üünexü i cumatama nüxü cuxunetaxü nax nawa cungexmaxüwa wenaxarü toxü cugagüxücax. ¹⁰Toma rü curü duüxügü i curü puracütanüxü tixügü, yerü cuma rü curü poramaxá torü uanügümexëwa toxü ícungüxüxëxë. ¹¹Pa Corix, cuxü chachixewe nax choxü nüxü cuxínüxücax i ñaa chorü yumüxë i cumaxá nüxü chixuxü i chomax nax curü duüxü chixixü. Erü ngëma chorü ngüchaü i nagu charüxínüxü nixí nax cuxü chicuaxüüxü. Rü ngëxgumarüxü ta cuxna naxcax chaca nax choxü curüngüxüxëxü nax chomaxá namecümáxücax ya ãëxgacü”, ñachagürü.

Artayére rü Neemíaxü ningex nax Yerucharéüwa naxüxücax

2 ¹Rü yexguma ga choma rü ãëxgacü ga Artayérepáüarü üacuxürüxü chixí. Rü wüxi ga ngunexü ga Misáüarü tauemacügu (abril) ga yexguma Artayére marü 20 ga taunecü ãëxgacü yixíxgu, rü naxpáxü bínuxaxá chaxüácuyane rü nüma ga ãëxgacü rü choxü nadawenü ga nax changechaüchametüxü. Rü yemacax choxna naca rü ñanagürü: ²“Cuxü chadau nax cungechaüchametüxü. ¿Taxacü cuxü nangupetü? Tama cuwa nangox nax quidaxawexü. ¿Rü ngëmacax taxacü cuxü nangexma? ¿Ëxna wüxi i guxchaxü?”, ñanagürü

choxü. Rü yexguma ga choma rü poraäcü chamuü. ³Rü ãëxgacüxü changäxüga rü ñachagürü: “Pa ãëxgacüx iGuxüguma namaxü! ¿Ñuxäcü chi i tama changechaüxü? Erü yima íane ya chaunatügü nagu taxgüne rü nachicaxicatama nixí, rü natapüxarü íäxgü rü ínanagu”, ñachagürü. ⁴Rü nüma ga ãëxgacü rü choxna naca rü ñanagürü: “¿Taxacüwa i cuxü charüngüxüxëxü?” ñanagürü. Rü yexguma ga choma rü Tupanamexëgu chaugü chaxü. ⁵Rü ãëxgacüxü changäxüga rü ñachagürü: “Ngëxguma chi cuxcax namexgu, Pa ãëxgacüx, rü choxü curüngüxüxëxüchaxgux, rü cuxna chaca, Pa ãëxgacüx, nax Yudáanewa choxü cumuxü nawa ya yima íane ya chaunatügü nagu taxgüne, nax ngëmaäcü wena chanamexëxëxücax”, ñachagürü. ⁶Rü ngíma ga ãëxgacümax rü nacüwawa irüto. Rü nüma ga ãëxgacü rü choxna naca rü ñanagürü: “¿Ñuxre i ngunexü tá icuyarütaxuxü nax ngëma cuxüxü? ¿Rü ñuxgu tá cutáeguxü?” ñanagürü. Rü choma rü namaxá nüxü chixu ga ngunexü ga nagu tá chatáeguxü. Rü yexguma ga nüma rü yéma choxü namu. ⁷Rü yema to ga naxcax íchacaxaxü nixí ga choxna naxáaxü ga wüxi ga popera naxcax ga yema ãëxgacügü ga taxtü ga Eufrátarü tocutüwa yexmagüxü nax yemaacü norü naanewa mea choxü namupetügüxücax ñuxmata Yudáanewa changu. ⁸Rü to ga popera ga naxcax íchacaxaxü, rü Achácax nixí. Rü nüma nixí ga ãëxgacüarü naixnecüarü dauruxü yixíxü. Rü yema poperawa rü ãëxgacü nüxna naxága nax mürapewa choxna

tanaxãxũcax nax ngẽmamaxã
chanamexẽxũcax i norũ ãxgũ ya yima
Tupanapataarũ dauxũtaechica rũ ngẽma
ïanearũ poxeguxũarũ ãxgũ, rũ yima
ïpata ya nawa tá changexmane. Rũ
nũma ga ãxgacũ rũ choxna nanaxã ga
guxũma ga yema naxcax íchacaxaxũ,
yerũ Cori ya Tupana rũ poraãcũ choxũ
narũngũixẽ. ⁹Rũ yexguma taxtũ ga
Eufrátarũ tocutiwa yexmagũxũ ga
ãxgacũgũxũtawa changuxgu, rũ nũxna
chanana ga yema poperagũ ga ãxgacũ
ga Artayére yéma mugũxũ. Rũ choxũ
ínixũmücũgũ ga ñuxre ga churaragũarũ
ãxgacũgũ namaxã ga norũ churaragũ
ga cowarutagu íxũ. ¹⁰Natürũ yexguma
Chaũbára ga Oróũtanũxũgũarũ ãxgacũ,
rũ Tobía ga Amóũtanũxũgũarũ ãxgacũ
nũxũ cuaxgũgu nax íchanguxũ, rũ
poraãcũ nanue yerũ nũxũ nacuaxgũ nax
chautanũxũgũ ga Iraéanecũãxgũarũ
ngũixẽewa nax chaxũxũ.

Wena nanamexẽxã ga Yerucharéũtapũx

¹¹⁻¹²Rũ düxwa Yerucharéũarũ ïanewa
changu. Rũ yexguma tomaepũx ga
ngunexũ yéma chayexmagu, rũ chũtacũ
rũ ícharũda. Rũ choxũ nixũmücũgũ ga
ñuxre ga yatũ nax ítayadaugũxũcax ga
guma ïanearũ poxeguxũ. Natürũ
taxúemaama nũxũ chixu ga yema
Tupana chauãewa nguxẽxũ nax
taxacũcax Yerucharéũwa chaxũxũ. Rũ
chaxicatama búruétũgu chixũ. ¹³Rũ
yematama chũtaxũgu rũ Ngategu
ãégaxũ ga ãxwa íchayaxũxũ rũ
Dragóũarũ Puchuwaama chaxũ ñuxmata
Guxchirearũ ãxwa changu. Rũ meama
chanangugũ ga yema natapũx ga guma
Yerucharéũarũ poxeguxũ ga nagu

napogũexũ rũ norũ ãxgũ ga ínaguxũ.
¹⁴Rũ ñuxũchi ichixũchigũ ñuxmata
Dexã i Chuchuxũgu ãégaxũ ga ãxwa
changu ga ãxgacũarũ puchu
íyexmaxũwa. Natürũ ga chorũ búru rũ
taxuacũma naétũwa naxũpetũ ga yema
natapũxarũ puexũ. ¹⁵Rũ yexguma rũ
taũtama ningune. Rũ yema ngatexũwa
dauxũ chaxĩ rũ yéma chayangugũ ga
yema natapũx. Rũ yemaacũ nũxũ
íchayaxũegu ga guma ïanetapũx, rũ
wenaxarũ Ngategu ãégaxũ ga ãxwa
chixũcu. ¹⁶Rũ guma ïanearũ ãxgacũgũ
rũ tama nũxũ nacuax ga ngextã nax
chaxũxũ rũ taxacũcax yéma chaxũxũ.
Yerũ taxũta yema chacherdótegũmaxã,
rũ ïanearũ ãxgacũgũmaxã, rũ
puracũtanũxũmaxã, rũ yema togũ ga
Yudfũgũmaxã nũxũ chixu nax taxacũcax
Yerucharéũwa changuxũ. ¹⁷Rũ yemacax
chanangutaquexexẽ ga yema duũxũgũ
rũ ñachagürũ nũxũ: “Pema meama nũxũ
pecuax nax wũxi i guxchaxũwa
ingexmagũxũ, rũ daa ïane ya
Yerucharéũ rũ nachixe, rũ natapũxarũ
ãxgũ rũ ínagu. iRũ ngĩxã wũxigu
tanamexẽxã ya daa ïanearũ poxeguxũ
nax ngẽmaãcũ marũ tama wũxi i
cugüruxũ íxgũxũcax!” ñachagürũ. ¹⁸Rũ
yexguma namaxã nũxũ chixuxgu nax
ñuxãcũ Tupana poraãcũ choxũ
rũngũxẽxũ rũ yema ore ga ãxgacũ ga
Artayére chomaxã nũxũ íxuxũ, rũ nũma
ga duũxũgũ rũ choxũ nangãxũgagũ rũ
ñanagürũgũ: “iNgĩxã itanaxũgũ nax
namexẽxã ya daa ïanearũ poxeguxũ!”
ñanagürũgũ. Rũ inanaxũgũe ga nax
napuracũexũ. ¹⁹Natürũ yexguma
Chaũbára ga Oróũtanũxũgũarũ ãxgacũ,
rũ Tobía ga Amóũtanũxũgũarũ ãxgacũ,

rü Yechéũ ga Árabe ixĩxũ nüxũ
cuáchigagu ga yema puracü rü toxũ
nacugüe rü togu nidaucüraxũgü. Rü
toxna naca rü ñanagürügü toxũ:
“¿Taxacü ípexüe? ¿Ëxna nagu perixĩnue
nax tama aêxgacüga pexĩnuexũ?”
ñanagürügü. ²⁰Natürü ga choma rü
chanangãxũga rü ñacharügü: “Nüma ya
daxücüãx ya Tupana rü tá toxũ
narüngũxê. Toma i norü duũxũgü rü
itanaxügü nax tanamexêxũ ya daa
ñanearü poxeguxũ. Natürü i pemax rü
nataxuma i taxacü i pexna üxũ nawa i
ñaa puracü”, ñachagürü nüxũ.
.....

Norü uanügü nüxũ nacugüe ga Yudfugü

4 ¹Rü yexguma nüma ga Chaũbára
nüxũ ñnuchigagu ga nax
namexêgüaxũ ga guma ñanearü
poxeguxũ, rü nanu rü norü numaxã
toxũ nacugü. ²Rü ñanagürü napexewa
ga namücügü ga Chamáriaciãx ga
churaragüarü aêxgacügü: “¿Taxacügu
narüxĩnue i ngêma Yudfugü i taiyamaxã
yuechaũxũ? ¿Rü nüma nagu naxĩnuegu
rü chi wena nüxũ tanaxüxêxê nax
naxũna norü Tupanacax nadajxũ rü
ñaguxũ? ¿Ëxna nagu naxĩnuegu rü
wüxi i ngunexũgu tátama nüxũ nagux i
ngêma puracü i naxügüxũ? ¿Ëxna
ngêma naxtapüx i ngêxma aũxchitaxũ i
marü ixaexũwa tátama nadeaxũ ya
ngexwacaxücü ya nutagü?” ñanagürü.
³Rü naxũtawa nayexma ga Tobía ga
Amóũtanüxũ. Rü nüma rü ñanagürü ta:
“iDücax i ngêma naxtapüx i naxügüxũ!
Rü wüxi i cugüruxũ nixĩ. Erü woo wüxi
i ngowa daxũ nawa ïxgu rü tá
nayawaxtapüxêxê”, ñanagürü.

Neemíaarü yumüxê

⁴Rü yexguma ga chomax, rü
chayumüxê rü Tupanamaxã chidexa rü
ñachagürü: “Pa Torü Tupanax inüxũ
naxĩnü nax ñuxácü toxũ nacugüexũ!
iËcü naxcaxtama natáeguxêxê i ngêma
namaxã toxũ nacugüexũ, nax ngêmaacü
norü uanümexêgu nayixixücax rü to i
nachixũanewa nagagüaxücax!”
ñachagürü.
.....

Norü uanügü nanaxãxünegü

⁶Rü nawa tapuracüeama ga yema
ñanetapüx ga marü ngãxũgu ixũxũ ga
nax naxüxũ. Rü nüma ga duũxũgü rü
norü ngüchaũmaxã napuracüe. ⁷Natürü
yexguma torü uanügü ga Chaũbára rü
Tobía rü yema Árabegü, rü
Amóũtanüxũgü, rü Adóũtanüxũgü nüxũ
ñnuegu nax mea iyaxüxũ ga yema
puracü ga Yerucharéüarü
poxeguxũtapüxwa rü yema
ãxmaxétügüxũ rü marü nax
nañaxtagüãxũ, rü nümagü ga yema
uanügü rü poraacü nanue. ⁸Rü guxũma
ga nüma rü wüxigu nügümaxã nagu
narüxĩnue nax Yerucharéücax
íyaxüãchixũ nax nagu napogüexücax ga
naxtapüx. ⁹Rü yexguma ga toma rü
tayumüxêgü, rü Tupanana taca nax toxũ
nangüxêxêxücax. Rü ñuxüchi
daxütaeruxũ itamugü nax chütacü rü
ngunecü nadauxütaegüxücax nax
yemaacü togu ítapoxüxücax. ¹⁰Rü
nümaxũ ga yema Yudáanecüãxgü ga
yema puracümaxã icuãxgüxũ rü
nidexagü rü ñanagürügü: “Rü ngêma
puracütanüxũ i nuta ñanagügüxũ rü

marü nipaerü erü namuxüchima ya nuta ya äüxchitacü, rü ngëmaäcü tagutáma tüxü name i ngëma naxtapüx”, ñanagürügü. ¹¹Rü yema torü uanügü rü nagu narüxíniue nax taxüchima nüxü tacuaxgüxü rü nüxü tadauxü ga yexguma chi bexma totanügu nachocuxgux nax toxü nadaixücax, rü yemaacü nax íyachaxächigüxëëãxücax ga yema puracü. ¹²Natürü yema totanüxügü ga torü uanügiarü ngaicamagu pegüxü rü muexpüxcüna tomaxã nüxü nayarüxugüe, rü yema torü uanügü rü guxücüwawa toxcax nax íyaxüächichaüxü. ¹³Rü yemaçax ga choma rü chanamu ga duüxügü nax nügütanüxügüchigüäcü nügü iyanuxücax ga yema naxtapüxpechitagu ga ínanuxchanexüwa rü ínaxãmxaxetüchigüxüwa, rü taramaxã, rü wocaemaxã, rü würamaxã íxãnxexü nax yemamaxã nügü ínapoxügüxücax. ¹⁴Rü yexguma nüxü chicuaxächigu ga nax namüëxü ga duüxügü, rü nüxna chaxu ga guxüma ga äëxgacügü rü duüxügü nax chomaxã nangutaquexegüxücax, rü ñachagürü nüxü: “¡Taxü i pemuëxü! ¡Rü nüxna pecuaxächie rü nüma ya Tupana rü poraxüchicü rü üünecü nax yixüxü! Rü ngëmaçax name nixí nax ípemexü nax perü uanümaxã pegü pedaxü rü ípenapoxüxü i pemücügü, rü petanüxügü rü pepatacüaxgü”, ñachagürü nüxü. ¹⁵Rü yexguma torü uanügü nüxü cauxchigagügu ga toma rü marü nüxü nax tacuáxü ga yema nagu naxíniüexü, rü Tupana rü marü toxü ínapoxüxü, rü yemaçax ga nümagü rü toxna nixígachitanü. Rü toma rü naxcax

tawoegu ga nawa nax tapuracüexü ga yema íanearü poxeguxütapüx. ¹⁶⁻¹⁷Natürü yexgumaäcüxü rü ngãxütücumü ga duüxügü napuracüe rü yema totücumü rü nadauxütaegü ga meama íxãnxexü wocaemaxã rü würamaxã. Rü nanangaxcu ga norü poxüruügü ga escüdügü, rü nacüxcu ga naremüarü poxüruxü. Rü yema norü äëxgacügü ga Yudáanecüãxgü rü natanügu naxägü rü ínamemare nax nüxna nadaugüxü ga yema duüxügü ga íanetaxpüxwa puracüexü. Rü yema togü ga puracütanüxügü ga nutaarü nugüruügü rü napuracüeama, natürü äxneäcüma nananugüama ga nutagü. ¹⁸Rü guxüma ga yema puracütanüxügü rü nügücüwawa nanatuxëxë ga norü tara. Rü yema cornétaarü cueruxü rü chauxütawatama nayexma nax yemaacü nüxü natauxchaxücax nax paxama yacaxüãxücax ga uanügü. ....

Neemíaxü nimaxgüchäu

6 ¹Rü yema torü uanügü ga Chaübára rü Tobía rü yema Árabe ga Yechéü rü yema togü ga torü uanügü rü nüxü nacuáxchigagü nax wena chanamexëxü ga yema íanearü poxeguxütapüx. Rü taxuxüma ga ngextá íyangoxnaxüwa rü nüxü chaxüpetü ga nax chachauxtaxü. Rü norü íãxgüxicatama nixí ga choxü taxuxü nax chanucuxü. ²Rü yemaçax ga yema chorü uanügü ga Chaübára rü Yechéü rü chauxütawa namugagü nax chomaxã nangutaquexegüxücax nawa ga wüxi ga íane ga Ónuarü ngatexüwa yexmane. Natürü yema nagu naxíniüexü nixí nax

yemaacü choxũ yamãxgũchaũxũ. ³Rü yexguma ga chomax rü yéma chanamugü ga duũxũgü nax namaxã nüxũ yanaxugũxũcãx nax choma rü taxucürüwa yéma chaxũxũ yerü nataxüchi ga chorü puracü, rü changechica yerü chi yéma chaxũxgu rü yema puracü ga íchaxũxũ rü chi ínayachaxãchi. ⁴Rü ägümüciexpüxcüna nixĩ ga chaũxcãx yéma namugagũxũ, natürü ga choma rü noxriãcütama chanangãxũ. ⁵Rü yexguma ga nüma ga Chaũbára rü norü 5 expüxcüna wüxi ga norü duũxũmaxã chaũxcãx yéma namuga, rü yematama ore ga noxri chaũxcãx yéma namaxã namugaxütama nixĩ ga nagu naxümatüxũ ga yema popera ga yéma chauxütawa nangexũ. ⁶Rü yema popera rü ñaxũ nagu naxümatü: “Nua rü duũxũgütanüwa rü Yechéũxütawa nüxũ taxĩnüe nax cuma rü ngẽma Yudfugümaxã nagu perüxĩnüexũ nax tama äëxgacüga pexĩnüexũ, rü ngẽmacãx yixixũ nax ípenamexëëxũ i ngẽma naxtapüx ya yima íane. Rü ngëxgumarüxũ ta nüxũ chaxĩnüchiga nax cuma tá yixixũ i äëxgacü quixixũ. ⁷Rü cumax rü marü nüxũ cuxuneta i orearü uruũgü nax ngẽma naxunagügũxũcãx nax cumax nax äëxgacü quixixũ i Yerucharéüwa, rü nüxũ yaxugũxũcãx nax marü nayimaxũ ya äëxgacü i Yudáanewa. Rü ngẽma ore rü ngürüãchi tá nüxũ naxĩny ya äëxgacü ya Artayére, rü ngẽmacãx name i nua cuxü rü ngĩxã yigümaxã tidexagü”, ñanagürü ga yema popera. ⁸Rü yexguma ga chomax rü chanangãxũ rü ñachagürü: “Tama aixcüma nixĩ ga yema nüxũ cuxĩnüchigaxũ yerü yema rü

cumatama nagu curuxĩnümarexũ nixĩ”, ñachagürü. ⁹Rü yemaacü toxũ naxaxünegü, yerü toxũ namuüexëëchaũ nax nüxũ tarüchauexũcãx nax tapuracüexũ. Natürü ga choma rü yexeraãcü chanaxüama ga yema puracü.

.....

¹⁵Rü meama Elúarü tauemacüarü 25 ga ngunexũgu (setiëmbre 25) nixĩ ga nagũxũ ga guma íanearü poxeguxütapüx. Rü yema puracü rü meama 52 ga ngunexũ nagu tinge. ¹⁶Rü torü uanügu rü guxüma ga yema togü ga nachixüanecüãx ga torü ngaicamána yexmagũxũ rü nüxũ nacuáchigagü ga marü nax yanguxũ ga guma íanearü poxeguxütapüx. Rü yemaçãx ga nümagü rü poraãcü namuüe rü nixãneächitanü yerü nüxũ nicuãxächitanü ga yema puracü ga taxüxũ rü Tupanaarü ngüxëëmaxã nax yanguxũ.

.....

Duũxũgü rü norü íanecãx nawoegu

7 ¹Rü yexguma marü naguxgu ga Yerucharéüarü poxeguxütapüx rü nanucuxgu ga norü íãxgü, rü nüxũ naxunetagu ga íãxarü dauruũgü rü wiyaetanüxũgü rü Lebítanüxũgü ga chacherdótegüarü ngüxëëruũgü ixigũxũ. ....

⁷³Natürü yema chacherdótegü rü Lebítanüxũgü rü íãxarü dauruũgü rü wiyaetanüxũgü rü yema Tupanapatawa puracüexũ ga paxaãchi irüngüexũ rü wüxichigü norü íanegüwa nixĩchigü wüxigu namaxã ga yema togü ga duũxũgü.

.....

**Tupanaarü mugü rü guxû ga
duûxûgüpeḡewa nüxû nadaumatügü**

8 ¹Rü guma norü 7 ga tauemacügu (setiémbré) rü guxûma ga yema duûxûgü ga marü norü ïanewa iyexmachigüxû rü wena Yerucharéüçax nawoegu nax nüxû naxîniexüçax ga Tupanaarü ore. Rü yema ïanearü ngutaquexechica ga Ìax ga Dexágu äégaxüarü toxmáxtawa yexmaxügu nangutaquexegü. Rü ñuxüchi ga nüma ga duûxûgü rü chacherdóte ga Édraxû ñanagürügü: “iÉcü nua nange i ngéma Cori ya Tupanaarü mugüpane ga Moiché ümatüxû naxçax ga tórü oxigü ga Iraétanüxügü!” ñanagürügü. ²Rü nüma ga chacherdóte ga Édra rü yéma nanange ga yema Tupanaarü mugüpane napexewa ga yema duûxûgü ga yexma ngutaquexegüxû ga yatüxü rü ngexü rü ngextüxücügü rü pactügü. ³Rü exüwa inanaxügü rü ñuxmata tocuchiwa nangu nax duûxûgüçax nüxû nadaumatüxû ga Tupanaarü mugü nawa ga yema ïanearü ngutaquexechica ga Ìax ga Dexágu äégaxüarü toxmáxtawa yexmaxü. Rü guxûma ga duûxûgü rü meama inarüxînié ga yema Tupanaarü mugü. ⁴Rü nüma ga chacherdóte ga Édra rü nachinagü nagu ga wüxi ga chinagüruxü ga mürapewanaxçax ga woetama yemaruxü yexma üxü. Rü norü tügüneçüwaguama nachigü ga Matatía, rü Chéma, rü Anía, rü Uría, rü Ichía rü Maachía. Rü norü toxwecüwaguama nachigü ga Pedaía, rü Michaé, rü Maquía, rü Achúü, rü Abadána, rü Chacaría rü Mechuráü.

.....

⁸Rü nümagü rü tagaäcü duûxûgüçax nüxû nadaumatügü ga yema Tupanaarü mugüpane. Rü ñuxüchi meama duûxûgümaxá nanangoxëxë ga yema ore nax nüxû nacuaçgüxüçax nax taxacüchiga yixüxü. ⁹Rü guxûma ga duûxûgü rü yexguma nüxû naxîniégu ga yema Tupanaarü mugü rü naxauxe. Natürü ga choma ga äëxgacü ga Neemía, rü nümatama ga chacherdóte ga Édra, rü yema tomücügü ga Lebítanüxügü rü tanataäxëxëxë ga yema duûxûgü, rü ñatagürügü nüxü: “iTaxü i pengechaxügüxü rü pexauxexü! Erü ñoma i ngunexü rü woetama tórü Cori ya Tupanaçax ítanaxüxüchi”, ñatagürügü. ¹⁰Rü ñanagürü ta ga Édra: “iÉcü mea peyachibüe rü bínu ya maixcuracü peyaxaxü rü tüxna pexu ya texé ya tüxü nataxúxe i tümaarü öna nax wüxigu petaäxëgüxüçax! Erü ñoma i ngunexü rü woetama Cori ya Tupanaçax ítanaxüxüchi. Rü ngëmacax tama name nax pengechaügüxü erü ngéma taäxë i tórü Cori ya Tupana tüxna äxü rü tórü poxüruxü nixü”, ñanagürü. ¹¹Rü yexgumarüxü ta ga nüma ga Lebítanüxügü rü duûxûgümaxá nüxü nixugüe rü ñanagürügü: “Marütama nax pexauxexü. Erü ñoma i ngunexü rü woetama Cori ya Tupanaçax ítanaxüxüchi”, ñanagürügü. ¹²Rü yexguma ga nüma ga guxûma ga duûxûgü rü chibüwa rü axewa naxî rü namücügümaxá nangaugü ga norü önagü. Rü yemaacü nanaxüchigagü ga yema ngunexü, yerü nüxü nicuaçächitanü ga yema Édra nangüexëxü.

.....

**Édra rü Tupanamaxã nüxü nixu ga
Iraétanüxügüarü chixexügü**

9¹⁻²Rü gumatama tauemaciärü 24 ga ngunexügu rü nüma ga Iraétanüxügü rü nangutaqexegü nax naxaureexüçax. Rü nüxna nixigachi ga yema duixügü ga tama Iraétanüxügü ixigüxü. Rü témüxü ga naxchirugu nicuxgü rü waixümütexë nügiëru nagünagügü. Rü yexma nachigiüacüma Tupanamaxã nüxü nixugüë ga noxrütama chixexügü rü nüxna nacuxächie ga norü oxigüarü chixexügü rü ta. ³Rü nachicawatama nayexmagüyane rü tomaepüx ga ora ningegü ga nüxü nax naxinüexü ga Cori ya Tupanaarü mugü. Rü naétü to ga tomaepüx ga ora ningegü ga Tupanamaxã nüxü nax yaxugüexü ga norü chixexügü rü Tupanaxü nax yacuaxüügüxü. ⁴Rü yemawena ga yema Lebítanüxügü ga Yochué, rü Binúi, rü Caxmié, rü Chebanía, rü Búni, rü Cherebía, rü Báni rü Quenáni rü yema chinagüchicagu naxigü rü yéma tagaäcü Cori ya Tupanamaxã nidexagü. ⁵Rü ñuxüchi yema Lebítanüxügü ga Yochué, rü Caxmié, rü Binúi, rü Achaxnía, rü Cherebía, rü Odía, rü Chebanía rü Petaía rü duixügüxü ñanagürügü: “iËcü, ipechigü rü nüxü picuaxüxügü ya Cori ya Tupana i guxügüma maxüctü! Rü naéga rü naxüüne rü guxüétüwa nangexma, rü ngëmacax name nixí i nüxü ticuaxüxügü”, ñanagürügü. ⁶Rü ñuxüchi ga nüma ga Édra rü nayumüxë rü ñanagürü: “Pa Tupanax, cuma nixí i Cori quixixü rü nataxuma i to. Rü cuma nixí ga cunaxüxü ga daxügüxü i naane,

rü ngëma daxügüxü i naaneétüwa ngëxmaxü rü guxüma i norü ëxtagü. Rü cuma nixí ga cunaxüxü ga ñoma i naane, rü taxtügü, rü guxüma i taxacü i nawa ngëxmaxü. Rü cuma nixí i maxü nüxna cuxäxü i guxüma i ngëma maxëxü. Rü ngëmacax nixí i cuxü yacuaxüügüxü ya ëxtagü ya dauxüwa ngëxmagüxü.

.....

⁹Cuma rü tüxü cudau ga ñuxäcü ngüxü nax tingegüxü ga torü oxigü ga Equítuanewa. Rü tüxü cuxínü ga nax taxauxexü ga Már ga Dauchiüxücutüwa. ¹⁰Rü cuma rü Faraóüpexewa rü guxüma ga norü ngüxëëruügüpexewa, rü guxüma ga yema nachixüanecüäxgü ga duixügüpexewa, rü cuyaxüchigüama ga taxü ga mexügü ga curü üünemaxä cuxüxü. Yerü nüxü cudau ga ñuxäcü totanüxügümaxä chixri inacuxgüxü, rü ngëmacax cutachigaxü i ñuxmax.

.....

³⁴Natürü woo ga torü äëxgacügü rü yatügü ga tomaxä icuaxgüxü, rü chacherdótegü, rü woo ga torü oxigü rü taguma nayanguxëëgü ga curü mugü rü taguma naga naxinüë ga curü ucuxëgü ga namaxä nüxü quixuxü. ³⁵Rü yexguma torü oxigüna cunaxäxgu i ñaa naane nax noxrü yixixüçax, rü woo poraäcü nüxü curüngüxëë, natürü togumare narüxinüë. Rü woo nüxna nax cunaxäxü ga norü yemaxügü, rü woo naxmëxgu cunayixëxë ga ñaa nachixüane ga mea nanetü nawa yaexü, natürü taguma cuxü nicuaxüxügü, rü tama nüxü narüxoechaü ga nacüma ga chixexügü. ³⁶Rü dücax, rü ñaa tochixüane ga torü oxigüna cuxäxü nax

nagu natogüaxüçax ga nabü, rü ñuxma rü ñaatama naanewa rü to i nachixüanemexēwa tangexmagü. ³⁷Rü guxāma i tomax, rü torü wocagü, rü tonetügü rü ñuxma rü torü chixexügügagu torü uanügü i äëxgacügümexēwa tangexmagü, rü nüma nanaxwaxexüäcü tomaxä inacuax. Rü ngēmacax i ñuxma rü poraäcü tanaxixächiäētaniü”, ñanagürü ga Édra norü yumüxēwa.

**Iraétanüxügüarü äëxgacügü
rü Tupanamaxä inaxunetagü
nax Tupanaarü mugüga
naxinüexüçax**

³⁸Rü yemacax ga guxāma ga toma rü Tupanamaxä nüxü tixu nax aixcüma tá naga taxinüexü ga norü mugü. Rü napexewa poperagu tanaxümatü ga yema namaxä nüxü tixuxü. Rü toma ga äëxgacügü, rü Lebítanüxügü, rü chacherdótegü rü toéga nagu taxümatügü nax aixcüma tá tayanguxēexü ga yema torü uneta.

.....

**Duüxügü rü to ga uneta
Tupanamaxä nixugü**

10 ²⁸Rü toma tixigü ga yema poperagu togü taxümatüégagüxü naxçax ga guxüma ga yema togü ga duüxügü ga chacherdótegü, rü Lebítanüxügü, rü Tupanapataarü iäxaru dauruügü, rü wiyetanüxügü, rü yema puracütanüxügü ga Tupanapatawa puracüexü, rü guxüma ga yema togü ga duüxügü ga wüxigu naxmaxgümaxä rü naxacügümaxä Tupanacax nüxna ixigachitanüxü ga yema togü ga nachixüanecüäx ga tama Tupanaxü cuaxgüxü. ²⁹Rü guxāma ga toma rü mea tanayauxgü ga yema uneta rü nüxü tixu nax aixcüma tá mea naga taxinüexü i ngēma Tupanaarü mugü rü ucuxëgü ga nüma ya Tupana norü duü ga Moichéna naxäxü. ³⁰Rü wüxigu nagu tarüxünüe rü tama tanaxwaxe i toxocügü rü tonegü rü ngēma duüxügü i tama Iraétanüxü ixixümaxä nixäte rüçna nixäxmax.

.....

ESTER

(Ité)

Taxũ ga òna naxũ ga ãëxgacũ ga Achuéru

1 ¹Rũ nũma ga Achuéru rü ãëxgacũ nixĩ ga Médiaanewa rü Pérchiaanewa. Rũ yema norü naane rü 127 gu nixüye. Rũ Ídiaanewa inaxügü rü ñuxmata Etiopíaanewa nangu ga norü ta. ²Rũ guma ãëxgacüpata rü ñane ga Chúchawa nixĩ ga nayexmaxũ. ³Rũ yexguma marü tomaepüx ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Achuéru rü nanaxü ga wüxi ga taxũma ga peta. Rũ nüxna naxu ga guxũma ga norü ngüxëëruũgü ga ãëxgacügü rü churragüerugü ga Médiaanecüãx rü Pérchiaanecüãx, rü yema ãëxgacügü ga wüxichigü ga norü naanearü üyewa yexmagüxũ. ⁴Rũ yemaacü nanaxü ga yema peta, yerü ga nũma rü nügü inawéxchaũ nax ñuxäcü naporaxũ rü ñuxäcü namuxüchixũ ga nachixüãnearü yemaxügü rü ñuxäcü namexechixũ ga norü ñane. Rũ yema peta rü natai ga ngãxũ ga taunecü. ⁵Rũ yema petawena rü nũma ga ãëxgacü rü to ga peta naxü ga ãëxgacüpataxütuwa ga 7 ga ngunexũ taixũ. Rũ yema petawa rü nüxna naxu ga guxũma ga yema duüxügü ga ãëxgacüpatawa puracüexũ

ga norü ngüxëëruũgü rü norü puracütanüxügü ixigüxũ.

.....

¹⁰⁻¹¹Rũ yema peta nagu yagüxũ ga ngunexügü rü nũma ga ãëxgacü rü marü bínunaxã nangãxãë rü yemaçax nataãxë. Rũ nanamu ga 7 ga norü ngüxëëruũgü ga Meumáũ, rü Bícha, rü Arbóna, rü Bíta, rü Abáta, rü Chetá, rü Cárca nax napexewa ngixũ nagagüxüçax ga yema naxmaç ga Báti ga meama ngaxãëcü namaxã ga yema norü ngaxcueruxũ. Rũ yemaacü nanamu nax guxũma ga duüxügüxũ rü ãëxgacügüxũ ngixũ nawéxüçax nax ñuxäcü namexechixũ, yerü aixcüma imexechi. ¹²Natürü ngíma ga naxmaç rü tama naga ixĩnũ ga yema ãëxgacüarü duüxügü ngímaxã nüxü ixuxũ. Rũ yemaçax ga nũma ga ãëxgacü rü poraäcü nanu. ¹³Rũ norü numaxã norü ucüxëruũgü ga meama yema naanearü mugüxũ icuáxũna naca nax taxacü tá naxüxũ ngímaxã ga naxmaç. Yerü nũma ga ãëxgacü rü nacüma nixĩ nax norü ucüxëruũgü ga meama mugüxũ icuaxgüxũna naxaxíraxũ naxüpa nax taxacürü mu naxunagüxũ. ¹⁴Rũ yema

ucuxëruũgü ga ãëxgacümaxã
 ãmücügüxũ rü Cachéna, rü Chetáru, rü
 Amáta, rü Tárci, rü Mére, rü Marchéna
 rü Memucáũ nixígü. Rü nümagü ga
 yema 7 ga yatügü ga iporaexü ga
 Pérchiaanewa rü Médiaanewa rü
 ãëxgacüarü ucuxëruũtücümüwa naxügü.
 Rü taxü ga ãëxgacügü nixígü ga yema
 nachixüanewa. ¹⁵Rü nüma ga ãëxgacü
 ga Achuéru rü yema yatügüna naca rü
 ñanagürü: —¿Taxacü tá chaxü i
 ñuxmax? ¿Rü taxacürü poxcu nixí
 ixümatüxü i mugüwa ngíxcax i wüxi i
 ãëxgacümax i tama ãëxgacüga ñnücü
 ega norü ngüxëëruũgüxü namugügu nax
 ngíxcax yacagüxüçax? —ñanagürü. ¹⁶Rü
 nüma ga Memucáũ rü namücügüégagu
 ãëxgacüxü nangäxü rü ñanagürü: —Pa
 ãëxgacüx, rü ngëma cuxmax rü tama
 cupëxewaxica chixexü ixü, natürü
 guxüma i ãëxgacügü rü duüxügü
 iyatüxüpëxewa inaxü i ngëma chixexü.
¹⁷Rü ngëxguma ngëma naigü i ngexügü
 i curü naanewa ngëxmagüxü nüxü
 cuaxgügu i ngëma naxüxü i ngëma
 cuxmax i Bátis, rü nümagü rü ta rü
 taxütáma natega naxínüe. Erü tá nüxü
 nixugü rü ãëxgacü ya Achuéru rü
 naxmax ga Baticax nangema rü ngíma
 rü tama naga ixínü. ¹⁸Rü guxüma i
 ngëma ãëxgacügü i Pérchiaanewa rü
 Médiaanewa ngëxmagüxü naxmaxgü rü
 ngëxguma nüxü nacuáchigagügu i
 ngëma naxüxü i ngëma cuxmax, rü
 ngëma ngexügü rü tá ta ngëmaäcü
 natemaxã nanaxügü nax tama natega
 naxínüexü. ¹⁹Rü cumaxã nüxü tixu, Pa
 ãëxgacüx, rü ngëxguma chi curü me
 yixügu nax cunaxunagüxüçax i wüxi i
 mu i tagutáma texë iyarüxoxëëxü i

Pérchiaanewa rü Médiaanewa, rü
 ngëma muwa rü tá nüxü quixu nax
 tagutáma wena cupëxewa nax nanguxü
 i cuxmax i Bátis. Rü ñuxüchi, Pa
 ãëxgacüx, rü name i nai i cuxmaxçax
 cudadu, i ngëmaarü yexera cuga ñnücü.
²⁰Rü ngëma mu rü name nixí i
 cunaxunagü i guxüma i ngëma naanegü
 i namaxã icucuáxüwa. Rü ngëmaäcü i
 guxüma i ngexügü rü tá natega naxínüe
 rü woo ãëxgacü yixixgu rüçxna
 ngexürüxümare i duüxü yixixgu
 —ñanagürü. ²¹Rü yema Memucáũarü
 ucuxë rü ãëxgacüçax rü norü
 ngüxëëruũgüçax rü name. Rü yemaçax
 ga nüma ga ãëxgacü rü nanamu nax
 naxümatüxü ga yema mu. ²²Rü
 wüxichigü ga nagawa naxümatü rü
 ñuxüchi guxüma ga yema naanegü ga
 ãëxgacü namaxã icuáxüwa nanamupane
 nax guxüma ga ngexügü rü guxüwama
 natega naxínüexüçax.

Itégu nangu nax ãëxgacümax yixixü

2 ¹Rü yëxguma marü
 inangüxmüguwena ga nüma ga
 ãëxgacü ga Achuéru, rü ngíxna
 nacuaxächi ga naxmax ga Bátis, rü nagu
 narüxínü ga yema mu ga nüma
 naxümatüxügü nax tagutáma wena
 ngíxü nadauxü. ²Rü yëxguma ga yema
 norü ngüxëëruũgü rü ñanagürügü nüxü:
 —Name nixí i cuxü ngíxcax tadaugü i
 pacügü i mexechicü i taguma yatüxü
 cuaxgücü. ³iËcü nüxü naxuneta i
 duüxügü i wüxichigü i naane i namaxã
 icucuáxüwa nax ngëma pacügü i
 mexechicü i taguma yatüxü cuaxcü
 ngíxü idexechixüçax rü nua curü
 ngexügüpatawa ngíxü nagagüxüçax! Rü

ñux̄ichi name nix̄i ya yima
 ngex̄ügüpataarü daurux̄ü ya Egái nḡixna
 nadau i nḡema pacügü nax nḡix̄ü
 yangax̄ãégüx̄üçax. ⁴Rü nḡema pacü i
 yexera curü me ix̄icü Pa Ǣxgacü, rü
 nḡema tá iyix̄i i cuxmax̄ ix̄icü
 nḡichicüxü i Báci —ñanagürügü. Rü
 yema ñn̄ü rü norü me nix̄i ga Ǣxgacü,
 rü yemaacü nanaxü. ⁵Rü Chúchawa ga
 Ǣxgacüpatawa napuracü ga wüxi ga
 Yudü ga Bëyamitanüx̄ü ga Marduquéu
 ga naéga. Rü nüma rü Yax̄i nane nix̄i, rü
 Chimeí rü Chí tix̄i ga norü ox̄igü. ⁶Rü
 nüma ga Marduquéu rü natanüwa
 nayexma ga yema mux̄üma ga Yudfugü
 ga Nabucudonochó Yerucharéüwa
 Ígax̄üx̄ü wüxigu namax̄a ga Yeconía ga
 Yudáanecüãxaru Ǣxgacü ix̄icü. ⁷Rü
 nüma ga Marduquéu rü nüx̄ü iyexma ga
 wüxi ga nanepüxacü ga gux̄üwama
 tax̄cucü. Rü nḡéga rü Adácha rüexna
 Ité nix̄i. Rü nḡíma rü imechametüx̄üchi
 rü nḡixine rü namexechi. ⁸Rü yexguma
 naxunagügu ga Ǣxgacüarü mu ga pacü
 nḡix̄ü nax nanutaqexegüx̄üchiga, rü
 mucüma ga pacü nḡix̄ü nanutaqexegü
 nagu ga Ǣxgacüpata ga Chúchawa
 yexmagüne. Rü pacügüarü daurux̄ü ga
 Egáimex̄ewa iyexmagü. Rü yema
 pacügütanüwa ta iyexma ga Ité. ⁹Rü
 nüma ga Egái ga yema pacügümax̄a
 icuax̄cü rü poraãcü norü me iyix̄i ga Ité.
 Rü yemacax̄ ga nüma ga Egái rü
 noxtacüma nḡix̄ü nayangax̄ãe rü
 memaex̄ü ga ñna nḡixna nax̄a. Rü nḡix̄ü
 naxuneta ga 7 ga ngex̄ügü ga
 Ǣxgacüpatawa puracüecü ga nüx̄ü
 rücuax̄maegücü nax yema Iténa
 daugüx̄üçax. Rü yema rümemax̄ü ga
 ucapuwa nḡix̄ü nagagü nax yéma

nayexmax̄üçax ga ngex̄ügüpatawa.

¹⁰Natürü nḡíma ga Ité rü tama nḡígü
 iyaxu nax Yudü yix̄ix̄ü rü tama nḡígü
 iyaxu ga texétanüx̄ü nax yix̄ix̄ü. Yerü
 yemaacü nḡix̄ü naxucux̄e ga Marduquéu
 nax tama nḡígü yaxux̄üçax.

.....

¹⁵Rü nḡíma ga Ité ga Marduquéueyax
 ga Abiáixacü, rü yexguma nḡíwa
 nanguxgu nax Ǣxgacüpeyax nḡix̄ü
 nagagüx̄ü, rü nḡíma rü inayaxu ga yema
 Egái ga pacügüarü dauruüarü ucux̄e. Rü
 meama nḡígü ingax̄ãe yema nḡímax̄a
 nüx̄ü yaxux̄ürüx̄ü. Rü yema naigü ga
 pacügü rü poraãcü nḡímax̄a itaãx̄egü ga
 yexguma nḡix̄ü nadaugügu. ¹⁶Rü
 yexguma marü 7 ga taunecü Ǣxgacü
 yix̄ixgu ga Achuéru, rü meama norü 10
 ga tauemacü ga Tebéxgu Ǣgacügu
 (enéro) nix̄i ga Ǣxgacüpatawa Itéx̄ü
 nagagüx̄ü naxütawa ga Achuéru. ¹⁷Rü
 yexguma nḡix̄ü nadaux̄gu ga Achuéru rü
 poraãcü nüx̄ü ingúchaü gucü ga naigü
 ga pacüarü yexera. Rü yemacax̄
 nḡíeruwa nayangax̄cuchi ga yema
 ngax̄cuerux̄ü ga Ǣxgacümax̄çax ix̄ix̄ü,
 rü nḡix̄ü naxuneta nax naxmax̄ yix̄ix̄ü
 nḡichicüxü ga Báci.

.....

**Marduquéu rü nüx̄ü nacuáchigaama nax
 Ǣxgacüx̄ü yamax̄güchaüx̄ü**

²¹Rü wüxi ga ngunex̄ü ga yexguma
 Marduquéu Ǣxgacüpataarü ñax̄wa
 nadaux̄ütaeyane rü nüx̄ü nax̄ínü ga
 taxre ga ñax̄arü dauruügü ga Bigatá rü
 Tére ga nugaãcü nügümax̄a idexagüx̄ü
 nachigagu nax ñux̄äcü tá Ǣxgacü ga
 Achuérux̄ü yamax̄güx̄ü. ²²Rü yexguma
 yemax̄ü nacux̄gu ga Marduquéu rü

ãĕxgacü naxmaç ga Itémaxã nüxü nixu ga ãĕxgacüxü nax yamaçgüchaüxü. Rü ngîma ga Ité rü ãĕxgacümaxã nüxü iyaxu ga yema Marduquéu ngîmaxã nüxü ixuxü. ²³Rü nüma ga ãĕxgacü rü naxçaç ínicagüchigü nachiga ga yema nax yamaçgüchaüxü. Rü nüxü nacuáchiga nax aixcüma yixüxü ga yema. Rü yemaçax nanawëxgümaxã ga yema taxre ga yatügü. Rü guxüma ga yema ngupetüxü rü ãĕxgacüpëxewatama nanaxümatü nagu ga nachixüanepane.

Marduquéu rü Amáüchiga

3 ¹Rü yema ngupetüxguwena rü nüma ga ãĕxgacü ga Achuéru rü wüxi ga yatü ga Amáüxü naxuneta nax norü ngüxëëruüügümaxã inacuáxüçaç. Rü yemaacü nawa nangu nax guxüma ga yema naanemaxã inacuáxü ga Amáü. Rü Achuéruxicatama nixi ga naétüwa yexmaxü. Rü nüma ga Amáü rü Amedáta nane ga Agátanüxü nixi. ²Rü guxüma ga yema ãĕxgacüpatawaurü puracütanüxügü rü Amáüpëxegu nacaxápüxügü rü narümaächitanü ga yexguma Amáü napëxewa üpetüxgu rüexna napëxewa nayexmagu. Yerü yemaacü nixi ga ãĕxgacü ga naxunagüäxü. Natürü nüma ga Marduquéu rü tama naga naxînüchaü ga yema mu, rü yemaçax tama narümaächigü ga yexguma Amáü napëxewa üpetüxgu. ³Rü yexguma yemaxü nadaugüga ga ãĕxgacüarü ngüxëëruügü, rü Marduquéuna nacagüe rü ñanagürügü: —¿Tüxcüü tama naga cuxînü i ngëma ãĕxgacü unagüxü? —ñanagürügü. ⁴Rü guxüma ga

ngunexügüga rü yemaacütama Marduquéuna nacagüxü, natürü nüma ga Marduquéu rü nanangäxü nax nüma rü Yudüfu yixüxü rü yemaçax tama Amáüpëxegu nayarümaxächigü. Rü yemaçax ga yema duüxügü rü Amáümaxã nüxü nayarüxugüe rü nüxna naca rü name nax yemamaxã nügü ínapoxüxü ga Marduquéu. ⁵Rü yexguma Amáü Marduquéuxü dajxgu nax tama inacaxápüxügü rüexna yanamaxächixü ga yexguma yéma naxüpetüxgu, rü nüma ga Amáü rü poraäcü nanu. ⁶Natürü yema marü nüxü nax nacuáxü nax taxacürü duüxü yixüxü ga Marduquéu rü yemaçax tama nüxica nanapoxcuchaü. Rü nagu narüxînü nax ñuxäcü tá nadaiaxüga guxüma ga yema Yudüfugü ga yema naanegü ga Achuéru namaxã icuáxüwa yexmagüxü.

Mu ga Yudüfügarü dajxchiga unagüxü

⁷Rü yexguma 12 ga taunecü ãĕxgacü yixüxgu ga Achuéru, rü meama guma nüxíraxücü ga tauemacü ga Misáügu äégacüga (abril) rü Amáüpëxewa naxçaç nadaugü nax taxacürü ngunexü tá yixüxü ga Yudüfugüxü nagu nadajüxü. Rü nagu naxunetagü nax guma nai ga 12 ga tauemacü ga Adágu äégacüarü 13 ga ngunexügu (13 febréro) tá yixüxü nax nadaiaxü. ⁸Rü nüma ga Amáü rü ãĕxgacü ga Achuéruxütawa naxü nax namaxã nüxü yanaxuxüçaç nachiga ga yema. Rü ñanagürü: —Pa Äĕxgacüx, rü natanüwa i guxüma i ngëma togü i nachixüanecüäxgü rü nangexma i wüxítücumü i tama togümaxã wüxigüchaüxü. Erü ngëma nacümagü rü nanatoraxü rü tama naga naxînüe i

ngēma curü mugü, Pa ãĕxgacüx. Rü ngēmacax, Pa ãĕxgacüx, rü tama name nax ñaa naane i namaxã icucuáxüwa namaxēxü. ⁹Rü ngēmacax Pa ãĕxgacüx, ega curü me yixixgu i ngēma nüxü chixuxü irü ěcü naxunagü i wüxi i mu i nüxü ixuxü nax noxtacüma nadaixü i ngēma Yudfugü! Rü choma rü tá 330,000 quíru naguxü i diérumü ichaxã nax ngēmamaxã naxütanüxüçax nüxü i ngēma nadaixü —ñanagürü. ¹⁰⁻¹¹Rü yexguma ga nüma ga ãĕxgacü rü ñanagürü nüxü: —iRü ngēma diéru rü cuxrütama yixi! iRü ngēma Yudfugü rü namaxã naxü i taxacü i cuma cunaxwaxexü! —ñanagürü. Rü ñuxüchi nügümexēwa ngixü nayaxu ga norü ãnera rü Amáüna ngixü naxã nax yemaacü ãĕxgacüéga nawa ngóxüçax ga yema mu ga Amáü unagüxü. ¹²Rü guma taunecüarü nüxíraxüçü ga tauemacüarü 13 ga ngunexügu rü nüma ga Amáü rü nanangutaquexexēxē ga ãĕxgacüarü poperaarü ümatürüügü. Rü namaxã nüxü nixu nax naxümatügüaxüçax ga wüxi ga mu naxçax ga guxüma ga ãĕxgacügü ga namaxã icuáxü ga yema (127) nachixüanegü ga Achuérumexēwa yexmagüxü. Rü wüxichigü ga yema nachiüanecüãxgügüga naxümatü ga yema mu, rü ãĕxgacüéga nagu naxü rü norü ãneraéga nawa nangox. ¹³Rü yema ãĕxgacüarü orearü ngerüügü rü inayanuetanü ga yema popera nawa ga guxüma ga yema nachixüanegü ga ãĕxgacü namaxã icuáxü. Rü yema poperawa rü nüxü nixu rü ñanagürü. “Rü meama nai ya 12 ya tauemacü ya Adágu ágacüarü 13 ya ngunexügu (13 febréro) rü tá nadai i guxüma i Yudfugü

i yatüxü rü ngexü rü ngextüxüxüügü rü paxüügü rü buxüügü. Rü guxüma i ngēma norü ngēmaxüügü rü ngēma nadaixümeçēwa tá nachoü”, ñanagürü. ....

Nangechaügü ga Yudfugü yerü naxunagü ga norü daichiga

4 ¹Rü yexguma Marduquéu nüxü cuaxgu ga yema unagüxü rü nügü narügáutechiru yerü poraäcü nangechaü. Rü yemaçax témüxü ga naxchirugu nicux rü tanimacamaxã nügü nagüeru. Rü guma ñanegu ínayaxüegu rü tagaäcü aita naxü norü ngechaümaxã. ²Rü yemaacü inixü rü ñuxmata ãĕxgacüpataaxwa nangu rü yéma nayachaxächí, yerü nachuxu ga ngechaüchirugu icüxe ãĕxgacüpatagu nax ücuxü. ³Rü yexgumarüxü ta ga wüxichigü ga ñanewachigü ga ngextá íyanguchigüxüwa ga yema mu ga ãĕxgacü üxü, rü ga Yudfugü rü poraäcü nanaxixächíäetanü. Rü poraäcü nangechaügü rü tama nachibüe rü naxauxe. Rü muxüma ga nümagü rü tanimacatexegu napegü rü naxchiru ga témüxügu nicuxgü.

Yudfugüétüwa ichogü ga Ité

⁴Rü yema ngixütaxüügü ga Ité rü yema yatügü ga ngírü dauruügü ixigüxü rü ngímaxã nüxü nixugü ga yema Marduquéuxü ngupetüxü. Rü yemaxü naxíniugu ga ngímax rü yexeraäcü inaxixächíäxē. Rü yemaçax Marduquéuçax yéma inamu ga mexü ga naxchiru nax ínacuxuchixüçax ga yema témüxü ga naxchiru ga nagu yacúxü. Natürü ga nümax rü tama

ínacuxuchichaũ. ⁵Rü ngĩma ga Ité rü naxçax ingema ga yema ngĩrũ dauruũeru ga Atáx. Rü Marduquéuxũtawá inamu nax nüxna yacaxaxũçax nax taxacü ngupetũxũ rü taxacüçax natémüchiruxũ. ⁶Rü nüma ga Atáx rü Marduquéuna nayaca ga ïanearü ngutaquexechicawa ga ãëxgacüpataarü ïãxarü toxmaçtawá. ⁷Rü nüma ga Marduquéu rü namaxã nüxũ nixu ga guxũma ga yema ngupetũxũ rü ñuxre ga diëru ngĩxũ nax inaxãxũ ga Amáũ nax yemaacü guxũma ga Yudfugũxũ nadaixũçax. ⁸Rü yexgumarũxũ ta Atáxna nanaxãpane ga yema mu ga nüxũ ixuxũ ga Yudfuguarü dajixchiga. Rü Atáxmaxã nüxũ nixu nax Iténa naxããxũçax rü yemaacü nüxũ nacuáxũçax ga yema ngupetũxũ. Rü yexgumarũxũ ta Itéçax yéma namuga nax ngĩmatama ãëxgacümaxã nüxũ yanaxuxũçax rü yemaacü naétüwa nachogũxũçax ga ngĩtanũxũgü. ⁹Rü nüma ga Atáx rü natáegu rü Itémaxã nüxũ nayarũxu ga yema Marduquéu namaxã nüxũ ixuxũ. ¹⁰Rü ngĩma ga Ité rü wenaxarü Marduquéuxũtawá inamu ga Atáx nax namaxã nüxũ yanaxuxũçax ga ngĩrũ dexa ga ñaxũ: ¹¹“Guxũma i duũxũgü rü nüxũ nacuax rü ngëxguma texé ãëxgacüxũtawá ümaregu rü tama nüma tümacax nangemaãcüma rü tayu ega nüma ya ãëxgacü rü tama norü nai i úrumaxã chauxmenaxãne tümaétügu nawexgu. Rü chomax rü marü 30 i ngunexũ taguma çauxçax nangema ya ãëxgacü”, ngĩgürügü. ¹²⁻¹³Rü yexguma Marduquéu nüxũ ïnũgu ga ngĩrũ ngãxũ ga Ité, rü ngĩxçax yéma namuga rü ñanagürü: “¿Ëxna cuma nagu

curũxĩnũgu rü taxütáma cuyuxũ erü ãëxgacüpatawa cungexma woo Yudfú nax quixixũ? ¹⁴Rü ñuxma nax ngéma cungeaxmarexũ rü tama naétüwa nax cuhogũxũ i tatanũxũgü i Yudfugü, rü toxnamana tá ne naxü i ngũxëë nax nawa ïnguxũxũçax i ngéma guxchaxũ, natürü i cumax rü ngéma cunatütanũxũgü rü tá nayue. Rü bexmana ngéma nax toxũ ícupoxũxũçax nixĩ i ãëxgacümaxwa nax cunguxũ i ñuxmax”, ñanagürü. ¹⁵Rü yexguma ga ngĩma ga Ité rü ñaãcü Marduquéuçax yéma imuga: ¹⁶“ÍËcü ngéma naxü rü nangutaquexexëë i guxũma i Yudfugü i Chúchawa ngëxmagũxũ nax çauxçax aureacü nayumüxëgũxũçax! iRü tomaepũx i ngunexũ rü tomaepũx i chütaxũ rü taxuxũtáma taxacü nangõxgü rüexna taxacü nixaxgü! Rü chomax, rü namaxã i chauxũtaxũgü rü ngémaãcü tátama tanaxũgü. Rü ngémawena rü tá ãëxgacüxũtawá íchayadau woo nachuxu nax texé ngéma ümarexũ tama tümacax nangemayane. Natürü tá ngéma chaxüama rü nüétama ega woo chayuxgux”, ngĩgürügü. ¹⁷Rü yexguma ga nüma ga Marduquéu rü nanaxü ga yema Ité namaxã nüxũ ixuxũ.

Ãëxgacüxũtawá ixü ga Ité

5 ¹Rü tomaepũx ga ngunexũguwena rü ngĩma ga Ité rü nagu iyacux ga ngĩrũ ãëxgacümaxchiru rü ñuxũchi ãëxgacüpatagu ixücu. Rü yema ucapu ga ãëxgacü nawa rütouxũarü ïãxarü wexgu iyachi ga ãëxgacü mea ngĩxũ ídaxũwa. ²Rü nüma ga ãëxgacü rü yexguma ngĩxũ nadauxgu ga Ité nax

yexma nachixũ, rü ngĩmaxã nataãxê rü nanawexnagü ga norü úirumenaxã. Rü ngĩma ga Ité rü naxçax iyaxü rü norü úirumenaxãpexegu iyarüngógü. ³Rü nüma ga ãëxgacü rü ngĩxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacü cuxü nangupetü Pa Itéx? ¿Rü taxacü cunaxwaxex? iRü woo chi ngãxũgu i chauchixüanecax choxna cucaxgu rü chi cuxna chanaxã! —ñanagürü. Rü Ité rü inangãxü rü ngĩgürügü: ⁴—Rü ngëxguma chi curü me yixĩxgu, Pa ãëxgacüx, rü cuxna chaxu nax chauxütawa cuxüxüçax erü cuxçax rü Amaüçax chanaxü i wüxi i òna i mexü i ñuxmax —ngĩgürügü. ⁵Rü nüma ga ãëxgacü rü norü duüxügüxü namu rü ñanagürü: —iNaxçax pedax ya Amáü rü nua naxü nax ngëmaäcü nataãxëxüçax i Ité! —ñanagürü. Rü ñuxüchi ga nüma ga ãëxgacü rü Amáü rü yéma naxĩ nawa ga yema òna ga Ité naxçax üxü. ⁶Rü yexguma ínachibüeyane rü nüma ga ãëxgacü rü Itéxü ñanagürü: —iChoxna naxçax naca i taxacü i cuma cunaxwaxexü rü tá cuxna chanaxã woo chitama ngãxũgu i chauchixüanecax choxna cucaxgu! —ñanagürü. ⁷Rü ngĩma ga Ité rü inangãxü rü ngĩgürügü: —Ñaaxicatama nixĩ i ngëma chanaxwaxexü i tá cuxna naxçax chacaxü. ⁸Pa ãëxgacüx, ngëxguma chi aixcüma choxü cungechaüxgu, rü chi curü me yixĩxgu i ngëma chanaxwaxexü, rü chi choxna cunaxãchaügu i ngëma cuxna naxçax chacaxaxü, rü cuxna chaxu nax moxüarü ngunexügu Amáümaxã nua chauxütawa pexixü naxçax i to i òna i pexçax tá chamexëxü. Rü ngëma tá nixĩ i cumaxã nüxü chixuxü, Pa

ãëxgacüx, i ngëma choxna naxçax cucaxaxü —ngĩgürügü.

**Amáü rü Marduquéuçax nanaxü
ga wüxi ga wëxnaxächicaxü**

⁹Rü nüma ga Amáü rü poraäcü nataãxëäcüma natáegu nawa ga chibü. Natürü yexguma ãëxgacüpataarü ãëxwa ínaxüxüxgu rü poraäcü nanu yerü ga Marduquéu ga ãëxwa yexmacü rü tama inachi rü bai ga nax naxĩãxächixü ga yexguma nüxü nadaüxgu ga yéma nax naxüpetüxü. ¹⁰Natürü yexgumatama rü tama nügü nangoxëxê ga nax nanuxü. Rü yexguma nachüüwa nanguxgu rü namücügüçax nangema rü ngĩçax nangema ga Chére ga naxmax. ¹¹Rü yema namücügüpexewa inanaxügü ga nügü nax yacuaxüxü. Rü nüxü nixu nax ñuxäcü namuarü ngëmaxüãxüchixü rü namuxacüxüchixü rü ñuxäcü ãëxgacü nüxü icuaxüxü natanüwa ga yema norü ngüxëëruügu rü yemacax yema togüétüwa nanaxüxëxê ga ãëxgacü. ¹²Rü ñanagürü ta: —Rü chaxicatama nixĩ i choxna naxuxü i Ité i ãëxgacü naxmax nawa i ngëma òna i ñuxma ãëxgacüçax naxçax nangemaxü. Rü wenaxarü choxna ixu nawa i ngëma òna i moxü tá ãëxgacüçax naxüxü. ¹³Natürü ngëxguma nüxü chadaüxgu i ngëma Yudü i Marduquéu i ãëxgacüpataarü ãëxwa rütoxü rü chauxëwa nangux erü tama choxü nicuaxüxü. Rü ngëmagagu choxna niña i ngëma chorü taãxê i ãëxgacü naxmax çauxçax üxü —ñanagürü ga Amáü. ¹⁴Rü yexguma ga naxmax rü namücügü rü ñanagürügü nüxü: —iËcü duüxügüxü naxüxëxê i wüxi i wëxnaxächica i 22 métru i norü

máchane, rü moxũ pařmama rü
ãĕĕgacũna naca nax ngĕmagu
nawĕxnaxãĕgũaxũĕař i Marduquéu! iRü
ñuxũchi ngĕmaãcũ chibũwa naxũ
namaxã ya ãĕĕgacũ! Erũ marũ
taxugutãma curũxĩnũ i ngĕĕguma
—ñanagũrũgũ. Rü yema ñũ rü norũ me
nixĩ ga Amãũ rü yemaĕař duũxũĕgũũ
nanaxũĕxĕ ga wũxi ga wĕxnaxãchica.

Marduquéu narũporamae

6 ¹Rü yema ga chũtaxũĕu ga ãĕĕgacũ
rü tama nape rü inadauecha. Rü
yemaĕař naxĕař nangema ga yema
popera ga nagu naxũmatũxũ ga guxũma
ga yema nachixũanewa ngupetũxũ nax
naxĕař nüxũ nadaumatũĕũĕař. ²Rü
yexguma nüxũ nadaumatũĕũĕu ga yema
popera rü yexma nüxũ nayangaugũ ga
ore ga Marduquéuchiga ga ñuxãcũ
ãĕĕgacũ ga Achuerũxũ ñapoxũxũ ga
yexguma yema ãĕĕgacũpataarũ
daurũĕũ ga Bigatã rü Tére nüĕũ
ucũĕĕgũgu nax ãĕĕgacũxũ
yamãĕgũchaũxũ. ³Rü yemaxũ naxĩnũgu
ga ãĕĕgacũ rü ñnaca rü ñanagũrũ:
—ĕTaxacũrũ ãmare rü cuãxũxũ nixĩ ga
nayaxũxũ ga Marduquéu naxĕař ga
yema mexũ ga ĕařũĕař naxũxũ?
—ñanagũrũ. Rü nüma ga norũ
ngũxĕĕrũũgũ rü nanangãxũũgũ rü
ñanagũrũgũ: —Taxuxũma noxtacũma,
Pa ãĕĕgacũx —ñanagũrũgũ. ⁴Rü
yexguma ñyadexagũyane rü yoxni ga
nüma ga Amãũ rü yema nangu rü
yemaĕař ñãxtũwa nayexma nax
ãĕĕgacũna yacaxũĕař nax Marduquéuxũ
yema wĕxnaxãchica ga naxũxũgu
nawĕxnaxãxũĕař. Rü yexguma ga nüma
ga ãĕĕgacũ rü ñnaca rü ñanagũrũ:

—ĕTexĕ tixĩ ya ñãxtũwa ngĕĕmaxe?
—ñanagũrũ. ⁵Rü yema norũ
ngũxĕĕrũũgũ rü nanangãxũ rü
ñanagũrũgũ: —Amãũ nixĩ i ngĕma
ngĕĕmaxũ —ñanagũrũgũ. Rü nüma ga
ãĕĕgacũ rü ñanagũrũ: —iNamaxã nüxũ
pixu rü nua naxũ! —ñanagũrũ. ⁶Rü
yexguma ga nüma ga Amãũ rü nixũcu
rü ãĕĕgacũpexegu nayachi. Rü nüma ga
ãĕĕgacũ rü nüxna naca rü ñanagũrũ:
—ĕÑuxãcũ chi i nüxũ quicuãxũxũ i
wũxi i yatũ i cuma cunaxwãxexũ nax
nüxũ quicuãxũxũ? —ñanagũrũ. Rü
nüma ga Amãũ rü nüĕũãĕewa nagu
narũxĩnũ: “ĕTexĕxũ tá nicuãxũxũ ya
ãĕĕgacũ? ĕRü taux ĕĕna i choxũ tátama
yixĩxũ?”, ñaxũgu narũxĩnũ. ⁷⁻⁸Rü
yemaĕař ga nüma ga Amãũ rü
ãĕĕgacũxũ nangãxũ rü ñanagũrũ:
—Ngĕĕguma chi nüxũ
chicuãxũxũĕhaũgu i wũxi i yatũ rü
naxchĩru i ãĕĕgacũ nagu icũxũgu chi
chayacũxĕxĕ, rü ñuxũchi norũ cowaru i
ãĕĕgacũ nagu ixũxũgu chi chayaxũxĕxĕ
rü ngãxcuerũxũ i ãĕĕgacũ namaxã
ngãxcuerũũmaxã chi chanangãxcueru.
⁹Rü chi chorũ ngũxĕĕrũũĕũrũxũ
chamu nax nagu yacũxĕĕãxũĕař i
ngĕma naxchĩru rü chi cowaruĕtũgu
chanaxaunagũxĕxĕ nax ngĕmaãcũ
ñanemaũgu namaxã yacaĕchigũxũĕař:
“Ñãcũ nixĩ ya ãĕĕgacũ i nüxũ
yacũãxũxũ i wũxi i duũxũ i namaxã
nataãxĕxũ”, ñachagũrũ chi —ñanagũrũ
ga Amãũ. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga
ãĕĕgacũ rü ñanagũrũ: —Nameĕechi nixĩ
i ngĕma. iĕcũ ñuxma rü nayaxu i ngĕma
naxchĩru rü ngĕma cowaru rü ngĕma
nüxũ quixũxũãcũma naxũ namaxã ya
Marduquéu ya Yudũfa ya ãĕĕgacũpataarũ

ĩãxaru dauruxũ! —ñanagürü. ¹¹Rü yexguma ga Amáũ rü nanayaxu ga yema ãëxgacüchiru rü ga cowaru ga ãëxgacü natagu tonagixũ, rü Marduquéuxũ nicuxcuchi rü yema cowarutagu nayaga. Rü ïanemaũgu namaxã nanaxũane rü namaxã nicaechigü rü ñanagürü: —Rü ñaãcü nixĩ i namaxã naxüãxũ i ngẽma yatü i ãëxgacü nüxũ icuãxũũxũ —ñanagürü. ¹²Rü yemawena rü nüma ga Marduquéu rü nataégu nax ãëxgacüpataarü ïãxna yadauxũcax. Natürü nüma ga Amáũ rü nügü nidüxchiwe rü nangechaũãcuma paxa nachüüwa naxü. ¹³Rü yexguma nachüüwa nanguxgu rü naxmaxmaxã rü namücügümaxã nüxũ nixu ga yema ngupetüxũ. Rü nümagü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Ngẽma Yudíu i Marduquéu rü taxucürüwa nüxũ curüyexera, erü ngëxguma chi ngẽmaãcü namaxã cunaxüxgux rü tá cuxchaama chixexũ cuxcax inangu —ñanagürügü. ¹⁴Rü yexguma íyadexayane rü ïnangugü ga ãëxgacü ga Achuéruarü duüxügü nax Amáũcax yacagüxũcax nax Itéarü õnawa nagagüaxũcax.

Amáũmaxã nanaxuegu nax yamaxgüaxũ

7 ¹Rü nüma ga ãëxgacü rü Amáũ rü nawa naxĩ ga yema chibü ga Ité naxcax mexëëxũ. ²Rü yexguma norü bínu íyaxaxgüyane rü nüma ga ãëxgacü rü wena ngĩxna naca ga Ité, rü ñanagürü: —¿Taxacü nixĩ i naxcax ícuçaxchaũxũ, Pa Choxmax, Pa Itéx? iRü choxna naxcax naca i ngẽma cunaxwãxexũ rü choma rü tá cuxna chanaxã woo chi naxcax ícuçaxgu i

ngãxũgu i chauchixüane! —ñanagürü. ³Rü ngĩma ga Ité rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Pa Chorü ãëxgacüx, ngëxguma chi aixcuma choxũ cungechaũxgu, rü cuxcax namexgu i ngẽma cuxna naxcax chacaxaxũ, rü ñaaxicatama nixĩ i chanaxwãxexũ nax cuxna naxcax chacaxaxũ, Pa ãëxgacüx: iRü choxũ nüxũ nangechaxũ i chorü maxü rü nüxũ nüxũ nangechaxũ i ngẽma chautanüxügüarü maxü! ⁴Erü choma rü chautanüxügü rü marü toxũ naxüpane nax ngẽmaãcü toxũ nadaixũcax ya guxãma. Rü ngëxguma chi tomaxã nataégu gu nax togüarü puracütanüxügü tixigüxũcax, rü choma rü chi taxu ñachagürümare, woo i ngẽma rü ta rü wüxi i chixexũ i taxũ nixĩ i cuxcax, Pa ãëxgacüx —ngĩgürügü. ⁵Rü yexguma ga nüma ga Achuéru rü ngĩxna naca rü ñanagürü: —¿Texé tixĩ ya yíxema tügü írúporaxe nax ngẽma chixexũ cumaxã taxüxũ? —ñanagürü. ⁶Rü ngĩma rü inangãxũ rü ngĩgürügü: —Ngẽma torü uanü i chixexũ tomaxã üxchaũxũ rü ñaa chixecümaxũ i Amáũ nixĩ —ngĩgürügü. Rü yexguma yemaxũ naxĩnügü ga Amáũ rü poraãcü norü muũmaxã nanaxixãchiãxë napexewa ga ãëxgacü rü naxmaxpexewa. ⁷Rü nüma ga Achuéru rü norü numaxã nayuxnagü rü yéma nüxna niña ga yema ïnachibüexüwa rü ãëxgacüpataaxtüwa naña. Rü nüma ga Amáũ ga marü nüxũ nax nacuáxũ nax ãëxgacü tá namaxã naxueguxũ nax yamaxgüaxũ, rü yoxni Itépegegu nayangücuchi rü ngĩxũ nacaaxũ nax naétüwa nachogüxũ nax tama ãëxgacü namaxã naxueguxũcax nax yamaxgüaxũ. ⁸Rü yexguma

napatax̄tūwa natáeguxgu ga āēxgacū rū wena nixūcu nawa ga yema ucapu ga nawa nachibūexū, rū nūxū nadau ga Amáú ga Itéx̄tūtagu nangūcuchixū rū nugaācū ñanagūrū: —Chopexewatama ngīmaxā cumáxchaū i ñaa choxmax nawa ya daa chopata —ñanagūrū. Rū yexgumatama Amáúxū nidūxchiwegū namaxā ga yema naxchiru ga duūxū imáxchaūxū namaxā natūchiwegūxū. ⁹Rū yexguma ga Arbóna ga āēxgacūarū ngūxēeruxū ixīxū rū ñanagūrū: —Pa Cori, Pa Āēxgacūx, ñaa Amáú rū duūxūgūxū nanaxūxēxē i wūxi i wēxnaxāchica i 22 métruarū ngāxū i norū máchane nax ngēmagu nawēxnaxāāxūcax ya Marduquéu ga cuxū ípoxūcū ga yexguma Bigatá rū Tére cuxū imáxgūchaūgu. Rūngēma wēxnaxāchica rū Amáúpatax̄tūwa nangexma —ñanagūrū ga Arbóna. Rū nūma ga āēxgacū rū nanangāxū, rū ñanagūrū: —iNgēmagu peyawēxnaxāx i Amáú! —ñanagūrū. ¹⁰Rū nūma ga āēxgacūarū duūxūgū rū yema nūmatama ga Amáú Marduquéucax naxūxū ga wēxnaxāchicagu nanawēxnaxāgū. Rū yexguma narūngūxmū ga āēxgacū.

Mu ga Yudfugüétūwa chogūxū

8 ¹Rū yematama ngunexūgu rū nūma ga āēxgacū ga Achuéru rū naxmax ga Iténa nanaxāmare ga guma napata ga Amáú ga Yudfugūmaxā rūxuanūxū. Rū nūma ga āēxgacū rū Marduquéucax nangema rū yemacax āēxgacūx̄tūwawa naxū yerū ngīma ga Ité rū nūxū iyaxu nax ngīnepū nane yixīxū. ²Rū yexguma ga nūma ga āēxgacū rū ngīxū

īnangaxūchi ga norū ānera ga Amáúna ngīxū nayaxūxcū. Rū Marduquéuna ngīxū naxā. Rū ngīma ga Ité rū Marduquéuxū ixuneta nax namaxā inacuáxūcax ga yema yemaxūgū ga Amáúarūchirex ixīxū. ³Rū ñuxūchi ngīma ga Ité rū wenaxarū āēxgacūx̄tūwawa ixū. Rū napexegu iyangūcuchi rū ixaxu. Rū nūxū icaxaxū nax ínapiāxūcax ga yema mu ga Amáú unagūxū ga Yudfugūarū dāixchiga nax yemaacū yanaxomarexūcax. ⁴Rū nūma ga āēxgacū rū Itéétūguama nanawēxnagū ga norū úrumenaxā. Rū yexguma ga ngīma ga Ité rū napexewa ichi, rū ngīgūrūgū nūxū: ⁵—Pa Āēxgacūx, ngēxguma chí aixcūma choxū cungechaūxgu, rū aixcūma cuxcax namexgu i ngēma cuxna naxcax chacaxaxū, rū chanaxwaxe i cunaxūmatū i to i mu i nūxū ixuxū nax marū yanaxoxū i ngēma mu ga Amáú unagūxū nax chautanūxūgū i Yudfugūxū nadāixūcax i guxūma i cuchixūanewa. ⁶Rū ngēmacax taxucūriwa yaxna namaxā chaxīnū i ngēma chixexū i chautanūxūmaxā naxueguxū nax nadāixchaūāxū —ngīgūrūgū. ⁷Rū yexguma ga nūma ga āēxgacū ga Achuéru rū naxmax ga Itémaxā rū Yudú ga Marduquéumaxā nūxū nixu rū ñanagūrū: —Choma rū marū cuxna chanaxā, Pa Itéx, ya yima Amáúpata. Rū nūma ga Amáú rū marū chanamu nax nawēxnaxāgūaxūcax yerū nanaxunagū nax guxāma i pemax i Yudfugū pexū nadāixchaūxū. ⁸Rū ñuxma rū pexū chamu nax chauégagu penaxūmatūxū rū penaxunagūxū i wūxi i to i mu i pexcax mexū nax peétūwawa nachogūxū. iRū chorū ānera i chauéga ngīwa ngēxmacūmaxā

penaxiúéga! Erü wüxi i mupane i chauéagagu unagüxü rü chorü ãneraéga nawa ngóxü rü taxucüriwama texé itayanaxoxêxê —ñanagürü. ⁹Rü yexgumatama naxçax nangema ga ãëxgacüarü poperaarü ümatüruüügü. Rü yema ngunexü ga nagu naxümatüxü rü meama norü tomaepüx ga tauemacü ga Sibáügu áégacüarü 23 ga ngunexügu nixí (júlioarü 23). Rü Marduquéu rü yema poperaarü ümatüruüügümaxá nüxü nixu nax ñuxácü tá naxümatüügüáxü naxçax ga Yudfügü, rü naxçax ga wüxichigü ga ãëxgacü ga namaxá icuaxgüxü ga yema 127 ga Achuérichixüanegü ga Ídiaanewa ixügüxü rü ñuxmata Etiopíaanewa nangu. Rü yema mupane rü wüxichigü ga nagawachigü naxümatü. Rü Yudfügügawa rü ta naxümatü. ¹⁰Rü yema poperawa nangox ga naéga ga gumá ãëxgacü ga Achuéru rü norü ãneraéga rü ta nawa nangox. Rü ñuxüchi poperaarü núruüügü ga ãëxgacüarü cowarugü ga iporaxüchixüügu íxü namaxá nanüégü. ¹¹Rü yema poperawa rü nüma ga ãëxgacü rü guxüma ga Yudfügüna naxága nax nügü nanutaquëxegüxüçax nax nügütama ínapoxüügüxüçax rü nadaiaxüçax ga guxüma ga duüxüügü ga guxchaxü namaxá üxü rü noxrüxü yaxíxëëgüaxüçax ga yema norü uanügiarü naanegü rü norü yemaxüügü. ¹²Rü yematama ga ngunexü ga Amáü Yudfügüxü nagu dajxchaxüügu rü yematama ngunexügu nixí ga naxunetaxü ga Marduquéuarü mu nax guxüwama Achuérichixüanegüwa nügü nanutaquëxegüxüçax ga Yudfügü nax nügütama ínapoxüügüxüçax. Rü yema ngunexü rü meama norü 12 ga tauemacü

ga Adágu áégacüarü 13 ga ngunexügu nangu (13 febréro). ¹³Rü yema muwa rü nüxü nixu ta nax guxüanewa naxunagüxüçax nax guxüma ga duüxüügü nüxü nacuaxgüxüçax rü nümagü ga Yudfügü rü ínamemaregüxüçax nax norü uanügümaxá nügü nadajxüçax rü nüxü naporamaegüxüçax. ¹⁴Rü yema poperaarü núruüügü rü paxama inaxíachi nagu ga yema ãëxgacüarü cowarugü ga iporaxüchixü yerü yemaacü nanamu ga ãëxgacü. Rü yema mu rü Chüchaarü íanewa rü ta naxunagü. ¹⁵Rü yema ngunexü ga nagu naxunagüxü ga yema mu, rü nüma ga Marduquéu rü nagu nicux ga ãëxgacüchiru ga cómixü rü yáuxü. Rü nügü natüátü namaxá ga wüxi ga tüátüruxü ga línuchinaxçax ga dauracharaxü. Rü nügiëruwa nayangaxcuchi ga wüxi ga ngaxcueruxü ga úrunaxçax. Rü yemaacü ínaxüxü ga ãëxgacüpatawa. Rü guxüma ga duüxüügü ga Chühacüax rü tagaacü nüxü nicuaxüxüügü. ¹⁶Rü nüma ga Yudfügü rü poraacü nataaxëgü, rü guxüwama ga duüxüügü rü yema Yudfügüxü nicuaxüxüügü. ¹⁷Rü guxüma ga Achuérichixüanegüwa rü íanegüwa ga ngextá ínanguxüwa ga yema mu ga ãëxgacü unagüxü, rü nüma ga Yudfügü rü poraacü nataaxëgü, rü nanaxüchigagü ga yema ngunexü. Rü muxüma ga yema togü ga duüxüügü rü nügü nixugüë nax Yudfügü yixigüxü, yerü poraacü yema Yudfügüxü namuë.

Yudfügü rü narüporamaegü

9 ¹Rü yema ãëxgacüarü mu ga Yudfügüétiüwa chogüxü rü meama norü 12 ga tauemacü ga Adágu

ãégaciãrũ 13 ga ngunexũgu nangu (13 febréro). Rũ yematama ngunexũ nixĩ ga nanguxchaũchiréxũ ga Amáũiarũ mu ga Yudfũgiãrũ dajxchigaxũ ixuxũ. Natũrũ tama yema Amáũ nagu rũxĩnũxũrũxũ ãnanguxuchi, yerũ yema ngunexũgu nixĩ ga Yudfũgũ norũ uanũgũxũ naporamaegũxũ rũ nadaiaxũ. ²Rũ guxũma ga Achuéruchixũãnegũwa rũ nũmagũ ga Yudfũgũ rũ guma norũ ãanegũwa nũgũ ninutaqexegũchigũ nax namaxã nũgũ nadajxũcãx ga norũ uanũgũ ga nadaixchaũxũ. Natũrũ nataxuma ga ngexũrũxũ ga norũ uanũ ga naxcãx yéma ixũ nax nadaiaxũcãx, yerũ guxũnema ga ãanewa rũ Yudfũgũxũ namuũe.

.....

²⁰Rũ nũma ga Marduquéu rũ nanaxũmatũ nachiga ga yema ngupetũxũ. Rũ ñũxũchi guxũma ga Yudfũgũ ga ngaicamagũxũ rũ yáxũgugũxũ ga Achuéruchixũãnegũwa yexmagũxũcãx nayamugũ ga yema popera. ²¹⁻²²Rũ yema poperawa rũ Yudfũgũmaxã nũxũ nixu nax gucũ ya taunecũgu ga Adáũiarũ tauemaciãrũ 14

rũ 15 ga ngunexũgu (14 rũ 15 febréro) naxũchigagũaxũcãx nax yemaacũ nũxna nacuãxãchixũcãx ga yema ngunexũgũ ga nagu norũ uanũgũmexẽwa ãnanguxũxũ ga nũmagũ ga Yudfũgũ rũ yemaacũ ga norũ ngechaũgũ rũ norũ axu rũ taãxẽxũ yanguxuchixũcãx. Rũ yema poperawa nũxũ nixu rũ ngẽxguma naxũchigagũagu rũ name nax nũgũmaxã nataãxẽgũxũ rũ nũgũmaxã nachibũexũ rũ ãmare nũgũna naxãgũxũ rũ diẽru ngĩxũ nanutaqexegũxũ tũmacãx ya ngeãrũ diẽruãxgũxe. ....

Marduquéuxũ nicuãxũxũgũ

10 ³Rũ nũma ga Marduquéu rũ ãẽxgacũ ga Achuérutũxũwaama nayexma, rũ guxũma ga norũ ngũxẽẽruũgũeru nixĩ. Rũ nũma ga Marduquéu rũ guxũma ga Yudfũgũtanũwa rũ ãẽxgacũ ya poracũ nixĩ. Rũ guxũma ga natanũxũgũ rũ nũxũ nangechaũgũ yerũ meama namaxã ãnacuaãx rũ guxũguma naxcãx nadau nax ñuxãcũ nũxũ nangũxẽẽxũ.

JOB

(Yox)

Tupana rü Chatanáxũ naxüchica nax Yoxũ naxüxũ

1 ¹Rü Úanegu naxächíũ ga wüxi ga yatü ga Yoxgu ãégacü. Nüma rü meama namaxũ rü nataxuma ga chixexũ ga nachiga. Rü aixcüma Tupanaarü ngúchaũ naxü, rü nügüna nadau nax taxúemaama chixexũ naxüxũ. ²⁻³Rü nüma ga Yox rü nüxũ nayexma ga 7 ga nanegü rü tomaepüx ga naxacügü. Rü nüxũ nayexma ta ga 7,000 ga carnérugü, rü 3,000 ga caméyugü, rü 500 chimüxũ ga wocagü ga puracüruxũ ixígüxũ, rü 500 ga búrugü ga ingexũ. Rü yexgumarüxũ ta nüxũ nayexma ga muxüma ga norü puracütanüxũgü. Rü yemaacü ga nüma ga Yox rü wüxi ga yatü ga guxáarü yexera muarü yemaxũãxüchicü nixĩ ga yema nachixüane ga éstewaama yemaxũ. ⁴Rü guma Yox nanegü rü wüxichigü napatawachigü nanaxügüxũ ga peta ga nawa nügüna naxugüüxũ. Rü yexgumarüxũ ta guxüguma tüxna naxugüxũ ga guxema tomaepüx ga naeyaxgü. ⁵Rü yexguma marü nawena ga yema nanegüarü peta ga naxügüüxũ,

rü nüma ga Yox rü nanegüçax nangemaxũ. Rü paxmamaxüchima ínarüdaüxũ rü wüxichigü ga nanegüégagu rü naxacügüégagu Tupanaçax nayamaç rü nayagu ga wüxi ga naxüna nax yemaacü Tupana nüxũ nüxũ rüngümaxüçax ga yema naxacügüarü chixexüğü. Rü yemaacü nanaxüüxũ ga Yox yerü nagu narüxínü rü ga naxacügü rü bexmana marü Tupanapexewa guxchaxũ naxügüe ga norü ínüwa ga yexguma peta naxügüxüğüx. ⁶Rü wüxi ga ngunexũ ga yexguma Cori ya Tupanapexewa naxixgu ga norü orearü ngeruxüğü ga daxücüãx, rü nüma ga Chataná rü ta Cori ya Tupanapexewa nangu. ⁷Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chatanána naca rü ñanagürü: —¿Ngextá ne cuxü i cumax? —ñanagürü. Rü nüma ga Chataná rü Corixũ nangãxũ rü ñanagürü: —Guxĩ i naanegu íchayaxüegu i duüxügüitanüwa —ñanagürü. ⁸Rü yexguma ga nüma ga Cori rü ñanagürü nüxũ: —¿Tama ěxna cunangugü ya yimá chorü duũ ya Yox? Erü nataxuma i ngéma naanewa ya yimárüxũ aixcüma chauga ínücü rü mea

maxĩcũ. Rũ nataxuxũma i chixexũ i nachiga rũ mea nũgũna nadau nax taxũemaama chixexũ naxũxũcax —ñanagũrũ. ⁹Natĩrũ nũma ga Chataná rũ Corixũ nangãxũ rũ ñanagũrũ: —Tama natũcaxmamare cuga naxĩnũ. ¹⁰Erũ cuma rũ cunachũxu nax taxũema guxchaxũ namaxã uxũcax i nũmax rũ guxãma ya naxacũãxgũ rũ norũ ngẽmaxũgũ. Rũ cuma rũ nũxũ curũngũxẽẽ i guxũma i taxacũ i naxũxũwa, rũ ngẽmacax i nũma i ñũxma rũ wũxi ya yatũ ya guxãarũ yexera muarũ wocaãxũchicũ nixĩ nawa i ngẽma nachixũane. ¹¹iRũ dũcax, nũxũ iyanaxoxẽxẽ i guxũma i ngẽma nũxũ ngẽxmaxũ, rũ ngẽxguma tá nũxũ cudau nax cupe_xewatama cumaxã naguchigaxũ! —ñanagũrũ. ¹²Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Chatanáxũ nangãxũ rũ ñanagũrũ: —Marũ name. iËcũ naxũ i taxacũ i cuma cunaxwaxexũ namaxã i norũ ngẽmaxũgũ ya yimã Yox! Natĩrũ tama chanaxwaxe nax namaxãxũchi chixexũ cuxũxũ —ñanagũrũ. Rũ yexguma ga nũma ga Chataná rũ Cori ya Tupanana nixũgachi. ¹³⁻¹⁴Rũ wũxi ga ngunexũ ga yexguma nanegũ rũ naxacũgũ wũxi ga peta ga taxũ ñnaxũgũyane naenexẽ ga yacũpatawa, rũ wũxi ga yatũ Yoxpatawa nangu rũ namaxã nũxũ nayarũxu ga ñaa ore: —Yexguma naanewa aimũaneruxũ i wocagũmaxã itapuracũeyane, rũ ngẽma búrugũ ga ingexũ rũ torũ ngaicamánatama nachibũe. ¹⁵Rũ ngũrũãchi ngẽma nangugũ i Chabéutanũxũgũ, rũ naxcax nangĩxgũ i ngẽma wocagũ rũ búrugũ, rũ taramaxã nanadai i ngẽma chomũcũgũ i

puracũtanũxũgũ. Rũ chaxicatama chiña nax cumaxã nũxũ chayarũxuxũcax —ñanagũrũ. ¹⁶Rũ taũtama yagũgegayane ga yema yatũ rũ to ga yatũ yema nangu rũ ñanagũrũ: —Wũxi ya ãẽmacũ yexma nangu rũ wũxigu norũ dauruũgũmaxã nanadai i ngẽma carnérugũ. Rũ chaxicatama chiña nax cumaxã nũxũ chayarũxuxũcax —ñanagũrũ. ¹⁷Rũ yema yatũ rũ ta taũtama yagũgegayane rũ yema nangu ga norũ tomaepũx ga yatũ rũ ñanagũrũ: —Tomaepũxtũcumũ i Cadéucũãxgũ toxcax ñnayaxũãchi rũ naxcax nangĩxgũ i curũ caméyugũ rũ ngẽma chomũcũgũ i puracũtanũxũgũ rũ taramaxã nanadai. Rũ chaxicatama chiña nax cumaxã nũxũ chayarũxuxũcax —ñanagũrũ. ¹⁸⁻¹⁹Rũ yema yatũ rũ ta taũtama yagũgegayane rũ yema nangu ga to ga puracũtanũxũ rũ ñanagũrũ: —Yimã cunegũ rũ ngẽma cuxacũgũ rũ cune ya yacũchĩũwa taxũ i peta ñnaxũgũ. Rũ ngũrũãchi ngẽma ñnachianexũwaama ne naxũ ya wũxi ya taxũchicũ ya buanecũ rũ guxũcũwawa nagu nangu ya yima i rũ cuxacũgũétũgu nangutaũ. Rũ guxãma ya cuxacũãxgũ rũ ngẽxma tayue. Rũ chaxicatama chiña nax cumaxã nũxũ chayarũxuxũcax —ñanagũrũ. ²⁰Rũ yexguma ga nũma ga Yox rũ inachi rũ norũ ngechaũmaxã nũgũchirugu nagãugũ rũ nũgũ nabaj_xeruxẽxẽ rũ waixũmũanegu nayangũcuchi rũ Tupanaxũ nicuaxũxũ. ²¹Rũ yexguma rũ ñanagũrũ: —Ngexchiruxãcũ chauéanũwa chabu nax ñoma i naanewa changóxũcax. Rũ ngẽxgumarũxũ tá ta taxuxũtãma choxũ nangexma i ngẽxguma chayũxgux. Rũ nũma ya Cori ya Tupana choxna nanaxã

i guxũma, rü nümatama wena choxna nanayaxu. iNamecũmaxũchi ya Cori ya Tupana! —ñanagürü. ²²Rü yemaacü ga Yox rü woo guxũma ga yema guxchaxũgü nüxũ nax ngupetũxü rü tama chixexũ naxü rü tama Tupanamaxã naguxchiga.

Chataná rü Yoxũ nidaxawexẽ

2 ¹Rü yexguma nawa nanguxgu ga ngunexũ nax Tupanapexewa wena nangugũxü ga yema norü orearü ngeruũgü ga daxücüãx, rü nüma ga Chataná rü ta natanügu naxã. ²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Ngextã ne cuxü i cumax? —ñanagürü. Rü nüma ga Chataná rü nanangãxü rü ñanagürü: —Guxũ i naanegu íchayaxüegu i duũxũgütanüwa —ñanagürü. ³Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü: —¿Tama êxna cunangugü ya yimã chorü duũ ya Yox? Rü tataxuma ya texé ya naxrũxü ixixe, rü naxrũxü chauga ñnũxẽ, rü naxrũxü mea maxũxe, rü naxrũxü chixexüwa ngechigaxe, rü naxrũxü tügüna dáuxe nax taxúemaama chixexũ taxüxũcax. Rü woo i cuma choxna naxcax cuca nax chixexũ nüxü cungupetüxẽxũcax nüma taxuxũma i chixexũ naxüyane, natürü nüma rü nanaxãixrügumaraxũmare i nacümaawa rü taxuxũma i chixexũ naxü —ñanagürü. ⁴Natürü ga nüma ga Chataná rü Cori ya Tupanaxü nangãxüga rü ñanagürü: —Ngëxguma taxúema ya texé tümaxünexũchimaxã chixexũ üxgux ya wüxíe, rü taxucaxma tanaxixãchiãxẽ. Rü tügü nax tamaxẽxũcax rü ítamemare nax

itanaxãxü i guxũma i taxacü i tüxü ngëxmaxü. ⁵Natürü ngëxguma chi naxũnewaxüchi yadaawexẽxgu rü tá nüxü cudau nax chixexũ tá cupexewatama cumaxã yaxugũxü —ñanagürü. ⁶Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chatanáxü nangãxüga rü ñanagürü: —Marü name. iRü namaxã naxü i ngëma cuma cunaxwaxexü, natürü taxütãma nüxü cudáu i norü maxü! —ñanagürü. ⁷Rü yexguma ga nüma ga Chataná rü Cori ya Tupanapexewa nixügachi, rü Yoxcax ínananguxexẽ ga wüxi ga cháxüne ga poraxü ga guxũma ga naxũnewa irüyixixü. Rü naeruwa inaxügü rü ñuxmata nacutüwa nangu. ⁸Rü yexguma ga nüma ga Yox rü tanimacatexewa narüto. Rü nanayaxu ga wüxi ga ngáxwechipe nax yemamaxã nügü yawüxünexũcax. ⁹Natürü tüma ga naxmãx rü ñatagürü nüxü: —¿Ñoma rü ta pora cuxü nax mea Tupanapexewa cumaxũxü? iRü Tupanamaxã chixexũ naxuegu rü noxtacüma nayu! —ñatagürü. ¹⁰Natürü ga nüma ga Yox rü ngixü nangãxüga rü ñanagürü: —Pa Ngex, tama name i ngëmaacü chixexü i oremaxã quidexa. Rü guxüguma taãxẽacü tanayaxu i ngëma mexũgü i Tupana tüxna ãxü. ¿Rü ñuxãcü chi i taxüchima nayaxuxü i ngëma guxchaxũgü i taxcax ínguxü? —ñanagürü. Rü yemaacü ga Yox rü woo yema nüxü nax ngupetũxü rü tama chixexũ naxü rü bai ga norü dexawa.

Yoxũ ínayadaugü ga namücügü

¹¹Rü nüma ga Yox rü nüxü nayexma ga tomaepüx ga namücügü, rü wüxi rü

Erifá ga Temáũanecũãx ixĩxũ, rü to rü Biridá ga Chũaanecũãx ixĩxũ, rü yema to rü Chofá ga Naamáanecũãx ixĩxũ. Rü yexguma nüxũ naxĩnuechigagu ga naguxũraũxũ ga guxchaxũgü nüxũ nax ngupetũxũ ga Yox, rü wũxigu naxũtawana xaxĩ nax nataãxẽgũxẽãxũcax rü naxũmũcũgũaxũcax nawa ga yema ngũxũ nax yangexũ. ¹²Rü yexguma yáxũgutama naxĩxgu rü Yoxũ nadaugũ, rü yema poraãcü nax yadaxawexũ rü tama aixcũma nüxũ nacũxgũ. Rü yemaçax inanaxũgũe ga aita nax naxũexũ rü naxauxexũ. Rü yema taxũ ga ngechaũ nax yangegũxũgagu rü nügũ narũgũatechirugũ rü mairaxũtẽxe nügũerugu nagũnagũtẽxegũ. ¹³Rü yemawena rü Yoxmaxã mairaxũanewa narũtogũ. Rü 7 ga ngunexũ rü 7 ga chũtaxũ yéma nayexmagũ rü taxuxũma ga dexa nanaxuxuchigũ, yerũ nüxũ nadaugũ ga Yox ga taxũ ga ngũxũ nax yangexũ.

Nidexa ga Yox naxçax ga yema ngũxũ ga naxçax ínguxũ

3 ¹Rü düxwa nidexa ga Yox rü chixexũ namaxã naxuegu ga yema ngunexũ ga nagu nabuxũ rü ñanagũrũ: ²⁻³—Nachixe ga yema chũtaxũ ga nagu changóxũ. Rü nachixe ga yema ngunexũ ga nagu chabuxũ.

.....

²⁰¿Tũxcũũ ya Tupana i tũxũ nangóexẽxũ ya yíxema ngũxũ ingeechaxe? ¿Rü tũxcũũ i tũxũ namaxẽxũ ya yíxema guxchaxũgũ rü ngechaũgũ tũmaçax ínguechaxe? ²¹¿Rü tũxcũũ tama tayu ya yíxema yuçax dáuxe rü woo poraãcü naxçax tadaũxgu

ñoma diẽru icũxũcax idauxũrũxũ? ²²Rü ngẽma taãxẽ i naxçax tadauxũ rü düxwa tũxna nangu i ngẽxguma tayũxgux. ²³¿Rü tãxacũcax nangóxũ ya wũxi ya yatũ ega chi Tupana ngũxũwa rü guxchaxũwa namaxẽãgu? ²⁴Rü ngẽma choxũ nax nangũxũgagu rü tama chataiya rü ngẽma nax chaxaxuxũ rü chauxgũxũetũ rü ñoma dexãrũxũ nichuru. ²⁵Rü guxũma ga yema guxchaxũgũ ga naxçax chamuũxũ rü ñũxma rü chowa nangu. ²⁶Rü taguma icharũngũ rü taguma chataãxẽ, erũ ngẽma guxchaxũgũ rü chaugu nangu, rü ngẽmagagu rü nataxu i chorũ taãxẽ —ñanagũrũ ga Yox.

Erifá rü Yoxũ naxucũxẽ

4 ¹Rü Erifá ga Temáũcũãx ixĩxũ rü Yoxna naca rü ñanagũrũ nüxũ: ²—Ngẽxguma chi texé cumaxã idexagu ¿rũ taxũchima cuxũ nawaxtũmũũxũ? Erũ taxucũrũwama charũchianemare nax tama cumaxã chidexaxũ. ³⁻⁵Rü cuma nax tũxũ cungũxẽxũ ga guxema muxema ga guxchaxũ tũxũ ngupetũgũxe, rü tũxũ cuporaxẽxũ ga guxema turáxe, rü tũxũ cunangũchaũxẽxũ nax ítarũdaxũcax ga guxema rũnguxe, rü tũmamaxã cuporaxũ ga guxema rũnguxchaũxe, natũrũ i ñũxma nax guxchaxũgũ cuxçax ínguxũ, rü cuma rü cungearũ poraãx rü cumuũ. ⁶Rü cuma nax aixcũma Tupanaaxũ cupuracũxũ rü mecũ ya norũ duũ quixĩxũ ¿rũ ñuxãcü i tama aixcũma nagu cuyaxóxũ ya yimá nüxna nadaucũ i ngẽma mexũ i duũxũgũ? ⁷iRü mea nagu rũxĩnũ! ¿Wũxi ya duũxẽ ya aixcũma mexe rü taguma chixexũ úxe, rü marũ ñuxgu nüxũ

cudauxũ nax ngürümare Tupana tüxũ
poxcuxũ? —ñanagürü ga Erifá.

.....

Yox rü namücügüxũ nangãxũ

6¹⁻³Rü nüma ga Yox rü nanangãxũga
rü ñanagürü: —Ngëxguma chi
guxũma i chorü ngechaũgü rü chorü
guxchaxũgü rü inayáxgu, rü naxnücü ya
taxtü i taxũwa ngëxmagüciarü yexera
chi nayá. Rü ngëma ngúxũ nax
chingexũcax nixĩ nax düxwa ore i tama
mexũmaxã chachonagüxũ.

.....

⁸⁻⁹Chierüna Tupana noxtacüma
choxna naxãxgu i ngëma nüxna naxcax
chacaxũ i chanaxwaxexũ. Rü chierüna
wüxicana choxũ yagaxgu nax ngëxma
nagúxũcax i chorü maxũ. ¹⁰⁻¹¹Rü ñuxma
nax ngúxũ chingexũ, rü wüxi i chorü
taãxë nixĩ nax choxũ yagaxũ ñomarüta
nüxũ changechaũ i norü ore ya Tupana
ya üü necü. Rü ñuxma rü chagúarü
poraãx rü marü tama yaxna namaxã
chaxĩnü i ngëma guxchaxũgü rü marü
taxucaxma tüxcüũ nua chamaxecha.

¹²Rü chorü maxũ rü tama wüxi ya
nutarüxũ natai. Rü choma rü tama wüxi
i bróucherüxũ chatai. ¹³Rü taxucürüwa
chaugünatama pora chaxã rü taxüema
texé choxũ taporaxëxë. ¹⁴Rü wüxi i
tamücü i ngúxũ ingexũ rü nüxũ
tangechaũ woo tama yimá guxãétüwa
ngëxmacümaxã yaxaixcümagu.

.....

¹⁵Natürü i pemax, Pa Chomücügüx, rü
tama chomaxã pixaixcümagü. Rü ñoma
wüxi i natüxacü i paxürüxũ pixĩgü.

.....

²¹Rü ngëmaãcü pixĩgü chauxcax i
pemax. Rü nüxũ pedau i ñaa taxũ i

chorü guxchaxũ natürü pebaixãchiãxë
rü ngëmacax pemuüe.

.....

²⁴iChomaxã nüxũ pixu nax ngextá
íchatüxũ rü chixexũ chaxiüxũ! Rü choma
rü tá charüngeaxmare. ²⁵Rü taxüema nüxũ
taxo i wüxi i ore i aixcüma ixĩxũ, natürü i
pema rü taxuxũma i chixexũ chaxüchirëxũ
rü choxũ pixugü —ñanagürü ga Yox.

.....

Biridá rü Yoxũ nangãxũ

8¹Rü nüma ga Biridá ga
Chúaanecüãx rü Yoxũ nangãxũga
rü ñanagürü: ²—Ñomarüta Pa Yox, rü
quidexachigüama. ¿Rü ñuxguxüratáta
nüxũ curüchaxũ nax ñoma wüxi ya
buanecü ya tacürüxũ yixĩxũ i curü
dexa? ³Rü Tupana ya guxãétüwa
ngëxmacü rü guxũguma nixaixcüma rü
tama nanangupetüxëmare i wüxi i
chixexũ. ⁴Rü guma cunegü rü maneca
Tupanapexewa chixexũ naxüe, rü
ngëmacax nüma ya Tupana rü
nanapoxcue naxcax ga yema naxügüxũ.

.....

¹³Rü ngëmatama nixĩ i nüxũ ngupetüxũ i
guxũma i duüxũgü i chixexũarü üruxũ
ixĩgüxũ rü Tupanaxũ rüngümaexũ, rü guxũ
i nagu naxĩnüexũ rü ngëxma narüxomare.

.....

²⁰Tupana rü taguma nüxũ
inayarüngüma ya yimá yatü ya
chixexũwa ngechigacü, rü tama nüxũ
narüngüxë i ngëma duüxũgü i
chixexũarü üruxũ ixĩgüxũ. ²¹Rü nüma
ya Tupana rü tá wena cuxũ nacugüxëxë
rü tá curü taãxëmaxã tagaãcü aita
cunaxüxëxë —ñanagürü ga Biridá.

.....

Yox rü Biridáxü nangãxü

9 ¹Rü yexguma ga Yox rü Biridáxü nangãxü rü ñanagürü: ²—Choma rü meama nüxü chachuax i guxüma i ngëma, rü nataxuma i ngexwacaxüxü i chomaxã nüxü quixuxü. Rü aixcüma nixí nax Tupanapexewa rü nataxuxü ya yatü ya ngearü chixexüácü. ³Rü ngëxguma chi wüxi ya yatü rü Tupanapexewa nügü ínapoxüchaügu, rü woo 1000 i oremaxã nügü ínapoxügu, rü bai i wüxi rü ningü nax nügü namaxã ínapoxüxü.

.....

¹⁵Rü woo chi changearü chixexüãxgux, rü taxucürüwama chanangãxü erü nüma nixí i chorü maxüxü nangugüxü. Rü ngëma nax nüxü changechaütümüxüxícata nixí i choxü tauxchaxü nax naxcax íchacaxü.

.....

¹⁹¿Rü texé nagu tarüxínü nax túmaarü poramaxã tá nüxü tarüporamaexü? Erü nüxícata nixí i naporaxü rü yaxaixcümaxü. ¿Rü texé tá nüxna taca i norü maxüchiga?

.....

³³⁻³⁴Rü chierüna toxcax nangexmagu i wüxi i ãëxgacü i guxchaxüarü mexëerüxü i Tupanamaxã rü chomaxã icuáxü nax chauétüwa nachogüxü nax tama choxü yapoxcuchigüxüçax rü choxü yamuüxëëchigüxüçax ya Tupana. ³⁵Rü ngëxguma i choma rü taxüchima chamuüãcüma namaxã chidexa, erü chaüxcax rü taxuxüma i chixexü napexewa chaxü —ñanagürü ga Yox.

.....

Chofá rü Yoxü nangãxü

11 ¹Rü yexguma ga Chofá ga Naamáanecüax rü Yoxü nangãxü rü ñanagürü: ²—Guxüma i ngëma dexagüane i nüxü quixuxüçax rü tá chanangãxü. Rü tama ngëma nax namaarü dexaáxüçax nixí i aixcüma yixíxü i wüxi i duüxüarü ore. ³¿Rü cuma nagu curüxínügu i ngëma curü dexamaxã chi toxü curüingëaxgüxëxë rü taxüechima cuxü tangãxügaxü naxcax i ngëma curü ore i namaxã toxü cucugücüraxüxü? ⁴Rü cuma nüxü quixuxgu rü nawexgu i ngëma curü ínú, rü cugü ícurümeaarü maxüãx i Tupanapexewa. ⁵Chierüna Tupana idexagu nax cumaxã nüxü yaxuxüçax i ngëma nüma cumaxã nagu naxínüxü. ⁶Rü nüma ya Tupana rü chi cuxcax nanangoxëxë nax taxacüwa yixíxü ga chixexü cuxüxü, erü nüma rü aixcüma nüxü nacuax i guxüma i cuxüxü. Rü ngëmaãcü i cuma rü tá nüxü cucuax rü íxramarexü i poxcu cuxna naxã rü tama i ngëma cuxüxümaxã wüxiguxü. ⁷¿Rü nüxü cucuáxü yixíxü i ngëma Tupanaarü ínú i ëxüguxü? ¿Rü cuxü natauxchaxü nax nüxü cucuáxü i ngëma nagu naxínüxü ya yimá guxãétiwa ngëxmacü? .....

¹¹Rü nüma ya Tupana rü aixcüma nüxü nacuax nax texé tixíxü ya yíxema idorataxáxe. Rü nüma rü nüxü nadau i ngëma chixexü. ¿Ëxna cuma nagu curüxínügu rü tama nixí i nüxü nacuáxü i ngëma cuxüxü? ¹²Rü wüxi i duüxü i Tupanaarü cuaxwa nügü nguxëëchaüxü rü ñoma wüxi i búrucacü i nügü duüxüwa nguxëëchaüxürüxü nixí. ¹³¿Rü

íyachaxāchi nax chixexũ cuxuxũ rü mexũ naxũ! iRü Tupanana naca nax cuxũ nangũxēxũcax! ¹⁴Rü ngēxguma chixexũ cuxũxgu irü nüxna ixũgachi! Erü tama name i curü maxũwa cunaxũchica i ngēma chixexũ. ¹⁵Rü ngēxgumarica tá nixĩ i cungearü chixexũācũma cudaunagũxũ rü taāxēācũma Tupanamaxā quidexaxũ rü taxũtāma cumuũxũ —ñanagürü ga Chofá.

.....

13 ¹Rü yexguma ga nüma ga Yox rü nanangāxũ rü ñanagürü: —Guxũma i ngēma nüxũ pixuxũ rü chauxetũmaxā nüxũ chadau, rü chauchixēmaxā nüxũ chaxĩnũ. ²Rü ngēma pema nüxũ pecuáxũ rü choma rü ta nüxũ chacuāx. Rü taxuwama nixĩ i pexũ nax charũñaxtũgumaexũ i chorü cuāxwa. ³Natürü narũmemae chi nixĩ nax Tupanamaxāxũchi chidexaxũ nax namaxā togü tachoxũgagũxũ ya yimá guxāētũwa ngēxmacü. ⁴Pema rü perü doramaxā peyadũxü i ngēma aixcũma ixĩxũ. Rü pema rü ñoma dutũrugü i taxũxũma üxũxũrũxũ pixĩgü.

.....

¹⁵Rü woo chi Tupana ñaa guxchaxũmaxā choxũ imāxgu, natürü napexewaxũchi rü tá chaugü íchapoxũama, erü taxuxũma i chixexũ chaxũ.

.....

²³iChomaxā nüxũ iXu! ¿Taxacürü chixexũ chaxũ? ¿Rü taxacũwa nixĩ i tama Tupanaga chaxĩnũxũ?

²⁴¿Taxacũcax chauxchaxwa cudauegu? ¿Rü tũxcũũ wüxi i curü uanürũxũ chomaxā quixĩ? —ñanagürü ga Yox.

.....

Erifá rü wenaxarü Yoxũ nangāxũ

15 ¹Rü yexguma ga Erifá rü nanangāxũga rü ñanagürü: ²—¿Ngēmaācũ yadexaxũ ya wüxi ya yatü ya nüxũ cuácü? Rü ngēma curü ore i cugü namaxā ícupoxũxũ rü ñoma buanecürüũmare nixĩ. ³Rü wüxi ya yatü ya aixcũma nüxũ cuácü rü taguma ngeāxēācũmare nidexa rü tama nügü ínapoxũ namaxā i ore i natũxcaxmamare ixĩxũ. ⁴¿Ēxna tama Tupanaxũ cumuũ? ¿Rü ėxna tama nüxũ cungechaũ?

.....

¹²¿Rü tũxcũũ i ngēma ngũxũ i quingexũ cuxũ narũporamae rü ngēmacax cunuxetü? ¹³¿Rü tũxcũũ Tupanamaxā cunu rü ngēmacax tama cuxāne nax napexewa naxcax quidexaxũ i ngēma cuxcax ínguxũ?

.....

²⁰Rü ngēma duũxũ i chixexũ rü nuxwaxexũ, rü norü maxũ rü nanuxu rü guxũguma nachixeāxēechamare.

.....

³⁴Rü ngēma chixri maxēxũ i duũxũgü rü tá nangexacũgũmare. Rü yima napatagü ya muarü ngēmaxũíane ngĩmaxā i ngēma diēru i chixexũwa ngĩxũ nayaxũxcü rü tá nixae —ñanagürü ga Erifá.

.....

Yox rü Erifáxũ nangāxũ

16 ¹⁻²Rü yexguma ga Yox rü nanangāxũga rü ñanagürü: —Marü muexpũxcũna nüxũ chaxĩnũ i nangexgumaraxũxũ i dexa. Pema rü tama taāxē choxna pexā, rü yexeraācũ

ngúxũ choxũ pingexẽẽgũ. ³Rũ ngẽma perũ dexagũ i taxuwama mexũ rũ ipeyadaxẽẽmare. ¿Rũ ñuxguxuratáta nũxũ perũxoexũ nax chixri chauchiga pidexagüechaxũ?

.....

¹⁵Choma rũ chorũ ngechaũmaxã naxchiru i témũxũgu chicux, rũ tanimacagu chaxüeru. ¹⁶Rũ axumaxã düxwa charüchachiwe rũ ngẽmacax charüchaxetü. ¹⁷Rũ ngẽmaãcü chauxcax ínangu woo taguma ñuxgu texémaxã chanu rũ taxuxũma i chixexũgu charüxĩnũácũma chayumüxẽ. ¹⁸Rũ ñaa guxchaxũgũ i chauxcax íngugũxũgagu, rũ chanaxwaxe nax texé choxũ ípoxũxũ. Rũ ngẽma naxcax íchacaxũ nixĩ nax naxũpa nax chayuxũ rũ aixcũma nangóxũ nax tama bexma pecádu chaxũxũgagu yixĩxũ i ngúxũ chingexũ. ¹⁹⁻²⁰Rũ ñoma wüxi i duũxũpexewa tamüciétüwa idexaxũrũxũ rũ bexmana tayíxema i daxũgũxũ i naanewa ya chauétüwa idexáxe rũ nũxũ ixuxe i Tupanapexewa i ngẽma chorũ ínũgũ nax ngẽmaãcü nüma ya Tupana rũ nũxũ nax nadauxïcax i ngẽma chauxgũxũxetü rũ nũxũ changechaũtümũxũxïcax —ñanagürü ga Yox.

.....

17 ¹Rũ nüma ga Yox rũ ñanagürü ta: —Marũ nataxuma i chorũ pora rũ marũ ningaica nax chayuxũ. Rũ chauxmaxũ i nagu tá chatáxũ rũ marũ ínamemare. ²Rũ ngẽma duũxũgũ i chauxütawa ngẽmagũxũ rũ nua choxũ yacugüemarexũ nixĩgũ. Rũ ngunecü rũ chütacü rũ nũxũ chadau nax ñuxãcü choxũ nachixewegüechaxũ.

.....

¹¹Rũ ngẽma ngunexũgũ i nagu chamaxũxũ rũ nigúetanü, rũ guxũma i ngẽma chaxũxchaũxũ rũ nagu charüxĩnũxũ rũ ngẽxma narüxogümare.

.....

¹³Rũ yuxicatama nixĩ i ngẽma íchananguxẽxũ nax ngẽma éanexũgu charüngũxũcax —ñanagürü ga Yox.

.....

Biridá rũ wenaxarü Yoxũ nangãxũ

18 ¹⁻²Rũ yexguma ga nüma ga Biridá rũ Yoxũ nangãxũga rũ ñanagürü: —¿Ñuxguxuratáta nũxũ curüchaxũ nax ngẽmaãcü quidexaxũ? Rũ ngẽxguma chi aixcũma yixĩxgu i curü ore rũ marü name i yigũmaxã tidexagũ.

.....

⁵Rũ ngẽma chixri maxũxũ i duũxũ rũ paxa inayagux i norü maxũ, rũ ngẽmawena rũ taxütáma wena namaxũ i ñoma i naanewa.

.....

⁷Rũ ngẽma nacũma i chixexũ i naxcax mexũ rũ taxütáma mea nũxũ ínanguxuchi. Rũ nüma tátama nagu nangu i ngẽma chixexũ i togücax nagu naxĩnũxũ.

.....

¹¹Rũ ngẽma chixri maxũxũ i duũxũ rũ guxũ i naanewa rũ duũxũgũ nanaxãxünegü, rũ ngextá ínaxũxüwa rũ nawe ningëxütanü.

.....

¹⁷Rũ guxũma i nachiga rũ tá inayarüxo i ñoma i naanewa, rũ marü taxuwatáma duũxũgũ nüxna nacuxãchie.

.....

²¹Rü ngēmaācü ngēxma nayagux i norü maxü i ngēma duüxü i chixri maxüxü i tama Tupanaxü cuáxchaüxü —ñanagürü ga Biridá.

Yox rü namücügüxü nangāxü

19 ¹⁻²Rü yexguma ga nüma ga Yox rü namücügüxü nangāxüga, rü ñanagürü: —¿Ñuxguxüratáta i nüxü perüchaxü nax choxü penaxixächiāēēxü rü ngüxü choxü pingexēēxü namaxá i perü dexa? ³Rü guxüguma chomaxá peguchigagü. ¿Ēxna tama pexānee nax ngēmaācü chomaxá pixīgüxü?

.....

⁷Rü poraācü aita chaxü nax texé choxü íyapoxüxüçax, natürü taxúema choxü tangāxü. Rü ngüxēēçax íchaca rü taxúema choxü tarüngüxēē. ⁸Rü Tupana rü choxü nipoxyemaxü rü choxü nixēyemaxü nax taxucürüwa chaxüpetüxüçax.

.....

¹¹Rü poraācü chomaxá nanu rü ñoma wüxi i norü uanürüxü chomaxá nixí.

.....

¹⁹Rü ngēma chomücüxüchigüchirex ixīgüxü rü chauxchi naxaie. Rü ngēma poraācü nüxü changechaügüxüchichiréxü rü chomaxá narüxuanügü. ²⁰Rü ngēma chaüxchaxmü rü marü chauxchinaxāwa nayaxüx. Natürü naétüwa i ngēma rü chamaxama. ²¹iPexü changechaxütümüxü, Pa Chomücügüx! Erü nüma ya Tupana rü naxmexmaxá choxü nimax. ²²¿Tüxcüü i pema rü Tupanarüxü chowe pingēxütanüxü? ¿Rü tama ěxna i marütama yixixü nax

chixexü chomaxá pexüxü? ²³⁻²⁴Rü chierü texé naxümatügu i chorü dexa. Rü chierü wüxi i fiérunaxçax i ümatürüümaxá plómotachinügu rüexna nutatachinügu naxümatügu i ñaa chorü ore nax guxüguma ngēma nangexmaechaxüçax. ²⁵Rü choma rü nüxü chachuax rü yimá choxü ípoxücü rü namaxü. Rü nüma tá nixí i chauétüwa nachogüxü i nõma i naanewa. ²⁶Rü woo i ñaa chauxune rü tá nua chanatax, natürü ngexwaxçaxüxü i chauxunemaxá rü ngóxüwama tá Tupanaxü chadau. ²⁷Rü chomatama chauxetümaxá tá nüxü chadau rü tama toguxexetümaxá —ñanagürü ga Yox.

.....

Wenaxarü Yoxü nangāxü ga Erifá

22 ¹⁻²Rü yexguma ga nüma ga Erifá rü Yoxü nangāxü rü ñanagürü: —¿Cuma nagu curüxñnügü rü Tupanaaxü namexü ya wüxi ya yatü ega nüxü cuaxüchicü yixixgu? ³¿Rü yimá Tupana ya guxáétüwa ngēxmacü rü taxacürü mexü tá cuwa nayaxu ega mea cumaxüxgu rü napexewa nataxüxgu i curü chixexü? ⁴⁻⁵Rü ñuxma nax Tupana cuxü poxcuxü rü tama i taxacürü mexü nax cuxüxügagu nixí i cuxna nacaxü rü cuxü yanawexächixēēxü. Natürü ngēma curü chixexü i taxüchixü i taxuguma yagüxügagu nixí i cuxü napoxcuxü.

.....

¹²Rü nüma ya Tupana rü dauxüwaxüchi nangexma rü yimá ětagü ya dauxüwa nüxü idaucü rü nacutütüüwa nangexmagü. ¹³⁻¹⁴¿Ñuxācü i cuma i nagu curüxñnüxü nax Tupana tama nüxü nacuáxü i ngēma cuxüxü rü

ngēma pamüxü i caixanexügagu taxucürüwa cuxü nangugüarü maxüáxü? ¿Rü ñuxäcü nüxü quixuxü nax Tupana tama cuxü dauxü? Erü nüma rü guxüwama naxü i dauxüwa.

.....

²¹iRü dücax, rü wenaxarü Tupanamaxä rüngüxmü! Rü ngēmaäcü tá wenaxarü mea cuxü naxüpetü. ²²iRü irüxñü i norü ucuxë rü cuäëgu namaxä nanguxü i norü ore! ²³⁻²⁵Rü ngëxguma chi yimá guxäétüwa ngëxmacüna cugü cuxägu rü naxcax cutäeguxgux rü chi cugüna cuyaxügachixëëgu i guxüma i chixexü i cuchüüwa ngëxmaxü rü chi cugüwa nüxü cuxooxgu nax cuxü nangüchaüxü i diëru rü úirugü, rü nümatátama ya Tupana tá nixí i cuxcax ñoma taxü i curü úiru rü curü diërurüxü yixüxü. ²⁶Rü ngëxguma rü tá curü taäxë nixí ya Tupana rü taxucaxtáma nüxü cuxâne. ²⁷Rü ngëxguma curü yumüxëwa taxacüçax nüxna cucaxgu, rü nüma rü tá cuxü naxñü. Rü cuma rü tá cuyanguxëxë i guxüma i ngēma namaxä icuxunetaxü. ²⁸Rü guxüma i ngēma cuxüxüwa rü mea tá ínanguxuchi. Rü Tupana rü cuax tá cuxna naxä nax mea yaxüxü i curü maxü. ²⁹Erü nüma ya Tupana rü nanaxänexëxë i ngēma nügü icuaxüxü natürü ínanapoxü i ngēma napexewatama tama nügü icuaxüxü —ñanagürü ga Erifá.

.....

**Yox rü nügü ínixuechigüama
nax taguma chixexü naxüxü**

23 ¹⁻²Rü yexguma ga nüma ga Yox rü nanangäxüga rü ñanagürü: —Chanaxixächiäëcüma tá

chanangäxüga i ñuxma erü nüma ya Tupana rü naxmëxmaxä choxü nimax. ³⁻⁴Rü chierü nüxü chacuaxgu nax ngextá Tupanaxü ichayangaxü nax naxütawa changuxüçax, rü namaxä ngēma chayarüdexaxüçax, rü nüxü chixuxüçax i ngēma choxü ngupetüxü. Erü choxü nangexma nax taxacümaxä chanangäxügaxü.

.....

¹⁰Natürü nüma rü nüxü nacuax nax ñuxäcü mea chamaxüxü rü ngëmacax ngëxguma choxü naxüxgu rü ñoma úiru i ngearü äüächixüxü tá chixí. ¹¹Rü choma rü guxüguma mea naga chaxñü rü taguma nüxna íchaxüxü i ngēma norü ucuxë i chomaxä nüxü yaxuxü. ¹²Rü guxüguma mea chayanguxëxë i norü mugü rü norü ucuxëgü, rü taguma choxrütama ngüchaü chaxü. ¹³Rü ngëxguma taxacü naxüxüchaxü i nümax rü nanaxü, rü taxüema texë tanaxüchicüxü i ngēma norü ínu. ¹⁴Rü ngēma nüma nagu naxñüxü nax chomaxä naxüáxü rü tá nanaxü wüxigu namaxä i ngēma to i nangexgumaraxüxü i tá chomaxä naxüxü. ¹⁵Rü ngëmacax nüxü chamuü. Rü ngëxguma nagu charüxñümaregu i ngēma choxü ngupetüchaüxü rü muü chaçaxçax ínangu —ñanagürü ga Yox.

.....

24 ¹Rü nüma ga Yox rü ñanagürü ta: —¿Tüxcüü ya yimá guxäétüwa ücü ya Tupana rü tama tamaxä nüxü yaxuxü ega taxacü naxüxüchaxü nax ngēmaäcü i yixema rü nüxü icuáxüçax? ²Rü ngēma chixexü i duüxügü rü nayapugachigü i ngēma üyeanearü cuaxrüügü. Rü tümacax

nangĩxgũ ya carnérugũ nax yexeraãcü
nũxũ timuxũçax. ³Rũ tũmaxũnacax
nangĩxgũ ya yĩxema taxcutagũ rü
yutegũxe.

.....

¹²Rũ yĩxema ïanewa ngẽxmagũxe rü
yuechaũxe rü taxauxe rü
tangechaũgagũ, natürü nüma ya Tupana
rü tama tüxũ nũxũ naxĩnü i tũmaarü
yumũxẽ.

.....

31 ¹Rũ nüma ga Yox rü
nidexachigũama rü ñanagürü:
—Choma rü meama chaugũna chadau
nax tama chauãewa choxũ
nangũchaũxũ i togüarü ngẽmaxũgũ rü
bai i pacügü.

.....

⁵Rũ aixcüma nũxũ chixu rü taguma
chixexũgu charũxĩnũãcüma taxacü
chaxü, rü bai nagu charũxĩnü ga texéxũ
nax chawomũxẽxũ.

.....

¹⁶Rũ taguma tüxũ icharüngũma ga
guxema ngearü diëruãxgũxe nax tüxũ
charüngũxẽxũ, rü woo ga guxema
yutegũxe rü taguma chanaxwaxe ga
taiya nax tingegũxũ.

.....

²⁴Rũ taguma chorü diëругu chayaxõ.
²⁵Rũ ngẽma chorü taãxẽ rü bai ga
ñuxgu chorü muxũ ga yemaxũwa
nayexma, rü bai ga yema mucũma ga
diëru choxna nguxũwa nax nayexmaxũ.

.....

³³⁻³⁴Rũ taguma togürũxũ ichayacux ga
yema chixexũ ga chaxũxũ rü taguma
chayacúchigü nax duũxũgü tama nũxũ
cuáxũçax. Rũ taguma
chautanũxũgüpexewa chaugü chibexcu

nax yemaacü tama nũxũ nacuxgũxũçax
i chorü chixexũ rü tama choxũ nax
naxoexũçax. ³⁵Chierü tayĩxemagu ya
choxũ irũxĩnũxe. Rũ ngẽma nũxũ
chixuxũ rü aixcüma nixĩ rü ngẽmacax
chauéga nagu chaxü. Chierü ñuxma ya
Tupana ya guxũxũ cuácü rü choxũ
nangãxũga. Rũ ngẽma choxũ
ixuaxũgũxũ rü name nixĩ i poperagu
nanaxümatügũã i ngẽma namaxã choxũ
yaxugũxũ —ñanagürü ga Yox.

.....

Eriú rü nüxĩ Yoxmaxã nidexa

32 ¹Rũ yexguma ga yema
tomaepũx ga yatügü rü
narüngeaxgü rü marü tama Yoxũ
nixuchigachigü, yerü nüma ga Yox rü
nũxũ nixuchigũama ga taxuxũma ga
chixexũ nax naxũxũ. ²Rũ yema
nayexma ta ga wũxi ga to ga yatü ga
Eriúgu ãégacü. Rũ nüma rü Baraqué ga
Buchftanũxũ nane nixĩ. Rũ norü oxĩ rü
Ráũ nixĩ. Rũ nüma ga Eriú rü marü
tama yaxna namaxã naxĩnü nax
Yoxmaxã nanuxũ, yerü nũxũ nadau ga
nügü nax ñapoxũxũ rü Tupanana
naxugũãxũ. ³Rũ nüma ga Eriú rü yema
tomaepũx ga Yoxmücügũmaxã rü ta
nanu, yerü tama nũxũ nacuxgü ga
ñuxácü Yoxũ nax nangãxũgagũxũ, rü
yemaacü naya Tupanaguãchixẽégü ga
yema chixexũ. ⁴Rũ nüma ga Eriú rü
guxãxũma narüngextũxũmae, rü
yemacax yema togũxũ ñananguxẽxẽ ga
nax yagüegagũxũ ga Yoxmaxã nax
yadexagũxũ. ⁵⁻⁶Natürü yexguma nũxũ
nadauxgu nax tama nũxũ nacuxgũxũ
ga ñuxácü nax nangãxũgagũãxũ, rü
dũxwa tama yaxna namaxã naxĩnü rü

ñanagürü: —Choma rü pexü
charübumae rü ngëmacax
changeaxmare, rü tama pemaxã nüxü
chixu i ngëma nagu charüxínüxü. ⁷Erü
choma rü nagu charüxínü rü pema nax
perüyamaegüxü rü yexera peãëxü mea
pecuax. ⁸⁻⁹Natürü tama ngëma nax
namuarü taunecüáxügagu nixí nax wüxi
ya yatü cuax nüxü ngëxmaxü. Erü yimá
Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü nixí ya
inaxãcü i wüxíxechigüarü cuax
—ñanagürü ga Eriú.

.....

33 ¹Rü nüma ga Eriú rü
nidexachigüama rü ñanagürü:
—Ngëmacax, Pa Yox, chanaxwaxe nax
icurüxínüxü i chorü ore. iRü nangugü i
ngëma tá cumaxã nüxü chixuxü! ²Rü
ñuxma rü marü choxü nangexma nax
taxacümaxã tá cuxü changãxüxü. ³Rü
ore i aixcüma ixixümaxã tá chidexa. Rü
aixcüma tá cumaxã nüxü chixu i ngëma
nagu charüxínüxü. ⁴Rü Tupana ya
guxãétüwa ngëxmacü rü choxü
nangoxëxë rü choxü namaxëxë. ⁵Rü
ngëxguma chi nüxü cucuaxgu nax
choxü cungãxüxü irü ëcü choxü
nangãxü! ⁶Rü dücax, rü choma rü
cumax rü Tupanapexewa rü
tawüxigumare. Erü yixema i taxre rü
waixümüwa tüxü naxü ya Tupana. ⁷Rü
ngëmacax tama name i chomaxã
cubajixãchi erü taxütãma ñoma wüxi i
ãëxgacü tüxü muxürüxü tá cuxü chamu.
⁸⁻¹⁰Rü choma rü aixcüma
chauchixëmaxã cuxü chaxínü nax
ñacuxü: “Rü Tupanapexewa chame, rü
nataxuma i chixexü i chowa, rü taguma
taxacürü chixexü chaxü. Natürü nüma
ya Tupana rü naxçax nadau nax

taxacüçax choxü ínaxuxüxü. Rü ñoma
wüxi i norü uanürüxü chomaxã nixí”,
ñacuxü.

.....

¹²Natürü tama aixcüma nawexgu i
ngëma nüxü quixuxü erü ya Tupana rü
guxãétüwa nangexma. ¹³¿Rü tüxcüü
napexewatama Tupanana cunaxu nax
tama cuxü nangãxüxü i curü ore i
namaxã cugüétüwa cuchogüxü?
¹⁴Tupana rü naguxüraüácü tamaxã
nidexa natürü i yixema rü tama nüxü
tacuax i ngëxguma tamaxã yadexagu.
¹⁵Ñuxguacü rü chütacü tamaxã nidexa i
tanegüwa, rüexna tüxü nangoxetüxëxë i
ngëxguma yaxta tüxü poragu rü ipeegu.
¹⁶⁻¹⁷Rü Tupana rü nidexa
naxmachixëwa i duüxügü rü
nayaxucuxëgü rü nanamuüexëxë nax
ngëmaãcü nüxna yaxigachixüçax i
ngëma nacüma i chixexü rü tama nügü
yacuaxüügüxüçax. ¹⁸Rü ngëmaãcü ya
Tupana rü äücümaxüwa
ínananguxüxëxë i duüxügü nax tama
nayuxüçax rü tama tauquegu
yataxgüxüçax. ¹⁹Rü ñuxguacü ya
Tupana rü duüxügüçax ínananguxëxë i
daweane rü ngúxü nüxü ningexëxë nax
ngëmamaxã iyanawëxãchixëãxüçax.

.....

²⁹⁻³⁰Rü Tupana rü muexpüxcüna
ngëmaãcü duüxümaxã nanaxü nax
ínapoxüãxüçax nüxna i yu nax
ngëmaãcü namaxechaxüçax —ñanagürü
ga Eriú.

.....

34 ¹⁰Rü nüma ga Eriú rü
ñanagürü ta: —Natürü pemax,
Pa Chomücügüx nax Peãëxü Pecuáxüx
irü choxü iperüxínüe! iRü taxü i nagu

perüxîniüexû ya yimá Tupana ya guxáétüwa ngëxmacü rü chixexû naxüxû rüexna ínatüxû i ngëxguma texéxû iyanawexächixëégu! ¹¹Rü nüma ya Tupana rü ngëma wüxíe taxüxüâcüma tüxû nanaxütanü. Rü yíxema mexû ügúxe rü mexümaxâ tüxû nanaxütanü rü yíxema chixexû ügúxe rü poxcumaxâ tüxû nanaxütanü.

.....

¹⁴⁻¹⁵Rü ngëxguma Tupana duüxügüna nayaxüxgu i norü maxû rü guxüma nayue rü wenaxarü waixümüxû nixígü. ¹⁶Rü ngëxguma cuma rü wüxi i duüxû i cuâéxû cuáxû quixíxgu rü iécü choxû íruxînü i ñaa chorü dexa! ¹⁷Rü ngëxgumachi Tupana naxchi aixgu i ngëma mexû ñrü ñuxácü chi namaxâ inacuax i guxüma i naane? Rü nüma nax guxáarü yexera mecü yixíxü ñrü ñuxácü i cumax i chixexû namaxâ cuxueguxû? ¹⁸Rü ngëxguma chixexû naxügügu i ngëma nachixüanegüarü âëxgacügü rü ngëma diëruâxgüxû, rü Tupana rü tama nüxcü poxcu namaxâ naxuegu. ¹⁹Natürü nüma ya Tupana rü guxâxüma wüxigu narüngüxëé, rü woo âëxgacü íxíxe rü woo diëruâxgüxe rü woo ngearü diëruâxgüxe rü Tupana rü wüxigutama guxâxû narüngüxëé, erü nüma ya Tupana rü guxâxüma nangoxëxë.

.....

²²Rü nataxuma i taxacü i waanexû i Tupanachaxwa yadüxüxü i wüxi i duüxû i chixexüarü üruxû.

.....

³¹¿Rü tüxcüü i duüxügü i tama Tupanamaxâ nüxü yaxugüxü i norü chixexügü, rü ñagüxü: “Chixexû taxüe

natürü tá nüxü tarüxoe i ngëma chixexügü”, ñagüxü? ³²¿Rü tüxcüü i tama Tupanaxü ñagüxü: “iÉcü choxû nawex i ngëma chixexü i chaxüxü! Rü ngëxguma chi marü chixexü chaxüxgu rü tá nüxü charüxo”, ñagüxü? ³³¿Éxna cumax, Pa Yox, rü nagu curüxínügu rü Tupana rü tá cunaxwaxexüâcüma cuxû nanaxütanü woo cuma rü tama naga nax cuxîniüxü? Rü ñuxma rü cuxna chaca ¿rü ñuxü ñaxügu curüxîniüxü i ñuxma nax ngëma orexü cumaxâ chixexü? Rü chanaxwaxe i toxû cungâxüga. ³⁴Rü ñaa yattügu i nuxmagüxü i nüxü icuaxüchixü rü choxü ñnüexü, rü wüxigu namaxâ i guxüma i ngëma togü i duüxügü i naâxëxü icuáxü rü tá chomaxâ nüxü nixugü rü ñanagürügü tá: ³⁵“Yox rü tama nüxü nacuââcüma nidexamare, rü ngëma norü ore rü taxuwama name. ³⁶Rü name nixí nax nügu nangugüarü maxüâxü ya Yox erü ngëma norü ngâxüga rü ñoma wüxi i duüxü i chixexüarü ngâxügarüxü nixí. ³⁷Rü tama chixexüxatama naxü i Yox natürü naétü tama Tupanaga naxîniü. Rü tapexewa rü Tupanagu nidauxcüraxü rü namaxâ nügu nachoxügagü” —ñanagürü ga Eliú.

.....

35 ⁹Rü nüma ga Eriú rü nidexachigüama rü ñanagürü: —Ngëxguma wüxi i âëxgacü norü duüxügümaxâ chixri icuaxgu, rü nüma i duüxügü rü aita naxüe rü naxçax nadaugü nax texé naxmexwa ínanguxüxëexü i ngëma âëxgacü i chixri namaxâ icuáxü. ¹⁰Natürü ngëma duüxügü rü tama naxçax nadaugü ya

yimá Tupana ga nangoxēēcü rü pora nūxna ācü i ngēxguma taxū i guxchaxūwa nangexmagügux. ¹¹Rü nūxū narüngümae ya yimá Tupana ya cuax tüxna ācü rü tüxū nguxēēcü nax naexūgü rü werigüarü yexera cuax tüxū ngēxmaxūcax. ¹²Rü ngēma duūxūgü rü düxwa Tupanacax aita naxüe, natürü nüma rü tama nanangāxū erü nūmagü rü duūxūgü i chixexū rü nügü icuaxūūgūxū nixīgü. ¹³Rü yimá Tupana ya guxāétüwa ngēxmacü rü tama naga naxīnū i ngēma ore i doramare ixīxū —ñanagürü ga Eriú. ....

36 ¹³Rü nüma ga Eriú rü ñanagürü ta: —Ngēma tama yaxōgūxū rü Tupanamaxā nanueama rü woo poxcuwa nax nangexmagūxū rü tama Tupanana ngūxēēcax nacagüe. ¹⁴Rü nangextūxügutama nayu. Rü ngēxguma nayuxgu rü wüxi i āne nixī, erü chixexūgumare nayu. ¹⁵Natürü Tupana rü düxwa ngúxū tingeācūma tüxū ínanguxuchixēxē ya wüxíe nawa i túmaarü chixexū nax ngēmaācü ngēma ngúxū itingexūwa nūxna tacuaxāchixūcax i túmaarü chixexū. ¹⁶Rü cuma rü ta, Pa Yox, rü curü íxāchiāēwa cuxū ínanguxuchixēxē rü muxūma ga curü yemaxūgü cuxna naxā rü nanapá ga curü mecha namaxā ga ōna ga chixichixū. ....

²²iRü nagu rüxīnū nax ñuxācü naporaxūchixū ya Tupana! Rü nataxuma i nguxēētaeruxū i namaxā wüxiguxū —ñanagürü ga Eriú. ....

37 ¹Rü nüma ga Eriú rü nidexachigüama rü ñanagürü: —Ngēxguma nūxū chadauxgu ya

buanecü ya taxüchicü rü chamuñ rü yima chorü maxūne rü poraācü niyuxnecüxü. ²Rü pema rü meama nūxū pexīnūe i Tupanaga i naqxwa íxūxūxū i ñoma i duruanexürüxū tagaxū. ³Rü nüma ya Tupana rü nanamu i bajxbeanexū i guxūanewama ngóxū. ....

¹³Rü guxūma i ngēmawa Tupana tüxū nūxū nadauxēxē i norü pora. Rü tacü ya buanecü rü pucü núma namu nax namaxā duūxūgūxū yanawexāchixēxūcax. Rü yimawatama tüxū nanawex nax nūxū ingechaütümüxūgūxū. ¹⁴Pa Yox iyaxna naxīnū, rü irüxīnū, rü nagu rüxīnū i ngēma taxūgü i mexūgü i Tupana úxū! ¹⁵¿Rü nūxū cucuáxū nax ñuxācü Tupana mea namaxā inacuáxū rü mea nachicagu nanuáxū i guxūma i ngēma dauxūwa nūxū idauxū? ¿Rü nūxū cucuáxū nax ñuxācü yayaxracüxūxēēāxū ya yimá āemacü i caixanexūwa? ....

²³Rü tama nūxū tacuax i norü ínū ya yimá guxūxūma cuácü ya Tupana. Erü nüma rü guxūarü yexera naporaxūchi, rü aixcūmacü nixī, rü nawexgu i norü ínū, rü taguma chixri texēmaxā inacuax —ñanagürü ga Eriú. ....

Tupana rü Yoxmaxā nidexa

38 ¹Rü Cori ya Tupana rü buanecü ya íxāūxēmacüwa Yoxmaxā nidexa rü ñanagürü nūxū: ²—¿Texé quixī i cumax rü ngēmacax tama cunayaxuxū i ngēma chorü ucuxēgü? Rü curü dexawa nixī i

nangóxũ nax cuxũ nataxuxũ i curũ cuax.
 3Rũ ñuxma ega cugũ ícurüporagu, rü
 chanaxwaxe i choxũ cunawex nax tama
 cumuũxũ nax choxũ cungãxũxũ i ngẽma
 cuxna tá naxçax chacaxũ. 4¿Rũ ngextá
 cuyexmaxũ ga noxrix ñaa naane
 changoxêẽgu? iChomaxã nüxũ ixu ega
 aixcũma cuax cuxũ ngẽxmagu! 5¿Nüxũ
 cucuáxũ nax texé tixĩxũ ga noxri nagu
 rüxĩnũxe ga ñoma ga naane rü texé
 tixĩxũ ga guxema norü ngugüruxũ ixĩxe?
 .....

8Rũ yexguma naanearü aixepewa
 nagoxũchiügu ga dexá i márwa
 ngẽxmaxũ ¿rü texé tixĩxũ ga guxema
 wüxiwatama nayexmaxêxe ga yema
 dexá?
 .....

12Rũ cuma rü yexguma ñoma ga
 naanewa cungoxguwena ¿rü marü
 ñuxgu cunamuxũ ya üaxcü nax yéa
 nachicawa iyanagoxũ nax
 yangunexũçax?
 .....

16¿Rũ marü ñuxgu ícuyadauxũ i
 ngẽma äxmaxũ i nawa inaxügũxũ i
 ngẽma már?
 .....

25¿Rũ texé tixĩ ya pucü iwãxnaxũxe rü
 naxũmaxũxe ya buanecü?
 .....

31¿Rũ ẽxna cuma yixĩxũ i wüxiwa
 cungexmagüxêẽxũ ya ẽtagü? Rũ ngẽma
 ẽtagütücumü i Préyadegu áegagüxũ
 ¿rü cuma yixĩxũ nax wüxiwa
 cungexmagüxêẽechaxũ nax tama nügü
 nawoonexũçax? Rũ ngẽma
 ẽtagütücumü i Orióügu áegagüxũ ¿rü
 cuma yixĩxũ nax nachicawatama
 cungexmagüxêẽechaxũ i wüxichigü nax

tama nügüçax naxixũçax? 32¿Rũ cuma
 yixĩxũ i meama norü oragu
 cunangoxêẽxũ ya yimá woramacuri ya
 ngunetüxũ rüxücü? ¿Rũ cuma yixĩxũ i
 namaxã cucuáxũ ya yimá ẽtagütücumü
 i Ócha i Taxügu áegagüxũ rü yimá
 ẽtagütücumü i Ócha i Íxraxügu
 áegagüxũ? —ñanagürü ga Tupana.
 .....

40 1Rũ nüma ga Cori ya Tupana rü
 nidexachigü rü ñanagürü:
 2—Ñuxma i cuma i chomaxã
 curüxutagachãxũ i choma nax
 guxãétüwa changexmaxũ ¿rü ẽxna
 quidexachigüamaxũ tá nax choxũ
 cungãxũxũ? —ñanagürü ga Tupana. 3Rũ
 yexguma ga nüma ga Yox rü Tupanaxũ
 nangãxũ rü ñanagürü: 4—Choma rü
 taxumaama cuxũ changãxũ, Pa Tupanax,
 erü choma rü taxuwama chame i
 cupexewa. Rũ narümemae nixĩ i
 noxtacũma ichayarüingeax. 5Rũ marü
 poraäcü chidexa rü ngẽmacax taxuxũma i
 taxacürü toxũ chixu —ñanagürü ga Yox.

Tupana rü wena Yoxmaxã nidexa

6Rũ Cori ya Tupana rü wenaxarü
 buanecü ya íxãũxêmacüwa Yoxmaxã
 nidexa rü ñanagürü nüxũ: 7—iËcü choxũ
 nawex nax tama choxũ cumuũxũ! iRũ
 nangãxũ i ñaa cuxna naxçax chacaxũ!
 8¿Ëxna chomaxã nagu curüxinü nax
 choma rü wüxi i dorataxãxũ chixĩxũ rü
 chaugagu yixĩxũ nax chixexũ cuxçax
 ínguxũ nax ngẽmaäcü i cuma rü cugü
 quixuxũçax nax taxuxũma i chixexũ
 cuxxũ? 9¿Ëxna cugü cucuaxgu rü
 chauxrũxũ cuporaxüchi? ¿Rũ ngẽma
 cuga rü chaugarüxũ duruanexürũxũ nixĩ?
 .....

¹⁵iDücax, nangugü i ngêma naexû i taxüchixû i ipopütamu i choma changoxêêxû ngêma cuxû changoxêêxürüxû! Rû nûma rû maxê nanangõx ñoma wocagürüxû. ¹⁶iRû dücax i ngêma naxçaxwex rû ñuxâcü naporaxüchi rû ngêma namachi rû natai! ¹⁷Rû yima narexû rû ñoma wüxi ya ocayiwariwüxi mea niwex. Rû yima naparaarü tarumagü rû nipora. ¹⁸Rû yima naxchinaxägü rû ñoma bröüchemenaxägürüxû rû fiérumenaxägürüxû nixigü. ¹⁹Rû guxüma i ngêma naexügü i chaxüxütanüwa rû ngêma ipopütamu nixi i yexeraäcü duüxügü nüxü muüexü. Rû choma i norü üruüxicatama nixi i nüxü charüporamaexü —ñanagürü ga Tupana. ....

41 ¹Rû nûma ga Tupana rû ñanagürü ta: —Ngêma bayéna i taxü i márwa ngêxmaxü ðrû cuxçax rû wüxi i poxwamaxâ icuyayaxuxü? ðRû cuxü natauxchaxü nax wüxi i naxînutamaxâ cunawëxarü conüáxü? ....

⁵ðRû cuxçax rû ñoma wüxi i werirüxü tá icuyapuxêêxü? ðRû cuxçax rû tá cuxütüxüxü cuxacügüarü ñnucaruxü? ....

⁹Rû ngêxguma texé nüxü daumaregu i ngêma bayéna, rû poraäcü tamuü. ¹⁰Rû ngêxguma texé nachixewegu rû nûma rû nidüra. Rû taxüema tapora nax naxçax tixüamaxü. ¹¹ðRû yixema naxçax ixüamaxe rû tamaxüxü yiixü? Rû taxüema i ñoma i naanewa tapora nax naxçax tixüamaxü —ñanagürü ga Tupana. ....

Yox rû Tupanaxü nangäxü

42 ¹Rû yexguma ga nûma ga Yox rû Tupanaxü nangäxü, rû ñanagürü: ²—Nüxü chacuax nax guxüxüma cucuáxü rû nataxuma i taxacü i cuxü guxchaxü nax cunaxüxü. ³ðRû texé chixi i chomax rû ngêmacax tama cuxü chanayaxuxü i ngêma curü ucuxëgü? Rû ngêmaäcü chanangoxêêxü nax taxuxüma chacuáxü. Rû choma rû nachiga chidexa i taxacü i äücümaxü i tama nüxü chacuáxü i cuxicatama nüxü cucuáxü. ⁴Cuma rû ñacurügü choxü: “iChoxü rüxînü rû cumaxâ chidexachaü! iRû choxü nangäxü nax cuxna chacaxü!” ñacurügü choxü. ⁵Noxri rû cuxü chaxînüchigaxüwaxica nixi i cuxü chacuáxü, natürü i ñuxma rû daa chauxetümaxâ cuxü chadau. ⁶Rû ngêmacax i ñuxma rû marü nüxü charüxo ga yema noxri cumaxâ nagu charüxînúxü. Rû ngêmacax nua mairaxütëxewa rû tanimacatëxewa charüto —ñanagürü ga Yox.

Tupana rû wena Yoxü narüngüxëë

⁷Rû yexguma Yoxmaxâ yadexaxguwena ga Tupana rû ñuxüchi Erifáxü ñanagürü: —Yimá chorü duü ya Yox rû aixcümáxü nixu ga chauchiga. Natürü poraäcü cumaxâ chanu rû namaxâ chanu i ngêma cumücügü yerü tama Yoxrüxü aixcümáxü pixu ga chauchiga. ⁸iRû êcü i ñuxma rû 7 i woca i yatüxü piyaxgü rû 7 i carnërugü rû chorü duü ya Yoxütawa penagagü! iRû yimápëxewa perü maxüçax penadai rû ípeyagu i ngêma naxünagü! Rû nûma ya yimá chorü duü

ya Yox rü tá pexçax nayumüxē. Rü choma rü tá nüxú nüxü chaxĩnü i norü yumüxē rü taxuxütáma chixexü pemaxã chaxü woo nax namexü nax pexü chapoxcuexü nagagu nax tama aixcümáxü pixuxü ga chauchiga yema chorü duü ga Yox aixcümáxü ixuxürüxü —ñanagürü ga Tupana. ⁹Rü nüma ga Erifá rü Biridá rü Chofá rü inaxĩachi rü nanaxügü ga yema Cori ya Tupana namaxã nüxü ixuxü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü naxĩnü rü nanayaxu ga yema Yox namaxã nüxü ixuxü norü yumüxēwa. ¹⁰Rü yexguma Yox namücügüçax yumüxēguwena rü Tupana rü noxriarü yexera Yoxü narüngüxē. ¹¹Rü yexgumawena rü guxüma ga naeneegü rü naeyaxgü rü namücügü rü guxüma ga yema duüxügü ga üpaacü nüxü cuaxgüxü rü Yoxütagu nanaxiane. Rü nachiüwa rü namaxã nanaxügü ga wüxi ga taxü ga õna. Rü wüxigu nanataãxēgüxēxē nax tama

nagu naxĩnüxü ga yema ngúxü rü guxchaxügü ga Tupana nüxü ingexēxü. Rü wüxichigü ga nüma ga yema namücügü rü nüxna ngixü nixächigü ga ñuxre ga diëru rü wüxi ga ánera ga úirungĩçax. ¹²Rü Tupana rü poraacü noxriarü yexera Yoxü narüngüxē ga yexguma marü nayaçgu. Rü yexguma rü 14,000 wa nangu ga norü carnérugü, rü 6,000 wa ga norü caméyugü, rü 1,000 chimüxüwa ga norü wocagü ga puracürüxü ixīgüxü, rü 1,000 wa ga norü búru ga ingexü. ¹³Rü yexgumarüxü ta wenaxarü naxãxacü rü nüxü nayexma ga 14 ga nanegü rü tomaepüç ga naxacü.

.....

¹⁶⁻¹⁷Rü yexgumawena ga Yox rü namaxü ga 140 ga taunecü rü nüxü nadau ga nataagü rü nataaxacügü. Rü yema nataaxacügüacügüxü rü ta nadau. Rü yemaacü marü nayaxüchiácüma nayu.

SALMOS

(Wiyaegü)

Taãxê i aixcúma ixĩxũ

1 ¹Rũ tataãxê ya yíxema tama naga ñnũxe i ngêma chixexũ i duũxũgüarũ ucuxê rü tama nagu ixũxê i ngêma chixexũ ügüxcúma rü tama nanaãxêraxũxe i ngêma duũxũgü i Tupanaxũ cugüexũ. ²Natürü tümaarü taãxê nixĩ nax nagu tamaxũxũ i Tupanaarü mugü rü guxũguma chütaçü rü ngunecü ngêmagu tarüxinü. ³Rü yíxema duũxê rü ñoma wüxi i nanetü i natücutü toxũ rü guxũguma oxũ rü taguma rüñêxatüxürüxũ tixĩ. Rü guxũma i taxacü i taxüxüwa rü mea tüxũ ñnanguxuchi. ⁴Natürü ngêma duũxũgü i chixexũ ügüxũ rü tama ngêmaäcü mexũ nüxũ naxüpetü. Rü ñoma maxê i paxũ ya buanecüema cuenagüxürüxũ nixĩgü. ⁵Rü ngêmacax i ngêma duũxũgü i chixri maxêxũ rü ngêxguma Tupana nüxũ icagügu, rü taxumaxâtama nügü ñnapoxũgü rü poxcu i taguma gúxũ tá namaxã naxuegu. Rü ngêma chixexũ ügüxũ rü tá nangechica natanüwa i ngêma duũxũgü i aixcúma Tupanapexewa imexũ. ⁶Erü nüma ya Cori ya Tupana rü meama

nüxũ nacuax i tümaarü maxũ rü tüxna nadau ya yíxema aixcúma naga ñnũxe, natürü ngêma chixexũ i duũxũgü i tama naga ñnũchaũxũ rü nagagu tátama poxcuwa naxĩ.

Cuma nixĩ i chaune quixixũ

2 ¹¿Taxacüçax nügümaxã narünuetanüçüxü i ñoma i naanecüãx i tama Tupanaxũ cuaxgüxũ? ¿Rü tüxçüü i nügümaxã nagu narüxinüe i taxacü i taxuwama mexũ nax ñnuxäcü norü cuaxmaxã Tupanaxũ nügü nayexeragüxũ? ²Rü ñoma i naanecüãx i nachixüanegüarü ãêxgacügü rü Tupanamaxã rü yimá nüma yangucuchixêecümaxã nanue, rü wüxigu nagu narüxinüe nax ñnuxäcü yimáxũ ñnataxüchigüxũ. ³Rü tagaäcü ñnanagürügü: “iNgexrüma nax naga ixĩnũxũ! iRü ngĩxã naxmexwa yigü ñtangüxüxêxê nax tama natüüwa ingexmagüxüçax!” ñnanagürügü. ⁴Natürü nüma ya Cori ya Tupana ya ãêxgacü ixĩcü i daxüguxũ i naanewa rü nüxũ nacugümare. ⁵Rü ñnuxüchi norü numaxã ñnanabaixgü rü nugaäcü nayangagü rü ñnanagürü nüxũ: ⁶“Choma rü marü nüxũ

chaxuneta ya yimá ãëxgacü ya choma chanaxwaxecü nax namaxã inacuáxüçax ya yima ñane ya Yerucharéü ya yima maþpüne ya üünene ya Chióüwa ngexmane”, ñanagürü. ⁷Rü nüma ya yimá nüxü naxunetacü rü nanangãxü rü ñanagürü: “Rü ñuxmax, Pa Chaunatüx, rü tá chanaxunagü i ngëma cuma nagu curüxínüxü, erü cuma rü ñacurügü choxü: ‘Cuma rü chaune quixí, rü choma nixí i cuxü chamaxëëxü i ñuxmax. ⁸iRü choxna naxçax naca nax cuxmexwa changexmagüëëxüçax i guxüma i nachixüñegü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü nax cuxrü yixüçax! RÜ choma rü tá cuxna chanaxã. ⁹iRü inawex i curü pora rü ngëmamaxã nadai i ngëma nachixüñegüarü ãëxgacügü ñoma fiérumenaxãmaxã ya buetare ya waixümünaxçaxwa nacuaixcagurüxü!’ ñacurügü choxü.” ¹⁰Rü ngëmacax i pemax, Pa ãëxgacügüx irü iperüxínüe i ñaa ucuxë rü naga pexínüe i ñaa pemaxã nüxü chixuxü! ¹¹⁻¹²iRü taãxëäcü rü nüxü pengechaügüäcü nüxü picuaxüxügü ya Cori ya Tupana! iRü nüxü pemüñeäcüma napexegu pecaxápüxügü, rü naga pexínüe nax tama pemaxã nanuxüçax, rü ngëmaäcü namagu peyueüçax! Erü ngëxguma düxwa pemaxã nanuxgu rü tá ipeyarütaxe. Natürü tataãxëgü ya yixema naxmexwa tügü ngëxmaxëëgüxe.

Dabí rü norü yumüxëwa Tupanaarü ngüxëçax ñaca

3 ¹Pa Corix, namuxüchi i chorü uanügü rü namuxüchi i ngëma chauxchi aiexü. ²Rü namuxüchi i ngëma chauchigagu ñagüxü: “Tupana rü

taxütáma ñanapoxü”, ñagüxü. ³Natürü cumax, Pa Corix, rü chorü poxürüxü quixí. RÜ cuma nixí i choxü cuporaxëëxü nax nüxü charüporamaexüçax i chorü uanügü. ⁴Rü Cori ya Tupanaçax aita chaxü nax choxü nangüxëëxüçax. RÜ nüma rü choxü naxínü ya yima napata ya maþpüne ya Chióüwa ngexmanewa, rü choxü nangãxü. ⁵Rü ngëmacax ngëxguma ichacaxgu rü mea chape, rü taãxëäcü chabaxächi erü nüma ya Cori ya Tupana rü choxna nadau. ⁶Rü tama namaxã chabaxächi i ñaa muxüchixü i chorü uanügü i choxü íchomaeguächixü nax choxü yamaþgüxüçax. ⁷Pa Corix, Pa Chorü Tupanax ichauxétüwa ñayuxu rü choxü ñapoxü nüxna i ñaa chorü uanügü! RÜ cuma tá nixí i nachiwewa tá quimáxü rü cunabüüpütaxü i ngëma chorü uanügü i chauxchi aiexü. ⁸Rü cuma nixí, Pa Corix, i äücümáxüwa toxü ícungüxüëëxü. iRü mexü namaxã naxuegu i curü duüxügü!

Aixcüma Cori ya Tupanagu tayaxögü

4 ¹Pa Chorü Poxürüxü, Pa Tupanax irü choxü nangãxü ega cuxna chacaxgu! RÜ cuma rü ngëxguma ngüxü chingexgu, rü cuma nixí i choxü cutaãxëëëxü. iRü cuxü changechaxütümüxü rü choxü nüxü naxínü i chorü yumüxë! ²Rü pema nax pegü picuaxüügüxü çrü ñuxgüüratáta i nüxü perüoexü nax choxü picügüxü rü ñane choxü pingexëëxü? ¿Rü ñuxgüüratáta i nüxna pixgachixü nax nagu pemaxëxü i pecümagü i chixexü i taxuwama mexü rü natüçaxmamare ixüxü? ³Rü dücax, rü nüma ya Cori rü

aixcúma natúmawaxe ya yíxema duĩxẽ
 ya aixcúma naga ñnuxe. Rú nũma rũ
 choxũ naxĩnũ ega nũxna chacaxgux.
 4iRũ nũxũ pemuĩeácũma nũxũ
 iperũxĩnũe, rũ marũtama nax chixexũ
 pexũgũxũ! Rú ngẽxguma
 ipeyacaxáchitanũgu i pexchiáxũwa irũ
 peãẽwa pegũ pengugũ nax ñuxácũ
 yixĩxũ i perũ maxũ i Tupanapexewa!
 5iRũ Tupanana penaxã i ngẽma ãmaregũ
 i nũma aixcúma namaxã nataãxẽxũ, rũ
 guxũguma nagu peyaxõgũ! 6Rũ muxũma
 i duĩxũgũ rũ ñanagũrũgũ: “¿Texẽ tá
 tũxũ tarũngũxẽxẽ?” ñanagũrũgũ. Pa
 Corix icuxũ tangechaũtũmũxũácũma
 toxũ nadawenũ rũ toxũ rũngũxẽxẽ!
 7Cuma rũ taãxẽ choxna cuxã i norũ
 yexera i ngẽma duĩxũgũ i muxũma i
 trĩgu rũ bĩnu nũxũ ngẽxmagũxũ.
 8Choma rũ taãxẽácũ ichayacaãchi rũ
 ngẽxgumatama mea chape, erũ nũxũ
 chacuax, Pa Corix, nax cuma rũ choxna
 cudauxũ.

Tupanamaxã itanaxũgũ i ngunexũ

5 1-2Pa Corix, Pa Chorũ ãẽxgacũx, Pa
 Chorũ Tupanax ichoxũ nũxũ naxĩnũ
 i ñaa chorũ dexa i cumaxã nũxũ chixuxũ!
 iRũ choxũ nayaxu i ñaa chorũ yumũxẽ i
 auxãcũma cumaxã nũxũ chixuxũ! iRũ
 nũxũ naxĩnũ i ngẽma cuxna naxçax
 chacaxũ! Erũ cumaxã nixĩ i nũxũ chixuxũ
 i chorũ yumũxẽwa. 3Rũ exũwa noxri
 yangõonegu rũ tá nũxũ cuxĩnũ i chauga.
 Rú paçmama tá cumaxã nũxũ chixu i
 taxacũ nixĩ i chanaxwaxexũ. Rú
 íchananguxẽxẽ nax choxũ cungãxũxũ.
 4Rũ nũxũ chacuax, Pa Tupanax, rũ tama
 namaxã cutaãxẽ i taxacũrũ chixexũ. Rú
 ngẽma duĩxũgũ i chixri maxẽxũ rũ

taxucũrũwama cuxũtawana nangexmagũ.
 5Rũ cupexewa rũ nangechica i ngẽma
 nũgũ icuaxũũgũxũ. Rú cuma rũ naxchi
 cuxai i ngẽma chixexũ ũgũxũ. 6Rũ ngẽma
 idorataçaxgũxũ rũ cunadai. Rú cuma rũ
 nũxũ cuxo i ngẽma cuechitawaxegũxũ rũ
 máetagũxũ. 7Natũrũ i chomax rũ curũ
 ngechaũgagu choxũ natauxcha nax nagu
 chaxũcuxũ ya yima cupata. Rú choxũ
 natauxcha nax cuxũ changechaũácũma
 cuxũ chicuaxũũxũ i ngẽxguma cupata ya
 ũnene íngexmaxũguama chadawenũgu.
 8Pa Corix ichoxna nadau naxchaxwa i
 ngẽma chorũ uanũgũ! iRũ curũ
 namawaama choxũ naxũxẽxẽ nax tama
 taxacũçax choxũ yaxugũexũçax! 9Erũ
 ngẽma chorũ uanũgũ rũ taguma ñuxgu
 aicũmaxũ nixugũ. Rú chixexũguxicatama
 narũxĩnũe. Rú ngẽma naçx rũ ñoma wũxi
 i yuetamaxũ i ngenaxũrũxũ nixĩ. Rú yima
 norũ conũ rũ nidorataçax. 10Rũ ngẽmacax,
 Pa Chorũ Tupanax inapoxcue i ngẽma
 duĩxũgũ! iRũ naxoxẽxẽ i ngẽma chixexũ
 i nagu naxĩnũexũ! iRũ norũ
 pecádugũgagu nũxũ naxo, erũ cumaxã
 nixĩ i nanuexũ! 11Natũrũ guxãma ya
 yíxema naxçax daugũxe i curũ ngũxẽẽ rũ
 tataãxẽgũ. Rú guxũguma taãxẽácũma
 tawiyaegũ erũ cuma rũ tũxũ ícupoxũ. Rú
 guxãma ya yíxema cuxũ ngechaũgũxe rũ
 cugagu tataãxẽgũ. 12Erũ cuma rũ mexũ
 tũmamaxã cuxuegu ya yíxema aixcúma
 cuga ñnuxe rũ ngẽma curũ ngechaũ rũ
 tũmaartũ poxũrũxũ nixĩ.

Tupanana taca ega guxchaxũ taxçax ínguxgu

6 1Pa Corix itaxũ i choxũ cuxũáxũ
 ega chaugagu cunuxgu! iRũ taxũ i
 curũ nugagu choxũ cupoxcuxũ! 2Pa

Corix icuxú changechaütümüxú erü choma rü chatura! iRü chauxçax yataanexê! Erü poraáč chidaxawe. ³Rü ñuxma rü chorü muümaxâ chiduxrux. Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax ðrü ñuxguxüratáta i choxú curüngüxêxú? ⁴Pa Corix inua naxü rü chauxçax yataanexê! iRü cuxú changechaütümüxügagu choxú ínapoxú! ⁵Erü yíxema yúxe rü marü taxucüriwa cuxna tacuaxâchi. ðRü ñuxâcü tá cuxú ticuaxüxüxü ya yíxema yuxe ya tümamaxüwa ngëxmaxe? ⁶Rü marü chipa nax chaxaxuxü. Rü guxü i chütaxügu rü poraáč chaxaxu rü ngëmacax düxwa chauxgüxüxetümaxâ chayawaixêxê i chorü cüxeruxü. ⁷Rü ngëma ngúxü nax chingexügagu rü daa chauxetügu rü marü nixogü. Rü ngëma chorü uanügügu rü chixogüxetü. ⁸iRü choxna pixígachi, Pa Chixexüarü Üruxügüx, erü nüma ya Cori ya Tupana rü marü nüxü naxínü i chorü axu! ⁹Rü nüma rü marü nüxü naxínü nax nüxna chacaxaxü, rü marü choxú nanayaxu i chorü yumüxê. ¹⁰Rü guxüma i ngëma chorü uanügü rü tá nabaixâchie rü namuüe, rü ngëmacax cugüruxü tá nixígü. Rü ngëmaücü paxa norü ânemaxâ tá nibuxmü.

Cori ya Tupana rü äëxgacü ya mea duüxügümaxâ icuácü nixí

7 ¹Rü cuxmexwa chaugü changexmaxêxê, Pa Cori Pa Chorü Tupanax, nax ngëmaücü choxü ícupoxüxüçax nüxna i ngëma chowe ingëxütanüxü. ²iRü naxmexwa choxü ínanguxuchixê! Erü ñoma aigü i chaugu wagüchaügüxürüxü nixígü. Rü

tataxuma ya texé ya nüxna choxü ípoxüxe. ³Pa Corix, Pa Chorü Tupanax ðrü taxacürü chixexü chaxü? ðRü êxna chamáeta? ⁴ðRü êxna ngëxguma chomücü mexü chomaxâ üxguyane rü chixexümaxâ tüxü chanatæguxêxê? ðRü êxna wüxi i chorü uanü rü ngürümare chanapoxcux? ⁵Rü ngëxguma chi ngëmaücü chanaxüxgux, rü marü name nax chorü uanügü chowe yangëxütanüxü rü waixümüanegu choxü nañagüxü rü äxtexeanexügu napüxcuchigüaxü i chorü maxü. ⁶Pa Corix icurü numaxâ chauétüwa nachogü rü nadai i ngëma chorü uanügü i choxü imaxgüchaüxü! Cuma rü cunaxuegu nax cunapoxcuxü i ngëma duüxügü i chixexü ügüxü. Rü ñuxma rü chanaxwaxe nax chauétüwa cuchogüxü. ⁷iRü cugüpegegu nangutaquexegüxêxê i guxüma i nachixüanecüäxgü i duüxügü! iRü guxüma i ngëma nachixüanecüäxgüarü äëxgacügüétüwa cugü nangexmaxêxê rü namaxâ inacua! ⁸Rü cuma nax guxü i nachixüanecüäxgümaxâ icucuáxü, rü chanaxwaxe i duüxügüpepexewa nüxü quixu nax aixcüma cupexewa chamexü rü chowa rü nataxuxüma i taxacürü chixexü. ⁹Pa Cori Pa Tupana ya Ixaixcümacüx, cuma rü cunangugü i wüxichigü i duüxügüarü ínügü rü norü ngüchaügü i naaxêwa nagu naxínüexü. iRü iyanaxoxêxê i norü chixexü i ngëma chixri maxêxü i duüxügü! Natürü ngëma mea maxüxü i duüxü irü nüxna nadau nax guxüguma cugu yaxögüechaxüçax! ¹⁰Rü Tupana ya guxâétüwa ngëxmacü rü chorü poxüruxü nixí. Rü nüma nixí i tüxü

namaxêxêxũ ya yíxema namaxã
 ixaixcümagũxe. ¹¹Rü Tupana rü ãêxgaci
 ya aixcũma wexgucũ nixĩ, rü nüma rü
 guxũguma naxchi naxai i ngẽma
 chixexũ. ¹²Rü ngêxgumachi taguma
 Tupanacax natãeguxgu i wũxi i duũxũ
 rü nüma ya Tupana rü tá
 nanawaixmagu i norũ tara rü tá tüxũ
 nadai. Rü yima norũ wũra rü marũ
 ínaporamaáxũ. ¹³Rü marũ
 narũtonũmare ya norũ chuxchigũ ya
 iyauxramagũgũne. Rü marũ ínamemare
 ya naxnegũ ya tüxũ imáxũne. ¹⁴Rü
 dücax, nüxũ pedax i ngẽma chixexũarũ
 íruxũ! Rü ñoma wũxi i ngexũ i
 ixíraxacũchaũxũrũxũ nixĩ erũ
 nanaxĩxãchiãxê. Rü ngẽma chixexũ i
 nawa ngêxmaxũ rü nawa tá
 ínanguxuchi i ngẽma dora. ¹⁵Rü nüma
 rü toguecax nanaxũ i m̃axmaxũxũ i
 ãxmaxũ natürũ nümatátama nagu
 ningucuchi i ngẽma. ¹⁶Rü ngẽma
 chixexũ i togücax naxũxũ rü ngẽma
 máeta i nagu naxĩnũxũ, rü nagu tátama
 nangu. ¹⁷Natürũ i chomax rü Cori ya
 Tupanaxũ tá chicuaxũxũ erũ nüma rü
 aixcũmacũ nixĩ. Rü choma rü chorũ
 wiyamaxã tá chanataxêxê ya yimá
 Tupana ya guxãétũwa ngêxmacũ.

**Tupana rü guxũarũ yora nixĩ natürũ
 yima duũxũmexêwa nanangexmaxêxê i
 ñoma i naane**

8 ¹Pa Cori Pa Tupana ya Guxũétũwa
 Ngêxmacũx, rü cuéga rü guxũma i
 ñoma i naanewa nüxũ nacuaxgũ. Rü
 ngẽma curũ üüne rü daxũguxũ i
 naanearũ yexerawa nangu. ²Rü ngẽma
 buxũgũ rü woo ngẽma maixũ rü nüxna
 cunanguxêxê nax cuxũ

yacuaxũũgũxũcãx nax ngẽmaãcü
 nangóxcãx i curũ pora, rü ngẽma curũ
 uanũgũ rü cupexewa naxãneexũcãx rü
 yanangeaxgũxũcãx. ³⁻⁴Rü ngêxguma
 chũtacũ daxũgu chadawenũgu rü nüxũ
 chadau i ngẽma cumatama cuxũxũ ya
 tauemacũ rü êxtagũ i ngẽma
 cungexmagũxêxêxũ. Rü chaugũna chaca
 rü ñachagürũ: “¿Tãxacũwa cuxũ name i
 duũxũgũ rü ngẽmacãx nagu
 curũxĩnũxũ? ¿Rü tüxcũũ nüxna
 cucuaxãchixũ rü naxcãx
 cuxoégaãxêxũ?” ñachagürũ. ⁵Rü
 wixgutaax cugüraxũxũchiãcü cunaxũ ya
 yimá yatũ, rü cunataxêxê, rü nagu
 cuyaxõ. ⁶Rü guxũma i ngẽma
 cuxũxũétũwa cunangexmaxêxê ya yimá
 yatũ, rü namaxã nüxũ icucuaxêxê. ⁷Rü
 carnérugũétũwa rü wocagũétũwa rü
 naexũgũétũwa cunangexmaxêxê. ⁸Rü
 werigũ i daxũanegu ixũxũxũétũwa, rü
 choxnigũ i natũwa maxêxũétũwa rü
 guxũma i márwa ngêxmagũxũétũwa
 cunangexmaxêxê ya yimá yatũ. ⁹Pa Cori
 ya Guxũétũwa Ngêxmacũx, rü cuéga rü
 guxũma i ñoma i naanewa nüxũ
 nacuaxgũ.

Tupanaxũ ticuaxũxũ erũ mexũ naxũ

9 ¹Pa Cori Pa Tupanax, cuxũ
 chicuaxũxũchaũ guxũne ya chorũ
 maxũnemaxã. Rü nüxũ chixuchigachaũ i
 ngẽma muxũma i mexũgũ i cuxũxũ. ²Pa
 Tupana ya Guxãétũwa Ngêxmacũx, rü
 chorũ taãxemaxã poraãcü cuxũ
 chicuaxũxũ. Rü cuxcãx chawiyaechaũ.
³Rü ngẽma chorũ uanũgũ rü cuxchãxwa
 nibuxmũ rü nayayi rü nayue. ⁴Cuma rü
 ãêxgaci ya ixaixcũmacũ quixĩ. Rü curũ
 tochicaxũwa curũto nax ngẽma

chauétüwa cuhogüxüçax. ⁵Rü cuyangagü i ngēma tama cuxü yaxögüxü, rü cunadai i ngēma chixri maxēxü. Rü noxtacüma ícunapi i naégagü i curü poperawa. ⁶Rü ngēma chorü uanü rü marü nayu, rü yima norü íanegü rü namaxátama narüxogü. Rü cumax, Pa Tupanax, nixí ga cuyanaxoxēēxü. Rü taxuxüma i taxacü nawa inayaxügü rü bai i taxacü i nawa nüxna nax icuaxāchixüçax. ⁷Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü guxügutáma āēxgacü nixí. Rü nüma rü norü tochicaxüwa narüto nax ngēma nangugüaxüçax i wüxichigü i duüxügüarü maxü. ⁸Rü nüma rü tá mea guxü i duüxügüarü maxü nangugü. Rü ñuxüchi tá nüxü nixu i taxacü tá nixí i namaxā naxueguxü. ⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna nadau ya yíxema chixri tümamaxā inacuaxgüxe. Rü tüxü narüngüxēē ega ngúxü tingegügu. ¹⁰Pa Corix, yíxema cuxü cuaxgüxe rü cugu tayaxögü. Rü taguma tüxü icuyarüngüma ya yíxema cuxçax daugüxe. ¹¹iRü naxçax pewiyaegü ya Cori ya Tupana ya Yerucharéüwa āēxgacü íxíci! iRü guxüma i íanegüwa nüxü pixu i ngēma mexügü i naxüxü! ¹²Rü nüma ya Tupana rü tüxna nacuaxāchi ya yíxema ngechaügüxe rü tama nüxü inarüngüma i ngēma túmaarü axu. Natürü nanapoxcue i ngēma chixri tümamaxā icuaxgüxü. ¹³Pa Corix ícuxü changechaxütümüxü! iRü dücax, nüxü nadawenü i ñuxácü choxü nachixeāxē i ngēma chauxchi aiexü! iRü nawa choxü ínanguxuchixēxē i ngēma yu! ¹⁴Rü ngēxguma choxü ícunguxuchixēēgu rü choma rü tá

Yerucharéüarü íāxwa cuxü chicuaxüxü napexewa i guxüma i duüxügü. Rü namaxā tá nüxü chixu nax chataāxēxü erü choxü ícunguxuchixēxē. ¹⁵Rü ngēma tama yaxögüxü i duüxügü, rü nümatátama nagu nayi i ngēma āxmaxü i toguxecax namagu naxügüxü. Rü nümatátama nagu ínanue i ngēma püxcha i toguxecax bexma ngēxma naxügüxü. ¹⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nügü nangoxēxē i ngēxguma napoxcuāxgu i ngēma chixexü ügüxü. Rü ngēmacax i ngēma chixexü ügüxü rü tá napoxcue nagagu i ngēma chixexü i nümagütama bexma toguxecax naxügüxü. ¹⁷Rü ngēma chixexü ügüxü rü ngēma tama yaxögüxü rü ngēma Tupanaxü iyarüngümaexü rü poxcu i taguma gúxüwa tá naxí. ¹⁸Natürü yíxema yaxna ínüexe ega woo guxchaxügü tümacax ínguxgu rü tama natüçaxma Tupanaarü ngüxēē ítanangüxēēgü, erü nüma ya Tupana rü taxütáma tüxü inarüngüma rü tá tüxü narüngüxēē. ¹⁹Pa Cori Pa Tupanax ítaxü i cunaxüchicaxü i ngēma duüxügü i cuétüwa nügü ügüxēxēchaxüxü! iÉcü cugüpexewa nagagü i ngēma tama yaxögüxü nax nüxna cucaxaxüçax nachiga i norü chixexügü! ²⁰Pa Corix inamuüxēxē i ngēma chixexü ügüxü! iRü nüxü nüxü nacuaxēxē nax nümagü rü duüxügümare yixígüxü!

**Yumüxē i nawa Tupanaarü
ngüxēēçax íçaxaxü**

10 ¹Pa Cori Pa Tupanax ¿Tüxcüü toxna cuyáxügu? ¿Rü tüxcüü íquicux ega ngúxü tingegügu? ²Erü ngēma chixri maxüxü rü nügü írütaxü

rü norü numaxã tüxũ nachixewe ya yíxema tama nüxũ cuáxe nax tügü ítapoxũxũ. Natürü nümatátama nagu nangu i ngéma chixexũ i toguxemaxã nagu naxínüxũ. ³Rü ngéma chixexũ i duũxũ rü nügü namaxã nicuaxxũ i noxrütama ngúchaũ. Rü ngéma duũxũ i ngémaxügü nügüna nanuxüchixũ, rü Cori ya Tupanamaxã naguchiga rü nüxũ naxo. ⁴Rü ngéma yatü i chixexũ rü nügü nicuaxxũ rü ñanagürü: “Nataxuma ya Tupana. Rü taxúetáma choxna taca nachiga i ngéma chaxüxũ”, ñanagürü. Rü ngémaguxicatama narüxínü. ⁵⁻⁶Rü ngéma naxüxüwa rü guxüguma mea nüxũ ínanguxuchi. Rü nüma rü nüxna nixügachi i curü mugü rü nagu naxínügu rü tagutáma cunapoxcu, Pa Tupanax. Rü norü uanügüxũ nacugü rü nagu narüxínü nax taxúetáma iyanguxëxũ rü tagutáma guxchaxũ nüxũ ngëxmaxũ. ⁷Rü naaxwa ínaxüxü i chixexũ i dexa rü doraxũ nixu rü naguxchigawaxe. Rü ngëxguma yadexaxgu rü mexü i oregu nayacux i ngéma chixexũ i nagu naxínüxũ, rü ngémaãcü tüxũ nawomüxëxë ya duëxëgü. ⁸Rü chütacü rü ñaneacügü i éanexügu tüxũ ínicyxéxü rü ngëxma tüxũ nimax ya yíxema ngéma üpetüxe. Rü guxüguma bexma tüxũ ínidawenüchigüxũ ya yíxema turaxe i taxucürüwama tügü ípoxüxe. ⁹Rü ñoma ai i naxmaxüwa naexücax idawenüxürüxũ nügü nixixëxë i ngéma yatü i chixexũ. Rü ngéma iyacüxüwa tüxũ nananguxëxë ya yíxema turaxe nax ngémaãcü tüxũ yayaxuxücax. Rü ngëxguma tüxũ yayaxuxgu rü marü taxucürüwama nüxna tiña. ¹⁰Rü ñoma

ai iyauxexüchaüxüxüxü norü poramaxã tüxũ narüyexera ya yíxema turaexe rü ngémaãcü naxmexgu tayi. ¹¹Rü ngéma yatü i chixexũ rü nagu narüxínü nax nüma ya Tupana rü marü nüxũ yanangümaxü rü nügü yadüxchixewü nax tama nüxũ nadauxücax i ngéma norü chixexũ i naxüxũ i ngéma duũxũ. ¹²iInachi Pa Cori Pa Tupanax, rü naxunagüchacixü! iRü taxú i tüxũ curüngümaxü ya yíxema naxixächiaëgüxë! ¹³¿Rü tüxücü, Pa Tupanax, icunaxüchicaxü nax cuxü nacugüxũ i ngéma chixexũ i duũxügü? Erü nümagü nagu narüxínüe rü tagutáma nüxna cuca nachiga i ngéma chixexũ i naxügüxũ. ¹⁴Pa Corix, cumatama nüxũ cudau i ngéma chixexũ i naxügüxũ. iÉcü napoxcue naxcax i ngéma guxchaxügü i naxügüxũ rü ngüxü nax duüxëgüxü yangexëëgüxü! Rü yíxema turaexe rü curü ngüxëëcax nixí itadaugüxũ, erü cuma nixí i tümaarü poxürüxü quixixü. Rü cuma nixí i tüxü curüngüxëxü ya yíxema taxcutagü. ¹⁵iRü iyanaxoxëxë i ngéma norü pora i ngéma chixexügü! iRü nüxna naca nachiga i norü chixexügü, rü bai tá i wüxi i nüxü cuxüpetümarexü! ¹⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana nixí i äëxgacü yixixü i guxüguma. Rü ngéma duũxügü i tama Tupanaaxü yaxögüxü, rü Tupanaarü naanewa tá ínawoxü. ¹⁷Pa Corix, cuma rü nüxü cuxínü i tümaarü yumüxë ya yíxema tama tügü icuaxüügüxe. Rü cuma rü tüxü cutaãxëgüxëxë rü tüxü curüngüxëë. ¹⁸iRü ëcü tümaétüwa nachogü ya yíxema taxcutagü rü yíxema togümexëwa ngëxmagüxe! Rü yima

yatü ya waixüümüwa cunaxücü, rü tama tanaxwaxe nax wena muü naxçax ínanaguxêxü i curü duüxügü.

**Cori ya Tupana rü aixcüma
törü poxüruxü nixí**

11 ¹Choma rü Cori ya Tupanamexêwa chaugü changemaxêxê nax choxü ínapoxüxüçax nüxna i chorü uanügü. ¿Rü tñxcüü choxü ñapegürü: “iMáxpúneanewa naña nax ngéma werigürüxü cugü quicúxüçax!” ñaperügü choxü? ²iRü dücax, nangugü i ngéma chixexü ügüxü i duüxügü! Rü yima naxnegü rü pexcunüne ya norü würawa nanadagü rü yacuxgüácüma duüxügü i mea maxêxüguama nanamaxgü. ³Rü ngëxguma chi nüma ya ãëxgacü marü chixexügu nanguxgu ¿rü ñuxácü tá nügü ínapoxü ya yimá mecü ya duü? ⁴Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü napata ya üünenewa nangexma. Rü nüma ya Cori rü daxügüxü i naanewa nüxü nangexma i norü tochicaxü, rü ngéma meama ínadawenü rü nanangugü i duüxügü. ⁵Rü nüma ya Tupana rü nanangugü i ngéma mexü ügüxü rü ngéma chixexü ügüxü, rü naxchi naxai i ngéma máxwaxegüxü. ⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñoma pucürüxü tá ngéma chixexü ügüxüétügu nanayixêxê ya áxwe rü üxüema i asúfremaxá ãëxüxü. Rü tá naxçax ínananguxêxê ya wüxi ya buanecü nax yaxaxüçax i guxüma. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ngémaácü tá nanapoxcue i ngéma duüxügü i chixexü ügüxü. ⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana rü íxaixcümacü nixí, rü

ngëmacax nüxü nangechaü i ngéma wëxguxü. Rü ngëmacax ya yíxema aixcüma imexe rü tá nüxü tadaugüxüchi.

**Yumüxê i nawa Tupanaarü
ngüxêëçax íçaxaxü**

12 ¹Pa Cori Pa Tupanax ipaxa toxü rüngüxêxê! Erü marü nataxuma i ngéma aixcüma cuxü yaxögüxü. Rü marü inarüxo i ngéma duüxügü i aixcüma mexügu rüxñüexü. ²Rü nügütanüwa i duüxügü rü nügü nawomüxêëgü. Rü mea nidexagünetata natürü tama aixcümaxü nixügü. ³Pa Tupanax iyanaxoxêxê i guxüma i ngéma nügü írümegünetaxü rü ngéma nügü icuaxüügüxü! ⁴iRü napoxcue i ngéma ñagüxü: “Toma rü mea nüxü tacuaxgü nax tidexagüxü rü torü oremaxá togü ítapoxü. ¿Rü texé tá toxü tarüngeaxgüxêxê?” ñagüxü! ⁵Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü pexü nangäxü rü ñanagürü pexü: “Yíxema ngearü ngëmaxüãxgüxe rü chixri tümamaxá ipecuaxgüxe rü ngüxü tüxü pingexêëgü. Rü ngëmacax i ñuxma i choma rü tá tümaétüwa chachogü rü tá tüxü charüngüxêë erü ngéma nixí i guxüguama tüma tanaxwaxegüxü”, ñanagürü. ⁶Rü ngéma Cori ya Tupanaarü uneta rü aixcüma nixí. Rü nüma rü tama nidora ega taxacüxü yaxuxgux. Rü ngéma nüxü yaxuxü rü aixcüma naxanguxêxê. Rü ngéma diërumü i ⁷expüxcüna i guxürüxü nixí nax namexü i norü uneta. ⁷⁻⁸Pa Cori Pa Tupanax, rü woo guxüma i duüxügü rü namaxá nataaxê i ngéma chixexü i naxügüxü rü woo guxüwama toxü

ínachomaeguãchi i ngêma duũxũgũ, natürü i cuma rü tá toxna cudau rü guxũgutáma toxũ ícupoxũ nüxna i ngêma chixexũ ügũxũ.

Yumüxé i nawa ngũxêêçax íçaxaxũ

13 ¹Pa Cori Pa Tupanax ¿Rü ñuxguxüratáta nüxũ curüchaxũ nax choxũ icurüngümaxũ? ¿Ëxna choxũ icurüngümaxüchi? ¿Rü ñuxguxüratáta nüxũ curüchaxũ nax çaxchaxwa iquicúxũ? ²¿Rü ñuxguxüratáta iyanaxoxũ i ngêma guxchaxũgü i choxũ ngêxmaxũ? ¿Rü tüxciũ i guxũ i ngunexũgu rü ngũxũ rü ngechaũ chingeechaxũ? ¿Rü ñuxguxüratáta iyanaxoxũ nax chorü uanümexêwa changexmaxũ? ³Pa Cori Pa Chorü Tupanax ichoxũ nadawenü rü choxũ nangãxũ rü choxna naxã i maxũ nax tama chayuxçax! ⁴Rü ngêmaãcü i chorü uanü rü taxütáma ñanagürü: “Marü nüxũ charüporamae”, ñanagürü. ¹Rü choxna nadau nax tama nataãxêxüçax i ngêma chorü uanü i ngêxguma guxchaxũgu changuxgux! ⁵Rü choma rü chayaxõ nax aixcüma choxũ cungechaũxũ rü chataãxê erü cuma rü choxũ cumaxêxê. ⁶Rü chorü wiyaemaxã tá Cori ya Tupanaxũ chicuaxũxũ erü poraãcü choxũ narüngüxêxê.

Nüma ya yatü rü chixexũgu narüxinüecha

14 ¹Rü ngêma duũxũgü i naechitamare maxêxũ rü nagu narüxinüecha nax nataxuxũ ya Tupana. Rü guxũma rü chixexũgu narüxinüecha nanaxügu i ngêma Tupanapexewa chixexüchixũ. Rü bai i wüxi i mexũ üxũ.

²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü daxũguxũ i naanewa duũxũgũxũ nadawenü. Rü tüxũ nangugü rü ngoxi tayíxema ya tümaãxêxũ cuáxe rü naxçax dauxe. ³Natürü guxũma i duũxũgü rü chixexũwe narüxi rü guxũma wüxigu chixexũgu narüxinüecha. Rü marü tataxuma ya texé ya mexũ úxe, rü bai ya wüxíxe. ⁴Rü tama naãxêxũ nicuax i ngêma chixexũ ügũxũ. Rü norü chixexũmaxã nanaguxêxê i chorü duũxũgü ñoma paü ingóxũ rü iguxêxüürüxũ. Rü taguma Cori ya Tupanacax nadaugü. ⁵Natürü ngêma chixexũ ügũxũ rü wüxi i ngunexũ tá muũmaxã niduxrue. Erü Tupana rü tümaxütawa nangexma ya yíxema naga ñnüxe. ⁶Rü ngêma chixexũ ügũxũ rü tüxũ nüxũ nacugüe i tümaarü ñnü ya yíxema mea maxêxê, natürü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxũ ínapoxũ. ⁷Chierü yimá Tupana ya maxpüne ya Chióüwa ngêxmacü nua üxgu nax norü uanügümexêwa ínanguxũxêêxüçax i norü duũxũgü i Iraéanecüãxgü. Rü ngêxguma nüma ya Cori ya Tupana ínanguxũxêêgu rü guxũma i Acóbutaxagü i Iraétanüxũgü rü tá nataãxêgü.

Tupana nanaxwaxe nax mexũ
naxüxũ ya yatü

15 ¹Pa Corix ¿texé tá tixí ya yíxema cupata ya üünenewa ngêxmaxe? ¿Rü texé tá tixí ya yima curü maxpüne ya üünenegu áchiúxe? ²Rü yíxema ngearü chixexũáxe, rü mexũ úxe, rü íxaxcümaxe, ³rü yíxema tama texéchiga chixri ídexáxe, rü yíxema taxuxũma i chixexũ

tümamücümaxã üxe, rü yíxema taxuxüma i chixexü üxe namaxã i ngëma tümaarü ngaicamagu pexü, ⁴rü yíxema naxchí aixe i pecádugü rü tama nanaãxêraxüxe i ngëma duüxügü i chixexü ügüxü, rü yíxema nüxü ngechaügüxe i ngëma duüxügü i Tupanaxü ngechaügüxü, rü yíxema naxüamaxe i ngëma nagu taxunetaxü woo tama mea tüxü ínanguxuchigu, ⁵rü yíxema tümaarü diëru ngixü íxãxe ngearü üetüiácüma, rü yíxema diëru oxé ega texé naxütanüchaügu nax napoxcuxüçax i ngëma taxuxüma i chixexü üxü. Rü yíxema ngëmaácü maxüxe rü tagutáma taxacürü chixexügu tüxü nanguxêxê.

Ngëma mexü i Tupana tüxna äxü rü natakuma i to i ngëmaarü yexeraxü

16 ¹iChoxna nadau, Pa Tupanax! Erü cuma nixí i choxü ícupoxüxü. ²Choma rü marü cumaxã nüxü chixu rü ñachagürü: “Cuma nixí i chorü Cori quixixü, rü natakuma i to i curüxü aixcüma choxü rüngüxêxêxü”, ñacharügü. ³Rü ngëma duüxügü i namaxã taãxêgüxü i norü tupananetachicünaxägü rü ñanagürügü: “Torü tupanagü rü naporae”, ñanagürügü. ⁴Rü ngëmacax nayamuxêetanü i ngëma naxchicünaxägü rü nüxü nicuaxüxügü guxüma i norü taãxêmaxã. Natürü i choma rü tagutáma ichaxã nawa i ngëma nacüma i norü tupananetagüçax nagü nawa inabaxêégüxü rü bai i chauaxmaxã nüxü chixu i ngëma tupananetagüéga. ⁵Rü cumax Pa Cori nixí i chomaxã icucuáxü. Rü cuma nixí i

choxna cunaxãxü i guxüma i mexügü. Rü cumexwa nangexma i chorü maxü. ⁶Rü yexguma icuyanuxgu ga yema naane nüxü ga Iraétanüxügü, rü yema choxna cuxãxü nixí ga yema rümemaxü. Rü namexechi i ngëma naane i choxna cuxãxü. ⁷Rü nüxü chicuaxüxü ya Cori ya Tupana erü nüma rü chomaxã inacuax. Rü chütacü rü nüma rü chauãxêwa choxü naxucuxê. ⁸Rü guxüguma nagu charüxínüecha ya Cori. Rü nüma nax chauütawa nangexmaxü rü taxuxütáma i taxacürü chixexügu choxü nanguxêxê. ⁹Rü ngëmacax i ñuxma rü guxüguma chataãxê rü taxuçaxtáma taxacüçax chaxoégaãxê. ¹⁰Erü cuma rü taxütáma tauquewa choxü cutax. Rü taxütáma wüxi i äxmaxügu nüxü curüngüma ya yima aixcüma cumücü ixücü. ¹¹Rü cuma rü tá choxü cunawex i ngëma nama i maxüwa nadaxü. Rü cuxütawa nangexma i taxüchixü i taãxê, rü ngëma taãxê rü taguma inayagux.

Duüxü i mea maxüxüarü yumüxê

17 ¹Pa Corix ichoxü nüxü naxínü i chorü yumüxê, rü choxna naxã i ngëma ngüxêê i cuxna naxçax chacaxü! Erü cupexewa rü taxuxüma i chixexü chaxü rü tama wüxi i dorataxãxü chixí. ²Rü cuma rü guxüguma quixaixcüma, rü ngëmacax guxü i duüxügüpexewa nangox nax taxuxüma i chixexü chaxüxü. ³Rü cuma rü marü nüxü cucuax i ngëma chauãêwa nagu charüxínüxü, rü chütacü rü choxna cudau. Rü choxü cuxü rü taxuxüma i chixexü chowa icuyangau. Rü ngëmawa nüxü cucuax

nax aixcūmaxũ chixuxũ. ⁴Rũ mea nagu chamaxũ i ngẽma curũ mugũ rũ tama nũxũ chayadauxũ i ngẽma duũxũgũ i máetagũxũ rũ chixexũ ügũxũ. ⁵Rũ aixcūmama mea nagu chixũ i ngẽma cucūma rũ taguma ichayangex. ⁶Pa Tupanax, cumaxã nixĩ i chidexaxũ erũ nũxũ chacuax rũ cuma rũ choxũ nũxũ cuxĩnũ i chorũ yumũxẽ ega cumaxã chidexaxgux. iRũ choxna naxã i ñaa cuxna naxçax chacaxũ! ⁷Rũ chanaxwaxẽ i choxũ cunawex nax aixcūma choxũ cungechaũxũ. Erũ cuma rũ tũxũ curũngũxẽẽ ya yĩxema cuxũtawa tũmaarũ ngũxẽẽçax ícagũxe naxçaxwa i tũmaarũ uanũgũ. ⁸iRũ choxna nadau ñoma cugũpũxũxetũna cudauxũrũxũ! iRũ cugũpexátũtũuwa choxũ nangexmaxẽẽ! ⁹Rũ ngẽma chorũ uanũgũ rũ choxũ ínachomaeguãchi, rũ ngẽma chixexũ i duũxũgũ rũ çauxçax ínayaxũãchi. ¹⁰Rũ nũgũ yacuaxũũgũãcũma nidexagũ, rũ tama ngechaũxũ nacuaxgũ. ¹¹Rũ choxũ nangugũgũ nax ngextã chaxũxũ nax choxũ yanguxẽẽgũxũçax. ¹²Rũ nũmagũ rũ ñoma aigũrũxũ nixĩgũ nax choxũ iyacũxẽũgũxũ nax choxũ yamaxgũxũçax. ¹³Pa Corix iẽcũ chauétũwa nayuxu rũ nadai i ngẽma chorũ uanũgũ! iRũ curũ taramaxã yabuxmũxẽẽ rũ choxũ ínapoxũ nũxna i ngẽma duũxũgũ i chixexũ! ¹⁴Pa Corix icurũ poramaxã choxũ ínanguxuchixẽẽ naxmexwa i ngẽma duũxũgũ i chixexũ ügũxũ! iRũ ínawoxũ nawa i ñoma i naane i nawa nũgũ yacuaxũũgũxũ namaxã i norũ ngẽmaxũgũ! Rũ taxuwama choxũ name ega woo nũmagũ rũ namuarũ ngẽmaxũãxgũgu rũ

naxacũgũ rũ meama nachibũegu rũ nataagũçax rũ muxũ i norũ ngẽmaxũgũ nũxũ íyaxũxgu. ¹⁵Naturũ i chomax rũ ngẽma namaxã chataãxẽxũ nixĩ nax cuxũxũchi tá chadauxũ rũ cuxũtawaxũchi tá changexmaxũ i ngẽxguma tá yuwa ícharũdaxgux.

**Norũ uanũxũ nax
naporamaexũchigaarũ wiyae**

18 ¹Rũ cuma nixĩ, Pa Corix, i chorũ poraxẽẽruxũ quixĩxũ. Choma rũ cuxũ changechaũ. ²Rũ cuma nixĩ i chorũ poxũruxũ quixĩxũ rũ chorũ çuxchicaxũ quixĩxũ, rũ chorũ nguxuchixẽẽruxũ quixĩxũ, rũ chorũ Tupana quixĩxũ. Rũ cuma nixĩ i nuta i taxũchixũ i chorũ poxũruxũ quixĩxũ, rũ chorũ tũpexeruxũ quixĩxũ, rũ chorũ maxẽẽruxũ quixĩxũ, rũ ngẽma chorũ çuxchicaxũ i maçpũnetapexewa quixĩxũ, rũ ngẽma chorũ çuxchicaxũ i maçpũnechitaeruwa nagu changaxixũ quixĩxũ. ³Rũ cuma nixĩ, Pa Cori Pa Tupanax, i namexũ nax cuxũ ticuaxũũgũxũ. Rũ ngẽxguma ãũcūmaxũwa changexmagu, rũ aita cuxçax chaxũxgu, rũ cuma rũ chorũ uanũgũmexẽwa choxũ ícupoxũ. ⁴Rũ yema yu rũ choxna nangaicama rũ choxũ nimãxchaũ. Rũ porãcũ chamuũ napexewa ga guxũma ga yema ãũcūmaxũ ga chauxũtawa namuxũ. ⁵Rũ yema yu rũ choxũ ínananumaeguãchi ga norũ yaxurũgũ, rũ yemaacũ choxũ niyaxu nax choxũ yamãxũçax. ⁶Rũ yema ãũcūmaxũwa nax chayexmaxũ, rũ Coricax aita chaxũ nax nũma ga Tupana choxũ rũngũxẽẽxũçax. Rũ nũma rũ choxũ naxĩnũ ga yéa ínayexmaxũwa. Rũ

yema aita nax chaxüxü rü
 naxmachixêwa changuga. ⁷Rü yexguma
 rü poraäcü naxixäächiane. Rü guma
 ma_xpúnegü rü naxixäächitanü. Rü Cori
 ya Tupanaarü numaxä nixiätanücüxü.
⁸Rü naxmaraüwa rü caxixü inaxüxü. Rü
 na_xwxa inaxüxü ga üxüema ga ñoma ga
 naane ixaxêëxü, rü áxwe ga inaicü. ⁹Rü
 ningena ga daxüguxü ga naane rü nüma
 ga Tupana rü ñoma ga naanegu inarüxí.
 Rü nacutütüüwa rü nataxüchi ga
 caixanexü rü naxêane. ¹⁰Rü wüxi ga
 dau_xücüâx ga ä_xpexätüxüé_tügu
 naxaunagü rü yema namaxä nigoe. Rü
 buanecüemagu namaxä nayangaxi. ¹¹Rü
 yema waanexü nixí ga yadü_xchipetaxü.
 Rü caixanexü ga pucümaxä waxügu
 namaxä nayangaxi. Rü yemagu nügu
 nicü_x rü yemaarü aixepewa nayexma.
¹²Rü naxütawa rü naxaemacüane rü
 yema caixanexüwa narüyi ga gáuxü rü
 áxwe ga inaicü. ¹³Rü nüma ga Cori ya
 Tupana ya gu_xaétüwa ngëxmacü rü
 daxüguxü ga naanewa inanaxü ga naga
 ga ñoma idü_xruanexürüxü ixíxü. Rü
 yéma narüyi ga gáuxü ga äpü_xüxü rü
 áxwe ga naicü. ¹⁴Rü yéma inanaxügu
 ga naxne, rü äëmacügu inaxüxêë. Rü
 yemach_xwxa ga yema chorü uanügü rü
 nügu nawoone rü nibuxmü. ¹⁵Rü yema
 mártama rü nipa, rü yexma nangox ga
 natama nagagu ga yema naga ga
 äü_cümaxü rü guma buanecü ga yema
 namuäcü. ¹⁶Rü nüma ga Tupana rü
 daxüguxü ga naanewa cha_xcax
 narüxue rü choxü inayaxuchi nawa ga
 yema taxü ga äü_cümaxü. ¹⁷Rü chorü
 uanügü ga poraexü ga cha_xchi
 aiexümexêwa choxü inanguxuchixêë.
¹⁸Rü yexguma chaturayane rü cha_xcax

inayaxüächi. Natürü nüma ga Cori ya
 Tupana rü choxü narüngüxêë. ¹⁹Rü
 choxü inanguxuchixêë rü choxü
 nanapu erü choxü nangechaü. ²⁰Rü
 nüma ga Cori ya Tupana rü choxü
 nanaxütanü naxcax ga yema mexü ga
 chaucüma. ²¹Yerü choma rü nagu chixü
 i ngëma Tupana nagu rü_xinüxü rü
 taguma nüxü chaxo. ²²Rü gu_xüma i
 norü ucü_xëgü rü nachauä_xëgu, rü
 taguma nüxü chaxo i norü mugü. ²³Rü
 nap_xewa rü taguma ta_xacürü chixexü
 chaxü rü nüxna chayá_xügu i chixexü.
²⁴Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxü
 nanaxütanü naxcax ga yema mexü ga
 nap_xewa chaxüxü. ²⁵Rü cumax, Pa
 Cori Pa Tupanax, rü tümamaxä
 quixaixcüma ya yíxema aixcüma cuga
 inüxe. Rü cuxü tangechaütümüxü ya
 yíxema tümamücü tüxü
 ngechaütümüxe. ²⁶Rü cuma rü aixcüma
 tüxü curüngüxêë ya yíxema cuga inüxe,
 natürü ngëma tama cuga inüxü rü cuma
 nüxü cucu_x nax ñuxäcü tá
 cunapoxcuxü. ²⁷Rü cumax, Pa Tupanax,
 rü tüxü ícunguxuchixêë ya yíxema
 tama tügü icu_xüügüxe, natürü
 cuyaxäcuchi i ngëma nügu
 icu_xüügüxü. ²⁸Rü cumax, Pa Cori Pa
 Tupanax, rü cha_xcax cunangóonexêë.
 Rü ngëxguma éanexüwa changexmagu
 rü choxü quibaixmaxü. ²⁹Rü curü
 ngü_xëëmaxä rü tá naxcax íchayagoöchi
 i ngëma chorü uanü. Rü norü íanegiariü
 poxeguxüé_tüwa tá chaxípetü. ³⁰Rü
 ngëma Tupanaarü inü rü aixcüma
 gu_xüwama name. Rü ngëma norü uneta
 rü name nixí nax aixcüma yaxöxü. Rü
 nüma ya Tupana rü tüxna nadau ya
 yíxema nüxü yaxö_güxe. ³¹¿Rü texé tixí

ya Coriétüwa Tupana ixixe? ¿Rü taxacürü to i tupana nangexma i tüxna dauxü? ³²Rü Tupana nixi ya yimá choxü poraxēēcü. Rü yimá nixi ya iyanawexächixēēcü i chaucüma nax taxuwama nachixexüçax i chorü maxü. ³³Rü nüma ya Tupana nixi i choxü naporaeparaxēēxü ñoma cowürüxü rü maxpüñeanewa chomaxã inacuax nax taxuguma chayarüngxüçax. ³⁴Rü nüma nixi i choxü nanguxēēxü nax daixü chacuáxüçax rü pora choxna naxã nax bróüchenaxçax ya würa ichamaxüxüçax. ³⁵Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü choxü ícupoxü rü chorü uanümexēwa choxü cunapu. Rü curü tügünechacüümaxã choxü quingí. Rü ngēma curü ngechaügagu rü cuaxwa changu. ³⁶Rü choxü cunatauxchaxēxē ga chomaxü nax yemaacü tama ichinguxüçax. ³⁷Rü nawe changē ga yema chorü uanügü rü ñuxmata nüxü ichayangau. Rü tama chatáegu ñuxmata guxüma chadai. ³⁸Rü nagu chachexgü rü yemaacü marü taguma ínarüdagü rü chayapuxyenaxägü. ³⁹Rü cumax, Pa Tupanax, rü choxü cuporaxēxē ga daiwa rü yemaçax ga yema chomaxã nuexü rü choxmexgu cunayixēxē. ⁴⁰Rü yemaçax choxna nibuxmü ga yema chorü uanügü. Rü yemaacü chanadai ga yema chauxchi aiexü. ⁴¹Rü aita naxüe nax ngüxēēcax ínacagüxü natürü taxüema nüxü tarüngxüēē. Rü cuxna nacagüe, “Pa Cori Pa Tupanax”, natürü ga cuma rü tama nüxü cungäxüga. ⁴²Rü chanapuxächixēxē rü ñuxmata ñoma ätexeanexü i buanecü cuexürüxü yixigü. Rü nagu chapugü ñoma namaarü ächaraxügu ipugüxürüxü. ⁴³Rü cuma rü

choxü ícunguxuchixēxē naxmexwa ga yema duüxügü ga tama chauga ñnüechaüxü. Rü yema togü ga nachixüanegüarü äëxgacüxü choxü quixixēxē. Rü yemaacü ga yema duüxügü ga noxri tama nüxü chacuáxü rü ñuxma rü chorü puracütanüxügü nixigü. ⁴⁴Rü ngëxguma choxü naxínüegu rü chauga naxínüe rü ngēma togü i nachixüanecüãx i duüxügü rü chomaxã nataãxëgünetä. ⁴⁵Rü ngēma togü i nachixüanecüãxgü rü choxü namuüe, rü ngēma íyacuxgüxüwa rü ðuxruxeäcü ínachoxü. ⁴⁶iNamaxü ya Cori ya Tupana! iRü namecümäxüchi ya yimá chorü poxüruxü! iRü nüxü icuaxüxügü ya yimá chorü maxēeruxü ya Tupanax! ⁴⁷Rü nüma ya Tupana nixi i chauétüwa nayuxuxü rü choxmexgu nayixēēäxü i ngēma togü i nachixüanegü. ⁴⁸Rü nüma rü naxmexwa choxü ínanguxuchixēxē i chorü uanügü rü ngēma chomaxã nuexü. Rü cumax, Pa Corix, rü choxü ícupoxü nüxna i ngēma choxü imaxgüchaüxü. ⁴⁹Rü ngēmacax i natanüwa i ngēma nachixüanegü rü cuxü chicuaxüxü rü cuégagu chawiyae. ⁵⁰Rü cuma rü chorü uanügüxü choxü curüporamaexēxē erü cumatama choxü cuxuneta nax äëxgacü chixixü. Rü cuma rü guxüguma choxü cungechaü rü nüxü cungechaü i chautaaügü.

**Ngēma naxüxüwa nangox i
Tupanaarü üüne**

19 ¹Rü ngēma daxüwa nüxü idauxü nanangoxēxē i Tupanaarü üüne rü norü pora. Rü guxüma i ngēma daxüwa ngëxmaxü

tüxü nüxü nacuaxêxê nax ñuxácü namexechixü i ngêma nûma naxüxü. ²Rü wüxichigü i ngunexü rü wüxichigü i chütaxü rü taxçax nanangoxêxê nax ñuxácü namexechixü ya Tupana. ³Rü woo taxuxüma i dexagüxü taxinü rü taxuxü i naga taxmachixêwa nanaxu, ⁴natürü ngêma Tupananarü üünechiga rü guxü i naanewa nangu ñuxmata naane íyacuáxüwa rü ñuxmata üaxcü íngexmaxüwa. ⁵Rü nûma ya üaxcü rü taãxêácü inarügo nax ngêma namaxügu yaxüxü ñoma wüxi i duüxü íñaxächichaüxürüxü rü ñoma wüxi i yatü i ngexwacax ngüwa ixüxüürüxü. ⁶Rü nûma ya üaxcü rü wüxi i ñoma i naanecüwawa ne naxü rü norü tocüwawa narüxücu, rü taxucürüwa texé norü naiemaxüchaxwa tiña. ⁷Rü Cori ya Tupanaarü ore rü aixcüma name erü nanaxüchicüxü i tacüma rü ngexwacaxüxü i maxü tüxna naxã. Rü Cori ya Tupanaarü mugü rü aixcümaxü nixu rü cuaxwa nanangoxêxê ya yimá yatü ya ímemarecü nax nayauxãxü i ucüxêgü. ⁸Rü Cori ya Tupanaarü ucüxêgü rü aixcüma mea iniwex rü ngêmacax taãxê tüxna naxã. Rü Cori ya Tupanaarü mu rü taxuwama nachixe rü ngêmacax taãxêxü tüxü nacuaxêxê. ⁹Rü Tupanaarü ore rü taxuwama nachixe rü tagutáma nagux. Rü norü mugü rü aixcüma name rü mexüwa tüxü nagagü. ¹⁰Rü ngêma mugü rü mexechixü i úiruarü yexera nixí. Rü berure ya naxchiãxüwa yaxunearü yexera tüxü name. ¹¹Rü choxü ínapoxü naxüpa nax chixexügu changuxü rü mexü i namawa choxü naga i ngêxguma naga chaxínügu. ¹²¿Rü texé ya nüxü cuáxe i

tümaarü chixexü tümawatama ngêxmaxü? Pa Cori Pa Tupanax ichoxü nüxü írüngüma i ngêma chixexü i chowa ngêxmaxü! ¹³iRü choxü ínapoxü nax tama ngêma chixexü i nagu charüxínüxügu changuxüçax! iRü choxü rüngüxêxê nax ngêma chixexüna chixügachixüçax! Rü ngêxgumarica tá nixí i taxütáma chixexü chaxüxü rü nawa íchanguxuchixü i ngêma chixexü i taxüchixü. ¹⁴iRü choxü nayaxu i ngêma chorü dexagü i cumaxá nüxü chixuxü rü chorü ínügü, Pa Cori Pa Tupana ya chorü poxürüxü rü chorü nguxuchixêerüxü íxícüx!

**Yumüxê i nawa Tupanaarü ngüxêçax
íçaxaxü nax ngêma uanüxü
naporamaegüxüçax**

20 ¹iRü nûma ya Cori ya Tupana cuxü ínü, Pa Æëxgacüx, ega guxchaxüwa cungexmayane cuyumüxêgu! iRü yimá Acóbuarü Tupana cuxü ípoxü nüxna i curü uanü! ²iRü Yerucharéüwa ngexmane ya napatawa cuxçax ne nanamu i ngüxêê nax curü uanügüpexewa cuporaxüçax! ³iRü nüxna nacuaxächi i curü ãmaregü, rü cuxü nanayaxu i ngêma naxünagü i naxçax quiguxü! ⁴iRü nûma rü cuxna nanaxã i ngêma cuma cunaxwaxexü, rü aixcüma yanguxêxê i guxüma i taxacü nagu curüxínüxü! ⁵Rü ngêmaácü tá tanaxüchiga, Pa Æëxgacüx, i ngêxguma curü uanügüxü curüporamaegu. Rü Tupanaégagu tá tanawexgü ya tóru woneragü. iRü Tupana yanguxêxê i guxüma i ngêma nüxna naxçax cucaxaxü! ⁶Rü choma ya ãëxgacü ya Tupana choxü naxunetaxü rü chayaxó

nax nūma rü tá chorü uanügüxü choxü naporamaexēxü. Rü nüxü chacuax nax nūma choxü naxínüxü i dauxügüxü i naanewa rü tá choxü nangaxüxü rü norü poramaxá tá choxü naporamaexēxü nüxü i chorü uanügu. ⁷Rü nümaxü i nachixüanegüarü ãëxgacügü rü nüxü nangexma ya nawexügü ya daiwa namaxá naxixüne. Rü togü rü nüxü nangexma i norü cowarugü i dairuxü ixügüxü. Natürü i yixema rü tüxü nangexma ya tórü ngüxēeruxü napexewa i tórü uanügü, rü nūma rü Cori ya Tupana nixí. ⁸Rü ngēma nachixüanegü rü tá inayayitanü rü tá inayarüxo. Natürü i yixema rü tá tanaxaixrügumagüraxüecha rü yexeraäcü tá taporae. ⁹Pa Cori Pa Tupanax inaporamaexēxē ya yimá torü ãëxgacü rü toxü nüxü naxínü i torü yumüxē!

Nataāxē ya ãëxgacü erü narüporamae

21 ¹Pa Cori Pa Tupanax, rü yimá ãëxgacü rü nataāxē erü pora nüxna cuxá. Rü poraäcü nataāxēxüchi erü norü uanügüxü cunaporamaexēxē. ²Rü cuma rü marü nüxna cunaxá i ngēma norü ngüchaü ixüxü, rü tama nüxna cunachuxu i ngēma naxçax cuxna naxçaxü. ³Rü taāxēäcü cunayaxu rü poraäcü nüxü curüngüxē. Rü úrunaxçax i ãëxgacüarü ngaxcueruxü i naeruwa quixücuchi. ⁴Rü cuxna naca nax cunamáarü maxüãxēxüçax rü cuma rü nüxna cunaxá nax guxüguma nüxü nangexmaxüçax i maxü. ⁵Rü ngēma curü ngüxēegagu rü nataxüchi i norü pora ya yimá ãëxgacü. Rü cuma rü norü duüxügüpeçewa nüxü quicuaxüxü.

⁶Rü guxüguma nüxü curüngüxē, rü ngēma nax naxütawa cunexmaxügagu rü guxüguma nataāxēxüchi. ⁷Rü cumax, Pa ãëxgacüx, rü aixcüma Cori ya Tupanaaxü cuyaxō, rü ngēmacax i curü uanügü rü taxütáma cuxü narüporamae, erü cuyaxō nax cuxü nangechaüxü ya yimá guxáétüwa ngēxmacü. ⁸Rü ñuxmax, Pa ãëxgacüx, rü guxüma i curü uanügümaxá tá icucuax. Rü ngēmaäcü cuxmexwa tá nangexmagü i ngēma cuxchi aixü. ⁹Rü ngēxguma cunapoxcuxgux, rü ñoma üxiemawa taxacü iguxürüxü tá cuyaxixēxē. Rü nūma ya Cori ya Tupana rü tá norü numaxá üxüwa nayawocu i ngēma curü uanügü nax ngēxma yanaxoxüçax. ¹⁰Rü ngēmaäcü i curü uanügü rü naxacügü rü nataagü rü tá icuyanaxoxēxē i ñoma i naanewa. ¹¹Rü ngēma curü uanügü rü woo chixexü cumaxá naxügüchaügu, natürü taxütáma mea nüxü ínanguxuchi i ngēma nagu naxínüexü. ¹²Erü cuma rü tá cuyabuxmüxēxē erü yima curü würa rü naguama cunatoenü. ¹³iRü ecü curü poramaxá toétüwa ínayuxu, Pa Cori Pa Tupanax! Rü toma rü tá tanaxüchiga nax wiyaegümaxá cuxü ticuaxüügüxü, erü cuma rü nüxü curüporamae i torü uanügü.

**Ngúxü yangexügagu aita naxü natürü
Tupanaxü nicuaxüxü**

22 ¹Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü Tupanax ¿tüxcüü choxna quixügachi? ¿Rü tüxcüü tama choxü curüngüxēechaü rü tama nüxü cuxínüchaü i chorü axu? ²Pa Chorü Tupanax, ngunecü rü chütacü cuxna chaca rü tama choxü cungaxü rü marü

düxwa chipa. ³Natürü i cumax rü
 cuxüüne rü torü ãëxgacü quixĩ rü
 ngëmacax i toma i Iraéanecüãxgü rü
 cuxũ ticuaxũxügü. ⁴Rü tonatügü rü
 cugu tayaxögü, rü cuma rü tüxũ
 ícunguxũxëxë naxmëxwa i tümaarü
 uanügü. ⁵Rü ngüxëëcax cuxna tacagü rü
 cuma rü tüxũ ícunguxũxëxë. Cuxũ
 tayaxögü rü taguma tüxũ cuwomüxëxë.
⁶Natürü i chomax rü tama wüxi i duũxũ
 chixĩ, rü ñoma wüxi i õxmirüümare
 ngëma chataxmare. Rü duũxũgüarü
 cugüruxũ chixĩ. ⁷Rü ngëma choxũ
 daugüxũ rü choxũ nacugüe rü choxna
 nabiãxgü rü nanexãerügü. ⁸Rü
 ñanagürügü: “Ñaa nixĩ i ngëma yatü ga
 Cori ya Tupanaaxũ yaxõxũ. iRü ëcü rü
 ínanguxuchixëxëãx rü namaxëxëãx ega
 aixcüma nüxũ nangechaũgü!”
 ñanagürügü. ⁹Natürü cumax, Pa Corix,
 nixĩ i chauéanüwa choxũ cubuxëëxũ rü
 chabuxgumama choxũ curüngüxëëxũ.
¹⁰Rü yexguma tauta chabuxgu rü
 choxna cudau. Rü yexguma noxri
 chabuxgutama rü chorü Tupana quixĩ.
¹¹iRü taxú i choxna quixügachixũ! Erü
 ngëmama choxna nangu i ãücümaxũ rü
 taxúema choxũ ítapoxũ. ¹²Rü ñoma
 tuirügü i Bacháücüãx i düraexürüxũ
 choxũ ínachomaeguãchi i chorü uanügü.
¹³Rü ñoma ai i norü düramaxã aita
 üexürüxũ nichogü rü choxna nayuxgü.
¹⁴Rü ngëma chorü pora rü ñoma dexá i
 baxürüxũ nixĩ rü guxünema ya
 chauxchinãxã rü ta inagü. Rü yima
 chorü maxüne rü ñoma taxacü
 idexexürüxũ nixĩ. ¹⁵Rü ngëma chorü
 pora rü choxna ínaxuxũ rü ñoma
 mairaxũ i üaxcüemamaxã ipaxürüxũ
 nixĩ. Rü yimá chorü conü rü

chauxmanaxãwa nayaxũx erü yuwa
 choxũ cutagachi. ¹⁶Rü chorü uanügü rü
 ñoma airugürüxũ choxũ
 ínachomaeguãchi i guxũwama rü
 chauxmëxwa rü chaucutüwa choxũ
 ínipotagü. ¹⁷Rü ngëma ngúxũ nax
 chingexügagu rü nangox ya wüxichigü
 ya chauxchinãxãremügü. Rü ngëma
 chorü uanügü rü tama choxna
 ningexetügü, rü choxũ narüdaunüecha.
¹⁸Rü nügü nayanú ga chauxchiru rü
 nügümaxã naxcax naxñüncaxwaxegü
 nax nüxũ nacuaxgüxũcax nax texégu
 nanguxũ. ¹⁹Natürü cumax, Pa Corix,
 nax chorü poraxëëxürüxũ quixixũ irü taxú
 i choxna quixügachixũ! iRü paxa nua
 naxü rü choxũ rüngüxëxë! ²⁰iRü choxũ
 ínapoxũ nax tama taramaxã choxũ
 yamãxgüxũcax i ñaa chorü uanügü i
 ñoma airugürüxũ taxuwama mexũ!
²¹iRü choxũ ínapoxũ nüxna i ñaa
 yatügü i ñoma aigürüxũ rü ñoma
 tuirügü i düraexürüxũ ixígüxũ! ²²Rü
 chaueneegümaxã tá cuchigaxũ chixu, rü
 curü duũxũgütanüwa tá cuxũ
 chicuaxüxũ. ²³Rü choma rü ñacharügü:
 “Guxãma ya texé ya Tupanaxũ
 ngechaũgüxe irü nüxũ picuaxüxügü! Rü
 guxãma i pema i Iraétanüxügü i
 Acóbutaagü ixígüxe irü penataxëxë!”
 ñachagürü. ²⁴Erü nüma ya Cori ya
 Tupana rü taguma tüxũ inarüngüma ya
 yixema ngúxũ ingegüxe rü taguma
 tümachaxwa inicux. Rü nüma ya
 Tupana rü tüxũ naxñü nax ngëxguma
 nüxna icaxgu, rü tüxũ narüngüxëxë. ²⁵Rü
 ngëmacax, Pa Cori Pa Tupanax, rü tá
 cuxũ chicuaxüxũ napëxewa i ngëma
 curü duũxügü. Rü tá nüxũ chixu nax
 quixaixcümaxũ. Rü napëxewa i ngëma

duũxũgũ i cuxũ taxẽegũxũ rũ tá
 chayanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã
 ichaxunetaxũ. ²⁶Rũ pema i togũ chixri
 pemaxã cuaxgũxe irũ meama pechibũe
 rũ ñuxmata mea pexũ yangu! Rũ pema i
 Tupanacax daugũxe irũ nüxũ
 picuaxũxũgũ! iRũ namá i perũ maxũ!
²⁷Rũ Pa Guxãma ya Duẽxẽgũ i Ñoma i
 Naanewa Maxẽxe irũ nüxna
 pecuaxãchie ya Cori ya Tupana rũ
 naxcax pexĩ! iRũ napexegu
 pecaxápũxũgũ rũ nüxũ picuaxũxũgũ!
²⁸Erũ nüma ya Cori ya Tupana rũ
 ãẽxgacũ nixĩ rũ guxũ i
 nachixũanegũmaxã inacuax. ²⁹Rũ
 guxũma i ngẽma diẽruãxgũxũ rũ name
 nixĩ nax Cori ya Tupanapexegu
 nacaxápũxũgũxũ nax nüxũ
 yacuaxũũgũxũcax. Erũ guxũma i ngẽma
 ñoma i naanewa maxẽxũ rũ wena tá
 waixũmũxũ nixĩgũ, erũ nügũwatama rũ
 nataxuma i maxũ. ³⁰Rũ ngẽma tawena
 ngóexũ i duũxũgũ rũ tá Cori ya
 Tupanaxũ nicuaxũxũgũ rũ nüxũ
 nixuchigagũ. ³¹Rũ woo ngẽma duũxũgũ
 i ngẽmawena buexũ rũ tá nüxũ
 naxĩnũechiga ga yema taxũ ga mexũgũ
 ga Cori ya Tupana norũ poramaxã üxũ.

**Cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rũ
 chauxũtawata cunxemaecha**

23 ¹Rũ nüma ya Cori ya Tupana
 rũ chorũ dauruxũ nixĩ rũ
 taxuxũma choxũ nataxu. ²Rũ mexũ i
 nachicagu choxũ narũngũxẽxẽ rũ
 mechiũxũ i natũwa choxũ naga. ³Rũ
 ngẽxguma chaturagu rũ choxũ
 naporaxẽẽama rũ mexũ i namawa
 choxũ naga nax ngẽmaãcü
 natachigaxũcax i naéga. ⁴Rũ woo

taxacürũ ãũcũmaxũ i taxũwa
 chaxũpetũxgux, rũ taxucaxma chamuũ
 erũ cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rũ
 chauxũtawata cunxema. Rũ yima curũ
 naixmenaxãmaxã mexũ i namawaama
 choxũ cuxũxẽxẽ, rũ curũ caxũruũmaxã
 choxũ ícupoxũ. ⁵Rũ mexũ i õna
 chauxcax cumexẽxẽ, napexewa i chorũ
 uanũgũ, rũ pumáramaxã choxũ cubaeru.
 Rũ nangupetũxũchi i ngẽma curũ
 ngũxẽxẽ i choxna cuxãxũ. ⁶Rũ guxũ i
 ngunexũgu rũ chomaxã cumecũma, rũ
 cuxũ changechaũtũmũxũ. Rũ ngẽmacax,
 Pa Corix, rũ cupatawa tá
 changexmaecha rũ guxũgutãma
 cuxũtawata chamaxecha.

Tupana nixĩ ya ãẽxgacũ ya üünecũ

24 ¹Rũ Cori ya Tupanaarũ nixĩ i
 guxũma i ñaa naane, rũ
 guxũma i nawa ngẽxmagũxũ rũ nawa
 maxẽxũ. ²Yerũ nüma nixĩ ga naxũãxũ
 ga ñoma ga naane. Rũ nüma nixĩ ga
 naxũchicaãxũ ga márgũ rũ taxtũgũ nax
 yemaacũ nangóxũcax ga paanexũ. ³¿Rũ
 texé tame nax nawa tanguxũ ya yima
 maxpũne ya üünene i Tupana
 íngexmaxũwa? ¿Rũ texé tame nax
 napata ya üünenewa tamaxũxũ? ⁴Rũ
 tũma tixĩ ya yixema taguma chixexũ
 üxe rũ taguma tũmãẽwa chixexũgu
 rũxĩnũxe, rũ taguma
 tupananetachicũnaxãgũxũ
 icuaxũũxũgũxe rũ taguma idoraxe. ⁵Rũ
 Cori ya tũmaarũ Tupana ya tũmaarũ
 maxẽeruxũ rũ tá mexũ tũmamaxã
 naxuegu rũ tá tũxũ narũngũxẽxẽ. ⁶Rũ
 ngẽmaãcü tanaxwaxe nax tamaxẽxũ ya
 yixema Acóbuarũ Tupanacax daugũxe
 nax tũmaxũtawata nangexmaechaxũcax.

7iRü piwāxnagü, Pa Nūxcūmaxūxū i Yerucharéüaru Īāxgūx, pengeenügü nax yaxūcuxūcax ya yimá guxāaru āēxgacü ya üünecü ya poracü! ⁸¿Rü texé nixī ya yimá āēxgacü ya üünecü? Rü nüma nixī ya Cori ya Tupana ya poracü rü tama muücü. Rü aixcüma nüma ya Cori ya Tupana nixī ya taxuxūma muücü ega ngēxguma texémaxā nügü nadaixgux. ⁹iRü piwāxnagü, Pa Nūxcūmaxūxū i Yerucharéüaru Īāxgūx, rü pengeenügü nax yaxūcuxūcax ya yimá āēxgacü ya üünecü ya poracü! ¹⁰¿Rü texé nixī ya yimá āēxgacü ya üünecü ya poracü? Rü nüma nixī ya Cori ya Tupana ya guxāétüwa ücü. Rü nümatama nixī ya āēxgacü ya aixcüma üünecü ya poracü.

**Yumüxē i nawa Tupanaaru
ngūxēēcax icaxaxū**

25 ¹Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxna nixī i chacaxaxū. ²Pa Chorü Tupanax, cuxū chayaxō. iRü taxú i cunaxūchicaxū i chorü uanügü nax āne choxū yangexēēgūxūcax rü choxū nacugüexūcax! ³Rü tama chanaxwaxe nax texé āne tūxū ingexēēxū ya yíxema cuxū yaxōgūxe. Natürü i ngēma tama cuga ĩnüexū rü cumaxā nuexū, rü name nixī i āne nüxū quingegūxē. ⁴Pa Corix ichoxū nawex i cumaxū rü ngēmagu choxū ixūxē! ⁵iRü chomaxā inacuaax rü choxū nanguxēxē i ngēma curü ore i aixcüma ixūxū! Erü cuma nixī i chorü Tupana rü chorü maxēeruxū quixīxū. Rü guxūma i oragu rü cugu chayaxō. ⁶Pa Cori Pa Tupanax inūxna nacuaaxāchi nax ñuxācü guxūgumachirex toxū cungechaūxū rü cuxū tangechaütümüxūgūxū! ⁷iNatürü taxú i

nūxna cucuaaxāchixū i chorü chixexūgü rü yema chixexū ga chaxixū ga yexguma changextūxügu! Pa Cori Pa Tupanax ichoxna nacuaaxāchi erü ngēma curü ngechaū rü curü mecüma rü nata! ⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü namecüma rü aixcümacü nixī. Rü nüma rü tūxū narüwexāchixēxē ya yíxema chixri maxēxe. ⁹Rü namaxūgu tūxū naxīxēxē ya yíxema tama tūgü icuaaxūügūxe, rü mexūwa tūxū nagagü. ¹⁰Rü ngēxguma naga ixīnüegu i norü mugü rü mea yanguxēēgu i ngēma uneta i namaxā ixūxū, rü nüma rü tūxū nangechaūācüma tūxū naxucuxē namaxā i norü ore i aixcüma ixīxū. ¹¹Pa Cori Pa Tupanax, nata i chorü chixexū i cupexewa chaxūxū iRü choxū nüxū irüngüma i ngēma nax taxúema chixri cuchiga idexaxūcax! ¹²Rü yíxema Cori ya Tupanax ngechaūxe, rü nüma rü tá tūxū nanawex i nama i mexū nax nagu tixūxū. ¹³Rü tá tūxū narüngūxē rü tūmaxacügümexēgu nanaxú i ñaa nachixūane nax namaxā inacuaaxgūxūcax. ¹⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana rü yíxema nüxū ngechaūgūxemücü nixī, rü meama tūmacax nanangoxēxē i ngēma norü uneta. ¹⁵Rü guxūguma Cori ya Tupanaaru ngūxēēcax chadau erü nüma nixī i choxū ĩnapoxūxū nawa i guxūma i āücūmaxū. ¹⁶Pa Corix ichoxū rüngūxēxē rü cuxū changechaütümüxū! Erü chatura rü taxū i guxchaxūwa changexma. ¹⁷Choma rü yexera chanaxīxāchiāēchigü. iRü nawa choxū ĩnanguxuchixēxē i ñaa ngúxū i chingexū! ¹⁸iChoxū nüxū nadau i chorü guxchaxūgü rü ñaa ngúxū ichingexū rü

choxú íyanaxoxê! iRü choxú nüxü yarüngüma i chorü chixexüğü! ¹⁹iRü dücax i ñuxre i chorü uanüğü i choxü imaxgüchaüxü! ²⁰iRü choxna nadau rü choxü ínapoxü nax tama choxü yamaxgüxcaxi iRü taxü i cunaxüchicaxü i chorü uanüğü nax âne choxü yangexêêgüxcax! Erü cuma nixí i chorü poxüruxü quixixü, rü cuxütagu nixí i nüxü ichayangüxü i ngüixê. ²¹Rü ngêma chaugü namaxâ íchapoxüxü nixí nax aixcümáxü chixuxü rü taxuxüma i chixexü chaxüxü. Rü ngêmaâcü chamaxü erü cugu chayaxô. ²²Pa Tupanax ínapoxü i guxüma i chautanüxüğü i Iraéanecüâxgü nawa i torü guxchaxüğü!

**Yimá norü maxümaxâ
mea icüaciärü yumüxê**

26 ¹Pa Cori Pa Tupanax ichoxü rüngüxêxê! Erü chorü maxüwa rü nataxuma i chixexü. Rü aixcüma cugu chayaxô, Pa Cori Pa Tupanax. ²iRü êcü choxü nangugü! iRü choxü naxü! iRü nüxü naxü i chorü ñnü rü chorü ngüchaü i chaxica nüxü chacuáxü! ³Choma rü nagu charüxînú nax choxü cungechaüxü, rü guxüguma meama cuga chaxînú. ⁴Rü taguma namaxâ chaxâmücü i ngêma idorataaxgüxü rü bai i ñuxgu wüxiwa namaxâ changexma i ngêma duüxügüpezewa mexü ügüinetaxü. ⁵Rü choxü nawaxtümüxü i norü ngutaquexe i ngêma chixexü ügüxü i duüxüğü. Rü taguma namaxâ chaxâmücü i ngêma duüxüğü i chixecümaxü. ⁶⁻⁷Rü cupexewa chaugü chayauxmex nax ngêmaâcü cuxü chawéxüxcax nax chowa rü nataxuxüma

i taxacürü chixexü. Rü ngêmaâcü, Pa Cori Pa Tupanax, curü âmarearü guchicaxüwa changu nax cuxcax chawiyaxüxcax rü cuxü chicuaxüxüxcax naxcax i ngêma mexüğü i cuxüxü. ⁸Pa Corix, choma rü nüxü changechaü ya yima cupata ya nawa curü üünemaxâ cunxexmane. ⁹Rü tama chanaxwaxe i choxü quimax wüxigu namaxâ i ngêma pecáduâxgüxü. Rü tama chanaxwaxe i ngêma máetagüxürüxü chomaxâ quixí. ¹⁰Rü tama chanaxwaxe i ngêma chixexü ügüxürüxü rü ngêma âêxgacüğü i diêrucax chixri duüxügümaxâ icuaxgüxürüxü chomaxâ quixí. ¹¹Erü chorü maxü rü taxuwama nachixe irü ngêmacax choxü rüngüxêxê rü cuxü changechaütümüxü! ¹²Rü cumax, Pa Corix, rü taianexüğü choxü cuchixêxê nax tama chorü uanügümexëgu changüxcax. Rü ngêmacax guxü i duüxügüpezewa tá cuxü chicuaxüxü rü mexü cumaxâ chaxuegu.

**Cori ya Tupana rü chorü omü
rü chorü maxêêruxü nixí**

27 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chorü omü rü chorü maxêêruxü nixí. ¿Rü ngêmacax rü texêxü tá nixí i chamuüxü? Rü nüma ya Cori ínapoxü i chorü maxü. ¿Rü ñuxma rü texêxü tá nixí ichamuüxü? ²Rü ngêxguma chixexüğü i chorü uanüğü, chauxcax ibuxmügu nax choxü yamaxgüxcax rü nüxchama tá guxchaxüğü nayi. ³Rü woo muxüchixü i chorü uanüğü choxü íchomaeguâchigu rü taxucaxtáma chamuü. Rü woo nüğü ínamexêêgügu nax chauxcax íyaxüâchixüxcax rü taxucaxma

chanaxixächiäxē erü nüxü chacuax nax nūma ya Tupana tá choxü ipoxüixü. ⁴Rü ngēma Cori ya Tupanana naxçax chacaxü rü choxü ngúchaüixü rü wüxitama nixí. Rü ngēma nixí nax guxūma i chorü maxügu Cori ya Tupanapatawa changexmaxü nax ngēmaäcü nüxü chicuaxüüxüçax rü norü üünemaxā chataäxēxüçax. ⁵Rü ngēxguma guxchaxü çauxçax ínguxgu rü nūma ya Cori rü napatawa tá choxna nadau. Rü nügümaxā tá choxü natüxchipeta rü wüxi ya nuta ya tacüétügu tá choxü namunagü nax taxuxūma choxü imáxüçax. ⁶Rü ngēma rü taxuxütáma i chorü uanü choxna nangu. Rü ngēxguma rü tá choxü natauxcha nax Cori ya Tupanaçax chayaguxü i ämaregü i napatawa rü taäxēäcüma naxçax chawiyaexü rü nüxü chicuaxüüxü. ⁷Rü cuxna nixí i chacaxaxü, Pa Corix. iRü choxü naxinü! iRü cuxü changechaxütümüxü rü choxü nangäxü! ⁸Rü chauäēwa rü nagu charüxinü rü chaugü ñachagürü: “Cori ya Tupanaçax tá chadau”, ñachagürü. Rü ngēmaçax i chomax, Pa Corix, rü cuxçax chadau. ⁹iRü taxü i çauxçauxwa iquicüxü rü taxü i curü numaxā choxü cuxoxü! Erü cuxicatama nixí i chorü ngüxēerüxü quixixü. iRü taxü i chaxica nua choxü cutáxü nax ngēmaäcü changemüçüxüçax! Erü cuma nixí ya chorü Tupana rü chorü maxēerüxü quixixü. ¹⁰Rü woo chaunatü rü chaué choxü itaxgügu natürü cumax, Pa Corix, tá nixí i choxna cudauxü. ¹¹Pa Corix ichoxü nawex i cumaxü rü chorü uanügüchaxwa choxü nüxü nacuaxēxē i ngēma mexü i nama nax nagu

chixüxüçax! ¹²iRü taxü i norü ngúchaüwa choxü cutáxü! Erü ngēma duüxügü i choxü imaxgüchaüixü rü chixiri chauchiga nidexagü, natürü guxūma i ngēma rü doragümare nixí. ¹³Natürü i choma rü chayaxō nax nüxü tá chadauxü nax ñuxäcü choxü nangechaüixü ya Cori ya Tupana i guxūma i ngunexügu i nagu chamaxüxüwa. ¹⁴iEcü nüxü yaxō ya Cori! iRü cügü naporaxēxē rü taxü i nüxü curüxoxü nax cuyaxōxü! Rü cumaxā nüxü chixu rü inagu yaxō ya Cori ya Tupana!

**Cori ya Tupana rü nüxü
naxinü i törü yumüxē**

28 ¹Pa Cori Pa Tupana Pa Chorü Poxüruxüx, rü cuxna nixí i chacaxü. iRü taxü i çauxçauxwa iquicüxü nax tama choxü cungäxüxüçax! Erü ngēxguma taxütáma choxü cungäxüxgu rü tá chayü. ²iRü choxü naxinü i ngēxguma cupata íngexmaxügu chawéxmexäcüma curü ngüxēçax íchacaxgu! ³Rü tama chanaxwaxe i choxü cupoxcu wüxigu namaxā i ngēma chixexü ügüxü. Rü nümagü rü mea tümamaxā naxämüçügüneta ya duëxëgü, natürü naäxēwa rü nagu narüxinüe nax ñuxäcü tüxü yamaxgüchaüixü. ⁴Rü ngēmaçax, Pa Corix, rü name nax cunapoxcuexü naxçax i ngēma norü chixexü i naxügüxü. iRü ngēma chixexü i toxguäxmaxā naxügüxütama naxçax natáeguxēxē nax ngēmatama i chixexümaxā cupoxcuexüçax! ⁵Rü nümagü rü tama Tupanaxü nacuaxgüchaü rü tama nüxü

nacuaxgüchaũ i ngẽma Tupana ngoxẽẽxũ. Rũ ngẽmacax ya Tupana rũ tá nanadai rũ tagutáma wena inanachigüxẽxẽ. ⁶Rũ namecũmaxũchi ya Cori ya Tupana erũ nüxũ naxĩnũ i chorũ yumüxẽ. ⁷Rũ nüma ya Cori ya Tupana rũ chorũ poxũruxũ ya poraxũchicũ nixĩ. Rũ nagu nixĩ ga chayaxõxũ rũ nüma nixĩ ga choxũ nangũxẽẽxũ. Rũ poraãcũ chataãxẽ i ñuxmax. Rũ ngẽmacax tá Cori ya Tupanacax chawiyae rũ tá moxẽ nüxna chaxã. ⁸Rũ nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i norũ duũxũgüxũ naporaexẽẽxũ. Rũ nüma nixĩ i nüxũ nangũxẽẽxũ rũ ínapoxũãxũ ya yimá ãẽxgacũ ya nümatama nüxũ naxunetacũ. ⁹Pa Cori Pa Tupanax inüxũ rüngũxẽxẽ ya curũ duũxũgũ rũ mexũ namaxã naxuegu! iRũ ñoma wüxi i carnéruarũ dauruũrũxũ nüxna nadau rũ guxũguma mea yagagũ!

Napora i naga ya Cori ya Tupana

29 ¹Pa Dauxũcüãx inüxũ picuaxũxũ ya Cori ya Tupana naxçax i norũ pora rũ norũ üüne! ²iRũ nüxũ picuaxũxũ i ngẽma naéga i üünexũ! iRũ yima napata ya mexechinewa rũ penatachigaxẽxẽ! ³Rũ ngẽma naga ya Cori ya Tupana rũ márétũgu nayaxũ. Rũ nüma ya Tupana ya poracũ rũ nayaduruanexẽxẽ. Rũ nüma rũ ngẽma taxũ i márétũwa nangexma. ⁴Rũ ngẽma naga ya Cori ya Tupana rũ napora rũ guxũwama nangu. ⁵Rũ ngẽma naga ya Cori ya Tupana rũ nanabũũchacũxũ ya yima ocayiwagũ ya Líbanuwa ngẽxmagũne. ⁶Rũ nagamaxã nayaduxruexẽxẽ ya yima maxpũnegũ ya Líbanu rũ Chiriú. Rũ ñoma tuirugũrũxũ

rũ ñoma naxacũgũrũxũ nanayuxnagũtanüxẽxẽ. ⁷Rũ ngẽma nagawa rũ ínaxũxũ i üxüema. ⁸Rũ ngẽma naga ya Cori ya Tupana rũ ngẽma ínachianexũwa rũ nayaduxruxẽxẽ. ⁹Rũ ngẽma naga ya Cori rũ yima castãñagũ rũ nayawaxgüxẽxẽ rũ ngẽmaãcũ i ngẽma dauxchitagũ rũ nanangearũ naixnecũãxẽxẽ. Rũ napatawa ya Cori rũ guxãma nüxũ ticuaxũxũgũ. ¹⁰Rũ nüma ya Cori ya Tupana rũ pucũmaxã ínacuaç. Erũ nüma nixĩ i guxũguma ãẽxgacũ yixĩxũ. ¹¹Rũ nüma ya Cori ya Tupana rũ nanaporaexẽxẽ i norũ duũxũgũ. Rũ mexũ namaxã naxuegu rũ nanataãxẽxẽgũ.

Dabí rũ Cori ya Tupanaxũ ticuaxũxũ erũ norũ daxawewa naxçax nayataanexẽxẽ

30 ¹Pa Cori Pa Tupanax, rũ cuxũ chicuaxũxũ erũ cuma nixĩ i chorũ daxawewa choxũ ícurũdaxẽẽamaxũ rũ ngẽmacax tama chayu. Erũ cuma rũ tama cunaxwaxe nax choxũ nacugüexũ i chorũ uanũgũ. ²Pa Cori Pa Chorũ Tupanax, choma rũ cuxũtawawa naxçax íchaca i curũ ngũxẽẽ, rũ cuma rũ choxũ cungãxũga rũ chaũxçax cuyataanexẽxẽ. ³Rũ nawa choxũ ícunguxuchixẽxẽ i ngẽma yu rũ choxũ cumaxẽẽama. Rũ ngẽmacax tama chayu. ⁴Rũ ngẽmacax i pemax, Pa Chomüçũgũ i aixcũma Cori ya Tupanaaxũ Yaxõgũxũ irũ ngĩxã wüxigu Tupanacax tawiyægũ rũ nüxũ ticuaxũxũgũ ya yimá üüncũ! ⁵Erũ ngẽma norũ nu rũ paxaãchímare nixĩ, natürũ ngẽma norũ ngũxẽẽ rũ taguma ínayagux. Rũ woo chũtacũ íxauwegu,

natürü moxũãcü rü taãxẽãcü tingunexũgü. ⁶Rü choma rü yexguma taxũta chidaxawegu rü chaugügu charũxĩnũ rü ñachagürü “Ñuxma rü marü taxuxũtãma i taxacü choxũ nangupetü”, ñachagürü. ⁷Natürü i cuma rü choxũ cuxü, rü choxna quixũgachi rü tama choxũ curüngũxẽ. Rü ngẽmacax chorü muũmaxã chabaxãchiã. Natürü yemawena rü chomaxã cumecüma, rü chauxcax cuyataanexẽxẽ. ⁸Rü cuxna nixĩ i chacaxũ, Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxũ nixĩ i chachixewexũ. ⁹Rü ñachagürü: “Pa Cori Pa Tupanax çrü taxacüwa namexũ ega taxwa choxũ nangegügu? Erü wüxi i waixümü rü taxucürüwa cuxũ nicuaxũxũ rü taxucürüwa nüxũ nixu nax cuma rü aixcümäcü quixĩxũ”, ñachagürü. ¹⁰Pa Cori Pa Tupanax icuxũ changechaxũtümüxũ rü choxũ naxĩnũ rü choxũ rüngũxẽxẽ! ¹¹Rü ñuxma nax chauxcax cuyataanexẽxẽxũ rü ngẽma chorü ngechaũ rü taãxẽxũ choxũ cuyanguxuchixẽxẽ. Rü ngẽmaãcü choxna cuyaxũgachixẽxẽ i ngẽma chorü ngechaũ rü taãxẽ choxna cuxã. ¹²Rü ñuxmax, Pa Cori Pa Tupanax, rü taxucürüwama charüingeaxmare. Rü ngẽmacax wiyaegümãxã tá cuxũ chicuaxũxũ rü guxũgutãma moxẽ cuxna chaxã.

Name nax aixcüma Tupanagu nax yaxõxũ

31 ¹Pa Cori Pa Tupanax, cuxũtagu nixĩ i chaugü charücücũxũ nax choxũ icupoxũxũcax nax tama choxũ yamãxgũxũcax i chorü uanügü. iRü taxũ i nüxũ icurüngümãxũ ega curü ngũxẽcax íchacaxgux! iRü choxũ

ínanguxuchixẽxẽ naxmexwa i chorü uanügü! Erü cuma rü Tupana ya aixcüma mecü quixĩ. ²iRü ecü choxũ nüxũ naxĩnũ i chorü yumüxẽ! iRü paxa nua naxü rü naxmexwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ i chorü uanügü! Rü chanaxwãxe i chorü poxüruxũ nax quixĩxũ i cumax, rü chanaxwãxe nax chorü cuxchicaxũ nax quixĩxũ nax tama choxũ yamãxgũxũcax. ³Rü cuma nixĩ i chorü poxüruxũ rü chorü cuxchicaxũ. iRü chomaxã inacuax rü choxna nadau naxchãxwa i chorü uanügü! Rü ngẽmaãcü i nümagü rü tá nüxũ nacuaxgü nax aixcüma Tupana ya poracü nax quixĩxũ. ⁴iRü choxũ ínanguxuchixẽẽama nawa i ngẽma guxchaxũ i chauxcax inaxũgũxũ! Erü cuma nixĩ i chorü poxüruxũ quixĩxũ. ⁵Rü cummexwa chanangex i chorü maxũ. iRü choxũ ínanguxuchixẽxẽ, Pa Cori Pa Tupana ya Ixaixcümacüx! ⁶Rü tama namaxã chataãxẽ i ngẽma duũxũgü i naxchicünaxãgü i taxuwama mexũxũ icuaxũgũxũ. Erü cugu nixĩ i chayaxõxũ, Pa Cori Pa Tupanax. ⁷Rü ngẽma choxũ nax cungechaũxũcax rü chataãxẽ rü mexũgu charũxĩnũ. Rü cuma rü nüxũ cucuax nax ngechaũ chingexũ rü chanaxĩxãchiãxũ. ⁸Natürü tama chorü uanümexẽgu choxũ cunguxẽxẽ. Rü chauxcax cunamexẽxẽ i wüxi i nachica i nüxũ guxchaxũ nax choxna nangugũxũ. ⁹Pa Cori Pa Tupanax icuxũ changechaxũtümüxũ! Erü aücümãxũwa changexma i ñuxmax. Rü ngẽma ngũxũ nax chingexũcax rü changuxetü rü changuxune rü guxũwama choxũ nangux. ¹⁰Rü ngẽma nax ngũxũ chingexũ rü nax

changechaũxũgagu rü tá paxa chayü. Rü ngẽma nax ngechaũ chingexũgagu rü chiturachigü. Rü ngẽmacax i chaxune rü natura. ¹¹Rü choma rü norü cugüruxũ chixĩ i ngẽma chorü uanügü. Rü ngẽma chorü ngaicamagu achiũgũxũ i duũxũgü rü norü ñnicaruũmare choxũ nixĩgũxẽxẽ. Rü ngẽma choxũ cuaxgũxũ i duũxũgũcax rü wüxi i ãũächixũ chixĩ. Rü ngẽxguma ñtamüwa choxũ nadaugügu rü chauxchaxwa nibuxmü. ¹²Rü choxũ inarüngümaexũchima rü ñoma marü chayuxũrũxũ choxũ nadau. Rü ngẽmaacü ñoma wüxi i axepáũ i puxächixũrũxũ chixĩ. ¹³Rü duũxũgü rü bexma choxũ nixugüechamare chixexũmaxã. Rü ngexta íchadawenũxũwa rü nangexma i ãñcũmaxũ rü poraacü chamuũ. Rü duũxũgü rü wüxigu nagu narũxinüe nax ñuxãcũ choxũ yamãxgũchaũxũ. ¹⁴Natürü i chomax, Pa Cori Pa Tupanax, rü cugu chayaxõ rü ñachagürü: “Rü cuma nixĩ i chorü Tupana quixĩxũ”, ñachagürü. ¹⁵Rü ñaa chorü maxũ rü cuxmexwa nangexma. Rü ngẽmacax chanaxwaxe i naxmexwa choxũ ícunguxuchixẽxẽ i ngẽma chorü uanügü i chauxchi aixũ. ¹⁶Rü choma nax curü duũxũ chixĩxũ irü cuxũ changechaxũtümũxũxũ! iRü êcü choxũ ñnanguxuchixẽxẽ erü choxũ cungechaũ! ¹⁷Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxna nixĩ ichacaxũ. Rü chanaxwaxe i choxũ cungãxũga nax tama ãne chingexũcax. Natürü ngẽma chixexũ ügũxũ i duũxũgü rü name nixĩ i ãne nüxũ quingexẽxũ. iRü êcü noxtacũma naxmaxũ i chianexũ i tauquewa ngẽxmaxũwa namugü! ¹⁸Rü ngẽmaacü tá narüchianegü i ngẽma

duũxũgü i dorataaxgũxũ i cugüwaxegũxũ rü toxguãxũ oexũ rü guxchigawaxegũxũ tümamaxã ya yíxema mexe ya duũxẽgü. ¹⁹Pa Tupanax, cuma rü poraacü cumecũma tümamaxã ya yíxema cuga ñnüexe. Rü duũxũgüpezewa cunawex nax ñuxãcũ cumecũmaxũ tümamaxã ya yíxema cugu yaxõgũxe. ²⁰Rü cuma rü tüxũ ícupoxũ nüxna i ngẽma duũxũgü i chixexũgu rüxinüexũ. Rü cugütüüwa tüxũ cungexmagũxẽxẽ nax ngẽmaacü tama tümamaxã naguxchigagũxũcax i tümaarü uanügü. ²¹Rü cumexechi, Pa Cori Pa Tupanax. Erü choxũ nax cungechaũxũgagu taxũ i mexũ chauxcax cuxü ga yexguma ngũxũ chingeyane. ²²Rü ngẽxguma guxchaxũwa changexmayane rü nagu charũxinü nax choxna quixũgachixũ. Natürü yexguma cuxna chacaxgu nax choxũ curüngũxẽxũcax rü cuma rü choxũ cuxĩnü nax aita cuxcax chaxũxũ. ²³Pa Guxãma i Pema i Cori ya Tupanaaxũ Yaxõgũxex irü nüxũ pengechaxũgũx! Erü nüma ya Cori rü tüxna nadau ya yíxema naga ñnüexe. Natürü ngẽma tama naga ñnüexũ rü tá poraacü nanapoxcue. ²⁴Rü guxãma i pema i Cori ya Tupanagu nax peyaxõgũxũ irü peporae rü petaãxẽgü!

**Ngẽxguma Tupanamaxã nüxũ
ixuxgu i tórü chixexũ rü nüma
rü tüxũ nüxũ inarüngüma**

32 ¹Rü nataãxẽ ya yimá yatü ya Tupana marü nüxũ nüxũ irüngümacü i norü pecádugü. ²Rü nataãxẽ ya yimá yatü ya tama chixexũgu rüxinücü rü Tupana

taxuxũma i chixexũ nachigaxũ ixuci.
 3Rũ yexguma tama Tupanamaxã nüxũ
 chixuxgu ga yema chorũ chixexũ rü
 guxũ ga ngunexũgu rü chaxauxecha rü
 yexeraäcü chaxoégaaxê rü chiturachigü.
 4Rũ chütacü rü ngunecü choxũ
 cuchixewe Pa Tupanax. Rũ yema chorü
 pora rü ínaxũxü ñoma putürachacu i
 üaxcü ipaxêxũrürüxü. 5Natürü wüxi ga
 ngunexũgu rü cumaxã nüxũ chixu ga
 guxũma ga chorü chixexũgü rü
 taxuxũma chixux. Rũ chaugũmaxã
 ñacharügü: “Cori ya Tupanamaxã tá
 nüxũ chixu i chorü chixexũgü”,
 ñacharügü. Rũ cumax, Pa Corix, rü
 choxũ nüxũ icurüngũma ga guxũma.
 6Rũ ngẽmacax i guxũma i duũxũgü i
 aixcüma yaxõgũxü rü ngẽxguma
 ngürüächi guxchaxũwa nangexmagu rü
 tá cumaxã nidexa. Rũ woo chi
 taxüchixü i guxchaxü nüxũ ingaicagu rü
 taxütãma nüxna nangu. 7Rũ cumax rü
 chorü dauruxũ quixí, rü cuma nixí i
 choxũ ícupoxũxü i ngẽxguma
 äücũmaxũwa changexmagu. Rũ
 ngẽxguma nüxũ charüporamaegu i
 chorü uanügü rü chopexewa taãxêäcü
 cunawiyaegüxêxê i duũxũgü. 8Rũ
 cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü
 ñacugürü choxũ: “Choma rü guxũguma
 cuxũ chadawenü rü tá cuxũ changüxêxê
 i ngẽma cuxũ chanaxwaxexũ. Rũ tá
 cuxũ chaxucuxê rü cumaxã tá nüxũ
 chixu i ngẽma nama i nagu tá quixũxü.
 9Rũ tama name nax ñoma cowarurüxü
 rüexna ñoma múlarüxü quixixü rü nax
 nataxuxũma i curü cuax rü ñuxmata
 ütũxünágucax cuwáxü nax mea namagu
 quixũxüçax”, ñacurügü choxũ. 10Rũ
 muxütãma i ngúxü ningegü i ngẽma

chixexũarü üruxũ ixĩgũxü, natürü
 ngẽma cugu yaxõgũxü rü guxũgutãma
 Cori ya Tupana nüxũ nangechaü. 11iRü
 Cori ya Tupanamaxã petaãxêgü, Pa
 Yatügü i Mexü i Tama Chixexü Ügũxü!
 iRü petaãxêgü rü taãxẽmaxã Tupanaxü
 picuaxũxũgüx!

Tupanana moxê taxã rü nüxũ ticuaxũxũgü

33 1Rũ pemax, Pa Duũxũgü i
 Tupanaga Ñnuxũx irü nüxũ
 picuaxũxũgü! Erü nüma ya Tupana rü
 namaxã nataãxê i norü duũxũgüarü
 cuaxũxü. 2iRü moxê nüxna pexãgü ya
 Cori ya Tupana! iRü árpamaxã rü
 árpaxacũmaxã taãxêäcü naxçax
 pewiyaegü! 3iRü ngexwacaxũxü i
 wiyaegu pewiyaegü! iRü mea
 pepaxetaguäcüma nüxü picuaxũxũgü!
 4Rü ngẽma Cori ya Tupanaarü ore rü
 aixcüma name. Rü ngẽma naxũxüwa
 nangox nax nüma rü aixcüma
 yanguxêëaxü i ngẽma nüxü yaxuxü. 5Rü
 nüma ya Cori ya Tupana rü namaxã
 nataãxê i ngẽma aixcüma ixixü rü
 ngẽma wexguxü. Rü ngẽma norü
 ngechaü rü ñoma i naane namaxã
 nanapá. 6Rü ngẽma daxũguxü i naane
 rü guxũma i ngẽma ngẽmagüxü rü
 nüma ga Cori ya Tupana rü norü
 dexamaxã nanaxü rü naétü “cue”,
 ñanagürü. 7Rü nüma ga Tupana rü
 nanaxü ga yema taxü ga már i
 mátamaxü. Rü yema norü dexá rü
 wüxitama ga nachicawa
 nanayexmaxêxê. 8Pa Guxũma i Taxacü i
 Ñoma i Naanewa Ngẽmagüxũx irü
 Tupanaga pexĩnue! Rü guxãma i pemax,
 Pa Ñoma i Naanecüax i Duũxũgüx irü
 nüxü pengechaxũgü! 9Yerü nüma rü

norü dexamaxã guxũma naxü. Rü nanamu rü guxũma mea inanu. ¹⁰Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nagu nayanaxoxêxê i ngêma nagu naxĩnüexũ i ngêma duũxũgü i tama nüxũ yaxôgũxũ. ¹¹Natürü i ngêma nüma ya Cori ya Tupana nagu rüxĩnüxũ rü guxũguma nanaxaixrügumaraxũ rü taguma narüxo. ¹²Rü nataãxêgü i ngêma nachixũane ya Cori ya Tupanamaxã tupanaãxgũxũ rü ngêma duũxũgü ya Cori ya Tupana nügũxũ dexũ. ¹³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü daxũguxũ i naanewa ínadauwenü, rü nüxũ nadau i guxũma i duũxũgü. ¹⁴Rü ngêma daxũguxũ i naane i nawa nangexmaxũwa nixĩ i tüxũ nangugũxũ ya yĩxema ñoma i naanewa ngêxmagũxe. ¹⁵Rü nüma nixĩ i maxũ tüxna naxãxũ rü nüxũ nadauxũ i guxũma i ngêma taxũgũxũ. ¹⁶Rü taxucũma ya ãêxgacü ya woo muarü churaraácü rü tá nügü ínapoxũ ega tama Tupana nüxũ rüngũxêëgu. Rü bai ya wüxi ya yatü ya poraxũchicü rü tá norü poramaxã nügü ínapoxũ ega tama Tupana naxũtawa ngêxmagu. ¹⁷Rü woo cowarugü i poraxũchixũ rü taxuacũma norü yoraxũ ínapoxũ ega tama Tupana nüxũ rüngũxêëgu. ¹⁸Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü guxũguma tüxna nadau ya yĩxema nüxũ ngechaũgũxe rü nagu yaxôgũxe. ¹⁹Rü ngêmaäcü yuwa tüxũ ínapoxũ rü maxũ tüxna naxã ega taiya ínguxgu. ²⁰Rü Tupanaxũtaguxicatama nixĩ i nüxũ yarüngauxũ i tórü maxũ. Erü nüma rü tüxũ narüngũxêë rü tüxũ ínapoxũ. ²¹Rü ngêmacax tórü Cori ya Tupanamaxã tataãxêgü rü aixcũma naéga i üünexũgu

tayaxôgü. ²²iRü taxũ i nüxũ curüxoxũ nax toxũ cungechaũxũ, Pa Cori Pa Tupanax! Erü cuma rü tomaxã icuxuneta rü taxũtãma toxũ ícuwogü.

**Tupanaxũ ticuaxũxũ erü
tamaxã namecũma**

34 ¹Rü guxũ i oragu rü Cori ya Tupanamaxã tá mexũ chaxuegu, rü chauaxmaxã rü guxũgutãma nüxũ chicuaxũxũ. ²Rü Cori ya Tupanamaxã chaugü chicuaxũxũ. iRü nüxũ íperüxĩnüe rü namaxã petaãxêgü, Pa Duũxũgü ya Mexũgu Rũxĩnüexex! ³iRü ngĩxã wüxigu nüxũ ticuaxũxũgü rü tanatachigaxêxê i naéga! ⁴Rü Cori ya Tupanana chaca rü nüma rü choxũ nangãxũga, rü choxũ ínanguxuchixêxê nawa i guxũma i chorü oégaãêgü. ⁵Rü yĩxema Cori ya Tupanagu rüdaunüxe rü guxũgutãma tataãxêgü rü tagutãma ãne tingegü. ⁶Rü doma yatü ya ngearü ngêmaxũácü rü Cori ya Tupanana naca rü nüma nüxũ naxĩnü rü norü guxchaxũgüwa ínananguxuchixêxê. ⁷Rü Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxũ i daxũcüax rü tüxna nadau rü tüxũ namaxêxê ya yĩxema Cori ya Tupanaxũ ngechaũgũxe. ⁸iRü nüxũ pixũx nax ngêmaäcü nüxũ pecuaxũcax nax ñuxãcü namecũmaxũ ya Cori ya Tupana! Rü nataãxê ya yimá yatü ya Cori ya Tupanagu yaxôcü. ⁹Rü pema i aixcũma Cori ya Tupanaxũ ngechaũgũxe, rü name nixĩ i nüxũ picuaxũxũgü rü naga pexĩnüe. Erü taxuxũtãma taxacü tüxũ nataxu ya yĩxema nüxũ ngechaũgũxe rü naga ínüexe. ¹⁰Rü woo ya yimá ai ya porachirécü i ñuxguxacü rü taiya nüxũ

nangux. Natürü yíxema aixcüma Cori ya Tupanaga ñnüexe rü tagutáma tüxü nataxu i mexü. ¹¹Pa Chauçacügüx inua pexí rü choxü iperüxínü! Rü pexü tá changúexëxë i ñuxäcü Cori ya Tupanaxü nax picuaxüügüxü. ¹²¿Cunawaxexü nax cutaãxëxü rü namáxü i curü maxü i ñoma i naanewa? ¹³Rü dücax inaxuãxë rü nüxna nadau ya curü conü rü taxú i quidoraxü! ¹⁴iRü nüxna ixügachi i guxüma i chixexü rü mea namaxü! iRü naxçax nadau nax taxúemaama nax cuguxchaxüáxü rü ngëmaäcü namaxü! ¹⁵Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna nadau ya yíxema aixcüma mea maxëxe. Rü tüxü nüxü naxínü i tümaarü yumüxë. ¹⁶Natürü nüxü naxo i ngëma chixexü ügüxü rü inayanaxoxëxë i ñoma i naanewa nax taxúema nüxna cuaxächixüçax. ¹⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü naxínü i norü yumüxë ya yimá mecü ya duü. Rü guxüma i norü guxchaxüğüwa rü ínanapoxü. ¹⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ínamemare nax tüxü nangüxëxëxü ya yíxema tügüçax iyarütauxexe. Rü tüxü namaxëxë ya yíxema tümaarü chixexüçax tügümaxã ngechaüğüxe. ¹⁹Rü yimá yatü ya mecü rü nawa nangupetü i muxüma i guxchaxüğü. Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü nawa ínanapoxü i guxüma i ngëma. ²⁰Rü nüma ya Tupana nüxna nadau nax tama yexeraxü i guxchaxüğü naxçax íngüxüçax rü woo naxchinaxäğü rü nüxna nadau. ²¹Rü ngëma duüxü i chixexü ügüxü rü ngëma norü guxchaxüğü tátama nayi. Rü ngëma tümachi aixü ya yíxema mexü üxe rü Tupana tá nanapoxcu. ²²Natürü nüma

ya Cori ya Tupana rü tüxü ínapoxü ya yíxema norü duüxüğü ixüğüxe. Rü tama tüxü napoxcxe ya yíxema nagu yaxögüxe.

**Yumüxë i nawa Tupanaarü
ngüxëçax ícaxaxü**

35 ¹Pa Cori Pa Tupanax inaxçax íyaxüächi i ngëma çauçaxçax yaxüächixü rü nadai i ngëma choxü imaxgüchaüxü! ²iRü ëcü nayaxu i curü poxüruxü rü nua naxü rü choxü rüngüxëxë! ³iRü ñuxma rü nayaxu ya cuxne nax namaxã cunadaixüçax i ngëma chowe ingëxütanüxü! iRü chomaxã nüxü ixu nax cuma yixüxü i choxü cumaxëxü! ⁴iRü yabuxmüxëxë i ngëma choxü imaxgüchaüxü! iRü yabuxmüxëxë rü naxãneexëxë i ngëma choxü chixexëgüchaüxü! ⁵iRü namu i curü orearü ngeruxü i daxücüax nax ínawoxüãxüçax ñoma buanecü arúchuchirexü ngianexëxürüxü! ⁶iRü ngëma namaxü i chorü uanüğü rü naxëanexëxë rü nacoramaxëxë! Rü chanaxwaxe i curü orearü ngeruxü i daxücüax nawe ningëchigü. ⁷Rü woo taxuxüma i chixexü chaxüyane rü nümagü rü chixexügu choxü nanguxëgüchaü. Rü woo taxuxüma i chixexü chaxüyane rü nümagü rü bexma nanaxüğü i wüxi i äxmaxü nax ngëmagu chingucuchixüçax. ⁸iRü ëcü ngürüächi chixexüğü nayixëxë nax ngëma nümatama namexëgüxü i äxmaxüğü nayixüçax rü ngëmaäcü nagu yanachixexüçax! ⁹Natürü i chomax rü Cori ya Tupanamaxã tá chataãxë erü choxü ínapoxü. ¹⁰Rü guxüma i chorü maxümaxã rü ñacharüğü tá: “¿Texë

cumaxã tawüxigu, Pa Cori Pa Tupanax? Erü yíxema ngearü diëruãxgüxe rü tüxü nataxu i ngëmaxügü, rü cuma rü tüxü ícupoxü nüxna i ngëma tüxü rüporamaegüxü rü ngëma chixri túmaarü puracü ütänügüxü”, ñachagürü. ¹¹Rü ñuxma rü inachigü i duüxügü i chauchiga doraxü ixugüxü. Rü choxna naxçax nacagüe i taxacü i choma tama nüxü chacuáxü. ¹²Rü ngëma duüxügü rü yema mexü ga naxçax chaxüxü rü chixexümaxã choxü nanatáeguxëëgü. Rü ngëma nixi i poraäcü ngechaü choxna äxü. ¹³Rü yexguma nümagü yadaxaweegu rü choma rü naxçax chaxoégaäxë rü naxchiru ga témümarexügu chicux. Rü tama chachibüácüma guxügüma naxçax chayumüxë. ¹⁴Rü choma rü naxçax changechaü rü ñoma chaué yuxürüxü rüxna wüxi i chomücü rüxna chauenexë yuxürüxü chixi. ¹⁵Natürü yexguma guxchaxü chauxçax ínguxgu ga chomax rü nümagü rü naxítaquexe rü choxü nacugüe ñoma tama choxü nacuxgüxürüxü. Rü yemaacü chixexümaxã choxü nixugüecha. ¹⁶Rü ngüxü choxü ningexëëgü rü choxü nacugüe rü numaxã choxna nadaugü. Rü yemaacü chauxchi naxaie. ¹⁷Pa Cori Pa Tupanax çñuxguxüratáta i nüxü curüchauxü nax ngëma nüxü cudawenümarexü i ngëma duüxügü i ñoma aigürüxü chauxçax inginetanüciüxü? iRü nüxna choxü ínapoxü nax tama choxna nayauxgüäxüçax i ngëma nügümaxã choxü wüxicaxü i chorü maxü! ¹⁸Rü ñuxüchi i choma rü tá moxë cuxna chaxã napexewa i ngëma muxüchixü i

curü duüxügü. Rü guxüma i ngëma duüxügüpexewa rü tá cuxü chicuaxüxü. ¹⁹Rü tama chanaxwaxe i chauchigagu nataäxëgü i ngëma chorü uanügü. Rü tama chanaxwaxe nax choxna nanuxetügüxü i ngëma duüxügü i chauxchi aieü woo taxuxüma chaxüyane. ²⁰Rü nümagü rü tama ngüxmüecax nadaugü. Natürü ngëma naxçax nadaugüxü nixi nax túmaechitawaxegüxü ya yíxema ñaa nachixüanewa mexügu rüxinüexe. ²¹Rü poraäcü nichogü chixexü i chauchigamaxã rü ñanagürügü: “Dücac, toxetüxüchimaxã cuxü tadau nax chixexü cuxüxü”, ñanagürügü. ²²Pa Corix, cuma rü meama nüxü cucuax i ngëma naxügüxü i ngëma duüxügü. iRü taxü i choxna cuyáxügüxü! ²³Pa Corix, Pa Chorü Tupanax inabaxüxächi rü inachi rü chauétüwa nachogü! ²⁴Pa Corix, Pa Chorü Tupanax, cuma nax mecü quixixü irü choxü nangugü! Erü tama chanaxwaxe i choxü nax nacugüexü i chorü uanügü. ²⁵Rü tama chanaxwaxe i chauchiga nidexagü rü chauchiga chixexügu narüxinüe ñaxümaxã: “Ñaa nixi i ngëma inaxwaxegüxü rü düxwa marü chixexügu tananguxëë”, ñanagürügü. ²⁶Rü ñuxma chanaxwaxe i äne ningegü i ngëma duüxügü i taäxëgüxü naxçax nax chixexügu changuxü. Rü chanaxwaxe i guxüwama äne ningegü i ngëma nügü ixugüexü nax choxü nayexeragüxü. ²⁷Natürü yíxema naxwaxegüxe nax chorü uanügüxü charüporamaegüxü, rü name nixi i taäxëäcü guxügüma tagaäcü ñatarügügü: “Nüma ya Cori ya Tupana rü namecümäxüchi. Rü namaxã nataäxë

i ngëxguma norü duũxũ mexũ nüxũ ngupetügu”, ñatarügügü. ²⁸Rü choma rü chorü conümaxã tá nüxũ chixuchiga i ñuxácü ãëxgacü ya mecü nax quixixũ. Rü guxũ i ngunexũgu tá cuxũ chicuaxũxũ.

**Duũxũgü rü guxũwama nachixe natürü
Tupana rü guxũguma namecüma**

36 ¹Rü ngëma duũxũ i tama Tupanaga ñnüxũ rü ngëma pecádu nixĩ i norü ñnüwa nüxũ nangúchaũxëxũ nax chixexũ naxũxũcax. Rü ngëmacax taguma nagu narüxĩnú nax Tupanaxũ namuũxũ. ²Rü nügügu narüxĩnú nax namexũ i ngëma chixexũ i naxũxũ rü ngëmamaxã nügü nicuaxũxũ. ³Rü ngëma duũxũ i chixexũ rü ngëxguma yadexagu rü taguma mexũ i orexũ nixu rü doraxũxicatama nixu. Rü wüxi i duũxũ i tama naãxëxũ cuáxũ nixĩ, rü taguma mexũ naxü. ⁴Rü ngëxguma norü pechicaxũgu nacaxgu rü ngëma nagu narüxĩnú nax chixexũ naxũxũ. Rü ngëma nax poraácü nüxũ nangúchaũ i ngëma chixexũ i naxũxũ rü ngëmacax tama ñnanangéxchaũ. ⁵Natürü i ngëma curü ngechaũ, Pa Cori Pa Tupanax, rü daxũguxũ i naanewa nangu. Rü ngëma nax quixaixcümamaxũ rü yauxtüweanexũarü yexerawa nangu. ⁶Rü ngëma nax mea guxũmaxã icucuáxũ rü nanaxaixrügumaraxũ, ñoma ma xpúnegü ya taxũnegürüxũ. Rü ngëma curü mugü rü guxũgucax nixĩ ñoma már i taxũ rü mátamaxũchixürüxũ. Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü nüxna cudau i guxũma i duũxũgü rü naexũgü. ⁷Rü ngëma curü ngechaũ, Pa Tupanax, rü namexechi. Rü ngëmacax i duũxũgü

rü cupëxátütüxũcax nibuxmü nax ícupoxũxũcax. ⁸Rü cuma rü duũxũgüna cunaxã i nawemü i mexũ rü natü i mexũwa cuyaxaxegüxëxë. Rü ngëmaácü meama nüxũ ningu. ⁹Rü aixcüma cuwa nangexma i maxũ rü cuma nixĩ i toxcax cunangóonexëxũ. ¹⁰Rü ngëma curü duũxũgü i cuxũ cuaxgüxũ rü cuga ñnüxũ, rü cuma rü nüxũ cungechaũ rü mea namaxã icucuax. ¹¹Natürü taxú i cunaxüchicaxũ i chauétü nax nachigüxũ i ngëma nügü icuaxũgüxũ rü bai i choxũ nax ñnataxüchigüxũ i ngëma tama cuga ñnüxũ! ¹²Dücax, marü ngëxma nayayitanü i ngëma chixexũarü üruügü. Nayayitanü rü marü taxucürüwa inachigü.

iCori ya Tupanagu yaxõ!

37 ¹iTaxú i cunaxixãchiãëxũ namaxã i ngëma duũxũgü i chixexũ ügüxũ! iRü taxú i quixauxãchixũ! ²Erü ngëma duũxũgü rü paxa tá inayarüxo ñoma maxë ya rüñëxëcürüxũ rü ñoma natüane i pagüxürüxũ. ³iRü nagu yaxõ ya Cori ya Tupana rü mexũ naxü! iRü ñoma i naanewa namaxũ rü guxũguma aixcüma nagu yaxõ! ⁴iRü aixcüma nüxũ nangechaxũ ya Cori ya Tupana! Rü nüma rü tá nayanguxëxë i ngëma cuma nagu curüxĩnúxũ. ⁵iRü Cori ya Tupanamëxëgu naxü i curü maxũ! iRü nagu yaxõ! Rü nüma rü tá cuxũ narüngüxëxë. ⁶Rü nüma rü tá ngóxüwa nanange nax cumexũ rü quixaixcümamaxũ ñoma üaxcü tocuchigu ibaxixürüxũ. ⁷Rü tama name nax taxacücax quidexaxũ napëxewa ya Cori ya Tupana. iRü yaxna naxĩnú! Rü nüma rü tá cuxũ

narüngüxêê. iRü taxú i namaxã
 cuchixeãxêxü ega ngêma chixexü ügüxü
 muarü ngêmaxüãxgügu rü mea yaxüxgu
 i ngêma chixexü i nümagü nagu
 naxínüexü! ⁸iRü nüxü rüxo nax
 cunuxwaxexü rü nüxna ixügachi nax
 ngêma curü numaxã chixexü cuxüxü!
 iRü taxú i ngêma nugu curüxínüxü! Erü
 ngêxguma ngêmagu curüxínüamagu rü
 yexera cugütama cuchixeãxê. ⁹Erü
 ngêma duüxügü i chixexü rü tá ínawoxü
 nawa i ñaa nachixüane. Natürü ngêma
 duüxügü i Cori ya Tupanagu yaxögüxü
 rü nümagü tá nixí i nayauxgüãxü i ñaa
 nachixüane. ¹⁰Rü noxretama i ngunexü
 nataxu nax ngêma chixexü ügüxü rü
 nax iyanaxoxü. Rü woo tá naxçax
 cudaxüxgu rü taxugütama nüxü
 icuyangau. ¹¹Natürü yíxema Cori ya
 Tupanapexewa mexügu rüxínüexere rü
 yíxemagü tá tixí ya nayauxgüxe i ñaa
 naane rü ngêma tá nixí i aixcüma
 tataãxêgüxü. ¹²Rü ngêma duüxügü i
 chixexü rü naxçax nadaugü nax ñuxäcü
 yimá yatü ya mecüxü nachixexêêxü. Rü
 nuäcüma nüxü nadawenü. ¹³Natürü
 nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü
 nacugü. Erü nüxü nacuxax nax marü
 yangaicaxü i norü poxcu i ngêma
 duüxügü i chixexügü. ¹⁴Rü ngêma
 chixexü rü norü tara ngixü nanatüxuchi
 nax tüxü nachexexüçax rü norü würaxü
 natú nax tüxü namaxüxüçax ya yíxema
 ngearü ngêmaxüãxgüxe rü mexü ügüxe.
 Rü ngêmaäcü tüxü nadajxchaü ya
 yíxema mea maxêxe. ¹⁵Natürü ngêma
 norü tara tátama nixí i norü maxünewa
 yarüwáxü, rü yima norü würagü rü
 írxaxügu tá inabüe. ¹⁶Rü woo namuarü
 ngêmaxüãxgü i ngêma duüxügü i

chixexü, natürü narümema nixí i
 ngêma noxretama i ngêmaxügü ya yimá
 yatü ya mecü nüxü ngêmaxü. ¹⁷Erü
 nüma ya Cori ya Tupana rü tá
 inayanaxoxêê i ngêma duüxügü i
 chixexü ügüxü, natürü tá tüxü
 inachigüxêê ya yíxema mexü ügüxe.
¹⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna
 nadau ya yíxema mea ímaxêxe, rü
 ngêma tümaane i tümanatüwa tayaxuxü
 rü guxütama tümataawa naxüxe. ¹⁹Rü
 ngêxguma guxchaxügü íngugügux, rü
 taiya nguxgu, rü taxütama äne tinge,
 erü òna rü tá tüxü ínayaxüxüchi.
²⁰Natürü ngêma chixexü ügüxü rü ñoma
 maxê i pagücü íguxürüxü tá
 inayarüxogü. Rü ngêma Tupanaarü
 uanügü rü ñoma taemaxürüxü tá
 inayarütauxe. ²¹Rü ngêma chixexü i
 duüxü rü ngêxguma texéxütawa
 taxacüçax ínacaxgu rü taguma
 nanatægüxêê. Natürü yimá mecü ya
 yatü rü namücü nüxü tangechaütümüxü
 rü norü ngêmaxügü tümamaxã nangau.
²²Rü yíxema Cori ya Tupana tüxü
 rüngüxêêgüxe rü tümaarü tá nixí i
 naane. Natürü i ngêma tama naga
 ínüexü rü Tupana tá chixexüwa
 nanawogü rü tá inayarüxogü. ²³Rü yimá
 yatü ya mecü rü Cori ya Tupana rü
 ngêma nama i mexüwaama nanamu. Rü
 ngêxguma ngêma namagu yaxüxgu ya
 yimá yatü rü nüma ya Cori rü nataãxê.
²⁴Rü woo ega ngürüächü chixexügü
 nanguxgu ya yimá yatü rü tama ngéma
 nangexmaecha erü nüma ya Cori ya
 Tupana rü naxmexgu ningí rü wenaxarü
 inanachixêêama. ²⁵Rü yexguma
 changextüxügücürüwa rü ñuxma nax
 chayaxügu rü taguma nüxü chadau ya

wüxi ya yatü ya mexü ücü rü ngexta nax nataxmarexü rü bai i nanegü i nüxü chadauxü i ngextá diêrucax nax nacaaxüwaxegüxü. ²⁶Rü nüma ya yimá yatü ya mecü rü guxüguma duüxê nüxü tangechaütümüxü rü tüxna nanaxá éga taxacüçax nüxna tacagügu. Rü nanegü rü norü taaxêxêerüxü nixigü. ²⁷iRü nüxna ixügachi i ngêma cucüma i chixexü, Pa Duüxüx, rü mexü naxü! Rü ngêmaäcü tá guxügutáma cuxü nangexma i cuchica i taguma gúxü i Tupanaxütawa. ²⁸Erü nüma ya Cori ya Tupana rü aixcüma mea tüxü nangugü rü ngêmacax taguma tüxü ínatax ya yixema aixcüma nawe rüxixe. Natürü ngêma chixexü ügüxü rü tá inayanaxoxêxê rü taxuxütáma i tümataxa ínayaxügü. ²⁹Natürü ngêma mexügü rü noxrü tá nixí i ñaa naane rü guxügutáma nawa namaxê. ³⁰Rü yimá yatü ya mecü nüxü nacuáäcüma nidexa, rü ngêxguma yadexagu rü aixcümaxü nixu. ³¹Rü nügüäëgu namaxá nanguxü i ngêma ore i Tupana namaxá nanguxêexü. Rü ngêmacax i ngextá ínaxüxüwa rü naxuáxê nax tama chixexügu nanguxüçax. ³²Rü ngêma chixexü i duüxü rü yimá yatü ya mecüxü nangugü erü naxçax nadau nax ñuxäcü yamáaxüçax. ³³Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü tá yimá yatü ya mecüxü ínapoxü nax tama ngêma chixexü i duüxümexêgu nanguxüçax rü taxúetáma i texé äëxgacüpexewa chixexü nachiga ixuxüçax. ³⁴Rü cumax, Pa Duüxüx irü Cori ya Tupanagu yaxó rü naga naxínü! Rü nüma rü tá cuxü nicuaxüxü rü tá cuxna nanaxá i ñoma i naane nax cuxrü yixüçax. Rü

cuxetümaxá tá nüxü cudau i ñuxäcü nax yanaxoxü i ngêma chixexü ügüxü. ³⁵Rü nüxü chadau i ngêma duüxügü i chixecümaxü nax nügü yacuaxüügüxü rü nügü ínatagüxü ñoma wüxi i nai i mexü rü taetaxürüxü. ³⁶Natürü ngêxguma wena ngêma chaxüpetüxgux, rü naxçax chadau rü marü nataxuma rü taxuxüxüma ichayangau. ³⁷iNatürü düçax, nangugü ya yimá duü ya aixcüma mecü rü taguma chixexü ücü! Rü ngêma naxçax ínguxü rü taaxê nixí. ³⁸Natürü ngêma duüxügü i tama Tupanaga ínüechaüxü rü tá inayarüxo rü ngêma naxügüxü rü ngêxma nayacuax. ³⁹Natürü ngêma duüxügü i mexü rü Tupanawa nixí i ne naxüxü i norü ngüxêê. Rü nüma nixí i nüxna nadauxü ega guxchaxü naxçax ínguxgu. ⁴⁰Rü ngêxguma Tupanaarü ngüxêçax nüxna nacagügu, rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü narüngüxêê nax tama ngêma chixexü i duüxügümexêgu nayixüçax.

Yumüxê i Tupanaarü ngüxêçax íçaxaxü

38 ¹Pa Cori Pa Tupanax ítaxü i choxü cuxüáxü ega chaugagu cunuxgu! iRü taxü i choxü cupoxcuxü i curü numaxá! ²Rü yima cuxne rü chowa narüwaxgü rü cuxmexmaxá choxü quimax. ³Rü ngêma chorü chixexügagu nixí i chomaxá cunuxü. Rü ngêmacax i ñaa chaxune rü guxüwama nidaxawe rü bai ya wüxi ya chauxchinaxá ya mexüne. ⁴Rü ngêma chorü chixexügü rü chauétüwa nangu rü choxü narüyexera rü taxucürüwama namaxá chapora. ⁵Rü ngêma tama chauäëxü nax chacuáxügagu rü chorü oxri rü niyixi rü

naxãxũchixũ. ⁶Rũ guxũma i ngunexũgu rũ changechaũ rũ chamá rũ chanaxixãchixũ. ⁷Rũ chauxcaxwe rũ niyauca erũ chixaxũne. Rũ guxũwama i chaxunewa rũ chidaxawe. ⁸Rũ chaxune rũ ñoma inapoexũrũxũ nixĩ erũ chipaxũchi rũ changearũ poraãx. Rũ ngẽma nax chixãĩnecũxũ rũ aixcũma nixĩ erũ poraãcũ choxũ nanguxuchi. ⁹Pa Cori Pa Tupanax, cuma rũ meama nũxũ cucuax i guxũma i chorũ ngũchaũgũ. Rũ ngẽma nax yaxna charũngũxũ rũ cuma nũxũ cucuáchiga nax taxacũcax ngẽmaãcũ chixixũ. ¹⁰Rũ chorũ maxũne rũ poraãcũ nixĩãxcũxũ rũ ngẽma chorũ pora rũ nigũchigũ. Rũ woo ya yima chauxetũ rũ marũ taxuxũma nadau. ¹¹Rũ ngẽma chomũcũxũchi ixĩgũxũ rũ woo i ngẽma chautanũxũgũ rũ choxna nayáxũgũgũ naxchaxwa i ngẽma chorũ oxrigũ. ¹²Rũ ngẽma choxũ imãxgũchaũxũ rũ chopexegu nananu i norũ yauxruũgũ. Rũ ngẽma choxũ chixexẽchaũgũxũ rũ nũgũmaxã nidexagũ nax ñuxãcũ choxũ iyanaxoxẽegũxũcax. Rũ guxũ i oragu rũ nagu narũxĩnũe nax nachauechitaegũchaũxũ. ¹³Natũrũ i choma rũ chaugũ changauchiãxẽnetaxẽẽmare rũ ñoma tama nũxũ chaxĩnũxũrũxũ chixĩ. Rũ ñoma ngeáxũrũxũ taguma chidexa. ¹⁴Rũ wũxi i ngauchiãxẽxũ i taxuxũma ixuxũ nax nũgũ inapoxũxũcaxrũxũ chaugũ chixixẽxẽ. ¹⁵Pa Cori Pa Chorũ Tupanax, rũ curũ ngũxẽẽ nixĩ i ngẽma chanaxwãxexũ. Rũ chanaxwãxe nax cuma yixixũ i cunangãxũxũ i ngẽma chorũ uanũgũ. ¹⁶Rũ ngẽma cuxna naxcax chacaxũ nixĩ nax tama choxũ

nacugũexũ rũ nataãxẽgũxũ i chorũ uanũgũ i ngẽxguma guxchaxũgu changuxchaũgu. ¹⁷Rũ aixcũma nixĩ nax marũ ichayanguxchaũxũ. Rũ ngẽma nax choxũ nangũxũ rũ taguma choxũ narũna. ¹⁸Rũ ñuxmax, Pa Tupanax, rũ cumaxã nũxũ chixu i ngẽma chorũ pecádugũ erũ naxcax chaugũ íchicuax ga yema chixexũ ga chaxũxũ. ¹⁹Rũ ngẽma chorũ uanũgũ rũ nimuetanũ rũ ngẽmacax namuxũchi i ngẽma natũcãxma chauxchi aixũ. ²⁰Rũ ngẽxguma mexũ naxcax chaxũxgux rũ chixexũmaxã choxũ nanaxũtanũgũ. Rũ ngẽxguma naxcax chadauxgux nax mexũ chaxũxũ rũ nũmagũ rũ chomaxã nanue. ²¹Pa Corix itaxũ i chaxica nua choxũ cutãxũ! Pa Chorũ Tupanax irũ taxũ i choxna quixũgachixũ! ²²Pa Tupana ya Chorũ Maxẽerũxũ Ixixũ ipaxa nua naxũ rũ choxũ yarũngũxẽxẽ!

Maxũ rũ paxa nagux

39 ¹Choma rũ marũ chaugũmaxã ñachagũrũ: “Chaugũna tá chadau nax ngẽmaãcũ tama chixexũ chaxũxũcax i ngẽxguma chidexaxgu. Rũ tá changeaxmare i ngẽxguma chopexewa nangexmagũgu i ngẽma duũxũgũ i chixexũgu rũxĩnũexũ”, ñachagũrũ. ²Rũ wũxi ga tama idexaxũrũxũ chaugũ chixixẽxẽ. Rũ taxuxũma chixu rũ bai ga wũxi ga dexa ga mexũxũ chixu. Natũrũ yema choxũ ngũxũ rũ yexeraãcũ ningũchigũ. ³Rũ poraãcũ chauãẽwa nangux i ngẽma choxũ ũpetũxũ. Rũ yexguma yexeraãcũ nagu charũxĩnũgu rũ yexeraãcũ chanuãxẽ. Rũ yemacax dũxwa tagaãcũ ñachagũrũ: ⁴“Pa Cori Pa Tupanax

ichoxũ nüxũ nacuaxêxê nax ngexta tá yacuáxũ i chorũ maxũ rü ñuxre i ngunexũ tá choxũ ngêxmaxũ! iRü choxũ nüxũ nacuaxêxê nax ñuxácü nanuxũxũ i ñaa chorũ maxũ! ⁵Erü ñaa maxũ i choxna cuxãxũ rü aixcüma nanuxu. Rü cupexewa rü wüxi i paxaächiruũmare nixĩ. Rü wüxichigü i duũxũarũ maxũ rü ñoma wüxi i ngũãcüürũxũ nixĩ. ⁶Rü wüxichigüarũ maxũ rü ñoma wüxi i gauxchipeta i ngupetũxũrũxũ nixĩ. Rü natüçaxma nananutaquexe i norü ngêmaxũgü, natürü tama nüxũ nacuax i texéarũ tá yixĩxũ i nawena. ⁷Rü ngêmacax, Pa Corix çrũ taxacü chi i to i íchayanguxêxũ? Erü cuma nixĩ i choxna cunaxãxũ i ñaa chorũ maxũ. ⁸iRü choxũ ínanguxuchixêxê nawa i chorũ pecádugü! iRü taxú i nüxũ cunatauxchaxêxũ i ngêma chixearũ ñnúáxũ i duũxũgü nax choxũ nacugüexũ! ⁹Pa Corix, cupexewa rü changeax rü taxu ñachagürü, erü cuma nixĩ i cunaxũxũ i ñaa chorũ maxũ. ¹⁰iRü marütama nax choxũ quimáxũ! Erü ñaa curü maxmaxã rü tá chayü. ¹¹Rü cuma rü ngêxguma norü chixexũgagu cunapoxcugu i wüxi i duũxũ, rü ngêmaãcü ícuyanawexãchixêxê. Rü ngêma yexeraãcü nüxũ cungechaũxũ rü aixcümama cuyanawexãchixêxê. Rü wüxichigü i duũxũ rü ñoma wüxi i ngũãcüürũxũ nixĩ i norü maxũ. ¹²Pa Cori Pa Tupanax ichoxũ nüxũ naxĩnũ i chorũ yumüxê! iRü irüxĩnũ nax ñuxácü auxácü cumaxã chidexaxũ! iRü taxú i cungeaxmarexũ naxçax i chorũ axu! Choma rü cupexewa rü ñoma wüxi i duũxũ i tama curü duũxũ ixĩxũrũxũ chixĩ. Rü chorũ oxigürũxũ rü wüxi i

paxaãchimare ñoma i naanewa ngêxmaxe chixĩ. ¹³Pa Corix itaxú i yumaxã choxũ cupoxcuxũ! iRü çhaxçax yataanexêxê nax wena chataãxêxũçax naxũpa nax chayuxũ!” ñachagürü.

**Chorü taãxêmaxã chanaxü i curü
ngüchaũ, Pa Chorü Tupanax**

40 ¹Rü choma rü yaxna chaxĩnũãcüma íchananguxêxê nax Tupana choxũ rüngüxêxũ. Rü nüma rü choxũ naxĩnũ ga yema nüxna nax chacaxaxũ. ²Rü yuwa choxũ ínanguxuchixêxê. Rü ngêxguma ngêma ácharaanexũgu changuchaũgu rü taianexũwaama choxũ nagagachi nax íchixũxũçax. ³Rü wüxi i ngexwacaxũxũ i wiyae chauaxwa nanguxêxê nax ngêmamaxã nüxũ chicuaxũxũçax. Rü muxema ga yema wiyaxũ taxĩnüegu rü tataãxêgü rü Cori ya Tupanaxũ tamuũe rü nagu tayaxögü. ⁴Rü tataãxêgü ya yixema Cori ya Tupanagu yaxõxe, rü tama ngêma chixexũ ügüxũxũtagu naxçax dauxe i tümaarũ ngüxêê rü tama ngêma tupanenetachicũnaxãgüxũ icuaxũügüxe. ⁵Pa Cori Pa Chorü Tupanax, rü namuxũchima nixĩ ga yema mexũgü ga curü poramaxã toxçax cuxũxũ. Rü cuma rü guxũguma togu curüxĩnũ rü taxüema cumaxã tawüxigu. Rü ngêma toxçax cuxũxũ rü ngêma togu nax curüxĩnũxũ rü chanaxunagüchaũ, natürü namuxũchi i ngêma rü ngêmacax taxucürüwama nüxũ chixu i guxũma. ⁶Cuma rü tama namaxã cutaãxê nax duũxũgü cuxçax nadaxũ rü yagugüãxũ i wocaxacügü rü carnérugü. Rü woo i ngêma ãmaregü i chawüarũ rü tríguarü

rü chebádaarü rü tama namaxã cutaãxê.
 Rü tama naxçax ícuca nax âmaregü
 cuxçax yagugüxü i duüxügü nax
 ngêmaäcü norü chixexüxü
 curüngümaxüçax. Natürü ngêma cuma
 cunaxwaxexü nixí nax guxüguma cuga
 chaxínüxü rü cuxna chanaxãxü i chorü
 maxü. ⁷Rü ngêmacax cumaxã nüxü
 chixu rü daxe chixí rü chaugü ichaxã
 yema curü orearü uruügü curü orewa
 naxümatüxürüxü. ⁸Rü chomax, Pa
 Chorü Tupanax, rü namaxã chataãxê
 nax curü ngúchaü chaxüxü. Rü
 chauãêgu namaxã changuxü i ngêma
 curü nguxêetae. ⁹Rü ngêma muxü i curü
 duüxügüpeçewa chanaxunagü i curü ore
 i aixcüma ixíxü. Cumax rü meama nüxü
 cucuax nax marü namaxã nüxü chixuxü.
¹⁰Rü tama chaugügu chayacux nax
 ñuxãcü aixcüma namexü i ngêma
 cuxüxü. Rü marü namaxã nüxü chixu
 nax ñuxãcü cuyanguxêxü i ngêma
 nüxü quixuxü rü ñuxãcü toxü
 cumaxêxêxü. Rü ngêxgumarüxü ta rü
 marü tama ichayacux nax nüxü chixuxü
 nax aixcüma cuxü
 nangechaütümüxügüxü i ngêma
 muxüchixü i curü duüxügü. ¹¹Rü
 ñuxmax, Pa Corix, rü tama chanaxwaxe
 nax nüxü curüchaxü nax cuxü
 changechaütümüxüxü. Erü ngêma curü
 ngechaü rü curü ore i aixcüma
 ixíxüicatama nixí i chorü poxürüxü
 ixíxü. ¹²Rü ngêma chixexügü i choxü
 ngupetüxü rü namuxüchi, rü düxwa
 taxucürüwama chayaxugü. Rü ngêma
 choxrütama chixexügügu changu rü
 ngêmagagu taxucürüwa cuxü
 chadawenü. Erü ngêma chorü
 chixexügü rü chauyaexü narümumae rü

ngêmagagu cuxü charüxochiga. ¹³Pa
 Corix, cuxü chacaxü irü choxü
 ínanguxuchixêxê nawa i ngêma chorü
 chixexügü rü paxa choxü rüngüxêxê!
¹⁴⁻¹⁵Rü ngêxgumarüxü ta, Pa Corix, rü
 chanaxwaxe i cunaxãneexêxê i ngêma
 chorü uanügü i choxü imaxgüchaüxü.
 Rü name nixí nax norü ânemaxã
 cuyabuxmüxêxêxü i ngêma duüxügü i
 chixexü chomaxã ügüchaüxü rü ñuxma
 choxü cügüexü. ¹⁶Natürü guxãma ya
 yíxema cuxçax daugixe rü name nixí
 nax poraäcü tataãxêgüxü. Rü guxãma
 ya yíxema tüxü nangüchaügixe nax
 tüxü cumaxêxêxêxü rü name nixí i
 guxüguma ñatarügügu: “iCori ya
 Tupanaxü picuaxüxügü erü guxãetüwa
 nangexma!” ñatarügügu. ¹⁷Rü choma
 nax taxuxüma chixíxü rü
 chanaxixächiãêxü irü taxü i choxü
 curüngümaxü, Pa Corix! Erü cuma nixí i
 choxü curüngüxêxêxü rü choxü
 ícupoxüxü. Rü ngêmacax, Pa Chorü
 Tupanax irü taxü i cunüxcüãêxü nax
 choxü curüngüxêxêxü!

Duüxü i daxawexüarü yumüxê

41 ¹Rü nüma ya Tupana rü
 tümamaxã nataãxê ya yíxema
 tümamücü ya ngearü ngêmaxüãaxexü
 rüngüxêxêxê. Rü nüma ya Cori ya
 Tupana rü tá tüxü ínananguxuchixêxê
 ega ngêxguma guxchaxü tümacax
 ínguxgu. ²Rü nüma ya Cori ya Tupana
 rü tá tüxna nadau rü tá maxü tüxna
 naxã rü tá tüxü nataãxêxêxê i ñoma i
 naanewa. Rü taxütãma tümaarü
 uanügüarü ngüchaüwa tüxü natax. ³Rü
 nüma ya Cori ya Tupana rü tá pora
 tüxna naxã ega ngüxü tingegügu. Rü

ngëxguma tidaxawegu rü tá tûmacax
 nayataanexêxê. ⁴Rü choma rü ñaãcü
 chayumüxê: “Pa Corix icuxú
 changexaxütümüxü rü chauxcax
 yataanexêxê! Erü marü cumaxã nüxü
 chixu i chorü chixexügü”, ñachagürü.
⁵Natürü ngëma chorü uanügü rü
 ñanagürügü: “Chierüna paxa nayuxgux
 nax ngëmaãcü ngëxma yanaxoxüçax”,
 ñanagürügü. ⁶Rü ngëxguma choxü
 íyadaugügu i ngëma nax chidaxawexü
 rü chomücüxü nügu nixixêenetagü.
 Natürü chauxchi naxaie rü nataãxêgü i
 ngëxguma nüxü nadaugügu nax ngúxü
 chingexü. Rü ngëxguma choxna
 nawoeguxgu rü choxü nacugüe. ⁷Rü
 ngëma chauxchi aiexü rü naxítaquexe
 rü chauchiga nidexagü. Rü nagu
 narüxînüe nax chaugagutama ngúxü
 chingexü. ⁸Rü ñanagürügü: “Rü ngëma
 nax yadaxawexü rü yuuxü chixexü
 namaxã naxü rü ngëmacax i ñuxma rü
 marü tagutáma wena ínarüda”,
 ñanagürügü. ⁹Rü woo ga yema mexü ga
 chomücü ga nagu chayaxõxü nax
 aixcüma choxü nangechaüxü rü wüxiwa
 chomaxã chibüchiréxü rü ñuxma rü
 chomaxã narüxuanü. ¹⁰Natürü cumax,
 Pa Corix irü cuxú changexaxütümüxü!
 iRü choxü írudaxêxê nax ngëmaãcü
 chanapoxcuexüçax i ngëma chomaxã
 rüxuanügüxü! ¹¹Rü aixcüma tá nüxü
 chacuax nax cuxü chataãxêxêxü ega
 ngëxguma ngëma chorü uanügü rü
 taxütáma nügu yaxuxgu nax choxü
 naporamaexü. ¹²Rü chomax nax mea
 chamaxüxü rü taguma chixexü chaxüxü
 irü choxna nadau nax ngëmaãcü
 guxüguma cuxütawa changexmaxüçax!
¹³Rü namexechi ya Cori ya

Iraétanüxüarü Tupana. Rü ñuxmax rü
 guxügutáma rü ngëmaãcüecha nixí.

Tupanaxütawa ne naxü i chorü ngüxêê

42 ¹Rü ñoma wüxi i cowü i
 taxawaxüchixü i natüçax
 dauxürüxü chixí nax cuxcax chadauxü,
 Pa Chorü Tupanax. ²Rü choxü
 nangüchaü nax namaxã chaxãmücüxü
 ya Tupana ya maxüarü yora. ¿Rü ñuxgu
 tá i wena napatawa chaxüxü nax ngéma
 nüxü chicuaxüüxüçax? ³Nguncü rü
 chütacü rü chaxaxu nax norü ngüxêçax
 íchacaxaxüçax. Rü yoxni i chorü uanügü
 rü choxü nacugüe rü ñanagürügü:
 “¿Ngexcü nixí ya curü Tupana?”
 ñanagürügü. Rü ngëmamaxã choxü
 nacugüe. ⁴Rü ngëxguma ngëmagu
 charüxînügu rü marü tama yaxna
 namaxã chaxînü i ngëma choxü ngúxü.
 Rü nüxna chacuaxächi nax ñuxácü
 taãxêácüma rü Tupanana moxê
 itaxãácüma napatawa chanagagüxü ga
 yema muxüma ga duüxügü. Rü ñuxácü
 tataãxêgü ga yexguma. ⁵¿Rü ñuxma rü
 taxacüçax chi i nüxü charüxoxü? ¿Rü
 taxacüçax chi i naxcax chaxoégaãxü?
 Rü Tupanawaxicatama nüxü ichayangau
 i chorü ngüxêê, rü yimáxü tá nixí i
 chicuaxüüxüamaxü. Erü nüma nixí ya
 chorü Tupana ya chorü maxêerüxü.
⁶Natürü i ñuxmax rü poraãcüxüchima
 íchayaxoõchi. Rü ngëmacax, Pa
 Tupanax, poraãcü cuxna chacuaxächi
 nawa i ñaa naane i natü i Yudáü nawa
 dapetüxü rü yima maxpúnegü ya Ermõü
 rü Michá nawa ngëxmagüne. ⁷Rü
 guxüma i ngëma guxchaxügu rü
 ngúxügü i chauxcax ícunanguxêxü rü
 ñoma wüxi ya yuape ya taxüchicürüxü

chauétüwa naxüpetü. Rü ñoma dexá i dauxüwa nagoxüchiüxürüxü chauétü nangu. ⁸Rü ngunecü rü nüma ya Cori rü choxü nangechaü. Rü chütacü rü tama nüxü charüchau nax chawiyaxü rü chayumüxëxü naxcax ya Tupana ya chorü maxëeruxü. ⁹Rü ñachagürü nüxü ya Tupana ya chorü poxüruxü: “¿Tüxcüü choxü curingüma? ¿Rü taxacücax i ñuxma rü ngechaüãcü ichixüxü rü choxü nua nachixëãxëgüxü i chorü uanügü?” ñachagürü. ¹⁰Rü woo ya chauxchinaxägü rü ta nangúe nagagu i ngëma chorü uanügü i guxüguma choxü cugüexü rü ñagüxü: “¿Ngexcü nixí ya curü Tupana?” ñagüxü. ¹¹¿Natürü taxacücax chi nüxü charüxoxü? ¿Rü taxacücax chi ichaxoégaãëxü? Erü Tupanagu nixí i chayaxöxü rü yimáxü tá nixí i chicuaxüüxüamaxü. Erü nüma nixí i chorü Tupana ya chorü maxëeruxü ixícü.

**Choxü nangúchaü nax
Tupanapatawa changuxü**

43 ¹Pa Tupanax ichauétüwa idexa! iRü chauétüwa nachogü napëxewa i ñaa duüxügü i tama yaxögüxü! iRü naxmëxwa choxü ínanguxuchixëxë i ngëma idorataxáxü rü ngëma chixexügu rüxünüxü! ²Erü cuma nixí i chorü Tupana i chorü poxüruxü quixixü. ¿Rü tüxcüü i cugüna choxü cuyáxüguxëxëxü? ¿Rü taxacücax i ngechaü chingexechaxü rü ngëma chorü uanügü rü chixri chomaxá nachopetü? ³iRü ëcü chauxcax nangóonëxë nax nüxü chacuáxücax i ngëma curü ore i aixcüma ixixü nax

ngëma choxü nüxü cuaxëëxücax i ngëma nama ya yima curü maxpúne ya üinenewa nadaxü i ngextá cuma ícungexmaxüwa! ⁴Rü ngëmaãcü tá nawa changu i ngëma curü amarearü guchicaxü, Pa Tupanax. Rü ngëma tá cuxü chicuaxüxü árpagamaxá. Erü cumax, Pa Tupanax, rü taãxëmaxá choxü cunapaxëxë. ⁵¿Rü ñuxma rü taxacücax tá i nüxü charüxoxü i ngëma? ¿Rü taxacücax tá ichaxoégaãëxü? Erü choma rü marü Tupanaaxü chayaxö rü tá yimáxü nixí i chicuaxüxüechaxü. Rü nüma nixí i chorü Tupana i chortü maxëeruxü yixixü.

**Yumüxë i nawa Tupanaarü
ngüxëëcax ícaxaxü**

44 ¹Pa Tupanax, tomatama nüxü taxínüechiga ga yema taxü ga mexü ga nüxcüma cuxüxü. Yerü torü oxigü rü nüxü tixugügü ga yema nüxcüma cuxüxü ga yexguma tüma tamaxëgu. ²Rü cumatama nixí ga norü naanewa ícuwoxüxü ga yema duüxügü ga tama cuxü yaxögüxü. Rü yemaacü cunapoxcue ga yema duüxügü nax yema naanegu torü oxigüxü cuxãchiügüxëxëxëcax. ³Rü tama tümaarü poramaxá rü tümanegümaxá nixí ga tanayauxgüxü ga yema naane. Natürü yema curü poragagu rü curü ngüxëëgagu nixí ga nawa tangugüxü ga yema naane. Yerü cuma rü tüxü cungechaü rü yemacax tümamaxá cumecüma. ⁴Pa Chorü Áëxgacü, Pa Chorü Tupanax, cuma nixí i ícunaporamaexëëxü i curü duüxügü. ⁵Rü cugagu nixí i nüxü tarüporamaegüxü i torü uanügü. Rü

ngëxguma cuéga tanaxuxuchigu rü nüxü tariyexera i ngëma toxü daiχchaüxü. ⁶Rü choma rü tama chauxnegügu chayaxõ erü yima chauxnegü rü tagutâma chorü uanügüxü choxü nariüporamaexëxë. ⁷Rü cuma nixî ga torü uanüxü toxü curüporamaexëxü rü cuma nixî i cunaxâneexëxü i ngëma toxchi aiexü. ⁸Rü guxǖguma cumaxâ togü ticuaxüxǖgü, Pa Tupanax. Rü guxǖgutâma nüxü ticuaxüxü i cuéga. ⁹Natürü i cumax rü toxü cuxo rü toxü cuxâneexëxë. Rü marü tama ícuyaxǖmǖcü i torü churaragü. ¹⁰Rü cuma rü nüxǖ cunatauxchaxëxë i torü uanügü nax toxü yabuxmǖxëxǖcax. Rü ngëmacax i ngëma toxchi aiexü rü toxü nangixgü rü nayana i ngëma nüma nanaxwaxegüxü. ¹¹Rü cuma rü nüxna toxü cumugü ñoma carnérugü i daiwa nagagüxürüxü. Rü ngëma duüxügü i tama cuxǖ yaxögüxütanügu toxü cuwoonexëemare. ¹²Rü ítanüxǖgu tomaxâ cutaxe rü taxuxǖma nawa cuyaxu nax tomaxâ cutaxexü. ¹³Rü ngëma toxna ngaicamagüxü i nachixǖanecǖãxgü rü toxü nacugüe rü tomaxâ naguxchigagü nagagu ga yema chixexü ga toxçax ícunguxëxü. ¹⁴Rü ngëmagagu i ngëma duüxügü i tama yaxögüxü rü toxü nacugüe. Rü ngëxguma toxü nadaugügu rü nanexâerugǖãcuma toxü nacugüe. ¹⁵Rü wüxichigü i ngunexü rü ngëma guxchaxǖwa changexma. Rü ngëmacax chorü ãnemaxâ tama chadaunagü. ¹⁶Erü ngëma chorü uanügü rü choxü nimaxgǖchaü rü chomaxâ naguxchigagü rü chaugu nidauxcüraxǖgü. ¹⁷Rü ngëma

ñuxma toxǖ ngupetüxǖ rü tama ngëma cuxǖ nax itarüngǖmaexǖgagu nixî rü tama nax taxacürü chixexǖ cupexewa taxǖxǖgagu nixî. ¹⁸Rü toma rü tama nagu tarüxînǖie nax cuxǖ ítatáxǖ rü tama nagu tarüxînǖie nax nüxǖ itarüngǖmaexǖ i curü ore. ¹⁹Natürü i cuma rü toxǖ cupoxcueama. Rü ngexta guxǖma i ngëmaxǖgǖ ítaxuxǖwa toxǖ cuwogü rü ngëmaãcǖ yuwa toxǖ cumugü. ²⁰⁻²¹Rü ngëxguma chi cuxǖ itarüngǖmaegux rü chi nüxǖ ticuaxǖxǖgux i tomare i tupana, rü cuma rü chi nüxǖ cucuaxama. Erü cuma rü meama nüxǖ cucuax i guxǖma i ngëma bexma toõxëwa nagu tarüxînǖexǖ. ²²Natürü cugagu rü guxǖguma ãñcümamaxǖ i yuwa tangexmagü. Rü ngëma torü uanügü rü ñoma carnérugü i daiwa nagagüxürüxǖ tomaxâ nixîgü. ²³Pa Corix ítǖxcǖǖ tama ícuxuãxë? iRü nabajxâchi, rü taxú i toxǖ ícuwogǖxǖchixǖ! ²⁴¿Tǖxcǖǖ toxçaxwa íquicux? ¿Rü tǖxcǖǖ toxǖ icurüngǖma i toma nax poraãcǖ ngüxǖ tingegǖechaxǖ? ²⁵Rü ñuxma rü tipaexǖchima rü ãne tingegü. Rü waixǖmǖanegumare togǖ titügü. ²⁶¡Ëcǖ inachi rü nua naxü rü toxǖ yarüngǖxëxë! iRü taxǖ i curǖ ngechaǖmaxâ toxǖ ínanguxǖxëxë!

Ãëxgacǖarǖ ngîchixǖguarǖ wiyae

45 ¹Rü chauãxëwa nangu i mexǖ i dexagü, rü chorǖ conǖ rü ñoma wüxi i ümatǖxürǖǖxǖ nixî. Rü ñaa chorǖ ore i chaxǖmatǖxǖ rü ãëxgacǖpexewa tá nüxǖ chixu. ²Rü cumax, Pa Ãëxgacǖx, rü guxǖ i yatügüxǖ curǖmema. Rü ngëma curǖ

dexa i cuaxwa íxixúxũ rü namexechi. Rü ngẽmacax ya Tupana rü guxũguma cuxũ narũngũxẽẽ. ³Pa Poracũx iẽcũ cugũcũwawa yangaxcuchi i ngẽma curũ tara! Rü ngẽma nixĩ i curũ meruxũ ixĩxũ. ⁴Rü cumax, Pa ãËxgacũx, rü ngẽma curũ poramaxã nüxũ curüyexera i guxũma i tórũ uanũgũ rü ícunapoxũ i ngẽma ore i aixcũma ixĩxũ. Rü yĩxema duẽxẽgũ i tama tũgũ icuaxũũgũxẽ rü cuma rü tũxũ ícupoxũ. Rü yima curũ tũgũnechacũũmaxã rü taxũma i mexũgũ cuxũ. ⁵Pa ãËxgacũx, rü ngẽma togũ i nachixũanecũãxgũ rü cuxmẽxgu nayi. Rü yima cuxnegũ rü meama nixãmagu rü ngẽma curũ uanũgũarũ maxũnewa nayarũwaxgũ. ⁶Pa Tupanax, cuma rü guxũguma ãËxgacũ quixĩ rü aixcũma mea guxũma i duũxũgũmaxã icucuaax. ⁷Rü cumax, Pa ãËxgacũx, rü namaxã cutaãxẽ i ngẽma mexũ ixĩxũ, natũrũ naxchi cuxai i ngẽma chixexũ. Rü yemacax nixĩ ga Tupana ga cuxũ naxunetaxũ rü cumũcũgũarũ yexera taãxẽ cuxna naxãxũ. ⁸Rü guxũma i cuxchirugũ rü pumãra i yixichixũ i mĩra rü aroẽ rü canẽramaxã nayixema. Rü paxetarũgũ i ãtũxũxũmaxã cuxũ nataãxẽxẽẽgũ nawa ya cupata ya nuta ya mexechicũ ya marflnaxcax ixĩxũne. ⁹Rü natanũwa i ngẽma ngexũgũ i cupatawa ngẽxmagũxũ rü nangexmagũ i to i nachixũanegũarũ ãËxgacũgũarũ paxũgũ. Rü curũ tochicaxũarũ tũgũnecũwawa ingexma i cuxmax i úiru i mexechixũmaxã ngaxãẽcũ. ¹⁰iRü irũxĩnũ, Pa Chauxacũx, rü mea nangugũ i ngẽma tá cumaxã nüxũ chixuxũ! iRü nüxũ irũngũma i ngẽma cutanũxũgũ rü ngẽma curũ duũxũgũ! ¹¹Erũ nüma ya

yimã ãËxgacũ rü nüxũ cunjúchaũ. Rü nüma nixĩ i curũ cori yixĩxũ rü name nixĩ i naga cuxĩnũ. ¹²Pa Pacũ i Tĩrucũãx, rü ngẽma duũxũgũ i curũ íanewa poraãcũ diẽruãxũchigũxũ rü mexechixũ i ãmare tá cuxna naxãgũ nax ngẽmamaxã cuxũ íyapuxẽẽgũxũcax. ¹³Rü ñuxma rü iyaxũcu i ngẽma pacũ i meama ngaxãẽcũ. Rü ngẽma naxchiru rü úirumaxã naxãmatũ. ¹⁴Rü meama ngaxãẽcũ ãËxgacũpexewa ngĩxũ nagagũ. Rü ngẽma ngĩmũcũgũ i pacũgũ rü ngĩwe yaxãxũtanũ. ¹⁵Rü taãxẽãcũma iyaxĩ rü taãxẽãcũ nagu ichocu ya yima ãËxgacũpata. Rü yimã cunegũ i tá cuxũ ngẽxmagũcũ, Pa ãËxgacũx, rü nümagũ tá nixĩ i cuchicũx ãËxgacũgũ yixĩgũxũ. Rü cuma rü naxmẽxwa tá cunangexmaxẽxẽ i ñaa nachixũane nax nüma namaxã inacuaxgũxũcax. ¹⁶Rü choma rü tagutãma ichayanaxoxẽxẽ i ngẽma cuẽga nax ngẽmaãcũ i guxũma i ngẽma ngexwacax i ngoetanũxũ i duũxũgũ rü nüxna nacuaaxãchixũcax. Rü guxũma i nachixũanecũãxgũ cuxũ icuaxũũgũxũcax. ¹⁷Rü chomax, Pa ãËxgacũx, rü chanaxũmatũ i ñaa ore nax guxũma i ngẽma duũxũgũ i ngexwacax tá ingõetanũxũ cuxna cuaxãchixũcax rü guxũgutãma cuxũ yacuaxũũgũxũcax i guxũma i nachixũanecũãxgũ.

**Tórũ poxũruxũ ya Tupana
rü tatanũwa nangexma**

46 ¹Rü nüma ya Tupana rü tórũ poxũruxũ nixĩ rü tórũ poraxẽẽruxũ nixĩ. Rü nüma rü tũxũ narũngũxẽẽ ega guxchaxũ taxcax ínguxgux. ²Rü ngẽmacax taxucaxma

tamuïe ega woo ñoma i naane rü nangĩächigu rü maḡpúnegü rü márchíütamagu nayixgu. ³Rü woo naxáügachiügutama i ngẽma már rü poraäcü nayuapegu rü ngẽmaäcü ya yima maḡpúnegü rü niduxrue nagagu nax nanuxü i ngẽma már, natürü i yixema rü taxucaḡma tamuïe. ⁴Rü wüxi i natü rü nachacüügümaxã nanataãxẽxẽxẽ ya yima Tupanaarü ñane ya Yerucharëü. Rü yima ñane rü naxüünexüchi rü yimawa nixí i nangexmaxü ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü. ⁵Rü nüma ya Tupana rü ngẽxma naxächíü rü namaxã napora. Rü nüma rü guxüma i ngunexü i noxri yangunegu rü nüxü narüngüxẽe. ⁶Rü ngẽma nachixüanegü rü nügümaxã nanue rü nügü naxãxünegü. Natürü ngẽxguma Tupana idexagu rü ngẽma äëxgacügü rü niduxrue rü ngẽma waixüümü rü nanangomüächiane. ⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü tatanüwa nangexma. Rü yimá Acóbuarü Tupana nixí ya tóru poxüruxü ixícü. ⁸iRü nua ípeyadaux i ngẽma taxü i äücümaxü i Cori ya Tupana ñoma i naanewa üxü! ⁹Erü guxüwama i ñoma i naanewa rü marü inayanaxoxẽxẽ ga nügü nax nadäixü i duüxügü rü nüxü nayachixegüxẽxẽ ya norü würagü rü naigü ya naxnegü. Rü yima nawexügü ya daiwa namaxã naxixüne rü ínanagu. ¹⁰Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: “Pa Nachixüanegüarü Äëxgacügüx irü choxü íperüxínüe! iRü nagu perüxínüe nax choma rü Tupana chixixü! Rü choma nixí i namaxã ichacuáxü i guxüma i nachixüanegü. Rü choma nixí

i guxüma i ñoma i naaneétüwa changexmaxü”, ñanagürü. ¹¹Rü Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü tatanüwa nangexma. Rü nümatama nixí i Acóbuarü Tupana yixixü. Rü nüma nixí i tóru poxüruxü yixixü.

Tupana rü ñoma i naanearü äëxgacü nixí

47 ¹Pa Guxüne ya Íanecüäxgüx ipenapépüne ya Cori ya Tupana rü taãxẽäcü naxcaḡ pewiyaegü! ²Erü nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü naxãücüma. Rü nüma nixí i ñoma i naanearü äëxgacü yixixü. ³Rü nüma rü nanadaiäcu ga íanegü rü nachixüanegü rü taxmexwa nanangexmagüxẽxẽ i norü duüxügü. ⁴Rü nümatama nixí ga tüxü naxunetaxü nax norü duüxügü i Yudíügü ixígüxü. Rü ngẽmaäcü nanataãxẽxẽxẽ ya Acóbu ya nüma nüxü nangechaüxüchicü. ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü dauxü naxí nax norü tochicaxüwa namaxã inacuáxücaḡ i guxüma. Rü duüxügü yoxni taãxẽäcüma nawiyaegü rü cornétamaxã nanapaxpúnegü. ⁶iRü naxcaḡ pewiyaegü ya Cori ya Tupana! iRü naxcaḡ pewiyaegü ya yimá tóru äëxgacü! ⁷Erü nüma ya Tupana rü ñoma i naanearü äëxgacü nixí. Rü ngẽmacax name nixí i mea nagu perüxínüeäcüma nüxü picuaxüüügüxü rü naxcaḡ pewiyaegüxü. ⁸Rü nüma ya Tupana rü guxü i nachixüanegüarü äëxgacü nixí. Rü nüma ya Tupana rü norü tochicaxü i üünexüwa narüto. ⁹Rü ngẽma togü i nachixüanegüarü äëxgacügü rü tamaxã nangutaquexe nax wüxigu Abraüarü Tupanaxü icuaxüüügüxücaḡ. Erü Tupanamexëwa nangexmagü i guxüma i

ãëxgacügü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü. Rü nüma ya Tupana rü naétüwa nangexma i guxüma.

Nomechi ya Tupanaarü ñane ya Chióüarü ma xpúnewa ngexmane

48 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü guxáétüwa nangexma rü nüxü nacuaxüchi. Rü ngëmacax name nax nüxü icuaxüügüxü nawa ya yima norü ñane ya norü ma xpúne ya üüneney ya Chióüwa ngexmane. ²Nomechi ya yima ma xpúne ya Chióü i nórtewaama ngexmane. Rü yima nixí ya namaxá nataãxëgüne i guxüma i duüxügü i ñoma i naanewa maxëxü. Rü yimawa nixí i nangexmaxü i norü ñane ya yimá ãëxgacü ya guxáétüwa ngëxmacü. ³Rü Yerucharéüwa ngexmane ya ãëxgacüpatagüwa nixí i nangexmaxü ya Tupana. Rü nüma ya Tupana rü nügü nangoxëxë nax yima ñanearü poxüruxü ya aixcüma mecü yixíxü. ⁴Rü ñoma i naanecüax i nachixüanegüarü ãëxgacügü rü nügümaxá nangutaquexegü rü wüxigu yima ñanecax ínayachoxóchi. ⁵Natürü yexguma nüxü nadaugügu rü poraäcü nabáixächíãëgü rü nibuxmü. ⁶Rü poraäcü namuüe. Rü nanaxíxächíãëgü ñoma wüxi i nge i ixírxacüchaücürüxü. ⁷Rü nüma ya Tupana rü wüxi ya taxüchicü ya buanecü ya éstewaama ne namuäcümaxá inanayixëxë ya yima Tárchiaciüaxgüarü wapurugü ya tóru daiwa íxüne. ⁸Rü yima Tupanaarü ñane ya Yerucharéü rü nomechi yema tóru oxigüwa nüxü taxínüechigaxürüxü. Rü ñuxma i yixema rü ta rü

taxetümaxãxüchi nüxü tadaugü i ngëma. Rü nümatama ya Tupana ya guxáétüwa ngëxmacü rü guxügutáma yima ñanexü ínapoxü. ⁹Pa Tupanax, rü nua cupatawa tangexmagügu rü nüxna tacaaxáchie nax ñuxäcü poraäcü toxü cungechaüxü i cumax. ¹⁰Pa Tupanax, guxüwama i ñoma i naanewa rü cuxü nicuaxüxügü, erü woetama ngëmaäcü nixí i cuxna üxü. Rü ngëma curü poramaxá nixí i mea tomaxá icucuáxü. ¹¹Rü name nixí i petaãxëgüxü, Pa Yerucharéücüaxgüx rü Guxáma i Pemax i Yudáanecüaxgüx. Erü nüma ya Tupana rü aixcüma mexü pemaxá naxuegu. ¹²iRü ëcü, nüxü ípeyachoegu ya yima ñane rü peyaxugü ya yima norü tórrégü rü ñuxre yixíxü! ¹³iRü mea penangugü i ngëma norü poxeguxütápüxügü rü yima ãëxgacüpatagü nax pexü natauxchaxücax nax namaxá nüxü pixuchigaxü i ngëma petaagü! ¹⁴Erü nüma ya Tupana rü guxügutáma tóru Tupana nixí. Rü nüma rü guxügutáma mea tamaxá inacuax.

Tóru maxü rü tama diërumaxá naxçax tataxe

49 ¹iDücax, rü mea iperüxínüe i ñaa ore, Pa Guxüma i Duüxügü i Ñoma i Naanewa Maxëxüx! ²Rü guxáma i pema i diëruaxgüxe, rü pema ya ingearü diëruaxgüxe, rü pema i duüxügümaxá icuaxgüxe, rü pema i togümexëwa ngëxmagüxe írü mea iperüxínüe i ñaa ore! ³Rü ñuxmax rü tá chidexa namaxá i ore i aixcüma cuax tüxna äxü rü tá nüxü chixu i ngëma ñnü i aixcüma Tupanaarü cuaxwa ne üxü. ⁴Rü mexü i cuaxächixëëruügügu tá charüxínü rü

árpamaxã chapaxetaxãci ore i
 êxũguxũchiga tá chawiyae. ⁵¿Rü
 taxacũcax tá chamuũ i ngẽxguma
 ínangugũgu i ngunexũgũ i áũcũmaxũ rü
 ngẽxguma ngẽma chauxchi aiexũ i
 duũxũgũ choxũ íchomaeguãchigu
 namaxã i norü chixexũgũ? ⁶Rü nümagü
 rü norü diêruguama narüxĩnũe rü muxũ i
 norü ngẽmaxũgũmaxã nügü
 nicuaxũxũgũ. ⁷Natürü taxúema tüxũ
 natauxcha nax tügütama tamaxẽxũ
 rüxna Tupanaaxũ tanaxütanũxũ nax
 tüxũ namaxẽxũcax. ⁸⁻⁹Rü taxuxũma i
 diêru ñingu nax naxcax itaxexũcax i wüxi
 i duũxũarü maxũ nax ngẽmaãcü nüxna
 ínanguxuchixũcax i yu rü guxũguma
 namaxechaxũcax. ¹⁰Rü ñuxmax rü nüxũ
 tadau nax guxũma i duũxũgũ yuexũ woo
 i ngẽma nüxũ cuaxũchigũxũ rü nayue, rü
 woo i ngẽma naechitamare maxẽxũ rü
 nayue rü ngẽma norü ngẽmaxũgũ rü
 togüçax ngẽma nawogü. ¹¹Rü ngẽma
 diêruãxgũxũ rü nügũgu nanaxüéga i
 ngẽma norü naane ñoma guxũgutáma
 noxrü yixĩxũrũxũ. Natürü ngẽxguma
 nayuxgux rü ngẽma naxmaxũ tá nixĩ i
 napata ixĩxũ i guxũgutáma. ¹²Rü wüxi ya
 yatü rü tama nixĩ i namaxechaxũ ega
 woo nadiêruãxũchigux, erü ñoma
 naexũgürüütama nayu. ¹³Rü ngẽmaãcü
 nixĩ i nayuexũ i ngẽma duũxũgũ i
 nügũgu yaxögũxũ, rü ngẽmaãcütama
 nayue i ngẽma duũxũgũ i nügütama
 icuaxũũgũxũ. ¹⁴Rü yu nixĩ i namaxã
 icuáxũ i ngẽma duũxũgũ erü naxmaxũwa
 nanagagü ñoma carnêrugü igagũxũrũxũ.
 Natürü ngẽma ngunexũ i nagu yuwa
 ínadagũxũgu i duũxũgũ rü ngẽma mea
 maxẽxũ rü tá ngẽma chixri maxẽxũmaxã
 inacuaxgü. Erü ngẽma chixri maxẽxũ i

duũxũgũ rü ngẽma nügü namaxã
 yacuaxũũgũxũ, rü ngẽxma tá nayacuax i
 ngẽxguma nayuegu, erü taxucürüwa
 nayana i norü ngẽmaxũgũ. ¹⁵Natürü
 nüma ya Tupana tá nixĩ i yuwa choxũ
 ínanguxuchixẽxũ, erü nügũxütawa tá
 choxũ naga. ¹⁶iRü taxú i naxcax
 quixaçxãchixũ ega texé muarü diêruãxgu
 rü yamuxgu i norü meruũgü i napatawa!
¹⁷Erü ngẽxguma nayuxgux rü
 taxucürüwatáma taxacü ninge. Rü woo i
 ngẽma norü meruũgü rü taxütáma
 naxmaxũwa namaxã naxü. ¹⁸⁻¹⁹Rü woo
 ñuxma nax maxũgux rü nataãxẽ, rü
 duũxũgũ rü nüxũ nicuaxũxũgũ naxcax i
 norü ngẽmaxũgũ, natürü wüxi i
 ngunexũgu rü tá nayu rü marü tagutáma
 ñomaarü ngóonexũxũ nadau. ²⁰Rü wüxi i
 duũxũ rü tama namaxecha ega woo
 namuarü ngẽmaxũãxgux, rü nayuama
 ñoma naexũgürüütama.

**Tupana tá nixĩ ya nüxna çaxcü i ngẽma
 mea maxẽxũ rü ngẽma chixri maxẽxũ**

50 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana ya
 guxãétüwa ngẽxmacü rü nidexa
 rü naxcax nangema i guxũma i duũxũgü
 i ñoma i naanewa ngẽxmagũxũ. ²Rü
 nüma ya Tupana rü yima mexechine ya
 napata ya Chióüwa ngexmanewa norü
 üünemaxã nanangóonexẽxẽ. ³Rü nüma
 ya tórü Tupana rü nua naxü. Natürü
 tama bexma ínangu erü napexewa
 nangexma i wüxi i üxüema i tüxũ iguxũ,
 rü nacüwawa nangexma ya buanecü ya
 tacü. ⁴Rü daxüwa rü Tupana naxcax
 nangema i ngẽma dauxcüçax rü ñoma i
 naaneciãx nax inadaunüxcãçax i
 ngẽxguma norü duũxũgü i Iraécüãxgũxũ
 yacagüx. ⁵Rü ñanagürü nüxũ:

“iPenangutaqexexēxē i ngēma duūxūgū i norū āmaregū i chauxcax yaguxūmaxā chomaxā ixunetagūxū nax aixcūma chauga naxīnūexū!” ñanagürü. ⁶Rü ngēma daxūcüāxgū rü nüxū nixugū nax nüma ya Tupana rü āēxgacū ya aixcūma mecūmacū nax yixūxū erü meama norü duūxūgūmaxā inacuax. ⁷Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: “Pa Chorü Duūxūgū i Iraétanūxūgūx irü iperūxīnūe! Rü ñuxma rü tá pemaxā chanangoxēxē i ngēma perü chixexū. Rü dücax, chaxicatama nixī i Tupana chixīxū. Rü chomatama nixī i perü Tupana chixīxū. ⁸Rü ñuxma rü tama pexū chapoxcu naxcax i ngēma āmaregū i guxūguma chauxcax pedajūxū rü chauxcax ípeguxū. ⁹Rü tama pexna naxcax chaca i ngēma wocaxacū i yatūxū rü carnéruxacū i yatūxū i perü naxpūücüāx ixīxū. ¹⁰Erü choxrügü nixī i guxūma i naexūgü i naixnecücüāx ixīgūxū, rü ngēxgumarūxū ta i ngēma wocagü i máxpūxanexūwa ngēxmagūxū. ¹¹Rü choxrügü nixī i ngēma werigü i máxpūxanecücüāxgū, rü guxūma i ngēma ñoma i naanewa aexū rü naxūanexū. ¹²Rü ngēxguma chi chataiyaxgu i choma rü taxūchima pemaxā nüxū chixu erü choxrü nixī i ñoma i naane namaxā i guxūma i taxacū i nawa ngēxmagūxū. ¹³¿Ēxna pema nüxū pecuaxgu rü wocamachimaxā chaxāwemūxū rü namaxā chaxaxexūáxū ya yimá nagü i wocaxacū i yatūxū? ¹⁴Rü ngēma āmare i chanaxwaxexū nixī nax moxē choxna pexāxū rü aixcūma peyanguxēxū i ngēma perü uneta. ¹⁵iRü chauxcax peca ega ngēxguma guxchaxū pexū ngupetūxgux! Rü choma rü tá pexū íchapoxū rü pema rü tá choxū

picuaxūxūgū”, ñanagürü ya Tupana. ¹⁶⁻¹⁷Natürü ngēma chixexū ügūxū rü Tupana rü ñanagürü nüxū: “¿Taxacūwa i cuxū namexū nax nüxū cucuaxmarexū i ngēma chorü mugü rü nüxū quixumarexū i ngēma chorü uneta, natürü tama namaxā cutaāxēgu i ngēxguma cuxū chaxucuxēgu rü tama nüxū cucuaxchaūgu i ngēma chorü ore? ¹⁸Natürü taāxēacū cunayaxu i ngēma ngítaaxgūxū rü namaxā cuxāmücü i ngēma duūxūgü i naxmaxechita nai i ngemaxā maxēxū. ¹⁹Rü ngēxguma quidexaxgu rü chixexū i dexa ícuxuxūxēxē, rü curü conü rü doraxū nixu. ²⁰Rü ngēxguma ícurütōxgu, rü chixri nachiga quidexa ya cuenexē. Rü yimá cuenexēxūchi rü namaxā cuguxchiga. ²¹Rü guxūma i ngēma nixī i ngēma cuxūxū, rü choma rü ngēma changeaxmare. Rü cuma nagu curūxīnūgu rü marü nüxū icharūngūma i ngēma cuxūxū. Natürü i ñuxma rü tá cupexewa chanangoxēxē i ngēma chixexū icuxūxū rü tá naxcax cuxna chaca. ²²iDücax i pemax nax choxū iperūngūmaexū! iRü chauxcax pewoegu naxūpa nax pexū chadajūxū rü taxúema pexū ípoxūxū! ²³Rü choxū ticuaxūxū ya yixema moxē choxna āxē. Rü choma rü tūxū chamaxēxē ya yixema aixcūma chauga īnūxe”, ñanagürü ya Tupana.

**Yumüxē nax Tupana pecádūxū
rūngūmaxūcax**

51 ¹Pa Tupana ya Choxū Ngechaūwaxecü rü Mecūmacūx icuxū changechaxūtümūxū! iRü curü ngechaūgagu rü choxū nüxū irūngūma i chorü pecádugü! ²iRü choxū nayaxu i

ñaa chorü ãñächixü! iRü choxü nüxü irüngüma i chorü pecádugü! ³Rü chomatama chaugü íchicuax nax aixcüma wüxi i ãne yixü i ngëma chaxüxü. Rü ngëma chorü pecádugagu rü ngunecü rü chütacü rü choxü nachixeãxëecha. ⁴Rü cupexewatama nixi i chanaxüxü i ngëma taxü i chixexü i nagagu choxü cupoxcuxü. Rü ngëmacax i ngëma poxcu i chomaxã cuxueguxü rü aixcüma name rü taxucürüwa texé nüxü tixu nax chixri choxü cungugüxü. ⁵Rü aixcüma nixi nax wüxi i chixexü chixüxü ga noxritama chabuxgu rü woetama pecáduwa chayaxixüchi ga chauéanuwa. ⁶Cuma rü aixcüma nüxü cungechaü i ngëma duüxü i aixcüma cumaxã nüxü ixuxü i norü pecádugü. Rü ngëmacax chanaxwaxe i choxna cunaxã i cuax nax aixcümaxü cumaxã chixuxüçax. ⁷iRü ecü ngëma maxcuruümaxã choxü namaxcuxüne nax iyanaxoxüçax i chorü chixexü! Rü ngëmaacü wena cupexewa tá chame rü ngëma caixanexü i cómixüarü yexera tá nacómixü i chorü maxü. ⁸Rü woo choxü nax cupoxcuchiréxü naxçax i chorü chixexü, natürü i ñuxma rü chanaxwaxe i wena chauxçax cunataéguxëxë i chorü taãxë. ⁹iRü ecü choxü nüxü irüngüma i chorü pecádugü rü taxü i nüxü cudawenüxü! ¹⁰Pa Tupanax iñü i mexü chauãewa nanguxëxë! iRü choxna naxã i wüxi i naãxë i ngexwacaxüxü i cumaxã ixaixcümaxü! ¹¹iRü taxü i choxü cuxoxü! iRü taxü i choxna cuyaxügachixëxëxü i Cuãxë i Üünexü! ¹²⁻¹³iEcü wena chauxçax natáéguxëxë i ngëma taãxë ga noxri choxü yexmaxü nagagu nax choxü cumaxëxü! iRü choxü naporaxëxë nax

ñuxmawena rü aixcüma cuga chaxñüxüçax rü ngëmaacü chanangüxëxëçax i ngëma chauxrüxü pecádu ügüxü nax nümagü rü ta nüxü naxoxüçax i norü chixexü rü cuxçax nawoeguxüçax! ¹⁴Pa Tupana ya Chorü Maxëeruxüxü ichoxü ínanguxuchixëxë nawa i ngëma nax chamáwxaxexü! Rü wiyaeacü tá nüxü chixu nax cuma rü aixcümacü quixüxü. ¹⁵Pa Corix iëcü choxü ichoxëxë nax cuxçax chawiyaxüçax rü ngëmaacü cuxü chicuaxüxüçax! ¹⁶Erü cuma rü tama cunaxwaxe nax taxacürü ãmare cuxçax iguxü. Rü choma rü chi cuxna chanaxã, natürü tama ngëma nixi i namaxã cutaãxëxü. ¹⁷Rü ngëma cuma cunaxwaxexü, Pa Tupanax, nixi i wüxi i duüxü i aixcüma norü maxüwa nüxü rüxoxü i chixexü. Rü cumax, Pa Tupanax, rü tama nüxü cuxo i ngëma duüxü i nügümaxã nangechaüacüma cumaxã nügü ixuxü nax nachixexü. ¹⁸Pa Cori Pa Tupanax icuxü nangechaxütümüxü ya yima cupata ya Chióüwa ngexmane erü nüxü cungechaü! iRü curü duüxügüxü rüngüxëxë rü ínapoxü ya Yerucharéü! ¹⁹Rü ngëxguma marü cupexewa chamexgux, rü ngëxguma rü tá choxü cunayaxu i ngëma ãmargü i wocagü i tá cuxçax chadaixü rü íchaguxü. Rü ñuxüchi i duüxügü rü tá curü ãmarearü guchicaxüwa cuxçax nayagugü i wocaxacügü.

Natüçaxma nügü nicuaxüxü i ngëma duüxü i chixri maxüxü

52 ¹Pa Yatü i Poraxüx *ztüxcüü* cugü quicuaxüxü namaxã i ngëma chixexü i cuxüxü napexewa i

ngêma Tupanaarü duïxügü i nûma guxüguma nüxü nangechaxüxü? ²Rü cuma rü chixexüarü üguxicatama curüxînü. Rü yima curü conü rü naxâücüma ñoma wüxi i cüchi i texechixürüxü. ³Rü cuma rü chixexüguama curüxînü. Rü ngêma mexüarü yexera cunaxwaxe i ngêma chixexü. Rü ngêma ore i aixcüma ixixüarü yexera curü me nixî i ngêma dora. ⁴Rü curü me nixî nax curü conümaxá toxguäxü quixuxü rü curü me nixî nax nüxü quixuxü i doramare i toxguäxchiga ixixü. ⁵Natürü nûma ya Tupana rü ngêmacax tá cuxü napoxcu, rü tagutáma ngêmawa ícunguxuchi. Rü tá cupatawa cuxü ínataxüchi, rü tá cuxna nanayaxu i curü maxü. ⁶Rü ngêma duïxügü i Tupanaga ñnüexü rü ngëxguma nüxü nadaugügu i ngêma, rü tá poraäcü namuüe. Rü tá cuxü nacugüe rü ñanagürügü tá: ⁷“¡Dücax, nüxü pedäx i ngêma duïxü i tama Tupanaga ñnüchaüxü rü ngêma norü ngêmaxügügu yaxöxü rü chixexüguama maxüxü!” ñanagürügü tá. ⁸Natürü i choma rü ñoma wüxi i nanetü i orübu i bacaxü i Tupanapataxütügu toxürüxü chixî. Rü ngêmacax guxügutáma norü ngechaxügu chayaxö. ⁹Pa Tupanax, choma rü guxügutáma moxë cuxna chaxá naxçax i ngêma cuxüxü. Rü napexewa i ngêma aixcüma cuga ñnüexü rü tá mea cuxü íchananguxëxë, erü chomaxá cumecüma.

Duïxügüarü chixexüchiga

53 ¹Rü ngêma duïxügü i naechita maxëmarexü rü ñanagürügü: “Nataxuma ya Tupana”, ñanagürügü.

Rü guxüma i duïxügü rü chixexügu narüxînüe rü chixexü naxügü. Rü tataxuma ya texé ya mexü üxe. ²Rü nûma ya Tupana rü daxüwa duïxügüxü nadawenü nax nüxü nacuáxüçax rü tayíxema ya aixcüma tümaäexü cuáxe rü naga ñnüxe rü naxçax dauxe. ³Natürü guxüma i duïxügü rü Tupanana nixîgachitanü rü guxüma chixexügu narüxînüe. Rü marü tataxuma ya texé ya mexü üxe, rü bai ya wüxie. ⁴Rü ngêma chixexü ügüxü rü nangeäxëgümare rü paxama nanachixexëxë i chorü duïxügü. Rü ngêma duïxügü i tama Tupanaga ñnüexü rü chorü duïxügüxü inarüxoxëëgü ñoma paü ingöxgu rü iyanaxoxëëxürüxü. Rü ngêmaäcü nixîgü i ngêma duïxügü i tama Tupanaxü cuaxgüxü. ⁵Rü woo i ñüxma rü taxuxüma namuüe i nûmagü, natürü wüxi i ngunexü rü tá muümaxá nidüxrue. Erü nûma ya Tupana rü norü uanügüchinaxámaxá nanawoone. Rü ngêmaäcü tá wüxi i cugüxü nixîgü erü nûma ya Tupana rü marü nüxü naxo. ⁶Chierü yima maxpüne ya Chióüwa ne naxüxgu i Iraétanüxügüarü maxëxëerüxü. Rü ngëxguma nûmatama ya Tupana nügüçax nawoeguxëëgü i ngêma norü duïxügü rü ngëxguma tá nixî i nawoeguxü i guxüma i chautanüxü i Iraéanecüäxgü i Acóbutaagü ixîgüxü.

Törü yumüxëwa Tupanaarü ngüxëçax itaçax

54 ¹Pa Tupanax icumatama choxü ínanguxuchixëxë! ¹Rü choxü ínapoxü namaxá i curü pora! ²Pa

Tupanax ichoxũ nüxũ naxĩnũ i chorũ yumüxẽ rü êcü irixĩnũ i chorũ dexa!
 3Erü ngẽma duũxũgũ i nügũ írütágũxũ rü máxwaxegũxũ rü chauxchi naxaie rü choxũ nimaxgũchaũ. Rü ngẽmagũ rü tama cuxũ namuũ, Pa Tupanax. 4Natürü i cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü choxũ curüngũxẽ rü choxũ cumaxẽxẽ. 5Rü cumax, Pa Tupanax, rü tá ngẽma chorũ uanüügüçax cunatáegüxẽ i ngẽma norü chixexũgũ. iRü êcü nadai, Pa Corix! Erü cuma rü quixaixcũma. 6Rü choma rü chorũ ngũchaũmaxã tá cuxna chanaxã i chorũ ãmare i cuxçax chiguxũ. Rü tá cuxũ chicuaxũxũ erü cuma rü chomaxã cumecũmaxũchi. 7Erü choxũ ícunguxuchixẽxẽ nawa i guxũma i chorũ guxchaxũgũ rü nüxũ chadau i ngẽma chorũ uanüügũxũ nax curüporamaexũ.

**Wüxi ya yatü ya nawe
yangẽxũtanüciarü yumüxẽ**

55 1Pa chorũ Tupanax inüxũ naxĩnũ i chorũ yumüxẽ rü taxũ i cugũ iquicũxũ naxchaxwa i ngẽma cuxna naxçax chacaxũ! 2iRü chauga naxĩnũ erü ngũxũ chingeyane cuxna chaca! 3Rü ngẽma naga i chorũ uanügũ i chixexũgũ rü choxũ niduxruxẽxẽ. Rü poraãcü choxũ nanaxixachiãẽxẽgũ rü nuãcũma chauxçax nibuxmũ. 4Rü chiyuxnearü maxũneax erü poraãcü chamuũ nüxũ i ngẽma yu i choxna nguxũ. 5Rü poraãcüxüchi muũ choxna nangu rü ngẽmacax ngẽma muũmaxã chiduxrux. 6Rü ngẽmacax ñachagürü: “Chierü ñoma muxtucurũxũ chaxãpxexátügu rü ngẽxguma rü chi chigoe nax naxchaxwa chiñaxũçax rü ngexta charüngũxũçax. 7-8Rü yáxũguxũ i

chianexũwa chi chaña rü ngẽxma chi charũxãũx, rü paxa chi chañaãchi nax chaugũ ichayarüçũxũçax naxchaxwa i ngẽma guxchaxũgũ i ñoma buanecü ya poraxüchicürũxũ chauxçax ngẽma ne üemaxũ”, ñachagürü. 9Pa Corix inadai i ngẽma chomaxã rüxuanügũxũ! iRü noxrütama dexagu ínatüexẽxẽ! Erü ngẽma nüxũ chadauxũ nixĩ nax nügũ nadaxũ rü yapuraexũ. 10Rü chütacü rü ngunecü rü ñanexũ ínayachoegu, rü ngẽmaãcü norü chixexũmaxã nayapaxẽxẽ ya yima ñane. Rü ngẽmacax rü duũxũgũ rü ãẽxgacũmaxã nanue rü ãẽxgacũaxũ nanaxũtanü nax tama napoxcuxũçax ega woo taxacürü chixexũ naxüegu. 11Rü yima ñanearü ítamügu rü namaxã nanapá i máetagũxũ rü dorataaxgũxũ. 12Rü ngẽxguma wüxi i chorũ uanü chomaxã nuxgu, rü choma rü chi yaxna namaxã chaxĩnũ. Rü ngẽxguma chi ngẽma chauxchi aiexũ choxũ imáxchaũgu, rü choma rü chi naxchaxwa ichicux. 13-14Natürü cumatama, Pa Chomüçüchichirẽx Ixixex, nixĩ i cuchauechitaexũ woo wüxigu Tupanapatawa nax ixĩxũchirẽxũ nax yigü ingechaũgũãcũma yigũmaxã idexagũxũ natanüwa ga yema muxũma ga duũxũgũ. 15iRü ngẽma chorũ uanügũ rü noxtacũma yu naxçax íngu rü maxũãcü naxmaxũgu nayicu! Erü ngẽma norü chixexũ rü nanachixexẽxũchi i norü maxũ. 16Natürü i choma rü Tupanana chacaama rü nüma ya Cori rü tá choxũ ínapoxũ. 17Rü exũwa rü tocuchigu rü chütacü rü Tupanaxũ chacaxũ rü nüma rü tá choxũ naxĩnũ rü tá choxũ

nangãxúga. ¹⁸Rü ngëxguma chorü uanügümaxã togü tadajıxgux rü nüma ya Tupana rü tá choxü narüporamaexëxë nax tama choxü yamãxgüxcax woo namuxüchigu i ngëma chorü uanügü. ¹⁹Rü nüma ya Tupana ya guxüguma äëxgacü ixıcü rü tá choxü naxınü rü ngëmaäcü tá nayaxãneächitanüxëxë i ngëma chomaxã rüxuanügüxü. Erü nümagü rü tama nüxü narüxoechaü i nacümagü i chixexü rü tama Tupanaga naxınüechaü. ²⁰Rü tüxü nimãxgüama ya yıxema namücüchirex ixıxe. Rü ngëmaäcü tama aixcüma nayanguxëxë i ngëma uneta i namücümaxã nüxü yaxuxü. ²¹Rü ngëxguma yadexagügu rü namexechi i norü dexa, natürü i norü ñnuwa rü daigu narüxınüe. Rü mexechixü i dexamaxã nidexagüchirex nax ngëmaäcü tüxü ñnayapuxëxë, natürü ngëma dexagü rü ñoma taragü i meama téxürüxü nixıgü. ²²Natürü i cumax, Pa Chomücüx irü Cori ya Tupanamëxëwa nangex i curü guxchaxügü! Rü nüma rü tá cuxü naporaxëxë. Rü tagutáma chixexügu nananguxëxë ya yimá yatü ya naga ñnücü. ²³Pa Chorü Tupanax, rü ngëma máetagüxü rü idorataãxgüxü rü taxütáma ngãxü i norü maxüwa nangugü nax namaxëxü. Rü cuma rü yumaxã tá cunapoxcue. Natürü i choma rü cugu chayaxõ.

**Tupanagu chayaxõ rü
norü oremaxã chataãxë**

56 ¹Pa Chorü Tupanax icuxü changechaxütümüxü! Erü guxüguma nangexma i duüxügü i chowe ingëxütanüxü rü chaıxcax íyaxüächixü

rü choxü naxıxãchiãëgüxëxü. ²Rü ngëma chomaxã rüxuanügüxü rü guxü i ngunexügügu rü chowe ningëxütanü. Rü namu i ngëma nügü rütagüxü rü chaıxcax íyaxüächixü. ³Rü ngëxguma chamuügu rü cugu chayaxõ. ⁴Rü choma rü Tupanagu chayaxõ rü norü oremaxã chataãxë. Rü ngëma nax nagu chayaxõxügü rü taxucaxma chamuü. ⁵Rü taxacürü chixexü tá chomaxã naxügüxü i ngëma chomaxã rüxuanüãxgüxü? ⁶Rü ngëma chomaxã rüxuanüãxgüxü, rü guxüma i oragu rü norü dexamaxã ngüxü choxü ningexëëgü. Rü ngëma nax chixexügu choxü nanguxëëgüxüxıcatama nıxı i nagu naxınüexü. ⁷Rü ngexta íchaxüxüwa rü chowe ningëxütanü rü nuxica choxü ñnicıxéxügü. Rü ngëmaäcü naxcax nadaugü nax choxü yamãxgüxü. ⁸Rü nüma nagu naxınüegu rü tagutáma texé nüxü tacuaxama i ngëma chixexü i naxügüxü. Pa Chorü Tupanax inaéttügu nanguxëxë i curü nu, rü curü poxcumaxã yaxãneeächitanüxëxë i ngëma duüxügü! ⁹Rü cuma rü meama nüxü cucuax i ñuxrexpüxcüna naxchaxwa chiña. Rü cuma rü nuxü cudadu i ñuxrexpüxcüna ngüxü chingexü rü chaxaxuxü. Rü cuma rü curü poperagu cunaxümatü i guxüma i ngëma chorü guxchaxügü. ¹⁰Rü ngëma chomaxã rüxuanüãxgüxü rü tá cuxchaxwa nibuxmü i ngëxguma curü ngüxëëcax cuxna chacaxgu. Pa Tupanax, choma rü meama nüxü chacuax nax chauétüwa cuchogüxü. ¹¹Rü choma rü Tupanagu chayaxõ, rü norü oremaxã chataãxë. Rü Corıgu chayaxõ rü norü oremaxã chataãxë. ¹²Rü Tupanagu

chayaxō rü taxucaxma chamuũ. ¿Rü taxacirü chixexũ tá chomaxã naxixũ i ngẽma chomaxã rüxuanüãxũ? ¹²Pa Tupanax, cuyũ chicuaxüxüãcũma tá chayanguxëxë i ngẽma chorü uneta i cumaxã nüxũ chixuxũ. ¹³Erü cuma rü yuwa choxũ ícunguxuchixëxë rü choxũ ícupoxũ nax tama chayuxüçax rü ngẽmaãcü cupexewa chamaxüxüçax.

**Yumüxë i nawa Tupanaarü
ngüxëççax íçaxaxũ**

57 ¹iCuxũ changechaxütümüxũ, Pa Chorü Tupanax, cuyũ changechaxütümüxũ! Erü cuxçax chiña nax choxũ ícupoxüxüçax. Rü cupexátütüügu chaugü chicúxchaũ ñuxmatáta nangupetü i ngẽma ãücũmaxũ. ²Rü ñuxma rü tá nüxna chaca ya yimá Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü, erü nüma rü guxüwama choxũ narüngüxëë. ³Rü nüma rü nixaixcũma rü poraãcü choxũ nangechaũ. Rü ngẽmacax dauxüwa tá çauxçax ne nanamu i norü ngüxëë nax naxmexwa choxũ ínanguxuchixëëxüçax i ngẽma nuãcüma chowe ingëxütanüxũ. ⁴Rü ngëxguma chapexgu rü ñoma aitanüwa chapexürüxũ chixĩ erü ãücũmaxüwa nangexma i chorü maxũ. Rü ngẽma chomaxã rüxuanüãxgüxũ rü napüta rü ñoma naxnegü i ãmaguxürüxũ nixĩ rü norü conü rü ñoma tara i meama waixmaguxürüxũ nixĩ. ⁵Pa Chorü Tupanax, cuma rü daxüguxũ i naanemaxã icucuax rü curü üüne rü ñoma i naane namaxã nanapá. ⁶Ngẽma chomaxã rüxuanüãxgüxũ rü çauxçax nanaxügü i wüxi i yauxruxũ nax ngẽmagu changuxüçax. Rü

chomaxüwa nanaxügü i ãxmaxũ, natürü nümatama nagu nayi. ⁷Pa Chorü Tupanax, ñuxma rü chataãxë rü íchame nax chorü wiyamaxã cuyũ chicuaxüxüxũ. ⁸Rü paçmama tá ícharüda rü chorü paxetaruügümaxã tá chapaxeta. Rü ngẽmaãcü tá naxçax ícharüda i ngẽma ngexwacaxũ i ngunexũ. ⁹Pa Cori Pa Tupanax, rü chorü wiyægümaxã tá cuyũ chicuaxüxü napexewa i guxüma i nachixüanecüãx i duüxügü. ¹⁰Erü ngẽma curü ngechaũ rü daxüguxũ i naanearü yexerawa nangu. Rü ngëxgumarüxũ ta i curü aixcüma rü yauxtüweanexüarü yexerawa nangu. ¹¹Pa Chorü Tupanax, cuma rü daxüguxũ i naanemaxã icucuax rü curü üüne rü ñoma i naane namaxã nanapá.

**Tupanana naxçax naca nax ãëxgacügü
mea duüxügümaxã inacuaxgüxüçax**

58 ¹Rü pexna chaca, Pa ãëxgacügüx çrü pexçax marü meama nüxna pecaxũ i ngẽma duüxügü i chixexũ ügüxü? ¿Rü pexçax rü marü aixcüma nawexgux i ngẽma poxcu i namaxã pexueguxũ? ²Rü tama ngẽmaãcü nixĩ. Erü ngëxguma texé tũmaarü guxchaxũ pepexewa mexëëchaũgux rü tama tüxü íperüxínüe, natürü naga pexínüe i ngẽma doramare pemaxã ixuxũ erü pexü nanaxütanü. Rü ngẽmacax pegümaxã penanüexëxë i duüxügü i pechixüanewa. ³Rü ngẽma chixri maxëxü i duüxügü rü woetama naéanüwa nixĩ i chixexũ nüxna nguxũ. Rü ngẽma idorataxáxü rü woetama taxüta nabuxgu rü ngẽma dora namaxã inacuax. ⁴⁻⁵Rü norü dexe rü ñoma äxtapeguchatarüxü tüxü nimax. Rü

nacüma rü ñoma ãxtape i düraxüchixü i tama norü puxëëruüiarü paxetaga ñnuchaüxürüxü nixí. ⁶Pa Tupanax irü napoxüpüta i ngëma chixexü ügüxü! iRü nabüü ya yima norü cuainagü i ngëma duüxügü i aigürüxü idüraexü! ⁷iRü noxtacüma yanaxoxëxë ñoma wüxi i dexá i yachexürüxü! iRü nüxna nayaxu i norü maxü ñoma wüxi ya maxë ya namawa yadaxüchicürüxü! ⁸iRü ñoma wüxi i meru i yarüxoxürüxü rü ñoma wüxi i buxü i naéanügu yuxü rü taguma ngóonexüxü dauxürüxü yaxixëxë! ⁹Rü name nixí nax nayuxü ñoma chuchuxügü i paxa ixaxürüxü. Rü name nixí nax curü numaxá cunadajüxü ñoma maxë i ibéxürüxü. ¹⁰Rü ngëma duüxügü i aixcüma Tupanaga ñnüexü rü tá nataãxëgü i ngëxguma nüxü nadaugügu nax napoxcuexü i ngëma chixexü ügüxü. Rü nümagü i ngëma mea maxëxü rü ngëma chixexü ügüxügüwa tá nangagü. ¹¹Rü ñuxüchi ngëma aixcüma Tupanaarü duüxügü ixigüxü rü ñanagürügü tá: “Aixcüma nangexma i natanü i mexü ega mea Tupanapexewa imaxëgu. Rü nüma ya Tupana rü aixcüma nanapoxcue i ngëma chixexü ügüxü”, ñanagürügü tá.

Nüma ya Cori ya Tupana nixí ya tóru
poxürüxü ixícü

59 ¹Pa chorü Tupanax ichoxü ñanguxuchixëxë naxmexwa i ngëma chomaxá rüxuanüãxgüxü! iRü nüxna choxü ñnapoxü i ngëma chauxcax íyaxüãchixü! ²iRü nüxna choxü ñanguxuchixëxë i ngëma duüxügü i chixexü ügüxü! iRü choxü ñnapoxü nüxna i ngëma máetagüxü! ³Erü

nangexma i yatügü i máxwaxegüxü i naxcax daugüxü nax ñxácü choxü yamãxgüxü. ⁴Pa Cori Pa Tupanax, taguma ñuxgu cumaxá chanu rü chixri cuga chaxínü rüexna cupexewa pecádu chaxü. Rü taxuxüma i chixexü chaxü. Natürü ngëma chorü uanügü rü nañuxãëgü nax chauxcax íyaxüãchixü. iRü paxa nua naxü, rü choxü yarüngüxëxë! ⁵Pa Cori ya Guxãétüwa Ngëxmacü ya Torü Tupana Ixícü irü paxa napoxcue i ngëma tama cuxü yaxögüxü! Rü tama chanaxwaxe i cuxü nangechaütümüxügü i ngëma chixexü ügüxü rü taechitawaxegüxü. ⁶Nümagü rü chütacü nanaxíane rü ñanemaxügüwa naxãügatanü ñoma airgü i nügü dajüxürüxü. ⁷Rü chixexü i dexamaxá nanacaetanüane rü cumaxá naguchigagü rü ñanagürügü: “Rü nataxuma i taxacü i tüxü ñnüxü” ñanagürügü. ⁸Natürü i cumax, Pa Corix, rü nüxü cuxínü rü nüxü cucugü rü cunaxãneexëxë i ngëma duüxügü i tama cuxü yaxögüxü. ⁹Rü cumax, Pa Chorü Tupanax, tá nixí i choxna cudauxü erü cuma nixí i chorü poxürüxü rü chorü dauruxü quixixü. ¹⁰Rü nüma ya Tupana ya choxü ngechaücü rü tá choxü ñayadau. Rü tá choxü nüxü nadauxëxë nax ñxácü nüxü naporamaexü i ngëma chomaxá rüxuanüãxgüxü. ¹¹iRü taxü i noxtacüma cunadajüxü natürü curü poramaxá namaxá nawoone rü naxãneexëxë nax ngëmaãcü i chautanüxügü tama paxa nüxü iyanangümaexücax i curü poxcu! Erü cumax, Pa Corix, rü torü dauruxü quixí. ¹²Rü ngëma duüxügü i chixexü rü guxüma i norü dexawa nidora. iRü ngëma nügü nax yacuauxüügagu rü nax

inaxunetaxetaxũgagu rü napoxcu! ¹³iRü curü numaxã yanaxoxẽxẽ i ngẽma duũxũgũ! iRü noxtacũma nayuexẽxẽ nax ngẽmaãcü nüxũ nacuaxgũxũcax i duũxũgũ nax cuma aixcũma Iraétanũwa rü guxũ i ñoma i naanewa ãẽxgacü quixĩxũ! ¹⁴⁻¹⁵Rü ngẽma duũxũgũ i chixexũ rü ngẽxguma chütacü ñoma airugũrũxũ naxãũgatanü rü ñanegu ñayachoegu nax nawemũcax nadaugũxũcax, rü tá naxauxe erü tama nüxũ inguxũ i nawemũxũ i inayangaugũ. ¹⁶Natürü i chomax rü paxmama tá cuxçax chawiyae. Rü ngẽma chorü wiyae wa rü tá nüxũ chixu nax cuporaxũ rü cuxũ tangechaũtũmũxũgũxũ. Erü cuma rü chorü dauruxũ quixĩ rü cuxũtagu nixĩ i chaugũ charücúxũ i ngẽxguma ãñcũmaxũwa changexmagu. ¹⁷Rü ngẽmaãcü tá cuxçax chawiyae, Pa Tupanax, erü cuma nixĩ i chorü poxũrũxũ quixĩxũ rü cuma nixĩ i choxna cudauxũ. Rü aixcũma cuma nixĩ i chorü Tupana i choxũ cungechaxũxũ.

**Yumũxẽ i nawa Tupanaarü
ngũxẽẽcax ícaxaxũ**

60 ¹Pa Tupanax, cuma rü curü numaxã toxna quixũgachi rü toxũ cuwoone. Rü tanaxwaxe i wenaxarü toxçax cutáegu nax noxrĩrũxũ taporaexũcax. ²Cuma rü cunaxĩaxãchixẽxẽ ga ñaa naane rü yemaçax inangũxcuane. iRü êcü nügũna naxĩxẽxẽ i ngẽma norü ngũcuane nax tama nabuxũcax! ³Rü cuma rü taxũ i guxchaxũgũ toxçax ícunguxẽxẽ. Rü ñoma wũxi ya bínu ya toxũ ãũxãẽxẽẽcürũxũ toxũ nixĩgũxẽxẽ i ngẽma guxchaxũgũ. ⁴Rü ñuxma i toma nax cuga taxĩnüexũ rü

tanaxwaxe i wũxi i cuaxruxũ toxna cuxã nax ngẽmaãcü nüxna toxũ ícupoxũxũcax ya yima naxne i ngẽma torü uanũgũ. ⁵iRü toxũ nangãxũ rü curü poramaxã toxũ ñanguxũxẽxẽ i toma nax toxũ cungechaũgũxũ! ⁶Rü cumax, Pa Tupanax, rü cupatawa quidexa rü ñacurũgũ: “Guxũma i ngẽma naane i oéstewaama Chiquéũwa ixũgũxũ rü ñuxmata éstewaama Sucóxaru ngatexũwa ngxũ rü choxrü nixĩ. ⁷Rü ngẽxgumarũxũ ta i Garaáxaru naane rü Manachéaru naane i natü i Yudaũaru éstewaama ngẽxmagũxũ rü choxrü nixĩ. Rü ngẽma Efraíaru naane i churaragü i poraxũ nawa ne íxũ rü choxrü nixĩ. Rü ngẽxgumarũxũ ta i ngẽma Yudáaru naane i Iraétanũxũgũaru ãẽxgacũgũ nawa ne íxũ rü choxrü nixĩ. ⁸Rü ngẽma Moáane rü Edóũane rü chautiũwa nangexmagü. Rü ngẽma Piritéutanũxũgũ rü choma rü tá nüxũ charüporamae”, ñanagürü ya Tupana. ⁹⁻¹⁰Pa Tupanax ¿Texé tá Edóũanewa choxũ taga? ¿Rü texé tá norü ñane ya poranegu choxũ taxũcuxẽxẽ i ñuxma nax toxũ cucoxũ rü marü tama torü churaragũxũ íquixũmũcũxũ? ¹¹iRü torü uanũgũchaxwa toxũ rüngũxẽxẽ nax nüxũ tarüporamaegũxũcax! Erü taxuwama toxũ name i toxrũxũ i duũxũgũaru ngũxẽ. ¹²Natürü curü ngũxẽẽmaxã, Pa Tupanax, rü tá nüxũ tarüporamae i ngẽma torü uanũgũ, erü cuma rü tá cuyayitanũxẽxẽ.

Tupanagu tayaxõ erü nüma tũxũ ínapoxũ

61 ¹Pa Chorü Tupanax irü choxũ nüxũ naxĩnü i chorü yumũxẽ nax cuxna chacaxũ ñuxma nax poraãcü ngũxũ chingexũ! iRü choxũ nangãxũ!

²Rü ñuxma nax chorü naanena chayáxüguxü rü cuxna chaca nax choxü curüngüxëxüçax, erü guxchaxü choxü nangexma. Rü ngëmacax chanaxwaxe i choxü ícupoxü. iRü wüxi i nachica i ngextá taxucürüwa chorü uanügu nawa choxna nguxügu choxü namunagü! ³Erü cuma nixí i chorü dauruxü quixixü. Rü cuma rü ñoma wüxi i poxüchicaxü i taxucürüwa taxacürü uanü nawa ngugüxürüxü quixí. ⁴Rü chanaxwaxe nax guxügutáma cupatawa changexmaxü nax ngëma cupexátütüügu chicúxüçax. ⁵Rü cumax, Pa Chorü Tupanax, rü marü nüxü cuxínü i chorü unetagü i cumaxá nüxü chixuxü. Rü cuma rü marü choxna cunaxá i ngëma ámare i ngëma duüxügü i cuxü ngechaxügüxüçax ixixü. ⁶Rü choma nax äëxgacü chixixü rü chanaxwaxe i cunamaxëxë i chorü maxü nax ngëmaäcü mucü ya tauncü chamaxüxüçax. ⁷Rü chanaxwaxe i mexü chomaxá cuxuegu nax ngëmaäcü meama chorü duüxügümaxá ichacuáxüçax. Rü cumax, Pa Tupanax, rü quixaixcüma rü choxü cungechaü. Rü ngëmacax meama choxna cudau. ⁸Rü ngëmacax guxügutáma cuxü chicuaxüxü. Rü wüxichigü i ngunexügu tá cupexewa chayanguxëxë i ngëma unetagü i cumaxá nüxü chixuxü.

Tupanaxicatama nixí ya poxürüxü ixícü

62 ¹Rü Tupanaxicatama nixí ya aixcüma choxü taäxëxëcü. Rü nüma nixí i choxna naxáaxü i maxü. ²Rü nüma nixí i chorü dauruxü i choxna nadauxü. Rü ngëmacax tagutáma ichayangu erü nüma nixí i chorü

poxürüxü yixixü. ³¿Rü ñuxguxüratáta nüxü perüchau nax çauxçax ípeyaxüächixü nax ngëmaäcü ichayanguxüçax ñoma wüxi ya íxtapüx iwaxgüxürüxü rüxna ñoma wüxi ya poxeguxü iwáxürüxü? ⁴Rü ngëma duüxügü i chixexü rü ngëma nagu naxínüexüxicatama nixí nax choxü ínataxüchigüxü. Rü ngëma guxüarü yexera namaxá nataäxëgüxü nixí i norü dora. Rü naqxmaxá choxü nicuaxüxügü, natürü norü ínüwa rü chomaxá naguxchigagü. ⁵Rü Tupanaxicatama nixí ya aixcüma choxü taäxëxëcü. Erü nüma tá nixí i choxü nangüxëxü. ⁶Rü nüma nixí i chorü dauruxü i choxna nadauxü. Rü ngëmacax tagutáma ichayangu, erü nüma nixí i chorü poxürüxü yixixü. ⁷Rü naxmexwa nangexma i chorü maxü rü guxüma i chauchiga nax ñuxäcü chamaxüxü. Rü nüma nixí i chorü dauruxü rü chorü poxürüxü. ⁸Pa Chorü Duüxügüxü irü guxüguma nagu peyaxögü! iRü taxú i nüxü pemuüexü nax perü yumüxëwa namaxá nüxü pixuxü i perü guxchaxügü! Erü nüma nixí i aixcüma tóru poxürüxü yixixü. ⁹Rü Tupanaxewewa rü çtaxacüwa name i ngëma diëruäxgüxü rü ngëma ngearü diëruäxgüxü? Erü guxüma rü napexewa rü nawüxigumare. Rü nümagü rü ngëxguma chí yaxüarü ngugüxüwa iyangügügu, rü taxuxüma nügu narüyamaegü. ¹⁰iRü taxú i máetagu rüxna ngüxgu pegü pediëruäxëxü! Rü ngëxguma pemuarü diëruäxgu rü itaxú i ngëma perü diëruagu peyaxögüxü! ¹¹⁻¹²Rü choma rü marü taxrexpüxcüna nüxü chaxínü i Tupanaarü ore i ñaxü:

“Rü ngëma pora rü ngëma ngechaxü rü Tupanaarü nixí. Rü ngëma ñuxácü nüxü tapuracüxürüxü tátama tüxü nanaxütanü ya wüxíechigü”, ñaxü.

Tupana rü duüxügüarü taãxëëerüxü nixí

63 ¹Pa Chorü Tupanax, cuma nixí i aixcüma chorü Tupana quixixü. Rü guxüma i chorü ngüchaümaxã cuxçax chadau erü poraãcüxüchi choxü cungüchaü. Rü chacuxwaxe erü ñaa chorü maxü rü ñoma wüxi i waixümü i paxürüxü nixí. ²⁻³Rü ngëmacax chanaxwaxe i cupatawa chauxçax congox nax ngëmaãcü nüxü chadauxüçax nax ñuxácü cuporaxü rü cuxüünexü. Erü ngëma curü ngechaü rü maxüarü yexera name. Rü chauaxmaxã tá cuxü chicuaxüxü. ⁴Rü ñuxma nax ñoma i naanewa chamaxixügu rü tá cuxü chixuchiga rü cuxçax chaxunagümejëãcüma tá chayumüxë. ⁵Rü ngëxguma rü tá poraãcü chataãxëüchi ñoma wüxi i duüxü i õna i taxüwa chibüxürüxü. Rü taãxëãcü chauaxmaxã tá cuxü chicuaxüxü. ⁶Rü ngëxguma chütacü i marü ichacaxgu rü cuxna chacuaxächi rü cugu charüxínü. ⁷Erü cuma nixí i choxü curüngüxëëxü. Rü chataãxë i cupexátügütüüwa. ⁸Rü ñaa chorü maxü rü cuxna chanaxã. Rü yima curü tügünemëxë rü tama choxü ningëx. ⁹⁻¹⁰Rü ngëma chorü uanügü i choxü imaxgüchaüxü rü nüxchama waixümügu nataxgü. Erü taramaxã tá nadai rü aigüwemüxü tá nixígu. ¹¹Natürü i choma nax äxgacü chixixü rü tá Tupanamaxã chataãxë. Rü guxüma i ngëma nüxü yaxögüxü rü tá taãxëãcü naxçax nawiyaegü rü nüxü

nicuaxüxügü. Natürü ngëma idorataaxgüxü rü Tupana rü tá inayanangeaxëëgü.

Yumüxë i nawa Tupanaarü ngüxëëçax ícaxaxü

64 ¹Pa Cori Pa Tupanax ichoxü nüxü naxínü nax cuxütawa íchaxuaxüxü! iRü choxna nadau naxçaxwa i ngëma choxü imaxgüchaxüxü! ²iRü naxçaxwa choxü icux i ngëma máxwaxëgüxü i bexma nagu rüxínüexü nax ñuxácü choxü yamaxgüchaxüxü! iRü nagu yanachixëxë i ngëma nagu naxínüexü! ³Erü norü conü rü ñoma tararüxü natëxëchi nax doraxü yaxuxü. Rü ñoma naxnegürüxü inanaña i norü dexagü i poraãcü tüxü nangüxëëxü. ⁴Rü ngëma íyacuxgüxüwa rü ínanaxüxüxëxë i chixëxü i ore tûmacax ya yíxema taxuxüma guxchaxü namaxã üxe. Rü tama namuüãcüma ngürüächi tûmaechita ínanaxüxüxëxë i ngëma norü dexa i chixëxü. ⁵Rü nügüxü nanangüchaüxëxë nax chixëxü naxügüxü. Rü nügümaxã nagu narüxínüe nax ñuxácü bexma duüxügüxü chixëxügu nayixëëchaüxü. Rü nüma nüxü nacuaxgügu rü taxúema nüxü tadau. ⁶Rü nagu narüxínüe nax taxúema bexma nangugügüxü i ngëma chixëxü i naxügüxü. Natürü yimá nüxü cuácü i guxáarü ínü rü nüma tá nixí i bexma nangugüãxü. ⁷Rü nüma rü ngürüächi naxnemaxã tá nanapíexëxë. ⁸Rü ngëmaãcü i ngëma chixëxü i togüçax nagu naxínüexü rü nümagütátama nagu nayi. Rü texé ya nüxü daugüxe nax nümagütama nagu

nayixũ, rü tá nüxũ tacugüe. ⁹Rü ngëxguma ngëmaxũ nadaugügu i duũxũgü rü tá Tupanaxũ nicuaxũxũgü. Rü ngëma naxüüchiga tá nixugügu rü tá nüxũ nicuaxächitanü nax taxacüchiga yixixũ. ¹⁰Rü yimá yatü ya mea maxücü rü Cori ya Tupanamaxã tá nataãxë rü tá naxçax nixü nax ínapoxüãxüçax. Rü guxũma i duũxũgü i mexügu rüxĩnüexũ rü tá nataãxëgü.

**Tupana nixí ya mecü nax
nüxũ icuaxũxũgüxũ**

65 ¹Rü cumax, Pa Tupanax i Chióügu Ápataxex, rü name nixí i cuxü ticuaxũxũgü rü cupexewa tayanguxëxë i ngëma unetagü i cumaxã nüxũ tixuxũ. ²Erü cuma rü nüxũ cuxĩnũ i torü yumüxë. Rü guxũma i duũxũgü rü cuxütawa naxí nax curü ngüxëççax íyacagüxüçax. ³Rü ngëma torü chixexũgüama tomaxã ínacuaç natürü cuma rü toxú nüxũ icuyarüngüma i ngëma torü pecádugü. ⁴Rü nataãxë i ngëma duũxũ i cuma cuyaxuxũ nax yima cupata ya Chióüwa ngexmanewa cumaxëxüçax. Rü wüxi i taãxë tá nixí nax natanüwa tangexmagüxũ i ngëma mexügu i cupata ya üinenewa ngëxmagüxũ. ⁵Pa Tupana Pa Torü Maxëxëeruxũx, cuma rü tomaxã quixaixüma rü ngëmacax toxü cungãxũ namaxã i ngëma mexügu i curü poramaxã cuxüxũ. Rü guxũma i duũxũgü rü woo ngëma már-arü tocutüwa i yáxüwa ngëxmagüxũ rü cugu nayaxögü. ⁶Rü cuma rü curü poramaxã mea nachicawa cunangexmagüxëxë ya yima maxpúnegü. ⁷Rü cuma rü

cunachiächixëxë i ngëma yuapegü i taxügu, rü cuyanangeaxgüxëxë i ngëma duũxũgü i ípuraexũ. ⁸Rü woo ngëma már-arü tocutüwa i yáxüwa ngëxmagüxũ rü nüxũ namuüe i ngëxguma nüxũ nadaugügu i ngëma taxü i mexügu i curü poramaxã cuxüxũ. Rü guxüwama i duũxũgü rü cugagu poraäcü nataãxëgü. ⁹Rü cuma nixí i ñoma i naanena cudauxũ rü nagu cupuxëxũ nax naxügüxüçax i nanetügü. Rü cuma rü natüxacügümaxã cuyawaimüanexëxë nax naxügüxüçax i trígugü. Rü ngëmaäcü nixí i cunangomüanexëxũ i waixüümü. ¹⁰Rü cuma rü cuyamegütanü i ngëma nanetü i aimüanexügu togüxũ. Rü ngëma ngüchitaerugüxũ rü cuyanawexächianexëxë. Rü pucümaxã cunangomüanexëxë rü ngëmaäcü duũxũgüaxũ cunamuarü oxöxëxë i nanetügü. ¹¹Rü wüxichigü ya taunecü rü mexümaxã ícunanguxëxë. Rü ngëma curü caixanexügu rü poraäcü nanapuxëxë. ¹²Rü ngëma carnéruchitaxügu i paanexüwa ngëxmagüxũ rü narüxügü rü nayaxütüane. Rü yima maxpúnegü rü maxëmaxã nangaxãëgü. ¹³Rü ngëma metachinüanegüxũ rü carnérugümaxã nayapagü. Rü ngëma ngategü rü trígunecü i bacaxũ nixígü. Rü guxũma i ngëma rü taãxëäcü nacuxcutanügü.

**Guxũma i ngëma Tupana
üxũ rü namexechi**

66 ¹Pa Duũxũgü i Ñoma i Naanewa Maxëxüx irü Tupanaçax taãxëäcü pewiyaegü! ²iRü perü wiyawa nüxũ pixu nax naxüünexü

i naéga! iRü wiyaeãcūma nūxũ picuaxūxũgũ! ³⁻⁴iRü Tupanamaxã nūxũ pixu rü ñapegũgũ: “Curü puracũgũ rü namexechi erü curü poramaxã cunaxũ. Rũ ngẽma cumaxã ruxuanũgũxũ rü norũ muũmaxã cuxmexgu nũgũ nayixẽxẽ. Rũ guxũma i duũxũgũ rü cuxũ nicuaxūxũgũ rü norũ wiyaeãcūmaxã cuxũ nataxẽẽgũ”, ñapegũgũ! ⁵iRü nua pexĩ nax nūxũ pedaugũxũcax i ngẽma taxũ i mexũgũ i duũxũgũcax naxũxũ ya Tupana! ⁶Rü nüma rü nayapachitamaxẽxẽ ga yema már nax tũmacutũmaxã yẽma tichoũxũcax ga tóru oxigũ. Rũ yemacax poraãcũ nataãxẽgũ ga duũxũgũ. ⁷Rü nüma ya Tupana rü guxũguma norũ poramaxã ñoma i naanemaxã inacuax. Rũ nüma rü nũxna nadau i guxũma i nachixũanegũ nax tama namaxã nanuexũcax i ngẽma tama naga ñnũexũ. ⁸Pa Guxũma i Nachixũanecũãxgũx imexũ i nachigaxũ pixugũ ya tóru Tupana! iRü perũ wiyaeãcūmaxã nūxũ picuaxūxũgũ! ⁹Erũ nüma rü tũxna nadau rü tũxna nanaxã i maxũ nax tama iyueũcax. ¹⁰Pa Tupanax, cuma rü poraãcũ toxũ cuxũ. Rũ ngẽmaãcũ toxũ cumexẽxẽ ñoma diẽrumũ üxũwa imexẽẽxũrũxũ. ¹¹Rü cuma rü torũ uanũgũaxũ cunatauxchaxẽxẽ nax toxũ ñnayauxũxũcax nax ngẽmaãcũ poraãcũ toxũ napuracũexẽẽxũcax. ¹²Rü cunatauxchaxẽxẽ nax ngexũrũũxũmare ga duũxũgũ togu idauxcũraxũgũxũ. Rũ toma rü guxchaxũgũ ga ãcũmaxũchixũwa tachopetũ, natũrũ dũxwa ñaa naane i mexũwa toxũ cugagũ. ¹³⁻¹⁴Rü ngẽmacax i ñuxma rü cupatawa tá chaxũ rü ngẽma tá cupexewa chayagu i ãmaregũ. Rũ

ngẽmaãcũ tá chayanguxẽxẽ i ngẽma cumaxã ichaxunetaxũ ga yexguma ãcũcũmaxũwa chayexmagu. ¹⁵Rü ngẽma curũ ãmareartũ guchicaxũwa rü tá cuxcax chayagu i wocaxacũgũ i ngũexũ, rü wocagũ i yatũxũ, rü chíbugũ i yatũxũ, rü carnérugũ nax ngẽma naemamaxã cutaãxẽxũcax. ¹⁶Pa Duũxũgũ i Tupanaga ñnũexũx irũ nua pexĩ rü iperũxĩnũe! Rũ tá pemaxã nūxũ chixu i ngẽma mexũgũ i Tupana chaxcax üxũ. ¹⁷Rü ñaa chauxmaxã nũxna chaca rü daa chorũ conũmaxã nūxũ chicuaxũxũ. ¹⁸Rü ngẽxguma chi chixexũgu charũxĩnũgu rü nüma ya Cori rü taxũ chima choxũ nangãxũ. ¹⁹Natũrũ i nümax rü choxũ naxĩnũ rü nanangãxũ i chorũ yumũxẽ. ²⁰Rü namexechi ya Tupana, erũ tama choxũ nūxũ naxox i ngẽma naxcax íchacaxũ. Rũ tama nūxũ narũchau nax choxũ nangechaũxũ.

**Name nixĩ i guxũma i nachixũanegũ rü
Tupanaxũ nicuaxūxũgũ**

67 ¹⁻²Pa Tupanax icuxũ tangechaxũtũmũxũgũ rü toxũ rũngũxẽxẽ, rü taãxẽãcũ toxũ nadawenũ nax ngẽmaãcũ guxũ i nachixũanecũãxgũ nūxũ cuaxgũxũcax nax curũ ngũchaũ yixĩxũ nax cunamaxẽxẽẽxũ i duũxũgũ! ³Pa Tupanax, rü name nixĩ nax guxũma i duũxũgũ i guxũ i nachixũanegũwa ngẽxmagũxũ cuxũ icuaxūxũgũxũ. ⁴Rü ngẽma nachixũanegũ rü name nixĩ nax taãxẽãcũ cuxũ yacuaxũũgũxũ erũ norũ ãẽxgacũ quixĩ rü mea namaxã icucuax. ⁵Pa Tupanax, rü name nixĩ nax guxũma i duũxũgũ i guxũma i nachixũanecũãx cuxũ icuaxũũgũxũ. ⁶Erũ poraãcũ toxũ curũngũxẽẽ rü ngẽmacax ngẽma

waixümüwa mea nayae i tonetügu rü namu i norü o. ⁷iRü Tupana tüxü rüngüxêxê! Rü name nixî i guxüma i duüxügu nüxü nicuaxüxügu.

Tupana rü norü uanüxü narüporamaegü

68 ¹Pa Tupanax ipaxa nua naxü rü inawoxü i ngêma cumaxâ rüxuanüaxgüxü! Rü ngêmaâcü i ngêma cuxchi aiexü rü tá cuxchaxwa nibuxmü. ²Rü nümagü rü ñoma caixanexürüxü tá ngêxma narütauxe. Rü ñoma wera idexexürüxü tá inarüxo. Rü cupexewa rü taxuwama name i ngêma chixexü ügüxü. ³Natürü ngêma mexü ügüxü rü tá nataaxêgü. Rü cupexewa, Pa Tupanax, rü taaxêâcü tá cuxü nicuaxüxügu. ⁴Pa Duüxügüx iTupanaxax pewiyaegü rü perü wiyawewa penataxêxê! iRü nüxü picuaxüxügu ya yimá caixanexüétügu ixücü! iRü namaxâ petaaxêgü ya yimá Cori rü napexewa petaaxêgü! ⁵Rü yimá Tupana ya napata ya üinenewa ngêxmacü rü ngêma tacutagümaxâ inacuax rü ngêma yutegüxüarü poxürüxü nixî. ⁶Rü ngêma duüxügu i nüxü nataxuxü i natanüxü rü nüma ya Tupana rü nüxü nanangexmaxêxê ya nachüü. Rü nüma rü inananguxüxêxê i ngêma poxcuexü nax mexüwa nangexmagüxüçax. Natürü ngêma tama ixînüechaxüxü rü naane i taxuxüma nawa rüxüüwa tá nanamaxêxêxê. ⁷Pa Tupanax, rü yexguma Equítuanewa ícunanguxüxêgü ga curü duüxügu rü chianexügu cuyagagü. ⁸Rü yexguma ga ñoma ga naane rü naxîaxâchi. Rü pucü narüxüe ga daxügüxü ga naanewa. Rü guma maxpüne ga Chinaí rü cunaxîaxâchixêxê, Pa Torü Tupanax.

⁹Rü cuma rü cunapuechaxêxê nax yemaacü cuyawaxümüanexêxêxüçax ga yema curü naane ga ipaxü nax nawa naxügüxüçax ga nanetügu. ¹⁰Rü yema curü duüxügu rü yexma naxâchiügu. Rü cumax, Pa Tupanax, rü namaxâ cumecüma, rü yemaçax nüxna cunaxâ ga norü ñna ga nüxü taxuxü. ¹¹⁻¹³Rü yexguma Tupana idexagu rü yema uanügu rü nibuxmü. Rü yema ngexügu ga ípatawachigü yexmagüxü rü tagaâcü nüxü nixugügu nax yabuxmüxü ga yema norü uanügu ga norü daiwa yéma íxü. Rü nüma ga yema ngexügu rü nanade ga yema norü uanüguarü yemaxügu ga nüxna yéma yabuxmüxü rü nügümaxâ nayatoye. Rü norü uanüguarü ngaxâeruügümaxâ nügu ningaxâêgü. Rü namaxâ naxâxünegü rü ñoma wüxi i muxtucu i naxpexátümaxâ tüxünexürüxü nixügu. ¹⁴Rü yexguma Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü yabuxmüxêgü ga tóru uanügu rü guma maxpüne ya Charumúçax nibuxmü, natürü gauxü yexma nayi. ¹⁵Rü namáxchanexüchi ya yima maxpüne ya Bacháü. Rü nachitaerugü rü nadauxüguxüchi. ¹⁶Rü pemax, Pa Maxpünegü ya Máchanexüchigünex ¿rü tüxücüü auxâchiâcü nüxü perüdaunü ya yima maxpüne ya Chióü ya Tupana nagu âchiüchaxüne? Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ngêma tá nangexmaecha. ¹⁷Rü nüma ya Tupana rü guxünema ya nawexümaxâ Chinafarü maxpünewa ínaxüxü nax napata ya Chióüwa ngexmanewa naxüçax. ¹⁸Pa Tupanax, rü ngêxguma Chióü ya maxpünegu cuxínagügu rü cugüwe cuyagagü i ngêma ícuyauxüxü i curü uanügu, rü

natanüwa cunayaxu i diêru. Rü woo i ngêma tama cuga ñüechaxüxü rü cuxmëxwa nügü nangexmagüxëxë.
 19Cumexechi, Pa Cori Pa Torü Tupana i Torü Maxëêëeruxüx. Rü wüxichigü i ngunexügu rü toxü curüngüxëxë. 20Rü nüma ya tórü Tupana rü tüxü maxëxëcü nixü. Rü nüxü natauxcha nax yuwa tüxü ñanguxüxëxëxü. 21Rü nüma ya Tupana rü tá nanamateeru i ngêma norü uanügu i tama nüxü rüxoexaxüxü i norü chixexügü. 22Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: “Pa Iraétanüxüx, rü choma rü tá pexü chamupetütanüamaxü i Bacháüanewa nax nawa pengugüxüçax i perü naane i már i mátamaxücutüwa ngëxmaxü. 23Rü ngêma rü tá pegü piwaiecutüxëxë nagümaxä i perü uanügu. Rü perü airügü rü tá yimá nagüwa naxaxegü”, ñanagürü. 24Pa Tupanax, Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü Ñëxgacüx, rü cupataãxtüwa nüxü tadau i ngêma curü duüxügü i ngêma chocuchimüxü rü cuxü nicuaxüxügü erü nanaxüchigagü nax curü uanügüxü curüporamaexü. 25Rü ngêma wiyaegüxü rü napëxegu naxägü, rü ngêma paxetagüxü rü ngêmaweama naxägü, rü ngêma paxügü i paüderü pagüxü rü ngäxütanügu naxägü. 26Rü guxäma i pema i ngëxma chocuxe irü nüxü picuaxüxü ya Cori ya Tupana! Rü guxäma i pema i Iraétanüxü irü nüxü picuaxüxügü! 27Rü Bëyamíchimüxü rü napëxewaama naxü, rü ngêmaweama naxü i Yudáchimüxü norü ãëxgacügümaxä. Rü ngêmaweama naxügü i Chaburóüchimüxü rü Netaríchimüxü. 28Pa Chorü Tupanax iinawëx i curü pora! iRü wenaxarü

toxçax naxü ga yema taxü ga mexügü ga nüxcüma curü poramaxä cuxüxü! 29Rü yima cupata ya maxpünewa ngexmane i Yerucharéüwa rü togü i nachixüanegüarü ãëxgacügü cuxçax ngêma nananagü i ãmaregü. 30iRü yima cupatawa yangagü i ngêma cumaxä rüxuanügüxü i ñoma dexnenecüçax i wocagü i düraexüchixüxüxü ixügüxü! Rü nümagü rü ñoma tuirügü i düraexüxüxü nachixecüma, rü ñoma wocaxacügürüxü nimu. iRü naxãneexëxë i ngêma duüxügü i norü diêruguama rüxüñüxü! iRü nawoone i ngêma daigu rüxüñüxü! 31Rü ngêma Equítuanecüãxarü ãëxgacügü rü tá cupëxewa nangugü rü ngêma Etiopíacüãxgü rü tá cuxü nicuaxüxügü. 32Pa Ñoma i Naanewa Ngëxmagüxü i Nachixüanegüarü Ñëxgacügüx irü nüxü picuaxüxügü ya Tupana! iRü naxçax pewiyægü ya Cori! 33Rü nüma rü caixanexügu nixü i daxügüxü i naane i nüxcüma üxüwa. Rü ngêma rü tagaäcü nidexa. 34iRü nagu perüxüñü nax ñuxäcü naporaxüchixü ya Tupana! Rü nüma rü guxüma i Iraétanüxümaxä inacuax. Rü norü pora rü yaüxtüweanexüwa nangu. 35Rü nüma ya Tupana ya napatawa ngëxmacü rü naxüüne. Rü nüma ya Iraéarü Tupana rü nanaporaexëxë i norü duüxügü rü nüxü nanatauxchaxëxë nax norü uanügüxü naporamaegüxüçax. iRü namexechi ya Tupana!

Aita Tupanacax naxü erü taxü i guxchaxüwa nangexma

69 1iChoxü rüngüxëxë, Pa Chorü Tupanax! Erü ngëmatama nagu changu i taxü i guxchaxü. 2Rü ñoma

wüxi i ngóxũcharawa rü wáxũrũxũ
 chixĩ. Rü taxuguma chayachiãchiéga.
 Rü ñoma mátamaxũchixũ i dexáwa
 ingaxgurũxũ chixĩ nax choxũ
 yachaxẽxũ i poraxũchixũxũ. ³Rü
 choma rü düxwa chipa nax curü
 ngũxẽcax íchacaxaxũ. Rü marü düxwa
 changuxmanaxã. Rü düxwa chipaxetü
 nax cuxcax ichadawentũxũ, Pa Chorü
 Tupanax. ⁴Rü ngẽma natũxcaxma
 chauxchi aieuxũ rü chayaexũ
 narümmae. Rü nimuetanü i ngẽma
 chomaxã rüxuanũãxgũxũ. Rü nümagü
 rü naxcax nadaugü nax ñuxãcü choxũ
 yamãxgũchaũxũ. Rü choxũ
 nachixewegü nax chanatãeguxẽxũcax i
 ngẽma tama naxcax changĩxchirẽxũ. ⁵Pa
 Chorü Tupanax, cuma nüxũ cucuax nax
 ñuxãcü tama chauãxũ chacuaũxũ. Rü
 ngẽmacax taxucirüwama cupexewa
 ichayacuxgü i chorü chixexũgü. ⁶Pa
 Cori Pa Tupana ya Guxãétüwa
 Ngẽmacũx, tama chanaxwaxe nax
 chaugagu ãne yangegũxũ i ngẽma
 chautanũxũ i cuxũ yaxõgũxũ. Pa Torü
 Tupanax, rü tama chanaxwaxe nax
 chaugagu cuxũ naxoexũ i chautanũxũgü
 i noxri norü ngũchaũmaxã cuxcax
 daugũxũ. ⁷Rü cuxcax nixĩ ga yaxna
 namaxã chaxĩnũxũ rü ãne chingexũ ga
 yexguma cumaxã nachixegagü i
 ngẽma cumaxã rüxuanũãxgũxũ. ⁸Rü
 chautanũxũgüpepewa rü ñoma wüxi i to
 i nachixũanecũãxrũxũ chixĩ rü ñoma
 tama choxũ nacuxgũxũrũũãcü choxũ
 narüdaunü. ⁹Rü choma rü ngũxũ chinge
 erü poraãcü chayanuxü ya cupata nax
 taxúema chixexũ nawa üxũcax. Rü
 chauxchaama chanangenagü i norü
 guxchigagü i ngẽma cumaxã

rüxuanũgũxũ. ¹⁰Rü ngẽxguma cuxcax
 chaxaxuxgu rü tama chachibũãcüma
 chayumũxẽgu rü nümagü rü choxũ
 nacugüe. ¹¹Rü ngẽxguma chorü
 ngechaxũchirugu chicuxgu rü guxũma
 choxũ narücutanũxũ. ¹²Rü duũxũgü rü
 chauchiga nidexagü rü ngẽma ngãxẽxũ
 rü chaugu nawiyaegü. ¹³Natürü i
 chomax, Pa Corix, rü chorü yumũxẽwa
 rü cuxna chacaama. Rü ngẽmacax, Pa
 Chorü Tupanax ichoxũ rüngũxẽxẽ i
 ñuxmax! Rü ngẽma choxũ nax
 cungechaũxũgagu irü choxũ nangãxũ!
 Rü cuma nax guxũguma choxũ
 curüngũxẽxẽxũ, rü chanaxwaxe i
 chauétüwa cuchogü. ¹⁴iRü choxũ
 rüngũxẽxẽ nax tama nagu changuxũcax
 i ngẽma chixexũgü, ñoma wüxi i
 ãchixũanexũgu inguxgurũxũ! iRü
 naxmexwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ i
 ngẽma chauxchi aieuxũ! iRü nüxna
 choxũ ixũgachixẽxẽ i ngẽma chorü
 guxchaxũgü i ñoma dexá i
 mátamaxũrũxũ ixĩxũ! ¹⁵Rü tama
 chanaxwaxe i ngẽma guxchaxũgü choxũ
 narüyexera ñoma poraxũchixũxũ choxũ
 ichaxẽxũrũxũ. Rü tama chanaxwaxe i
 nagu changu i ngẽma guxchaxũ i
 taxũchixũ ñoma wüxi ya tupuyuca
 choxũ itúcuchigurũxũ. ¹⁶Pa Corix
 ichoxũ nangãxũ! Erü cuma rü chomaxã
 cumecüma rü poraãcü choxũ
 cungechaũ. Rü ngẽma nax choxũ
 cungechaxũxũgagu irü chaugu rüxĩnũ!
¹⁷Rü choma nax curü duũxũ chixixũ irü
 taxú i choxũ cuxoxũ! iRü paxa choxũ
 nangãxũ! Erü ãcũmaxũwa changexma.
¹⁸iRü nua naxü rü choxũ rüngũxẽxẽ!
 iRü naxmexwa choxũ ínanguxuchixẽxẽ i
 ngẽma chomaxã rüxuanũgũxũ! ¹⁹Cuma

rü nüxü cucuax nax ñuxäcü chomaxã nachixegagüxü rü chomaxã naguxchigagüxü rü äne choxü yangexëégüxü. Rü cuma nüxü cucuax nax taxacügü yixixü i ngëma chomaxã rüxuanügüxü. ²⁰Rü ngëma chomaxã nax nachixegagüxü rü poraäcü choxü nangux. Rü ngëmacax charümaächi rü changearü poraãx. Rü natücaxma naxcax chadau nax texéaxü changechaütümüxüxü rü texé choxü taãxëxëxü. ²¹Rü ngëma chauxchi aiexü rü chowemügu nanaxügu i chãxüruxü. Rü yexguma chitaxawagu rü bínu ya ngüchiäxüchicü choxna naxägü. ²²Natürü ngëma norü ðna i taxügu i nügümaxã nangöxgüxü rü namaxã ínataãxëgüxü rü ñuxma rü chanaxwaxe nax noxrütama chixexëëruxü yanguxuchixü. ²³iRü ëcü yangexetüxëxë rü guxüguma yaduxrueparagü! ²⁴iRü ëcü curü numaxã napoxcue nax ngëmaarü poramaxã nayuexücax! ²⁵Rü chanaxwaxe i ngëma ínaxächüügüxüwa rü wüxi i nachica i chianexüxü cunanguxuchixëxë nax taxüema napatagüwa ngëxmagüxücax. ²⁶Erü nümagü rü tümawe ningëxütanü ya yíxema cuma tüxü cunaxixächüiãxëxë. Rü tüxü nacugüe ya yíxema tüxü nangüe nagagu nax tüxü cunapixëxëxü. ²⁷Ëcü poxcumaxã nüxü naxütanü naxcax i ngëma chixexü i naxügüxü! iRü taxü i nüxü nüxü curüngümaxü i ngëma norü chixexü! ²⁸iRü ínapiéga nawa i ngëma curü popera i curü duüxügüéga nagu ümatüxü! Rü tama chanaxwaxe i ngëma cuga ñnüexütanüwa cunangoxégagüxëxë. ²⁹Natürü i choma nax chidaxawexü rü

chanaxixächüiãxëxü irü choxü írüdaxëxë rü choxü ínapoxü, Pa Chorü Tupanax! ³⁰Rü choma rü wiyamaxã tá cuxü chicuaxüxü rü moxë tá cuxna chaxã, Pa Tupanax. ³¹Rü ngëxguma wüxi i tuiru rüexna wocaxacü cuxcax chiguxguarü yexera tá namaxã cutaãxë i ngëxguma cuxü chicuaxüxügu rü moxë cuxna chaxãxgu, Pa Corix. ³²Rü yíxema naxixächüiãxëgüxë rü tá tataãxëgü i ngëxguma nüxü tadaugügu nax ñuxäcü Tupana chomaxã taãxëxü. Rü yíxema Tupanacax daugüxë rü tá yexera tüxü nangüchaü nax nawe tartüxüxü. ³³Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü naxínü ya yíxema tüxü nataxüxë i tümäärü ngëmaxügü. Rü tama tüxü naxo ya yíxema norü duëxëgü ya poxcuexe. ³⁴Pa Dauxügüxü i Naane, rü Pa Ñoma i Naane rü Pa Már, rü name nixí i Tupanaxü picuaxüxügu i pemax rü guxüma i pewa maxëxü. ³⁵⁻³⁶Erü nüma rü tá naétüwa nachogü ya Chióü. Rü tá nüxü narüngüxëxë i norü duüxügü nax wena táxarü namexëégüaxücax ya Yudátanüxüarü íanegü. Rü yima íane ya Yerucharéü rü Tupanaarü duüxügüxacügüarü tá nixí. Rü ngëma tá namaxë rü tá namaxã inacuaxgü. Rü guxüma i ngëma Tupanaga ñnüexü rü ngëxma tá naxächüügü.

**Yumüxë i nawa Tupanaarü
ngüxëcax íicaxaxü**

70 ¹Pa Chorü Tupanax inua naxü rü choxü íyanguxuchixëxë! Pa Corix ipaxa nua naxü nax choxü curüngüxëxëxücax! ²iRü naxãneexëxë i ngëma choxü imaxgüchaüxü nax ngëmaäcü norü äneemaxã

yabuxmüxcax i ngëma chixexü
 chomaxã ügüchaxü! ³Rü ngëma choxü
 cugüexü, rü chanaxwaxe i
 cunaxãneexë. ⁴Natürü guxãma ya texé
 ya cuxçax daugüxe rü name nixí nax
 poraãcü tataãxëgüxü. Rü yíxema
 naxwaxegüxe nax tümaétüwa cuchogüxü
 rü name nixí i guxüguma ñatagürügü:
 “Namexechi ya Tupana”, ñatagürügü.
⁵Natürü i choma nax changearü
 ngëmaxüáxü rü chanaxixãchiãëxü, rü
 chanaxwaxe i paxa nua cuxü rü choxü
 curüngüxëë, Pa Tupanax. Erü cuma nixí i
 choxü curüngüxëëxü rü choxü
 ícunguxuchixëëxü nawa i guxchaxügü.
 iRü paxa choxü rüngüxëë, Pa Corix!

Wüxi i yaxguaxarü yumüxë

71 ¹Pa Cori Pa Tupanax, cuma nixí
 i chorü poxüruxü quixixü. iRü
 taxú i ãne choxna cuxãxü! ²iRü ëcü
 chorü uanügüna choxü ínapoxü! Erü
 cuma rü quixaixcüma. iRü choxü nüxü
 naxínü i chorü yumüxë rü choxü
 ínanguxuchixëë! ³Rü chanaxwaxe nax
 chorü tÿxchipetaruxü rü chorü
 cuxchicaxü rü chorü poxüruxü quixixü.
 Rü ngëmaãcü taxucürüwa choxü
 nimaxgü. Erü cuma nixí i chorü
 tÿxchipetaruxü rü chorü cuxchicaxü
 quixixü. ⁴Pa Chorü Tupanax ichoxü
 ínanguxuchixëë naxmexwa i ngëma
 duüxügü i chixexügü i máetagüxü rü
 nuxwaxegüxü! ⁵Yerü yexguma
 changextÿxügutama cuxü chayaxó yerü
 cuma nixí ga aixcüma choxü
 curüngüxëëxü rü choxna cudauxü. ⁶Rü
 yexguma chauéanüwa chayexmagu, rü
 cuma rü woetama marü choxü
 curüngüxëë rü choxü cubuxëë. Rü

ngëmacax i ñuxma rü guxügutama cuxü
 chicuaxüxü. ⁷Rü muxüma i duüxügü rü
 chomaxã nabaxãchiãëgü erü marü
 chaya. Natürü cuma nixí i chorü
 poxüruxü quixixü. ⁸Rü guxüma i
 ngunexügügu rü cuxü chicuaxüxüëcha,
 Pa Tupanax, naxçax i ngëma mexü i
 çaxçax cuxüxü. ⁹Natürü ñuxma nax
 yaxguax chixixü rü changearü poraãxü
 irü taxú i choxü cuxoxü, rü taxú i choxü
 ícutaxü! ¹⁰Rü ngëma chorü uanügü i
 choxü imaxgüchaxü rü nügü
 narüngüxëëgü rü wüxigu nügümaxã nagu
 narüxínü nax ñuxãcü choxü yaxgüxü.
¹¹Rü ñanagürügü: “iNawe pingëxütanü
 rü peyayauxgü, erü ya Tupana rü marü
 nüxna nixügachi rü taxúetama
 ítanapoxü!” ñanagürügü. ¹²Pa Tupanax
 itaxú i choxna quixügachixü! iRü paxa
 nua naxü rü choxü yarüngüxëë! ¹³iRü
 naxãneexëë rü nadai i ngëma chorü
 uanügü i choxü imaxgüchaxüxü! iRü
 duüxügüarü cugüruxü yaxígüxëë i
 ngëma nanaxwaxegüxü nax chixexügu
 changuxü! ¹⁴Natürü i choma rü
 guxüguma íchanangüxëë nax choxü
 curüngüxëëxü. Rü ngëmacax yexeraãcü
 tá cuxü chicuaxüxü. ¹⁵Rü wüxichigü i
 ngunexügu rü tá nüxü chixu nax cuma
 quixixü nax toxü cumaxëëëxü rü
 aixcüma toxü curüngüxëëxü. Rü ngëma
 nax namuxüchixü i ngëma mexügü i
 çaxçax cuxüxü, rü taxucürüwama
 guxüxü chixu. ¹⁶Pa Corix, guxüma i
 duüxügümaxã tá nüxü chixu i ngëma
 taxügü i mexügü i cuxüxü. Rü tá
 chanaxunagü nax cuxicatama yixixü nax
 quixaixcümaxü. ¹⁷Pa Chorü Tupanax
 yexguma changextÿxügutama choxü
 cüngüxëë i curü ore, rü ñuxma rü ta

nüxü chixuchigüama ga yema mexü ga taxü ga cuxüxü. ¹⁸Pa chorü Tupanax itaxü i choxna quixügachixü i ñuxma nax marü chayaxü rü chapuxeruxü! Rü ñuxma rü ta curü porachigaxü chixu namaxä i ngëma ñuxma maxëxü i duüxügü nax nümagü rü ta ngëma duüxügü i tá ingóetanüxümaxä nüxü yaxugüxüçax. ¹⁹Pa Tupanax, ngëma curü porachiga rü curü mecümachiga rü guxüwama nangu ñuxmata daxügüxü i naanewa. Rü cuma rü cunaxü i taxügü i mexügü. Rü tataxuma ya texé ya cumaxä wüxiguxe. ²⁰Rü woo muxüma ga guxchaxügü rü ixächiaëgüwa choxü cuxüpetüxëxë, natürü wenatáxaru choxü cutaäxëxëxë. Rü tá choxü ícurüdaxëxë nawa i chorü guxchaxügü, ñoma waixümütüüwa írüdaxgurüxü. ²¹Rü noxriarü yexera tá chomaxä cutaäxë rü wena táxaru choxü cuporaxëxë. ²²Pa Chorü Tupana ya Guxüma i Iraéanecüäxgüarü Tupana ya Üü necüx, rü cuxçax tá chawiyae rü chorü árpamaxä rü chorü árpaxacümaxä tá cuxü chicuaxüxü. Erü aixcüma cuyanguxëxë i guxüma i ngëma nüxü quixuxü. ²³Rü ngëmaäcü taäxëäcüma chauaxmaxä tá cuxçax chawiyae, rü chauäxë i wena ícurüdaxëxümaxä tá cuxü chicuaxüxü. ²⁴Rü chorü conü rü guxüma i oragu tá nüxü nixu nax cuma rü íxaixcümacü quixüxü. Erü ngëma duüxügü i naxwaxegüxü nax chixexügu changuxü rü ñuxma rü äne ningegü.

Yumüxë i äëxgacüçax ixüxü

72 ¹⁻²Pa Tupanax inüxna naxä ya äëxgacü i cuax nax curüxü mexügu naxünüxüçax rü aixcümacü nax

yixüxüçax, nax ngëmaäcü mea namaxä inacuáxüçax i curü duüxügü rü tüxü nangüxëëxüçax ya yíxema guxchaxüwa ngëxmagüxe! ³Rü chanaxwaxe i cunabacaxëxë i ngëma nanetügü i ma xpüneanewa ngëxmagüxü nax ngëmaäcü nataäxëgüxüçax i duüxügü rü mea namaxëxüçax. ⁴Rü chanaxwaxe i nüma ya äëxgacü rü mea tümamaxä inacuax ya yíxema ingearü ngëmaxüäxgüxe, rü tüxü narüngüxëxë ya tümamaxügü ya yíxema tüxü nataxüxe, rü napoxcueä i ngëma chixri norü puracütanüxümaxä icuaxgüxü. ⁵Rü ngëmaäcü ya yimá äëxgacü rü guxügütáma cuxü namü rü cuga naxínü ngëxgumarüxü ya üaxcü rü tauemacü rü guxüguma nangexmagüechaxürüxü. ⁶Rü chanaxwaxe nax yimá äëxgacü rü meama guxüma i norü duüxügüxü nangüxëëxü ñoma pucü i guxüma i nanetügü meama iwainecüxëëcürüxü. ⁷Rü nüma äëxgacü yixüxüyane rü chanaxwaxe nax guxüma mea ixüxü rü guxü i ngunexügu nax nataxuxüma i chixexü rü nu. ⁸Rü nüma rü name nixü i namaxä inacuáxü i guxüma i naane i éstearü taxtüwa inaxügü rü ñuxmata oéstearü márwa nangu. Rü ngëmaäcü i norü naane rü taxtü ya Eufrátewa tá inaxügü rü naane íyacuáxüwa tá nangu. ⁹Rü ngëma äëxgacüarü uanügü i chianexügu ächiügüxü rü name nixü i yimá äëxgacüpexewa nügu nangexmagüxëxë rü naga naxínüe. ¹⁰Rü ngëma Tárchiaanearü äëxgacü, rü Capaxügüarü äëxgacü, rü Chabáanearü äëxgacü, rü Chébaanearü äëxgacü, rü name nixü i guxüma i ngëma äëxgacügü

rü torü ãëxgacüxütawa nanana i norü ãmaregü rü diërugü. ¹¹Rü guxüma i nachixüanegüarü ãëxgacügü, rü name nixí i torü ãëxgacüpehexegu nacaxápüxügü. Rü guxüma i ngëma nachixüanegüarü duüxügü, rü name nixí i torü ãëxgacümexëwa nangexmagü. ¹²Erü nüma ya yimá ãëxgacü rü tá tüxü ínapoxü ya yíxema ngearü ngëmaxüáxe ya nüxna caxe. Rü yíxema taxúema tüxü rüngüxëxéxe rü nüma tá tüxü narüngüxë. ¹³Rü yíxema tama tügü icuaxüxügüxe, rü tá nüxü tangechaütümüxügü. Rü yíxema ngearü diëruãxgüxe rü tá tüxü ínapoxü. ¹⁴Rü tá tüxü ínanguxüxëxë naxmëxwa i ngëma chixri tümamaxá icuáxü rü tüxü daxü. Erü ngëma tümaarü maxü rü naxçax rü namexechi. ¹⁵iRü namaxü ya yimá ãëxgacü! iRü nüxna penaxá i ngëma Chabáanearü úru! iRü guxüguma Tupanapëxewa naxçax peyumüxëgü! iRü name nixí i guxüguma mexü nüxü naxüpetü! ¹⁶iRü toxü rüngüxëxë, Pa Tupanax, nax toxü yaxoxochixüçax i torü trígugü rü toxü nabacaxüçax i torü tríguncügü i ma xpúneanewa ngëxmagüxü! iRü namuxëxë i norü o ngëma Líbanuanewa ngëxmagüxü i nanetügürüxü! iRü ñoma maxë i naanegüwa rüxügüxürüxü yamuxëxë i duüxügü i torü íanegüwa! ¹⁷Rü chanaxwaxe nax guxüguma mea yimá ãëxgacüchiga yadexagüxü i duüxügü. Rü name nixí i guxüguma duüxügü nüxü nacuáchiga ñoma üaxcü guxüguma ibaxixürüxü. Rü chanaxwaxe nax guxüma i nachixüanecüãxgü i duüxügü nayauxgüxü i norü ngüxë rü ngëmaäcü guxüma i ngëma

nachixüanecüãxgü nüxü icuaxüxügüxü. ¹⁸Namexechi ya Cori ya Tupana ya tóru Tupana ixcü. Rü nüxicatama nixí i naxüáxü i ngëma mexügü i taxügü i norü poramaxá naxüxü. ¹⁹Rü name nixí i guxüguma nüxü ticuaxüxügü erü namexechi. Rü tanaxwaxe nax guxüma i ñaa naane rü namaxá napaxü i norü üüne. Rü ngëmaäcü yixí. ²⁰Rü nuxá nixí i yagüxü i norü yumüxëgü ya Dabí ya Ichaxí nane.

Tupanaarü mecümachiga

73 ¹Rü Tupana rü namaxá namecüma i ngëma Iraétanüxü i mexügu rüxünüxü. ²Rü choma rü chiwixíchi rü wixgutaax nagu changu ga yema chixexü. ³Yerü chixauxächi naxçax nax ñuxäcü namuarü ngëmaxüãxgüxü i ngëma duüxügü i nügü icuaxüxügüxü rü chixexü ügüxü. ⁴Rü ngëma duüxügü rü tama nagu narüxünüxe tá nax nayuxü erü naporae rü taxuxüma nüxü naxüpetü. ⁵Rü taguma ngüxü ningegü rü taguma toxguãxgürüxü nangularü diëruãxgü. ⁶Rü ngëma nax nügü yacuaxüüügüxü rü norü ngaxäxürüxü nayaxixëgü. Rü ngëma dai nixí i guxüguma naaxëwa ngëxmaechaxü. ⁷Rü norü ngümaxá naxetügü rü nanayigü, rü ngëma norü chixexü i nagu naxünüxü rü nangupetüxüchiana. ⁸Rü Tupanaxü nacugüeäcüma chixexü namaxá nixugüe. Rü chixexümaxá rü maçmaxá duüxügüxü naxäxünegü. Rü nügü yacuaxüüügüäcüma nidexagü. ⁹Rü chixri daxügüxü i naanechiga nidexagü rü ngextá ínaxüwa rü norü ngëmaxügümaxá nügü nicuaxüxügü. ¹⁰Rü ngëmaçax i nümaxü i Tupanaarü

duñxügü rü düxwa nawe narüxĩ rü naga naxĩnue rü nanayauxgü i norü ore i nüxü yaxugüexũ. ¹¹Rü ngëma duñxügü i chixexũ rü nügümaxã ñanagürügü: “Nüma ya Tupana rü taxütãma nüxü nacuaç x i ngëma ixügüxũ. Rü yimã guxãétüwa ngëxmacü rü taxütãma nüxü nacuaçama”, ñanagürügü. ¹²Rü dücax i ngëma duñxügü i chixri maxëxũ nax ñuxãcü taãxëãcüma yamuxëëxũ i norü ngëmaxügü! ¹³Rü ngëmacax i chomax rü düxwa nagu charüxĩnü rü natüçaxmamare nixĩ nax mea chamaxũxũ rü chaugüna chadauxũ nax tama chixexũ chaxüxüçax. ¹⁴Erü ñuxma nax Tupanawe charüxüxũ rü taxuwama choxũ name. Erü guxü i ngunexügu rü ngüxũ chinge rü guxchaxügü choxũ nangupetü. ¹⁵Natürü, Pa Tupanax, rü ngëxguma chi ngëma nüma nagu naxĩnüexügu charüxĩnügü rü choma rü chi naechita chixri chamaxũ i curü duñxügü. ¹⁶Rü yexguma ga choma rü pora chaxü nax nüxü chacuáxüçax nax tñxcüü i ngëma chixri maxëxũ rü poraãcü namuarü ngëmaxüãxgüxũ natürü ngëma yaxögüxũ rü ngüxũ yangegüxũ. Natürü choxũ naguxcha nax nüxü chacúaxũ. ¹⁷Natürü yexguma cupatagu chaxüçuxgu, Pa Tupanax, rü yexguma nixĩ ga nüxü chicuaxãchixũ nax ngextã tá naxĩxũ i ngëma chixexũ ügüxũ. ¹⁸Rü cuma rü marü nüxü quingex nax ngëmaãcü norü chixexügu nayixüçax rü ngëxma yanaxoxüçax i norü guxüma. ¹⁹⁻²⁰Rü ngürüãchimare tá narüxo. Rü norü muümaxã tá nayue. Rü ngëxguma cumax, Pa Corix, ícurüdagxu ñoma wüxíxe pewa írudaxürüxũ, rü cuma rü tá nüxü cuxo erü tama aixcüma mea

cupëxewa namaxë. ²¹Rü noxri ga choma rü chixãüxãchi naxçax nax ñuxãcü namuarü ngëmaxüãxgüxũ i ngëma chixexũ ügüxũ, rü poraãcü chauãëwa nangux. ²²Yerü wüxi ga ngëãemarexũ chixĩ ga yexguma rü tama chauãëxũ chachuax. Rü cupëxewa, Pa Tupanax, rü ñoma wüxi ga naeürüümare chixĩ. ²³Natürü i choma rü guxüguma cugu charüxĩnü. Rü chorü tügünemëxëgu cuyayauxãchi. ²⁴Rü ngëma curü ucüxëmaxã choxũ icuyarüwëxãchixëxë. Rü wüxi i ngunexũ rü taãxëãcüma tá choxũ cuyaxu i daxügüxũ i naanewa. ²⁵¿Rü texé tixĩ ya chomücü i daxügüxũ i naanewa? Rü cuma nixĩ, Pa Tupanax. Rü cuxicatama nixĩ i chacuxwaxexũ i ñoma i naanewa rü taxuxüma i to. ²⁶Rü ñoma i naanewa rü guxüma i ñaa chaxune rü inayarüxo, rü ngëma chorü pora rü ñaxtüwa naxü. Natürü i cumax, Pa Tupanax, rü guxügütãma chorü Tupana quixĩ. Rü cuma nixĩ i choxũ cuporaxëëxũ i chorü maxüwa. ²⁷Rü ngëma duñxügü i cuxna ixígachixũ rü tá nayue. Rü tá icuyanaxoxëxë i ngëma tama aixcüma cuga ñnüexũ. ²⁸Natürü i chomax rü yexeraãcü tá cuxna changaixcama. Erü ngëma nixĩ i chaüxçax rümemaexũ. Rü cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rü chorü poxüruxũ quixĩ. Rü ngëmacax tá nüxü chixuchiga i guxüma i ngëma chaüxçax cuxüxũ.

Yumüxë i nawa naxçax ínacaxaxũ nax norü uanügümëxëwa ínanguxüxüçax i Tupanaarü duñxügü

74 ¹Pa Tupanax, toma nax curü duñxügü nax tixügüxũ, rü ¿tñxcüü toxü ícuwogüxüchi? ¿Rü

tj̄xcũũ tomaxã cunu? ²iRũ nüxna nacuaxãchi i curũ duũxũgũ ga woetama nüxcũma cudexũ! Rũ yemagũ nixĩ ga norũ uanũgũmexẽwa ícunguxũxẽxũ nax curũ duũxũgũ yixĩgũxũcax. iRũ nüxna nacuaxãchi ya yima maxpũne ya Chióũ ga nagu cuxãchixũne! ³iRũ nua naxũ rũ íyadau ya daa curũ ñane nax guxũwama nagu napogũene! Rũ yema curũ uanũgũ rũ cupatawa rũ nagu napogũe ga guxũma ga taxacũ yẽma yexmagũxũ. ⁴Rũ ñuxma i ngẽma curũ uanũgũ rũ noxrũtama wiyaegũgu nawiyaegũ nawa ya cupata erũ marũ narũporamaegũ. Rũ yimá norũ woneragũ rũ ngẽma nanawãixnagũgũ. ⁵⁻⁶Rũ ñoma naixnecũwa üxũ imaxũrũxũ rũ nagu namagũe rũ nagu napogũe ga guxũma ga norũ meruũgũ ga guma cupata. ⁷Rũ guma cupata ga üünene rũ nagu nanangixgũ rũ nayawaxẽegũ. Rũ yemaacũ nanachixexẽegũ ga guma cupata. ⁸Rũ ngẽma torũ uanũgũ rũ nagu narũxinũe nax noxtacũma toxũ nadaixũchixũ. Rũ torũ ñanegũwa rũ ñanagu ga torũ ngutaquexepataũgũ ga nawa cuxũ ticuaxũũgũne. ⁹Rũ ñuxma rũ marũ nataxuma ya cupata rũ nataxuma i curũ orearũ uruũgũ. Rũ tama nüxũ tacuax nax ñuxgu tá nangupetũxũ i ñaa guxchaxũ i toétiwa ngẽmaxũ. ¹⁰Pa Tupanax ññuxguxũratáta nixĩ i nüxũ nachauexũ i ngẽma torũ uanũgũ nax chixri tomaxã nachopetũxũ? ¿Rũ ngẽxgumarũxũ ta rũ ñuxguxũratáta nixĩ i nüxũ nachauexũ nax cumaxã chixexũ yaxugũexũ? ¹¹¿Rũ tj̄xcũũ tama ícunawéxchaxũ i curũ pora? ¿Rũ tj̄xcũũ ngẽma nüxũ cudawenũmare? ¹²Rũ nüxcũmacürüwatama rũ cuma nixĩ ga

torũ ãẽxgacũ quixĩxũ. Rũ ñoma i naanewa rũ muxũma ga ãẽxgacũgũxũ curũporamae. ¹³Rũ cuma rũ curũ poramaxã cuyayauxye ga már-arũ dexã. Rũ yema ngoxogũ ga márwa yexmagũxũ rũ cunadaieru. ¹⁴Rũ yema ngoxo ga Leviatãũ rũ cuyamaxeru. Rũ yema aigũ ga dauxchitacũãxna cunaxã nax nawemũ yixĩxũcax. ¹⁵Rũ cuma nixĩ ga cungóexẽxũ ga dexaarũ baibeangũxũ rũ natũgũ. Rũ cuma nixĩ ga cuyapagũxẽxũ ga natũgũ ga noxri taguma ngearũ dexããxgũxũ. ¹⁶Rũ cuma nixĩ ga cuxũxũ ga ngunexũ rũ chũtaxũ. Rũ yima tauemacũ rũ üaxcũ, rũ cuma nixĩ ga namagu cuyaxũxẽechigũxũ ga wũxichigũ. ¹⁷Rũ cuma nixĩ ga cuxunetaxũ ga ngextá tá yacuáxũ ga naane. Rũ cuma nixĩ ga cungoxẽxũ ga mucũ rũ taunecũ. ¹⁸Pa Corix itaxũ i nüxũ icurũngũmaxũ i ñuxãcũ ngẽma curũ uanũãxgũ cumaxã chixexũ yaxugũexũ! iRũ dũcax i ngẽma duũxũgũ i tama naãxẽxũ cuaxgũxũ rũ ñuxãcũ chixri cuchiga nidexagũ! ¹⁹iRũ taxũ i toxũ curũngũmaxũ! Erũ muxtucuxacũgürũxũ taturae. iRũ taxũ i torũ uanũgũ i dũraexũmexẽwa toxũ cuwogũxũ! ²⁰iRũ nüxna nacuaxãchi ga yema curũ uneta ga torũ oxigũmaxã cuxũxũ! Erũ ñuxma rũ ñaa torũ nachixũane rũ daimaxã nanapá i guxũwama. ²¹iRũ taxũ i cunangexrũxũ i ngẽxguma ngẽma duũxũgũ i poraexũ chixri namaxã chopetũgu i ngẽma ngearũ ngẽmaxũãxgũxũ! iÉcũ nüxũ natauxchaxẽxẽ nax cuxũ yacuaxũũgũxũcax i ngẽma ngearũ díeruãxgũxũ rũ ngẽma ngearũ ngẽmaxũãxgũxũ! ²²iInachi, Pa Tupanax,

rü ínapoxũ i ngẽma cuxçax mexũ! iRü nüxna nacuaxãchi nax torü uanügü i naechitamare maxẽxũ rü guxũguma chixexũ cumaxã nixugüe! ²³iRü taxú i cunangexrũxũ i norü guchigagü i ngẽma curü uanügü! Erü wüxichigü i ngunexũgu rü niyexerachigü i ngẽma norü dexa i chixexũ.

Tupana rü ãẽxgacü ya duũxũgüarü maxũarü ngugüruxũ ya mecü nixí

75 ¹Moxẽ cuxna taxã, Pa Tupanax, moxẽ cuxna taxã. Rü cuxna nixí i tacaxaxũ i torü yumüxẽwa. Rü ngẽma mexũgü i curü poramaxã cuxũxũchiga nixí i tawiyaegũxũ. ²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Ngẽxguma nawa nanguxgu i ngẽma ngunexũ i choma nüxũ chaxunetaxũ, rü aixcũma tá nüxna chaca i wüxichigü i duũxũ i norü maxũchiga. ³Rü ngẽxguma naxĩãxãchigu i ñaa naane guũma i norü duũxũgũmaxã, rü chomatama nixí i namaxã ichacuáxũ nax tama yaxũgachixũçax i namaxũwa”, ñanagürü. ⁴Rü choma ya Tupana rü ñachagürü nüxũ i ngẽma nügü icuaxũxũgũxũ rü ngẽma chixexũ ügũxũ: “iTaxú i pegü íperütägũxũ rü pegü picuaxũügũxũ! ⁵iRü taxú i perü porachiga pidexagũxũ! Rü ngẽxguma pidexagũgu irũ taxú i choxũ perüyexeragũchaxũxũ namaxã i perü cuax!” ñachagürü. ⁶Rü ngẽma tórtü ngũxẽẽ rü tama nachixũanegü i éstewa ngẽmagũxũwa rüçna ngẽma nachixũanegü i oéstewa ngẽmagũxũwa, rü bai i ngẽma nachixũanegü i súrwa ngẽmagũxũwa ne naxũ. ⁷Natürü nüma ya Tupana nixí

ya aixcũma ãẽxgacü ixĩcü rü nüma nixí i nangugüãxũ i wüxíxechigüarü maxũ. Rü tímáxe rü tüxũ naxãneexẽxẽ rü toguxe rü tüxũ nicuaxũxũ. ⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü naxmexwa nangexma i ngẽma cópa i norü nu nawa ngẽxmaxũ ñoma wüxi ya bínu ya ngúchiãxũchicürũxũ. Rü ngẽxguma inabaagu i ngẽma norü nu naétü i ngẽma duũxũgü i chixexũ ügũxũ rü guxũwatáma nangu rü taxuxũtáma niña. ⁹Natürü i choma rü guxũgutáma nüxũ chixuchiga ya yimá Acóbuarü Tupana. Rü chorü wiyaemaxã tá nüxũ chicuaxũxũ. ¹⁰Erü nüma rü tá inayanaxoxẽxẽ i norü chixexũgü i nügü namaxã yacuaxũügũxũ i ngẽma duũxũgü i chixri maxẽxũ. Natürü yíxema mexũ ügũxe rü nüma rü tá tüxũ nicuaxũxũ.

Tupana rü narüporamae

76 ¹Rü Yudáanewa rü duũxũgü rü meama Tupanaxũ nacuaxgü. Rü nüma rü natachigaxũchi i guxũwama i Iraéanewa. ²Rü yima napata rü Chióüarü ma xpúnewa nangexma i Yerucharéüarü ñanewa. ³Rü yéma nixí ga nagu nabügũxũ ga tórtü uanügüarü naxnegü ga poxũruũgü rü taragü rü würagü rü chuchigü. ⁴iRü cumax, Pa Corix, rü guxũarü yexera cuxãücũmaxũchi! Rü yima ma xpúnegü i guxũguma ngẽxmaechanearü yexera quixí. ⁵Rü yema tama cuxũ muñechaũxũ rü cuma rü ícunawoxũ. Rü yema nügü írüpörögũxũ rü taxucürüwama taxacü cumaxã naxüe, rü nayuemare. ⁶Rü yema churaragü ga cowaruétügu íxũ rü wüxigu norü

cowarugümaxã ínayachaxgütanüãchi rü taxuxüma naxüe ga yexguma nüxna cuhogügux, Pa Acóbuarü Tupanax. 7Erü cuma rü cuxãücümaxüchi. ¿Rü texé tabora nax cupexewa itachiamaxü i ngëxguma cuma túmamaxã cunuxgu? 8-9Rü daxüguxü i naanewatama marü cunaxuegu i curü poxcu namaxã i ngëma chixexü ügüxü. Rü ngëmacax i ñoma i naane rü niduxryx rü nachianemare i ngëxguma cunaxueguxgu i curü poxcu naxcax i ngëma chixexü ügüxü rü ícunanguxüxëëgu i ngëma curü duüxügü i togü chixri namaxã icuaxgüxü. 10Rü ngëma norü nu i ngëma cumaxã rüxuanügüxü rü curü cuaxüxüruxü tá nayanguxuchi. Rü woo ngëxguma íxrariüwa nanuegu rü curü ngaxãërxü nayanguxuchi i ngëma. 11Rü Tupanamaxã ipexunetagu, natürü aixcüma peyanguxëxë i ngëma perü uneta! Rü guxãma i pema ya yimá äücümacüarü duüxügü pixígüxü rü iëcü nüxna penana i perü ämaregü! 12Rü ngëma äëxgacügü i duüxügümaxã icuaxgüxü rü nüma ya Tupana rü nanadai. Rü ngëmaäcü nanamuüexëxë i ngëma nachixüanegüarü äëxgacügü.

Naxcax ínicuaxgü nax ñuxäcü Tupana Equítuanewa ínanguxüxëëxü

77 1Rü tagaäcü Tupanana chaca i chorü yumüxëwa nax choxü naxínüxücax. 2Rü ngëma ngunexü i guxchaxüwa changexmagu rü Tupanacax chadau. Rü taguma nüxü charüchau nax chaxunagümexëäcüma chütacü chayumüxëxü. Natürü woo ngëmaäcü chayumüxë rü taguma

chataãxë. 3Rü nüxna chacuaxãchi ya Tupana rü chaxaxu. Rü Tupanaarü ngüxëëcax chadau, natürü changechaü erü tama paxa ínangu i norü ngüxëë. 4Rü cumax, Pa Tupanax, rü tama choxü cuyaxtaxëxë. Rü ngëma nax poraäcü chanaxixãchiãëxü rü taxucürüwa chidexa. 5Rü nüxna chacuaxãchi ga yema ngunexügü rü taunecügü ga nagu mexü choxü ngupetüxü. 6Rü nüxna chacuaxãchi ga yexguma chütacü taãxëäcüma chawiyaeagu. Rü chauãxëwa nagu charüxínü rü chaugüna chaca: 7“¿Ëxna guxügütama i nanuxü ya Cori ya Tupana? ¿Rü taxütama ëxna wena tamaxã nangüxmüxü? 8¿Rü ëxna marü nüxü narüchau nax tüxü nangechaxüxü? ¿Ëxna nüxü narüngümaxüchi ga norü uneta ga nüxü yaxuxü? 9¿Ëxna nüxü narüxo ya Tupana nax namecümaxü? ¿Ëxna tamaxã nanuxüchi rü ngëmacax marü tama nüxü tangechaütümüxügü?” ñachagürü. 10Rü ngëma yexera choxü ngüxü nixí i ngëxguma nagu charüxínügu nax nüma ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü marü tama noxrirüüäcü tamaxã yixixü. 11Rü choma rü tá nüxna chacuaxãchi ga yema mexügü ga üpa norü poramaxã naxüxü. 12Rü nagu tá charüxínü ga guxüma ga yema naxüxü. 13Pa Tupanax, cuma rü cuxüüne rü ngëmacax cunaxü i ngëma cuxüxü. Rü nataxuma i taxacü i to i tupana i cumaxã wüxigüxü. 14Erü cuma nixí i Tupana i guxüma i ngëma mexü cuxüxü. Rü guxü i nachixüanecüãx i duüxügüpexewa cunawëx i curü pora. 15Rü ngëma curü poramaxã nixí i Equítuanewa ícunanguxüxëëxü i curü duüxügü i Acóbutaagü rü Yúchetaagü.

¹⁶Pa Tupanax, rü yexguma cuxĩ nadaxgu ga yema már rü cuxĩ namuĩ. Rü niduxruxchixü woo ínamatamaxüwa. ¹⁷Rü yema caixanexügü rü nanapuxexẽ. Rü dauxüwa rü niduruane rü guxüwama naxãemaciãne. ¹⁸Rü yema cuga ga duruanexürüxü ixixü rü buanecü ga íxãüxemaciãwa inanaxü. Rü guma ãemaciü rü ñoma ga naanexü nangónexexẽ. Rü naxíãxãchi ga ñaa naane. ¹⁹Rü cuma rü márwaama cuxü rü yemaacü cunaxümaxü ga dexá. Natürü taxüema nüxü tatau ga cucutüchica. ²⁰Rü cunamu ga Moiché rü Aróü nax yagagiãxüçax ga curü duüxügü ñoma carnérugü igagüxürüxü.

Tupanaarü ngüxexẽ ga nüxcüma norü duüxügüçax naxüxü

78 ¹Pa Chorü Duüxügüx inaga pexĩnie i ñaa ore i pexü changüxexẽxü! iRü iperüxĩnie i ñaa pemaxã nüxü chixuxü! ²Rü cuãxruügu ixuxü i oreãcü tá pemaxã chidexa. Rü tá pemaxã nüxü chixu i ore i exüguxü ga nüxcüma taguma texe nüxü cuáxü. ³⁻⁴Rü yema ore ga marü nüxü ixĩnüexü rü marü nüxü icuáxü ga tórü oxigü marü tamaxã nüxü ixugügüxü rü taxütãma taxacügüchaxwa itayacux. Rü ngẽmaãcü i ngẽma taweama ügüxü i duüxügü tá tórü Corixü nicuãxüxügü rü tá naxacügümaxã nüxü nixugü nax ñuxãcü naporaxü rü ñuxãcü yema norü poramaxã taxü ga mexü naxüxü. ⁵⁻⁶Rü nüma ga Tupana rü tórü oxü ga Acóbutanüxüna nanaxã ga norü mugü rü namaxã nüxü nixu nax ñuxãcü tá namaxexü. Rü tórü oxigüxü namu nax naxacügüxü nangüxexẽxüçax nax

ngẽma naweama ügüxü i nataagü rü ta nüxü nacuãxgüxüçax rü nümagü rü ta naxacügüxü nangüxexẽxüçax. ⁷Yerü nüma ga Tupana nanaxwaxe nax yema tórü oxigüweama ügüxü ga duüxügü rü ta nagu nax yaxögüãxüçax nax tama nüxü iyanangümaexüçax ga yema taxü ga mexü ga nüxcüma naxüxü rü ngẽmaãcü naga naxĩnüexüçax i ngẽma norü mugü. ⁸Rü yemaacü nanamu ga Tupana yerü tama nanaxwaxe nax yema duüxügü norü oxigürüxü yixigüxüçax. Yerü nümagü ga norü oxigü rü tama Tupanaga naxĩnie rü tama naãxexü nicuãx rü tama aixcüma Tupanawe narüxü rü tama naxçax namaxẽ. ⁹Rü yema Efraítanüxügü rü woo ga nüma rü nixãxne namaxã ga norü würagü rü chuchigü rü tama inaxãgüchãü ga yexguma nügü nadaxgu, rü norü uanügüchaxwa nibuxmümare. ¹⁰Rü tama nayangüxexẽgü ga yema norü uneta ga Tupanamaxã nüxü yaxugüxü. Rü yema Tupanaarü mugü rü tama naga naxĩniechãü. ¹¹Rü nüxü inarüngümae ga yema mexügü ga taxü ga Tupana norü poramaxã napexewa üxü. ¹²Rü Equítuanewa ga Choãüanewa rü Tupana rü aixcüma taxü ga mexü naxü napexewa ga norü oxigü. ¹³Rü yema már rü nayapoxyexüchixü. Rü ñoma naxãtapüxürüxü nayaxixexẽ ga yema dexá nax yemaacü paanexüwa yachoüxüçax. ¹⁴Rü ngunecü rü wüxi ga caixanexü nixü ga norü cuãxruü ga napexegu ixüxü. Rü chütacü rü wüxi ga üxüema nixü ga norü cuãxruü. ¹⁵Rü yema chianexüwa ga ngextã ínataxuxüwa ga dexá rü wüxi ga maxpúnetapüxgu naponeta. Rü yéma

nayagoxũchixũ ga dexá rü yemaacũ meama naxaxegũ ga guxũma. ¹⁶Rü nümatama nixĩ ga Tupana ga yema ma xpũnetapũxwa yagóxũchiuxẽẽaxũ ga taxũ ga dexá naxçax ga yema norũ duũxũgũ. ¹⁷Natürũ ga nümagũ ga norũ duũxũgũ rü chixexũ naxũgũama napexewa ya yimá guxãétüwa ngẽxmacũ rü tama naga naxĩnũechaũ ga ínachianexũwa. ¹⁸Rü nüxũ naxũgũmarechaũ, rü yemaçax naxçax ínacagũ ga namachi ga nüxũ chíxéga. ¹⁹Rü chixri Tupanachiga nidexagũ rü ñanagürügũ: “¿Ëxna Tupanaaxũ natauxchaxũ nax tũxna naxããxũ i ñna i mexũ i nua chianexũwa? ²⁰Rü aixcũma nixĩ ga Tupana ga nangũxtexẽẽaxũ ga guma nuta ga taxũchicũ. Rũ aixcũma yéma nayagoxũchixũ ga dexá ñoma natürũxũ rü ga paanexũ rü nibaxichi. ¿Natürũ nüxũ natauxchaxũ nax paũ tũxna naxãxũ rü namachi tũxna naxãxũ i yixema nax norũ duũxũgũ ixĩgũxũ?” ñanagürügũ. ²¹Rü yexguma Tupana nüxũ ñnũgu ga yemaacũ nax yadexagũxũ, rü poraãcũ nanu namaxã ga yema Iraétanũxũgũ. Rũ yema norũ nu rü ñoma wũxi ya üxũemarũxũ nixĩ. ²²Yerũ ga nümagũ rü tama aixcũma Tupanagu nayaxõgũ rü nagu naxĩnũegu rü tama nüxũ natauxcha nax nüma ya Tupana nüxũ rüngũxẽẽxũ. ²³⁻²⁴Natürũ ga nüma ga Tupana rü caixanexũgũxũ namu nax yema duũxũgũçax nayixẽẽaxũçax ga nawemüruxũ ga paũ ga dauxũcüãx ga maná. ²⁵Rü yemaacũ Tupanaarũ orearũ ngeruxũ i dauxũcüãxwemũ nangõxgũ ga tóru oxigũ. Rũ nüma ga Tupana rü meama nanachibüexẽxẽ. ²⁶Rü Tupana rü norũ

poramaxã ínanganguxẽxẽ ga buanecũ ga éstewaama ne üxcũ rü buanecũ ga sũrwaama ne üxcũ, rü poraãcũ nibuane. ²⁷Rü Tupana rü guma buanecũgu ínangangugũxẽxẽ ga muxũma ga ngugagũ ñoma naxnecũtẽxerũxũ ixĩxũ nax namuxũchixũ. ²⁸Rü yema duũxũgũ ínaxãchiũgũxũgu Tupana nanayixẽxẽ ga yema muxũchixũ ga ngugagũ. ²⁹Rü yema nangõxgũ rü ñyuxmata mea nüxũ yangu. Rũ yemaacũ nixĩ ga Tupana ga aixcũma nüxna naxããxũ ga yema naxçax ínacagũxũ. ³⁰⁻³¹Natürũ yexguma yexwacax yangugũgutama rü naaxwatama nayexmagũyane ga nawemũ, rü Tupana norũ numaxã nanapoxcue. Rũ yema yatũgũ ga rüporamaegũxũxũ nadai. Rũ yemaacũ nanayuexẽxẽ ga yema rümemagũxũ ga yatũgũ ga Iraétanũxũ. ³²Rü woo nax yemaacũ Tupana napoxcuexũ natürũ wenaxarũ chixexũ nixũetanũama rü tama aixcũma nagu narũxĩnũe ga yema taxũ ga mexũgũ ga Tupana norũ poramaxã napexewa naxũxũ. ³³Rü yemaçax nixĩ ga Tupana ga poxcu ga aũcũmaxũchixũ naxçax ínanguxẽẽxũ, rü noxtacũma nanadai ga muxũma naxũpa ga nawa nax nanguxũ ga yema ngunexũ ga woechitama nagu nayuexũ. ³⁴⁻³⁵Rü yexguma Tupana napoxcueguama ga yema duũxũgũ rü yexgumama poraãcũ naxçax nadaugũ rü naxçax nawoegu. Rũ nüxna nacuaçachie ya yimá Tupana ya guxũétüwa ngẽxmacũ ga norũ dauruxũ rü norũ poxũruxũ ixĩcũ. ³⁶Natürũ norũ dexawaxicatama nixĩ i nüxũ yaxugũexũ nax nawe naxĩxũ, natürũ norũ maxũwa rü tama aixcũma ngẽmagu narũxĩnũe. ³⁷Rü taguma aixcũma nawe narũxĩ rü

taguma aixcūma nayanguxēēgū ga norū unetagū ga Tupanamaxā nūxū yaxugūexū. ³⁸Natürü woo nax yemaacū nax yixīgūxū, rü nūma ga Tupana rü nūxū nangechaxūtümūxūgūama. Rū nūxū nūxū inarūngūma ga norū chixexūgū rü tama guxūxū nadai. Rū muexpūxcūna ga yexguma namaxā nanuxgu rü yaxna namaxā naxīnū rü tama naga naxīnū ga norū nu. ³⁹Rū nūma ga Tupana rü nūxna nacūaxāchi nax duūxūgūmare yixīgūxū rü ñoma wūxi ya buanecū ya ūpetūcū rü taguma táegucūrūxū nixī i norū maxū. ⁴⁰Rū muexpūxcūna tama Tupanaga naxīnūe rü yema ínachianexūwa rü ngūxū Tupanaxū ningexēēgū. ⁴¹Natürü wenaxarū nūxū naxūgūxū rü yemaacū poraācū nanangechaūxēēgū ya yimá Iraétanūxiarū Tupana ya Ūinecu. ⁴²Rū tama nūxna nacūaxāchie ga yema ngunexū ga nagu Tupana norū uanūgūmexēwa ínanguxūxēēgux. ⁴³Rū nūxū narūngūmae ga yema taxū ga mexūgū ga Equítuanewa naxçax naxūxū. ⁴⁴Rū tama nagu narūxīnūe ga yexguma nagūxū yanguxuchixēēāgu ga nextūgū, rü nūma ga Equítuanecūāxgū rü taxucūrūwa nawa naxaxegū. ⁴⁵Rū nūma ga Tupana rü yéma Equítuanecūāxtanūwa nanamugū ga muxūchixū ga murenūgū rü cururugū ga guxūwama namaxā āanemarexū. ⁴⁶Rū yema ōxmīgūxū rü munūgūxū nanangōxēxē ga yema Equítuanecūāxarū nanetūgū ga nūmatama nawa napuracūexū. ⁴⁷Rū gáuxūmaxā nanadai ga norū nanetūgū ga iguéragū rü úbagū. ⁴⁸Rū yexgumarūxū ta ga norū wocagū rü

norū carnérugū rü nayue ga yexguma gáuxū rü āēmacū naétūgu yixgu. ⁴⁹Rū yemaacū ga nūma ga Tupana rü norū numaxā nanapoxcue ga yema duūxūgū. Rū taxū ga guxchaxū rü ngechaxū naxçax ínanguxēxē. Rū nanamu ga norū orearū ngerūgū ga dauxūcūāx nax nadaiaxūçax ga yema duūxūgū. ⁵⁰Rū yemaacū ga nūma ga Tupana rü tama yaxna namaxā naxīnū ga norū nu. Rū yemaçax tama nūxū nangechaūtümūxūgū ga yema Equítuanecūāxgū rü noxtacūma nanayuexēxē. ⁵¹Rū yema naanewa rü guxūnema ga ípatawachigū rü nayamax ga yema Equítuanecūāx nane ga nūxíraxūxū. ⁵²Rū Equítuanewa Iraétanūxūgūxū ínagaxū ñoma carnérugū naxpūūwa ígaxūxūrtūxū. Rū chianexūwa nanagagū ga yema norū duūxūgū ga Iraétanūxūgū. ⁵³Rū yemaacū meama nūxna nadau nax tama yema Equítuanecūāxū namuūexūçax. Natürü yema norū uanūgū ga nawe íngēxūtanūxū rü yema már-arū dexá rü naétū nanagoxūchixūxēxē ga yexguma nawe yachoūgu. ⁵⁴⁻⁵⁵Rū nūma ga Tupana rü yema naane ga nūma nagu naxāchiūxūwa nanagagū ga yema norū duūxūgū ga Iraétanūxūgū. Rū nawa nanagagū ga yema maçpūneane ga nūmatama nawa ínawoxūāxū ga yema duūxūgū ga nūxíra yexma āchiūgūxū ga tama nūxū yaxōgūxū. Rū wūxitūcumūchigūxū nayanu ga yema naane. Rū yemagu nixāchiūgūchigū. ⁵⁶Natürü ga nūma ga yema Iraétanūxūgū rü nūxū naxūgūmare ya yimá Tupana ya guxāétūwa ngēxmacū rü namaxā nanue rü tama naga

naxĩnũiechaũ ga norũ mugũ. ⁵⁷Rũ yema norũ oxigũrũũtama nũxna nixĩgachitanũ rũ tama aixcũma nũxũ nayaxõgũ. Rũ ñoma wũxi ya wũra ya wũxũnerũxũ nixĩgũ. ⁵⁸Rũ Tupanaxũ nanuxẽegũ namaxã ga yema amaregũ ga tupanagnetagũcax igrũxũ. Rũ nũxũ nicuaxũxũgũ ga tupanagnetachicũnaaxãgũ rũ yemaacũ Tupanaãẽwa nananguxẽegũ. ⁵⁹Rũ yemaxũ nadaũxgu ga nũma ga Tupana rũ poraãcũ nanu rũ yema Iraétanũxũgũna nixũgachi. ⁶⁰Rũ nũxna nixũ ga guma napata ga naxchirunaxcax ga duũxũgũtanũwa yexmane ga Chĩruwa. ⁶¹Rũ nanayexrũ nax yema Iraéanecũãxgũarũ uanũgũ yangegũxũcax ga yema baũ ga norũ mugũ nawa yemaxũ. ⁶²Rũ nũma ga Tupana rũ poraãcũxũchi namaxã nanu ga yema norũ duũxũgũ ga Iraéanecũãxgũ rũ yemacax norũ uanũgũaxũ nanatauxchaxẽxẽ nax nadaiaxũcax. ⁶³Rũ norũ ngextũxũcũgũ rũ norũ uanũgũ rũ ñanagu rũ yemacax taxucũrũwa nixãtexacũgũ ga yema duũxũgũ. ⁶⁴Rũ yema norũ chacherdõtegũ rũ taramaxã nanadai. Rũ naxmãxgũ rũ ta tayue rũ yemacax tataxuma ga yutegũxe ga tũmatecax axuxe. ⁶⁵Natũrũ yemawena ga nũma ga Cori ya Tupana rũ ñoma wũxi i pewa ñbãixãchixũrũxũ nixĩ. Rũ wũxi i churara i bĩnumaxã poraãxẽxũrũxũ nixĩ. ⁶⁶Rũ yema namaxã rũxuanũgũxũ narũporamae rũ nayabuxmũxẽxẽ. Rũ yemaacũ guxũguma nanaxãneexẽxẽ. ⁶⁷Rũ tama nanaxwãxe nax Yũche nane ga Efraĩtanũxũwa ne naxĩxũ ga Iraéanecũãxgũarũ ãẽxgacũgũ. ⁶⁸Rũ yemacax nũxũ naxuneta nax

Yudátanũxũwa ne naxĩxũ ga norũ duũxũgũarũ ãẽxgacũgũ. Rũ nũxũ naxuneta ga mãxpũne ga Chioũ nax gumawa nayemaxũcax ga napata. ⁶⁹Rũ yexma nanaxũ ga napata ga máchanene ga dauxũwa nguxũne nax guxũguma ngẽma nangexmaechaxũcax ñoma i naane ngẽxmaechaxũrũxũ. ⁷⁰Rũ nũxũ naxuneta ga guma norũ duũ ga Dabĩ ga carnẽrugũarũ dauruxũ ixĩcũ. ⁷¹Rũ yemaacũ yema carnẽrugũwe nax ñnaxũxũwa nanayaxu nax norũ duũxũgũ ga Iraétanũxũgũna nadauxũcax. ⁷²Rũ nũma ga Dabĩ rũ meama nũxna nadau ga yema Tupanaarũ duũxũgũ rũ meama Tupana naxwãxexũãcũma namaxã inacuax.

Poraãcũ ngũxũ ningegũ yerũ

Yerucharẽũgu napogũe ga norũ uanũgũ

79 ¹Pa Tupanax, ngẽma tama cuxũ yaxõgũxũ rũ naxcax ñnayaxũãchi ya yima cupata ya tũnene rũ nanaxãũãchixẽxẽ. Rũ nũma ya ñane ya Yerucharẽũ rũ nagu napogũe. ²Rũ ngẽma naxũnegũ i ngẽma aixcũma curũ duũxũgũ ixĩgũxũ rũ ngẽma nanawogũ nax ngẽmaãcũ echawemũ rũ aigũwemũ yixĩgũxũcax. ³Rũ ñoma dexã ñbaxũrũxũ nixĩ ga guma nagũ ga Yerucharẽũarũ namagũwa. Rũ nataxuma nax texẽ inataxgũxũ. ⁴Rũ ngẽma nachixũãnegũ i torũ ngaicamãna ngẽxmagũxũ rũ togu nĩdauxcũraxũgũ rũ toxũ nacugũe. ⁵Pa Cori Pa Tupanax çrũ ñuxguxĩratãta i nũxũ curũchaxũxũ nax tomaxã cunuxũ? çRũ ãxna guxũgutãma ñoma wũxi ya ùxũrũxũ niyauraecha i ngẽma curũ nu? ⁶Irũ ãcũ namaxã nanu i ngẽma nachixũãnegũ i tama cuxũ yaxõgũxũ rũ

taguma yumüxēwa cuxna cagüexü!
 7Yerü nümagü nixī ga totanüxü ya
 Acóbutanüxüxü nadaixü rü guxüwama
 nachixexēēaxü ga tochixüane. ⁸iRü taxü
 i toguama cuyangutanüxēēxü ga yema
 chixexügü ga torü oxigü ügüxü! iRü
 paxa cuxü tangechaxütümüxügü! Erü
 marü toxü narüyexera i ñaa
 guxchaxügü. ⁹Pa Tupana ya Torü
 Maxēxēeruxüx irü curü üünegagu rü
 toxü rüngüxēxē, rü toxü ínangüxüxēxē,
 rü toxü nüxü irüngüma i torü chixexü!
¹⁰Rü ngēma duüxügü i tama cuxü
 yaxögüxü rü taxucaxma tūxcüü
 ñanagürügü: “¿Ngecix nixī ya yimá norü
 Tupana?” ñanagürügü. Rü ñuxma rü
 nüxü tadauxchaü nax ñuxacü tá
 cunadaixü i ngēma torü uanügü ga curü
 duüxügüxü daixü. Rü woo i ngēma
 nachixüanecüāxgü i tama cuxü
 yaxögüxü rü nümagü rü ta nüxü
 nadaugüxüçax i ngēma cuxüxü. ¹¹iRü
 nüxü naxīnü i norü axu i ngēma
 totanüxügü ipoxcuxü! iRü curü
 poramaxā ínangüxüxēēama i ngēma
 totanüxügü i dai namaxā naxuegugüxü!
¹²Rü ngēma nachixüanegü i cumaxā
 guxchigagüxü, Pa Cori Pa Tupanax irü 7
 expüxcüna napoxcue! ¹³Rü ñuxüchi i
 toma nax curü duüxügü tixigüxü rü
 guxügutáma moxē cuxna taxā. Rü torü
 wiyamaxā guxügutáma gucü ya
 taunecügügu cuxü ticuaxüxügü.

Tupanaarü ngechaüçax ínacagüe

80 ¹⁻²Pa Cori Pa Tupana Pa
 Iraétanüxüarü Dauruxüx, rü
 cuma nixī i carnérugürüüäcü
 Yúchetanüxümaxā icuacuaxü. Rü cuma nax
 ngēma taxre i daxücüāxchicünaçägü i

ixāpexátüxüarü ngāxüwa nax curütöxü irü
 nüxü naxīnü i torü yumüxē! iRü toxü
 nangechaxüüäcüma mea nüxü nadawenü
 ya Efraítanüxü rü Bēyamítanüxü rü
 Manachétanüxü! iRü inachi, rü nua naxü
 nax curü poramaxā toxü
 ícungüxüxēēxüçax! ³Pa Torü Tupanax
 itoxü rüngüxēxē nax noxrirüütama wüxi i
 nachixüane i poraxü tixigüxüçax! Rü
 tanaxwaxe nax toxü cungechaxüxü nax
 ngēmaäcü naxmexwa ítangüxüxüçax i
 torü uanügü. ⁴Pa Cori Pa Tupana ya
 Guxāétüwa Ngēxmacüx çrü ñuxguxüratá
 nüxü curüchaxü nax tomaxā cunuxü rü
 ngēmacax tama toxü nüxü cuxīnüchaüxü i
 torü yumüxégü? ⁵Rü ngēma namaxā toxü
 cuxüwemüxü rü axu nixī, rü ngēma
 namaxā toxü cuxaxexēēxü rü toxgüxüxetü
 nixī. ⁶Rü ngēma nachixüanegü i torü
 ngaicamagüxüarü dauxcüraxüruxü toxü
 quixixēxē, rü ngēma torü uanügü rü toxü
 nacügüe. ⁷Pa Torü Tupanax itoxü
 rüngüxēxē nax noxrirüütama wüxi i
 nachixüane i poraxü tixigüxüçax! Rü
 tanaxwaxe i toxü cungechaü nax
 ngēmaäcü naxmexwa ítangüxüxüçax i
 torü uanügü. ⁸Rü Equítuanewa toxü
 ícugaxü ñoma wüxi i úba i ngexwacax
 rüxüxü i to i naanewa ngexü rü ngēxma
 yatoxürüxü. Rü toxçax ícunawoxü ga
 yema duüxügü ga tama cuxü yaxögüxü
 nax yema nachica ga nawa
 ícunawoxüxügu toxü cumugüxüçax. ⁹Rü
 cunamexēxē ga yema naane naxçax ga
 yema úba. Rü yema úba rü mea narüxü rü
 naxāxchumaxā rü guxüwama ga yema
 nachixüanewa rü nimu. ¹⁰Rü guma
 mǎxpünegü rü nanagaüxpechitagüxēxē rü
 yema nanetügü ga máchanegü rü ta
 nanagaüxpechitaanexēēgü. ¹¹Rü yema

nachacüügü rü guxüwama nangugü rü ñuxmata márwa nangugü rü ñuxmata natü i Eufrátewa nangugü. ¹²Rü ñuxmax, Pa Tupanax érü tixcüü cuyawañéxé i ngéma úbanecüarü poxeguxü rü ngëmacax nüxü natauxcha i ngéma duüxügü i ngéma chopetüxü nax nacauüäxüçax i norü o? ¹³Rü ngéma ngüügü rü nanacauümaxügü rü ngéma togü i naexügü rü nayawacutanügü. ¹⁴Pa Tupana ya Guxáétiwa Ngëxmacüx irü toxçax natáegu rü daxügüxü i naanewa toxü ínadawenü! iRü wenaxarü toxü nayaxu ñoma úba ga ítáxü rü wena iyaxuxürüxü! ¹⁵Rü ñoma úba itoxürüxü rü cuma rü ñaa naanegu toxü cumugü. Rü cumatama toxna cudau ñoma úba i ngexwacax rüxüxü rü igüpünexürüxü. ¹⁶iÉcü curü numaxá nadai i ngéma torü uanügü i curü duüxügüxü dajüxü rü naguxëégüchaüxü! ¹⁷iNatürü toxü rüngüxéxé i toma i woetama toxü cuxunetaxü nax curü duüxügü tixügüxü! iRü toxna nadau i toma itayaxügüxü natanüwa ga yema duüxügü ga cumatama nüxü cuxunetaxü! ¹⁸iÉcü toxü rüngüxéxé rü tagutáma cuxna tixígachi! iRü toxü namaxéxéxé rü cuxnaxica tátama nixí i ítacaxaxü i torü yumüxéwa! ¹⁹Pa Torü Tupana ya Guxáétiwa Ngëxmacüx itoxü rüngüxéxé nax noxrürüütama wüxi i nachixüane i poraxü tixígüxüçax! iRü toxü nangechaxü nax ngémaäcü torü uanügümexéwa ítanguxüxüçax!

Tupana rü Iraétanüxümaxá namecüma naétüwa i norü chixexügü

81 ¹iRü taäxëäcü Tupanacax pewiyaegü! Erü nüma nixí i tüxü naporaexéxü. iÉcü tagaäcü nüxü

picuaxüxügü ya yimá Acóbuarü Tupana! ²iRü paüderumaxá rü árpamaxá rü árpaxacümaxá pegü pepaxpexegüäcüma pewiyaegü! ³Rü ngëxguma ngexwacax nangoxgux ya tauemacü irü peyacue ya cornéta! Rü ngëxgumarüxü ta i ngëxguma tüema yixixgu irü peyacue! Rü ngéma nixí i ngunexü i nagu naxüchigaxü nax Tupanaxü icuaxüügüxü. ⁴Erü yema nixí ga mu ga Acóbuarü Tupana Iraétanüxüna äxü. ⁵Rü yema nixí ga mu ga Yúchetanüxüna naxäxü ga yexguma Tupana Equítuanecüäxarü äëxgacüxü naxäxünegu. Rü choma rü nüxü chaxínü ga wüxi ga naga ga tama nüxü chacuáxü ga ñaxü: ⁶“Pa Iraétanüxügüx, marü pexü ichaxüxweta rü pexü íchangüxüxéxé nawa ga yema puracü ga nagu pexü nadajüxü. ⁷Rü yexguma guxchaxüwa peyexmagügu ga Equítuanewa rü choxna pecagüe, rü choma rü pexü íchangüxüxéxé. Rü yema caixanexü ga duruanexü nawa ínaxüxüwa pexü changäxü. Rü yexguma Meríbawa pengugügu rü nataxüxgu ga dexá rü choma rü pexü chaxümare yerü nüxü chacuáxchaü ga perü ö. ⁸Pa Chorü Duüxügüx inaga pexínüe i ñaa chorü ucüxé i pemaxá nüxü chixuxü! iChierü chauga pexínüegux, Pa Iraétanüxügüx! ⁹Rü tama chanaxwaxe i namaxá petupanaäxgü i ngéma tama aixcüma Tupana ixixü rü tama chanaxwaxe i nüxü picuaxüxügü i naxchicünaxägü. ¹⁰Rü choma nixí i perü Cori ya Tupana chixixü ga Equítuanewa pexü íchangüxüxéxü. Rü ngëxguma taxacü pexü taxüxgux irü choxna peca! Rü choma rü tá pexna chanaxá. ¹¹Natürü i

pema i chorü duũxũgũ i Iraétanũxũgũ, rü tama choxũ ipexĩnie rü tama chauga pexĩnũechaũ. ¹²Rü yemacax nixĩ ga pexũ chayexrũxũ nax penaxũamaxũcax ga perü chixexũ rü pema penaxwaxexũácima pemaxẽxũcax. ¹³⁻¹⁴Rü yexguma chi chauga pexĩnũegu, Pa Chorü Duũxũgũx, rü chi nagu pexĩxu ga yema pexũ chamuxũ, Pa Iraétanũxũgũx, rü chi paxaxũchi chanaxãneexẽxẽ ga yema pemaxã rüxuanũãxgũxũ rü chi chanapoxcue”, ñanagürü ga Tupana. ¹⁵Rü ngẽma naxchi aiexũ ya Cori ya Tupana, rü norü muũmaxã tá napexegu nayayitanü erü ngẽma norü poxcu rü marü namaxã naxuegu. ¹⁶Natürü ngẽxguma chi norü duũxũgũ ya Tupana naga ñnũegu rü chi mexũ i trígumaxã nanaxüwemü rü chi berurewa nayaxaxegũxẽxẽ.

Ãexgacũgũ i guxchaxũarü mexẽeruũétüwa nangexma ya Tupana

82 ¹Rü Tupana ãexgacũ íyixĩxũwa i daxũgũxũ i naanewa rü inachi nax poxcu namaxã naxueguxũcax i ngẽma ãexgacũgũ i guxchaxũarü mexẽeruũgũ i chixri norü duũxũgũmaxã icuãxgũxũ. Rü ñanagürü: ²“¿Ñuxguxüratáta i nüxũ perũchaxũxũ nax chixri duũxũgũmaxã ipecuáxũ rü ngẽma chixri maxẽxũétüwaama nax pexũgũxũ? ³Rü dücax, rü name nixĩ i nüxũ perũngũxẽgũ i ngẽma duũxũgũ i taxucürüwa nügũ ípoxũgũxũ rü ngẽma taxcutagũ. Rü ecü nüxũ perũngũxẽxẽ i ngẽma ngearü diẽruãxgũxũ rü ngẽma nüxũ nataxuxũ i norü ngẽmaxũgũ. ⁴iRü ngẽma chixexũ i duũxũgũmexẽwa ípenanguxũxẽxẽ i ngẽma taxucürüwama

nügũ ípoxũgũxũ rü ngẽma ngearü diẽruãxgũxũ! ⁵Natürü i pemax, Pa ãexgacũgũx, rü tama peãxũ pecuãx rü peechitamare pemaxẽ. Rü ngẽmacax nangexma i taxũ i chixexũ i petanüwa rü ngẽma duũxũgũ i namaxã pecuáxũ rü pemaxã nanue. ⁶Rü choma rü pexũ chaxuxgu rü tupanagũ pixĩgũ erü chauxacũgũ pixĩgũ i choma nax guxãétüwa changexmaxũ. ⁷Natürü i pema rü guxũ i duũxũgürũxũ tá peyue. Rü ngexürüxũ i ãexgacũ i chixri norü duũxũgũmaxã icuáxürüãcũ tá peyue”, ñanagürü ya Tupana. ⁸Pa Tupanax iẽcü inachi rü nüxna naca i norü chixexũchiga i ñoma i naanecũãxgũ i ãexgacũgũ! Erü cuma nixĩ i norü yora quixĩxũ i guxũma i nachixũanegũ.

Yumũxẽ i nawa Tupanaarü ngũxẽcax ñnacagũxũ

83 ¹Pa Tupanax itaxũ i curüchianexũ, rü taxũ i ngẽxma curüxãxmarexũ! iRü nangãxũ i torü yumũxẽ rü toxũ ñnanguxũxẽxẽ! ²iDücax i ngẽma curü uanũgũ i cuxchi aiexũ! Rü nümagũ rü nananuexẽxẽ i duũxũgũ nax tama cuga naxĩnũexũcax. ³Rü nüma rü meama nanangugũgũ rü naxcax nadaugũ nax ñuxãcü tá curü duũxũgũ i cumatama ícupoxũxũxũ naporamaegũxũ. ⁴Rü nagu narüxĩnũe nax ñuxãcü nua toxütawa naxĩxũ nax toxũ nadaĩxũcax nax ngẽmaãcü itayarüxoxochixũcax rü taxúema nüxũ cuáxũcax i ngẽma tochixũaneéga i Iraé. ⁵Pa Tupanax, cuxcax nügũmaxã nangutaquexegũ rü wüxigu nügũmaxã inaxũgagũ nax curü duũxũgũxũ nadaĩxũcax. ⁶⁻⁷Rü ngẽmaãcü toxcax

ínayaxüächichaũ i ngēma
 Edóüanecüãxgü, rü Ismaétanüxügü ga
 Agátaagü, rü Moátanüxügü, rü
 Guebátanüxügü, rü Amóütanüxügü rü
 Amaléxtanüxügü rü Piritéutanüxügü, rü
 Tírucüãxgü. ⁸Rü woo i ngēma
 Achíriaanecüãxgü rü ngēma
 Loxtanüxügü rü natanügu naxägü.
⁹⁻¹⁰Pa Tupanax iēcü ngēma torü
 uanügüxü nadai yexgumarüxü nax
 cunadaixü ga yema Madiáütanüxügü rü
 ãëxgacü ga Chíchara rü ãëxgacü ga
 Yabfũ ga Chichóüarü ngategu yuxü ga
 Eüdüwa! Rü nümagü rü ñuxma rü
 waxmüanexü ga waixümü nixügü.
¹¹⁻¹²Rü ngēma churaragüarü ãëxgacügü
 i ñuxma toxçax íyaxüächichaũxü irü ěcü
 nadai yexgumarüxü nax cunadaixü ga
 yema churaragüarü ãëxgacügü ga Oré
 rü Cheé! iRü nadai i norü ãëxgacügü
 yexgumarüxü nax cunadaixü ga yema
 ãëxgacügü ga Chebá rü Chamúna ga
 curü duüxügüarü wocachitaxügü
 nügüxü yauxgüchaũxü! ¹³Pa Tupanax,
 rü ngēma torü uanügü rü tanaxwaxe
 nax chuchuxüeta i buanecü
 idixgüëëxürüxü cuyaxígüxëxë. iRü
 ñoma naixatü i pagüxü i buanecü
 cuenagütanüxürüxü yaxígüxëxë! ¹⁴⁻¹⁵Rü
 ñoma üxiema i naixnecü íxaxëëxü rü
 naguxëëxürüxü tanaxwaxe i curü
 numaxá nawe quingëchigü i ngēma torü
 uanügü. iRü curü numaxá namüëxëxë!
¹⁶Pa Corix ínaxâneexëxë i ngēma
 duüxügü nax ngēmaäcü cuxçax
 nadaugüxüçax! ¹⁷iRü ěcü naxâneexëxë
 nax ngēmaäcü guxügutáma
 naxâneexüçax rü nayuexüçax! ¹⁸iRü
 ngēmaäcü tá nüxü nacuçxgü nax
 cuxicatama yixixü i Cori ya Tupana

quixixü rü cuxicatama yixixü i
 guxãétüwa cunexmaxü i ñoma i
 naanewa!

**Choxü nangúchaũ nax
 Tupanapatawa changexmaxü**

84 ¹Pa Cori Pa Tupanax ya
 Guxãétüwa Ücüx, rü
 namexechi ya cupata ya üünene. ²Rü
 poraäcü choxü nangúchaũ nax
 cupataãxtügu chaxücuxü. Rü guxüma i
 chorü taãxëmax cuxçax chawiyaechaũ
 Pa Tupana ya Guxüguma Maxücüx. ³Rü
 woo i chirugü rü togü i werigü rü
 naxächica i ngēma cupatawa nax
 ngëxma naxüxchiãxügüxüçax, Pa Chorü
 Tupana Pa Chorü Äëxgacü ya
 Guxãétüwa Ücüx. ⁴Rü tataãxëgü ya
 yíxema cupatawa ngëxmagüxe rü
 guxüguma cuxü icuaxüxügüxë. ⁵Rü
 tataãxëgü ya yíxema cuxütagu túmaaru
 ngüxëëxü iyangauxe rü yíxema yáxüwa
 ne íxe nax yima curü maxpúnewa cuxü
 tayarücuaxüügüxüçax. ⁶Rü ngëxguma
 ngēma ngatexü i pachitamaxü i
 Naxgüxüetügu aëgaxüwa
 tangupetütanügu rü cuma rü ngēma tá
 cunamu ya pucü nax ngēmaäcü
 nayimaxüçax ya bairawegü nax ngēma
 taxaxëgüxüçax. ⁷Rü wüxichigü i
 ngunëxügu rü yexeraäcü tá tiporaetanü.
 Rü ngëxguma curü maxpüne ya üünene
 ya Chióüwa tangugügu, rü ngēma tá
 cuxü tadaugü, Pa Tupanax. ⁸Pa Cori Pa
 Tupana ya Guxãétüwa Ngëxmacü ya
 Iraétanüxügüarü Tupanax irü nüxü
 naxínü i chorü yumüxë! ⁹Pa Tupana i
 Torü Poxüruxüx irü cuxü
 nangechaxütümüxü ya yimá cuma nüxü
 cuxunetacü nax Iraéanecüãxgüarü

ãêxgacü yixixüçax! ¹⁰Rü ngêma 1,000 i ngunexü i nagu ngextámare changemaxüarü yexera rü narümemaie nixí nax wüxitama i ngunexü cupataãxtüwa changemaxü. Rü narümemaie nax cuaxpataarü dauruümare chixixü, Pa Tupanax, rü tama chixexü ínaxügüxüwa nax changemaxü. ¹¹Erü nüma ya Cori ya Tupana rü norü duüxügüxü nibáixmaxü rü ínanapoxü. Rü yíxema tama naxügüxe i ngêma chixexü rü nüma ya Tupana rü tüxü nangechaü rü tüxü nicuaxüxü rü tama tüxna nanachüxu i norü mexü. ¹²Pa Cori Pa Tupana ya Guxáétüwa Ngêxmacüx, rü tataãxëgü ya yíxema aixcüma cugu yaxögüxe.

iWenaxarü toxü rüngüxëxë, Pa Tupanax!

85 ¹Pa Corix, toma nax curü duüxügü i Acóbutanüxügü nax tixügüxü rü cuma rü poraäcü tomaxã cumecüma rü wenaxarü toxü cutaãxëxëxë. ²Rü marü toxü nüxü curüngüma i torü chixexügü rü pecádugü ga cupexewa taxüxü. ³Rü yema nax tomaxã cunuxü rü marü ícurüngüxmüxüchi. ⁴Pa Tupana ya Torü Maxëxëeruxüx, rü ñuxma rü tanaxwaxe i wenaxarü toétüwa cuhogü. Rü tama name i tomaxã cunuecha. ⁵¿Ëxna cuyadaxëxë nax guxügütáma tomaxã cunuechaxü? ⁶¿Rü tama ëxna i wenaxarü toxü ícurüdagüxëxü nax ngêmaäcü cumaxã tataãxëgüxüçax i tomax i curü duüxügü nax tixügüxü? ⁷Pa Cori Pa Tupanax itoxü nangechaxü rü toxü ínanguxüxëxë! ⁸Rü ñuxma rü tá icharüxínü i ngêma nüxü yaxuxü ya Cori ya Tupana erü norü duüxügü i

naga ñnüexümaxã tá nüxü nixu nax marü namaxã inangüxmüxü. Natürü tama nanaxwaxe nax wena norü chixexüçax nawoeguxü. ⁹Rü aixcüma nixí ya Tupana i tüxna nangaicamaxü nax tüxü nangüxëxüçax ya yíxema naga ñnüexe. Rü ngêmaäcü i ngêma norü üüne rü torü naanewa tá nangexma. ¹⁰Rü ngêxguma Tupana norü duüxügütanüwa ngêxmagu, rü tá nügü nangechaügü rü tá nügümaxã nixaixcümagü rü tá nügümaxã inarüngüxmüxe rü tá meama niwëxgü i norü maxüwa. ¹¹Rü duüxügü rü tá nügümaxã nixaixcüma rü ngêma rü guxüwama tá nangox ñoma wüxi i nanetü i waixümüwa ngóxürüxü. Rü ngêma nax mea namaxëxü i duüxügü rü tá ta meama nangox ñoma üaxcü i caixanexüpechitawa ngóxürüxü. ¹²Rü nümatama ya Cori ya Tupana rü tá pücü ínananguxëxë rü ngêma tóru naanewa rü tá mea narüxügü i tanetügü. ¹³Rü ngêxguma tatanüwa nangexmagu ya Cori ya Tupana, rü tá aixcüma mea naxçax tamaxë. Rü nüma rü tá tüxü narüngüxëxë nax nacümagu ixüxü.

Cuxicatama nixí i Tupana quixixü

86 ¹Pa Corix ichoxü nüxü naxínü i chorü yumüxë! Erü poraäcü ngüxü chinge rü guxchaxüwa changexma. ²iRü choxna nadau! Erü choma rü cumaxã chixaixcüma. iRü choxü ínanguxuchixëxë! Erü cuma nixí i chorü Tupana quixixü rü cugu nixí i chayaxöxü. ³iPa Cori Pa Tupanax, cuxü changechaxütümüxü! Erü guxüma i oragu rü chorü yumüxëwa rü cuxna chacaecha. ⁴Pa Corix, choma nax curü

duũxũ chixĩxũ irũ ěcũ choxũ nataãxẽxẽxẽ! Erũ cumaxã nixĩ i chidexaxũ i chorũ yumũxẽwa. ⁵Erũ cumax, Pa Corix, rũ cumecũma rũ nüxũ icurũngũma i torũ chixexũgũ. Rũ aixcũma tüxũ cungechaũ ya yĩxema curũ ngũxẽẽcax cuxna caxe. ⁶Pa Corix ichoxũ nüxũ naxĩnũ i chorũ yumũxẽ! iRũ choxũ nangãxũ rũ choxna naxã i ngẽma cuxna naxcax chacaxũ! ⁷Rũ ñuxma nax guxchaxũwa changexmaxũ, rũ cuxna chaca erũ cuma rũ guxũguma choxũ cungãxũga. ⁸Rũ nataxuma i to i tupana i cumaxã wũxiguxũ, Pa Corix. Rũ taxũema tanaxũ i ngẽma taxũ i mexũgũ i cuma cuxũxũ. ⁹Pa Corix, cuma nixĩ ga cunangóexẽxũ i guxũma i nachixũanegũ. Rũ ngẽma nachixũanegũ rũ tá cuxcax naxĩ nax cuxũ nataxẽẽgũxũcax rũ cuxũ yacuaxũũgũxũcax. ¹⁰Erũ cuxicatama nixĩ nax Tupana quixĩxũ. Rũ cuma nixĩ i nüxũ cucuaxũchixũ rũ cunaxũxũ i ngẽma taxũ i mexũgũ i curũ poramaxã cuxũxũ. ¹¹Pa Corix ichoxũ nawex i ngẽma cumaxũ nax aixcũma nagu chixũxũcax! Rũ chanaxwaxe i choxũ cunangũchaũxẽxẽ nax cuxũ chicuaxũũxũcax. ¹²Pa Cori Pa Chorũ Tupanax, rũ guxũma i chorũ maxũmaxã tá cuxũ chicuaxũxũ. Rũ guxũgutãma chanataxẽxẽ i cuẽga. ¹³Rũ nataxũchi i curũ ngechaũ i chauxcax. Rũ marũ choxna cuyaxũgachixẽxẽ i ngẽma yu nax tama naxmaxũgu chixũcuchixũcax. ¹⁴Pa Tupanax, rũ nangexma i ñuxre i duũxũgũ i tama cugu rũxĩnũexũ rũ nügũ icuaxũxũgũxũ rũ máxwaxegũxũ, rũ chauxchi aiexũ, rũ ngẽma rũ choxũ nimaxgũchaũ. ¹⁵Natũrũ i cumax, Pa

Corix, rũ Tupana ya mecũmacũ rũ ngechaũwaxecũ quixĩ. Rũ cuma rũ yaxna tomaxã cuxĩnũ, rũ poraãcũ toxũ cungechaũ, rũ guxũguma tomaxã quixaixcũma. ¹⁶iRũ choxũ nadawenũ nax curũ duũxũ chixĩxũ! iRũ cuxũ changechaxũtũmũxũ! iRũ pora choxna naxã! iRũ choxũ ínanguxchixẽxẽ naxmexwa i ngẽma duũxũgũ i choxũ imaxgũchaxũxũ! ¹⁷iRũ choxũ rũngũxẽxẽ! iRũ choxna naxã i wũxi i cuaxruxũ nax ngẽmawa nangóxũcax nax chomaxã cumecũmaxũ rũ ngẽma chauxchi aiexũ naxãneexũcax i ngẽxguma nüxũ nadaugũgu! Erũ cumax, Pa Corix, rũ guxũguma choxũ curũngũxẽxẽ rũ choxũ cutaãxẽxẽxẽ.

**Tupanaarũ ñane ya
Yerucharéũxũ nicuaxũxũgũ**

87 ¹Rũ yima maxpũne ya Chióũgu nixĩ i naxũxũ ya yima Tupanaarũ ñane ya Yerucharéũ. ²Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ poraãcũ nüxũ nangechaũ ya yima ñane guxũnema ya naigũ ya Iraéanearũ ñanearũ yexera. ³Pa Tupanaarũ ñanex, rũ mexechixũ i ore cuchiga nixugũ. ⁴Rũ natanũwa i ngẽma duũxũgũ i choxũ cuaxgũxũ rũ nangexma i duũxũgũ i Equítuanegu buexũ, rüexna Babiróniaanegu buexũ, rüexna Piritéugũanegu buexũ, rüexna Tíruarũ ñanegu buexũ rüexna Etiopíaanegu buexũ. Rũ wũxichigũ i ngẽmagũ rũ poraãcũ ngẽma ñane i nagu nabuxũmaxã nataãxẽ. ⁵Natũrũ guxũarũ yexera nataãxẽgũ i ngẽma Yerucharéũgu buexũ. Erũ nümatama ya Tupana ya guxãétũwa ngẽxmacũ rũ nüxũ naxuneta ya yima ñane nax noxrũ yixĩxũ. ⁶Rũ ngẽma

popera i nawa nangoxégagüxü i duüxügü, rü Tupana rü tá nüxü nawüneta i ngëma duüxüéagü i Yerucharéügu buexü. 7Rü ngëma Yerucharéüwa wiyaegüxü rü ngëma paxetägüxü rü ñanagürügü tá: “Guxüma i chorü taãxë rü cuwa nangexma, Pa Yerucharéüx”, ñanagürügü tá.

Pa Corix ðtüxcüü tama choxü cucuáxchaxü?

88 1Pa Corix, Pa Chorü Tupanax, Pa Chorü Maxëëruuxü, nguncü rü chütacü rü cuxna chaca nax choxü curüngüxëëxüçax. 2iRü choxü nüxü naxinü i chorü yumüxë, rü choxna naxã i ngëma cuxna naxçax chacaxaxü! 3Rü poraãcü taxü i guxchaxü chauétü nangu rü nagu charüxinü rü ngëmamaxã tá chayü. 4Rü duüxügüçax rü marü yuexütanüwa changexma erü marü nataxuma i chorü pora. 5Rü nua yuexütanüwa choxü nataxgü. Rü choma rü wüxi i duüxü i daigu yuxü rü itáxürüxü chixí. Rü ñoma wüxi i duüxü i nüxü cuxoxü rü nüxü icurüngümaxürüxü chixí. 6Rü ngëma äxmaxü i maçmaxüchixüwa choxü cutax i ngextá ínawaanexüchixüwa. 7Rü chauétü cunanguxëxë i ngëma curü nu. Rü poraãcü äücümaxüwa choxü cunanguxëxë ñoma dexágu ingugurüxü. 8Rü ngëma chomüçügüäëwa ícunanguxëxë nax choxna naxígiüçax. Rü wüxi i norü guxchaxëeruxü choxü quixíxëxë. Rü ñoma wüxi i poxcuxü i taxucürüwama íñaxürüxü chixí. 9Rü ngëma nax poraãcü chaxauxechaxüçagu rü düxwa chixoxetü. Rü guxüma i ngunexügu rü cuxçax

chaxunagümeçëäcúma cuxna chaca, Pa Corix, rü auxäcúma cumaxã nüxü chixu i chorü guxchaxü. 10¿Rü taxacüwa i choxü namexü i ngëma taxü i mexügü i curü poramaxã cuxüxü ega marü chayuxgux? ¿Rü ñuxäcü i wüxi i yuxü rü moxë cuxna naxã? 11Rü ngëxguma chayuxgu rü choxmaxüwa changexmagu ¿rü ñuxücürüwa duüxügümaxã nüxü chixu nax ñuxäcü quixaicümaxü rü toxü cungechaxüxü? 12Rü ngëma yuexütanüwa i ngextá ínaxëanexüwa ¿rü tayíxemaxü ya texé ya nüxü íxuxe nax quixaicümaxü rü taxü i mexügü cuxüxü? 13Natürü i chomax, Pa Corix, rü cuxna nixí i chacaxaxü rü guxüguma i paçmama rü cumaxã nixí i chidexaxü. 14¿Rü tüxcüü nixí i choxü cuxoxü, Pa Corix, rü tüxcüü nixí i çaxuxçaxwa iquicúxü? 15Rü changextüxügücürüwatama rü guxchaxüwa changexmaecha rü ngëmamaxã wixguxuchi chayü. Rü poraãcü yaxna namaxã chaxínü ga yema guxchaxügü ga cuma çaxuxçax ícunguxëëxü. Rü ñuxma rü düxwa marü tama namaxã chapora. 16Rü ngëma curü nu i äücümaxü rü marü chauétüwa nangu rü choxü narüporamae. 17Rü guxü i oragu rü ngëma curü nu rü choxü ínayáeguächi ñoma wüxi ya tacü ya mucürüxü. 18Rü cuma rü marü choxna cuyaxígachixëxë i guxüma i ngëma chomüçügü rü yema üpa namaxã chaxämüçügüxü. Rü ñuxma rü ngëma éanexüçicatama nixí i namaxã chaxämüçügü.

Tupana rü Dabímaxã ínaxuneta

89 1Pa Corix, guxügutáma chorü wiyaewa nüxü chixu nax cuma rü cumecümaxüchixü. Rü guxügutáma

duũxũgũmaxã nũxũ chixu nax cuma rü aixcũmacü quixĩxũ. ²Rü tá namaxã chanacaeane nax cuma rü guxũguma toxũ cungechaxũxũ, rü ngẽma nax quixaixcũmaxũ rü taguma naxũchicũü ñoma daxũguxũ i naane taguma üchicũüxũrũxũ. ³Rü cuma rü guma curü duũxũ ga cumatama cuyaxucü ga Dabĩmaxã icuxuneta rü ñacurũgü nũxũ: ⁴“Rü tá cutaagũmaxã chanaxuegu nax nũmagü tá yixĩxũ i guxũgutãma cuchicũxü ãẽxgacũgü yixĩgũxũ i Iraétanũwa”, ñacurũgü. ⁵Pa Tupanax, guxũma i ngẽma dauxũwa ngẽxmagũxũ rü cuxũ nicuaxũxũgũ naxcax i ngẽma taxũgü i mexũgü i curü poramaxã cuxũxũ. Rü ngẽma curü orearü ngeruũgü i dauxũcüãx rü tá cuxũ nicuaxũxũgü erü aixcũmacü quixĩ. ⁶Rü nataxuma i taxacü i woo i daxũguxũ i naanewa i cumaxã wũxiguxũ, Pa Cori Pa Tupanax. ⁷Erü cuma rü Tupana ya poracü rü ãücũmacü quixĩ. Rü curü orearü ngeruũgü i dauxũcüãx rü cuxũ ñnachomaeguãchi. ⁸Pa Cori Pa Tupana ya Guxãétũwa Ngẽxmacũx, rü guxũma i pora rü guxũma i ore i aixcũma ixĩxũ rü cuwa ne naxũ. Rü nataxuma i taxacü i cumaxã wũxiguxũ. ⁹Rü cuma rü namaxã icucuxax i ngẽma már i ãücũmaxũ rü ícuyachaxãchixẽxẽ i norü yuape ya taxũchicü. ¹⁰Rü cuma rü cunanguxẽxẽ ga Equítuane ñoma wũxi i churara i poraxũ i daigu yuxũrũxũ. Rü cuchacũxü ya poraxũchinemaxã cunawoone i ngẽma cumaxã rüxuanũgũxũ. ¹¹Rü ngẽma daxũguxũ i naane rü ñoma i naane rü cuxrũgü nixĩ erü cumatama nixĩ i cunaxũxũ rü cunangoxẽxẽxũ namaxã i guxũma i ngẽma nawa

ngẽxmagũxũ. ¹²Rü cuma nixĩ i cunangoxẽxẽxũ i nóрте rü súr. Rü yima maxpũnegü ya Tabú rü Ermóũ rü ngẽma cuéga taãxẽãcü nagu nicagũxũ. ¹³Rü yima cuchacũxü rü naporaxũchi. Rü yima curü tügũnechacũxü rü napora rü yimamaxã nũxũ curüporamae i ngẽma cumaxã rüxuanũgũxũ. ¹⁴Rü ngẽxguma curü tochicaxũwa curütoxgux nax cunangugũxũcax i wũxichigü i duũxũarü maxũ, rü guxũma wũxiguraxũãcũma cunangugü rü aixcũma nawexgu i ngẽma namaxã cuxueguxũ i wũxichigü. Rü cuma rü aixcũma ngechaxũwaxecü rü ixaixcũmacü quixĩ. ¹⁵Pa Corix, nataãxẽgü i ngẽma duũxũgü i nũxũ cuáxũ nax taãxẽãcü cuxũ yacuaxũügũxũ rü aixcũma curü oregu namaxẽxũ nax ngẽmaãcü curü ngóonexũwa nangexmagũxũ. ¹⁶Rü nataãxẽgü i ngẽma curü duũxũgü i guxũguma cumaxã taãxẽgũxũ rü naxcax daugũxũ nax cucũmagu naxĩxũ. ¹⁷Rü aixcũma nixĩ i curü duũxũgũarü poraxẽeruxũ quixĩxũ rü cuma nixĩ i nũxũ curũngũxẽxẽxũ nax cucũmagu naxĩxũcax. Rü ngẽma yexeraãcü nax tiporaetanũxũ rü curü ngũchãũgagu nixĩ. ¹⁸Rü nüma ya Cori rü tórü poxũrũxũ nixĩ. Rü nüma nixĩ i tórü ãẽxgacü ya üünecü i yixema i Iraétanũxũ nax ixĩgũxũ. ¹⁹Rü nüxcũma rü curü duũxũgũxũ nũxũ cudaduxẽxẽ i ãxũgũxũ rü yemaacü namaxã quidexa, rü ñacurũgü nũxũ: “Choma rü nũxũ chaxuneta i wũxi i chorü duũxũ i poraxũ rü guxãétũwa chanangexmaxẽxẽ rü poraãcü nũxũ charũngũxẽxẽ. Rü nüma nixĩ ya yimã chorü duũ ya Dabí. Rü yexguma chorü chíxũ i üünexũmaxã

chanabaerugu rü nüxü chaxuneta nax chorü duüxügüarü ãëxgacü yixüçax. ²¹Rü choma rü guxügutáma nüxü charüngüxë rü chorü poramaxá tá chanaporaxëxë. ²²Rü ngëma namaxá rüxuanüãxgüxü rü taxütáma naxçax ínayaxüãchi. Rü ngëma chixri maxëxü rü taxütáma nüxü narüporamaegü. ²³Rü ngëma namaxá rüxuanüãxgüxü rü choma rü tá nagu chayanaxoxëxë rü tá nüxna chayaxígachixëxë. Rü tá chanadai i ngëma naxchi aiexü. ²⁴Rü choma rü poraäcü tá nüxü changechaü, rü namaxá tá chixaixcüma. Rü tá yexeraäcü chayaporaxëëchigü. ²⁵Rü choma rü tá aixcüma nüxna chanaxá i pora nax namaxá inacúaxüçax i ngëma naane i Már i Mediteráneuwa ixügüxü rü ñuxmata natü i Eufrátewa nguxü. ²⁶Rü nüma rü tá ñanagürü choxü: ‘Cuma nixí i chaunatü quixü rü chorü Tupana ya choxü ípoxücü rü choxna daücü quixü’, ñanagürü tá. ²⁷Rü choma rü ñoma chaune ya yacürüxü tá namaxá chixí. Rü guxüma i nachixüanegüarü ãëxgacügüétüwa tá chanangexmaxëxë. ²⁸Rü ngëma chorü ngechaü rü guxügutáma naxütawa nangexma. Rü yema chorü uneta ga namaxá nüxü chixuxü rü tagutáma ínayarüxo. ²⁹Rü ngëma nataagü rü nachicüxü guxügutáma nüxí Iraéanecüãxgüarü ãëxgacügü nixígü ñuxmatáta nagü i naane. ³⁰⁻³¹Natürü ngëxguma chi nüxna yaxígachigu i ngëma chorü nguxëëtae rü tama nagu namaxëgu i ngëma chorü mugü rü chixri naga naxínegu i chorü ore rü tama yanguxëëgüãxgu i ngëma namaxá nüxü chixuxü, ³²rü aixcüma tá

chanapoxcue nagagu nax tama chauga naxínüexü rü poraäcü tá nüxna chanacuajçca. ³³Natürü taxütáma nüxü charüxo nax nüxü changechaüxü ya Dabí rü aixcümaxüchi tá chayanguxëxë i ngëma namaxá nüxü chixuxü. ³⁴Rü taxütáma chanangexrü i ngëma chorü uneta ga namaxá nüxü chixuxü rü aixcüma tá chayanguxëxë i guxüma i ngëma chorü ore. ³⁵Rü noxtacüma chorü üüneégagu ichaxuneta rü tagutáma chanawomüxëxë. ³⁶Rü ngëma nataagü rü nüxí nachicüxü guxügutáma Iraéanecüãxgüarü ãëxgacügü nixígü ñoma üaxcü ibáixechaxürüxü. ³⁷Rü ñoma tauemacü guxüguma ngóxürüxü rü ngëxgumarüxü guxügutáma Iraécüãxgüarü ãëxgacügü nixígü ñoma daxügüxü i naane ngëxmaechaxürüxü” ñacurügü. ³⁸Natürü i ñuxma rü nüxü cuxo rü tama nüxü cucuáxchaü ya yimá ãëxgacü ya cumatama nüxü cuxunetacü. Rü namaxá cunu. ³⁹Rü ngëma curü uneta ga curü duüxümaxá nüxü quixuxü rü marü cuyanaxoxëxë rü nüxna cunayaxu nax ãëxgacü yixü. ⁴⁰Rü ngëma norü ñanearü poxeguxü rü cuyangóxnaxëxë rü yima norü ígü rü cuyawaxgüxëxë. ⁴¹Rü guxüma i ngëma togü i duüxügü i ngëma chopetüxü rü naxçax nangix i taxacü i nüma nanaxwaxëxü. Rü ngëma nachixüanegü i nüxna ngaicamagüxü rü nüxü nacugüe ya yima ñane. ⁴²Rü cuma rü cunangexrü i ngëma namaxá rüxuanüãxgüxü nax taãxëäcüma curü duüxügüxü nadajxü rü nüxü naporamaegüxü. ⁴³Rü ngëma curü duüxügüarü tara rü cuyatëcaxëxë, rü tama nüxü curüngüxëë i ngëxguma norü uanügümaxá nügü nadajxgux. ⁴⁴Rü

ngêma norü pora rü cunanguxêxê, rü ícunataxüchi ya yimá norü ãêxgacü.
 45Rü marü cunanuxêxê i norü maxü, rü poraãcü cunaxãneexêxê. 46Pa Corix ñrü ñuxguxüratáta i nüxü curüchaxü nax iquicúxü? ¿Êxna guxügutáma wüxi ya üxü ya naiechanerüxü yixixü i curü nu?
 47Pa Corix inüxna nacuaãxáchi rü ngêma chorü maxü rü nax nanuxüxü! Rü yimá duü ya cuma cuxücü rü tama namãx i norü maxü. 48Rü taxúema texé tamaxecha rü taguma tayu. Rü taxúema texé nawa ítanguxuchi i yuarü pora.
 49Pa Corix ñngexü ga yema curü ngechaü ga noxri Dabímaxã nüxü quixuxü ga yexguma icuxunetagu nax aixcüma guxügutáma nüxü cungechaxüxü? 50Pa Corix idücac i toma nax curü duüxügü tixígüxü, rü togu nidauxcüraxügü i muxüma i duüxügü! Rü ngêma rü poraãcü chorü maxünewa nangux. 51Pa Corix, ngêmaãcü nixí i ngúxü toxü ningexêxê rü chixexü tomaxã yaxugüexü i ngêma curü uanügü. Rü ngêmaãcü ngextá ínaxüxüwa rü chixri nachiga nidexagü ya yimá cumatama nüxü cuxunetacü nax curü duüxü yixixü. 52Rü guxüguma namexechi ya Cori ya Tupana. Rü ngêmaãcü yixí.

**Tupana rü guxüguma namaxecha
 natürü i duüxügü rü nayuewãxe**

90 1Pa Cori Pa Tupanax, cuma rü woetama torü poxürüxü quixí rü guxüguma cuxmexwa tangexmagü. 2Rü nüxcümaxüchima naxüpa nax cunaxüxü ga ñoma ga naane rü norü mãxpúnegü rü woetama marü Tupana quixí. Rü cuma rü guxügutáma

cungexmaecha. 3Rü cuma rü cuxü natauxcha nax wena waixümüxü cuyaxíxêxê ya duüxü i ngêxguma tomaxã cunaxueguxgu nax tayexü rü ñacuxgu: “iPa Duüxügüx, wena waixümüxü pixígüx!” ñacuxgu. 4Rü 1000 ya taunecü rü cuxçax rü ñoma wüxitama i ngunexü i ngupetüxürüxü nixí, rü ñuxre i ora i chütaxürüxü nixí. 5Rü cuma rü wüxi i paxaãchicãxmare toxna cunaxã i maxü rü paxama tixüpetü ñoma wüxi i pexächi üpetürüxü. 6Rü toma rü ñoma maxê i pãxama yauxatüxü natürü yáuanecü rüñêxêxü rü yuxürüxü tixígü. 7Rü aixcüma i ngêma curü nu rü toxü nada i rü toxü namüêxêxê. 8Rü torü pecádugü rü torü chixexügü i cúacü taxüxü rü cupexewa nangoxoma. 9Rü ngêmagagu i curü nu rü toétü nangu rü torü maxü rü paxama nangux. Rü ñoma wüxi i ngüãcüürüxü paxama naxüpetü ya torü taunecügü. 10Rü 70 ya taunecü nixí ya woetama nagu imaxêcü. Rü yíxema rüporamaegüxe rü 80 ya taunecüwa tangugü. Natürü yíxema máxarü maxüãgüxe rü tümacãx ínangu i ngúxügü rü guxchaxügü. Rü yima torü taunecügü rü torüxü paxama nangupetü. 11Pa Tupanax ñrü texé nüxü tacuãx nax ñuxãcü poraãcü naxãücümaxü i curü nu? ¿Rü texé nüxü tacuãx nax naxçax tamuüxü i ngêma curü nu? 12Pa Tupanax irü toxü nüxü nacuaãxêxê nax nanorexü ya torü ngunexügü! iRü toxü rüngüxêxê nax mea cuxçax tamaxêxü nagu ya yima taunecügü ya toxna cuxãcü! 13Pa Corix itoxçax natáegu! iRü taxú i cuyamáchigüxêxêxü nax toxçax

cutáeguxû! Rû toma nax curû duûxûgû tixîgûxû rû icuxû tangechaxûtümîxûgû! 14iRû guxûguma i noxri yangunegu rû toxna naxâ i curû ngechaxû! Rû ngêxguma i toma rû guxûgutâma taâxêâcûma cuxçax tawiyægû. 15Rû guma taunecûgû ga ngúxû nagu tingegücûexpûx irû toxna naxâ ya taunecûgû ya nagu tataâxêgücû! 16iRû toxû nüxû nadauxêxê i curû üüne rû wenaxarû toxçax naxû ga yema taxûgû ga mexûgû ga nüxcûma curû poramaxâ cuxûxû nax ngêmaâcü i toma rû totaagû nüxû daugûxûçax! 17Pa Cori Pa Torû Tupanax, rû tanaxwaxe i tomaxâ cumecûma rû toxû cungechaû. iRû êcü toxû rüngûxêxê nax mea ínganguxchixûçax i ngêma puracû i taxûxû! Rû tanaxwaxe i aixcûma ngêmaâcü mea ínganguxuchi.

Cori ya Tupana rû tórû poxûruxû nixi

91 1Rû tataâxê ya yíxema naxmexwa ngêxmaxe ya yimá guxâétüwa ngêxmacû ya Tupana, erû nüma rû tüxna nadau. 2Rû choma rû ñachagürû cuxû: “Pa Corix, rû cuxicatama nixî i chorû cuxchicaxû quixîxû, rû chorû poxûruxû quixîxû rû chorû Tupana ya cuxû chayaxöcü quixîxû”, ñachagürû cuxû. 3Rû Tupanaxicatama nixî ya cuxû ípoxûcü nüxna i ngêma âücûmaxû i cuechita duûxûgû cuxçax ixûgûxû, rû nüxna i ngêma daxaweane gû i yuwa tüxû gaxû. 4Rû nüma rû tá nügûpexátütüüwa cuxû nangexmaxêxê rû ngêma rû taxuxûtâma cuxû nangupetü. Rû nüma rû tá aixcûma cuxna nadau rû tá cuxû ínapoxû. 5Rû ñuxma rû marû

taxuçaxma naxçax cumuû i ngêma âücûmaxûgû i chütacû ngêxmaxû rû woo yima curû uanügüarû chuchigû ya ngunecû cuxçax yamugüne. 6Rû marû taxuçaxma naxçax cumuû i ngêma daxaweane i chütacû ínguxû rû woo ngêma âücûmaxû i ngunecû ínguxû. 7Rû woo curû toxoxwecûwagu tayuegu ya 1,000 rû curû tügünecûwagu tayuegu ya 10,000 natürü i cuxû rû taxuxûtâma nangupetü. 8Rû cuma rû tá nüxû cudau i ngêma duûxûgû i chixexûarû poxcu. Natürü i cuma rû taxuxûtâma cuxçax íngangu. 9-10Erû ñuxma nax cunayaxuxû ya Cori ya Tupana nax curû cuxchicaxû yixîxûçax rû curû poxûruxû yixîxûçax ñuxcürüwa taxacürü chixexû cuxna nangu rû woo taxacürü daxaweane cupatawa nguxgux? 11Rû nüma rû tá norü orearû ngeruûgû i daxücûâxû namu nax cuxna nadaugûxûçax i ngextâ ícuxûxûwa. 12Rû nümagû rû tá cuxû ningîgû rû ngêmaâcü tá cuxû nigagû nax tama guxchaxûgu cunguxûçax. 13Rû ngêxguma rû tá aitanügu quixû rû ngoxotanügu quixû rû âxtapetanügu quixû rû taxuxûtâma cuxû nangupetü. 14Erû nüma ya Cori ya Tupana rû ñanagürü: “Rû yíxema choxû ngechaxûxe rû choma rû tá tüxû íchapoxû rû tá tüxû chatachigaxêxê erû choxû tayaxö. 15Rû ngêxguma choxna tacaxgu rû choma rû tá tüxû changâxûga rû tá tümaxûtawa changexma. Rû ngêxguma guxchaxû tüxû üpetügu rû tá nawa tüxû íchanguxuchixêxê rû poraâcü tá tümamaxâ chataâxê. 16Rû tá chanamaxêxê i tümäärü maxû i ñoma i

naanewa. Rũ tá tũxna chanaxã i maxũ i taguma gũxũ erũ choxũ tayaxõ”, ñanagũrũ ya Cori ya Tupana.

Wiyae i Tupanaxũ namaxã icuaxũxũ

92 ¹Pa Corix ya Guxãétũwa Ngẽxmacũx, rũ name nixĩ nax moxẽ cuxna taxãgũxũ rũ torũ wiyæmaxã cuxũ ticuaxũũgũxũ. ²Rũ wũxichigũ i paxmama rũ chũtaxũ tanaxunagũ nax cuma rũ cumecũmaxũ rũ quixaixcũmaxũ. ³iRũ ngĩxã Tupanacax tawiyaegũ ãcũnũxũ i paxetaruũmaxã tũxũ napaxpexegũãcũma! ⁴Pa Corix, cuma rũ ngẽma chauxcax cuxũxũmaxã choxũ cutaãxẽxẽxẽ. Rũ ngẽma mexũ i cuxũxũ rũ taãxẽ choxna naxã. ⁵Pa Corix, namexechi i ngẽma cuxũxũ. Rũ curũ ñnũ rũ taxumaama nawũxigu. ⁶Rũ ngẽma tama naãxẽxũ icuãxũxicatama nixĩ i tama nũxũ cuaxgũchaũxũ nax ñuxãcũ namexechixũ i curũ puracũ. ⁷Rũ ngẽma chixexũgu rũxĩnũxũ rũ chixri maxẽxũ i duũxũgũ rũ nimu ñoma maxẽ i bacaxũrũxũ, natũrũ yixcũra rũ tá narũxoxochi. ⁸Natũrũ i cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rũ guxũguma guxãétũwa cungexmaecha. ⁹Natũrũ i ngẽma curũ uanũgũ, Pa Cori Pa Tupanax, rũ tá inayarũxo. Rũ guxũma i ngẽma chixexũ ũgũxũ rũ tá nawoone. ¹⁰Rũ cuma rũ yexeraãcũ choxũ quiporaxẽẽchigũ ñoma wũxi i tuirurũxũ. Rũ pumãramaxã choxũ cubaeru. ¹¹Rũ tá choxũ nũxũ cudauxẽxẽ nax ñuxãcũ poxcu namaxã cuxueguxũ i chorũ uanũgũ. Rũ choma rũ tá nũxũ chaxĩnũ i norũ axu i ngẽma chixri maxẽxũ. ¹²Rũ ngẽma mea maxẽxũ i duũxũgũ rũ ñoma tema ya

bacacũrũxũ tá nixĩgũ. Rũ tá nimexechi yima ocayiwa ya Lĩbanuwa ngẽxmagũnerũxũ. ¹³Rũ Cori ya Tupanapatawa tá nangexmagũ rũ ngẽma tá nataãxẽgũ. ¹⁴Rũ woo ngẽxguma nayaegu rũ tá nixãxacũetanũama rũ guxũgutãma naporae. ¹⁵Rũ tá nũxũ nixugũgũ rũ ñanagũrũgũ tá: “Nũma ya Cori ya yimã chorũ poxũrũxũ rũ nixaixcũma rũ nawa rũ nataxuma i taxacũrũ chixexũ”, ñanagũrũgũ tá.

Cori ya Tupana rũ ãẽxgacũ nixĩ

93 ¹Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ ãẽxgacũ nixĩ. Rũ norũ ũtũne nicũxcuchi rũ naporaxũchi. Rũ nũma rũ nachicagu nanaxũ i ñoma i naane nax tama ngẽma yaxũgachixũcax. ²Rũ nũxcũmacũrũwa, Pa Corix, rũ ãẽxgacũ quixĩ rũ guxũguma woetama cuyexmaecha. ³Pa Corix, rũ ngẽma taxtũgũ rũ naxãũgaxũchixũgũ rũ nata i norũ yuapegũ. ⁴Natũrũ i cuma nax daxũwa cungexmaxũ, rũ yima taxtũgũarũ yuape i poraãcũ ãũgaxũarũ yexeraxũchi cupora. ⁵Pa Corix, ngẽma curũ mugũ rũ taguma naxũchicũũ rũ taguma inarũxo. Rũ ngẽma curũ ũtũne rũ guxũguma yima cupata namaxã nangaxãẽ. ãẽxgacũgũ i guxchaxũarũ mexẽerũũtũtũwa nangexma ya Tupana.

94 ¹iRũ cugũ inawex, Pa Cori Pa Tupanax! Erũ cuxmexwa nixĩ i nangexmaxũ nax poxcu namaxã cuxueguxũ i ngẽma chixexũ ũgũxũ. ²Rũ cuma nixĩ i namaxã icucuãxũ i ñoma i naanecũãx i duũxũgũ. iRũ inachi rũ napoxcue i ngẽma nũgũ icuaxũxũgũxũ! ³Pa Corix ãrũ ñuxguxũratãta

icuyachaxāchixēēgūxū nax nataāxēgūxū i ngēma chixexū ügūxū? ⁴Rü guxūma i ngēma chixexū ügūxū rü nadauxcūraxūwaxegü rü togüētüwa nügi naxūgūxēxē rü norü poramaxā nügi nicuaxūxūgü. ⁵Pa Corix, nūmagü rü curü duūxūgūxū nachixeāēgü rü tüxū nacugüe. ⁶Rü tüxū nadai ya yíxema yutegüxe, rü yíxema taxcutagü, rü yíxema to i nachixūanecūāx ixīgüxe. ⁷Rü nūmagü rü ñanagürügi: “Yimá Cori ya Acóbuarü Tupana rü tama nüxū nadau i ngēma ixūxū rü taxūtáma nüxū nacuaḡ”, ñanagürügi. ⁸Pa Duūxūgi i Ngeāxēmaregūxū rü Tama Peāxēxū Icuāxex ĩrü ñuxguxūratáta i peāxēxū pecuáxū? ⁹ĽRü pexcaḡ rü tama nüxū naxīnū ya yimá Tupana ya naxüci i pexmachixē? ĽRü pexcaḡ rü tama nüxū nadau ya yimá pexetiarü üruuxū? ¹⁰ĽRü pexcaḡ rü yimá nachixūanegüarü poxcuruxū rü taxūtáma pexū napoxcu? ĽRü pexcaḡ rü taxūtáma nüxū nacuaḡ ya yimá duūxūgūxū ngüxēēcü nax naāxēxū yacuáxūcaḡ? ¹¹Dücax, rü nūma ya Cori ya Tupana rü nüxū nacuaḡ nax naechitamare namaxēxū i duūxūgü. ¹²Pa Corix, rü tataāxē ya yíxema ucuxē tüxna cuxāxe rü yíxema tüxū cunguxēxēxē. ¹³Erü ngēxguma aixcūma tanayaxūxgu i curü ucuxē rü tá túmaāxēxū tacuaḡ i ngēxguma guxchaxūgü túmacaḡ ínguxgu. Natürü ngēma chixexūarü üruuxū rü cuma rü naxcaḡ cunamexēxē i wüxi i āxmaxū nax ngēmagu yangucuchixūcaḡ. ¹⁴Rü nūma ya Cori ya Tupana rü tagutáma ínanawogü i norü duūxūgü rü tagutáma nüxna nixū nax nüxica ngēma nawogūxūcaḡ. ¹⁵Rü ngēma aixcūma mexū i nacūma rü tá wena duūxūgūcaḡ

natáegu. Rü guxūma i duūxūgü i mexūgu rüxīnūexū rü tá nagu naxī. ¹⁶ĽRü texé tá choxū Ítapoxū nüxna i ngēma chixri maxēxū rü ngēma chixexūarü üruūgü? ¹⁷Rü ngēxguma chi Cori ya Tupana tama choxū rüngūxēēgu rü choma rü chi marü chayü. ¹⁸Rü ngēxguma ñachagu: “Pa Corix, ngēmatama chixexūgu changu”, ñachagu, rü cuma rü choxū cungechaūācūma choxū cürüngūxēxē. ¹⁹Rü ngēxguma guxchaxūwa changexmagu rü chauāxē rü namaxā napaxgux, rü cuma rü choxū ícurüdaxēxē rü choxū cutaāxēxēxē. ²⁰Rü cumax, Pa Tupanax, rü tama namaxā cuxāmücü i ngēma āēxgacügi i guxchaxūarü mexēerüügi i chixri duūxūgūmaxā icuaxgūxū rü tama mea mugü nüxū ixugüācūma nanamexēxē i duūxūgūarü guxchaxūgü. ²¹Erü ngēma duūxūgü rü nügūmaxā nagu narüxīnūe nax ñuxācü tüxū napoxcuexū ya yíxema taxuxūma i chixexū ügüchirēxe. Rü túmamaxā nanaxuegugü nax tayuxū. ²²Natürü nūma ya Cori nixī i chorü cuxchicaxū rü ñoma nutapechita icúxürüxū choxū ípoxücü. ²³Rü nūma ya Cori rü tá nanadai i ngēma chixri maxēxū i duūxūgü nagagu i ngēma chixexū i naxügūxū. Rü tórü Tupana rü aixcūmaxūchi tá nanadai i ngēma duūxūgü.

Taāxēácü Cori ya Tupanacaḡ tawiyaegü

95 ¹iRü nua pexī rü taāxēácü naxcaḡ tawiyaegü ya Cori ya Tupana! iRü ngīxā naxcaḡ tawiyaegü ya yimá tórü poxüruxū rü tórü maxēxēeruxū! ²iRü ngīxā naxcaḡ taxī rü moxē nüxna taxā rü wiyaegūmaxā nüxū ticuaxūxūgü!

³Erü nüma ya Cori ya Tupana rü naporaxüchi rü naétüwa naxü i guxüma i ngëma tupanagünetä ixügüxü. ⁴Rü naxmexwa nangexma i guxüma i ngëma mairaxüarü aixepewa ngëxmagüxü rü yima maxpünegü ya máchanexüchigüne. ⁵Rü ngëma már rü noxrü nixü yerü nümatama nanangoxëxë. Rü nümatama nixü ga naxmexmaxä naxüäxü ga ñoma ga naane. ⁶iRü nua pexü rü ngixä napexegu tacaxápüxügü rü nüxü ticuaxixügü ya Cori ya Tupana ya tüxü ücü! ⁷Rü nüma nixü i tórü Tupana yixixü rü yixema rü norü duüxügü tixigü. Rü yixema rü ñoma norü carnérugürüxü nüxü tixigü. iRü ñuxma rü nüxü iperüxünüe i ngëma pemaxä nüxü yaxuxü! ⁸Erü nüma rü ñanagürü: “Tama name nax choxü pexoexü yema perü oxigü choxü oegurixü ga yexguma taxüema ixäpataxüwa nayexmagügu ga Merfbawa rü Máchawa. ⁹Rü yéma nixü ga perü oxigü ga choxü naxügüxü rü woo nüxü nax nadaugüxü ga yema taxü ga mexügü ga napexewa chaxixü. ¹⁰Rü 40 ga taunecü namaxä chanu ga yema duüxügü rü ñachagürü: ‘Ñaa duüxügü rü tama choxü inaxünüechaü i chorü ucyxëgü, rü ngëma nümatama nagu naxünüexügu naxü’ ñachagürü. ¹¹Rü yemacax chorü numaxä namaxä chanaxuegu nax taxütäma nawa nangugüxü i ngëma naane i nagu chanangügüxëechaüxü”, ñanagürü ya Tupana.

**iNgexwacaxüxü i wiyaegu Cori ya
Tupanacax pewiyaegü!**

96

¹iRü ngexwacaxüxü i wiyaegu Cori ya Tupanacax pewiyaegü i guxäma i pemax i ñoma i naanewa

maxëxü! ²iRü naxcax pewiyaegü rü nüxü picuaxüxügü! iRü guxü i ngunexügügu penaxunagü nax nüma yixixü i tüxü namaxëxëxü! ³iRü guxüma i nachixüanecüäxmaxä nüxü pixuchiga nax nüma rü naxüünexü rü naxüäxü i muxüma i mexügü i norü poramaxä naxüxü! ⁴Erü nüma ya Cori ya Tupana rü guxäétüwa nangexma, rü ngëmacax name nax nüxüicatama icuaxüügüxü. Erü nüma rü naxäücumaxüchi rü guxüma i ngëma duüxügü namaxä tupanaáxüétüwa nangexma. ⁵Rü ngëma togü i nachixüanegüarü tupanagü rü taxuxüma nixigü. Natürü nüma ya Cori ya Tupana nixü ga naxüxü i guxüma i ngëma dauxüwa nüxü idauxü. ⁶Rü nüma ínangexmaxüwa rü nangóone. Rü napatawa nangexma i pora rü guxüma namexechi. ⁷Pa Guxüma i Nachixüanecüäx irü nüxü pixuchigagü nax nüma ya Tupana rü nüxicatama nixü i aixcüma naporaxü rü naxüünexü! ⁸iRü nüxü pengechaügüäcüma nüxü picuaxüxügü! Erü nüma rü guxäétüwa nangexma. iRü napataxtügu pechocuxü namaxä i perü ämaregü! ⁹iRü nüxü picuaxüxügü nawa ya yima napata ya mexechine! Rü name nixü nax guxüma i duüxügü i ñoma i naanewa maxëxü rü napexegu nacaxápüxügü. ¹⁰iRü guxüma i nachixüanecüäxgümaxä nüxü pixu rü ñapegügü: “Nüma ya Cori ya Tupana nixü i äëxgacü ya guxäétüwa ngëxmacü yixixü”, ñapegügü! Rü nüma rü wüxitama ga namaxügu nayaxüxëxë ga ñoma ga naane nax tama ngëma namaxüna yaxügachixücax. Rü nüma nixü i meama guxüma i

nachixũanegũmaxã inacuíxũ. ¹¹Rũ nataãxëgũ i daxũguxũ i naane rũ ñoma i naane. Rũ ngëxgumarũxũ ta norũ taãxëmaxã naxãũga i ngëma már, rũ naxãũgatanũ i guxũma i ngëma nawa ngëxmagũxũ. ¹²⁻¹³Rũ nataãxë ta i naane rũ guxũma i nanetũgũ i nagu togũxũ. Rũ ngëma naigũ i naixnecũwa ngëxmagũxũ rũ name nixĩ i taãxëãcü nicuxcu napëxewa ya Cori ya Tupana ya núma ũcü. Erũ núma ya Cori ya Tupana rũ nua tá naxũ nax ñoma i naanemaxã inacuíxũcax. Rũ núma rũ aixcũma meama tá guxũma i nachixũanegũmaxã inacũax.

Nũma ya Cori nixĩ i ãëxgacũ yixĩxũ

97 ¹Nataãxë, Pa Ñoma i Naanex! Rũ Pa Muxũ i Capaxũgũx irũ petaãxëgũ! Erũ núma ya Cori ya Tupana nixĩ i guxũarũ ãëxgacũ yixĩxũ. ²Rũ pamũemaxũ i caixanexũmaxã ínanũmaeguãchi. Rũ núma nixĩ i ãëxgacũ i aixcũma mea nangugũxũ i wũxichigũ i duũxũgũarũ maxũ. Rũ aixcũma nawëxgu i ngëma namaxã naxueguxũ i wũxichigũ. ³Rũ wũxi i ũxiema rũ napëxegu nixũ, rũ ngëmamaxã ínanagu i norũ uanũgũ i nacũwawa ngëxmagũxũ. ⁴Rũ yimá norũ ãëmacũ rũ ñoma i naanewa nanguema. Rũ núma i ñoma i naane rũ nidũrxũx i ngëxguma nũxna nanguemagu. ⁵Rũ napëxewa ya Cori ya ñoma i naanearũ yora ixĩcü rũ yima maxpũnegũ rũ inadëxgũ ñoma werarũxũ. ⁶Rũ guxũma i ngëma dauxũwa nũxũ idauxũ rũ tũxũ nũxũ nacũaxëxë nax núma ya Tupana rũ ãëxgacũ ya mecũ yixĩxũ. Rũ guxũma i duũxũgũ i ñoma i naanecũãx rũ nũxũ

nadaugũ nax ñuxãcü naxũünexũ i nũmax. ⁷Rũ Tupanapëxewa narũmaãchitanũ i ngëma duũxũgũ i namaxã taãxëgũxũ i tupananetachicũnaãxãgũ rũ nũxũ icuaxũũgũxũ. Erũ guxũma i ngëma duũxũgũ namaxã tupanaãxgũxũ rũ Cori ya Tupanapëxegu narũmaãchitanũ. ⁸Pa Corix, yima íane ya Yerucharëũ rũ guxũma ya yima Yudáanearũ íanegũ rũ nataãxëgũ namaxã i curũ mugũ. ⁹Erũ cumax, Pa Cori ya Guxãëtiwa Ngëxmaxex, rũ namaxã icucũax i guxũma i ñaa naane. Rũ cuma rũ guxũma i ngëma tupananetaguëtiwa cungexma. ¹⁰Rũ núma ya Cori ya Tupana rũ tũxũ nangechaũ ya yíxema nũxũ oxë i ngëma chixexũ. Rũ tũxna nadau ya yíxema aixcũma naga ínũexë rũ tũxũ ínapoxũ naxmëxwa i ngëma chixri maxëxũ i duũxũgũ. ¹¹Rũ ngëma duũxũgũ i mea maxëxũcax nixĩ i yangunexũxũ. Rũ ngëma taãxë i aixcũma ixĩxũ rũ ngëma duũxũgũ i tama chixexũ ũgũxũcax nixĩ. ¹²Pa Duũxũgũ i Mea Maxëxũx irũ namaxã petaãxëgũ ya Cori, rũ nũxũ picũaxũxũgũ! Erũ naxũüne.

Nũma ya Cori ya Tupana
rũ guxũëtiwa naxũ

98 ¹IRũ ngëxwacaxũxũ i wiyægu Cori ya Tupanacax pewiyægu! Yerũ muxũma ga mexũ ga taxũgũ norũ poramaxã naxũ. Rũ nachacũxũ ya ũünene rũ poranemaxã tóru uanũgũxũ narũporamae. ²Rũ núma ya Cori rũ nanaxunagũ nax tóru uanũgũxũ naporamaexũ. Rũ guxũma i nachixũanegũxũ nũxũ nadauxëxë nax

ñuxăcũ tamaxă namecũmaxĩ. ³Erũ nũma rũ tũxĩ nangechaũ rũ tama nũxĩ narũngũma ga norũ uneta ga tórũ oxĩgũmaxă nũxĩ yaxuxũ. Rũ yema nax tórũ uanũgũxĩ naporamaexũ rũ guxũ i naanewa nanguchiga. ⁴Pa Duũxũgũ i Ñoma i Naanewa Maxėxũx irũ taăxėăcũ naxçax pewiyaegũ ya Tupana! iRũ tagaăcũ perũ wiyaegũmaxă nũxĩ picuăxũxũgũ! ⁵iRũ árpamaxă pepaxetaguăcũma naxçax pewiyaegũ ya Cori! iRũ perũ paxetarũgũ iăcũnũxũmaxă pegũ pepaxpexegũăcũma naxçax pewiyaegũ! ⁶iRũ perũ paxetarũgũ i picuegũxũmaxă taăxėăcũmaă ģėxgacũ ya Coripexewa pewiyaegũ! ⁷Rũ name nixĩ nax norũ taăxėmaxă naxăũgaxũ i ngėma már rũ guxũma i nawa ngėxmagũxũ. Rũ ngėxgumarũxũ ta i ñoma i naane rũ guxũma i duũxũgũ i nawa maxėxũ rũ name nixĩ nax nataăxėgũxũ. ⁸⁻⁹Rũ guxũma i natũgũ rũ name nixĩ i Cori ya Tupanaçax naxăũgatanũxũ ñoma napėxmėxgũxũrũxũ. Rũ guxũnema ya maçpũnegũ rũ name nixĩ i Tupanapexewa nataăxėgũ. Erũ nũma rũ nua naxũ nax ñoma i naanemaxă iyacuăxũçax. Rũ nũma rũ aixcũma tá guxũma i nachixũanecũăxmaxă meama inacuăx.

Nũma ya Cori ya Tupana rũ guxũma iă ģėxgacũgũétũwa nangexma

99 ¹Nũma ya Cori rũă ģėxgacũ nixĩ. Rũ norũ tochicaxũ rũ ngėma taxre i daxũcũăxchicũnaçăgũ i ixăpexátũxũarũ ngăxũwa nangexma. Rũ napexewa rũ norũ muũmaxă nidũxrue i guxũma i nachixũanecũăxgũ

rũ woo i ñoma i naane rũ nidũxrũx. ²Rũ nũma ya Cori ya maçpũne ya Chióũguăăchiũcũ rũ guxũétũwa nangexma. Rũ nũma nixĩ i guxũma i nachixũanecũăx i duũxũgũmaxă inacuăxũ. ³Rũ name nixĩ i nũxũ ticuăxũũgũxũ ya yimă Cori ya guxămaxă icuăcũ rũăăcũmacũ erũ nũma rũ naxũũne. ⁴Rũ cumax, Pa Corix, rũăăxgacũ ya poraxũchicũ quixĩ rũ curũ me nixĩ nax meama guxũma i duũxũgũmaxă icucuăxũ. Rũ cumatama nixĩ i nũxũ quixuxũ nax cupexewa rũ nawũxiguxũ i guxũma i duũxũgũ. Rũ toma nax Iraėtanũxũgũ tixĩgũxũ rũ cuma rũ aixcũma meama tomaxă icucuăx rũ ngėma mugũ ga toxna cuxăxũ rũ meama niwėx. ⁵iRũ nũxũ picuăxũxũgũ ya yimă Cori ya tórũ Tupana ixĩcũ! iRũ napexegu pecaxăpũxũgũ! Erũ nũma rũ naxũũne. ⁶Rũ guma Moichė rũ Aróũ nixĩ ga Tupanapexewa tórũ oxĩgũétũwa íchogũgũxũ. Rũ nũma ga Chamué ga Tupanaarũ orearũ uruxũ rũ norũ yumũxėwa Tupanaarũ ngũxėėçax ínaca. Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ nanangăxũga ga norũ yumũxė. ⁷Rũ nũma ga Tupana rũ yema caixanexũwa Moichėmaxă rũ Aróũmaxă nidexa rũ nũmagũ rũ meama nayanguxėxė ga norũ mugũ ga nũxna naxăxũ. ⁸Rũ cumax, Pa Cori Pa Torũ Tupanax, rũ cunangăxũgũxũ. Rũ cuma rũ yema torũ oxĩgũxũ cupoxcue ga yexguma chixexũ naxũgũgu, natũrũ nũxũ nũxũ icurũngũma ga norũ chixexũ ga yexguma Moichė rũ Aróũ naėtũwa chogũgũgu. ⁹iRũ nũxũ picuăxũxũgũ ya yimă Cori ya tórũ Tupana ixĩcũ! iRũ yima napata ya norũ maçpũne ya

üünenewa ngexmanepexegu
pecaxápüxügü! Erü nüma ya Cori ya
tórü Tupana rü naxüüne.

**Cori ya Tupana rü tüxü
nangóexêxê rü noxrügü tixígü**

100 ¹Pa Duüxügü i Ñoma i
Naanewa Maxêxüx irü
taãxêácü naxçax pewiyaegü ya Cori ya
Tupana! ²iRü taãxêácü penataxêxê ya
Cori! iRü taãxêácü naxçax pewiyaegü rü
nüxü picuaxüxügü! ³iRü nüxna
pecuaxâchie nax nüma ya Cori rü
Tupana yixíxü! Rü nüma nixí i tüxü
nangoxêxê rü tama yigütama
tangoxêxê. Rü norü duüxügü tixígü
ñoma carnérugü i norü yoraarü
nachitaxüwa ngëxmagüxürüxü. ⁴iRü
nua naxütawa pexí, rü napatagu
pechocu, rü perü wiyaegümaxã nüxü
picuaxüxügü rü moxê nüxna pexãgü!
iRü nüxü pixu nax aixcüma
namexechixü i nümax! ⁵Erü nüma ya
Cori rü namecüma rü ngëma norü
ngechaü rü guxüguma nangexmaecha.
Rü ngëma nax yaxaixcümaxü rü taguma
inayacuax.

**Ãëxgacü ga Dabí rü
Tupanamaxã inaxuneta**

101 ¹Pa Cori Pa Tupanax, rü
chorü wiyaemaxã cuxü
chícuaxüxü naxçax nax toxü
cungechaxüxü rü tomaxã mea icucuáxü.
²Rü chanaxwaxe nax aixcüma mea
cuxçax chamaxüxü. ¿Rü ñuxgu tá
chauxütawa cuxü nax choxü
curüngüxêxêxüçax? Rü ngëmaácü
aixcüma tá name i chorü maxü
napexewa i chopatacüãxgü. ³Rü

taxütáma marü naxçax íchidau i
taxacürü chixexü. Rü tama namaxã
chataãxê i ngëma duüxügü i tama
Tupanaga ñnüexü. Rü taxütáma
chanayaxu. ⁴Rü tá nüxü chaxo i ngëma
ñnügü i chixexü i chauãxêwa íngugüxü.
Erü taxuxüma i taxacürü chixexü
chaxüxchaü. ⁵Rü tá
chayanangeaxgüxêxê i ngëma duüxügü i
namücügüechita chixri tümachiga
idexagüxü. Rü taxütáma yaxna namaxã
chaxínü i ngëma duüxügü i
toxguãxétüwa nügü úgüxêéchaüxü rü
ngëma norü poramaxã nügü
icuaxüügüxü. ⁶Rü tá naxçax chadau i
yatügü i aixcüma mea maxêxü nax
chauxütawa nangexmagüxüçax rü chorü
ngüxêëruügü yixígüxüçax. ⁷Rü ngëma
womüxêëwaxegüxü rü tá nangechica i
chopatawa. Rü taxuxütáma idorataxáxü
chauxütawa nangexma. ⁸Rü wüxichigü i
ngunexügu rü tá naxçax chadau i
guxüma i ngëma chauchixüanewa
chixexü ügüxü nax íchanawoxüxüçax
nawa ya daa Cori ya Tupanaarü ñane.

Naxíxachiãcüarü yumüxê

102 ¹Pa Corix, ichoxü nüxü
naxínü i chorü yumüxê!
iRü nayaxu i ngëma tagaácü cumaxã
nüxü chixexü! ²iRü taxü i çaxüxçaxwa
iquicúxü i ngëxguma guxchaxüwa
changexmagu! iRü choxü nüxü naxínü i
chorü yumüxê! iRü paxa choxü nangãxü
i ngëxguma cuxna chacagügu! ³Erü ñaa
chorü maxü rü ñoma caixanexürüxü
paxa inarüxo. Erü poraácü chidaxawe rü
ñoma üxüwa íngexmaxürüxü chinai nax
chixaxünexü. ⁴Rü chorü maxüne rü
nayarümaãchi ñoma maxê

yarümaãchicürüxü. Rü ngëmacax
 chaxobü rü tama chataiya. ⁵Rü
 chaxauxechamare. Rü ngëmacax düxwa
 chixaxüchi rü chauxchaxmü rü
 chauchinaxāwa nayaxüx. ⁶Rü wüxi i
 cüchana i chianexüwa ngëxmaxürüxü
 chixĩ, rüexna ñoma cüchana i
 ñanechitaxüwa ngëxmarüxü chixĩ. ⁷Rü
 tama chape. Rü ñoma wüxi i weri i
 nüxicatama ñacaxwexwa axürüxü chixĩ.
⁸Rü ngëma chomaxā rüxuanügüxü rü
 taguma nüxü narüchaue nax chixri
 chauchiga yadexagüxü rü chauégamaxā
 naguxchigagüxü. ⁹⁻¹⁰Rü ngëma nax
 ngüxü chingexügü rü tama chataiya
 rü düxwa tanimaca chanangõxmare. Rü
 ngëma chorü axexü rü
 chauxgüxüxetümaxā naxāexü erü
 chomaxā cunuxüchi. Rü ãëxgacüwa
 choxü cunguxëxë nax yixcüra choxü
 curütāexüçax. ¹¹Rü ngëma chorü
 ngunexügü rü paxa naxüpetü ñoma
 wüxi i gauxchipetaxürüxü. Rü
 chayarümaãchi ñoma wüxi ya
 maxërüxü. ¹²Natürü i cumax, Pa Corix,
 rü guxüguma ãëxgacü quixĩ. Rü ngëma
 cuéga rü guxügutāma nüxna
 nacuaçāchie. ¹³Pa Corix, iinachi rü cuxü
 naxauxāchitümüxü ya curü ñane ya
 Yerucharéü! Erü marü nawa nangu i
 ngunexü nax tomaxā curüngüxmüxü rü
 toxü nüxü icuyarüngümaxü i ngëma
 torü chixexü. ¹⁴Rü toma nax curü
 duüxügü tixigüxü rü nüxü tangechaü ya
 yima Yerucharéütapüxarü nutagü, rü
 poraäcü toxü nangux nax ñuxäcü nagu
 napogüexü. ¹⁵⁻¹⁶Rü ngëxguma nüma ya
 Cori norü üünemaxā taxçax nangoxgux
 rü tüxü nangüxëëgux nax wena
 tanamexëëxüçax ya yima norü ñane ya

Yerucharéü rü guxüma i
 nachixüanecüãxgü rü norü ãëxgacügü
 rü tá nüxü nicuaçüxügü. ¹⁷Rü nüma ya
 Cori ya Tupana rü tá nüxü naxĩntü i norü
 yumüxë i ngëma ngëma wogümarexü rü
 taxütāma nüxü naxo i ngëma naxçax
 ñnacagüxü. ¹⁸Rü ngëma taxçax naxüxü
 ya Cori rü name nixĩ i naxümatüxü
 naxçax i ngëma duüxügü i wixweama
 ingóetanüxü nax nümagü rü ta Corixü
 yacuaxgüxüçax rü woo i ngëma ñuxma
 taxüta buexü. ¹⁹⁻²⁰Rü nüma ya Cori ya
 Tupana rü ngëma dauxüwa ñatoxüwa
 rü ñoma i naanegu nadawenü nax nüxü
 nangüxëëxüçax i ngëma norü duüxügü i
 togümexëwa ngëxmagüxü rü
 ñanguxüxëëxüçax i ngëma yu namaxā
 naxuegüxü. ²¹Rü ngëmaäcü i norü
 duüxügü rü tá Chióüwa Cori ya
 Tupanaxü nixuchigagü rü
 Yerucharéüwa rü tá ta nüxü
 nicuaçüxügü. ²²Rü ngëxguma ngëma
 togü i nachixüanecüãxgü nüxü
 naxĩnüechigagu rü tá Yerucharéügu
 nangutaquexegü nax nüxü
 yacuaxüügüxüçax ya Cori ya Tupana.
²³Natürü i choma i ñuxmax rü
 changearüporaçax. Rü taütama
 chayayane rü nüma ya Cori rü
 nananuxëxë i chorü maxü. ²⁴Rü
 ngëmacax ñachagürü nüxü: “Pa Corix
 itaxü i choxü quigaxü naxüpa nax
 meama chayaxü!” ñachagürü nüxü. Pa
 Corix, curü taunecü rü taguma nagux
 erü guxüguma cungexmaecha. ²⁵Rü
 noxriarü ügügu rü cuma cunaxü ga
 ñoma i naane. Rü cumatama nixĩ ga
 cunaxüxü ga guxüma i ngëma dauxüwa
 nüxü idauxü. ²⁶Rü guxüma i ngëma rü
 tá inayarüxo, natürü i cuma rü

guxũgutáma cunaxáixrũgumaraxũ. Rũ ñoma i naane rũ ngẽma dauxũwa nũxũ idaaxũ rũ wũxi i naxchirurũxũ tá nangau. Rũ cuma rũ tá cunaxũchicũxũ rũ ñoma wũxi i duũxũ i naxchiru i ngauxũ itáxũ rũ ngexwacaxũxũ i naxchirugu icũxũrũxũ tá nixĩ. ²⁷Natũrũ i cumax rũ cunaxáixrũgumaraxũ rũ curũ taunecũ rũ taguma nagux. ²⁸Rũ ngẽma nataagũ i curũ duũxũgũ rũ tá nũxna cudau. Rũ ngẽma naane i toxna cuxáxũwa tá nangexmagũecha.

Tupanaxũ tá chicuaxũxũ

103 ¹Rũ guxũma i chorũ ñnũmaxã rũ ñaa chauãẽmaxã tá nũxũ chicuaxũxũ ya nũma ya Cori ya Tupana ya üüneçũ. ²Rũ guxũma i chorũ ñnũmaxã tá nũxũ chicuaxũxũ ya Cori ya Tupana rũ taxũtáma nũxũ icharũngũma i norũ ngũxẽegũ i chaũxçax naxũxũ rũ bai i wũxi. ³Rũ nũma rũ choxũ nũxũ inayarũngũma i guxũma i chixexũ i chaxũxũ rũ chaũxçax nayataanexẽxẽ nawa i chorũ daxawegũ. ⁴Rũ nũma nixĩ i yuwa choxũ ñanguxuchixẽxũ. Rũ nũma rũ poraãcũ choxũ nangechaũ rũ chomaxã nameçũma. ⁵Rũ nũma nixĩ i guxũma i mexũgũ choxna naxãxũ. Rũ nũma rũ choxũ naporaxẽchigũama nax ñoma ñyũrũxũ chaporaxũçax. ⁶Rũ nũma rũ aixçũma mea tũmamaxã inacuaçax ya yixema togũ chixri tũmamaxã icuaçxgũe. ⁷Rũ nũma ga Tupana rũ Moichéxũ rũ yema Iraétanũxũxũ nũxũ nacuaçxẽxẽ ga yema nagu naxĩnũxũ rũ napexewa inanawex ga muxũma ga mexũgũ ga norũ poramaxã naxũxũ. ⁸Rũ nũma ya Cori rũ nameçũma rũ nũxũ

tangechaũtũmũxũgũ rũ yaxna tamaxã naxĩnũ rũ poraãcũ tũxũ nangechaũ. ⁹Rũ tama taxchi naxai rũ tama tamaxã nanuecha. ¹⁰Rũ woo nax nataxũ i ngẽma chixexũ i íxũxũ natũrũ i nũmax rũ tama nanangexgumaraxũ i ngẽma poxcu i tũxna naxãxũ. ¹¹Erũ ngẽma norũ ngechaũ rũ taguma inayagux tũmacax ya yixema naga ñnũexe. Erũ norũ ngechaũ rũ nataxũchi ngẽma daxũguxũ i naane rũ ñoma i naanexũ yadũxũxũrũxũ. ¹²Rũ ngẽma tóru chixexũgũ rũ marũ tũxna nanayáxũguxẽxẽ ñoma éste rũ oéste nũgũna nax nanayáxũguxẽxũrũxũ. ¹³Rũ nũma ya Cori rũ tũxũ nangechaũ ya yixema naga ñnũexe ñoma wũxi i papá naxacũgũxũ ngechaũxũrũxũ. ¹⁴Erũ nũma rũ meama nũxũ nacuaçax nax taçacũwa tũxũ naxũxũ rũ nũxũ nacuaçax nax waixũmũtẽxe ixĩgũxũ. ¹⁵Rũ duũxũgũarũ maxũ rũ tama namax. Rũ ñoma wũxi i natũanerũxũ nixĩ rũ ñoma wũxi i putũra i naixnecũcũax i boxchacuxũrũxũ nixĩ. ¹⁶Rũ ngẽxguma buanecũ nagu nguxgu i ngẽma putũrachacu rũ ngẽxma narũxo rũ taguma texé wena nũxũ tadau. ¹⁷⁻¹⁸Natũrũ ngẽma Tupanaarũ ngechaũ tũmacax ya yixema naga ñnũexe rũ taguma inayacuaçax. Rũ tũmaxacũgũwa naxũe nax guxũguma Tupana tũmamaxã mecũmaxũ ya yixema mea yanguxẽegũxe i norũ uneta rũ tama nũxũ irũngũmaexe nax naga taxĩnũxũ i norũ mugũ. ¹⁹Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ daxũguxũ i naanewa nanangexmaxẽxẽ i norũ tochicaxũ rũ ngẽma namaxã inacuaçax i guxũma. ²⁰Pa Daxũcũax i Orearũ Ngeruxũ i Poraexũ i

Yanguxêégüxe i Ngêma Tupana Pexũ
Muxũx irũ mexũ Corimaxã pexuegugũ!
21Rũ guxãma i pemax, Pa Daxũcüãx ya
Coriaxũ Puracüexe rü Norũ Ngúchaũ
Ügüxex irũ mexũ Corimaxã pexuegugũ!
22Rũ guxãma i pema ya Cori ya Tupana
pexũ ngoxexéxex irũ Cori ya Tupanaxũ
picuaxũxũgũ i guxũma i norũ naanewa!
Rũ choma rü tá ta guxũ i chorũ
maxũmaxã Cori ya Tupanaxũ
chicuaxũxũ.

Nũxũ ticuaxũxũgũ ya yimá
guxũxũ ngoxéecũ

104 1Rũ guxũma i chorũ
ĩnũmaxã tá nũxũ
chicuaxũxũ ya Cori ya Tupana. Erũ
cumax, Pa Cori Pa Chorũ Tupanax, rü
guxũétũwa cunxexma rü cuxũũne rü
cunangóonexéxẽ. 2Rũ cuma rü curũ
ngóonexũarũ ngãxũwa cunxexma. Rũ
cuma rü cuyangéechi ga daxũguxũ ga
naane ñoma wüxi i tüeruxũ
ingéechixũrũxũ. 3Rũ dexãétũwa
cunxexma rü ngẽxma dauxũgu
cuxãchiũ. Rũ ngẽma caixanexũ rü
cuwexũxũ cuyaxixéxẽ. Rũ yima buanecũ
nixĩ ya nagu quixũcü. 4Rũ yima
buanecũ nixĩ i yangegüci i cuga. Rũ
ngẽma üxüema nixĩ i naxũxũ i curũ
ngúchaũ. 5Rũ cuma rü wüxitama ga
namaxũgu cunaxũ ga ñoma ga naane
nax tama ngẽma yaxũgachixũçax. 6Rũ
noxriarũ ügũgu rü yema már ga
mátamaxũ rü waixũmüétũgu nixũ rü
woo ga guma ma xpũnegũ rü naétũgu
nixũ. 7Natürũ ga cuma rü cunamu ga
yema dexá ga már ixĩxũ nax wüxiwa
naxũxũçax. Rũ yexguma nũxũ naxĩnũgu
ga cuga ga ñoma duruanexũrũxũ ixĩxũ

rü paxa wüxiwa naxũxũchixũ. 8Rũ
nangóe ga guma ma xpũnegũ rü
ngatexũgũ yerũ ga yema dexá rü
wüxiwa naxũxũchixũ. Rũ yemaacũ ga
yema dexá rü yema nachica ga namaxã
nũxũ cuxunetaxũwa naxũ. 9Rũ yema
namaxã cuxunetaxũgu narũxiãchi ga
yema dexá nax tama wenaxarũ
waixũmüétũgu yaxũxũçax. 10Rũ ngẽma
bairawegüarũ dexá rü natũgũ i
ma xpũneanewa ne dagũxũwa
cunamugũ. 11Rũ ngẽma dexáwa
naxaxegũ i guxũma i naexũgũ. Rũ
ngẽmawa naxaxegũ i ngẽma búrugũ i
naixnecücüãx. 12Rũ natücutũgũgu
nixũãchixaũ i ngẽma werigũ. Rũ ngẽma
naxae natanũwa ya yima naigũ. 13Rũ
cuma rü yéa dauxũwa ícunxexmaxũwa
cunamu ya pucũ nax ma xpũneétũgũgu
napuxũçax. Rũ yima pucũmaxã
cuyawaimüanexéxẽ i ñoma i naane.
14Rũ ngẽmaacũ cunaxũgũxéxẽ ya maxẽ
naxçax i naxũnagũ. Rũ ngẽxgumarũxũ
ta cunaxũgũxéxẽ i nanetũgũ i ñuxma
duũxũgũ namaxã toegũxũ nax
ngẽmaacũ nũxũ nangexmaxũçax i nabũ
i ngóxũ. 15Rũ ngẽmaacũ duũxũgũna
cunaxã i norũ poraxẽeruxũ i paũ rü
norũ taãxẽẽeruxũ i bínu rü norũ
mexẽeruxũ i chíxũ. 16Rũ ngẽma naigũ
rü ngẽma dexáwa naxaxegũ. Rũ woo ya
yima ocayiwa gũ ya taxũne ya Cori ya
Tupana Líbanuanegu togũne rü ngẽma
dexáwa naxaxegũ. 17Rũ yima ocayiwa gũ
nixũxchiãũ i ngẽma werigũ i íraxũ. Rũ
yima pínutaniüwa namaxẽ i cówa gũ.
18Rũ ma xpũneanewa nangexmagũ i
ngẽma naexũgũ i naixnecücüãx. Rũ
ngẽma ma xpũnearũ ãxmaxũwa namaxẽ
i ngẽma chigugũ rü ngagũ. 19Rũ yima

tauemacü rü cunangoxêxê nax yimawa nangugüxîcax i ngunexügü. Rü yimá üaxcü rü nüxü nacuax i norü ora i nagu yanaxücuxü. ²⁰Rü cuma rü cunaxêanexêxê i ngêxguma nachütagu. Rü ngêxguma i ngêma naexügü rü naixnecüwa ínachoxü. ²¹Rü ngêma aigü rü nawemüçax ngêma naxae. Rü ngêmaâcü Tupanana nacagüe nax norü ðna nüxna naxâxüçax. ²²Natürü i ngêxguma yangunegu rü üaxcü íbâxigu rü naxmaxüwa naxî rü ngêma nayapee. ²³Rü ngêxguma i nüma i duüxügü rü norü puracüwa naxî. Rü napuracüe ñuxmata nachüta. ²⁴Rü namuxüchi i ngêma cuxüxü, Pa Corix. Rü guxüma i ngêma cuxüxü rü namexechi erü cumatama curü cuaxmaxâ cunaxü. Rü guxüma i ngêma cuxüxü rü namaxâ nanapá i ñoma i naane. ²⁵iRü dücax i ngêma már! Rü natacutüxüchi, rü namaxüchi rü nawa namaxê i naguxüraxüxü i choxnigü rü naexügü i taxü rü íxíraxü. ²⁶Rü ngêmagu narüxîxü ya wapurugü ya taxüchine. Rü ngêmawa nangexma i ngêma Leviatâü i taxüchixü i cumatama cuxüxü nax curü íñucaxwaxeruxü yixîxüçax. ²⁷Rü guxüma i ngêma cuxüxü rü cuxü ínanangüxêégü nax cuma cunachibüexêxüçax i ngêxguma nataiyae. ²⁸Rü cuma rü nüxna cunaxâ rü nümagü rü nanayauxgü. Rü mea cunaxüwemü rü nümagü rü mea nachibüe. ²⁹Natürü ngêxguma ícunawogügu rü nümagü rü nanaxîxâchiâégü. Rü ngêxguma nüxna cunayaxügu ya buanecü rü nayue rü wenaxarü waixümüxü nixîgü. ³⁰Natürü ngêxguma nüxna cuxâxgu i maxü rü

niimu rü ngêmaâcü cuyangexwacaxüchigüxêxê i guxüma i ngêma ñoma i naanewa maxêxü. ³¹Rü ngêma Cori ya Tupanaarü üüne rü taguma inayacuax. Rü nüma rü poraâcü nataâxê namaxâ i ngêma nüma naxüxü. ³²Rü ñoma i naane rü nidüxruç i ngêxguma nüma nüxü nadawenügu. Rü ngêxguma yima maçpünegüxü yangógügu rü nicaixquegü. ³³Rü choma rü ñuxma nax chamaxüxü rü tá chorü Cori ya Tupanacax chawiyae. ³⁴Rü chierü Cori namaxâ taâxêgu i ngêma nagu charüxîñüxü. Erü naxütaguxica nixî i nüxü ichayangaxü i chorü taâxê. ³⁵iRü noxtacüma iyanaxo i ngêma duüxügü i chixri maxêxü i ñoma i naanewa! Rü name nixî i nataxuma i ngêma duüxügü i chixexü ügüxü. Rü guxüma i chauâêmaxâ rü tá nüxü chicuaxüxü ya Cori ya Tupana. Rü name i Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü.

**Yema mexügü ga taxügü ga
Iraétanüxüçax naxüxü ga Tupana**

105 ¹iRü moxê nüxna pexägü ya Cori ya Tupana! iRü guxüwama nüxü pixuchiga! iRü guxüma i duüxügümaxâ nüxü pixu i ngêma mexügü i pexçax naxüxü! ²iRü perü wiyaegümaxâ nüxü picuaxüxügü! iRü pegümaxâ nüxü pixu i ngêma taxü i mexügü i naxüxü! ³iRü pegü namaxâ picuaxüxügü ya yimá üüñecü! Rü pema nax naxçax pedaügüxü irü petaâxêgü! ⁴iRü naxçax pexî ya Corix ya Tupana, rü norü poraçax pedaügü! iRü guxüguma norü ngüxêçax pedaügü! ⁵⁻⁶iRü nüxna pecuaxâchie ga yema mexügü ga taxügü ga norü poramaxâ

naxüxü rü ngëma norü mugü ga pemaxã nüxü yaxuxü i pema nax Tupanaarü duü ya Abráútaagü pixigüxü rü Acóbutaagü i Tupana pexü unetagüxe pixigüxü! 7Rü nüma nixi i Cori ya tóru Tupana yixixü. Rü nüma nixi i ñoma i naanemaxã inacuíxü. 8-10Rü woo chi 1000 i natücumü i tataagü ngupetügu, rü nüma ya Tupana rü tagutáma nüxü inayarüngüma i norü uneta ga noxri Abráúmaxã nüxü yaxuxü, rü nawena nane ga Ichaámaxã nüxü yaxuxü, rü yemawena Acóbumaxã rü ta nüxü yaxuxü nax guxügutáma nüxü nangüxëxü i nataagü i Iraétanüxügü. 11Rü yemacax Acóbumaxã nüxü nixu rü ñanagürü: “Choma rü tá cuxna chanaxã i guxüma i ñaa Canaáüane nax guxügutáma cuxrü rü cutaagüaru yixixücax”, ñanagürü. 12-15Rü nümagü ga tóru oxigü rü woo noxretama nixigü ga noxri rü toxnamanacüãx nixigü, rü woo ñuxre ga nachixüanegüwa nichopetüetanü, rü ñuxre ga ãëxgacügümexëwa íningüxüetanü nax ñaa naanewa nangugüxücax, natürü nüma ga Tupana rü tama nanaxwaxe nax texé chixri namaxã icuíxü. Rü yemacax yema ãëxgacügü ga naxmexwa nayexmagüxümaxã nüxü nixu rü ñanagürü nüxü: “Tama chanaxwaxe i ngëma choma nüxü chaxunetaxü i duüxügü rü chixri namaxã ipecuax. Rü ngëma chorü orearü urüügü rü tama chanaxwaxe i ngüxü nüxü pingexëégü”, ñanagürü. 16Rü nüma ga Tupana rü yema naanewa nanangebüanexëxë rü yemacax íngu ga taxü ga taiya. 17Natürü Tupana rü naxüpa Equítuanewa nanamu ga Yúche. Rü

guma nixi ga naeneegü namaxã taxecü nax togümexëwa nayexmaxücax ga Equítuanewa. 18Rü poxcupataügu nanapoxcu. Rü fiéruwa nayachotanaxägü rü cadénamaxã nayachotaparagü, rü yemaacü nanapíxcutü. 19Rü yemaacü Tupana Yúchexü naxü rü ñuxmata yangu ga yema ore ga Yúche nüxü ixuxü. 20Rü yemawena ga Equítuanecüãxaru ãëxgacü ga muxüma ga duüxügümaxã icuícü rü nanamu nax Yúchexü poxcupataüwa ínguguchigüxëxücax. 21Rü nüma ga ãëxgacü rü nüxü naxuneta nax norü ngüxëerüxü yixixücax. Rü naxmexgu nanaxü ga guxüma ga napata rü guxüma ga norü yemaxügü nax nüma namaxã inacuíxücax. 22Rü nüma ga ãëxgacü rü guxüma ga norü ngüxëerüügüétüwa rü norü ucüxëerüügüétüwa nanaxúxëxë ga Yúche nax nüma namaxã inacuíxücax rü nangúxëxëxücax nax cuax nüxü yexmagüxücax. 23Rü yemawena rü Equítuanewa nangu ga Acóbu ga Tupana Iraégu naxüégacü. Rü yexma Equítuanegu naxáchiü. Rü yemaacü Canaáüanewa nayexma, natürü guxügüma nagu narüxínü nax noxrütama naanecax nawoegüxü ga nataagü. 24Rü Tupana rü nayamuxëxë ga yema norü duüxügü rü düxwa Equítuanecüãxgüaru yexera narüporamaegü. 25Rü yemawena ga Tupana rü yema Equítuanecüãxgüna naxínü nax yema Tupanaarü duüxügüchi naxaixücax. Rü yemacax ga Equítuanecüãxgü nagu narüxínü nax ñuxácü naxüáxü nax tama tímüxücax ga guxema Tupanaarü

duïxügü. ²⁶Rü yemawena ga Tupana rü nanamu ga norü duï ga Moiché rü naenexê ga Aróü ga nümatama ga Tupana nüxü unetacü. ²⁷Rü nümagü ga Moiché rü Aróü rü Tupanaarü poramaxã ínananguxêëgü ga cuaxruüügü ga äücümaxü ga Equítuanewa. ²⁸Rü nüma ga Tupana rü guxüwama ga Equítuanewa ínananguxêë ga éanexü. Natürü yema Equítuanecüäxgü rü tama naga naxĩnüe. ²⁹Rü nagüxü nayanguxuchixêë ga natügiarü dexá rü yemaçax nayue ga choxni. ³⁰Rü cururugü yema nachixüanewa ínangugüxêë. Rü woo äëxgacüarü pechicaxügu rü naxígü. ³¹Rü Tupana rü nanamu ga muxüchixü ga murenügü rü naxchigü. Rü guxüma ga Equítuane rü namaxã nanapá. ³²Rü pucüchicüxü yema nachixüaneétügu nanayixêë ga gáuxü. Rü äëmacü inaxüxêë. ³³Rü yemaacü nanachixexêë ga norü úbanecügü rü norü iguéranecügü. Rü guxüwama nanabüütanüxêë ga norü naigü ga Equítuanewa. ³⁴Rü Tupana naxçax naca ga muxüchixü ga munügü. Rü taxucürüwa texé tayaxugü ga norü mu. ³⁵Rü nayawaatü ga nanetügü ga naanegüwa yexmagüxü rü guxüma ga yema nachixüanewa rüxügüxü. ³⁶Rü yemawena rü wüxichigü ga Equítuanecüäxpatawa rü nanadai ga nüxíraxüxü ga nane. ³⁷Rü yemaacü ga Tupana rü Equítuanewa ínanagaxü ga norü duïxügü. Rü nayana ga taxü ga úiru rü diêrumügü. Rü taxuxüma nidaxawee ga norü duïxügü rü taxuxüma natura. ³⁸Rü nümagü ga Equítuanecüäxgü rü nataäxêgü ga yexguma nüxü nadaugüga ga nax

inaxíächixü, yerü poraäcü naxçaxwa namüë. ³⁹Rü Tupana rü naétüwa nanayexmaxêë ga wüxi ga caixanexü nax yema yadüxétüxüçax naxçaxwa ya üaxcüema. Rü chütacü rü wüxi ga üxüemamaxã nanangóonetanüxêë. ⁴⁰Rü yexguma namachicax ínacagügu, rü nüma ga Tupana rü ngugagü naxçax ínayachööchixêë. Rü paü ga dauxüwa rüyíxümaxã nanachibüexêë. Rü yemaacü meama nüxü ningugü. ⁴¹Rü yexguma Tupana nuta nangúxtexêëgu rü taxü ga dexá yéma nayagoxüchixü. Rü yema dexá rü ñoma wüxi ga natürüxü ínachianexüwa nayax. ⁴²Rü yemaacü aixcüma nayanguxêë ga yema norü uneta ga üünexü ga nüxcüma norü duï ga Abráümaxã nüxü yaxuxü. ⁴³Rü yemaacü nixí ga Tupana ga Equítuanewa ínagaxü ga norü duïxügü ga nüma nüxü naxunetaxü. Rü yexguma ínagaxüägu rü poraäcü nataäxêgü. ⁴⁴Rü togü ga duïxügiarü naane nüxna naxã. Rü nabü ga togüarü puracüwa ne üxümaxã nanachibüexêë. ⁴⁵Rü yemaacü Tupana nüxü narüngüxêë ga yema duïxügü yerü nanaxwaxe nax nagu namaxêxü ga norü mugü rü nagu naxíxü ga norü ngüxêëtae ga nüma namaxã nüxü yaxuxü. Rü name i Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü.

**Iraétanüxügü rü guxüguma chixri
Tupanaga naxĩnüe**

106 ¹Rü name i Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü. iRü moxê nüxna pexã! Erü nüma rü namecüma rü ngëma norü ngeçauü rü taguma inayacuax. ²¿Rü texé nüxü tacuax nax nüxü tixuxü i guxüma i

ngēma nūma norū poramaxā naxūxū?
 ¿Rū texé nūxū tacuax nax nūma
 nanaxwaxexūācūma nūxū ticuaxūxūxū?
 3Rū tataāxēgū ya yíxema aixcūma
 mexūgu rūxīnūxe rū naxūgūxe i ngēma
 aixcūma wexguxū. 4-5iRū choxna
 nacuaxāchi, Pa Corix, i ngēxguma nūxū
 curūngūxēēgu i curū duūxūgū! Rū
 ngēxguma nūma cuxūxgu nax
 ícunanguxūxēxūcax irū choxū rū ta
 natanūwa nangemaxēxē nax ngēmaācū
 nūxū chadauxūcax i norū taāxē i ngēma
 curū duūxūgū i cuma quidexechixū, rū
 ngēmaācū choma rū ta wūxigu curū
 duūxūgūmaxā chataāxēxūcax! 6Rū toma
 rū cupexewa poraācū chixexū taxū torū
 oxigūrūūtama. Rū nūxna ítachocu i curū
 mugū nax toxrūtama ngūchaū i
 chixexūgu tamaxēxūcax. 7Rū nūma ga
 torū oxigū rū tama aixcūma nagu
 narūxīnūe ga yema taxūgū ga mexūgū
 ga curū poramaxā cuxūxū. Rū nūxū
 inayarūngūmae nax cuma rū nūxū
 cungechaūxū. Rū yema Már ga
 Dauchiūxūcutūwa rū cumaxā nayanūe.
 8Natūrū nūma ga Tupana rū
 Equítuanecūāxarū āēxgacūmexēwa
 ínananguxūxēēma yerū taxucūrūwama
 inayanaxoxēxē ga norū uneta ga marū
 Abrāūmaxā nūxū yaxuxū. 9Rū nūma ga
 Tupana rū yema Már ga Dauchiūxūxū
 namu nax yapayexūcax. Rū ñoma wūxi i
 naxnecū i paxūrūxū nixī. Rū yemawa
 nayachoūxēxē ga tórū oxigū. 10Rū
 yemaacū nixī ga norū uanūgū ga naxchi
 aiexūmexēwa ínanguxūxēēaxū. 11Rū
 yexguma tórū oxigūwe yachoūgu ga
 túmaarū uanūgū rū nūma ga dexá rū
 naétūwa nayax. Rū guxūma ga túmaarū
 uanūgū rū yexma nayue rū bai ga wūxi

ga maxūxū ga íyaxuxū. 12Rū
 yexgumaama ga tórū oxigū rū dūxwa
 nayaxōgū ga Tupanaarū unetagū rū
 norū wiyægūmaxā nūxū nicuaxūxūgū.
 13Natūrū paxama nūxū
 inayarūngūmaexū ga yema taxū ga
 mexūgū ga Tupana naxcax ūxū. Rū
 tama ínananguxēēgū ga yema Tupana
 nagu rūxīnūxū. 14Rū yema
 ínachianexūwa rū Tupanaxū naxūgū ga
 tórū oxigū. Rū naxcax ínacagū nax
 Tupana paxa nūxū naxūxūcax ga yema
 nūmatama ga duūxūgū nagu rūxīnūxū.
 15Rū nūma ga Tupana rū naga naxīnū,
 rū nanaxū ga yema naxcax ínacagūxū.
 Natūrū yemawena rū naxcax
 ínananguxēxē ga daaweane ga namaxā
 nayuexū. 16Rū yéma ínapegūxūwa rū
 yema duūxūgū rū tama guma Moichéga
 rū guma Tupana nūxū unetacū ga
 Aróūga naxīnūechaū yerū naxcax
 nixauxāchie nax norū āēxgacū yixīgūxū.
 17Rū yemacax Tupana nanapoxcue. Rū
 naxcax nayangexēxē ga naane rū
 yemagu nayicu ga Datāū rū Abiráū
 namaxā ga namūcūgū. 18Rū yema
 namūcūgū ga tama Tupanaga ínūexū rū
 Tupana naxcax yéma nanamu ga
 ūxūema nax yemamaxā yaxaexūcax ga
 yema chixexū ūgūxū. 19Rū guma
 maxpūne ga Oréxwa rū nūma ga
 Iraétanūxūgū nanaxūgū ga wūxi ga
 wocaxacūchicūnaxā ga úirunaxcax. Rū
 yemaxū nicuaxūxūgū. 20Rū yemaacū
 Tupana ya ūnecūxū naxūchicūūgū
 namaxā ga wūxi ga woca i maxē i
 ngóxūchicūnaxā. 21-22Rū nūxū
 inayarūngūmae ga Tupana ga norū
 poxūruxū íxīcū ga naxīcū ga taxū ga
 guxchaxūgū ga Equítuanewa rū

bajxāchixēēruūgū ga Cáuichixūānewa rü
 āñcūmaxū ga Már ga Dauchiūxūwa.
 23Rü nūma ga Tupana rü nüxū nixu rü
 tá nanadai ga yema duūxūgū. Natürü ga
 nūma ga Moiché rü naétüwa
 nachogüama rü yemaçax narüngüxmü
 ga Tupana rü tama nanadai. 24Rü
 yemawena rü nüxū naxoe ga yema
 naane ga mexechixū yerü tama
 nayaxōgū ga yema Tupanaarü uneta.
 25Rü nachüüwachigü rü chixri Cori ya
 Tupanachiga nidexagü rü tama naga
 naxīñue ga yema norü mugü. 26Rü
 yemaçax ga nūma ga Cori ya Tupana rü
 namaxā nanaxuegu rü tá nadaiaxū yema
 ínachianexūgu. 27Rü yexgumarūxū ta ga
 nataagümaxā rü nanaxuegu rü tá
 nadaiaxū rü to ga nachixūānegü ga
 tama nüxū yaxōgūxūgu nawooneāxū.
 28Rü yema tórü oxigü rü tupananela ga
 Baámexēwa nügü nayexmagüxēxē. Rü
 nanangōxgü ga ðna ga yema norü
 tupanantachicünaxāgü i ngearü
 maxūáxūçax nadajūxū. 29Rü yemaacü
 norü chixexūgümaxā Tupanaxū
 nanuxēēgü. Rü yemaçax ga nūma ga
 Tupana rü natanüwa ínanguxēxē ga
 daaweane ga nawa iyuxū. 30Natürü
 nūma ga chacherdóte ga Finée rü
 inaxūāchi rü nayamaçax ga yema duūxū
 ga chixexū üxū. Rü yexguma
 ínayachaxāchi ga yema daaweane. 31Rü
 yema Finée üxū rü Tupanapexewa
 name, rü name nax guxūguma
 wüxichigü i papá nanegūmaxā nüxū
 yaxuxū. 32-33Rü yema tórü oxigü rü
 Meribawa rü ta Tupanaxū nanuxēēgü ga
 yexguma Moichéxū nachixewegügu nax
 dexá nüxna naxāxūçax. Rü yema
 duūxūgūgagu guxchaxū Moichéxū

nangupetü. Yerü düxwa Moichéxū
 nanuxēēgü rü yemaçax naechita chixri
 nidexa. 34Rü yema tórü oxigü rü tama
 nanadai ga yema Canaāñcūçax ga
 Tupana namaxā nüxū ixuxū nax
 nadaiaxūçax. 35Natürü namaxā
 naxāmücügüama, rü namaxā nixātegü,
 rü namaxā naxāxmagü ga yema
 duūxūgü ga tama Tupanaaxū yaxōgūxū.
 Rü nacūmagü ga chixexūgüçax nangúe.
 36Rü yema duūxūgüarü
 tupanantachicünaxāgūxū nicuaxūxūgü
 rü yemagagu chixexūgu nayi. 37Rü tüxū
 ínagügu ga naxacüegü nax yema
 ngoxogüçax tüxū ínaguxūçax. 38Rü
 yemaacü yema Canaāñnearü
 tupanantagüçax tüxū nadai ga guxema
 nanegü rü naxacüegü ga taxuxūma ga
 chixexū ügüxe. Rü ñoma ga naane rü
 guma tūmagümaxā naxāñāchi. 39Rü
 yemaacü ga yema duūxūgü rü
 Tupanapexewa yexeraxū ga chixexū
 naxūgü ga yexguma yema
 tupanantagüwe naxixgu. 40Rü nūma ga
 Tupana rü poraācū namaxā nanu ga
 yema norü duūxūgü. Rü yemaçax
 noxtacüma nüxū naxo. 41Rü yema
 uanügü ga tama yaxōgūxūna nanawogü
 nax yema namaxā icuaxgūxūçax. 42Rü
 yema norü uanügü rü nüxū
 narüporamae rü chixri namaxā
 inacuaxgü. 43Rü nūma ga Tupana rü
 muexpūxcünama ínanguxūxēxē.
 Natürü ga nūmagü rü tama nüxū
 inarüxīñuechañ ga yema Tupana nagu
 rüxīñüxū rü norü chixexū nüxū
 narüyexera. 44-45Natürü yexguma
 Tupana nüxū ínügü ga norü axu rü
 nüxū nadauxgu nax taxū ga
 guxchaxūwa nayexmagüxū, rü nūma ga

Tupana rü nüxna nacuaxāchi ga norü uneta ga namaxā nüxü yaxuxü. Rü yemacax nüxü nangechaütümüxü erü nataxüchi i norü ngechaü. ⁴⁶Rü yema norü duüxügüarü uanügüaxēwa ínananguxēxē nax mea namaxā inacuaxgüxüçax. ⁴⁷Pa Cori Pa Torü Tupanax itoxü rüngüxēxē rü toxü ínanguxüxēxē naxmexwa i ngēma to i nachixüanegü nax ngēmaäcü nüxü ticuaxüügüxüçax i cuéga i üünexü! Erü tanaxwaxe i taāxēäcuma cuxü ticuaxüügü. ⁴⁸iRü guxüguma namexechi ya yimá tórü Cori ya Iraétanüxüarü Tupana! Rü name nixi i guxüma i duüxügü rü: “Ngēmaäcü yixi”, ñanagürügü. iRü ngixā tórü Cori ya Tupanaxü ticuaxüügü!

**Cori ya Tupana rü guxüguma
tüxü nangechaü**

107 ¹iRü moxē nüxna pexāgü ya Cori! Erü nüma rü namecüma rü norü ngechaü rü taguma inayacuax. ²⁻³Rü ngēxgumarüxü ta rü name nixi i Tupanana moxē naxāgü i guxüma i ngēma duüxügü ga norü uanügümexēwa Cori ínguxüxēxü. Erü nümagü rü ngexta ínawoonexüwa ga nórtewa rü súrwa rü éstewa rü oéstewa rü Tupana rü wena nananutaquexexēxē rü nachixüanecax nanawoeguxēxē. ⁴Rü nümagü rü ínachianexüwa ga ngextá taxúema íxāpataxüwa nachopetü nax naxçax nadaugüxüçax ga wüxi ga íane ga nagu naxāchiügüne. Natürü ínatüe rü tama nüxü inayangaugü ga nama ga wüxi ga íanewa nadaxü. ⁵Rü yexguma yema namacax nadaugügu rü natyaiye rü nitaxawae. Rü yemacax naturae rü

yexma nayuechaü. ⁶Natürü yema nax ngüxü yangegüxügagu rü düxwa Cori ya Tupanana nacagüe. Rü nüma ya Tupana rü ínananguxüxēxē nawa ga yema norü íxāchiäégü. ⁷Rü yemawena rü mexü ga namagu nayamugü nax nawa nangugüxüçax ga guma íane ga nagu tá naxāchiügüne. ⁸Rü name nixi i Cori ya Tupanana moxē naxāgü naxçax i norü ngechaü rü norü ngüxēxē i nüxna naxāxü. ⁹Erü nüma rü tüxü naxaxexēxē ya yíxema itaxawaxe rü taxü i ñna tüxna naxā ya yíxema taiyaxe. ¹⁰⁻¹¹Rü yema duüxügü rü poraäcü chixexüwa namaxē rü ngēmagagu ñoma éanexüwa nangexmagüxürüxü nixigü. Rü ngēma norü chixexü rü nayanaxgü ñoma cadénamaxā yanaxgüxürüxü. Rü nanaxixāchiäégü yerü tama naga naxínüechaü ga Cori ya Tupana, rü tama nanaxügüchaü ga yema nüma nagu naxínüxü. ¹²Rü yemacax ga Tupana rü taxü ga puracüwa nanawogü. Rü naxwetaarü yamaxā nayayitanü rü taxúema nüxü tarüngüxēxē. ¹³Natürü yema nax ngüxü yangegüxügagu rü düxwa Cori ya Tupanana nacagüe. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema norü guxchaxüwa ínananguxüxēxē. ¹⁴Rü yema taxü ga guxchaxüwa ínananguxüxēxē ñoma éanexüwa ínanguxüxēxēxürüxü. Rü nüxü nanamexēxē ga yema norü guxchaxügü ñoma cadéna íyawegüxürüxü. ¹⁵Rü name nixi i Cori ya Tupanana moxē pexāgü naxçax i norü ngechaü rü norü ngüxēxē i pexna naxāxü. ¹⁶Yerü nüma rü nayapuxēxē ga yema poxcupataüarü íax ga bróúchenaxçax rü nanapuxāchixēxē ga yema norü fiérumenaxāgü. ¹⁷⁻¹⁸Rü

nümagü i ngëma duüxügü ga norü chixexügüga rü norü pecádugügüga idaxaweexü, rü nanaxixächiäëgü. Rü woo ga yema norü önagü rü tama nüxü nachixëgagü yerü naturae rü marü nayuechaü. ¹⁹Natürü naétüwa ga yema norü guxchaxügü rü Cori ya Tupanana nacagüe. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema norü guxchaxüwa ínananguxüxëxë. ²⁰Rü namaxã nanaxuegu nax naxçax yataanëgüxü. Rü naxçax nitaanëgü. Rü yemaacü ga Tupana rü yuwa ínananguxüxëxë ga yema duüxügü. ²¹Rü name nixí i Cori ya Tupanana moxë pexägü naxçax i norü ngechaü rü norü ngüxëë i pexna naxãxü. ²²Rü name nixí i nüxü picuaxüügüäcüma moxë nüxna pexägü rü taãxëäcü nüxü pixugüchiga i ngëma mexügü i naxüxü. ²³Rü yema taxetanüxügü ga márgu yarüxüxüxü, rü yáxüwa naxí nagu ga norü wapurügü. ²⁴Rü yema már-arü ngãxütüwa nüxü nadaugü ga yema mexü ga Cori ya Tupana üxü. ²⁵Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nanamu nax inaxüxüçax ga buanecü rü yexguma rü tacü ga yuape ínaxü. ²⁶Rü yexguma ga guma wapurügü rü poraäcü naxexnagütanüãxü rü narüyixüxügü. Rü yema nagu íxü rü nidüxrue norü muümaxã. ²⁷Rü nichüxatanücüxü ñoma nangãxëxürüxü. Rü tama nüxü nacuax nax ñuxäcü íyachaxächixëëgüãxü ga norü wapurügü. ²⁸Natürü yema guxchaxüwa nayexmagügu rü Cori ya Tupanana nacagüe, rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema norü guxchaxüwa ínananguxüxëxë. ²⁹Rü guma buanecü ga tacü rü íxracü ga buanecüxü

nananguxuchixëxë, rü narüxo ga yuape. ³⁰Rü yexguma nüxü nadaugügu ga nax naxoxü ga guma yuape rü nataãxëgü. Rü Tupana rü yema ínaxüxüwa nanangugüxëxë. ³¹Rü ngëma duüxügü rü name nixí i Cori ya Tupanana moxë naxägü naxçax i norü ngechaü rü norü ngüxëë i nüxna naxãxü. ³²Rü name nixí i moxë nüxna naxägü i duüxügüarü ngutaquexewa rü äëxgacügüarü ngutaquexewa. ³³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nayachegüxëxë i natügü rü natüxacügü, rü naxnecümarexü nayanguxuchixëxë, rü nipagüane. ³⁴Rü ngëma mairaxü i nanetü nawa bacaxü rü Tupana rü mairaxü i chixexüxü nananguxuchixëxë nagagu i norü chixexü i ngëma duüxügü i nagu ächiügüxü. ³⁵Natürü ngëma naane i taguma dexááxü rü naxtaxaacügü nawa nayanguxuchixëxë. Rü ngëma naane i pagüanexü rü nibaixraweäx. ³⁶Rü ngëxma tüxü namugü ya yíxema ingearü ngëmaxüáxe. Rü ngëxma tümaarü íanëgü taxügü. ³⁷Rü ngëxma tixüanëgü rü úbamaxã tatoegü rü muxüchixüma i tümanetüarü o tibuxgü. ³⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü narüngüxëxë nax timuxüçax. Rü nayamuxëxë i tümaarü wocagü. ³⁹⁻⁴⁰Rü ngëxguma tümaarü uanügü chixri tümamaxã icuaxgügu rü ngüxü tüxü yangexëëgügu rü ngëmagagu tiyuetanü rü tinoxreetanü, natürü Tupana rü tá tüxü naxütanü rü tá nüxü naxoqx i ngëma tümaarü uanügü. Rü ínachianexügu tá ínayatüexëxë nax nu ne naxímarexüçax i norü uanügü. ⁴¹Rü yíxema ingearü ngëmaxüãxgüxe rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü

ínanguxũxêxê nawa i túmaarũ ngechaũ. Rũ túxũ nimuxêxê ñoma carnérugürũxũ. ⁴²Rũ ngẽmaxũ nadaugũgu i ngẽma duũxũgũ i Tupanapexewa mexũ rũ tá nataãxêgũ. Natürũ ngẽma chixexũarũ üruũgũ rũ tá nariungeaxgũmare. ⁴³Rũ yíxema túmaãêxũ cuáxe rũ name nixĩ i nagu tarüxínũxũ i ñaa túmamaxã nüxũ chixuxũ nax ngẽmaãcü nüxũ tacuáxũcax nax ñuxãcü poraãcü túxũ nangechaũxũ ya tórũ Cori ya Tupana.

Íchamemare nax Tupanacax chawiyaexũ

108 ¹⁻²Ñuxma rũ íchame, Pa Chorũ Tupanax, rũ íchame nax chorũ wiyaemaxã cuxũ chicuaxũxũ. Rũ paxmama tá ícharũda rũ chorũ paxetaruũgũmaxã tá chapaxeta. Rũ ngẽmaãcü tá nüxũ charũmoxê i ngẽma ngexwacaxũ i ngunexũ. ³Pa Cori Pa Tupanax, rũ chorũ wiyaegũmaxã tá cuxũ chicuaxũxũ napexewa i guxũma i nachixũanecũãx i duũxũgũ. ⁴Erũ ngẽma curũ ngechaũ rũ daxũguxũ i naanearũ yexerawa nangu. Rũ ngẽxgumarũxũ ta i curũ aixcũma rũ yauxtũweanexũarũ yexerawa nangu. ⁵Pa Chorũ Tupanax, cuma rũ daxũguxũ i naanemaxã icucuax rũ curũ üüne rũ ñoma i naane namaxã nanapá. ⁶iRũ toxũ nangãxũ rũ curũ poramaxã toxũ ínanguxũxêxê i toma nax toxũ cungechaũxũ! ⁷Rũ cumax, Pa Tupanax, rũ cupatawa quidexa rũ ñacurũgũ: “Taãxêãcüma tá pexna chanaxã i guxũma i ngẽma naane i oéstewaama Chiquéúwa ixũgũxũ rũ ñuxmata éstewaama Sucóxaru ngatexũwa nguxũ. ⁸Rũ ngẽxgumarũxũ ta i Garaáxaru naane rũ Manachéaru naane i natũ i

Yudáũaru éstewaama ngẽxmagũxũ rũ choxrũ nixĩ. Rũ ngẽma Efraíaru naane i churaragũ i poraxũ nawa ne íxũ rũ choxrũ nixĩ. Rũ ngẽxgumarũxũ ta i ngẽma Yudáaru naane i Iraétanũxũarũ ãêxgacũgũ nawa ne íxũ rũ choxrũ nixĩ. ⁹Rũ ngẽma Moáane rũ Edóũane rũ chautũũwa nangexmagũ. Rũ ngẽma Piritéutanũxũgũ rũ choma rũ tá nüxũ charũporamae”, ñanagürũ ya Tupana. ¹⁰⁻¹¹Pa Tupanax, ¿rũ texé tá Edóũanewa choxũ taga? ¿Rũ texé tá norũ ñane ya poranegu choxũ taxüxcuxêxê i ñuxma nax toxũ cuxoxũ rũ marũ tama torũ churaragũxũ íquixũmücũxũ? ¹²iRũ torũ uwanugũchaxwa toxũ rüngũxêxê nax nüxũ tarũporamaegũxũcax! Erũ taxuwama toxũ name i toxrũxũ i duũxũgũarũ ngũxêxê. ¹³Natürũ curũ ngũxêxêmaxã Pa Tupanax, rũ tá nüxũ tarũporamae i ngẽma torũ uanũgũ, erũ cuma rũ tá cuyayitanũxêxê.

Tupanaarũ ngũxêcax ínaca

109 ¹Pa Tupanax itaxũ i choxũ nüxũ cuxoxũ i chorũ yumũxê! ²Erũ duũxũgũ i chixri maxêxũ i dorataãxgũxũ rũ chauchiga nidexagũ. Rũ wüxi i doramare nixĩ i ngẽma chauchiga i nüxũ yaxugũxũ. ³Rũ chauchi naxaieãcüma nidexagũ. Rũ natũcaxmamare chixexũ chauchiga nixugũ. ⁴Rũ ngẽma chorũ ngechaũ i naxcax ichaxãxũ rũ chixexũmaxã choxũ nanaxütanũgũ. Natürũ i chomax rũ naxcax chayumũxêama. ⁵Rũ ngẽma mexũ i naxcax chaxũxũ rũ chixexũmaxã nanatáeguxêgũ. Rũ choma nüxũ changechaũyane rũ chauchi naxaie. ⁶Pa Tupanax irũ ñuxma rũ ngẽma chixexũ

üxũcax nüxũ naxuneta i wüxi i ãêxgacü
 i chixecüma nax ngẽma nüxna
 çaxaxũcax i norü chixexũchiga! iRü
 ngêxgumarüxũ ta nüxũ naxuneta i wüxi
 i norü uaxũruxũ i naxçax íçaxaxũ nax
 napoxcuxũcax! ⁷Rü ngêxguma ãêxgacü
 nüxna caxgu i norü chixexũchiga rü
 name nixĩ i noxtacüma poxcu namaxã
 naxueguxũ. Rü ngêxguma nügüçax
 ínacaxgu nax tama napoxcuxũcax rü
 name nixĩ i noxtacüma yexeraãcü
 nanapoxcuama. ⁸iRü nanuxêxẽ i norü
 maxũ rü noxtacüma nayux nax
 ngẽmaãcü togü noxtacüma nayaxuxũcax
 i norü puracü! ⁹Rü ngẽmaãcü i
 naxacügü rü noxtacüma nataxcue rü
 naxmax rü noxtacüma yutexe tixĩ. ¹⁰Rü
 ngẽmaãcü i naxacügü rü nu ne
 nanaxĩmare rü íxraxũ i diêrucax
 nacaxũwaxegü. iRü noxtacüma nawa
 ínawoxũ ya yima napatachicawa! ¹¹iRü
 guxũma i ngẽma norü ngẽmaxũgü, rü
 ngẽma diêru naxũtawa nayaxuxũ
 noxtacüma yana! iRü togümare i
 duũxũgü nüxũ yana i ngẽma norü
 puracütanü! ¹²Rü name nixĩ i
 taxúeaxũma nangechaũtümüxũ rü woo i
 naxacügü i taxcuexũ. ¹³iRü noxtacüma
 guxũ yue i nataagü nax ngẽmaãcü
 yanaxoxochixũcax i napexéegagü! ¹⁴Rü
 cumax, Pa Corix, irü nüxna nacuaxãchi i
 nanatüarü chixexũ rü tagutáma ínapı i
 ngẽma naéarü pecádu! ¹⁵iRü guxũguma
 nüxna nacuaxãchi i ngẽma chixexũ i
 naxũxũ! iRü duũxũgüãxêwa ínapı i
 naéga! ¹⁶Rü nüma i ngẽma chixexũ üxũ
 rü taguma nüxũ tangechaũtümüxũ ya
 yíxema ingearü diêruãxgüxe rü yíxema
 tama tügü icuaxũügüxe rü yíxema
 guxchaxũmaxã naxixãchiãégüxe. Rü

nüma rü chixri tümamaxã inacuax rü
 ngẽmaãcü tüxũ nadai. ¹⁷Rü nüma rü
 naxçax nadau nax chixexũ naxüxũ. iRü
 ngẽmacax noxtacüma chixexũ namaxã
 yaxugüe i duũxũgü! Rü taguma naxçax
 nadau nax taxacürü mexũ naxü. iRü
 ngẽmacax noxtacüma taguma texé
 mexũ nachiga ixu! ¹⁸iRü ngẽma nacüma
 i chixexũ, rü noxtacüma yadüxã i
 naxũne ñoma wüxi i naxchirumaxã
 idüxüxürüxũ! iRü naanügu rü
 naxchinaxãgu, rü noxtacüma naxücu i
 ngẽma chixexũ i nagu naxĩnũxũ ñoma
 dexá rüxna chíxũ tagu ücuxürüxũ!
¹⁹Rü ngẽma nacüma i chixexũ irü
 noxtacüma yadüxã i naxũne ñoma wüxi
 i naxchiru naxũne idüxüxürüxũ, rü
 noxtacüma nüxna nanái ñoma wüxi i
 goyexürüxũ! ²⁰Rü name nixĩ i Cori ya
 Tupana ngẽmaãcü nüxũ nanaxütanü i
 ngẽma chomaxã rüxuanüãxgüxũ rü
 chixri chauchiga idexagüxũ. ²¹Natürü
 cumax, Pa Corix rü chanaxwaxe i choxũ
 curüngüxê rü mea choxna cudau nax
 ngẽmaãcü natachigaxũcax i cuéga. iRü
 curü mecümagagu choxũ
 ínanguxuchixêxê nawa i ngẽma
 chixexũgü! ²²Choma rü poraãcüxüchi
 guxchaxũwa changexma rü
 chanaxixãchiãxê rü chorü maxũnewa rü
 poraãcü nangux. ²³Rü ngẽma chorü
 guxchaxũgümaxã rü inixü nax
 chixachigüxũ ñoma wüxi i
 gauxchípetaxũ ixüxchigüxürüxũ. Rü
 ñuxma rü marü chixaxüchi, rü
 ngẽmacax ya yima buanecü rü choxũ
 niga ñoma wüxi i munüxü yagaxürüxũ.
²⁴Rü ngẽma nax tama chachibüxũcax rü
 chidüxruxéapüxü rü chixachigü. ²⁵Rü
 duũxũgüarü cugürüxũ chixĩ. Rü

ngëxguma choxũ nadaunügu rü nanexáerugü rü choxũ nacugüe. 26-27 ¡Choxũ rüngũxëxë, Pa Cori Pa Chorü Tupanax! ¡Rü curü ngechaũgagu choxũ ínganguxichixëxë nawa i chorü guxchaxũgü nax ngëmaãcü duũxũgü nüxũ cuáxüçax nax aixcüma cuma yixixũ i choxũ curüngũxëxë! 28Rü ñuxma nax choxũ curüngũxëxë rü nüétama nixí ega woo chixexũ chomaxã yaxugüegu i ngëma chomaxã rüxuanüãxgüxũ. Rü name nixí nax naxãneexũ. Natürü i choma nax curü duũxũ chixixũ rü chataãxë. 29Rü ngëma chorü uanügu rü name nixí nax poraãcü naxãneexũ. ¡Rü ngëma norü ãne rü noxtacüma yadüxã i naxüne ñoma wüxi i naxchirumaxã idüxüxürüxũ! 30Rü ñaa chauaxmaxã rü guxũgutáma Cori ya Tupanana moxë chaxã. Rü muxũ i duũxũgütanüwa tá nüxũ chicuaxüxũ. 31Erü nüma ya Tupana rü tümaétüwa nachogü ya yíxema ngearü ngëmaxũãxgüxe. Rü namxëxwa tüxũ ínapoxũ i ngëma tüxũ íxuaxũgüxũ.

Nüma ya Cori rü ãëxgacüna pora naxã

110 1Rü nüma ya Tupana rü chorü Corixũ ñanagürü: “¡Chorü tügüncëwawa rüto rü ñuxmatáta i ngëma curü uanügu rü curü chicutüxũ chayaxixëëgü!” ñanagürü. 2Rü nüma ya Tupana rü Yerucharëüwa cuxũ naxuneta nax ãëxgacü quixixüçax rü namaxã icucuáxüçax i ngëma curü uanügu. 3Rü ngëma ngunexũ i curü uanügüxũ curüporamaegu rü curü duũxũgü rü tá cuxmëxwa nügü nangexmagüxëxë. Rü nimexchiruãcüma tá cupëxewa nangugü. Rü ngëma curü

pora rü guxũgutáma nitachigü ñoma pucü ya guxũguma paçmama rüngucürüxũ. 4Rü nüma ya Tupana rü cuxũ naxuneta nax Melquisedérixũ guxũguma chacherdóte quixixũ. Rü nüma rü taxütáma inayanaxoxëxë i ngëma nüxũ yaxuxũ. 5Rü nüma ya Tupana rü curü tügüncëwawa nangexma nax cuxũ ínapoxüxüçax. Rü ngëma ngunexũ i nagu nanuxũgu rü tá nanadai i muxũma i ãëxgacügü. 6Rü ngëma nachixüãnegüçax rü tá poxcu naxuegu. Rü ngëxma tá nayue i muxüchixũ i duũxũgü. Rü guxüwama i ñoma i naanewa rü muxütama i ãëxgacügü tá ínawoxũ. 7Natürü nümatama ya Tupana rü ngëma namacüwawa ngëxmaxũ i natüxaciärü dexáwa tá naxaxe. Rü ngëma dexá rü tá nayaporaxëëchigü.

Nüxũ ticuaxüxũgü ya Cori ya Tupana erü mexũ taxçax naxü

111 1Name nixí i Cori ya Tupanaxũ ticuaxüxũgü. Rü choma rü guxüma i chorü maxünemaxã tá Cori ya Tupanaxũ chicuaxüxũ ngëma duũxũgü i mexügu rüxñüexüärü ngutaquëxewa rü guxüma i duũxũgüpëxewa. 2Rü guxüma i ngëma Cori ya Tupana üxũ rü nataxüchi. Rü yíxema aixcüma namaxã taãxëxe i ngëma Tupana üxũ rü nawa tangux. 3Rü ngëma Tupanaarü puracü rü namexechi. Rü nüma rü guxũguma mea tamaxã inacuax. 4Rü yema mexü ga naxüxũ rü taxucürüwama nüxũ itarüngümae. Erü nüma ya Cori rü namecümáxüchi rü nüxũ tangechaütümüxũ. 5Rü tüxũ naxüwemü ya yíxema nüxũ

icuaxüüğüxe. Rü nüma rü taguma nüxü inarüngüma i ngéma norü uneta ga nüxü yaxuxü. ⁶Rü nüma rü norü duüxügüpexewa inanawex ga norü pora ga yexguma nüxna naxäagu ga ñaa Iraéane woo muxüma ga totücumü ga duüxügü ga tama yaxögüxü nawa namaxëchirex. ⁷Rü guxüma i ngéma nüma naxüxü rü name rü aixcüma niwex i norü mugü. Rü ngëmacax name nax nagu yaxöxü. ⁸Rü ngéma norü mugü rü taguma inayarüxo erü guxüma rü aixcüma nixü rü nawexgu. ⁹Rü nüma rü inananguxüxëxë ga norü duüxügü naxmexwa ga norü uanügü. Rü yema norü uneta rü namaxä nüxü nixu nax tagutáma iyanaxoxü. Erü nüma ya Tupana rü naxüüne rü naxäücümaxüchi. ¹⁰Rü yíxema aixcüma cuax tüxü ngëxmaxe rü Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü. Rü yíxema Cori ya Tupanaxü icuaxüüğüxe rü aixcüma túmaäxü ticuax. Rü name nixü i guxüguma nüxü ticuaxüxügü.

**Nataäxë ya yimá yatü
ya mexügu rüxínücü**

112 ¹Name nixü i Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü. Rü nataäxë ya yimá yatü ya Cori ya Tupanaxü ngechaücü rü norü mugügu imaxücü. ²Rü yimá yatü ya mexügu rüxínücü rü Tupana tá nüxü narüngüxëë i ngéma naxacügü rü tá naporae i ñoma i naanewa. ³Rü napatawa ya yimá yatü rü namuarü ngëmaxüäxgü. Rü guxüguma norü ngëmaxügümaxä tōxguäxü narüngüxëë. ⁴Rü yimá yatü rü ñoma wüxi i omü i éanexüwa ibáxixürüxü nixü naxcax i ngéma togü i

duüxügü i mexü. Rü nüma rü namecüma rü nangechaüwaxe rü nixaixcüma. ⁵Rü yimá yatü ya mecümacü rü norü ngëmaxügümaxä togüxü narüngüxëë. Rü mea namaxä inacuax i guxüma i ngéma nüxü ngëxmaxü. ⁶Rü yimá yatü rü taxütáma nagu nayarüchixe woo norü uanügü chixexü namaxä üxgux. Rü duüxügü rü guxügutáma nüxna nacuaxächigü naxcax i ngéma mexü i naxüxü. ⁷Rü nüma rü taxucaxma naxcax nabaijáchi i taxacürü chixexü i ore i nachiga i nüxü naxínüxü, erü nüxü nacuax nax Tupana aixcüma nüxna dauxü. ⁸Rü nüma ya yimá yatü rü taxucaxma norü uanügüxü namuü. Rü nüxü nacugüama erü Tupanagu nayaxö. ⁹Rü yíxema tüxü nataxúxe rü guxüguma norü ngüchaümaxä tüxna nanaxámare i diéru. Rü ngéma nacüma i mexü rü taguma nüxü narüchau nax naxüäxü. Rü taxucaxma naxäne erü aixcüma nagu namaxü i ngéma nüxü yaxuxü. ¹⁰Rü ngéma chixexü ügüxü rü nanue ega nüxü nadaugügu. Rü norü numaxä nixüxchapütagü. Natürü ngéma norü ñnü i ngéma chixexüarü ürüügü rü tá nagu nayarüchixe.

Norü mecümacax Tupanaxü ticuaxüxügü

113 ¹Name nixü i Cori ya Tupanaxü ticuaxüxügü. Pa Norü Duüxügüx rü inüxü picuaxüxügü! ²Rü name i ñuxma rü guxüguma mea nachiga idexagüxü. ³Rü guxäma i pema i éstewa ngëxmagüxe rü ñuxmata pema i oéstewa ngëxmagüxe irü nüxü picuaxüxügü ya Cori ya Tupana! ⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana rü guxüma i

nachixũanegũmaxã inacuãx. Rũ norũ pora rũ daxũguxũ i naaneẽtuwa nangu. ⁵⁻⁶Rũ taxũema namaxã tawũxigu ya tũrũ Cori ya Tupana ya daxũguxũ i naanewa ãẽxgacũ ixĩcũ, natũrũ ngẽma nũxũ nadawenũ i daxũguxũ i naane rũ ñoma i naane. ⁷⁻⁸Rũ tũxũ narũngũxẽẽ ya yĩxema ngearu diẽruãxe. Rũ yĩxema taxũema tũxũ rũngũxẽẽxe rũ tũxũ ñarũdaxẽẽ rũ tũmaaru ñanearũ ãẽxgacũgũtanũwa tũxũ narũtoxẽẽ. ⁹Rũ yĩxema ngexe ya ngexacũxe rũ nũma ya Tupana rũ tũxũ nataãxẽẽ rũ tũxũ narũngũxẽẽ nax taxãxacũçax. Pa Duũxũgũx, rũ ingĩã nũxũ ticuãxũgũ ya Cori ya Tupana!

Nũxna nacuãxãchie ga yexguma Equĩtuanewa ñachoxũxgu ga Iraẽtanũxũ

114 ¹⁻²Rũ nũxcũma ga yexguma Equĩtuanewa ñachoxũxgu ga tũrũ oxĩgũ ga Iraẽtanũxũgũ ga Acõbutaagũ, rũ Yudãanegu nixĩ ga naxũgũãxũ ga guma Tupanapata. Rũ nũma ga Tupana rũ yẽma nixĩ ga tũrũ oxĩgũmaxã inacuãxũ. ³Rũ yexguma yema Mãr ga Dauchiũxũ yema Iraẽtanũxũxũ dũxgu rũ niyauxyexũchixũ. Rũ yexgumarũxũ ta ga yema natũ ga Yudãũ rũ tũrũ oxĩgũcãx ñayachaxãchixũchixũ. ⁴Rũ yexguma ga guma imãchanexũchine ga mãxpũnegũ rũ guma rũnuxmaegũne ga mãxpũnegũ rũ Tupanaaru poramaxã nayuxnagũtanũ ñoma carnẽruxacũgũ rũ chĩbuxacũgũ yuxnagũtanũxũrũxũ. ⁵¿Rũ taxacũ cuxũ nangupetũ, Pa Mãr i Dauchixũxũ, nax quiyauyexũchixũ? ¿Rũ taxacũ cuxũ nangupetũ, Pa Natũ Pa Yudãũ nax ícuyachaxãchixũchixũ?

⁶¿Rũ taxacũ pexũ nangupetũ, Pa Imãchanexũchine ya Mãxpũnegũx rũ pemax Pa Rũnuxmaegũne ya Mãxpũnegũx, rũ piyuxnetanũcũxũ ñoma carnẽruxacũgũ rũ chĩbuxacũgũ yuxnagũtanũxũrũxũ? ⁷Rũ cumax, Pa Ñoma i Naanex irũ Acõbuaru Tupanapexewa curũ muũmaxã idũxru! ⁸Yerũ ga nũma rũ nutatanũwa nanangoxẽẽ ga puchugũ rũ nuta ya tacũwa inayagoxũchixũxẽẽ ga dexã.

Tũrũ Tupana rũ daxũguxũ i naanewa nangexma

115 ¹Pa Cori Pa Tupanax icugũtama icuãxũxũ rũ taxũ i toxũ quicuãxũxũ! iRũ cugũ icuãxũxũ naxcãx i curũ ngechaũ rũ naxcãx i ngẽma nax quixaixcũmaxũ! ²¿Rũ tũxcũũ i ngẽma tama yaxõgũxũ rũ ñacagũ rũ ñanagũrũgũ: “¿Ngexcũ nixĩ ya perũ Tupana?” ñanagũrũgũ? ³Natũrũ tanangãxũ rũ ñatagũrũgũ: “Torũ Tupana rũ daxũguxũ i naanewa nangexma. Rũ nũma rũ nanaxũ i guxũma i taxacũ i nũma nanaxwãxexũ”, ñatagũrũgũ. ⁴Rũ ngẽma norũ tupanagũ i ngẽma tama yaxõgũxũ, rũ nũmatama i duũxũgũ naxmẽxmaxã nanaxũgũ. Rũ ñurumũ rũ diẽrumũnaxcãx nixĩ. ⁵Rũ nũxũ nangexma i naxãx natũrũ tama nidexagũ rũ nixãxetũ natũrũ tama taxacũxũ nadau. ⁶Rũ naxãchinũ natũrũ tama taxacũxũ naxĩnũe. Rũ naxãxmaraxũ natũrũ taxuxũma nũxũ napa. ⁷Rũ nixãxmẽx natũrũ tama tũxũ ningõgũgũ. Rũ nixãcutũ natũrũ tama inaxĩ. Rũ bai i wũxi i naga i naxãxgũwa íxũxũxũ. ⁸Rũ ngẽma duũxũgũ i nũgũcãxtama naxchicũnãxãgũ ãgũxũ rũ

nüxú yaxōgüxü rü naxrüütama nixīgü nax taxuwama yamexü. ⁹Pa Iraétanüxügüx irü Cori ya Tupanagu peyaxōgü! Erü nüma rü tüxü narüngüxēē rü tüxna nadau. ¹⁰Pa Chacherdótegüx irü Cori ya Tupanagu peyaxōgü! Erü nüma rü tüxü narüngüxēē rü tüxna nadau. ¹¹Rü pemax, Pa Duüxügü i Cori ya Tupanaxü Ngechaxügüxex irü nagu peyaxōgü! Erü nüma rü tüxü narüngüxēē rü tüxna nadau. ¹²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tagu narüxīnū rü tá tüxü narüngüxēē. Rü tá nüxü narüngüxēē i guxüma i Iraétanüxügü rü norü chacherdótegü. ¹³Rü tá mexü tümamaxā naxuegu ya yíxema nüxü ngechaügüxe woo yaxe rü buxe. ¹⁴Rü chanaxwaxe, Pa Iraétanüxüx, nax Cori ya Tupana pexü imuxēēxü rü yamuxēēāxü i pexacügü. ¹⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana i daxügüxü i naane rü ñoma i naanearü üruxü rü aixcüma tá pexna nanaxā i norü ngüxēē. ¹⁶Rü Cori ya Tupanaarü nixi i daxügüxü i naane, natürü duüxügüna nanaxā i ñoma i naane. ¹⁷Rü ngēma marü yuexü i naxmaxüwa ngēxmagüxü rü taxucürüwama Cori ya Tupanaxü nicuaxüxügü i ñoma i naanewa. ¹⁸Natürü i yixema i ñuxma nax imaxēxü rü tá nüxü ticuaxüxügü i ñuxmax rü guxügutáma iRü ngixā nüxü ticuaxüxügü ya Cori ya Tupana!

Yumüxēwa Tupanana moxē taxā

116 ¹⁻²Rü Cori ya Tupanaxü changechaü erü nüxü naxīnū i ngēma chorü yumüxē. Rü ñuxma nax chamaxüxügu rü guxügutáma namaxā chidexa i chorü

yumüxēwa. ³Rü ngēma yu rü choxü niyauxchirex rü wixguxuchi choxü nima. Rü chabaixächi rü chamuü. ⁴Rü yexguma ga choma rü Cori ga Tupanaçax aita chaxü rü ñachagürü: “iPa Corix, choxü namaxēxē!” ñachagürü. ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü aixcümacü nixi rü nüxü tangechaütümüxüwaxe. Erü nüma rü woetama guxüguma namecümaxüchi. ⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxna nadau ya yíxema taxuxüma ixīgüxe. Rü yexguma chaturagu ga nax chayuxchaüxü rü choxü ínarüdaxēēama. ⁷⁻⁸Rü ñuxma rü wenaxarü chataāxē yerü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxā namecüma rü choxü ínapoxü nax tama chayuxüçax rü tama axu ínguxüçax rü tama chixexügu changuxüçax. ⁹Rü ñuxma rü Cori ya Tupanaga tá chaxīnū natanüwa i ngēma duüxügü i ñoma i naanewa maxēxü. ¹⁰Rü choma rü chayaxōōma woo chorü ínūwa rü ñachagürü: “Nataxüchi i chorü guxchaxü”, ñachagürü. ¹¹Rü chorü íxächiaēgagu rü ñacharügü: “Guxüma i duüxügü rü nidorataçaxgü”, ñacharügü. ¹²¿Ñuxācü tá Cori ya Tupanaaxü chanaxütanü naxçax i guxüma i ngēma mexü i çauxçax naxüxü? ¹³Rü napexewa tá chanange i chorü āmare i bñuchixü rü tá nüxü chicuaxüxü yerü yuwa choxü ínapoxü. ¹⁴Rü guxüma i norü duüxügüipexewa tá nüxü chicuaxüxü yema namaxā nüxü chixuxürüxü. ¹⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü poraäcü nüxü nangechaü i norü duüxügü, rü poraäcü nüxü nangux i ngēxguma nayuegu i ngēma norü duüxügü i nüxü ngechaügüxü. ¹⁶Pa Cori

Pa Tupanax, choma rü curü duũxũ chixĩ, rü curü duũxũ tũmane chixĩ. Rü cuma nixĩ i choxũ ícunguxuchixẽẽxũ nawa ga yema guxchaxũgü ga choxũ ináixũ. ¹⁷Rü ngẽmacax tá moxẽ cuxna chaxã rü naxũnagü tá cuxçax chadai rü íchanagu. Rü ngẽmaãcü tá cuxũ chicuaxũxũ Pa Cori Pa Tupanax. ¹⁸⁻¹⁹Rü Yerucharéüwa ngexmane ya cupataaxtíwa rü guxũma i curü duũxũgüpexewa tá chayanguxẽxẽ i ngẽma chorü uneta ga cumaxã nüxũ chixuxũ. Pa Duũxũgũx, ingĩxã nüxũ ticuaxũxũgü ya Cori ya Tupana!

Tupanaxũ ticuaxũxũgü

117 ¹iPa Guxũma i Nachixũanecüãxgũx, rü Pa Guxũma i Íanecüãxgũx, rü Tupanaxũ picuaxũxũgü! ²Erü nüma rü poraãcü tüxũ nangechaũ rü guxũguma nixaixcũma rü nayanguxẽxẽ i ngẽma nüxũ yaxuxũ. iRü ngĩxã tórü Corixũ ticuaxũxũgü!

Cori ya Tupanaarü pora rü taguma inayagux

118 ¹Pa Duũxũgũx, irü Cori ya Tupanana moxẽ pexãgü! Erü nüma rü namecũmaxũchi rü guxũguma tüxũ nangechaũ. ²Pa Iraétanũxũgũx, rü name nixĩ i ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux.” ³Rü ngẽxgumarũxũ ta i pemax, Pa Chacherdótegũx, rü name nixĩ i ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux.” ⁴Rü ngẽxgumarũxũ ta i pemax i tórü Cori ya Tupanaxũ ngechaũgũxe, rü name nixĩ i

ñapegürügü: “Cori ya Tupanaarü ngechaũ rü taguma inayagux”, ñapegürügü. ⁵Rü yexguma taxũ ga guxchaxũwa chayexmagu rü Cori ya Tupanaarü ngũxẽẽçax íchaca. Rü nüma rü choxũ naxĩnũ rü nawa choxũ ínanguxuchixẽxẽ ga yema chorü guxchaxũgü. ⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nachauxũtagu rü ngẽmacax tama chamuũ. ðRü ñuxma rü texé tapora nax taxacürü chixexũgu choxũ tanguxẽẽxũ? ⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nachauxũtagu, rü nüma nixĩ i choxũ nangũxẽẽxũ. Rü tá nüxũ chadau nax ñuxãcü Tupana tá nüxũ rüporamaexũ i ngẽma chauxchi aiexũ. ⁸Rü name nixĩ nax Cori ya Tupanagu yaxõgũxũ rü tama i duũxũgũgu. ⁹Rü name nixĩ nax Cori ya Tupanagu yaxõgũxũ rü tama i ãẽxgacũgü i poraexũgu. ¹⁰Rü guxũma ga yema togü ga nachixũanecüãxgü rü çauxçax ínayaxüãchi rü choxũ ínachomaeguãchi nax choxũ yamaçgũxũçax. Natürü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. ¹¹Rü guxũwama choxũ ínachomaeguãchi, natürü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. ¹²Rü ñoma máxegürũxũ choxũ ínachomaeguãchi ga chorü uanügü. Natürü yema nax nanuexũ rü ñoma taxacü i axũ rü paxama ixoxürũxũ nixĩgü. Yerü Tupanaégagu nüxũ charüporamae. ¹³Rü norü numaxã çauxçax nibuxmü nax choxũ yamaçgũxũçax, natürü nüma ya Cori ya Tupana rü choxũ ínapoxũ. ¹⁴Rü ngẽmacax chorü wiyaemaxã Cori ya Tupanaxũ chicuaxũxũ erü nüma nixĩ i choxũ naporaxẽẽxũ. Rü nüma nixĩ i choxũ namaxẽẽxũ. ¹⁵Rü ngẽma

Tupanaarü duũxũgü rü napatagüwa taãxãcũma nawiyaegü i ngẽxguma nüxũ naxĩnũegu nax ñuxãcü Tupana naporamaegüxẽxũ nüxũ i ngẽma namaxã rüxuanũãxgũxũ. Rü ñanagürügü: “Nüma ya Cori ya Tupana rü norü poramaxã tüxũ ínapoxũ nüxna i ngẽma tamaxã rüxuanũãxgũxũ. ¹⁶Erü ngẽma norü pora ya Tupana rü taxuxũma i to i poramaxã nawüxigu. Rü ngẽma norü poramaxã nixĩ i nüxũ nayexeraxũ i ngẽma tamaxã rüxuanũãxgũxũ”, ñanagürügü. ¹⁷Rü ñuxma rü taxütãma paxa chayü. Rü tá chamaxũ nax ngẽmaãcü nüxũ chixuxũcax i guxũma i taxacü i naxixũ ya Cori ya Tupana. ¹⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü poraãcü choxũ naxü natürü tama choxũ ínatãx nax chayuxũcax. ¹⁹iRü peyawãxnãx i ngẽma Tupanapataarü íãx! Rü ngẽxma chaxücuchaũ nax Cori ya Tupanana moxẽ chaxãxũcax. ²⁰Rü ngẽma napataarü íãxwa nixĩ i yachocuxũ i ngẽma aixcũma norü duũxũgü ixĩgũxũ. ²¹Pa Corix, moxẽ cuxna chaxã erü choxũ nüxũ cuxĩnũ i chorü yumüxẽ rü choxũ cungãxũga. Erü cuma rü chorü maxẽeruxũ quixĩ. ²²Rü yima nuta ya ípataarü ürũgü nüxũ oecü rü yima nixĩ ya ñuxma nüxĩra yaxücuhigüãcü. ²³Rü Cori ya Tupana nixĩ ya ngẽmaãcü naxücü rü ngẽmacãx tataãxëgü erü wüxi i mexechixũ nixĩ. ²⁴Rü ñaa nixĩ i ngẽma ngunexũ i nagu Tupana mexũ taxcãx üxũ. iRü ngĩãx poraãcü tataãxëgü! ²⁵Pa Corix ipaxa torü uanügümexëwa toxũ ínanguxũxëxë! iRü toxũ rüngũxëxë nax mea toxũ nangupetüxũcax! ²⁶Rü Tupana rü namaxã nataãxë ya yimã naégagu

nüma ücü. Rü toma rü Tupanapatawa mexũ pemaxã taxuegu. ²⁷Rü nüma ya Cori nixĩ i tórü Tupana yixixũ. Rü nüma nixĩ i tüxũ yabáixmaxũxũ. iRü ngĩãx napatawa ngẽxmaxũ i ãmarechicagu tayanü i ngẽma naitanügü i nüxna ixãmaregũxũ! ²⁸Rü cuxna moxẽ chaxã, Pa Corix, rü cuxũ chicuãxüxũ erü cuporaxüchi rü chorü Tupana quixĩ. ²⁹iRü nüxna moxẽ pexãgü ya Cori ya Tupana! Erü nüma rü namecũmaxũchi rü ngẽma norü ngechaũ rü taguma inayagux.

Tupanaarü mugũmaxã tataãxëgü

119 ¹Rü tataãxëgü ya yíxema aixcũma nagu maxëxe i Tupanaarü mugü rü tama nüxũ rüngũmaexë. ²Rü tataãxëgü ya yíxema naga ñnüexe i norü mugü rü guxũ i tũmaarü maxũmaxã Tupanacãx daugüxe. ³Rü tataãxëgü ya yíxema taxuxũma i chixexũ ügüxe rü aixcũma Cori ya Tupanamaxũgu íxe. ⁴Cumax, Pa Tupanax, toxna cunaxã i curü mugü nax aixcũma naga taxĩnüexũcax. ⁵⁻⁶Chierüna guxũgu mea naga chaxĩnũgu i ngẽma curü mugü nax ngẽmaãcü taxucãxma chaxãnexũcax i ngẽxguma chayanguxëxëgu i curü mugü. ⁷Rü ngẽxguma mea nawa changuxgux i ngẽma curü mugü i aixcũma wëxguxũ, rü guxũma i chorü maxũmaxã tá cuxũ chicuãxüxũ. Rü choxũ nangũchaũ nax nagu chamaxũxũ i ngẽma curü mugü iRü taxú i choxũ ícutãxũ! ⁹Pa Tupanax ¿rü ñuxãcü tá wüxi ya ngextüxücü inamexũ i norü maxũ i cupëxewa? Rü ngẽxguma curü ore naxwãxexũãcüma namaxũxguxicatama. ¹⁰Rü ngẽmacãx i

choma rü guxũma i chorü maxũmaxã
 cuxçax chadau. iRü choxna nadau nax
 tama nüxna chixũgachixũçax i curü
 mugü! ¹¹Rü chauãëgu namaxã
 changuxũ i curü ore nax tama cupexewa
 chixexũ chaxũxũçax. ¹²Cumexechi i
 cumax, Pa Cori Pa Tupanax. iRü choxũ
 nanguxëxë i curü mugü! ¹³Rü
 chauaxmaxã tá nüxũ chixu i guxũma i
 ngëma curü mugü i nüxũ quixuxũ. ¹⁴Rü
 muxũma i ngëmaxũgüarü yexera rü
 curü mugũmaxã chataãxë. ¹⁵Rü tá nagu
 charũxĩnüecha i curü mugü rü tá nagu
 chixü i ngëma cuma cunaxwaxexũ. ¹⁶Rü
 curü mugũmaxã tá chataãxë, rü
 tagutãma nüxũ icharũngũma i curü ore.
¹⁷Rü choma nax curü duũxũ chixĩxũ irü
 choxna nadau nax tama chayuxũçax rü
 ngëmaãcü naga chaxĩnüxũçax i curü
 ore! ¹⁸iRü choxũ idaau chixëxë nax
 ngëmaãcü meama nüxũ chadauxũçax i
 ngëma curü orewa nüxũ quixuxũ i
 mexũgü! ¹⁹Choma rü tama ñoma i
 naanecũax chixĩ. iRü ngëmacax taxú i
 chauxchaxwa icuyacũxũ i curü mugü!
²⁰Rü wüxichigü i oragu rü chaxoégaãxë
 naxçax i ngëma nüxũ nax
 chacuáxchaũxũ i curü mugü. ²¹Rü
 cumax rü nüxũ cuxoregü i ngëma
 duũxũgü i nügü icuaxũgũgũxũ rü chixexũ
 ügũxũ rü tama naga ñnüexũ i curü
 mugü. ²²iRü naxchaxwa choxũ
 ixũgachixëxë i ngëma duũxũgü i chixri
 chauchiga idexagũxũ rü choxũ cugüexũ
 nagagu nax curü oregu chamaxũxũ!
²³Rü woo poraxëũ i ãëxgacügü rü
 chixexũ chomaxã naxügüchaũgu, natürü
 i choma nax curü duũxũ chixĩxũ rü tá
 curü mugügu charũxĩnüama. ²⁴Erü
 ngëma curü mugü rü chorü

taãxëxëeruxũ nixĩgü. Rü chorü
 ucuxëxeruxũ nixĩgü. ²⁵Rü marü chatura rü
 chayuxchaũ. iRü maxũ choxna naxã i
 ngëma chomaxã nüxũ quixuxũrũxũ!
²⁶Rü yema chaucũma ga chixexũ, rü
 marü cumaxã nüxũ chixu, rü cuma rü
 marü choxũ cungãxũ rü nawa choxũ
 ícunguxuchixëxë. iRü ñuxma rü choxũ
 nanguxëxë i curü mugü! ²⁷iRü cuax
 choxna naxã nax naga chaxĩnüxũçax i
 curü mugü! Erü meama tá nagu
 charũxĩnü i ngëma mexũgü i cuma
 cuxũxũ. ²⁸Rü poraãcü chaxaxu erü
 ngũxũ chinge. iRü choxũ naporaxëxë, rü
 choxũ nataãxëxëxë yema chomaxã
 icuxunetaxũrũxũ! ²⁹iRü naxchaxwa
 choxũ ixũgachixëxë i ngëma doramare
 ixĩxũ rü choxũ nanguxëxë i curü ore i
 aixcũma ixĩxũ! ³⁰Erü choma rü marü
 chanayaxu i cucũma i aixcũma ixĩxũ rü
 nagu chixũxchaũ i ngëma curü mugü.
³¹Pa Cori Pa Tupanax, rü curü
 mugüguama charũxĩnü. iRü taxú i ãne
 choxũ quingexëxëxũ! ³²Rü pora chaxü
 nax ngëmaãcü chayanguxëxëxũçax i curü
 mugü erü cuma rü taãxëmaxã
 cunapaxëxë i chorü maxũ. ³³Pa Corix
 ichoxũ nanguxëxë i curü mugü nax nagu
 chixũxũçax ñuxmatãta ngëmagu
 chayumare! ³⁴iRü cuax choxna naxã
 nax ngëmaãcü tama nüxũ
 charũngũmaxũçax i curü mugü! Rü
 aixcũmaxũchi guxũgutãma naga
 chaxĩnüchaũ. ³⁵iRü choxũ naporaxëxë
 nax nagu chixũxũçax i ngëma curü
 mugü! Erü ngëmagu nixĩ i nüxũ
 chayangauxũ i chorü taãxë. ³⁶iRü choxũ
 rüngũxëxë nax ngëma diëru i chixëacü
 yaxuxũarü yexera choxũ
 nangüchaũxũçax i curü mugü! ³⁷iRü

choxna yaxūgachixēxē i ngēma ĩnū i natūxçamamare ixīxū nax ngēmaācū curū ĩnūgurica chixūxūçax! ³⁸Rū choma nax curū duūxū chixīxū irū yanguxēxē nax nūxū chadauxūçax i ngēma curū unetagū i tūmacax ixīxū ya yīxema curū duēxēgū ixīgūxe! ³⁹iRū choxna yaxīgachixēxē i ngēma duūxūgū i muū choxna āgūxū i curū mugūgagu choxū cugūexū! Erū ngēma curū mugū rū namexechi. ⁴⁰Rū ngēmacax choxū nangūchaū. iRū choxū namaxēxē! Erū cuma rū quixaixcūmaxūchi. ⁴¹Pa Cori Pa Tupanax irū ngēma icuxunetaxūrūūtama choxū nangechaū rū choxū ĩnanguxuchixēxē nax tama chayuxūçax! ⁴²Rū ngēmaācū tá curū oremaxā chanangāxūga i ngēma chorū uanū i cugagu choxū cugūexū. Erū nagu chayaxō i curū ore. ⁴³iRū taxū i chauaxwa choxna cunapuxū i ngēma curū ore i aixcūma ixīxū! Erū ngēma curū orewa nūxū quixu nax cuma rū tá choxū curūngūxēxēxū. ⁴⁴Rū chanaxwaxe i guxūgutāma nagu chamaxecha i ngēma curū nguxēētae. ⁴⁵Rū ngēmaācū taxuçaxtāma taxacūçax chamuū erū naga chaxīnū i ngēma curū mugū. ⁴⁶Rū āēxgaciūgūpexewa tá nūxū chixu i curū mugū rū taxuçaxtāma chaxāne. ⁴⁷Erū nūxū changechaū i ngēma curū mugū rū namaxā chataāxē. ⁴⁸Rū nūxū changechaū rū choxū nangūchaū i ngēma curū mugū. Rū poraācū nagu charūxīnū. ⁴⁹iRū nūxna nacuaçaxāchi ga yema ore ga chomaxā nūxū quixuxū i choma nax curū duūxū chixīxū! Rū yemawa nūxū quixu nax choxū tá curūngūxēxēxū. ⁵⁰Rū ngēxguma changechaūgu, rū ngēma curū uneta

nixī i choxū taāxēxēxēxū. Erū curū unetawa nūxū quixu nax maxū tá choxna cuxāxū. ⁵¹Rū ngēma duūxūgū i nūgū icuaçxūūgūxū rū taguma nipae nax choxū nachixexēgūchaūxū. Natūrū i chomax rū taguma nūxna chixūgachi i ngēma curū ore i choxū cunguxēxēxū. ⁵²Rū nūxna chacuaçxāchi ga yema curū mugū ga choxna cuxāchiréxū, Pa Cori Pa Tupanax, rū ngēmagūgu nixī i nūxū ichayangaxūxū i chorū taāxē. ⁵³Rū ngēma duūxūgū i chixri maxēxū rū nūxū oexū i curū nguxēētae, rū choma rū poraācū namaxā chanu. ⁵⁴Rū ñoma i naanewa nax paxaāchi chamaxūxūgu, rū ngēma curū mugū nixī i chorū wiyae ixīxū, erū choxū nataāxēxēxē. ⁵⁵Pa Cori Pa Tupanax, rū woo chūtacū rū cugu charūxīnū. Erū chanaxwaxe i nagu chamaxū i curū nguxēētae. ⁵⁶Rū ngēma cuga nax chaxīnūxūgagu rū chanayaxu i taāxē i taxū. ⁵⁷Rū cumax, Pa Corix, nixī i chorū Tupana quixīxū. Rū choma rū marū cumaxā nūxū chixu nax nagu tá chamaxūxū i ngēma curū ore. ⁵⁸Rū guxūguma cuxna chaca nax choxū curūngūxēxēxū nax curū ngūchaū chaxūxūçax. iRū cuxū changechaūtūmūxū i ngēma curū orewa chomaxā icuxunetaxūrūxū! ⁵⁹Rū nūxū chīcuaxāchi i ngēma chaucūma i tama mexū, rū wenaxarū ichanaxūgū nax naga chaxīnūxū i ngēma curū mugū. ⁶⁰Rū ñuxāēācū chaugū chatāegu, rū paxama ichanaxūgū ga nagu nax chamaxūxū ga yema curū mugū. ⁶¹Rū yema chixexū ga duūxūgū rū chixexūgu choxū nanguxēgūchaū, natūrū i choma rū tama nūxū charūngūma i curū mugū. ⁶²Rū ngāxūcūxū ícharūda nax moxē

cuxna chaxãxũcax naxcax i ngẽma curũ mugũ i aixcũma mexũ. ⁶³Rũ yĩxema cuxũ ngechaũgũxe rũ cuga ñnũxe rũ chauenexẽ tixĩgũ. ⁶⁴Pa Cori Pa Tupanax, rũ ngẽma curũ ngechaũ rũ guxũwama nangu i ñoma i naanewa. iRũ choxũ nanguxẽxẽ i ngẽma curũ mugũ! ⁶⁵Pa Cori Pa Tupanax, choma nax curũ duũxũ chixĩxũ, rũ mea choxna cudau, ngẽma chomaxã icuxunetaxũrũxũ. ⁶⁶iRũ choxũ nanguxẽxẽ nax mea chauãẽxũ chacuáxũcax! Erũ nagu chayaxõ i ngẽma curũ mugũ. ⁶⁷Rũ naxũpa ga choxũ nax cuxucuxẽxũ rũ muxũma ga chixexũ chaxũ. Natürũ i ñuxma rũ naga chaxĩnũ i ngẽma curũ mugũ. ⁶⁸Rũ cuma rũ cumecũma, rũ mexũ cuxũ. irũ choxũ nanguxẽxẽ i curũ mugũ! ⁶⁹Rũ ngẽma duũxũgũ i nũgũ icuaxũũgũxũ, rũ natũcaxmamare choxũ nixugũe. Natürũ i chomax rũ guxũguma chayanguxẽxẽ i ngẽma curũ mugũ. ⁷⁰Rũ nũmagũ rũ nachixeãẽgũmare, natürũ i chomax rũ namaxã chataãxẽ i ngẽma curũ nguxẽetae. ⁷¹Rũ choxũ rũ name ga yema choxũ nax cuxucuxẽxũ. Erũ yemaacũ nixĩ i nũxũ chacuáxũ nax naga chaxĩnũxũ i ngẽma curũ mugũ. ⁷²Rũ ngẽma curũ ucuxẽgũ i choxna cuxãxũ, rũ chaũxcax rũ muxũma i úiru rũ diẽruarũ yexera narũmemaexũchi. ⁷³Rũ cumatama nixĩ ga choxũ cungoxẽxũ rũ maxũ choxna cuxãxũ. Rũ ngẽmacax chanaxwaxe nax choxna cunaxãxũ i cuax nax choxũ natauxchaxũcax nax naxcax changũxũ i curũ mugũ. ⁷⁴Rũ yĩxema cuxũ ngechaũgũxe rũ tataãxẽgũ i ngẽxguma choxũ tadaugũgu erũ nagu chayaxõ i curũ ore. ⁷⁵Pa Cori Pa Tupanax, choma rũ nũxũ chacuax i

ngẽma curũ mugũ rũ meama niwex. Rũ tama ícutũ i ngẽxguma choxũ icuyarũwexãchixiẽẽgu. ⁷⁶Rũ ngẽma curũ ngechaũ rũ chanaxwaxe nax chorũ taãxẽxẽeruxũ yixĩxũ, yema chomaxã icuxunetaxũrũxũ. ⁷⁷iRũ chomaxã namecũma rũ choxũ namaxẽxẽ! Erũ namaxã chataãxẽ i ngẽma curũ nguxẽetae. ⁷⁸iRũ naxãneexẽxẽ i ngẽma duũxũgũ i nũgũ icuaxũũgũxũ rũ natũcaxmamare ngũxũ choxũ ingexẽgũxũ! Natürũ i choma rũ chanaxwaxe i nagu charũxĩnũama i curũ mugũ. ⁷⁹Rũ chanaxwaxe i nua chauxũtawana nangexmagũ i ngẽma cuxũ ngechaũgũxũ rũ curũ mugũxũ cuaxgũxũ. ⁸⁰iRũ choxũ rüngũxẽxẽ nax mea chayanguxẽxũcax i curũ mugũ nax taxucaxma chaxãnexũcax! ⁸¹Rũ poraãcũ cuxũ íchananguxẽxẽ nax choxũ ícupoxũxũcax erũ nagu chayaxõ i curũ ore. ⁸²Rũ düxwa marũ chipaxetũ nax íchananguxẽxũ i ngẽma curũ uneta, rũ ñachagiürũ: “¿Ñuxgu tá nua cuxũxũ nax choxũ cuyataãxẽxẽxũcax?” ñachagiürũ. ⁸³Rũ woo marũ wũxi i yaxguax chixĩ rũ taxuwama mexe chixĩ rũ nua taxmare chixĩ, natürũ tama nũxũ charũngũma i curũ mugũ, Pa Tupanax. ⁸⁴¿Rũ ñuxrexpũxcũna tá nixĩ i cunaxwaxexũ nax yaxna chaxĩnũxũ? ¿Rũ ñuxguxüratáta nixĩ i cunapoxcuxũ i ngẽma chowe ingẽxũtanũxũ? ⁸⁵Rũ ngẽma duũxũgũ i nũgũ icuaxũũgũxũ rũ tama curũ nguxẽetaegu íxũ, rũ chomaxũgu nanaxũgũ i wũxi i ãxmaxũ nax ngẽmagu chingucuchixũcax. ⁸⁶Pa Tupanax iChoxũ rüngũxẽxẽ! Erũ ngẽma chorũ uanũgũ rũ chowe ningẽxũtanũ woo taxuxũma i chixexũ chaxiũyane. Rũ

guxũma i ngẽma curũ mugũ rũ aixcũma nawexgu. ⁸⁷Rũ ngẽma chauxchi aiexũ rũ wixgutaax choxũ nimaxgũ, natũrũ tama choxũ narũporamaegũ erũ naga chaxĩnũ i curũ mugũ. ⁸⁸iRũ curũ ngechaũgagu choxũ namaxẽẽ! Rũ tá chayanguxẽẽ i ngẽma curũ mugũ i cuaxwa íchoxũxũ. ⁸⁹Pa Cori Pa Tupanax, rũ ngẽma curũ ore rũ guxũgucax nixĩ, rũ daxũguxũ i naanewa naxũmatũ rũ tagutáma naxũchicũxũ. ⁹⁰Rũ cuma nax quixaixcũmaxũ rũ guxũguma ngẽmaãcũ quixĩ. Rũ cuma nixĩ ga cunaxũxũ ga ñoma ga naane, rũ ngẽmacax nachicawatama nangexmaecha. ⁹¹Rũ ñuxma rũ ta rũ guxũma i ngẽma cuxũxũ rũ nanaxajrxrũgumagũraxũ, yema curũ mugũwa namaxã cunaxuegugũxũrũxũ. Rũ guxũma i ngẽma cuxũxũ, rũ cunangoxẽẽ nax curũ ngũchaũ naxũgũxũcax. ⁹²Rũ ngẽxguma chi ngẽma curũ mugũ taxũchima taãxẽ choxna ãxgu, rũ chi chorũ ngechaũmaxã chayũ. ⁹³Rũ tagutáma nũxũ icharũngũma i ngẽma curũ mugũ, erũ ngẽmagagu nixĩ i maxũ choxna cuxãxũ. ⁹⁴iChoxũ ínapoxũ, Pa Tupanax! Erũ curũ duũxũ chixĩ rũ nagu chixũ i ngẽma curũ mugũ. ⁹⁵Rũ ngẽma chauxchi aiexũ rũ naxcax nadaugũ nax ñuxãcũ choxũ yamaxgũxũcax. Natũrũ i choma rũ curũ mugũgu chayaxõõma. ⁹⁶Rũ nũxũ chacuax rũ guxũma i taxacũ i ngẽmaxũ rũ nayarũxo. Natũrũ ngẽma curũ mugũ rũ taguma inayarũxo. ⁹⁷Rũ poraãcũ choxũ nangũchaũ i curũ ucuxẽgũ, rũ wũxichigũ i ngunexũgu rũ nagu charũxĩnũ. ⁹⁸Rũ ngẽma curũ mugũ rũ guxũguma chauãẽxũ choxũ nacuaxẽẽ.

Rũ ngẽmacax chorũ uanũgũarũ yexera choxũ nangexma i cuax. ⁹⁹Rũ guxũma i chorũ nguxẽẽruũgũarũ yexera nũxũ chacuax, erũ poraãcũ nagu charũxĩnũ i ngẽma curũ mugũ. ¹⁰⁰Rũ ngẽma curũ mugũga nax chaxĩnũxũgagu, rũ ngẽma yaxguãxgũxũ nũxũ charũcuaxmae. ¹⁰¹Rũ guxũma i chixexũgũna chixũgachi nax ngẽmaãcũ naga chaxĩnũxũcax i curũ ore. ¹⁰²Natũrũ tama nũxna chixũgachi i ngẽma curũ mugũ erũ cuma nixĩ i choxũ cuxucuxẽẽxũ. ¹⁰³Rũ ngẽma curũ uneta rũ taxacũ i maixcuraxũchixũarũ yexera choxũ name. ¹⁰⁴Rũ curũ mugũwa chanayaxu i cuax, rũ ngẽmacax naxchi chaxai i guxũma i ngẽma nacũma i chixexũ. ¹⁰⁵Rũ ngẽma curũ ore rũ ñoma wũxi i omũrũxũ nixĩ i chauxcax rũ choxũ nibáixmaxũ. ¹⁰⁶Rũ cumaxã rũ marũ ichaxuneta rũ ngẽma rũ tá aixcũma chayanguxẽẽ. Rũ tá nagu chixũ i ngẽma curũ mugũ. ¹⁰⁷Pa Corix Pa Tupanax, rũ poraãcũ chanaxĩxãchiãxẽ. iRũ choxna naxã i maxũ, ngẽma chomaxã nũxũ quixuxũrũxũ! ¹⁰⁸iRũ choxũ nayaxu nax moxẽ cuxna chaxãxũ! iRũ choxũ nanguxẽẽ i curũ mugũ! ¹⁰⁹Rũ guxũguma ãcũcũmaxũ i yuwa changexma. Natũrũ taguma nũxũ charũngũma i ngẽma curũ ucuxẽgũ. ¹¹⁰Rũ ngẽma chixexũ ũgũxũ rũ chopexegu guxchaxũ naxũgũ, natũrũ i choma rũ tama nũxna chixũgachi i curũ mugũ. ¹¹¹Rũ ngẽma curũ mugũ nixĩ i chorũ ãmare i guxũgucax ixĩxũ. Erũ ngẽmagũ nixĩ i taãxẽ choxna ãxũ. ¹¹²Rũ guxũma i chorũ ngũchaũmaxã guxũgutáma nagu chixũ i curũ mugũ ñuxmatáta chayumare. ¹¹³Rũ nũxũ

chaxo i ngēma duũxũgũ i nũgũ
 írúmegünetaxũ natürũ nüxũ changechaũ
 i curũ ucuxēgũ. ¹¹⁴Rũ cuma nixĩ i choxũ
 curũngũxēxũ rũ choxna cudauxũ. Rũ
 curũ ore nixĩ i nagu chayaxōxũ. ¹¹⁵iRũ
 choxna pixĩgachi, Pa Chixexũarũ
 Ūruxũgũ! Erũ choma rũ
 chayanguxēēchaũ i chorũ Tupanaarũ
 mugũ. ¹¹⁶Pa Tupanax ichoxũ
 naporaxēxē ngēma chomaxã
 icuxunetaxũrũxũ! rũ tá chamaxũ. iRũ
 taxũ i choxũ cuwomũxēēxũ! ¹¹⁷iChoxũ
 rũngũxēxē nax tama choxũ
 yamãxgũxũcãx i chorũ uanũgũ! Rũ
 ngēmaãcũ i choma rũ tá guxũguma
 nagu chamaxũ i curũ mugũ. ¹¹⁸Rũ cuma
 rũ nüxũ cuxo i ngēma tama naga ñnüexũ
 i curũ mugũ. Erũ ngēma nagu
 naxĩnüexũ i nümagũ rũ taxuwama
 name. ¹¹⁹Rũ ngēma duũxũgũ i chixexũ
 ũgũxũ i ñoma i naanewa rũ cuxcãx rũ
 wũxi i guxchirerũxũ nixĩgũ. Natürũ i
 chomax rũ nüxũ changechaũ i curũ
 mugũ. ¹²⁰Rũ cupexewa i choma rũ
 chorũ muũmaxã chidũxruux rũ aixcũma
 nagu chixũxchaũ i ngēma curũ mugũ.
¹²¹Rũ taguma nüxũ icharũchau nax
 chanaxũxũ i ngēma cupexewa aixcũma
 mexũ. Rũ ngēmacãx tama chanaxwãxe i
 choxũ ícutãx nax naxmẽxgu
 changũxũcãx i ngēma choxũ
 chixexēēgũchaũxũ. ¹²²iRũ chauétũwa
 nachogũ nax taxuxũma i chixexũ choxũ
 naxũpetũxũcãx rũ tama chixexũgu
 choxũ nanguxēēgũxũcãx i ngēma nügũ
 icuãxũũgũxũ! ¹²³Rũ dũxwa marũ
 chipaxetũ nax íchananguxēēxũ nax
 choxũ curũngũxēēxũ rũ choxũ
 ícunguxuchixēēxũ ngēma chomaxã
 icuxunetaxũrũxũ. ¹²⁴Rũ choma nax curũ

duũxũ chixĩxũ, rũ ichoxũ nangechaxũ rũ
 chomaxã namecũma! iRũ choxũ
 nanguxēxē i curũ mugũ! ¹²⁵Rũ aixcũma
 curũ duũxũ chixĩ, rũ ngēmacãx
 chanaxwãxe i chauãēxũ choxũ
 cucuãxēxē erũ nüxũ chacuãxchaũ i curũ
 mugũ. ¹²⁶Pa Corix, rũ marũ nawa nangu
 nax chauétũwa cuhogũxũ, erũ ngēma
 chorũ uanũgũ rũ tama naga naxĩnüe i
 curũ mugũ. ¹²⁷Natürũ i chomax rũ
 ngēma úrũuarũ yexera nüxũ changechaũ
 i curũ mugũ. ¹²⁸Rũ ngēmacãx nixĩ i mea
 naga chaxĩnüxũ i curũ mugũ rũ nüxũ
 chaxo i guxũma i nacũma i chixexũgũ.
¹²⁹Rũ ngēma curũ mugũ rũ namexechi
 rũ ngēmacãx naga chaxĩnü. ¹³⁰Rũ
 ngẽxguma texé curũ orexũ ixuxgu rũ
 nangoxēēgu rũ yĩxema nüxũ ñnüexũ rũ
 tũmaãēxũ tũxũ nacuãxēxē woo
 taxuxũma cuãxe tixĩgũgu. ¹³¹Rũ ñoma
 õna i chixichixũcãx ichoxũrũxũ rũ
 choxũ nangũchaũ i curũ mugũ. ¹³²iRũ
 choxũ nadawenũ rũ cuxũ
 changechaũtũmũxũ, ngēma cuxũ
 ngechaũgũxũcãx cuxũxũrũxũ! ¹³³Rũ
 chanaxwãxe i choxũ cunatauxchaxēxē
 nax nagu chamaxũxũcãx i curũ ore. Rũ
 tama chanaxwãxe nax ngēma
 chixexũama chomaxã icuãxũ. ¹³⁴iRũ
 naxmẽxwa choxũ ínanguxuchixēxē i
 ngēma duũxũgũ i choxũ imãxgũchaũxũ!
 Erũ chayanguxēēchaũ i curũ mugũ.
¹³⁵Rũ ñũxma nax curũ duũxũ chixĩxũ
 írũ cuxũ changechaũtũmũxũ! iRũ choxũ
 nanguxēxē i curũ mugũ! ¹³⁶Rũ porãcũ
 chaxaxu erũ ngēma togũ rũ tama naga
 naxĩnüe i curũ mugũ. ¹³⁷Pa Corix, cuma
 rũ quixaixcũma, rũ ngēma curũ
 mugũwa nüxũ quixuxũ i poxcu rũ
 aixcũma tá ningũ. ¹³⁸Erũ guxũma i

ngēma curū mugū rū aixcūma name rū aixcūma tá ningugū. ¹³⁹Rū ngēma curū mugū rū poraācū chayanuxū. Rū choxū nangux nax tama naga naxīnūexū i ngēma chorū uanūgū. ¹⁴⁰Rū choma nax curū duūxū chixixū rū marū meama chanangugū i ngēma curū mugū nax taxuwama nachixexū rū ngēmacax nūxū changechaū. ¹⁴¹Pa Tupanax, choma i cupexewa rū taxuxūma chixī rū duūxūgū rū choxū naxoe. Natūrū tama nūxū charūngūma i curū mugū. ¹⁴²Rū guxūma i ngēma nūxū quixuxū rū guxūgūtāma name. Rū ngēma curū nguxēētae rū nixaixcūma. ¹⁴³Rū yexguma taxū ga guxchaxūwa chayexmagu, rū curū mugū choxū nataāxēxēxē. ¹⁴⁴Erū ngēma curū mugū rū guxūguma name. iRū choxna naxā i cuax nax ngēmaācū nagu chamaxūxūcax i ngēma curū mugū! ¹⁴⁵Pa Corix, chorū ngúchaūmaxā cuxna chaca. iRū choxū nangāxū! Erū chayanguxēēchaū i curū mugū. ¹⁴⁶Pa Corix, cuxna nixī i chacaxaxū. iRū choxū rūngūxēxē nax choxū natauxchaxūcax nax chayanguxēēxū i curū mugū! ¹⁴⁷Rū naxūpa nax yangunexū rū ícharūda nax curū ngūxēēcax cuxna chacaxaxūcax. Rū nagu chayaxō i ngēma curū uneta. ¹⁴⁸Rū naxūpa nax nachūtaxū rū daa chauxetūgū rū ínamemare nax inadauxē nax ngēmaācū mea nagu ícharūxīnūxūcax i curū unetagū. ¹⁴⁹Pa Corix, ngēma nax choxū cungechaūxūgagu irū choxū naxīnū! iRū choxna naxā i maxū ngēma chomaxā icuxunetaxūrūxū! ¹⁵⁰Erū ngēma chixexū i duūxūgū i chowe ingēxūtanūxū rū

choxna nangaicamagū. Natūrū taxucūruwa i taxacū chomaxā naxūgū erū tama naga naxīnūe i curū mugū. ¹⁵¹Cumax, Pa Corix, rū choxna cungaicama. Rū guxūma i curū mugū rū aixcūma nixīgū. ¹⁵²Rū nūxcūmamata nūxū chacuax i curū mugū i cumatama cuxueguxū nax guxūguma nangexmagūechaxūcax. ¹⁵³iRū nūxū nadau nax nūxācū chanaxīxāchīāēxū rū nawa choxū ínanguxuchixēxē! Erū taguma nūxū ícharūngūma i ngēma curū ucuxē. ¹⁵⁴iRū chauétūwa nachogū rū chorū uanūgūmexēwa choxū ínanguxuchixēxē! iRū choxna naxā i maxū ngēma cuma chomaxā icuxunetaxūrūxū! ¹⁵⁵Cuma rū tama nūxū curūngūxēē i ngēma duūxūgū i chixexū ūgūxū erū nūmagū rū tama naga naxīnūe i curū mugū. ¹⁵⁶Pa Corix, cuma rū poraācū cumecūmaxūchi. iRū choxna naxā i maxū ngēma cuma cunaxwaxexūrūxū! ¹⁵⁷Rū ngēma chorū uanūgū i chauxchi aiexū rū namuxūchi. Natūrū i choma rū tama íchanangex i curū mugū. ¹⁵⁸Rū tama yaxna namaxā chaxīnū i ngēma taechitawaxegūxū i tama naga nūxūxū i curū mugū. ¹⁵⁹Pa Corix idūcax, choxū nadau nax nūxācū nūxū changechaūxū i curū mugū! iRū curū ngechaūgagu choxna naxā i maxū! ¹⁶⁰Rū guxūma i curū ore rū aixcūma nixī. Rū curū mugū rū namexechi rū taguma inayarūxo. ¹⁶¹Rū āēxgacūgū i poraexū rū chowe ningēxūtanū woo taxuxūma i chixexū chaxūyane. Natūrū i choma rū naga chaxīnū i curū mugū. ¹⁶²Rū choma rū namaxā chataāxē i curū uneta noma wūxi i duūxū i taxū i diēru iyangauxūrūxū. ¹⁶³Rū nūxū chaxo i

ngẽma ore i dora ixĩxũ. Rũ tama chanayaxu. Natĩrũ nũxũ changechaũ i ngẽma curũ ucũxẽgũ. ¹⁶⁴Rũ guxũ i oragu cuzũ chĩcuaxũxũ naxcax i curũ mugũ i aixcũma mexũ. ¹⁶⁵Rũ yĩxema curũ ucũxẽgũga ĩnũexe rũ tataãxẽgũ. Rũ taxuxũtama i taxacũ i chixexũgu tũxũ nayĩxẽxẽ. ¹⁶⁶Pa Corix, cuzũ íchanangũxẽxẽ nax choxũ ícupoxũxũ. Erũ marũ nagu chamaxũ i ngẽma curũ mugũ. ¹⁶⁷Choma rũ meama naga chaxĩnũ i curũ mugũ, rũ guxũma i choriũ ngũchaũmaxã nũxũ changechaũ. ¹⁶⁸Rũ choma rũ meama naga chaxĩnũ i curũ ucũxẽgũ rũ curũ mugũ. Rũ cuma rũ meama nũxũ cucuax i guxũma i chaucũma. ¹⁶⁹Pa Corix, ngẽma choriũ yumũxẽgũ rũ cuzũtawa nangugũ. iRũ choxna naxã i cuax ngẽma chomaxã icuxunetaxũrũxũ! ¹⁷⁰Rũ cupexewa nangu i choriũ yumũxẽ. iRũ choriũ uanũgũmexẽwa choxũ ĩnanguxuchixẽxẽ ngẽma chomaxã icuxunetaxũrũxũ! ¹⁷¹iRũ choxũ natauxchaxẽxẽ nax cuzũ chĩcuaxũxũxũ! Erũ cumatama nixĩ i choxũ cungũxẽxẽxũ i ngẽma curũ mugũ. ¹⁷²iRũ choxũ natauxchaxẽxẽ nax chawiyaẽcũma nũxũ chixu i curũ unetagu! Erũ guxũma i curũ mugũ rũ namexechĩ. ¹⁷³Ëcũ ĩnamemare ya cuzmex nax choxũ nangũxẽxẽxũ. Erũ curũ mugũama nixĩ i guxũarũ yexera choxũ ngũchaũxũ. ¹⁷⁴Pa Corix, chanaxwaxe i paxa choxũ curũngũxẽxẽ rũ choxũ ícupoxũ. Erũ choma rũ poraãcũ namaxã chataãxẽ i ngẽma curũ ucũxẽgũ. ¹⁷⁵Rũ ñũxma nax chamaxũxũ rũ chanaxwaxe i cuzũ chĩcuaxũxũ nax ngẽmaãcũ curũ mugũmaxã choxũ curũngũxẽxẽxũcax. ¹⁷⁶Choma rũ ñoma

wũxi i carnẽru irũtaxuxũrũxũ chixĩ. iRũ nua naxũ nax chauxcax cuyadauxũcax! Erũ tama nũxũ charũngũma i curũ mugũ.

**Yumũxẽ i ngẽxguma
ãñcũmaxũwa ingexmagu**

120 ¹Rũ ngẽxguma ãñcũmaxũwa changexmagu, rũ nũxna chaca ya Cori ya Tupana. Rũ nũma rũ choxũ nangãxũ. ²Pa Corix ichoxũ ĩnanguxuchixẽxẽ nũxna i ngẽma duũxũgũ i dorataxagũxũ i chixriãcũ chauchiga idexagũxũ! ³¿Rũ taxacũ tá nixĩ i curũ poxcu, Pa Conũx i Dorataxaxũ? ⁴Rũ cuma rũ tá naxne ya ãmagunemaxã quingóxnatachinũ. Rũ áxwe ya naicũmaxã tá quixa. ⁵Rũ chaugũmaxã changechaũ erũ norũ ngãxũwa changexma i ngẽma choriũ uanũgũ i Mechécũãxgũ rũ ngẽma Chedátanũxũgũ i tama Tupanaxũ cuzũgũxũ. ⁶Rũ marũtama nixĩ nax norũ ngãxũwa changexmaxũ i ngẽma chauxchi aieũ i nuegu rũxĩnũxũ. ⁷Rũ ngẽxguma ngũxmũchiga namaxã chidexagu, rũ nũmagũ rũ daichigagu nidexagũ.

Tupana rũ curũ poxũrũxũ nixĩ

121 ¹Rũ ngẽxguma maxpũnegu chadawenũgu rũ chaugũna chaca rũ ñachagũrũ: “¿Rũ ngextã tá nixĩ i ne naxũxũ i choriũ ngũxẽxẽ?” ñachagũrũ. ²Rũ ngẽma choriũ ngũxẽxẽ rũ tá naxũtawa ne naxũ ya Cori ya Tupana i daxũgũxũ i naanearũ urũxũ rũ ñoma i naanearũ urũxũ ixĩcũ. ³Rũ nũma rũ tagutãma nanaxwaxe nax cuyangũxũ rũ tagutãma nape ya yimã cuzna daucũ.

⁴Rü nüma rü guxũguma ínadau rü naxuãxê. Rü taguma nape ya yimá Iraétanũxũna daucü. ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i cuxna nadauxũ rü cuxũ ínapoxũxũ, erü guxũguma cuxũtawana nangexma nax cuxũ nangũxêêxũcax. ⁶Rü ngunecü rü yima üaxcü rü taxuxũtáma chixexũ cumaxã naxü rü woo ya taumacü i chütacü. ⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana rü naguxũraũxũ i ãũcumaxũwa cuxũ ínapoxũ erü nüma nixĩ i nüxna nadauxũ i curü maxũ. ⁸Rü ngêmaãcü i nüma ya Cori ya Tupana rü guxũwama cuxũ ínapoxũ i ñuxma rü guxũgutaama.

Yerucharéũxũ nicuaxũxũ

122 ¹Rü chataãxê i ngêxguma choxũ nangĩxãgũgu nax Cori ya Tupanapatawa chomaxã naxĩxũ. ²Pa ñane ya Yerucharéũx, marü curü íxãxaru aixepewa tangexmagü. ³Pa Yerucharéũx, cuxũ naxũgü nax cuwa nangutaquexegũxũ i Tupanaarü duũxũgü. ⁴Rü cuwa nixĩ i naxĩxũ i guxũma i Tupanaarü duũxũgü i Iraétanũxũ nax Cori ya Tupanaxũ yacuaxũũgũxũcax ngêma nüma namaxã nüxũ yaxuxũrũxũ. ⁵Rü Yerucharéũwa nixĩ i nangexmaxũ i ngêma tochicaxũgü i ãêxgacügü i guxchaxũaru mexêêruũgü nawa rütogũxũ. Rü ngêma tochicaxũgü rü ãêxgacü ga Dabípatawa nixĩ i nangexmagũxũ. ⁶Rü guxũnema ya perü maxũnemaxã Tupanana peca nax Yerucharéũwa nangexmaxũcax i taãxê! Rü namaxã nüxũ pixu ya yima ñane rü ñaperügü: “Tanaxwaxê i cuwa mea namaxê i ngêma cuxũ ngechaũgũxũ”, ñaperügü. ⁷Pa Yerucharéũx, chanaxwaxê i cuwa nangexma i taãxê rü curü

ãêxgacügüpatawa nax nataxuxũ i guxchaxũgü. ⁸Rü ñuxma rü chauenegegũcax rü chomücügũcax chanaxwaxê i cuwa nangexma i taãxê, Pa Yerucharéũx. ⁹Rü yima tórü Cori ya Tupanapatagagu cuxçax chayumixê nax mea cuxũ naxüpetũxũcax, Pa Yerucharéũx.

Tupanaarü ngechaũcax itaca

123 ¹Pa Cori Pa Tupana ya Dauxũwa Ngêxmaciux, cuxçax chadaunagü nax cumaxã chidexaxũcax. ²Rü wüxi i puracütanũxũ norü corimexêgu idawenũxũ nax nüxũ nacuáxũcax i taxacü nanaxwaxexũ rü ngêxgumarũxũ tixĩgü nax tórü Cori ya Tupanacax tadaunagügü nax namaxã idexagũxũcax rü tamaxã nüxũ yaxuxũcax nax nüxũ ingechaũtümũxũgũxũ. Rü ngêxgumarũxũ i wüxi i pacü i ngĩrü chiũraxũ ídawenũchigũxũcü nax nüxũ nacuáxũcax i taxacü nanaxwaxexũ, rü ngêxgumarũxũ ta tixĩgü i yixema nax Tupanaxũtawana ínanguxêêxũ nax nüxũ ingechaũtümũxũgũxũ. ³Pa Cori Pa Tupanax icuxũ tangechaũtümũxũgü! Rü tanaxwaxê i cuxũ tangechaũtümũxũgü erü marü tama yaxna namaxã taxĩnie i ngêma norü guxchigagü i ngêma tomaxã rüxuanũãxgũxũ. ⁴Rü ngêma diêruãxgũxũ rü toxũ nacugüe rü ngêma nügü icuaxũũgũxũ rü toxchi naxaie. Rü ngêmacax poraãcũxũchima ngũxũ tingegü.

Tupana rü Iraétanũxũaru poxũruxũ nixĩ

124 ¹Rü yexguma chi Cori ya Tupana tama tüxũ ípoxũgu rü tórü uanügü rü chi tüxũ nadai, rü

name nixi i ngēma ñapegürügü, Pa Iraétanüxügüx. ²⁻³Rü yexguma chi Cori ya Tupana tama tüxü rüngüxēēgu ga yexguma taxçax iyaxüächigu ga yema tüxü daxçhaüxü rü chi norü numaxä tüxü naguxēxē. ⁴⁻⁵Rü ñoma wüxi i natüarü dexá i poraxüchixüxü tüxü ichagüxēēxü rü taétüwa yaxpetüxürüxü chi tamaxä nixigü nax tüxü nadaixü. ⁶Rü namexechi ya Cori ya Tupana ya tama naxwaxecü nax törü uanügü naxnemaxä tüxü daixü. ⁷Rü yemaacü nawa itanguxü ga yema äncümaxü ga törü uanügü taxçax mexēxü ñoma wüxi i weri i norü yaxruüwa inaxürüxü. Rü yema yaxruxü ga törü uanügü taxçax mexēxü rü narügáu rü tibuxmü. ⁸Rü yimá Tupana ya daxügüxü i naanearü üruxü rü ñoma i naanearü üruxü, rü yimá nixi ya tüxü rüngüxēxēcü.

Tupana rü norü duüxügüna nadau

125 ¹Rü yima maxpüne ya Chióü ya taxúema ixügachixēxēnerüxü nixigü i ngēma Cori ya Tupanaaxü yaxögüxü nax taguma texe naxüchicüüxü i norü inü. ²Rü yima ñane ya Yerucharéü ya maxpünegümaxä íxümaeguächine, rü ngēxgumarüxü ta i nüma ya Cori ya Tupana rü guxügutáma norü poramaxä ínanapoxexü i norü duüxügü. ³Rü ngēma chixecümaxü i äxgacü rü taxütáma guxügu duüxügümaxä inacuáxecha nawa i ñaa naane i Tupana norü duüxügüxü nagu namugüxü. Erü nüma ya Tupana rü tama nanaxwaxe nax norü duüxügü nagu maxēxü i ngēma nacüma i chixexü. ⁴Pa Corix inüxü rüngüxēxē i ngēma duüxügü

i mea maxēxü rü aixcüma mexügu rüxünüxü! ⁵Natürü ngēma duüxügü i chixexü i nacümagu íxü irü pocxu namaxä naxuegu! Erü ngēmatama nixi i woetama naxçax íxüxü i ngēma chixexü ügüxü. iRü Iraétanüxüna naxä i taāxē!

Toma nax to i nachixüanewa tagagüxü rü tanaxwaxe i toxü cuwoeguxēxē

126 ¹Rü yexguma Tupana Yerucharéüçax tüxü woeguxēēgu rü taxçax rü ixanegüxürüümare nixi. ²Rü yexguma ga yixema rü törü taāxēmaxä tacugüe rü aita taxüe. Rü yemaçax ga yema tama Tupanaaxü yaxögüxü rü ñanagürügü: “Nüma ya Cori ya Tupana rü taxü i mexü naxçax naxü i ngēma norü duüxügü”, ñanagürügü. ³Rü aixcüma Cori ya Tupana rü taxü i mexü taxçax naxü rü ngēmacax poraäcü tataāxégü. ⁴Natürü, Pa Corix, nangexma i tomüçügü i ñuxma rü ta to i nachixüanegüwatama ngēxmagüxü. Rü ngēma rü ta tanaxwaxe nax Yerucharéüçax cunawoeguxēxü nax nümagü rü ta nataāxégüxüçax ñoma paanexü i pucümaxä taāxēxürüxü. ⁵Rü yixema auxäcüma toegüxe rü taāxēäcüma tanayaxu i tümanetüarü o. ⁶Rü yixema auxäcüma yangexpüxüxe i tümaarü nanetüchire nax tayatoxüçax rü ngēxguma yaxoxgu rü tayabuxgügu i tümaarü nanetü rü wiyaeäcüma tá itayangepüxü i muxüchixü i tümaarü nanetüarü o.

Tupana nanangoxēxē i guxüma

127 ¹Rü ngēxguma chi tama Tupanaarü ngüxēēmaxä yixigü nax naxüxü ya wüxi ya ipata rü

natüçaxmamare chi nixí i nawa napuracüexü i ngēma norü üruüügü. Rü ngēxguma chi nüma ya Cori tama nüxna nadauxgu ya wüxi ya ñane rü natüçaxmamare chi nixí i nüxna nadaugüxü i ngēma norü dauruügü. ²Rü taxuwama name ega texé puracügu tügü imaxgu ñuxmata üaxcü tüxü yarüxücumare nax ngēmaäcü ngüxü tingeäcüma tüxü nangexmaxü i tümaarü ñna. Erü yíxema norü duüxügü ixígüxe rü Tupana tüxna nanaxá i ngēma tüxü taxuxü woo ítapeeyane. ³Rü ngēma taxacügu rü wüxi i ngüxē i taxü i Tupana tüxna äxü nixígü. ⁴Rü ngēma taxacügu i ngextüxügutama tüxü ngēxmagüxü rü tórü poxüruügü nixígü ñoma churaragüne rü norü poxüruxü yixixürüxü nixígü. ⁵Rü nataäxē ya yimá duü ya muxacüü erü ñoma namuxnexüchixürüxü nixí. Rü taxütáma namuü ega äëxgacüpepewa norü uanümaxá ngü ínaxuaxügügu.

Cori ya Tupanaarü ngüxēchiga

128 ¹Rü cutaäxē i cumax erü nüxü quicuaxüxü rü naga cuxínü ya Cori ya Tupana. ²Rü cuma rü tá cunangōx i ngēma curü puracüwa ne üxü i cunetiärü o. Rü tá cutaäxē rü mexü tá cuxü naxüpetü. ³Rü cupatawa i cuxicatama cuxmaxmaxá ícungexmaxüwa rü tá itaäxē. Rü ñoma wüxi i úba i oxochixürüxü tá nimu i cuxacügu. Rü ñoma oríbuchacüxü i ngexwacax rüxügüxürüxü tá naporae i ngēma cuxacügu i curü mechacüwawa rütogüxü. ⁴Rü ngēmaäcü Tupana tá nüxü narüngüxē ya yimá duü ya Tupanaxü ngechaücü. ⁵iRü Cori ya

Tupana ya Chióügu äpatacü cuxü rüngüxēxē! iRü Tupana cuxü rüngüxēxē nax guxüma i curü maxügu nüxü cudauxü nax ñuxäcü nüma ya Tupana Yerucharéüxü nangüxēxü! ⁶iRü Tupana cuxü namaçxē i curü maxü nax ngēmaäcü nüxü cudauxü i cutaagü! iRü Tupana tüxü rüngüxēxē nax nua Iraétanüwa nangexmaxü i taäxē rü tórü uanügü tama tüxü chixewexü!

Tupana rü Iraéanexü ínanguxuchixēxē nüxna i norü uanügü

129 ¹Rü ñuxma i Iraéane rü ñanagürü: “Choma rü muxüma ga ngüxüwa chaxüpetü noxritama changextüxügu. ²Rü aixcüma muxüma ga ngüxüwa chaxüpetü noxritama changextüxügu, natürü taxuxüma choxü narüporamae i chorü uanügü. ³Rü poraäcü choxü nacuaixgu rü choxü nanapixēēgü. ⁴Natürü nüma ya Cori ya aixcüma mecümacü rü choxü ínanguxuchixēxē naxmexwa i ngēma chorü uanügü i chixexügu maxēxü”, ñanagürü i Iraéane. ⁵Rü ngēma Yerucharéüarü uanügü rü chanaxwaxe nax yaxānetanüächixü rü taxçaxwa yabuxmüxü. ⁶Rü name nixí nax yanamaächigüxü i ngēma norü uanügü ñoma wüxi ya maxē ya ñaçaxwewa üaxcü paxa rümaächixēcürüxü. ⁷Rü name nixí i ñoma trígu i taguma norü owa ngxü rü taguma ibuxarü oóxürüxü nixígü. ⁸Rü ngēxguma texé nüxü dauxgu rü taxúematáma ñatagürü nüxü: “iTupana pexü rüngüxēxē! iRü Cori ya Tupanaégagu mexü pexü ngupetü!” ñatagürü nüxü.

Cori ya Tupanagu tayaxōgū

130 ¹Rū ñuxma nax taxũ i guxchaxũgū chauétuwa ngēxmaxũ, rü curü ngũxēēcax íchacaama, Pa Cori Pa Tupanax. ²iRü choxũ nüxũ naxĩnü i chorü yumüxē, Pa Cori Pa Tupanax, rü choxũ nangãxũ namaxã i ngēma tagaãcü naxcax íchacaxaxũ! ³Pa Cori Pa Tupanax, rü ngēxguma chi nüxũ cudawenügu i ngēma chixexũgü i cupexewa taxũxũ źrü texe chi cupexewa tame? ⁴Natürü i cumax rü toxũ nüxũ icurüngüma i ngēma torü chixexũgü i cupexewa taxũxũ nax ngēmaãcü cuxũ ticuaxũügũxũcax. ⁵Rü guxũma i chorü maxũmaxã cuxũ íchananguxēxē, Pa Corix, rü nagu chayaxō i ngēma curü ore. ⁶⁻⁷Choma rü ñoma dauxũtaegũxũ i ngóonexũ ínanguxēēgũxũarü yexera cuxũ íchananguxēxē, Pa Cori Pa Tupanax. Rü Pa Iraéanecüãxgũx, rü ngēma dauxũtaegũxũ i ngóonexũ ínanguxēēgũxũrũxũ rü name nixĩ i ípenanguxēxē i norü ngũxēē ya Cori ya Tupana. Erü nüma rü tüxũ nangechaũ rü tüxũ ínanguxũxēxē naxmexwa i tóru uanügü. ⁸Rü nüma tá nixĩ i Iraétanüxũxũ ínanguxũxēēxũ guxũma i norü chixexũgüwa.

Cori ya Tupanagu tayaxō

131 ¹Pa Cori Pa Tupanax, choma rü tama chaugü chicuaxũxũ rü tama choxũ nangúchaũ i guxũma i ngēma nüxũ chadauxũ. Rü tama naxcax chadau i ngēma taxucürüwa choxũ ngēxmaxũ. ²Natürü chachianemare rü ñoma wüxi i buxũ i

maiwa nüxũ rüchaxũ i naéchacüxi caxũrũxũ charümeweemare. Rü ngēmaãcü wüxi i buxũ i ngexwacax maiwa rüchaxũrũxũ chixĩ. ³Pa Iraétanüxũx, rü name nixĩ i ñuxma rü guxũguma Cori ya Tupanaarü ngũxēē ípenanguxēxē.

Dabímaxã inaxuneta ga Tupana

132 ¹⁻²Pa Cori Pa Acóbuarü irü nüxna nacuxãchi ya Dabí rü norü oégaãxē naxcax ga guma cupata! iRü nüxna nacuxãchi ga yema norü uneta ga cumaxã nüxũ yaxuxũ ga yexguma ñaxgu: ³⁻⁵“Choma rü taxũtáma chopatagu charũxãxũ rü taxũtáma ichaca nax icharüngũxũcax, rü taxũtáma chapexetü, rü bai i ñuxgu tá chapexũ ñuxmatáta chanaxü ya wüxi ya ípata naxcax ya Cori ya Acóbuarü Tupana ya poraxüchicü nax ngēma nangexmaxũcax i ngēma baú i norü mugüchixũ”, ñaxgu! ⁶Rü noxri rü nüxũ taxĩnüechiga nax Efrátawa nayexmaxũ ga yema baú ga Tupanaarü mugüchixũ. Rü yixcúra rü Yáaarü íanepemagu nüxũ itayangau. ⁷iRü ñuxma rü ngĩxã Tupanapatagu tachocu nax ngēma napexewa nüxũ yarücuaxũügũxũcax! ⁸iRü inachi, Pa Cori Pa Tupanax, rü cupatagu naxücu namaxã i curü mugüchixũ i curü poraarü cuaxruxũ ixĩxũ nax ngēma cupatawa cungexmaxũcax! ⁹Rü ngēma chacherdótegü i curü puracütanüxũgü rü tá nicómüchiru rü ngēma curü duũxũgü rü norü taãxēmaxã tá aita naxüe. ¹⁰Rü curü duũ ga Dabígagu irü taxũ i choxũ cuxoxũ i choma i nachicüxi choxũ cuxunetaxũ nax ãēxgacü chixĩxũcax!

¹¹Yerü cumax, Pa Corix, rü chaunatü ga Dabímaxã icuxuneta namaxã i wüxi i uneta i taxucürüwama cuxichicüüxü.

¹²Yerü ñacurügü nüxü: “Rü cuchicüxü tá wüxi i cunexü chaxuneta nax nüxí ãëxgacü yixixüçax. Rü ngëxguma cunegü chauga naxínüegu rü yanguxëëgüãgu i ngëma chorü mugü i namaxã nüxü chixuxü rü ngëma nanegü rü tá ta nüxí guxügutáma ngëma curü tochicaxüwa narütogü nax

Iraéanecüãxarü ãëxgacügü yixigüxüçax”, ñacurügü. ¹³Rü nüma ga Cori rü nüxü naxuneta ga yima maxpüne ga Chióü nax yimagü naxächüxüçax. ¹⁴Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: “Daa nixí ya yima maxpüne i chanaxwaxene nax guxüguma nawa changexmaxü. Rü ngëxma tá chaxächü erü chorü me nixí.

¹⁵Rü ngëma chorü duüxügüarü nanetügü rü tá poraãcü nüxü chayaxoxëxë nax ngëmaãcü tama nataiyaexüçax i woo i ngëma duüxügü i ngearü diëruãxgüxü. ¹⁶Rü tá çax nuxna chaxã i Iraétanüxüarü chacherdótegü nax natanüxüétüwa nachogüexüçax i chopexewa. Rü ngëma chorü duüxügü rü norü taãxëmaxã tá aita naxüe. ¹⁷Rü marü namaxã ichaxüga ga guma ãëxgacü ga Dabí ga choma nüxü chaxunetacü. Rü nataagü rü guxügutáma ãëxgacügü nixigü ñoma wüxi i omü i ngëma naiechaxürüxü. Rü Dabítaatanüwa tá chanangoxëxë ya wüxi ya ãëxgacü ya poraxüchicü. ¹⁸Rü norü uanügü rü poraãcü tá chanaxãneexëxë. Natürü i nüma ya ãëxgacü rü tá chanataxëxë rü tá nüxü chüçaxüxü”, ñanagürü ga Cori ya Tupana.

Wüxi i taãxë nixí ega Tupanaarü duüxügü nügü ngechaügügu

133 ¹Rü dücax nax ñuxãcü namexechixü i ngëxguma ngëma Tupanaarü duüxügü rü aixcüma wüxigu Tupanaga naxínüegu rü nügü nangechaügügu. ²Erü ngëxguma ngëmaãcü nügü nangechaügügu rü ñoma pumára i yixichixü i namaxã chacherdótegüxü nabaerugüxü ñuxmata naxchinaguxgu rü naxchirugu irüyaexürüxü taãxë tüxna naxã. ³Rü ñoma cherena ya maxpüne ya Ermóüétügu nguxü rü maxpüne ya Chióüétügu nguxürüxü tüxü nataãxëxëxë. Rü Chióüwa nixí i ne naxüxü i Tupanaarü ngüxëë nax namáxüçax i norü maxü i norü duüxügü.

iCori ya Tupana cuxü rüngüxëxë!

134 ¹Pa Duüxügüx i Cori ya Tupanaarü Puracütanüxü Ixigüxex irü nüxü picuaxüxügü i guxãma i pemax i chütacü napatawa nax pengexmagüxü! ²iRü ngëma nachica i ünexüguama pexuenümëxëgü rü Cori ya Tupanaxü picuaxüxügü! ³iRü nüma ya Cori ya Tupana ya daxüguxü i naane rü ñoma i naanearü üruxü, rü yima maxpüne ya Chióüwa cuxçax ne nanamu i norü ngüxëxë!

Ngëma taxü i mexügü i Tupana üxüchiga

135 ¹⁻²Name i nüxü ticuaxüxügü ya Cori ya Tupana. iRü nüxü picuaxüxügü i naëga i guxãma i pema i tóru Cori ya Tupanapatawa rü

napatax̄tūwa puracūtanūx̄ū ix̄īgūxe!
 3iRū nūx̄ū picuax̄ūx̄ūgū ya Cori ya
 Tupana erū nūma rū namecūma! iRū
 wiyaegū i naégagu ixux̄ūgu pewiyaegū
 erū nūma rū tamax̄ā namecūma! 4Rū
 nūma rū nūx̄ū naxuneta ga Acóbu ga
 Iraégu áégacū nax norū merux̄ū
 yix̄ix̄ūcax̄. 5Rū choma rū meama nūx̄ū
 chacuax̄ rū nūma ya tórū Cori ya tórū
 Tupana rū gux̄ūma i ngēma duūx̄ūgū
 namax̄ā tupanaáx̄ūétūwa nax̄ū. 6Rū
 nūma ya Cori ya Tupana rū nanax̄ū i
 gux̄ūma i tax̄acū i nūma nanax̄wax̄ex̄ū i
 dax̄ūgux̄ū i naanewa rū ñoma i naanewa.
 Rū ngēx̄gumarūx̄ū ta nanax̄ū i ngēma
 nūma nanax̄wax̄ex̄ū i márwa rū
 natamawa. 7Rū nūma rū gux̄ūwama i
 ñoma i naanewa nayach̄ūx̄āchix̄ēx̄ē ya
 cherenā. Rū nanayauneanecūūx̄ēx̄ē nax̄
 ngēmawa nūx̄ū icuáx̄ūcax̄ nax̄
 napux̄chaūx̄ū. Rū ngēma ngextá namax̄ā
 íngangūx̄ūwa ya buanecū rū
 inanamuáchi. 8Rū nūma nix̄ī ga nūxcūma
 nadaiax̄ūga yema Equítuanecūāx̄ nanegū
 ga nūx̄írax̄ūx̄ū rū nadaiax̄ūga yema
 nūx̄írax̄ūx̄ū ga nax̄ūnax̄acūgū. 9Rū
 Equítuanewa nanangox̄ēx̄ē ga tax̄ū ga
 gux̄chax̄ūgū nax̄cax̄ ga Equítuanecūāx̄arū
 āēx̄gacū rū norū ngūx̄ēēruūgū. 10-11Rū
 nanadaiaūcu ga mux̄ūma ga
 nachix̄ūanegū. Rū nanadaí ga āēx̄gacūgū
 ga iporaex̄ū ga Cheūū ga
 Amoréutanūx̄ūgiarū āēx̄gacū rū Ox ga
 Bacháūanearū āēx̄gacū rū gux̄ūma ga
 yema āēx̄gacūgū ga Canaáūanewa
 yex̄magūx̄ū. 12Rū yema norū naanegū ga
 yema āēx̄gacūgū rū nūma ga Tupana rū
 norū duūx̄ūgū ga Iraétanūx̄ūgūna nanax̄ā
 nax̄ gux̄ūgutáma nox̄rū yix̄ix̄ūcax̄. 13Pa
 Cori Pa Tupanax̄, cuéga rū tagutáma

inayarūxo, rū gux̄ūgutáma i duūx̄ūgū rū
 nūx̄na nacuax̄āchigū. 14Rū nūma ya Cori
 ya Tupana rū aix̄cūmama mea namax̄ā
 inacuax̄ rū mea nūx̄na nadau i norū
 duūx̄ūgū. Rū nūx̄ū nangechaūtūmūx̄ūgū i
 ngēma norū duūx̄ūgū. 15Rū ngēma tama
 yax̄ōgūx̄ūarū tupananetagū rū úiru rū
 diērumūnax̄cax̄gūmare nix̄ī. Rū
 nax̄chicūnax̄āgū i duūx̄ūgū nax̄mēx̄max̄ā
 ūmarex̄ū nix̄īgū. 16Rū nix̄āx̄chirex̄
 natūrū tama nidex̄agū. Rū nix̄āx̄etūchirex̄
 natūrū tama tūx̄ū nadau. 17Rū
 nix̄āpachinūchirex̄ natūrū tama tūx̄ū
 nax̄íntie. Rū nangearū max̄ūāx̄. 18Rū
 ngēma duūx̄ūgū i ngēma nax̄chicūnax̄āgū
 ūgūx̄ū, rū ngēma nax̄chicūnax̄ā i nagu
 yax̄ōgūx̄ūrūx̄ū tax̄uwama name. 19Pa
 Iraétanūx̄ūgūx̄ irū Cori ya Tupanax̄ū
 picuax̄ūx̄ūgū! Rū pema Pa
 Chacherdótegūx̄ irū Cori ya Tupanax̄ū
 picuax̄ūx̄ūgū! 20Rū pema Pa
 Lebítanūx̄ūgūx̄ irū Cori ya Tupanax̄ū
 picuax̄ūx̄ūgū! Rū pema nax̄ Cori ya
 Tupanax̄ū Pengechaūgūx̄ūx̄ irū nūx̄ū
 picuax̄ūx̄ūgū ya Cori ya Tupana! 21Rū
 namexechi ya Cori ya Tupana ya
 max̄púne ya Chióūgu āchiicū i
 Yerucharéūwa. Rū name nax̄ nūx̄ū
 icuax̄ūūgūx̄ū.

**Tupana rū gux̄ūgutáma
 Iraétanūx̄ūgūx̄ū nangechaū**

136 1iMox̄ē nūx̄na pex̄āgū ya
 Cori ya Tupana! Erū nūma
 rū namecūmax̄ūchi rū ngēma norū
 ngechaū rū taguma inayagux̄. 2iMox̄ē
 nūx̄na pex̄ā ya yimá Tupana ya gux̄ūma i
 tupananetagūétūwa ngēx̄macū! Erū
 ngēma norū ngechaū rū taguma
 inayagux̄. 3iRū mox̄ē nūx̄na pex̄ā ya Cori

ya Tupana ya guxũma i corigiariũ
 ãẽxgacũ ixĩcũ! Erũ ngẽma norũ ngechaũ
 rũ taguma inayagux. ⁴Rũ nũxicatama
 nixĩ i naxũãxũ i taxũ i mexũgũ. Erũ
 ngẽma norũ ngechaũ rũ taguma
 inayagux. ⁵Rũ nũma nixĩ i norũ
 cuaxmaxã naxũãxũ i daxũguxũ i naane.
 Erũ ngẽma norũ ngechaũ rũ taguma
 inayagux. ⁶Rũ nũma nixĩ ga dexaétiwa
 nangoxẽẽãxũ ga waixũmũ. Erũ ngẽma
 norũ ngechaũ rũ taguma inayagux. ⁷Rũ
 nũma nixĩ ga naxũãxũ ga uãxcũ rũ
 tauemacũ. Erũ ngẽma norũ ngechaũ rũ
 taguma inayagux. ⁸Rũ nũma rũ nanaxũ
 ga uãxcũ nax ngunecũ inabãxixũcãx. Erũ
 ngẽma norũ ngechaũ rũ taguma
 inayagux. ⁹Rũ nũma rũ nanaxũ ga
 tauemacũ rũ ẽxtagũ nax chũtacũ
 inabaixgũxũcãx. Erũ ngẽma norũ
 ngechaũ rũ taguma inayagux. ¹⁰Rũ nũma
 nixĩ ga nadaiaxũ ga nũxĩraxũgũxũ ga
 nanegũ ga yema Equítuanecũãxgũ. Erũ
 ngẽma norũ ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ
 taguma inayagux. ¹¹⁻¹²Rũ nũma nixĩ ga
 norũ poramaxã Equítuanewa
 ínanguxũẽẽãxũ ga Iraétanũxũ. Erũ
 ngẽma norũ ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ
 taguma inayagux. ¹³Rũ nũma nixĩ ga Már
 ga Dauchiũxũ ga taxregu
 yayauxyexũchixũãxũ. Erũ ngẽma norũ
 ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ taguma
 inayagux. ¹⁴Rũ nũma nixĩ ga yema már
 ga yayauxyexũchixũxũwa yachoũxẽẽãxũ
 ga yema Iraétanũxũ. Erũ ngẽma norũ
 ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ taguma
 inayagux. ¹⁵Rũ nũmatama nixĩ ga yema
 Már ga Dauchixũxũgu nanguxẽẽãxũ ga
 Equítuanecũãxaru ãẽxgacũ ga Faraóũ
 namaxã ga norũ churagũ. Erũ ngẽma
 norũ ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ taguma

inayagux. ¹⁶Rũ nũxũchi nũma nixĩ ga
 yema naane ga taxúema nagu ãpataxũgu
 yagagũaxũ ga yema norũ duũxũgũ ga
 Iraétanũxũ. Erũ ngẽma norũ ngechaũ i
 Iraétanũxũcãx rũ taguma inayagux. ¹⁷Rũ
 nũma nixĩ ga nadaiaxũ ga to ga
 nachixũanegũaru ãẽxgacũgũ ga poraexũ.
 Erũ ngẽma norũ ngechaũ i Iraétanũxũcãx
 rũ taguma inayagux. ¹⁸Rũ woo nax
 naporaxũ ga yema ãẽxgacũgũ natĩrũ
 nũma ga Tupana rũ nanadaiaama. Erũ
 ngẽma norũ ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ
 taguma inayagux. ¹⁹⁻²⁰Rũ yemaacũ
 nanadai ga ãẽxgacũgũ ga Cheũũ ga
 Amoréutanũxũgũaru ãẽxgacũ rũ Ox ga
 Bacháũanearũ ãẽxgacũ. Erũ ngẽma norũ
 ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ taguma
 inayagux. ²¹⁻²²Rũ Tupana nixĩ ga nũxũ
 yanucũ ga yema ãẽxgacũgũaru naane
 nũxũ ga Iraétanũxũ. Erũ ngẽma norũ
 ngechaũ i Iraétanũxũcãx rũ taguma
 inayagux. ²³Rũ nũma ya Tupana rũ tũxna
 nacuaãchi ngẽxguma taxũ i guxchaxũwa
 ingexmagũgux. Erũ ngẽma norũ ngechaũ
 i taxcãx rũ taguma inayagux. ²⁴Rũ nũma
 nixĩ i tũxũ ínapoxũxũ nũxna i tóru
 uanũgũ. Erũ ngẽma norũ ngechaũ i
 taxcãx rũ taguma inayagux. ²⁵Rũ nũma
 nixĩ i duũxũgũxũ rũ naexũgũxũ
 nachibũxẽẽxũ. Erũ ngẽma norũ ngechaũ
 rũ taguma inayagux. ²⁶Rũ moxẽ nũxna
 pexãgũ ya yimá Tupana ya dauxũwa
 ngẽxmacũ! Erũ ngẽma norũ ngechaũ rũ
 taguma inayagux.

**Babiróniaanearũ natũcutũgũwa
 Yerucharéicãx taxauxe**

137 ¹Rũ yexguma
 Babiróniaanearũ
 natũcutũgũwa tarũtogũgu rũ taxauxe

yerü nüxna tacuaxãchi ga Yerucharéü.
²Rü Babiróniaanearü naitanügu
 tanachogü ga torü paxetaruüügü ga
 árpagü. ³Rü yema Babiróniaanecüãx ga
 yéma toxü gagüxü ga torü yemaxüügü
 toxna puxüxü, rü toxü namu nax
 taãxêäcü naxçax tawiyaegüxü nagu ga
 wiyaegü ga Yerucharéücüãx. ⁴¿Rü
 ñuxãcü tá nagu tawiyaegü ya torü Cori
 ya Tupanaarü wiyaegü i ngëxguma
 ngëma naane i tama toxrü ixixüwa
 tangexmagügu? ⁵Rü ngëxguma chi
 Tupanapexewa cuxü icharüngümagu, Pa
 Yerucharéüx irü daa chorü
 tügünechacüxü rü nüxü iyanangüma nax
 cuxçax napaxetaxü! ⁶Rü ngëxguma cuxü
 charüngümagu rü tama choxrütama
 taãxêétiwa cuxü chaxúxêxëgu, Pa
 Yerucharéüx irü daa chorü conü rü nua
 chauxmanaxãwa yaxü nax taguma wena
 chawiyaexüçax! ⁷Pa Cori Pa Tupanax irü
 taxü i cunangupetüxêxëmarexü nax
 cupoxcuxü i ngëma Edóütanüxü ga
 Babiróniaanecüãxgüxü muxü nax
 noxtacüma iyanaxoxüçax ga torü ñane ga
 Yerucharéü! ⁸Rü cumax, Pa Babiróniax,
 rü tá icuyarüxó. Rü tá nataãxë ya yimá
 cuxü iyarüxoxêécü naxçax ga yema
 tomaxã cuxüxü. ⁹Rü tá nataãxë ya yimá
 curü buxüügüxü íyaxücü nax nutagu
 yachixgüãcüma nadaiaxüçax.

Cori ya Tupanana moxë naxã ya Dabí

138 ¹Rü guxüma i chorü
 maxümaxã tá moxë cuxna
 chaxã, Pa Cori Pa Tupanax. Rü ngëma
 togü i nachixüãnegüarü ãëxgacügü i
 tama cuxü cuaxgüxüpexewa tá cuxçax
 chawiyae. ²Rü yima cupata ya üinene
 íngexmaxüguama chadaweniãcüma tá

ichacaápxü nax ngëmaäcü moxë cuxna
 chaxãxüçax naxçax i curü ngechaü rü nax
 aixcümácü quixixü. Erü cuma rü
 cugüégagu icuxuneta, rü aixcüma
 cuyanguxêxë i guxüma i ngëma nüxü
 quixuxü. ³Rü yexguma cuxna chacaxgux
 nax choxü cuporaxêëxü rü cuma rü
 choxü cüngãxüga rü aixcüma choxü
 cuporaxêxë. ⁴Rü guxü i nachixüãnegüarü
 ãëxgacügü rü tá cuxü nicuaxüxüügü i
 ngëxguma nüxü naxinüegu nax ñuxãcü
 cuyanguxêëxü i ngëma nüxü quixuxü i
 curü unetagü. ⁵Rü nümagü rü aixcüma tá
 Cori ya Tupanaxü nicuaxüxüügü naxçax i
 ngëma mexüügü i taxüügü i naxüxü. Erü
 nüma ya Tupana rü naporaxüchi. ⁶Rü
 woo dauxüwa nax nangemaxü ya Cori ya
 Tupana natürü ngëma nüxü nadawenü i
 ngëma tama nügü icuaxüüxü. Natürü i
 ngëma nügü icuaxüüxü rü yáxügutama
 nüxü nacuax i ñuxãcü nax yixixü. ⁷Rü
 ngëxguma äücümáxüwa changexmagu,
 rü cuma rü choxü ícupoxü nax tama
 choxü yamaçgüxüçax. Rü icunawex i
 curü pora rü choxü ícunguxuchixêxë
 naxmexwa i chorü uanügü i chomaxã
 nuexü. ⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
 aixcüma tá nayanguxêxë i ngëma mexü i
 chorü maxüçax nagu naxinüxü. Erü
 cumax, Pa Corix, rü taguma inayagux
 nax choxü cungechaüxü rü chomaxã
 cumecümáxü. iRü taxü i choxü ícutáxü,
 Pa Cori Pa Tupanax! Erü cumatama nixü i
 choxü cungoxêëxü.

Guxüxüma nacuax ya Tupana

139 ¹Pa Cori Pa Tupanax, cuma
 rü marü choxü cüngügü rü
 meama nüxü cucuax i chorü maxü. ²Rü
 cuma nüxü cucuax i guxüma i ngëma

chaxüxü. Rü woo curü yáxüwa changexmagu rü nüxü cucuaxama i ngêma nagu charüxînüxü. ³Rü ngêma íchixügüxüwa rü cuma rü nüxü cucuax i guxüma i ngêma chaxüxü. ⁴Rü woo taxüta namaxá chachonagüxü i ore, rü cumax, Pa Corix, rü marü nüxü cucuax i taxaciúmaxá tá chadexaächixü. ⁵Rü chorü guxüciúwawa cungexma rü chauétü cuwéxmex. ⁶Rü guxüma i ngêma cuax rü chauáxê rü tama ningü nax nüxü chacuáxü i ngêma. Rü ngêma nax nataxüchixü i ngêma cuax rü tama nüxü chacuax i ñuxácü nax yixíxü. ⁷¿Rü ngextá tá chaxü naxchaxwa i cuáxê? ¿Rü ngextá tá chaña nax cuxna chayáxüxüçax? ⁸Rü ngêxguma chi daxügüxü i naanegu chaxínagügu, rü ngêma cungexma i cumax. Rü ngêxguma chi mairaxütüügu chaxüçuxgu rü ngêma rü ta cungexma i cumax. ⁹⁻¹⁰Rü ngêxguma chi chagonagügu rü üaxcü ne üxüwa chañaxgu rüexna üaxcü írúxüçuxügu chaxáchiügu, rü woo i ngêma rü chauétü cuwéxmex rü curü tügünemexê rü tagutáma choxü ningex. ¹¹⁻¹²Rü ngêxguma chi nagu charüxínügu nax éanexügu chicúxü rüexna ngêma ngóonexü rü éanexüxü yanguxuchigu, rü ngêma éanexü rü taxucürüwama cuxchaxwa choxü inicüx, erü ngêma éanexü rü ñoma nangunexürüütama nixí i cuxçax. Rü ngêma éanexü rü ngêma ngóonexü rü cuxçax rü nawüxigumare. ¹³Rü cuma nixí ga cunaxüxü i ñaa chaxune. Rü cuma nixí ga chauéanüwa choxü cuxüxü. ¹⁴Rü ngêmacax cuxü chicuaxüxü naxçax nax ñuxácü choxü cuxüxü, erü curü ü rü

namexechi. Rü ngêma rü meama nüxü chacuax. ¹⁵Rü taxuxüma cuxçax naxêxügu ga yexguma chauéanüwa noxri chanaxíxichigu rü chiyachigügu ga taxúema choxü ídauxüwa. ¹⁶Rü cuxetü rü nüxü nadau ga chaxune ga yexguma noxri chanaxíxichigu. Rü naxüpa nax chabuxü rü curü poperagu naxümatü ga ñuxácü tá nax choxü cuxüxü. Rü naxüpa nax chamaxüxü rü cuma nüxü cucuax i ñuxre i ngunexü tá choxü nangexmaxü. ¹⁷Pa Tupanax, rü ngêma nagu curüxînüxü rü chorü cuax rü tama nawa nangu. Erü ngêma curü ñnügü rü taguma inayagux. ¹⁸Rü ngêxguma chi chayaxugüxgu i ngêma curü ñnügü i chauxçax nagu curüxînüxü rü naxnecütexearü yexera chi nixí i norü mu. Rü woo ngêxguma paxmama chabaxüçhigu rü ngêxguma rü ta chaugu curüxínü. ¹⁹⁻²⁰Pa Tupanax, rü nüxna nayaxu i norü maxü i ngêma chixexü ügüxü! iRü choxna yaxíxgachixêxê i ngêma máetagüxü i chixexümaxá cuchigagu idexagüxü rü natüçaxma cumaxá nuexü! ²¹Pa Cori Pa Tupanax ¿éxna taxütáma naxchi chaxaixü i ngêma duüxügü i cuxchi aixü rü nüxü chaxoxü i ngêma cumaxá nuexü? ²²Rü ngêmáacü guxü i chorü maxümaxá naxchi chaxai i ngêma duüxügü rü nüxü chacuax i ngêmagü rü chorü uanügü nax yixígüxü. ²³Pa Tupanax, inangügü i chorü maxü i ñuxácü nax yixíxü i cupexewa! iRü choxü naxü nax nangóxüçax rü aixcüma name i ngêma nagu charüxînüxü! ²⁴iRü choxü nadawenü rü ngoxi chixexü i namagu chixü! iRü ngêma nama i maxüwa choxü gaxügu choxü ixüxêxê!

Dabí rü Tupanaarü ngüxēēçax ínaca i
norü yumüxēwa

140 ¹⁻²Pa Cori Pa Tupanax
inaxmexwa choxü
ínanguxuchixēxē i ngēma chixexü
ügüxü i duüxügü! iRü choxü ínapoxü
nüxna i ngēma máxwaxegüxü rü ngēma
chixexüçax daugüxü rü guxü i oragu rü
dajxçax daugüxü! ³Rü yima norü conü
rü ñoma äxtapearü conürüxü naxāmagu.
Rü ngēma norü dexa rü
äxtapegucharüxü nixí. ⁴Pa Corix
ichoxna nadau naxçaxwa i ngēma
chixri maxēxü i duüxügü! iRü choxü
ínapoxü nüxna i ngēma máxwaxegüxü
rü naxçax daugüxü nax ñuxácü
chixexügu choxü nanguxēēgüxü! ⁵Rü
ngēma duüxügü i nügü icuaxüügüxü rü
chopexegu nanaxügü i wüxi i norü
yauruxü. Rü choxü niwaiyemaxügü
namaxā i ngēma norü yauruxü rü norü
bocupararuxü. ⁶Rü choma rü marü
cumaxā nüxü chixu rü ñachagürü cuxü:
“Cuma nixí i chorü Tupana quixixü. iRü
nüxü naxínü i ngēma cuxna naxçax
chacaxü! ⁷Pa Cori Pa Tupana Pa Chorü
Maxēēruxü ya Poracüx, rü cuma nixí i
choxü ícupoxüxü i daiwa”, ñachagürü
cuxü. ⁸⁻⁹Pa Cori Pa Tupanax irü taxú i
nüxü cunatauxchaxēēxü i ngēma
chixexüarü üruxü nax naxüäxüçax i
noxrütama ngüçhaü! iRü nüxna
nachuxu nax tama yanguxēēäxüçax i
ngēma norü ínü i chixexü! Rü ngēma
chorü uanügü i choxü íchomaeguächixü
rü inachigü nax choxü yamaxgüxüçax.
iNatürü naxçaxtama natāeguxēxē i
ngēma chixexü i çaxçax naxügüxü
nax nūmatama nagu nayixüçax! ¹⁰iRü

naétügu nayixēxē i curü poxcu ñoma
áxwe ya inaicürüxü! iRü wüxi i äxmaxü
i taguma nawa ínachoxüxügu nawocu!
¹¹iRü taxú i cunamaxēxēchaxü i ñoma
i naanewa i ngēma guxchigawaxexü!
iRü ngēma máxwaxexü rü nüxna nangu
i ngēma chixexü nax ngēma yamáxüçax!
¹²Rü choma nüxü chacuax rü nüma ya
Cori ya Tupana rü mea namaxā inacuax
i ngēma ngearü diēruáxü. Rü tüxü
ínapoxü ya yixema naxixächiäēgüxe.
¹³Rü ngēma duüxügü i aixcūma mexü
rü tá cuxü nicuaxüxügü. Rü cuxütawa tá
nangexmagü i ngēma cupexewa
ixaixcūmagüxü.

Cuxüicatama chadawenü, Pa Tupanax

141 ¹Rü ñuxma nax cuxna
chacaxaxü, Pa Cori Pa
Tupanax, irü paxa choxü rüngüxēxē!
iRü choxü naxínü i ñuxma nax cuxna
chacaxaxü! ²Rü ñaa chorü yumüxē i
cumaxā nüxü chixuxü irü nayaxu ñoma
pumáratexē i yáuanecü
chaxunagüchacüxüäcūma cuxçax
chiguxürüxü! ³Pa Cori Pa Tupanax irü
choxü rüngüxēxē nax tama ore i
chixexüxü chixuxüçax i cuchiga! ⁴iRü
choxna nayaxu i ngēma chixexügu nax
charüxínüxü! iRü taxú i choxü quingexü
nax chixexügu chixüxüçax rü bai i
natanü nax chaxäxüçax i norü õnawa i
ngēma duüxügü i chixexü ügüxü! ⁵Rü
choxü rü wüxi i ngüxēē nixí ega
ngēxguma choxü nawexächixēēgu i
wüxi i duüxü i cupexewa mexü. Natürü
ngēma norü ucuxē i ngēma chixexü
ügüxü rü tama choxü name rü taxütáma
naga chaxínü. Rü guxügütáma
chayumüxē nax nüxü naxoexüçax i

ngêma chixexũ i nagu ínamaxêxũ. ⁶Rü ngêma chixexũ ügüxũ i duũxũgüaru äëxgacügü rü tá nayaitanü ñoma ma xpúnewa nayixürüxũ. Rü ngêxgumama tá nüxna nacua xächie nax namexũ ga yema ore ga namaxä nüxũ chixuxũ. ⁷Rü yima naxchina xägü i ngêma chixexũ ügüxũ rü naxmaxũxütäga tá nawoone ñoma mairaxũ i aixmüanexũ ngêxma woonexürüxũ. ⁸Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxũ nixĩ i chadawenüxũ. Rü cuxçax nixĩ i chiñaxũ nax choxũ ícupoxũxüçax. iRü taxú i choxna quixügachixũ! ⁹iRü choxũ ínapoxũ nawa i ngêma yauxruxũ i çaxçax yanuagüxũ i ngêma chixexüaru üruügü! ¹⁰Natürü nümatátama nagu nayi i ngêma yauxruxũ i çaxçax yanuagüxũ. Rü yoxni i chomax rü tá chiña.

Cuma nixĩ i chorü cuxchicaxũ,
Pa Cori Pa Tupanax

142 ¹Rü tagaäcü nüxna chaca ya Cori ya Tupana. Rü tagaäcü naxçax íchaca nax nüxũ changechaütümüxüçax. ²⁻³Rü napexewa naxçax çayarüdexa i ngêma guxchaxügü i choxũ ngêxmaxũ. Rü ngêxguma chauétü nanguxgu i ngêma guxchaxügü rü napexewa nüxũ chixu nax ñuxäcü ngüxũ chingexũ. Pa Corix, cuma nüxũ cucua x i chomaxũ i nagu chixüxũ. Rü ngêma nama i nagu chixüxüwa rü chorü uanügü rü ngêxma chopexegu nanaxügü i wüxi i yauxruxũ. ⁴Rü ngêxguma chorü tügünecüwagu chadawenügu rü tataxuma ya texé ya chorü ngüxêewa üxe. Rü tataxuma ya texé ya choxũ ípoxüxe. Rü tataxuma ya

texé ya çaxçax oegaxäxêxe. ⁵Rü cuxna nixĩ i çaxçaxxũ, Pa Cori Pa Tupanax, rü cuxũ ñachagürü: “Cuma nixĩ i chorü cuxchicaxũ quixixũ. Rü cuma nixĩ i choxna cunaxäxũ i guxüma i taxacü i choxũ ngêxmaxũ i ñoma i naane i nawa çamaxüwa”, ñachagürü. ⁶iRü naxçax irüxínü i chauga nax aita çaxüxü! Erü marü nataxuma i chorü pora. iRü nüxna choxũ ínanguxuchixêxê i ngêma chowe ingêxütanüxü! Erü nüma rü choxũ narüporamaegü. ⁷iRü choxũ ínanguxuchixêxê nawa i ñaa chorü guxchaxügü nax ngêmaäcü cuxũ chicuaxüxüçax! Rü ñuxüchi i ngêma duũxügü i aixcüma mexügu rüxínüexũ rü tá choxũ ínachomaeguächi i ngêxguma chomaxä cumecümagu.

Pa Corix cugu nixĩ i çayaxöxũ

143 ¹Pa Cori Pa Tupanax íchoxũ nüxũ naxínü i chorü yumüxê! iRü naxçax irüxínü i ngêma cuxna naxçax çaxçaxxũ! iRü êcü choxũ nangäxũ! Erü cumecüma rü aixcüma cuyanguxêxê i ngêma nüxũ quixuxũ. ²iRü taxú i choxna naxçax cucaxaxũ i chorü chixexügü nax poxcu chomaxä cuxuegüçax! Erü cupexewa rü tataxuma ya texé ya tama nüxũ cuäxe nax chixexũ taxüxũ. ³Rü ngêma chorü uanügü rü chowe ningêxütanü rü waixümüwa choxũ nayapotügü. Rü éanexügu choxũ napoxcu nax ngêma çamaxüxüçax naxrüxü ga yema nüxcüma yuexũ. ⁴Rü ñuxma rü çayaxixächixüchi rü chauäewa poraäcü chamuũ. ⁵Rü nagu çarüxínü ga yema mexügu ga taxü ga nüxcüma toxçax cuxüxü. Rü nüxna çacuaxächi

nax ñuxãcü poraãcü toxũ curüngũxêẽxũ.
⁶Rü ngẽma nax chacuxwaxexuchixũ rü
 cuxçax chaxunagümejë ñoma waixüümü
 i paxũ i dexá naxwaxexuchixũrũxũ. ⁷Pa
 Cori Pa Tupanax ipaxa choxũ nangãxũ!
 Erü ngẽmatama chayü. iRü taxũ i
 cuxoxũ nax choxũ curüngũxêẽxũ! Erü
 ngẽxguma tama choxũ curüngũxêẽgu rü
 tá chayü naxrũxũ i ngẽma yuexũ. ⁸iRü
 paçmama choxũ nawex nax ñuxãcü
 poraãcü choxũ cungechaũxũ! Erü cugu
 nixĩ i chayaxõxũ. iRü choxũ nüxũ
 nacuxãxêxê nax ñuxãcü cunaxwaxexũ
 nax cupexewa chamaxũxũ! Erü cumaxã
 nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma chorü
 ngúchaũ. ⁹Pa Cori Pa Tupanax inüxna
 choxũ ínanguxuchixêxê i ngẽma chorü
 uanügü! Erü cuxçax nixĩ i chiñaxũ nax
 cuxũtagu chaugü chicúxũçax. ¹⁰iRü
 choxũ nanguxêxê nax chanaxũxũçax i
 curü ngúchaũ! Erü cuma nixĩ i chorü
 Tupana quixĩxũ. Rü chanaxwaxe i cuãxê
 i iüñexũ rü mexũ i nacümagu choxũ
 nixũxêxê. ¹¹Pa Corix, cuégagu cuxna
 chaca nax choxũ cumaxêẽxũçax. iRü
 choxũ ínanguxuchixêxê nawa i ñaa
 ngúxũ i chingexũ! Erü cuma rü
 cumecüma. ¹²Rü cuma rü cuyanguxêxê i
 ngẽma nüxũ quixuxũ. iRü ngẽmacax
 nadai i ngẽma chorü uanügü! iRü êcü
 guxũxũma nadai! Erü choma rü curü
 duũxũ chixĩ.

Ãêxgacü ga Dabí rü Tupanana moxê naxã

144 ¹Namexechi ya Cori ya
 Tupana ya chorü poxũrũxũ.
 Rü nüma nixĩ i choxũ nanguxêẽxũ rü
 choxũ nüxũ nacuxãxêẽxũ nax ñuxãcü tá
 daiwa chaxũxũ. ²Rü nüma nixĩ i
 aixcüma chomücü yixĩxũ rü chorü

poxũrũxũ yixĩxũ. Rü naxçax nixĩ i
 chiñaxũ nax ngẽma chicúxũçax. Rü
 nüma nixĩ i chorü nguxuchixêẽrũxũ rü
 chorü tüpexerũxũ. Rü namaxã nixĩ i
 chaugü chatüpexexũ. Rü nüma nixĩ i
 choxmexwa nangexmagüxêẽãxũ i
 íanegü. ³Pa Cori Pa Tupanax ítaxacüwa
 cuxũ name ya yimá duũ rü ngẽmacax
 nagu curüxĩnũxũ? ¿Rü curü taxacü nixĩ
 ya yimá duũ rü ngẽmacax poraãcü nüxũ
 cungechaũxũ? ⁴Rü yimá duũ rü wüxi i
 ngũãcüürũxũ nixĩ i norü maxũ. Rü
 ngẽma norü maxũ rü ñoma wüxi i
 gauxchipeçax üpetũxũrüümare nixĩ.
⁵Pa Corix iyawãxna i daxügũxũ i naane
 rü ñoma i naanegu írũxĩ! iRü nüxũ
 ingógü ya maçpünegü nax
 yanaigüxũçax rü yacaixquegüxũçax!
⁶iRü inacuxgü ya cuxnegü ya ãẽmacügü
 ixĩgüne nax ngẽmachaxwa
 yabuxmüxũçax i curü uanügü! ⁷⁻⁸iRü
 êcü çaxçax rüxue i daxügũxũ i
 naanewa nax nawa choxũ
 ícuyaxuchixũçax i ñaa taxũ i guxchaxũ i
 nawa changexmaxũ! iRü choxũ napu
 naxmexwa i ñaa chorü uanügü i
 dorataçaxgũxũ i norü doramaxã choxũ
 íxuaxũgũxũ! ⁹Pa Corix, ngexwacaxũxũ i
 wiyaeü tá cuxçax chawiyae chorü
 paxetarüümaxã. Rü ngẽmaãcü chorü
 wiyaeaxã tá cuxũ chicuaxũxũ. ¹⁰⁻¹¹Rü
 cuma nixĩ i nachixũanegüarü
 ãêxgacügũxũ curüngũxêẽxũ nax norü
 uanügũxũ naporamaegüxũçax. Rü cuma
 nixĩ ga curü duũ ga Dabíxũ
 ícunguxuchixêẽxũ naxmexwa ga norü
 uanügü. iRü ñuxma rü choxũ ínapoxũ
 nax tama norü taramaxã choxũ
 yamaçgüxũçax i chorü uanügü! iRü
 choxũ napu naxmexwa i ñaa chorü

uanügü i dorataꝥgüxü i norü doramaxã
 choxü íxuaxüügüxü! ¹²Rü ngëxguma
 Tupanaga íxĩnüegu rü aixcüma
 tataãxëgü. Rü tanegü rü mea nayae
 ñoma nanetügü i bacaxürüxü. Rü
 taxacügü rü iyamexechi ñoma
 Tupanapataarü caxtagürüxü. ¹³Rü tóru
 trígupataügü rü nixãacu namaxã i
 naguxüraxüxü i nabü. Rü tóru
 carnérugü rü poraãcü nimu i tóru
 nachitaxüwa. ¹⁴Rü tóru wocagü
 nixãxacügü rü mea nabue i naxacügü.
 Rü tóru íanemaxüguwa rü taxúema
 ãücúmaxüggagu aita taxü. ¹⁵Rü ngëma
 duüxügü i guxüma i ñaa mexü nüxü
 ngëmagüxü rü aixcüma nataãxëgü. Rü
 ngëmatama taãxë nüxü nangexma i
 ngëma duüxügü i Tupana namaxã
 icuáxü.

Rü name nixĩ nax guxü i duüxügü rü
 Cori ya Tupanaxü yacuaxüügüxü

145 ¹Rü choma rü tá cuxü
 chixuchiga nax ñuxãcü
 nüxü cucuaxüchixü, Pa Tupana Pa
 Chorü Æëxgacüx. Rü guxügutãma cuxü
 chicuaxüxü. ²Rü wüxichigü i ngunexügu
 rü mexü i cuchigaxü tá chixu rü
 guxügutãma cuxü chicuaxüxü. ³Rü
 nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü
 nacuaxüchi rü ngëmacax name nax
 nüxü icuaxüügüxü. Rü ngëma tóru cuax
 rü tama nawa nangu nax nüxü
 icuáxüçax i ñuxãcü nüxü nacuaxüchixü i
 nümax. ⁴Rü papágü rü naxacügüwa tá
 nananguxëëgü nax cuxü yacuaxüügüxü
 naxçax i ngëma cuxüxü. Rü tá nüxü
 nixugügü i ngëma mexügü i curü
 poramaxã cuxüxü. ⁵Rü choma rü tá
 nüxü chixu nax ñuxãcü torü Æëxgacü ya

üü necü nax quixixü i cumax. Rü tá nüxü
 chixu i ngëma mexügü i toxçax cuxüxü.
⁶Rü duüxügü rü nachiga tá nidexagü i
 ngëma ãücúmaxü i curü poramaxã
 cuxüxü. Rü choma rü tá cuxü
 chixuchiga nax ñuxãcü guxüétüwa
 cungexmaxü. ⁷Rü duüxügü rü tá cuxü
 nixuchiga nax ñuxãcü
 cumecúmaxüchixü. Rü tagaãcü tá nüxü
 nixugügü nax cuma rü Æëxgacü i
 aixcüma mea guxãmaxã icuácü quixixü.
⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
 namecüma rü nüxü tangechaütümüxü
 rü yaxna tamaxã naxĩnü rü tüxü
 nangechaü. ⁹Rü nüma ya Cori ya
 Tupana rü guxãmaama namecüma rü
 ngëma naxüüwa inanawex nax ñuxãcü
 poraãcü tüxü nangechaüxü. ¹⁰Rü
 guxüma i ngëma cuxüxü rü tá cuxü
 nicuaxüxügü, Pa Cori Pa Tupanax. Rü
 ngëma curü duüxügü rü tá cuxü
 nicuaxüxügü. ¹¹Rü tá nüxü nixugügü
 nax cuma rü aixcüma Æëxgacü ya
 üü necü quixixü rü ñuxãcü namexechixü
 i ngëma curü puracü i curü poramaxã
 cuxüxü. ¹²Rü ngëmaãcü tá duüxügü
 nüxü nacuax nax ñuxãcü cuporaxüchixü
 rü ñuxãcü Æëxgacü ya üü necü quixixü.
¹³Rü cuma rü guxüguma Æëxgacü quixĩ
 rü guxügutãma namaxã icucuax i
 guxüma. ¹⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana
 rü tüxü ínarüdagüxëxë ya guxãma ya
 yíxema iyayitanüxe. Rü tüxü
 naporaexëxë ya guxãma ya yíxema
 turaexe. ¹⁵Rü guxüma i ngëma cuxüxü
 rü cuxü narüdaunü nax cuma
 cunachibüexëxüçax i ngëxguma
 nataiyaegu. ¹⁶Rü cuma rü
 cuyaxüwemügü rü curü ngúchaümaxã
 mea cunataãxëxëxë i guxüma i ngëma

maxêxũ. ¹⁷Rũ nũma ya Cori rũ guxũma i ngẽma nagu naxĩnũxũwa rũ aixcũma nawexgu. Rũ guxũma i ngẽma naxũxũwa rũ namecũma. ¹⁸Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tũxna nangaicama ya yĩxema aixcũma naga taxĩnũeacũma norũ ngũxêcax ícagũxe. ¹⁹Rũ yĩxema nũxũ ngechaũgũxe, rũ tũxna nanaxã i ngẽma naxcax ítacaxũ. Rũ ngẽxguma norũ ngũxêcax nũxna tacagũegu, rũ nũma rũ tũxũ naxĩnũ rũ tũmaarũ guxchaxũwa tũxũ ínangũxũxê. ²⁰Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tũxũ ínapoxũ ya yĩxema nũxũ ngechaũgũxe, natũrũ nanadai i ngẽma duũxũgũ i tama naga ínũechaũxũ. ²¹Rũ Cori ya Tupanaxũ chicuaxũxũ. Rũ name nixĩ i guxũma i duũxũgũ nũxũ nicuaxũxũgũ ya yimã Üünecũ i ñuxma rũ guxũgutãma.

**Tupanaxũ ticuaxũxũgũ
naxcax i ngẽma naxũxũ**

146 ¹Name nixĩ i nũxũ ticuaxũxũgũ ya Cori ya Tupana. Rũ choma rũ guxũma i chorũ maxũmaxã tá Cori ya Tupanaxũ chicuaxũxũ. ²Rũ ñuxma nax chamaxũxũ rũ Cori ya Tupanaxũ tá chicuaxũxũ. Rũ ñoma rũ ta chamaxũ rũ naxcax tá chawiyae ya yimã chorũ Tupana. ³iRũ taxũ i nagu cuyaxõxũ i yatũgũ i nũgũ nũxũ cuaxêxũ! Erũ nũmagũ rũ duũxũgũmare nixĩgũ rũ tama maxũ tũxna naxã. ⁴Rũ ngẽxguma nayuegu rũ wenaxarũ waixũmũxũ nixĩgũ. Rũ ngẽma ngunexũgutama inayarũxo i guxũma i taxacũ i nagu naxĩnũxũ. ⁵Rũ tataãxê ya yĩxema Acóbuarũ Tupanaxũtawa nayaxúxe i tũmaarũ ngũxê rũ nagu

yaxõxe ya Cori ya Tupana. ⁶Rũ nũma nixĩ i naxũãxũ i daxũgũxũ i naane rũ ñoma i naane, rũ ngẽma már, rũ guxũma i taxacũ i nawa ingexmachigũxũ. Rũ nũma rũ guxũguma nayangũxêxê i ngẽma nũxũ yaxuxũ. ⁷Rũ nũma rũ tũmaétũwa nachogũ ya yĩxema togũ chixri tũmamaxã icuáxe. Rũ yĩxema taiyagu ímaxêxe rũ tũxũ nachibũxêxê. Rũ yĩxema poxcupataũwa ngẽxmagũxe rũ tũxũ ínangũxũxê. ⁸Rũ yĩxema íngexetũxe rũ tũxũ nidauchigũxêxê. Rũ yĩxema ya iyayitanũxe rũ tũxũ ínarũdagũxêxê. Rũ nũma ya Cori rũ nũxũ nangechaũ i ngẽma duũxũgũ i mexũ ügũxũ. ⁹Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ nũxna nadau i ngẽma duũxũgũ i tama Iraétanũxũ ixĩgũxũ i to i nachixũanewa ne íxũ. Rũ ngẽxgumarũxũ ta tũxũ narũngũxêxê ya taxcutagũ rũ yutegũxe. Natũrũ ngẽma duũxũgũ i chixexũ ügũxũarũ ínũ rũ nagu nayanachixexêxê. ¹⁰Pa Yerucharéũx, rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ guxũgutãma ãxgacũ nixĩ. Rũ yimã curũ Tupana rũ gucũ ya taunecũgu rũ tá pemaxã inacuax. iRũ ngĩxã nũxũ ticuaxũxũgũ ya Cori ya Tupana!

**Tupana rũ porãcũ
Iraétanũxũ narũngũxêxê**

147 ¹iRũ ngĩxã nũxũ ticuaxũxũgũ ya Cori ya Tupana! Rũ name nixĩ i naxcax tawiyægũ. Erũ wũxi i taãxê nixĩ nax nũxũ icuaxũgũxũ. ²Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ wena ínanadaxêxê ya Yerucharéũ rũ nananutaquexe i ngẽma

Iraétanüxügü i to i nachixüanegügu woonexü. ³Rü nüma rü tüxü nataãxëxëxë ya yíxema poraãcü ngechaü ingegüxe rü tüxü nananaxëxë ya yíxema ngúxü ingegüxe. ⁴Rü nüma rü nüxü nacuax nax ñuxre yixü ya ëxtagü rü wüxichigü rü naégamaxã nüxna naca. ⁵Rü nüma ya tórü Tupana rü äëxgacü ya guxüétüwa ücü nixí rü naporaxüchi. Rü norü cuax rü taguma inayagux. ⁶Rü nüma rü nüxü narüngüxë i ngëma duüxügü i tama nügü icuaxüügüxü natürü nanaxãneexëxë i ngëma chixexü ügüxü. ⁷iRü árpamaxã naxçax pewiyaegü rü moxë nüxna pexãgü ya tórü Tupana! ⁸Rü nüma rü caixanexümaxã nanatüxchipeta i ñaa naane. Rü nanamexëxë ya pucü nax ñaa naanexü yawaixëëxüçax, rü maxpúnegüwa nanaxügüxëxë ya maxë. ⁹Rü nüma rü nanachibüexëxë i naexügü. Rü ngëxgumarüxü ta nanachibüexëxë i ngëma ngurucucacügü i ngëxguma naxauxegu. ¹⁰Rü tama ngëma cowuarü poramaxã nataãxë ya Tupana rü bai i yatügiarü poragu narüxínü. ¹¹Natürü ngëma aixcüma namaxã nataãxëxü nixí nax nüxü ticuaxüügüxü ya yíxema nagu yaxögüxe i norü ngechaü. ¹²Pa Yerucharéücüaxgüx irü Cori ya Tupanaxü picuaxüxügü! Rü Pa Chióüx irü curü Tupanaxü icuaxüxü! ¹³Erü nüma rü nanataixëxë i perü ñanearü ñax naxçaxwa i perü uanügü. Rü mea nüxna nadau i pexacügü i perü ñanewa. ¹⁴Rü nüma nixí i pexü nangüxmüexëxü i pechixüanewa rü muxüchixü i trígumaxã pexü nataãxëxëgü. ¹⁵Rü

nüma rü ñoma i naanewa nanamu i norü ore. Rü ngëma norü ore rü paxama guxüma i ñaa naanewa nangu. ¹⁶Rü nüma rü nanangoxëxë i cherena i gáuxü i pamüemaxü i ñoma carnérutaxarüxü cómüxü. Rü ngëma gáuxü i ätexexümaxã nanagüane. ¹⁷Rü nüma rü nanayixëxë i gáuxü i äpüxüxü. Rü ngëma gáuanexü i núma namuxümaxã rü ngëma dexá rü ínitai. ¹⁸Natürü yixcüama ínananguxëxë ya buanecü ya naicü. Rü yimá buanecü rü inanadexëxë i ngëma gáuxü. Rü ngëxguma i ngëma dexá rü iniyax. ¹⁹Rü nüma nixí ga Iraétanüxüxü nüxü nacuaxëxü ga norü ore rü norü mugü. ²⁰Natürü yema togütücumü ga duüxügü rü taguma nüxü nacuaxgü ga yema norü ore rü norü mugü. iRü ngíxã nüxü ticuaxüxügü ga Cori ya Tupana!

**Tupanaxü nicuaxüxügü i
ngëma nüma naxüxü**

148 ¹⁻²Rü name nixí i Tupanaxü ticuaxüxügü. Rü pemax, Pa Dauxücüax, rü name nixí i ngëma dauxüwa nüxü picuaxüxügü. Rü pemax, Pa Orearü Ngerüügü i Dauxücüax, rü name nixí i nüxü picuaxüxügü. Rü pemax, Pa Tupanaarü Churaragü i Dauxücüax, rü name nixí i nüxü picuaxüxügü. ³Rü cumax, Pa Üaxcüx, rü cumax, Pa Tauemacüx, rü pemax, Pa Ëxtagüx, rü name nixí i nüxü picuaxüxügü. ⁴Rü cumax, Pa Daxügüxü i Naanex, rü cumax, Pa Dexá i Caixanexüétüwa Ngëxmaxüx, rü name nixí i nüxü picuaxüxügü. ⁵iRü nüxü pixuchiga ya Cori ya Tupana! Erü nüma nixí ga namaxã nadexaãchixü nax

nangóxúçax i guxũma i taxacü
ingexmaxũ. ⁶Rü yemaacü nanangoxêxê
ga guxũma nax guxũgutáma nûma
nanaxwaxexũâcûma nangexmaxúçax. Rü
inanaxâ ga mugü ga taxúema üchicüüxũ.
⁷iRü ñoma i naanewa rü nüxũ
picuaxüxügü ya Cori ya Tupana, Pa
Naexügü i Taxüchigüxũ i Mar-artü
Mátamaxüwa Maxêxũ! ⁸Rü name nixĩ i
nüxũ picuaxüxügü, Pa Âemacü, rü
Gáuxũ i Âpüxüxũ, rü Gáuxũ i Âtexexũ,
rü Cherena, rü Tacü ya Buanecü ya
Tupanaarü Ngúchaũ Ücüx. ⁹⁻¹⁰Rü pemax
ya maxpúnegü, rü máxpüxanegü, rü
guxũma i naigü i taxũne, rü nanetügü,
rü naxünagü, rü naexügü, rü werigü, rü
guxũma i taxacü i natanecamaxâ ixixũ,
rü name nixĩ i nüxũ picuaxüxügü. ¹¹iRü
guxũma i âêxgacügü i wüxichigü i
nachixüanemaxâ icuáxũ, rü guxũma i
norü ngüxêêruügü i âêxgacügü, rü
guxũma i norü duüxügümaxâ rü
Tupanaxũ picuaxüxügü! ¹²iRü yatügü rü
ngexügü rü ngextüxücügü rü paxügü rü
oxigü, rü Tupanaxũ picuaxüxügü! ¹³Rü
ngêmaâcü i guxâma i pema rü name nixĩ
i nüxũ picuaxüxügü. Erü nûma ya
Tupana rü guxâétüwa nangexma. Rü
nûma rü namaxâ inacuax i guxũma i
daxügüxũ i naanewa rü ñoma i naanewa
ngêxmaxũ. ¹⁴Rü nûma ya Tupana rü
nüxũ narüngüxêê ga norü duüxügü ga
Iraétanüxũ nax norü uanügüxũ
naporamegüxüçax. Rü ngêmacax, Pa
Iraétanüxũ i Aixcûma Tupanaarü
Duüxügü Ixügüxex, rü name nixĩ i nüxũ
picuaxüxügü. Erü nûmatama nixĩ i pexũ
naxunetaxũ nax norü duüxügü
pixügüxüçax. iRü ngixâ nüxũ
ticuaxüxügü ya Cori ya Tupana!

Tupana ya guxüarü üruxũ rü âêxgacü nixĩ

149 ¹iRü nüxũ picuaxüxügü ya
Cori ya Tupana! iRü
naxçax pewiyae nagu i wüxi i wiyae i
ngexwacaxüxũ! iRü ngêmaâcü nüxũ
picuaxüxügü i guxâma i pema nax
norü duüxügü pixügüxũ! ²Rü pemax,
Pa Iraétanüxũ i Yerucharéüçüçax i
Tupanaarü Duüxügü Pixügüxex irü
namaxâ petaâxêgü! Erü nûma nixĩ i
perü âêxgacü ga nügüxũ pexũ
nangoxêêxũ. ³Rü pemax, Pa
Iraétanüxũx irü Tupanaégagu ípiyüxe
rü ngêmaâcü nüxũ picuaxüxügü! iRü
perü árpagümaxâ rü perü
paüđerügümaxâ pepaxetagüâcûma
naxçax pewiyaegü! ⁴Erü nûma ya Cori
ya Tupana rü namaxâ nataâxê i norü
duüxügü i nüxũ icuaxüüügüxũ. Rü tüxũ
namaxêxêxê ya yixema tama tügü
icuaxüüügüxe. ⁵Rü pemax, Pa Norü
Duüxügüx irü Corimaxâ petaâxêgü!
iRü woo i pechicawa rü naxçax
pewiyaegü! ⁶⁻⁷iRü peâxmaxâ nüxũ
picuaxüxügü! iRü pexmexwa peyange i
tara i guxüçüwawa téxũ nax
ngêmamaxâ penadaxüçax i ngêma
duüxügü i tama Tupanaxũ cuaxgüxũ,
rü ngêmaâcü penapoxcuexüçax i
ngêma togü i nachixüanegü! ⁸⁻⁹Rü
ngêma norü âêxgacügü rü norü
ngüxêêruügü i poraxũ irü
cadénamaxâ peyachotagü nax
ngêmaâcü peyangüxêêxüçax i ngêma
poxcu i Tupana namaxâ uegüxũ! Rü
nûma ya Tupana rü aixcûma tá
tûmamaxâ nataâxê ya guxâma ya
yixema aixcûma naga ñnüexe. iRü
nüxũ picuaxüxügü ya Cori ya Tupana!

Guxūma i ngēma Tupana
ūxū rü nüxū nicuaxūxūgū

150 ¹iCori ya Tupanaxū
picuaxūxūgū! iRü
napatawa rü nüxū picuaxūxūgū! iRü
pema i daxūguxū i naanewa
ngēxmagūxe i nüma ínangexmaxūwa rü
nüxū picuaxūxūgū! ²iRü nüxū
picuaxūxūgū naxçax i ngēma mexū i
norü poramaxā naxūxū! iRü nüxū
picuaxūxūgū ertü guxūguma
nangexmaecha rü nataxuma i norü ügü

rü norü gux! ³iRü cornétamaxā rü
árpamaxā rü árpaxacūmaxā nüxū
picuaxūxūgū! ⁴iRü paūdérugūmaxā
ípiyūxeäcūma nüxū picuaxūxūgū! iRü
wowerugūmaxā rü paxetaruūgū i
ātūxūxūmaxā nüxū picuaxūxūgū! ⁵iRü
paxetaruūgū i ātachinūxū rü
itagaxūmaxā nüxū picuaxūxūgū! iRü
paxetaruūgū i ātachinūxū rü ígaxūmaxā
nüxū picuaxūxūgū! ⁶iRü guxūma i
ngēma ingūātanücüxū rü Cori ya
Tupanaxū yacuaxūxūgū! iRü ngīxā Cori
ya Tupanaxū ticuaxūxūgū!

PROVERBIOS

(Ucuxëgüchiga)

Ucuxëgü i aixcüma tüxü mexü

1 ¹Naa nixí i norü ucuxëgü ya Dabí nane ya Charumóü ya Iraétanüxügüarü äëxgacü ixícü. ²Rü nüma rü norü duüxügüçax nanaxümatü i ñaa ucuxëgü nax namaxã nangüexëëxüçax nax ñuxãcü tá nügü nangechaügüäcüma namaxëxüçax rü ñuxãcü tá nügümaxã namexëëgüaxüçax ega taxacürü guxchaxü nügüçax ínangüxëëgügu. ³Rü nüma nanaxwaxe nax norü duüxügü rü mea naãxëxü yacuáxüçax nax ngëmaäcü Tupanapexewa yamexü rü mea duüxügüpexewa namaxëxüçax. ⁴Rü nanaxwaxe nax ngëma tama ixüãëgüxü rü mea naãxëxü yacuáxüçax. Rü ngëma ngextüxügüxü i naechitamare maxëxü rü nüma nanaxwaxe nax ngëma cuax i aixcüma mexü nüxü ngëxmaxü. ⁵Rü ngëma aixcüma naãxëxü icuáxü rü tá naga naxínü i ñaa ucuxëgü nax ngëmaäcü yexeraxü i cuax nüxü ngëxmaxüçax. ⁶Rü ngëmaäcü tá nüxü nacuax i taxacüchiga yixixü i ngëma ucuxëgü rü ore i cuaxruügü i ngëma duüxügü i aixcüma nüxü icuaxüchixü

nüxü ixugüxü. ⁷¿Rü texé tixí ya yíxema aixcüma cuax tüxü ngëxmaxe? Rü yíxema Tupanaga ñnüxe rü yíxema tixí ya aixcüma cuax tüxü ngëxmaxe. Natürü yíxema tama Tupanaga ñnüxe rü wüxi i ngeäxëmarexü tixí.

Ucuxëgü i ngextüxügüxüçax ixixü

⁸Pa Chaunex inaga naxínü i ñaa cunatüarü ucuxë! iRü taxü i nüxü curüngümaxü i ngëma cué namaxã cuxü ngüxëëxü! ⁹Erü ngëma ucuxëgü rü wüxi i curü meruxü nixí ñoma wüxi i cuchagü rüxna wüxi i curü ngaxcueruürüxü nixí. ¹⁰Rü ngëxguma ngëma chixexüarü üruügü cuxü womüxëëgüchaügu irü taxütáma naga cuxínü, Pa Chaunex! ¹¹Erü ñanagürügü tá cuxü: “iNua naxü rü totanügu naxã! iRü ngíxã ítayacüxëügü nax yamaxgüxüçax rü nüxü ingíxëxüçax i ngexürüxü i ngëma üpetüxü! ¹²Rü nüétama ega woo duüxügü i mexü yixügu rü tá tanadai. Rü ñoma wüxi i duüxü i yuxü i waixümü ígaxürüxü tá namaxã tixígü. ¹³Rü guxüma i mexügü rü tá tüxü nangexmagü rü tachiügü rü tá tayapaxëxë namaxã i ngëma naxçax

ingĩxgũxũ. ¹⁴iRũ nua naxũ rũ totanũgu naxã! Rũ toma rũ cumaxã tá tangau i ngẽma naxçax ingĩxgũxũ”, ñanagürũgũ tá. ¹⁵iNatürũ taxũtãma namaxã cuxãmücü, Pa Chaunex! iRũ paxa nüxna ixũgachi i ngẽma duũxũgũ i ngẽmaäcü chixexũgu ruxĩnüexũ!

.....

**Ngẽma ucuxëgũ rũ poraäcü
wũxi i mexũ tüxũ nixĩ**

2 ¹Pa Chaunex inaga naxĩnü i ñaa chorũ ucuxë! iRũ cugüãëgu namaxã nanguxũ! ²iËcü irũxĩnü i ñaa ore i cuax nawa iyaxuxũ! Rũ ngẽmawa tá cuax cuxũ nangexma. ³Rũ ngëxguma cuyumüxëgu irũ guxũ i curũ ngũchaũmaxã naxçax ínaca i ngẽma cuax nax aixcüma cuãëxũ cucuáxũçax! ⁴iRũ noxtacüma cugũ inaxã nax naxçax cudauxũ i ngẽma cuax ñoma diëru i irũtaxuxũçax cudauxũrũxũ! ⁵Rũ ngëxguma rũ tá nüxũ cucuax i Cori ya Tupanaxũ nax cungechaũxũ, rũ tá nüxũ icuyangau nax ñuxäcü aixcüma Tupanaxũ cucuáxũ. ⁶Erũ nüma ya Cori ya Tupana nixĩ i cuax tüxna naxãxũ, rũ naaxwa nixĩ i íyachoxũtanüncüüxũ i ngẽma cuax. ⁷Rũ nüma ya Cori ya Tupana rũ tüxũ narüngũxëë rũ tüxna nadau ya yíxema aixcüma mea naxpëxewa maxëxë rũ taxuxũma i chixexũ ügũxe. ⁸Rũ tüxna nadau ya yíxema mexũ i nacümagu íxe rũ tüxũ ínapoxũ ya yíxema aixcüma naga ñnüexe. ⁹Rũ ngëxguma naga cuxĩnügu rũ tá nüxũ cucuax i ngẽma nacüma i aixcüma wëxguxũ rũ tá naxçax cudau i ngẽma aixcüma mexũ. ¹⁰Rũ tá mea cuãëxũ cucuax rũ tá nüxũ cucuax nax

ñuxäcü taãxë cuxna naxãxũ i ngẽma cuax. ¹¹Rũ ngẽma nax mea napëxewa imaxëxũ rũ taãxëxũ icuáxũ rũ ngẽma nixĩ i guxũguma chixexũna tüxũ ípoxũxũ. ¹²⁻¹⁵Rũ ngẽma mexũ i cuax rũ mexũ i ñnü rũ tá cuxũ ínapoxũ nax tama wũxi i nacüma i chixexũgu quixũxũçax, rũ tama naga cuxĩnüxũçax i ngẽma duũxũgũ i chixexũ i nüxũ rüxoexũ i nacüma i mexũ rũ chixexũ i nacümacax daugũxũ, rũ taãxëäcüma chixexũ ügũxũ rũ naxüchixügũxũ i ngẽma norũ chixexũ. ¹⁶⁻¹⁷Rũ ngẽma cuax i Tupanawa ne üxüxicatama tá nixĩ i cuxũ ípoxũxũ nüxna i ngẽma ngexũ i ngeãëxũ i natexũ ítãxũ rũ tama Tupanaarũ mugüga ñnüxũ rũ norũ dexamaxã chixexũwa cuxũ gachaũxũ. ¹⁸Rũ ngẽma nama i ngẽma ngexũchiüwa daxũgu texë ixũxgu, rũ ñoma yuwa taxũxũrũxũ tixĩ. ¹⁹Rũ yíxema ngẽma ngexũpatagu chocuxe rũ marũ chixexũgu tügũ tayixëxë, rũ tüxũ naguxcha nax wena mexũ i maxũçax tadaugũxũ. ²⁰Pa Chaunex irũ ngẽma nama i mexũwa tüxũ gaxũgu ixũ! iRũ nagu ixũ i ngẽma nacümagũ i aixcüma Tupanapëxewa mexũ! ²¹Erũ yíxema mea Tupanapëxewa maxëxe rũ tama chixexũ ügũxe, rũ tá namax i tümaarũ maxũ nawa i ñaa naane i Tupana tüxna äxũ. ²²Natürũ ngẽma duũxũgũ i chixexũ i tama Tupanaga ñnüexũ rũ tá ínawoxũ i ñaa Iraëanewa.

Ucuxëgũ i cuax tüxna äxũ

3 ¹Pa Chaunex itaxũ i nüxũ icuyarüngümaxũ i chorũ ore i cuxũ changuxëëxũ! iRũ mea cugüãëgu namaxã nanguxũ i ñaa chorũ ucuxëgũ!

²Rü ngēmaācü tá namax i curü maxü rü aixcüma tá cutaāxē. ³iRü taxú i nüxü curüxoñü nax cumecümaxü rü quixaixcümaxü! iRü nagu namaxü rü cugüāēgu namaxā nanguxü ñoma wüxi i nachagü yigü nagu ixüechaxürüxü! ⁴Rü ngēmaācü ya Tupana rü duñxügü rü ta cumaxā nataāxē rü cuxü nicuaxüxügü. ⁵iRü guxü i curü maxümaxā nagu yaxō ya Cori ya Tupana! iRü taxú i cuxrütama cuaxgu curüxñinüxü! ⁶iRü guxüma i taxacü icuxüxüwa rü Tupanamexēgu naxü! Rü nüma rü tá cumaxā inacuax rü mea tá inanguxuchi i ngēma cuxüxü. ⁷iRü taxú i nagu cuyaxōxü i cuxrütama cuax! iRü nüxna ixügachi i ngēma chixexü rü Tupanaga naxñü! ⁸Rü ngēma nixí i üxüxü i aixcüma mexü nax cuporaxücax. ⁹iRü Tupanamaxā nangau i curü ngēmaxügü rü nüxna naxā i ngēma nüxíraxüxü i norü o i curü nanetügü i nüxna üxü! ¹⁰Rü ngēxguma ngēmaācü cunaxüxgux rü nüma rü tá nayamuxēxē i curü nanetügü nax napaācugüxücax i curü bínuchixügü rü ngēma curü chocagü rü tá naācugümaxā narügāugü. ¹¹Pa Chaunex itaxú i nüxü cuxoxü i ngēxguma Cori ya Tupana cuxü rüwexächixēēgu! iRü taxú i cunuāmaxü ega ngēxguma cuxü naxucüxēgu! ¹²Erü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxü naxucüxē ya yíxema tüxü nangechaxüxe ñoma wüxi ya papá ya nane ya nüxü nangechaücüxü naxucüxēxürüxü. ....

²⁷Rü ngēxguma texé curü ngüxēēcax ícaxgu, rü tama name i tüxna cunachüxu ega cuxü nangexmagu i ngēma cuxna naxcax tacaxü. ²⁸Rü tama

name i moxücax ícunaxüxüchi i ngēma ngüxēē i ñuxmatama cuxü tauxchaxü nax cunaxüxü. ²⁹Rü tama name i nagu curüxñü i taxacürü chixexü tümamaxā cuxü ya yíxema cuxna rüyoexe. ³⁰iRü taxú i naxcax cudauxü nax texémaxā cunaxü ega taxüema taxacürü chixexü cumaxā üxgux! ³¹iRü taxú i cuxü nangüchaüxü i nacüma i ngēma yatü i máxwaxexü rü taxú i nüxü cuyadauxüxü! ³²Erü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü naxo i ngēma chixexü ügüxü, natürü tüxü nanatauxchaxēxē nax namaxā taxämücüxü ya yíxema mexügu rüxñüexe. ³³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chixexü napatacüaxmaxā naxuegu i ngēma chixexü i duñxü, natürü mexü tümapatacüaxmaxā naxuegu ya yíxema napexewa mexe. ³⁴Rü nüma ya Cori rü nüxü nacugü i ngēma cugüwaxegüxü, natürü tümamaxā namecüma ya yíxema mecümagüxe ya tama tügü icuaxüügüxe. ³⁵Erü nüma ya Tupana rü tümamaxā nataāxē ya yíxema mexügu rüxñüexe, natürü nüxü naxo i ngēma tama naga ñnüechaxüxü.

.....

Ucuxēgü nax mexü i nacümagu ixüxücax

4 ¹⁸Rü ngēma mexü i duñxügücüma rü ñoma ngexwacax yangunegurüxü nixí nax nangóxü rü ngēmaācü yexera ningóchigü ñuxmata nangóonexüchi. ¹⁹Natürü ngēma nacüma i ngēma duñxügü i chixri maxexü nagu íxü, rü ñoma éanexürüxü nixí. Rü ngēmacax tama nüxü nadaugü nax taxacürü äücümaxü napexewa ngēxmaxü. ²⁰Pa Chaunex inaga naxñü i

ñaa chorü ore i cumaxã nüxũ chixuxũ rü nagu namaxũ! ²¹iRü taxú i nüxũ cuyarüngümaxũ! iRü mea cugüãëgu namaxã nanguxũ! ²²Erü ngëma chorü ore rü aixcüma maxũ tüxna naxã ya guxãma ya yíxema naga ñnüexe. Rü tümaxüneçax rü ñoma wüxi i üxüxürüxü nixí. ²³Rü ñoma i naanewa rü ngëma guxüarü yexera nüxna cudauxũ tá nixí i curü ñnü, erü ngëma curü ñnü nixí i maxüwaama cuxü gaxü. ²⁴iRü cugüna nadau nax tama doraxü quixuxüçax rüëxna texéxü cuwomüxëëxüçax!

.....

Ucuxë nax tama nai i ngemaxã taxünearü ngúchaügu inguxüçax

5 ¹Pa Chaunex ichoxü irüxüñü i ñaa ucuxë i cumaxã nüxũ chixuxũ! Erü choma rü nüxũ chacuçax nax tüxcüü cumaxã nüxũ chixuxũ. ²Rü ngëmaäcü tá cuxuãxë rü nüxũ cucuáäcüma tá quidexa. ³Rü ngëma ngexü i ngeãëxü rü mexechixü i dexamaxã nidexa erü nüxü nacuçüchi nax ñuxäcü tüxü íyapuxëëxü. ⁴Natürü ngëxguma naga cuxüñügu rü yixcama rü poraäcü tá cuxü nangux ñoma wüxi i tara i taxrecüwawa téxügu cunguxürüxü. ⁵Rü ngëma ngexü i ngeãëxüga nax cuxüñüxü rü yuwa nixí i cuxü nagaxü, rü ngëmaäcü tá nawa cingu i ngëma poxcu i tagutãma gúxü.

.....

⁸iRü nüxna ixügachi i ngëma ngexü, rü bai i íxrarüwa nachüña cungaicamaxü!

.....

¹⁸Rü name nixí i taãxëäcü ngímaxã cumaxü i ngëma cuxmaxüchi. Rü wüxi i taãxë nixí i ngëma pexacügu i ngímaxã cuxü ngëxmaxü. ¹⁹Rü name nixí i ngürü

meãxëmaxã cutaãxë. iRü ngëma curü ngúchaü rü ngímaxãxicatama naxü! ²⁰Pa Chaunex ¿Rü tüxcüü namaxã cumaxü i wüxi i ngexü i ngeãëxü? ¿Rü tüxcüü nüxna cunapax i wüxi i ngexü i tama cuxmax ixüxü? ²¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü cuxü ñnadawenü rü meama nüxü nadau i ngëma cuxüxü. ²²Rü ngëma norü chixexü inaxüxügagu tá napoxcu i ngëma duüxü i chixexü üxü. Rü ngëma norü chixexütama nixí i yanáixü ñoma wüxi i taxacümaxã yanáixürüxü. ²³Rü ngëma tama ucuxë i mexü nax naxüñüchaüxügagu rü tá yuwa naxü. Rü ngëma nax nangeãxëmarexügagu rü tá inayarütaxu.

.....

Ngëma cuçax i mexü rü ngëma ngeãë rü tama namaxã nawüxigu

9 ⁸Rü ngëxguma cunaxucuxëgu i ngëma tama ucuxë irüxüñüchaüxü rü tá cumaxã nanuama. Natürü ngëxguma cunaxucuxëgu i ngëma naãxëxü cuáxü rü tá cumaxã nataãxë. ⁹Rü ngëxguma cunanguxëëgu i ngëma duüxü i cuçax nüxü ngëxmaxü, rü yexeraäcü tá nüxü nacuçax. Rü ngëxguma cunanguxëëgu i wüxi i duüxü i mecümaxü rü tá yexeraäcü cuçaxwa nangu. ¹⁰Rü yíxema cuçax tüxü ngëxmaxe rü Tupanaga taxüñü. Rü ngëma Tupanaga nax taxüñüxüwa nüxü tacuçax nax aixcüma tümaãëxü tacuáxü.

.....

¹³Rü ngëma ngexü i ngeãxëmarexü rü naxoregütaçax rü nidexaechamare. Rü tama naãxëxü nacuçax, rü tama naxãne ega taxacürü chixexü naxüxgu. ¹⁴Rü napataçaxwa narüto i ngextã guxüma i

duïxügü nüxü ídauxüwa. ¹⁵Rü tümacaç naca ya yíxema ngéma chopetüxe, rü ñanagürü: ¹⁶⁻¹⁷“Pa Ngextüxcügü i Tauxta Ngeäxü Cuaxgüxü irü ngíxã chauchiüwa taxí! Rü ngéma dexá i naxçaç ingíxü rü narüchixmae rü ngéma paü i cúacu ingóxü rü nachix”, ñanagürü tüxü ya yíxema tama ixüäëgüxe. ¹⁸Natürü i tümagü rü tama nüxü tacuaxgü nax yuwa taxíxü ga guxema tüxna naxugüxe.

.....

**Nacüma i mexüchiga rü
nacüma i chixexüchiga**

12 ¹⁶Rü wüxi i duïxü i tama naäxëxü cuáxü rü nanuächiwaxe. Natürü ngéma duïxü i naäxëxü cuáxü rü nüxü nanataxuraxümare ega woo texé nangaxgu. ¹⁷Rü yimá yatü ya íxaixcümacü rü ore i aixcümaxü nixu. Natürü ngéma duïxü i dorataxáxü rü doraxü nixu. ¹⁸Rü nangexma i duïxü i norü dexamaxá tüxü chixexëxü, natürü ngéma duïxü i aixcüma nüxü cuáxü rü norü dexamaxá tüxü nataäxëxë.

.....

²²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü nawaxtümüxü i ngéma idorataaxgüxü. Natürü tümamaxá nataäxë ya yíxema aixcümaxü ixugüxe.

.....

²⁵Rü ngéma íxächíäxë rü yatüxü narümaächixëxë. Natürü ngéma ore i mexü rü nanataäxëxë.

.....

²⁸Rü ngéma mexü i nacümagü rü maxüwa tüxü naga. Natürü ngéma chixexü i nacümagü rü yuwa tüxü naga.

Ngéma nüxü cuáxüarü ucuxë rü name

13 ¹Rü wüxi i nane i naäxëxü cuáxü rü mea nanatüarü ucuxë nayaxu. Natürü ngéma tama íxínüchaüxü rü nüxü naxo i ngéma ucuxë i mexü.

.....

¹⁸Rü texé ya nüxü oxe i ucuxë i mexü rü tagutáma cuaxwa tangu rü duïxügü rü chixri tá tümachiga nidexagü rü tangearü ngëmaxüäx. Natürü yíxema naga ínixe i ucuxë i mexü rü duïxügü rü tá mea tümachiga nidexagü. ¹⁹Rü ngëxguma texé taxacü tüxü ngüchaügu rü tanayaxuxgu i ngéma nagu tarüxínüxü, rü tüxü rü wüxi i taäxë nixí. Natürü ngéma duïxügü i naechitamare maxëxü rü taxucürüwa nüxna nixígachi i ngéma chixexü i naxügüxü. ²⁰Rü ngëxguma duïxügü i nüxü cuáxümaxá cuxãmücügu rü naxütawa tá cunayaxu i cuax. Natürü ngëxguma ngéma duïxügü i naechitamare maxëxümaxá cuxãmücügu rü naxrüxü tá icuyarütaxu.

.....

²⁴Rü texé ya tama tümanexü ucuxëxe rü tama nüxü tangechaü. Natürü yíxema nüxü ngechaxüxe rü tayanawëxächixëxë. ²⁵Rü yimá yatü ya aixcüma mexügu rüxínücü rü guxüguma nüxü nangexma i taxacü nax nangóxü. Natürü ngéma duïxü i chixexügu rüxínüxü rü nüxü nataxu i norü öna.

.....

**Duïxügü i naäxëxü ícuáxü rü
duïxügü i naechitamare maxëxü**

15 ¹Rü ngéma ngäxüga i memarexü rü nu inarüxoxëxë. Natürü ngéma ngäxüga i nuäcü íxíxü

rü nanayexeraxêxê i ngêma nu. ²Rü ngêma duũxũgü i naãxêxũ icuáxũq̄xwa rü ínaxũxü i mexũ i ore i cuq̄x nawa iyaxuxũ. Natürü ngêma duũxũgü i naechitamare maxêxũq̄xwa rü ínaxũxü i dexe i chixexũ. ³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü guxãxũma nadau erü guxũwama nangexma rü tüxũ nangugü ya yíxema mea maxêxe rü nanangugü ta i ngêma chixri maxêxũ.

.....

⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tama nanayaxu i norü ãmare i ngêma duũxũgü i chixexũ ügüxũ. Natürü taãxêácü nanayaxu i túmaarü yumüxê ya yíxema aixcúma mea maxêxe. ⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tama nacümamaxã nataãxê i ngêma duũxũgü i chixexũ ügüxũ, natürü tüxũ nangechaũ ya yíxema mea napexewa maxũxe. ¹⁰Rü yíxema nüxũ rüxoxe nax nagu tixũxü i ngêma mexũ i nacüma rü Tupana rü poraãcü tá tüxũ inayarüwexãchixêxê. Rü yíxema tama nayaxúxe i ucuxê i mexũ rü tá tayu.

.....

¹⁶Ngêma muarü ngêmaxũq̄xgüxũ rü guxchaxũgu ínamaxũ naxçax i norü ngêmaxũgü. Rü ngêmacax i yixema rü narümemaie i namaxã tataãxê i ngêma noxre i tórü ngêmaxũgü i tüxũ ngêxmaxũ rü Tupanaga taxĩnüe.

.....

²⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxna nixügachi i ngêma chixexũ ügüxũ. Natürü tüxũ nüxũ naxĩnü i túmaarü yumüxê ya yíxema aixcúma mexũ ügüxe.

.....

**Tupanaarü ínü rü
yatügüarü ínüétüwa nangexma**

16 ¹Rü wüxichigü ya yatü rü nagu narüxĩnü nax taxacü naxüxchaũxũ, natürü Tupana nixĩ ya nüxũ cuácü nax ñuxácü tá ínganguxichixĩ i ngêma yatü nagu rüxĩnüxũ. ²Rü wüxichigü ya yatü rü naxçax name i guxũma i ngêma naxüxũ, natürü Cori ya Tupana nixĩ ya nangugücü i ngêma norü ínügü ya yimá yatü. ³Rü ngêma cuxüxchaũxũ irü Cori ya Tupanamexêgu naxú! Rü ngêmaãcü i ngêma nagu curüxĩnüxũ rü tá mea cuxú ínganguxuchi.

.....

⁹Rü name nixĩ i meama nagu tarüxĩnüe i taxacü tá taxü. Rü ñuxüchi tanaxwaxe i Tupanamexêgu tanaxú nax nüma namaxã inacuáxũçax.

.....

¹⁸Rü ngêma nax yigü icuaxũüügüxũgagu rü guxchaxũgu tayi. Rü ngêma nax inuexũgagu rü chixexũgu tayi. ¹⁹Rü tama name nax ngêma diëruãxgüxũ i nügü icuaxũüügüxũrũxũ yigü tixĩgüxêxê. Rü narümemaie nixĩ i ngêma ngearü diëruãxgüxũ i tama nügü icuaxũüügüxũrũxũ yigü tixĩgüxêxê. ²⁰Rü Tupana tüxũ narüngüxêxê ya yíxema naga ínüexe. Rü nataãxê ya yimá yatü ya Cori ya Tupanagu yoxöcü.

.....

²⁵Rü nangema i nacümagü i duũxũgüçax mexũ, natürü ngêma nawa tüxũ nagagüxũ rü yu nixĩ.

.....

³³Rü nüma ya yatü rü nümatama nagu naxĩnüxũãcüma nanaxü i ngêma naxüxchaũxũ. Natürü ngêma Cori ya

Tupana naxwaxexũãcü tá nixĩ i
ínanguxuchixũ i guxũma.

Ínügü i Tupanapexewa mea iwéxũ

17 ¹Rü taxuwama name i guxũ i
ngunexũgu taxũ i ðna
nangõxgũxũ ega nueãcüma nügũmaxã
namaxëgu i ngëma duũxũgü. Rü
narümemaie nixĩ i nügü
nangechaũgũãcüma íxraxũ i ðna
nügũmaxã nangõxgü.

.....

⁵Rü texé ya yíxema ngearü
diëruáxexũ cugũxe, rü Tupana ya tüxũ
ngoxëëcüpexewa chixexũ taxũ. Rü
yíxema taãxëxe ega ngëxguma
guxchaxũ tüxũ üpetügu ya yíxema
ngearü diëruáxe, rü tá tapoxcu.

.....

⁹Rü ngëxguma texé tümamüciãxũ
nüxũ rüngũmagu i ngëma guxchaxũ i
naxüxũ, rü nüxũ tangechaũ. Natürü texé
ya nagu rüxĩnüechaxe i ngëma chixexũ i
togü tümamaxã üxũ rü aigu tarüxĩnü, rü
tümamüci tügiina taxígachixëxë.

.....

¹⁷Rü ngëma aixcüma tamüci ixĩxũ, rü
guxũguma tüxũ nangechaũ. Rü
ngëxguma guxchaxũ taxçax ínguxgu rü
ñoma wüxi i taenexëxũchirüxũ nixĩ.

.....

²⁷Rü yíxema çax tüxũ ngëxmaxe rü
nanoxre i tümaarü dexa. Rü yíxema
tümaãëxũ cuáxe rü tangeçxmare rü
yaxna tümamüciãmaxã taxĩnü.

.....

18 ⁸Rü ngëma oregütax rü ñoma
wüxi i maixcuraxürüxũ nixĩ, rü
tauxchaãcü duũxũgüarü maxũwa nixücu.

.....

²¹Rü yimá torü conü nüxũ ixuxũ i
oregagu nixĩ nax imaxëxũ rüexna
iyuexũ. Rü yíxema idexaxüchixe rü
tümaarü oregagu ngúxũ tinge. ²²Rü
ngëma nax wüxi ya ngecü icuyangauxũ
cuxmaxruxũ rü ngëma rü guxũarü
yexera rümemaexũ nixĩ i nüxũ
cuyangauxũ. Rü ngëmawa nüxũ cucuçax
nax Tupana cuxũ rüngüxëxũ.

.....

19 ¹¹Rü wüxi i duũxũ i naãxëxũ
cuáxũ rü yaxna namaxã naxĩnü
ega texé namaxã nuxgu. Rü norü
meruxũ nixĩ nax nüxũ iyanangũmaxũ i
ngëma guxchaxũ.

.....

¹⁴Rü tórü papá rü tórü mamáxütawa
tanayaxu ya ípata rü ngëmaxũgü,
natürü Tupanaxütawa ngĩxũ tayaxu i
taxmçax i aixcüma ngĩãxëxũ çuçxcü.

.....

¹⁸Rü nüxna nachogü ya cune ñomarüta
cuxũ natauxcha nax cunawëxãchixëxũ!
Natürü ngëma nax cunawëxãchixëxũ rü
tama name nax cuyamçxüchixũ.

.....

**Ngëma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgüxũ nanuexëxë**

20 ¹Rü ngëma ngúxũ i nacuchixü
rü duũxũgüxũ nuxica
naxuegaxëxë. Rü ngëma ngúxũ i
axchixügü rü duũxũgüxũ nanuexëxë. Rü
ngëxguma nangãxegu rü taxüema
tümaãëxũ tacuáãcüma tidexa.

.....

³Rü wüxi ya yatü ya naãxëxũ cuácü rü
tama nachoxũgawaxe. Natürü ngëma yatü
i tama naãxëxũ cuáxũ rü nucçax nadau.

.....

⁹Rü taxucürüwa texé tügü tixu rü ñatarügü: “Chorü maxü rü name rü changearü pecáduãx”, ñatagürü.
.....

¹⁹Rü ngēma oregütaxáxü rü tama namaxā nanguxü i ngēma guxchaxü i tama mexü nax guxā nüxü cuáxü. Rü ngēmacax tama name i namaxā cuxāmüci i ngēma oregütaxáxü.
.....

²⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana nixi i tamaxā inacúaxü. Rü taxúema nüxü tacuax nax taxacü tá tüxü ngupetüxü.
.....

Tupanapexewa rü nawüxigu i ngēma diēruáxü rü ngēma ngearü diēruáxü

22 ²Rü ngēma muarü diēruáxü rü ngēma ngearü diēruáxü rü nawüxigu i Cori ya Tupanapexewa erü ngēma taxre rü nüma nanaxü.
.....

⁵Rü ngēma nama i ngēma duüxügü i chixri maxēxü nagu ixü rü äücümáxümaxā nanapá. Natürü ya yíxema tümaarü maxüna dáuxe rü tama ngēmagu tangu. ⁶Rü nabuxgutama mexü i nacüma nanguxēxē ya bucü, rü ngēxguma nayaxgu rü tagutáma nüxü inarüngüma.
.....

⁹Rü yimá yatü ya mecümacü rü Tupana rü mexü tá namaxā naxuegu erü yíxema ngearü diēruáxgüxemaxā nangau i norü ñna. ¹⁰Rü ngēxguma noxtacüma cuyamugachigu i ngēma tama ixinüchaüxü, rü marü nataxutáma i nu i duüxügütanüwa, rü tá inayarüxo nax nügüna nangaexü rü nügümáxā naguxchigagüxü. ¹¹Rü nüma ya äēxgacü

rü tümamaxā nataãxē ya yíxema ixaixcümáguixe. Rü tümamaxā naxámüci ya yíxema mexü i oremaxā idexáguixe. ¹²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxna nadau i ngēma duüxü i naãxēxü icuáxü natürü inayanaxoxēxē i ngēma idorataxáxü nüxü ixuxü i ore.
.....

²²⁻²³Rü tama name i chixri namaxā icucuax i ngēma ngearü diēruáxü i taxucürüwa nügüetüwa idexaxü. Rü tama name i äēxgacüxütawa ícunaxuáxü i ngēma tama nüxü cuáxü nax nügüetüwa yadexaxü. Erü nüma ya Cori ya Tupana rü norü poxüruxü nixi rü tá cuxü napoxcu. ²⁴⁻²⁵¹Rü taxü i namaxā cuxāmüciüxü i ngēma duüxügü i newaxexü rü chixecümáxü! Erü ngürüächi tá nacümacax cudauxütai rü ngēmaäcü äücümáxüwa tá cugü cungexmaxēxē.
.....

Tama name i texé tügütama ticuaxüxü

27 ¹iRü taxü i cugü quicuaxüüxü naxçax i ngēma moxü cuxüxchaüxü! Erü tama nüxü cucuax i taxacü tá cuxü ngupetüxü i moxüarü ngunexügu. ²Rü tama name i cugütama quicuaxüxü. Rü narümemaie i togu cuxü nicuaxüxügü.
.....

¹⁵Rü ngēma ngexü i nuxwaxexü rü oregütaxáxü rü ñoma wexweanexü i tama íyachaxächixürüxü nixi nax tama ínayachaxächixü i norü dexawa. ¹⁶Rü taxucürüwa nüxü nüxü tarüxoxēxē i nacüma i chixexü, erü ñoma buanecü ya taxucürüwa íyachaxächixēecürüxü nixi. Rü ñoma chíxü i ächixüxü i

taxucürüwama taxmexwa
ingemaxẽxũrũxũ nixĩ.

.....

Mexũ tayaxu ega mea imaxẽgu

28 ¹Rũ ngẽma chixexũ üxũ rü niña ega woo taxúema nawe ngẽchigügu. Natürü ngẽma aixcúma mexũ rü ñoma wüxi i airixũ taxucaxma namuũ. ²Rũ ngẽxguma wüxi i nachixũanearü ãẽxgacü chixri norü duũxũgümaxã icuaxgu, rü ngẽma norü duũxũgü rü nanue. Rũ ngẽmacax ngẽma norü ãẽxgacüxũ ñnataxüchigü rü toxũ naxunetagu. Natürü ngẽma ãẽxgacü i aixcúma mexũ i mea norü duũxũgümaxã icuaxũ rü norü duũxũgü rü namaxã nataãxẽgü.

.....

⁹Rũ yíxema tama naga ñnüchaxũxe i Tupanaarü mugü, rü nüma ya Tupana rü taxütãma tüxũ nüxũ naxĩnũ i tümaarü yumüxẽ. ¹⁰Rũ ngẽma duũxũ i chixexũwa tüxũ gagüxũ ya yíxema mexũgu rüxĩnüxe, rü norü guxchaxũgu tátama nangu. Natürü ngẽma yatügu i Tupanapexewa mea rümaxũãxgüxũ, rü mexũ tá nayauxgü.

.....

¹³Rũ ngẽma duũxũ i norü pecádu icúxũ rü taxütãma mexũ nüxũ naxüpetü. Natürü ngẽma duũxũ i nüxũ ixuxũ i norü pecádu rü nüxũ rüxoxũ, rü Tupana rü tá nüxũ nüxũ ñnayarüngüma.

.....

²³Rũ ngẽma duũxũ i tüxũ icuaxüüxũarü yexera mexũ tamaxã naxü i ngẽma duũxũ i tüxũ ixuxũ ega nüxcüra mea nagu rüxĩnügu.

.....

**Nataãxẽ i ngẽma duũxũgü i
Tupanaarü mugügu imaxẽxũ**

29 ¹Rũ yíxema tama nayaxúxe i ucuxẽ rü paxa tá chixexũgu tangu rü marü tataxutãma nax texé tüxũ rüngüxẽxũ.

.....

¹⁸Rũ ngextã duũxũgü tama Tupanaga ñnaxĩnüexũwa rü taxuxũma mea inixũ. Natürü ngẽma duũxũgü i aixcúma Tupanaga ñnüexũ rü nataãxẽgü.

.....

²⁵Rũ ngẽma nax yatügugamare ixĩnüexũ rü wüxi i ãücúmaxũ nixĩ. Natürü ngẽma nax Tupanaga ixĩnüexũ rü ngẽmawaxi nixĩ i aixcúma mexũ.

.....

Agúruarü ucuxẽgü

30 ¹Rũ nüma ga Agúru rü Yáque ga Machácüãx nane nixĩ. Rũ ñaa nixĩ ga Agúruarü ore ga Itíexmaxã rü Ucámaxã nüxũ yaxuxũ. ²Rũ norü orewa rü ñnagiürü: “Rü choma rü taxuxũma chacuax natanüwa i ñaa duũxũgü. Rü chowa rü nataxuma i duũxũgüarü cuax. ³Rũ ngẽxguma tama nüxũ chacuaxgu i ngẽma duũxũgüarü cuax ¿rü ñnüxãcü tá nüxũ chacuax nax ñnüxãcü yixĩxũ ya Tupana ya üünecü? ⁴¿Rü texé tixĩ ya yíxema marü daxüxgüxũ i naanegu ñnagüxe rü ngẽma írüxixe? ¿Rü texé tügümexẽgu tayayauxema ya buanecü? ¿Rü texé tümachirugu tananuquepüüchixü i taxũ i taxtü? ¿Rü texé tanaxü ga ñoma ga naane, rü nüxũ tixu nax ngexta yacuáxũ? ¿Rü tama ãxna Tupana yixĩxũ ga naxücü? Rü ngẽxguma nangexmagu i to ¿rü taxacü yixĩxũ i naéga rü naneéga ega nüxũ

cucuaḡgu? ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü tüxǘ ñapoxǘ ya yíxemagü nagu yaxöḡgüxe. Rü guxǘma i norü uneta i tamaxã nüxǘ yaxuxǘ rü aixcüma nixí rü name nax yaxöxǘ. ⁶Rü tama name i cunaxüétü i ngëma Tupanaarü ore i nüxǘ yaxuxǘ. Erü ngëxguma cunaxüétügu rü nüma rü tá cuxǘ nanga rü ngëmaäcü tá dorataḡaxǘ cuxǘ nixíxëxë. ⁷Pa Tupanax, rü taxre i ngǘxëëxicatama nixí i cuxna naxçax chacaxǘ. iRü choxna naxã i ngëma taxre naxǘpa nax chayuxǘ! ⁸iRü choxǘ rüngǘxëxë nax tagutáma chidoraxǘçax rü tama texéxǘ chawomǘxëëxǘçax! Rü tama chanaxwaxe nax chamuarü diëruáxǘ rüexna changearü diëruáxǘ. iRü ëcü choxna naxã i ngëma nagu mexǘ nax choxǘ nangexmaxǘçax i wüxichigü i ngunexǘarü òna! ⁹Erü ngëxguma chi chamuarü diëruáḡgu rü íyaxüḡgu rü ngürüächi ngëmagagu chi cuxǘ icharüngüma. Rü ngëxguma chi changearü diëruáḡgu rü ngürüächi changíx rü ngëmagagu chi chixri cuchiga nidexagü i duǘxügǘ”, ñanagürü.

.....

Ngǘxǘ nicuaxǘxǘ i ngëma nge i mecü

31 ¹⁰Rü tama natauxcha nax ngíxǘ iyarüngaǘxǘ i wüxi i nge i

aixcüma ngǘxëxǘ cuaxcü. Rü ngüma rü ñoma ntugǘ ya ngaxãëruǘarü yexera iyixí nax namexechixǘ. ¹¹Rü ngíte rü aixcümmama ngíxna narüyoe. Rü ngüma rü nüxǘ irüngǘxëë nax ngëmaäcü taxuxǘma nüxǘ taxuxǘçax. ¹²Rü ngüma rü guxǘ i ngunexǘgu nax namaxǘyǘ ya ngíte rü inataḡxëxëxë.

.....

²⁰Rü ngüma rü guxǘguma taḡacǘ tüxna ixã ya yíxema ingearü diëruáḡgüxe rü yíxema taḡacǘ tüxǘ taxúxe.

.....

²⁵Rü ngüma rü wüxi i nge i poraãëcü rü mecü iyixí, rü tama naxçax ixoegaãxë i moxǘarü ngunexǘ.

.....

²⁸Rü ngëma ngíxacügǘ rü ngíte rü ngíxǘ nicuaxǘxügǘ rü ñanagürügǘ: ²⁹“Rü imuxüchi i nge i mecümacü, natürü i cumax rü guxcüma i ngecügǘ curümeccümmae”, ñanagürügǘ. ³⁰Rü ngëma ngürü pa i wüxi i nge rü paxaächimare nixí rü ngëma ngürü mechametü rü ta ningupetüchigǘ. Natürü ngëma nge i Tupanaga ñüücü rü name nax ngíxǘ icuaxǘüḡgǘxǘ.

.....

ECLESIASTÉS

(Nguxětaeruŭarü ore)

**Guxŭma i ngúchaŭ rü
natüçaxmamare nixĩ**

1 ¹⁻²Rü ñaa nixĩ i norü ore ga nüxŭ yaxuxŭ ga guma orearu uruxŭ ga Dabĩ nane ga Yerucharéŭwa ãëxgacü ixĩcü: “Rü guxŭma i ngëmaxŭgü rü natüçaxmamare nixĩ, rü guxŭma rü nayacuax. ³¿Rü taxacürü mexŭ nayaxu ya wüxi ya yatü nawa nax poraäcü napuracüxŭ i ñoma i naanewa? ⁴Rü duŭxŭgü rü nibuetanü rü togü rü niyuetanü, natürü ñoma i naane rü nanaxaxrügumaraxŭmare.

.....

Orearü uruŭxŭ ngupetüxŭchiga

¹³Nagu charüxĩnü rü ngugüxŭ icharüxãŭx. Rü naxçax changux i guxŭma i ñoma i naanewa ixixŭ. Rü taxŭ i guxchaxŭ nixĩ i yatügüétü naxŭnagüxŭ ya Tupana nax ngëmatüŭwa nangexmagüxŭçax. ¹⁴Erü guxŭma i taxacü ixixŭ i ñoma i naanewa rü wüxi i natüçaxmamare nixĩ erü ñoma wüxi ya buanecü ya taxacürüwama texé yayauxemacürüxŭ nixĩ.

.....

¹⁶⁻¹⁷Rü yexguma rü chaugünatama chaca rü ñachagürü: ‘Ñuxmax rü duŭxŭgü rü nüxŭ nixugü nax choma rü nüxŭ chacuaxüchixŭ norü yexera ga yema nüxıra ãëxgacügü ixigüxŭ ga Yerucharéŭwa. Yerü chaugü ichaxã nax naxçax chadauxŭ nax cuax choxŭ yexmaxŭ nax nüxŭ chacuaxŭçax i taxacü nixĩ i aixcüma mexŭ rü taxacü nixĩ i natüçaxmamare ixixŭ.’ Natürü nüxŭ chicuaxãchi rü guxŭma i ngëma nagu charüxĩnüxŭ rü ñoma buanecüxŭ yayauxchaücürüŭmare nixĩ. ¹⁸Rü ngëxguma yexera nüxŭ icuaxgux, rü yexera tachixeãxë. Rü ngëxguma yexeraxŭ i cuax tüxŭ ngëxmagux, rü yexera ngüxŭ tinge.”

**Ngëma ngúchaŭ rü ngëma cuax rü ñnü i
natüçaxmamare ixigüxŭ nixĩ**

2 ¹“Rü chaugümamaxã ñachagürü: ‘Ñuxma rü tá nüxŭ chaxü i ngëma duŭxŭgü nagu maxëxŭ rü namaxã nataãxëgüxŭ, rü chaugüxŭ tá chanadetaquexe i muxŭma i ngëmaxŭgü.’ Natürü woo i ngëma ñnü rü natüçaxmamare nixĩ. ²Rü ngëmawa

nüxü chacuax i ngēma cugü rü wüxi i natüçaxmamare yixüü, rü ngēma chaxunearü ngüchaüügü rü taxuwama namexü. ³Rü chauäxēwa nagu charüxinü rü tá nüxü chaxü ya yima bínu ya ngüchiaciáru pora. Rü namaxä chaugü changäxēxē nax ngēmaäcü nüxü chacuáxüçax rü name nax ngēma naxüü ya yatü nagu i ngēma ngunexüügü i ñoma i naanewa nax namaxüü. ⁴Rü taxü ga puracü chaxü. Rü íchanaxüü ga äëxgacüpata ga taxüchine rü mexechine. Rü choxrütama úbanecü choxü nayexma. ⁵Rü choma íchanato ga nanetügü rü chorü putüranecügü. Rü yexma chanatogü ga naguxüraxüü i nanetü i orüxnaxçax. ⁶Rü puchu íchaxüxüxēxē nax yema dexámaxä yamegüxüçax ga yema nanetügü ga chatogüxēxē. ⁷Rü duüxügü ga puracütanüxüruxü ga yatüxü rü ngexü rü naxçax chataxe. Rü choxü nayexma ta ga togü ga chorü duüxügü ga chauchiügutama buexü. Rü yexgumarüxü ta rü yema Yerucharéüwa nüxíra äëxgacü ixügüxüaru yexera choxü nayexma ga wocagü rü carnérugü. ⁸Rü choxü nayexma ga muxüma ga úiru rü díerümü ga togü ga nachixüanegüaru äëxgacügüxütawa rü chorü íanegüwa chayaxuxü. Rü choxü nayexma ga duüxügü ga iyatüxü rü ngexü ga chäuxçax wiyægüxü. Rü chorü ngüchaü chaxü rü choxü nayexma ga ngexügü ga namaxä chamaxmarexü. ⁹Rü yemaacü nata ga chauchiga. Rü guxüma ga yema nüxíra Yerucharéüwa äëxgacü ixügüxüaru yexera choxü nayexma. Rü woo yemaacü nixü natürü taguma choxna nixügachi ga cuax. ¹⁰Rü guxüma

ga yema choxü ngüchaüxü rü chanaxü. Rü taguma chaugüna chanachüxu ga taxacürü taäxē. Rü guxüma ga chorü puracümaxä chataäxē. Rü yema taäxē nixü ga chorü natanü ga yema chaxüü. ¹¹Rü yemawena rü chanangugü ga guxüma ga yema chaxüü rü yema puracü ga guxchaxäcü chaxüü. Rü yemawa nüxü chacuax ga natüçaxmamare nax yixüü ga yema rü ñoma buanecü ya yauxemachaüctürüümare nixü. Rü taxüüma i taxacü i mexü yixüü i ngēma ñoma i naanewa ngëxmaxü. ¹²Rü yemawena rü meama nagu charüxinü rü nügümaxä chanangu i ngēma cuax rü ngēma natüçaxmamare ixüü. ¿Rü taxacü i to i puracü tá naxü i ngēma chowena äëxgacü ixüü? ¿Rü ëxna ngēma marü üxütátama naxüü? ¹³Rü ñuxma rü nüxü chacuax rü ngēma taäxēxü nax icuáxü rü nüxü narümemae i ngēma nax taechitamare imaxüü, ngëxgumarüxü i ngēma ngóonexü rü ngēma éanexüxü nax namemaexü. ¹⁴Rü ngēma duüxü i naäxëxü cuáxü rü mea nanangugü ega taxacü naxüxgu, natürü ngēma naechitamare maxüü rü tama aixcüma mea nagu naxüüäcüma taxacü naxü. Natürü chanangugü i ngēma naäxëxü cuáxü rü ngēma naechitamare maxüü rü ngëmatátama nixü i norü gux. ¹⁵Rü chaugümaxä ñachagürü: 'Ngēma naechitamare maxüxüüütátama chayü i chomax. ¿Rü taxacüwa choxü namexü i guxüma i ngēma chorü cuax? Rü ngēma rü ta rü natüçaxmamare nixü. ¹⁶Erü tagutáma texé nüxna tachuaxächi i ngēma duüxü i cuax nüxü ngëxmaxü rü ngēma duüxü i

naechitamare maxũxũ. Rũ ngẽxguma nangupetũxgu i ngunexũgũ rũ guxũxũ tarũngũma, rũ ngẽma nũxũ cuáxũ rũ ngẽma naechitamare maxũxũ rũ ta nayue.’

.....

²⁰Rũ ngẽxguma nũxna chacuaxáchigu ga yema chaxũxũ ga ñoma ga naanewa, rũ chaugũmaxã chixauxáchi nax yemaacũ poraãcũ chapuracũxũ. ²¹Erũ ngẽxguma texé ya nũxũ cuáxe rũ taxuããcũma mea puracũxe nax tangemaxũáxũcax rũ natũcaxmamare tapuracũ, erũ guxũma i ngẽma tayaxuxũ i tũmaarũ puracũwa rũ togũ i tama naxcax ixõõxẽxũarũ tá nixĩ. Rũ ngẽmaãcũ i tũmaarũ puracũ rũ natũcaxmamare nixĩ erũ tũmaarũ ngẽmaxũgũ rũ togũarũ tá nixĩ. ²²¿Rũ taxacũwa nũxũ namexũ ya yatũ nax poraãcũ napuracũxũ rũ naxcax naxoegaãẽxũ i ñoma i naanewa? ²³Rũ guxũguma i ñoma i naanewa nax namaxũxũ rũ ngũxũ ninge, rũ nachixeãxẽ. Chũtacũ rũ taguma narũngũ i naãxẽ. Ngẽma rũ ta wũxi i ñnũ i natũcaxmamare ixĩxũ nixĩ. ²⁴Rũ ngẽma rũmemaxũ nũxũ ya yimá yatũ nixĩ nax nachibũxũ rũ naxaxexũ rũ nangõõxũ i ngẽma norũ puracũtanũ. Erũ guxũma i ngẽma rũ ta Tupanawa ne naxũ. ²⁵¿Rũ texé ẽxna tachibũ rũ ẽxna tataãxẽ ega taxũchima Tupanagagu yixĩxgu? ²⁶Rũ aixcũma nixĩ i Tupana tũmaãẽxũ tũxũ cuaxẽẽxũ rũ tũxna naxããxũ i cuax rũ taãxẽ ya yixema tũmamaxã nataãxẽxe. Natürũ yixema chixexũarũ ùruxũ ixĩxe, rũ nũma ya Tupana rũ tũxũ nayixerũ nax tũgũ tamuarũ ngẽmaxũgũãxẽẽxũ, natürũ

yixcũama ya Tupana rũ tũxna nanade i tũmaarũ ngẽmaxũgũ nax yixema tũmamaxã nataãxẽxena naxããxũcax. Rũ yixema chixexũ úxe rũ guxũma i ngẽma tayaxuxũ rũ natũcaxmamare nixĩ erũ tũmaarũ ngẽmaxũgũ rũ ñoma buanecũ ya yaxemachaũcürũxũ nixĩ.”

Guxũma i taxacũ i ngẽmaxũ rũ nũxũ nangexma i norũ ngunexũ nax nawa nanguxũ

3 ¹Rũ ñoma i naanewa rũ guxũma i taxacũ i ngẽmaxũ rũ nawa nangu i norũ ngunexũ, rũ nangexma i wũxi i ora i tá nagu ñanguxũ. ²Rũ nangexma i ngunexũ i nagu ibuxũ, rũ nangexma i ngunexũ i nagu iyuxũ. Rũ nangexma i ngunexũ i nagu itoexũ, rũ nangexma i ngunexũ i nagu nabéxũ i ngẽma itoxũ. ³Rũ nangexma i ngunexũ i nagu namáetagũxũ, rũ ngunexũ i nagu tũxũ yaxũxũxũgũxũ. Rũ nangexma i ngunexũ i nagu napogũexũ, rũ ngunexũ i nagu naxũpatagũxũ. ⁴Rũ nangexma i ngunexũ i nagu ixaxuxũ, rũ ngunexũ i nagu icugũexũ. Rũ nangexma i ngunexũ i nagu iyutanũxũ, rũ ngunexũ i nagu ipetaexũ. ⁵Rũ nangexma i ngunexũ i nagu nutamaxã nagũanexũ, rũ ngunexũ i nagu nuta nadexũ. Rũ nangexma i ngunexũ i nagu yigũna ñaĩxãchigũxũ, rũ ngunexũ i nagu yigũna toxnamana ixĩxũ. ⁶Rũ nangexma i ngunexũ i nagu taxacũcax idauxũ, rũ ngunexũ i nagu irũchaxãchixũ nax taxacũcax idauxũ. Rũ nangexma i ngunexũ i nagu namaxã inguxũxũ i ngẽmaxũgũ, rũ ngunexũ i nagu ñawogũxũ. ⁷Rũ nangexma i ngunexũ i nagu naxchirugu igáugũxũ, rũ ngunexũ i nagu nangaĩxtaxũ. Rũ

nanxexma i ngunexũ i nagu
iyarũchianegũxũ, rũ ngunexũ i nagu
idexagũxũ. ⁸Rũ nanxexma i ngunexũ i
nagu yigũ ingechaũgũxũ, rũ ngunexũ i
nagu yigũchi ixaieũ. Rũ nanxexma i
ngunexũ i nagu yigũ idaixũ, rũ ngunexũ
i nagu yigũmaxã rũngũxmũexũ. ⁹¿Rũ
taxacũwa nũxũ namexũ ya yatũ nax
puracũgũxicatama naxĩxũxũ? ¹⁰Rũ mea
nagu charũxĩnũ i ngẽma nagũxũraũxũ i
puracũ i yatũgũna naxãxũ ya Tupana
nax ngẽmagu inachoxũcax. ¹¹Rũ
yexguma norũ ngunexũwa nanguxgu rũ
Tupana nanaxũ ga guxũma. Rũ
namexechi ga yema naxũxũ. Rũ ñuxũchi
ga nũma ga Tupana rũ duũxũgũxũ nũgũ
nacuaxẽxẽ woo i duũxũgũ rũ tama nawa
nangugũ nax nũxũ nacuaxgũxũcax i
guxũma i ngẽma Tupana marũ ùxũ, rũ
ngẽma yixcũra tá naxũxũ. ¹²⁻¹³Rũ ñuxma
rũ nũxũ chacuax rũ ngẽma duũxũgũcax
rũmemaexũ nixĩ nax nataãxẽxũ rũ mexũ
naxũgũxũ. Rũ ngẽma nax nachibũexũ,
rũ naxaxegũxũ, rũ nayauxgũãxũ i norũ
puracũtanũ, rũ guxũma i ngẽma rũ
name erũ Tupanawa nixĩ i ne naxũxũ.
¹⁴Rũ ngẽxgumarũxũ ta nũxũ chacuax i
guxũma i taxacũ i Tupana ùxũ rũ
guxũgutãma nangexmaecha. Rũ
taxucũrũwa tanaxũetũ i ngẽma Tupana
ùxũ, rũ taxucũrũwa itanaxoxẽxẽ i ngẽma
nũma naxũxũ. Rũ Tupana rũ ngẽmaãcũ
nanaxũ nax guxãma nũxũ
ngechaũgũxũcax. ¹⁵Rũ woetama marũ
nũxcũma nayexmagũ i ngẽma ñuxma
ngẽxmagũxũ. Rũ taxuxũtãma yixcũra
nangox i taxacũ i tama ñuxma
ngẽxmaxũ. Rũ nũma ya Tupana rũ nũxũ
natauxcha nax natãeguxẽãxũ ga yema
marũ ngupetũxũ.

Taxũ i chixexũ i ñoma i naanewa

¹⁶Rũ ngẽma to i nũxũ chadauxũ nixĩ
nax nangexmaxũ i taxũ i chixexũ i ñoma
i naanewa i ngextã chi ñnaxwaxexũwa
nax mea nũgũmaxã inacuaaxgũxũ i
duũxũgũ rũ mexũgu nũgũmaxã
ñnaxĩnũexũ. ¹⁷Rũ chaugũ ñncharũgũ:
‘Nawa tá nangu i ngunexũ i nagu
Tupana tá nũxna nacaxũ ya yimã yatũ
ya mexũ ùcũ rũ ngẽma yatũ i chixexũ
ùxũ. Erũ tá nangexma i norũ ngunexũ i
nagu tá nangóxũ i ngẽma marũ
ngupetũxũ rũ ngẽma cúãcũ ùxũ.’”

.....

Natũcaxmamare nixĩ nax yigũ imuarũ diẽruãxẽxũ

5 ¹⁰“Rũ ngẽma duũxũ i diẽru nũxũ
ngũchaũxũ rũ guxũguma yexeraxũ
i diẽru nanaxwaxe. Rũ ngẽma norũ
diẽruguma rũxĩnũxũ, rũ nũgũcax rũ
taguma nũxũ ningu. Rũ ngẽma rũ ta rũ
wũxi i ñnũ i natũcaxmamare nixĩ. ¹¹Erũ
ngẽxguma yexera tũxũ nangexmagu rũ
yexera tanaxaiyaxũ. ¿Rũ taxacũwa tũxũ
name i ngẽma muxũ i diẽru nax nũxũ
idawenũxũmaxãxicatama itaãxẽxũ?
¹²Rũ yĩxema puracũxe rũ nangexma i
ngunexũ i nagu ñraruwa tachibũxũ, rũ
nangexma i ngunexũ i nagu mea
tachibũxũ, natũrũ guxũguma mea tape.
Natũrũ ngẽma diẽruãxũchixũ rũ norũ
diẽrugagu taguma mea nape. ¹³Rũ wũxi
i nacũma i aixcũma ngechaũ tũxna
ãxũxũ chadau i ñoma i naanewa. Rũ
ngẽma nacũma nax imuarũ
ngẽmaxũãxũ rũ norũ yorana tãtama
guxchaxũ naxã. ¹⁴Erũ ngẽxguma tama
mea tũxũ ñnanguxuchigu ega taxacũcax

tataxegu, rü ngürüãchi ngëxma tá nagux i guxũma i tũmaarü diëru. Rü ngëxguma nangexmagu ya wüxi ya tũmane, rü taxuxũtãma naxçax ngëma tataç. ¹⁵Rü yema taxuũma ga taxacũmaxã ñoma ga naanewa nax nanguxũ, rü ngëmaãcü tátama natáegu. Rü yema noxri nabuxgu rü nax nangexchiruxürüxü tátama nixĩ i ngëxguma nayuxgu. Rü taxuxũtãma ga yema norü puracũtãnuwa nayaxuxũ rü tá ninge.

.....

¹⁸Rü ngëmacax nagu charüxĩnũ rü ñuxma nax paxaãchi ñoma i naanewa Tupana tũxũ maxëxëxũ, rü ngëma rümemaexũ rü taãxë tũxna ãxũ nixĩ nax nangóxũ rü yaxaxũxü i ngëma tóru puracũtanü i ñoma i naanewa poraãcü naxçax ipuracũxũ. ¹⁹Rü ngëxgumarüxũ ta ya guxãma ya yíxema Tupana muxũ i tũmaarü ngëmaxũgü tũxna ãxë, rü nüma ya Tupana tũxũ namu nax tanangóxũ rü tayaxaxũxü i ngëma tũxna üxũ. Erü ngëma nax tanangóxũ rü tayaxaxũxü rü Tupanawa ne naxü. ²⁰Rü ngëma nax Tupana tũxũ taãxëxëxũgagu rü tũma rü tama poraãcü naxçax taxoégaãxë nax nanuxũxü i tũmaarü maxũ i ñoma i naanewa.”

.....

11 ¹“Rü name nixĩ i togüxü curüngüxëë, erü yixcũra i nümagü rü tá cuxü narüngüxëëgü.

.....

⁴Rü yíxema guxũguma buanecüxü ínanguxëxëxë nax nangupetüxü, rü tagutãma tãtoe. Rü yíxema guxũguma pucüxü ínanguxëxëxë nax

iyanaxoxũçax, rü tagutãma tanabuxu i tũmanetüarü o. ⁵Rü ngëxgumarüxü nax tama nüxũ cucuáxũ nax ngextá naxüxü ya buanecü rü tama nüxũ cucuáxũ nax ñuxãcü tangóxũ ya wüxi ya buxe i tũmaéanuwa, rü ngëxgumarüxü ta tama nüxũ cucuax nax ñuxãcü taxacü naxüxü ya Tupana ya guxũarü üruxü ixĩcü. ⁶Rü itoechigüama erü tama nüxũ cucuax nax ngexnerüne ya naxchire tá cuxü rüxüxü, rüxna guxüne tá rüxü.

.....

Ucuxëgü i ngextüxücügüçax ixixü

⁹iRü nataãxë Pa Ngextüxücüx, rü ñoma rü ta cupora! iRü nataãxë namaxã i ngëma cuxü mexü ñoma rü ta cuxü natauxcha! iRü naxü i ngëma nagu curüxĩnũxü, natürü nüxna nacuaxãchi nax guxũma i ngëma cuxüxüçax rü Tupana tá cuxna naxçax naca! ¹⁰iRü cugü nüxü rüngümaxëxë ixoegaãëgü, rü cugüwa nüxü naxoox i guxchaxũgü! Erü ngëma mexechixü i ngunexũgü i nagu íngextüxüxü rü wüxi i paxaãchimarë nixĩ.”

.....

12 ¹“Rü ñuxma nax cungextüxüxü, rü inũxna nacuaxãchi ya yimã Tupana ya cuxü ngoxëëcü rü ñoma rü ta taũta cuxçax ínangugü i ngunexũgü namaxã i norü guxchaxũgü! Erü tá cuxçax ínangugü ya taunecügü ya nagu ñacucü: ‘Rü taxuwama choxü name nax chamaxũxü’, ñacuxü. ²iRü nüxna nacuaxãchi ya Tupana ya cuxü ngoxëëcü ñoma rü ta nabaxi ya üaxcü, rü tauemacü, rü ëntagü, rü naxũpa nax naxëãchianexü rü rapuxü! ³Erü tá ínangu i ngunexũgü i nagu cuyaxü rü

cuxune rü tá niduxrux, rü guma
 cuparagü ga poraene rü tá
 nanaturaächitanü, rü noxretátama ya
 cupüta ínayaxügü nax cuchibüxüçax, rü
 taxütáma yáxügu cudau. ⁴Rü ngëxguma
 ngëma ngunexüğüwa nanguxgu rü
 ngëma cuxmachixë rü taxütáma
 taxacüxü naxínü, rü ngëma naga ya
 yima iwichi rü cuxçax tá nixígachigü.
 Rü ngëma werigü rü tá naxae natürü
 taxütáma nüxü cuxínü. ⁵Rü daxü nax
 cuxixü rü tá cumuü, rü cumaxüwa rü tá
 cuxü naxäücüma. Rü wüxi i yaxguax i
 puxeruxü rü turaxü, rü nügü itúmarexü
 tá quixi. Rü cuxmaççax rü nataxutáma i

curü ngúchaü rü taxuwatáma cume. Rü
 ngëma nax yuwa cuxüxü rü ïanearü
 namawa rü tá nüxü taxínü nax
 naxauxexü i duüxügü erü marü cuyu.
 .....

¹³Rü ngëxma nayacuax i chorü dexa
 rü marü nüxü cuxínü. Rü marü
 guxüxüma chixu. iRü Tupanaxü
 nangechaxü rü naga naxínü i norü
 mugü! Rü ngëma nixi i guxüma i ngëma
 Tupana tüxü naxwaxexü. ¹⁴Erü nüma rü
 tá tüxna naca naxçax i guxüma i taxacü
 ixüxü rü mexü rüçxna chixexü woo
 cúäcü naxüxgu” ñanagürü ga
 Charumóü.

CANTARES

(Charumóũarü wiyae)

.....

Charumóũarü wiyae

3 ⁶¿Rü texé tixĩ ya yíxema ngéma ínachianexũwa duũxũgü tũxũ ne ngetaxũgũxe naemagu i nagúxũraxũxũ i pumáragũarü caxixũ? ⁷Rü dũcax, rü yimá rü Charumóũ nixĩ ya duũxũgü yangetaũgũcü. Rü ínayaxũmũcũgü i 60 i churaragü i rüporamaegũxũ i Iraéanewa. ⁸Rü guxũma i ngéma churaragü rü tarawa meama daixũ icuáxũ nixĩ. Rü nũmagü rü nüxũ nicuaxũchi nax norü ãëxgacũna nadaugũxũ. Rü wũxichigü i nũma rü nügũcüwawa nanatuxchixũxẽxẽ i norü tara nax ngẽmamaxã norü ãëxgacũxũ ínapoxũgũxũcax ega ãũcũmaxũwa nangexmagũgu i chũtacü. ⁹Rü nũma ga ãëxgacü ga Charumóũ rü Líbanucũx i ocayiwawa nanaxü ga wũxi ga nawexũ nax namaxã yangetaũgũaxũcax. ¹⁰Rü guma napawerugü ga guma nawexũ rü diêrumũnaxcax nixĩgü. Rü yema norü ngũxcaxwexũruxũ rü úirunaxcax nixĩ. Rü yema norü tochicaxũ rü naxchiru i dauxracharaxũmaxã natüétü. Rü naxũmawa rü Yerucharéũcüx ga

pacügü rü meama inangaxãëgü yerü nüxũ ingechaũgü. ¹¹Pa Pacügü i Chióũcüx irü ípechoxũ nax ípeyadaugũxũcax ya ãëxgacü ya Charumóũ rü nüxũ pedax i ngéma ngaxcueruxũ ga naé nüxũ üxũ ga yexguma yangĩxgu rü nawa nanguxgu ga yema ngunexũ ga taãxẽ nagu nayaxuxũ!

.....

4 ⁷Rü Charumóũ rü ñanagürü: “Cuma rü cumexechi, Pa Choxmax, rü cuxũ changechaũ rü nataxuma i taxacü i chixexũ i cuwa ngẽxmaxũ. ⁸iRü Líbanuwa rüxue rü chowe rüxũ, Pa Choxmax! Rü ngĩxã maxpũne ya Amaná rü Chení rü Ermóũtapexegu taxĩgü nax ngéma nagu rüdaunxũcax i ngatexũ i nagu naxãxmaũgũxũ i aigü i leóũ, rü aigü i yowaruna. ⁹Pa Mexechicü Pa Choxmax, rü choxũ cugü cungũchaũxẽxẽ i wũxitama i curü dawenũmaxã, rü wũxichimũũtama i cuchagũmaxã. Rü marü tama yaxna chaxĩnü nax choxũ cungũchaũxũ”, ñanagürü ga Charumóũ.

.....

Naxmaxarü dexa

6 ³Rü naxmax rü ngĩgürügü: “Rü choma rü chautearü chixĩ, rü nũma ya chaute rü choxrü nixĩ. Rü nũma rü putũranecũwa nanagagü i ngẽma norü carnérügü”, ngĩgürügü.

.....

8 ⁶Rü ngĩma rü ngĩgürügü: “iCurü maxũnewa choxũ nangexmaxẽxẽ rü ñoma cugũchacũügu choxũ quigaxũrũxũ choxũ ixixẽxẽ! Erü ngẽma ngechaũ rü ñoma yurũxũ naporaxũchi. Rü ngẽma ngũchaũ rü natora ñoma yuwa

cunagaxũrũxũ. Rü ngẽma ngechaũ i poraxũ i tawa ínguxũ rü Tupanaxũtawawa nixĩ i ne naxũxũ. ⁷Rü ngẽma dexá i guxũma i márwa ngẽxmaxũ rü tama ningu nax yanaxoxẽẽaxũcax i ngẽma ngũchaũ i tũxũ ngẽxmaxũ, rü woo guxũma i natũgũarü dexá rü taxucũrũwama nayanaxoxẽxẽ. Rü ngẽxguma chi texé ya diẽruãxũchixe gucũma ya tũmaarü diẽrumaxã naxcax tataxechaũgu i ngẽma ngũchaũ, rü taxucũrũwatãma tũxna nangu”, ngĩgürügü.

.....

ISAÍAS

(Ichaía)

Duñxügü ga Yudáanecüãx rü poraãcü chixexü naxügü

1 ¹Ñaa nixí ga ore ga Amú nane ga Ichaíaãxêwa Tupana ínguxêëxü ga yexguma Yudáanecüãxarü âëxgacügü yixíxgu ga Uchía, rü Yotáü, rü Acáa rü Echequía. Rü yema orewa nüxü nixu nax taxacü tá nüxü ngupetixü ga Yudáane rü ñane ga Yerucharéü. ²Rü ñanagürü ga yema ore: “Pa Daxüguxü i Naane rü Ñoma i Naane irü iperüxínüie i ñaa chorü ore i ñaxü: ‘Yema chaunegü ga mea chayaexêëxü rü ñuxma rü tama chauga naxínüie! ³Rü ngêma woca rü norü yoraxü nacuaç, rü ngêma búru rü nüxü nacuaç i norü chibüchica i norü yora naxçax ngêxma üxü, natürü ngêma chorü duñxügü i Iraétanüxü rü woo poraãcü nüxü charüngüxêë rü tama choxü nacuaçgüchaü rü tama naãxêxü nicuaç’”, ñanagürü ga Tupana. ⁴Rü nüma ga Ichaía rü ñanagürü: “Wüxi i taxü i ngechaü nixí i pexçax, Pa Duñxügü i Chixexüarü Üruxügü rü Poraãcü Chixri Maxêxüx, erü pema rü chixexüarü ürüügü nane pixígü, rü nanegü i pecáduãxgüxü pixígü. Pema rü

marü nüxna pixígachi ya tórü Cori ya Tupana ya üünecü rü ípenataç.

.....

¹¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexü: ‘¿Taxacüçax chauxütawa penagagü i ngêma muxü i pexünagü nax chauxçax penadaixüçax? Rü marü nüxü charüchau i ngêma carnérugü i chauxçax ípeguxü rü ngêma wocaxacügüarü chíxü i ípeguxü. Rü yimá nagü i ngêma tuiru rü carnéru, rü chífbuxacü rü nawa chanaxoxéga.

.....

¹⁵Rü ngêxguma pema pexunagümexëgügu nax peyumüxëgüxüçax, rü choma rü tá pexçaxwa chidaugachi. Rü woo namaxgu i perü yumüxë, natürü i choma rü taxütama pexü chaxínü. Erü pema rü pemáetagü, rü pexmexgü rü nagümaxá nixãüächí’, ñanagürü ya Cori ya Tupana.

.....

¹⁸Rü ñuxüchi nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘íËcü nua pexí rü ngíxã perü chixexüchiga tidexagü! Rü perü chixexügü rü woo poraãcü nadauxuchigu, natürü i choma rü ñoma

gáuxũchara i cómuxũchixũrũxũ tá chayaxĩxẽxẽ. Rũ woo wũxi i naxchiru i wãxũchixũrũxũ yixĩxgu i perũ pecádugũ, natũrũ i choma rũ ñoma wũxi i carnérutaşa i cómuxũchixũrũxũ tá chayaxĩxẽxẽ. ¹⁹Rũ ngẽxgumachi penaxwãxegu nax chauga pexĩnũxũ, rũ mexũwa tá pengexmagũ. Rũ tá penangõx i guxũma i nanetũarũ o i rũmemaegũxũ i ñoma i naanewa yaexũ. ²⁰Natũrũ ngẽxguma taxũtãma chauga pexĩnũegu, rũ perũ uanũgũmexẽgu tá peyue. Rũ nũma ya Cori ya Tupana nixĩ ya ñacũ.”

.....

Cori ya Tupana rũ tá guxũma i nachixũanegũcüãx nũgũmaxã inanangũxmũexẽxẽ

2 ¹Rũ ñaa nixĩ ga to ga ore ga Amú nane ga Ichaíaãxẽwa Tupana ínguxẽxũ nachiga ga Yudaanecũãx rũ ñane ga Yerucharẽücüãx. ²Rũ nũma ga Ichaía rũ ñanagũrũ: “Ngẽma ngunexũgũ i nawa iyacuãxgũxũgu, rũ daa Yerucharẽũ rũ Cori ya Tupanapata rũ tá poraãcü guxũ i nachixũanecũãx i duũxũgũaxũ nangũchaũ nax íyadaugũãxũ. Rũ muxũma i nachixũanegũcüãx i duũxũgũ rũ nua daa ma_xpũnewa tá naxĩ nax Cori ya Tupanaxũ yanacuãxũgũxũcãx. ³Rũ muxũtãma i duũxũgũ ínanugũ rũ ñanagũrũgũ tá: ‘ÍNgĩxã, rũ daa ma_xpũne i Cori ya Tupana íngexmaxũgu taxĩgũ rũ yima Iraétanũxũarũ Tupanapatana tangaicamagũ nax nũma ngẽma tũxũ nangũxẽxẽxũcãx i norũ ngũchaũ rũ ngẽmaãcü nũma nanaxwãxexũãcüma

imaxẽxũcãx!’, ñanagũrũgũ tá. Erũ nua ma_xpũne ya Chióũwa tá nangõx i Cori ya Tupanaarũ nguxẽẽtae rũ daa Yerucharẽũwa tá ínaxũxũ i norũ ore. ⁴Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tá nanamexẽxẽ i guxũma i nachixũanegũarũ guxchaxũgũ. Rũ ngẽma nachixũanegũ i nũgũmaxã nuexũ rũ Cori ya Tupana rũ tá nũgũmaxã nanangũxmũexẽxẽ. Rũ ngẽma naxnegũ i namaxã nũgũ nadãixũ rũ norũ puracũrũxũ tá nayaxĩgũxẽxẽ. Rũ taxuxũtãma i íanegũ daigu nũgũmaxã narũxĩnũe rũ bai tá i dãixcãx nũgũ nax nangũxẽxẽxũ. ⁵Pa Iraétanũxũgũx i Duũxũgũx, irũ ngĩxã, Cori ya Tupanaga taxĩnũe rũ nũma nanaxwãxexũãcüma nagu tamaxẽ i norũ ore!

.....

Tupana rũ tá nanapoxcue i ngẽma nũgũ icuãxũgũxũ

¹⁰Rũ ngẽma duũxũgũ i chixexũ ügũxũ rũ nutatanũgu rũ waixũmũarũ ãmaxũgu tá nũgũ nicũxgũ naxchãxwa ya Cori ya Tupana ya iũnecũ rũ poraãcü ãũxcũmacũ. ¹¹Rũ ngẽma ngunexũ i nagu ínangũxũ ya Cori ya Tupana, rũ ngẽma nũgũ icuãxũgũxũ rũ napexewa tá naxãnee, rũ ngẽma nũgũ írũtagũxũ rũ napexewa rũ tá taxuwama nime. Rũ nũxicatama ya Cori ya Tupana rũ tá inanawex i norũ pora i ngẽma ngunexũgu. ¹²Rũ ngẽma ngunexũgu rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tá nanaxãneexẽxẽ rũ taxuwatãma nime i ngẽma nũgũ icuãxũgũxũ rũ ngẽma nũgũ írũtagũxũ.”

.....

**Úbanecügü ixuxü ga ore nachiga ga
Yudáanecüãx ga duúxügü**

5 ¹“Rü ngëma chomücü irümemaexüégu tá chawiyae. Rü ngëma wiyae rü norü úbanecüchiga nixí. Rü ngëma chomücü rü wüxi ga naane ga mexüwa nüxü nayexma ga wüxi ga úbanecü. ²Rü nanaxaiegumüane rü ínananugü ga nutagü rü yema rümemaexü ga úba yexma natogü. Rü yemanecügu nanaxü ga wüxi ga dauxütaechica rü wüxi ga nachica ga bínu nawa naxüxü. Rü nüma ga chomücü rü nagu narüxínü nax yema úba rü chi yamaixcuraxü ga norü o, natürü ga yema úbagü rü ningúchiãx ga norü o. ³Rü ñuxmax rü ñanagürü pexü ya Tupana: ‘Pa Ìane ya Yerucharéücüãxgü rü ñaa Yudáanecüãxgüx irü nüxü pixu!, ¿rü texégagu nixí i ngëma úbanecü i nangúchixáxü i norü o? ¿Rü nagagutama rü ëxna chaugagu? ⁴¿Ëxna nangexmaxü i taxacü i tama chaxüxü nax tama nangúchixaxüçax i ngëma chorü úbanecüaru o? ¿Rü nangemaxü i taxacü i tama naxçax chaxüxü? Choma rü íchananguxëxë nax namaixcuraxü i norü o. ¿Rü taxacüçax i ñuxma i nangúchixáxü i norü o? ⁵Rü dücax, rü ñuxma rü tá pemaxã nüxü chixu i ngëma nagu charüxínüxü namaxã i ngëma chorü úbanecü. Rü tá íchanapoxgü i ngëma norü poxeguxü nax ngëmaãcü duúxügü nagu pogüexüçax i ngëma úbanecü. Rü ngëma norü poxeguxü rü tá chanangúxcuxëxë nax duúxügü nagu pügüexüçax i ngëma úbanecü. ⁶Rü

ñuxüchi tá íchanatax i ngëma úbanecü. Rü taxúxetáma tayayoatü rü taxúxetáma tanangixcanecü rü ngëmaãcü tá chuxchuxügü rü chixexü i natüane nanecüwa narüxügü. Rü tá nüxna chaxãga i caixanexü nax tama nanecügu napuxüçax’, ñanagürü ya Tupana. ⁷Rü ngëma norü úbanecü i nüxü ngúchaüxü ya Cori ya Tupana ya guxãxétüwa ngëxmacü, rü ngëma nixí i Iraétanüxü i Yudáanewa ngëxmagüxü. Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nanaxwaxë i nagu naxixü i ngëma norü mugü. Natürü ngëma Iraétanüxügü rü máetaguxicatama narüxínüe. Rü nüma ya Tupana rü ínananguxëxë nax nügü nangechaügüxü, natürü ngëma natanüwa nüxü ñnüxüxicatama nixí nax ngúxümaxã aita naxüexü.”

.....

**Tupana rü Ichaíaxü nayaxu nax nüxü
napuracüxüçax**

6 ¹“Rü guma taunecü ga ãëxgacü ga Uchía nagu yucü rü nüxü chadau ga Cori ya Tupana ga wüxi ga tochicaxü ga daxüwa yexmaxüwa nax natoxü. Rü yema norü üünemaxã nanapá ga yema ínayexmaxüwa. ²Rü naétüwa nayexmagü ga daxücüãx ga íyauxratanücüxü. Rü wüxichigü ga yema rü nüxü nayexma ga 6 ga naxpexátü. Rü taxre ga naxpexátümaxã rü nügü nidüxchiwegü, rü guma náí ga taxre ga naxpexátümaxã nügü nidüxparagü, rü guma náí ga taxremaxã rü nixüüxü. ³Rü guxüma ga yema daxücüãx rü nügü ñanagürügü: ‘Naxüüne, naxüüne, naxüüne ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü.’ Rü

ngêma norü üüne rü ñoma i naane namaxã nanapã. ⁴Rü yema nagamaxã rü guma Tupanapataarü ïãx rü naxïãxãchi. Rü nümatama ga guma Tupanapata rü caixanexũmaxã nanapã. ⁵Rü yexguma ga chomax rü ñaxũgu charüxĩnũ: ‘Ñuxma waxi rü chaugũmaxã changechaũ erü tá chayü. Erü choma nax duũxũ chixĩxũ rü chauzetũmaxã nüxũ chadau ya yimã ãẽxgacü ya Cori ya guxãétiwa ngẽxmacü. Rü chauãx rü naxãũãchi rü duũxũgü i ãũãchiarü dexããxgũxũtanüwa chamaxũ.’ ⁶Rü yexguma rü wüxi ga yema daxücüãx rü nigoe rü ãmarearü guchicaxũwa wüxi ga ãchataxũmaxã wüxi ga áxwe chaũxçax nayaxu. ⁷Rü guma áxwe rü chauãxwa nayaxũxãchixẽxẽ, rü ñanagürü choxũ: ‘iDüac! daa áxwe rü cuãxwa nixũxãchi rü ngẽmacax i curü chixexũ rü marü inayarüxo. Rü ngẽma curü chixexũgü rü Tupana rü marü cuxũ nüxũ narüngũma’, ñanagürü. ⁸Rü yexguma rü nüxũ chaxĩnũ ga naga ga Cori ya Tupana ga ñaxũ: ‘¿Rü texéxũ tá ichamuãchixũ i ñuxmax? ¿Rü texé tá tixĩ ya yixema tóru orearü ngeruxũ ixĩxe?’, ñanagürü. Rü yexguma ga chomax rü chanangãxũ rü ñachagürü: ‘Daxe chixĩ, Pa Corix. Eẽcü, ichoxũ inamuãchi!’ ñachagürü. ⁹Rü nüma rü ñanagürü choxũ: ‘iEẽcü inaxũãchi rü chorü duũxũgũmaxã nüxũ ixu i ñaa ore!: Rü woo nüxũ nax naxĩnũexũ i chorü ore rü taxütãma nüxũ nacuãxgü nax taxacüchiga yixĩxũ. Rü woo nüxũ nax nadaugũxũ i ngẽma mexũ i chaxixũ rü taxütãma nüxũ nacuãxgüéga nax taxacüchiga yixĩxũ. ¹⁰Rü ngexrũma nax chorü oremaxã cuyaxucũxẽgũxũ i

ngẽma duũxũgü i norü ñnügutama rüxĩnũexũ, erü taxütãma cuga naxĩnũe. Rü nüétama ega nügü yangauxchixexẽégu naxchaxwa i chorü ucũxẽgü nax tama nüxũ naxĩnũexũçax Rü nüétama ega nügü yangexetũxgu naxchaxwa i ngẽma mexũ i naxçax chaxixũ nax tama nüxũ nadaugũxũçax rü ngẽmaãcü tama chaũxçax nawoeguxũçax nax choma naxçax chayataanexẽéguixũçax’, ñanagürü choxũ. ¹¹⁻¹²Rü yexguma ga choma rü nüxna chaca rü ñachagürü: ‘¿Ñuxre i ngunexũ tá nixĩ i ngẽmaãcü yixĩxũ, Pa Cori?’ ñachagürü. Rü yexguma ga nüma rü choxũ nangãxũ rü ñanagürü: ‘Rü ngẽmaãcü tá nixĩ ñuxmatãta yima ñanegü rü nagu napogüe, rü taxuxütãma i duũxũ íyaxü rü ñuxmatãta ya yima ípatagü rü yangearü duũxũãxgü rü naanegü rü nabãianemare rü ñuxmatãta íchanamuxũ i ngẽma duũxũgü i norü naanewa, rü ngẽmaãcü i nachixũane rü nangeãcumare. ¹³Rü woo chi 100 tanüwa rü 10 i duũxũgü íyaxũxgu nawa ya yima ñane rü ngẽma rü ta nadai ñoma wüxi i nai i daxüchixürũxũ. Natürü ngẽma nachimewa rü tá narüxü i wüxi i ngexwacãxũxũ i nane i mexũ’, ñanagürü ga Tupana.”

.....

Ichaía rü nüxũ nixu i Emanuëarü buxchiga

7 ¹⁴“Rü nümatãtama ya Cori ya Tupana rü tá pexũ nüxũ nadauxẽxẽ i wüxi i cuãxruxũ: ‘Rü ngẽma pacü i taguma yatũxũ cuãxcü rü tá ngürü ixãxacü. Rü yimã ngĩne rü tá Emanuëgu inaxüéga.’”
.....

**Tupana Nane ya
ngüxmüxêëruüarü buxchiga**

9¹“Rü nüma ya Tupana rü woo oöxêwa nayexmaxêëgu ga Gariréaane ga noxri Chaburóüane rü Netaríane ixíxü, natürü nawena rü nanatachigaxêxê i ngêma naane i natü ya Yudáüarü tocutüwa ixügüxü, rü ñüxmata márwa nguxü i duüxügü i tama yaxögüxü íxächíügüxüwa. ²Rü ngêma Gariréaane ga noxri éanexüwa yexmagüxü rü nüxü nadaugü ga wüxi ga taxü ga omü ga ngóonexêëruüxü. Rü yema omü rü poraäcü tüxü nangóonetanüxêxê ga guxema éanexüwa yexmagüxe. ³Rü ñüxmax, Pa Cori Pa Tupanax, rü poraäcü taãxê toxçax ícungüxêxê rü ngêma taãxê rü aixcüma nataxüichi. Rü guxâma tataãxêgü i cupexewa ñoma tonetüarü o tibxügügurüxü rü ñoma churaragü i norü uanügüarü ngêmaxügü nügümaxâ itoyegurüxü.

.....

⁶Erü tatanügu nabu i wüxi i öxchana. Rü nüma ya Tupana rü tüxna nanamu ya yimá nane. Rü yimána nixí i naxããxü i pora nax tamaxã inacüãxüçax. Rü ñaagü tá nixí i naégagü i namaxã naxügüãxü: Rü Mexechicü ya Ucüxêruüxü, rü Tupana ya Poraxüchicü, rü Tanatü ya Taguma Yücü, rü Tupana Nane ya Ngüxmüxêëruüxü ixícü. ⁷Rü nüma rü tá âëxgacü ya Dabíchicüxü ingucuchicü nixí. Rü ngêma norü pora nax âëxgacü yixíxü rü guxü i nachixüanegüwa tá nangu. Rü ngêma nügümaxâ nax inangüxmüxêëãxü i duüxügü rü tagutâma inayarüxo. Rü

ngêma nax âëxgacü yixíxü rü mea tá duüxügümaxâ inacüax, rü mexügu tá narüxínü rü guxâarü mexüçax tá nadau i guxüguma. Rü ngêmaäcü tá nanaxü erü ngêma nixí i norü ngúchaü i nagu naxínüxü ya yimá Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü.”

.....

**Ore i Tupana nane ya
ngüxmüxêëruüchiga**

11¹“Rü ñoma wüxi i naichime irüxüürüxü tá nixí nax Dabínatü ga Ichaíwa nangóxü i wüxi i nataxa i guxâarü âëxgacü tá ixíxü. ²Rü Cori ya Tupanaãxê rü guxügutâma namaxâ inacüax. Rü tá nüxna nanaxã i cuax nax mea naãxêxü nacüáxüçax. Rü tá nüxna nanaxã i tauxcha nax naxuãêxüçax. Rü tá nüxna nanaxã i pora rü tá nüxü narüngüxêë nax Tupanaarü ngúchaüxü nacüáxü rü naga naxínüxü. ³Rü nüma rü ngêxguma duüxügüna nacaxgu i norü maxüchiga, rü taxütâma ngêma norü düxétüwa ngóxüçaxicatama nüxna naca. Natürü ngêma norü ínüwa ngêxmaxüçax tá nixí i nüxna nacaxü. Rü taxütâma nanapoxcu naxçax i ngêma togü nüxü ixügümarexü, natürü ngêma chixexü i naxügüxüçax tá nixí i napoxcuexü. ⁴Rü yíxema togümexêwa ngêxmagüxe rü ngêxguma tümaarü maxüchiga tüxna nacaxgu rü mea tá tümamaxâ nanamexêxê. Rü tümaétüwa tá nachogü ya yíxema ngearü diëruãxgüxe i tümaarü âëxgacü chixri tümamaxâ cuaxgüxe. Rü ngêma norü ore rü ñoma wüxi i cuaxruüxü tá nixí naxçax i ngêma chixexü ügüxü. Rü wüxi i

naqxmaxã cue ñaxũmaxã tá nanadai i ngẽma duũxũgũ i chixexũ ügũxũ. ⁵Rũ nũma ya yimá ãẽxgacũ rũ meama guxũma i norũ duũxũgũmaxã tá inacuax. Rũ ngẽma ore i aixcũma ixĩxũicatama tá nixu. ⁶Rũ ngẽxguma yangucuchigu ya yimá ãẽxgacũ, rũ ngẽma airu i naixnecũcũãx rũ carnérumaxã rũ taxũtãma nũgũchi naxaie. Rũ ngẽma ai rũ tá chĩbuxacũmaxã wũxigu nacagũ. Rũ ngẽma wocaxacũ rũ ngẽma aixacũ rũ tá wũxigu nayae. Rũ wũxi i buxũ tá namaxã inacuax. ⁷Rũ ngẽma woca rũ ngẽma ócha i dũraxũ rũ nũgũmũcũ tá nixĩgũ rũ naxacũgũ rũ wũxigu tá nacagũ. Rũ ngẽma ai i leóũ rũ wocarũxũ tá maxẽ nanangõx. ⁸Rũ ngẽxguma i wũxi ya buxe ya maixe nawũmaxũétiwa naxĩnũcãxwãxegu, rũ woo ngẽma ãxtapemaxũgu yaxũcuchimẽxẽgu rũ taxũtãma nũxũ naxãũcũma. ⁹Rũ guxũnema ya yima maãxpũne ya chopata nawa ngexmanewa rũ tataxuma ya texé ya chixexũ üxe. Erũ ñoma már i dexãmaxã napaxũrũxũ rũ ñoma i naane rũ ngẽma duũxũgũ i choxũ cuãxgũxũmaxã tá nanapá. ¹⁰Rũ ngẽxguma yimá Dabĩtaxa ingucuchigu nax ãẽxgacũ yixĩxũcãx rũ tá wũxi i cuãxruxũ nixĩ naxcãx i guxũma i duũxũgũ. Rũ guxũ i nachixũanegũcũãx rũ tá naxcãx nayadaugũ rũ naxcãx nangutaquexegũ. Rũ ngẽma nachica i nawa nangexmaxũ rũ tá naxũũne.

Iraétanũxũ rũ tá nachixũanecãx nawoegu

¹¹Rũ ngẽxguma yimá Dabĩtaxa ingucuchigu nax ãẽxgacũ yixĩxũcãx rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ tá wena

inanawex i norũ pora. Rũ wena tá nanangutaquexexẽxẽ i norũ duũxũgũ i Achĩriaanewa, rũ Equĩtuaneua, rũ Pátuaneua, rũ Etiopíaanewa, rũ Erãũanewa, rũ Chináruanewa, rũ Amáanewa rũ nachixũanegũ i márcutũwa ngẽxmagũxũwa. Rũ tá wena Iraéanecãx nanawoeguxẽxẽ. ¹²Rũ nũma ya Cori rũ guxũ i nachixũanegũxũ tá nũxũ nadauxẽxẽ i wũxi i cuãxruxũ. Rũ tá nanangutaquexexẽxẽ i ngẽma Iraétanũxũgũ i woonexũ. Rũ naanearũ guxũcũwawa tá ne nanagagũ nax nanutaquexẽaxũ i ngẽma duũxũgu i Yudáanecũãx ga woonemarexũ”, ñanagũrũ ga Ichaía.

.....

Iraétanũxũgũ rũ tá Babiróniaanecũãx ya ãẽxgacũxũ nacugũe

14 ³⁻⁴“Rũ pemax, Pa Duũxũgũ i Iraétanũxũgũx, rũ ngẽxguma nũma ya Cori ya Tupana pexũ ínguxũxẽẽgu naxmẽxwa i ngẽma Babiróniaanearũ ãẽxgacũ i ngũxũ pexũ ingegũxẽẽxũ rũ ngechaũ pexna ãxũ, rũ ñaa oremaxã tá nũxũ pecugũe rũ penaxuchixe: ‘Dũcax łtaxacũwa cunyu i cuma nax cuchixecũmaxũ? rũ łtaxacũgu nayagux i ngẽma nax cugũ quicuaxũxũ?’ ñapegũrũgũ tá nũxũ. ⁵Erũ nũma ya Cori ya Tupana rũ nagu nayanachixexẽxẽ i norũ pora i ngẽma chixecũmaxũ. Rũ íxraxũgu nanabũũgũ ya yima naxne i ngẽma chixexũarũ üruxũ.

.....

¹²¿Rũ ñuxãcũ icurũnguxũ Pa Babiróniaanearũ ãẽxgacũx i Ñoma Ngunetũxũarũ Woramacurirũxũ

Ibaixchiréxex? Rû ñuxma rû curütáe i cumax nax guxû i nachixûianegümaxã icucaxchiréxû. ¹³Rû cumax rû cugü curütupana rû cugüãêwa ñacurügü: ‘Choma rû daxüguxû i naanegu i Tupanaarü êxtagüétügu tá chaxínagü nax ngéma charütöxûçax. Rû yima ma xpúne ya nórtewaama üxûne i nagu nangutaquexene i ngéma tupanagü i duûxügü namaxã tupanaáxû rû yimawa tá chanangexmaxêxê i chorü tochicaxû’, ñaxûgu curüxînü. ¹⁴Rû cuma rû ñacurügü: ‘Rû ngéma caixanexûarü yexeragu tá chaxínagü rû naxrûxû tátama chixí ya yimá Tupana ya guxáétüwa ngêxmacü’, ñacurügü. ¹⁵Natürü tama ngéma cuma nagu curüxînüxûãcü cuxû ínanguxuchi, erü nagu curütáe i ngéma maxüchixû i ãmaxû i yuexügü nawa ngêxmagüxû”, ñanagürü ga Ichaía.
.....

**Ichaía rû wiyamaxã
Tupanaxû nicuaxûxû**

25 ¹“Pa Corix, cuma nixí i chorü Tupana quixíxû. Rû choma rû cuxû chicuaxûxû rû mexûmaxã cuxû chixuchiga. Erü ngéma nagu curüxînüxû rû aixcüma cuyanguxêxê rû nüxcümacürüwatama cunaxáixrügumaraxû. Rû taguma cuxüchicüxü.
.....

⁴Rû yíxema ngearü poraãxgüecax rû cumax, Pa Corix, rû túmaarü poxüruxû quixí. Rû cuma rû túmaarü ngüxêëruxû quixí ya yíxema taxúema tüxû rüngüxêëgüxe. Rû cuma rû túmaétüwa cuhogü ya yíxema guxchaxüwa

ngêxmagüxe. Rû cuma rû túmaarü düxpechitaruxû quixí ya yíxema üaxcüarü naiemaxû tüxû iguxe. Rû nüxna tüxû ícupoxû i ngéma duûxügü i chixexû i ñoma taxüchicü ya pucü i ítapüx i waixümünaxcax idexêxêcürüxû ixígüxû”, ñanagürü ga Ichaía.
.....

**Norü nguxüchigagu nawiyaegü i
Yudáanecüãxgü**

26 ¹“Rû ngéma ngunexû i nagu ínanguxüxügu i norü uanügümexêwa i ngéma Yudáanecüãxgü, rû tá nawiyaegü nagu i ñaa wiyae: ‘Rû tüxû nangexma ya daa tórü ñane ya porane ya tüxû ipoxüne nüxna i tórü uanügü. Erü nüma ya Cori ya Tupana rû tüxû narüngüxêë rû tórü uanügüchaxwa ínanapoxegu ya daa tórü ñane namaxã i poraxû i nextapüx. ²iRû peyawãxnax i ngéma norü íaxgü ya daa ñane nax nachocuxüçax i ngéma duûxügü i Tupanapexewa mexû rû aixcüma nüxû yaxögüxû! ³Rû cumax, Pa Corix, rû mexügu tüxû curüxînüexêxê ya yíxema íaixcümagüxe, erü cuxna tarüyoû. ⁴iRû nüxna perüyoû ya Cori ya Tupana! Erü nüma nixí i guxüguma pexna nadauxû’, ñanagürügü tá.”
.....

⁷Rû ñanagürü ga Ichaía: “Yíxema aixcüma Tupanapexewa mexe, rû Tupana tüxû narüngüxêë nax mea tüxû naxüpetüxüçax. Rû cumax, Pa Cori Pa Tupanax, rû mea icuyawexêxê i túmaarü maxû. ⁸Düçax, Pa Corix, wüxi i torü taãxêmaxã tanaxü i curü ngúchaü. Rû ngéma toðxêwa nagu tarüxînüexü nixí nax cuxû ticuaxüügüxû. ⁹Rû

chütacü rü guxũma i choru
ngúchaũmaxã chauãẽwa guxũguma
cugu charũxĩnũ. Rü ngẽxguma cuma
ñoma i naanewa cuxũxgu nax nũxna
cuçaxũcax i duũxũgũ naxcax i norũ
maxũ, rü ngẽxguma tá nixĩ i nũxũ
yacuaxãchitanũxũ i ngẽma maxũ i
aixcũma cupexewa mexũ”, ñanagürü ga
Ichaía.

.....

**Tupana nayaxucuxê i duũxũgũ i tama
naga ñnuechaũxũ**

29 ⁹Rü ñanagürü ta ga Ichaía: “Rü
pemax, Pa Duũxũgũ i Tama
Ixĩnuechaxũxũ, rü woo nũxũ pedaxgu
i ngẽma Tupana üxũ rü namaxã
pebaxãchiãegũgu, natürü tama
peyaxõgũchaũ. Rü pema rü ñoma
pingexetũrũxũ pixĩgũ erü tama nũxũ
pecuax i ngẽma nũxũ pedaxũ. Rü
ñoma ngãxẽxũrũxũ pixĩgũ nax
pichũxatanücũxũ i perũ õwa woo
taxuũma i ngúchiáxũ pixaxgũchirexgu.
¹⁰Rü ngẽmacax i nũma ya Cori ya
Tupana rü yaxta i poraxũ pexcax ngẽma
namu. Rü ngẽma perũ orearü
uruũgũchirex nixĩ i pemaxã icuaxgũxũ.
Natürü tama aixcũma pemaxã nũxũ
nixugüe i ngẽma tá pexũ ngupetũxũ, erü
nũma ya Cori ya Tupana rü düxwa
nayatüxetü nax tama nũxũ
nacuaxgũxũcax.

.....

¹³Rü nũma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxũ: ‘Ñaa duũxũgũ rü norũ
dexawaxicatama nũgũ nixugüe nax
chorü duũxũgũ yixĩgũxũ, natürü tama
chauga naxĩnue. Rü naaxwaxicatama
choxũ nicuaxũxũgũ natürü norü

maxũnewa rü tama chaugu narũxĩnue.
Rü ngẽma norü cuaxũxũgũ rü ngẽma
mugü i duũxũgũ nagu ìxũwa
nanayauxgü. ¹⁴Rü ngẽmacax i choma rü
taxũ i cuaxruũgũ i chorü poramaxã
chaxũxũ tá ichawex nax ngẽmamaxã
íchanabaxgüexũcax. Rü ngẽma norü
ucuxẽruũgũ i cuax nũxũ ngẽmagũxũ rü
tá chayanatauxẽxê i norü cuax’,
ñanagürü ya Tupana. ¹⁵Rü tũgũmaxã
tangechaxũgũ ya yixema Cori ya
Tupanachaxwa icuxgüe namaxã i
tũmaarü ñnũ i chixexũ i ãnaxũwa
taxũgũxũ! Erü ñanagürügü: ‘Taxúema
tũxũ tadau rü taxúema nũxũ tacuax i
ngẽma ixũgũxũ’, ñatarügügü. ¹⁶¿Rü
tũxcũü ípeyatõxẽxê i ngẽma mexũ i
Tupana pexcax üxũ? Rü ngẽma
waixũmü i üwechiruxũ rü
taxucüruwama ngẽma duũxũ i tũxũ
nawa üxũmaxã nawũxigu. Rü wüxi i
ngẽmaxũ rü taxũta norü üruxũxũ
ñanagürü: ‘Cuma rü tama nixĩ i choxũ
cuxũxũ’ ñanagürü. Rü wüxi i tũxũ rü
taxucüruwama norü ürũxũ ñanagürü:
‘Cuma rü tama cuaxẽxũ cucuax nax
ñuxãcü choxũ cushũxũ’, ñanagürü.”
.....

**Cori ya Tupana rü Yerucharẽcũcũax i
duũxũgũxũ nataãxẽxê**

40 ³⁻⁴“iRü iperũxĩnue i Tupanaarü
orearü uruxũ i tagaãcü ñaxũ:
‘Cori ya Tupanacax penamexẽxê i perũ
maxũ, ñoma wüxi i nama i chianexũwa
dapetũxũ imexẽxũrũxũ! Rü ngẽma
ínawũxũwa irü ipeyanawexãchixẽxê! Rü
ngẽma ínangatexũwa irü penagũtagü
nax mea yawẽxũcax! Rü ngẽma
ínangũchitaeruxũwa irü

ipeyanawexächimüanexëxë! Rû ngëma ínangücureanexüwa írû mea penabaixmaxëxë!’ ñanagürü. ⁵Rû ngëxguma i nûma ya Cori ya Tupana rû tá nügü nangoxëxë nax ñuxácü naxüünexü. Rû guxüma i duüxügü rû tá nûxü nadaugü i ngëma norü üüne. Rû nûmatama ya Cori ya Tupana nixí i ngëma ñaxü. ⁶Rû wüxi i naga rû tagaäcü ñanagürü: ‘iAita naxü!’ ñanagürü. Rû choma rû ñachagürü: ‘¿Rû taxacümaxã tá aita chaxüxü?’ ñachagürü. Rû choxü nangãxü rû ñanagürü: ‘Rû guxüma i duüxügü rû ñoma wüxi i natüanerüxü paxaächitama nixí. Rû wüxi i putüra i paxaächi boxüxürüxü nixí. ⁷Rû ngëma natüane rû nipa rû ngëma putüra rû narüñexe ngëxguma Cori ya Tupana nagu cue ñaxgu. Rû aixcüma nixí i duüxügü rû ñoma natüanerüxü yixígüxü. ⁸Rû ngëma natüane rû nipa rû ngëma putürachacu rû narüñexe. Natürü ngëma Tupanaarü ore rû taguma inayarüxo rû guxügütama nangexmaecha’, ñanagürü.”

.....

²⁷Rû ñanagürü ta ga Ichaía: “Pa Iraéanecüãxgü Pa Acóbutanüxügüx, ¿rû taxacücax pidexagüxü rû ñaperügügüxü: ‘Cori ya Tupana rû tama nüxü nacüax nax taxacü tüxü üpetüxü. Rû nûma ya Tupana rû tama tagu narüxínü’, ñapegügüxü? ²⁸Rû pema nagu perüxínüegu rû tama nüxü nacüaxü, rû tama nüxü naxínüxü. Rû nûma ya Cori ya Tupana ya guxüguma ngëxmacü rû naanearü ürüxü ixícü, rû taguma nanaxíxächiãxë rû taguma nipa. Rû ngëma norü cuax rû taguma inayagux.

²⁹Dücax, rû yíxema ipaxe rû pora tüxna naxã. Rû yíxema turáxe rû tüxü ínanaporaächixëxë. ³⁰Rû ñoma i naanewa rû woo i ngëma ngextüxügüxü rû woetama nipae rû nanaxíxächiãëgü. Rû woo i ngëma poraechirëxü rû düxwa narüpaë. ³¹Natürü yíxema aixcüma Cori ya Tupanaaxü yaxóxe rû guxügütama tüxü ningexwacaxüchigü i tümaarü pora. Rû ñoma íyügürüxü rû tá taporaama. Rû woo ngëxguma poraäcü itañaächigu rû taxütama nagux i tümaarü pora. Rû woo ngëxguma yáxüwa taxüxgu, rû taxütama tipa”, ñanagürü.

.....

Tupana rû Iraétanüxügümaxã inaxuneta nax nüxü nangüxëxü tá

41 ¹⁰“iTaxú i pemuüexü, Pa Iraétanüxüx! Erü choma rû chapexütagu. iRü taxú i pemuüexü! Erü choma rû perü Tupana chixí. Choma rû pora pexna chaxã rû pexü charüngüxëë. Rû choma rû chorü tügünechacüümaxã pexü chingí. ¹¹Rû guxüma i ngëma pexchi aiexü rû tá naxãnee rû tá inayarümaachitanü. Rû ngëma pemaxã nügü daixü rû tá inayarüxo. ¹²Rû naxcax tá pedaugü i perü uanügü, natürü taxütama nüxü ipeyangau. Rû ngëma pexü daixchaxü rû ñoma taguma nangóexürüxü tá nixígü. ¹³Erü choma ya Cori nax perü Tupana chixíxü rû pexmëxgu chingí. Rû marü pemaxã nüxü chixu rû ñachagürü: ‘iTaxú i pemuüexü! Erü choma tá pexü charüngüxëë’, ñachagürü. ¹⁴Rû choma ya Cori ya Tupana rû aixcüma pemaxã nüxü chixu, Pa Iraétanüxüx Pa

Acóbutanüxüx, rü woo nax penoxrexüü
rü perü uanügüpexewa peturaexüü,
natürü itaxú i pemuüexü! Erü choma rü
tá pexü charüngüxêê. Rü choma ya perü
Tupana ya üü necü nax chixixü rü perü
ngüxêêruxü chixi.”

.....

Cori ya Tupanaarü Duü ya Cristu

42 ¹“Rü daa nixi ya yimá chorü
duü ya chaporaxêêcü rü nüxü
chaxunetacü rü namaxá chataãxêcü. Rü
nüxna nixi i chanamuxü i Chauãxê i
Üünexü nax ngêmaäcü guxü i
nachixüanegümaxá mea inacuáxüçax.
²Rü nüma rü tá namecüma. Rü
tagutáma nipura, rü taxwexütáma
nanga i ñanemaxüğüwa. ³Rü nüma rü
taxütáma tüxü naxo ya yíxema tümaarü
õwa turáxe. Rü taxütáma tüxü
ínayaxõõchixêxê ya yíxema ngexwacax
yaxóxe. Rü aixcúmaxüchi tá mea
guxámaxá inacuax. ⁴Rü nüma rü
tagutáma inarüngü ñuxmatáta mexüxica
nawa ngexmax i ñoma i naane. Rü woo
ngêma nachixüanegü i yáxüwa
ngêxmagüxü i már- arü tocutüwa rü tá
mea nanayauxgü i norü nguxêêtae.”

.....

**Cori ya Tupanaxicatama nixi ya
maxêêêruxü ixücü**

43 ¹“Natürü i ñuxmax, Pa
Iraétanüxügü i Acóbuarü
Duüxügü Ixigüxex, rü yimá Cori ya
Tupana ya pexü ngoxêêcü rü ñanagürü
pexü: ‘iTaxú i pemuüexü! Erü choma
nixi i pexü íchangüxüxêxü. Rü choma
nixi i peégamaxá pexna chacaxaxü rü
pema rü chorü duüxügü pixigü. ²Rü

ngêxguma guxchaxüwa pechopetüxgu
ñoma dexá i mátamaxüwa
pichoügurüxü, rü choma rü tá
chapetanügu. Rü ngêxguma
ãücúmaxüwa pengexmagügu ñoma
wüxi i natü i poraxüchixüwa
pichoügurüxü rü taxütáma ngêxma peyi.
Rü ngêxguma taxü i guxchaxüwa
pechopetüxgu rü ñoma wüxi i
üxüxetüwa pechopetügurüxü pixigü, rü
taxütáma pixae rü yima üxü rü
taxütáma niyauxra i petanüwa. ³Rü
choma nixi i perü Cori ya perü
maxêêêruxü chixixü, Pa Iraétanüxügüx.
Rü choma nixi i perü Tupana ya üü necü
chixixü. Rü choma nixi ga ãêxgacü ga
Chírumexëgu chayixêêxü ga perü
uanügü ga Equítuanecüãxgü rü
Etiopíaanecüãxgü rü Chabáanecüãxgü
nax yemaacü naxmexwa ípengüxüxüçax
ga pemax. ⁴Rü yemaacü pexü íchapoxü
yerü poraäcü choxü pengüchaü rü
choxü peme rü pexü changechaü. Rü
yemaacü norü uanügümexëgu
chanayixêxê ga yema perü uanügü nax
pexü chamaxêêêxüçax rü choxrü
pixigüxüçax i pemax. ⁵iRü taxú i
pemuüexü! Erü choma rü chapetanügu.
Rü yíxema üaxcü ne üxügu woonexe
rü tá pexü chanutaquexë nax wenaxarü
ña pechixüanecax pewoegüxüçax nax
nua wüxiwa pengexmagüxüçax.”

.....

**Tupana rü nüxü naxoox nax
naxchicünaxägüxü yacuaxüügüxü**

44 ⁶“Rü choma ya Cori ya Tupana
rü perü ãêxgacü chixi rü perü
ngüxêêruxü chixi, Pa Iraétanüxügüx. Rü

choma ya guxúétiwa ngëmxaxe rü ñachagürü: ‘Choma rü woetama changexmaecha rü taguma icharüxo. Rü nataxuma i to i Tupana’, ñachagürü.
.....

¹⁰Rü yíxema naxchicünaxã tügücax úxe nax ngëmamaxã tatupanaáxúcax rü natúcaxmamare nixí i ngëma taxúxü.
.....

¹⁵Rü ngëxguma texé natuxugu ya wüxi ya nai rü tümaarü üxüruxü tayaxíxëxë nax ngëmawa tügü tanaxíxúcax ega gáuane ixíxgu. Rü togü i naxchipexe rü tümaarü paüartü guruxü nixí. Rü to i naxchipexe rü tümaarü tupanachicünaxã nawa taxü. Rü ngëmapexegu tacaápüxü rü nüxü ticuaxüxü. ¹⁶Rü ngëma norü ngãxü i ngëma nai rü tümaarü üxüxü tayaxíxëxë, rü ngëmawa tayagu i tümaarü namachi. Rü ngëxguma nangëxëxgu rü tanangõx. Rü mea tüxü ningu rü tataãxë. Rü ngëxgumarüxü ta ngëxguma nagáuanegu rü yima üxüwa tügü tanaxí, rü ñatagürü: ‘Chataãxë erü chanáíwe’, ñatarügü. ¹⁷Rü ngëma nai i tüxü íyaxüxüwa tanaxü i tümaarü tupanachicünaxã. Rü nüxna taca rü ñatagürü nüxü: ‘iChoxü ínapoxü! Erü cuma nixí i chorü tupana quixíxü’, ñatarügü. ¹⁸Rü ngëma duüxügü i ngëma ügüxü rü tama naãxëxü nicuax. Rü ñoma yangexetüürüxü nixígü. Rü ngëma nax tama Cori ya Tupanaxü nacuaxgüchaügüxü, rü ñoma nawãtaxürüxü nixí i norü cuax. ¹⁹Rü taxúema mea nagu tarüxínü nax ngëma rü wüxi i naimare yixíxü. Rü tama tügümaxã ñatarügü: ‘Ngëma norü ngãxü i ngëma nai rü chorü üxüxürüxü

chayaxíxëxë rü ngëmawa chayagu i chorü paü rü chayagu i chorü namachi rü ñüxüchi chanangõx. Rü ngëma íyaxüxüwa i ngëma nai rü chanaxü i ñaa naxchicünaxã i natúcaxmamare ixíxü. Rü ngëma ñüxma nüxü chicuaxüüxü rü wüxi i naichipexmare nixí’, ñatarügü. ²⁰Rü ngëma duüxügü i naechitamare maxëxü rü nagu rüxínüexü nax naxchicünaxãmarexü yacuaxüüxügüxü rü ningeãxëmare. Rü nügü namaxã nawomüxëëgü i wüxi i ñnü i doramare ixíxü. Rü ngëma duüxügü rü taxucürüwama nügütama ínanguxüxëxë nawa i ngëma nagu naxínüexü. Rü tama nüxü nacuaxgüéga i ngëma naxügüxü rü wüxi i doramare nax yixíxü.

Cori ya Tupana rü Iraétanüxüaxü nüxü inarüngüma i norü chixëxügü

²¹Pa Iraétanüxügü i Acóbuarü Duüxügü Ixígüxex, irü nüxna pecuaxächie nax chorü duüxügü pixígüxü! Yerü choma pexü changóexëxë. iRü taxú i choxü iperüngümaexü! ²²Rü choma nixí i pexü ichayanaxoxëëxü i perü guxchaxügü rü perü chixëxügü ñoma caixanëxü iyarüxoxgurüxü. iRü ëcü chaüxçax pewoegu! Erü choma nixí i pexü íchanguxüxëxë nawa i perü chixëxü, ñanagürü ya Tupana.”

.....

Babiróniaanecüaxgü rü norü uanügü tá nüxü narüporamae

47 ⁵⁴“Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘iBexma iperüicho, Pa Babiróniaanecüaxgüxü, rü ëanëxüwa

pebuxmü! Erü marü tagutáma wena ngẽma togü i nachixüanegüétüwa pexügü. ⁶Rü yexguma namaxã chanuxgu ga yema chorü duüxügü ya Iraétanüxügü rü pexna chanawogü nax namaxã ipecuáxüçax. Natürü ga pemax, Pa Babiróniaanecüãxgüx, rü tama pexü nangechaütümüxügü rü woo ga guxema norü yaxguãxgü rü chixri tümamaxã ipecuax.’ ⁷Rü peãxëwa nagu perüxínüe rü ñaperügügü: ‘Guxügutáma ngẽma togü i nachixüanegüétüwa taxügü’, ñaperügügü. Natürü tama nagu perüxínüe rü tá iyagüxü nax ngẽma togü i nachixüanegümaxã ipecuáxü. ⁸Rü ngẽmacax i ñuxmax, Pa Babiróniaanecüãxgüx i Ñoma Ngecü i Ngürü Meruxüguxica Rükünücürükü Pixígüx, rü pema rü petaãxë nax wüxi i mexüwa pengexmagüxü. Rü pegüãxëwa ñaxügü perüxínüe: ‘Tataxuma ya texé ya taxrükü poraxe. Rü yixicatátama tagutáma guxchaxüwa tangexmagü rü tagutáma taturae.’ Rü ngẽma nixi i perüxínüe. ⁹Natürü pemaxã nüxü chixu rü ngürüãchi wüxitama i ngunexügu tá pexçax ínangu i ngẽma taxre i chixexü nax nayuexü i perü ãëxgacügü i poraexü rü nayuexü i pexacügü. Rü ñoma wüxi i ngexü i yutexürükü tá pixígü rü woo nax peyüüechirékü rü naguxüraxükü i ëxüguxü i chixexükü nax pecuáxü, ñanagürü ya Tupana.”

.....

Tupana rü nanataãxëxëxë i

Yerucharéücüãx

51 ⁴Rü ñanagürü ta ga Tupana: ‘Pa Chorü Duüxügüx irü choxü iperüxínüe! iRü chauga pexínüe, Pa Iraétanüxüx! Rü choma rü tá

chanangoxëxë i ngẽma chorü ore. Rü chorü mugü rü guxü i nachixüanegüarü ngóonexëëruxü tá nixi. ⁵Rü choma rü paxa tá chorü duüxügüétüwa chachogü. Rü paxa tá íchananguxüxëxë naxmexwa i norü uanügü. Rü chorü poramaxã tá guxü i nachixüanegümaxã ichacuax. Rü ngẽma nachixüanegü i yáxüwa már-arü tocütüwa ngëxmagüxü rü tá choxü ínananguxëëgü rü tá chorü porana narüyoü. ⁶iRü dücax, rü dauxügu perüdaunü rü ñoma i naanegu perüdaunü! Erü guxüma i ngẽma dauxüwa nüxü pedauxü rü ñoma caxixürükü tá inarütaxu rü ñoma i naane rü wüxi i naxchiru i ngauxürükü tá nagux. Rü ngẽma duüxügü i nawa maxëxü rü ñoma murenü yuexürükü tá nayue. Natürü ngẽma maxü i chorü duüxügüna chaxãxü rü taguma nagux. Rü ngẽma chorü ngüxëë rü guxügutáma nangexmaecha’”, ñanagürü.

.....

**Yerucharéücüãxgü rü norü
uanümexëwa ínanguxü**

52 ⁷Rü wüxi i taãxë nixi nax maxpüneanewa taxçax ne naxükü ya yimá orearü ngerükü i mexü i ore taxçax nua ngecü rü tamaxã nüxü ixücü nax Tupana tükü rüngüxëëxü rü tükü ínanguxüxëëxü naxmexwa i tóru uanü. Rü tamaxã nüxü nixu nax Tupana rü tóru ãëxgacü yixükü i ñuxmax.

.....

**Ngükü tá ninge ya yimá Tupanaarü duü
ya Cristu natürü tá nüxü narüyexeraama**

¹³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘Yimá chorü duü ixücü rü tá

norü uanüxü nariüporamae rü tá chanatachigaxëxë. ¹⁴Natürü muxüma i duüxügü rü tá namaxã nabajächie i ngëxguma nüxü nadaugügu i nachiwe i poraäcü napíxü rü äuxü rü ngëmagagu marü tama nanaduëxëchametüraxü.

¹⁵Rü ngëxgumarüxü ta rü muxüma i duüxügü i to i nachixüanecüãxgü rü tá namaxã nabajächie. Rü ngëma äëxgacügü rü ngëxguma nüxü nadaugügu i ngëma naxüxü rü tá napëxewa nachianegümare rü taxuxütama nixugüxe, erü tá nüxü nadaugü i ngëma taguma nüxü nadaugüxü rü tá nüxü nacuaçgü i ngëma taguma ñuxgu texéwa nüxü naxinüexü', ñanagürü ga Tupana."

53 ¹⁴ ¿Texé tá tayaxö ga yema ore ga nüxü ixuxü? ¿Rü texëçax nixi ga nangoxëxëãxü ga norü pora ya Cori ya Tupana? ²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nanaxwaxë ya yimá norü duü rü ñoma wüxi i nanetü i ngexwacax rüxüxü rü naxchúmaxã i waixümü i paanewa ixücuxürüxü nax yixixü. Rü nüma rü tama namechiwe rü ngëmacax taxüxeaxüma nangúchaü. ³Rü ga duüxügü rü tama naga naxinüechaü, rü nüxü naxoe. Rü nüma rü wüxi ga duü ga poraäcü ngüxü ingecü nixi, rü namaxã nixü nax ngüxü yangexü. Rü yixema rü yexguma nüxü idaugügu rü tama nüxü tacuaçgüchaü rü ñoma wüxi i duüxü i taxuwama mexürüxü tayaxixëxë. Rü yemaacü nüxü taxoe rü tama tanayauxgüchaü. ⁴Natürü ga nüma rü nayange ga tóru daxaweanegü rü tóru guxchaxügü rü yemagagu nixi ga ngüxü yangexü. Rü yixema nagu rüxünüegü rü noxrütama chixexügüga

nixi ga Tupana ngüxü nüxü ingexëëxü rü napoxcuãxü rü ñne nüxü yangexëëxü.

⁵Natürü tóru chixexügüga nixi ga napixëëgüãxü. Rü tóru pecádugagu nixi ga ngüxü yangexü. Natürü yema ngüxü nax yangexügüga nixi ga Tupana tamaxã rüngüxmüxü. Rü yema norü oxrigügüga nixi ga taxçax yataanegüxü.

⁶Rü guxãma ga yixema rü itarütaxe ñoma carnérugü irütaxeürüxü. Yerü wüxichigü ga yixema rü nagu taxí ga tóxrütama ngúchaü. Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü gumá norü duüçüxü nayangexëxë ga guxüma ga tóru chixexügü. ⁷Rü nanacuajçgü, natürü nüma rü nügü inaxã rü tama nügüétüwa nidexa. Rü ñoma carnéru i maxwa nagagüxürüxü namaxã nixigü. Natürü nüma rü nachianemare ñoma wüxi i carnéru i yoxtaxawa nagagüxürüxü. ⁸Rü maxwa nanagagü woo taxuxüma ga chixexü naxü, rü tataxuma ga texé ga ínapoxüxe. Rü taxúema texé naétüwa tachogü. Rü ínanataxüchigü ga ñoma ga naanewa. Rü chautanüxügüari chixexügüga nayamaxgü. ⁹Rü duüxügü ga ichixexüxütüga nanataçgü. Rü duüxügü i chixri maxëxü

ítaçgüxütanügu nanataçgü. Rü yemaacü namaxã nixigü woo taguma namáeta rü taguma doramaxã texëxü nawomüxëxë.

¹⁰Rü Cori ya Tupanaarü ñnü nixi nax ngüxü yangexü. Rü nüma rü nügü naxã naxçax ga tóru chixexügü. Rü ngëmacax nüxü nangexma i maxü i taguma gúxü rü tá tamuxüchi ya yixema noxrü ixigüxe. Rü nagagu nixi i mea ínanguxuchixü i ngëma Tupana nagu rüxünüxü. ¹¹Natürü nawena ga yema poraäcü ngüxü nax yangexü rü nayuxü

rü wena tá namaxũ. Rü yimá Tupanaarü duũ rü tá nataãxê erü tá tüxũ nadau ya muxetama ya marü Tupanapexewa imexe nagagu nax tümaarü chixexũcax nayuxũ. ¹²Rü ngëmacax i nüma ya Tupana rü tá nanatachigaxêxê, rü tá ngëma iporaexüchixũtanüwa nanangexmaxêxê, yerü nügü inaxã nax pecáducax nayuxũcax. Rü nüma ga duũxũgü rü ñoma wüxi i máetaxũrürü nayaxĩxêxê, natürü ga nüma rü guxũma ga duũxũgüarü pecádu ninge nax yemaacü naétüwa nachogüxũcax ga yema pecáduãxgüxũ.”

.....

Taxũ i ngũxêxũ nixu ya Cori ya Tupana

55 ¹“iRü guxãma ya texé ya itaxawaexe rü nua taxĩ rü tayaxaxegü! iRü yixema ngearü diëruãxgüxe rü nua taxĩ rü trígu rü bínu rü léchecax tadaugü rü ngetanüacü tanangõxgü rü taxaxegü! ²¿Rü taxacücax i diërumaxã penaxütanü i ngëma tama õna ixĩxũ? ¿Rü taxacücax penaxütanü i ngëma tama nawa itaãxêxũ? iRü mea choxũ íperüxĩnüe rü tá mexũ i õna pengõxgü rü õna i chíxũmaxã tá pengaxpütüwe!

.....

⁶iRü naga pexĩnüe ya Cori ya Tupana rü ñoma rü ta pexna naxu! iRü nüxna peca rü ñoma rü ta pexna nangaixcama! ⁷Rü ngëma duũxũ i chixecümaxũ, rü name nixĩ i nüxũ narüxo i ngëma nacüma i chixexũ. Rü ngëma duũxũ i chixexũgu rüxĩnüxũ, rü name nixĩ i nüxũ narüxo i ngëma chixexũ i nagu naxĩnüxũ. iRü Cori ya Tupanacax pewoegu! Rü tá nüxũ

pengechaũtümüxũgü. iRü naxcax pewoegu ya tóru Tupana! Erü nüma rü ínamemare nax pexũ nüxũ nangümaxũ i perü chixexũgü. ⁸Erü nüma ya Tupana rü ñanagürü: ‘Ngëma choma nagu charüxĩnüxũ rü tama perü ínümamaxã nawüxigu. Rü ngëma choma chaxüxũ rü tama pema pexüxũmaxã nawüxigu. ⁹Rü ngëxgumarüxũ i daxügüxũ i naane rü ñoma i naaneétiwa nax nangexmaxũ, rü ngëxgumarüxũ ta nixĩ i ngëma chorü ñnü rü perü ñnüétiwa nangexma rü ngëma chaxüxũ rü ngëma pexüxũétiwa nangexma. ¹⁰Rü yima pucü rü ngëma gáuxũ rü dauxüwa narüyi rü tama wena dauxüwa naxĩ, natürü nayawaixêxê i waixümü nax naxügüxũcax i nanetügü rü ngëmaacü nangexmaxücax i naxchire nax inatoxücax rü norü o nax nangõxücax. ¹¹Rü ngëxgumarüxũ ta nixĩ i ngëma chorü ore i chauaxwa íxüxüxũ. Rü taxütãma ngëmaacümare chauxcax natãegu. Rü ngëma chorü oregagu rü tá ningü rü naxü i ngëma choma chanaxwaxexũ rü ngëma nüxũ chixuxũ’, ñanagürü ya Tupana.”

.....

**Iraétanüxũgü rü norü
chixexũgagu napoxcxe**

59 ¹“Rü ngëma Tupanaarü pora rü guxũguma nanaxaixrügumaraxũ rü guxũguma ningü nax chixexüwa tüxũ ínanguxüxêxücax. Rü ngëxgumarüxũ ta i nüma rü tama nangauxchixê, rü ngëmacax guxũguma tüxũ naxĩnü ega nüxna icaxgu. ²Natürü yema perü chixexũgü ga pexüxũ rü Tupanachaxwa pexũ nitoxyepexe. Rü ngëma perü

pecádugügagu pexchaxwa nügü
nidüxchametü ya Tupana nax ngëmaäcü
tama pexü naxínüxüçax.”

.....

Tupanaarü ngüxëçax ínaca i Ichaía

64 ¹“iĒcü ínangegü i ngëma
caixanexü i dauxüwa
ngëxmaxü, Pa Tupanax, nax ngëma
ícurüxüçax rü
cunaxüxächitanüxëxüçax ya
maxpúnegü i ngëxguma ícunguxgu! ²Rü
ngëxguma núma cuxüxgu rü ñoma üxü i
chuchuxüñecü íxaxexëxüürüxü tá nixí,
rü ñoma dexá i docachiüxüürüxü tá nixí.
Rü ngëxguma i ngëma curü uanügü rü
tá nüxü nacuaxgü nax aixcüma
cungexmaxü rü ngëma nachixüanegüarü
duüxügü rü tá cupexewa nidüxrue. ³Rü
yexguma guma maxpúnegügu
ícurüxüxgu rü Moichépepexewa
cunaxüxgux ga yema äücümaxü ga tama
duüxügü nagu íruxínüexü, rü guma
maxpúnegü rü cupexewa rü
nixíaxtanüçüxü. ⁴Rü taguma texé
nachiga taxínü rü texé nüxü tadau nax
nangexmaxü i to i tupana i naxüxü i
ngëma cuma cuxüxü tümacax ya
yíxema cugu yaxögüxe. ⁵Rü cuma rü
tüxü cuyaxu ya yíxema tümaarü
taaxëmaxá mexü üxe rü nüxna
cuaxächixe nax tanaxüxü i ngëma cuma
cunaxwaxexü. Natürü i ñuxma i cuma
rü tomaxá cunu erü cupexewa chixexü
taxügü rü nüxcümacürüwatama tama
cuga taxínüe. ⁶Rü guxáma i toma rü
cupexewa rü duüxügü i íxäüächixü
tixígü. Rü woo i ngëma taxüxü i toxçax
rümexü, rü cupexewa rü ñoma wüxi i
wexá i äüächixüürüxü nixí. Rü guxáma

chixexügu tayitanü ñoma naixatügü i
pagüxü írüyixüürüxü. Rü ngëma tórü
chixexügü rü ñoma buanecü taxacü
cuenagütanüxüürüxü chixexüwa tüxü
nagagü. ⁷Rü tataxuma ya texé ya
cumaxá idexáxe rü pora üxe nax
cuxütawa ngüxëçax ítaçaxaxü. Rü
ngëma torü chixexügagu nixí i
toxçaxwa iquicüxü rü toxü ícuwogüxü.
⁸Natürü ngëmaétüwa, Pa Corix Pa
Tupanax, rü cuma nixí i Tonatü quixüxü.
Toma rü waixümü tixígü rü cuma nixí i
torü üruxü quixüxü. Rü guxáma i tomax
rü cumatama toxü cuxü. ⁹Pa Corix Pa
Tupanax ítaxü i tomaxá cunuxüchixü!
iRü taxü i nüxna cucuaxächixü ga yema
chixexü ga taxüxü! iRü dücax, nagu
rüxínü nax curü duüxügü tixígüxü!”
.....

Cori ya Tupana rü duüxügümaxá mexü naxuegu

65 ¹⁷“ Rü Cori ya Tupana rü
ñanagürü: ‘Rü Dücax, rü
guxüma i ngëma dauxüwa nüxü idauxü
rü ngexwacaxüxü tá chaxü. Rü
ngëxgumarüxü ta i ñoma i naane rü to i
ngexwacaxüxü tá chaxü. Rü ngëma
nüxíraxüxü rü marü tá nüxü itarüngüma
rü taxüxetáma texé ñuxgu nüxna
tacuaxächi. ¹⁸Rü name nixí nax
guxügüma namaxá petaaxëgüxü i
ngëma tá chaxüxü. Erü tá chanaxü ya
wüxi ya ngexwacaxüne ya Yerucharéü i
taxuxüma i chixexü nawa ngexmane. Rü
ngëma duüxügü i nawa maxëxü rü tá
aixcüma nataaxëgü. ¹⁹Rü choma rü tá ta
namaxá chataaxë ya yima ñane ya
Yerucharéü rü tá namaxá chataaxë i
ngëma chorü duüxügü i nawa maxëxü.

Rü yima ñanewa rü marü taxütáma nüxü taxínü i axu rü taxúxetáma ngúxü tinge rü ngëmagagu aita taxü. ²⁰Rü ngëma rü tataxuma ya buxe ya noxretama i ngunexü tamaxü rü paxa yúxe, rü bai ya yaxguãx ya tama mea yarüyaexe. Rü yíxema 100 ya taunecü tüxü ngëxmaxe yuxe rü tá ngextüxütama nixí. Rü yíxema tama 100 ya taunecüwa nguxe nax tayuxü rü tümaarü chixexügagutama paxa tayu.

.....

²³Rü taxütáma natüçaxma naxüane i duñxügü, rü nataxutáma i naxacügü i paxa yuexü. Erü nümagü rü ngëma duñxügü i Tupana nüxü rüngüxëxütaxa nixígü. Rü ngëxgumarüxü tá ta Tupana

nüxü narüngüxëë i ngëma nataagütanüxügü. ²⁴Rü naxüpa nax nüma choxna nacagüexü, rü choma ya Tupana rü marü nüxü changãxü. Rü naxüpa nax yanachianegüxü nax choxna nacagüexü, rü choma rü marü nüxü chaxínü. ²⁵Rü ngëma airu i naixnecücuãx rü tá carnérumaxã wüxiwa nachibüe. Rü yima ai ya leóü rü wocarüxü tá maxë nangox. Rü ngëma äxtape rü marü taxütáma tüxü nangox, erü ngëma waixümü tá nixí i nawemü. Rü guxünema ya yima m̄xpúne ya chopata nawa ngexmane rü tataxuma ya texé ya chixexü üxe', ñanagürü ya Cori ya Tupana.”

.....

JEREMÍAS

(Yeremía)

Cori ya Tupana rü Yeremíaxü naxuneta norü puracüçax

1 ¹Rü ñaa nixí ga Tupanaarü uçuxê ga Yeremíamaxã nüxü yaxuxü. Rü nüma ga Yeremía rü chacherdóte ga Irichía nane nixí. Rü ñane ga Anatógu naxächíü ga Bëyamítanüxüarü naanewa. ²Rü yexguma Amú nane ga Yochía rü marü 13 ga taunecü äëxgacü yixíxgu ga Yudáanewa, rü nüma ga Tupana rü Yeremíamaxã nidexa. ³Rü yexgumarüxü ta Yeremíamaxã nidexa ga Cori ya Tupana ga yexguma Yochía nane ga Yoachíü äëxgacü ixíxgu ga Yudáanewa. Rü yemaacü namaxã nidexa ñuxmata nai ga Yochía nane ga Chedequía rü 11 ga taunecü yanguxêxêã nax äëxgacü yixíxü ga Yudáanewa. Rü yexguma guma tauneciäarü 5 ga taumacüwa nanguxgu nixí ga Yerucharéüçüx ga duüxügü ga to ga nachixüanewa nagagiäaxü. ⁴Nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü choxü: ⁵“Rü yexguma taxüta cuxü changoxêëgu rü woetama marü choma cuxü chaxuneta nax choxrü quixíxü. Rü naxüpa nax cubuxü rü choma rü marü

cuxü chayaxu rü nachixüanegiäarü orearü uruxü cuxü chixíxêxê”, ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga chomax rü chanangäxü rü ñachagürü: “Dücax, Pa Corix, Pa Tupanax, choma rü changextüxüxüchi rü tama nüxü chachuax nax ñuxäcü chidexaxü”, ñachagürü. ⁷Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü choxü ñanagürü: “iTaxü i nüxü quixuxü nax cungextüxüxü! Rü chanaxwaxë i choma cuxü íchamuxüwa nax cuxüxü. Rü tá nüxü quixu i ngëma choma cuxü chamuxü nax nüxü quixuxü. ⁸iRü taxü i texéxü cumuüxü! Erü choma rü tá chacuxütagu nax cuxü íchapoxüxüçax. Rü choma ya Cori ya Tupana nixí i cumaxã nüxü chixuxü i ñaa chorü ore”, ñanagürü. ⁹Rü ñuxüchi nüma ga Cori ya Tupana rü chauax ningógü rü ñanagürü choxü: ¹⁰“Rü ñuxma i choma rü cuxna chanaxã i chorü ore nax ngëmamaxã cuyaxucuxëgüxüçax i ngëma äëxgacügü rü duüxügü i guxü i nachixüanecüäxgü. Rü ngëxguma tama naga naxínegu i ngëma chorü ore i namaxã nüxü quixuxü, rü choma rü choxü nangexma i pora nax chanamuxüçax i norü uanügü

nax nagu napogüexüçax i norü ñanegü rü ñawoxüãäxüçax i norü duüxügü rü ngëmaäcü iyanaxoxüçax i nachixüñanegü. Natürü ngëma naga ñnüexü i chorü ore i namaxã nüxü quixuxü rü ngëxgumarüxü ta choxü nangexma i pora nax wena ichanachixëxü rü chanatachigaxëxü”, ñanagürü ga Tupana.

.....

¹³Rü nüma ya Cori rü wena chomaxã nidexa rü choxna naca rü ñanagürü: “¿Taxacü nixi i nüxü cudauxü?” ñanagürü. Rü choma rü chanangãxü rü ñachagürü: “Nüxü chadau ya wüxi ya buetare ya idocacü rü nórteguama baäcuchaücü i Yudáaru naanewa”, ñacharügü. ¹⁴Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nüxü nixu rü ñanagürü: “Ngëma taxü i guxchaxü i nórteawaama ixügüxü rü tá nüxna nangu i guxütáma i duüxügü i nua Yudáanewa maxëxü. ¹⁵Rü choma i Cori ya Tupana rü aixcüma nüxü chixu rü tá naxçax changema i guxüma i nachixüñanegüarü äëxgacügü i nórteawaama ngëxmagüxü. Rü nua Yudáanewa tá naxi. Rü ngëma äëxgacügü rü Yerucharéüçax íxücuxügu tá nananu i norü tochicaxügu napexegu ya yima ñanearü poxeguxü rü napexegu ya yima náigü ya ñanegü ya Yudáanewa ngëxmagüne. ¹⁶Rü ngëma tá nixi i ngëma poxçu i namaxã chaxueguxü i ngëma duüxügü i chixexü ügüxü rü choxna ixígachixü. Erü nüxü nicuaxüxügü i ngëma tupanachicünaçägü i to i nachixüñanecüãxgü ügüxü rü ñmare naxçax ínagugü. ¹⁷iRü ñüxma i cumax, rü inachi rü cugü naporaxëxë, rü ngëma

duüxügütanüwa naxü rü namaxã nüxü yarüxu i ngëma choma cumaxã nüxü chixuxü! iRü taxü i nüxü cumuüxü! Erü ngëxguma taxütáma ngëma cumaxã nüxü chixuxüäcüma cunaxüxgux, rü choma rü tá ngëma duüxügüpeçewa cuxü chamuüxëxë. ¹⁸Rü ñüxma i chomax, rü pora cuxna chaxã. Rü ñoma wüxi ya ñane ya meama ípoxegunerüxü rü wüxi ya caxta ya fiérunaxçaxrüxü, rü ñoma poxeguxü i bróüchenaxçaxrüxü cuxü chixixëxë nax ngëmaäcü tama cumuüäcüma cuxunagüxü i chorü ore napëçewa i Yudáanecüãxaru äëxgacügü rü chacherdótegü rü guxüma i duüxügü i Yudáanewa ngëxmagüxü. ¹⁹Rü nümagü rü tá cumaxã nanueama, natürü taxütáma cuxü narüporamaegü. Erü choma rü tá chacuxütagu rü cuxna chadau rü cuxü íchapoçü. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixi i nüxü chixuxü i ñaa chorü ore.”

Iraétanüxügü rü tama Tupanaga naxinüe

2 ¹Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü: ²“iDüçax, ngëma naxü rü namaxã idexa i ngëma Yerucharéüçax i duüxügü! iRü nataga nax mea nüxü naxinüexüçax i ñaa chorü ore i ñaxü!: ‘Rü choma ya Tupana rü nüxna chacuaxächi rü yexguma noxri peyaxögügu rü mea chauga pexinüe. Rü yexguma noxri chorü duüxügü pexü chixixëëgu, rü choxü pengeçhaügü ñoma wüxi i nge i ngexwacax ätecü rü ngítexü ngeçhaüçürüxü. Rü yema choxü nax pengeçhaüxügü rü chowe perüxi i ngextá ínachianexüwa ga taxuxüma íruxüxüwa. ³Rü pemax, Pa Iraétanüxügü

rü aixcümama chaugu perüxínüie ga yexguma, rü pema nixĩ ga mexũ ga chorü ògütanüxũgü pixĩgüxũ. Rü ngëxguma texé chixexũ pemaxã üxgux rü choma rü pexçax tüxũ chapoxcu, rü tümacax yéma chanamu i guxchaxũgü. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma ore”, ñanagürü. ⁴iPa Acóbutaagü i Iraétanüxũgüx, rü iperüxínüie i norü ore ya Cori ya Tupana! ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ: “¿Taxacürü chixexũ chowa nüxũ inayangaugü ga perü oxigü rü yemacax choxna yaxĩgachixũ rü nawe naxĩxũ ga tupananchicünaxãgü ga ngearü maxũãxgüxũ? Rü yemagagu taxuwama nügü namexëgü. ⁶Rü nüma ga perü oxigü rü choxũ inarüngümae nax choma ya Cori ya Tupana yixĩxũ ga Equítuanewa íchangüxũxëxũ. Rü choma nixĩ ga íchayagagüxũ nagu ga yema naane ga chianexũ ga taxuxüma nawa rüxüxũ. Rü yéma ínamáxpüxanexüwa ga íngearü dexáãxüwa chanagagü ga ínaxãücümáxüwa rü taxüema nagu áchiüxüwa, rü taxüema ixüpetüxüwa. ⁷Rü choma nixĩ i ñaa naane i guxũ nawa rüxüxüwa chanagagüxũ nax yemaacü nangõxgüaxüçax ga nanettiariü ogü ga rümemagüxũ, natürü i pemax rü nua pexĩ rü chixexũ nawa pexügü i ñaa chorü naane rü ngëmaacü naxchi choxũ pexaixëxë i ñaa naane i choxrü ixĩxũ. ⁸Rü ngëma perü chacherdótegü rü tama chauxçax nadaugü, rü ngëma perü ucuxëruüügü rü tama choxũ nayauxgü. Rü ngëma perü äëxgacügü rü chomaxã nanue, rü ngëma perü orearü uruüügü rü Baáchigaxüama nixugüie rü

ngëma ngearü maxũáxũ i naxchicünaxãwe narüxĩ.

Tupana rü nayadaxëxë nax nanuxũ namaxã i Iraétanüxũgü

⁹Rü ngëmacax i chomax ya Cori ya Tupana rü pemaxã nüxũ chixu rü ngëma perü chixexũgagu tá pemaxã chanuecha i pemax rü woo penegü rü petaagü. ¹⁰⁻¹¹I Rü ëcü ngëma nachixüanegü i yáxüwa ngëmagüxüwa pexĩ, rü peyangugü rü ngoxi ngëma nachixüanecüãxgü rü norü tupanachicünaxãgüxũ naxoe, ngëma pema choxũ nax pexoexürüxü! Rü woo ngëma capaxügü i oéstewa ngëmagüxüwa pexĩ, rüexna Chedáruarü chianexũ i éstewa ngëmaxüwa pexĩ, rü ngëma rü taxütáma nüxũ ipeyangau nax ngëma nachixüanecüãxgü, rü norü tupanachicünaxãgüxũ naxoexũ woo tama chauxrüxũ Tupanaxüchi nax yixĩxũ. Natürü i chomax nax perü Tupana ya üünecü chixĩxũ rü choxũ ípetax naxçax i ngëma tupanachicünaxãgümare i taxuwama mexũ”, ñanagürü ya Tupana.

.....

Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxmaxã rü Yudáanecüãxmaxã nüxũ nixu nax nüxũ naxoexüçax i norü chixexügü

3 ⁶Rü yexguma Yochía äëxgacü ixĩxgu ga Yudáanewa rü yexguma nixĩ ga Cori ga Tupana ga choxũ ñaxũ: “¿Nüxũ cudadüxũ i ngëma naxügüxũ i ngëma Iraéanecüãxgü i tama ixĩnüiechaxüxũ? Rü nümagü rü maxpünegüwa rü naixtüügüwa rü

tupanachicünaxãxũ nicuaxũxũgũ rü ngẽmaãcü choxna nixĩgachi ñoma wüxi i nge i ngĩtena ngeãxẽcürũxũ. ⁷Rü choma nagu charũxĩnũgu rü chi yema chixexũ nax naxũgũxũguwena rü chauxcax nawoegu i ngẽma Iraéanecüãxgũ, natürü tama chauxcax nawoegu. Rü natanũxũgũ ga Yudáanecüãxgũ ga tama yaxõgũxũ rü yemaxũ nadaugũ. ⁸Rü yexgumarũxũ ta nüxũ nadaugũ nax choma rü nüxũ chaxoxũ rü íchanawogũxũ ga yema Iraéanecüãxgũ naxcax ga yema chixexũ ga naxũgũxũ. Natürü nümagũ ga yema Yudáanecüãxgũ rü yema Iraéanecüãxgürũxũ chixexũ naxũgũ rü tama choxũ namuũe. Rü nümagũ rü ta rü nagu namaxẽ ga yematama chixexũ. ⁹Rü tama naxcax nachixe ga yema chixexũ ga naxũgũxũ rü yemaacü norü taãxẽmaxã nanaxũgũ. Rü tama chauga naxĩnüechaũ rü yemacax nutanaxcax ga norü tupanachicünaxã rü nainaxcax ga norü tupanachicünaxãxũ nicuaxũxũgũ. ¹⁰Rü yemaétüwa rü ngẽma Yudáanecüãxgũ i duũxũgũ i tama chauga ñnüexũ rü woo nagu narũxĩnüe nax chauxcax nawoeguxũ, natürü tama aixcũma chauxcax nawoegu rü choxũ nawomüxẽẽgũmare. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma.

.....

²²iRü chauxcax pewoegu, Pa Chauxacügũ ya Tama Ixĩnüechaxũxex! Rü choma rü tá pexũ nüxũ icharũngũma i ngẽma perü pecádugũ”, ñanagürü ya Cori ya Tupana. Rü nümagũ rü Tupanaxũ nangãxũgũ rü ñanagürügũ: “Daxegũ tixĩgũ. Rü cuxcax taxĩ erü

cuma nixĩ i torü Cori ya Tupana quixĩxũ”, ñanagürügũ.

.....

Yeremía rü tupauca ga taxũnewa nüxũ nixu ga Tupanaarü Ore

7 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yeremíamaxã nidexa rü ñanagürü nüxũ: ²⁻³“iNgẽxma chopataarü ñãxgu nachi rü ngẽma duũxũgũmaxã nüxũ ixu i ñaa ore: ‘Pa Duũxũgũ i Yudátanũxũgũ i Ñaa Ñãxwa Ichocuxũ nax Corixũ Peyarücuaxũũgũxũcax, rü dücax, rü iperũxĩnüe i norü ore ya tórü Cori ya Tupana ya Yudátanũxũétüwa ngẽxmacü!’ Rü nüma rü ñanagürü: ‘iPenamexẽxẽ i perü maxũ rü nüxũ perüxoe i pecũma i chixexũ i chopexewa pexũgũxũ! Rü ngẽmaãcü tá nixĩ i ñoma i naanewa i nüxũ chamãxnetaxũ i perü maxũ.’ ⁴iRü taxũ i nüxũ peyaxõgũxũ i ngẽma duũxũgũ i pexũ womüxẽẽgũxũ rü ñagũxũ: ‘Nua Yerucharéüwa nangexma ya yima Cori ya Tupanapata rü ngẽmacax taxucürüwa Tupana nanapoxcu ya daa ñane woo chixexũ ixũgũxgu’, ñagũxũ! ⁵⁻⁷Natürü ngẽxguma chi penamexẽẽxgu i perü maxũ rü nüxũ perüxoegu nax chixexũ pexũgũxũ, rü chi wüxichigũ pegũ pengechaũgũgu rü aixcũmaxũ pegũmaxã pixuxgu, rü chi mea nüxũ penaxütanũgu i ngẽma to i nachixũanecüãxgũ i pexũ puracüexũ, rü chi mea namaxã ipecuãxgux i ngẽma taxcutagũ rü yutegũxe, rü chi tama ñaa nachicagu natücaxmamare tüxũ pimãxgu ya yixema tama chixexũ ügũchiréxe, rü chi nüxũ perüxoegu nax nüxũ picuaxũũgũxũ i ngẽma tupanachicünaxã i ngeartü maxũãxũ i

pegütama namaxã pechixexêégüxü, rü ngêxguma i choma rü tá nawa pexü chamaxêxêxê i ñaa naane ga perü oxigüna chaxáxü nax guxügutáma noxrü yixüçax. ⁸Rü pemax, Pa Yerucharéüçüãxgüx, rü ngêma nax daa perü ñanewa nangexmaxüçax ya chopata, rü ngêmacax nagu perüxînüe rü marü taxütáma pexü chapoxcue naxçax i perü chixexü. Natürü pegütama nagu pewomüxêégümare i ngêma perü ñnü. ⁹Erü pengíe, rü pemáetagü, rü nai i ngemaxã pemaxê, rü natüçxma chauéga penaxuxuchi rü pidorae, rü Baáçax pumáratexe pigügüxü, rü naxçax pingutaquexegüxü i tupananetagü i ngearü maxüáxü. ¹⁰Rü ngêmaétüwa rü nua chopexewa pengügü nawa ya daa ngutaquexepataxü ya çauxçax ixixüne. Pema nagu perüxînüegu i nua rü taxuxütáma pexü nangupetü, rü marü taxütáma pexü chapoxcu ega woo penaxügüechaxgu i ngêma chixexü i choma tama namaxã chataãxêxü. ¹¹¿Rü êxna nagu perüxînüegu ya daa ngutaquexepataxü ya çauxçax ixixüne rü ngítaaxgüxüpataxü nixí? Rü guxüma i ngêma chixexü i pexüxü rü nüxü chadau i chomax. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngêma ore”, ñanagürü.

.....

³⁰Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Rü ngêma duüxügü i Yudátanüxü rü choxü nanuxêégü namaxã i ngêma naxügüxü. Rü daa ngutaquexepataxü ya çauxçax ixixünegu nananucu i naxchicünaçagü i nüxü chaxoxü rü ngêmaäcü chixexü nua chopatawa naxügü”, ñanagürü.

.....

8 ³Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: “Ngêxguma nua chanamüxgux i perü uanügü i chixexügü nax pexü nadaixüçax, rü ngêma íyaxügüxü rü tá to i nachixüanegu chanawoonexêxê. Rü ngêma rü tá nagu narüxînüe rü chi narümemaie ga noxtacüma nax nayuexü rü tama namaxêxü. Rü chomatama ya Cori ya Tupana ya guxáétüwa ngêxmaxe nixí i nüxü chixuxü i ngêma ore”, ñanagürü.
.....

Ngêma Tupana namaxã taãxêxüchiga

9 ²³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Rü yíxema cuax tüxü ngêxmaxe rü tama name i tügü namaxã ticuaxüxü i ngêma tümaarü cuax. Rü woo yíxema nüxü cuáxe nax duüxügümaxã itacuáxü rü tama name i ngêmamaxã tügü ticuaxüxü. Rü woo ya yíxema diêruáxe rü tama name i tümaarü diêrumaxã tügü ticuaxüxü. ²⁴Natürü ngêxguma texé tügü icuaxüxüçauügu rü êcü tügü ticuaxüxü naxçax nax choxü tacuáxü i choma i tümaarü Cori ya Tupana chixixü rü ñoma i naanewa tüxü changechaüxü rü mea tümamaxã nax ichacuáxü rü aixcüma nawexguxü i chorü ñnü. Rü ngêxguma ngêmaäcü çauxçax tügü ticuaxüxüçauügu rü chataãxê. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngêma”, ñanagürü.
.....

Naxunagü i norü poxcu i ngêma chixexü ügüxü

15 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü choxü: “Rü woo chi Moiché rü Chamué nua chauxütawa

ixgu nax naétüwa yachogüexüçax i ñaa duüxügü, rü marü taxüchima nüxü ichaxinü nax choxü nangechaütümüxügüxü i ñaa duüxügü. iRü namaxã nüxü iXu: 'Rü choxna yaxigachitanü!' 2Rü ngëxguma chi cuxna nacagügu rü ngextá tá nax naxixü rü ñaa nixí i chorü ore. iRü namaxã nüxü iXu: 'Rü ngëma marü namaxã ueguxü nax daxaweanemaxã nayuexü, rü daxaweanemaxã tá nayue. Rü ngëma marü namaxã ueguxü nax daigu nayuexü rü daigu tá nayue. Rü ngëma marü namaxã ueguxü nax taiyamaxã nayuexü rü tá taiyamaxã nayue. Rü ngëma marü namaxã ueguxü nax inawoxüxü i ñaa nachixüanewa rü tá inawoxü.'

.....

6Rü pemax, Pa Yerucharéüciüçax, rü choxü ípetax rü tama choxü pecuáxchaü. Rü choma ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngëma. Rü ngëma perü chixexügü rü choma rü marü chipa nax pemaxã yaxna chaxinüxü, rü ngëmacax düxwa pexü chapoxcu nax perüxoexüçax", ñanagürü ga Tupana.

.....

Yeremía rü ngechaüäcuma nidexa

10Poraäcü changechaü, Pa Máx, nax ñoma i naanewa choxü cungoxëëxü. Rü narümema chi nixí ga nax chayuxü ga noxritama chabuxgu, erü guxüwama i ngextá íchaxüxüwa rü duüxügü rü chauxchi naxaie. Rü woo taguma texéaxü chananangetanü rü taguma texé choxü tanangetanü, natürü guxüma i duüxügü rü chixexü chomaxã nixugüe.

11Natürü nüétama, Pa Corix, nax chixexü chomaxã yaxugüexü. Erü cuma rü meama nüxü cucuax nax aixcüma mea chayanguxëëxü i ngëma puractü i choxna cuxäxü rü poraäcü cupexewa naétüwa chachogüxü i ngëma chorü uanügü nax ícunanguxüxëëxüçax nawa i ngëma norü guxchaxügü i nagu namaxëxü.

Tupana nanaxunagü nax Iraétanüxügüxü napoxcuxü

12Rü Tupana rü ñanagürü: "¿Texé tá nüxü tarüporamae i ngëma duüxügü i Cadéuanecüçaxü i ñoma fiéru rü bróucherixü poraxüchixü? 13Rü ngëma perü pecädugügü, Pa Iraétanüxü, rü ngëmagagu tá perü uanügüna chanana i perü ngëmaxügü, rü perü diërugü, rü guxüma i pexü ngëmaxü i perü naanewa nax nüma yanamareäxüçax. 14Rü ñuxma rü tá perü uanügü mexëwa pexü changemagüxëxë, rü wüxi i naane i tama nüxü pecuáxüwa tá pexü nagagü. Erü poraäcüxüchima pemaxã chanu rü ñoma wüxi ya üxu ya tüxü iguxünerixü tá pexü chaguxëxë", ñanagürü ya Tupana.

Yeremía rü Tupanana nacaama

15Rü yexguma ga Yeremía rü Tupanaxü nangäxü rü ñanagürü: "Pa Corix, Pa Tupanax, cuma nüxü cucuax nax cuxü changechaüxügü nixí i ngúxü chingexü. Rü ñaa duüxügü rü chowe ningëxütanü nagagu nax nüxü chixuxü i curü ore. iRü taxü i choxna quixügachixü erü tá choxü nimaxgü! iRü naxmexwa choxü inanguxuchixëxë rü ëcü cuma napoxcue! 16Rü yexguma chomaxã quidexagu rü choma rü chanayaxu ga

yema curü ore. Rü yema curü ore nixĩ ga choxũ poraxẽẽxũ rü choxũ taãxẽẽẽxũ erü curü duũxũ chixĩ, Pa Corix, Pa Tupana ya Guxũétüwa Ngẽxmacüx. ¹⁷Rü choma rü tama namaxã chaxãmücü i ngẽma duũxũgü i norü petaguxicatama rüxinüexũ. Rü yexguma cuma choxũ cuyaxũxgucürüwatama rü marü chaxicatama ichayarüxũũxũ yerü cuma naxchi choxũ cuxaixẽxẽ i ngẽma norü chixexũ”, ñanagürü ga Yeremía.

.....

Ore i muxũguma ixuxũ

17 ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Äücumaxũ tümamaxã chaxuegu ya yíxema choxna ixũgachixe nagagu nax tümarixũ duũxũgünamare tarüyoexũ rü ngẽmaarü ngũxẽẽcãx tadauxũ. ⁶Rü yíxema duũxẽ rü ñoma wüxi i nai i dexcuxũ i naxnecütexewa i nutatanüwa rüxüxũrũxũ tixĩ nax taguma texé tüxna dauxũ. Rü ñoma wüxi i nai i ínayucüraanexũwa rü taxúema íxãpataxũwa rüxüxũrũxũ tixĩ ya yíxema duũxẽ ya choxna ixũgachixe. ⁷Natürü mexũ tümamaxã chaxuegu ya yíxema choxna rüyoexe rü chauxütawa tümaarü ngũxẽẽcãx ícãxaxe. ⁸Rü yíxema duũxẽ ya choxna rüyoexe rü ñoma wüxi ya nai ya natücutüwa rüxüxũne rü dexáwa nadagüchúmaxãnerüxũ tixĩ. Rü yima nai rü tagutãma nagüatü i ngẽxguma yapaanegu. Rü natanü rü guxũgutãma nabaca rü guxũgutãma naxoecha.

Duũxũarü ínühiga

⁹Rü nataxuma i tãxaci i tórü maxünerüxũ idorataxãxũ rü chixexüchixũ. [¿]Rü texé tá nüxũ cuáxe i

ngẽma nawa ngẽxmaxũ? ¹⁰Rü choma ya Tupanaxicatama nixĩ i aixcuma chanangugüxũ i norü ínü i wüxichigü i duũxũ, rü chaxicatama nixĩ i nüxũ chacuáxũ nax tãxaciügu naxínüxũ. Rü ngẽma ñuxãcü tamaxũxũãcütama tá tüxũ chanaxütanü ya wüxíechigü”, ñanagürü ya Tupana.

.....

Üwechirüũgu ixuxũ i ore

18 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü: ²“iËcü, íruxĩ rü yéa üwechixũpatawa naxü! Rü ngẽma tá cumaxã nüxũ chixu i wüxi i ore”, ñanagürü. ³Rü yexguma ga choma i Yeremía rü ícharüxĩ rü üwechixũpatawa chaxü. Rü yexma nüxũ ichayangau ga guma üwechixũ ga máquinawa waixümü ímexẽẽcü. ⁴Rü yexguma tama mea nüxũ ínganguxuchigu ga yema nawechi ga naxüxũ rü wenaxarü nanaxü yema waixümüwatama rü ñuxmata yema nüma nanaxwãxexũãcúma nüxũ ínganguxuchi. ⁵Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ: ⁶“Dücax, Pa Iraétanüxũgüx çtama èxna inamexũ i ngẽma üwechixũ waixümümaxã üxürüxũ pemaxã chanaxüxũ? Rü ngẽma waixümü i üwechixũ namaxã inacuãx rü ngẽxgumarüxũ ta nixĩ i chomax i pemaxã ichacuáxũ. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma. ⁷Rü ngẽxguma choma chanaxwãxegu rü choxũ natauxcha nax chanaxoxẽẽxũ i wüxi i nachixũane rü íchanataxüchixũ i ngẽma norü ãẽxgacü. ⁸Natürü ngẽxguma chi ngẽma

nachixũane rü nüxna yaxũgachigu i ngẽma chixexũ i nagu ínamaxũxũ, rü marũ taxũchima naxçax ngẽma chanamu i ngẽma poxcu i naxçax íchamexẽẽxũ. ⁹Rü ngẽxgumarũxũ ta ega choma chanaxwaxegu rü choxũ natauxcha nax chanaporaxẽẽxũ rü chanataxẽẽxũ i wüxi i nachixũane.

¹⁰Natürü ngẽxguma chi ngẽma nachixũane chixexũ naxũxgu rü marũ tama naga naxĩnũgu i ngẽma chorü ucuxẽ, rü ngẽma mexũgu i namaxã chaxueguxũ rü marũ taxũtãma nüxna chanaxã. ¹¹Dũcax, Pa Yeremíax, irü namaxã nüxũ ixu i guxũma i Yudáanecũãxgũ rü Yerucharéũcüãx i duũxũgũ rü choma ya Cori ya Tupana rü ñacharũgũ nüxũ: ‘Ñũxma rü marũ nagu charũxĩnũ nax pexũ chapoxcuexũ! iRü nüxũ perũxoe i ngẽma chixexũ i nagu pemaxẽxũ rü mexũgu perũxĩnũe rü mexũ pexũgũ!’, ñacurũgũ tá nüxũ!

¹²Natürü i nũmagũ rü tá ñanagürũgũama cuxũ: ‘iTaxũ i natũçaxmamare tomaxã nüxũ quixuechaxũ! Erü tanaxwaxe nax toma nagu tarũxĩnũexũãcũma tamaxẽxũ, rü ngẽmaãcü taxũegama nax taxĩnũexũ erü ngẽma nixĩ i nagu tarũxĩnũexũ’, ñanagürũgũama tá cuxũ.”

.....

Ore i tũxũ ipuxũgu ixuxũ

19 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü choxũ: “iNgĩçax nataxe i wüxi i tũxũ rü ñũxũchi naxçax nangema i ñuxre ya yimã ñanearü ãẽxgacũgũ rü chacherdótegiarü ãẽxgacũgũ! ²iRü ñũxũchi Béũ-inóũiarü ngatema naxũ rü daa ñanearü ñãx i

ngẽma ngatexũwaama üxũwa namaxã nüxũ ixu i ngẽma ore i tá cumaxã nüxũ chixuxũ! ³iRü ñacurũgũ tá: ‘Pa Yudáanecũãxaru ãẽxgacũgũ rü Pa Yerucharéũcüãxgũ, rü iperũxĩnũe ya yimã tórü Tupana ya guxãétũwa ngẽxmacũaru ore i ñaxũ: Rü ñaa naanewa tá chanamu i wüxi i taxũ i guxchaxũ rü guxãtãma ya yĩxema nüxũ ñnũchigaxe rü tá tabãxãchi! ⁴Erü ngẽma Iraetanũxũgũ i Yudáanewa ngẽxmagũxũ, rü choxna nixĩgachi rü ñaa ngatexũwa togũmare i tupanacax pumáratexe nigugũ, rü ngẽmaãcü nüxũ nicuãxũxũ i ngẽma tupananetagũ i tama pexçax ixĩxũ, rü bai i perũ oxigũçax, rü bai i Yudáanecũãxaru ãẽxgacũgũçax. Rü yema tupananetapexewa tũxũ ñagu ga guxema naxacũgũ ga taxuxũma ga chixexũ ügũxe. ⁵Rü yema ãmarearü guchicaxũgũ ga naxũgũxũwa rü naxacũxe tũxũ ñagu naxçax ga Baá. Rü ngẽma nacũma i chixexũ rü tama choma chanamu rü taguma namaxã nüxũ chixu rü bai i ñuxgu chauãewa ínguxũ nixĩ ga yema. ⁶Rü ngẽmacax rü tá nawa nangu i ngunexũgũ i ñaa nachica i ngatexũ rü marũ taxũtãma Topéarü ngate i Béũ-inóũgu naxãéga. Rü tá ngatexũ i Máetachicagu naxãéga. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma ore. ⁷Rü ñaa ngatexũgu tá inayarũxo i ngẽma Yudáanecũãxgũ, rü Yerucharéũcüãxgũ nagu rüxĩnũexũ. Rü norü uanũgũmexẽgu tá chanayixẽxẽ nax nadaiaxũçax, rü ngẽmaãcü ngurucugũ rü õxchagũ rü aigũ namaxã ãwemũgũxũçax. ⁸Rü ngẽmaãcü ya daa ñane rü tá wüxi i chianexũxũ

chananguxuchixêxê. Rû ngêxguma duûixûgû ngêmaxû nadaugûgu rû tá nabajixâchie. Rû guxâma ya texê ya nawa üpetuxe rû namaxâ tá tabajixâchie nax ñuxâcü nachixexû. ⁹Rû daa ñane ya Yerucharéüwa tá chanamugû i norü uanügû rû tá nüxû ñinachomaeguâchi. Rû ngêmacax taxucürüwa ngextá naxî ya yimá ñanecüâx. Rû ngêmagagu taiya tá naxçax ñangu rû ngêmacax i ngêma duûixûgû rû düxwa tá naxacüegû tüxû nangõxgû, rû nügütátama nangõxcue', ñacurügû tá nüxû. ¹⁰Rû ñaa orexû quixuxguwena irü yapuxêxê i ngêma tüxû napexegu i ngêma âëxgacügû i cuxû ümücügüxû! ¹¹iRû nüxû ñacurügû tá: 'Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü rû ñanagürü: Rû daa ñane rû tá chanapuxâchixêxê ñoma wüxi i tüxû ngîxû ipuâchixêëxürüxû i taxuacüma wena ngîxû imexêëcürüxû! Rû nüma i duûixûgû rû tá ñaa ngatexû i Topégu nanatxgû i norü yuexügû erü marü taxugu nanatxgüéga. ¹²Rû ngêmaâcü tá namaxâ chanaxü ya daa ñane rû norü duûixügû. Rû ngêma nax Topéxû naxoexürüxû rû duûixügû rû tá nüxû naxoe ya daa Yerucharéü nagagu i ngêma muxichixû i yuexû i nagu taxgüxû.' Rû chomatama ya Cori ya Tupana nixî i nüxû chixuxû i ngêma ore. ¹³Rû ngêma ngatexû i Topérüxû rû chopexewa rû nixâüâchi ya yima îpatagü ya Yerucharéücüâx rû yima Yudáanecüâxarü âëxgacüpatagü rû ngêma îâxtügü ga nawa woramacurigüçax pumáratexe yagugüxû, rû guma bínu ga norü âmarexû yexma nabagücü naxçax ga to ga norü tupanenetagü", ñanagürü ya

Tupana. ¹⁴Rû yemawena rû nüma ga Yeremía rû ñixû ga Topéwa ga Cori ya Tupana namaxâ idexaxûwa. Rû Tupanapataxtügu nayachi rû yéma guxûma ga duûixügümaxâ nidexa rû ñanagürü nüxû: ¹⁵"Rû Cori ya tórü Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü, rû ñanagürü: 'Rû daa ñanewa rû guxûnema ya norü ngaicamagune ya ñanegüwa tá chanamu i guxûma i ngêma poxcu i pemaxâ nüxû chixuxû erü tama naga pexînüechaü i ngêma chorü ore'", ñanagürü ya Tupana.

Yeremía rû ngüxû ninge

20 ¹⁻²Rû nüma ga Pachúru ga Imé nane ga tupaucaarü âëxgacü ga chacherdóte ixîcü, rû yexguma nüxû naxînúgu ga yema ore ga Yeremía nüxû ixuxû, rû norü duûixügüxû namu nax yayauxgüaxüçax rû nacuaixgüaxüçax. Rû Bëyamígu âëgaxû ga îâxütawa yexmaxû ga poxcurüüwa nayachotaparagü ga tupaucaarü ngaicamána. ³Rû moxûâcütama rû nüma ga Pachúru rû norü duûixügüxû namu nax Yeremíaxû íyachogüparagüxû. Rû yexguma ga nüma ga Yeremía rû ñanagürü nüxû: "Nüma ya Cori ya Tupana rû nanaxüchicüxü i cuéga, rû Magúru-michabígu cuxû naxüéga. (Rû ngêma naéga rû 'yatü i muüâcü maxüxû' ñaxüchiga nixî.) ⁴Erü nüma ya Cori ya Tupana rû ñanagürü: 'Rû muü tá cuxçax rû cumücügüçax íchanguxêxê. Rû cuxetümaxâ tá nüxû cudau nax cupexegu taramaxâ cumücügüxû nadajüxû i norü uanügü. Rû ngêma Yudáanecüâx rû Babiróniaanecüâx ya

ãêxgacümexêgu tá nayi. Rü nüma rü tá Babiróniaanewa nanagagü ya daa ñanecüãx i duũxũgü norü puracütanũxü rü ngêxma tá nayadai. ⁵Rü ngêxgumarũxü ta rü curü uanüguina tá chanana i guxüma ya daa ñanearü diêrugü rü norü ngêmaxügü i tatanũxü rü guxüma i diêru i Yudañanecüãxarü ãêxgaciãrü ixĩxü nax Babiróniaanewa nanaaxũcãx. ⁶Rü cumax, Pa Pachúru, rü Babiróniaanewa tá cuxü nagagü wüxigu namaxã i cuxacügü rü cuxmax rü cumücügü. Rü ngêxma tá nixĩ i cuyuxü, rü ngêxma tá cuxü nataxgũxü i cuxmax rü guxüma i cumücügü ga dora ga orexü namaxã quixuxü”, ñanagürü ga Yeremía.

Yeremía rü Tupanamaxã narüxutaga

⁷Rü nüma ga Yeremía rü Tupanamaxã narüxutaga rü ñanagürü nüxü: “Pa Corix, Pa Tupanax, cuma rü choxü cuwomüxêxê, erü chomaxã icuxunetachirex nax choxü curüngũxêxêxü. Rü cumax rü choxü cumuama nax namaxã nüxü chixuxũcãx i curü ore erü cuxrütama ngúchaü nixĩ i ngêma, rü tama i choxrü. Natürü i ñuxma rü daa ñanearü cogüruxü chixĩ, rü chaugu nidauxcüraxũgü. ⁸Rü guxũguma i ngêxguma chidexagu rü chanaxunagü nax cuma rü tá cunadãixü i daa ñanecüãx. Rü ngêmacãx guxũguma taxacü chomaxã nixugüe rü choxü nacugüe erü nüxü chixu i curü ore. ⁹Rü ngêxguma chi nagu charüxĩnügü nax nüxü charüxoxü nax nüxü chixuxü i curü ore, rü chi ngêma curü ore i chorü aixepena ngêxmaxü, rü ñoma üxü ya choxü iguxũnerixü nixĩ, rü ngêma norü

pora rü ñuxmata chauxchinãxãwa nangu. Rü yaxna taax namaxã chaugü chaxĩnũxêxê nax tama nüxü chixuxũcãx i ngêma curü ore, natürü tama namaxã chapora. ¹⁰Natürü guxũwama nüxü chaxĩnü i chauchiga nax yadexagũxü rü choxü naxãxünegũxü i duũxũgü rü ngêmacãx chamuü. Rü ñanagürügü: ‘Rü cuxü tá ítaxuaxũgü’, ñanagürügü. Rü woo i ngêma tama chomücü ixĩgũxü rü choxü nangugügü, rü ñananguxêêgü nax ngürüãchi chixexü chaxixü. Rü ñanagürügü: ‘Rü nügütátama nixĩ i chixexügu nanguxêêxü, rü ngêxguma i yixema rü tá tayayauxgü rü yixema inaxwãxexü tá namaxã taxü’, ñanagürügü. ¹¹Natürü i cumax, Pa Corix, Pa Tupanax, rü chauxütawa cunxema, rü chorü poxüruxü quixĩ rü guxũxü curüporamae. Rü ngêma chowe ingêxütanũxü rü cuxmexgu tá nayi, rü tagutãma choxü narüporamaegü. Rü ngêma norü ñnügü rü chixri tá nüxü ñnanguxuchi rü tá naxãnee. Rü ngêma chixexü i naxügũxü rü tagutãma nüxna inarüxo. ¹²Pa Corix, Pa Tupana ya Guxãétüwa Ngêxmacüx, cuma rü aixcüma nüxü cucuãx nax mea cunangugũxü i guxüma i norü maxü i wüxichigü i duũxũgü. iRü choxü nüxü nadauxêxê nax ñuxãcü tá cunapoxcuxü i ngêma duũxũgü! Erü cuxmexgu nixĩ i chanaxũxü i ngêma guxchaxũgü i nagu charüxĩnũxü. ¹³Rü ñuxma rü tá chorü wiyaemaxã cuxü chicuãxũxü rü moxê cuxna chaxã, Pa Cori Pa Tupanax. Rü woo chaturaxgu, natürü i cuma rü choxü ícupoxü nüxna i chorü uanügü”, ñanagürü ga Yeremía.

.....

Nuxácü tá nixí i Iraécüãxgü i yixcüama

23 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü nixu rü ñanagürü: “Rü nügümaxã nangechaügü ya yimá orearü uruügü ya tama mea nüxna daucü i chorü duüxügü rü nawoonexëẽmareãcü”, ñanagürü. ²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü i ngẽma ãëxgacügü i Iraéanecüãxgümaxã icuáxü: “Pema rü penawoonexëẽmare i chorü duüxügü, rü penaxígüxëẽmare rü tama aixcüma nüxna pedaugü. Dücax, rü ñuxma i choma rü tá ngẽma chixexü i pecümacax pexü chapoxcue. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i pemaxã nüxü chixuxü i ngẽma. ³Rü chomatátama chayagagü i ngẽma chorü duüxügü ga togü ga nachixüanegügu chawoonexü. Rü tá chanaxítaquexexëẽ nax wena nachixüanecax nawoeguxüçax, rü ngẽmaãcü ngẽma yamuxüçax. ⁴Rü natanügu tá chanamugü i ãëxgacügü i aixcüma mea nüxna dauxü nax ngẽmaãcü taxucaxma namuüexüçax, rü taxuxüma iyarütaxuxüçax. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngẽma.” ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü nixu rü ñanagürü: “Rü wüxi i ngunexü rü wüxi ya nataaxüchi ya Dabí rü tá Iraétanüxügüarü ãëxgacü nixí. Rü nüma rü tá mea chorü duüxügümaxã inacuaç, erü aixcüma tá cuçax nüxü nangexma. Rü nüma rü aixcüma tá inayanawexãchixëẽ i norü guxchaxügü i ngẽma duüxügü i ñoma i naanewa maxëxü. ⁶Rü ngëxguma nüma ãëxgacü yixíxgu rü Yudáane rü taxütáma to i nachixüane namaxã inacuaç rü ngẽma Iraéanearü duüxügü

rü taxucaçtáma namuüe. Rü ngẽma naéga i tá namaxã naxugüãxü ya yimá ãëxgacü rü Cori ya Tamaxã Rüporamaecü tá nixí”, ñanagürü ga Tupana.

.....

Tupana rü Yeremíaxü nüxü nadauxëxë ga taxre ga pexchi ga ígumaxã ããcucü

24 ¹Rü Babiróniaanecüãxaru Babiróniaanewa nanaga ga Yudáanecüãxaru ãëxgacü ga Yeconía ga Yoachü nane ixícu. Rü wüxigu namaxã yéma nanaga ga Yeconíaaru ngüxëeruügü ga ãëxgacügü, rü norü puracütanüxügü. Rü yemawena ga Tupana rü choxü nüxü nadauxëxë ga taxre ga pexchi ga ígumaxã ixããcucü ga Tupaucaarü toxmãxtagu nücü. ²Rü wüxi ga guma pexchiwa rü nayexmagü ga ígu ga mexü ga nüxíra idauxü. Rü guma nai ga pexchiwa rü nayexma ga ígugü ga poraãcü ichixexü rü taxuacüma imúxü. ³Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxna naca rü ñanagürü: “Pa Yeremíax çtaxacü yixíxü i ngẽma nüxü cudauxü?” ñanagürü. Rü choma rü chanangãxü rü ñachagürü: “Nüxü chadau i orix i ígu i mexechixü rü togü i chixexüchixü i taxuacüma ingóxü”, ñachagürü. ⁴Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxü: ⁵“Choma ya Cori ya perü Tupana rü ñachagürü: ‘Rü ngẽma ígu i mexürüüãcü tá nüxü chadau i ngẽma duüxügü i Iraétanüxü i Yudáanecüãxgü ga ñaa naanewa íchawoxüxü rü Cadéugüchixüanewa chamugüxü. Rü ngëmagü rü tá namaxã chataãxë rü tá nüxü charingüxëxë. ⁶Rü ngẽma naanewa

rü nüxna tá chadau rü ñaa nachixüanecax tá chanawoeguxêxê. Rü nua tá nüxü charüngüxêxê rü tagutáma wena chanadai. Rü nua tá chanangexmagüxêxê rü tagutáma wena íchanawoxü. ⁷Rü cuax tá nüxna chaxá nax ngémaacü choxü yacuaxächigüxüçax nax choma chixixü ya Cori ya Tupana. Rü nümagü rü chorü duüxügü tá nixügü, rü choma rü tá norü Tupana chixí erü guxü i norü maxümaxá tá çauçax nawoegu. ⁸Natürü i ngéma Yudaanecüaxarü äëxgacü i Chedequía rü norü ngüxêëruügü i äëxgacügü, rü ngéma Yerucharéüçüxgü i tama íchoxüxü, rü ngéma duüxügü i Equítuanewa maxêxü, rü ngéma ígu i chixexü i taxuacüma ingóxürüüacü tá namaxá chixí nax nüxü chaxoxü. ⁹Rü poraacü tá chanapoxcue i ngéma duüxügü rü ngëmacax i ngéma togü i nachixüanecüaxgü rü ngëxguma ngëmaxü nadaugügu rü tá poraacü namaxá nabaixächie. Rü ngéma nachixüanegü i nawa nabuxmüxüwa, rü duüxügü rü tá nagu nidauxcüraxügü rü nüxü nacugüe rü nüxü naxoe rü chixexü namaxá nixugüe. ¹⁰Rü ngéma tá naxçax íchanguxêxê i ngéma Yerucharéüwa yaxügüxü, rü ngëxma tá nixí nax nadaiaxü, rü taiya naxçax íngugüxü ñuxmatáta taxuxütáma íyaxü nawa i ñaa naane ga nüxna chaxäxü, rü norü oxígüna chaxäxü”, ñanagürü ga Cori ya Tupana. ....

Yudaanecüaxgü rü 70 ya taunecü tá Babirónianecüaxarü äëxgacümexêwa nangexmagü

25 ⁸Rü Cori ya Tupana ya guxäétüwa ngëxmacü rü ñanagürü: “Rü ñuxma i pemax nax tama

naga pexinüechaüxü i ngéma chorü ucuxê rü tá pexü chapoxcue. ⁹Rü naxçax tá changema i guxüma i nachixüanegü i nórtewa ngëxmagüxü rü Nabucudonochó ya Babirónianecüaxarü äëxgacü. Rü nümagü rü tá nua naxí rü tá pexçax ínayaxüächi, rü tá pexü nadai, rü tá nanadai i guxüma i nachixüanegü i perü ngaicamána ngëxmagüxü. Rü ngémaacü tá pexü chaguxêxê. Rü guxügutáma pechicaxica ngéma nangox rü ngémaacü i ngéma duüxügü i nüxü daugüxü rü tá poraacü namaxá nabaixächie rü namuüe. ¹⁰Rü ngémaacü i nua perü íanegüwa rü taxuxütáma i wiyaexü taxínü, rü taxúetáma tapetae rü tataaxêgü, rü taxuxütáma äxmaxarü wiyaexü taxínü. Rü ngéma tríguarü carüügü rü marü taxütáma napuracüe rü guxüwatáma naxëanemare erü omügü rü tá nixogü. ¹¹Rü ñaa nachixüane rü guxüwatáma nachixe, rü nachitaüxicatama ngéma nayaxü. Rü ngéma norü duüxügü rü 70 ya taunecü rü Babirónianecüaxarü äëxgacümexêwa tá nangexmagü. ¹²Rü ngëxguma 70 ya taunecü ínguxgu nax ngéma nangexmagüxü i ngéma duüxügü, rü choma rü tá nüxna chaca i Babirónianecüaxarü äëxgacü i norü chixexüchiga. Rü ngéma nachixüane i ngéma Babirónianecüaxgü rü ñoma taxúema ngëxma ächiüxürüxü tá nixí i nachica. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngéma ore. ¹³Rü ngéma nachixüanewa tá chananguxêxê i guxüma i ngéma guxchaxügü rü ngechaügü ga Yeremía chauégagu nüxü ixuxü naxçax i guxüma

i ngêma nachixûanegü i chixexû ügüxû.
 14Erü muxûtáma i nachixûanegü, rü
 poraexû i âëxgacügü tá ngêma
 Babiróniaanemaxá inacuax yema nüma
 ga Babiróniaanecüâxgü rü chorü
 duüxügümaxá inacuaxgüxürüxû. Rü
 choma rü tá yema ñuxácü chorü
 duüxügümaxá nax inacuaxgüxürüüâcü
 tátama namaxá chixí i ngêma
 Babiróniaanecüâxgü”, ñanagürü ga Cori
 ya Tupana.

.....

**Popera ga Yeremía ümatüxû naxçax ga
 duüxügü ga Babiróniaanewa gagüxû**

29 1-2Rü nüma ga Nabucudonochó
 ga Babiróniaanecüâxarü
 âëxgacü rü Babiróniaanewa nanagagü
 ga Yudáanecüâxarü âëxgacü ga Yeconía
 wüxigu naémaxá, rü yema napatawaarü
 puracütanüxümaxá rü yema Yerucharéü
 rü Yudáanecüâxarü âëxgacügümaxá rü
 yema corapínagü rü yema togü ga
 puracütanüxümaxá. Rü yemawena rü
 nüma ga Yeremía rü Yerucharéüwa
 nanaxümatü ga wüxi ga popera naxçax
 ga yema Yudíugü ga Yudáanecüâxarü
 âëxgacügü, rü chacherdótegü, rü orearü
 uruügü rü guxüma ga duüxügü ga
 Babiróniaanewa nagagüxû. 3Rü yema
 popera rü Erácha ga Chapáü nane rü
 Guemaría ga Ichía nanena naxá nax
 Babiróniaanewa nangegüaxüçax. Yerü
 yemagüxü nixí ga namuxü ga
 Yudáanecüâxarü âëxgacü ga Chedequía
 nax Babiróniaanewa naxíxüçax, rü
 âëxgacü ga Nabucudonochóna
 yaxägüaxüçax. Rü yema popera rü
 ñanagürü: 4“Pa Guxáma ya
 Yerucharéüwa Íchoxüxe rü

Babiróniaanewa Pexü Nagagüxex, rü
 nüma ya Cori ya tórü Tupana ya
 guxüétüwa ngëxmacü rü ñanagürü
 pexü: 5“iRü pixüpatagü rü yimawa
 pemaxê! iRü nanetü petogü rü
 ngëmaarü o pengöxgü! 6iRü
 pixâxmaçgü, rü pixânegü, rü
 pixâxácügü, rü ngêma penegü rü tá
 yaxâxmaçgü nax yaxâxácüxüçax, rü
 ngëmaâcü pimuxüçax i ngêma
 ípengexmagüxüwa nax tama
 pinoxretanüxüçax! 7iRü naxçax
 pepuracüe ya yima ñane ya Babirónia ya
 nawa pexü nagagüne rü naxçax
 peyumüxëgü! Erü ngëxguma mexü
 naxçax ínguxgu ya yima ñane, rü pexçax
 rü ta mexü ínangu.’ 8Rü choma ya Cori
 ya perü Tupana ya guxâétüwa
 ngëxmacü, rü pexü chaxucüxë: ‘Rü tama
 chanaxwaxe nax pegü
 penawomüxëëgüxëxü i ngêma orearü
 urüügüneta rü ngêma iyüüexü i
 petanüwa ngëxmagüxü. iRü taxú i naga
 pexínüexü ega pemaxá nüxü yaxuxgu i
 ngêma nanegügü! 9Rü ngêma nüma
 chauégagu pemaxá nüxü yaxugüxü rü
 wüxi i doramare nixí. Erü tama choma
 chanamu nax nüxü yaxugüxüçax.’ Rü
 chomatama ya Cori ya Tupana nixí i
 pemaxá nüxü chixuxü i ngêma. 10Rü
 choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü:
 ‘Ngëxguma 70 ya taunecü marü
 ínguxgux nax Babiróniaanewa
 pengexmagüxü rü ngëxguma i choma rü
 tá pexü charüngüxëxë rü tá
 chayangüxëxë i ngêma chorü uneta ga
 pemaxá nüxü chixuxü nax wena tá pexü
 chawoegüxëxü naxçax i ngêma naane i
 pexna chaxáxü. 11Rü choma rü nüxü
 chacuax i ngêma pexçax nagu

charüxínüxü. Rü ngëma chorü inü rü perü mexçax nixí rü tama i perü chixexüçax. Erü choma rü tá chapexütagu ñuxmatáta naxüpetü i ngëma guxchaxüğü i ñuxma pexü ngëxmaxü, rü ngëmawena rü tá pexna chanaxā i wüxi i taãxē i aixcüma ixüxü.’ Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngëma. ¹²‘Rü ngëxguma marü wena naxçax pewoeguxgux i ngëma naane i pexna chaxāxü, rü ngëma perü yumüxëwa tá choxna pecaxgu, rü choma rü tá pexü chaxínü. ¹³Rü çaxçax tá pedaugü rü tá choxü ipyangau erü aixcümaxüchi tá choxü peyaxögüäcüma çaxçax pedaugü’”, ñanagürü ga Tupana.

.....

Ngexwacaxüxü i Tupanaarü uneta

31 ³¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü nixu rü ñanagürü: “Rü wüxi i ngunexügu rü ngexwacaxüxü i uneta tá pemaxā chaxü, Pa Iraéanecüäxgü rü Yudáanecüäxgü. ³²Ngëma uneta rü taxütáma yema nüxíraxüxü ga uneta ga perü oxigümaxā chaxüürüxü tá nixí, yerü yexguma Equítuanewa tüxü íchangüxüxëegu rü tümagü rü tama aixcüma tayangüxëxë ga yema chorü uneta woo tümaarü yora nax chixixü ga chomax. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngëma. ³³Rü ñaa tá nixí i ngëma ngexwacaxüxü i chorü uneta i Iraétanüxümaxā chaxüxü: ‘Rü naãxëwa tá chanangexmaxëxē i chorü mu rü ngëma tá nangexma nax tama nüxü iyanangümaexüçax. Rü choma tá nixí i norü Tupana chixixü, rü nümagü rü tá

chorü duüxügü nixügü.’ Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngëma. ³⁴Rü ngëxguma rü tá marü taxuçaxtáma texé toguexü tangüxëxë nax choxü tacuáxüçax, rü bai i tümamücü, rü bai i tümatanüxü. Erü ngëxguma rü tá guxāma ya yaxe rü woo buxe rü tá choxü tacuaxgü. Rü choma rü tá tüxü nüxü icharüngüma i tümaarü chixexü rü marü tagutáma nüxna chacuaxāchi i tümaarü pecädugü. Rü chomatama ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngëma”, ñanagürü.

.....

Iraétanüxümaxā inaxüga ga Tupana rü wena tá nüxü nangüxëxü

33 ¹Rü yexguma Yeremía äëxgacüpataxütuwa yexmaxü ga poxcuchicaxüwa nayexmagu, rü nüma ga Cori ya Tupana rü namaxā nidexa rü ñanagürü nüxü: ²“Choma ya Cori ya Tupana ga bopüxüäcü nangoxëëcü i ñaa naane rü nachicagu naxücü nax tama ngëma yaxügachixüçax, rü chomatama nixí i ñachaxü cuxü: ³‘iRü choxna naca rü tá cuxü changāxü! Rü tá cuxü nüxü chacuaxëxē i taxacü i taxü i ëxüguxü i taguma nüxü cudaduxü’”, ñanagürü ga Tupana.

.....

Yeremía rü Barüxü namu nax naxümatüaxüçax i Tupanaarü ore

36 ¹Rü yexguma Yoachüü ga Yochía nane rü marü ägümücü ga taunecü Yudáanearü äëxgacü yixixgu, rü Cori ya Tupana rü Yeremíamaxā nidexa rü ñanagürü nüxü: ²“iËcü nayaxu i ngëma popera i dixpütaxü rü ngëmagu

naxümatü i guxüma i ngëma ore i cumaxã nüxü chixuxü i Iraéanecüãxgüchiga, rü Yudáanecüãxgüchiga, rü ngëma togü i nachixüanecüãxgüchiga! iRü ngëxma naxümatü i ngëma ore ga cumaxã nüxü chixuxü ga yexguma Yochía ãëxgacü ixixgu rü ñuxmatáta nawa nangu i ngëma ore i ñuxma cumaxã nüxü chixuxü! ³Rü ngëxguma ngëma Yudáanecüãxgü nüxü nacuáchigagügu i ngëma poxcu i naxçax íchanguxëëchaüxü rü bexmana tá nüxü naxoe i nacüma i chixexü, rü choma rü tá nüxü nüxü charüngüma i ngëma norü chixexügü rü norü pecádugü”, ñanagürü ga Tupana. ⁴Rü nüma ga Yeremía rü Nería nane ga Barúxçax nangema rü gumamaxã nüxü nixuchigü ga Tupanaarü ore nax naxümatüaxüçax. ⁵Rü ñuxüchi nüma ga Yeremía rü Barúxü naxucuxë rü ñanagürü: “Düçax, ñuxma choma nax chapoxcuxü rü taxucürüwa Tupanapatawa chaxü. ⁶Rü ngëmacax i ngëxguma marü nawa nanguxgu nax wena naxaurexü i duüxügü rü name i cumax ngëma Tupanapatawa cuxü nax ngëma namaxã nüxü cudaumatüxüçax ga yema ore ga poperagu cuxü chaxümatüxëëxü. Erü ngëma ngunexügu rü tá nangexmagü i muxüma i duüxügü i guxüwama i Yudáanewa ne íxü, rü ngëmaäcü tá nüxü naxinüe i Cori ya Tupanaarü ore. ⁷Rü bexmana ngëxguma ngëmaxü naxinüegu i ngëma duüxügü rü Tupanaçax tá nawoegu, rü nüxü naxoe i norü chixexügü rü Tupanana nacagüe nax norü chixexügüxü iyanangümaxüçax naxüpa nax napoxcuxü. Erü ngëma poxcu i Tupana namaxã ueguxü i ngëma duüxügü rü poraäcü naxäücumaxüchi”,

ñanagürü ga Yeremía. ⁸Rü nüma ga Barúx rü nanaxü ga yema Yeremía namaxã nüxü ixuxü. Rü Tupanapatawa tagaäcü duüxügüpexewa nüxü nadaumatü ga yema ore ga yema poperagu ümatüxü.

.....

Barúx rü ãëxgacügüpexewa nüxü nadaumatü ga popera

¹¹Rü nüma ga Micaía rü nüxü naxinü ga yema Tupanaarü ore ga Barúx nüxü ixuxü. Rü Micaía rü Yemaría nane nixü rü Chapáütaxa nixü. ¹²Rü nüma ga Micaía rü ãëxgacüpatawa naxü rü nagu naxücu ga yema ucapu ga nawa nayexmagüxü ga yema ãëxgacüarü ngüxëëruügü. Rü yéma nayexmagü ga Ericháma ga ãëxgacüarü poperaarü daruxü, rü Deraía ga Chemaía nane, rü Enatáü ga Abúru nane, rü Yemaría ga Chapáü nane, rü Chedequía ga Ananía nane rü guxüma ga togü ga ãëxgacüarü ngüxëëruügü. ¹³Rü nüma ga Micaía rü yema ãëxgacüarü ngüxëëruügümaxã nüxü nixu ga yema ore ga Barúx duüxügüpexewa nüxü ixuxü.

.....

¹⁶Rü yexguma yagüegagu ga Micaía nax nüxü yaxuxü ga yema ore, rü nümagü ga yema ãëxgacüarü ngüxëëruügü rü poraäcü namuüe. Rü ñanagürügü: “Rü name nixü i ãëxgacümaxã nüxü tixu i ñaa ore”, ñanagürügü.

.....

Ãëxgacü ga Yoachüü rü nayagu ga yema poperapüta

²²Rü nüma ga ãëxgacü ga Yoachüü rü wüxi ga norü ucapuwa nayexma, rü yéma üxüéütawa nügu inanaixü yerü

gáuanexĩarũ taumacũwa nangu. ²³Rũ nũma ga Yeudĩ ga ãẽxgacũarũ ngũxẽerũxũ rũ ãẽxgacũcax nũxũ nadaumatũ ga yema popera. Rũ yexguma tomaepũxchimũxũ rũexna ãgũmũcũchimũxũ nagũxuchixẽẽgu ga nũxũ nax nadaumatũxũ, rũ nũma ga ãẽxgacũ rũ norũ cũxchi tũxũ nayaxu rũ ĩnanawĩe ga yema marũ nũxũ nadaumatũxũ, rũ ũxũwa nayataxchuchi, rũ ñuxmata rũ yemaacũ nagũx ga gũxũma ga yema poperapũta. ²⁴Rũ woo nũma ga ãẽxgacũ rũ norũ ngũxẽerũũgũ ga nũxũ ĩnũexũ ga yema ore ga Yeudĩ nawa ngũxũ rũ tama namũe, rũ bai ga nax nangechaũgũxũ. ²⁵Rũ nũmagũ ga Enotáũ rũ Deraía, rũ ãẽxgacũxũ nacãaxũgũ nax tama yagũãxũcax ga yema popera, natũrũ ga nũma ga ãẽxgacũ rũ tama ĩnaxĩnũ. ²⁶Rũ yemacax nũma ga ãẽxgacũ rũ nanamu ga Yeramĩ ga natanũxũxũchi ĩxĩcũ rũ Cheraía ga Arié nane rũ Cheremía ga Adeé nane nax wena Yeremíaxũ yayauxgũxũcax wũxigu namaxã ga norũ ngũxẽerũxũ ga Barũx. Natũrũ nũma ga Cori ya Tupana rũ ĩnayacũxgũ.

Yeremía rũ wena Barũxũ namu nax popera i dixpũtaxũgu naxũmatũãxũcax i Tupanaarũ ore

²⁷Rũ yexguma ãẽxgacũ yema nũxĩraxũxũ ga poperapũta ĩgũxguwena, rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ Yeremíaxũ ñanagũrũ: ²⁸“ĩRũ to i poperapũtacax nadau, rũ ngẽxma wena naxũmatũ i ngẽma ore ga nũxĩraxũxũ ga poperapũta ga ãẽxgacũ ga Yoachĩũ ĩgũxũgu cuxũmatũxũ!” ñanagũrũ.

.....

³²Rũ yexguma ga Yeremía rũ to ga poperapũta nayaxu. Rũ Barũxũ wena namu ga yemagu nax naxũmatũãxũcax ga yema ore ga nũxĩraxũxũ ga poperagu naxũmatũxũ. Rũ yema nũxĩra naxũmatũxũxũ narũmãxmae ga yema ore.

Chedequía rũ Yeremíana naxcax ĩnaca

37 ¹Rũ Nabucudonochó ga Babiróniaanecũãxaru ãẽxgacũ rũ Chedequía ga Yochía nanexũ ningucuchixẽxẽ nax Yudáanecũãxaru ãẽxgacũ yixĩxũcax, nachicũxũ ga Yeconía ga Yoachĩũ nane. ²Natũrũ woo ga Chedequía rũ norũ ngũxẽerũũgũ, rũ woo ga duũxũgũ rũ tama ĩnarũxĩnũe ga yema ore ga Cori ya Tupana Yeremíawa namaxã nũxũ ĩxuxũ.

.....

¹²Rũ nũma ga Yeremía rũ Yerucharéũarũ ĩanewa ĩnaxũxũchaũ nax Bẽyamíanewa naxũxũcax nax yema ĩyadauãxũcax ga wũxi ga naane ga nũxna ũxũ. ¹³Natũrũ yexguma Yerucharéũarũ ĩãx ga Bẽyamĩgu ãégaxũwa nanguxgu, rũ yema nadauxũtae ga Iría ga Cheremía nane ga Ananĩataxa. Rũ nũma ga Iría rũ yema Yeremíaxũ nayachaxãchixẽxẽ, rũ ñanagũrũ nũxũ: “Cuma rũ quiña nax natanũwa cuxũxũcax i ngẽma torũ uanũgũ i Babiróniaanecũãxgũ”, ñanagũrũ nũxũ. ¹⁴Rũ Yeremía nanangãxũga rũ ñanagũrũ: “Aixcũmaxũ chixu rũ taxũtãma Babiróniaanecũãxtanũwa chaxũ”, ñanagũrũ. Natũrũ ga Iría rũ tama ĩnaxĩnũ rũ Yeremíaxũ niyaxama rũ ãẽxgacũgũpexewa nanaga. ¹⁵Rũ nũma

ga yema ãëxgacügü rü poraãcü Yeremíamaxã nanue. Rü norü churaragüxü namu nax nacuaixgüãxüçax. Rü ãëxgacüarü poperaarü daruxü ga Yonataüpatagu nanapoxcugü yerü guma ípata rü poxcupataxü nayaxíxëëgü. ¹⁶Rü yemaacü ga Yeremía rü yema poxcuchica ga waixümütüüwa yexmaxügu nayataxcuchigü. Rü yemaacü muxüma ga ngunexü yéma nayexma. ¹⁷Rü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía rü norü churaragüxü namu nax ãëxgacüpatawa Yeremíaxü nagagüxüçax. Rü yexguma Yeremía ãëxgacüpeçewa nguxgu rü nüma ga ãëxgacü rü bexma Yeremíana naca rü ñanagürü: “¿Nangexmaxü nax ngexwacax cumaxã yadexaxü ya Cori ya Tupana?” ñanagürü. Rü nüma ga Yeremía rü nanangãxü rü ñanagürü: “Ngü, ngëmaacü nangexma. Rü Tupana rü ñanagürü: ‘Rü cumax Pa ãëxgacü rü naxmëxëgu tá cingu i ngëma Babiróniaanecüãxarü ãëxgacü’”, ñanagürü. ¹⁸Rü ñuxüchi nüma ga Yeremía rü ãëxgacü ga Chedequíana naca rü ñanagürü: “¿Taxacürü chixexü cumaxã chaxü, Pa ãëxgacüx, rü taxacürü chixexü namaxã chaxü i curü ngüxëëruügü, rü taxacürü chixexü namaxã chaxü i duüxügü rü ngëmacax choxü pepoxcuxü? ¹⁹¿Rü ngëxügü yixüxü i ñuxma ga yema orearü uruügü ga cumaxã nüxü ixugüexü ga Babiróniaarü ãëxgacü rü taxütama pëçax rü pechixüanëçax íyaxüãchixü? ²⁰iRü irüxínü, Pa ãëxgacüx, Pa Chorü Corix! Rü cuxü chacaxü nax tama wena ngëma poxcupataüwa choxü

cumuxüçax nax tama ngëxma chayuxüçax”, ñanagürü. ²¹Rü yexguma ga ãëxgacü ga Chedequía rü norü churaragüxü namu nax tama yema noxri nagu napoxcuxü ga poxcupataügu namugüaxüçax. Rü yema ãëxgacüpataxtüwa yexmaxü ga poxcuchicaxügu nayamugü. Rü yexguma guma íanewa taxüta naguxgu ga paü, rü wüxichigü ga ngunexügu rü yexwacaxüxü ga paü nüxna naxãgüxü. Rü yemaacü yema ãëxgacüpataxtüwa yexmaxü ga poxcuchicaxügu nanamugü.

ãxmaxügu Yeremíaxü nitaxcuchigü

38 ¹Rü ãëxgacüarü ngüxëëruügü ga Chepatía ga Matáü nane rü Yedaría ga Pachúru nane rü Yucá ga Cheremía nane, rü Pachúru ga Maraquía nane rü Yeremíaxü naxínüe ga yexguma duüxügüpeçewa ñaxgu: ²“Nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘Rü texé ya íanegu rüxáüxe rü tá tayu nagu i dai, rüçna taiyamaxã tayu, rüçna daxawëanëmaxã tayu. Natürü yíxema íñaxe rü Babiróniaanecüãxgüna tügü yaxãxe rü tá tügü ítapoxü nax tama tayuxüçax.’ ³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘Daa íane rü Babiróniaanecüãxarü ãëxgacüarü churaragümëxëgu tá nangu. Rü nüma rü tá nagu nachocu, rü taxüetáma ítanapoxü’”, ñaxgu ga Yeremía. ⁴Rü yexguma yemaxü naxínüegu ga yema ãëxgacüarü ngüxëëruügü, rü ñanagürügü ãëxgacüxü: “Pa ãëxgacüx, name nixí i tayamaç i ñaa yatü erü ngëma dexa i nüxü yaxuxümaxã rü nananüexë i duüxügü, rü tóru

churaragü i nua tóru ñanewa yaxügüxü. Rü ñaa yatü rü tama daa ñanearü mexüçax nadau, natürü norü chixexüçax nixi i nadauxü”, ñanagürügü. ⁵Rü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía rü nanangäxü rü ñanagürü: “Marü name nax ngëma yatümaxä penaxüxü i ngëma pema penaxwaxexü. Choma rü taxucürüwa pexna chanachüxu i ngëma”, ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga nümagü ga norü ngüxëerüügü rü Yeremíaxü niyaxügü rü wüxi ga äxmaxü ga dauxütaepataxtüwa yexmaxügu nayataxcuchigü. Rü yema äxmaxü rü ãëxgacü nane ga Maquíaarü nixi. Rü wüxi ga napanaxämaxä ínanachüxüegü. Rü yema äxmaxü rü nangearü dexáäx natürü naxächarama rü yemaçax yéma narüwax ga Yeremía. ⁷⁻⁸Rü ãëxgacüpatawa nayexma ga wüxi ga Etiopíaanecüäx ga ãëxgacü nüxü ngechaücü ga Ebemerégu äégacü. Rü nüma rü nüxü nacuáchiga nax äxmaxügu Yeremíaxü yataxcuchigüxü. Rü yema ga ngunexügu rü ãëxgacü rü Yerucharéuarü iäx ga Bëyamígu äégaxüwa duüxügümaxä nangutaquexe. Rü yemaçax nüma ga Ebemeré rü yéma naxü nax ãëxgacümaxä nüxü nax yanaxuxüçax ga yema Yeremíamaxä üpetüxü. ⁹Rü ñanagürü nüxü: “Pa Chorü Äëxgacüx, rü ngëma Yeremíamaxä naxügüxü i ngëma yatügü rü poraäcü nachixe erü äxmaxügu nayataxcuchigü. Rü ñuxma rü tá taiyamaxä ngëxma nayu erü marü wixgutaax nataxu i ñna i nua ñanewa”, ñanagürü. ¹⁰Rü yexgumatama nüma ga ãëxgacü rü Ebemeréxü namu nax 30 ga yatügü yagagüxüçax nax

Yeremíaxü ínamuxüchigüxüçax ga äxmaxüwa naxüpa ga nax nayuxü. ¹¹Rü nüma ga Ebemeré rü nayagagü ga 30 ga yatügü. Rü ãëxgacüpatawa yexmaxü ga ucapu ga naxchiru nagu nucuxüwa naxü, rü yéma wexáta nayaxu rü ínayana nax yema Yeremíaçax naixnütagu ínachüxüegüxüçax. ¹²Rü nüma ga Ebemeré rü Yeremíana naca rü ñanagürü: “iNgëma wexágümaxä cugü napépacütüxü nax tama cuxü napixëexüçax i napanaxä!” Rü nüma ga Yeremía rü yemamaxä nügu napépacütüxü. ¹³Rü yema yatügü ga Ebemeré yéma gagüxü rü naxçax nanachüxüegü ga napanaxä rü yemagu nanatúnagügü. Rü yexguma ínanguxuchiguwena rü nüma ga Yeremía rü poxcupataxüäxtügu narüxäüx.

Äëxgacü ga Chedequía rü Yeremíaçax nangema

¹⁴Rü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía rü Tupanaarü orearü uruxü ga Yeremíaçax nangema. Rü tupaucawa namaxä nangutaquexe nawa ga norü tomaepüx ga iäx. Rü yéma rü nüma ga ãëxgacü rü ñanagürü nüxü: “Ñuxma rü tá cuxna chaca, rü chanaxwaxe nax chomaxä aixcümamaxü quixuxü nax choxü cüngäxüxü”, ñanagürü. ¹⁵Rü nüma ga Yeremía rü nanangäxü rü ñanagürü: “Pa Äëxgacüx, ngëxguma chi aixcüma ixixü i oremaxä cuxü changäxügu, rü cuma rü chi cunamu nax choxü yamaçgüxüçax. Rü ngëxgumachi wüxi i ucuxë cuxna chaxäxgu rü taxüchima chauga cuxinü”, ñanagürü. ¹⁶Natürü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía rü bexma nüxicatama

Yeremíamaxã ñanagürü: “Yimá tüxü maxëxëcü ya Cori ya Tupanaégagu cumaxã nüxü chixu rü taxütáma texéxü chamu nax cuxü yamáxücax, rü taxütáma ngëma cuxü imaxgüchaüxümexëgu cuxü changuxëxë”, ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga Yeremía rü Chedequíaxü nangãxü rü ñanagürü: “Nüma ya Iraétanüxüarü Tupana ya guxüétüwa ngëxmacü rü ñanagürü: ‘Ngëxguma chi cugü nüxna cuxãxgu ya yimá Babiróniaanearü ãëxgacüarü churaragüarü ãëxgacügü, rü cuma rü guxüma i cutanüxügü rü tá pemaxë, rü daa ñane rü taxütáma nayagügü. ¹⁸Natürü ngëxguma taxütáma cugü cuxãxgu nüxna i ngëma Babiróniaanecüãxaru churaragü, rü nümagü rü tá nagu nachocu ya daa ñane rü tá nayagügü. Rü cuma rü taxucürüwa tá quiña’”, ñanagürü. ¹⁹Rü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía nanangãxü rü ñanagürü: “Choma rü nüxü chamuü i ngëma Yudüügü i Babiróniaanecüãxtanüwa choüxü, erü ngëxguma naxmëxgu changuxgu rü tá choxü nacuaixgu rü ngëmaäcü ngüxü tá choxü ningexëëgü”, ñanagürü. ²⁰Rü nüma ga Yeremía rü nanangãxü rü ñanagürü: “Natürü, Pa ãëxgacüx, rü taxütáma naxmëxgu cingu. Rü name nixü, Pa ãëxgacüx, i naga cuxünü ya Cori ya Tupanaarü ore i cumaxã nüxü chixuxü. Rü ngëxguma naga cuxünügu rü taxuxütáma cuxü nangupetü, rü tá cumaxü. ²¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü choxü nüxü nadauxëxë, Pa ãëxgacüx, i ngëma tá cuxü ngupetüxü ega cuma taxütáma cugü icuxãxgu nüxna i Babiróniaanecüãxaru churaragü. ²²Rü

guxütáma i ngëma ngexügü i cupatawa ngëxmagüxü, Pa ãëxgacüx, rü tá nayagagü rü Babiróniaanecüãxgüarü churaragüarü ãëxgacügüna tá nanamugü. Rü nümagü i ngëma ngexügü rü norü ngechaümaxã tá cumaxã nanue rü ñanagürügü tá cuxü: ‘Dücax, Pa ãëxgacüx, rü ngëma curü ngüxëëruügü i namaxã cuxãmücügüxü rü cuxcax rü mexü i cumücügü nixügü, rü marü wüxi i taxü i womüxëxë cumaxã naxügü rü cuxü narüyexeragü rü ngëmaäcü chixexügu cuxü nanguxëëgü rü tama aixcüma cuxü ínapoxügü’, ñanagürügü tá cuxü i ngëma ngexügü.” ²³Rü nüma ga Yeremía rü ãëxgacüxü ñanagürüchigü: “Rü guxüma i ngëma ngexügü rü cunegü, Pa ãëxgacüx, rü tá Babiróniaanecüãxgüna nanamugü. Rü cumax, Pa ãëxgacüx, rü taxütáma quiña, rü Babiróniaanecüãxgüarü ãëxgacüna tá cuxü namugü. Rü daa ñane rü tá nayagügü”, ñanagürü. ²⁴Rü nüma ga ãëxgacü ga Chedequía rü Yeremíaxü nangãxü rü ñanagürü: “Ngëxguma aixcüma cugü cungechaüxgu irü taxütáma texémaxã nüxü quixu i ñaa chomaxã nüxü quixuxü!” ñanagürü. ....

²⁸Rü nüma ga Yeremía rü yema ãëxgacüpataxüwa yexmaxü ga poxcuchicaxüwa nayexma ñuxmata nawa nangu nax Yerucharéü rü Babiróniaanecüãxgümëxëgu nanguxü.

**Norü uanügümëxëgu
nangu ga Yerucharéü**

39 ¹Rü yexguma 9 ga taunecü marü ãëxgacü yixixgu ga Chedequía ga Yudáanewa rü guma

taunecüarü ügügu, rü nüma ga Nabucudonochó rü norü churaragümaxã Yerucharéücaç inayaxüächi rü nüxü inachomaeguächi. ²Rü yexguma 11 ga taunecü marü äëxgacü yixügu ga Chedequía rü meama norü ägümücü ga tauemacü (yúniu) arü 9 ga ngunexügu rü nayapoxnagü ga norü poxeguxü ga guma ñane rü yemaacü nachocu. ³Rü yemaacü guxüma ga yema Babiróniacüäxgüarü churaragüeru rü nachocu rü yema ñax ga ngãxüwa üxügu nügu ninu. Rü natanüwa nayexma ga Negári-Chariché rü Chaüganébu. Rü yéma nayexma ta ga Charichequü rü to ga Negári-Chariché ga äëxgacüarü ngüxëruüerugü ixüguxü. ⁴Rü yexguma nüma ga äëxgacü ga Chedequía rü norü churaragü nüxü daugügu ga yema ngupetüxü rü nibuxmü nawa ga guma ñane. Rü chütacü inachoxü nawa ga yema äëxgacüpataarü putüranecüwa dapetüxü ga nama. Rü yema ñax ga taxre ga naxtapüxarü ngãxüwa yexmaxüwa inachoxü, rü nama ga Yudáuarü ngatewa nadaxüwaama naxí. ⁵Natürü nüma ga Babiróniacüäxgü rü Chedequíawe nangëgü, rü Yericüarü metachinüxüanegu nayayauxgüx. Rü Amáanewa yexmane ga ñane ga Díbarawa nanagagü yerü yéma nayexma ga äëxgacü ga Nabucudonochó. Rü nüma ga Nabucudonochó rü yéma namaxã nanaxuegu ga poxcu. ⁶Rü ñuxüchi Chedequífaxü inadawenüxëxë nax ñuxäcü tüxü nadaüxü ga nanegü rü guxãma ga natanüxügü ga äëxgacügü ixüguxü ga Yudáanewa. ⁷Rü yemawena rü ñuxüchi Chedequífaxü nacaxüxëtügü rü cadénamaxã yanaxgüäcüma Babiróniawa nanagagü. ⁸Rü yoxni ga

yema togü ga Babiróniacüäxgü ga churaragü rü nagu nanangixgü ga guma Yerucharéü namaxã ga guma äëxgacüpata. Rü nagu napogüe ga naxtapüx ga guma ñanearü poxeguxü. ⁹Rü nüma ga yema churaragüeru ga Nabucharadáü, rü Babiróniawa nanagagü ga yema yéma yaxügüxü ga duüxügü, rü yema nawaama nügu ügüxëxü. ¹⁰Natürü guxüma ga Yudáaru naanewa rü yéma tüxü nawogü ga guxema ñuxre ga yexeraäcü ngearü diëruäxgüxe. Rü tüxna nanaxägü ga naanegü rü úbanecügü. ....

Yeremía rü Yedarfaxütagu narüxäüx

40 ¹Rü nüma ga Babiróniaanecüäxarü churaragüeru ga Nabucharadáü rü Ramáwa nanaga ga yema Yerucharéücüäxgü rü Yudáanecüäxgü ga Babiróniawa gagüchaüxü. Rü yexguma Ramáwa nangugügu rü yematanüwa Yeremíaxü inayangau ga cadénamaxã ichotacü. Rü nüma ga Nabucharadáü rü inananguxuchixëxë. Rü yemawena rü nüma ga Cori ya Tupana rü Yeremíamaxã nidexa. ²Rü nüma ga churaragüeru rü nüxrüguma Yeremíamaxã nixü, rü ñanagürü nüxü: “Nüma ya curü Cori ya Tupana rü marü ñaa perü naanewa nananguxëxë i ñaa guxchaxü ga marü pemaxã naxunagüxü. ³Rü ñuxma rü marü ningu ga yema guxchaxü ga namaxã pexü naxäxünexü. Erü ngëma cutanüxügü rü Cori ya Tupanapexewa chixexü naxügü, rü ngëmacax nixü i ngëmaäcü pexü nangupetüxü erü tama naga pexinüe. ⁴Dücax, ñuxmatátama

íchayawē ya yima cadéna ya namaxã
 quichotacü. Rü ngëxguma cunaxwaxegu
 nax chowe curüxüxü i Babiróniawa irü
 ngixã rü chowe rüxü! Rü choma rü tá
 cuxna chadau. Natürü ngëxguma tama
 ngëma cuxüxchaügu rü marü name i
 nuxã curüxãüx. Rü ñaa nixi i cuchixüane,
 rü cuma i nüxü cucuáxü nax ngextá tá
 cungexmaxü i nawa. ⁵Rü ngëxguma
 cunaxwaxegu nax nuxã cuchixüanegu
 curüxãüxü irü êcü Yedaría ya Aicãü nane
 ya Chapáütaaxütawa naxü! Rü yimáxü
 nixi i naxunetaxü ya
 Babiróniaanecüãxarü äëxgacü nax
 Yudáanewa ngëxmagüene ya ñanegüarü
 äëxgacü yixixüçax. Rü name nixi nax
 yimáxütawa cungexmaxü namaxã i
 cutanüxü. iRü ngextá cuma
 ícunaxwaxexüwa naxü!” ñanagürü. Rü
 ñuxüchi nüma ga churaragüeru
 Yeremiana ãmare naxã, rü ðnagü rü ta
 nüxna naxã, rü yemaacü nüxü narümoxë.
⁶Rü nüma ga Yeremía rü Yedaríamaxã
 Míspawa naxí. Rü yéma naxütawa
 nayexma natanüwa ga yema duüxügü ga
 yéma nachixüanewa yaxügüxü.
 .....

Barúxmaxã inaxuneta ya Cori ya Tupana

45 ¹Rü yexguma ägümücü ga
 taunecü marü
 Yudáanecüãxarü äëxgacü yixixgu ga

Yoachíü ga Yochía nane, rü nüma ga
 Tupanaarü orearü uruxü ga Yeremía,
 rü namücü ga Barúx ga Nería
 nanemaxã nüxü nixuchigü ga
 Tupanaarü ore nax naxümatüãxüçax.
 Rü yexgumayane rü nüma ga Yeremía
 rü Barúxü naxucuxë rü ñanagürü nüxü:
²⁻⁴“Dücax, Pa Barúx, rü cuma rü
 ñacurügü: ‘Nüma ya Cori ya Tupana rü
 taxuxüma i ngüxëë choxna naxã. Rü
 ngëma choxna naxãxü nixi i
 guxchaxügü rü ngüxüxícatama. Rü
 ngëmacax marü düxwa chipa nax
 chaxaxuxü rü taguma wüxi i taãxë
 chayaxu’, ñacurügü. Natürü nüma ya
 Cori rü choxü namu nax cumaxã nüxü
 chixuxüçax i cuchiga rü ñanagürü:
 ‘Choma rü ichayanaxoxëxë i ngëma
 chomatama chaxüxü, rü chanabëx i
 ngëma ichatogüxü. Rü ngëmatátama
 namaxã chaxü i guxüma i ñaa naane.
⁵¿Rü cuxçax rü name nax naxçax
 ícucaxü i taxacü i cügüçaxícatama
 ixixü? iRü taxü i naxçax ícucaxü! Erü
 choma rü tá íchananguxëxë i
 guxchaxügü naxçax i guxüma i ñaa
 duüxügü. Natürü i cuma rü tá cuxna
 chadau nax tama cuyuxüçax i ngextá
 ícuxüxüwa. Rü chomatama ya Tupana
 nixi i ngëma ñachaxü cuxü’, ñanagürü
 ga Tupana”, ñanagürü ga Yeremía.
 .....

LAMENTACIONES

(Auxexũchiga)

Nũxíraxũxũ ga auxechiga

1 ¹Rũ ñuxma rü nangeãcumare ya daa ñane ya Yerucharéũ ga ũpa muãcuchiréne. Rũ ñoma wũxi i ngexũ i yutexũrũxũ nixĩ ya daa ñane ga guxũnema ga ñanegũétũwa üchiréne. Rũ guma ñane ga tachirénearũ duũxũgũ rü ñuxma rü norũ uanũgũmexẽwa nangexma nax ngẽmagũ poraãcü napuracũexẽexũcax. ²Rũ daa ñanecũãx rü ñuxma rü poraãcü ngechaũ nüxũ nangux, rü chütacũ rü naxauxe. Rũ guxũma ga yema nachixũanegũ ga noxri daa ñane nüxũ ngũchaũgũxũtanũwa rü nataxuma i wũxi i nataãxẽxẽxũ rü bai i wũxi. Rũ guxũma ga yema nachixũanegũ ga noxri daa ñanemaxã ãmücũgũxũ rü ñuxma rü tama ñanapoxũgũ rü norũ uanũgũ nügũ nixĩgũxẽxẽ.

.....

⁸Rũ norũ duũxũgũ ya daa ñane ya Yerucharéũ rü poraãcü chixexũ naxũe rü ngẽmacax i ngẽma togũ i nachixũanegũ rü düxwa nüxũ naxoe. Rũ ngẽma nachixũanegũ ga ũpa namaxã taãxẽgũxũ rü ñuxma rü tama nüxũ

nacuãxgũchaũ erũ nüxũ nadaugũ nax ñuxãcü poraãcü chixexũgu nanguxũ ya daa ñane. Rũ ngẽmacax i ñuxma i daa ñanearũ duũxũgũ rü naxauxe rü naxãnee rü ngẽma togũ i nachixũanecũãxgũna naxãcaxwegũmare. ⁹Rũ daa ñanecũãx rü chixexũna nügũ naxãgũ rü tama nagu narũxĩnũe nax yixcũra ya Tupana rü tá ngẽma norũ chixexũcax napoxcuxũ. Rũ wũxi i taxũ i ngechaũ nixĩ nax ñuxãcü poraãcü chixexũgu nayĩxũ rü nataxuma i texé nax nataãxẽxẽxũ. Rũ ñuxma ya daa ñanecũãx rü Tupanaxũ ñanagũrũgũ: “Dũcax, Pa Corix, nax ñuxãcü toxũ nacugũexũ i ngẽma torũ uanũgũ i nügũ írũtagũxũ”, ñanagũrũgũ.

.....

¹⁸Rũ daa ñanecũãx rü ñanagũrũgũ ta: “Nũma ya Cori ya ixaixcũmacũ rü tagagutãma tũxũ napoxcue erũ chixexũ taxũgũ rü tama naga taxĩnũechaũ i norũ mugũ. iRũ dũcax, Pa Guxũma i Nachixũanegũcũãx, rü toxũ iperũxĩnũe rü nüxũ pedãux nax ñuxãcü ngũxũ tingexũ! Rũ torũ ngextũxũcũgũ rü ngẽma torũ pacũgũ rü yãxũguxũ i nachixũanewa nanagagũ i torũ uanũgũ. ¹⁹Rũ norũ ngũxẽcãx ítaca i ngẽma

nachixũanegũ ga noxri tomaxã
 taãxẽgũxũ, natũrũ i nũmagũ rũ tama
 toxũ narũngũxẽẽgũ rũ torũ uanũgũxũ
 nũgũ nixĩgũxẽxẽ. Rũ yema torũ
 chacherdõtegũ rũ torũ ãẽxgacũgũ rũ
 taxuwama naxcax ne naxũ ga norũ
 ngũxẽẽ rũ yemacax nu ne nanaxĩmare
 nax norũ õnacax nadaugũxũcax nax
 yemaacũ namaxẽxũcax natũrũ dũxwa
 daa ãanegu nayue. ²⁰Rũ dũcax, Pa Corix,
 i ñuxãcũ ngẽma guxchaxũgũ rũ poraãcũ
 ngũxũ toxũ ningexẽẽgũ rũ ngẽmacax
 poraãcũ taxoẽgaãẽgũ. Rũ ngẽxguma
 nagu tarũxĩnũegu nax ñuxãcũ tama
 cuga taxĩnũexũ, rũ poraãcũ
 tanaxixãchiãẽgũ. Rũ torũ ãanearũ
 poxeguxũarũ dũxõtũwa rũ taramaxã
 toxocũgũxũ nadai. Rũ nua ãanearũ
 aixepewa rũ taiyamaxã rũ
 daxaweanemaxã tayue”, ñanagũrũgũ.
 .....

Norũ tomaepũx ga auxechiga

3 ¹Rũ choma nixĩ ga chayangexũ ga
 yema ngũxũ ga Tupana norũ
 numaxã ãnguxẽẽxũ.

.....

⁷Rũ nũma rũ wũxi ga poxcuchicaxũ
 ga ngearũ õxũchicaxũxũgũ choxũ
 nitacuchi rũ cadenamaxã choxũ nichota.
⁸Rũ woo tagaãcũ nũxna chaca nax
 choxũ nangũxẽẽxũcax natũrũ ga nũma
 rũ tama choxũ nũxũ naxĩnũchaũ ga
 chorũ yumũxẽ.

.....

¹²Rũ nũma rũ ngũxũ choxũ ningexẽxẽ,
 ñoma norũ wũramaxã choxũ
 namaxũxũrũxũ. ¹³Rũ ngẽma ngũxũ rũ
 ñoma naxne ya poraãcũ ãngaxinerũxũ
 nixĩ. ¹⁴Rũ ñuxma i guxũma i chorũ

ãanecũãx rũ choxũ nacugũe rũ guxũ i
 oragu chauchiga narũcutanũxũ. ¹⁵Rũ
 nũma ya Cori rũ taxũ i guxchaxũgũ
 choxũ ningexẽxẽ rũ ngẽmagagu poraãcũ
 choxũ nangux. ¹⁶Rũ ñoma
 waixũmũtẽxegu chopũtẽxemaxã choxũ
 naãaxũrũxũ rũ chayagatẽxẽachi. ¹⁷Rũ
 ngẽma chorũ taãxẽ rũ choxna
 nixũgachi, rũ marũ dũxwa nũxũ
 icharũngũma i guxũma i ngẽma taãxẽ
 ga noxri choxũ yexmaxũ. ¹⁸Rũ
 ngẽmagagu marũ dũxwa nagu
 charũxĩnũ nax Corixũ ãchatãxchaũxũ.
¹⁹⁻²⁰Rũ chauãẽwa nangu i ngẽma
 ngechaũ rũ ngũxũ i chingexũ rũ ñuxãcũ
 chaxica nua nax chatãxũ rũ taxũema
 choxũ rũngũxẽẽxũ. Rũ ngẽxguma
 ngẽmagu charũxĩnũgu rũ chorũ
 ngũchaũ rũ ñaxtũwa naxũ. ²¹Natũrũ
 nangexma i wũxi i ãnũ i guxũguma
 chauãẽwa ngẽxmaxũ rũ poraãcũ choxũ
 rũngũxẽẽxũ. ²²Rũ ngẽma ãnũ nixĩ nax
 Coriarũ ngechaũ rũ taguma iyacuãxũ rũ
 norũ mecũma rũ taguma nagũxũ. ²³Rũ
 wũxichĩgũ i ngunexũgu rũ choxna nũxũ
 nacuãxãchixẽxẽ nax ñuxãcũ aixcũma
 yanguxẽẽãxũ i ngẽma nũxũ yaxuxũ.
²⁴Rũ ngẽmacax chaugũmaxã ñachagũrũ:
 “Nũma ya Cori ya Tupana rũ chomaxã
 ãnacax, rũ ngẽmacax nagu chayaxõ”,
 ñachagũrũ. ²⁵Rũ nũma ya Cori ya
 Tupana rũ tũmamaxã namecũma ya
 yĩxema nagu yaxõgũxe rũ naxcax
 daugũxe. ²⁶Rũ name nixĩ i bexma mea
 ãtananguxẽẽgũ ya Cori ya Tupanaarũ
 ngũxẽẽ.

.....

³⁷Rũ ngẽxguma texe tũxũ ixuxgu
 rũẽxna taxacũ tũxũ ngupetũgu rũ
 ngẽmaãcũ nixĩ erũ woetama Tupana

nanaxuegu nax ngēmaācü yixixũ.
³⁸Rü ngēxgumarixũ i ngēma mexũgũ
 rü ngēma guxchaxũgũ rü ínangugũ
 erü ya Tupana rü woetama ngēmaācü
 nanaxuegü. ³⁹¿Rü tũxcũũ i yixema
 nax iduũemarexũ rü Tupanamaxã
 tarũxutaga ega tórü chixexũgagu tũxũ
 íyanawexãchixẽegu? ⁴⁰Rü ngēmacax
 ingĩxã aixcũma nagu tarũxĩnũe i
 tacũma i mexũ rüexna chixexũ, rü
 ngĩxã Cori ya Tupanacax tawoegu rü
 aixcũma naga taxĩnũe! ⁴¹iRü ngĩxã
 Tupana ya daxũwa ngēxmacũmaxã
 tidexagũ i tórü yumũxẽwa rü namaxã
 nüxũ tixu i ngēma nagu rüxĩnũexũ!
⁴²Pa Corix, toma rü chixexũ taxũ rü
 tama cuga taxĩnũe. Rü cuma i ngēma
 rü tama cunangupetũxẽẽmare. ⁴³Rü
 cuma rü toétũgu cunanguxẽxẽ i curũ
 nu rü towe quingẽchigũ, rü tama
 cuxũ tangechaũtũmũxũĩacũma toxũ
 cudai. ⁴⁴Rü cuma rü wũxi ga
 caixanexũgu cugũ quicux nax tama
 nüxũ cuxĩnũxũcax i torũ yumũxẽgũ.
⁴⁵Rü guxũma i togũ i
 nachixũanegũpexewa, rü ñoma wũxi i
 guxchirerũxũ toxũ ícuwogũ. ⁴⁶Rü
 guxũma i tórü uanũgũ rü
 chixexũmaxã tochiga nidexagũ. ⁴⁷Rü
 ngēmacax poraācü tamuũe erü toxũ
 ínayauxũ rü taxúema toxũ ítapoxũ rü
 tochicaxica nixĩ i ngēma yaxũxũ. Rü
 ngēma nixĩ i nawa tangemaxũ.
⁴⁸⁻⁵⁰Rü ñoma dexã iyaxũrũxũ nixĩ i

chauxgũxũetũ erü naxcax chaxaxu ya
 yima chorũ ñane ya nüxũ
 changexaxũne rü ñuxma nagu
 napogũene. Rü taguma nüxũ
 charũchau nax chaxauxechaxũ erü
 nataxuma nax texé choxũ taãxẽxẽxũ
 ñuxmatáta daxũguxũ i naanewa
 taxcax nadaue ya Cori ya Tupana.
⁵¹Rü poraācü chorũ maxũwa nangux i
 ngēxguma nüxũ chadauxgu i ngēma
 guxchaxũgũ i naxcax ínguxũ i ngēma
 paxũgũ i Yerucharẽũcũax. ⁵²Rü
 taxuxũma namaxã chaxũyane i ngēma
 chorũ uanũgũ rü ñoma wũxi i weri
 iyaxuxũrũxũ choxũ niyauxgũ. ⁵³Rü
 wũxi i achiũxũ i ãmaxũgu choxũ
 nitaxcuchigũ rü nutamaxã choxũ
 narũxũtaũgũ nax taxuwama
 íchaxũxũcũcax. ⁵⁴Rü guxũma ga
 chaxune rü dexáwa nangexma, rü
 nagu charũxĩnũ nax marũ chayuxũ.
⁵⁵Rü chomax, Pa Corix, Pa Tupanax,
 rü ñaa ãmaxũwa changexmayane rü
 cuxna chacagũ. ⁵⁶Rü cuma rü choxũ
 cuxĩnũ i ngēxguma cuxna chacaxgu
 rü choxũ cunayaxu i chorũ yumũxẽ.
⁵⁷Rü ngēma ngunexũ i nagu cuxna
 chacaxũgu rü chauxũtawa cuxũ, rü
 ñacugürũ choxũ: “iRü taxucaxma
 cumuũ!” ñacurũgũ. ⁵⁸Rü cumax, Pa
 Corix, Pa Tupanax, rü choxũ ícupoxũ
 nüxna i chorũ uanũgũ rü nawa choxũ
 ícunguxuchixẽxẽ i ngēma yu.
 .....

EZEQUIEL

(Echequié)

Echequié nangoxetü rü Tupanaxü nadau

1 ¹⁻³Rü yexguma marü 5 ga taunecü Babiróniaanewa nayexmagu ga ãëxgacü ga Yoachíü ga yéma nax nagagüaxü, rü choma i chacherdóte i Echequié ya Búchi nane rü yema Yudfugü ga Babiróniaanewa nagagüxütanüwa chayexma ga natü ga Quebáracutüwa. Rü yexguma ga choma rü 30 ga taunecü choxü nayexmagu rü wüxi ga ngunexü meama norü ägümücü ga tauemacü (yúniu) arü 5 ga ngunexügu rü ngürüächi cháxçax ningena ga daxüguxü ga naane rü Tupanaxü chadau. ⁴Rü to ga nüxü chadauxü nixí ga wüxi ga buanecü ga ixãüxemacü ga nórtewaama ne ücü. Rü wüxi ga taxü ga caixanexüwa nangox ga wüxi ga üxüema ga ãëmacürüxü ixüxü. Rü norü guxücüwawa rü poraäcü nangóone. Rü yema üxüemaarü ngãxüwa rü yéma nayexma ga wüxi ga taxacü ga ñoma bróücherüxü iyäxracüüxü. ⁵Rü yemaarü ngãxüwa rü nayexma ga ägümücü ga taxacü ga naduüxügüraxüxü. ⁶Rü wüxichigü ga yema rü naxägümücüpexátü rü naxägümücüchametü.
.....

¹⁰Rü nachiwegü ga yema ägümücü ga naduüxügüraxüxü rü ñaäcü nixí: rü yema nachametü ga napexewaama üxü rü nanaduüechiweraxü, rü yema norü tügünecüwawaama üxü rü nanaxaichiweraxü, rü yema norü toxoxwecüwawaama üxü rü nanatuiruchiweraxü, rü yema naxçaxwena üxü rü nanaxiyüchiweraxü. ¹¹Rü taxre ga naxpexátü rü nangenagü rü nügüwa nayaxüxgü rü guma náí ga taxre rü naxünearü düxrxüxü nixígü. ¹²Rü yexguma inaxixgu rü nügüpexewaama naxí yema Tupanaarü pora ínamugüxüwaama. Rü tama nügüweama naxí.
.....

¹⁵Rü yexguma nüxü chadawenügu ga yema naduüxügüraxüxü, rü wüxichigüxütawa rü nüxü chadau nax yexma waixümüanegu naxüxü ga wüxi ga bochicuxü.
.....

²⁰Rü yema naduüxügüraxüxü rü ngextá Tupanaarü pora ínamugüxüwaama naxíxchitanü. Rü yema bochicuxü rü wüxigu namaxã nayachüxächitanü yerü yema bochicuxü

rü yema naduũxũgüraxũxũxũnearü datama nixĩgü. ²¹Rü yexguma naxĩãxãchitanügu ga yema naduũxũgüraxũxũ rü yema bochicuxũ rü ta naxĩãxãchitanü. Rü yexguma íyachaxãchitanügu ga yema naduũxũgüraxũxũ, rü yema bochicuxũ rü ta ínayachaxãchigü. Rü yexguma yachũxãchitanügu ga yema naduũxũgüraxũxũ, rü yema bochicuxũ rü ta wüxĩgu namaxã nayachũxãchitanü, yerü yema bochicuxũ rü yema naduũxũgüraxũxũxũnearü datama nixĩgü. ²²Rü naétüwa ga yema ägümücü ga naduũxũgüraxũxũ rü ga naanetüwe rü nichipetümare rü guxüma namexechi.

.....

²⁶Rü yema naanetüweétüwa nüxü chadau ga wüxi ga taxacü ga natochicaxũraxũxũ ga nuta ga mexechicü ya chafírunaxçax ixixũ. Rü yema tochicaxüwa narüto ga wüxi ga naduũxũraxũxũ. ²⁷Rü yema naayearü daxüwaama rü niyauxra ñoma wüxi i bróuche i iguxürüxü. Rü naayetüüwaama rü ñoma wüxi i üxiemarüxü nixĩ. Rü guxücüwawa rü poraacü nangóone. ²⁸Rü yema norü yauxra rü ñoma chirapaema i pucügu nüxü idauxürüxü nixĩ. Rü yemaacü nixĩ ga chauxçax nangóxü ga norü üüne ya Cori ya Tupana. Rü yemaxü chadauxgu rü ñaxtüanegu chanangücuchi.

Tupana rü Echequiéxü nayaxu norü puracütanüxürüxü

2 ¹Rü ñüxüchi nüxü chaxĩnü ga wüxi ga naga ga ñaxü choxü: “Pa Yatüx iinachi erü tá cumaxã chidexa!” ñaxü.

²Rü yexguma chomaxã iyadexayane rü choxna nangu ga Tupanaãxë, rü choxü inachixëxë. ³Rü nüma ga Tupana rü ñanagürü choxü: “Cumax, Pa Yatüx, rü tá cuxü natanüwa chamu i ngëma cutanüxügü i Iraétanüxü i tama chauga inüexü. Rü nümagü rü ñuxma rü ta nüxcüma ga norü oxigürüütama tama chauga naxĩnüe. ⁴Rü nümagü i ngëma duüxügü rü yema norü oxigü ga tama chauga inüexürüxü tama choxü nacuauxgüchaü. Rü ngëmatanüwa tá nixi i cuxü chamuxü nax namaxã nüxü cuyarüxuxüçax i ñaa chorü ore. ⁵Rü ngëma duüxügü i tama irüxĩnüechaüxü rü ngëxguma cuxü inaxĩnüegu rüexna tama cuxü inaxĩnüegu natürü tá nüxna nacuauxãchie nax natanüwa marü nangexmaxü i chorü orearü uruxü. ⁶Rü cumax, Pa Yatüx irü taxü i nüxü cumuüxü, rü taxü i naxçax cumuüxü ega cuxü naxãxünegügu rü woo cuxü nanguxgu i ñoma wüxi i tuxchinawe cuxü chixgurüxü! iRü taxü i curümaächixü ega nuchiweäcü cuxna nadaugügu i ngëma duüxügü i tama irüxĩnüechaüxü! ⁷iRü cumax rü namaxã nüxü ixuama i ngëma chorü ore rü woo tama cuxü inaxĩnüegu! Erü nüma rü tama irüxĩnüechaüxü nixĩgü”, ñanagürü choxü.

.....

Tupana rü Echequiéxü namu nax dauxütaeruxü yixixüçax

3 ¹⁶Rü yexguma 7 ga ngunexüguwena rü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü: ¹⁷“Pa Yatüx, choma rü cuxü ichamu nax dauxütaeruxü quixixüçax natanüwa i

ngēma Iraétanüxügü. Rü ngēxguma taxacürü orexü cumaxā chixuxgu irü namaxā nüxü ixu i ngēma chorü ore nax ngēmaäcü nüxü nacuxgüxüçax!

¹⁸Düçax, rü ngēxguma chi chomax cumaxā nüxü chixuxgu nax wüxi i duüxü i chixri maxüxümaxā chaxueguxü i poxcu rü cumax rü tama cunaxucuxēgu nax nüxü naxoxüçax i ngēma norü chixexü, rü nüma rü tá nayu nagagu i norü chixexü. Natürü i chomax rü tá cuxna chaca naxçax i ngēma duüxü erü tama cunaxucuxē. ¹⁹Natürü ngēxguma chi cuma rü ngēma duüxü i chixri maxüxü cuxucuxēgu nax nüxü naxoxüçax i ngēma nacüma i chixexü rü nüma rü tama nüxü naxoxchaügu, rü ngēma norü pecádugagu tátama nayu. Natürü i cuma rü taxuçxtáma cuxna chaca rü tá cumaxü. ²⁰Rü ngēxguma chi wüxi i duüxü noxri mea maxüxü natürü yixcüama rü nüxü naxoxgu i ngēma maxü i mexü, rü ngēxguma cuma rü tama cunaxucuxēgu rü nüma rü norü chixexügu tá nayu. Rü yema mexü ga noxri naxüxü rü chopexewa rü taxütáma ínanapoxü. Rü nüma rü norü chixexügagu tá nayuama, natürü i choma rü tá cuxna chaca naxçax i ngēma duüxü erü tama cunaxucuxē. ²¹Natürü i cumax, rü ngēxguma chi cunaxucuxēgu ya yimá duü nax tama chixexü naxüxüçax rü nüma rü cuxü inaxínügu nax tama wena chixexü naxüxü rü tá namaxü erü cuga naxínü. Rü cuma rü tá ta cumaxü”, ñanagürü choxü ga Tupana. ....

5 ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü choxü: “Düçax ya yima íane ya Yerucharéü. Rü choma nixí ga

chanataxēxü natanüwa ya yima naigü ya íanegü ya togü i nachixüanecüçax. ⁶Natürü yema norü duüxügü ya yima íane ya Yerucharéü rü chomaxā nanue rü tama naga naxínüechaü i chorü mugü rü ucuxégü. Rü guxünema ya yima naigü ya íanegü ya pexna ngaicamanearü duüxügüarü yexera chixri namaxē rü tama naga naxínüe i ngēma chorü mugü rü chorü ucuxégü. ⁷Rü ngēmaçax i chomax ya Cori ya Tupana rü ñachagürü: ‘Pemax rü guxü i togü i duüxügü i pexna ngaicamaxüarü yexera tama ipexínüechaü rü tama naga pexínüe i ngēma chorü mugü rü bai peyanguxēgüchaü i ngēma togü i nachixüanegüarü mugü.’ ⁸Rü ngēmaçax i choma ya Cori ya Tupana rü nüxü chixu rü ñachagürü: ‘Choma rü tá ta pemaxā chanu, Pa Yerucharéüçüçaxgüx, rü tá pexü chapoxcue napexewa i ngēma togü i nachixüanecüçaxgü. ⁹Rü ngēmaçax tá perü chixexügügagu poraäcü pexü chapoxcue. Rü ñaa poxcu i ñuxma tá pexçax íchanguxēxü rü yema poxcu ga üpama namaxā pexü chapoxcuxüarü yexera tá nixí rü ñaawena rü nataxutáma i nangexgumaraxüxü i poxcu. ....

¹⁴Rü chomax, Pa Yerucharéüçüçaxgü rü tá nagu chapogü ya yima perü íane. Rü ípatagü ya rüyitaxünexicatama tá nixí ya nüxü pedauxüne. Rü ngēmaäcü tá guxü i togü i nachixüanepexewa pexü chaxāneexēxē nax pexü nadaugüxüçax i guxüma i nua chopetüxü. ¹⁵Rü ngēxguma ngēma perü chixexügagu poraäcü pexü chapoxcuegu rü guxüarü cugüruxü tá pixígü. Rü guxüma i ngēma

togü i nachixũane i pexna
 ngaicamaxũarü dauxcüraxũruxũ tá
 pixĩgü. Rü choma ya Cori ya Tupana rü
 nüxũ chixu i ngẽma. ¹⁶Rü choma rü
 taxũtama i taiya tá pexçax íchanguxẽxẽ
 rü ñoma chuxchi ya pexũ cúxũnerũxũ tá
 pexũ nadai. Rü ngẽma taiya rü tá
 poraãcü nitachigü rü ngẽmagagu tá
 düxwa pengebüe. ¹⁷Rü aixcũma pexçax
 tá íchananguxẽxẽ i taiya rü daweanerü
 yu. Rü ngẽma tá chanamugü i aigü i
 pexacügü tüxũ ngõxcuxũ. Rü ngẽmaãcü
 tá tagux ya pexacügü. Rü
 ngẽxgumarũxũ ta ngẽma tá chanamugü
 i perü uanügü nax muxema i pema rü
 daigu peyuexũçax. Rü Choma ya Cori ya
 Tupana chanaxunagü i ngẽma.’”

.....

7⁵⁻⁶“Rü choma ya Cori ya Tupana rü
 nüxũ chixu rü ñachagürü: ‘Dücaç,
 Pa Yerucharéücüãxgüç, rü marü
 ningaica i ngẽma guxchaxũgü i nügüwe
 ägũxũ i tá pexçax íchanguxẽxẽxũ. Erü
 nataxũchi i perü chixexũgü rü
 ngẽmacax i ñuxma rü düxwa poxcu
 pemaxã chaxuegu.

.....

**Tupana rü Yerucharéücüãxgüna naca
 norü chixexũçax**

²³Rü cumax, Pa Echequiéç irü wüxi
 ya cadéna ínamexẽxẽ naxçax i chorü
 duũxũgü i Yerucharéücüãxgü! Erü tá
 chanapoxcue naxçax nax poraãcü
 namáetagũxũ. Rü yima norü ñane ya
 Yerucharéü rü poraãcü chixexũmaxã
 nanapá. ²⁴Rü choma tá ngẽma
 chanamugü i to i nachixũanecũãx i
 duũxũgü i chixecũmaxũ nax
 ngẽmamaxã yayoraãxũçax ya napatagü

i ngẽma Yerucharéücüãxgü. Rü
 ngẽmaãcü tá chayanaxoxẽxẽ nax nügü
 yacuaxũüügũxũ i ngẽma yatügü i muarü
 ngẽmaxũãxgũxũ. Rü ngẽma
 Yerucharéücüãxgüarü nachicagü i nawa
 norü tupanachicũnaçagũxũ
 yacuaxũüügũxũ, rü tá chanamu i ngẽma
 norü uanügü nax nagu napogüexũçax.
²⁵Rü nüma i Yerucharéücüãxgü rü
 poraãcü tá namuũe. Rü ngẽmacax tá
 naxçax nadaugü nax norü uanügü
 namaxã irüngüxmüexũ. Natürü ngẽma
 norü uanügü rü taxũtama naga naxĩnue.
²⁶Rü nügüwe tá naxãgü i ngẽma
 chixexũgü i Yerucharéücüãxgüçax
 ínguxũ. Rü ngẽxgumarũxũ ta i ngẽma
 nachicagü i chixexũ rü tá nügüwe
 naxãgü. Rü tá naxçax nadaugü i wüxi i
 chorü orearü uruxũ nax ngẽma namaxã
 nüxũ ixuxũçax nax taxacũchiga yixĩxũ i
 ngẽma ngupetũxũ. Natürü i ngẽma rü
 tá natũçaxmamare nixĩ. Rü nataxutãma
 i chacherdótegü i nangüexẽxẽxũ rü bai i
 yaxguãxgü i tayaxucuxẽgũxũ. ²⁷Rü
 nüma ya Yudaánecüãxarü äẽxgacü rü
 ñoma nayutanũxũrũxũ tá ngechaũ nüxũ
 nangu. Rü ngẽma äẽxgacü nane i
 duũxũgũmaxã icuaxũ rü tá ta ngechaũ
 nüxũ nangu. Rü nüma i
 Yerucharéücüãx i duũxũgü rü norü
 muũmaxã tá niduxrue. Rü ngẽma nax
 ñuxãcü tama mea namüçügũmaxã
 inacuaxgũxũãcü tátama namaxã
 ichacuax. Rü ngẽmatama poxcu i
 namüçügũmaxã naxuegugũxũãcü
 tátama chanapoxcue. Rü ngẽmaãcü tá
 nixĩ i nüxũ nacuaxgũxũ nax choma rü
 Cori ya Tupana nax chixĩxũ’”,
 ñachagürü.

.....

**Tupana rü Echequiéxü nanawex nax
ñuxácü tá napoxcuáxü ya
Yerucharéücüâxgü**

9¹Rü yema ñaxguwena rü nüxü chaxĩnũ ga wüxi ga naga ga tagaxũ ga choxmaxchiéwa ñaxũ: “Marü ínangugü i ngẽma tá naxçax íyaxüâchixũ ya yima ñane nax nagu napogüexüçax. Rü wüxichigü i ngẽma norü uanügüarü churaragü rü naxmexgu nayange ya naxne ya namaxã tá nadaiane ya yima ñanearü duüxũgü”, ñaxũ. ²Rü ñuxüchi nüxü chadau ga 6 ga yatügü ga guma Tupanapatagu chocuxũ nawa ga yema norü ñax ga dauxchitawaama üxü ga nórtewa. Rü wüxichigü ga yema yatü rü nayange ga wüxi ga mæxeruxũ. Rü yemaarü ngäxütanügu nixüchigü ga wüxi ga yatü ga línuchimaxã äxchiruxũ. Rü norü goyexüwa nayangacuchiweü ga norü ümatüruxũ. Rü yema yatügü rü Tupanapatawa nichocu, rü yema amarearü guchicaxũ ga bróüchenaxçaxütawa nayachaxächitanü. ³Rü Tupanaarü üüne rü nüxna nayachüxächi ga yema taxre ga ixäxpeçátüxü ga noxri norü ngäxüwa nayexmaxü, rü Tupanapataarü ñaxwaama naxü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü naxçax naca ga yema yatü ga línuchimaxã äxchiruxũ ga norü goyexügu ümatüruxũ ingexü. ⁴Rü ñanagürü nüxü: “iÉcü, nagu ixüâgüchigü ya daa ñane ya Yerucharéü rü yaxüégacatü i guxüma i ngẽma duüxũgü i ñaa ñanearü chixexügagu ngechaügüxü rü ngúxü ingegüxü!” ñanagürü. ⁵Rü yemawena nüxü chaxĩnũ

ga Cori ya Tupana nax yema togü ga yatügüxü ñaxü: “iRü ngẽma yatüwe pixixütanü nawa ya daa ñane! Rü guxüma i ngẽma duüxũgü i ngeégacatüxü irü penadaix. iRü tauxütama nüxü pengechaxü rü bai tá i pexü nax nangechaütümüxügüxü! ⁶iRü chopatawa tá ipenaxügü nax penadaix rü guxütama pedai rü yaxguâxgü, rü ngextüxüxügü, rü paxügü, rü buxügü, rü ngexügü! iNatürü taxütama nüxü pedau i ngẽma äégacatüxü!”, ñanagürü. Rü yemaacü inanaxügüe nax nadaiaxü ga yema yaxguâxgü ga Tupanapatamaxã icuaxgüxü. ⁷Rü yemawena rü nüma ga Cori ya Tupana rü yema yatügüxü namu rü ñanagürü nüxü: “iRü nagu pichocu ya yima chopata rü yuexümaxã penaxãüâchixëxë! Rü duüxũgü i yuexümaxã penapaxëxë i naäxtü!” ñanagürü. Rü nüma ga yema yatügü rü ínachoxü rü inanaxügüe ga nax nadaiaxü ga yema ñanecüâx ga duüxũgü. ⁸Rü yema ínaxügüyane rü chaxicatama íchayaxü. Rü yexguma ga choma rü ñaxtüanegu chanangücuchi rü poraäcü changechaüâcüma aita chaxü rü ñachagürü: “Pa Corix, rü ñuxma nax yima ñane ya Yerucharéücüâxgümaxã nax cunuxü çrü tá cunadaixü i ngẽma noxretama i Iraétanüxü i ngẽma yaxügüxü?” ñachagürü. ⁹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxü nangäxüga rü ñanagürü: “Ngẽma Iraéanecüâxgü rü ngẽma Yudáanecüâxgüarü pecádu rü nataxüchi. Rü ngẽma nachixüane rü máetagüxümaxã nanapá. Rü yima ñane ya Yerucharéüwa rü norü duüxũgü rü chixeäcü nügümaxã inacuaçgü. Rü nüma nagu naxĩnüegu rü marü nüxna

chixũ i ngẽma nachixũane, rü ngẽmacax tama nüxũ chadau i ngẽma naxügüxũ.

¹⁰Natürü taxütáma choxũ nangechaütümüxũ i ngẽma duũxügü, rü nüxna tá chaca naxçax ga yema ñuxácü chixri nax namaxẽxũ”, ñanagürü.

.....

Yerucharéücüãx i duũxügüarü poxcu

11 ¹Rü nüma ga Tupanaãxẽ i Üünexũ rü choxũ nayachüxächixẽxẽ rü Tupanapataarü iãx ya éstewaama üxüwa choxũ naga ga Yerucharéüwa. Rü yema iãxwa nayexmagü ga 24 ga yatügü. Rü yematanüwa nüxũ chacuáxũ nixĩ ga Yaachanía ga Achúru nane rü ga Peratía ga Benaía nane. Rü nümagü rü Yerucharéücüãxarü ãëxgacügü nixĩgü.

.....

Tupana rü Echequiémaxã nüxũ nixu nax wena táxarü nachixũanecax nanawoeguxẽãxũ i Iraétanüxügü

¹⁴Rü nüma ga Cori ya Tupana rü wenaxarü chomaxã nidexa rü ñanagürü choxũ: ¹⁵“Rü ngẽma Iraétanüxũ i Yerucharéüwa yaxügüxũ rü nidexagü nachiga i ngẽma natanüxũ i Iraéanecüãxgü i to i nachixũanegu woonexũ rü ñanagürügü: ‘Rü ngẽma tatanüxügü i to i nachixũanewa gagüxũ rü Tupana ngẽxma nanawoone yerü poraãcü chixri namaxẽ. Rü ñuxma i ngẽma norü naane rü tóxrü nixĩ erü Cori ya Tupana tüxna nanaxã’, ñanagürügü. ¹⁶Natürü i cumax, Pa Echequiéx, rü tá ngẽma Iraétanüxũ i to i nachixũanegüwa gagüxümaxã nüxũ quixu i chorü ore i ñaxũ: ‘Rü woo

ngẽma to i nachixũanegügu pexũ chawoone, natürü taxütáma guxüguçax nixĩ. Erü ngẽma nachixũanegü i naga pewoonexüwa rü chomatátama nixĩ i pemaxã changemaxũ’, ñachagürü.

¹⁷iRü ngëxgumarüxũ ta namaxã nüxũ ixu i ñaa to i chorü ore i ñaxũ! ‘Ngẽma nachixũanegü ga naga nawoonexüwa rü tá chananutaquexẽ rü wena tá nüxna chanaxã i ngẽma Iraéane nax noxrü yixüçax. ¹⁸Rü nümagü rü tá nawoegu rü tá naga napogüe i guxüma i ngẽma naxchicünaxägü ga üpa nüxũ yacuaxüüügüxũ. Rü ngẽmaãcü tá nüxũ narüxoe i ngẽma nacüma i chixexũ.

¹⁹Rü choma rü tá chanaxüchicüxü ya yima norü maxüne ya taixüne ñoma nutarüxũ. Rü nüxna tá chanaxã ya wüxi ya maxüne ya ngexwacaxüne rü ngexwacaxüxũ i naãxẽ tá nüxna chaxã.

²⁰Rü ñuxüchi tá naga naxünüe i chorü mugü rü tá naga namaxẽ. Rü nümagü rü tá chorü duũxügü nixĩgü, rü choma rü tá norü Tupana chixĩ. ²¹Natürü ya yíxema naga maxëamaxe i ngẽma nacüma i chixexũ i naxchi chaxaixũ, rü choma rü tá ngẽmacax tüxna chaca. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i ngẽma ñachaxũ.’”

Cori ya Tupanaarü üüne rü Yerucharéüna nixügachi

²²⁻²³Rü yema ixãpxexátüxũ rü naxügü rü yema ibochicüxũ rü nawe nayachüxächitanü. Rü yema Tupanaarü üüne ga naétügu chüxüxũ rü nüxna nixügachi ga guma ñane ga Yerucharéü. Rü norü éstewaama yexmane ya maxpüneétiwa nayachaxãchi. ²⁴Rü ñuxüchi ga yema Tupanaãxẽ i Üünexũ

rü choxũ niga rü Babiróniaanecax choxũ natáeguxêxê natanüwa ga yema chautanüxũgü ga yéma gagüxũ. Rü guxũma i ngêma ñuxma nüxũ chixuxũ rü yema nixĩ ga Tupanaãxê i Üünexũ choxũ nüxũ dauxêxũ ga yexguma choxũ nangoxetüxêégu. Rü yemawena rü inayarütaxu. ²⁵Rü ñuxũchi ga choma rü yema chautanüxũgü ga Babiróniaanewa gaguxũmaxã nüxũ chixu ga guxũma ga yema Tupana choxũ nüxũ dauxêxũ.

.....

**Yerucharéücüãxgü rü tama
Tupanamaxã nixaixcumagü**

16 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü: ²“Rü cumax, Pa Yatüx, rü chanaxwaxe ya yima ñane ya Yerucharéümaxã quidexa nachiga i ngêma taxũ i chixexũ i naxüxũ. ³Rü ñacurügü tá nüxũ ya yima ñane ya Yerucharéü: ‘Rü ñaa nixĩ i ngêma Cori ya Tupana cumaxã nüxũ ixuxũ. Rü yexguma noxri cunoxgu, Pa Yerucharéüx, rü Canaãüarü naanewa nixĩ ga cunoxũ. Rü cunatü rü Amoréutanüxũ tixĩ, rü cué rü Itítatanüxũ tixĩ. ⁴Rü yema ngunexũ ga nagu cunoxũgu rü taxúema cuxũ tiwéxũ rü taxúema cuxũ taxaiya, rü taxúema yucüramaxã cuxũ tachaxüne, rü taxúema cuxũ tinajãpetünaxã. ⁵Rü taxúeaxũma cungechaütümüxũ, rü taxúema cuxçax taxoégaãxê ga mea cuxũ nax tamexêégüxüçax. Rü yema ngunexũ ga nagu cunoxũgu rü yéa naanewa cutaxmare yerü ga duüxũgü rü cuwa naxãüxãxgü. ⁶Natürü ga chomax rü cuxütawa chaxüpetü rü cuxũ chadau

ga nagüetü nax cuxüxũ rü yemaçax choxũ cungechaütümüxũ rü cuxũ chamaxêxê.

.....

⁸Rü yemawena rü wena cuxütawa chaxüpetü rü cuxũ chadau ga marü nax cuyaxũ rü âmücügu nax curüxínüxũ. Rü ñuxũchi wüxi ga mámüxũ ga naxchirumaxã cuxũ chidüxü yerü cunexchiru. Rü ñuxũchi cumaxã chaxüga rü cumaxã nüxũ chixu nax choxrü quixixũ. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i cumaxã nüxũ chixuxũ i ngêma.

.....

¹³Rü yemaacü, Pa Yerucharéüx, rü cugü ícurüme namaxã i úiru rü diêrumü. Rü yema cuxchirugü rü chédanaxçax nixĩ, rü línuchi ga meama ixümatüxũ nixĩ. Rü yema òna ga cunoxũ rü imexũ nixĩ. Rü yemaacü yexera cumexechi rü ãëxgacü naxmaxwa cunü. ¹⁴Rü guxũ i nachixüanewa rü cutachiga erü cumexechi. Rü taxuwama cunañuxraxũ erü chomatama nixĩ ga cuxũ changaxãxũ. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i cumaxã nüxũ chixuxũ i ngêma. ¹⁵Natürü ga cumax rü curü memaxã cugü quicuaxüxũ. Rü yemaacü yema cuchiga ga mexũmaxã wüxi ga nge ga ngeãxêcü cugü quixixêxê, rü guxũma ga duüxũgü ga yéma chopetüxüna cugü cuxã.

.....

³⁸Rü ñuxma nax choxna cungeãxũ rü cumáetaxũ, rü ngêmaçax cumaxã chanu rü tá cuxna chixügachi nax cuyuxüçax’ ”, ñanagürü.

.....

Wüxichigü i duüxü rü nanaxwaxe nax
Tupanapexewa norü maxüna nadauxü

18 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana
chomaxā nidexa rü ñanagürti:
.....

⁴Rü guxüma i duüxügüarü maxü rü
choxmexwa nangexmagü woo yaxü rü
buxügü. Rü yíxema chixexü úxe rü
tümaarü chixexügagu tátama tayu. ⁵Rü
yíxema aixcüma mexe, rü guxāmaxā
tixaixcüma rü aixcüma wexguxü taxü.
.....

⁹Rü nagu tamaxü i chorü mugü rü
aixcüma tayanguxēxē. Rü yíxema tixí ya
aixcüma mexe, rü ngēmacax taxütáma
tüxü chapoxcu. Rü choma ya Cori ya
Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngēma.
¹⁰⁻¹³Natürü ngēxguma chi yimá yatü ya
mecü nüxü nangexmagu ya wüxi ya
nane ya tama nanatürüxü mea maxüci,
natürü wüxi ya nuxwaxecü rü
máxwaxecü yixíxgu, rü yima nane rü
norü chixexügagu tátama napoxcu. Rü
yima nane rü ngēxguma chi natanügu
naxāxgu i ngēma maxpúnetapexegüwa
chibüexü rü ngēmaäcü norü
tupanachicüna^āgüxü icuaxüü^ggüxü,
rü chi toguexü yapuxmaxgu,
rü chi yíxema ngearü diēruāxgüxe
rü tüxü nataxuxemaxā chixri
inacuaxgu,
rü chi toguexaxü nangíxgu,
rü chi tama tüxü natáeguxēxāxgu i
tümaarü ngēmaxü i ngēma
tümaarü ngetanücax nüxna
taxāgüxü,
rü chi tupanenetagügu yaxoōxgu,
rü chi naxüāxgu i ngēma chixexü i
naxchi chaxaixü,

rü chi norü diēru toguena ngíxü
naxāxgu nax ngēmaäcü tüxü
nangíxücax rü tacü i ngürü
üétücax inacaxücax,

rü yima nane ya ngēmaäcü chixri
maxüci rü ngēmacax aixcüma tá nayu
rü nagagu tátama nixí i ngēma.

¹⁴Natürü ngēxguma chi yimatama yatü
ya chixri maxüci nüxü ngēxmagu i
wüxi ya nane ya nüxü daücü i guxüma i
nanatüarü chixexügü, natürü tama nagu
yaxüxgu i ngēma nanatüciüma rü
taxucürüwa nanatüarü chixexügügagu
nayu. ¹⁵⁻¹⁷Rü yimá nane rü ngēxguma
chi tama nanatürüxü natanügu naxāxgu
i ngēma maxpúnetapexegüwa chibüexü
rü ngēmaäcü norü

tupanachicüna^āgüxü icuaxüü^ggüxü,
rü chi tama nagu yaxoōxgu i ngēma
Iraeanecüāxgüarü tupanagünetu,
rü chi tama toguexü yapuxmaxgu,
rü chi taxúemaxā nachixecümagu,
rü ngēxguma chi texé diērucax
nüxna caxgu rü nüma rü tama
norü diēruchicüxü tümaarü
ngēmaxücax inacaxgu,
rü chi tama texéaxü nangíxgu,
rü chi tüxü nachibüxēēgu ya yíxema
taiyaxe,
rü chi tüxü naxüxchirugu ya yíxema
ngexchiruxe,
rü chi taxúemaama guxchaxü
naxüxgu,
rü chi ngearü üétüäcüma diēru
ngíxü inaxāxgu,
rü chi chorü mugüga naxínügu rü
nagu namaxügu,
rü nüma rü taxütáma nanatüarü
chixexügagu nayu. Rü tá namaxü.
¹⁸Natürü ya yima nanatü rü norü

chixexũgũgagu tátama nayu erü nachixecüma rü nangĩx rü chixexũ naxü i natanüxũgũtanüwa. ¹⁹Rü pema tá choxna peca rü ñaperügügü tá: ‘¿Tũxcüũ ya yimá nane rü tama nanatüarü chixexũgagu napoxcu?’, ñapegürügü tá. Dücax, rü tá pexũ changãxũ. Erü yimá nane rü aixcüma mexũ naxü rü nayanguxẽxẽ ga chorü mugü rü nagu namaxũ. Rü ngẽmacax taxucürüwama nanatüarü chixexũgagu nayu. ²⁰Rü yĩxema chixexũ üxexicatama tá tixĩ ya tümaarü chixexũgagu poxcúxe. Rü nüma ya yimá nane ya mecü rü taxütáma nanatüarü chixexũ naxütanü. Rü wüxi i papá i mexũ rü taxütáma nanearü chixexũ naxütanü. Rü yĩxema mexũ úxe rü tá tanayaxu i tümaarü ãmare naxçax i ngẽma mexũ i taxüxũ. Rü yĩxema chixexũ úxe rü tá tanayaxu i tümaarü poxcu naxçax i ngẽma chixexũ i taxüxũ.

Tupana rü nanapoxcue i duũxũgü i ngẽma ñuxãcü nax namaxẽxũãcütama

²¹Natürü ngẽxguma wüxi ya yatü ya noxri chixri maxücü rü nüxũ naxoxgu i nacüma i chixexũ, rü naga naxĩnũgu i ngẽma chorü mugü, rü aixcüma mexũ naxũxgu rü tá namaxũ rü taxütáma nayu. ²²Rü guxũma i norü chixexũgü rü choma rü tá nüxũ nüxũ icharüngüma, rü nüma rü tá namaxũ erü nayanguxẽxẽ i chorü mugü. ²³¿Rü pema nagu perüxĩnũegu rü chataãxẽxũ i ngẽxguma nayuxgu i duũxũ i chixri maxũxũ? Pemaxã nüxũ chixu rü tama chataãxẽ. Rü ngẽma choma chanaxwaxexũ nixĩ nax çaxçax natãeguxũ, rü nüxũ naxoxũ i ngẽma nacüma i chixexũ nax

nüxũ nangexmaxũcax i maxũ. ²⁴Natürü ngẽxguma chi wüxi i duũxũ i mea maxchiréxũ nüxũ rüxoxgu nax mea namaxũxũ, rü naxüãxgu i guxũma i chixexũ i tama namaxã chataãxẽxũ çrü namexũ yixĩxũ nax tama napoxcuxũ? Rü pemaxã nüxũ chixu rü tá napoxcu. Rü guxũma ga yema mexũ ga noxri naxüxũ rü choma rü tá nüxũ icharüngüma. Rü nüma rü tá nayu nagagu i ngẽma norü chixexũgü. Rü choma ya Cori ya Tupana nixĩ i ngẽma ñachaxũ.”

.....

Tupana rü Echequiémaxã nüxũ nixu nax ñuxãcü tá Tírucüãxgüarü ãẽxgacüxũ napoxcuxũ

28 ¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa rü ñanagürü choxũ: ²“Cumax, Pa Echequiéx irü ñacuxũ tá nüxũ ya ñane ya Tírucüãxgüarü ãẽxgacü! Rü choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü: ‘Cumax, Pa Tírucüãxgüarü ãẽxgacüx, rü cugü quicuãxũxũ rü cugü ícurütupanaxũ. Rü ngẽmacax curü tupananetachicawa curüto, rü cuxçax rü taxucürüwa curü uanügü cuxũ narüporamae erü márcutüwa cungexma. Natürü i cumax rü tama wüxi i tupana quixĩ, rü wüxi i duũxũmare quixĩ woo nagu curüxĩnũgu nax curü tupananetaarü cuçax cuxũ ngẽxmaxũ. ....

⁴Rü cuma rü ngẽma curü cuçaxmaxã rü ngẽma cucüma i mexcüraxũmaxã cuxũ natauxcha nax cunanutaquexexũ i muxũma i curü ngẽmaxũgü. Rü ngẽmaãcü úirumaxã rü diërumümaxã cunapagüxẽxẽ i ngẽma curü

diêruchixûgû. ⁵Rû ngêma nûxû nax cucuaxû nax ñuxâcû cutaxexû rû ngêmagagu nimu i curû ngêmaxûgû. Rû ñuxma rû ngêma curû ngêmaxûgûmaxâ cugû quicuaxûxû. ⁶⁻⁷Rû ngêmacax i choma ya Cori ya Tupana nax chixixû rû ñachagürû cuxû: ‘Rû ñuxma nax cugûgu curûxîñûxû rû wüxi i curû tupananaetarû cuax nax cuxû nangexmaxû, rû ngêmacax to i nachixûñanecûax i duûxûgû i chixecûmaxû tá cuxçax nua chamugû. Rû norû taramaxâ tá cuxçax ñayaxüächi. Rû ngêmagûpexewa rû taxuwatâma name i ngêma curû cuax rû curû ngêmaxûgû’”, ñanagürû ga Cori ya Tupana.

.....

**Ngechaûgaâcûma Tîrucûâxgûarû
âêxgacûçax nawiyae**

¹¹Rû nûma ga Cori ya Tupana rû chomaxâ nidexa rû ñanagürû choxû:
¹²“Cumax, Pa Yatûx irû ngechaûgaâcûma Tîrucûâxgûarû âêxgacûçax nawiyae rû ñacuxû tá nûxû: ‘Rû ñanagürû ya Cori ya Tupana cuxû: Cumax, Pa Âêxgacûx, rû duûxûgûpexewa rû cumexechi rû meama cungâxâê. ¹³Rû noxri ga cumax rû wüxi ga nachica ga mexechixû ga Edêürûxû choma cuxçax chamexêêxûwa cuyexmachirex. Rû cuma cungâxâxê ga naguxûraxûcû ga nuta ga ngâxâêruûgû ga rubí rû crisólitu, rû yáde rû topáchiu, rû cornalína rû yáspe, rû chafêru rû granáte rû esmeráda. Rû yema curû ngaxâêgû rû cuxmachinûgû rû úirunaxçax nixî. Rû guxûma ga yema curû ngaxâêxûgû rû marû cuxçax

ínamemare ga yexguma noxritama cungoxgu. ¹⁴Rû choma rû wüxi ga chorû orearû ngeruxû ga daxûcûâxmexêwa cuxû chayexmaxêxê nax cuxna nadauxûçax. Rû wüxi ga maxpûne ga choma chaxûünexênewa cuyexma. Rû ngextá ícuxûxûwa rû ñoma woramacuritanûgu ícuxûxûgurûxû cugû quixixêxê. ¹⁵Rû yema cucûma rû meama iniwexchirex ga yexguma noxri cungoxgu ñuxmata yema ngunexû nax cuwa nangóxû ga chixexû. ¹⁶Rû ngêma nax cumuarû ngêmaxûâxûchixûgûgagu cutoôxê rû ngêmacax chixexûgu cungu. Rû yemagagu chaugûxûtawa cuxû íchataxûchi nawa ya yima chorû maxpûne. Rû ngêma chorû orearû ngeruxû i daxûcûâx ga cuxna dauchiréxû rû cuxû ínamuxûchi nawa ga yema nachica ga ngóonexû ga nawa cuyexmaxû. ¹⁷Rû yema nax cumexechixûgûgagu cugû quicuaxûxû rû yemaçax cuxna chanayaxu ga curû cuax. Rû yema nachica ga mexechixûwa cuxû charûtáe nax wüxi i cugiuruxû quixixûçax napexewa i ngêma to i nachixûñanecûâx i âêxgacûgû’”, ñanagürû ga Cori ya Tupana!
.....

Carnêrugûarû dauruxû ya mecû

34 ¹¹Rû choma ya Cori ya Tupana rû nûxû chixu: “Rû chomatátama namaxâ ichacuax rû tá nûxna chadau i ngêma chorû duûxûgû. ¹²Rû ngêxgumarûxû ya yimá mecû ya carnêrugûarû dauruxû rû naxçax naxoegaâxê i norû carnêrugû i ngêxguma nawoonemaregu, rû

ngëxgumarüxü nixi i chomax i naxçax chaxoégaãëxü i ngëma chorü duüxügü. Rü tá chayagagü i ngextá ínawoonexüwa, rü ínaxëanexüwa, rü buanecü ítaxüwa. ¹³Rü ngëma to i nachixüanegü i nagu nawoonexüwa rü tá chayagagü rü wüxigu tá chanangutaquexexë, rü norü naanewatátama chanagagü. Rü ngëma norü naane i Iraéanearü mǎxpúnegüwa tá chanamugü nax ngëma nachibüexüçax rü natügüwa naxaxegüxüçax. Rü ngëmaäcü waixümü i mexü íngexmaxüwa tá nangexmagü i ngëma chorü duüxügü.”

.....

¹⁷Rü choma ya Cori ya Tupana rü ñachagürü: “iIperüxínüe, Pa Chorü Duüxügü i Iraétanüxü! Pema i chorü duüxügü nax pixígüxü rü tá pexü íchaxopü nüxna i ngëma togü i chixri pemaxá icuaxgüxü. Natürü i nümagü rü tá chanapoxcue”, ñachagürü.

.....

Naxchinaxá ya ipagünechiga

37 ¹Rü nüma ya Cori rü chaugu naxüxmex rü choxü naporaxë namaxá i norü pora. Rü yema Naãxë i Üünexü rü chomaxá inacuax, rü wüxi ga metachinüxü ga naxchinaxámaxá napaxüwa choxü naga. ²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü natanügu choxü nixügüchigüxëxë ga guma naxchinaxágu ga yema metachinüxüwa namaxá napaxüne. Rü namuxüchi natürü nipagümare. ³Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü choxna naca rü ñanagürü: “¿Cuyaxöxü yixixü i cumax, rü daa naxchinaxágu rü

tá wena namaxëxü?” ñanagürü. Rü yexguma ga chomax rü chanangäxü rü ñachagürü: “Pa Corix, cucicatama nüxü cucuax i ngëma”, ñachagürü. ⁴Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxü: “iChauégagu namaxá idexa ya daa naxchinaxágu! Rü ñacugürü tá nüxü: ‘Pa Naxchinaxágu ya Ipagünex irü iperüxínüe i ñaa Cori ya Tupanaarü ore! ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexü: Rü pegu tá chanaxücuxëxë i maxü nax pingüätanücüüxüçax rü wena pemaxëxüçax. ⁶Rü wena tá chanaxüxëxë i perü tarumagü, rü tá pexü chaxümachi, rü tá pexü chaxüxchaxmüxü, rü tá pexna chanaxá i perü ngüäcüxü nax wena pemaxëxüçax. Rü ngëxguma i pema rü tá nüxü picuaxächie nax choma chixixü ya Cori ya Tupana’”, ñanagürü. ⁷Rü yexguma ga choma i Echequé rü yema Cori ya Tupana chomaxá nüxü ixuxüäcü guma naxchinaxágümaxá nüxü chixu. Rü yexguma namaxá íchidexayane rü nüxü chaxínü ga nax naxíxäächianexü. Rü guma naxchinaxágu rü inanaxügü nax wüxichigü nügüçax naxixü. ⁸Rü nüxü chadau ga ngürü nax yatarumaáxü rü naxámachixü rü naxáxchaxmüxü. Natürü nangearü maxüãxgüxü. ⁹Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü choxü: “iRü chauégagu naxçax naca ya buanecü i maxü nawa ngëxmacü, rü ñacuxü tá nüxü: ‘Pa Buanecü i Guxücüwawa ne Ücüx irü nua naxü nax cunamaxëxëxüçax i ñaa naxüne i yuexü!’” ñanagürü ga Cori ya Tupana. ¹⁰Rü yexguma ga chomax rü Cori ya Tupanaégagu guma

buanecūmaxā chidexa yema nūma
 choxū namuxūrūxū, rü guma buanecū
 rü ínangu rü yema naxūnegūgu naxūcu.
 Rü nūma ga yema naxūnegū rü
 wenaxarū namaxē rü inachigū. Rü
 yemaacū namuxūchi ga yema
 írūdagūxū. ¹¹Rü yexguma ga Cori ya
 Tupana rü ñanagürü choxū: “Rü ngēma
 Iraétanūxūgū rü daa naxchinaxāgürūxū
 nixīgū. Rü nügūmaxā ñanagürügū: ‘Rü
 yixemagū rü ñoma naxchinaxāgū ya
 ipagünerūxū tixīgū erü nataxuma i tóru
 ngūxēerūxū, rü ngēmacax tagutáma
 wenaxarū tachixūanecax tawoegu’,
 ñanagürügū. ¹²Natürü i choma rü cuxū
 chamu nax chauégagu namaxā
 quidexaxū irü ñacurügū tá nüxū! ‘Rü
 nūma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü
 pexū: Pa Chorü Duūxūgū i
 Iraétanūxūgūx, rü tá pexū
 íchangūxūxēxē nawa i ngēma
 nachixūanegū i nagu pepocxuexū, rü tá
 perü naanecax pexū chawoeguxēxē.
¹³Rü ngēxguma choma ngēmaacū pexū
 charüngūxēēgu nax ípengūxūxūcax
 nawa i ngēma nachixūanegū, rü tá nüxū
 picuaxāchitanü, Pa Chorü Duūxūgūx,
 nax choma yixixū i perü Cori ya
 Tupana. ¹⁴Rü choma rü tá pexna
 chanamu i ngēma Chauāxē i Üünexū, rü
 pema rü tá íperūdagū. Rü tá perü
 naanewa tátama wena pexū
 changexmagūxēxē. Rü ngēxguma tá nixī
 i nüxū pecuāxū nax choma ya Cori ya
 Tupana chixixū i pemaxā nüxū chixuxū
 i ngēma, rü choma nixī ichayanguxēxū.

Rü choma ya Cori ya Tupana nixī i
 ngēma ñachaxū.’

.....

²⁴Rü yimá chorü duū ya Dabítaxa tá
 nixī ya chorü duūxūgüaru āēxgacū ixīcū
 rü nüxica tátama nixī i norü dauruxū
 yixixū. Rü nümagū rü tá chauga
 naxīnue rü tá nagu namaxē i chorü
 mugū rü ucuxēgū. ²⁵Rü nümagū rü
 nawa tá namaxē i ngēma nachixūane ga
 norü oxigū nawa maxēxū ga chorü duū
 ga Acóbuna chaxāxūwa. Rü ngēma tá
 nixī i guxūgutáma nangexmagūxū i
 nümagū, rü naxacūgū, rü nataagū. Rü
 yimá chorü duū ya Dabítaxa tá nixī ya
 guxūgutáma norü āēxgacū ixīcū. ²⁶Rü
 ngēma chorü duūxūgūmaxā tá
 chanaxuegu nax norü uanügū namaxā
 rüngūxmüexūcax, rü ngēmaacū aixcūma
 tá nataāxēgūxūcax. Rü ngēma namaxā
 chaxueguxū rü tagutáma inayacuax. Rü
 choma rü tá nüxū charüngūxēxē nax
 yamuxūcax. Rü natanüwa tá
 chanangexmaxēxē ya chopata ya
 üünene nax guxūgutáma ngēma
 nangexmaechaxūcax. ²⁷Rü choma rü
 natanüwa tá changexma. Rü choma tá
 nixī i norü Tupana chixixū rü nümagū
 rü tá chorü duūxūgū nixīgū. ²⁸Rü
 ngēxguma yima chopata ya üünene
 natanüwa ngēxmagu, rü ngēma togū i
 nachixūanegū rü tá nüxū
 nicuaxāchitanü nax chanadexū i ngēma
 Iraétanūxū nax chortü duūxūgū i üünexū
 yixīgūxūcax.”

.....

DANIEL

(Danié)

Nabucudonochó rü íane ga
Yerucharéúçax ínayagoóchi rü nayana ga
Tupanapataarü yemaxügü ga çuxuxü

1 ¹Rü yexguma marü tomaepüx ga taunecü âêxgacü yixixgu ga Yoachíü ga Yudáanewa, rü nüma ga Nabucudonochó ga Babiróniaanearü âêxgacü rü Yerucharéúçax ínayagoóchi norü churaragümaxã. ²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Nabucudonochóaxü nanatauxchaxêxê nax Yoachíüxü yayaxuxü rü Babiróniaanewa nagaaxü muxüma ga natanüxügümaxã. Rü yexgumarüxü ta nayana ga Tupanapataarü yemaxügü ga çuxuxü, rü norü tupanapatagu nananucu ga Babiróniaanewa.

Daniéü nigagü nax âêxgacüarü
ngüxêêruxü yixixüçax

³Rü ñuxüchi nüma ga Nabucudonochó rü norü ngüxêêruxü ga Apenáxü namu nax yema Yudáanearü âêxgacütanüxüwa yadexechiãxüçax ga yema ngextüxüxügü ga Yudíugü ga rümemaexü nax norü ngüxêêruxü yixixüçax. ⁴Rü yema ngextüxüxügü

ga yadexechixü rü nimechametu rü taxuwama nichixe rü meama naãxêxü nicuax, rü meama poperaxü icuáxü nixigü. Rü yemaacü nime nax âêxgacüpatawaarü ngüxêêruxü yixixüçax. Rü ñuxüchi ga âêxgacüarü duüxügü rü yema ngextüxüxügüxü nangúexêxê ga naga ga Babiróniaanecüãxgü ga Cadéugü rü nacümagü ga ümatixü. ⁵Rü nüma ga Nabucudonochó rü norü duüxügüxü namu nax guxüma ga ngunexügügu yema ngextüxüxügüna naxágüaxüçax ga yematama óna ga nümatama nangóxü rü bínu ga nümatama yaxaxäcü. Rü yemaacü tomaepüx ga taunecü meama nanangúexêxê nax yemawena âêxgacüaxü napuracüexüçax.

Danié rü namücügü rü
âêxgacüpatawa nayexmagü

⁶Rü yema ngextüxüxügütanüwa nayexmagü ga Danié rü Ananía rü Michaé rü Acharía. Rü nümagü rü Yudátanüxü nixigü. ⁷Rü nüma ga yema âêxgacüarü duüxügüeru rü nanaxüchicüxü ga Daniéga rü Betachágu nanaxüéga, rü ga Ananía rü

Chadrágu nanaxüéga, rü ga Michaé rü Mechágu nanaxüéga, rü ga Acharía rü Abenégu nanaxüéga. ⁸Natürü nüma ga Danié rü tama nanangóxchaũ ga yema òna rü guma bínu ga ãëxgacü nüxna naxäcü, yerü nagu narüxínü nax Tupanapexewa naxäüächixü ga yema. Rü yemaçax ãëxgacüarü duüxügüeruna naca nax tama yema òna ga ãëxgacü nüxna äxü nüxü nangõxëëxüçax. ⁹Rü Tupana rü yema ãëxgacüarü duüxügüeruaxëwa nananguxëxë nax ãëxgacü ga Betachá Daniémaxä namecümáxüçax. ¹⁰Natürü yema ãëxgacüarü duüxügüeru rü norü ãëxgacüxü namü rü Daniéxü ñanagürü: —Nüxü chamü ya yimá chorü cori ya ãëxgacü. Rü nüma rü marü chomaxä nüxü nixu nax taxacürü òna rü axexü tá pexna chaxäxü. Rü ngëxguma tá pexü nadauxgu rü ngëma togü i ngextüxüxügüarü yexera tá pixaegux rü nüma ya ãëxgacü rü tá choxü nimax —ñanagürü. ¹¹Rü nüma ga ãëxgacüarü duüxügüeru rü nüxü naxuneta ga wüxi ga duüxü nax nüxna nadauxüçax ga Danié rü Ananía rü Michaé rü Acharía. Rü nüma ga Danié rü yema norü dauruëmaxä nidexa rü ñanagürü nüxü: ¹²—Toma i curü duüxügü nax tixígüxü rü cuxna taca nax 10 i ngunexü towa nüxü cuxüxü nax toxna cunaxäxü i nanetü i ämaxügüxicatama rü ñuxüchi dexá. ¹³iRü ngëma 10 i ngunexügüwena rü toxü nangugü namaxä i ngëma togü i ngextüxüxügü i nangõxgüxü i ngëma ãëxgacüwemü! Rü ñuxüchi i cuma rü tá nüxü cucuax i taxacürü òna tá toxna cuxäxü —ñanagürü. ¹⁴Rü nüma ga yema norü dauruxü rü: —Ngü

—ñanagürü. Rü 10 ga ngunexügü rü nanetü i ämaxügüxicatama rü dexámare nixü ga nüxna naxäxü. ¹⁵Rü yexguma 10 ga ngunexügü marü ngupetügu rü nümagü ga yema ägümücü ga ngextüxüxügü rü tama nidaxawee rü narüpormaegü nüxü ga yema togü ga ngextüxüxügü ga ãëxgacüwemü ngõxgüxü. ¹⁶Rü nüma ga yema norü dauruxü rü nügüxü nayange ga yema ãëxgacüwemü rü guma bínu ga yema ägümücü ga ngextüxüxügüçaxchirex ixücü. Rü ñuxüchi nanetü ga ämaxügüxicatama nüxna naxä. ¹⁷Rü yema ägümücü ga ngextüxüxügü, rü Tupana rü cuax nüxna naxä nax yemaacü nüxü nacuaxgüxüçax ga naguxüraxüxü ga cuax ga poperagu ümatüxü. Rü nüma ga Tupana rü naétü Daniéxü narüngüxëë nax nüxü nacuáxüçax nax taxacüchiga yixüxü ega Tupana texéxü nüxü dauxëëgux i taxacü i ëxügüxü rüxna texé änegügux. ¹⁸Rü yexguma marü yanguxgu ga yema uenü ga ãëxgacü ga Nabucudonochó nagu unetaxü ga napexewa nax nagagüaxüçax ga guxüma ga yema ngextüxüxügü ga ãëxgacüarü puracüçax ngüxü, rü nüma ga yema ãëxgacüarü duüxügüeru rü ãëxgacüpexewa nanagagü ga yema ngextüxüxügü. ¹⁹Rü nüma ga ãëxgacü rü namaxä nidexa ga guxüma ga yema ngextüxüxügü. Rü natanüwa rü nataxuma ga wüxi ga Danié, rü Ananía, rü Michaé, rü Acharíamaxä wüxigüxü ga norü cuaxwa. Rü yemaçax ga nüma ga ãëxgacü rü nanade ga yema ägümücü ga ngextüxüxügü nax norü ngüxëëruügü yixígüxüçax. ²⁰Rü nüma ga ãëxgacü rü

yexguma norü ucuxêcax nüxna nacaxgux nax mea nachixüanemaxã inacuáxüçax rü nawa nüxü inayangau nax 10 expüxcüna guxüma ga norü ucuxêruügü ga yuüexüarü yexera yixigüxü nax nüxü yacuaxüchixü ga Danié rü namücügü.

.....

Naxânegü ga Nabucudonochó

2 ¹Rü yexguma taxre ga taunecü marü âêxgacü yixixgu ga Nabucudonochó rü ñuxrexpüxcüna naxânegü. Rü yemacax naxoegaãxê rü taguma mea naxchaxwa nape. ²Rü yemacax naxçax nangema ga norü ucuxêruügü ga iyuüxü rü yema êxügüxüxü cuaxgüxü rü napexearü üxü cuaxgüxü rü yema cuax nüxü yexmagüxü nax yemagü namaxã nüxü ixugüexü ga taxacüchiga nax yixixü ga yema nagu naxânegüxü. Rü nüma ga yema iyuüxü rü âêxgacüxütawa naxí. ³Rü nüma ga âêxgacü rü ñanagürü: —Ngewax rü chaxânegü rü ngëmacax poraäcü chaxoégaãxê. Rü nüxü chacuáxchaü nax taxacüchiga yixixü i ngëma —ñanagürü. ⁴Rü nüma ga yema iyuüxü ga nüxü icuaxüchigüxü rü âêxgacüxü nangãxü rü ñanagürügü: —iGuxüguma namaxü Pa Äêxgacüx! iRü tomaxã nüxü ixu i cunegü! Rü toma nax curü ngüxêëruügü tixigüxü rü tá cumaxã nüxü tixu nax taxacüchiga yixixü —ñanagürügü. ⁵Rü nüma ga âêxgacü rü nanangãxüga rü ñanagürü: —Ngëxguma taxütãma chomaxã nüxü pixuxgu nax taxacügu chaxânegüxü rü taxacüchiga nax yixixü, rü tá pexü chadai rü íxraxügu tá pexü nachexe. Rü

pepatagü rü tá nagu napogüe rü caxtaxicatama ngéma tá ninuagü. ⁶Natürü ngëxguma chomaxã nüxü pixuxgu nax taxacügu chaxânegüxü rü taxacüchiga nax yixixü, rü tá pexna chanaxã i amaregü rü tá pemaxã chataãxê. Rü ngëmaäcü tá pemaxã chanaxü ega chomaxã nüxü pixuxgu i ngëma chaunegü —ñanagürü. ⁷Rü nüma ga yema yatügü ga cuax nüxü yexmagüxü rü wena nanangãxüga rü ñanagürügü: —Pa Äêxgacüx itomaxã nüxü ixu i ngëma cunegü! Rü toma rü tá cumaxã nüxü tixu nax taxacüchiga yixixü —ñanagürügü. ⁸Rü nüma ga âêxgacü nanangãxü, rü ñanagürü: —Ñuxma rü meama nüxü chacuax nax taxacüçax tama paxa chomaxã nüxü pixuxchaüxü erü ípenangüxêxê nax choxna nanguxü i ngëma äücümamaxü i nagu chaxânegüxü. ⁹Rü ngëmacax ngëxguma tama chomaxã nüxü pixuxgu nax taxacügu chaxânegüxü rü taxacüchiga nax yixixü rü guxätãma i pemax rü tá pexna nangu i ngëma poxcu i chaxuegüxü. Rü pemax rü wüxigu pegü pixucüxëgü nax doraxü chomaxã pixuxüçax nax ngëmaäcü nüxü charüngümaxü i ngëma chaunegü rü tama pexü chapoxcuxüçax. iRü êcü chomaxã nüxü pixu i ñuxäcü nax yixixü i ngëma chaunegü! Rü ngëmawa tá nüxü chacuax nax nüxü pecuáxü nax chomaxã nüxü pixuxü nax taxacüchiga yixixü —ñanagürü. ¹⁰Rü nüma ga yema yatügü ga cuax nüxü yexmagüxü rü nanangãxügü rü ñanagürügü: —Ñoma i naanewa rü tataxuma ya texe ya nüxü cuáxe nax nüxü tixuxü i ngëma nüxü cucuáxchaüxü, Pa Äêxgacüx. Rü

ngêxgumarixũ ta rü taguma ñuxgu wüxi ga nachixũanearü äëxgacü ga poracü norü ucuxêruũgüna naxçax naca i ngêma ñuxma cuma toxna naxçax cucaxaxũruxũ ixixũ. ¹¹Pa Äëxgacüx, rü ngêma naxçax ícucaxũ rü poraäcü naguxchaxüchi rü tataxuma ya texé ya nüxũ cuáxe nax nüxũ tixuxũ nax taxacüchiga nax yixixũ i ngêma nagu cuxãnegüxũ. Rü ngêma tachixũanearü tupanagüxicatama nixĩ i nüxũ cuáxũ nax taxacüchiga nax yixixũ, natürü nümagü rü tama duũxũgütanüwa nangexmagü —ñanagürügü. ¹²Rü yemaxũ naxĩnügü ga äëxgacü rü poraäcü nanu rü nanamu nax nadaiaxũçax ga guxũma ga yema norü ucuxêruũgü ga Babiróniaanecüãxgü. ¹³Rü yexguma marü naxunagügu ga yema äëxgacüarü mu rü norü churaragü rü Daniéçax rü namücügüçax rü ta nadaugü nax nadaiaxũçax.

**Danié nüxũ nixu ga äëxgacü
nagu änegüxũ rü nanangoxêxé
nax taxacüchiga yixixũ**

¹⁴Rü yexguma yéma naxüxgu ga äëxgacüarü churaragüeru ga Ariú nax yadaiaxũçax ga yema äëxgacüarü ucuxêruũgü rü Danié rü naxçax nixü rü meama namaxã nidexa. ¹⁵Rü nüma ga Danié rü nüxna naca rü ñanagürü: —¿Taxacüçax nanuxüchi ya yimá äëxgacü rü ngêmacax naxunagüãxũ i ñaa mu nax cunadajxũçax i guxũma i norü ucuxêruũgü? —ñanagürü. Rü nüma ga Ariú rü nüxũ nixu nax taxacüçax yixixũ. ¹⁶Rü yexguma ga nüma ga Danié rü äëxgacüxütawa naxü nax nüxna yacaxaxũçax, rü ñanagürü

nüxũ: —iPa Äëxgacüx, choxna naxã i ñuxre i ngunexũ! Rü choma rü tá cumaxã nüxũ chixu nax ñuxü ñaxũ i ngêma cunegü rü taxacüchiga yixixũ —ñanagürü. ¹⁷⁻¹⁸Rü yemawena rü napatawa naxü. Rü namücügü ga Ananía rü Michaé rü Acharíamaxã nüxũ nixu ga guxũma ga yema nax äëxgacü nanadaixchaũxũ rü yemaacü Tupana ya daxügücüarü ngüxêçacx ínacagüxũçax nax nüma ya Tupana naxçax nangoxêëxũçax ga yema äëxgacü nagu änegüxũ, rü yemaacü tama nadaiaxũçax wüxigu namaxã ga yema togü ga ucuxêruũgü ga Babiróniaanecüãx ixĩgüxũ. ¹⁹Rü yema ga chütaxügu rü Tupana Daniéçax nanangoxêxé ga taxacüchiga nax yixixũ ga yema äëxgacü nagu änegüxũ. Rü yemaçax nüma ga Danié rü Tupanaxũ nicuaxxüxũ rü ñanagürü: ²⁰“Rü guxũguma namecümamaxüchi ya Tupana, erü noxrü nixĩ i guxũma i cuax rü guxũma i pora. ²¹Rü nüma rü namaxã inacuax i guxũma i taxacü i ngupetüxũ. Rü nüma nixĩ i yamucuchiaxü rü ínamuxüchiaxũ i äëxgacügü. Rü nüma nixĩ i cuax tüxna naxãxũ ya yíxema tümaãxêxũ icuáxe rü tüxũ nüxũ nacuaxêëxũ ya yíxema idoeruxe. ²²Rü nüma rü tüxũ nüxũ nacuaxêxé i ngêma cuax i êxũgüxũ. Rü nüxũ nacuax i ngêma éanexüwa üxũ erü ngêma ngóonexũ rü nawa nangexma. ²³Rü moxê cuxna chaxã rü cuxü chicuaxxüxũ, Pa Chaunatügüarü Tupanax, erü cuax choxna cuxã rü choxü cuporaxêxé. Rü ñuxmax rü choxü nüxũ cucuaxêxé i ngêma cuxna naxçax tacaxaxũ, rü toxü nüxũ cucuaxêxé i ngêma nanegü i äëxgacü naxçax

oégaãêxũ”, ñanagürü. ²⁴Rü yemawena ga Danié rü Ariúxütawa naxü yerü yema nixí ga ãêxgacü muxü nax nadaiaxüçax ga guxüma ga yema ãêxgaciariü ucuxëruügü ga Babiróniaanecüãxgü. Rü yemacax nüxna nayachogü rü ñanagürü nüxü: —iTaxú i cunadaixü i ngëma ucuxëruügü! iRü ãêxgacixütawa choxü naga! Rü choma tá namaxã nüxü chixu i ngëma nanegü —ñanagürü. ²⁵Rü yexgumatama ga Ariú rü Daniéxü ãêxgacü ga Nabucudonochóxütawa naga, rü ñanagürü nüxü: —Pa ãêxgacüx, rü ngëma Yudúgü ga nachixüanewa ígaxüxütanügu nüxü ichayangau i wüxi i yatü i tá cumaxã nüxü ixuxü i taxacüchiga yixixü i ngëma cunegü —ñanagürü. ²⁶Rü yexguma ga nüma ga ãêxgacü rü Danié ga Betachámaxã naxugüãcüxü ñanagürü: —¿Cuxü natauxchaxü nax chomaxã nüxü quixuxü ga yema nagu chaxãnegüxü rü taxacüchiga yixixü ga yema chaunegü? —ñanagürü. ²⁷Rü nüma ga Danié nanangãxüga rü ñanagürü: —Pa ãêxgacüx, rü nataxuma i wüxi i duüxü i nüxü cuáxü rü bai i wüxi i êxüguxüxü cuáxü, rüexna yuüxü, rüexna woramacuriwa ngüexü i nüxü cuáxü i ngëma cunegü i cuma nüxü cucuáxchaüxü. ²⁸Natürü nangexma ya wüxi ya Tupana i daxüguxü i naanewa ya nüxü cuáci i êxüguxü i ore, Pa ãêxgacüx, rü nüma nixí i cuxü nüxü nacuaxëêxü i ngëma tá yixcüra ngupetüxü. Rü tá cumaxã nüxü chixu, Pa ãêxgacüx, ga yema nüxü cudauxü ga cunegüwa ga yexguma cupeyane. ²⁹Rü cumax, Pa ãêxgacüx, rü curü pechicawa

cuyexma rü nagu curüxínü ga taxacü tá nax ngupetüxü ga yixcüra. Rü yexguma cuxãnegügux rü nüma ya Tupana ya nangoxëêcü i ngëma êxüguxü rü cuxü nüxü nacuaxëêxë i ngëma tá ngupetüxü. ³⁰Rü ngëxgumarüxü ta ya Tupana rü chauxcax nanangoxëêxë ga yematama cuma nagu cuxãnegüxü. Natürü tama ngëma togüariü yexera nüxü charücuaxmaexüçax nixí i choxü nüxü nacuaxëêxü i ngëma. Rü chauxcax nanangoxëêxë nax cumaxã nüxü chixuxüçax nax taxacüchiga yixixü ga yema cunegü nax ngëmaãcü cuma rü ta nüxü cucuáxüçax. ³¹Rü yema cunegüwa, Pa ãêxgacüx, rü nüxü cudau nax cupexegu nachixü ga wüxi ga naxchicünaxã ga taxü ga iyaxracüüxü ga namaxã ibaxüächixü. ³²Rü naeru rü úirunaxcax nixí, rü naremüwaama rü nachacüügü rü diërumünaxcax nixí, rü naxüne rü naperemagü rü bróuchenaxcax nixí. ³³Rü guma naparagü rü fiërunaxcax nixí. Rü ngãxü ga nacutügü rü fiërunaxcax nixí rü to ga norü ngãxü ga guma nacutügü rü waixümünaxcax nixí. ³⁴Rü yemaxü ícudawenüyane, Pa ãêxgacüx, rü wüxi ga maxpúnewa narüdixi ga wüxi ga nuta taxüema nüxü cuxnetayane, rü meama yema naxchicünaxãcutüwa nadixi rü nayapuxãchixëêxë. ³⁵Rü yexguma ga yema fiëru rü waixümü rü bróuche rü diërumü rü úiru rü wüxixücüütama nixãtëxëächi. Rü ñoma trígu icuexechitëxegurüxü nixí ga buanecü yangexü, rü taxuxüma yéma nayaxüächi ga yema naxchicünaxã. Natürü guma nuta ga yema naxchicünaxãétüwa dixpütacü rü wüxi

ga taxüne ga məxpúnexũ nanacaxichi rü guxũma ga ñaa naane rü namaxã nanapá. ³⁶Rü yema nixĩ ga yema cunegü. Rü nũxmax, Pa Āēxgacũx, rü tá cumaxã nüxũ chixu nax taxacũchiga yixĩxũ ga yema cunegü. ³⁷Rü cuma nixĩ, Pa Āēxgacũx, i guxũma i togü i āēxgacügüētüwa cuxũxũ i ñũxmax, erü nüma ya Tupana ya daxũgucü rü cuxũ inamu nax āēxgacü quixĩxũcax rü cuporaxũcax rü guxũma i nachixũanegü cuxũ cuaxgũxũcax. ³⁸Rü ngēmacax i ñũxma rü guxũma i duũxũgũmaxã rü naexũgũmaxã rü werigũmaxã icucuax. Erü nüma ya Tupana rü cumxexwa nanangexmagũxēxē. Rü cuchiga nixĩ, Pa Āēxgacũx, i ngēma naxchicũnaaxæru i úirunaxcax. ³⁹Rü cuwena, Pa Āēxgacũx, rü tá nangexma i to i nachixũanecũax i āēxgacü i nüxĩ tá ichixũ rü togü i nachixũanegũmaxã icuáxũ, natürü taxütáma curü poramaxã nawũxigu. Rü ngēmawena tá nangexma i to i āēxgacü i muxũma i nachixũanegũmaxã icuáxũ. Rü ngēmachiga nixĩ i ngēma naxchicũnaaxũne i bróuchenaxcax. ⁴⁰Rü ngēmawena rü tá inangu i to i āēxgacü i poraxũ i ñoma fiérurũxũ taixũ. Rü ngēxgumarũxũ i ngēma fiéru rü guxũma i taxacũxũ napuxãchixēxē rü inanaxoxēxē, rü ngēxgumarũxũ tá nixĩ i ngēma āēxgacü rü tá nax nadaiaxũ rü iyanaxoxēēaxũ i guxũma i ngēma togü i āēxgacügü. ⁴¹⁻⁴²Rü cumax, Pa Āēxgacũx, rü yexgumarũxũ ta nüxũ cudau ga guma nacutümexē rü nümáne rü waixümünaxcax nixĩ rü náigü rü fiérunaxcax nixĩ. Rü ngēma tamaxã nüxũ nixu rü ngēma nachixũane rü woo ñoma fiérurũxũ natai, natürü ngēma

norü duũxũgü rü tama wũxigu narũxĩnũe rü taxũ i guxchaxũgü nügũmaxátama ínaxũgü. Rü yexgumarũxũ ga guma nacutümexē rü nümáne rü waixümünaxcax nixĩ rü náigü rü fiérunaxcax nixĩ rü ngēxgumarũxũ ta i ngēma nachixũane rü wũxiwa rü tá napora rü towa rü tá natura. ⁴³Rü ngēma cunegüwa nüxũ cudauxũ, Pa Āēxgacũx, i ngēma fiéru rü waixümũmaxã nax naxãēxũxũ, rü ngēxgumarũxũ ta i ngēma nachixũanearü āēxgacügü rü tá nügũcax naxĩ nax ngēmaācü nügü nangũxēēgũxũcax rü nügũxacũmaxã yaxãmaxgũxũcax. Natürü woo ngēmaācü tá nanaxũgü rü taxütáma napora i ngēma nachixũane, erü ngēma fiéru rü waixümũmaxã rü taxuacũma nügũmaxã tanaxũéxũ. ⁴⁴Rü ngēma āēxgacügü rü ñoma i naanemaxã icuaxgũguyane rü nüma ya Tupana ya daxũwa ngēxmacü rü tá nayamucuchi i wũxi i āēxgacü i tagutáma texé iyanaxoxēēcü rü tagutáma to i nachixũane nüxũ rüyexeracü. Rü nüma rü tá inyanaxoxēxē i guxütáma i ngēma togü i āēxgacügüarü ñnũ rü ngēmaācü i nüma rü guxũgutáma āēxgacü nixĩ. ⁴⁵Rü yimã āēxgacũchiga nixĩ ga guma nuta ga nüxũ cudaucü ga taxúema nüxũ cuxnetaācũma məxpúnewa yarüdidicü rü íraxũgu napocü ga yema naxchicũnaaxã ga fiérunaxcax, rü bróuchenaxcax, rü waixümünaxcax rü úirunaxcax. Rü yemaacü ga nüma ga Tupana ya poraxũchicü rü cuxũ nanawex, Pa Āēxgacũx, i ngēma yixcũra tá ngupetũxũ. Rü yema cunegüwa nüxũ

cudauxũ rü aixcũma nixĩ, rü ngẽma cumaxã nüxũ chixuchigaxũ rü aixcũma tá ningu —ñanagürü ga Danié. ⁴⁶Rü yexguma nüma ga ãëxgacü ga Nabucudonochó nüxũ ñnũgu ga yema ore rü Daniépegegu nacaxápũxü rü waixũmũgu nayangücuchi. Rü norü duũxũgũxũ namu nax Daniéna naxãguaxũcax ga norü ãmaregü rü pumáratexegü. ⁴⁷Rü yemawena rü Daniéxũ ñanagürü: —Aixcũmaxũchima ya yimá perü Tupana nixĩ ya guxũma i togü i tupanagũxũ rüporamaectü. Rü nüma rü guxũma i ãëxgacügüarü Cori nixĩ. Rü nüma rü inanawex i ngẽma ëxũgũxü rü ngẽmacax cuxũ nüxũ nacuxãxëxë i ngẽma chaunegü —ñanagürü. ⁴⁸Rü ñuxũchi ga nüma ga ãëxgacü ga Nabucudonochó rü Daniéxũ tacü ga ãëxgacüxũ ningucuchixëxë. Rü muxũma ga mexechixũ ga ãmare nüxna naxã. Rü naétüwa nüxũ naxuneta nax Babiróniaanecüãxaru ãëxgacü yixĩxũcax rü naeru yixĩxũcax ga guxũma ga yema ãëxgacüarü ucuxëruũgü ga yema nachixũanewa yexmagüxũ. ⁴⁹Rü nüma ga Danié rü ãëxgacüna naca nax nüxũ naxunetaxũcax ga namücügü ga Chadrá rü Mechá rü Abenégu nax yemagü norü ngũxëëruũgü yixĩxũcax ga Babiróniaanewa. Rü nüma ga Danié rü ãëxgacüpatawatama nayexma nax yéma nüxũ nangũxëëxũcax.

Ãëxgacü nanamu nax úirunaxcax ga naxchicünaxãxü yacuaxũgũxũcax

3 ¹Rü nüma ga ãëxgacü ga Nabucudonochó rü norü duũxũgũxũ namu nax naxügüaxũcax ga wüxi ga naxchicünaxã ga úirunaxcax.

Rü yema naxchicünaxã rü nüxũ nayexma ga 30 métru ga norü máchane, rü norü taxüne rü 3 métru nixĩ. Rü ñuxũchi nüma ga ãëxgacü rü norü duũxũgũxũ namu nax metachinũxũ ga Dúragu áëgaxũgu nachixëëgüãxũcax ñane ga Babiróniawa. ²Rü yemawena rü naxcax nangema ga guxũma ga ãëxgacügü ga wüxichigü ga naaneétüwa yexmagüxũ. Rü naxcax nangema ta ga norü churaragüerugü, rü wüxichigü ga ñanearü ãëxgacügü, rü ãëxgacügü ga ucuxëruũgü, rü ãëxgacügü ga diërumaxã icuaxgũxũ, rü ãëxgacügü ga nachiũanearü mugũmaxã icuaxgũxũ, rü togü ga ãëxgacü ga wüxichigü ga ñanewa yexmagüxũ. Rü yema ãëxgacügü nixĩ ga naxcax nangemaxũ nawa ga norü ãxũchi ga yema naxchicünaxã ga ãëxgacü norü duũxũgũxũ üxëëxũ. ³Rü guxũma ga yema ãëxgacügü ga yema nachiũanecüãx rü nangutaquexegü napexegu ga yema naxchicünaxã nax naxüchigagüaxũcax ga norü ãxũchi. ⁴Rü yema namaxã icuaxũ ga yema ãxüchichigaarü ügü rü tagaxäcü duũxũgũxũ ñanagürü: —Iperüxĩnue Pa Duũxũgü i Guxũ i Ñanecüãxgü, rü Guxũ i Nachixũanecüãxgü, rü Guxãma i Pemax i To i Nagawa Ixagüchigüxex! ⁵Rü ngëxguma tá nüxũ pexĩnuegu nax yacuegüãxü rü napaxgüãxü i ngẽma paxetarüũgü rü pemax, Pa Duũxũgüx, rü tá napexegu pecaxápũxügü i ngẽma naxchicünaxã i ãëxgacü ya Nabucudonochó duũxũgũxũ üxëëxũ. ⁶Rü guxãma ya texé ya tama napexegu caxápũxügüxë, rü nüxũ icuaxũgüxë, rü noxtacüma tá ngẽma poxcuchicaxü i ñyaxraxũgu tawocu —ñanagürü. ⁷Rü

yemaacü ga yexguma nüxü naxĩnüegu
ga yema paxetaruügu ga nax
yacuegüãxü rü guxüma ga yema
muxüma ga duüxügu ga yexma
ngutaquexexü rü napexegu
nacaxgüãpüxü, rü nüxü nicuaxüxügu ga
yema naxchicünaxã ga úirunaxçax.

⁸Natürü ñuxre ga Cadéuanecüãxgü rü
nayoxniegü nax Nabucudonochópexewa
Yudíugüxü ínaxuaxügu xü rü
ñanagürügü:

.....

¹²—Düçax, Pa Æ̃xgacüx, rü
nangexma i ñuxre i Yudíugü i cumax
ã̃xgacüxü cumucuxü nawa ya daa ñane
ya Babirónia. Rü ngëmagü rü tama cuga
naxĩnüechaü, Pa Æ̃xgacüx, rü
ngëmacax tama nüxü nicuaxüxügu i
ngëma tórü tupanagü rü woo i ngëma
naxchicünaxã i úirunaxçax i cumax
duüxügu xü cuxüxëxü. Rü ngëma
yatügü rü Chadrá, rü Mechá rü Abenégü
nixĩ —ñanagürügü. ¹³Rü nüma ga
Nabucudonochó rü poraãcü nanu. Rü
yemaçax norü duüxügu namu nax
naxütawa nagagüaxüçax ga Chadrá, rü
Mechá, rü Abnégu. Rü yexguma marü
naxütawa nangugü rü nüxna naca rü
ñanagürü: ¹⁴—¿Aixcüma yixixü i pemax
i tama nüxü picuaxüügu xü i ngëma
chorü tupanachicünaxãgü rü woo i
ngëma naxchicünaxã i máchanexü i
choma duüxügu chaxüxëxü? ¹⁵Rü
ngëxguma yacuegüãxgu i ngëma
paxetaruügu çrü pemax rü
ípememarexü nax napexegu
pecaxápüxügu xü rü nüxü picuaxüügu xü
i ngëma naxchicünaxã i choma
duüxügu chaxüxëxü? Erü ngëxguma
taxütáma ñuxmatama nüxü

picuaxüügu, rü ngëma poxcuchicaxü i
íyaxraxügu tá pexü çhawocu. ¿Rü
taxacürü tupana tá pexü nawa
ínanguxüxëxë i ngëma? —ñanagürü.
¹⁶Rü yexguma ga yema tomaepüx ga
ngextüxügu rü nanangãxügü rü
ñanagürügü: —Pa Æ̃xgacüx, rü
taxuçaxma tüxcüü yigü naxçax
tachoxügü i ngëma. ¹⁷Rü yimá torü
Tupana ya nüxü ticuaxüügu rü nüxü
natauxcha nax toxü ínanguxüxëxü
nawa ya yima üxü rü nawa i guxüma i
ngëma poxcu i tomaxã cuxuegüxü, Pa
Æ̃xgacüx. ¹⁸Natürü ngëxguma chi woo
taxüchima toxü nangüxëxü rü cumaxã
nüxü tixu, Pa Æ̃xgacüx, rü toma rü
taxütáma nüxü ticuaxüxügu i ngëma
curü tupanagü, rü taxütáma napexegu
tacaxápüxügu i ngëma naxchicünaxã i
úirunaxçax —ñanagürügü.

**Yema tomaepüx ga ngextüxügu
rü tama nixae nawa ga guma
üxü ga nawa yawocune**

¹⁹Rü yema orexü naxĩnügu ga
Nabucudonochó, rü nanadeächichiwe
yerü yema tomaepüx ga
ngextüxügümaxã poraãcü nanu. Rü
norü duüxügu namu nax 7 expüxcüna
naxüxüguaxüçax ga yema
poxcuchicaxü ga íyaxraxü nax
yemaacü nanaixichixüçax. ²⁰Rü ñuxüchi
norü çhuragü ga rüporamaegüxü
namu nax Chadrá rü Mechá rü
Abnégu yanaxgüxüçax, rü yemaacü
yema poxcuchicaxü ga iyaxraxüwa
yawocuaxüçax. ²¹Rü yema tomaepüx ga
ngextüxügu rü yamexchirüãcütama
rü nayanaxgü rü yema poxcuchicaxü ga
iyaxraxügu nanawocu. ²²Rü yema

poxcuchicaxũ rü poraãcü nanaixichi
 yerü yemaacü norü duũxũgũxũ namu ga
 ãẽxgacü. Rü yemaçax ga yema
 churaragü ga yema tomaepũx ga
 ngextũxũgũxũxũ yéma iwocuxũ rü nixae
 rü nayue. ²³Rü nümagü ga Chadrá rü
 Mechá rü Abenégü rü inaixgũxũ yexma
 nawocu nagu ga yema poxcuchicaxũ ga
 íyauçraxũ. ²⁴Rü yexguma nüxũ
 nadaçuxgu ga nüma ga Nabucudonochó,
 rü paxa inachi rü poraãcü
 nabaiçachiãxẽ. Rü yema norü
 ucuxẽruũgũna naca rü ñanagürü:
 —¿Tama ẽxna yima üxüxetüwa
 yawocuxũ i tomaepũx i yatü i
 naiçgũxũ? —ñanagürü. Rü yema norü
 ucuxẽruũgü nanangãxũgü rü:
 —Ngẽmáacüx, tomaepũx nixĩ
 —ñanagürügü. ²⁵Rü ñuxũchi ga nüma
 ga ãẽxgacü rü ñanagürü: —Natürü
 ngẽma nüxũ chadau i ágümcü i yatü
 íwegũxũ i üxüxetügu íxĩxũ rü
 taxuũma nüxũ ngupetüxũ. Rü ngẽma
 norü ágümcü i yatü rü
 nanadaxüçũçraxũ —ñanagürü. ²⁶Rü
 yema ñaxguwena rü nüma ga
 Nabucudonochó rü yema poxcuchicaxũ
 ga íyauçraxũçax nixũ rü yéma tagaçcü
 ñanagürü: —Pa Chadrá, rü Mechá, rü
 Abénegü ya Tupana ya Guxãétüwa
 Ücüaru Duũxũgü Ixĩgũxũx, rü ípechoxũ
 rü nua pexĩ! —ñanagürü. Rü yema
 tomaepũx rü ínachoxũ nawa ga guma
 üxü. ²⁷Rü guxũma ga yema ãẽxgacügü
 ga yéma yexmagũxũ rü naxçax naxĩ ga
 yema tomaepũx ga yatügü. Rü nüxũ
 nadaugü ga taxuwama nax yaxaexũ ga
 naxũnewa, rü woo ga nayae rü naxchiru
 rü tama nax yaxaxũ rü bai ga nax
 natauçxacaemagũxũ. ²⁸Rü yexgumatama

ga nüma ga Nabucudonochó rü
 ñanagürü: —iNgĩxã nüxũ ticuaxũxũgü
 ya norü Tupana i Chadrá rü Mechá rü
 Abenégü ya nüma namucü i ngẽma
 daxüçũçax nax íyapoxũãxũçax i norü
 duũxũgü i tama ãẽxgacüga ínuechaũxũ!
 Yerü yema tomaepũxçax rü narümemae
 nax nayuexũ naxũpa nax togümare ga
 tupanaxũ yacuaxũügũxũ. ²⁹Rü
 ngẽmacax i ñuxma rü chanaxunagü rü
 ngexerüüxe ya duũxẽ ya nachiga chixri
 idexáxe ya norü Tupana i ñaa tomaepũx
 i ngextũxũxũgü rü noxtacüma
 ágümcügu tá tüxũ tarüchexte, rü
 tümapata rü tá naachinaxãgũxica
 nügüétü nayi. Rü nüétama ega woo
 ngexnerüxünemare ya íanecüãx tixĩxgu,
 rü ngexürüxũ i nachixũanecüãx
 tixĩxgu, rü ngexürüxũ i nagawa
 tidexagux. Erü nataxuma i to i tupana i
 ngẽmaãcü norü duũxũgũxũ ípoxũxũ
 —ñanagürü. ³⁰Rü yemawena ga nüma
 ga ãẽxgacü rü yexera rümemaxũ ga
 puracü yema tomaepũx ga
 ngextũxũxũgũna naxã ga
 Babiróniaanewa.

.....

Wenaxarü naxãnegü ga Nabucudonochó

4 ¹—Choma i ãẽxgacü i
 Nabucudonochó rü taãxẽacüma
 pexũ chartimoxẽ, Pa Guxũma i
 Nachixũanecüãxgü i Ñoma i Naanewa
 Maxẽxũ rü Togü i Nagawa Idexagũxũx.
 Rü chanaxwaxe i mea pexũ nangupetü.
 .....

⁴Rü choma i Nabucudonochó rü
 íchataãxẽ ga chopatawa rü poraãcü
 mexũ choxũ naxüpetü. ⁵Natürü wüxi ga
 chütaxũgu ga marü chapexgu rü

chaxãnegü. Rü namaxã chabãixãchi ga yema nagu chaxãnegüxü yerü yema chaunegüwa nüxü chadauxü rü naxãücumaxüchi, rü yemaçax poraãcü chamuü. ⁶Rü yemaçax naxçax changema ga guxüma ga chorü ucuxëruügü ga Babiróniaanecüãx nax nua choxü íyadaugüxüçax rü chomaxã nüxü yaxugüxüçax nax taxacüchiga yixüxü ga yema nagu chaxãnegüxü. ⁷Rü guxüma ga yuüxügü rü ëxüxü gücuxü rü nüxü icuaxüchixü rü woramacuriwa ngüexü ga Babiróniaanecüãxgü rü chauxütawa naxí. Rü choma rü namaxã nüxü chixu ga yema nagu chaxãnegüxü, natürü tama nüxü nicuax nax taxacüchiga yixüxü ga yema nagu chaxãnegüxü. ⁸Rü Danié ga chorü tupanaégagu Betachágu chaxüégaxüwa inayacuax ga nax chauxütawa naxüxü. Rü ngëma norü maxü ya Danié rü Tupana ya üü necüãxë namaxã inacuax. Rü namaxã nüxü chixu ga yema nagu chaxãnegüxü rü ñachagürü: ⁹“Pa Betachá i Guxü i Chorü Ucuxëruügüerux, rü choma nüxü chacuax rü yimá Tupana ya üü necüãxë cumaxã inacuax rü ngëmacax nüxü cucuax i guxüma i ëxüxü gücuxü. Rü chanaxwaxë i curüxüni i ngëma cumaxã tá nüxü chixuxü i chaunegüwa nüxü chadauxü rü ñüxüchi chanaxwaxë i chomaxã nüxü quixu nax taxacüchiga yixüxü. ¹⁰Rü ñaa nixí ga chaunegüwa nüxü chadauxü ga yexguma ichacayane. Rü nüxü chadau ga wüxi ga nai ga máchanexüchixü ga meama ñaa naanearü ngãxüwa rüxüxü. ¹¹Rü yema nai rü naya rü natamenaxãxüchi, rü natanügü rü daxüxü gücuxü ga naanewa

nangu rü yáxügu nüxü tadau i ñaa naanewa. ¹²Rü naátügü rü nimexechi rü yema nax namuxü ga norü o rü guxüma ga duüxü gücuxü rü ningü. Rü norü ga uxchipe taxüçax natüügu nayacagü ga naxünagü, rü werigü rü nachacüügügu nixüxüchiãügü. Rü guxüma i ñoma i naanecüãx i duüxü gücuxü ningü ga norü o. ¹³Rü ngürüãchi nüxü chadau ga wüxi ga daxücüãx ga dauxütaeruxü ixüxü ga daxüxü gücuxü ga naanewa íruxüxü. ¹⁴Rü yema rü tagaxãcü ñanagürü: ‘iRü penatuxux i ngëma nai rü penadaüchacüxüx, rü penabuxatü, rü ngëma norü o rü namaxã penawoone nax ngëmaãcü yabuxmüxüçax i ngëma naxünagü i norü ga uxpechitacax natüügu rüchoxü rü ngëma werigü i nachacüügu ixüãchiãü gücuxü! ¹⁵iNatürü ngëma nachime rü naxchúmaxã rü ngëma waixümüwa penaxüxëxë! iRü fiérunaxçax rü bróuchenaxçax ya cadënamaxã peyachota! Rü ngëma naanearü maxëtëxewa penatax nax ngëmaãcü cherena nagu ngüxüçax rü wüxigu naexü gümaxã maxëtëxewa nangexmaxüçax. ¹⁶Rü tá naxãüãxë rü ñoma wüxi i naexürüãcü tá namaxü. Rü ngëmaãcü tá nixí i 7 ya taunecü. ¹⁷Rü yema nixí ga yema naimaxã naxuegüxü ga yema ixüünexü ga daxücüãx ga dauruxü ixüxü. Yerü nanaxwaxëgü nax guxüma i duüxü gücuxü nüxü cuaxgüxü nax nüma ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü nüxü nangexmaxü i pora nax namaxã inacuáxü i ngëma nachixüanegüiarü äëxgacügü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü. Rü nüma nixí i nüxü naxunetaxü i äëxgacügü i nüma

nanaxwaxexũ nax nüxũ naxunetaxũ. Rü nüma rü nüxũ nangexma i pora nax nachixũanearũ ãëxgacüxũ yangucuchixëëãxũ i duũxũ i noxri taxuxũma ixixũ', ñanagürü ga yema daxücüãx. ¹⁸Rü yema nixĩ, Pa Betacháx, ga yema chaunegü ga choma i ãëxgacü ya Nabucudonochó nagu chaxãnegüxũ. iRü ñuxma rü chomaxã nüxũ ixu nax taxacüchiga yixixũ ga yema chaunegü! Erü taxuxũma i ngëma togü i chorü ucuxëruũgü i nüxũ cuaxüchichirëxũ nüxũ nacuaçgü i ngëma. Natürü i cumax rü tá nüxũ cucuaç nax taxacüchiga yixixũ erü cuwa nangexma i naãxë ya yimá Tupana ya üüneccü", ñachagürü. ¹⁹Rü yexguma ga nüma ga Danié ga Betachámaxã naxugüãcü rü paxaãchi yexma narüchiane yerü poraãcü namuũ naxçax ga yema ñnü ga naãxëwa ngxüx. Natürü chomax i ãëxgacü rü ñachagürü nüxũ: "Pa Betacháx itaxú i cuxoégaãxëxũ naxçax i ngëma chaunegü rü taxacüchiga yixixũ!" ñachagürü. Rü nüma ga Betachá rü nanangãxũ rü ñanagürü choxũ: "Pa ãëxgacüx, chierü guxũma ga yema cunegüwa nüxũ cudauxũ, rü curü uanügüçax yixixgux. ²⁰⁻²¹Rü yema nüxũ cudauxũ ga nai ga máchanexũ rü tanexũ ga daxügüxũ ga naanewa ngutanüxũ ga yáxũanewa duũxũgü nüxũ dauxũ ga meátüxüchixũ rü yemaçax norü gauxpechitacax natüũgu narücho ga naexügü, rü werigü rü nachacüügügu nixãxchiãũ. Rü norü o rü namuxüchi, rü meama ningu nax guxũma nangóxũ, ²²rü yema nai ga taxüchixũ ga cunegüwa nüxũ cudauxũ, rü cuchiga nixĩ, Pa ãëxgacüx. Rü cuma i ñuxmax

rü cuporaxüchi rü ngëma curü ngëmaxügü rü cunanutaquexe ñuxmata dauxügüxũ i naanewa nangu, rü ngëmaãcü guxũ i nachixũanegümaxã icucuãx. ²³Pa ãëxgacüx, rü yema to ga nüxũ cudauxũ ga yema cunegüwa, rü nüxũ cudauxũ ga wüxi ga üünexũ ga daxücüãx ga dauruxũ ixixũ ga daxügüxũ ga naanewa íruxixũ ga ñaxũ: 'iRü penatuxux ya yima nai rü nagu pechëxgü! iNatürü ngëma nachime rü naxchúmaxägü rü nüétama ngëma waixümüwa nangexmax! iRü fiéru rü bróuchenaxçax ya cadénamaxã penangãxũ rü ngëma naanearü maxëanewa penatáx nax cherena nagu ngxüçax! rü wüxigu naxünagümaxã maxë nangóóxüçax i 7 ya taunecü', ñaxũ. ²⁴Rü yema cunegüwa nüxũ cudauxũ, Pa ãëxgacüx, rü cuchiga nixĩ. Rü ngëmawa yimá Tupana ya guxãéttiwa ngëxmacü cuxũ nanawëx i ngëma poxcu i cumaxã naxueguxũ. ²⁵Erü cumax, Pa ãëxgacüx, rü taxütáma duũxügütanüwa cungexma, rü naxünagütanüwa tá cumaxũ rü wocagürüxũ tá maxë cunangöx, rü cherena rü tá cuxũ niwaixëxë. Rü ngëmaãcü tá cumaxũ i 7 ya taunecü ñuxmatáta naxçax íquicuãx nax texé yixixũ ya yimá namaxã icuácü i guxũma i ãëxgacügü i ñoma i naanewa ngëxmagüxũ. Erü nüma nixĩ i tüxũ yamucuchixũ ya yixëma nüma natümawaxëxe nax ãëxgacü tixixüçax. ²⁶Rü yema daxücüãxarü ore nax yema nachime rü nachumãxã yéma waixümüanewa yaxügüxëxũ rü ngëma rü nüxũ nixu, Pa ãëxgacüx, nax wena táxarü cuchixüanemamaxã icucuáxũ i

ngêxguma nüxna cucuaxāchigu nax nūma ya Tupana yixixū ya guxāétüwa ngêxmacü. ²⁷Rü ngêmacax, Pa Æ̃xgacüx iirixīnū i ñaa chorü ucuxē rü mea namaxā inacuax i duūxūgü! iRü taxū i pecádu cuxūxü rü ngêxmatama yacuaxēxē nax cunaxūxü i ngēma chixexū i cuāxēwa ínguxū! iRü nagu rüxīnū nax nüxū curüngūxēēxū i ngēma duūxūgü i ngearü ngēmāxūāxgūxū! Rü bexmana ngēmaācü ya Tupana i taxūtāma cuxna nanguxēēāxū i ngēma chixexū i cumaxā naxueguxū”, ñanagürü choxū —ñanagürü ga Nabucudonochó.

Yema nagu naxānegūxū rü ningü

²⁸Rü guxūma ga yema ã̃xgacü ga Nabucudonochómaxā ueguxū rü ningü. ²⁹⁻³⁰Rü wüxi ga taunecü nawena ga yema rü nūma ga ã̃xgacü rü napataétügu ínixūāchixū ga ñane ga Babiróniawa, rü nügūmaxā ñanagürü: “Dücax nax ñuxācü nataxū ya daa Babirónia ga choma chorü cuaxmaxā chaxūxūne nax nawa ã̃xgacü chixixūcax, rü ngēmawa duūxūgü nüxū daugūxūcax nax cuax choxū ngêxmaxū” ñanagürü. ³¹Rü yexguma íyadexayanetama ga nūma ga ã̃xgacü rü nüxū naxīnū ga wüxi ga naga ga daxūwa ínaxūxū ga ñaxū: “iDücax, irixīnū, Pa Æ̃xgacü Pa Nabucudonochó! Rü ngēma nax ã̃xgacü quixixū rü ñuxma rü ngêxma nayacuax. ³²Rü duūxūgūna tá quixūgachi rü naxūnataniüwa tá cumaxū, rü wocagürüxū tá maxēmaxā cuxāwemü i 7 ya taunecü. Rü ngēmaācü tá quixī ñuxmatáta nüxna cucuaxāchi

nax Tupana yixixū ya yimá nüxū nangexmacü i pora nax namaxā inacuáxū i guxūma i nachixūanegü i ñoma i naanewa ngêxmagūxū. Rü nūma nixī i tüxū yangucuchixēēxū nax ã̃xgacü tixixū ya yíxema nūma norü me ixíxe”, ñanagürü. ³³Rü yexgumatama ningü ga yema Tupana namaxā ueguxū. Rü nūma ga Nabucudonochó rü naxāūāxē. Rü duūxūgūna nixūgachi rü wocagürüxū maxē nanangōx rü cherenamaxā niwaxine. Rü nayáe rü narüxü, rü ñoma dawūāxmürüxū nixī, rü napatü rü ñoma dawūpatürüxū nixī.

Nabucudonochóçax nitaane

³⁴—Rü yexguma marü yanguxgu ga guma 7 ga taunecü nax Tupana choxū poxcuxū, rü choma ga Nabucudonochó rü daxūgu chadawenü rü nüxū chicuaxāchi nax çauçax mea yataanexū nawa ga nax chaxūāxēxū. Rü ñuxūchi mexū nachigaxū chixu ya yimá Tupana ya guxāétüwa ngêxmacü ya guxūguma maxūcü. Rü ñaa dexamaxā nüxū chicuaxūxū rü ñachagürü: “Pa Tupanax, curü pora rü taguma inayacuax rü cuma rü guxūgutāma ã̃xgacü quixī. ³⁵Rü ngēma duūxūgü i ñoma i naanewa maxēxū rü cupexewa, Pa Tupanax, rü taxuxūma nixīgü. Rü cuma cunaxwaxexūācü namaxā icucuax i daxūguxū i naane rü ñoma i naane. Rü tataxuma ya texé ya curü poraxū rüyexeráxe. Rü tataxuma ya texé ya tüxū nangexmaxe i pora nax cuxna taçaxū rü ‘tūxūcü cunaxü i ngēma cuxūxū?’ ñagūxe. ³⁶Rü yexgumatama çauāxēxū chicuaxāchi rü wenaxarü Tupana choxū narüngūxēē

rü chauchicacaxtama choxĩ
 natæguxëxë nax ãëxgacü chixixĩ. Rü
 duũxũgü rü chomaxã nataãxëgü, rü
 noxrirüũtama namaxã ichacuax rü
 chapora. Rü yema chorü ucuxëruũgü rü
 chorü ngũxëëruũgü rü chauxcax
 nayadaugü nax wenaxarü
 chauchixũanearü ãëxgacüxü choxĩ
 yangucuchixëëgüxũcax. Rü noxrirü
 yexera pora choxũ nayexma. ³⁷Rü
 ngëmacax i ñuxmax i chomax i
 Nabucudonochó rü nüxũ chicuaxũxü rü
 chanataxëxë ya yimá Tupana i
 daxũguxũ i naanewa ãëxgacü ixĩcü, erü
 guxũma i ngëma naxũxü rü aixcũma
 name, rü nüxũ natauxcha nax tüxü
 naxãnexëëxü ya yíxema tügü írütaxe”
 —ñachagürü.

Ore ga íxtapũxgu ümatüxü

5 ¹Rü nüma ga Berchachá ga nüxi
 Babiróniaanecüãxaru ãëxgacü
 ixĩcü, rü nüxna naxu ga 1,000 ga
 ãëxgacügü ga yema nachixũanecüãxgü
 naxcax ga wüxi ga ñna ga taxũ. Rü
 yema chibüwa rü nüma ga ãëxgacü rü
 yema nüxna naxuxü rü poraãcü bínu
 nayaxaxgü. ²⁻³Rü yema bínuxmã nax
 nangãxũxü ga ãëxgacü ga Berchachá rü
 norü duũxũgüxü namu nax
 yanúxũãxũcax ga yema naxpáxũgü ga
 úirunaxcax rü diërumünaxcax ga nanatü
 ga Nabucudonochó Yerucharéüwa
 yexmane ga tupaucawa ne naxũ. Rü
 nayanuxü ga yema naxpáxũgü ga
 üünexü rü nawa naxaxegü ga ãëxgacü
 rü naxmaxgü rü naxütaxũgü rü guxũma
 ga yema chibüwa yéma ixü. ⁴Rü
 guxũma ga yema yéma yexmagüxü rü
 bínu nixaxgü rü nüxü nicuaxũxũgü ga

norü tupanachicünaxãgü ga úirunaxcax,
 rü diërumünaxcax, rü bróüchenaxcax,
 rü fiërunaxcax, rü nainaxcax rü
 nutanaxcax ixĩgüxü. ⁵⁻⁶Rü yexguma
 ínaxaxegüyane rü yema ucapuarü
 íxtapũx ga cómüxüwa nangox ga wüxi
 ga naxmëx ga omüema íxtapũxgu
 ínachixüwa iwüacüxüne. Rü guma
 naxmëx ga yéma iwüacüxünexü
 nadãuxgu ga guma ãëxgacü rü
 nabãixãchi rü nanachoxõchi rü norü
 muũmaxã niyoyoxüne. ⁷Rü ñuxüchi
 tagaãcü aita naxü ga ãëxgacü ga
 Berchachá, rü naxcax nangema ga yema
 norü ucuxëruũgü ga ëxũgüxũxü
 cuaxgüxü, rü yema cuax nüxü yexmaxü,
 rü yema Babiróniaanecüãxgü ga
 woramacuriwa ngüexü. Rü ñanagürü
 nüxü: —Rü yíxema nüxü daumatüxe i
 ngëma ngëxma ümatüxü rü nüxü ixuxe
 nax taxacüchiga yixixü, rü naxchiru i
 dauxracharaxũgu tá tüxü chixüxëxë, rü
 úirunaxcax ya cadënamaxã tá tüxü
 chaxüchagü, rü tüma tá tixi i choweama
 i norü tomaepũxwa taxüxü nax ãëxgacü
 tixixü —ñanagürü. ⁸Rü guxũma ga
 yema norü ucuxëruũgü ga nüxü
 icuaxüchixü ga yéma yexmagüxü rü
 nichocu nawa ga yema ucapu. Natürü
 taxüxüma ga yema yatügü ga nüxü
 cuaxüchigüxü rü nüxü nacuaxgü nax
 ãëxgacümaxã nüxü yaxugüxü nax
 taxacüchiga yixixü ga yema yexma
 ümatüxü. ⁹Rü yexguma nüma ga
 ãëxgacü ga Berchachá rü poraãcü
 namuü rü nanachoxõchi. Rü yema
 natanüxü ga ãëxgacügü rü tama nüxü
 nacuaxgü nax taxacü tá naxügüxü.
¹⁰Natürü ga naé rü yéma íña, yerü nüxü
 ixĩnü ga aita nax naxüxü ga guma ngñe

rü yema ãëxgacügü ga namaxã yexmagüxü. Rü yemaçax yéma ixü rü ngïgürügü nüxü ga ngïne ga Berchachá: —iGuxüguma namaxü, Pa ãëxgacüx! iRü taxü i cuxoégaãxëxü rü taxü i cubajãchixü! ¹¹Erü nua cumexwa nangexma i wüxi i yatü ya Tupana ya Üünecüãxë nawa ngëxmaxü. Rü yexguma guma cunatü ya Nabucudonochó ãëxgacü ixïxgu, rü yema yatü inanawex nax tupanagürüxü aixcüma naãxëxü nacuáxü. Rü yemaçax ga guma cunatü rü guxüma ga norü ucuxëruüügeru nayaxixëxë. ¹²Rü nüma rü Danié nixï. Rü nüma ga guma cunatü rü Betachágu nanaxüéga. Rü ngëma yatü rü poraãcü cuax nüxü nangexma rü nüxü natauxcha nax nangoxëëãxü i wüxi i nanegü, rü nangoxëëãxü i taxacü i cúxü, rü namexëëãxü i taxü i guxchaxügü. iRü naxçax nangema ya yimá yatü ya Danié! Rü nüma tá nixï i cumaxã nüxü yaxuxü nax taxacüchiga yixixü i ngëma ngëxma ümatüxü! —ngïgürügü. ¹³Rü yexgumatama ãëxgacüpexewa Daniéxü nagagü. Rü nüma ga ãëxgacü rü nüxna naca, rü ñanagürü: —¿Cuma quixixü i Danié i Yudíu quixixü ga chaunatü ga Nabucudonochó Yudáanewa pexü ne gagüxü?

.....

¹⁶Rü nüxü chaxínüchiga rü cuma rü cuxü natauxcha nax cunangoxëëxü i wüxi i nanegü rü cunamexëëxü i taxü i guxchaxügü. Rü ngëxguma chi chauxçax nüxü cudaumatügu i ngëma ore i ïtapüxgu ümatüxü rü chomaxã nüxü quixuxgu nax taxacüchiga yixixü, rü choma rü naxchiru i

dauxrcharaxügu tá cuxü chicuxëxë, rü úirunaxçax ya cadënamaxã tá cuxü chaxüchagü, rü cuma tá quixï i chautüüwa norü tomaepüxwa cuxixü nax ãëxgacü quixixü —ñanagürü. ¹⁷Rü yexguma ga nüma ga Danié rü nanangãxü rü ñanagürü: —Pa ãëxgacüx, tama chanaxwaxe i ngëma ãmaregü. iRü togüxümare naxuneta nax cumaxã ãëxgacüxü cupatawa nangexmaxüçax! Natürü, Pa ãëxgacüx, rü tá cumaxã nüxü chixu i taxacüchiga yixixü i ngëma dexagü i ïtapüxgu ümatüxü. ¹⁸Rü nüma ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü, rü cunatü ga Nabucudonochóna nanaxã nax nüma ãëxgacü ga poracü rü cuax nüxü ngëxmacü nax yixixüçax. ¹⁹Rü yema pora ga Tupana nüxna ãxügagu rü guxüma ga ïanecüãxgü rü nachixüanecüãxgü naguxüraxüxü ga nagawa idexagüxü rü naga naxínüe rü nüxü namuüë. Rü naxmexwa nayexma nax tüxü yamáxü rüexna tüxü namaxëëxü ga guxema norü me ixixe. Rü tümáxe rü tüxü nataxëxë, rü toguxe rü tüxü naxãneexëxë. ²⁰Natürü yexguma nügü yacuãxüügu rü taxüegama naxínügu, rü Tupana rü nüxna nanayaxu ga norü pora, rü ïnataxüchi ga ãëxgacü nax yixixü. ²¹Rü duüxügüna nixügachi rü yema norü ïnü rü naxünagüarü ïnü nixï. Rü naixnecücüãx ga búrugütanüwa namaxü. Rü wocagürüxü maxë nanangöx rü cherenamaxã niwaixine. Rü yemaacü nüxü nangupetü ñuxmata düxwa nüxna nacuãxãchi nax yimá Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü nüxü ngëxmaxü i pora nax namaxã inacuáxü i guxüma i

ãĕxgacügü i ñoma i naanewa ngĕxmagüxũ. Rũ nũma rũ ãĕxgacüxũ tüxũ nixixĕxĕ ya yixema nũma norũ me ixixĕ nax ãĕxgacü tixixũcax. ²²Rũ cumax, Pa Berchacháx nax nachicüxü quingucuchixũ ga cunatũ ga Nabucudonochó, rũ nüxũ cucuax ga yema nüxũ ngupetüxũ. Natürü cuma rũ ta narũütama cugü quicuaxüxũ. ²³Dücax, Pa ãĕxgacüx, cuma rũ Cori ya Tupana ya daxüwa ngĕxmacügu quidauxcüraxũ. Erü curü duũxũgüxũ cuyanuxũxĕxĕ i ngĕma naxpáxũgü ga Tupanapataarũ ixixũ. Rũ ngĕma nüxna cuxuxũmaxã wüxigu ngĕma naxpáxũgüwa peyaxaxü ga bínu, rũ nüxũ picuaxüxũgü i ngĕma perü tupanachicünaxãgü i úirunaxcax, rũ diĕrumünaxcax, rũ bróũchenaxcax, rũ fiĕrunaxcax, rũ nainaxcax rũ nutanaxcax i ngearü maxũáxũ, rũ tama tüxũ dauxũ, rũ tama tüxũ ñnũxũ rũ taxuxũma cuáxũ. Natürü tama nüxũ quicuaxüxũ ya yimá Tupana ya naxmĕxwa nangexmacü i curü maxũ rũ namaxã icuácü i guxũma i taxacü icuxüxũ. ²⁴Rũ ngĕmacax nixĩ i nũma ya Tupana i cuxcax nangoxĕxĕãxũ ya yima naxmĕx i ĩxtapüxgu naxümatüne i ngĕma dexagü. ²⁵Rũ ñaagü nixĩ i ngĕma dexagü: MÉNE rũ MÉNE rũ TEKÉL rũ PÁRSIN. ²⁶Rũ ngĕma dexagü rũ ñaxũchiga nixĩ: MÉNE: Tupana rũ marü nayaxugü nax ñuxre i ngunexũ tá ãĕxgacü quixixũ, Pa ãĕxgacüx, rũ marü nüxũ naxuneta i ngĕma ngunexũ i tá nagu cuyuxũ. ²⁷TEKÉL: Pa ãĕxgacü, rũ Tupana rũ norü ngugürũwa cuxũ inangu, rũ ngĕma curü chixexũ rũ mexüxũ narüyamae. ²⁸PÁRSIN: Rũ

ngĕma cuchixũane, Pa ãĕxgacüx, rũ marü niyauxye rũ tá Médiaanecüãxgüna rũ Pérchiaanecüãxgüna nanaxã —ñanagürü ga Danié. ²⁹Rũ yexgumatama ga nũma ga ãĕxgacü ga Berchachá rũ norü duũxũgüxũ namu nax Daniéxũ dauxracharaxũ ga naxchirugu yacuxĕĕgüaxũcax, rũ wüxi ga cadéna ga úirunaxcaxmaxã naxüchagügüaxũcax. Rũ guxãmaama nüxũ nixu nax nũma ya Danié yixixũ ga norü tomaepüxwa naxixũ nax ãĕxgacü yixixũ. ³⁰Rũ yema chütaxũgu nixĩ ga yamãxgüaxũ ga Berchachá (ga Babiróniaanecüãx) ga Cadéguiãrũ ãĕxgacü ixicü. ³¹Rũ Darü ga Médiaanecüãxgüãrũ ãĕxgacü rũ Berchacháchicüxü nixücu nax ãĕxgacü yixixũcax. Rũ nũma ga Darü rũ 62 ga taunecü nüxũ nayexma ga yexguma.

Aigü ga leóütanügu nitaxcuchi ga Danié

6 ¹Rũ nũma ga ãĕxgacü ga Darü rũ nüxũ naxuneta ga 120 ga ãĕxgacügü nax norü ngũxĕĕruũgü yixigüxũcax, rũ wüxichigü ga yema nachixũanearü ñanegũmaxã inacuaxgüxũcax. ²Rũ yema 120 ga ãĕxgacügüĕtũwa nüxũ naxuneta ga tomaepüx ga naerugü nax nüxũ yadaugüxũcax ga wüxichigü ga yema ñanegüãrũ ãĕxgacügüãrũ puracü, rũ yemaacü ga nũma ga Darü rũ taxuxũma ga guxchaxũ nüxũ yexmaxũcax. Rũ wüxi ga yema tomaepüx ga naerugü rũ Danié nixĩ. ³Rũ nũma rũ guxũma ga yema togü ga ãĕxgacügüãrũ yexera nüxũ nacuaxüchi. Rũ yemaçax ga nũma ga ãĕxgacü rũ nagu narüxĩnü nax namücüxũ nüxũ

naxunetaxũ nax yema
 Babiróniaanemaxã inacuáxũcax. ⁴Rũ
 yemaçax ga yema togũ ga ãẽxgacũgũ rũ
 naxçax nadaugũ ga wũxi ga guxchaxũ
 nax yemaacũ Darĩupexewa Daniéxũ
 ínaxuaxũgũxũcax. Natürũ nũma ga
 Danié rũ wũxi ga yatũ ga aixcũma mecũ
 nixĩ, rũ taxuxũma ga chixexũ nawa
 ínayangaugũ. ⁵Natürũ nũmagũ ga yema
 ãẽxgacũgũ rũ nagu narũxĩnũe nax
 ñuxãcũ Daniéxũ chixexũgu
 nanguxẽẽgũxũ rũ yemaçax dũxwa
 ñanagürũgũ: —Taxucürũwa taxacürũ
 chixexũgu tananguxẽẽ i Danié. Natürũ
 ngẽma naxçax tá ínaxuaxũxũ nixĩ nax
 noxrũtama Tupanaguama naxĩnũxũ rũ
 ngẽmacaxicatama tũxũ natauxcha
 —ñanagürũgũ. ⁶Rũ yemaacũ ga yema
 120 ga ãẽxgacũgũ rũ naétũ ga yema
 taxre ga Daniémũcũgũ rũ nũgũmaxã
 ínaxũgagũ ga ãẽxgacũ ga Darĩumaxã
 nax yanadexagũxũcax. Rũ yexguma
 marũ napexewa nangugũgu rũ
 ñanagürũgũ nũxũ: —iGuxũguma
 namaxũ, Pa ãẽxgacũ! ⁷Rũ guxũma i
 toma i ãẽxgacũgũ i cutũũwa namaxã
 icuaxgũe i ñaa nachixũane rũ
 tangutaquexegũ. Rũ ngẽma
 ngutaquexewa nagu tarũxĩnũe nax
 cumax, Pa ãẽxgacũx, rũ cunaxunagũxũ i
 wũxi i mu nax ngẽmaãcũ 30 i
 ngunexũgu nachuxuxũ nax texé
 taxacürũ tupanana rũexna yatũna
 ngũxẽẽcax tacaxũ rũ cunaxicatama
 name nax tacaxũ. Rũ texé ya tama naga
 ñnũxe i ngẽma mu rũ tá aigũ ya
 leóũtanũgu titaxcuchi. ⁸Rũ ngẽmacax,
 Pa ãẽxgacũx, ega cuxũ namexgu i
 ngẽma mu rũ inagu cugũ nawũega nax
 ngẽmaãcũ taxũema naxũchicũxũcax!

Erũ ngẽxguma cumax, Pa ãẽxgacũx,
 cuxunagũgu rũ taxucürũwa texé
 itayanaxoxẽẽ erũ ngẽmaãcũ nixĩ i nũxũ
 yaxuxũ i tóru mugũ i yixema i
 Médiaanecũãxgũ rũ Pérchiaanecũãxgũ
 —ñanagürũgũ. ⁹Rũ nũma ga ãẽxgacũ ga
 Darĩu rũ nagu nũgũ nawũega ga yema
 mugũpane. ¹⁰Rũ yexguma Danié nũxũ
 cuaxgu nax nũmax ga ãẽxgacũ rũ marũ
 nũgũ nagu nawũegaxũ ga yema mu, rũ
 napatawa naxũ rũ nayawãxna ga norũ
 ucapuarũ iãxgũ ga Yerucharẽũ
 íyexmaxũwaama ũgũxũ. Rũ wũxichigũ
 ga ngunexũgu rũ tomaepũxcũna
 ínacaxãpũxũ nax Tupanana moxẽ
 naxãxũcax rũ namaxã yadexaxũcax
 aixrũgumarũũtama. ¹¹Rũ yexguma
 yema yatũgũ ga ínaxuaxũgũxũ nũxũ
 cuaxgũgu rũ Daniéchiũgu nachocu rũ
 yexma nũxũ ínayangaugũ ga nax
 ínayumũxẽxũ rũ Tupanaxũ
 íyacuaxũxũ. ¹²Rũ yexgumatama norũ
 ãẽxgacũ ga Darĩuxũtawã naxĩ nax
 namaxã yanadexagũxũcax nachiga ga
 yema mu. Rũ ñanagürũgũ nũxũ: —Pa
 ãẽxgacũx, cuma rũ marũ cunaxunagũ i
 wũxi i mu i nawa nũxũ quixuxũ rũ texé
 ya ñaa 30 i ngunexũgũgu naxũamaxe
 nax tũmaarũ tupanaarũ ngũxẽẽcax
 ítacaamaxũ rũexna ngexũrũxũmare i
 yatũna tacaxũ rũ tama i cuxna, Pa
 ãẽxgacũx, rũ tá aigũ ya leóũtanũgu
 titaxcuchi. ¿Rũ tama exna i ngẽma ñaxũ
 yixĩxũ i ngẽma mu? —ñanagürũgũ. Rũ
 nũma ga ãẽxgacũ rũ nanangãxũ rũ
 ñanagürũ: —Ngemãacũ ngẽma ñaxũ
 nixĩ. Rũ ngẽma mu rũ nanaxwaxe nax
 yanguxũ erũ yixema i Médiaanecũãxgũ
 rũ Pérchiaanecũãxgũ rũ taxuacũma texé
 tayanaxoxẽẽ i tóru mugũ —ñanagürũ.

¹³Rü yexguma ga nümagü rü ñanagürügü: —Ngëma Danié i Yudíu ga ãëxgacü ga Nabucudonochó nua gaxü rü tama cuga naxínü, Pa ãëxgacüx, rü tama naga naxínü i ngëma mu i cuxunagüxü. Rü toma rü marü nüxü tadau nax tomaepüxcüna nayumüxéxü i wüxichigü i ngunexügu —ñanagürügü. ¹⁴Rü yemaxü naxínügu ga ãëxgacü rü poraãcü nangechaü rü naguxüraxüãcü naxçax nadautaax nax ñuxãcü Daniéxü ñnanguxuchixëëxü ñuxmata yanaxücumare ga üaxcü. ¹⁵Natürü ga yema yatügü ga Daniéxü íxuaxügüxü rü wenaxarü ãëxgacüxütawa naxí rü ñanagürügü nüxü: —Pa ãëxgacüx, cuma nüxü cucuax nax ñuxãcü nax yixíxü i tórü mugü i yixema Médiaanecüãxgü rü Pérchiaanecüãxgü rü guxüma i mugü i ãëxgacü nagu nügü wüégaxü rü marü taxucürüwama texé itayanaxoxëë —ñanagürügü. ¹⁶Rü yexguma ga nüma ga ãëxgacü rü norü duüxügüxü namu nax Daniéxü yagagüxüçax rü aigü ga leóütanügu yatäxcuchigüãxü. Rü nüma ga ãëxgacü rü ñanagürü Daniéxü: —iYimá curü Tupana ya aixcümama naxçax cumaxücü curü ípoxü! —ñanagürü. ¹⁷Rü nüma ga Danié rü aigü ga leóütanügu nayatäxcuchigü rü wüxi ga nutamaxã nanangüxtaügü. Rü nüma ga ãëxgacü rü norü ánera yexma ngíxü naxü cuaxruxü nax aixcüma marü yanguxü ga yema mu. ¹⁸Rü yemawena rü nüma ga ãëxgacü rü napatawa naxü rü tama nachibüãcüma nayape. Rü yema aixrügumaãcü naxüxü ga norü taãxë rü marü tama nanaxü. Rü naétü ga yema chütaxü rü tama yéma

napexchaü. ¹⁹Rü yexguma noxritama yangunegu ga moxüãcü rü ínarüda rü paxa yema ai ímugüxüwa naxü. ²⁰Rü yexguma nüma ga ãëxgacü marü ngaicamána nanguxgu rü nangechaügaãcü Daniéna naca rü ñanagürü: —iPa Danié ya Tupana ya Maxücüaru Duüxüx, rü yimá curü Tupana ya aixcümama naxçax cumaxücü rü marü curü ínapoxüxü natanüwa i ngëma aigü ya leóügü? —ñanagürü. ²¹Rü nüma ga Danié nanangãxü rü ñanagürü: —iGuxügüma namaxü, Pa ãëxgacüx! ²²Rü yimá chorü Tupana rü nua nanamu i wüxi i norü orearü ngeruxü i daxücüãx. Rü ngëma nixí i yachotaaxgüxü i ñaa aigü ya leóügü nax tama choxü nangöxgüxüçax. Erü nüma ya Tupana rü nüxü nacuax nax taxuxüma i chixexü cumaxã chaxüxü, Pa ãëxgacüx —ñanagürü. ²³Rü yexguma ga nüma ga ãëxgacü rü poraãcü nataãxë rü norü duüxügüxü namu nax Daniéxü ínamuxüchigüxüçax aigü ga leóütanüwa. Rü yexguma marü ñnanguxuchigu ga Danié, rü nüxü nadaugü ga taxuwama nax napíxü yerü aixcümama norü Tupanaaxü nayaxö. ²⁴Rü yemawena ga nüma ga ãëxgacü rü norü duüxügüxü namu nax yéma nagagüaxüçax ga yema yatügü ga Daniéxü íxuaxügüxü. Rü wüxigu naxmaxgümaxã rü naxacügümaxã leóütanügu nanawocu. Rü taütama mea nangucuyane rü nüma ga leóügü rü marü naxçax nibuxmü, rü nüxna nayuxgü rü nagu nawagüe. ²⁵Rü yexguma ga nüma ga ãëxgacü ga Darfú rü wüxi ga popera naxümatü naxçax ga guxüma ga nachixüanecüãxgü rü ngëma

to ga nagawa idexagũxĩ ga duũxũgũ.
 Rũ yema poperawa rũ nũma ga ãëxgacũ
 rũ ñanagũrũ: “Rũ chanaxwãxe nax
 petaãxëgũxĩ rũ pegũ pengechaũgũxĩ.
 26Rũ pemaxã nũxũ chixu rũ pexũ chamu
 rũ guxũma i ñaa naane i chomax
 namaxã ichacuãxũwa rũ chanaxwãxe i
 nũxũ pengechaũ rũ nũxũ picuãxũxũgũ
 ya yimã Daniëarũ Tupana. Erũ yimã
 Tupana rũ maxũcũ nixĩ, rũ guxũguma
 nangexmaecha. Rũ ngẽma nũma nax
 ãëxgacũ yixĩxũ rũ taguma inarũxo, rũ
 ngẽma norũ pora rũ taguma inayagux.
 27Nũma rũ tórũ poxũruxũ nixĩ, rũ tórũ
 ngxũxëëruuxũ nixĩ. Rũ nũma inanawex i
 cuãxruũgũ i mexũ i daxũguxũ i
 naanewa rũ ñoma i naanewa. Rũ nũma
 nixĩ ga Daniëxũ ínapoxũxũ natanũwa ga
 leóũgũ”, ñanagũrũ. 28Rũ nũma ga Danië
 rũ ãëxgacũ ga Darfuarũ ngũxëëruuxũ nixĩ
 rũ yexgumarũxũ ta Pérchiaanearũ
 ãëxgacũ ga Chíruarũ ngũxëëruuxũ nixĩ.
 .....

Danië rũ natanũxũgũcãx nayumũxë

9¹—Rũ nũma ga Darũ ga Achuëru
 nane ga Médiaanecũãx rũ ãëxgacũ
 nixĩ ga Babiróniaanewa. 2Rũ guma
 taunecũ ga nagu yangucuchicũgu ga
 Darũ rũ choma ga Danië rũ nawa
 íchangux ga yema popera ga orearũ
 uruxũ ga Yeremía ùmatũxũ. Rũ yema
 ore ga nawa changũxũ rũ nũxũ nixu nax
 70 ya taunecũ tá ninge nax chixexũwa
 nangexmaechaxũ ya Yerucharëũ, yerũ
 yemaacũ nixĩ ga Cori ya Tupana
 Yeremíamaxã nũxũ yaxuxũ. 3Rũ
 yemaçãx chayumũxë rũ Cori ya
 Tupanana chaca nax toxũ
 ínanguxũxëëxũcãx naxmëxwa i torũ

uanũgũ rũ wena torũ naanewa toxũ
 nawoëguxëëxũcãx. Rũ yemaacũ tama
 chachibũãcũma chayumũxë rũ témũxũ
 ga naxchirugu chicux rũ
 tãnimacatëxewa charũto. 4Rũ yema
 chorũ yumũxëwa rũ Tupanamaxã nũxũ
 chixu ga chorũ pecãdugũ rũ
 chautanũxũgũiarũ pecãdugũ rũ
 ñachagũrũ: “Pa Cori Pa Tupanax, cuma
 rũ guxãétũwa cungexma rũ cuporaxũchi
 rũ guxũguma cuyanguxëxë i curũ
 unetagũ. Rũ ngẽmawa tũxũ cunawëx
 nax tũxũ cungechaũxũ ya yíxema
 aixcũma cuga ínũexe rũ nagu maxëxe i
 curũ mugũ. 5Rũ toma rũ poraãcũ
 pecãdu cupëxewa taxũe rũ chixexũ
 taxũe. Rũ tamaxëmare rũ tama cugu
 tarũxĩnũe. Rũ nũxũ tarũxoe i curũ mugũ
 rũ curũ ucuxëgũ. 6Rũ guma curũ orearũ
 uruũgũ ga nawa quidexacũ namaxã ga
 torũ ãëxgacũgũ rũ torũ oxĩgũ, rũ
 guxũma i tomãx i Iraëtanũxũgũ, rũ tama
 naga taxĩnũechaũ ga yexguma tomãxã
 nũxũ yaxugũegu ga curũ ore. 7Rũ
 cumãx, Pa Cori Pa Tupanax, rũ
 aixcũmacũ quixĩ. Rũ ngẽmacãx poraãcũ
 cupëxewa taxãnee i toma i
 Yerucharëũcũãxgũ, rũ ngẽma togũ i
 totanũxũ i Iraëtanũxũgũ i ngaicamawa
 rũ yãxũwa to i nachixũãnegu
 cuwoonexũ nagagu nax tama cuga
 naxĩnũexũ. 8Rũ ñuxma i tomãx, Pa Cori
 Pa Tupanax, rũ naxrũũtama i ngẽma
 torũ ãëxgacũgũ rũ torũ oxĩgũ rũ taxãnee
 erũ cupëxewa chixexũ taxũgũ. 9Natũrũ i
 cumãx, Pa Torũ Tupanax, rũ woetama
 cucũma nixĩ nax cumecũmaxũ rũ toxũ
 nũxũ curũngũmaxũ i torũ chixexũ. Rũ
 ngẽmacãx cupëxewa tangugũ erũ toma
 rũ poraãcũ chixexũ taxũ. 10Rũ tama

cuga taxĩnũe rũ nũxũ tacugũe ga curũ mugũ ga curũ duũxũgũ ga orearũ uruũgũwa tomaxã nũxũ quixuxũ. ¹¹Rũ guxũma i chautanũxũ i Iraétanũxũgũ rũ tama naga naxĩnũe i curũ mugũ. Rũ cuxna nixĩgachi rũ tama naga naxĩnũe i curũ ucuxẽgũ. Rũ yemaçax ga yema poxcu ga curũ duũ ga Moichéwa nũxũ quixuxũ rũ togu nangu. ¹²Rũ yema nax toxçax núma cunamuxũ ga yema taxũ ga guxchaxũ rũ yemamaxã cuyanguxẽxẽ ga yema poxcu ga tomaxã rũ torũ ãẽxgacũgũmaxã cuxueguxũ, yerũ yema poxcu ga Yerucharéũna cunguxẽẽxũ, rũ taguma yemaacũ cunapoxcu ga to ga ãane. ¹³Rũ guxũma ga yema chixexũ rũ toxna nangu yematama Moiché ùmatũxũ ga mugũwa nũxũ ixuxũrũxũ. Natürũ ga toma rũ tama cuxçax tadaugũ, Pa Cori Pa Torũ Tupanax. Rũ tama nũxũ tarĩxoe ga yema torũ chixexũgũ, rũ tama nagu tamaxẽ ga curũ ore i aixcũma ixĩxũ. ¹⁴Rũ yemaçax, Pa Cori Pa Tupanax, rũ toxçax ícunanguxẽxẽ ga yema taxũ ga guxchaxũ ga cumatama tomaxã cuxueguxũ. Erũ cuma rũ aixcũma cuyanguxẽxẽ i ngẽma nũxũ quixuxũ. Natürũ i toma rũ tama cuxũ itarĩxĩnũeçax. ¹⁵Natürũ ga cumax, Pa Cori Pa Torũ Tupanax, rũ nũxcũma ícunawex ga yema taxũ ga curũ pora ga yexguma Equítuanewa ícunguxũxẽẽgu ga curũ duũxũgũ. Rũ yemaacũ cugũ cutachigaxẽxẽ ñuxmata ñoma i ngunexũwa nangu. Natürũ ga toma rũ poraãcũ cupexewa chixexũ taxũ. ¹⁶Pa Cori Pa Tupanax, nũxũ tacuax rũ cuma rũ cumecũmaxũichi. Rũ ngẽmaçax cuxna taca nax namaxã icurũngũxmũxũçax ya

yima ãane ya Yerucharéũcũãxgũ. Erũ yima ãane rũ cuxrũ nixĩ, rũ ngẽma nangexma ya curũ maçpũne ya ùnene. Rũ ñuxma rũ guxũma i ngẽma togũ i nachixũanecũãxgũ i duũxũgũ rũ nũxũ nacugũe i ngẽma curũ duũxũgũ rũ yima Yerucharéũ, nagagu i ngẽma chixexũgũ i toma taxũgũxũ rũ torũ oxigũ ùgũxũ. ¹⁷Pa Torũ Tupanax irũ chomax nax curũ duũxũ chixĩxũ, rũ nũxũ naxĩnũ i chorũ yumũxẽ i nawa cuxũ chacaxũxũ! iRũ cuégagagu nũxũ nangechaũãcũma nũxũ nadau nax ñuxãcũ wũxi i taxũ i ngechaũ yixĩxũ nax nachixexũ ya yima cupata! ¹⁸Pa Chorũ Tupanax itoxũ nayaxu rũ choxũ nũxũ naxĩnũ i ñaa chorũ yumũxẽ erũ curũ duũxũ chixĩ! iRũ mea nangugũ i ngẽma torũ guxchaxũgũ rũ ngẽma norũ chixexũ ya yima ãane ya Yerucharéũ ya cuxrũ ixĩxũne! Rũ tama taxacürũ mexũ i cupexewa taxũxũgagu nixĩ i cuxũ tacaxaxũxũ, natürũ cuxna taca erũ cuma rũ cuxũ nangexma i taxũma i curũ ngechaũ i toxçax. ¹⁹Pa Corix irũ toxũ naxĩnũ rũ toxũ nũxũ irũngũma i torũ chixexũ rũ toxũ rũngũxẽxẽ! iRũ paxa toxũ nangaxũ, Pa Corix! Erũ cuxrũtama ngũchaũ nixĩ i ngẽma rũ cuma rũ nũxũ cungechaũ ya yima curũ ãane ya Yerucharéũ rũ ngẽma curũ duũxũgũ”, ñachagürũ.

**Tupana namaxã nũxũ nixu
ga yema 70 ga yũxũgũchiga**

²⁰Rũ choma rũ íchayadaxẽxẽ ga nax chayumũxẽxũ rũ Tupanamaxã nũxũ chixexũ ga chorũ chixexũgũ rũ chautanũxũ ya Iraétanũxũgũarũ chixexũgũ. Rũ Cori ya Tupanaxũ chacaxũ naxçax ya yima norũ ãane

ya Yerucharéü ya norü ma xpúne ya üünenewa ngexmane. ²¹Rü yexguma íchayumüxëyane rü chauxcax nangox ga Tupanaarü orearü ngeruxü ya dauxücüâx ga Gábi ga üpa chauxcax ngócü ga yexguma Tupana taxacüxü choxü nadauxëëgu. Rü yagoeácüma yema íchayexmaxüwa nangu. Rü yema ora ga yáuanecü nagu Tupanacax chayaguxchaüxü ga âmaregügu nixí ga chauxütawa nanguxü. ²²Rü ñanagürü choxü: “Pa Daniéx, nua chaxü i ñuxmax nax cuxü nuxü chayacuaxëxüçax ga yema Tupana nagu rüxínüxü. ²³Rü yexguma noxritama icunaxügügu ga nax cuyumüxëxü rü Tupana rü marü cuxü nangäxü. Rü ngëmacax i chomax rü nua chaxü nax cumaxä nüxü chayarüxuxüçax nax marü cuxü nangäxüxü, erü nüma ya Tupana rü poraäcü cuxü nangechaü. Rü ñuxma rü imea irüxínü i ngëma tá cumaxä nüxü chixuxü nachiga ga yema nüxü cudauxü ga yexguma taxacü ga ëxüguxü cuxü nadauxëëgu! ²⁴Rü 70 i yüxügü ngupetüguwena rü yima curü ñane ya Yerucharéü rü ngëma curü duüxügü i Iraétanüxügü rü düxwa tá Tupanaga naxínüe, rü Tupana tá nüxü inanaxoxëxë i ngëma norü chixexügü, rü tá nüxü nüxü inarüngüma i ngëma norü chixëxü ga noxri naxügüxü. Rü tá ningucuchi ya yimá Üüneçü ya aixcüma mecü nax guxüguma norü duüxügümaxä meama inacuáxüçax rü ngëmaäcü yanguxü ga yema Tupana cuxü dauxëëxü”

—ñanagürü choxü.

.....

Taxtü ga Tígricutüwa Tupana Daniéxü nüxü nadauxëxë i taxacü tá nax ngupetüxü

10¹—Rü guma norü tomaepüx ga taunecü äëxgacü yixígu ga Chíru ga Pérchiaanecüâx, rü choma ga Danié ga Betachámaxä choxü naxugüe rü Tupana choxü nüxü nadauxëxë i taxacü tá ngupetüxü. Natürü yema nüxü chadauxü rü poraäcü naguxchaxüchi nax nüxü icuáxü nax taxacüchiga yixíxü. Natürü ga choma rü meama chanangugü nax taxacüchiga yixíxü rü yemaacü nüxü chacuaxama ga yema nüxü chadauxü. ²Rü yexguma yemaxü chadauxgu rü choma ga Danié rü tomaepüx ga yüxü poraäcü changechaü. ³Rü tama chanangöx ga maixcuraxü, rü tama chanangöx ga namachi, rü tama chayaxaxü ga bínu, rü tama chaugü chamexëxë ñuxmata yema tomaepüx ga yüxü ngupetügu. ⁴Rü wüxi ga ngunexü meama guma taunecüarü nüxíraxü ga tauemacü (abril)arü 24 ga ngunexügu, rü taxtü ga Tígricutüwa chayexma. ⁵Rü ngürüächi nüxü chadau ga wüxi ga yatü ga línuchimaxä äxchiruxü rü úrumaxä goyëüáxü. ⁶Rü yema naxüne rü ñoma nuta ya topächirüxü niyauxracüxü, rü yema nachiwë rü ñoma baixbeanexürüxü nixí. Rü guma naxetügü rü ñoma üxüemagürüxü nixí, rü guma nachacüügü rü nacutügü rü ñoma bróuche iyauxracüüxürüxü nixí. Rü yema naga rü ñoma muxü i duüxügü idexagüxürüxü nixí. ⁷Rü chaxicatama nixí ga nüxü chadauxü ga yema Tupana chauxcax ngoxëëxü. Rü

yema togü ga chomücügü rü taxuxüma nadaugü, yerü norü muümaxã nibuxmü rü nicuxgü. ⁸Rü yemaacü chaxicatama yéma chayexma ga yexguma yemaxü chadauxgu. Rü chabaxächiaxê rü chanachoxöchi rü chaturaxüne. ⁹Rü yexguma nagaxü chaxínügu ga nax yadexaxü, rü chiyuâchi rü ichayangu. ¹⁰Natürü wüxi ga naxmex rü choxna natüxie rü choxü nangenagü ñuxmata choxmexmaxã rü chauápüxümaxã ichachuxenü. ¹¹Rü ñuxüchi ñanagürü choxü: “Pa Daniéx, Tupana rü cuxü nangechaü. iRü mea irüxínü i ngêma tá cumaxã nüxü chixuxü! iRü inachi! Erü choxü nixi i cuxütawa namuxü ya Tupana”, ñanagürü. Rü yexguma yagüegagu nax yadexaxü rü choma rü chiduxruxácüma ichachi. ¹²Rü yexguma ga nüma rü ñanagürü: “iTaxü i choxü cumuüxü, Pa Daniéx! Yerü yema ngunexü ga nagu nüxü cucuáxchaüxü ga yema Tupana nagu rüxínüxü rü napexewa cugü icurüxíra, rü nüma rü cuxü nüxü naxínü ga curü yumüxêgü. Rü ngêmacax nua cuxütawa chaxü. ¹³Natürü ngêma naãxê i chixexü i Pérchiaanecüãxarü ãëxgacümaxã icuáxü rü 21 ga ngunexü rü choxü nanaguxchaxêxê. Natürü nüma ya Miguére i ãëxgacü i tacü ixü i daxücüãxtanüwa rü nua naxü rü choxü narüngüxêxê. Yerü ga choma ga noxri rü chaxicatama chaugümaxã chawüxicax natanüwa ga yema Pérchiaanecüãxarü

ãëxgacügü. ¹⁴Rü ngêmacax i ñuxma rü nua chaxü nax cumaxã nuxü chayarüxuxüçax i ngêma tá ngupetüxü i yixcüra namaxã i cutanüxü i Iraétanüxügü. Rü yema nüxü cudauxü ga yexguma Tupana cuxçax nangoxêëgu, rü ngêma tá yixcüra cutanüxümaxã ngupetüxüchiga nixi” —ñanagürü choxü.

.....

Nawa tá nangu nax ínanguxü i taxü i guxchaxügü

12 ¹—Rü ñanagürüama: “Rü ngêxguma ngêma taxü i guxchaxügü ínguxgu, rü nüma ya Miguére ya dauxücüãxarü ãëxgacü ya Tupanaarü duüxügüna daucü, rü tá nangox. Rü ngêma ngunexügu rü tá nangexma i taxü i guxchaxügü i taguma ñuxgu nüxü idauxü. Natürü ngêxguma ngêmawa nanguxgu rü guxüma i ngêma Tupanaarü duüxügü i norü poperagu ümatüégaxü rü tá namaxê naétüwa i ngêma guxchaxügü. ²Rü guxüma i marü yuexü rü tá ínarüdagü. Rü tümáxe rü maxü i taguma gúxüçax tá ítarüda, rü toguegü rü ãnecax rü poxcuçax tá ítarüdagü. ³Rü ngêma duüxügü i cuçax nüxü ngêxmaxü rü muxema mexüwa tüxü gagüxü, rü ñoma üaxcürixü tá inabaixgü rü ñoma woramacurígürüxü tá ngêma nanaigüecha” —ñanagürü choxü.

.....

OSEAS

(Ochéa)

Ochéa naxmax rü nanegü

1 ¹Rü ñaa nixí ga ore ga Cori ya Tupana nüxü ixuxü namaxã ga Ochéa ga Béri nane ga yexguma Yudáanewa ãëxgacügu yixügu ga Uchía rü Yotáü rü Acáa rü Echequía. Rü yexguma nixí ga Yeruboáü ga Yoá nane ga ãëxgacü yixüü ga Iraéanewa. ²Rü ñaa nixí ga yema nüxíraxüü ga ore ga Cori ya Tupana Ochéamaxã nüxü ixuxü. Rü ñanagürü nüxü: —Ngëma Iraéanecüãxgü rü ñoma wüxi i ngexü i natena ngeãxëxürüxü choxna nixígachi. Rü cumax, Pa Ochéax, rü wüxi i cuaxruxü tá quixí naxcax i ngëma duüxügu. iRü ngëmacax i ñuxma rü wüxi i nge i chixri maxücümaxã naxãxmax rü ngíwa naxãxacü! Rü ngëmaäcü i ngëma cuxacügu rü wüxi i nge i ngeãxëcücügü tá nixígü —ñanagürü. ³Rü yemawena ga Ochéa rü ngímaxã naxãxmax ga Gomé ga Dibráñacü. Rü ngíma rü nüxü ixãxacü rü nayatü. ⁴Rü ñuxüchi ga nüma ga Cori ya Tupana rü ñanagürü Ochéaxü: —Yimá cune rü Yechereé tá nixí i naéga. Erü paxaxüchítama chanapoxcue

i ngëma nataagü ya yimá ãëxgacü ya Yeú naxcax ga yema taxü ga máeta ga naxüxü nawa ga guma ñane ga Yechereé. Rü ngëxma tá chayacuaxëxë nax nümagütama i Iraéanecüãxgü nügümaxã inacuaxgüxü. ⁵Erü ngëma ngunexügu rü yima ñane ya Yechereéarü ngatexü i metachinüanexügu tá chanadai i ngëma norü churaragü i Iraéanecüãxgü rü ngëxma tá nagu i norü pora —ñanagürü. ⁶Rü yexguma ga ngíma ga Gomé rü wena ixãxacü, rü nange ga ngíxacü. Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Ochéaxü ñanagürü: —Ngëma ngíéga i ngëma cuxacü rü Duruáma tá nixí. (Rü ngëma naéga rü: “tama choxü nangechaütümüxügu”, ñaxüchiga nixí.) Erü ñuxmawena rü marü taxütáma choxü nangechaütümüxügu i Iraéanecüãxgü. Rü marü taxütáma nüxü nüxü icharüngüma i ngëma norü chixexügu. ⁷Natürü ngëma Yudáanecüãxgü rü tá choxü nangechaütümüxügu rü chomatama i norü Tupana nax chixüxü rü tá norü uanügüna íchanapoxü. Natürü taxütáma taxacürü churaragümaxã rüexna naxnegümaxã rüexna ngëma churaragü

i cowa^uáxũmaxã —ñanagürü ga
Tupana. ⁸Rü yexguma Gomé marü
Duruáma ngixũ yamaieguwena, rü wena
ixãxaci, rü nayati. ⁹Rü yexguma ga
nüma ga Cori ya Tupana rü Ochéaxũ
ñanagürü: —Ngëma cune rü Duamígu
naxüéga, erü pema i Iraéanecüãxgü rü
marü tama chorü duũxügü pixígü rü
choma rü marü tama perü Tupana chixĩ
—ñanagürü.

.....

Tupanana nixígachi ga Iraéanecüãxgü

2 ²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: —iPa Iraéanecüãxgü,
ípenaxuaxũ i ngëma pechixũane i ñoma
peérüxũ ixixũ! Norü duũxügü rü marü
choxna nixígachi, rü ngëmacax i
pechixũane rü marü tama choxrü nixĩ rü
choma rü marü tama norü Tupana chixĩ.
Rü name nixĩ nax norü duũxügü nüxũ
naxoexũ nax ñoma wüxi i ngexũ i
ngeãxëcürüxũ yixixũ, rü nüxna nax
yaxígachixũ i ngëma norü
tupananchicünaxãgü i nüxũ
nangechaügüxũ. ³Rü ngëxguma
taxútama nüxũ naxoegu i ngëma
tupanachicünaxãgü rü tá nüxna
chanayaxu i guxũma i ngëma norü
ngëmaxügü i nüxũ ngëxmaxũ rü ñoma
wüxi i nge i ngexchirucürüxũ tá
chayaxixëxë. Rü ngëma nachixũane rü
noxri nangoxgurüxũ tá chayaxixëxë rü
ñoma mairaxũ i paxũ rü ngearü
dexááxürüxũ tá chayaxixëxë nax
ngëmaäcü taxawamaxã nayuexücax i
ngëma choxna ixígachixũ.

.....

¹³Rü ngëma cuchixüanecüãx i
duũxügü rü guma ñuxre ga taunecügü

ga nagu nüxũ yacuaxüügüci ga yema
tupanachicünaxãgü, rü ngëmacax tá
chanapoxcue. Yerü marü choxũ
inarüngümae rü norü
tupanachicünaxãgücax pumáratexë
ínagügü ga yexguma áneramaxã rü
nachagümaxã nügü yangaxãégügu nax
yemaacü yema tupanachicünaxãgüxũ
yacuaxüügüxücax. Rü chomax i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma.

Tupana rü Iraéanecüãxgüxũ nangechaüama

¹⁴Natürü i chomax, rü wena táxarü
ngëma Iraéanecüãxgü rü chaugiina
chayapuexëxë. Rü chianexüwa tá
chanagagü nax ngëma mea namaxã
chidexaxücax rü wenaxarü choxũ
nangechaügüxücax. ¹⁵Rü ngëma norü
úbanecügü rü tá wena chanamexëxë
nax mea naxügüxücax rü nabacaxücax i
norü úbagü. Rü ngëma ngatexũ i
metachinüanexũ ga noxri
Guxchaxüchicagu áégaxũ rü
Taãxëchicaxũ tá chayanguxuchixëxë. Rü
ngëma naanewa tá choxũ nangechaügü
i ngëma Iraéanecüãx ga yexguma
Equítuanewa ínaxoxügürüxũ. ¹⁶Rü
ngëxguma rü tá “Pa Cuxũ
Tangechaxüci”, ñanagürügü choxũ rü
tama “Pa Torü Yora i Baáx”,
ñanagürügü. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma.
¹⁷Rü tá nüxna chanachuxu nax
tagutáma wena namaxã
nadexaächigüxücax i ngëma
tupananchicünaxãgü. ¹⁸Rü ngëma
ngunexügügu rü ngëma
Iraéanecüãxgüxũ tá charüngüxëxë. Rü
ngëma naexügü i düraexũ, rü werigü, rü

ãxtapegü rü tá ichanangüxmüexêxê nax
tama ngêma duũxügüxü
nachixeãxêgüxüçax. Rü tá ichanaxoxêxê
ya würagü rü taragü. Rü ngêma norü
uanügü rü tá ichanangüxmüexêxê nax
tama wena naxçax íyaxüãchixüçax, rü
ngêmaäcü i chorü duũxügü rü
nataãxêgüxüçax. ¹⁹Rü ngêmaäcü, Pa
Iraéanecüãxgüxü, choma rü tá wena pexü
chade nax guxügütáma choxrü
pixígüxüçax. Rü ngêmaäcü tá
aixcümáxüchi choxrü pixígü ngêma
mugü nüxü ixuxüäcü, erü poraäcü pexü
changechaü. ²⁰Rü chorü duũxügüxüchi
tá pexü chixígüxêxê, rü tagutáma pexü
íchawogü. Rü pema rü tá choxü pecuax
nax perü Tupana chixixü —ñanagürü.
.....

**Ochéa rü naxmaxarü
chixexüxü narüngüma**

3 ¹Rü yexguma ga Cori ya Tupana rü
ñanagürü choxü: —iNgéma naxü
rü wenaxarü ngíxçax yadau i cuxmax rü
cugüxütawa ngíxü naga rü ngíxü
nangechaxü, rü woo i ngíma rü ngírü
me nixí i nai i yatümaxá nax namaxüxü!
Erü choma ya Cori ya Tupana rü
ngêxgumarüxü ngêma Iraéanecüãxgüxü
changechaüama rü woo i nümagü rü
choxna nixígachi rü naxçax narümemae
nax ngêma tupanachicünaxägüwe
naxíxü rü nangõxgüaxü i ngêma
maixcuraxügü i namaxá nüxü
yacuaxüügüxü —ñanagürü ga Tupana.
²Rü yexguma ngíxü ichayangauxgu rü
yema ngírü yoraxütawa wenaxarü
ngíxçax chataxe. Rü 15 tachinü ga diêru
rü 330 lítrugü ga chebádagu nixí ga
naxátanüxü. ³Rü ñachagürü ngíxü:

—Mucütáma ya taunecü choxrü quixí.
Rü tama name nax cungeãxêxü rü nai i
yatüna cugü nax cuxãxü. Rü choma rü
tá ta cumaxá chixaixcüma nax mea
chamaxüxü —ñachagürü. ⁴Rü
ngêmaäcü ya Tupana rü ngêma
Iraéanecüãxgüxü nüxü nacuaxêxê rü
mucü ya taunecü rü to i
nachixüanegügu tá nawoone rü to i
nachixüanearü ãêxgacü rü tá namaxá
inacuax. Rü ngêmacax i ngêma
Iraéanecüãxgü rü tá nüxü nataxuma i
noxrütama ãêxgacü, rü bai i ãêxgacü
nane, rü bai i norü chacherdótegü, rü
bai i norü chacherdótegüchiru, rü bai i
norü ãmarechicagü, rü bai i norü
tupanenetachicünaxägü. ⁵Natürü
ngêmawena i nüma i Iraéanecüãxgü rü
nachixüanecax tá nawoegu rü tá Cori ya
Tupanaçax nadaugü. Rü tá Dabítaçax
nadaugü nax norü ãêxgacü yixíxüçax.
Rü ngêma ngunexügü i nawa
iyacuaxgüxügü rü Cori ya Tupanaçax tá
naxí, rü nüxü tá nicuaxüxügü naxçax i
guxüma i norü ngüxêégü.
.....

**Cori ya Tupana rü
Iraéanecüãxgümaxá nanu**

4 ¹Pa Iraéanecüãxgüxü iiperüxíntie i
ngêma pemaxá nüxü yaxuxü ya
Cori ya Tupana! Nüma rü pemaxá nanu,
erü petanüwa rü marü tataxuma ya texé
ya tümamücümáxá ixaixcümáxe, rü bai
ya texé ya aixcüma naxúxe i ngêma
Tupanamaxá nüxü tixuxü, rü bai ya texé
ya aixcüma Tupanaxü cuáxe. ²Rü
tamuxüchi ya natüçaxma Tupanaégagu
ixunetaxe rü nataxüchi i dora, rü máeta,
rü ngíx, rü namu i nai i ngemaxá

ipegüxü, rü nügü dajixü, rü máetaguéchaxü. ³Rü ngëmacax i ñaa nachixüane rü poraäcü ngechaü nüxü nangux rü naanegüwa rü taxuxüma narüxü. Rü duüxügü rü nidaxawee rü nayue, rü ngëxgumarüxü ta i ngëma naexügü i naixnecücüãx rü werigü rü choxnigü i márcüãx rü nigüetanü.

**Cori ya Tupana rü
chacherdótegüxü nixugü**

⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: —Dücac, Pa Chacherdótex, cugagu nixí i ngëma guxchaxü i nagu nanguxü i ngëma cuchixüane. Rü tama name i toguena cunaxu i ngëma chixexü. ⁵Rü cuma rü ngunecü tátama nagu cingu i ngëma guxchaxü. Rü nüma ya yima orearü uruünetá rü chütacü cuxrüxü tátama nagu nangu. Rü ngëxguma i choma rü taxütáma pexü íchapoxü nax perü uanügü pexü dajixüçax rü pexna napuãxüçax i ñaa pechixüane. ⁶Rü chorü duüxügü rü chixexügu nayí rü nayue erü tama chorü mugüxü nacuaxgü. Rü ngëma rü cugagu nixí, Pa Chacherdótex, erü cuma rü ta nüxü cuxo i chorü mugü. Rü ngëmacax i choma rü ta cuxü chaxo nax chorü orearü uruxü quixixü. Erü cumax rü nüxü icurüngüma i chorü ucuxëgü rü ngëmacax i chomax rü tá ta nüxü icharüngüma i ngëma cutaagü. ⁷Rü ngëxguma yexera yamuxgu i ngëma chacherdótegü, rü yexera chixexü chopexewa naxügü. Nümagü rü choxna nixígachi nax nawe naxixüçax i ngëma norü tupanachicünaxägü. Rü ngëmacax i choma rü taxütáma namaxá chataãxë rü tá nüxü chaxo. ⁸Rü nüma i ngëma

chacherdótegü rü duüxügüariü pecádumaxá nataãxëgü erü ngëxguma ngëma duüxügüaxü naxüãxgu nax norü tupanachicünaxägüçax nadaiaxü rü ínaguaxü i ámaregü, rü nüma i duüxügü rü meama ngëma chacherdótegüaxü nanaxütanü. ⁹Rü ngëmacax i choma rü ngëma duüxügüxü chapoxcuxürüxü tátama chanapoxcue i ngëma chacherdótegü naxçax i norü chixexügü —ñanagürü ga Tupana.

.....

**Iraéanecüãxgü rü nüxü nixugüe nax Cori
ya Tupanacax nawoeguxü**

6 ¹Pa Duüxügüx irü nua pexí ya guxáma rü ngíxá Cori ya Tupanacax tawoegu! Rü woo nümatama tüxü nawoone rü guxchaxü tüxna naxá, natürü wena táxarü tüxü nawoeguxëxë nax ngëmaäcü itaãxëgüxüçax. Rü nüma rü ngúxü tüxü ningegüxëxë, natürü wena táxarü taxçax nayataanegüxëxë. ²Rü ngëmaäcü paxa tá wena taxçax nayataanegüxëxë rü tá tüxü ínarüdagüxëxë nax mea napexewa imaxëxüçax. ³iRü ngíxá pora taxüe nax aixcüma Cori ya Tupanaxü icuáxüçax rü naga ixíñüexüçax! Rü nüma ya Cori ya Tupana rü aixcüma tá tüxna nangu ñoma üaxcü guxügüma ínguxürüxü rü ñoma pucü guxügüma waixümü iwaixmüanexëëcürüxü.

Cori ya Tupanaarü ngãxüga

⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: —¿Taxacü tá pemaxá chaxü Pa Efraítanüxügüx? ¿Rü taxacü tá pemaxá chaxü Pa Yudáanecüãxgüx? Rü ngëma choxü nax pengechaüxü rü ñoma

caixanexũ i exũwa paxaãchi ngóxũrũxũ nixĩ, rü yima charena ya ngunetũxũ paxaãchi rüngucürũxũ nixĩ. ⁵Rü yema chorũ orearũ uruũgũ ga petanũwa chamugũxũwa pemaxã nüxũ chixu nax pexũ tá chapocuxũ, natürũ ga pema rü tama iperũxĩnũe rü yemacax pexũ chadaix. Rü yemaacũ ga chorũ poxcu rü aixcũma pewa nangu ñoma ngóonexũ irügoxũrũxũ. ⁶Rü ngẽma choma pexũ chanaxwaxexũ nixĩ nax choxũ pengechaũxũ, rü tama taxacürũ naxũnagũ chauxcax pedaixũ. Rü ngẽma chanaxwaxexũ nixĩ nax aixcũma choxũ pecuáxũ nax perũ Tupana chixĩxũ rü ngexrũma i taxacürũ ãmare i chauxcax nax ípeguxũ —ñanagürũ ga Tupana. ....

Tupana rü Efraítanũxũgũmaxã nanu

9 ¹⁷Rü ñaa duũxũgũ rü tama chorũ Tupanaga naxĩnũechaũ, rü ngẽmacax i nũma ya Tupana rü tá nüxũ naxo. Rü togũ i nachixũanegũgu tá nawoone, rü tá nu ne nanaxĩmare. ....

Nagu tá napogũe i ngẽma ãmarearũ guchicaxũgũ i Iraéanecũãxgũ norũ tupanachicũnaãxãgũcax naxũgũxũ

10 ¹Ngẽma Iraéanecũãxgũ rü ñaa úba i muarũ oóxũrũxũ nixĩ, natürũ ngẽxguma yexera namuxgu i norũ ngẽmaxũgũ rü yexera norũ tupanachicũnaãxãcax ãmarearũ guchicaxũ ínixũxũgũ. Rü ngẽxguma yexera nanetũarũ o inaxãxgu i norũ naane rü yexeraxũ i mexũ i naxchicũnaãxãgũ ínixũxũgũ. ²Ngẽma Iraéanecũãxgũ rü taxregu narũxĩnũe i norũ maxũwa rü

tama Tupanaguxica narũxĩnũe. Rü ngẽmacax i ñuxma rü ngẽma norũ chixexũgagu rü tá napoxcue. Rü nũma ya Cori ya Tupana rü tá inanaxoxẽxẽ i ngẽma ãmarearũ guchicaxũgũ i norũ tupanachicũnaãxãgũcax üxũ rü tá nayapuexẽxẽ i ngẽma nutagũ i nüxũ yacuãxũũgũxũ. ³Natürũ nũma i ngẽma duũxũgũ rü ñanagürũgũ tá: “Rü nataxuma ya tórũ ãẽxgacũ nagagu nax tama Cori ya Tupanaxũ ingechaũgũxũ. Natürũ nüétama erũ ãtaxacürũ mexũ chi taxcax naxũxũ ya ãẽxgacũ? ⁴Rü yexũcürũ nidexaechamare rü natũcaxmamare tamaxã inaxuneta rü nanaxunagũ i mugũ natürũ taguma nayanguxẽẽgũ. Rü ngẽmacax i tatanũwa rü duũxũgũ rü nügũmaxã nanue rü ñoma wũxi i nanetũ i nawa iyuxũrũxũ nangexma i chixexũ i tatanũwa”, ñanagürũgũ. ⁵Rü ñuxma i ngẽma Chamáriaanecũãx i duũxũgũ rü niduxrue, rü naxaxue naxcax i ngẽma wocaxacũchicũnaãxã i Betawéũwa rütaxuxũ. Rü naxcax nangechaũgũ i duũxũgũ rü ngẽma chacherdótegũ erũ marũ narũtaxu ga yema namaxã nataãxẽgũxũ. ⁶Rü ngẽma wocaxacũchicũnaãxã i Iraéanecũãxgũ nüxũ icuãxũũgũxũ rü Achíriaarũ churaragũ rü nachixũanewa tá nanangegũ nax norũ ãẽxgacũna naxãgũaxũcax. Rü tá naxãnee i ngẽma Efraítanũxũgũ erũ marũ nataxu i norũ naxchicũnaãxã i nüxũ yaxõgũaxũ. Rü ngẽxgumarũxũ ta i guxũma i ngẽma Iraéanecũãxgũ rü ãne tá ningegũ. ⁷Rü ngẽma Chamáriaanearũ ãẽxgacũ rü tá narũtaxu ñoma wũxi i naixtũchi i dexã ichaxẽxũrũxũ. ⁸Rü ngẽma norũ tupanachicũnaãxãchicagũ ga

Iraéanecüãxgü chixexü nawa ügüxü, rü tá nahu napogüe. Rü ngëma norü ãmarearü guchicaxügüétüwa tá narüxügü i chuchxügü rü toragü. Rü nüma i ngëma duüxügü rü tá ngëma ngüchitaerugüxü ñanagürügü: “iToétüwa pebuemügü!” Rü yima maxpünegüxü tá ñanagürügü: “iToétügu peyixi!” ñanagürügü.

.....

¹²Rü nüma ya Tupana rü ñanagürü: —Choma rü marüchirex pemaxã nüxü chixu rü ñachagürü pexü: “iMexü pexüx rü ngëmaäcü tá pexna nangu i chorü ngechaü! iRü penamexëxë i perü maxü! Erü marü nawa nangu nax chauxçax pedaügüxü ñuxmatáta petanüwa changu nax peétügu chayabaxüçax i chorü pora i namaxã pexü íchapoxüxü.” ¹³⁻¹⁴Natürü i pemax rü nahu pemaxë i chixexü, rü ngëma ne naxü nax chixri pegümaxã ípecuáxü rü doragu nax pemaxëxü. Rü pema rü nahu peyaxó i ngëma muxü i perü churaragü rü yima peweügü ya daiwa namaxã pexixüne —ñanagürü ga Tupana. ....

Tupana rü nüxü nangechaüama i norü duüxügü woo tama naxinüegux

11 ¹—Rü yexguma ñoma buxürüxü tauta cuaxwa nangugüga ga chorü duüxügü ga Iraéanecüãxgü, rü choma rü nüxü changechaü yerü chaucügü nixigü rü yemacax íchananguxüxëxë ga Equítuanewa. ²Natürü yexguma yexeraäcü naxçax chacaxgu nax chowe naxixüçax rü nüma rü yexeraäcü choxna nixigachi. Rü ngëma chorü duüxügü rü norü tupanachicünaxägüçax ínanagu i

ãmaregü rü ngëmachicünaxägüçax ínanagu i pumáratexe. ³Choma nixi ga yema Efraítanüxümaxã ichacuáxü ga yexguma noxri tauta nüxü nacuaxgügu ga ñuxäcü tá napugüáxü ga ñaa naane. Rü chanangüexëxë nax ñuxäcü tá inaxixü. Rü choxmexmaxã nüxü chingí natürü ga nümagü rü tama nüxü nacuaxgü nax choma yixixü ga nüxna chadauxü. ⁴Rü nüxü changechaüãcuma chaugüçax chayagagü nax chaugüchametüwa chayapaxëëgüxüçax ñoma buxügü i maixürüxü. Rü naxçax ichayarümaxächí nax chanachibüexëxüçax.

.....

⁷Rü nüma i ngëma chorü duüxügü rü nanaxügüama nax choxna yaxigachixü. Rü tagaäcü nayumüxëgüchirex, natürü taxúema tanangãxü erü nawe narüxíama i ngëma tupanaretagü i taxucürüwa nüxü rüngüxëxü. ⁸Natürü taxucürüwa pexna chixügachi, Pa Efraítanüxügüx. Rü taxucürüwa pexü íchawogü, Pa Iraéanecüãxgüx. Rü taxucürüwa pexü chadai yexgumarüxü ga yema Admácüãxgüxü chadaixgurüxü. Rü taxucürüwama pexü charüxoxëxë guma íane ga Chebofúxü charüxoxëxürüxü. Erü daa chorü maxünewa rü pexü changechaü rü íchamemare nax choxü pengechaütümüxügüxü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Ochéa rü Iraéanecüãxgüxü naxçaxü nax Cori ya Tupanacax nawoeguxü

14 ¹Pa Iraéanecüãxgüxü nax Perü Chixexügagu Peyixixüxü irü naxçax pewoegu ya Cori ya perü

Tupana! ²Rü ñaãcü peyumüxëgü: “iPa Torü Cori ya Tupanax, rü toxú nüxü irüngüma i guxüma i torü chixexügü! iRü mea toxú nayaxu i ñaa torü cuaxüxü i cuxna taxãxü! ³Rü marü nüxü tadaugü rü ngëma Achíriaanecüãxgü rü tama aixcüma toxü ínapoxü, rü woo chi cowaruétügu taxíxgu rü taxüchima tamaxë. Rü ngëmacax i ñuxma rü marü taxütáma namaxã tatupanaãx i taxacü i tomatama taxüxü. Erü toma nax tangearü yoraáxü rü cuxicatama nixí i aixcüma cuxü tangechaütümüxügüxü” ñaperügü tá.

Cori ya Tupana rü Iraéanecüãxgümaxã inaxuneta nax ngexwacaxüxü i maxü tá nüxna naxãxü

⁴Rü ñanagürü ya Cori ya Tupana: —Ngëma duüxügü i tama chauga ñnüexü rü tá chaugümaxã ichanangüxmüexëxë. Rü tá nüxü changechaüama woo tamachirex ngëma nixí i norü natanü. Erü marü nangupetü nax namaxã chanuxü. ⁵Rü ñuxma i choma rü tá nüxü charüngüxëë i ngëma Iraéanecüãxgü ñoma cherena

nanetügüxü iwaixëëcürüxü. Rü ngëma Iraéanecüãxgü rü tá nataãxëgü ñoma putüra i líriu meama ixächacuxürüxü. Rü yima maxpúne ya Líbanu guxügüma ngëxmaechanerüxü tá nixí i ngëma Iraéanecüãxgü nax guxügutáma nachixüanewa nangexmagüxü. ⁶Rü ñoma orübu itaetaxü rü ibacaxürüxü rü tá meama nüxü naxüpetü i ngëma Iraéanecüãxgü i nachixüanewa. Rü ngëma nachixüane rü duüxügüaru taãxëëerüxü tá nixí ñoma Líbanuarü ocayiwaemarüxü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Norü gux i ñaa ore

⁹Rü yíxema cuax tüxü ngëxmaxe rü yíxema aixcüma túmaãxëxü cuáxe rü ëcü naga taxínie i ñaa ore: “Rü ngëma nacüma ya Cori ya Tupana rü aixcüma nawexgu. Rü ngëma aixcüma Tupanaga ñnüexü i duüxügü rü ngëma nacümagu naxí. Natürü ngëma chixexügu rüxíñnüexü i duüxügü rü ngëma Tupanacüma rü nüxü rü wüxi i guxchaxü nixí.”

JOEL

(Yoé)

Munügü rü Iraétanüxüarü nanetü nangõxgü

1 ¹Ñaa nixí ga Cori ya Tupanaarü ore ga Petué nane ga Yoémaxã nüxü yaxuxü: ²⁻⁴“Guxüma ga perü nanetügü rü munü pexü nanangõx. Rü yema íyaxüxëégüxü rü togü ga munü nanangõxgü. Rü dücax, Pa Yaxguãxgü rü Guxãma i Pemax i Ñaa Nachixüanecüãxgüx, rü pexna chaca ¿rü ñuxgu nüxü pedauxü ga wüxi ga chixexü ga ñaarüxü ixixü? Rü nüxcüma ga penatügü rü taguma nüxü tadau i ngëma ñuxma pexü ngupetüxü. Rü ngëmacax name i pexacügümaxã nüxü pixu i ngëma ñuxma pexü ngupetüxü, rü nümagü rü tá naxacügümaxã nüxü nixugügü, rü petaagü rü naxacügümaxã ta nüxü nixugügü. ⁵Pa Ngãxëwaxexüx írü pebajüxãchie! iPexauxe, Pa Bínuarü Axruügüx! Erü ngëma úbatüxü rü tá pexna nanayauxgü. ⁶Erü ngëma munügü rü ñoma muxüchixü i churaragü i poraexürüxü chauchixüanegu nachocu. Rü napütägü rü ñoma ai ya leóüpütarüxü nixígü. ⁷Rü ngëma munügü rü tórü úbanecügu rü

tórü iguéraneçügu nawagüe rü nayangeatüxëxë rü ngëmaäcü nachoxtanümare i nachacüxü. ⁸⁻⁹Rü chacherdótegü rü naxauxe ñoma wüxi i paxü iyutëxü i nateçax axuxürüxü erü Tupanapatawa rü marü nataxuma i nawemügü rü bínu nax ngëma Tupanana naxãmaregüxüçax. ¹⁰Rü ngëma naanegü rü nachianemare rü waixümügü rü nipagümare. Rü ngëma trígugü rü nayue rü ngëma úbanecü rü nipagü rü ngëma oríbunecü rü narüñëxgü. ¹¹Rü pemax nax naanewa pepuracüxü rü penatoxü ga úbagü rü trígugü rü chebádagü rü poraäcü pengechaügüäcüma pexauxe. Yerü yema trígu rü chebáda ga petogüxü rü pexü nayue, rü yemaçax taxuxüma pibuxgü. ¹²Rü perü úbanecü rü nipagü rü yexma narüxo ga perü iguérägü. Rü nipagü ga perü orüxgü ga boxragü, rü cucugü, rü mansánagü rü guxüma ga perü nanetügü ga peanewa yexmagüxü. Rü yemaacü nüxü inayarütaxu ga norü taãxë ga guxüma ga duüxügü. ¹³Rü pemax, Pa Chacherdótegü i Tupanaarü Ámarearü Guchicaxümaxã Icuaxgüxex, rü name nixí i naxchiru i témüxügü

picuxgü, rü pexauxe erü yima
 Tupanapatawa rü marü nataxuma i
 trügu rü bínu i perü ãmareruxü ixixü.
 14iRü naxçax pengema i duüxügü nax
 aureácüma nayumüxëgüxüçax! iRü Cori
 ya Tupanapatagu penangutaqexexë i
 perü ãëxgacügü i yaxguãxgü, rü
 guxüma i duüxügü i ñaa
 nachixüanecüãxgü! iRü ngéma perü
 yumüxëwa Tupanana peca nax pexü
 nangüxëxüçax! 15Erü marü ningaica i
 Tupanaarü poxcu. Rü ngéma ngunexü
 rü poraãcü tá naxãücüma erü yimá
 Guxãétüwa Ngëxmacü rü tá taxü i
 poxcu taxçax ínguxëxë. 16Rü yema
 munügü rü tapexewatama tüxna nanapu
 ga tawemü rü yemaacü inarüxo ga
 Tupanapatawa nax itaãxëgüxü. 17Rü
 guma nanetüchire rü nayue ga yema
 ínatogüxüwa, rü yema trügu rü
 inayarüxo rü guma ípatagü ga nanetü
 nagu gücune rü marü ningeäcu rü
 nichixe.”

.....

**Nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü
 nangechaütümüxü i duüxügü**

2 11Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
 napexegu nixü i ngéma munügü i
 ñoma muxüchixü i churagarürüxü ixixü.
 Rü nüma ya Tupana rü tagaãcü nanamu
 i ngéma munügü, rü nüma rü naga
 naxínüe. Rü ngéma nax namuxüchixü rü
 taxucürüwama texé tayaxugü. Rü
 poraãcü naxãücüma i ñaa ngunexü i
 nagu Tupana tüxü poxcuexü rü taxüema
 tapora nax ítayachaxächixëxü.
 12Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü
 ñanagürü: “iGuxüma i perü
 ngüchaümaxã çauxçax pewoegu

ñomarüta pexü íchananguxëxë! iRü
 çauxçax pexaureegü rü pegümaxã
 pengechaxügü rü pexauxe!” ñanagürü.
 13Rü ngëmacax i ñuxma rü name nixü i
 naxçax pewoegu ya Cori ya Tupana.
 Natürü tama nanaxwaxe i pegüchirugu
 pegáugüe nax ngëmaãcü penewëxü i
 perü ngechaü erü ngéma nüma
 nanaxwaxëxü nixü nax penaxüchicüüxü
 i perü maxü. Erü nüma ya Cori ya
 Tupana rü namecüma rü nüxü
 pengechaütümüxü, rü yaxna pemaxã
 naxínü, erü pexü nangechaü. Rü nüma
 rü ínamemare nax íyachaxächixëxü i
 ngéma poxcu i pemaxã naxuegüxü. 14Rü
 ngëxguma chi aixcüma naxçax
 pewoeguxgux rü bexmana tá
 ínayachaxächi nax pexü napoxcuexü, rü
 tá pexü narüngüxëxë nax wena
 naxügüxüçax i perü trügu rü úbagü nax
 ngëmamaxã nüxü picuaxüügüxüçax.
 15Rü pemax, Pa Chacherdótegüx irü
 yima ma xpüne ya Tupanapata nawa
 ngexmanewa peyacue ya perü cornéta
 rü naxçax peca i duüxügü! iRü
 penaxunagü nax aureácüma
 nayumüxëgüxüçax! 16iRü
 penangutaqexexë i ngéma
 Tupanaarü duüxügü, Pa
 Chacherdótegüx, nax Tupanapexewa
 peyamexëgüxüçax i yaxügü, rü buxügü
 rü woo i ngéma buxügü i maixü! iRü
 ngëxgumarüxü ta i ngéma ngexwacax
 ingügüxü, rü norü ucapuwa
 ípenachoxüxëxë! 17iRü pexauxe, Pa
 Chacherdótegüx i Tupanaarü
 Puracümaxã Icuaxgüxex, rü ãmarearü
 guchicaxüpexewa ñapegü i perü
 yumüxëwa: “Nüxü nangechaxü i ñaa
 curü duüxügü, Pa Torü Corix ya

Tupanax! iRü taxú i cunangexrúxũ nax taxúema nüxũ cugüexũcax! iRü taxú i cunangexrúxũ nax togü i nachixũanecüãxgü namaxã icuáxũcax! iRü taxú i cunangexrúxũ i ngëma tama yaxögüxũ nax curü duüxũgüxũ nacugüexũ ñaxũmaxã: ‘¿Ngexcü ya yimá perü Tupana?’ ñaxũmaxã!”¹⁸Rü ñuxũchi ga nüma ga Cori ya Tupana rü nüxũ nangechaütümüxũgü yerü poraãcü nüxũ nangechaũ.¹⁹Rü nüma rü ñanagürü nüxũ: “Rü tá pexna chanaxã i trígu rü bínu rü chíxũ ñuxmatáta mea pexũ yangu. Rü marü taxútáma wena pexũ changexrü nax pexũ nacugüexũcax i ngëma togü i nachixũanecüãxgü i tama choxũ cuãxgüxũ.²⁰Rü tá pexna chayaxígachixëxë i ngëma munügü ga nörtewaama ne íxũ, rü tá ngextá ínachianexũwa chanamugü. Rü ngëma napexegu íxũ rü nataxa i ngearü maxũáxũwa tá chanawoũ. Rü ngëma wixweama ügüxũ rü már i Mediteráneuwa tá chanawoũ. Rü ngëxma tá niyixe rü tá ngëma nayixanegü. Rü ngëmaãcü tá poraãcü pexũ charüngũxëë”, ñanagürü ga Cori ya Tupana.²¹Rü ngëmacax, Pa Duüxũgü rü Guxũma i Taxacü i Ñoma i Naanewa Maxëxũx, irü petaãxëgü rü taxú i pemuüexũ! Erü nüma ya Cori ya Tupana rü taxũ i mexũgü tá pexcax naxü.²²iRü taxú i pemuüexũ Pa Naexũgüx! Erü ngëma pebüchitaxũ rü tá wena narüxügü rü nabaca. Rü ngëma nanetügü i orıxgü rü tá nixo. Rü tá namuxũchi i iguéragü rü úbagü.²³iRü petaãxëgü, Pa Yerucharéücüãxgüx! iRü namaxã petaãxëgü ya Cori ya Tupana! Yerü pexcax nanapuxëxë ga yexguma

meama nawa nanguxgu nax mucücax napuxëëãxũ rü taunecüçax napuxëëãxũ yema noxri mea napuxëëãxgürüxũ.²⁴Rü ngëmaãcü tá mea pexũ nixo i trígu rü poraãcü tá nata ya perü bínu rü chíxũ.²⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ: “Choma rü tá pexũ chanatáeguxëxë ga yema penetügü ga ñuxre ga taunecü pexũ nax nangödxũ ga yema munügü ga yéma chamugüxũ.²⁶Rü ñuxma rü tá meatáma pechibüe i pemax ñuxmatáta mea pengãxpütüwegü. Rü choxũ tá picuãxüxũgü naxcax ga yema taxũ ga mexũ ga pexcax chaxüxũ. Rü tagutáma wena texé pexũ taxãneexëxë Pa Chorü Duüxũgüx.²⁷Rü pemax, Pa Iraétanüxũgüx, rü tá nüxũ picuãxãchitanü nax choma ya Cori rü aixcüma petanüwa changexmaxũ rü chaxicatama yixixũ i perü Tupana chixixũ. Rü tagutáma wena texé pexũ taxãneexëxë, Pa Chorü Duüxũgüx.

**Tupana rü ñoma i naanewa tá
naanamü i Naãxë i Üünexũ**

²⁸Rü ñaawena rü tá guxũma i duüxũgüçax núma chanamu i Chauãxë. Rü ngëma penegü rü pexacügü rü tá chorü orexũ nixugüe. Rü ngëma yaxũ i duüxũgü rü tá nixãnegügü. Rü ngëma ngextüxüxũgü rü tá nüxũ nadaugü i ëxũgüxũ i taguma texé nüxũ dauxũ.²⁹Rü woo i perü puracütanüxũ rü pexütaxügü rü tá nüxna chananguxëxë i Chauãxë i Üünexũ i ngëma ngunexũgügu.³⁰Rü daxüwa rü tá chanangoxëxë i taxacü i taguma texé nüxũ dauxũ. Rü ñoma i naanewa rü tá poraãcü nagü inaba, rü tá nixa ya

ĩanegü rü taxũ i caxixũ tá
 naxĩnagüema. ³¹Rü yima üaxcü rü tá
 nixu rü yima tauemacü rü ñoma
 nagürüxũ tá naduema naxũpa i ngẽma
 ngunexũ i nagu tá ñanguxũ i chorü
 poxcu i ñoma i naanewa. Rü ngẽma
 ngunexũ rü tá poraãcü naxãücüma.”
³²Natürü guxãma ya texé ya aixcüma
 chauga ññuxe rü taxütãma tapoxcue.

Erü yima ma xpúne ya Chióũ ya
 Yerucharéũ nawa ngexmanewa tá
 nangox ya yimá Maxẽxẽeruxũ yema
 choma ya Cori ya Tupana pemaxã
 ichaxunetaxürüxũ. Rü yíxema choma
 tũxũ chidexechixe rü taxütãma
 tapoxcue”, ñanagürü ya Cori ya
 Tupana.
 .....

AMÓS

Tupana rü tá nanapoxcu i ngêma togü i nachixüanegü i Iraéanena ngaicamagüxü

1 ¹Rü ñaa nixí ga yema ore ga guma carnérugüarü dauruxü ga Amú ga Tecóacüãxmaxã nüxü yaxuxü ga Tupana ga Iraéanecüãxgüchiga. Rü yema nangupetü taxre ga taunecü naxüpa ga yema ñãxãchiane ga yexguma Uchía Yudáanewa ãëxgacü ixíxgu, rü Yeruboáü ga Yoá nane ãëxgacü ixíxgu ga Iraéanewa. ²Nüma ya Cori ya Tupana rü ngëxguma yima maxpúne ya Chióü ya Yerucharéü nawa ngexmanewa yadexaxgu, rü naga rü ñoma duruanexürüxü nixí. Rü ngëxguma ya yima maxë ya carnérugüchitaxüwa ngëxmacü rü nipagü rü yima maxë ya maxpúne ya Carméruwa ngëxmacü rü ta nipagü. ³Rü Cori ya Tupana rü nüxü nixu rü ñanagürü: “Ngêma Damácucüãxgü rü poraãcü chixexü naxügü rü ngëmacax taxütáma íchayachaxãchi nax chapoxcuexü, yerü nüma rü nanadai ga chorü duüxügü ya Garaáxcüãxgü ñoma fiérumenaxãmaxã taxacü ipoxürüxü”, ñanagürü ya Cori ya Tupana.

.....

Iraéanecüãxgüarü poxcuchiga

2 ⁶Rü ñanagürü ya Cori ya Tupana: “Rü pema i Iraéanecüãxgü rü poraãcü chixexü pexügü. Rü tümamaxã petaxe ya yíxema taxuxüma i chixexü üchiréxe. Rü ngëxgumarüxü ta wüxi i chapatutanüxepüx tümamaxã petaxe ya yíxema ngearü diëruáxe. Rü ngëmacax taxütáma íchayachaxãchi nax pexü chapoxcuxü, Pa Iraéanecüãxgüx.

.....

¹⁰Rü choma nixí ga Equítuanewa pexü íchagaxüxü, rü 40 ga taunecü ínachianexügü pexü chigagü nax pexna chanaxãxüçax ga Amoréutanüxügüarü naane. ¹¹Rü pemax, Pa Iraéanecüãxgüx, rü taxuacüma ipeyacux nax petanüwa nüxü chaxunetaxü ga chorü orearü uruügü rü chaugüçax chanade ga ñuxre ga perü ngetüxüçügü nax Nacharéügü yixíxüçax rü tama bínu yaxaxgüaxüçax. Rü choma nixí i pemaxã nüxü chixexü i ngêma. ¹²Natürü yema Nacharéügü rü pema penamu nax bínu yaxaxgüaxüçax. Rü yema chorü orearü uruügü rü nüxna penachüxu nax chorü orexü yaxugüexü. ¹³Rü ngëmacax i chomax rü tá gúxü pexü chingegüxëxë rü ngëmamaxã tá pixãñetanüçüxü ñoma wüxi i caretíya i

trígumaxã ããcuxũ rü norü yamaxã
ãgaxũrũxũ. ¹⁴Rü woo yíxema ibuxmüxe
rü taxuacüma ngëma poxcuchaxwa
tibuxmü. Erü yíxema rüporamaechiréxe
rü tá tangearü poraãx rü taxúetáma
tügü ítapoxũ woo ya yíxema tama
muüxe.”

.....

Tupanaarü orearü uruüarü puracüchiga

3 ¹Pa Iraéanecüãxgüx rü Pa
Yudáanecüãxgüx ga Cori ya
Tupana Equítuanewa Ígaxũxũx, rü name
nixĩ i guxãma i pemax rü iperüxĩnüe i
ñaa ore i nüma pemaxã nüxũ yaxuxũ i
ñaxũ: ²“Dücax, rü natanüwa i guxũma i
duüxũgü i ñoma i naanewa maxëxũ rü
pexũxicatama nixĩ ga chaxunetaxũ nax
chorü duüxũgü pixĩgüxũcax. Rü
ngëmacax yexeraãcü tá pexna naxcax
chaca i guxũma ga yema chixexũ ga
pexügüxũ”, ñanagürü ya Tupana. ³Rü
ngëxguma taxre wüxigu íxgu rü
ngëmawa nüxũ tacuax nax wüxigu
naxĩnüexũ. Natürü i pema rü tama
wüxigu chomaxã perüxĩnüe, rü
ngëmacax taxucürüwa wüxigu taxĩ.

.....

Nagu tá napogüe ya íane ya Chamária

¹¹Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü pexũ: “Wüxi i to i
nachixũiane rü tá pemaxã narüxuanü.
Rü norü churaragü rü tá pechixũanegu
nachocu. Rü tá perü íanexũ
ínachomaeguãchi. Rü ngëma perü
poxũchica rü tá nagu napogüe rü yima
ãëxgacüpatagü rü tá nanadeãcu”,
ñanagürü.

.....

**Rü woo nax napoxcuechirëxũ i
Iraéanecüãx rü tama inaxĩnüechaũ**

4 ⁷Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Choma rü tomaepüx ga
tauemacü naxüpa nax peyabuxgüxũ ga
penetü rü pexchaxwa
íchayachaxächixëxë ga pucü. Rü wüxi
ga íanewa rü chanapuxëxë rü nái ya
íanewa rü tama. Rü wüxi ga naanewa
rü napu rü to ga naanewa rü nipamare
yerü nataxuma ga dexá. ⁸Rü duüxũgü
rü íanëgügu nixĩgüetanü nax dexácax
nadaugüxũ, natürü taxuxũma ga taxũ ga
dexáxũ inyangaugü nax yemaacü nüxũ
yanguxũcax nax yataxawaexũ. Natürü
woo yema pexũ nax ngupetüxũ ga
pemax rü tama chauxcax pewoegu. Rü
choma i Cori ya Tupana nixĩ i nüxũ
chixuxũ i ngëma. ⁹Rü buanecü ga
naiëmacü rü naweanegü pexcax
íchanguxëxë rü yemaacü narüñëxgü ga
penetügü rü perü úbanecü. Rü munügü
nanangõx ga perü iguéranecü rü perü
oríbunecü. Natürü ga pemax rü woo
yema pexũ nax ngupetüxũ rü tama
chauxcax pewoegu. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma.
¹⁰Rü pexcax íchanangugüxëxë ga
naweane yexgumarüxũ ga Equítuanecax
íchanguxëëgurüxũ. Rü chanayexrü ga
perü ngextüxücügü nax perü uanügü
daigu nadãixũcax. Rü pexũ chayexrü
nax perü uanügü yagagixũcax ga perü
cowarugü. Rü pexũ chanapaxëxë ga
yema yuexüarü yixixũ ga yema pegü
ípedãixüwa. Natürü ga pema rü tama
chauxcax pewoegu. Rü choma i Cori ya
Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma.
¹¹Rü wüxi ga íxãxãchianemaxã

chanadai ga ñuxre ga petanüxügü yema Chodómawa rü Gomórawa duüxügüxü chadaixgurüxü. Rü pema rü wüxi ga üxü ga marü ixaxü rü íyaxuchixürüxü pixigü. Natürü ga pema rü tama chauxçax pewoegu. Rü choma i Cori ya Tupana nixi i nüxü chixuxü i ngëma. ¹²Rü ngëmacax, Pa Iraéanecüãxgüx, rü ngëxgumarüxü tá pemaxã chanaxü. Rü ñuxma nax ngëmaäcü tá pexü chapoxcuexü, rü name nixi i pegü pemexëëgü nax ngëmaäcü perü Tupanaxü peyangauxüçax”, ñanagürü ya Cori ya Tupana. ....

**Tupana nüxna naxü nax naxçax
nawoeguxüçax**

5 ¹²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Choma rü nüxü chacuax nax nataxü i perü chixexügü, Pa Æëxgacügüx. Rü ngëma perü pecádugü rü tama inayacuax. Rü ngëxguma duüxügü pepexewa norü guxchaxügü yamexëëgüchaügu, rü yixema aixcümaxü ixuxe rü tama tüxü ipexinüe natürü nüxü ipexinüe i ngëma diërumaxã pexü naxütanüxü nax naëtüwaama pechogüxüçax. Rü ngëmaäcü i pemax, Pa Æëxgacügüx, rü ngëxma tüxü ipeyanaxoxëxë i ngëma guxchaxü i pexütawa naxçax taxüxü nax tüxü penamexëëxüçax. ....

¹⁴Rü dücax, Pa Æëxgacügüx, rü name nixi i mexü pexü rü nüxü perüxoe i ngëma chixexü. Rü ngëxguma tá pexü nangexma i maxü. Rü ngëmaäcü tá aixcüma Tupanapexewa pime ngëma pegü pixugüxürüxü, rü choma ya Cori

ya Tupana ya guxãétüwa changexmaxü rü aixcüma petanüwa tá changexma”, ñanagürü ya Tupana. ....

²⁰Rü ngëma ngunexü i Tupana nagu pexü poxcuexü rü wüxi i ngunexü i éanexü tá nixi i pexçax, rü marü taxütáma ngóonexüwa pengexmagü. Rü poraäcü tá pexçax nawaanexüchi rü bai i wüxi i taxacürü ngóonexü tá nangexma. ²¹Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü pexü: “Choma rü naxchi chaxai rü nüxü chaxo i ngëma taxü i peta i chauégagu pexügüxü, rü tama namaxã chataãxë i ngëma perü ngutaquexegü. ²²Rü tama chanaxwaxe i naxünagü chauxçax nax ípeguxü, rü woo i ngëma perü ãmare i trígu rü tama chanaxwaxe. Rü taxütáma chanayaxu i ngëma wocaxacügü i ngüexü i chauxçax nax pedaixü nax ngëmamaxã choxü perüngüxmüexëëxüçax. ²³iRü choxna pixigachi namaxã i ngëma perü wiyægü i namaxã choxü penaxocáümarexü! Tama nüxü chaxinügachaü i ngëma perü paxetaruxü i árpagü. ²⁴Natürü ngëma pexü chanaxwaxexü nixi nax guxüguma pemüçigümaxã pixaixcümaxü ñoma natü i nagoxüchixüechaxürüxü. Rü chanaxwaxe i ñoma dexá i chuchuxü i taguma gúxürüxü guxüguma mexü nax pexüxü. ²⁵⁻²⁶Rü dücax, Pa Iraéanecüãxgüx, rü yexguma 40 ga taunecü ínachianexüwa peyexmagügu, rü tama chauxçaxicatama penadai ga naxünagü rü tama choxnaxicatama ãmare pexägü. Natürü peyangegüama ta ga yema perü tupananetachicünaxägü ga pematama pexüxü ga Chicú rü perü

woramacurichicünaxã ga Quiyú nax nûxû picuaxûüügüxûcax. Rû ñuxma rû ta rû ngémaacü penaxü. ²⁷Rû ngëmacax i choma rû ñane ya Damácuarü yáxûwa tá pexû chawogü. Rû choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëmacü nixi i ngëma ñachaxû. Rû ngëma nixi i chauéga.”

Chixexû naxcax ínangu i Iraéanecüãxgü

6 ¹Rû pegümaxã pengechaxûgü, Pa Yerucharéücüãx! Rû pema rû perü diêruna perüyoõ rû petaãxëgü erü nagu perüxînüe rû taxuxûtáma pexû nangupetü. Rû ngëxgumarüxû ta ipegümaxã pengechaxûgü i pema i Chamáriaarü ñanena rüyoõxe! Pema rû nagu perüxînüe nax naporaxû ya yima ñane rû ngëmacax taxuxûtáma pexû nangupetü. Rû duïxûgü rû ngëma ñanearü ãëxgacügücax naxi erü nagu narüxînü rû tá ínanapoxûgü.

.....

⁴Pema rû pepatagü ya mexechinewa pepetae rû perü toruxû i mexechixûgu pecagü rû ngëxma perüngügü. Rû ngëma penangõx i õna i mexechixû i carnéruxacümachi rû wocaxacü i ngüexûmachi. ⁵Rû perü árpagümaxã pepaxetagü natürü tama pexû naxuegu. Rû Dabíxû peyadauxû nax perü paxetarüügü ípexüxûxû. ⁶Rû taxû i pexpáüwa peyaxaxgü ya bínu, rû pumára i yixichixûmaxã pegü peyixemagü. Natürü tama nagu perüxînüe i ngëma pechixûane nax chixexûgu nanguxû. ⁷Rû pexíra tá nixi i to i nachixûanewa pexû nagagüxû i perü uanügü nax norü puracütanüxû pixígüxûcax. Rû ngëxma ta nayacuax

nax penaxüxû i taxû i perü õna i nawa picuxcuxû.

.....

**Taxúetáma nawa tiña
i Tupanaarü poxcu**

9 ¹Rû nûxû chadau ga Cori ya Tupana. Rû nüma rû ngëma tupanenetachicünaxãarü ñmarearü guchicaxûxûtagu naxi, rû ñanagürü choxû: “íDaa tupanenetapataarü caxtagü rû nagu napogü nax yawaxgüxûcax rû ngémaacü duïxûgüétü nangutaïxûcax i naaxû rû ngëxma nayuexûcax! Rû ngëma maxëxû rû woo yabuxmügu rû tá chanamu i norü uanügü nax taramaxã nadaiaxûcax. Rû ngémaacü taxuxûtáma niña. ²Rû woo waixümüarü áxmaxügu yacuxgügu rû ngëma tá íchanawoxûama. Rû woo maxpúnetapexegu naxígügu rû ngëma rû tá íchanaxígüxëxëama. ³Rû woo maxpúnetapexe ya Carmérugu yanacuxgügu, rû choma rû tá ngëxma naxcax chayadauama. Rû ngëxguma mártamagu yanacuxgügu, rû choma rû tá chanamu i naexû i taxüchixû i düraxû i márcüãx nax ngëxma nagu nawagüxûcax”, ñanagürü ya Tupana.

.....

⁸Rû nüma ya Cori rû nûxû nadawentü i Iraéanecüãxarü ãëxgacügü i chixexûgu ímaxëxû rû ngëmacax ñanagürü: “Choma rû tá ñaa naanewa ichayanaxoxëxë i ngëma ãëxgacügü. Natürü taxûtáma ichayanaxoxëxëxüchi i ngëma Iraéanecüãxgü. Rû choma ya Cori ya Tupana nûxû chixu i ngëma.”

.....

**Tupana tá wena ínanadaxêxê i Iraéane
nax noxrirüxü wena naporaxüçax**

¹¹Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Pa Iraéanecüâxgüx, rü yema pechixüane ga yexguma âëxgacü ga Dabí namaxā icuaxgu, rü naporaxüchi, natürü i ñuxma rü ñoma wüxi ya ípata ya rüngutaxünerüxü nixí. Natürü tá nawa nangu i ngunexü nax wena íchanadaxêxêxü nax noxrirüxü wena naporaxüçax. ¹²Rü ngêmaäcü, Pa Iraéanecüâxgüx, rü pexrü tá nixí i ngêma Edóüane i ñuxma íyaxüxü rü guxüma i ngêma nachixüanegü ga üpa chorü duüxügümexêwa chayexmagüxêxêxü. Rü choma ya Cori ya Tupana nixí i ngêma ñachaxü, rü choma rü tá chayanguxêxê i ngêma. ¹³Rü ngêma ngunexügügu rü tá poraäcü nixo i perü trígu. Rü ngëxguma taxüta yagüegu nax penabuxuxü i perü trígu rü

ngêma perü naane rü marü táxarü name nax wena nagu petoexü. Rü ngëxguma taxüta yagüegu nax penabuxuxü i perü úbagü rü ngêma perü naane rü marü íname nax perü trígu nagu petoxü. Rü guxünema ya yima ma xpünegüwa rü ngüchitaeruxügüwa rü tá narüyaetüxü i perü úbagü ñoma dexárüxü. ¹⁴Rü choma rü tá wena nachixüanecax chanawoeguxêxê i ngêma chorü duüxügü i Iraétanüxügü. Rü nümagü rü tá nayamexêxê ya yima norü íanegü ga nagu nüxü napogüene rü yimawa tá namaxê. Rü tá norü úbanecü naxügü rü ngêma úbatüxü i bínuwa tá naxaxegü. Rü nanetümaxā tá natoegü rü ngêmaarü o tá nangōxgü. ¹⁵Rü norü naanewaxüchi tá chanangexmagüxêxê i ngêma Iraétanüxügü, rü tagutáma texé nawa ítanawoxü i ngêma norü naane i choma nüxna chaxāxü. Rü choma ya Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i ngêma.”

ABDÍAS

(Abdía)

Tupana rü tá Edóüanecüãxũ naxãneexêxê

¹⁻²Rü yexguma taxacü ga êxũguxũ Abdíaxũ nadauxêëgu ga Tupana rü namaxã nüxũ nixu nax taxacü tá nüxũ ngupetüxũ ga yema Edóüane. Rü nüma ga Abdía rü duũxũgümaxã nüxũ nixu rü ñanagürü: “Rü marü nüxũ taxĩnue ga Tupanaarü ore yerü guxũ ga nachixüanewa nanamu ga norü oreatü uruxũ nax namaxã nüxũ yaxuxüçax rü ñanagürü: ‘IËcü ipexĩächi nax Edóüanecüãxmaxã pegü pedajüxüçax!’ ñanagürü. Rü nüma ya Tupana rü Edóüanecüãxũ ñanagürü: ‘Tá pexũ chaxãneexêxê napexewa i ngêma togü i nachixüanegü rü tá pexũ charüña. ³Rü Pemax, Pa Edóüanecüãx, rü pegütama pewomüxêxê erü perü poramaxã pegü picuaxüxũ. Pema rü ínanutaanexüwa pengexmagü i maxpüneanewa. Rü ngêmacax nagu perüxĩnue rü taxúetáma pexũ tarüporamae. ⁴Natürü woo ñoma ñyürüxũ daxüwaxüchi pengexmagügu rü maxpünetapexegu pexächüügu ñoma ñyürüxũ, rü ngêma tá pexũ charüyixêxê.

.....

Nagagutama chixexügu nayi ga Edóüanecüãxgü

¹⁰Rü pemax, Pa Edóüanecüãxgüx, rü tá poracü pexãnee erü tá pexũ ichayarüxoxêxê. Yerü chixri namaxã pechopetü ga petanüxũ ga Iraétanüxüügü rü penadai. ¹¹Rü yexguma norü uanügü ga churragü Yerucharéüarü poxeguxüarü ñaxgu pogüegu, rü nachocuxgu nax nadeaxüçax ga norü yemaxüügü, rü pema rü yéma nüxũ perüdaunümare, rü tama naétüwa pechogüe. Rü yexguma norü uwanügü nügümaxã natoyeägu ga yema nadexũ rü pema rü natanüxũ pixüügü.

.....

¹⁵Rü yema chixexü ga petanüxũ ga Iraétanüxüügümaxã pexüxũ rü ngêmaächü tátama pemaxã nangupetü. Erü ngêma nixĩ i perü natanü naxçax ga yema pexüxũ.’ Rü Cori ya Tupana rü ñanagürü: ‘Marü ningaica i ngêma ngunexü i choma tá nagu chapoxcuxü i guxüma i nachixüanegü.

.....

¹⁷Natürü Chióüarü maxpüne ya chopata nawa yexmane rü wüxi i

nachica i üünexĩ nixĩ. Rũ ngẽma tá naxĩ   rü wena táxarü nanayauxgü i norü
i duũxũgü nax ngẽma ãücũmaxũwa   naanegü', ñanagürü ya Cori ya Tupana.”
yabuxmũxũcax. Rũ ngẽma Iraétanũxũgü   .....

JONÁS

(Yoná)

Tupanachaxwa nixú ga Yoná

1 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Amitái nane ga Yonámaxā nidexa rü ñanagürü: ²—iĒcū inaxūāchi rü nawa naxū ya yima ñane ya taxūne ya Nínibe rü norü duūxūgūmaxā nüxū ixu rü tá chanapoxcue! Erü chauxūtawa nanguchiga nax poraācū chixexū naxūgūxū —ñanagürü. ³Natürü nüma ga Yoná rü tama Tupanaga naxīnū, rü naxçax nadau nax ñuxācū naxçaxwa yaxūxū. Rü yemaçax Yópearü türewa naxū, rü yexma nüxū inayangau ga wüxi ga wapuru ga ixūāchichaxūne ga Tárchiawa ūxūne. Rü gumawa nanaxütanü nax yexma yaxūxūçax. ⁴Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü wüxi ga buanecü ga tacü inanaxūxēxē ga yexguma már-arü ngāxūtüwa nanguxgu. Rü guma wapuru rü ñoma yapuxchaūxūrūxū nixī, yerü nataxūchi ga yuape. ⁵Rü yema norü duūxūgū ga guma wapuru rü poraācū namuūe, rü yemaçax wüxichigü norü tupananetaarü ngūxēçax ínaca. Rü yema nax iyanguāchixūçax ga guma wapuru rü ínanawoxū ga guxūma ga yema naācu.

Natürü nüma ga Yoná rü guma wapuruarü aixepegu naxūcu rü yéma nayape. ⁶Rü nüma ga wapuruarü capitáñ rü yéma Yoná ípexūwa naxū rü ñanagürü nüxū: —¿Taxacü ngéma cuxü Pa Pexwaxexūx? Írūda rü curü Tupanana naca! Rü bexmana nüxū ingechaütümüxūgü nax tama iyuexūçax —ñanagürü. ⁷Rü yoxni ga yema norü duūxūgū ga guma wapuru rü nügūmaxā ñanagürügü: —Ngīxā tanañanagü i wüxi i diēru nax ngémaācū nüxū icuāxūçax nax texégagu yixīxū nax guxchaxū tüxū ngupetüxū —ñanagürügü. Rü nanañanagügü rü Yonágu nangu nax nagagu yixīxū ga yema nüxū ngupetüxū. ⁸Rü nümagü rü nüxna nacagüe rü ñanagürügü nüxū: —iTomaxā nüxū ixu rü taxacüçax nixī i taxçax ínanguxū i ñaa guxchaxū! ¿Rü taxacü nixī i curü puracü i naxçax nua cuxūxū? ¿Rü ngextácūx quixī? ¿Rü taxacü nixī i cuchixūane? ¿Rü taxacürü duūxū quixī? —ñanagürügü. ⁹Rü nüma ga Yoná rü nanangāxū rü ñanagürü: —Choma rü Iraétanūxū chixī. Rü Cori ya Tupana i daxūguxū i naanearü üruxū rü már-arü üruxū rü ñoma i naanearü ürūāxū nixī

i chayaxōxũ rü nüxũ chicuaxũüxũ
 —ñanagürü. ¹⁰Rü ñuxũchi nüma ga
 Yoná rü meama guma wapuruarü
 duũxũgũmaxã nüxũ nixu nax Cori ya
 Tupanachaxwa nax yaxũxũ. Rü
 yexguma yemaxũ naxĩnüegu ga
 nümagü, rü nüxũ nadaugü ga yema már
 ga nax yexeraãcü nayuapexũ, rü
 poraãcü namuũe. Rü nüxna nacagüe rü
 ñanagürügü: ¹¹—¿Tũxcũü ngẽmaãcü
 cunaxü? ¿Rü taxacü tá cumaxã taxüexũ
 i ñuxmax nax íyachaxãchixũcax ya yima
 yuape? —ñanagürügü. ¹²Rü nüma ga
 Yoná rü nanangãxũ rü ñanagürü: —iËcü
 choxũ ípetãe nachĩüwa i ñaa már! Rü
 ngëxguma rü tá ínayachaxãchi ya
 yuape. Rü choma rü nüxũ chacuax nax
 chaugagu yixĩxũ ya daa buanecü ya tacü
 i nuxã pexũ naxũxũ —ñanagürü. ¹³Rü
 nümagü ga yema wapuruarü duũxũgü
 rü poraãcü inixãgü nax naxãnacüwa
 nangugũxũcax, natürü tama yéma
 nangugü yerü ga már rü yexeraãcü
 poraãcü nayuape. ¹⁴Rü yexguma ga
 nümagü rü Cori ya Tupanana nacagüe
 rü ñanagürügü: “Pa Cori Pa Tupanax
 iTaxú i nuxã toxũ cuyuexẽexũ nagagu i
 ñaa yatü! Rü ngëxguma chi taxuxũma i
 chixexũ naxũxgux rü itaxú i
 cuyatoguãchixẽexũ nax nayuxũ! Erü
 cumax, Pa Corix, Pa Tupanax, rü
 cunaxü i taxacü i cuma
 cunaxwaxexũãcũma”, ñanagürügü. ¹⁵Rü
 yema ñagüguwena rü márwa Yonáxũ
 natãegü, rü ínayachaxãchi ga yuape.
¹⁶Rü yexguma yemaxũ nadaugüga ga
 yema wapuruarü duũxũgü rü poraãcü
 Cori ya Tupanaxũ nicuaxũxũgü rü
 naxcax nayamaxgü ga wüxi ga naxũna
 rü nayagugü. Rü Tupanamaxã

inaxunetagu nax naga tá naxĩnüexũ.

¹⁷Rü yoxni ga nüma ga Cori ya Tupana
 rü yéma nanamu ga wüxi ga choxni ga
 taxüchixũ nax Yonáxũ ínagaxũcax. Rü
 nüma ga Yoná rü tomaepũx ga ngunexũ
 rü tomaepũx ga chütaxũ yema
 bayénaãnüwa nayexma.

Yonáarü yumüxëchiga

2 ¹Rü nüma ga Yoná rü yéma choxni
 ga taxüchixũãnüwa Cori ya
 Tupanamaxã nidexa rü ñanagürü: ²“Pa
 Corix, yexguma poraãcü ãücũmaxũwa
 chayexmagu, rü cuxna chaca nax choxũ
 curüngũxẽexũcax. Rü cuma rü choxũ
 cungãxũ. Rü yexguma márwa
 chayexmagu rü nagu charüxĩnũ rü marü
 tá chayü. Natürü yéma cuxna chaca rü
 choxũ cuxĩnũ. ³Rü yéa már
 ímatamaxũwa choxü cutãe, rü yema
 dexáarü poraxũchixũxũgu changu. Rü
 guma yuape ga taxüchicü ga
 icunaxũxẽecü rü chauétügu
 niñaxũchixü. ⁴Rü nagu charüxĩnũ rü
 marü cugüxütawa choxũ ícutaxüchi. Rü
 nüxũ chacuaxgu rü tagutãma wena
 nüxũ chadau ya cupata ya üinene. ⁵Rü
 dexáarü ngãxũwa chayexma rü chauétü
 niñaxũchiüxüchi ga dexá. Rü yema norü
 mureru rü chaueruwa nayaxũxgü. ⁶Rü
 yema mártamagu changu rü choma
 nagu charüxĩnũgu rü marü taguchima
 yéma íchanguxuchi. Natürü cumax, Pa
 Cori Pa Chorü Tupanax, rü choxũ
 ícuyaxuchi nawa ga yu. ⁷Rü yexguma
 nagu charüxĩnũgu ga marü nax
 chingoxõchixũ nax chayuxũcax, rü
 cuxna chacuaxãchi, Pa Cori Pa Tupanax,
 rü cumaxã chidexa. Rü yema chorü
 yumüxë rü yima cupata ya üinene ya

nawa cungexmanewa nangu. ⁸⁻⁹Rü ngëma duïxügü i naxchicünaxägüxü icuaxüügüxü, rü tama cumaxã nixaixcümagü. Natürü i chomax rü tá moxë cuxna chaxã rü tá cuxçax chayagu i âmaregü. Rü tá chayanguxëxë ga yema cumaxã ichaxunetaxü. Rü cucicatama nixí, Pa Corix, Pa Tupanax, i nüxü cucuáxü nax choxü cumaxëëxü” ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü yema choxni ga taxüchixüxü nanaxóégaxëxë nax Yonáxü ínoxochixüçax márpechinügu.

Nínibecüãxgü rü nüxü narüxoe ga nacümagü ga chixexü rü Tupanacax nadaugü

3 ¹Rü wenaxarü Yonámamaxã nidexa ga Cori ya Tupana rü ñanagürü nüxü: ²—iËcü yima taxüne ya ñane ya Nínibewa naxü rü duïxügümaxã nüxü ixu i ngëma tá cumaxã nüxü chixuxü! —ñanagürü. ³Rü nüma ga Yoná rü Tupanaga naxínü rü inaxüächi nax Nínibewa naxüçax. Rü guma Nínibearü ñane rü tomaepüx ga ngunexü ninge nax nagu yaxüägüchigüxü. ⁴Rü nüma ga Yoná rü guma ñanegu naxücu rü guxüma ga yema ngunexü rü nagu nixüägüchigü, rü tagaäcü ñaxümaxã yexma nicaechigü: —Rü 40 i ngunexüwa nanguxgu rü Tupana tá nayanaxoxëxë ya daa ñane ya Nínibe —ñanagürü. ⁵Rü yexguma yemaxü naxínüegu ga yema Nínibecüãx ga duïxügü ga iyaexü rü buxügü, rü Tupanaaxü nayaxögü. Rü nanaxunagügü nax Tupanacax naxaurexü rü nagu yacüxgüxü ga naxchirügü ga témüxü, yerü poraäcü

nügümaxã nangechaügü. ⁶Rü yexguma Nínibearü äëxgacüxütawa nanguxgu ga yema dexa, rü nüma rü norü tochicaxüwa inachi rü ínacuxuchi ga norü äëxgacüchiru rü témüxü ga naxchirugu nicüx rü waixümüarü ätexexüwa narütomare. ⁷Rü ñuxüchi nüma ga äëxgacü rü norü ngüxëëruügüxü namu nax naxunagügüaxüçax ga aurechiga. Rü ñanagürügü: “iTaxüetáma texé tachibü! iRü ngëxgumarüxü ta rü taxüetáma texé tanachibüexëxë rü tayaxaxegüxëxë i tümaarü wocagü rü carnérugü!”, ñanagürügü. ⁸Rü yexgumarüxü ta nanaxunagü ga äëxgacüarü ore ga ñaxü: “iGuxãma i pemax, Pa Duïxügüx, rü témüxü i naxchirugu picüxgü rü ngëmaäcü ípenawëx nax pegümaxã pengechaügüxü! iRü aixcüma Tupanana pecagü rü namaxã nüxü pixu i perü chixexügü! iRü wüxichigü i pemax rü nüxü perüxoe i pecüma i chixexü rü ngëma nax pegü pedajüxü rü pemáetawaxegüxü! ⁹Rü bexmana ngëxguma ya Tupana rü tá nüxü ingechaütümüxügü rü tá narüngüxmü nax tamaxã nanuxü, rü taxütáma tüxü nadai”, ñanagürügü. ¹⁰Rü Tupana rü nüxü nadau ga yema Nínibecüãx ga duïxügü ügüxü nax ñuxäcü nüxü naxoxëxü ga nacüma ga chixexü. Rü yemaçax ga nüma ga Tupana rü ínayachaxächi ga yema poxçu ga noxri namaxã naxuegüxü.

Nanu ga Yoná

4 ¹Rü tama Yonáxëwa name ga yema mexü ga Nínibecüãxmaxã naxüxü ga Tupana rü poraäcü nanu.

²Rü yemacax ñaãcü nayumüxê: “Dücax, Pa Cori Pa Tupanax, rü ngêma ñuxma Nínibewa ngupetüxü nixí ga yema nüxü chixuxü ga yexguma chauchixüanewatama chayexmagu. Rü yemacax nixí ga cuxchaxwa chixüxütáax nax Tárchiawa chaxüxüçax, yerü nüxü chacuax rü cuma rü wüxi ya Tupana ya mecümacü rü ngechaxüwaxecü quixí rü tama paxa cunu. Rü ngêma curü ngechaü rü nataxüchi, rü ngêmacax woo texêmaxã poxcu cuxueguxgu rü paxama nagu curüxünü, rü tama tüxü cupoxcu ega nüxü tarüxoegu i tümacüma i chixexü. ³Rü ngêmacax Pa Cori Pa Tupanax, rü chanaxwaxe nax noxtacüma choxna cunayaxuxü i ñaa chorü maxü. Erü chauxcax narümemae nax chayuxü rü tama nax chamaxechaxü” ñanagürü. ⁴Natürü nüma ga Cori ya Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü: —¿Rü cuxü namexü nax ngêmaãcü cunuxü? —ñanagürü. ⁵Rü nüma ga Yoná rü ínaxüxü nawa ga guma ñane rü üaxcü ne íxüxüwaama naxü rü yexma nanaxü ga norü düxenü ga naixatünaxçax. Rü yéma nüxü nadawenü rü tá taxacü nüxü ngupetü ga guma ñane. ⁶Rü nüma ga Tupana rü naxçax yéma nanaxüxêxê ga wüxi ga nanetü ga áatüxü nax yemamaxã nagauxchipetaxüçax, rü tama nangechaüxüçax. Rü nüma ga Yoná rü poraãcü yemamaxã nataãxê.

⁷Natürü ga moxüãcü yangunegu rü Tupana yéma nanamu ga wüxi ga õxmi nax yema yawaemaxüãxüçax, rü narüñexe. ⁸Rü yexguma üaxcü ngunagügu rü Tupana yéma nanamu ga wüxi ga buanecü ga naiemacü ga üaxcü ne íxüxüwaama ne bucü. Rü nüma ga üaxcü rü Yonáerugu nabaxi rü yemaacü poraãcü nüxü nanguxema rü namaxã nayuéga yerü poraãcü nanguxema. Rü yemacax ñanagürü: “Narümemae nixí nax noxtacüma chayuxü rü tama nax chamaxüxü” ñanagürü. ⁹Natürü nüma ga Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü: —¿Cuxçax rü namexü nax ngêmaãcü cunuxü nagagu nax nayumaxüxü i ngêma nanetü? —ñanagürü. Rü nüma ga Yoná rü Tupanaxü nangäxü rü ñanagürü: “Ngêmaácux, chauxcax name i ngêma, erü ngêma chorü numaxã chayuxchaü” ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga nüma ga Cori ya Tupana rü nanangäxü rü ñanagürü nüxü: —Cuma rü tama icunato ga yema nanetü rü tama cunayaxêxê. Rü wüxitama ga chütaxü rü nangox rü to ga chütaxü rü marü nayu. Natürü i cumax rü cuxü nangux nax nayuxü. ¹¹Rü dücax, choma rü yexeraãcü choxü nangux nax nayuxü i ngêma duüxügü i Nínibecüãxgü, erü yima ñanewa nangexmagü i 120,000 i buxügü i taxuxüma i chixexü ügüxü rü muxüma i naxümagü —ñanagürü.

MIQUEAS

(Miquéa)

Miquéa nüxü nixu nax Tupana tá napoxcuxü ga Chamáriacüãxgü

1 ¹Rü yexguma Yudáanecüãxaruãxgacügü yixigügu ga Yotáü rü Acáa rü Echequía, rü yexguma nixí ga Cori ya Tupana ga Miquéa ga Morechécüãxü nawéãxü ga yema Chamáriacüãxgücax rü Yerucharéücüãxgücax tá ínguxü. ²Rü ñuxüchi nüma ga Miquéa rü ñanagürü: —iPa Guxüma i ñaa Nachixüãnearü Ñanecüãxgüx, rü Pa Guxüma i Duüxügü i Ñaa Nachixüãnewa Ngëxmagüxüx, rü iperüxínüe i ñaa ore! Rü nüma ya Cori ya Tupana rü napata ya üünenewa pexü nixugüchiga.

.....

⁵¿Rü tÿxcüü pexü nixugü? Rü pexü nixugü erü nüma rü nüxü nacuax i ngëma chixexü i pexüxü rü tama naga nax pexínüexü i pemax, Pa Acóbutaagü i Iraétanüxügüx. Rü bexmana pema rü ñaperügügu: “¿Rü ngextá nixí i tama Tupanaga taxínüexü i toma i Iraétanüxügü?” ñaperügügu. Rü pemaxá nüxü chixu rü yima ñane ya Chamáriawatama nixí. Rü pema rü

bexmana ñaperügügu: “¿Rü ngextá nixí i tupananchicünaxägüxü ticuaxüügüxü?” ñaperügügu. Rü pemaxá nüxü chixu rü Yerucharéüwatama. ⁶Rü ngëmacax i nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Yima ñane ya Chamária rü tá nagu chapogü rü naxtapüxgü i nügüétügu yixixüxica tá ngëma tadau. Rü ngëma nachica rü naanexü tá nananguxuchi rü úbagü nagu natogü. Rü yima nutagü ya namaxá ínapoxegune ya yima ñane, rü tá ngatexügu nawoonemare. Rü ngëmaacü tá nangox ya yima nutagü ya naxtapüxaru ügü. ⁷Rü guxüma i ngëma norü tupanachicünaxägü rü tá nipue rü tá ínagu i ngëma norü naigü i namaxá natupanaãxgüxü. Rü ngëma diëru i ngëma Iraétanüxügü norü tupanachicünaxägüxü namaxá icuaxüügüxü, rü norü uanügü rü nachixüãnewa tá nananagü nax ngëma norü tupanachicünaxägüxü namaxá yacuaxüügüxü”, ñanagürü ya Tupana.

Miquéa rü norü ngechaümaxá naxaxu

⁸Rü ngëmacax taxü i chorü ngechaümaxá tá chaxaxu, rü ngearü

chapatuáxê rü ngexchiruxe tá chixü, rü airu i dauxchitacüãxrixü tá chaxaxu rü weri i abetrúxacürüxü aita tá chaxü.

⁹Erü ngëma Chamáriacüãxgüarü guxchaxü rü nataxüchi rü taxúema tanamexêxê. Rü yima ñane rü tagutáma wena noxrirüxü nixí. Rü ngëma norü guxchaxü rü Yudáanewa nangu rü ñuxmata nawa nangu ya yima ñane ya Yerucharéü i chautanüxügü nagu áchiüine.

.....

Ore i ãëxgacügü i chixri duüxügümaxá icuaxgüxüchiga

2 ⁶Rü pemax, Pa ãëxgacügü i Chixri Chorü Duüxügümaxá Icuaxgüxüx, rü ñaperügügü: “Tama torü me nixí i tomaxá nua nüxü cuyarüxu i ngëma ore i chixexü. Erü ngëma guxchaxü i nüxü quixuxü rü tagutáma towa nangu.

⁷¿Ëxna toma i Iraétanüxü nax tixígüxü rü Tupana rü chixexü tomaxá naxuegu? ¿Ëxna ya Tupana rü marü nüxü narüxo nax yaxna tomaxá naxínüxü? ¿Rü ngëmaacü ëxna yixixü i nacüma ya Tupana? ¿Tama ëxna i tüxü nangüxêëxü i ngëma Tupanaarü ore ya yíxema aixcüma mea nagu maxêxe?”

ñaperügügü. ⁸Natürü ga Tupana rü ñanagürü pexü: “Pemax, Pa ãëxgacügüx, rü namaxá perüxuanü i ngëma chorü duüxügü rü chixexü namaxá pexü. Rü yíxema churaragü i daiwa ne ìxe rü tataãxêgü erü nagu tarüxínüe rü tümapatawa rü marü taxuxütáma taxacürü guxchaxü tüxü nangupetü. Natürü ngëxguma ítangügügu rü pemax rü tüxna penapu i ngëma tümachiru i tatanüxü. ⁹Rü

yíxema yutegüxe rü pema nax ãëxgacügü pixígüxü rü tüxna penapu ya yima tümapata ya nügümaxá tüxü wüxicane. Rü yíxema tümaxacügü rü ngëmaacü tüxü pengepatagüechaxêxê erü tüxna penapu i ngëma chorü ngüxêê i tüxna chaxáxü. ¹⁰iRü êcü ipechigü rü ípechoxü i nua! Erü ñaa ñane rü taxütáma nawa pengexmagü. Erü ngëma chixexü i nua pexüxü rü nataxüchi, rü ngëmacax i guxüma i ñaa ñane rü nachixe. ¹¹Rü ngëxguma chi ínanguxgu i wüxi i orearü uruünetá i doraxümare ixuxü, rü ñaxgu: ‘Rü ñuxma rü choma rü chanaxunagü rü marü name i peyaxaxüxü i bínu rü tooma i axchiügü’ ñaxgu, rü pexçax rü ngëma nixí i wüxi i mexüma i orearü uruxü íxixü”, ñanagürü ya Tupana.

.....

Chixexü i ãëxgacügüchiga

3 ¹iRü iperüxínüe, Pa Iraétanüxügüarü ãëxgacügüx! ¿Rü tama ëxna pexna naxüxü nax nüxü pecuáxü i taxacü nixí i mexü rü taxacü nixí i chixexü? ²⁻³Natürü i pemax rü naxchi pexai i ngëma mexü rü perü me nixí i ngëma chixexü. Rü pema rü ñoma woca imáxürüxü pixígü namaxá i chorü duüxügü. Rü pema rü ñoma woca icauçxaxmüxürüüãcü namaxá ipecuax. Rü peyacuáixgü rü ñoma namachi i íxraxügu chexexü nax imuxraxürüxü namaxá pechopetü i ngëma chorü duüxügü. ⁴Rü wüxi i ngunexü rü tá nüxna pecagü ya perü Cori ya Tupana natürü i nüma rü taxütáma pexü nangáxüga. Rü ngëxguma i nüma rü tá pexçaxwa inicux nagagu i ngëma

chixexũ i pexügüxũ. ⁵Rü ngẽma chorü duũxũgü rü nacüma i chixexũgu naxĩ nagagu i ngẽma orearü uruũgüneta i doramaxã nangüexẽexũ. Rü yixema naxüwemüxe rü taãxẽ tümamaxã naxuegu. Natürü yixema tama naxüwemüxe rü dai tümamaxã naxuegu.

.....

¹¹Rü daa ãanearü ãẽxgacügü i guxchaxũarü mexẽeruxũ rü ngẽma nüxũ naxütanüxũgaxica naxĩnü. Rü ngẽma chacherdótegü rü ngẽxguma nüxũ tanaxütanüguxicatama tüxũ nangüexẽexẽ. Rü ngẽma orearü uruũgü rü ngẽxguma nüxũ naxãtanügu rü taãxeruxũ i orexũ nixu. Natürü guxũma i nümagü rü ñanagürügüneta: “Rü Cori ya Tupana rü nataxütägu rü taxuxütäma i chixexũ tüxũ nangupetü”, ñanagürügüneta. ¹²Rü ngẽmacax, Pa ãẽxgacügüx, rü pegagu tá nixĩ nax ïchicüxũ yanguxuchixũ rü nachipexica ngẽma inuãgüxũ ya yima ãane ya Yerucharẽü ya m̃axpüne ya Chióüwa ngexmane. Rü yima m̃axpüne ya Tupanapata nawa ngexmane rü wüxi i naane i ngẽxma rüxümarexürüxũ tá nixĩ.

**Tupana rü tá duũxũgüxũ
inarüngüxmüexẽxẽ**

4 ¹Rü yixcúra rü tá nawa nangu nax yima m̃axpüne ya Tupanapata nagu üxüne rü tá guxünema ya náigü ya m̃axpünegiarü yexera natachiga. Erü ngẽma Tupanapatawa tá naxĩ i guxũma i nachixüanecüãxgü i duũxũgü nax nüxũ yacuãxüügüxũcax. ²Rü muxüchixütäma i duũxũgü tá ngẽma nangugü rü ñanagürügü tá: “iRü nua pexĩ rü ngĩã

daa m̃axpüne nax nawa ingugüxũcax ya yima Iraétanüxũgiarü Tupanapata nax nüma tüxũ nangüexẽexũcax i ngẽma mexũ i nacüma nax ngẽmagu ixixũcax!” ñanagürügü tá. Erü daa m̃axpüne ya Chióüwa tá nixĩ ya Cori ya Tupana i tüxũ nangüexẽexũ. Rü Yerucharẽüwa tá nixĩ i ne naxüxũ i norü ore. ³Rü nüma ya Cori ya Tupana tá nixĩ i namexẽããxũ i nachixüanegiari guxchaxũgü rü woo i ngẽma nachixüanegü i yãxüwa ngẽxmagüxũarü guxchaxũgü. Rü ngẽma duũxũgü rü aiegümüaneruxũ tá nayaxigüxẽxẽ i norü taragü, rü yima norü wocaegü, rü tríguarü buxuruxũ tá nayaxigüxẽxẽ. Rü taxuxütäma to i nachixüane rü wena naxãxnegü nax togümaxã nügü nadãixũcax rü taxüetäma texé tanangüexẽxẽ i daixchiga. ⁴Rü guxãtäma taxütäma müẽeãcü tamaxẽ. Rü wüxixechigü rü tá tümäärü úbapechitagu, rü tümäärü iguérapechitagu tarüngü. Rü ñaa ore rü noxrütäma nixĩ ya yimã Cori ya Tupana ya guxãétüwa ücü. ⁵Rü ngẽma togü i nachixüanecüãx i duũxũgü rü woo noxrütäma tupanagünetaga naxĩüegu, natürü i yixema rü guxügutäma naga taxĩnüe ya yimã tóru Cori ya Tupana.

**Tupana tá ñanangüxũxẽxẽ i
norü duũxũgü**

⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Yixcúra rü tá nachixüanecax chanawoegüxẽxẽ i ngẽma chorü duũxũgü i Iraétanüxũgü. Rü wüxiwa tá chanangexmagüxẽxẽ i ngẽma noxri to ga nachixüanegu woonexũ rü turaexũ rü ipaexũ. ⁷Rü ngẽma woegüxũmaxã wüxigu namaxã i ngẽma Yerucharẽüwa

yaxügüxümaxã tá wena ichanachixêxê i wüxi i nachixüane i poraxü. Rü choma ya Tupana rü guxügütáma namaxã ichacuax i ngêma chorü duüxügü nawa ya yima maxpúne ya Chióú. ⁸Rü cumax, Pa Yerucharéú i Iraétanüxügüarü Poxüchicaxü Ixíe i Maxpúne ya Chióúwa, rü wena táxarü guxü i Iraéanearü íanegüétüwa cungexma rü cuwa tá nixí i nangexmaxü i ñaa nachixüanearü ãëxgacüpata”, ñanagürü ya Tupana.

.....

**Tupana rü tá Iraétanüxügüxü
naxüarü ãëxgacüãx**

5 ²Rü cumax, Pa Beréú i Efráta íxíex, rü woo wüxi ya ñane ya íxrane quixí natanüwa ya guxünema ya Yudáanecüãx ya íanegü, natürü cugu tá nixí i nabuxü ya yimá Iraéanecüãxgüarü ãëxgacü ya woetama marü ngëxmaechacü. ³Rü ñuxma ya Cori ya Tupana rü norü duüxügüna nixügachi nax norü uanügü namaxã icuáxüçax ñuxmatáta naxíraxacü i ngêma nge i wüxi ya ngíne tá ngíxü ngëxmacü. Rü ngëxguma tá nixí i ngêma Iraétanüxügü i to i nachixüanegügu woonexü rü tá nachixüanecax nawoeguxü nax wüxiwa nangexmagüxüçax namaxã i natanüxügü ga nachixüanewatama yaxügüxü. ⁴Rü nüma ya yimá Iraétanüxügüarü ãëxgacü ya ínguchaücü rü Cori ya Tupanaartü poramaxã rü norü üünemaxã tá ngêma norü duüxügümaxã inacuax. Rü ngêma norü duüxügü rü taxucaxtáma namuüe erü guxütáma i duüxügü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü rü tá Cori ya Tupanaxü nicuaxüxügü. ⁵Rü nüma ya yimá ãëxgacü rü tá nanangüxmüexêxê i duüxügü. Rü

ngëxguma ngêma Achíriaanecüãxgü tachixüanegu chocuxgu rü ãëxgacüpatagügu chocuxgu rü yimá ãëxgacü rü naxütawa tá nanamugü i 7 i duüxügüarü dauruügü rü 8 i ãëxgacügü nax nüxü naporamaegüxüçax. ⁶Rü nümagü rü norü taramaxã tá nixí i Nimróchixüane i Achíriamaxã inacuaxgüxü. Rü tá tüxü ínangüxüxêxê naxmexwa i ngêma Achíriacüãxgü i tóru naanegu chocuxü rü tüxna yapugüxü.

.....

**Ngêma Cori ya Tupana
duüxügüaxü naxwaxexü**

6 ⁶¿Rü taxacümaxã tá nüxü chayarücuaxüxü ya yimá Cori ya Tupana ya daxücüãx? ¿Éxna wocaxacü i wüxi i taunecü nüxü ngëxmaxü tá naxçax chiguxü nax ngëmamaxã nüxü chicuaxüüxüçax?

.....

⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü marü cumaxã nüxü nixu, Pa Duüxüx, i taxacü nixí i napexewa mexü rü taxacü nixí i ngêma cuxü nanaxwaxexü. Rü ngêma cuxü nanaxwaxexü nixí nax mexü cuxüxü rü quixaixcümáxü rü tama cügü quicuaxüxüãcüma naga cuxínüxü ya curü Tupana.

.....

**Iraétanüxüarü ãëxgacügü rü chixri norü
duüxügümaxã inacuax**

7 ²Rü ñoma i naanewa rü marü nataxuma i duüxü i mexügu rüxínüxü rü Tupanamaxã íxaixcümáxü. Rü ngëxguma guxchaxü ngëxmagu, rü guxüma rü ínamemare nax nügü nadaixü. Rü wüxichigü rü naxçax nadau nax

ñuxãcü guxchaxũ toguęçax naxiuxũ. ³Rü nümagü rü nüxũ nicuaxüchi nax naxügüãxũ i guxchaxũgü. Rü ngẽma ãęxgacügü rü naxçax ínacagü nax nüxũ naxütanügüaxũ. Rü ãęxgacügü i guxchaxũarü mexẽeruxũ rü ngẽma nüxũ naxütanüxũétüwaama naxü. Rü ngẽma ãęxgacügü i nachixũanemaxã icuaxgüxũ rü tümamaxã inacuaxgü ya norü duęxęgü i ngẽma nüma nanaxwaxexũãcüma, rü ngẽmaãcü nanachixexẽxẽ ya norü ñane.
.....

⁶Rü ngẽma nanegü rü tauxütáma nanatüga naxínüe, rü ngẽma ingexũ i naxacügü rü naémaxã tá nanue. Rü ngẽma naneaxgü rü naxęgüchi tá naxai. Rü ngẽma túmaarü uanü ixıgüxũ rü tümatanüxütama nixıgü.

Tupana rü tüxũ narüngüxẽxẽ

⁷Natürü i chomax rü Cori ya Tupanaarü ngüxẽçax tá chadau. Rü

tá nagu chayaxõ ya yimá Tupana ya chorü poxũruxũ ixıcü, erü nüma rü tá choxũ naxínü. ⁸Pa Torü Uanügüx itaxú i petaãxęgüxũ nax guxchaxũ toxũ ngupetüxũ! Erü woo itayayixgu rü wena táxaru ítarüdagüama. Rü woo ãanexüwa tangexmagügu i ñuxmax, rü nümatama ya Cori ya Tupana rü torü omü nixı. ⁹Rü aixcüma chixexũ taxü Cori ya Tupanapęxewa, rü ngẽmacax ñuxma nax toxũ napoxcuxũ rü tá yaxna namaxã taxínüe. Rü nüma rü tá toxũ ínapoxũ nüxna i guxũma i torü uanügü, rü tá nanapoxcue naxçax i ngẽma chixexũ i tomaxã naxügüxũ. Rü nüma ya Tupana rü tá ãanexüwa toxũ ínanguxũxẽxẽ rü ngóonexüwa tá toxũ nagagü. Rü tá toxũ nanawęx nax ñuxãcü torü uanügüxũ naporamaexũ —ñanagürü ga Miquéa.
.....

NAHÚM

(Naú)

Nanu ga Tupana

1 ¹Rü ñaa nixí ga yema ore ga Naú ga ñane ga Ércucüâx Tupanaxûtawa nayaxuxû ga yexguma nüxû nüxû nacuxâêêgu. Rü yema ore rü ñane ga Nínibearü poxcuchiga nixí. ²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü poraâcü nüxû tachuxu ya yíxema nüxû ngechaüğüxe rü ngêmacax tüxû napoxcue ya yíxema tama naga ñnüxe. Rü ngêma norü uwanügümaxã rü nanu. ³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü woo nax naporaxû natürü yaxna duüxügümaxã naxíni. Natürü yíxema chixexû úxe rü tama nüxû narüngüma nax tüxû napoxcuxû. Rü nüma rü inanawex i norü pora nawa ya yima poracü ya buanecü. Rü ngêma caixanexügü rü ñoma nacutügüaru çajixâchitexexürüxû nixígü.

.....

⁶¿Rü texé tá yaxna namaxã taxíni ega tümamaxã nanuxgu ya Tupana? ¿Rü texé tá naétüwa tamaxama i ngêma norü nu? Erü ngêma norü nu rü üxüemaarü naiemaxürüxû nixí. Rü ngêxguma nanuxgu rü yima nutagü ya taxüchicü rü narüngúxtegü. ⁷Rü nüma

ya Cori ya Tupana rü namecüma. Rü ngêxguma guxchaxû ínguxgu rü nüma nixí i tüxna nadauxû. Rü nüma rü tüxû ínapoxûxû ya guxâma ya yíxema nagu yaxöğüxe. ⁸Natürü ya yíxema norü uanügü rü tá tüxû nadai ñoma dexá tümaétü iñaxüchiüxürüxû, rü éanexüwa tá tangexmagü. ⁹¿Rü taxacürü chixexû nixí i Cori ya Tupanapexewa nagu perüxínüexü? Rü nüma rü noxtacüma tá pexû inayarüxoxêxê. Rü ngêxma tá nayacux nax namaxã perüxuanügüxû. ....

2 ¹Pa Nínibecüâxgüx, rü ngêma pexû yadajxû rü marü pexçax inaxíâchi. iRü perü daxütaeruüchicawa rü penamugü i daxütaeruügü! iRü perü namagüwa rü pedauxütaegü! iRü pegüxünegu penaxú i ngêma perü tara! iRü penanútaquexe i perü churaragü nax perü uanügümaxã pegü pedajxüçax! ²Yerü ga pemax rü penadeäcu ga Iraéane rü Yudáane rü ñoma úba ga ngechacüxürüüâcü yéma penawogü. Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü tá wena ínanadagüxêxê nax noxrirüxü naporaexüçax ga yexguma noxri tauta penadeäcugurüxû. ³Rü ngêma perü

uanügüarü poxüruxü rü nadátachinü,
 rü nidáuxchiru i norü churaragü. Rü
 ínamemare nax pexü nadaixü rü yima
 naweügü rü ñoma üxüarü
 yauxraemarüxü nixigü, rü ngēma norü
 cowa rugü rü nanaxixächixētānū.

.....

⁵Rü nūma ya perü āēxgacü rü norü
 churaragüeruçax naca rü nūma i ngēma
 norü churaragüeru rü ñuxāēācū
 inaxüāchi. Rü nügūmaxā narixü nax
 naxtapūxna nax yadaugüxūçax. ⁶Natürü

yema norü uanügüçax rü marü
 natauxcha nax nachocuxü erü ngēma
 naxtapūxarü iāx i natüwaama üxü rü
 niwāxna, rü marü taxucürüwama
 ítayachaxächixēxē i ngēma dexá, rü
 ngēmacax ya yima āēxgacüpata rü
 niwax. ⁷Rü ngēma āēxgacü naxmax rü
 to i nachixüanewa ngixü nagagü
 namaxā i ngixütaxügü. Rü ñoma
 muxtucurüxü iyaxaxunetanügü rü ngīgü
 napaxremügüācūma ixauxe.

.....

HABACUC

(Abacú)

**Abacú rü naxçax nidexa
nax chixexü ngupetüxü**

1 ¹Ñaa nixí ga yema ore ga Cori ya Tupana rü orearü uruxü ga Abacúxü nawéxü. ²Rü nüma ga Abacú rü ñanagürü: —Pa Corix çñuxguxüratáta nixí i choxü cuxínüxü nax yexüçürü tagaäcü cuxna chacaechaxü nax toxü curüngüxëxüçax natürü i cuma rü tama choxü cuxínü? çRü ñuxguxüratáta i tagaäcü cumaxã nüxü chixuechaxü naxçax nax yanaxoxüçax i ngëma dai i totanüwa ngëxmaxü natürü i cuma rü tama nua cuxü nax nawa toxü ícunguxüxëxüçax? ³çRü tüxcüü choxü nüxü cudauxëxë i ñaa taxü i guxchaxü rü chixexü i guxüwama ngëxmaxü? Rü choxü ínachomaegu i duüxügü i chixexü ügüxü rü máetagüxü. Rü guxüwama i duüxügü rü nügümaxã nanue rü nügü nadai. ⁴Rü duüxügü rü tama aixcüma nagu namaxë i ngëma tochixüanearü mugü. Rü ngëma mugü i duüxügüétüwa idexaxü rü tama naga naxínüe. Rü ngëma duüxügü i chixri maxëxü rü tüxü napoxcu ya yíxema mexü ügüxe. Rü

ngëmaäcü ínatatóxëëgü i ngëma aixcüma wëxguxü —ñanagürü.

Cori ya Tupanaarü ngäxüga

⁵Rü nüma ga Cori ya Tupana rü Abacúxü nangäxü rü ñanagürü: —iDüçax, nüxü pedau i ngëma nachixüanegü i pexü íchomaeguächixü nax taxacü nüxü ngupetüxü! iRü nüxü pedau rü pebäixächie! Erü ngëma tá chaxüxü rü pema rü taxüchima peyaxögü woo ega texé pemaxã nüxü ixuxgu. ⁶Rü choma rü tá ichanachigüxëxë i ngëma Cadéuanecüäxgü (i Babiróniaanecüäx) nax guxüwama dai naxügüxüçax. Rü nümagü rü duüxügü i tama togü i duüxügüxü ngechaügüxü nixígü, rü ínamemaregü nax nayauxanegüaxüçax i ngëma naanegü i tama noxrü ixixü —ñanagürü ga Tupana.

.....

Abacú rü wenaxarü

Tupanamaxã narüxutaga

¹²—Düçax, Pa Corix, Pa Chorü Tupanax çtama çxna i cuma i guxüguma cungexmaechaxü? Erü cuma

rü üü necü rü taguma yucü quixĩ. Pa Corix, Pa Chorü Poxũruxũx, cuma nixĩ i pora nüxna cuxãxũ i ngẽma Cadéugü nax nawa cuyanguxẽxũçax i ngẽma curü poxcu i toxçax ixixũ. ¹³Rü cumax, Pa Tupanax, nax aixcũma üü necü nax quixixũ rü tama yaxna namaxã cuxĩnũ i ngẽma chixexũ rü tama namaxã cutaãxẽ i ngẽma duũxũgü i chixexũ ügũxũ. ¿Rü ñuxũcürüwa i cunangexrũ rü taxu ñacurügũmare i ñuxma nax toxũ nadajũxũ i ngẽma Cadéuanecũãxgü i tori yexera chixexũ ügũxũ? —ñanagürü ga Abacú.

.....

**Ore ga Cori ya Tupana
Abacúxũ nüxũ çaxẽxũ**

2 ¹Rü nüma ga Abacú rü ñanagürü: —Choma rü ñoma wüxi i dauxũtaexũrũxũ tá ichaxuãxẽ, rü tá ichadawenũ nax ngẽmaãcü nüxũ chacuãxũçax rü taxacũmaxã choxũ nangãxũ ya Tupana naxçax i ngẽma nax namaxã charũxutagaxũ —ñanagürü. ²Rü nüma ga Cori ya Tupana rü choxũ nangãxũ rü ñanagürü: —iWüxi i mürapewatachinügu naxümatü i ngẽma tá cuxũ chawéxũ nax ngẽmaãcü tauxchaãcü duũxũgü nüxũ daumatũxũçax! ³Rü ñuxma rü taxũta nawa nangu nax yanguxũ ga yema cuxũ chawéxũ. Natürü taxũtãma nangupetũmare nax yanguxũ. iCumax rü mea ínanguxẽxẽ ega woo tama paxa yanguxgu! Erü aixcũma tá ningu i ngẽxguma norü ngunexũwa nanguxgux. ⁴iRü naxümatü i ñaa ore! “Ngẽma duũxũgü i chixexũ ügũxũ rü nügu nicuãxũxũgü. Natürü yíxema

chopexewa imexe rü tá tamaxẽ erü chomaxã tixaixcũmagü” —ñanagürü ga Tupana.

.....

Ngẽma Cadéucũãxgũmaxã tá ngupetũxũ

⁸Düçax, Pa Cadéucũãxgü, pema rü muxũma ga nachixũanegũmaxã poraãcü chixexũ pexü, rü penadeãcu ga norü ñanegü. Natürü i ñuxmax rü ngẽma nachixũanegü rü tá pexçax nügu nanutaquexẽ rü tá nüxĩ perü ñanegü nadeãcugü yema pema penadeãcuxũrũxũ. Rü ngẽmaãcü tá nüxũ peyangutanũxẽxẽ ga yema máeta ga norü ñanegüwa pexũxũ.

.....

¹²Rü wüxi i taxũ i ãũcũmaxũwa pengexmagü, Pa Cadéucũãxgũx, yerü penadai ga duũxũgü rü penapuxũ ga norü yemaxũgü nax yemaacü perü ñanegü pexũgũxũçax. ¹³Rü napexewa ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü ngẽma perü puracü i nagu pipaexũ rü natũçaxmamare nixĩ. Erü guxũma i ngẽma pexũxũ rü üxüwa tá nayagu.

.....

²⁰Natürü nüma ya Cori ya Tupana rü napata ya üünenewa nangexma. Rü guxãma i pema i ñoma i naanecũãx rü name nixĩ i napexewa pechianegũmare.

Abacúarü yumüxẽ

3 ¹Rü ñaa nixĩ ga norü yumüxẽ ga orearü uruxũ ga Abacú: ²“Pa Corix, Pa Tupanax, rü ngẽma nüxũ chaxĩnũxũ i cuchiga rü nachiga ga guxũma ga yema cuxũxũ rü poraãcü choxũ nagu narũxĩnũxẽxẽ nax ñuxãcü cuxüünexũ. iRü

torü maxüwa naxü i ngëma mexü ga yema üpa cuxüxü nax ngëmaäcü i toma rü ta nüxü tacuáxüçax! Rü woo tomaxã nax cunuxü natürü itoxü nawexama nax ñuxäcü cuxü tangechaütümüxügüxü! ³Rü nüxü chadau ya Cori ya Tupana i Temáüanewa ne naxüxü nawa ya yima Paráüaru maxpüne. Rü daxügüxü i naane rü norü üünemaxã nanapá. Rü güxü i ñoma i naanewa rü nüxü nicuaxüxügü. ⁴Rü iyaxracüemagu ngëma ne naxü. Rü naxmexwa ínaxüxü i omüema. Rü ngëmawa nangox i ngëma norü pora.

.....

¹³Rü cuma rü dauxüwa ícuxüxü nax curü duüxügüxü ícupoxüxüçax, rü nüxü nax curüngüxëxüçax ya yimá äëxgacü ya cumatama nüxü cuxunetacü. Rü cuma rü cuyamax i ngëma duüxü i chixexü üxü ñoma wüxi ya ípatagu ipogüxürüxü.

.....

¹⁶Rü yexguma nüxü chaxñügu ga yema äücümaxü ga cuxüxü rü chamüü,

rü poraäcü chiduxruchicüra. Rü taxucürüwa ichachi rü güxüma i chauxune rü inayaturaächi. Natürü woo ngëmaäcü nax yixüxü rü mea tá íchananguxëxë i ngëma ngunexü i Tupana tá nagu guxchaxü naxçax ínguxëxü i ngëma churaragü i chixexü tamaxã ügüxü. ¹⁷⁻¹⁸Rü woo i ngëma iguéra rü yangechacugu, rü woo i ngëma úba rü ngëma oríbu rü nangeartü oõxgu, rü ngëma naanegü rü taxuxüma nawa rüxüxgu, rü woo nayuegu i ngëma carnérugü i nachitaüwa, rü marü nataxuxguma i ngëma wocagü i naxpüüwa, natürü i chomax rü Cori ya Tupana ya chorü maxëruümaxã tá chataäxë. ¹⁹Erü nüma ya Cori ya Tupana rü pora choxna naxã, rü ñoma wüxi i cowü i poraxürüxü choxü naporaxëxë. Rü wüxi ya maxpüneétiwa tá choxü naga rü ngëma tá choxna nadau nax taxuxüma choxü naxüpetüxüçax.”

SOFONÍAS

(Chofonía)

Tupana rü Yudáanecüãxgüxü tá napoxcu

1 ¹Rü ñaa nixí ga ore ga Cori ya Tupana Chofoníamaxã nüxü ixuxü ga yexguma Yochía ga Amóú nane ãëxgacü ixíxgu ga Yudáanewa. Rü nüma ga Chofonía rü Cúsi nane nixí, rü Cúsi rü Yedaría nane nixí, rü Yedaría rü Amaría nane nixí, rü Amaría rü Echequía nane nixí. ²Rü ngëma norü ore i Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Noxtacüma tá ichayanaxoxëxë i guxüma i taxacü i ñoma i naanewa ngëxmagüxü. ³Rü tá ichayanaxoxëxë i duüxügü, rü naexügü, rü ngëxgumarüxü tá ta i werigü, rü choxnigü. Rü tá naxcax íchayagoöchi i ngëma chixexüarü üruügü, rü tá chanadai. Rü tá ichayanaxoxëxë i guxüma i duüxügü i ñoma i naanewa rü taxuxütáma ínayaxü.” Rü ngëma nixí i nüxü yaxuxü ya Cori ya Tupana. ⁴Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü ta: “Yudáanecüãxétü tá poxcumaxã chawéxmex. Rü ngëxgumarüxü tá ta poxcumaxã naétü chawéxmex i guxüma i duüxügü i Yerucharéüwa maxëxü. Rü tá ichayanaxoxëxë i ngëma tupananeta i

Baáchicünaxã namaxã i norü tupaucagü rü norü chacherdótegü. Rü ngëmacü rü woo i naégagü i ngëma chacherdótegü rü taxúetáma nüxna tacuaxáchi. ⁵Rü tá chanadai i ngëma duüxügü i norü íarü dauxnagu ígüxü nax nüxü yacuaxüügüxücax ya üaxcü rü tauemacü rü woramacurigü. Rü ngëxgumarüxü tá ta chanadai i ngëma chauégagu norü tupananeta i Mircóúxü icuaxüügüxü. ⁶Rü ngëxgumarüxü tá ta ichayanaxoxëxë i ngëma duüxügü i choxna ixígachixü, rü tama chaüxcax daugüxü rü tama choxna cagüexü ega taxacü nanaxwaxegügu”, ñanagürü. ⁷iRü Cori ya Tupanapexewa perüchiane! Erü ngëma norü ngunexü i äücümaxü i nagu tá tüxü napoxcuexü rü marü ningaica. Rü nüma rü ínanamexëxë nax nadaiaxücax i ngëma nüxna ixígachitanüxü. Rü nüma rü marü nüxna naxu i ngëma tá nadaixü. ⁸Rü nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü: “Ngëma ngunexü i nagu tá nadaiaxü i ngëma duüxügü rü tá chanapoxcue i ngëma Yudáanearü ãëxgacügü rü ngëma ãëxgacügü nanegü rü guxüma i ngëma chorü duüxügü i to i

nachixũanearü tupanaxetaxũ
icuaxũügũxũ.

.....

¹²Rü ngẽma ngunexũgu rü omũmaxã
guxũwama i Yerucharẽüwa tá mea
naxçax chadau i ngẽma duũxũgü i
chixexũ ügũxũ. Rü tá chanapoxcue i
ngẽma duũxũgü i ñoma bínu ya
ichaxchixũmarecürüxũ ixĩgũxũ. Rü
nũmagü rü inarũchomare rü taxuxguma
narũxĩnũe rü nũgũmaxãtama
ñanagürügü: ‘Nũma ya Cori ya Tupana
rü taxuxũtãma i mexũ rüexna chixexũ
tamaxã naxũ’ ñanagürügü”, ñanagürü
ya Tupana.

.....

2 ¹iRü pengutaquexegũx, Pa
Duũxũgü i Tama Æneexũ
Cuaxgũxũx, rü Tupanaçax pedaugü!
²iRü nüxũ perũxoe i ngẽma chixexũ i
Tupanapexewa pexũgũxũ! iRü naga
pexĩnũe ñoma rü ta nangema i ngunexũ
naxũpa nax pexũ ñawogũxũ ñoma
maxẽchapaxa buanecü ngexta
cuexũrũxũ, rü naxũpa nax nawa
nanguxũ i ngẽma ngunexũ i ãcũmaxũ i
norü numaxã nagu pexũ napoxcuexũ!
³Rü ngẽmacax name nixĩ i naxçax
pedaugü, Pa Guxãma i Aixcũma
Napexewa Mecũmagũxe rü Naga
Ïnũexex. iRü mea napexewa pemaxẽ!
Rü bexmana ngẽmaãcü nũma tá pexũ
ñapoxũ i ngẽma ngunexũ i nagu poxcu
ñguxgu.

.....

⁸⁻⁹Rü nũma ya Cori ya Iraetanũxũarü
Tupana ya guxãetũwa ngẽxmacü rü
ñanagürü: “Marü nüxũ chaxĩnax
ñuxãcü ngẽma Moátanũxũgü rü
Amóũtanũxũgü chorü duũxũgũchiga

chixri yadexagũxũ. Erü nũmagü rü
chorü duũxũgũmaxã naguxchigagü rü
tũmaarü naanegu nachocu. Rü
ngẽmacax i choma rü chauégagutama
nüxũ chixu rü tá chayanaxoxẽxẽ i
ngẽma Moátanũxũgü rü Amóũtanũxũgü
guma ñanegü ga Chodómarũxũ rü
Gomórarũxũ. Rü ngẽma norü naane rü
tá chuxchuxũnecü chayanguxuchixẽxẽ.
Rü tá nayucũraane rü taxuxũtãma i
taxacürü nanetü nawa narũxũ, rü
guxũgutãma nachipetũanemare. Rü
ngẽma chorü duũxũgü i to i
nachixũanewa gagũxũwa ñyaxũgũxũ rü
tá nanayauxgü i ngẽma Moátanũxũ rü
Amóũtanũxũarü naanegü rü noxrü tá
nixĩ.”

.....

**Ngẽma duũxũgü i Yerucharẽüwa
yaxũgũxũ rü tá Tupanaaxũ nayaxögü**

3 ¹²Rü nũma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Pa Yerucharẽüx, cuwa
tá chayaxũgũxẽxẽ i duũxũgü i
mecũmaxũ i chauga ñnũexũ. Rü nũmagü
rü tá chaugu nayaxögü. ¹³Rü ngẽma
Iraetanũxũgü i Yerucharẽüwa yaxũgũxũ
rü taxũtãma chixri natanũxũgũmaxã
inacuax, rü taxũtãma doraxũ nixugũe rü
tagutãma texẽxũ nawomũxẽẽgü. Rü
mea tá ñnachibũe, rü tama
namũeãcũma tá inarũngũgü”,
ñanagürü.

**Tupana rü tá nanataãxẽxẽxẽ i
Yerucharẽücüãxgü**

¹⁴iRü pewiyaegü, Pa Duũxũgü i
Chióũcüãx! iRü taãxẽãcü picagũxũ, Pa
Iraeanecũãxgũ! iRü petaãxẽ, Pa
Yerucharẽücüãxgũx, rü guxũnema ya

perü maxĩnemaxã petaãxẽgũ! ¹⁵Eri
 nüma ya Cori ya Tupana rü marü
 ínayachaxãchi nawa i ngẽma poxcu i
 pemaxã naxueguxũ rü marü ínanafoxũ
 i ngẽma perü uanũgũ. Rü nüma ya Cori
 ya Tupana ya perü ãẽxgacü rü
 petanüwa nangexma, rü ngẽmacax
 marü taxucaxma pemuũe. ¹⁶Rü ngẽma
 ngunexũgu rü duũxũgũ rü
 Yerucharẽücüãxmaxã tá nüxũ nixu rü
 ñanagürügü tá: “iPetaãxẽgũ, Pa
 Chióücüãxgũx, rü taxú i muũmaxã
 piduxruexũ! iRü taxú i pegü
 peturaexẽxũ! ¹⁷Eri nüma ya Cori ya
 perü Tupana ixícü, rü petanüwa
 nangexma, rü nüma rü poracü nixĩ, rü
 pexũ tá namaxẽxẽ. Rü nüma ya Cori
 ya Tupana rü tá pemaxã nataãxẽ. Rü

ngẽma pexũ nax nangechaũxũgagu rü
 ngexwacaxũxũ i maxũ tá pexna naxã.
 Rü ngẽma nax pemaxã nataãxẽxũ rü
 norü taãxẽmaxã tá nawiyae”,
 ñanagürügü tá.

.....

²⁰Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
 ñanagürü pexũ: “Rü ngẽma
 ngunexũgũgu rü pechixũanegu tá pexũ
 chanutaquexexẽ. Rü ngẽma perü
 naanewa rü tá pexũ charũngũxẽe nax
 wena mea pexũ nangupetũxũcax. Rü
 ngẽmaãcü tá petachiga napexewa i
 guxũma i duũxũgũ i ñoma i naanewa
 ngẽxmagũxũ. Rü choma ya Cori ya
 Tupana nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngẽma”,
 ñanagürü pexũ.

.....

HAGEO

(Aguéu)

Tupana nüxna namaxã nacuaxãchi nax
naxügüaxüçax ya napata

1 ¹Rü yexguma taxre ga taunecü
ãëxgacü yixixgu ga Daríu, rü norü
6 ga tauemaciáru ügügu, rü nüma ga
Cori ya Tupana rü norü orearü uruxü ga
Aguéuwa nidexa. Rü nüxna nanaxã ga
ore ga Yudáanecüãxaruãëxgacü ga
Chorobabé ga Charatié nanecax ixixü rü
chacherdótegüaruãëxgacü ga Yochué
ga Yochadá nanecax ixixü. ²⁻³Rü ñaa
nixí ga yema ore ga Aguéuwa nüxü
yaxuxü ga nüma ga Cori ya Tupana ya
guxüétüwa ngëxmacü, rü ñanagürü:
“Ñaa duüxügü rü nüxü nixugüe nax
taxüta nawa nanguxü nax wena
naxügüaxüçax ya chopata. ⁴¿Ëxna
pexicatama penaxwaxexü nax mexüne
ya ípatawa pemaxëxü, rü yoxni ya yima
chopata rü naxtapüx nügüétügu yixü
nax nachixexü? ⁵Rü chomax ya Cori ya
Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxë rü
pemaxã nüxü chixu: iMea penangugü i
pecümagü! ⁶Rü pema rü muxüma i
penetü petogü natürü noxretama i norü
o pibuxgü, pechibüe natürü tama pexü
ningu, rü pexaxegü natürü

pitaxawaeama, rü pegü pidüxgü natürü
taguma penaiwe. Rü yíxema puracixe
rü tanayauxtanü i túmaaru puracü
natürü paxama tüxü nagu erü ñoma
chacu irügáuxügu tananúcuxürüxü nixí.
⁷Rü choma ya Cori ya Tupana ya
guxãétüwa ngëxmaxë, rü pemaxã nüxü
chixu: iMea penangugü i pecümagü!
⁸iRü dauxchitawa pexí rü ngéma
mürapewa peyaxüx! iRü nua penana rü
ngëmamaxã wena penaxüx ya yima
chopata! Rü choma rü tá taãxëcü
ngéma changexma rü ngéma tá
ichanawëx i chorü üüne. ⁹Rü pemax rü
poraäcü pepuracüe nax pexü
nangexmaxüçax i muxü i perü
nanetüaru o, natürü noxretama nixí i
ngéma pibuxgüxü. Rü ngéma penetüaru
o i pechiügu namaxã penguxüxü rü
wüxi i cue ñaxümaxã ichayanatauxëxë.
¿Rü tüxücüü ngémaäcü nixí? Erü yima
chopata rü naxtapüxica nügüétü nayi
nax nachixexü rü pemax rü
pepataçaxica pexoégaãxë. Rü choma ya
Cori ya Tupana nixí i nüxü chixuxü i
ngéma. ¹⁰Rü ngëmacax nixí i tama
pexçax chanapuxëxü rü ngéma
waixümü rü tama mea pexü nayaxëëxü

i penetügü. ¹¹Rü choma nixĩ ga íchananguxëëxũ ga nax yapagüanexũ ga peanewa rü maıxpünegüwa, rü tríguncü, rü úbanecü, rü oríbunecü rü guxũma ga taxacü ga petogüxüncüwa. Rü yema nax yapagüanexügüga rü pexçax ínangu ga taiya rü perü wocagüçax rü ta”, ñanagürü ga Tupana. ¹²Rü nüma ga Chorobabé rü Yochué rü guxũma ga togü ga duũxügü rü aixcüma Tupanaga naxĩnüe yerü namuüe ga yexguma nüxũ naxĩnüegu ga yema ore ga Cori ya Tupana Aguéuwa nüxũ ixuxũ. ¹³Rü yexguma ga nüma ga Aguéu ga Cori ya Tupanaarü orearü uruxũ, rü Cori ya Tupanaégagu duũxügümaxã nidexa rü ñanagürü: “Nüma ya Cori ya Tupana rü ñanagürü pexũ: ‘Choma ya Cori ya Tupana rü pexütawa changexma’”, ñanagürü. ¹⁴Rü yemaacü nüma ga Cori ya Tupana rü nanataãxëxëxë ga Chorobabé ga Yudáanecüãxarü ãëxgacü, rü Yochué ga chacherdótegüarü ãëxgacü rü guxũma ga yema togü ga duũxügü. Rü yexguma ga nümagü rü yéma naxĩ rü inanaxügüe nax naxügüãxũ ga guma napata ga Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü. ¹⁵Rü yexguma taxre ga taunecü Pérchiaarü ãëxgacü yixĩxgu ga Darü, rü meama norü 6 ga tauemacüarü (setiembre) 24 ga ngunexũ nixĩ ga inaxügüãxũ ga nax wena namexëëgüaxũ ga guma Tupanapata.

**Ngexwacaxũne ya
Tupanapata rü namexechi**

2 ¹Rü guma 7 ga tauemacü (octúbre) rü norü 21 ga ngunexügü, rü nüma ga Cori ya Tupana rü wenaxarü orearü

uruxũ ga Aguéumaxã nidexa. ²Rü nanamu nax Chorobabémaxã, rü Yochuémaxã, rü guxũma ga yema togü ga duũxügümaxã nüxũ yaxuxüçax ga norü ore ga ñaxũ: ³“¿Texé i petanüwa rü nüxna cuaxächixũ ga nax nañuxraxüxũ ga chopata ga noxrix? Rü guma rü namexechi. Natürü ñuxma nax nüxũ pedauxü rü taxuwama name. ⁴iNatürü nataãxë, Pa Chorobabé! iRü nataãxë, Pa Yochué ya Chacherdótegüarü ãëxgacü! iRü petaãxëgü Pa Guxũma i Duũxügü! iRü pora pexüe rü pepuracüe! Erü choma ya perü Cori ya Tupana rü pexütawa changexma. ⁵Rü yexguma Equítuanewa ínachoxügü ga perü oxigü rü ichaxuneta rü ngëma Chauãxë rü guxũgutáma pexũ naxümücü. Rü ngëmacax taxuçaxma pemuüe i ñuxmax. ⁶⁻⁸Erü írxarũ nataxu nax chanaxiãxächixëxëxũ i daxüguxũ i naane, rü ñoma i naane, rü ngëma már, rü tá chanamuüexëxë i guxũma i nachixüanegü. Rü ngëma togü i nachixüanegüarü duũxügü rü nua tá nanana i norü diërugü rü úirugü. Rü ngëmaacü ya daa chopata rü tá namexechi. Rü choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxë nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma erü choxrü nixĩ i guxũma i diërugü rü úirugü. ⁹Rü ñuxma nax wena namexëëxũ ya daa chopata rü yexguma noxri naxüxguarü yexera tá namexechi. Rü ngëxguma rü tá ichayanaxoxëxë i guxũma i nu i ñaa nachicawa, rü nua tá petaãxëgü. Rü choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxë nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma. ....

¹⁸⁻¹⁹Rü ñuxma daa tauncü rü norü 9
ya tauemacüarü (diciembre) 24 i
ngunexũgu nixĩ i ipenaxügũxũ nax
penanúcuxũ ya yima nutagü ya namaxã
inaxügüne ya chopata. iRü dücax, rü
mea penangugü! Rü woo i ñuxmax rü

nangearü oxõx i perü trígu, rü úbagü, rü
iguérágü, rü boxragü rü orfbugü, natürü
i ñuxmawena rü tá pexũ charüngũxẽẽ rü
tagutáma pexũ nataxu i ngẽma
penetüarü o”, ñanagürü ya Tupana.
.....

ZACARÍAS

(Chacaría)

Cori ya Tupana rü norü duũxũgũna naxu
nax naxçax nawoeguxũçax

1 ¹Rü yexguma marü taxre ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Darü rü meama norü 8 ga tauemacügu (noviémbr) rü nüma ga Cori ya Tupana rü Chacaríamaxã nidexa. Rü nüma ga Chacaría rü Berequía nane nixĩ rü Ídu nixĩ ga norü oxĩ. Rü Tupana rü ñanagürü nüxũ: ²“Choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe, rü poraãcü namaxã chanu ga yema perü oxigü. ³Rü ngëmacçax i ñuxma rü chanaxwaxe i cutanüxũgũmaxã nüxũ quixu i ñaa chauga i ñaxũ: ‘iChaxçax pewoegü! Rü choma rü tá pexçax chatáegu.’ Rü chomax i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe nixĩ i ngëma ñachaxũ. ⁴Rü tama name nax yema perü oxigürüxũ pixigüxũ. Yerü yexguma nüxna chaxãgagu ga chorü orearü uruũgü nax namaxã nüxũ yaxuxũçax ga chauga nax nüxũ naxoexũçax ga chixexũ ga nacümagü rü chixri nax namaxëxũ, natürü ga nümagü rü tama chauga naxĩnuechaũ rü tama choxũ nacuxgüchaũ. Rü choma i Cori ya

Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe nixĩ i nüxũ chixuxũ i ngëma. ⁵¿Natürü i ñuxma rü ngexũgü yixixũ ga yema perü oxigü? Rü chorü orearü uruũgü rü ta rü marü nayue. ⁶Natürü yema chorü ore rü yema chorü mugü ga chorü orearü uruũgümexëgu chaxixũ, rü perü oxigüwa nangu. Rü ñuxre ga nümagü rü chaxçax nawoegu, rü naxçax ínicuxgü ga chixexũ nax naxügüxũ, rü ñanagürügü: ‘Aixcüma nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü ngëma tórü chixexũãcütama tamaxã nanangupetüxëxë’, ñanagürügü”, ñanagürü ga Tupana.

**Tupana rü Chacaríaxũ nanawex i wüxi i
daxücüax i cowaruétüwa rütogüxũ**

⁷Rü yexguma marü taxre ga taunecü ãëxgacü yixixgu ga Darü rü meama norü 11 ga tauemacügu (febréro) rü nüma ga Cori ya Tupana rü chomaxã nidexa i chomax i orearü uruxũ i Chacaría i Berequía nane ya Ídutaxa nax chixixũ. ⁸Rü wüxi ga chütaxügu rü Tupana choxũ nüxũ nadauxëxë ga wüxi ga norü orearü ngeruxũ ga daxücüax ga cowaru ga dauxüétügu aunagüxũ. Rü

wüxi ga ngatewa yexmaxû ga naixtanüpechitagu norü cowaumaxã nachi. Rü yemaweama nayexmagü ga wüxítücumü ga cowaumaxã ga idauxû, rü to ga idáuxraxû rü to ga icómuxû. ⁹Rü choma rü yema daxücüâx ga cowaumaxã aunagüxüna chaca rü ñachagürü: “Pa Corix ðtaxacügü nixí i ngëma cowaumaxã augüxü?” ñachagürü. Rü nüma ga yema daxücüâx ga chomaxã idexaxû, rü choxû nangãxüga rü ñanagürü: “Choma rü tá cuxû chanawex i taxacü nax yixigüxü”, ñanagürü. ¹⁰Rü yexguma ga yema daxücüâx ga naixtanüpechitagu chixû rü ñanagürü choxû: “Ñaaügü nixí i Cori ya Tupana nua mugüxü nax ñoma i naanegu íyachoegüxüçax”, ñanagürü. ¹¹Rü yexguma ga yema togü ga cowaumaxã augüxü, rü Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxü ga naixtanüpechitagu chixümaxã nidexagü rü ñanagürü: “Guxüwama i ñoma i naanegu íyachoegu, rü guxüma i duüxügü rü nügümaxã ínataaxëgü, rü taxuxüma i taxacü i guxchaxüxü itayangaugü”, ñanagürü. ¹²Rü nüma ga yema Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxü ga daxücüâx rü ñanagürü: “Pa Corix, Pa Tupana ya Guxãétüwa Ngëxmacüx, rü marü 70 ya taunecüwa nangu nax Yerucharéüçügümaxã rü ngëma togü i Yudaanearü ñanecüçügümaxã cunuxü. ¿Rü ñuxre ya taunecü taxuxü nax wenaxarü cuxü nangechaütümüxügüxü?” ñanagürü. ¹³Rü nüma ga Cori ya Tupana rü nüxü nangechaüñcüma mea yema daxücüâx ga chomaxã idexaxüxü nangãxüga. ¹⁴Rü yexguma ga nüma ga daxücüâx rü

choxü namu nax chaxunagüxü. “Rü ñaa nixí ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü nüxü ixuxü: ‘Chomax rü nüxü changechaüxüchi ya Yerucharéü rü yima maxpüne ya Chioü. ¹⁵Rü yexguma íxrariwatama chanapoxcuchaüga ga yema Yerucharéüçügü, natürü yema togü ga nachixüanegüçügü ga yema chamugüxü rü nanangupetüxëxë ga yema poxcu ga Yerucharéüçügümaxã chaxuegüxü. Rü ngëmacax namaxã chanu i ngëma nachixüanegü i nügü írüporeaü rü taxüguma rüxünüxü. ¹⁶Natürü ngëma nax choxü nangechaütümüxügüga ya Yerucharéüçügü, rü naxçax chatáegu. Rü tá nüxü chanangüchaxüxëxë i duüxügü nax wena namexëégüxüçax ya chopata, rü guxünema ya yima ñane’, ñanagürü ga Tupana.” ¹⁷Rü yema daxücüâx rü ñanagürü ta choxü: “Ñaa tá nixí i to i ore i tá nüxü quixuxü rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü ñanagürü: ‘Rü choma rü tá wena nüxü charüngüxëxë ya yima chorü ñanegü nax yamexüçax rü mea iyaxüçax. Rü wena tá chanataaxëxëxë ya yima maxpüne ya Chioü. Rü wena tá chanaxunagü nax chorü ñane yixüxü ya Yerucharéü’, ñanagürü ya Tupana.”

.....

Wüxi i ngexwacaxüxü i naxchiru i Yochuéna naxãxüchiga

3 ¹Rü yexguma nüma ga Cori ya Tupana rü choxü nanawex ga Yochué ga chacherdótegüarü ãëxgacü. Rü nüma ga Yochué rü Cori ya Tupanaarü duüxüpexegu nachi. Rü Yochuéarü tügüneçüwawa nayexma ga

Chataná ga nüxü ixugüchaüxü. ²Rü nüma ga yema Tupanaarü orearü ngeruxü i daxücüâx rü Chatanáxü ñanagürü: “iNüma ya Cori ya Tupana cuxü nangax! iRü yimátama Cori ya Tupana ya Yerucharéüxü ngechaücü rü cuxü nangax! Erü ñaa yatü rü ñoma wüxi ya áxwe ya üxüétüwa yaxuxcürüxü Babiróniaanewa táeguxü nixí”, ñanagürü. ³Rü nüma ga Yochué rü poraäcü naxäüächichiru rü yemaäcü Cori ya Tupanaarü düüxüpegegu nachi. ⁴Rü yexguma ga yema daxücüâx ga orearü ngeruxü rü norü ngüxëëruügüxü namu rü ñanagürü: “Ngëma äüächixü i Yochuéchiru irü ípenacuxuchixü!” Rü ñuxüchi Yochuéxü ñanagürü: “Dücac, rü marü cuxna chanayaxu i ngëma curü pecádu rü ngaxäëchirugu cuxü chicuxëxë”, ñanagürü. ⁵Rü yexgumatama norü ngüxëëruügüxü namu ga Yochuéxü yanäixerugüxüçax namaxä ga wüxi ga ngëmataxü ga naxchirutachinü. Rü yemawena rü petachirugu nayacuxëëgü. Rü nüma ga yema daxücüâx rü yexmatama nachiecha. ⁶Rü ñuxüchi ga nüma ga Cori ya Tupanaarü orearü ngeruxü ga daxücüâx rü Yochuéxü ñanagürü: ⁷“Cori ya Tupana ya guxäétüwa ngëxmacü rü ñanagürü cuxü: ‘iChaucümagu ixü rü yanguxëxë i guxüma i ngëma cumaxä nüxü chixuxü! Rü ngëxguma ngëmaäcü cunaxüxgux, rü cumëxgu tá chanaxü ya chopata rü naxäxtü nax nüxna cudauxüçax, rü tá cuxna chanaxä i cuchica i natanüwa i ñaa chorü orearü ngeruxü i daxücüâx i choxü puracüexü. ⁸iRü dücac, Pa Yochuéx, rü mea iperüxïnüe i guxäma i pemax nax

chacherdótegüwa pexügüxü! Rü pema rü wüxi i cuaxruxü pixigü naxçax i ngëma mexü i tá ínguxü. Erü paxa tá nua petanüwa chanangoxëxë i wüxi i Dabítaxa i chorü düüxü ya perü äëxgacü tá ixücü (Cristu). ⁹Rü chomax rü Yochuépegegu chanaxü ya wüxi ya nuta ya 7 i nacüwa nüxü ngëxmacü. Rü choma tátama yima nutagu chanaxümatü. Rü ñuxüchi i choma rü wüxítátama i ngunexügu nüxna chanayaxu i norü pecádu i ñaa nachixüane. ¹⁰Rü ngëxguma ngëma ngunexüwa nanguxgu rü tá pegüna pixigü nax perü úbagüpechitawa, rü perü iguéragüpechitawa pegümaxä petaäxëgüxüçax. Rü choma ya Cori ya Tupana ya guxäétüwa ngëxmaxe nixí i nüxü chixuxü i ngëma’, ñanagürü.”

Chacaríá nüxü nadau ga wüxi ga omüarü úruxü rü taxre ga oríbugü

4 ¹Rü yema daxücüâx rü wena çaxçax natáegu, rü choxü ínabaixgü ñoma pewa íbaxächigürüxü. ²Rü choxna naca rü ñanagürü: “¿Taxacüxü cudauxü?” ñanagürü. Rü choma rü chanangäxüga rü ñachagürü: “Choma rü nüxü chadau i wüxi i omü i úrunaxçax. Rü norü queruyínupáüwa ne nadagü i 7 i naxchiraxü. ³Rü ngëma omüxütawa narüxügü i taxre i oríbu rü wüxi i norü tügüneçüwawa rü to i norü toçwecüwawa”, ñachagürü. ⁴Rü yexguma ga choma rü nüxna chaca ga yema daxücüâx ga chomaxä ídexaxü rü ñachagürü: “Pa Chorü Corix ¿taxacüchiga nixí i ngëma?” ñachagürü. ⁵Rü nüma ga daxücüâx rü choxü nangäxüga rü ñanagürü. “¿Tama ëxna i

nüxũ cucuáxũ nax taxacüchiga yixixũ?” ñanagürü. Rü choma chanangãxũga rü ñachagürü: “Tama nüxũ chacuax, Pa Corix”, ñachagürü. ⁶Rü nüma ga daxücüãx rü nayadaxëxë ga nax yadexaxũ rü ñanagürü: “Ñaa nixĩ i Cori ya Tupanaarü ore i Chorobabéçax ixixũ i ñaxũ: “Tama churaragüarü poramaxã rü bai i taxacü rü to i poramaxã, natürü Chauãxëarü poramaxã tá ningu i ngëma chanaxwaxexũ”, ñanagürü ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü. ⁷Rü woo ñoma taxüne ya maxpünerüxũ yixixgu i guxchaxügu nax tama naxügüaxüçax ya yima Tupanapata, natürü Chorobabéçaxewa rü tá inayarüxo i ngëma guxchaxügu ñoma wüxi ya maxpüne rüdxöchixëxürüxũ. Rü nümatama ya Chorobabé rü tá nayaxücuchi ya yima nuta ya nawa inaxügüçü nax yanguxüçax ya yima Tupanapata. Rü ngëxguma yanguxgu rü nüma i duüxügu rü tagaäcü ñanagürügu tá: ‘iNamexechi, namexechi ya yima Tupanapata!’ ñanagürügu tá.” ⁸Rü yemawena ga nüma ga yema daxücüãx rü chomaxã nüxũ nixu ga to ga ore ga Tupanawa ne üxũ ga ñaxũ: ⁹“Rü Chorobabé nixĩ ga inanücü ga guma nuta ga naxtapüxaru ügü ya daa Tupanapata rü nüma tátama nixĩ i yanguxëëxũ. Rü ngëmawa tá nüxũ pecuax i pemax nax Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü yixixũ ya yimá núma choxũ mucü. ¹⁰Rü yema tama aixcüma yaxögücüraxüxũ ga yexguma noxri inaxügüga ga yema puracü, rü ñuxma nax nüxũ nadaugüxü i Chorobabé nax yanguxëëxũ i ñaa puracü, rü tá nataãxëgü”, ñanagürü. Rü

yemawena ga yema daxücüãx rü ñanagürü ta: “Rü ñaa 7 i omügü rü Cori ya Tupanaxetügüchiga nixĩ i guxũ i ñaa naanegu rüdaunüne”, ñanagürü. ¹¹Rü choma rü nüxna chaca rü ñachagürü: “¿Taxacüchiga nixĩ i ñaa taxre ya oríbune i ñaa omüçuwawa ngëxmagüxũ?” ñachagürü.

.....

¹⁴Rü nüma ga yema daxücüãx rü choxũ nangãxũga rü ñanagürü: “Yima taxre ya oríbune rü nachiga nixĩ i ngëma taxre i duüxügu i marü chíxümaxã ibáeruxũ nax naxügüaxüçax i norü puracü ya Tupana ya yimá ñoma i naanearü yora ixicü”, ñanagürü.

.....

Cori ya Tupanaarü uneta

8 ¹Rü nüma ga Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü ñaa orexü chomaxã nixu rü ñanagürü: ²⁻³“Ñaa nixĩ i ore i chomax i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe nüxũ chixuxũ: ‘Rü nüxũ changechaü ya yima maxpüne ya Chióü rü ngëmacax poraäcü choxü nachuxu. Rü Yerucharéüçax tá chatáegu nax ngëma chamaxüxüçax. Rü ngëxguma chatáeguxgux rü yima ñane ya Yerucharéü rü ñane ya Aixcüma Chauga Ñünemaxã tá nanaxügü. Rü ngëxgumarüxü ta ya yima chorü maxpüne ya Chióü rü Maxpüne ya Üünenemaxã tá nanaxügü. ⁴Rü choma i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe rü ñachagürü: Wena táxaru norü caxüxümaxã Yerucharéüaru plazagüwa tá naxĩ i yaxguãxgü i yatüxügu rü ngëxgü nax ngëma yanatogüxüçax rü nataãxëgüxüçax. ⁵Rü ngëxgumarüxü tá i

buxûgü i yatûxûgü rü ngexûgü, rü tá nanapáxêxê i Yerucharéüaru plazagü rü ngéma tá naxînúcaxwaxegü. ⁶Rü ngêxguma ngémaäcü wena namexgu ya Yerucharéü rü chorü duûxûgü i núma yaxûgûxü rü tá nabaixâchie, erü taguma nagu narûxinüe nax wena tá namexü ya yima ïane. Natürü chauxcax rü taxuxüma naguxcha i ngéma. Rü choma i Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmaxe nüxü chixu i ngéma. ⁷Rü choma rü tá íchananguxûxêxê i ngéma chorü duûxûgü i petanûxûgü naxmexwa i ngéma nachixüane i perü éstewaama ngêxmaxü rü ngéma nachixüane i perü oéstewaama ngêxmaxü. ⁸Rü Yerucharéüwa tá chanagagü nax ngéma namaxêxûcax. Rü nümagü rü tá chorü duûxûgü nixî, rü chomax rü tá norü Tupana ya íxaixcümäcü rü mea namaxâ icuäcü chixî”, ñanagürü. ⁹Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü rü ñanagürü pexü: “Pema rü yexguma noxritama nanucugu ga guma nutagü ga chopataarü ügü rü yexgumaxücüutama nixî ga nüxü pexînüexü ga chauga ga chorü orearü uruügüwa pemaxâ nüxü chixuxü. iRü ñuxma rü pora pexüe nax mea peyanguxêxûcax i ngéma puracü! ¹⁰Rü yexguma taxüta inaxügüga ga chopataarü puracü rü nataxuma i perü natanü naxcax i perü puracü rü perü wocagüarü puracü. Rü yema perü uanügügagu rü äücümäxüwa pengexmagü rü chomatama rü pegümaxâ pexü chanuexêxê. ¹¹Natürü i ñuxma rü tümacax ya yíxema daa ïane ya Yerucharéüwa íyaxügüxe, rü taxütâma yema ngunexûgü ga

ngupetügüxürüxü nixî. Rü choma ya Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmaxe nixî i nüxü chixuxü i ngéma. ¹²Erü ngéma taâxê rü tá petanüwa nangexma. Rü ngéma perü úbanecü rü tá meama nixo. Rü daxüguxü i naanewa tá narüngu ya pucü nax ngémaäcü i penetügü i peanewa ngêxmagüxü namuarü oóxûcax”, ñanagürü.

.....

²⁰Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü rü ñanagürü: “Muxüma i togü i nachixüanegüarü ïanegücüâx rü tá nua naxî nax choxü yacuaxüüügüxûcax. ²¹Rü ngéma duûxûgü i wüxi ya ïanecüâxgü rü náí ya ïanecüâxgüna tá naxugüe rü ñanagürügü tá: ‘iNgîxâ naxcax tadaugü ya Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü, rü ngîxâ norü ngüxêcax ítacagü!’ ñanagürügü tá. Rü ngéma togü i duûxûgü rü tá nanangâxügü rü ñanagürügü tá: ‘Toma rü tá ta ngéma taxî’, ñanagürügü tá. ²²Rü ngémaäcü tá muxütâma i duûxûgü i muxü i nachixüanewa ne íxü rü Yerucharéüwa tá naxî nax chauxcax yadaugüxûcax nax nüxü charüngüxêxûcax”, ñanagürü ga Cori ya Tupana ya guxâétüwa ngêxmacü.

.....

Iraétanüxügüarü äêxgacü rü tá ínangu

9 ⁹iRü poraäcü petaâxêgü, Pa Chióücüâxgüx! iRü perü taâxêmaxâ pewiyaegü, Pa Yerucharéücüâxgüx! Erü pexcax ínangu ya perü äêxgacü ya poracü ya mea pemaxâ icuäcü. Natürü i nüma rü tama nügü nicuaxüxüâcüma ínangu. Rü wüxi i búrucacüetügumare

ínangu. ¹⁰Rü nüma rü tá inayanaxoxêxê i Efraítanüxüarü churaragüweü, rü ngêma Yerucharéücüãxgüarü churaragüarü cowarugü, rü yima würagü ya dai namaxã naxügiene. Rü guxü i nachixüanegücax tá nanaxunagü i taãxê. Rü tá namaxã inacuçax i ngêma naane i már i Mediteráneuwa ixügüxü rü ñuxmata már i Dauchiüxüwa nangu. Rü ngêma naane i taxtü i Eufrátewa ixügüxümaxã tá inacuçax rü ñuxmata guxüwama i ñoma i naanewa nangu. ....

12 ¹⁰Rü ñanagürü ga Tupana: “Ngêma Dabítaagütanüwa rü Yerucharéücüãxgütanüwa tá chanamu i Chauãxê nax yamecümamaxücax rü yumüxêgu naxínüexücax. Rü ngêxguma nüxü nadaugügu ya yima nacanapacütüxügüãcü rü tá nangechaügü. Rü naxcax tá naxauxe ñoma wüxi i nane i nügümaxã wüxicacücax naxauxexürüxü. Rü ñoma nüxíraxücü ya nane yuxgucax naxauxegurüxü tá naxcax naxauxe”, ñanagürü ga Tupana. ....

**Yerucharéücax tá ínayaxüächi
i norü uanügü**

14 ¹Rü marü ningaica i Cori ya Tupanaarü poxcu, Pa

Yerucharéücüãxgüx. Rü ngêxguma ínanguxgu, rü perü uanügü rü pepexewa tátama nügu nayanu i perü ngêmaxügü i pexna napuxüxü. ²Rü dücax, Pa Yerucharéücüãxgüx, rü ngêma ngunexügu rü nüma ya Cori ya Tupana rü tá guxü i nachixüanecüãxü nangutaquexexêxê nax pemaxã nügu nadaixücax. Rü nagu tá nachocu ya yima perü ñane, rü wüxichigü ya ípatagü rü tá nanadeäcu. Rü ngeaxgü rü tá tüxü ínayauxü rü tá tümamaxã namaxê. Rü ngãxü i petanüxügü rü tá nayagagü. Rü ngêma norü to i ngãxüxica tá ngêma nayaxügü.

**Tupana rü tá Yerucharéücüãxgüarü
uanügüxü narüporamae**

³Natürü ngêmawena i nüma ya Cori ya Tupana rü tá ngêma nachixüanegümaxã nügu nadai ñoma churaragü norü uanügümaxã nügu ñaxgurüxü. ....

⁹Rü ngêma ngunexügu rü nüma ya Cori ya Tupana rü äëxgacü tá nixí i guxüwama i ñoma i naanewa. Rü nüxicatátama äëxgacü nixí rü nataxutáma i to i naéga i duüxügü nüxü icuçüxügüxü. ....

MALAQUÍAS

(Maraquía)

Iraétanüxügüxü nangechaü ya Tupana

1 ¹Rü ñaa nixí i ore i Cori ya Tupana
Iraétanüxügümaxā nüxü ixuxü
nawa ya orearü uruxü ya Maraquía.
²⁻³Rü nüma ya Cori ya Tupana rü
ñanagürü: “Choma rü pexü
changechaü”, ñanagürü. Natürü i
pemax rü penangäxüga rü ñapegürügü
nüxü: “¿Ñuxäcü nüxü tacuax nax toxü
cungechaxüxü?” ñapegürügü nüxü. Rü
nüma ya Cori ya Tupana rü pexü
nangäxüga rü ñanagürü: “Choma rü
guma nüxcümaxücü ga perü oxi ga
Acóbuxü changechaü rü ngēmawa pexü
chanawex nax ñuxäcü poraäcü pexü
changechaxüxü. Rü woo nügüeneegü
nax yixigüxü natürü Acóbuxü
changechaü rü Echaüxü chaxo. Rü
yema perü oxi ga Acóbuxü
changechaüxürüxü nixí i pexü
changechaüxü. Rü tama Echaúmaxā
chataaxē rü yemaçax norü naane i
maçpúneane nax yixixü rü chianexüxü
chananguxuchixēxē, rü naexügü i
düraexü nawa changexmagüxēxē”,
ñanagürü.
.....

Cori ya Tupana rü
chacherdótegüxü ningagü

⁶Rü nüma ya Cori ya Tupana ya
guxüétüwa ngēxmacü rü
chacherdótegüxü ñanagürü: “Rü buxügü
rü nanatügüxü nangechaü, rü ngēma
naxütaxügü rü norü coriga naxinü. Rü
choma nax Penatü chixixü ¿rü tüxcüü i
tama choxü pengechaüxü? Rü choma
nax perü Cori chixixü ¿rü tüxcüü i tama
chauga pexinüexü? Natürü i pemax rü
choxü pexo, rü naétü ñaperügügü:
‘¿Taxacüwa i cuxü taxoxü?’ ñaperügügü.
⁷Rü pema rü chorü amaregüarü
guchicaxüwa penana i amaregü i tama
imexü, rü ngēxguma rü ípeca rü
ñaperügügüama: ‘¿Taxacüwa i chixexü
cumaxā taxüexü?’ ñaperügügü. Dücax,
pema rü chixexü chomaxā pexüe erü
chorü amarechicawa penana i amare i
tama imexü. ⁸¿Ēxna tama pexçax
nachixe ega woo naxüna i ngexetüxü
rüexna ngemaeparaxü rüexna idawexü
chauxçax piguxgu? iRü ecü perü
ãëxgacügüxütawa penana nax
ngēmaäcü nüxü pecuáxüçax ngoxi
taãxëäcü pexü nayauxgüä i ngēma perü

ãmaregü!” ñanagürü. ⁹iRü dücax, Pa Chacherdótegüx, rü Tupanana peca nax nüxü pengechaütümüxüçax! Natürü ngëxguma chixemarexü i ãmaregü nüxna pixägügu irü taxütáma nagu perüxíniue nax ngëmamaxã nataãxëxü i nümax!

.....

Tupana rü chacherdótegüxü naxucuxë

2 ¹Rü Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü rü ñanagürü: “Ñuxmax, Pa Chacherdótegüx, rü ñaa nixí i chorü ucuxë i pexçax ixíxü: ²Rü dücax, rü name nixí i chauga pexíniue rü chanaxwaxe i aixcüma choxü pengechaügü. Rü ngëxguma taxütáma chauga pexíniuegu rü choma rü tá guxchaxü pemaxã chaxuegu. Rü ñuxma nax tama aixcüma choxü pengechaügüxü rü choma rü ngëma perü natanü i peyaxgüxü naxçax nax chacherdótegü pixíxüxü rü tá perü guxchaxüruxü chayanguxuchixëxë’”, ñanagürü ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmacü. ³Rü ñanagürüama: “Choma rü tá pexna chanayaxu i ngëma puracü ga pexna chaxãxü. Rü pechiwegu tá chanawogü ya yima naxünaügü i ngëma naxünagü i chauxçax pedaxü. Rü wüxigu yima naügümaxã tá pexü íchawogü i pemax. ⁴Rü ngëmaãcü düxwa tá nüxü pecuax nax chomax yixíxü i pexna chaxãxü i ñaa ucuxë nax naxçax pewoeguxüçax i ngëma chorü mugü ga perü oxí ga Lebímaxã nüxü chixuxü. Rü choma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe nixí i nüxü chixuxü i ngëma. ⁵Rü yema chorü uneta ga Lebímaxã chaxueguxü

rü nüxna chanaxã nax duüxügüaxü nangexmaxüçax i maxü rü taãxë. Rü Levína chanaxã ga yema uneta yerü chanaxwaxe nax chauga naxínüxü rü choxü namuüxü. Rü nüma rü aixcüma chauga naxínü rü choxü nangechaü. ⁶Rü nüma ga Lebí rü mexümaxã nanangüexëxë ga duüxügü rü taguma chixexümaxã nayaxucuxë. Rü nüma rü aixcüma chomaxã naxãmücü rü togümaxã tataãxëgü. Rü tamu ga guxema duëxëgü ga chixexüna tüxü ínganguxüxëxë. ⁷Rü wüxi i chacherdótearü puracü nixí nax duüxëgü tüxü nangüexëxëxü nax choxü tacuaxgüxüçax. Rü ngëmacax name nax guxüma i duüxügü naxütawa íxü nax tüxü nangüexëxëxüçax, erü choma nax guxãétüwa changexmaxü rü nüxü chaxuneta nax chorü orearü uruügü yixígüxüçax. ⁸Natürü i pemax, Pa Chacherdótegüx, rü nüxna pixígachi i ngëma ore i mexü. Rü ngëma perü nguxëëtae i chixexümaxã muxema ya duüxëgü chixexügu tüxü peyixëxë. Rü ngëmaãcü i pemax rü ípeyatóxëxë ga yema uneta ga Lebímaxã nüxü chixuxü. ⁹Rü ngëmacax i chomax rü chixexü pemaxã chaxuegu nax guxüma i duüxügü rü chixexümaxã pexü nadaunüxüçax rü pexü naxoexüçax. Erü ngëxguma duüxügüxü pexucuxëgügu rü tama mea wüxigu pegü pexucuxëgü. Rü ngëma ñachagürü i chomax ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngëxmaxe.”

Tama Tupanamaxã nixaixcümagü ga Iraétanüxügü

¹⁰¿Ëxna tama i yimatama yixíxü ya Tanatü ya guxãxüma ücü? ¿Rü tüxücüü i

ñuxma yigü tawomüxëxë ya wüxírechigü, rü ngëmaãcü tama tayanguxëxë i ngëma mugü ga Tupana tóru oxigümaxã nüxü ixuxü? ¹¹Rü ngëma Yudáanecüãxgü rü tama Tupanaga naxínüe, rü taxü i chixexü naxügü i Yerucharéüwa rü Iraéanewa. Rü ngëma Yudáanecüãx rü nanaxãüächixëxë ya yima Tupanapata ya üinene ya nüma nüxü nangechaxüne, erü ngëma yatügü i Yudáanecüãx rü ngëxügü i tupananetaxü icuaxüüügüxümaxã nixãxmaxgü. ¹²Rü nüma ya Cori ya Tupana rü chierüna iyanaxoxëëãgu i ngëma duüxügü i nua tachixüanewa ngëma chixexü ügüxü, rü nüétama ega woo taxacürü duüxü yixíxgu rü woo ãmare ngëma Tupanapatawa nangexgu. ¹³Rü pema nax ngëxügü i tupananetaxü icuaxüüügüxümaxã ixãxmaxgüxe, rü naétü pegüxüéütümaxã peyawaixëxë i Cori ya Tupanaarü ãmarearü guchicaxü rü taxü i perü ngechaümaxã pexauxe erü nüma ya Cori ya Tupana rü tama namaxã nataãxë i ngëma perü ãmare. ¹⁴Rü pemax rü ípecagüama rü ñaperügügü: “¿Tüxcüü tüxna nixügachi ya Tupana?” ñaperügügü. Rü pemaxã tá nüxü chixu nax tüxcüü nax yixíxü, erü nüma ya Cori ya Tupana rü nüxü nadau i ngëma chixexü i cuxüxü namaxã ga yema uneta ga ngïmaxã nüxü quixuxü ga yema nge ga ngïmaxã quingcü ga yexguma cüngextüxügu. Rü cumücü iyixí, rü nüxü quixu nax ngïmaxã tá quixaixcümamaxü. ¹⁵¿Rü tama ëxna yimátama Tupana yixíxü ya naxücü i taxüne rü taãxë? ¿Rü taxacü nixí i pexü nanaxwaxëxü ya Tupana? Rü ngëma

pexü nanaxwaxëxü nixí nax noxrü yixíxügü i ngëma pexacügü. iRü mea nüxna pedax i perü maxü! Rü tama name i nüxü icuyarüngüma ga yema uneta ga cuxmaxmaxã nüxü quixuxü ga yexguma cüngextüxügu ngïmaxã cuxãxmaxgu. ¹⁶Rü nüma ya Cori ya Iraétanüxügüaru Tupana ya guxáétüwa ngëxmacü rü ñanagürü: “iNüxna pedax i perü maxü! Rü tama name nax pidoraexü. Rü chomax rü tama namaxã chataãxë i ngëma yatü i naxmaxü ítáxü rü ngëmaãcü nachixexëëxü i norü maxü”, ñanagürü.

Tupana rü tá nanapoxcue i ngëma chixexü ügüxü

¹⁷Rü pema rü perü dexamaxã marü düxwa peyapaxëxë ya Tupana. Rü ngëmaétiwa i pemax rü ípecagüama rü ñaperügügü: “¿Rü ñuxü ñatarügügü i tomax rü ngëmacax tayapaxëëxü nax toxü naxínüxü?” ñaperügügü. Rü dücax, pema rü ñaperügügü: “Nüma ya Cori ya Tupana rü namaxã nataãxë i ngëma duüxügü i chixexü ügüxü rü taxütama nanapoxcue”, ñaperügügü. ¿Tama ëxna peyaxögü nax Tupana rü aixcümäcü yixíxü?

3 ¹iDücax, rü mea iperüxínüe! Erü nüma ya Cori ya guxáétüwa ngëxmacü rü ñanagürü pexü: “Choma rü chaugüpexe tá chayamu i chorü orearü ngeruxü nax yoxni chauxüpa nügü iyamexëëgüxüçax i duüxügü”, ñanagürü. Rü yimá Cori ya naxçax pedaxcü rü ngürüächi tá napatagu naxücu. Rü ngëmaãcü tá ínangu ya yimá perü maxëxëëxüxü ga Tupana nüxü ixücü ga yexguma perü oxigümaxã

inaxunetagu. ²¿Natürü texé tá namaxã tapora ya yimá Cori i ngẽma ngunexũ i nagu ínanguxũ? ¿Rü texé tá napexegu tachíama? Erü ngẽxguma ínanguxgu rü ñoma üxiema i úiruxũ mexẽxũrũxũ tá tüxũ nanamexẽxẽ i tórü maxũ, rü ñoma wüxi ya chaúrũxũ tá nixĩ nax guxũma i tórü ãũächixũ ínayixẽxũ. ³Rü nüma ya Cori rü tá nanamexẽxẽ i ngẽma chacherdótegü i Lebítaagiärü maxũ ñoma diérumü rü úiru norü üxaxũcax üxiwa iguxũrũxũ. Rü ngẽmawena rü tá marü name i ngẽma chacherdótegü nax Cori ya Tupana naxwaxexũãcü ngẽma napexewa nangegüãxũ i norü ãmaregü. ⁴Rü ngẽxguma i nüma ya Cori ya Tupana rü tá namaxã nataãxẽ i ngẽma Yudáanecüãxgiärü ãmaregü rü Yerucharéücüãxgiärü ãmaregü yexguma noxri duũxũgiärü ãmaregümaxã nataãxëgurũxũ. ⁵Rü nüma ya Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmacü rü ñanagürü: “Choma rü tá aixcüma pexna chaca i perü chixexũcax. Rü choma tátama nüxũ chixugüe i ngẽma yuüexũ, rü ngẽma nai i ngemaxã maxẽxũ, rü ngẽma chauégamaxã nügü ípoxũxũ, rü ngẽma norü puracütanüxũgümaxã rü yutegüxemaxã, rü taxcuxemaxã chixri cuaxgũxũ. Rü tá nüxũ chixugüe i ngẽma chixri tümamaxã maxẽxũ ya duũxëgü ya to i nachixũanecüãxgi rü ngẽma tama chauga ínüexũ.

**Ngẽma diézmö rü ãmaregü
i Tupanaarü ixĩxũ**

⁶Choma nixĩ ya Cori ya Tupana chixixũ. Rü taguma naxüchicüxü i chorü ínü. Rü ngẽmacax i pemax Pa

Iraétanüxũgüx, rü tama iperüxoxũ erü guxũguma choxũ pengechaũtümüxũgü. ⁷Pema rü chorü mugüna pixigachitanü, yema nüxcümaxũixũ ga perü oxigü choxna ixigachixürũxũ. Rü tama naga pexĩnüechaũ i ngẽma chorü mugü. Natürü i ñuxma i chomax i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe rü ñachagürü pexũ: ‘iChauxcax pewoegu! Rü choma rü tá pexcax chatáegu’, ñachagürü. Natürü i pemax rü ñaperügügü: ‘¿Ñuxãcü chi i cuxcax tawoeguxũ?’ ñaperügügü. ⁸Rü ñuxma i choma rü pexna chaca: ¿Ëxna namexũ yixixũ i wüxi i duũxũ rü choxũ nangíxũ? Rü dücax i pemax, rü aixcüma nixĩ i choxũ pengíexũ. Rü ngẽxguma rü ta rü ípecagüamaxũ rü ñapegügüxũ: ‘¿Rü taxacüwa i cuxũ tangíexũ?’ ñapegügüxũ. Rü dücax, rü choxũ pengíe nawa i ngẽma diézmögü rü ãmaregü i choxrü ixixũ. ⁹Rü guxãma i pemax i ñaa nachixũanecüãx ixigüxe rü choxũ pengíe, rü ngẽmacax tá chixexũ pemaxã chaxuegu. Rü choma i Cori ya Tupana ya guxãétüwa ngẽxmaxe nüxũ chixu i ngẽma. ¹⁰iRü chopataarü diêruchiügu peyaxú i ngẽma diêru i choxrü ixixũ! Rü ngẽmaãcü tá nangema i õna i chopatawa. iRü dücax, choxũ pexüx! Rü ngẽmaãcü tá nüxũ pedau nax daxügüxũ i naanearü íãx chiwãxnaxũ rü peétügu chanabaxũ i ngẽma mexũ. ¹¹Rü penetü rü tá mea nixo erü choma tá nüxna chadau nax taxuxũtãma i naweane rü daweane nachixexẽxũ i ngẽma penetügüarü o. ¹²Rü guxũtãma i togü i nachixũanegü rü tá pexũ nixuchigagü nax ípetaãxëgüxũ erü pemax rü tá pexũ nangexma i wüxi i nachixũane i

mexechixũ. Rũ choma i Cori ya Tupana ya guxãétuwa ngẽxmaxe nũxũ chixu i ngẽma.”

Tupanaaxũ nangechaũtũmũxũ i norũ duũxũgũ

¹³Rũ nũma ya Cori ya Tupana rũ ñanagũrũ: “Pemax rũ poraãcũ chixexũ chomaxã pixugũe. Rũ ngẽxguma rũ ta ípecaama: ‘¿Taxacũrũ chixexũ nixĩ i cumaxã tixugũxũ?’ ñapegũrũgũ. ¹⁴Rũ ñaa nixĩ i ngẽma nũxũ pixuxũ: ‘Taxuwama name i Tupanaaxũ nax ipuracũexũ. ¿Rũ taxacũrũ mexũ tayaxu i ngẽxguma naxũxgu i ngẽma nũma tũxũ namuxũ? ¿Rũ taxacũwa tũxũ name nax ingechaũgũxũ ega taxacũrũ chixexũ ixũgũgu i napexewa ya Cori ya Tupana ya guxãétuwa ngẽxmacũ? ¹⁵Rũ yixema rũ nũxũ tadau i ngẽma duũxũgũ i nũgũ írũtagũxũ rũ nataãxẽgũ. Rũ ngẽma chixexũiarũ írũũgũ rũ guxũma i taxacũ i naxũgũxũwa rũ mea nũxũ ínanguxuchi. Rũ woo Tupanaxũ naxũgũgu rũ taxuxũma i poxcu naxcax ínangu’, ñaperũgũgũ”, ñanagũrũ ga Tupana. ¹⁶Rũ yexguma ga yema duũxũgũ ga Tupanaga ñnũexũ rũ wũxichigũ namũcũmaxã nidexa ga Cori ya Tupanachiga. Rũ nũma ga Cori ya Tupana rũ inarũxinũ ga yema nũxũ yaxugũxũ. Rũ napexewa ga Tupana rũ wũxi ga poperagu nanaxũmatũ ga naéga ga yema duũxũgũ ga naga ñnũexũ rũ namaxã taãxẽgũxũ nax taguma texé nũxũ rũngũmaxũcax. ¹⁷Rũ nũma ya Cori ya Tupana ya guxãétuwa ngẽxmacũ rũ ñanagũrũ: “Chomax rũ íchanamexẽxẽ i wũxi i ngunexũ i nagu tá wena chorũ duũxũgũ yixĩgũxũ. Rũ ñoma wũxi i

papá i nane i nũxũ puracũxũxũ ngechaũxũrũxũ, rũ ngẽmaãcũ tá choxũ nangechaũtũmũxũgũ. ¹⁸Rũ ngẽxguma i pemax rũ tá nũxũ picuaxãchitanũ nax ñuxãcũ tama nawũxiguxũ i ngẽma mexũ ũgũxũ namaxã i ngẽma chixexũ ũgũxũ. Rũ ngẽxgumarũxũ ta i ngẽma choxũ icuaxũũgũxũ rũ tama namaxã nawũxigu i ngẽma tama choxũ icuaxũũgũxũ”, ñanagũrũ ya Tupana.

Ngunexũ i Cori ya Tupana nagu tá ínguxũchiga

4 ¹Rũ nũma ya Cori ya Tupana ya guxãétuwa ngẽxmacũ rũ ñanagũrũ: “Rũ ningaica i ngẽma ngunexũ i ãũcũmaxũ i nagu tá chanapoxcũexũ i ngẽma chixexũ ũgũxũ ñoma ũxũemawa yaxaexũrũxũ. Rũ guxũma i ngẽma duũxũgũ i nũgũ írũtagũxũ rũ chixexũ ũgũxũ rũ ñoma maxẽ i pacũ i ũxũxétuwa yataxcuchichapaxacũrũxũ tá nixĩgũ. Rũ ngẽma ngunexũgu rũ guxũtãma nixae rũ taxuxũtãma ínayaxũgũ. ²Natũrũ i pemax nax aixcũma choxũ pengechaũgũxũ rũ ngẽma chorũ ũũne rũ ñoma ũaxcũ i pexũ baxixũrũxũ tá maxũ pexna naxã, rũ tá petaãxẽgũ. Rũ pemax rũ taãxẽmaxã tá piyuxnagũtanũ ñoma wocaxacũgũ naxpũũwa iyayixũrũxũ. ³Rũ ngẽma ngunexũ i ãũcũmaxũ i nagu chapoxcũexũ i ngẽma chixexũ ũgũxũ rũ pema rũ nawa tá pengagũ i ngẽma chixexũ ũgũxũ ñoma waixũmũtẽxewa pengagũxũrũxũ. ⁴Rũ nũxna picuaxãchi ga yema mugũ ga chorũ duũ ga Moichéna chaxãxũ ga m̃axpũne ga Chinaíwa! Rũ yema ucũxẽgũ rũ mugũ rũ guxũma ga Iraétanũxũgũcax nixĩ nax

nümagü naga naxĩnüexũçax. ⁵Rü dücax,
 nua tá pexçax chanamu ya chorü
 orearü uruxũ ya Ería naxũpa i ngẽma
 ngunexũ i ãücümaxũ i nagu
 chapoxcuxũ i ngẽma chixexũ ügüxũ.
⁶Rü nüma ya Ería rü duũxũgümaxã tá
 nüxũ nixu i chorü ore nax papágü rü
 nanegümaxã nangüxmüexũçax, rü

nüma i nanegü rü nanatügümaxã
 nangüxmüexũçax. Erü ngẽxguma tama
 nüxũ naxoegu i norü chixexũgü rü
 choma rü tá ngẽma chaxü rü
 noxtacüma tá chanapoxcue i ngẽma
 nachixũanecüãx i duũxũgü, rü
 noxtacüma tá chayanaxoxẽ”,
 ñanagürü ya Cori ya Tupana.